Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

Iosephi Iudei Histo

rici pręclara opera nõ parua accuratiõe & diligentia recẽter ipress.i necnõ a cõplusculis mẽdis q̃bus passi ãtea fuerãt terſa atq; castigata

De Antiquitatib' Libri viginti nũc pri

mũ cũ duplici ad bibliã cõcordantia: vnaquidẽ generali ad leges & historiales biblię libros: altera vero spãli ad singula eorũdẽ capitula

De Iudaicobello Libri septem ad octo

nouissimos eiusdẽ de ãtiquitatibus libros: nec nõ ad Agesippi xpiani de hierosolimitano excidio quinq; libros collati cõsiliatiq; cõcordati

De Antiqua Iudeoꝝ origine cõtra Gre

cos & Manethonẽ ægyptiũ: necnon cõtra Appionẽ Alexandrinũ libri duo hucusq; confusi: nunc vero per capita distincti.

Ethisorbus Iosephi operib' adiecta sũt

accurate singulis capitibus cõpendiosa argumẽta; cũ ãnotatiũcul'i margine vbiq; accõmodatissime, collocatis nõ parũ lectori cõducentibus

Roberti goullet sacre pagine professoris

eruditissimi, q̃ pdicta Iosephi opa eo modo quo p̃missũ ẽ nõ sine magnolabore excoluit, Tretramonõ: ex ipsius Iosephi / bilię historiæ collasticę Agesippi epithomatibus solerter conciliatum,

Eiusdẽ cõpendiũ de sex etatib' seculi i quo

ꝑter xpi genealogiã multa scitu dignissima cõtinent. breuis scilicet. cosmographię recollectio: & oim ferme regnorũ origo successio & finis q̃q; reges i illis & quot annis regnauerunt. Illi præsertim quorum sacri codices: ac Iosephus noster meminerunt.

Ex libris Joh. Magni Banari
Ingolstadiensis
Sum Bar:
Widmanij
Fide manu con.
Ade 1605

Venundantur parrhisijs in vico diui Ja
cobi sub intersignio Lilii aurei.

(151)

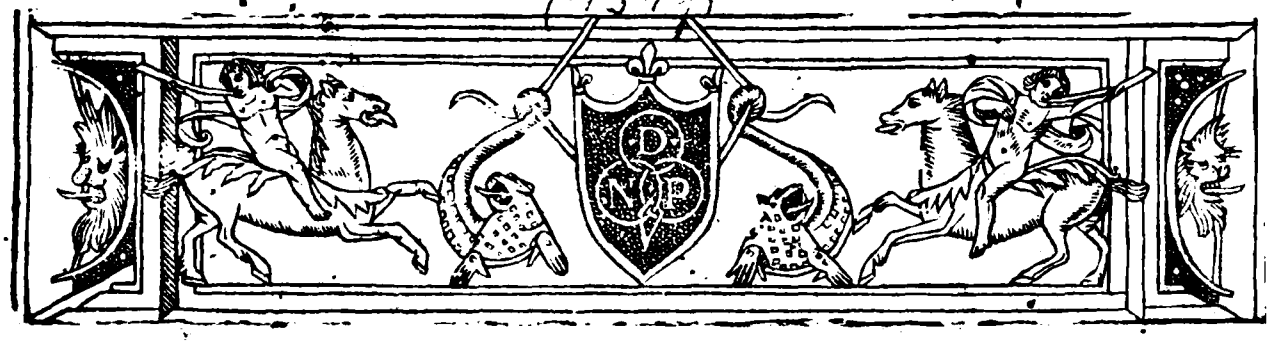

Ad reuerendū in Cdzisto patrē et dominū Dominū Ludouicum Herbert Abricensem Episcopū omnigena virtute optimisq; litteris apprime cōspicuū: in IOSEPHI Hebrei historici recognitionē. ROBERTI GOVLLET inter sacrarū litterarum professores minimi

¶ PREFACIO

·Eccles.xxx.iij

VEMADMODVM nihil est homini (q̄diu mortalem agit vitam) honesta operatione diligentiq; industria cōducibilius (sacratissime pręsul) ita eidem torpedine ac inerti ocio nichil neq; pernicios̄us est neq; detestabilius. Siquidem ignauia animi flacescunt torpescuntq; corpora: & multam (pro ecclesiastici sententia) malicia docuit ocio sitas quę omnia proculdubio abigit honestus labor. Hinc Marcus Cato dicere solebat hominis vitam propevti ferrum esse. Q ñ q̄dē ferrum (si exerceas) cum splendore conteritur: si nus rubigo interfecit: haud secus si se homo execeat cum laudis splendore consumitur. Pluſq; accidia affert detrimenti q̄ exercitatio. Quod & Christianus Poeta Mantuanus eleganti carmine expręssit sic inquiens.

Marcus Cato.

Baptista Parthenicę Prima.

Pigros rubigine sensus
Occia corrodunt sopitaq; pectora torpor
Noxius obliquat. ferrum si transit in vsus
Assiduos splendore micat vultuq; nitenti.
Audet ad argenti decus aspirare superbum.
At si longua quies eritfuscatur: & atram
Vertitur in scabiem: cęleriq; absumitur euo.

Solon. Aristt eles. Cleantes. Appelles. Plinius. Seneca. Origenes. iulius. iob.v. iob.vij.

¶ Proinde maiores nri quicquid noctu dieq; elaborabāt spirituali apponebāt lucro. Vñ Solon vnus ex septē sapiētibus se aliquid quotidie addiscētē cōsenescere gloriabatur. ¶ Stratū aūt petēs Arist. plūbea manu pilā sumebat quę in subiectū vas ęneū decidēs ad studiū excitabat. ¶ Cleantes noctu hortos irrigabat quo posse iterdiu philosophie studio icūbere. Appelles itidē egregius pictor nūq̄ tā occupatū diē egit qui artis suę lineā duceret: vñ tale emanauit adagiū: nulla dies siue lineā Plinius quoq; omne tēpus quod litteris nō impartiret: perire arbitrabatur. ¶ Etiā nō seneca ocīū sine litteris mortēviuiq; hois dicebat eē sepulturā. ¶ Nō parū cōmēdatur Ad amātius Origines vt pote cū neq; cibū absq; erudita lectiōe sumere voluisset neq; manus habuerit vnq̄ pugillari vacuas. iulius ille cęsar magnis efferī p̄coniis q bella quę die gessisset nocte mādabat litteris. His nāq; cęteris q̄ sapiētie studiosis exploratū est hoiem natū esse ad laborē & auē ad volotatū. Malicia siquidē inquit iob ē vita hois sup terrā & sicut dies mercēnarij dies eius. Quo circa nullāvt credere par ē grauiorē arbitrari sūt iactura q̄ futilē tpis contritionē de quo reddenda esse villicationis rationē euangelicū verbū cōminatur. ¶ Horū itaq; vestigia ꝑ virili eminus sequi percupiēs vt ociositatē omniū bonarū artiū nouercā deuitarē: nō nichil studiosi operis volui deligere quod etiā in communē hoim cederet vtilitatē: scienr hominē hoim cā vt ptritū habet ꝑ puerbiū fuisse natū. Verū eniuero operepręciū eē duxi si antiquorū libros q nichil mea sētentia ex his quę ad cōmunē hominū eruditionē necessaria prętermiserūt nobis relictos a mēdis & erroribus quos indies aut ex frequēti transcriptione seu pręssione acquirūt eleuamus pristinoq; restituamus nitori. Sic eni ęquū est vt q̄d crebro male pullulat crebrius succidaī. Necvero minus reipublice cōfuerūt qui aurū repugnāt q̄ qui effodiūt. ¶ Quū igitur michi egregia IOSEPHI quē p̄dē IOSEPHI vocāt opa occurrisset vsq; adeo deprauata vt nec ꝑ usula q̄dē integra ferme appareret: cepi ad illius tā digni tāq; vtilis atq; necessariį opis castigationē manus applicare cū mihi vacabat ocio & his q̄dē diebus feriatis q̄bus populo cōcionari nō suppetebat. Eaq̄ nāq; ratiōe potissimū p suasus sū q̄ hmōi opera ad sacrę historie elucidationē sint per qua necessaria. Adde q̄ tu in sane multa reperies etiā scitu digniſſima quos sacrę nostrę litterę nichil mēmineruht. Et cū a Machabeorū tēpestatevsq; ad Christi tēpora centū & plus effluxerimāni: in quo quidē tēporis interstitio nihil in biblia de iudeorū statu memoratur. Hęc habes ꝑ illa tēpestatis itercapidine apud nostrū iosephū accuratissime descripta quę etiā oīa vsq; ad quadragesimū & supra post salutiferā Christi passionē cōtinuauit annū

Vtilitas lecturę librorū iosephi

¶ Meminit ad hęc iosepns sanctissimi saluatoris nri. Quinetiā de iohānis baptistę & iacobi minoris sanctimonia mētionē facit idq; ad nostre religionis p̄conia p̄ppe cū ab aduersarijs bonū habere testimoniū sit opido per q̄ cōmēdabile. Quo circa hoc egregiū opus antiquitatuį ab ipsimet hebręis nre inuidētibus fidei teste Pico Mirandula fuit viciatū. ¶ Est prętera librorū iosephi lectura maxie de iudaico bello ꝑ hac fluctuosa tēpestate qua tantus bellorū in Christianitate ingruit horror vtilissima Quandoquidē nichil ferme videbis in his que modo geruntur cruentissimis prelijs cui nō videatur sīe aliquid olimiudeis quibus i religiōe sed lōge sanctiore suecedimus cōmerētibus suis sceleribus botigisse quotū iosephus nr finale narrat excidiū. ¶ Nunc vtinā principes nri bellorūq; auspices ha-

berēt pręoculis:cognoscerērvtiq; q̄ discrimiosus bellorū aditus q̄q; dubius sit exitus Hos nēpeq; autu marē non cū tanta pernicia perpensos fore ad bellicas expeditiones:cū perhorrēda hūani sāguinis p fusione succedēdi. Vñ prothnefas tot insontiū expilatiōes & cedes tot diuersorū exiciales locoꝝ euer siōes. stupra/raptus/adulteria/rapinę/furta iiuste exactiōes sacrilegia & imunera mala ꝓpdeūt. Ah vti nā saperēt & intelligerēt ac nouissima ꝓuiderēt. Sed de his alias. ¶ Huius iraq; ęgregia iosephi ope- Deutro.xxxiij.
ra non sine multa lucubratione:iproboq; labore recognoui sic q̄ meo iudicio nullæ aut ppaurę sup sint mēdę:nisi quas Calcographorū/quibus sēper adesse nō potui/opus ipsū imprimendo parti igno rantia : parti negligētia cōtigit emersisse. Q naproptez si inter legendū quippiā errorū inuenias aut in cōcinua elemētorū variātia/aut falsa numerorū supputationevel negligenti alicuius dictionis omissio ne nō michi ascribas quęso. ¶ Libros autē anriquitatū ad biblię nostrę historias q̄tū se protrahūt or dinatis in inferiori margine singulorū librorum & capitum anotationibus cōcordare studui . Libros quoq; septē de Iudaico bello cū octo nouissimis antiquitatū libris:necnō cū historia Aęgesippi Chri stiani antiquissimi/quā de hierosolimitano excidio i quīq; libris scripsit/libros i margine & capita sub siguando conciliaui:huic addendo operi quę Iosephus misit. ¶ Nouissimū insuper opus o isephi vbi aliorū meminit librorū/quod cōtra grecos Manetonē ęgyptiū & Appionē alexandrinū de suę gen tis antiquitate cōpilauit/distinxi per capita:& singulis omuiū librorū capitibus breuiuscuala sūmaria adieci,ac in superiori margine ꝓ studiȝ leuādo labore per q̄ vtiles annotaciunculas locaui. ¶ Cetęrū indicē toti operi perneceſſariuȝ adunaui quod Monotesserō sine TETRAMONON pōt appellari Ex quattuor enī historijs cōpendiosissime cōcinatum est. Nā singula operū Iosephi ępithomata com plectitur. in quibus sūmati perstringūtur quę in Iosepho diffuse enarrātur quibus que tā ex biblia qua scolastica historia capita annotātur in quibus illa per āple cōtinētur adeo vt cōpendiaria via sit ad p uestigāda vniuer quaquauersū tendas. Itidē ex egesippi historia in libris de iudaico bello effeci insup tā ex biblia q̄ historia scolastica & ęgesippo additiōes eorū scilicet/qnę noster Iosephus prętermisit/ suis apposui locis: ¶ Verū enī cū laborī finē voluissem imponere statim bellorū memoria/quibus he heri aduersus ferme omnigenas hoim nationes fuerunt exercitati nouū michi ministrauit negocium Nā vt nostri iosephi eluceſceret historia cōpēdiosam de sex ęculi ętatibus ex sacris codicibus necnō catholicis doctoribus & alijs antiquissimis nō paruo studio collectionē cōgessi vbi adiecta breuiuscu la vniuersi orbis cosmographia & oim regnorū inicia regūq; successiones nomina & annorū numeri vsq; ad iosephi nostri tēpora q̄tū ad operū eius luculentiorem intelligentiā videbātur conducere per strigūt. ¶ Ad hęc sacratissimā saluatoris nr̄i. IESV CHRISTI generalogiā q factus ē ex seine dauid secūdū carnē ex philonis iudei & diui hieronimi & aliorū autenticorū scriptis Matheū & Lucā euā- Roma.capi.j.
gelistas necnō & nōnullos sacrę scripture alios passus concordando luculenter inserui. ¶ Cū itaq; aio volūtarē cui has meas lucubraciūcnlas deuouerē tu mihi imprimis occurristi dignissime pontifex cui plurima debeo cęteriq; mei cōtubernales Haricuriani quippe cū tuis auspicijs Rcuerēdus in Christo pter & dñs Dñs bonę memore Gauffridus.herbert Constiensis olim pręsul meritissimus germanus tuns cuius animā collocet dominus cū principibus populi sui a paucis annis Haricurianū ludum no strū āplissimis donauit prouētibus:ad scolasticorū æducationē:ob idq; tu cū claris fratribus tuis quo rum officijs me totum deuoui & deuoueo ampla impartitum es munera. Efflagito igitur id munuscu li hilari accipias animo:Artaxerxis exemplo qui vt meminit, Plutarcus inter equitandum a colone Plutachus.
quodam lagūculam aqnę plenam hilariter excepit animi affectū pluris q̄ muneris quantitatē ducēs Cū euī propter bonas artes quibus maximopere clares obq; animi tui virtutē qua prestantius nichil est Et presertim propter illā tuā benignam affabilitatē qua animos hominū tibi concilias & ad te di diligendū allicis omnibus sis gratus & amabilis non ambigo si hic noster labor tibi placeat qui oībus sit acceptus. Vale præsulū columē & decus EX HARICVRIANIS Sędibus Parrhisij tertio kalen das Februarias. Anno dominice salutis Millesimo quingentesimo decimo tertio. 1513

Iosephi in pseudographos Querimonia.

Mancus ego nuper Lacero mutilatus amictu:
Crinibus impexis pube tegente genas
Obscuraq; miser longe relegatus in oras
Exilium quęsta est mens gemebunda suum
Detritus iacui truncato stipire nullis
Nexibus aut neruis squallida membra valet
Saucia nec doctus reparauit corda Machaon
Lumina nec chyron:curaq; phillicides.
Non circes iuuit falsę non phasidos herbę
Nec coi quicq̄ pharmaca rara senis
Hei nimium possem vigilatas plangere noctes
Atq; queri studio preterijsse dies
Vt mea calorum memorarent gesta virorum
Scripta:vel optato fine legatur opus
Ni bene crescenti occurrissent numina morbo
Dum michi cōstanti mente Robertus adest
Ingenium:feruens studium constantia sudor
Me fœdis soluit lector amande notis

FINIS

a.i.

Incipit prologus sancti Hieronimi in Josephum continens generationem eius. fortunam quoq; & testimonium quod fert de christo.

Josephus mathie filius ex hierosolimis sacerdos a vespasiano captus. cū Tito filio eius relictus: hic Romā veniēs septē libros iudaice captiuitatis iparatoribus pri filioq; obtulit: q & bibliotecę publicę tradite sūt & obigenij gr̄iaz statuā quoq; Romę meruit. Scripsita ūt & alios vigīti antiquitatū libros: ab exordia mūdi vsq; ad quartū de cimū annū domiciani Cesaris. Hic i octauodecio antiquitatū libro manifestissime cōfitet, ppter magnitudinē signorū xp̄m a parthis eis interfectū: & ioannē baptistā vere, pphetā fuisse: & propter interfectionē iacobi apostoli hierosolimā dirutā: ¶ Scripsit aūt de dño in hunc modū Eo tēpore fuit iesus sapiens vir si tamen virum eum oportet dicere. Erat enim mirabiliū patrator operū & doctor hominū eorū qui libenter vera ſnscipiunt: plurimos quoq; tā be iudeis q̄ de gētibus sui habuit sectatores & credebat, esse christus. Cum inuidia nostrorū principiuz cruci eū pilatus ad dixerit: nihilominus qui primū dilexerūt. perseuerauerūt Apparuit enim eis tertia die viuens: multa hæc & alia mirabilia carminibus prophetarū de eo vaticinantibus. Ex vsq; hodie christianorū gens ab hoc sortita voc abulum non defecit.

Testimoniū Josephie de Christo libro suo antiquitatum decimo octauo capitulo quinto.

¶ Explecit prefario Hieronimi.

Studiosis litterarū zelatoribus Joannis de quoy monēlis epigramma.

Orta vetustarum cognoscere semina rerum
Priscaq; quem patrum cernere gesta iuuat
Queq; palestinis ceciderunt agmina telis
Victaq; romanum quæ subiere iugum
Hic Josephus adest terris eductus ab vmbris
Singula qui fluxi temporis acta notat.
Quicquid enim succi vetus ægesippus habebat
Eloquioq; pari. Biblia sancta refert.
Quis simul adijcitur: quod charta scolastica pandit
Omnia presenti codice clara patent
Quattuor vnus is est: his terq; quaterq; legēdus
Ter lege bissens Lectio trina dabit.
Tetramonon siquidem cōplete quattuor vnum
Continet: vt largas arcula seruat opes
Adde breui solimæ clausas epithomate gentis
Historias: quarum portio nulla vacat
Hęc dedit excultum solertis dogma Roberti
Candida quem sacrę pallidis arma tegūt.
Archetypum vitę hic clariq; specimez honesti
Euētus varios indicat atq; vias.
Non igitur Leuibus mergantur pectora nugis
Nam nihil stomachum nausea ficta grauem

Eiusdē perspicacissimo artium & theologie professori magistro Roberto Goullet constantiensi presentis voluminis elimatori vigilantissimo octosticbon.

Historiæ flores quondam lętissima clio
Iuuenit quorum fons Josephus erat
Quo tamen extincto dederant obstacula sentes
Nam tenebras luci plurima menda tulit
At fugiunt vmbrę purgatis lumine nimbis
Dum clarij rcseras docte Roberte vices
Sic tua diuinos spirantia verba recessus
Aęthereas pandunt luce micante vias

¶ Mercurius le paintre fratrem suum Ioannē barbier bibliopolam hoc epigrammate salutat.

¶ Multitugas li ceat gressu nutante per vrbes
Iuerit: historiæ fautor & vnus apex
Aut si tempus edax palmarum fregerit vsus
Niliaco veterum cortine gesta canens
Vut scithyę, sirtisq; lacus, siculāq; carybdin
Legerit, eolijs vndiq; pulsus aquis
Attribuens prelustę tamen genus herculis intrat
Parthisios operi laurea serta tuo·
Quippe corintiaco rutilans tua charta metello
Dignior ante graues semper habetur auos
Bibliopola fides precij cui vera recumbit
Diceris, & danaa nescius arte pater.·.·.

IOSEPHI IVDEI HYSTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS antiquitatum viginti incipit feliciter. Et de greco in latinum traductos per venerabilem preysberū rufinum aquileiensem virum doctissimum.

HYSTORIAM Conscribere disponētibus non vnam nec eandem video eiusdem studij causam sed multas existere: & ab alterutro plurimum differentes. Nam quidam eorum sui sermonis pādere volētes ornatū & ex hoc gloriam aucupantes: ad partē huius discipline accedunt. Alij vero illis gratiam referentes. de quibus ipsā descriptionē esse cōtigerit in opere eodē vltra virtutē coacti sunt laborare. Quidā autem ipsa rerum necessitate vim passi sunt: vt ea quibus interfuerūt cū agerētur: scripture declaratione colligerēt Multos autē magnitudo rerū vtilium in occulto iacentium inuitauit: vt hystoriam ex his ad vtilitatem deberēt ꝓferre communē. ¶ Harū itaq; quas predixi causarum: duę nouissime mihi etiā prouenerunt. Bellū nāq; quod inter Romanos & nos iudeos fuit: & qui actus ei quiq; finis accesserit: experimēto ipe cognoscēs narrare coactus sum: propter eos qui veritatē in ipsa conscriptione corrūpunt. Presens aūt opus assumpsi: credens etiā dignū studiū Grecis omnibus aperiri. Continebit itaq; omnem antiquitatē nostrā & conuersationis ordinē ex hebraicis litteris interpretatum. Dudum siquidem cum bella conscriberem ꝓposueram declarare qui fuerint in initio iudei: & quibus sint vsi fortunis: & ꝑ quē legislatorē sint eruditi hoc quod ad pietatē aliāq; virtutis cōtinētiā noscitur attingere: & q̄ longis pugnātes temporibus: inuiti nouissime venerint ad certamina Romanorū. Sed qm̄ ingens erat operis eius ordo & valde pplexus in ipso libro diuidēs dispnēsq; principia: atq; finē cōscriptionē ipsā abreuiare tētaui. Tēpore nāq; ꝓcedente secūdū illud quod solet accidere gaudia cogitantibus mihi quoq; segnicies tarditasq; successit: tandē arripiēdi materiā in vsum extranee quippe lingue: & a nostra cōsuetudine peregrine. Erāt aūt q me hystorię desiderio ꝓ rebus talibus inuitarēt & p̄cipue horū oim Epaphroditus vir q̄ vniuersas quidē diligere disciplinas: maxime aūt rerū cognitione gauderet vtiq; cū & ipse magis rebus & multimodis cauſis interfuisset: & in oībus mirabilē nature fortitudinē & immutabilem voluntatem suę virtutis ostēderet. Huic enim vēro sempez: obediens: qui vtiliter & bene agētium cooperator existeret: ne videret desidia potius q̄ optimo labore gaudere: ad hoc me protinus armaui illud quodq; sup ea q̄ iā dicta sunt non transitorie cogitans: quia per hęc & de nostra prosapia aliquid tradere nostris volui: & de grecis si quis eorū scire quę nostra sunt voluerit. ¶ Comperi siquidem quō Ptolomeorum secundus rex maxime circa disciplinam & librorum collectionem studium habens in nostra p̄cipue lege opus sue largitatis ostendit: & constituta eius festinauit greca voce trāsferri. Pontifex vero noster Eleazarus: qui nulli virtute secundus non inuidit vt predictum regem hac vtilitate priuaret cui omnino sorte sitam restitisset: nisi patrię nostrę eō grueret: vt nihil bonorū eius remaneret occultum. Ideo mihi scilicet ipse cōuenire putaui: vt magnanimitatem qdē pōtificis imitarer: & vt regię largitati similiter respōderetur ab eis q doctrine amatores esse nosc̄unt. Neq; ei ille omnē descriptionem a trāslatoribus accepit: qm̄ ea tantūmodo quę legis sunt hi qui ad explanationem missi fuerant. Alexandrīā tradiderūt: cū sint alia innumera quę per sacras lras indicāt: vt pote quiq; milliū annorū hystoria inistis exposita: & diuerse q dē in his continētię sūt multe vero ciuitatis fortune: & forti a facta ducū: & mutabilitates cōuersationū qd totū ex ipsa historia precipue poterit quilibet agnoscere: si eam voluerit lectitare. In qua etiā reperitur quomodo eis qui volūtatem propriā non sequunt & ea quę bene sancita sunt trāscedere nō p̄sumunt omnia ad terminū fidei tendentia. Prospere peraguntur & honoris felicitas prębeatur a deo: qm̄ vero recesserūt aliqui ab huius diligentię veritate: fiunt eis oia sub inopia quę videbātur i abūdantia cōstituta. & in calamitatē importabilē eis vertitur: qcquid quasi bonum agere festinabant. ¶ Ilā itaq; eos qui lecturi sunt hos libros exoro: vt voluntatē suā deo submittāt: & legislatorem nostrū probent si naturam eius digne considerauerit: & semper decentes actus virtutis eius exposuit purā rationē de illo custodiens abhominare ab illis turpitudine fabularū licet ex longitudine tēporis: & ętate vetustiores potuissent multam figmentorum fallacium habere licentiā. ¶ Fuit enim ante annos duo milia. In qua lōgitudine seculi neq; ipsorum deorum generationes poete: nisi forte hominum actus: aut leges dicere ꝓsumpserūt: integritatem videlicet eorū quę ad me conscripta sunt procedētes sermo ordie ꝓprio declarabit. Hoc ei facturū me in negocio isto proposui: vt nihil adiciā: nec iterū p̄termittā. Quia vero pene oia ex moyseos legislatoris sapiētia apud nos pēdere noscuntur: necesse mihi est pauca de illo prediscere ne qui legentium quęrant: cur nostri sermo studium descriptionis habens dictis & factis in tantam nature rationē processerit. ¶ Sciēdum itaq; quomō legislator ille oim rerum necessariorum indicauit vt quisquis sanam vitam bene gubernaturus: & legem esse et ipse positurus: dei numinis deberet cōfidere

Varie cause cōscribendi hystorias

Motiuū iosephi ad conscribendum antiquitatum libros.

Epaphroditus in' ciuitauit authorem ad scribendum.

Ptolomeorū secūdi regis laus & Eleazarus

Vtilitas hystorie antiquitatū a iosepho' conscripte.

Iosephus ad lectores.

Meminit moysi legislatoris & itē tionemmosayce le. reprimit necessariorum.

naturam: operamq; eius mente contemplaretur: & eius exemplum imitaretur & quantum esset virtus hunc sequi tentaret. Neq; enim vel ipsi legislatori fuit sufficiens mens dum i ipsius vtiq; cōtemplatione deficeret: nec eis qui conscripturi sunt p causa virtutis aliquis prosper euentus erit: nisi pre omnibus deo ceantur quia pater omnium & dominus deus existens & vniuersa respiciens: sequentibus se vitam fœlicissimam prębet. virtute vero digredientes: maximis calamitatibus subdit. Hoc ergo dicere desiderans Moyses suos ciues ac populos legis constitutionem nō ab ore cōmuni: nec a propriis placitis inchoauit: sed ad deum & mundi fabricam eorum mentes erigens & persuadens: quoniā creaturarum terrenarum opus dei pręcipuum homines sumus: dū habuisset eos iam adimpietatem obedientes: de rebus reliquis eis facilime persuasit. ¶ Alij namq; legislatores fabulas sequētes humanorum delictorū confusionem potius in deos suos sacrilego sermone verterunt: & multam malignis peccandi licentiā pbuerunt. noster vero legislator summā virtutem deum habere pronunciās infudit hominibus ea participari: & eos qui taliter non saperent nec crederent: iussit ineuitabiliter castigari. Secundum hoc ergo argumentum face re examinationem lecturos exoro. sic enim considerantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maiestatem dei atq; clementiam videtur incongruum. Cuncta nanq; circa naturam rerum affectionem consonam habere noscuntur. alia quidem aperto: vel simplici modo legislatore tangente: alia vero cum sua honestate allegorice proferente. Quia quicunq; clare dici proderat: hęc manifeste declarauit. Volentibus autem etiam causas rerum singulas considerare cōtemplatione multa nimis: & valde philosophica reperitur. Quod ego nunc quidem dicere suppono: sed deo tempus prebente nobis post hoc opus tentabo conscribere. Conuertar autem ad rerum narrationem: reminiscens primitus eorum: que de mūdi fabrica Moyses dixit. Hoc autem in sacris libris comperi ita conscripta.

Aliorum legislatorū error in cōdendo leges.

¶ Explicit prologus Iosephi.

¶ Iosephi antiquitatis iudaicę liber primus incipit fœliciter:

¶ De creatione celi: & terræ: & de operibus sex dierum & requie diei septimi. Capi. i.

Opus primę diei.

IN PRINCIPIO creauit deus celum & terram. sed dum terra ad aspectū non veniret & profunditate tenebris celaretur: & spiritus dei desuper portaretur deus fieri fuisse lumen: quo facto considerans omnē materiam separauit lumen & tenebras. & alie quidem rei nomē imposuit noctem: aliud vero vocauit diem vespere & mane appellans initium lucis & requiem. Et is quidē est primus dies. Moyses aūt eum vnū esse dixit Gen. ca. 1. E.

¶ Et licet sufficiat causam huius rei etiam nunc dicere: tamen quia pollicitus sum ratio nem causarum singularum seorsum tradere: illud ad huius rei interpretationem me necessarium est differre. ¶ Post hęc secūda die celum super omnia collocauit: ipsumq; ab aliis distinguens: in semetipso constitutum esse pręcepit: & ei orbē aūm circumfigēs: humidus eum: & pluuialem ad vtilitatem quę fit ex terre imbribus congrue fabricatus. ¶ Tercia die statuit terrā circa eam mare diffundens. Ipsa vero die repente ens virēs herba & semen de terra sunt orta. ¶ Quarta autem die ornauit celum sole et luna & ceteris sideribus: motus his tribuēs atq; cursus: quibus horarū distinctiones manifeste designarētur. ¶ Quinta die animalia natatilia & volatilia: alia quidem in profundo. alia vero in aere esse costituit: copulās ea ad cōmunionem atq; permixtionem causa prolis pro futurę: & vt eorum natura multiplicari potuisset & crescere. ¶ Sexta vero die creauit quadrupedum genus: masculinum faciens atq; femininum: in quo etiam hominem finxit. Ita ergo mundum cunctum sex diebus & omnia que in eo sunt facta Moyses ait. Septimo die deum ab operibus manuum suarum requieuisse dicens. Vnde etiam nos eo die laboribus propriis vacare dignoscimur: eum sabbatū appellantes: quod nomen requiem hebręaica lingua significat.

Opus tertię.

Opus quartę.

Opus quintę.

Opus sexte.

Septimo die requit deus.

¶ De plasmatione protho plastorū: & de plantatione paradisi & de introductione Adę & Eue in ipsum. Capitulo. ii. Ge. ca. 1. & 2. F

Adā nomina animalibus imposuit.

POst septimā vero die cepit de hominis natura Moyses reddere rationē: ita dicens. Finxit deus hoiem: pulueren de terra sumens: & in eum spiritum inspirauit & animā. Hic autē homo Adā vocatus est: quod nomē hebraica lingua significat rubeus: qm cōspersa rubea terra factus est. Talis est enī vigo tellus & vera. ¶ Prestauit quoq; deus ade aialia icdm genus femini nū masculinūq; demonstrās & his nomia imposuit: qbus ēt nūc vocāt. ¶ Videns ergo deus adā nō habētē societatē ad foeminā neq; cohitationē cū vtiq; nō esset: delectās aut i alijs aialibus que copulata videbātur: vna dierū eo dormiēte auferēs costā eius fixit ei mulierē: & Adā sibi iūctā cognouit de se fuisse plasmatā. ista hebraica ligua mulier appellat. Nomē vero mulieris filius erat Eua qd significat oim viuētiū matrē. ¶ Dicit aūt deū etiā ad oriētē plātasse paradisū oi germinatiōe florētē. in hoc eni esse & vitę plātationē: & aqā pennētie: qua cognoscerē qd esset bonū qdue malū: & i hūc ortū itroduxisse Adā & eius vxorē pcipiāte plātationū eos hēre solicitudinē. Rigat vero ortus hic ab vno flumie: circa omnē terrā vndiq; pfluēte

Creatio Eue ex costa Adę.

Plantatio paradisi. Nomia fluuiorū paradisi.

A Hic ī quattuor diuiditur partes: & Phiſon quidem nomen eſt vni: quod mundationē ſignificat ēductus in indiam: in pelago late diffunditur: quod geta nuncupatur a grecis Euphrates autem & tigris in mare rubrū ferūtur. Vocatur Euphrates quidē foras: quid ſignificat diſperſiones ſeu flos. Tigris autē dūligat quod indicat acutum aliquid & anguſtū. Geon quoq; per egyptum fluens: oſtendit eū qui nobis aboriē tereddītur quem greci appellant nilum.

¶ De precepto dato Ade & Eue ꝓthoplaſtis & eoꝝ trāſgreſſione/ & eiectione de paradiſo. Capi. iiij.

Inuidia ſerpentis.

Gñ. c. 2. & 3. DEus igitur Adam & mulierē ex alijs quidē plantationibus guſtare precipit. De prudētie vero plantatione voluit abſtinere: p̄dicens cōtingentibus ex ea perditionē eſſe venturā. ¶ Et dū illo tēpore cūcta aialia concordarent ſerpens cohabitans cū Adā atq; muliere inuidiam habuit ī quibus eos arbitrabatur eſſe felices obediētes vtiq; p̄ceptis dei. Quos reputās p̄ iobediētiā ea lamitati ſuccūbere ꝑſuaſit mala volūtate mulieri: vt de prudētie plātatiōe guſtaret dicēs in ea eſſe boni maliq; cognitionē. Quo facto btā eis vitā: & cui nihil dīu ſe cognitiōis deeſſet dicebat accedere & ſeduxit qdē mulierē: vt dei mādata cōtēneret. Que cū ex illa plātatiōe guſtaſſet & tali epulatōe gauderet et Adē exinde vt veſceret ꝑſuaſit. Quo facto ſemetipſos cognouerūt eſſe nudos: confuſionēq; manifeſtā habētes tegumētū ſibimet requirebāt: illa nāq; plantatio cā acuminis erat & intellectus. Foliſ ergo ſici ſemetipſos operuerūt: & hec genitalibus opponētes: videbāt ſibi ī his magis eſſe felices que priuş reputabāt ſe difficilius iuenire. Deo aūt in hortū veniēte Adā ne ad eū veniret colloqū. cōſcius iniqtatis ſue diſceſſit. Deus itaq; itendēs qd egerat: cā; reꝙrebat ꝓpter quā prius eius alloqo delectaret poſtea vero refugeret atq; cōfūderet. illo ergo nihil loquēte eoꝙ ſe cognouerat dei trāſgreſſū fuiſſe mādatū deus ait Mihi qdē de vobis notū ē. quē admodū felicē vitā extra oiz malorū paſſionē habueritis nulla ſolicitudine aim veſtrū cōturbāte: cūvobis ſpōte ad fruēdū & ad voluptatis abūdātiā orirent vniuerſa: me ꝓuidēte virētia ſine veſtro labore & miſeria: ſed nūc malepñtibus ſenectus velox vobis aduenīet: & nō lōga vita ſuccedit: qñ mihi cōtumeliā talı volūtate feciſtis mea mādata p̄uaricādo. Neq; ei virtutis cā tacitur nitate cōſtringeris: ſed mala cōſciētia retineris Adā vero pcti veniā poſtulabat: rogabatq; deū ne eū nimis affligeret: & de facto cōiugē accuſabat dicēs ſe ab ea ſeductū deliquiſſe. Quę rurſus de ſerpēte q eā ſeduxerat querebat. Deus aūt Adā victū cōſilio mulieris: pene ſubiecit: p̄cipiēs terre nequicq̄ eis ſpōte ꝓferret: ſed laborātibus & operatione cōtriſtis: alia quidē fruges daret: alia denegaret. Fuā vero partu & cōceptionū doloribus caſtigauit quō Adā in quibus ipſa fuerat a ſerpēte decepta ſeducēs: calamitatibus īplicita. Abſtulit & ſerpēti vocē: iratus eius malignitati quā geſſerat ī Adā: & venenū ei ſub lingua ponēs: qꝙ eſſet hoibus inimicū: p̄cepit vt mulier eius capiti plagas inferret: ille vero ſacēs hoibus ēt aduerſus: & interitū facilē eis ꝓ vindicta portaret. Quem etiā pedibus priuauit. vt volutatus ī puluere trahere tur. Et deus quidē hec eos pati preci piens tranſmigrauit Adam & Euam ex horto in aliā regionē.

Confuſio poſt peccatum.

¶ De humani generis ꝓpagatione in Cain & Abel & filiabus. De iterfectione Abel ꝓ Cain & de pena qua mulctatus eſt Cain: & de duabus colūnis latericia & lapidea in quibus cōſcripſerūt filij Adā omnē diſciplinā rerū celeſtiū quā per ſe adinuenerunt ¶ Capitulum. iiij.

Excuſatio Adā & Eue & eorū maledictio.

B QAti aūt eis filij duo maſculi: quorū vnusquidē prior appellabat Cain: qd nomē interpretatum ſignificat poſſeſſionē. Abel vero ſecūdus: qd ſignificat nihil hoc. Quibus nate ſunt etiā filie. ¶ Germani ſiquidē diuerſis ſtudijs luctabantur. Abel quidē iunior iuſticiam colebat & in oibus quecūq; gerebat: deū putabat eſſe p̄ſentē virtutiq; proſpiciebat: cuius erat conuerſatio paſtoralis. Cain aūt erat circa alia maligniſſimus & ad lucra ſolūmodo ſemp intētus. Terrā arare primus cōperit & fratrem hmōi cā peremit. Nā cū eis placuiſſet ſacrificare deo. Cain quidem de cūlture germinationibus obtulerat fructū. Abel aūt lac: & primogenita gregū. Deus potius ī hoc ſacrificio delectatus ē qꝙ ſpōtaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus: & nō in illis quę ex inuētione hominis auri nata videbāt. Qua ꝓpter Cain idignatus: eo qꝙ Abel fuiſſet ei a deo prepoſitus fratrem interemit. Quē cū neciſſet: & mortuū occultaret: credidit latere cōmiſſū. Deus aūt ſciēs quod erat factū venit ad Cain de fratre ꝓquirens vbi eſſet: qꝙ eū diebus plurimis nō videret: dū cetero tpe illū cum eo cōuerſari reſpiceret. Cain aūt heſitās habens qd deo potuiſſet dicere ipſeq; prius ſe qꝙ fratrem non viderit dicere cogitaret: cū dominus vehemēter inſtaret & ſcrutaretur: indignatus nō ſe eſſe pedagogū nec cuſtodez eius: nec actuū fratris effatus eſt. Deus ergo repēte Cain increpauit interēptorē fratris effectum: & ait. Asmitror ſi de fratre neſcis dicere qd factū ſit: quē ipſe pemiſti. Cui tamē ſacrificiū celebranti: atq; poſcenti: ne ob hoc irā ſuſciperet: ſeuiorē penā homicidij relaxauit: maledictūq; eſſe cōſtituit & eius ſoboleꝝ vſq; generationē ſeptimā minatus eſt eſſe puniēdā & ex illa terra eum cum vxore ꝓiecit. Quo formidāte ne beſtijs capiēdus icideret & eo mō periret iuſſit vt nihil triſte de tali cogitatione metueret nec ei ei propterea mali quicq̄ eueniret per beſtias/ ac per omnē terrā eum ſine formidine ſigno ei poſito quo notus fieret/ abire p̄cepit. ¶ Multā ergo peragrās terram cum ſua vxore Cain collocatus in loco qui

Abel virtus.

Agricole Cain paſtoris malicia

Maledictus Cain a deo vſq; ad ſeptimam generationem.

Inuentor Cain exactionū.
Caī primus ciuitatē cōstruxit.
Maiuahel filij Lamech septuaginta septem.
Iobalj biblia habet Iobel.
Tubal musicæ.
Tubalcaī ferrarie artis inuētor
Malicia sobolis Cain viuente Adam.
Adā nōgētorū & trigita ānorū mortuusē ge.v.
Seth mores & virtus & filiorū iusticia.
Filij Sethrez celestiū inuēto res ne p eos inuenta perirent ab Adā edocti de futuro diluuio duas colūnas fecerunt vnā latericiā/alterā lapideā que permanet in syria.
Causa diluuij hoim malicia.
Angeli dei demones icubi dicunt vt habet i historia scholastica.cap.xxxi.
Abreuiatio vite hominis.
Quātitas arche in longitudine & latitudie qua saluatus est.
Noe cū familia sua.
Gñalogia Noe qui ab Adā fuit decimus in generatiōe Anno excētesimo, natiuitatis. Noe a fuit diluuiuz .g. .ij.

naida nuncupatur:vbi moratus est quo etiam ei filij nati sūt.¶At vero penā illā nō habuit ꝑ emēdatione:sed pro incremento mali libidinēq; potius nutriuit in corpore:licet cū iniuria secū commorantium D
hanc haberet augens domū multitudine pecuniarum ex rapinis & violētia cōgestarū. Ad luxuriā quoq; & latrocinia suos familiares inuitās quorū doctorī sceleſtis studijs erat. Et simplicitatem quidē cū qua prius viuebāt hoies aduiuētione mēsurarū & pōderū ꝑmutauit integrāq; eoz vitā rez ignorātia & magnanimitate ad callidita tē corruptionemq; ꝑduxit.¶Terminos ire ꝑmus posuit ciuitatēq; cōstituit muris muniuit illicq; coegit suos cōuenire domesticos.hāc ergo ciuitatē ab Enoch filio suo seniore enoichā appellaut. Enoch vero Irath filius fuit. Ex quo maiuahel cuius fuit filj matusahel q habuit filiū lamech cui filij & filie septē & septuaginta fuerūt ex duabus vxoribus eius nati Sella & Ada.¶Hoz Iobal qdē q fuit de Ada:tabernacula fixit & greges amauit. Tubal cōsāguineus eius existēs musicā coluit & psalteriū citharāq; laudauit. Tubalchain q ex altera natus est:fortitudie cūctos excellēs res bellicas decēter exercuit ex his etiā que ad libidinē attinēt corporis enutriuit:ferrariā artē primus inuenit:habuitq; sororē noie Noēma. Et qñ Lamech diuinas res sapienter sciēs videbat se subiacere pene Cain ob necē fratris hoc suis vxoribus idicauit.¶Adhuc aūt viuēte Adā:cōtingit Cain sobolē ꝑ successionē esse neqssimā & aliū alio peiorē existere: qui vtiq; ad bella incōtinētes erant & ad latrocinia ꝑperabāt .Si quis eorū segnis esset ad effundēdū sanguinē:aliis rebus pessimis imminebat:contumeliā faciēs & auarus existēs E
¶Adā vero qui primus de terra factus ē & de quo nos exigit ratio adhuc hēre sermonē:Abel qdē extincto Cain aūt ꝑpter necē eius effugato:de ꝑcreatione filiorum cogitabat:& vehemēter eum generationis amor habebat:agentē annos ducentos & triginta sup quos alteris viuens septigētis defūctus est
¶Fuerūt aūt ei & alij filij plurimi:iter quos ēt Seth .s; de alijs quidē longū est dicere.Conabor vero de Seth dicere tantūmō. Is nāq; nutritus & pueriēs ad etatē que iā posset ea que sūt bona discernere virtuti studuit/& cū fuisset vir egregius/imitatores sui filios dereliquit. Illi quoq; oēs cū boni fuissent orti i ea dē terra sine vexatione viuētes:felicissime cōmorati sunt,nihilq; eis vsq; ad vite terminum crudele ꝑuenit. Disciplinā vero rez celestiū & ornatū earum primitus inuenerūt: & ne dila berentur :ab hoibus que ab eis inuenta fuerāt:aut anteq̄ venirēt ad cognitionē depirēt:cū ꝑdixisset Adā exterminationē reū oim vnā ignis virtute/alterā aquarū vi/ac multitudine fore venturā:duas faciētes colūnas:vnā ex lateribus aliā ex lapidibus ābabus que inuenerāt cōscripserunt/vt & si cōstructa lateribus exterminaretur ab ibribus:lapidea permanēs preberet hominibus scripta cognoscere/simul & quia lateralē aliā posuissēt: que tñ lapidea ꝑmanere hactenus interra syria. Et isti quidē septē generationibus ꝑmālerūt deū iudicātes F
esse dominū omniū & ad virtutē semp inspicientes.

¶De inundatione diluuij sup terrā & vbi Noe saluatus est cū generatione sua p arcā. Capi.v.

DEinde tēpore ꝑcedente de paternis solēnitatibus ad mala ꝑgressi sunt neq; legitimos honores vlterius ꝑbētes deo neq; circa hoies iustitie verba facientes sed zelon quē prius habuerūt Gñ.6.
ꝑ virtute:in duplā malicia postea per ea que gerebant monstrauerunt. Ob hoc itaq; cōtra se deū irritauerunt. Nam multi angeli dei mulieribus coeuntes iniuriosos filios genuerunt qui omne bonū despicientes ꝑpter confidentiā fortitudinis similia his qui dicti sunt a grecis gygantes ꝑpetrare tradūtur.¶Noe autē grauiter ferens eorū actus/& habēs eorū cōcilia nimis ingrata/agebat vt ad meliora eorū mētē actu sq; trāsferret. Cū ergo videret non quiescētes ad talia:sed vehemēter eos malorū libidine detineri:metuēs ne ipsū quoq; cū vxore & filijs & suis oibus iterficerēt discessit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidē iusticiā dilexit/cōdēnauit aūt nō solū illorū malicia sed oē genus humanū. Quod dū ei diſperdere placuisset:& aliud cōstituere genus malignitate priuatū & minuere hominū vitā ānisq; nō quātis prius vixerat/sed vsq; ad cētū.xx.annos esse mēsurā/tunc aridā conuertit in maria/& sic vniuersi inundatione perierunt. Noe vero liberatus est solus/dicente ei deo/vt sibi fabricā ad salutē huiusmodi faceret id est arcā quattuor cameras habētē/& lōgitudinē cubitorū trecentorū/quinquaginta vero latitudinē & triginta altitudinem/in quam cum matre filiorū/& eorū vxoribus introiuit. Et alia quidem que sibi pro solatio vite erant necessaria posuit cunctorūq; animaliū ad seruandū genus eorum masculos simul ac feminas pariter introduxit/aliorū vero aialium numerū septuplū. Erat itaq; arca parietibus atq; camera fortis/vt ex illa parte fluctuaret/nec aquæ violētia vinceretur. Et Noe quidē cū suis ita saluatus est.¶Erat autē & ipse quidē ab Adam decimus Lamech vero filius cuius pater fuit matusalez .Hic fuit ex Enoch qui fuit.Iareth:Iareth autē fuit ex Malaleel:qui de Caidā natus est/qui fuit ex Enos cum sororibus plurimis. Enos vero Seth filius fuit qui natus est ex Adam.¶Cōtigit quoq; hec passio lexcētesimo anno natiuitatis Noe,mēse secundo/qui a macedonibus Dyo nuncupatur ab hebreis aūt Marachat.seu Anmarsuane. Hi enim in egypto annū cōstituerunt Moyses autem nisam mensem qui est xāticus/primū in festiuitatibus definiuit/in quo ex egypto hebreos eduxit. Hic ergo apud eū ēt in cūctis muneribns diuinis valde pollebat/ in vēditionibus aūt & ēptionibus/& alia gubernatione prioris secu-

li decreta ſeruauit. Pluuiã vero ichoaſſe dicit die ſeptima & vigeſima die preſẽtis mẽſis Etvſq; ad hoc tps ab Adã qui primus creatus eſt anni fuerũt duo milia.ſexcenti quiquaginta ſex Quod tps i ſacris libris cõſcriptũ multa integrita ſignatũ eſt: vna cũ naturalibus inſigniũ virorũ: qui tũc fucrũt ſimul & terminis. ¶ Adę ſiquidẽ cũ eſſet ducẽtorũ ãnorũ &.xxx. Seth filius natus eſt: qui nongentos &.xxx. vixit ãnos Seth cẽtesimo & quito ãno genuit Enos Qui cũ quiq; & nõgẽtis vixiſſet annis Caine filio
A. ſuo diligẽtiã tradidit rem quẽ genuerat ãno nõageſimo Hic vixit ãnis.xij & nõgẽtis. Caina cũ vixiſſet.x. & nõgẽtis ãnis Malaleel filiũ dereliquit: annoꝝ .lxx. Iſte Malaleel cũ vixiſſet nõaginta: & octtigẽtis
G.c.5. quiq; ãnis defũctus eſt Iareth filiũ dereliquẽs: quẽ genuit cũ.lx. iã & cẽtũ eſſe annorũ cuinouẽ. & .lx. ſu p hec nõgentis annis viuẽti Enoch filius ſucceſſit natus cũ.lx. iã et cẽtũ annorũ pr̃ eius exiſteret. q vi uens trecẽtis: lxv. annis diſceſſit ad deũ. Vnde finis eius nõ inuenietur eſſe conſcriptus Matuſalas aũt Enoch filius quinto ei & centeſimo anno natus. Lamech filiũ habuit cum eſſet annorũ. lxxvij. & cẽ tũ cui tradidit principatum quem ipſe tenuerat annis nõgentis ſexaginta & nouẽ . Lamech itaq; cũ habuiſſet principatum annis ſeptingentis et ſeptẽ Noe ſuũ filiũ rerum preceptorem oſtendit: qui de Lamech notus eſtagẽte: annũ ętatis ſcdm & octogeſimum: quiq; quiquagita & non gẽtis annis rerũ
Ge.c. extetit p̃ſul Iſti annivero collecti ſũt tps quod prius cõſcriptũ eſt cõpleuerũt. Nullus itaq; pſcrutaret
7.et.8 priſcorũ fines qñ cũ ſuis filiis: eorũq; auis aut attauis ſuã quis extẽdebat ętatẽ ſed tantum ortum generationis eorũ intendat. ¶ Igitur decernete deo .& incipiẽte pluere: aqua cũctis diebus.xl. ferebat ita vtvſq; ad quideci cubitos trãſcẽderet terrã. Quod ꝓpterea factũ eſt: ne plurimos fuge occaſio libe raret. Quieſcẽte aũt pluuia aque: vix cẽtũ quiquagita diebus defecere: q̃ſi menſe.vij. Quo iſtãte pau latim ichoauit latẽs herba parere. Deinceps dũ arca circa ſummitatẽ cuiuſdã mõtis in armenia cõſtituti ſediſſet intelligẽs Noe aput eã: & reſpiciẽs modicã terrã circa eã i ſpe meliore cõſtitutus tũc quidem ſiluit. Poſt paucos vero dies aqua ãplius recedẽte miſit coruũ volẽs agnoſcere ſi quid etiã aliud terre fuiſſet ab aqua derelictũ & ad egrediẽdũ iã tutũ eſſe videretur. Qui cũcta reperiẽs inũdãtia nõ re
B. greſſus eſt ad noe. Poſt ſeptẽ ergo dies colũba quam miſerat vt aliquid de terra cognoſceret. Lutulẽ ta remeãte ſimul & ramũ olie portãte cognoſcẽs terrã diluuio liberatã: manenſq; adhuc.vij. aliis die bus animalia ex arca dimiſit & ipſe cũ generatiõe ſua ſimul egreſſus ſacrificãſq; deo cũ ſuis epulaba tur Hũc autẽ locũ armeni egreſſorium vocant illic enim arcę ſaluate reliquias nunc vſq; prouinciales oſtẽdũt. ¶ Huiusvero diluuij & arcę memoriã faciũt omẽs qui hiſtorias barbaricas cõſcripſerũt quo rum vnus beroſus chaldeus narrans de diluuio: taliter eſt ãffatus Dicitur & nauis eius quẽ in armeniã venit circa montẽ chardieũ aduhc aliqua pars eſſe & quoſdã bitumẽ exinde tollere quo maxime ho mines ad expiationes vtuntur meminit autẽ eorũ & hieronimus egiptius qui antiquitatẽ phoenicis noſcitur deſcripſiſſe. Et manaſeas damaſcenus in nonageſimoſexto hiſtoriarũ libro ita de eis dicit Eſt & ſup miniadã excelſus mõs i armenia: qui Baris appellatur: i quo multos cõfugiẽtes: ſermo ẽ di luuii tpe liberatos & quẽdã ſimul in arca deuectũ in mont[illegible]eniſſe ſummitatem: lignorũq; reliquias multo tẽpore cõſeruatas. Fuit autẽ iſte quẽ etiam Moyſes legiſlator iudeorum ſcripſit.

¶ Noe poſt diluuiũ oblatis domino hoſtijs o[illegible]t nullam talẽ aquarum iundationẽ vlterius induci ſuper terram. Capitulo.vi.

NOe vero metuens: ne per annos ſingulos diluuium terræ deus induceret humanũ genus decernens omnino deleri fana incẽdens omnia: ſupplicabat de cetero deũ pro ſtatu priori aut nullam vlterius huiuſmodi vaſtationem ſuper eã inducere quo periret genus oñe animalium: ſed punitis malis parceret eis qui propter bonitatem fuerat derelicti & decreuerant ma lavitare: nã infoeliciores ſcilicet eſſe ab illis & peiori afflictone damnati ſi non ſaluarentur: ad integrũ
C ſed magis alteri diluuio ſeruarentur: cum peiores quidẽ terrorem experimentũq; vidiſſẽt: poſteri ve ro perditionẽ nouiſſimam ſuſtinerent. rogabat vt eius hoſtias propicius ſuſpicere dignarentur: & vl lam iracundiam ſimilem vlterius terra ſuſciperet: vt eius operibus impignati & ciuitates conſtituẽtes vitam habere poſſent fœliciorem: et nullo bonorum quibus ante hymbrem adepti fuerant fraudarẽ
Ge.c. tur ad longam vtiq; ſenectutẽ & vitæ longitudinem peruenire.
8.et.9. ¶ Deus annuit pręcibus Noe et animalium carnes in vſum concedit homini arcũ pluuialem deſignans ei in teſtimonium fœderis. Capitulo.vii.

NOe ergo hãs effũdẽte præces: deus pro iuſticia virum diligens annuit. vt eius vota ad fiñ vſq; perduceret: neq; defunctos dicens ipſe perdidiſſe ſe penam præ malicia propria per tuliſſe neq; vt talis eſſent homines q ita perderẽtur fuiſſe factos cũ vtiq; caſtum eis noſcet eẽ pricipiũ neq; donaſſe vitã quę corruptioni delectaretur: ſed per quã contumeliã inqt me pietati & virtuti fecerunt per ea quoq; compulerunt me vt penã hãc eis inferrem. Ceſſabo nãq; de cetero poſt hancirã ab eis pro ſuis iniquitabus penas ęxigere: et multo potius te rogãre: & ſi in aliquo ãplius ali,

Ab Adã vſq; ad Noe anni duomilia ſexcẽti quiquaginta ſex.

Generatiõis Adę recapitulatio.

Enoch tranſlatus.

Receſſus aquę Archa i armenia quieuit.

Mittit coruus:

Mittit colũba.

Egreſſus Noe ab archa

Beroſi hiſtorici verba.

Hieronimus egyptius.

Manaſſeas damaſcenus

quãdo peccauerint: iam non opus erit hymbriũ magnitudo: neq; etĩ aqua vlterius terras ita rigabit. Moneo tamen vt ab hũana nece omnes abstineãt & sint ab homicidio puri faciẽtes qppe tale aliqd puniturĩ sũt. Vtimini vero cũctis animalibus his vt vultis. & desideriũ quisquis habuerit dominos ei vos omniũ esse feci terrenorũ: & natatilĩ: & quęcũq; volatilem habent motum: & in aere quęcunq; vegetant abstinentes a sanguine in quo est anima Dẽsigno autẽ vobis futurã requiem arcu meo. Arcus enim dei apud illos ei esse putatur. Et deus hęc quidem dicens atq; promittens siluit.

Arcus celi inferius Anni Noe nõgẽti quinquaginta.

¶ De morte Noe. & de filijs eius. Capi. viij

MagNoe

NOe vero cũ vixisset post diluium trecentis & quinquaginta annis. omne tempus fœliciter agens mortuus est anno vitę suę nongentesimo quinquagesimo. ¶ Nullus ergo ad vitam modernã: & annorũ breuitatẽ quibus nunc viuimus vitã comparans antiquorũ: putet falsa quę de illis sunt dicta: & ex eo: q nuncvita tanto non ducatur tempore: credat neq; illos advitę illius longitudinem peruenisse. Illi nãq; cum essent religiosi: & ab ipso deo facti. et cum eis pabula oportuniora ad maius tempus existerent præparata tantorũ annorũ circulis rite viuebant. Deinde propter virtutes & gloriosas quas iugiter perscrutabantur. i. astrologiam & geometriã. Deus eis amplius viuendi solatia condonauit: qui nunq; ante discere potuissent nisi sexcentis viuerent annis. ¶ Per tot enim annorum curriculla magnus annus impletur: ¶ Testes autẽ mei docti sunt omnes qui antiquitatem apud grecos & barbaros cõscribere maluerunt. Nam & Manethon qui descriptionẽ fecit ęgyptiorũ: & barosus qui caldaica deflorauit & Mochus et ęstius ad hęc & Hieronymus ęgiptius q phœnicam deposuerunt: concordant cũ meis dictis Isiodus quoq; & ęgatheus. & hellanecus & accusilaus & inter hos ęphorus: & nicolaus in historijs suis memoriã faciunt antiquorum annis mille viuentiũ De his itaq; sicut singulis gratũ est: ita considerent. ¶ Filij autẽ Noe tres erant. Sem Cham & Iaphet qui ante centũ annos diluuij fuerant generati. Hi primũ de montibus ad campestria descenderũt: vt habitaculũ illic haberẽt & alios valde metuentes a propter diluniũ ad cãpos descẽdere & segnitet habentes ab excelsis locis ad inferiora venire coegerũt quippe vt e orũ fiducię imitatores existerẽt. Et campus quid ẽin quo prius habitauerũt. Sẽnar appellatur. Deo autẽ iubente eos ad crementũ hoim peruenire dispersi sũt: ne inter se dissensiones efficerent: sed vt multa terrarũ inhabitãtes spacia abũdantia fructũ potirentur Qui cum essent inseruditi: & deo inobedientes existerẽt in calamitatibus incidẽtes: sua grauiter peccata sẽlerũt. Et quia iuuentutis multitudine feruebãt: rursus eos deus a semet ipsis migrare fecit quoniã nonillius ꝓpitiatione putabant se bona habere: sed propriam fortitudinem sibi putaret causam esse diuitiarũ. Vnde apposuerũt vt voluntati dei inobedientes existerẽt putãtes q; per inuidiam eius ab alterutrs migrarentur. vt diuisi facilius possent subiugari deo.

Cã lõgitudinis vitę antiquorũ; Magnus annus totũ sexcentorũ Antiqui q histo riæ scriptores.

Tres Filij Noe.

Senear locus quẽ hitauerũt filij Noe post diluuium

Malicia hominũ post diluniũ creuit.

¶ De Nembroth filio Cham & de ędificatione turris: & de discordia diuersarum linguarum.

Capitulũ nonũ

ge. c. 10. et. 11.

SEcit autẽ eos esse ęlatos ad iniuriam dei & contemptum Nembroth filius Cham: filij Noe Qui cũ esset audacior & manu fortissimus suadebat eis: vt nõ deo ascriberẽt: quia hominibus per illiũ fœlicitas eueniret: sed qđ eis propria virtute præberetur: & cognatos generis sui ad causã tyrannidis aduxit: solus ipse ꝓsumẽs homines a dei timore reuocare: Et spem suam in propria virtute reponere vlciscig; se timentes deũ putabãt interminatio ferre diluuiũ terrę. Ob quã causã turrim altiorẽ ędificãdã suadebant: vbi aquę nõ possent ascendere. Multitudo autẽ prona erat vt Nẽbroth pręceptionibus obediret graue putantes seruitiũ obsequi deo: & turrim ędificabãt in nullo sua studia deserentes. Sumebat ergo altitudo facilitatẽ: & plusq; sperare quis posset multis manibus fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima: vt prope eã respicientibus longitudo videret imminui. Edificabatur autẽ ex latere cocto colligato ex bitumine: ne forte penetraretur: ac solueretur aquis Sic illos insanientes deus intẽdẽs exterminare omnes non decreuit quomodo nec alijs dudũ perditis formidabant. sed discordiam illis immisit diuersarũ linguarũ: vt per multas absonansq; voces intellectu tacere potuissẽt Locus autẽ in quo turrim ędificabãt. nunc Babylon vocatur. dicta propter confusionẽ quã circa locutionem suam tunc habuerunt. Hebrei nãq; babel confusionem appellant

Superbia Nembroth et temeritas Edificatio turris habet altitudo & latitudo Linguarum varietas Babilon vnde:

¶ De hac vero turri diuersisq; vocibus hominum meminit & sibylla dicens. Cũ omnes homines vnius vocis existerent quidam turrim ędificauerunt excelsam tanquam ascensuri per eam in cęlum Dij vero immittentes ventos: euerterũt turrim & vocem propriã vnicuiq; partiti sunt propterea & vocari: cõtigit babiloniã ciuitatẽ. ¶ De cãpo quoq; qui vocatur sennar i regione babilonis meminit Estius ita dicẽs. Qui de sacerdotibus sũt erepti. Iouis sacre fumentes in sennar babilonijs venerunt.

Memiit Sibylię

Estius

¶ De dispersione gentium in vniuersas terras post ędificationem turris.

¶ Capitulũ deimũ.

A. Diuisit autem hęc diuersitate linguarum migrationes agentes vbiq; & terram apprehendẽ
G.c.11 tes vnusquisq; fœlicem. Et ad quam eos deduceret, itavt omnis terra per eos compleretur
mediterranea simul atq; maritima. Quidam etiam nauibus transeuntes insulas habitaue
runt. Vnde & aliquę gentes ab institutoribus positas appellationes hactenus seruant. Quidam vero
placita sibi nomina mutauerunt: alij autem vt inhabitatoribus clarius esse visum est: conuersationem
hominum fecerunt. Greci tamen rei huius auctores: qui posteris temporibus confortati. Etiam anti-
quorum gloriam propriam effecerunt exornarunt: & gentes nominibus: vt eis sapiens esse videbatur:
ornatum vtiq; ponentes eorum reipublice velut a se constitutę.

¶ De filijs Iaphet filij Noe: & de gentibus quę per eos institutę sunt. Capi.xj

Filij Iaphet. septem.

Populi qui a Iaphet descẽderẽt & regiões quas ipsi coluerunt.

Galathę qui oli Gomoritę a gomor primo filio iaphet.

Magogę qui & scythe a magog

Media Mades

Ionij a Iano.

Iobeli qui hiberes siue hyspani

Capadocia quę prius moga nũc autem Cęsarea

Thraces qui & Thirenses.

Gomer filij tres

Iani filij tres.

Cyprus insula a quo cithis cetas

Mutatorum nominũ apud grecos causa.

Noe q Nochus

Abrahã qui Abramus.

Regiões a filijs Cham habitatę

Quatuor filij chã Chus a quo chusei qui ęthiopes.

Egiptus mersis

Chananeus a quo chananea quę nunc iudea dicitur

Filij chusa.

Iudei vñ dicti.

Nembroth filius Chusij octo filios habuit

Verũt autẽ Noe filijs filij: quorũ noia propter honorẽ gentibus imposuerũt hoies q
g.10.c quãcũq; terrã apprędere potuerũt. Iaphet ergo Noe filius habuit filios septem. Isti
habitauerũt regionẽ a tauro & amã mõtibus incipiẽtẽ & pertingẽtẽ in asiã: vsq; ad
flumẽ Tanaim. In Europa vero terra gazirorũ cũ nulluseorũ q̃ supradicti sũt ibidẽ
habitator existeret: gẽtes eius diuersis se noibus appellabãt. Qui nũc a grecis gala
thę nũcupãt: olim dicti sũt gomorite quos gomer instituit. ¶ Magog vero magogas
a se noiatos instituit: isti a grecis scythę sũt appellati. ¶ Itẽ filiorũ Iaphet Madeus &
Ianus fuerũt & ex Madeo quidẽ sũt gẽtes qui a grecis medi vocãtur. De Iano vero oẽs Ionij Helladi
ci; descẽdũt: q & greci. Vnde & mare Ionicũ appellat. ¶ Cõdidit aũt Iobel Iobellos: qui nostris tẽpo
ribus hyberes q & Hyspani: a quibus postea celtiberi nũcupati sũt. ¶ Moga vero primũ dicebatur: q
postea capadocia. nũc aũt cęsarea à romanis sortito hoc vocabulo id est a Cęsare. ¶ Moschimi amo-
B rochũ plãtati sũt qui nũc Capadoces nũcupant: quorũ ãtiquę appellatiõis signũ ostẽdit. Nã ciuitas
est apud eos quę hactenus modica dicit: oñdens intelligere volentibus: eo q; aliqñ oẽs gẽtes regiõis
ipsius ita vocatę sũt. ¶ Thyras autẽ thyrenses appellauit suos quorũ priceps fuit a quibus gręci. Thra-
cum nomen cõmutauerũt Tante fiquidẽ gentes per Iaphet filios instituę sunt. ¶ Gomer aũt haben
te tres filios. Astenegas quidẽ astinegos istituit: qui nũc regini vocãtur a grecis. ¶ Riphaat aũt riphe
os qui dicũtur paflagones. ¶ Tygrã vero tygrameos: q̃ friges a grecis sũt nũcupati. ¶ A Iano iaphet
filio & ipso tres habẽte filios. Helisas Helisęos vocauit eos quorũ priceps fuit: qui nũc sũt eoli. ¶ Tar
sis vero Tarsos: sic em̃ antiquitus cilicia vocabatur Tharsus nãq; apud eos maxima ciuitatũ metropo
lis appellat Thau lra ,p theta mutata. ¶ Cethi aut Chorothimã ĩsulã habuit quę nunc dicit cyprus &
ab eo oẽs insule & maritima loca cethym hębraice appellãtur. Testis em̃ est sermonis meivna ĩ cypro
ciuitatũ: quę ãtiquã appellationẽ valuit retinere. Cithis em̃ ab his: q ei grecũ nomẽ iposuerũt vocatur
neq; sic fugiẽs scithij nomẽ. ¶ Iaphet itaq; filij seu nepotes habuerũt gẽtes: quę forsã ignorãtus a grę
cis. Hoc ergo prędicẽs ad narrationẽ reuertar eorũ vnde digressus sũ. Noia siquidẽ propter sonoritatę
decorẽ greci ad delectationẽ gẽtiũ mutauerũt. Neq; em̃ prouicię nostrę est huiusmodi formis vti sed
licet vnum quidem scema: & finis nominum sit vnus: vltimas tamẽ nominũ syllabas aliter illi declinãt
Noe itaq; apud eos nochus appellat. & Abrahã Abramus: & sic hęc forma in oñi scemate custodit.

¶ De filijs Cham filij Noe: & de gentibus pẽ eos institutis. Capi.xij

Regiões a filijs Cham habitatę

Quatuor filij chã Chus a quo chusei qui ęthiopes.

Egiptus mersis

Chananeus a quo chananea quę nunc iudea dicitur

Filij chusa.

Iudei vñ dicti.

Nembroth filius Chusij octo filios habuit

Illij aũt chã a prouicia syria: & amã & libano mõte cũctas terras obtinuerũt quęcunq;
G.c.10 ad mare sũt posite: apprehẽdẽtes etiã eas quę vsq; ad occeanũ sũt: & ,ppias faciẽtes
appellatiões tũ aliorũ quidẽ oino perierũt. in alias vero aliorũ trãsmutatę & trãsforma
tę nimis ignote sũt. ¶ Quatuor em̃ filijs existẽtibus chã: Chus quidẽ nihil nocuit tps.
Nã ęthiopes quorũ priceps fuit hactenus & a semet ipsis: & ab oĩbus asianis chuseivo
citãtur. ¶ Seruata vero etiã merseis scdm appellationẽ prisca memoriã. Egyptũ nãq;
mersin & merseos oẽs vocamus ęgyptios. ¶ Instituit aũt Methsuth lybiã, Suthos a se vocãs prouin-
ciales. Est aũt & fluuius in mauritania prouicia qui isto noie nuncupatur. Vnde & plurimos grecorũ
hystoriographorũ inuenimus huius fluminis memoriã facientes. & ex adiacẽti prouicia quę Suthi vo
catur ei nomẽ impositũ Mutatũ est autẽ ei nomen quod nũc est ab vno filiorũ Mersayn qui lybius
C dictus est. Post paululũ quoq; dicemus & causã pro qua cõtigit affricã nominari. ¶ Chananeus vero
quarus exist ẽs filius Chã. quę nũc iudea vocatur inhabitãs regionẽ a se chananeã appellauit. ¶ Fue
runt itaq; filij existis: Chuso quidem sabas ex quo sabei: Eiulas: a quo Eiulei: qui nunc getuli appellã
tur. Sabath ex quo Sabatheni: qui nomiãtur a grecis vsta barri. Condidit etiam Saba Sebathenos. Rã
vero rumeos istituit: & duos filios habuit: quorũ iudas quidẽ egyptiacã gentẽ hesperiorũ ihabitãs. iu-
deis cognomẽ suũ reliquit. Sabas aũt Sabatheos. ¶ Nẽbroth quoq; filius Chusi permanẽs apud ba
bylonios: tyrannidem exercuit sicut a me primitus, etiam declaratum est. Porro Nẽbroth cũ esset octo
filij amnem terram a Gaza ęgyptũ vsq; tenuerũt. Solus autẽ philistin cognomen prouincia custodi-

uit:cuius ptē greci paleſtinā appellāt. Ex aliſs vero ideſt homeo/& anamia & Labyn:ſolus labyn a ſe

Filij chananaā ſichē. Amath

puinciā lybiā noiauit. Neden autē & petroſim:& ceſſim:& cephitos:vltra nomina nihil ſcimus. Bello em̄ ethiopio de quo poſtea declarabimus:eorū ciuitates euerſe ſunt. Frāt & chanaā filij Sichē qui & ciuitatē ſui nois edificauit in fœnice Sydon vero a grecis appellata eſt. ¶ Amath amatheos inſtituit:quę etiā nūc eſt:& a puincialibus amathi vocat: macedoneſq; eā ephaniā ab vno priſcorū noie vocauerūt. Aradeus aradū inſulā habuit eruceus autē arcē:quę in lybano poſita eſt. ¶ De aliſs vero

Aradeus

viij.id eſt Eugeo/Cytheo/Iebuſeo/Amorreo/Gergeſeo/Eueo/Sineo/Samareo preter nomina i ſacris libris nichil habuimus. Hębrei nāq; eorū deſtruxere ciuitates:huiuſmodi cā calamitatibus apphēſas D

¶ Noe inebriatus/nud atus irriſus:irriſorem filiū maledictioni ſubdit:fratribus eius maledictum patris effugentibus. Capitulum.xiij.

Primus vini vſus

NOe itaq; poſt inundationem terra ad proprium reuertente naturam venit ad opera. Et cū vineam inea plantaſſet videns fructum iu ea perfectum vindemiauit:& ad vſum vino deducto ſacrificans erat in epulis Inebriatus autem ſopore reſolutus eſt:nudatuſq; in honeſtate iacebat. Quem cum vidiſſet iunior filiorum fratribus irridendum oſtendit. Illi vero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet:aliſs quidem filijs fœlicitatem optauit Cham vero propter cognitionē ſui non quidem maledixit:ſed eius proli. & aliſs effugiētibus maledictum:deus chananei filios emigrauit & de his quidem dicemus in reliquis Ge.c 9

Chā filiorum Noe iunior patrē irriſit

¶ De filiſs Sem filij Noe:ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis:& de ortu Abrahę. Capitulū.xiiij

SEm vero tercio Noe filio quinq; fuerunt nati qui vſq; ad occeanū ſeorſū hitant aſiā ab eu phrate faciētes initiū Elā ſiquidē Elamites qui perſarū ſūt. pricipes dereliquit. ¶ Aſſur autem Ninum cōſtituit ciuitatē:& ſubiectos ſibi ſyrios nominauit qui fuerunt valde fœlices. ge.c.11

¶ Arphaxat autē qui nunc chaldei vocātur Arphaxateos nominauit cum priceps eorū eſſet. ¶ Arā vero aramenos inſtituit:quos greci ſyros appellāt. Quos autem nunc lydos vocāt nuth tūc ludos noiauit. ¶ Aran filiſs .iiij. exiſtētibus eis quidē iſtituit Trachonitidē:& Damaſcum:quę media paleſtinę ſyrieq; coniuncta eſt Armeniā otrus:Fgeter batrianos. Mes aūt meſeneos quę nunc arax vocatur ab oībus. ¶ Arphaxat autē filius fuit Salę de quo natus eſt heber:a quo iudeos hebręos i ini tio vocauerunt. ¶ Heber lectā genuit & phalech: dictus eſt aūt Phalech quoniā ſecūdum diuiſionē habitationū natus eſt Phalech diuiſionē hebręi vocāt. ¶ Iectā vero qui filius fuit heber/habuit filios E helinodach/ſaletha/ſormoth Iare/adorā/vgal/dehela/ſebal/abimahel/ſapha/ophirebila/ iohal. Iſti a flumine Coſmo in die:& poſita circa ſyrię loca quidē inhabitāt. Hęc itaq; de filiſs Sem dicta ſufficiāt

Quiq; filij Sē & regiones q̄s habitauerūt:

¶ Faciē vero de hebręis quoq; ſermonē Phalech enim filio heber:fuit quidem filius Reu:huius aūt Saruch:de quo Nachor filius generatus eſt:cuius filius fuit Thares:qui fuit pater abrahā. Hunc dicimus decimū eſſe a Noe. ¶ Secūdo aūt anno & nonageſimo:Super ducētos poſt diluuium natus eſt Thares:& ſeptuageſimo anno genuit Abrahā. Nachor cū eſſet viginti & centum annorū genuit Thare. ¶ De Saruch autem Nachor naſcitur: circa annos triginta cētū. ¶ Reu vero Saroch habuit cū eſſet annorū triginta cētū. Hiſdē annis habuit Phalech:reu Hęber autem quarto & trigeſimo & centeſimo āno genuit Phalech natus & ipſe de Sale tricesimū ānū. hūte:atq; cēteſimū:quem Arphaxat genuit quito triceſimo & cēteſimo āno natus. ¶ Sē filius Arphaxat natus ē poſt ānos duodeci ſcti diluuij. ¶ Abrahā autē habuit frēs Nachor & Arā. Quorū Aram quidem filio derelicto Loth & Sara & Melcha:filiabus inter chaldeos mortuus eſt in ciuitate chaldeorū quę dicitur Vr & hactenus ſepultu ę eius oſtēditur. Duxerūt autē vxores fratris ſui filias. Melchā quidem Nachor: Sarā vero Abrahā. ¶ Porro Thares dū odio habuiſſet terrā Chaldeorum propter luctū Arā/migrauerūt omnes i Charrā Meſopotamie ciuitatē. Vbi etiā Tharem morientem ſepeliunt:cū vixiſſet ānis ducentis q̄nq; Reci debatur eni iā vita hominum fiebatq; paulatim breuior vſq; ad generationē moyſi poſtq̄ terminus vitē centū & viginti poſitus eſt ānorū:hos ānos ſtatuente deo quātos & moyſē prouenit vixiſſe. ¶ Nachor ergo de Melcha octo fuerunt filij. Vxos/Bādy/Chamuel. Lachama/Haus/ Hadelphas/Hadalphus. Bathuel. Iſti Nachor filij fuerūt legitimi. Thabues aūt & Gadā:& That. Maubas de cōcubina eius nati ſūt. ¶ Bathuel autem filio Nachor nata eſt. Rebecha filia:et filius Laban.

Reu Nachor Thares

Decimus a Noe.

Abraham frēs

Breuior tūc vita q̄ prius.

Octo filij Nachor.

¶ Abrahā ſecūdū prceptū domini de Chaldea migrat in chananeā. Capitulo.xv.

Abrahā caldeam reliquēs migrauit. Chananeam

ABrahā vero Loth filium fratris ſui Arā vxoris ſue Sarę germanum adoptauit:filiū legitimū non habens. dimiſitq; Chaldeā cum ſeptuaginta & quinq; ānorū eſſet deo iubēte vt migraret in chananeā in qua etiā hitauit eamq; proli ſuę reliquit: prudens exiſtēs nimis & intelligēs in oibus rebus:& ſapiens in his que audierat de qbuſlibet aliqd cogitaret Propter eā etvirtute & ſapiētie maior aliſs fuit:& opinionē quū de deo tūc cūcti hēbāt. & inouare & imutare ꝓualuit. F

Laus Abrahę et ſapientia.

¶ Primus itaq; ꝓſūpſit pronūciare deū creatorem vnum eſſe cunctorum. Reliqua vero licet ad ſcoli

A citatem post preceptū/prębētis singula queq; dari/& nō ꝓpria subsistere virtute cōfessus est. Hęc cōsiciebat p terrę passionē: & maris: & ea quę cōtingūt circa solē & lunā: & ex oībus quę circa cęlum semper eueniūt. Virtute eni eis pręsente & prouidētia ordinationis eorū cuncta disponi docebat: quibus quicū q; priuarētur manifesti fierent: q; neq; ea quę ad vtilitatē nobis necessaria sunt sua potestate potuerūt possidere quę secūdū iuuentutis fortitudinē, ministrantur cui bonū solūmodo est: honorē & actionē tribuere gratiarū. ¶ Propter quę chaldeis & alijs mesopotamitis in eū cōsurgētibus migrationē eligēs sequi per voluntatem & adiutorium dei: terrā chananeā late possedit: vbi collocatus altare edificauit: & hostias immolauit deo. ¶ Meminit aūt patris nri Abrahā Berosus: non quidem noiatus eum sed ita dicēs. Post diluuiū decima generatiōe apud chaldeos fuit quidē vir iustus & magnus: in cęlestibus rebus expertus. ¶ Echateus autē etiā memoriā eius plus aliquid fecit: Librum em̄ de eo cōficiens deteliquit. ¶ Nicolaus vero Damascenus i quarto historiarū sic ait Abrahā regnauit i Damasco/veniēs aduena cū exercitu de terra quę super babylonē dicitur chaldeorū. Igitur post non multum tempus exurgens etiā de hac regione cū populo suo: terrā quę nunc chananea: nūc vero iudea dicitur habitauit & hi qui de illo multipliciter sunt progeniti: de quibus in alio libro quę dicenda sunt explanabo. ¶ Abrahā nūc vsq; in Damascena ciuitate nomē habetur in gloria: & vicus ostēditur qui ab eo habitatio dicitur Abraham.

Persecutio abrahā a chaldeis

Berosus de abraham.

Echateus de Abraham librum fecit.

Nicolaus.

Vide Aristo. libro de pomo q̄ memorat Noe & Abraham.

Hitatio abrahā

¶ Abrahā fame opprimēte chananeā Egyptū egredit: vbi dignus & clarus hr̄: disciplinā arithmeticę & astrologię: cōtradēs egyptijs: a quibus iterū regressus i chananeā ptir̄ terrā cū loth cognato suo. Ca. xvj

Gen. c. 12. & 13 B.

FAme vero posteris temporibus apprehendente chananeā Abraha; egyptios viuere feliciter audiens ad eos proficisci tendebat: vt eorum abundātia participaretur: & sacerdotū simul auditor esset & agnosceret quę de dijs exponeretur. Et aut meliores iueniēs sequeretur, aut eos sua prudentia in ornatū meliorem transponeret deducens pariter Sarā. Metuens autem vesaniam ęgyptiorum circa mulieres ne rex eum propter vxoris speciē trucidaret hanc exquisiuit artem/ vt se fratrem eius assimularet/sed & illam hoc docens respondere eo q̄ sibi prodesse cōfideret. Qui cū venissent ęgyptum pertulit quod ipse prouiderat. Tunc enim pulchritudo vxoris eius innotuit. Vnde & Pharao non sufficiēs de his quę de ipsa dicebātur etiam ipsam inspicere festinauit. arbitratus se Sarā cōtingere posse. Sed deus impediuit desideriū eius iniustū ęgritudine scilicet/& tumultu causarum. Cūq; pro libertate sacrificaretur per iram dei pestē sacerdotes aduenisse significabant eo q̄ vxori peregrini iniuriam voluisset inferre. Ille vero pertimescens interrogauit Saram/vt diceret ipsa quę esset/& ille qui eā adduxerat. Qui cū veritatē audisset excusabat se apud Abrahā dicens putasse sororē & non eius vxorē. & festinasse circa eā cognationem facere sibi/& nō iniurię causa suū desideriū ꝓpetrare. Cui multa quo q; munera cōdonauit & vt esset inter sapiētissimos ęgyptiorū instituit/virtutēq; eius & gloriā ex hoc cōtingit esse clariorē. ¶ Nam cum essent egyptij diuersis moribus complacentes/& ad inuicem leges proprias reprobātes/& a se propterea dissidētes/sibimet eos cōparans & vnūquēq; despiciēs/verba eorum inania/nihilq; verū habētia demōstrabat. Erat igitur in ammiratione cūctorū tanq̄ vir sapiēs/atq; paratus nō solū ad intelligēdū. sed ad satisfaciendū & ad loquēdū quęcūq; docere niteretur. ¶ Arithmeticā eis quoq; contulit/& quę de astrologia sunt ipse quoq; cōtradidit. Nam ante aduentū Abrahā in ęgyptū hęc ęgyptij penitus ignorabāt. A chaldeis em̄ hęc plantata noscūtur in ęgypto/vnde etiā peruenisse noscūtur ad grecos. ¶ Et cū venisset i chananeā/ partitus est terrā cū Loth. dū pastores eorū iurgia iter se facerēt propter loca pasturę/electionē tñ atq; conditionē cōcessit Loth. Sumēs itaq; ipse partē ab eo relictā habitauit in ciuitate Ebrō quę est antiquior annis septē/ciuitate ęgyptia Taphanide. Loth igitur terrā quę est posita in cāpo circa iordonē fluuiū habitauit non longe a ciuitate Sodomorū quę tunc iam erat bona/nunc autem probatur exterminata/voluntate dei. Quam causam loco proprio designabo.

Abrahā docuit Egyptios nouas leges.

Arithmeticā & Astrologiam Abraham primus docuit i egypto

Iurgia in pastores Loth & Abraham.

¶ Sodomitę congressi cum assyrijs prelio vincuntur/victi captiui abducuntur. cum quibus Loth captiuus abducitur.

Capitulum decimum septimum.

Gen. c. 14 C

ILlo namq; tempore assyrijs aliam obtinētibus reges sodomitarum valde florebant diuitijs. & iuuentute multa/quibus erant quinq; reges. eorum prouintiam gubernantes. Ballas. Balleas. Synabarus. Synoborus/& Ballomorū rex. Singuli namq; eorum habebant proprium principatum. Aduersum quos congressi assyrij/& quattuor partes sui exercitus facientes/obsidebāt eos. Dux erat vnusquisq; suis ordinatus. ¶ Cōmisso igitur prelio vincentes assyrij tributum imposuerū:/ regibus Sodomorū. duodecim siquidē annis isti seruientes. tributum sibimet imposuerunt soluere passi sunt terciodecimo abstinuerūt. Quapropter exercitus assyriorū sup eos aduenit ducētibus simul exercitū Arasello. Arioco. Chodorlaomoro. Thadallo. Isti nāq; & vniuersa; dirupuerūt asiā. & gygātiū sobolē subuertерunt. Qui cū venissent Sodomis castra posuerūt i valle quę dicitur puteus bituminis. ¶ Illo nāq; tempore putei erāt i eo loco. Nūc eni exterminata ciuitate sodomorū/vallis illa palus effecta est. quę dicitur asphaltis. i. bituminalis. de hac itaq; palude rursus nō post multa dicemus. ¶ Sodomitis igitur cum assi-

Quinq; reges Sodomitarum.

Victi Sodomitę fiunt tributarij.

Captiuus Loth

riis congressis: & prelio forti commisso: multi quidem eorum mortui: reliqui vero captiui ducti sunt: cuꝫ quibus & Loth ductus est captiuus qui sodomitis aduenerat.

¶ Abraham irruens in assyrios: Loth & captiuos sodomitarum eripuit/ cui regresso occurrit rex sodomitarum: & Melchisedech rex solymorum/ deinde accepto promisso diuino de posteritate genuit Ismael/ ipseꝫ circuncisus est precipiente domino & Ismael: totaqꝫ domus eius. Capitulum.xviij.

Victoria Abrahã contra assyrios miraculosa.

ABraham cum audisset calamitatem eius timor simul de loth cognato eius: & misericordia in eũ ingressa est sodomitas atqꝫ amicos vicinos. Et cũ festinaret eis ferre solatium: nõ tardauit sed accessit & quinta nocte irruens super assyrios circa dan. Ste. n. alter iordanis fons appellatur: & inueniens eos anteq̃ armarentur: alios quidem in lectulis constitutos occidit: qui neq; suspectionem cladis haberent alij vero nondum in soporem conuersi: pre ebrietate pugnare non valentes effugerunt. Abraham autem persequens eos expoliatos vsqꝫ ad terram damascenorum. ostendens victoriã non in multitudine: nec in plurimis manibus esse sed confidentiam pugnatorũ & fortitudinem prealere in deo: cõtra totius numeri quãtitatẽ cũ trecentis decẽ & octo vernaculis & tribus amicis tantũ exercitũ superauit. quicũqꝫ igitur hostiũ manus effugerũt: inglorij sunt reuersi. Abrahã aũt captiuos eripiens sodomitarũ qui capti fuerãt ab assyrijs cũ pace reuersus est. Occurrit ergo ei rex sodomorũ ad colloquẽdũ i loco qui vocatur vallis regia: i via solymę ciuitatis. ¶ Suscepit qꝫ eũ rex Melchisedech: quod significat rex iustus: & erat vtiqꝫ: & sine dubio talis: ita vt ꝓpter hãc causam etiã sacerdos dei esset Solymorũ. Quã ciuitatẽ postea hierosolymã vocauerũt. Ministrauit aũt iste Melchisedech Abrahã exercitui xenia: & multã abũdãtiã rerũ opportunarũ simul exhibuit & sub epulas collaudare eũ cœpit ac benedicere deũ qui ei subdiderat iimicos. Abrahã vero dãte ei etiã decimas spoliorũ munus accepit. Rex autẽ Sodomorũ prędã quidẽ de Abrahã nõ poscebat: hoies vero qui eius essent recipere precabatur: quos ab assyrijs eripuerat. Abrahã ergo ait nõ hoc solũ/ se facere: sed nec aliã vtilitatẽ ex illa habiturum prędam: nisi quęcunqꝫ pro cibo seruorũ eius impẽsa videbãtur: partẽ vero quãdam amicis suis fore præbendam qui cũ eo pugnabãt: quorũ primus Eschol vocabatur aneralius mãbre tertius. ¶ Laudãs igitur virtutẽ eius deus ait. Non perdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiã. Et quę putas fuit hęc retributio mercedis cuꝫ nondũ esset qui ei succederet: erat eñ adhuc sine filio. Deus & filiũ ei promisit generandũ esse: & multã ex illo sobolem: & proximã stellarũ numero profuturã. ¶ Et ille quidẽ hęc audiẽs. deo sacrificiũ obtulit: ab eo iussus hoc facere. Erat eni huiusmodi sacrificiũ vitula triennis & capra triennis: & aries similiter triẽnis: & turtur & columba: quę diuidi iusserat. auium vero nihil diuisum est: & anteq̃ cõstitueretur ara: alitibus supervolãtibus pro cõcupiscẽtia sanguinis vox affuit diuina significãs malignos proli eius vicinos fore annis quadringẽtis i egypto: in quibus afflicti superessent inimicis: & vicẽtes bello chananeos habituri essent eorũ terras & ciuitates. ¶ Abrahã igitur hitauit quidẽ circa luzam quę vocatur ogygi. est enim regio chananeorum nõ lõge ab ebron ciuitate. Et cũ graniter haberet super nõ pariẽte mulierem deprecatus est deũ: vt ei sobolem masculi cõdonaret: deo igitur iubente vti confideret pro alijs omibus bonis in quibus a mesopotamia eductus fuerat: etiam filios promisit ei futuros. Tũc sara prẽcipiente deo vnã ancillarum cui nomen erat agar egyptiã genere collocauit ei tãq̃ ex ea filios habiture. Et cũ concepisset ancilla iniuriam facere Sara præsumpsit quasi rex foret filius: qui ex ea fuerat procreatus. Hanc dũ Abrahã pro vindicta Sarę tradidisset: fugã meditata est: & afflictiões nõ sustinẽs deprecata est deũ: vt eius misereretur occurritqꝫ per desertum eunti diuinus angelus. iubens eam ad dominos remeare. & vitam habituram potiorem caste viuentem. Tũc namqꝫ eo ꝙ in dominã superba ingrataqꝫ fuerat: mala talia pertulisse: quę si inobediẽs eẽt deo: & longius abscederet: eã perire dicebat: si vero rediret fieret mater pueri i illa terra postea regnaturi. His obediẽs: illa veniã a dñis reuersa impetrauit & post nõ multa peperit Ismael: ac si quis dicat a deo nobilitatẽ: eo ꝙ exaudierit preces Abrahã. Itaqꝫ cum sex annoruꝫ esset & octoginta natus est ei Ismael quẽ prędiximus. ¶ In nonagesimo nono aũt anno eodẽ cõstituto apparuit deus promittẽs quod filius ei de Sara nasceretur: iussitqꝫ eũ vocari Ysaac. significãs gẽtes magnas ex eo futuras: et reges. ¶ Et quia pugnãtes oẽm terrã chananeã a sydone vsqꝫ ad egypti terminos obtinerẽt ꝓcepit vt genus quod ei nasceret alijs nõ misceret: suaqꝫ genitalia circũcidere. & hoc faciẽdũ octaua die post partuꝫ. Causam vero circuncisionis nostrę i alijs indicabo. ¶ Cõsulẽti autẽ Abrahã vtrũ Ismael viueret lõgenus/ significauit deus eũ patrẽ gentiũ fore magnarũ & Abrahã quidẽ in his gras agẽs repẽte circũcisus est/ & oẽs qui apd eũ erãt/ & puer pariter Ismael/ qui die illa tredeci erat annorũ. Ipse verononagita/ & nouẽ ãnos habebat.

Abrahã eripuit Loth &c.

Melchisedech rex iustus occurrit.

Abraham.

Eschol Amici Abraham.

Promissio facta Abraham de sobole.

Sacrificium Abrahę.

Abraham ex agar filiũ habuit quę supbiẽs Saram cõtẽnebat. &c.

Promittitur filius ex Sara & nomẽ eius prędicitur Ysaac.

Prẽceptum de circũcisione sancti Abraham.

¶ De Abraham quomodo tres angelos suscepit a quibus audiuit & Saram filium pariturã/ & Sodomitarum euersionem/ & de Loth/ qui & ipse suscepit angelos hospitio & de euersione Sodomorum simulqꝫ de eruptione Loth cum tota domo eius/ & quomodo vxor Loth conuersa est in statuam salis/ cum respicit ciuitatem pereuntem/ & dc commixtione filiarum cum patre. Capitulum.xix

D.

Gen.c 14. & 15.

E

F.

G.c.16

G.c.17

Geñ. c.xviii &.xix. A

GOdē ſc; tēpore ſodomite diuitijs & abundātia pecuniarū elati:hoibus cōtumeliā faciebāt:& erant impij circa deum/vt nequaq̄ recordarētur beneficiorum eius:auerſiq; ſūt a ſuſceptiōe peregrinorum & circa eos affectus habere deſtiterunt.Exaſperatus igitur in his deus diſpoſuit punire eorum ſuperbiam:& ciuitatem eorū ſubuertere/ regionēq; cūctā ſimul extermina re .ita vt neq; plantatio/neq; fructus vltra ea conſurgeret. ¶ Cū hęc de ſodomitis deus decreuiſſet explere. Abraham reſpiciens tres āgelos:cū ſederet ad ilicē mābre circa ianuas domus ſuę:putaretq; eſſe pegrinos:cōſurgēs āplexatus ē:& ibidē eos retinēs rogabat q̄tenus xenia eis ptiret.Q uibus ānuētibus/ panes repēte de ſimila pcepit fieri & occidēs vitulū/& aſſās/eis obtulit ſub quercu iacētibus.At illi gloriā pbuerūt. ¶ Et cū eo adhuc cōederēt:de muliere req̄rebāt vbi eſſet Sara.Q uo dicēte itus eā eſſe;vēturos ſe ī futurū eſſe dixerūt & iuēturos eā iā matrē exiſtere.In hoc vero ſubridēte muliere & ipoſſibile ſi bi fore filiū hēre dicēte.Cū ipſa qdē nonaginta ānorū eēt:vir aūt eius cētū.Tūc illi iā nō celare cōtinuerūt:ſed ,puinciauerūt ſemetipſos āgelos dei eſſe: & q̄ miſſi ſunt vt vnus ſignificaret de filio duo vero ſodomitas euerterēt.Hęc audiēs Abrahā doluit ſup ſodomitis exurgēſq; deū pcatus eſt ne iuſtos/& bonos ſimul pderet cū malignis deo vero dicēte:nullū ſodomitarū eſſe bonū:nā ſi inter eos eſſent decē ex oibus:remitteret pcti ſuppliciū Abrahā aūt ceſſauit. ¶ Angeli vero in ciuitatē ſodomā puenerunt:quos Loth ,p ſuſceptiōe rogabat:cū eſſet circa pegrinos valde hūanus:& Abrahā benignitatis diſcipulus Sodomite vero reſpiciētes iuuēculos nimio vultus decore pręcipuos;& apd Loth eo ſucceſſite cognoſcentes:ad vi/& ad iniuriā eor; pulchritudinis ſūt cōuerſi.Loth aūt monētevt caſti eſſēt:& nequaq̄ ad pegrinorū cōfuſionē accederēt:ſed reuerētiā i eorū ſucceſſione haberēt:q̄ ſi ita intēpantes eſſent filias ſuas ,p illis cōcupiſcētię eor; ſe p̄bitur; dicebat:neq; quieuerūt Deus ergo eorū p̄ſumptionibus idignatus alios equidē excecauit/ita vt nō poſſent ad ingreſſum domus accedere/& Sodomitarū oē; populū peſtiferę morti dānauit Loth itaq; deo dicēte ei futurā pniciē ereptus ē cū cōiuge filiabus duabus aſſumēs/quę adhuc virgines erāt.Sponſi egredi contēpnentes/conſuetudinē hāc verborū Loth eſſe dixerūt.Deus ergo immiſit gladiū i ciuitatē/eāq; cū hītatoribus cōcremauit/terāq; ſili exterminauit icēdio/ſicut dudū a me dictū eſt/cū bellū iudaicū deſcripſiſſē. ¶ Vxor aūt Loth diſcēdēs cū reſpiceret ſępius ciuitatē/& eius curā hēret/interdicēte deo ne hoc faceret cōuerſa in ſtatuā ſalis dignoſcit.Vidi ſiquidē eā.hactenus eni manet.Fugit aūt ille cū filiabus in paruo quodā agro ſe continens ab igne liberatus.Q ui locus segor hactenus appellatur.Sic eni hębrei modicū vocāt. ¶ Illic igitur deſolatione hominū & iopia ciborū afflictus habitabat.Virgines autem omne genus humanū exterminatum exiſtimātes/cuicūq; miſceri voluerint ſe licere credebant Hoc autem faciebant ne deficeret genus humanū.Fuerūt igit filii de ſeniore quidē Moab/ac ſi quis dicat ex patre. Iunior autē genuit Ammon/quod nomē ſigni ficat filius generis & iſti fuerūt/alter quidem Moabitas/quorū hactenus magna gens eſt.Alter vero Ammonitas.Vtraq; enim gens eſt in valle Syrie.Et Loth quidem huiuſmodi eſſe contigit de Sodomitis egreſſurum.

Malicia ſodomitarū.

Abraham tres āgelos vidit &c.

Prędicit yſaac cōceptio & nā tiuitas.

Prenūciat euerſio Sodomię.

Inuaſio Sodomitarū contra Loth.

Egreſſus Loth

Mutata vxor Loth in ſtatuā ſalis.

Cōmixtio Loth cū filiabus e quibus nati ſūt filii Moab & Amō

¶ Quomodo Abraham migrauit ingerara & Abimelech adamauit Saram vxorem Abrahę/ſed correptus a domino reddidit eam ipſi intactam & de natiuitate Yſaac Capi.xx.

Geñ. ca.xx. &.xxi.

ABraham vero migrauit in Gerara paleſtinę in loco ſororis Sarā habens/ſimilia prioribus ſimulās p timore.Metuebat eni Abimelech locorū regē.Q ui etiā cū adamaſſet Sarā credēs eā ſe poſſe corrūpere/,ppter concupiſcētiā in egritudinē incidit dei volūtate/medicisq; deſperātibus eū cōſoporatus p ſomniū/ne cō tumeliā faceret vxori peregrini iubet.Et aliquātulū reuigatus amicis expoſuit/q̄ deus egritudinē hāc intulerat ,p vltione pegrini/vt eius vxorē ſine iniuria cōſeruaret Quod nō ſororē eā haberet/idē ſed lege iunctā vxorē & ,pmiſiſſet p̄biturū ſe ei de cetero ſoſpitatē/ſi ,p vxore ille ſine timore cōſiſteret.Et cum hęc dixiſſet.Abrahā amicis ſuadētibus euocauit.Nichilq; vltrius eundē cōiugi quaſi aliquid turpe paſſurā formidare p̄cepit deū eius hēre curā dicēs.Cuius auxilio vxorē ſuā pmanentē ſine iniuria reputaret. Deo.n. ,pteſtāte/cōſcientiaq; mulieris/dicebat neq; eā ſe ab initio appetiſſe ſi vxorē eſſe ſciſſet/ſed tanq̄ ,p ſorore ſeductū rogabat/vt mitis circa eū eſſet/& deū ei p
C pictū faceret/& ſi apud eū manere vellet/omnē vbertatē ei cōferret.Voleti vero diſcedere/dāda munera rerū oīm/quibus ad eū indigēs aduenīſſet. ¶ Hęc illo dicēte Abrahā non ſe de cognatione mulieris mentitū eſſe dicebat:fratris eā filiā referēs.Et eo q̄ p̄ter hoc figmentum aduentum ſuum non fuiſſe ſecurum arbitraretur/nec eſſe ſuam culpam in illius egritudine prędicabat/& debere regem habere de ſalute fiduciam/paratumq; ſe manere apud eū dicebat. ¶ Abimelech autem & terrā ei diſtribuit/& pecunias conſtitueruntq; inter ſe/vt ſine dolo conuerſarentur:facientesq; ad quēdam puteum fedus:quē Berſabeę vocant.Quod fœdus putei poterit dici.Sic enim hactenus a prouincialibus noiatur. ¶ poſt non multum vero tēporis natus eſt filius Abraham de Sara ſicut fuerat ei a deo prędictum:quem nominauit Yſaac quod ſignificat riſum.Nam eo q̄ Sara riſerat dicēte dño q̄ pareret.Nęc iā ,p ſenectute ſperaret partum Ideo filius ita vocatur.Hęc itaq; annos tūc agebat nonaginta Abraham vero centum

Excuſat ſe Abraham.

Fœdus iter Abraham & Abimelech.

Fœdus putei in Berſabeę.

Natiuitas yſaac cū Abrahā erat centū annor; & Sara nonagīta.

Yſaac riſum parat

Circuncisio Ysa ac octauo die. Quo tempore Arabes circunciduntur.

¶ Natus est ergo filius vtroq; sene: quem repente post dies octo circumciderunt & ex illo post totidē dies mos est iudeorum circunciſiones efficere. ¶ Arabes autem post annos xiij. circunciduntur eo q; Ismael gentem eorum instituit filius Abrahe de eōcubina. hoc fuerit tēporc circunciſus de quo certiſſi me omne tempus exponam. D

¶ Quomodo abraham monente sara: & precipiente dño emiſit a se agar cum filio ismaele. Capi. xxj

Abrahā Agar cū filio eiecit. Agar diuino angelo consolatur

SAra natum de ancilla agar primitus diligebat. Ismael: nihil in eo fauoris imminuens quē vti q; quasi proprium filium & principatus nutriebat hredem. ysaac autem filio procreato: non dignabatur eum cum Ismael nutrire cum senior esset: eumq; posset opprimere patre morie te. Suadebat ergo Abrahę vt eum in aliam regionē cum matre trāſmitteret. Ille vero in initio ſuam nō apposuit voluntatem ad ea quę Sara fieri festinabat: crudele nimis arbitratus paruulum filium cū mu liere & neceſſariis indigentes abiſcere. ¶ Postea vero cū deo placuiſſet ad quę Sara precipiebat cōſen tiens: matri tradidit Ismaelem qui nondum a se poterat gubernari: & aquam in vtre & panem ferēt iuſ ſit abire quo itineris neceſſitas imperaret. Dum ergo abeūti neceſſaria deficerēt: erant in malis cū esset aquā difficilis: & exponens: puerum ſub arbore quadam protrahentem animam ne ea prēſente defice ret: procul abceſſit. Ad quam veniens diuinus angelus dixit ei adeſſe fontē: & mouit vt prouideret pue rum & recrearet dicens grandia esse ei conferenda de pueri ſoſpitate. Illa cōfidens de ꝓmiſſionibus & ſtudens alere puerum adhibendo curam declinauit erumnas. ¶ Cū vero puer ad virilem pueniſſet eta tem: vxor ei coniuncta est egy ptia genere: vnde erat ipſa antiquitus oriūda: de qua filij Ismaeli nati ſūt xij. Nabaioth. Darus. Abdeilus Marſamus. Maſmarus. Ydumas. Maſmiſus. Chodamus. Themaſus. Ie chorus. Naphieſus. Cadomas. Iiſti namq; omnem terrā ab eufrate ad & mare rubrum poſitā vſq; tenue runt. Nabatheā nominantes prouinciam. Sunt autē iſti qui gentem. Arabicam ſecundum tribum ab eis vocant & propter virtutem eorum & propter Abrahe dignitatem. ¶ Ysaac autem filium ſuum pater. Abraham diligebat cum esset vnigenitus: eiq; a deo pro munere in ſenectute conceſſus. Prouocabat enim ad fauorem amoremq; ſuum ipſe potius puer parētes: eo quia omni virtute ſtuduerit: & parentu; haberet ſollicitudinem: & affectum circa dei religionem.

Nabathea ꝓui cia que & arabi ca. Laus Ysaac.

¶ Abraham accepit mādatum a domino de immolatione ysaac. Capi xxij.

Obedientia Abrahe de imola tione filij.

ABrahā autē cū fœlicitatē ſuā filio legitimo relicturus esset morti vicinus hoc dei volun tate promeruit. Qui tentare volens religionē eius apparuit ei: cunctaq; ꝓſtitiſſet ei di numerās: & qm̄ hoſtiū melior fuiſſet effectus: & ꝓſentē fœlicitatē eo ſtudio ꝓcepiſſet: & ysaac filiū habuiſſet eundē filiū eius ſibi ſacra immolatiōe prēcepit offerri in mōte nomie moria eleuatū: ara ibidē collocata: ſic enim apparituram religionem eius: ſi etiam ſaluti filij prēponeret quod deo placeret. ¶ Abrahā autē in nullo iuſtū esse de cernēs nō obediuit deo: ſed cunctos ei miniſtrare debere tanq̄ eius ꝓuidētia viuāt oēs quibus etiā ipſe ꝓpicius celās cōiugē dei ꝓceptū & quā ipſe habuiſſet de nece filij volūtatē: ſed neq; ſeruorū cuiq̄ hoc palam faciens: ne forte deo parere prohiberetur: ſumēs ysaac cū duobus ſeruis & que erāt ad ſacrificiū neceſſaria imponens aſino ibat ad mōtē: & duobus quidem diebus iter cum eo ſerui fecerunt. Tertia ve ro cum iam circa locum montis essent reliquos in campo relinquens qui cū eo erant, cū ſolo filio venit ad montem: in quo templum rex Salomon poſtea collocauit. Portabant autem cętera ſecum ſacrificio neceſſaria prēter victimam. Ysaac vero cū prēſentē fœlicitatem eius ſtudio ꝓcepiſſet cumq; quinq; et vi ginti esset annorum altare conſtructo interrogabat: quid esset ſacrificaturus pater: cum victima deeſſet. Ille autem dicebat deum ad prebendum hoc idoneum: qui etiam quę nō ſunt abundanter hominibus condonauit & ea quę ſunt ab his q in ſemetipſis confiderent posset auferre daturum & illi victimam: ſi propicius ad ſacrificium ſuum dignaretur accedere. ¶ Dum ergo altare fuiſſet conſtructum & ligna ſuper impoſita: & omnia prēparata dicit ad filium. O puer quem innumeris votis adeo optaui michi conferri: & dum peruenisses ad vitam: nihil est quod pro alimento tuo non feci neq; me fœlicio rem arbitrabar: niſi cum te viderem ad virilem iuuentutem peruenisse: & moriens te ſucceſſorem mei honoris: & principatus relinquere: cū gauderē: qui dei voluntate tuus pater ſum factus: denuo ſecun dum eius placitum te repono: hanc fortiter portari dicationem. Deo nāq; te cedo: qui hunc honorem a nobis dignatur accipere eo ꝙ placitus mihi fuit: ac per omnia ſuffragator. Natus ergo fœliciter more re: non communi modo hanc vitam egrediens: ſed a patre proprio oblatus deo patri cunctorū; ob leg timum ſacrificium. Reor. n. quia te dignum iudicauerit: nec egritudine, nec be lo nec qualib; alia paſſio ne, queſolent hominibus accidere, in hac vita liberare: ſed cū orationibus, & ſacrificiis animam tuam ſuſcipere: & apud ſe nihilominus obtinere: eritq; de cętero mei curam habēs ſenectute meq; regens: quo gratia maxime nutriebam: hęc mihi deo ſcilicet prote ꝓbituro. ¶ Ysaac autem habēs patrē fortiſſimū: ſapientiaq; delectatus & libētiſſime eius ſermones accipiens ait. Quia neq; iuſtum esset: vt initio naſce

Templum ꝑ Sa lo. in monte mo ria cōſtructum.

Verba Abrahę ad Ysaac filium imolādum

Reſpōſio Ysaac benigna.

retur:si dei & patris iudicium esset refutaturus aut se non monstraret amborum voluntatibus prepa ratum:quando liceret solo patre hec volente facere si non obediret esset iiustum ¶Hoc dicens acces sit ad cedem pariter & ad altare.Sed idem opus infirmitatum est offerante deo impedimentum. Cla mauit ergo nominatim deus abraam suspendens eum a nece filij.Non enim quasi sanguinem desi deraret humanum necem filij se ei imperasse dicebat:neq; cuius patrem eum fecerat hunc ei auferre cum tanta impietate poscebat:sed eius mētem probare se velle:si esset talia iussus audiret. Cognoscēs vero eius obedientiam & excellentiam religionis intendēs delectari quidem se in his que ei prebue rat necvnq̄ fraudēdum eum omni cura dicebat & genus eius honorandum futurumq; filium eius lon geuum fœliciterq; victurum in omnibus bonis prebiturumq; se magnum soboli eius principatum:at q; genus eorum & multis gentibus & diuitijs esse constituendum & memoriam sempiternam generis eius principibus affuturam cananeā q; terrā filios eius armis possessuros & exemplum boni futuros cunctis homnibus.

Verba dei ad a braā & accep tationis volūta tis promissiōis q; confirmatio Aites ꝑvistina

¶De morte sarę & sepultura ipsius post cuius mortē abraā accepit ceturam vxor[illegible]. Ca.xxiij

SArā non quidem multo post tempore defuncta est cum vixisset annis cētum vigin ti septem sepultaq; est in hebron permittentibus chananeis sepulcrumq; eius publice factum est. Abraam emente agrum siclis quadringentis.a quodam ephronde hebrō sepulcra sibi abraham & eius soboli constituit. ¶Post hec autem abraam duxit vxo rem nomine ceturam ex qua ei filij.vij nati sunt & ad labores validi:& sapiētia cau ti/zambri/iezi/magam/madiam/gesuoc & ęsue nati sūt etiam his filij & ęlue quidem sabatem fuit:& datam.Huic vero fuerint ausuri & iacusim & ionni:Madam autem habuit apham & apher & noch & helda.His omnibus filiis filiorumq; natis Abraam ex propriis dona prębuit qui & trogoditem apprehēderet.& phœnicē arabicā in quantum in mare rubrum pertingit Discitur autem quia dum apher castra fixisset in lybiam & filiorum eius filij habitassent in ea terram illā ex illius no mine affricam vocauere: ¶Testatur meo sermoni alexander quia dicitur polistor:idem est multarū hystoriarum sic dicens ¶Quomodo abraam seruum ad sponsandam Rebecam pro filio ysaac misit mesopotamiam & signum quo cognita est & quam secum vxorem ysaac conduxit Ca.xxiiij

Mors sare. Sepulchri ager emptus ab a braā filij abra hā ex ceturā se septem.

ISaac autem iam circa quadraginta annos constituto a patre abraam vt vxorem deduceret rebecam que fuit neptis fratris eius.Nachor filia batuelis seniorem seruorum suorum misit ad sponsandam eam magnis fidei sacramentis obstrictum:quod hoc more faciebant:sub fe more manum mittentes deinde inuocantes deum in testimoninm futurorum.Misit autem & mune ra ibidem/commanentibus que apud illos rariora essent aut nec omnino reperirentur in illa regione Qui tempore multo vadens eo q; si iter agentibus dita mesopotania hyeme quidem propter luti p funditatem estate vero propter aque defectionem insuper esset latronibus ibidem commanentibus. quod diffugere notent facile prouidentia viatoribus inhęret:venit in ciuitatem carrenorum. Et cum esset in suburbanis virgines vidit plures euntes ad aquam:orauitq; deū:vt rebeca ob quam desposan dam filio eum misit.Abraam si secundum voluntatem eius essent nuptie celebrande inter illas ita co gnosceretur vt alijs quidem aquam poscenti negantibus illa preberet & ille quidē hanc voluntatem habens venit ad puteum negauitq; virgines vt potum ei preberent.Ille autē in spem omnium rerum veniens volens cognoscere veritatem:laudabat eius nobilitatem atq; benignitatem quia effent cum suo labore egentibus sufficientiam prebere minime declinasse,interrogabat vero de quibus parenti bus esset optauitq; quod illi gratissimū foret vt in domum boni viri veniret.filios ei paritura germa nos.illa vero neq; hec inuidit voleti cognoscere sed & genus indicauit:& rebeca inquit ego deeor pr aūt batuel fuit.sed ille iā defunctus est. Labā vero frater et nr:qui & domui pspicit sil & mari & meę virginitatis solicitudinē gerit Ille gaudebat de his que facta fuerāt:atq; dicta deū itavidēs suo itineri cla re prospicere & pferēs redimicula:& alia propter ornamēta qbus virgins decet vti dedit puellę Posce bat aūt succedere apud eos qñ ad eā integrius alliter puenire neqret cū ie nox vtiq; ornamēta mulieri briavalde p̄cīosa estimās nichil esse sibi cautiq; qbus iāvidebat exptus & cōiscēte ex ea mris clemētia & q; nihil eēt eoꝝ virtuti difficile:neq; se eos grauaturꝝ:si mercedē pegriatiōis p̄bituꝝ:& ppriis expē sisvisuꝝ eē dicebat illa vero de pētū qdē suo clemētia recte eū asseruit arbitratū cꝫpauit aūt p merce disvero cū oia sñ mercede eēt hiturus si vt nūciaret ptius labā fri suo quo pmittēte a ccersiēdū eē dice bat qd cū factū fuisset pegrinus adductus ē & cāelos qdē sumētes q; erāt labā sāuli eis diligētiā adh ebebāt ipe vero conaturus cū eo igrediebat & pō conā ad eū eū matrēq; pulle lucutus ē dicēs abraā thare q ē filius vr vero cognatus nachor eihoꝝ o mulier pueroꝝ auusvr ex eodē prevlmatre is igīm i hadvos petēs hāc puellā filio suovxorē iūgēda eē q solus ē ei legitimis i oibus bōis enutritus:cui possi bile qdē foliciſſimā aliūde mulierē ei copulare si nolvit honorās āt genus nuptias postulat cuius studiū si ac volūtatē nolite cōtēnere dei ei volūtat alia[illegible] puellā citius & vīam inueni domum

Cleodemus fu deorū hīstorie ęscriptor de fi iis abrahe ex cetura.

Mesopotamia pegrinis asper

Verba legatio nis abrahe ad labā & matrem rebece.

Dñ ei proximus essẽ citati virgies videṡ plurimas veniẽtes ad puteũ orauí vt i istã iciderẽ: qđ & fctm̃ est. Nupti ergo diuina p̃sciẽtia despõsatas: vos quoq; firmatę. Illi vero p ea quę eis fuerãt scdę collata dispositiõe diuie volũtatis itelexerũt miserũtq; sicut petebat virginẽ quã duxit ysaac potius oim rerũ abraę: Nã q fuerit de chetura nati exidẽ migrauerũt.

¶ Abraã moritur & sepellitur i ebrõ cũ sara coniuge sua. Ca.xxv

Mors laudabilis abraã & numerus annorũ vite eius. Pregnãs rebeca deũ õsulit

DOst paulũ vero tẽporis mortuus est etiã abraã vir qdẽ oi virtute sũmus & digne a deo p studio quod circa eũ habuerat honoratus. ¶ Vixit autẽ omne tẽpus suũ annis cẽtũ septuagita quiq; & i ebrõ cũ sara cõiuge sua a suis filijs. ysaac & ismaele sepultus est. De cõspectu vel partu rebeca & quomodo ysaac peregrinus est i gerarijs tẽpore famis & cũ senuisset & caligarẽt oculi eius benedixit iacob cũ putaret se benedicere esau. Ca.xxvi Ge 25

DOrro post mortẽ abraã cõcepit vxor ysaac cuius vẽtre nimis itumescẽte hesitãs cõsulit deũ Rñditq; geminos paritura fore rebecã. & i oibus gẽtibus esse nominãdos. Maioris aũt primatũesse minuẽdũ ¶ Peperit ergo paulati scdm diuinũ eloquiũ gemios filios quorũ senior vt credimus a capite vsq; ad pedes erat vehemẽter hirsurus quẽ iunior procedẽtẽ tenebat a plãta. Dilegedat pr̃ seniorẽ qdẽ q vocabatur esau scdm ethimologiã pilorũ hebręi nãq; capilatura stirio dicũt Iacob autẽ iunior carus erat genitrici. Eame vero supueniẽte dũ placuisset ysaac. vt iret i egiptũ vbertuosã valde, puiciã: pgebat i geraris deo p̃cipiẽte. Hũc suscepit rex abimelech p muneribus & amicitiis abraã & cũ multo circa eũ fauore fuisset vsus initio i hoc permanere non super. iuidia faciẽte est p hibitus. Vidẽs nãq; deũ i ysaac eẽ p̃ntẽ & tãto eũ fauẽtẽ expulit eũ. Ille vero hmõdi iuidia tãtatus p abimelech. eqdẽ tũc discessit in agrũ q dicitur pharã. i. cõualis lõge a geraris vbi cõfoderet puteũ irruẽtes pastores i lite cõgressi sũt, phibẽtes illud opus ipleri quo nolẽte cõtẽdere p̃ualuisse videbãtur. Discedẽs aũt aliũ fodiebat quẽ et aliꝭ iuria faciẽtibus quibusdẽ abimelech pastoribus reliquẽs abscessit expectãs bonę volũtatis gratiorẽ licẽtiã: Q đ dũ eẽt ei spõte cõcessũ vt puteũ sñ phibitiõe foderet roboth vero puteũ appellauit. qđ nomẽ significat inimicitias. ¶ Ysaac itaq; rerũ magnitudine pullulabat abimelech autem contra se crescere: putans ysaac propter hoc q; cum eo litigans ex incertis inimicitijs eẽ erat metuens ne prior amicitia nichil ei prodesset conuerso ysaac ad vltionem eorum quę videbantur esse perpessus amicitias rursus cum eo firmauit & vnum ad hunc sonum ducum philosũ nomine destinauit. Et cum omnia quę popposcerat abimelech meruisset propter ysaac bonitatem qui recenti iracundię priscam gratiam in se: iniq; patrem suum hitã prępposuerat: tulit eum in propria. ¶ Ysaac vero filius esau circa quem maximum habebat pater affectum cum esset annorum. lx. duxit vxores agamidam melonis filiam & alybamin eusebonis virorum inter chananeos valde potentium semetipsum faciens dominum in potestate nuptiarum & neq; patris consilium sumens quod nec permisisset ysaac si in eius voluntate iaceret: non enim libenter habebat ad prouincias suam copulare cognationem Nolens ergo, molestus esse filio vt iuberet eum a mulieribus abstinere tacere decreuit. ✶ Gc 27

Geraris ab abimelech honorifice receptus postea tñ ab eo procurãte inuidia est expulsus.

Iacob a matre ednctus benedictionem ab ysaac patre recepit. dria iacob ab esau.

¶ Rebeca vero deum pro fauore iacob rogabat & preter ysaac voluntatem iussit ẽ dos ei occidere: cœnãq; preparare iacob ministrabat matri ei semper obediens. Cum vero fuisset parata cœna hedi pelle brachia conuoluit iacob vt pater propter pillos esse credcret esau: Nam cum in omnibus alijs simularent eo q; esset gemini in hoc tantummodo differebant: trepiduiq; iacob ne anteq; fierent orationes repertus in hac colliditate patrem vt contraria facere irritaret proferrebat patri cœnam ysaac vero senties vocem iacob proprio eum nomine vocabat ille autem brachium porrigente cui pellę circundederat contigente eum ysaac ait voce quidem iacob proximus secundum pellis vero profundi tatem esau videris esse nichil suspicans malicum cenasset cõuersus est ad orationes & dei preces. Domine inquit omnium seculorum & creator vniuersę substantię tu patri meo concesisti magnam fortitudinem bonorum & me dignum rebus presentibus effecisti & ex me procedentibus promisisti adiutorem & ppiciũ & darote te sẽper meliorũ: Hęc ergo cõfirma & noli me despicere ppter presentẽ necessitatẽ: ppter quã & p̃cipue a te deposco & hũc filiũ ppicius serua michi & ab omni malo sine passione custodidãs ei fœlicę vitã possessionẽq; bonorũ quorũcũq; tibi potsstas est p̃bere. Fac eũ metuẽ dũ equidẽ inimicis amicis honorabilẽ atq; gratissimũ. Et ille qdẽ arbitratus pro esau se orationes efficere rogabat deũ ¶ Mox autẽ vt cessauit a benedictione affuit esau ysaac sẽtiẽs quod egerat cessabat Esau vero petebat similia quę fratri iam fuerant collata. Pre negãte eoq oẽs in iacob fuissent oones ex pẽse luctũ agebat q; esset oone frustratus eiusq; lacrimis afflictus pater: eo q; ciccã venationẽ & fortitudinẽ corporis esset aptus in armis & oibus operibus esau probabilẽ fore dicebat eũq; fructũ earũ rerũ & gloriã sẽpiternã etiã genus quod ab eo descẽderet. Gabinus: Esau vero est semen Ca.xxvij.

Oro isaac & honorũ i p recatio p filio ysaac quãtũ pro esau facere ipse arbitrabatur.

Regressus Esau a venatione benedictus fratri

Gen: 27 & 28

IAcob autẽ metuẽte fratrẽ vlciscí se i illo volentẽ mẽ eripuit marito aũt pfuasit: vt iacob de mezopotãia cognatã suã daret vxorẽ cũ iã ismaelis parui filiã melech esau vxorẽ cõiuge accepisset, nõ ei deuoti erãt cananei circa ysaac i prioribus eius bellis valde grauati. cũ barenathij

✶ Cũ senex aũt esset: 7 appetitu penury no haberet cunctas Esaũ: 7 semdm̃ indignas 7 p ornatu 7 possẽt vsq; impedimẽtũ ei ea esset deo seruire fructuosũ ad venãdũ vt sibi raperet quicquid potuisset: ei pparauit ad manducandũ pgũ suppluravit 7 amplexatus ei mãdata 7 benedictionẽ ymplevit: intrantq; esse dñs: qm̃ ea moreret. Et ante Gor ei ꝑ plurimũ ei benedixerat quam ei ꝓpria Gabee meruit. Et Esaũ quidẽ ad venandũ egressus est Rubeus ex re ✶

Jacob vinus fug Laban in Mesopotamiam vbi pleas Laban Lyã 7 Rachel cum quibus xores, 7 multos carn Bala, Zilpha ex qby pleus xij genuit 7 unã filiã: 7 reuersus Jacob de mesopotamia ad Chanaam venit ꝑ Sychem pleã Emor regis Semor: qui violauit filiã eius Dinam tulit eã pleã Jacob aũt mutauit nõ ei

Liber primus Josephi iudeo

pisset circa quam precipue laborauerat. ¶ Iacob autem in mesopotamiam missus a matre propter nuptias filie labam eius germani: permittēte ysaac nuptias celebrari eo q; fuisset ei vxoris consilio psua sū per chananeā properabat: & propter odium ,puintialiū apud nullū quidē succedere voluit sed sub diuo iacebat caput suū lapidibus subditis supponēs sibiq; p sōniū vidit huiusmodi: astitisse sibi scalā terra pertingentē ad celū & per eā descēdētes figuras honestiorem naturam habētes: q̄ homines & ad vltimū sup eād eūmanifeste sibimet apparētē noiatim vocātē: & huiusmodi verba faciētē iacob cū patris bonissis filius & aut qui gloriā magnę virtutis inuenit fitigan/te in presentibus nō oportet sed sperare meliora etenim opulentissima tibi maximorū bonorū meo solatio erit vbiq; presētia abraam itaq; ex mesopotania ego hnc deduxi a cognatis expulsum patrē tuū cūctis fœlicē ostēdi. Quorū nō minorē partē in te quoq; reponā. Cōfidēs ergo ex hoc itinere tuo proficiscere me protegēte securus im petrabis enim nuptias ad quas valde festinas. erūtq; tibi filij boni quorum multitudo numero maior erit & potētiores filios derelinquet quibus ego huius ter'ę dominatum cōdonabo eorūq; filijs: qui replebūt omnē quā sol respicit terrā simul/et maria. Sed neq; vllū periculū timeas nec laborū multitudinē metuas: me prouidēte oia quę tibi cōferēda sūt & in prēsētibus & multo magis in prospe ris. ¶ Hec itaq; deus iacob predixit: ille vero letus effectus in his quę viderat: fuerantq; promissa clarificauit illos lapides quippe cū tātorū bonorū illic factū ei fuisset alloquiū votūq; fecit imolaturū se super eos si acqrēs vitē ipassibilē remeare: ideoq; promissū exoluit denuo remeās. Nā & ipsū agrū honorandū esse decreuit eiq; bethel nomē imposuit quod diuinas diuitias latina ligua significat. ¶ Procedēs ad mesopotamiā lōgo tpe venit i carrā pastoresq; in suburbanis iueniēs & pueros adolescētulos ac virgines ad quendā puteū aquā hauritur os morabatur: cū eis potū quęrēs & verba cū eis faciens percūctabaturq; ab eis si nosceī quādē labā ad huc si supereſſet. Illi vero oēs se nouisse dicētes eis. Ab ipsa integrius agnoscere poteris quęcūq; de illo audire desideras: hęc itaq; illis dicētibus assistit puella cū pastoribus q vna descēderāt. eiq; iacob oñderunt dicētes peregrinus iste venit de patre tuo cōsulens illa vero leta facta per infantiam propter iacob presentia reqrebāt eū quis esset & adeo/vnde venisset & de qua causa aductus fuisset orabatq; simul vt esset possibile prestādi ei quibus venisset egēs iacob aūt nō propter cognationis causam: neq; propter fauorē presentē: sed amore puelle victus obstupescebat: pulcritudinē eius talē esse cōspiciēs vt paucę mulierū ita florerēt vt ait michi ad te: & patrē tuū si tamē tu filia es laban familiaritas est ex antiqua mea tuaq; generatione cōsistēs de thare enim abraā & arā & nachor filij sūt progressi Batuel tuus auus filius est nachor. De abraā aūt & sarra quę nata est de arā ysaac pater meus est vicinū & nouum cognationis pignus inuicē possidemus. Rebeca aūt mea mater. Labā tui patris soror est ex eodē simul patre & matre progenita. Cōsobrini siqui dē, sumus ego & tu nūc veniēs amplectorvos. antiquāq; nobilitatē renouaturus assisto. Illa vero recordata sicut iuuenibus accidere solet: duę preaudisset ā patre de rebeca & parātes sciēs nomē eius desiderāter audire propter paternō fauorē ad lacrimas aducta est & amplexata iacob. Quē cū osculata fuisset perducere maxima delectatione optabat ad patrē oībusq; domesticis memoriā matris eius esse dicebat intenditq; ei totius boni retributionē eūq; ad patrē iam venire iubebat & sequi se p̄cedē/tē: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardēte poterat. Hec dicēs ducebat eū ad labā ¶ Cognituſq; ab auunculo & ipse sine formidine inter amicos erat: & ill' delectationē maternā cōferebat iopi nabiliter eis ostēsus. Post nō paucos itaq; dies labam gaudere se quidē in eius maxie p̄sentia: & vltra q̄ idicare posſit sermone dicebat Causa vero ,p qua venisset patrē matrēq; senes dereliquēs: & eius p̄/sētie solatijs indigētes ab eo querebat prebiturūq; se oia quibus opus haberet promisit iacob aūt omnem ei causam narrabat dicēs ysaac fuisse gemios filios se & esau quē dū ,p paternis orationibus matris sapiētia fefellisset: illū se interficere voluisse dicebat tanq̄ ablato sibi a deo regno. & bōis que pater optasset & hāc fuisse causam sue presentię materno mandato factę. Oībus enī inquit nobis sūt fratres sed mater amplius illiuss colationē metuēs: ita michi ,p̄sexit: q; vtiq; solū meę presētie munimē indicauit. vīdeū respiciēs i presentibus sū secutus ¶ Labā aūt propterparētes eius ,pmisit oēm se ei participare clemētiam & propter matrē pro cuius fauore licet absentis studiū suū circa eū se dicebat ostēdere. gregis scilicet curam eū habiturū & eōstituere se dicebat & prę ponēdum his exoptabat: volēta tatē ad proprios remeare parātes cū talibus donis & honorsibus dimittēdū qualibus talis cognatus/sibe promeritus esset. Iacob liqenter hęc odiēs donec eēt quidē apud nos hūc laborē ferre gratissime se respōdit: mercedē vero pro tali labore rachel nuptias postu/auit cū etiā propter alia honore digna apud eū hēretur. & maximē mq̄nistra eius fuisset aduētus. Amor nāq; puelle eū hmōdi verba proferre cōpellebat. labā gauisus i his ānuit ei puellę nuptias nec alū gñm meliorē sibi optasse si tñ apud eū aliquātū maneret r̄ps ad cananeos nō se missurū filiam quando esset de sororis cura penitentiam agere se dicebat/qđ eā ibiđ ditexisset cū vero iacob hoc fieri cōsentiret septē ,pmisit ānos tm̄ ei soceroiudicauit mīstrādū virtutis suę p̄bēs expimētū: vt qs eēt magis agnoscere. labā suscipiēs tempo-

Visio iacob eū do i mesopotaniā ad domum labam.

Verba dei ad iacob dormientē & timētē cōsolatorem.

Votū iacob Bethel nois ím pō iacob de labā pastores interrogat.

Verba iacob ad rachel cū pastoribus inuenta.

Cognitus iacob ab suūculo labā & hūanissīe receptus.

Labā iacob rachel nuptias ,p mittit septē annis seruituro q bus pactis lyā pro rachel collocauit.

solumodo

re transacto prepoſuit epulas nuptiarũ. Nocte ergo ſuperueniẽte ignorante iacob collocauit ei alterã filiarũ. Lyã ſeniorẽ rachel nõ decorauit aſpectu. Illevero per ebrietatẽ nocte & ei pmixtus die facto apud labã de iuſtitia querebatur. Qui dãdã veniã neceſſitati quã talia geſſerat. Nõenim p malignitatẽ ei lyã dediſſe. ſed alia maiora cauſa victũ ſe hoc feciſſe dicebat quę tamẽ impedire nõ poſſet ſed amanti daturũ ſe eam poſt ſeptem alios promittebat. ¶ Cõſceſit ergo iacob nichil ſcilicet aliud ei amor puellę facere permittebat/& preteritis aliis ſeptem annis rachel accepit vxorẽ. ¶ Erãt ambabus miniſtrę quas dederat pater zelphã qdem lye. Rachel autẽ balã non quidẽ ancille ſed ſubditę Et lyę magna erat ſolicitudo de amore viri quẽ habebat circa ſororẽ ſperabatq; ſe exiſtẽtibus filiis honorãdã & exorabat cõtinue deũ: natoq; maſculo filio & propter hoc cõuerſo ad eã viro rubẽ filiũ nomina uit: eo quia dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus: hoc eni ſignificat iſtud nomẽ. ¶ Habuit aũt poſt tẽpora etiã alios tres filios: ſimeon. quod nomẽ ſignificat exaudibilẽ eũ fuiſſe deũ: deinde leuy quaſi firmator ſocietatis poſt hũc ludẽ quod grãtiarũ ſignificat actionẽ. ¶ Rachel aũt metuẽs ne ꝓpter copiam partus ſororis minorẽ apud virũ partẽ habere collocauit eũ iacob ſuã famulã balã ex qua naſcitur dã qđ a deo iudicatũ latina ſignificat ligua: & poſt hũc neptali tãq; ex machinatiõibus cõq; cõtra partus ſororis copiã arte fuerat vſa. ¶ Hec & lya fecit cõtra opus ſororis denuo machinata. Collocauit ei & ipſa ſuã famulã & natus eſt de zalpha filius gad qđ vnis poterit appellare fortuitũ & poſt hũc aſer qđ beatificũ poterit dici: quí lyę gloriam cumulauit. ¶ Cum aũt rubẽ ſenior filiorũ Lye matri mandragore mala portaret. Rachel aſpiciẽs dari ſibi poſcebat quia cupierat cibum illa non cõſẽtiẽtię: ſed ſuffi B
cere ei dicente: q̃ eã viri honore priuaſſet. rachel mitigans ſororis irã cõceſſura ſe ei dicebat: vt cum ea vir illa nocte dormiret. Qua hoc percipiẽte munus iacob cũ lya dormiuit. ¶ Rurſus ergo nati ei filiſſũt. yſachar quidẽ quod ſignificat mercede factũ: zabulon quod idicat fauoris pignus ad eã. Nata eſt aũt & filia dina. ¶ Poſt hęc tp̃a natus eſt ex rachel filius ioſeph: quod ſignificat augmẽtũ alicuius faciẽdũ. Hoc ergo omne tẽpus qđ ſunt anni viginti paſcebat ſoceri greges. ¶ Poſt hoc rogabat vt ſũptis vxoribus ab eo diſcederet. Socero nõ pmitẽte latẽter hoc facere cogitabat vxores requirebat qđ de ꝓfectione tractaret. Illis aũt diſcedere libẽter dicẽtibus rachel & ſimulacra deorũ quos colere patria lex erat piter furata cũ lya ſorore fugiebat & vtriuſq; pueri & puellę cũ filiis & qcũq; poſſeſſio eis erat. Ducebat etiã gregũ medietatẽ nõ reſpiciẽte labã. Rachel deorũ ſimulacra portabat: licet docuiſſet eã iacob huiuſmodi deorõ honorẽ ſpernẽdũ: vt ſi cõprehẽderetur ſequẽte patre veniã illa ad hęc cõfugiẽs ipetraret. ¶ Labã aũt poſt primũ diẽ cognoſcẽs iacob diſceſſũ/ſimul & filiarum muitũ malo animo ꝓſequebatur maxia virtute circũdatus & ſeptia die i quodã collę ꝓcul eos collocatos iuenit & tũc qdẽ qa erat veſpa requieuit. Viſio ergo ei apparuit monẽs q̃tenus ſinẽs gſſim atq; filias cõquieſcere: nichil i eos pro furorę preſumere: ſed vt pacta faceret cũi acob q; ſi eius contẽnẽs paucitatẽ aggrederetur cũ eo pugnare ei auxiliũ dicebat illa viſio ꝓbiturã. Labã aũt dũ hutuſuicemodi ei factõ adeo' fuiſſet aloquium orto die iacob euocans & manifeſtis ei viſionem cui credẽs ad talia declinaſſet: cœpit F
eũ culpare dicẽs qñeũ & pauperẽ veniẽtẽ ad ſe & oim ſuſceperit indigẽtẽ eiq; cũctã poſſeſſiõis ſuę vbertatẽ ꝓbuerit. Nã & filias meas iquit cõiunxi tibi fauorẽ tuũ circa nos p hec augẽdum eẽ: cõfidẽs: tu vero neq; matris tuę aut cõmuniõis quã circa mep cognationẽ habes: neq; vxorũ quas duxiſti pudorẽ gerẽs: neq; filiorũ quorũ ſum auus lege apud mevſus es belli poſſeſſionẽ meã quidã auferẽs: filiabus aũt genitorẽ ſuũ fugere ꝑſuadẽs ſacra quoq; paterna diripiẽs domi vtiq; portaturus: que & a meis patẽtibus honorata ſũt: & a me religiõe ipſa coluntur & hęc quidẽ quę nec expunãtes inimicos faciũt perpetraſti cognatus: & ſororis qdẽ meę filius filiarũ vero maritus peregrinuſq; & copulator meus: domui meę talia ingerere nequaq̃ dubitaſti. ¶ Cum hęc dixiſſet labam: ita ſatisfaciebat iacob dicẽs. ego non ſolum deum patrię deſideraui. ſed eſſet omnes cognatos: & poſt trn tempus dignum eſt me ad propria remeare. Pro pręda vero quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniuſtus: cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his quę a me cuſtodita: & facta maiora ſunt quomodo in hoc iuſticia non priuatis cum miehi ingratus exiſtis. Cum pattem eius paruam abſumentes abſceſſimus. Filię vero tuę nõ mea malignitate ſecutę ſunt: ſed iuſta deuotione quam ſcimos vxoribus legitimis circa viros poſſe competere. Sequuntur non enim me quantum filios. Et hęc quidem ipe dicebat ne aliquid gereretur incongruum quereb atur aũt accuſationemq; faciebat: quia cum matris eius videretur eſſe germanus & filias ei iunxiſſet imperijs enm oneraſſet aſperrimus viginti annis eum detinens: & alia quidem nuptiarum occaſione feciſſet: quę licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet/priora tantum facta poſt nuptias quę quilibet etiam iuimicus effugeret Reuera valde crudeliter Labam vſus eſt iacob. ¶ Videns enim deum ad quodcumq; voluiſſe eſſe peeſtabilem promittebat: vt quicquid natum fuiſſet & ei preberet: interdum quicquid album procederet aliquando vero queq; nigra naſcerentur. Creſcente ſub nomine Iacob grecum partu aliquando quidem fidem de preſenti non cuſtodiebat. aliquando autem in alterum annum prebiturum ſe eſſe dicebat eo q; multitudine grecum videret eum cum

Iacob iterũ pro Rachel ſeruauit.
Ruben progenitus a iacob ex lya. Ruben
Symeon.
Leny.
Iudas.
Balã ancilla rachel cognouit Iacob ex qua dã & neptalim nati ſunt.
Zelphã lye ancillã cognouit. ex' qua gad & aſer.
yſachar zabilõ dina filia.
Ioſeph filius rachel.
Iacob receſſurũ parat & rachel ydola patris portabat.
Inſequitur labã iacob fugiẽtẽ cũ vxoribus & famuli cui facta eſt viſio diuina de pacto cũ iacobi eũdo Labã iacob increpat eũ magnitudinis arguens.
Iacob ſeipm excuſat i labã ingratitudine retorquens.
Fraus facta per Lybã.

A ban quidem cessauit amplius pscrutari nō credens q; cum tali passione ad ydola accederet feciq; cū Iacob fedus inullo eorū quę gesta fuerāt memoriā hiturū sed & ille filias suas se dilecturū. Et has pollicitatiōes fecerūt sup montes quos in qbus collumnā statuerū sub stemate are: vnde collis ipe dr Galaath: ex quo hactenus terrā galāditē appellant ¶ Et cū factis pactionibus imolasset: Labā qdē reuersus est. Iacob in Chananeam ꝓcedentē sub inde visiones apparebant: de futuro ei spē optimā pollicentes. Et locum illum quidē appellauit dei castra. Volēs autē nosse quid cogitaret eius frater: singulā cognituros cū integritate ꝑmisit metuēsq; ꝓpter priscam suspitionē ꝓcepit his quos mit tebat vt dicerent Esau Quia Iacob putans iustum esse. vt hic te irascente cōuiueret: de prouincia Ge.32 sponte discessit: & nūc sufficiens tempus esse putās reconsiliatiōis reuersus est ducēs vxores & filios cum diuitijs acquisitis: & cū ꝓcliosis rebus semetipsum tibimet traditurus. qd maximum bonū fore iudicat: vt cum fratre fruat his quę ei sunt a diuinitate collata. Et illi quidē hæc iudicauerūt. Esauve ro lętus effectus: fratri cū quadringētis occurrit armatis. Iacob audiēs venire eū in occursum sibi cum tātis armatis expauit. Deo tamē spē salutis sue cōmisit & prouidētiā rerū ꝓsentiū fecit quatenus & ipse suos sine passione seruare inimici sq; ꝓualeret aliquid iustū facere voluissent Distribuēs ergo qui cū eo erāt: alios equidē ꝑmittebat: alios aūt post tergū ꝓxie sequi iubebat. vt sivim paterent qui premissi fuerāt insultēte fratre refugiū sequētes haberēt: & oēs qui cū eo erāt hoc mō disponēs: misit quosdā fratri munera deportātes erāt eni iumēta que mittebant: & quadrupedū multitudo variorū: que grata suscipiētibus forēt eo q; illi rarius hęc haberēt. Mittebātur aūt diuersis vicibus vt frequēter aduenientes multi esse putarētur. Placabat ergo ꝓdona irā eius: si adhuc aliqua idignatio remāsisset: sed etiā sermonibus blādis iubebat vti: quos mittebat ad eū. Hęc disponēs ꝓ totū diē nocte veniēte mouebat suos ¶ Cūq; torrentē quendā trāsisset labo[illegible] Iacob ibi remanēti visio quedā apparuit. cū
B quo luctabat: illa vtiq; visiōe initiū certaminis faciēte: que etiā voce vsa ē: simul & verbis: lętariq; eū i his monēs que facta videbātur: nec modico se ꝑualuisse crederet: sed grādē angelū deivicisse: & hoc signū arbitrari magnos sibi fore bonorū & q; nūq; eius defereret genus: nec fortiorē hoim q̄q̄ illius esse virtutis. ꝓcepit; eū vocari israel: qd hebraica lingua significat reluctātem angelo sacro. ¶ Hęc igitur Iacob poscente illā visio prædicebat. Qui sentiens angelū dei. eē rogabat: vt quā parē hiturus esset ei significaret Et visio quidē cum ista dixisset disparuit. Lętatus autē Iacob in his Phanuel locū denominauit. Cūq; ei propter certamen dolor fuisset factus circa neruū latū. & ipse abstinuit eo cibo & ꝓpter illum neq; nobis est comestibilis ¶ Proximū iam audiens esse fratrem iussit ꝑcedere vtrāq;
ge.c.33 cōiugem seorsum cum ancillis suis: de longe conspicerent opa virorū pugnātiū. si hoc voluisset Esau Fratrē autem sibi proximē venientem ipse salutauit. nihil de eo dolose cogitārē. et Esau āplexus eū requirebat de multitudine filiorū & mulierū: cum cognouisset ipse quidē venire eos rogabat par tem Iacob ergo excusante eos de iumentorum labore: Esau discessit in Seir: illic. n. cōmorabatur: ap pellauitq; villā de sua. s. hirsuta capillatura. Iacob autē venit ad scenas. i. tabernacula que hactenus
ge. 34 sic vocātur. ¶ Vñ insimiā quoq; ꝓfectus ē que ciuitas ē chananeorū. Sicimitis aūt solēnitatē agenti bus Dina que fuit filia Iacob sola trāsiuit ad ciuitatē emptura ornamentū ꝓuincialiū mulierū Vidēs ergo Sichem regis emmor filius. eam corrupit abreptam. & amore confectus depręcat patrem vt et puellam acciperet in vxorem Ille vero cōsentiens venit ad Iacob supplicans vt filio suo Sichē dinā lege contungeret Iacob igitur neq; contradicere valeans ꝓpter dignitatem supplicantis. neq; legiti mū iudicans alienigenę filiam copulare petit concedendū sibi spacium. vt deliberaret de qbus po scebat Abscessit ergo rex sperans Iacob nuptias filio suos concessurum. Iacob aūt indicās filijs: & cor ruptionem sororis & supplicationē Emmor: petebat cogitandū esse qui fieret & plurimi quidē tace
C. bant cōsiliū non inuenientes ¶ Symeon vero & leui puellę fratres ex matre eadē nati hmōi sibi con stituerūt actionem adinuicē. & esset feltiuitas & Sicinitę in requie epulis versarentur incunctanter primis custodijs assistentes dormientes occiderent & venientes in ciuitatem interficerēt omnem ma sculum et regē cū eis/ & filium eius: soliq; parcerent mulieribus Hęc efficientes ꝓter cōscientiam patris reuocarunt Dinam. ¶ Iacob aūt fastorum magnitudinem admirantī: & filijs irascēti deus asi
Ge.35. stens iussit eum confidere: & purificantem tabernacula/ sacrificia cebrare. quæ prius cū iret in meso potamiam pro somni apparitione deo vouerat. ¶ Cū igitur ꝓgnaret suos Labā deos inuenit. neq; enim sciebat a Rachel furatos esse: & eos celasset in terra sub arbore quadam hos ergos indetollens sacrificabat in bethel vbi somnium viderat cum mesopotamiam prius iret: hinc enim ꝓficiscens ve nit in effrata: vbi Rachel ex partu mortuam sepeliuit: quę sola inter cognatos in Ebron honorem se pulture habere non meruit Et Et valde flens filium ex ea natum Beniamin appellauit: ꝓpter dolo rem/ qui ob eum matri ꝓuenerat. ¶ Isti sunt ergo filij Iacob omnem masculini quidem duodecim: femina vero vna. Horum octo legitimi: de Lyra sex quidem: duo vero de Rachel: quattuor autem de famulabus. bini ex vtraq; quorum & nomina superius dixi.

Fœdus Labā est Iacob i Galaath.

Iacob mittit ad fratrem nūcios i terra Seir.

Apparatus Iacob occurrētis Esau fratri.

Iacob cū angelos q̄ israel dictus est.

Phanuel visionis locus.

Iudei q̄re nec uis non vestiuntur.

Seir vñ dicit.

Dina filij Iacob stupratur.

Symeō & leui stuprū sororis vindicāteroēs Sichimitas dolo occiderunt.

Deus Iacob apparet qvotum priusquam sanctum adimplet in Bethel.

Rachel in affrata moritur i ptu Beniami

Filioruz Iacob epylogus.

¶ Moritur ysaac in Ebrō: & sepultura filijs suis cū Rebeca vxore prius defuncta. Capitulū. xxviij D.

Laus ysaac & sepultura.

VEnit ergo hinc in ciuitatē Elxron positam inter chananeos. Illic autē ysaac cōmorabat. & paululū quidē pariter vixerunt. Rebecam Iacob viuam nō repperit. Moritur & ysaac: nō post multū/q̄ filius eius aduenit: & sepultus est a filijs cum vxore in ębron vbi erat sepultura parentum Fuit ergo Ysaac deo vir carus. & multa eius prouidentia dignus: post Abraham valde longeuus. Cūq; vixisset centum octuagintaquinq; annis cum virtute defunctus est. Ge.35

¶ Incipit Liber secundus antiquitatis iudaice.

Quō Esau/& Iacob Ysaac filij hitacula diuiserīt: & Esau q̄dē Idumeā tenuit. Iacob āt chananeā. C.j:

Idūea ab edō dicta.

POst mortem vero Ysaac filij eius inuicem tabernacula diuiserunt: & non ea quę acceperāt tenuerūt: sed Esaū quidem Ebrō ciuitatē fratri dans habitabat in Seir: & in Idumea regnabat: quā regionē a semetipso ita vocauit. Edon enim nominatus est: quam nuncupationē huiusmodi venationis cā sortitus est. Aliquādo labore venationis æsuriens rediebat dum adhuc puer esset: ętate: iuuenisq; fratrē lentē prę parentem sibi ad prandiū. rubeum colorē nimis habentē: & propterea potius incitatus rogabat: vt p̄beret sibi cibum. Qui vendere sibi primatum propter cibū per eius ęsuriem cōpulit fratrem. Ille fame compulsus cōcessit cum sacramento primatū Quāobrem propter ruborē cibi a coetaneis infantiæ tempore Edon vocatus est. Hebrei nāq; edon rubeū dicūt Et ī regionē sic appellauit: quā græci honestius Idumeā de nominauerūt ¶ Fuit aūt p̄ filiorū numero qnq: quos hieusq̄dē/& hielō/& chore/ex vna muliere sūt geniti. Oolibama noie. reliquorū vero heliphas q̄dē ex ada. rabuel aūt de basemath ethei sūt nati. Hieus quidē filij nō fuerūt heliphas vero fuerūt ligitimi qnq: themā: omath/sephugathā/cenes. Amalec. n. naturali erat de cōcubina a thāna noie p̄creatus Isti siquidē hitauerūt i idemea. que gœbolitis ē dicta: & ab Amelech Amalechitis ē appellata. Cū ei aliq̄n magna fuisset idumeas. & in tota regiōe nomē ītegrū retineret. i patribus appellationē ab hitatoribus cōseruabat. Cōtigit āt iacob: vt ad p̄tā fœlicitatis magnitudinē p̄ueniret: que facile ab alijs apprehendi nō possit. Diuitijs enī cūctis p̄incialibus eminebat: & filioꝝ virtutibus imitabilis: & cōspicuus erat nec vllius rei penitus idigebat: qñ illi ad opus manū: & laborū tollerātiā erāt prōpti: & ad itelligētiā p̄parati: i trīs vero habuit diuinitus fœlicitatis curā: vt etiā ex his q̄ tristia videbātur eē bonorū ei p̄beret sublimitas: fecerit q̄eū qui ex eo p̄creati sunt auctores reuersiōis ex ęgipto. quo pīes nostri huiusmodi causa morati sunt. Ge.36 B

Vxores filij & esau.

Multiplicatio fœlicitatis iacob.

Quō Ioseph iunior filioꝝ Iacob (sōnijs ei demōstrātibus fœlicitatē futurā, iuidiā sustinuerit frūg. C.ij

IOseph ex Rachel filiū susciptēs Iacob & p̄pter honestatē corporis/& animi virtutē cūctis alijs sapiētia p̄celleret: eū āplius alijs filijs diligebat Huic siue p̄tā dilectio odiū cōcitauit fratrū siue sōnia quę cū vidisset patri/& eis p̄nus idicauit: eo q̄ profectū eius annūciaret cumē sępius celebrāt hoies: etiā suoꝝ fœlicitates. Visiōes aūt que apparuerūt Ioseph erāt huiusmodi. Missus a pre cū colligeret messes maturas fruges. vidit nimis p̄cipuam visionem: & vltra ea que solēt per somnia prouenire Quam visionē dum surrexit fratribus suis tanq̄ sibi somnium discernentibus enarrauit dicens vidisse se transacta nocte manipulum suum de tritico stantem/in quo eum posuerat loco. illorū vero cōcurrentes adorare eum: sicut dīm seruī. Illi intelligentes virtutem eius: & rerū magnitudinē prædicere visionem/& cōtra se potestatē eius futuram. Ioseph quidē tanq̄ ignorātes somnia nihil explanauerūt. cōsilium vero fecerunt. ne ad p̄fectum ea que arbitrantur acciderēt & circa eū graues amplius euistebāt ¶ Impugnans aūt diuitias eorū inuidiā, secundā p̄stitit Ioseph visionem multo mirabiliorē/q̄ primā. Vidit enī solem simul/& lunam & ceteras stellas in terram descendere & se adorare. quam visionē patri nihil de fratribus malum formidans/etiā his p̄sentibus indicauit. & interp̄retari sibi quid hoc significare vellit poscebat. Ille vero somnio gaudens cū expositionem mente cōspiceret alias cōcipieret: & cū sapientia non sine consideratione cōsiderat letabatur. magnisq; significationibus fœlicitatem filio nunciabat. tempusq; largiente deo futurū quo a parentibus/& fratribus eēt honorādus & adorari dignus: lunā q̄dē & solē patri/& matri. cōparās eo q̄ illa augeat/& nutriat vniuersa. ille vero formet. & alia alias illi fortitudinē p̄stet. stellas vero fribus cū ad ipsi vndecim essent. sicut & stelle vigorē a sole & luna percipientes F: Iacob quidem huiusmodi nō insipienter discretionem protulit visionis ¶ Fratres vero Ioseph vehementer ea que sunt predicta cōtristauerūt & incitati aduersus eū (velut extraneū, bona quæ significata fuerēt filijs sōnijs habiturū. & nō quasi de fre gaudēt. Dū etiā cū eo potuissent. his adisp̄icibonis Nēpe qui cognatiōe cōmunicarēt. & fœlicitatis sotij forēt. interimere adolescētulū sunt aggressi. Cūq; hoc statuissēt cōsiliū ad p̄ficiendū illud tendebant. in Sichimis abentes Hęc aūt p̄uincia pasturis ē quiū optima & gregū a limitis valde copiosa Quo dū gregū curā hērēt & prę scire nō fecerunt q̄sibi dēmutasset Ille ignoras hec: eo q̄ nullus eā gregibus aduenirēt q q̄dē verū ā filijs nūciaret tristēq; p illā iaz gerēs & forīdie cōtinuus cōmeāt Ioseph ad greges vt de fribus suis agnosceret. & q̄d ageret idicaret. illiū frem

Inuidia fratrū contra Ioseph.

Secunda visio

Laus Ioseph Visiōis ioseph Prima.

parem

A videtes ad se venire gaudiū q̄dē fūt: sed nō q̄si familiaris sui p̄sētia: & p̄re directi. Sed q̄si sup inimico. & manibus eoꝝ diuina volūtate cōtradito. Ad interitionē ergo eius nolētes differre p̄sens tp̄s ꝓtimus accesserūt. Quos dū Ruben senior eorū inspiceret ita cōspirare. & ad actū iā videret vnanimes eos retinere tētabat magnitudinē p̄sumptionis: & scelus eis ostendens: quia mallignum quidē deo & hoīb⁹ esset abhominabile ēe nō cōsanguineū hoiem perimere. Multo magis at celestius cedē i fratrem ita pficere. quo sc̄z interfecto p̄ vna perimeret: & mī in luctu ex filij nō humana lege facta priuatiōe cōsumeret. Et tiā eis hoc dicebat: vtvno aio peciperēt q̄d ꝑpi paterent mortuo sibi filio. & iuuencullo: & rederent & a tali p̄sumptione deum timentes qui iſpector simul & testis esset: & ab huiusmodi actione recederēt: penitentiq̄ diligerent: & potius tēperantię deseruirēt: nā accedentes ad hoc opus omnē penā ꝓ fratris nece p̄soluerēt: videtes vbiq; dei ꝓuidētiā vbiq; p̄sentē cui neq; q̄ in deserto: neq; q̄ in cuniculatibus agit ē absconsum vbiq; em̄ hō ē: oportet scire illic esse deū: sed etiā conscientiā suam eos habituram inimicā in his p̄sumptionibus edicebat: quā neq; bonā habētes aliqui: neq; talē qualis i eis tunc habitaret: post mortē fratris effugerent. Adiiciebat dictis etiā hęc: quia fratrē neq; iustū aliquid facientē neph⁹ esset occidere: bonū eē vero ē inimicis oblituisci: si quid forte peccauerit: Ioseph at in nullo malignū circa eos extitisse cur eū occideret: cuius etatis infirmitatē mēsurare debet q̄si ipse eoꝝ tutelā potius expectarēt. Cā vero huius interitus multo peiorē eoꝝ actionē faceret: eo q̄ ꝑpter inuidiā futurorū bonorū eū vita priuare niterant: q̄bus simul cū illo uterent: eius cōmunioni pariter participātes: cū nō extraneus sed domiſticus eorū existeret: vñ deberent sua putare que eē Ioseph largitas diuina cōferret: sed & tacūdiā supernā ꝓptera seueriorē sibimet futurā si eū q̄ a deo iudicatus fuerat dignus occideret & auferet deo eū cui eet talia donaturus. Et Rubē quidem hęc dicēs: & his potiora supplicās: eos a fratricidio conabat auertere. Cūvero in nullo eos mitiores videret: sed festinātes ad necē: tunc debat vt malū sceleris aliquatenus leuigaret. Nā vlsciscisevolētes prius credebat flectere. Cū vero p̄ualuisset vt frem occiderent: dicebat nō eē futuros malos: si i his quę nūc hortaret obedirēt: in his em̄ eet & opus quō festinarēt: nō tm̄ hmōi: sed leuius i cōparatiōe mali Petebat eos manus quidē i fratrē nō inicere: sed ꝓiectū in lacū vicinū eū illic desirēt mori: & scelus manuū suarū vltā leuigari illis aūt cōsentiētibus sumēs Rubē adolescētulū & caute ligāseū in lacū cū gete deposuit. erat em̄ sine aqua Et ille quidē dū hoc fecisset abcessit querēs loca oportuna pasturę.

Cōsiliū vt ponerent eum in lacū & nō polluerēt ęius sanguine manus.

¶ Quomō idem ipse bisvenditus Primo a fratribus ꝓpter odiū q̄d habebāt in eum Secundo Putipharia negociatoribus. factusq; insignis & clarus. Capi. iij.

Ge. c. 37. & 39.

IVdas, aūt qui, & ipse filius erat iacob vidēs negociatores arabes ex hismahelitarū gne aromata: & onera syria portātes egyptijs de galaath post discessū Ruben fratribus ꝑsuasit vt extrahētes Ioseph vēderēt arabis quo lōgius cōstituto: vel simouerent apud pegrinos: ipse forent a scelere liberi. Hoc dū placuisset Ioseph extrahentes: negociatoribus vēdiderūt ꝑcio nūmorū xxx. cū decē et sex eēt ānorū. Rubē at nocte ad lacū veniens: latens fratres vt liberaret. Ioseph. dū clamante eo nō audiret: metuēs ne post obscessum eius interimerent eum culpabat fratres. illis quod gestum fuerat edicentibus: cessauit a luctu ruben ¶ Cumq; hec circa Ioseph gesta viderentur a fratribus quid agerent postea vt extra suspitionem patris fierent exquirebāt. tunicam q; qua venerat indutus ad eos Ioseph quam abstulerunt dum eū in lacum deponerent placuit eis dicerpere: & hirci sanguine maculatam portare patriq; mōstrare vt ei videretur quasi a bestijs deuotatus. Quod facientes venerunt ad senem Et cū ab eis de filij cognitione inquireret: dicebāt se quidem Ioseph neq; vidisse neq; si calamitas ei accidisset nouisse illamvero tunicā inuenisse se sanguine maculatā atq; diruptam & arbitrari se ꝙ incidens in bestias interisset. si tñ ex tunica agnosceretur. & si hac idutus fuisset de domo ꝓficiscens Iacob aūt cum ꝑtus in futuri spe fuisset tāq; forte predato suo filio hanc spē deseruit. cum tunica eius mortis iudicium ei faceret magnificstum. Cognouerat em̄ eū ipsa vestitū cū ꝓperaret ad fratres & velut super mortuo de cetero videbatur afflictus adolescentem lugens & tāq; si vnius filij pater esset. aliorumq; consolatione priuaretur sic erat apud semetipsum male: prius fratribus eum estimās comparatum qui a bestijs crederetur esse consumptus. Sedebat sacco vestitus: tristicia grauissimus vt neq; a filijs consolationem sumens leuior fuisset neq; laborando doloribus in tē dicere prealeret. ¶ Ioseph autem venditum a negociatoribus comparās putiphares vir egyptius qui erat sup cocos regis pharaōis in oi honore doctrinamq; liberalitū edocebat. & letū eē melior cibo q̄ cōueniret seruili fortunę ais fore lubebat. cōmisitq; ei domestica cura. ¶ Illevero cū his fruens virtutem humilitatis quę circa eum erat: neq; hac mutatiōe dereliquit sed ostendit prudentia cum certissime affuerit preiacere posse ebus in vita difficillimis. nec felicitatibus solummodo temporalibus inherere. ¶ Iesq; dum vxor eius dñi ꝓpter pulchritudinem & oportunitatem ac tuum eius eēt illius amore cōfecta. & putaret quid si hoc ei faceret. manifestum facile eum suaderet venite ad suū concubitum. quam ille iudicaret felicitatem eo q̄ ei domina supplicaret. & ad figuram illius tunc

Ge. 37. & 39.

Vbiq; deus est

Rubē ꝓhibet fratres a nece Ioseph.

Ioseph venundatus ē arabis Iudę fratris cō filio triginta aureis morū prēcio.

Ruben nō inuēto Ioseph in lacu plorat.

Fraudulenta frem apud patrem excusatio tunicā Ioseph sanguine maculatam ostentium.

Secūdo vendit̄ fuit Ioseph.

Plorat Iacob filium suum Ioseph.

Gen 39

seruitij & nō ad modum respiceret castitatis: desiderium suum ei pdit: & verbas de pmixtiōe fecit. D
Cuius spuebat ille pces: dicēdo nō esse iustum hmōi sibi imponi seruitium. Vñ emptorē a quo tāta
dignitate fuerat honoratus: iniquitatis cōtingeret iniuriam sustinere: sed rogabat eā cōprimere pas-
sionem desperationē quippe si huius desiderij pponens: qa si nō eēt spes: hoc ei facile posset aufer-
ri: se vero omnia potius ferre dicebat in hoc quommō cōsentire Nam si seruum inquit dñę suę nihil
facere oportet aduersum: contra hec cpcepta maxime cōuenit resultare. Illius aūt amor potius auge
Interato solici tat a dña Iose- batur eo q non speraret omnino deuare Ioseph. ¶ Et dum vehementer obsideret a passione secdm
ph. rursus fecit experimentum. Igit dum festiuitas publicę celebrationis instaret: in qua ad cerimonias
etiam mulieres interessent: egritudinē marito simulauit: captans ob hoc solitudinem atq; silentiū vt
exoraret Ioseph Qui dū accessisset vberiores prioribus obtulit ei sermones quia bonū qdē fuisse
vt precibus priscis flecteretur: nec in aliquo cōtradiceret ppter reuerentiā dñę deposcentis: & excel
lentiam passionis: qua cogeretur dña de sua dignitate descendere. sed nunc melius agere si quę pri
dē contēpserat emēdaret. Nam si scdas preces expectaret hoc illa etiam studio maiore se fecisse fe
rebat: egritudinē simulasse: & festiuitati & cerimōijs pposuisse eius aplexū. Sibi aūt qd primis sermo
nibus nō credendo resultauerat: nulla factū fuisse malicia iudicaret. signū q; crederet vtilitatis bono
rum psentiū: q ipsa i ea voluntate psisteret. quę bona iā quasi possideret si eius amore flecteret & ma
ioribus frueret obediēs: vidictā vero & odiū eū asserēs susceputū: si eius cōtēneret dignitatē sz ēt dñę E
castitatē conferre videret Neq; em hoc illum iurare posse dicebat si ipa ad accusationē accederet il-
lius & tāta tāse ab illo marito pprio mētiret. magisq; creditur vxoris sermonibus Putyphare q illius
liceteos ex veritate pferret ¶ Hęc dicēte muliere: simul & flēte: nec mia eū recedere a castitate sua
sist. nec metu coegit: sed & pces respuit & nimis nō cessit: metuēs iustitiā sustinere & pati magis qd
Constātissima libet seruus elegit q lętis vti psentibus: in qbus etiā conscius esse pditionis suę Cōmemorabat autem
Ioseph pudici nuptias & viri societatē & his potiora distribuenda. qua tēporalis ardoris libidini supplicabat: nā ta
tia: libus ppetratis: que penitētiā magis augerēt dolorem sumeret & nequaq; qd dereliquerat æmenda-
ret: & timorē nimium eēt habitura. qñ cā huius mali nullatenus possit abscōdi. viri aūt suę societatis
Accusat falso adoptionē habitura sine piculo Insup magnā cōscidētię apud deū fiduciā i bonis que cognosceret sit
Ioseph ab ipu & apd hoies: tāquā i eius manēs āplexibus mūda & apd eū dñe ptātē nō, p pctō habitura cōfusionē
dica muliere. multoq; melius esse habere fiduciā in bonis quę cognoscunt q in malis quę timore celat. Hęc dicēs
& his multo maiora: ardorē mulieris retinere: eiusq; passionē conuertere rōe nitebat ¶ Illa vero stu-
dio suo vehementius incitata immittēs manus: cum verbis suadere desperasset eū cogere ptētabat
Cūq; fuisset iratus Ioseph illa eius tenente vestem qua se exuerat. exiuit domo. Quę in formidine
constituta ne viro suo hoc diceret: iniuriāq; volens puenire: quatenus aduersus Ioseph mētiretur: ex
cogitauit vt hoc mō vlciscetur iniuriā: que fuerat ita superbe cōtępta. Precedere vero in accusatiōe
sapiētissimum fore simul & mulierę credēs Et sedebat qdē delecta atq; cōfusa ob tristiciā qua cupi
Astutia mulie ditate sua fuerat decepta tētamētū corruptionis suę cū ita fingens Veniente aūt viro vulto turbato
ris in accusan cāmq; consulenti facit Ioseph accusationis initiū: & velut mortua dixit marito Seruus nequā cubile
do Ioseph. tuū violare volentē castiga: qui neq; qualis in domū nrām venerit recordatus timuit neq; quātū ex F
tua bonitate pmeruit mente pcepit sed p his cū rebus omnibus bonū se pbere debuisset: insidiatus
nobis est: vt lectū tuū cōtumelijs afficeret & hęc in festiuitate captans absentiā tuā Qui lz humilis
primitus videret: ppter tuū quiescebat metū nō quia esset natura begnus Hoc aūt factū est: eo q
inde: & pter spem ad honorē accesserit. Qui dū fidē totius possessionis tuę & dispēsationis obtinere
pualuisset: & senioribus famulis prepositus eēt: tuā quoq; violare tētauit vxorem: Dūvero qeuisset in
verbis oñdebat ei vestē quasi dū tētasset ei vi facere reliquisset eā ¶ Putiphares neq; lachrymis vxo
ris: neq; his que dicebat illa: vel videbat ipse discredēs: & eius amori cūcta distribuēs: examinationē
qdē veritatis fieri nō pmisit: vxori tribuēs castitatem Ioseph vero nequam esse decernēs: & illum qui
Ioseph inocēs dē malignorum misit in carcerē vxori vero potius castitatis ornamentum in esse testificatus est.
cum malignis ponit i carcere ¶ Diuino Ioseph confisus auxilio apud carcer custodē grām inuenit vbi (auditis sōnis) pincer
nā liberādū fore: & pistorē crucifigēdū pdixit atq; regis somnia exponēs in egypto generalis dispen
sator constituitur. Capi. iiij.

Magna ya

Ioseph apud carcerem cu stodem iuenit gratiam.

IOseph itaqdeo oia cōmittēs: neq; ad satisfactionē: neq; ad negrā factoꝝ manifestationē cō
uersus ē: sz viculis & necessitate tacitus māsuetusq; succubit: meliorē eē cōfidēs deū: cāz cala Gen.c.
mitatis veritatē sciētē q illos. q eū iniuste penę cōtra derēt cuius puidētię experimēta repete su- 39
scepit Custos nāq; carceris diligētiā fidēq; eius cōsiderās & vidēs dignitatē eius formę substraxit vi
cla: & qd erat pessimū leuius ei fecit ciboq; eū vti q victis cōueniebat: meliore pcepit His vero q i eisdē
calamitatibus erāt: dū ab erūnaꝝ onere cessarēt ad coloquiū vt assolet cōmunionis: & illis calamitatis
vinentibus & adinuicem cās pro qbus cōdēnati fuerant requirētibus pincerna regis ab eo vehemē ge.40

A ter honoratus: eiusq; affectu deuinctus: & cū ioseph hñs compedes Familiarior ei magis effectus ē Sapiētia nāq; ei videbat excellere cūq; sōnium vidisset exposuit: petēs vt q̄d significaret: infinuaret: accusans qa supra mala regis adhuc ei diuinitas sollicitudinē apponeret sōniorum. Dicebat ergo se vidisse trīū palmitū natos botro: ex vnoq; pēdere grādes iā: & ad videmiādum speciosos eosq; se comprimere in poculo regis mustūq; offerre bibituro: & illū grate suscipere. Quod ergo viderat: hoc esse dicebat: poscebat vt quecūq; Ioseph in his sortiret intellectū ei suo manifestaret eloquio. Ille vero exhortabat eū cōfidere: & sperare i diebus se tribus a vinculo absoluēdū rege desiderāte ministeriū eius & rursū i eo ee cōstituēdū. Fructū ei vinee significabat i bonū deū p̄buisse q̄d et ipe libat & fidē hoibus amici ciaq; paciscit. Soluit ergo lites passiōesq; & tristitiā auferet his q̄bus offert: & a detestatiōis spe cōuertit. Hoc ergo dicis iquit ex tribus cōpressū botris manibus suscepisse regē tuis bonā visionē scito tibi futurā: & presentis necessitatis indulgētiā in tot diebus prenunciātē de quātis palmitibus fructū visus ex persōniū vindemiasse. Sed memor esto mei cum fueris hec expertus: qui tibi prenūciaui bona: & in ptāte cōstitutus: non obliuiscaris in quibus nos derelinqs. Nihil ei peccātes ad vincula venimus: sed pro causa veritatis & castitatis: ea que reorū sunt sustinere dānati sumus quādo nec in ꝓpria delatione eū, q̄ nobis B hec intulit iniuriā sustinere voluimus. Et pincerne quidē vt assolet audiente huiusmodi expositionē sōni gaudiū erat expectabatq; interpretationis finem. ¶ Seruus qdē supra pistores cōstitutus: cum pincerna vinctus in carcere: cū talē ioseph ꝓtulisset de illius visione sentētiā: in spe bona cōstitutus cū & ipse sōniū vidisset petijt Ioseph: vt & illi quę preterita nocte viderat quid vellēt significare dpromeret. Frat eni inquit hmōi Canistra tria super caput meū ferre me vidi: duo quidē panibus plena: tertiū obsonio: varijsq; cibis: & qualia solent regibus ministrari: supuolātes aūt alites: oia cōsūpsisse. Et ille qdē cedebat sibi similē expositionē futurā quam pincerne dixerat. Ioseph autē cōcipiens animo somnium dixit ad eū: velle quidē se interpretē ei fore bonorū: & non taliū qualium visio demonstraret duas inquit ei vitę superesse dies: hoc dicēs canistra significare: tertia vero eū crucifigēdū: cibūq; volatilū esse futurū: nihilq; fore quod ei auxiliū posset ferre. Hęc ergo similē terminū in ābobus ficut Ioseph dixerat susceperūt. ¶ Predicto nāq; die cū natalis esset regis: non sicut rex agens: pistorē quidē crucifixit: pincernā vero vinculis absoluens: in ꝓpriū ministeriū reuocauit. ¶ Ioseph vero cū duobus annis vinculorū mala sustineret: nihilq; a pincerna p̄dictorū memoraret: deus eripere eū volēs de carcere: huiusmodi ei machinatus est libertatē. Rex pharao vna nocte visiones sōniorū videns duas & cū his vtriusq; expositionem interpretationem quidē oblitus visiones recoluit: afflictusq; in his quę viderat nempe cū ei tristia videretur die facto conuocauit sapientes egyptiorū: volēs agnoscere sōniorū discretionē. Hę sitātibus aūt illis rex potius turbabat. Pincerna vero regis videē confusionem memoria: reddita est ioseph eiusq; circa somnia sapientia & accedēs ad regē: indicauit ei de ioseph & visionē quā ipse vidisset incarcere pariter & euētū: & quia dixerit crucifigēdum ea die pistorē: & sibi oia secūdū interpretationē sōni euenisse p̄dicente ioseph: vinctūq; eum asserens aputiphare principe cocorum vt seruum cum deceret semetipsū non humilis hebreorū esse generis: nec glorie paruę. Nūc inquit euocās: nec ꝓpter modernā eū calūnias eū culpam quę tuis sōnijs indicātur agnosces: iubente rege ioseph ad suū vultum ad C. duci: obediūt famuli diligētia ei p̄cepto regis adhibita. ¶ Rex vero eius dexterā apprehēdēs: o iuuenis inqt tu mihi nūc optimus & prudētia dignissimus in testimonio mei famuli nūciatus es. His ergo bonis q̄bus iste ptcipatus ē etiā fac me esse cōsortē pādēs quecūq; mihi sōniorū p̄nūciāt visiōes. Nolo aūt te vllo terrore cōstrictū blandiri sermōe fallaci: & delectationē facere: si reuera sit triste q̄d vidi. ¶ Putabā circa fluuiū ābulās videre me boues pinguissias: simul & magnitudie p̄cipuas nūero septē gradiētes alstradi de pascuis ad paludē: alias vero tātas nūero p̄spexi maximas de palude cōcurrere valde tenuissimas & ad videdū deformes. Quę dū deuorasset pigues & magnas: nihil adiute sunt crudeli fame dete ¶ Et post hāc visionē de sōnis: surgēs: & turbatus q̄d eēt visio apd me cōsiderās: rursus i soporē solutus su & vidi scdm sōniū multo mirabilius ꝓri: quę ēt me terrēt potius atq; cōturbāt. Spicas. vij. vidi ex vna radicenatas capite i grauatas & reclinatas ex fructu: & apta ad messē: & ad hęc alias septē spicas i anes & infirmas nimia siccitate. Quę cōuersę: vt cōsumerēt & cōederēt spicas speciosas: stupore mihi fuerūt ¶ Ioseph aūt respōdēs ait. Visio quidē ista rex licet duabus formis apparuit: vnū terminū tñ eūdēq;: significat futurorū. Quod enim boues vidisti animal in aratri labore fortissimū a peioribus deuoratas: & spicas a minoribus tuisse consumptas famem & sterilitatē egypto totidē annis prenunciat equi scilicet primo tēporibus felicitatem ferentibus quorū vbertas totidē posteriorē annorū sterilitate consumetur. Erit ergo rerū difficultas necessariū quę inemendabilis vehementer existet. Signū aūt hoc est quomodo exhaustę boues meliores consumserūt: satiariq; minime valuerūt. Deus tamen nō vt tristificet futura p̄dicit hoibus: sed vt presentibus leuiora faciat experimēta prenunciatārum rerum. Tu siquidem cōgregās bona tēpore primo futura facias: vt calamitatē vēturā: egyptiorum terra non sentiat. ¶ Mi-

Pincerna regis in compedibus cum ioseph.

Somniū pincernę quod exponitur a Ioseph.

Commendat se Ioseph pincernę liberando.

Serui sup pistores captiui somnij interpretatio.

Liberat pincerna & Pistor crucifigit. Cā liberationis ioseph a carcere.

Eductus ioseph de carcere audi tis regis somnijs ea interpretat. Primum Regis somnium.

Secundū sōniū

Expositio vna ad duo somnia

Deus quāq; futura prędicit.

D.

rante itaq; rege prudentiã sapientiãq; Ioseph: & consulente quemadmodum vbertatis tempora dispensarentur: vt posterior sterilitas leuior esse videretur huiusmodi cõsilium dedit: vt frugũ parcitas haberetur: & non affluenter Egyptios his vti pmitteret. Sed quantũ sufficeret ad pabulũ erogaret. Quę vero supessent sterilitatis in tẽpore seruari: recondiq; monebat triticum ab agrigolis perceptum: vt absta tantũ modo ministrarentur expensa alimentorũ. ¶ Pharao vtrũq; in Ioseph miratur: & discretionẽ somniꝝ patiter & consiliũ dispensationẽq; eius rei ipsi cõmisit: quatenus ageret ea: quę populo ęgyptiorũ & regi sciret vtilia: inuẽtorẽ scilicet huiusmodi: vitę etiã dispensatorẽ optimum esse confidens. Ille vero potestate sibi a rege collocata: ita vt eius frueret signaculo: & purpura vestiretur p vniuersam terrã ductus: in curru vehebatur: frumentũq; agricolis sufficiens ad semen & pabulum singulis metiẽs nulli significabat causam pro qua talia perageba.

Gõsiliũ Ioseph ad subueniẽdũ tpis sterilitati.

Ioseph generalis dispensator i egypto a rege cõstituitur

¶ Quomodo Ioseph triginta ętatis annorum sua prouidentia a rege & populo sup omnes honoratus est & nomẽ nouum ꝓmeruit vxoremq; Assenech ducẽs duos ex ea filios habuit. Et quomodo se habuit erga fratres in Egyptum pro comparando tritico bina vna descendentes.

Capi. quintum

In biblia hẽtur vocauit eũ lingua ęgyptiaca saluatorẽ mũdi Filij Ioseph ex Assenech. Manasses & effrai.

Riginta siquidẽ ętatis iã ãnos trãsierat: & omni honore fruebaꝫ sibimet a rege collato quẽ appellauit Sophophalicos vidẽs eius itellectũ inopinabilẽ. Significat aũt hoc nomẽ inuẽtorẽ abscõditorũ. Duxit aũt vxorẽ valde dignissimã: filiã pateferẽs alias pateſſe qui vnus fuit hẽlipolitanorũ sacerdos: adhuc virginẽ noiẽ. Assenech. cooperãte sibimet rege. Ex hac fuert ei filij duo ante sterilitatis tẽpus. Manasses quidẽ senior: qđ nomen significat: obliuionẽ eo q̃ p fœlicitatẽ obliuio ei ifœlicitatis accesserit. Iunior vero effraim: qđ restitutionẽ significat: eo q̃ esset redditus libertati maiori. ¶ Egypto siquidẽ secundũ somniorũ expositionẽ Ioseph septem annis beatissime trãseunte fames annũ tã tãgebat octauũ; & ex eo q̃ nõ p̃sensissent casturum sup se malũ laborãtes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas cõfluebãt: ille vero ioseph vocabat: qui eis frumentum vẽdidit. factus multitudinis sine dubitatione saluator: & mercedem omniũ nõ cõprouincialibus tantũmodo faciens: sed etiam paratus vendere peregrinis: omnesq; homines secundũ cogitatiões suas: solatiũ merebãt Ioseph fœlicitate eius vtẽtes. ¶ His ita gestis dũ chananea fame cruDeliter vexaretur omnẽ denicq; terrã hęc pestis inualerat. misit etiam iacob filios suos vniuersos in ęgyptum cõparaturos frumentum: cõfidens licere tritici commercium fieri peregrinis. Beniamain tantũ mõ retinens qui ex Rachel fuerat generatus & erat ioseph cõsanguineus. Illi in ęgyptum veniẽtes adterũt Ioseph frumẽtum emere supplicantes. Nihil eni erat: qđ nõ illius cõsilio gereretur. nã ministratio regia tunc vtilis erat hominibus qñ ioseph exhiberetur honor. ¶ Qui dũ cognouisset fratres nihil de se cogitãtes: eo q̃ adolescens quidẽ ab eis abcesserit ad hãc vero ętatẽ ita peruenerat vt figura etiã eis ignotus esse videretur: cum magnitudine quoq; dignitatis eis neq; suspectio, prouenirent: tentabat eos vt dicerẽt quã haberent de rebus omnibus voluntatẽ. Quibus frumẽta quidẽ nõ venũdabat: explaratores vero rerũ principis eẽ dicebat & ex multis quidẽ locis eos esse cõgregatos: excusationis vero causa se cognatos asserere. impossibile dicẽs esse viro idiote tales filios: & forma ita, clarissimos enutrire: eũ regibus tot filiorũ copia esset valde difficilis: vt p hęc etiã de patre quę ꝓuenisset latenter agnosceret: similiter & vt de fratre suo beniamin audiret. Metuebat ei ne forsitan & in illũ vt in se peccauetãr aliqđ deliquissent. ¶ Illi nãq; erant in tumultu pariter & timore maximo cõstituti periculũ putantes sibimet imminere: nihilq; de fratre mẽte sua pcipientes: & astãtes reddebant de singulis rationẽ. Rubẽ ita cõcionãte primitus: q̃ eorũ senior existebat Nos inquit nõ ꝓ lesione venimus huc. neq; regis negocijs aliqua mala facturi: sed gentes saluti & negocio & malore refugio. quę nostrã regionem obtinere noscuntur vestrã vtiq; scientes clemẽtiã: quos nõ solũ subuenire ciuibus propriꝭ: sed etiã peregrinis mercimoniã audiuimus ꝓposuisse frumẽti: vt oĩbus indigentibus salutẽ maximã p̃staretis. Quia vero sumus frẽs & cõis nobis est sãguis: clarũ qđ ẽ hoc facit ãt familiaritas formę nõ valde mutate. Pr̃ aũt est nobis iacob vir hebreus cuius existimus filij duodeci ex mulieribus quattuor qbus oĩbus viuẽtibus fœlices eramus vno vero frẽ nr̃o moriẽte ioseph res nr̃e ad peiora cõuersę sũt. Nã & pr̃ imẽsũ in eo trahit luctũ. Et nos ex calamitate defuncti: & erumna senis affligimur. Venimus igit ꝓ comparatiõe frumẽti curamq; pr̃is & nostrorum ꝓuidentiam Beniamin iuniorem fratrẽ reliquimus. Poteris autem mittẽdo ad nostram domum agnoscere si quicquã dicemus mẽtientes. Et ruben quidẽ hmõi verbis tẽtabat persuadere ioseph vt de eis meliora decerneret. ¶ Ille vero iacob cognoscẽs viuere: fratrẽq; Beniamin minime depisse tunc equidẽ in carcerẽ eos quasi de vacãtia alio die v acãti discutiẽdos iniecit. Tertia die deducẽs eos quõ inquit asseritis neq; pro malignitate rerum principis huc venisse & esse fratres & vnius patris filios de quo dicitis. hęc ita esse mihi manifestabitis: si relinquentes quidẽ vnũ ex vobis apud me nihil ~~inuenire~~ passurũ: portãtesq; pabula genitori: denuo reuersi ad fueritis me fratrẽ quẽ reliqsse vos vobis

Iosephꝰ

Iacob mittit in ęgyptũ oẽs filios dẽpto Bẽiamin frumẽtum comparaturos. Quõ se habuit ioseph ad frẽs q eũ vẽdiderãt

Rñsio Rubẽ p omnibus

Meminit Rubẽ Ioseph corã sepso quem mortuũ ęstimabat.

Ioseph frẽs in carcerẽ mittit q hus post ea liberatis vt Bẽiamin ꝓducant vno eoꝝ manẽte obside in iungit.

E.

F.

cū pariter adducentes: hoc enim erit signum veritatis. Illi in maioribus malis adducti flebāt inter alter
A utros de calamitate Ioseph frequēter inge miscentes: tanquā propter id quod illum cogitauerāt deo
vlciscēte in eos talia sustinerēt. Rubē aūt nimius erat: & eos in eiusmodi sermonibus penitēte increpa
bat: ex qua nulla quidem de ioseph generaī vtilitas illos vero quicquid mali sustinerēt pro vindicta il
lius faciente deo: fortiter tolelare poscebat. Nec autē dicebant adinuicē non credentes suam linguā Io
seph intelligere. Omnes autē ruben increpāte habebat dei ectio: & penitētia rerū gestarum cui ipsi non
cogitassent illo tpe ꝑ qbus eum tūc puniret iudicabant deum esse iustissimum. Videns autē eos Ioseph
sic estuantes ꝑ compassionem cessit in lachrimas nolensq; fratribus apparere discessit. Et postq̄ reliquit
eos iterū venit ad eos. Et retinens obsidem simeō: pro reuersione fratrum illos sumētes mercimoniū
tritici: abire ꝑcepit: subēs ministro. vt pecuniā quā pro emptione frumēti detulerāt oneribus eorum latē
ter immittens dimitteret eos: illā pecuniā pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. ¶ Iacob
autem filij venientes in chananeā: nunciauerunt patri quę eis in egypto contigerant: & quia quasi ex
ploratores regis illuc euenissent sunt crediti dicentibusq; se fratres esse vndecimū apud patrē domi reli
quisse: creditū eis nō sit & quō simeon reliquert apud principem militie donec Beniamin iret: & fide de
his quę a se apud eū dicta fuerāt pficeret rogabantq; patrem nihil metuere vt cum eis iuueniculum de
stinaret. Iacob vero nihil omnino placebat ex eis quę a filijs suis gesta sunt & dum de simeō detentiōe
B. grauiter ferret: stultissimū iudicabat: Beniamin quoq; his multis adijcere. Et ille quidem rursus ruben ser
alij monibus supplicātis flexus est licet suos filios tradert vt si qd Beniamin in itinere pateretur: eos occide
Rubē rent auus illi vero hesitabant in his malis quos potius cōturbabat argentū qd in saccis immissum latenter
dimi inuenerant. ¶ Tritico vero quod delatū fuerat iā deficiente: fame magis inualescente coactus necessi
tate Iacob. Beniamin deliberauit cū fratribus destinare: Non enim poterant in egyptum venire nisi cū
sua petitōe pergerent. Cumq; tamen quotidie augeri conspiceret: filis supplicantibus quod aliud de
ꝑsenti faceret nō habebat. Iudas autē cū esset & alijs vir audax & in his apud eum fiducialiter vsus est
dicens non eū debere de fratre metuere: neq; aliquid aduersi suspectionem concipere quoniā nihil cir
ca eum agendū foret: vbi deus adesset & quia ei quicquid immineret etiā apud eum manenti omnino
cōtingeret: eos autē sic palam in perditione pueri adijcere non debere: nec alimentū ex vbertate pha
raonis permissum alias ꝑmissum propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum vero de sa
lute simeon: ne dū parceretur ꝑfectui. Beniamin ille perimereur: deo aūt esse credendum de illo. Quo
exhortante atq; dicente aut saluū reuocare filium aut se cum eo remansurum atq; victurum credens ei
Iacob: tradidit Beniamin: & duplex tritici preciū: simul & quę apud chananeos nascūtur vnguenta bal
sami & stacten therebintū & mel munera ioseph direxit esse portāda. ¶ Multe vero a patre in egressiōe
filiorū effunduntur lachryme: pariter & ab illis. Ille namq; si filios saluos de itinere suo recipere cogita
bat illi vero si fratrem incolumen reperirent: nihilq; pro eorum tristicia mali perpessum quottidieq; eis
meror ingerebatur. Et senior quidē sessus tollerabat illi vero ibāt in egyptum: spe meliori tristia rebus
curaturi presentibus. ¶ Cū vero egyptum peruenissent: succerūt alias secesserunt quidem apud ioseph
Timor autē eos non fortuitus pturbabat ne propter tritici ꝑcium crimini subiacerent: velut et ipsi rursū
sub calliditate egissent: & apud prepositum ioseph multis satisfactionibus vtebantur: domi in suis sac
C. cis dicentes se inuenisse pecuniam: eamq; nunc reportasse. Ille itaq; respondēte etiam quod diceret
eū ignorate releuati sunt a timore: soluensq; repente simeon: cum fratribus non permisit. Vnūte autem
Ioseph a ministerio regis eimunera ꝑferebāt & scisciātī de patre: dicebāt ꝙ eum incolumē reliqssent
Ille quoq; cognoscens superesse Beniamin si is esset iunior frater interrogabat quem vtiq; in ꝑsenti cer
neret. Quibus respōdentibus eū esse ait deū semper omniū esse suffragatorē ipse vero passione motus
ad lachrymas discedebat nolēs semetipsū fratrib⁹ demōstrari: sūptosq; eos ad cibos fecit discūbere sicut
Gen erāt soliti apd patrē. Qui dū circa cūctos recūbentes bēign⁹ existeret Bēiami ptib⁹ duplicibus honorabat
44. ¶ Quomodo Ioseph fratres suos ꝑsequi iubet & cypho in sacco Beniamin inuento vt latro redu
citur quē sequunt fugientes eius fratres. Iudas quoq; deuota oratione Ioseph ad miam cupit multipli
citer inclinari: se ad eius libitū ꝑ Beniamin offerendo. Capitulum sextum.

DVm vero post cenam fuissent in sopore conuersi fuisset ꝑpositor vt eis triticū mensuratum tra
deret: ꝑciumq; rursum in eorum saccis absconderet in onere vero Bēiamin etiam poculum
argēteū quo bibere congaudebat immitteret. Hęc itaq; faciebat experimētū fratrum sume
re volēs: vtrum aux illum aliquādo ferrent Beniamin pro furto detento & patienti pericu
lum an certe relinquentes eum: tanq̄ ipsi nihil mali gerentes ad paterna limina remearēt: ¶ Cum vero
famulus mandatū fecisset: de facto Iacob filij nichil horum sciētes discedebāt: recipientes etiā Simeon
Et duplici gaudio congaudentes: tā propter eum q̄ eiam Beniamin reuocantes sicut ꝑmiserant patri.
Qui dū abirēt insequebant eos eqtes: ducētes famulū a quo i sacco Bēiamin poculū videbat imissū & i

Lachrimatu Ioseph.

Filij ꝑi Iacob que facta sunt nunciant. Simeon obses.

Iudas audax lo quitur patri.

Iacob mittit bē iami cū alijs fi lijs in egyptū.

Lachrymę ia cob & filiorum

Timor filios ia cob pturbat et se excusant Io seph.

lachrymatus io seph & fres se cit discumbere duplici portio ne Bēiamin ho norando.

Ioseph fres re cedentes inse q̄ iubet cypho in sacco benia min reponito.

opinabili equestriū inuasione turbatos: causāq; sciscitātes: p qua sic venissent illi maliuolos eos appellā bāt q dū honore & muneribus potiti a dño suo fuissēt: neq; munerū neq; hospitalitatis Ioseph memo riā retinētes: p sūpserint in eū iniqua cōmittere & cyphū quo illi cōuiuio bibere cōgauderet auferentes: iniusta secū lucra portarēt: amicicieq; ioseph suūq; periculū si inuenirētur in fraude secundo loco ponen tes. Minabāturq; eis suppliciū esse neutrū: qa nec deū latuerint: nec cū furto fugiētes euaserint: licet mi nisterij famulū latuissent: Cognoscetis igit dicebāt q ignorantes de poculo passi fuerimus: scituri tñ re pēte vos esse puniēdos. Hęc & his maiora i eos dicēs famulus: increpabat. Illi vero nesciētes hoc factū eius verba irridebāt: leuitatēq; verborū illius famuli mirabant q talē cām p̄sumeret viris inferre q dū p̄ ciū in suis saccis inuētū nequaq̄ retinuissēt: s3 q gestū fuerat nullo sciēte reuocassēt multo potius ab hu ius maleficij volūtate recederēt. Et qa rei pscrutationē negatiōe iudicabāt eē fideli orē: reqrere famulū impabāt. Et si quisquā rapuisse eū cōperiretur oēs esse puniendos. Nihil eteni sibi cōscij: habebāt fidu ciā vt putabāt oi periculo carituram. Illo vero inquisitionē q dē fieri exigebant vnius vero suppliciū qui in furto fuisset inuētus. Et dū quererēt omnesq; iā cęteros ptrāsissent secūdū inquisitiōis modū nouissime ad Bēiamin puenerūt: nō ignorātes: qm̄ in illius sacco poculū absq̄ cōdiscent: sed subtilem inquisitionē se facere simulātes. Alij siquidē de suo iā timore liberati: de bēiamin videbātur esse solliciti. Cōfidebāt tñ q nec in illo posset maleficiū inueniri: increpātq; eos q fuerāt psecuti velut eis multū p̄cessuris ipedimē tū itineris attulissēt. ¶ Cū vero scrutātes onus de sacculo Bēiamin inuētū poculū p̄tulissent: in luctu & gemitu oēs repente cōuersi sunt & indumēta rūpentes flebant fratrē suū p furti crimine puniendum seq; mētitos pri de salute Beniamin. Crescebat aūt eis hoc malū ex eo q dū iā credētes se tristiciā deuitasse: rur sus in fratris sui malis incidērēt & paterne sup illo tristicie cām se fore dicētes q vi pri fecissēt vt cū eis eū vna dirigeret. Eqtes ergo sumētes Bēiami ad ioseph adducebāt: fratresq; pariter sequebant. Ille aūt dū illū quidē cerneret in custodia positū: illos aūt luctuoso scemate laceratos: qd'ait o maligni aut de mea clemētia aut de p̄uidētia dei cogitātes: talia in peregrinū & bñfactorē facere p̄sumpsistis. Illis autem in suppliciū fe tradētibus p salute Bēiami & rursū recordātibus dicētibusq; beatiorē esse ioseph q siquidē mortuo esset a vitę tristicia liber existeret: si vero viueret: certū q p illo sup eos victā deus iferret: asse rētibus aūt se esse amaritudinē prīs: qa tristicie quā p illo hactenus haberet ēt de Bēiamin ipsi ei rur sus adiscerēt. Rubē eos ēt iter hęc vehemētius increpabat. Ioseph ergo dicēte illos quidē a se absolui a q bus inullo fuerat leius: solāq; ei sufficere penā fratris neq; ei iustū eē illū dimitti p̄pter eos q in nullo de liquerāt neq; illos cū fratre puniēdos s3 ēt: abeūtib⁹ se securitatē p̄bere oēs quidē tenuit stupor & dolore hmōi passiōis obmutuerūt. ¶ Iudas aūt qui ēt pri p̄suaserat vt adolescētulū dirigeret & iu aliis erat vir efficax p fratris salute se decreuit opponere. Licet inquit crudelia opera cōmiserimus i te suppliciō di gna iustū q; sit oēs nos subiacere tormēto licet nō sit iniqtas oīm sed vnius iunioris: tñ desp̄atibus de ei' salute spes relicta est nobis de tua benignitate & euadēdi nobis pollicēte piculū. Et nūc nō ad nos respi ciēs nec malefacta cōsiderās s3 'ad tuā naturā cōuersus virtutē potius alias p̄picius exerce nō irā q cūtaliq; fortidine pui sūt: nō in maximis solūmō: sed ēt in fortuitis sumētes vtinā Tu esto magnanimus neq; vin caris ab ira vt eos pimas qui neq; suā potuerūt tueri salutē: sed a te eā sumere poposcerūt. Nō ei mō pri mitus eā nobis donas: s3 dū frumētorū venissemus ad ēptionē velociter & opulētiā donas ciborū & nris familiaribus vberrime deferēda p̄buisti: quę piculū sustinētes a peste famis eriperēt. Nęc despiciaspeū tes egestate rerū necessariarū: nec punias qui vidēt deliquisse: & circa bñficij qd a te nobis splēdidissīe collatū ē inuidie calamitate dānatus pmaneat tua gratia: alio tñ mō data. Saluabis ei quos ob hoc etiā nutristiaiasq; quas fame laborare nō passus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mira bile sit & magnū: vt & aias nobis dones: vt p̄beas indigētibus vnde possint p̄manere. Reor eni deū cā; hāc p̄parasse virtutē tuā circa nos volētē cūctis oñdere: nosq; in hac erūna cōstituisse: vt iniquitatibus i ie peccātiū videris ignoscere & nō solis ab aliā cām indigētibus tuę clementie adminicula condonares: quāq̄ & hoc magnū est: si bñ fiat iopibus pricipale tñ existit saluare quēq̄ eos q p̄ delicto in se cōmisso debēāt penas exoluere. Nā si quasliōes dimitteres deliquētibus laudē attulit multis iracūdia cohibere in his p q̄ bus vita peccātiū sit obnoxia: diuine cognoscit esse nature. Et ego q dē nisi patrē scirē quēad modū i amissiōe filioꝝ affligit p̄pter ioseph mortē: neq maq̄ quātū ad nos attiet salutis verba p̄ferrē: ni si forsan tuis moribus hoc donasset quod est p̄priū: ēt hos saluare q tribulāt in huius more: se ēt p̄bere mus nos passuros quęcūq; velles. Nūc aūt nō nri miserētes licet iuuenes sum⁹ & nōdū fruentes vite bo nis moriamur s3 de patre cogitātes & senectutē illius miserētes: has tibi p̄ces offerimus & cōmādamus aias nras quas tibi nra malignitas tradidit ad supplicia p̄ferre. Nā neq; ille malignus est neq; tales nos fu turos genuit. Sed cū sit benignus & vt experiat talia nō sit iustū etiā nūc nobis absētibus p nobis suspe ctus affligitur. Cum autē audierit perditos: etiam causam mortis amarissime sustinebit & ob hoc mul to citius vitā suā derelinquet ita vt eum conuersationis nostre turpitudo corrumpat velocissimū; faci,

Verba filioꝝ Iacobad seruos ioseph p̄sequētes & de furto accusantes.

Cypho in sacco Bēiamin inuēto reducitur vt latro ad Ioseph ceteris fribus lugētibus & eū se quētibus.

Increpat eos ioseph.

Verba iudę ad ioseph p fratre & ipsum ad misericordiam inducentes.

Induegere deliquētibus & cohibere ira diuine nō est nature.

Petit Iudas sibi & fratribus indulgētiam in tuitu p̄ris ānosi

et de pręsenti luce discessum. Et dū ad alios studeret nra bona pędere vt nri actus neq; sentiat efficiet
A In hac ergo ratione cōstitutus licet mala te nra cōmoueant tuam iustitiam dona patri: vt propter illius misericordiam maiora possis facere q̄ cogeris pro nostra malicia. nec senectus eius in desolationem defecta consistat aut nostra perditione deficiat. Verere patrum noia: & hoc eis cōcede munus. In hoc ita q; & tuum honorabilis genitorem: & tibi quoq; prestabis cū ia hac appellatione potiaris: & i eo fine passione seruaberis a deo patre cunctorū in quo per cōmunionem huius nominis pie agere comprobaberis nostri patris habendo misericordiam ne fraudatus filius aliquid patiat. Tui alias tua ergo sunt que nobis prębuit deus habentis alias habens vtiq; potestatem & auferre & dare: nihilq; ab eius gra differēs alias differēs. Nā dū quilibet i vtrūq; habuerit ptātē optimū ē vt hac i bonis vtat, ptāte quę in malo est tāq̄ si nō sit obliuiscat quasi hoc solū sit concessum vt de salute sit cogitandū. Tu vero oēs nos saluabis ignoscendo fratri in quibus infœliciter egit. Neq; enī vita nobis est hoc punito: quo non licebit ad patrem remeare defuncto. Supplicamus igitur dñe vt si decreueris fratrem nostrum occidi: cum eo nos punias tanq̄ delicti participes Non enī patimur nosipsos quasi propter mortui tribulationē affligere: sed tanq̄ similes eius malicie existentes: ita debemus interimi. Et quoniam vt iuuenis deliquit: & nōdū prudentia roboratus: & humanum est talibus veniam tribui hoc tibi relinquo & vlterius proferre verba cessabo vt si quidem nos condēnare volueris: ea que dicta non sunt non videbuntur nos ad tristitiā deducere. Si vero absolueris etiam illam tuę benignitatis consentiam reuoluēs non solum modo

ptum qua viſione confidens properat in ęgyptum eum filijs & filiorum filijs quorum nomina deſcribū tur cuiq; Ioſeph Iuda eius aduentum nunciatum in ciuitate Heroum obedientia venit.

¶ Capitulum octauum.

Iacob in puteū iuramenti dinā hūit reuelationē vt deſcenderet in Egyptū. Properat iacob cū familia i ęgyptū deſcēdere. Epylo. gfiliorū Iacob & nepotum.

IT eum veniſſet ad puteū iuramenti ſacrificans ibi deo metuenſq; ne propter felicitatē Egypti filijs amantibus habitationē prouicię nequaq; ad Chananeā eos ſoboles reuerſa teneret eā ſicut deus prędixerat alias ꝓmiſerat aut ne pręter dei voluntatē in egyptū eorū oriretur aduētus ſuper hęc aūt formidans ne prius a vita recederet quā ad Ioſeph faciem peueniret: dūq; has haberet cogitationes in ſoporē reſolutus eſt. Aſtitit ei deus & ſecundo nomine vocans reſpondentiq; quis eſſet: ait. Non eſt te iuſtum ignorare deū qui prędidio ſemper tuis maioribus fuit: & poſt eos etiam tibi. Nam cum te pater primatu priuaſſet hoc tibi ego reſtitui & meo fauore in meſopotamiam miſſus ſolus & bonas nuptias adeptus es & filiorum multitudinem pecuniarumq; plenus ad propria remeaſti. Permanſitq; tibi oē genus prouidentia mea ſalubre. & ioſeph filium quem te pdidiſſe putabas ad maiorē bonorū adeptionē culmēq; pduxi & egypto dīm vt paululum a rege videaſ differre conſtitui. Aſſum vero nūc dux tibi futurus in hac via vitāq; tuam in manibus Ioſeph finiendam eſſe nunciaturus. longumq; ſeculūm tuam ſobolem in pricipatu & gloria fore pronuncians eāq; in terra quam promiſi conſtituendam. ¶ In hac ergo viſione confidens promptior in egyptum cum filijs & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes ſeptuaginta. nomina vero eorum ſignificare mihi non videtur & prędipue propter difficultatem eorum. Vt tamen eis oſtendam qui non arbitrantur nos de meſopotamia eſſe ſed ex ęgypto neceſſarium iudicaui nominum quoq; ferre memoriam. ¶ Iacob quippe filij erant duodecim quorū ioſeph iam primus abierat. Eos autem qui poſt eū profecti ſunt: & eorū ſobolem demonſtrabo. ¶ Ruben itaq; fuerūt filij quattuor. Enoch Phaluch Eſron Carmi. ¶ Symeon autē ſex habuit Iamuhel. Ianyn/alias Ianym / Aoth alias aboth/Iachim Sager alias Saber vel Salier/Saul. ¶ Leui vero filij tres fuerūt Ierſon Cahat alias Caath/Merari. ¶ Iudę autē filij fuerūt tres Sylon Phares Zare. ¶ Duo autem nati de Phares/Eſron & Ammor. ¶ Iſachar autē quattuor habuit/Tholas/Phua/Ioba/Eſrō. ¶ Tres aūt Zabulō duxit filios Sarrat alias Sarach/Ilon/alias Chelon. Iahel/alias Iachili. Hoc ergo genus de Lya deſcendit cū qua etiā aſcendit filia eius digna Sunt ergo iſti oēs triginta & tres. ¶ Rachel autē filij fuerunt duo quorū ioſeph qui dem fuerunt filij Manaſſes & Effrahim. ¶ Beniamin autem decem Bolus/alias Bela Bechor/alias Aſbel vel Azabelus Gera Naamā Aſa/Nochim/alias Mobin Ophim Areth/alias Ared/Ros. ¶ Iſti quattuordecim ſuper priores additi: fiunt numero ſeptem & quadraginta. Et legitimum quidem iacob genus hoc fuit. ¶ De Bala vero famula Rachel fuerunt Dan & Neptalim quem ſequebantur filij quattuor Enul alias Euol Gymis/alias Guny Saris & Sallim/alias Sytim. ¶ Dan autem vnigenitum habuit filium Hus/alias Vſan. His itaq; additis ſuper illos quos prędiximus: quinquaginta quattuor numerus adimpletur. ¶ Gad autem & Aſer nati ſunt in Zelpha, quę fuit famula Lyę. ¶ Fueruntq; filij Gad quidem ſeptem Zophoron/alias Gophorō: Iauim/alias iaphim Humin Zabron Hairim/alias Aurim Rodin/alias Rothin: ¶ Aſer autem fuit filia Arra/alias Sara & maſculi numero ſex quorum nomina ſunt Lomnis/Iſus/Ioſe/Abbaris/alias Vbaris/Ogar/alias Aber & Melchel. Iſti cū ſint ſexdecim: adiectis eis prędictis quinquaginta quattuor memoratus numerus completur reputato eis iacob. ¶ Cognoſcens autem ioſeph aduenire patrem. nam Iudas frater prędecedens eius nunciarat aduentū: occurſurus egreſſus eſt eiq; in ciuitate quę Heroum vocatur apparuit. Ille autē ex inopinata magnaq; leticia pene ad effectum mortis vſq; peruenit. Sed eum recreauit ioſeph licet nec ipſe retinere potuerit. Vt propter nimiam leticiam talia minime ſuſtineret: non tamen qua pater paſſione deuictus eſt.

Ioſeph regi patrē veniſſe nunciat q letus iuſſit quicquid vellent eis dari.

¶ Ioſeph regi patrem veniſſe nunciat Cui (quod vellet honore) dari iuſſit Fame creſcēte ſolertia ioſeph in tritici diſtributione manifeſtatur eiuſq; clemencia in terrarum hijs aquibus iuſte acquiſierat pro quinta parte fructuum condonatione probatur. Moritur iacob benedicens filijs quē ioſeph in Hebron ſepeliuit vt illi promiſerat Tandemq; mortuus eſt ioſeph & fratres eius.

Gen. c. 46. D. E. F.

Gen. c. 47.

¶ Capitulum nonum.

Paſtoralis conuerſatio abhominabilis ęgyptijs.

Iacob regē ſalutat interrogatus q̄to tpe vixiſſet.

FInde illū quidē cū quiete venire iubens / ipſe quenq; fratrū ſuorū ſumens pergebat ad regē dicturus ei aduenifſe genitorē iacob. illevero hoc lętus audiuit iuſſitq; ioſeph dicere ei quā vitam habere delectarentur vt eos ita degere deceneret. Ille vero optimos eos paſtores eſſe reſpondit nihilq; aliud prēter hoc ſolummodo velle. & vt non ſeparatū ſed vt oēs pariter habitarēt vtq; prouidētiā facerēt prīs. q̄tenus & ęgyptijs gratus eſſet iſtis iponeret. ¶ Egyptijs eni erat abhoiabilis cōuerſatio paſtoralis. veniēs vero iacob ad regē & ſalutāte pariter & ꝓ regno eius orāte Pharao ſciſcitabatur quāto tēpore iā vixiſſet. Ille vero centū trigita ānorū ſe eſſe dicente: lōginquitatē iacob vite miratus eſt. Cū vero dixiſſet q; pauciores an

A nos vixerit quam eius maiores conceſſit ei vt cum filijs ſuis in Heliopolitana vrbe conſeruarent illic et paſcua etiam paſtores eius haberent. ¶ Fames egyptijs augebat & peſtis eos inopes prorſus faciebat. habeat cuius fluuius irrigaret terrā nō enim creſcebat vt mos erat: neq; pluebat deus cum vtiq; per ignorātiam futura prouideri nequiuerint Ioſeph autem ob pecunias dāte frumēta cum eis etiam hęc deficerēt: de ſuis operibus: & mancipijs triticum comparabat & quibuſcunq; eſſet terrę pars aliqua hāc pro p̄cio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omnium poſſeſſionum domino facto/alij alibi migrauerūt quatenus regiones eorum fierent regi firma poſſeſſio: prętet ſolummodo ſacerdotum. His enī regio ſua ſeruata eſt. Non ſolum ergo eorum corpora ad ſeruitutē peſtis adduxit: ſed etiam mentes. vt de cętero ad turpem egeſtatem alimentorūvenire cogerentur. ¶ Imminuente vero fame & fluuio terrā inundante fructuſq; abundanter ea referēte: Ioſeph ad vnamquanq; veniens ciuitatem eiuſq; multitudine cōgregata eādē terrā quam ipſis cedentibus rex habere poterat ſoluſq; frui/in toto redonabat. & velut poſſeſſionis proprie laborem eos amare poſcebat. quintam ſolummodo frugum partem regi ſoluturos pro terra quā illis dabat. illos vero inopinate terre dños cōſtitutos letitia comprehendit ob quam rem precepta ſūt cō ſtituta. Hoc ergo modo dignitas aptid ęgyptios ioſeph potior habebatur maiorq; fautor ab eis regi collatus eſt & vt quintam partem frugum perſoluere deberent etiā apud reges poſteros lex iſta pmāſit

Ge.c. 47 & 48. & 46 ¶ Iacob autem ſeptem & decem annos i egypto cōmoratus eſt & languore confectus præſentibus ſibi filijs cum optaſſ; aliis quidem poſſeſſionem bonorum & prędixiſſet eis per prophetiam quēadmodū ex eorum generatione habituri eſſent chananeā poſteri. quod etiam multis poſt temporibus eſt effectū cumq; ioſeph magnis preconijs prięcuſſet/q; malorum memoriā circa fratres nō habuerit. ſed benignus potius in eos fuerit & donauerit bonis inumeris quę nec benefactoribus ſōleant repenſari: prędepit quoq; filijs ſuis vt ioſeph natos effraim & manaſſem i numerum ſuum acciperēt. dituiſuri cum eis Chananeā

B. De quibus poſt hæc loquemur. popoſcitq; ſimul vt ei ſepultura fieret in Hebron: & mortuus eſt cum vixiſſet omnes annos ſeptem quadraginta ſimul & centum in nullo maiorum ſuorum cultu diuinę pietatis inferior: retributionemq; promeruit quem iuſtum erat ita benignum accipere. ¶ Ioſeph itaq; concedente

Ge. c. 50 ſibimet rege patris corpus in Hebron reducens: multa largitate ſepeliuit: Fratribus autē reuerti cum eo volentibus cum eos terror haberet ne illos patre mortuo caſtigaret propter nequitiam quā ei fecerāt nec vlterius circa eos mitis exiſteret. ſatiſfecit eis vt nihil metuerent neq; talium haberēt ſuſpitionē. Multaq; bona quę ſecum detulerat donauit: nihilq; quod circa eos benigne debuiſſet ipendere dereliquit. Mortuus eſt autem & ipſe cū viciſſet annos centum & decem virtute mirabilis & omnia ratione diſponens. poteſtatemq; ſuā humiliter agens quod vtiq; huiuſmodi fœlicitatis ei cauſa fuit apud egyptios & aliū de ſcilicet venienti & talem qualem dudum diximus paſſę calumniam ¶ Mortui ſūt etiam fratres eius

Ex.c.1 fœliciter in egypto conuiuentes: quorum corpora poſt vitam illorū reportātes/eorum poſteri in hebrō ſepelierunt. Oſſa vero ioſeph nouiſſime quando hebręi egreſſi ſunt ex ęgypto in Chananeā reportauerūt. Sic enim eos coniurauerat ioſeph. Horum igitur vnuſquiſq; qualiter ſe habuerit quibuſq; laboribus obtinuerit Chananeam/ſignificabo. cauſamq; narrabo primitus pro qua Egyptum deſeruiſſe videāt.

¶ HISTORA LIBRI EXODI INCIPIT.

C ¶ De inuidia Egyptiorum contra filios Iſrael/maxima & multiplici eorum oppreſſione atq; prępcepto crudeliſſimo dato obſtetricibus de necandis Hebręorum maſculis.

¶ Capitulum decimum. et primum Hiſtorię Exodi.

Ex.c.1 EGyptijs ſiquidem delicatis & deſidioſis exiſtentibus in labore & aliis libidinibus ſubiectis valde etiam propter amorem lucri contigit vt peſſime circa Hebręos inuidia eorum fœlicitatis afficerentur. Videntes enim Iſraelitarum genus augeri & ꝓpter virtutem & laboris ingenium diuitiarum affluētia valde nobilitatos contra ſe eos augeri ſuſpicabantur. Oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum quę meruerāt per Ioſeph. regnoq; tranſlato ad aliam domum crudeliter opprimentes iſraelitas ſtudebāt varias illis inferre miſerias. Fluuium namq; per multas deriuationes eos diuidere muroſq; ciuitatibus ędificare & foſſata circumducere vt eas inundare fluuius valuiſſet & pyramidas ędificare prępipiebant vt noſtrum hoc modo genus attererent. ¶ Omnes ergo efficientes artes & in laboribus aſſueti quadrigentorum annorum tempus in his miſeriis extiterunt. Frat; inter eos pugna vt egyptij quidem laboribus vellent Iſrahelitas expellere: illi vero meliores ſemper eorum ſe prępceptionibus exhiberent. dum vero in his eſſent vtrīq; rebus cauſa/qua potius ſtuderent in exterminationem generis noſtri ſemper egyptijs huiuſmodi fuit. ¶ Quidam ſacroruꝫ ſcriba/cum ſint experti de futuris dicere veritatem/enū ciauit regi pariendum quendam illo tempore inter Iſrahelitas qui humiliaret quidem egyptij principatum/augeret autem ſuo cremento Iſrahelitarum genus/ virtuteq; tranſcenderet vniuerſos & gloriā

In biblia hr Ramaſſes.

Fames et peſtis in Egypto.

Ioſeph maxia ſolertia in diſtribuendo triticū egentibus.

Ioſeph ſua prouidētia omniū poſſeſſionū regem fecit dīm.

¶ Clemētia Ioſeph in reddendo terras q̄s iuſte pro rege acquiſierat quem vtinā imitarent theſaurarij regis noſtri & alij officiarij. &c

Filij ioſeph cum filijs iacob partē acceperūt & benedictionē.

Omnes anni iacob centū quadraginta ſeptē.

Ioſeph patrem in Hebron ſepelijt & fres timētes laſſecurauit

Mortuꝰ ioſeph anno ętatis ſuę decimo ſupercenteſimum

Inuidia egyptiorum cōtra Iſrahelitarū genus

Varia oppreſſio filiorū iſrael ab Egyptijs.

Quadrigentis annis iſrahelitę miſeriis apud egyptios fuerūt

Cā q̄re egyptū volebant exterminare hebręos.

Oraculum cuiuſdā ſcribę ſacroꝝ de futura natitate moyſi.

Preceptū obstetricibus d necādis masculis hebreis.

in perpetuum memorabilem posslideret. Cuius consilio iussit vt omne masculum quod ex israhelitis na- D.
sceretur. Iactantes in fluuium consumerent. Custodiendosq; conceptus mulierum hebreārum & partus earum obseruare precipiens egyptias obstetrices. Ab eis enim sis hoc officium iubebat impendi quas propter cognationem credebat regis non transcendere iussionem. Eos autem qui contemnerēt hoc preceptum & seruare partum earum occulte presumerent perimi cum sua generatione prosepit. Hāc ergo illi sustinebāt crudeliter passionē & nō tātū dolentes q filijs priuarēt aut qa dū parētes essēt ad pditionē filiorū sibi nascētiū ministrarēt sed ēt ex illa cogitatiōe q eorū deleret genus qñ nati eorum quidē necabantur ipsi vero paulatim regrediebantur ad nihilū. Et illi quidē erant in isto malo iacentes Contra dei vero voluntatem nemo poterat preualere: nec si innumeris hoc artibus exerceret.

¶ Natiuitas Moysi diuinitus reuelata qui a flumio saluatus per Thermuth regis filiam nutriendus hebreę matri (spretis ab eo Egyptijs nutricibus) committitur quēq; ipsa regis filia adoptauit in filium & ipse infantulus regis dyadema in terram proiecit vnde in mortis periculo fuit.

Natiuit. Moysi

¶ Capitulum vndecimum.

¶ Oro amarami pris. Moysi ad deū p Israelitico populo que exaudita ē.

DVer itaq; quē p̄dixerat ille sacer scriba latēter regia cautela nutritus est & verax in his quę per eū facta sunt ille qui p̄dixit inuētus est. Q d hoc mō gestū est. Amaramus alias Armē Exo.c.
vnus hebreorū nobilis cū metueret p eācta gēte ne defectio in nutrienda iuuentute pueri c.2.
ret & grauiter hoc ferret: ne eius vxor pareret dūq; in hesitatione cōsisteret: ad dei suplicationem cōuersus est rogans vt aliquam miserationem haberet hominum qui in nullo eius religionem prauaricasse viderentur daretq; rerū eis libertatē p quibus illo affligebantur in tempore. Deus autem misericordiam eius habens: & a supplicatione eum autem inclinans astitit ei per somniū & nequaq̄ eum desperare de futuris exhortabatur: pietatisq; eorum se dicebat habere memoriā: & p pterea retributionem esse prębiturum. Et dudum quidē eorum donasse maioribus vt ex paucis magna eorū fieret multitudo. & Abraham quidem solum de Mesopotamia in Chananeā venisse: factumq; locupletē & inter alia dum vxor eius ad genus fuisset primitus sterilis deide eius volūtate ad hoc habilis facta genuisset filios & reliquisset ismaeli quidem & qui ex eo fuerunt arabiā regionem: cethure autem filijs Trogodi ten Ysaac vero Chananeam. Q ui dum meo inquid pugnasset auxilio fortiter semp vicit. Iacob autē ēt contribulibus suis fuit ignotus: qui deinceps magnitudinem fœlicitatis cum qua vixit etiā suis posteris dereliquit. Q ui cū septuaginta solummodo venit in egyptum & ynra sex centa milia iam estis effecti. Nunc autem me vtilitatis vestrę & tuę glorię scito prouidētiam communiter habiturum. ¶ Is ergo puer (cuius generationē egyptij metuētes cuncta perdere decreuerunt quę ex israelitico semine germinā tur) tuus erit: & disperdet quidē eos qui eius interitum intendebant nutritusq; mirabiliter hebreorum quidem genus ab egyptiorum necessitate liberabit eritq; eius memoria (quantiscunq; temporibus permanserint alias vixerit vniuersa apud hoies) non solum hębreos sed etiam alienigenas gentes: me vti q; & alia prebēte tibi: & his qui de tenascituri sūt. Erit autē ei frater huiusmodi qui meū habeat sacerdotium & ipse & qui de eo fuerint cūcto tēpore procreati. ¶ Dum ergo hęc visio illi fuisset ostensa surgens. Amaramus idicauit hoc lochobel alias Iohuel coniugi suę maiorq; timor eis allaquo huius visionis instabat Non enim de filio solummodo eis videbatur esse formido sed etiā p magnitudine futurę fœlicitatis. His tamen quę pnūciata fuerāt a deo fidem partus prębuit. Mulieresq; cuslodes latuit per conceptus sui silentiū. ex eo q nō vehementer ei dolores insisterent. Et tribus quidē mēsibus apd semetipsos occulte nutrierūt infantem. Deinceps autem metuens Amaramys alias Amaramus ne captus regie irę succūberet: & ipe cū puero depiret & dei puidētiā excluderet: deliberauit potius hoc mō pueri cōsulere saluti puidētiāq; latēdi hāc esse iudicauit. Nā illd erat icertū cū piculū imineret nō solū F.
puero q occulte nutriebat: sed etiā nutriēti deūq; iudicauit oēz habiturū cautelā quatenus i nullo quę pmiserat esset mēdax. ¶ Hęc cogitāti vas rotundū ex vimine complicitum velut alueolū magnitudi ne sufficeret vt ifās ibi spaciose iaceret: deide vnuerūt illud bitumine. Natura nāq; bituminis est. vti viminalibus vasculis accessū possit aquę coercere. Illic ergo mittētes ifātē & circa fluuiū ponētes eius salutē deo dereliquerūt. Et fluuius eū qdē suscipiēs deportabat Maria vero pueri soror mīris iussiōe custodiebat quo illd vasculū portaret intēdēs. Tūc itaq; deus ostēdit hūanā puidētiā nihil esse sed sin quecūq; vult ipse fieri effectū optimū ptimus adipiscimur nec pualere quidē eos q p sua cautela alios quo cūq; cōdēnare nituntur: inserita multoq; studio hoc iplere conantur: cū inopinabiliter illę saluentur & penitus ex medio malorum inueniat periculorū exceptionē dei solius voluntate. Tale ergo aliqd circa hūc infantē gestum aperta virtute dei pbatū est. ¶ Thermuth igit erat filia regis. Hec dū luderet circa littus fluminis portari a fluuio illud vas cōspicerēt. pręcepit vt ad se ille alueus portaret Venientibus autē qui ad hoc fuerant destinati cum alueo. videns infantem valde gauisa est propter magnitudinem & speciem eius. ¶ Tanto enim deus studio circa moysem vsus est vt ab ipsis qui p̄pter eius natiuitatē de

Preceptū obstetricibus d necādis masculis hebreis.

Natiuit. Moysi

¶ Oro amarami pris. Moysi ad deū p Israelitico populo que exaudita ē.

Remēorat deus bñficia que fecit Abraham & successoribus suis p certitudine futurorum.

Nunciat natiuitas Moysi & singularis eius prestantia.

Declarāt cōiugi visionem.

Cōceptus moysi latuit obstetrices quē apd semetipsos tribus mēsibus nutrierunt occulte

Modus saluādi ifantē excogitatus a parētibus,

¶ Maria soror moysi puero intendens.

Cōtra dei volūtatē nihil potest humana prouidentia.

Thermuth regis filia puerū d aqua liberauit & nutriri iussit.

A creuerãt omne genus interimere hebreorũ: alimẽto & cura dignus haberet. ¶ Iussit mulierẽ adduci Termuth regis filia: quæ daret infanti mamillã Quo nõ accedẽre ad illius vbera. ꝛ euitãte: & hoc i multis mulieribus faciente: Maria assistens his quæ fiebant nõ vt quasi videret ex operẽ? sed inter alias astare. ait. Frustra o regula has mulieres ad nutrimentũ infantis vocas. quæ nullã ad euꝫ cognationẽ habẽt. Si vero quidã mulierũ hebreaꝫ adduci preceperis: puto tanꝯ cõtribulis sue poteritvbera excipere Cũqꝫ putaret bene dixisse. iussit hãc abire vt aliquã (quæ lactare eũ posset) adduceret. Illa vero (ac cepta huiusmodi potestate) reuersa est agens matrem nulli cognitã Infansq; grate quodãmodo ius cessit ad vbera & (supplicante regina) commissum ei cum omni diligentia pueri nutrimentum.

Moyses infantulus egyptiorum mãmas recusat sed adeũ nutriendum sororis consilio aduocat mat.

¶ Cui secundũ euentũ rerum nomen impositũ est eo qꝺ de flumine sit saluatus Aquã enim Moysi egyptij vocãt Esis alias Ysis vero saluatus Cõponẽtes itaq; hoc ex ambobus, Moyses ei nomen imposuerunt. id est ex aqua saluatus. ¶ Et erat indubitãter secũdum dei proloquiũ prudentię magnitudine: & laboribus sapientium Hębreorum nimis industrius. Huic igitur Abraham pater septimus Erat ei iste filius Amarami: q fuit de parre Caath qui natus est de leui Leui vero de Iacob qui fuit ex Ysaac filio Abraham. Erat autẽ ei sapientia non pro ętate cõcessa. sed sua mensura multo superior. & seniorem huius rei facultatem in facientia demonstrabat. Maioremq; spem actio eius iam tunc q̃ viri perfecti gerebat. Et cũ Trinus alias Trinus fuisset effectus: deus mirabiliter staturę eius eleuauit spacium. Nam quantum ad speciem nullus erat ita sæuerus vt Moysen vidẽs ad eius pulchritudinẽ non hereret alias amaret. Multiq; contingebat dum eum cernerent per plateas ferri vt cõuerterẽtur quidẽ ad aspectũ pueri. & ea in quibus videbant studiũ habere desererẽt: delectati potius eius visiõe Erat enim infantis in eo multa gratia & excellẽter circa euꝫ ac decẽter existens retinebat inspiciẽtes.

Impõ nois secundũ rei euẽtum Moyses. Genealogia moysi ascẽdẽdo vsq; ad Abrahã septimum patrem. Diuiamoysi sapina Spẽs eius oibus amabilis.

¶ Hunc ergo cũ talis esset Termuth sibi filium adoptauit: cũ sobolem legitimã non haberet. Et cum
B. aliquando portasset Moysen ad patrem: ostẽdebat ad eũ quasi de successione cogitaret: si volũtate
I dei proprium filium non haberet. Dicebatq; Nutriui infantem forma diuinũ & prudentia valde fortissimum mirabiliterq; de fluminis gratia condonatũ quẽ meũ quidẽ decreui filiũ esse. qui quoq; imperij successorẽ. Hęc dicẽs Posuit ī manibus patris infantem. Ille vero sumẽs eum & aspectus applicans per amorẽ: p filiæ gratia imposuit ei diadema. Moyses cõuolens illud proiecit in terram quasi puer infantiã. calcauitq; suis pedibus. Quod regi videbatur fere auguriũ Contemplatus autem ille sacer scriba qui eius natiuitatẽ prędixerat ita futurã ad humiliationẽ participatus egyptij ipetũ fecit vt eum occideret: & terribiliter clamans ait. Hic est ille puero rex quẽ nobis occidendũ deus oñdit: vt cætero timore careamus. Testimonijs enim ostenditur q̃ tuum inuasurus est principatum. Isto namq; peremptoꝛ egyptijs quidem eius timor tolletur. hæbreis autem spes confidẽtiæ quã propter eũ habere creduntur auferetur. Quæ dum dixisset: vix prævaluit eum ab eo eripere. Thermuth: cũ etiã rex segnior esset ad eius necẽ deo huiusmodi prouidentiam salutis Mosayce faciente. Alebatur itaq; multa sollicitudine & hæbreis quidem in eo spes erat optima cuncta fuspitionis vero eius cremẽtum generabat Egyptijs. Et cum nullus esset certus. vt vel si occideret aut rex infantem & cognatũ propter adoptionem aut aliorum quilibet quidamplius ægypti vtilitati prodesset. quo nõ metuerẽt de prescientia futurorum: abstinebant omnes ab eius nece.

Thermuth Moysem ppter eius pulchritudinẽ adoptauit regni successorẽ futurum cogitans. Moyses sanctus regis diadema capiti suo positum ī terra iecit pedibus cõculcãs quare sacrorũ scribã eũ occidendũ terribiliter clamabat Termuth vix eum liberauit

C. ¶ Quomodo Moyses dux Egyptiorum contra Ethiopes constitutus exercitum per terram periculosis animalimalibus plenam duxit victisq; Ethiopibus Sabam fortissimã eorum ciuitatẽ obsedit & Tharsim regis Ethiopum filium duxit vxorem. ¶ Capi. xij.

Moyses itaq; prædicto modo natus atq; nutritus est Et transiens ad ætatem perfectam. egyptijs formam suæ virtutis ostendit. Et ad humiliationem quidem illorum augmentum verõ hæbreorum factum est: vt huiusmodi occasio proueniret. ¶ Ethiopes cum sint proximi egyptijs negocia sua ī eorum regionẽ portabant & referebant egyptiorũ. Illi vero irati. casterametati iuntvindicare contemptũ Prælio commisso deuicti alij quidẽ ceciderũt alij turpiter domũ reuertentes euadere potuerũt. Secuti sunt autẽ Ethiopes & arbitrati illos defecisse. presũptione sua egypti ormnẽ prouinciã optinere potius exarserũt: Gustanteq; eorũ bona ab eis se nõ abstinebãt. Cũq; vicinas partes adeuntibus nõ presumerẽt repugnare accesserũt vsq; ad Mẽphis & mare: nulla scilicet ciuitate resistere prędalẽte His ergo malis astricti ad responsa & diuinationes Egyptij sũt reuersi. Et deo eis prebẽdẽ consiliũ vt auxiliatore vterẽtur hebreo. iussit rex filiæ vt daret Moysen ducẽ a se cõstituendũ. Illa vera sacramẽtis prebitis vt nihil efficeret mali tradidit Moysen pio magno quidẽ beneficio iudicans eius auxiliũ & annihilãs sacerdotes. qui eũ velut hostẽ prędixerant occidendũ quasi nescientes quod aliquando vtile eius foret auxilium. Moyses vero a Termuth exoratus & pariter a regẽ libenter susceptꝰ hoc opus. Laudebant ergo sacris vtriulq; gentis scribæ egyptiorũ quidẽ tãꝯ & hostes suos illius virtute deuincerẽt & Moysen ipso dolo cõpunerent hebreorũ autẽ tãꝯ hec eis

Dehoc capo m in biblia Causa belli inter æthiopes & egyptios q̃ victi fugerunt Egy ii ad dminationes cõ uersi rnsũ habuerint vt hebreo auxiliatore vterentur. Moyses egyptiorũ dux a rege cõstituitur.

Sapiñamoysi in ducẽdo exercitũ ægyptiorũ p terrã periculosam.

occasio foret ęgyptios omnino diffugere q̃ Moyses eorum dux esset. ¶ Ille vero ante quã hostes cognoscerent eius inuasionem, sumens ducebat exercitũ non per fluuiũ iter faciens: sed p terrã. Vbi sapientiæ quoq; fuę mirabile fecit indicium. Nã cũ terra sit valde iter agentibus ęqua, ꝓpter reptilium multitudinẽ, quia illic oĩa hæc nascunt ita vt etiã quæ apud illos nõ sunt, illa sola nutriat terra virtute atq; malicia & aspectu solito differentia: quorũ sunt aliqua etiã volatilia vt cũ dę terra nocere. neque ant supuolando nõ ꝓuidẽtes cccidant. Moyses itaq; p cautela exercitus & itinere eorũ inoxio hoc mirabiliter adinuenit. Plectas enĩ ex papyro fecit imodũ archarũ easq; cõplens de ibicibus secũ portabat hoc aũt aial serpentibus inimicũ est. fugiunt enim eas aduenientes & cum sęcelare voluerit velut flatu ceruorum arrepte deuorant. Ibices aũt valde sunt mansuetę: & generi tñ serpentino feroces. Et de his quidem p̃tæreo nunc scribere: nõ ignorantibus quidem græcis genus quale sit ibis. Dũ vero ad terrã nutricẽ bestiarũ venissent: p eas vt dixi, serpentiũ expugnabat exq; velut aduersus hostes vtebat. Hoc ergo modo iter agens anteq̃ Ethiopes agnoscerent superuenit. & cõgressus cũ eis ꝓpugna deuicit spemq; quã habebant cõtra ęgyptios & eoꝝ ciuitates abstulit. Ibatq; subuertens omnia & terrã Ethiopũ maxima virtute vastabat. Tunc p fœlicitatem Moyseos cũ de labore suo gustasset ęgyptiorum exercitus: fatigationem minime sentiebat tanq̃ præter eũ seruitutẽ & nouissimũ subuersionis periculũ potuissent ęgyptij sustinere. ¶ Post hæc aũt insequentibus egyptijs cũctos Ethiopes in Saba ciuitate regia Ethiopię (quã postea tambises merom Meronidẽ denominauit. a sororis sue nomine) obsinebant. Erat enim valde inexpugnabilis locus ille. cum & nilus circundaret eũ & circuncluderet & alia flumina Astabus & Astaburas alias Astabulas fluctus difficiles obijcerent alias obijcerentur eis qui illic transire tentarent. Ciuitas enĩ interior existens habitabat vt insula: muro circundata valde fortissimo. Et contra hostes quidẽ præpositos habet fluuios: fossata vero grandia iter muros & flumina quatenus inundari nõ possit ciuitas aquę illic violẽtia deportata. Hęc ergo res etiã illa flumina transeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuasionẽ. ¶ Cum ergo graniter ferret Moyses segniciem exercitus quando hostes nequaq̃ ad manus venire præsumerent. tunc aliquid tale ꝓuenit. Tharsis alias Tharbis enim filia regis Ethiopũ fuit. Dum Moysen circa muros exercitũ applicantem, fortiterq; pugnantẽ videret eius efficaciam experientiamq; mirata & desperantibus iã pridẽ Egyptijs, libertatis auctorẽ eũ extitisse bonos, sue fœlicitatis euentus existimans Ethiopibus scilicet exultantibus in his quæ cõtra eos gesserat: eũq; periculis nunc inherere conspiciens i amorem eius est lapsa crudeliter. Et cum passio præualeret: misit ad eum fidelissimos seruulorum vt ei de nuptijs loquerentur. Illo vero eius suscipiente sermonem vt traderet ciuitatẽ præbitisq; fedenbus vt & vxorẽ eã duceret & ciuitatem obtinẽs nequaq̃ pacta transcenderet. effectus verba præuenit. Et post necem ęthiopum gratias agens deo Moyses nuptias celebrauit & ęgyptios in propriam terrã reduxit.

Tharsis regis. Ethiopũ filia moysi amore capta ad eum ꝓ nuptijs mittit quam victis æthiopibus in vxorẽ duxit.

¶ Moyses Egyptiorum cognoscens insidias fugit in Madiã vbi Raguelis qui & Ietro dictus est filiam duxit vxorem.

Capitulum decimumtertium.

Inuidia ægyptiorum post victoriã contra Moysen Moyses regis insidias cognoscens fugit i madia.

ILli vero ex quibus saluabantur a Moyse ex his odium aduersus eũ habebant & feruentibus aduersus eum consilijs vtebant arbitrantes non propter bonos actus eũ in egypto ita creuisse. Innotuerunt q; regi quid de facta cede prouenerit. Ille siquidã apd se industriã viri continuit. Inuidia vero ducatus Moyses & oppressionis suæ formidine tractus compulsusq; a sacris scribis nitebat in moyseos nece grassari. Qui dum cognouisses eius insidias latenter et fugit: & itineribus obsessis per desertum fugam suam expleuit. ¶ Dumq; ciborum ei esset inopia: viribus: tolerantię prævalebat. Venienq; ad ciuitatem Madian circa mare rubrum positam cognomentum habentem abvno filiorum Abraham de cetura progenito sedens super quendam puteum ex labore atq; misęria quiescens existente meridie non procul a ciuitate. Quo ei actus accessit huiusmodi exvsu ꝓuicium cumulũ eius virtutis ostendens & occasionẽ ad mellora prebens. Nã cũ sint loca inaquosa precedebat pastores ne forte de puteis aqua exhauriret ab alijs & oues potu necessario priuarent. Astiterunt itaq; tunc ad puteum septem virgines sorores Raguelis filię sacerdotis: qui multo honore apd prouinciales habebat. Quę græcũ patris curã agentes eo q̃ hoc ministerium etiã mulieribus sit, regionum trogoditarũ alias Trogolidarũ sufficientẽ aquam de puteo leuauerũt expectãtes vt greges suos habũdantis irrigatiõe faciarẽt. Superuenientibus vero pastoribus & vigies expellẽtibus vt aquam ipsi occuparẽt Moyses crudele iudicans puellas despicere iniustitiã patientes violẽtiãq; virorũ sinere potiorẽ q̃ iusticiã virginum illos quidẽ prohibuit violentos esse virginibus aũtẽ oportunum prebuit adiutoriũ Quę beneficio impetrato, venerũt ad patrẽ iniuriamq; pastorũ narrantes: & solatiũ sibi ꝓbitum peregrini rogabãt ne eius benefactũ illi esset vacuũ: ne retributiõe debita preuareꝫ. Ille autem & filias approbauit circa benefactorẽ ita studẽtes: & Moysẽ advultũ suũ iussit adduci iussissime gratie ꝓmia recepturũ. Cũq; venisset filiarũ testimoniũ ei de suo solatio declarabat eiusq; virtutem ad-

Caſus in madiam iuxta puteum moyſi manifeſtans virtutem. Hic eſt q Ietro i bibla vocatur. Moyſes virginibus paſtores prebuit auxilium.

A. miratus:non fore eius auxilij bona sine repensatione dicebat sed ydoneū se ad reddendā gratiā ita vt magnitudine repensationis mensurā posset transcendere benefacti. Fecitq; eum quasi filiū.& vnā filiarū dedit ei vxorem:gregumq; suoꝝ in quibus omnis erat antiquis barbaris possessio:eumvoluit habere curā atq; dominum Et Moyses quidem dum hec impetrasset a lec Elech alias Gethegiech vel Thelet h oc ei cognomen erat ragueli:degebat ibi eius pascendo greges.

Moyses filiaꝫ sacerdotis Madian duxit vxorē gregūq; suorum dominū

¶Viso ardenti rubo Moyses a de mandatum recipit de Hæbreorum liberatione eorum dux futurus in cuius rei certitudinem tria signa sibi sunt collata qui diuino cognito nominis petitaq; a socero facultate cum exore Sephora & duobus filijs tetendit in egyptum cui Aaron fratre nonnulliq; hębreorum nobiles obuiam occurrunt quibus etiam diuina signa ostendit.

Visio Moysi palcentis greges immonte Syna.

¶Capitulum decimumquartum.

Ex.c.3 POst hec autem tempora dum pascereꝫ montem qui vocatur Syna ducebat oues. Qui mōs est excelsus & ad pastura egregius:optimas herbas habens Hic enim cum esset opinio habitare deum primitus:nemo pascebat quia pastores minime illic ambulare presumebant Quo tamen prodigiū & mirabile nimis apparuit.Ignis namq; depascens rubi viriditatem.eiusq; florem transiuit innoxius fructiferosq; ramos nullo incendio dissipauit cumvtiq; flamma vehemens & velocissima nimis esset.Ille autem etiam ipsā visionē inopinabilē formidās obstupuit:& potius dum vocem ignis emitteret & nomine eumvocaret verbaq; facere videretur.Quibus etiam eius fiducia; presumentis accedere ad locavbinullus hoim primitus ambulasset eo q̄ esset diuina redarguit.eiq; suasit vt pcul ab igne recederēt:& vt sufficerent ei que viderat cum esset bonus vir magnorūq; virorum ꝓles nihilq; amplius indageret.predicebatq; ei futurā gloriā & honorē apd homines deū presente.Iussitq; vt cum fiducia abiret in egyptū dux & princeps futurus multitudinis hebreorum.& cognatos proprios ab illorum seruitute liberaturus.Nā & terrā inquit habitabunt hancvaldefœlicem quam abrahā videt habitauerat parens,omnibusq; adepturi sunt bonis.ad hæc vtiq; te eos tuaq; lapientia deducente Iussitq; vt educens hæbreos ex egypto sacrificiū grattarū actionis vēniēs ad illa loca celebraret hæc ergo ex illo igne diuinavoce prolata sunt.

Mandatum a deo recipit Moysesvt vadat i Egyptuꝫ hebreorū dux futurus & liberator eorum

¶Moyses aūt obstupescens i his quę

B. viderat & multo potius quæ audierat.virtuti(inquit)tuę non credere domine q̄ & ipse colo & apte maioribus meis apparuisse nō dubito.vel saniſſimū secundū meam sapientiam esse puto.Verūtamē hæsito quemadmodumvir ignarus & nullus virtutis ydoneus vt suadeamverbis quatenus cognati relinquentes terrā quā nunc habitant me sequant ad quā eos ipse deducam aut vel si ipsis satis sit. quomodo possim exigere Pharaonem vt dimittat hæbreos quorum laboribus & opibus virtus eius fœlicitatis augetur. ¶Deus autem eum in omnibus confidere seq; adesse promittens & ibi quidem opus esset suasione verba præbiturum.vbi autem operibus virtutē ministraturū. ¶Iussitq; vt baculo in terram proiecto fieret serpens quo signo crederet promissa se percepturum.Hoc dum fecisset dracho repebat conuolutus spiris ingentibus.& tanq̄ contra persequentes suū caput seuissimus insurgebat.Qui deinceps factus est virga. ¶Post hocvero mittere eū dexterā in sinum præcepit.obediēsq; candidā eam.& velut coloris niuei protulit.Post qd tñ ad solitū est reuersa. ¶Iussusq; item aquā de proximo sumere eamq; in terram proijcere.viditq; colore sanguineo factā mirantemq; in his cōfide

Deus tria significat Moysi promissorum asseriua Virge inserpentem mutatio.Manus insinu posite variatio.

Ex.c. 4. reprecipiebat deus; & adiutorium sibimet eū nosse maximū & signis his ad credendum apd oēs vsurum dicebatq; missus a me secundū mea mandata facies vniuersa.Iubeo ergo in nullo tardātem ad egyptum festinare die noctuq; laborantem ne tua tarditas maius tempus faciat hæbreos i seruitute consistere.Moyses aūt nō diffidēs his quę diuinitas ꝓmittebat inspector vtiq; taliū indiciorum & auctor factus orabat vt hancvirtutem eodē modo experiret in Egypto supplicabatq; ne nominis sui deus noticiam ei celaret.vt dū vocę eius participatus fuisset pariter & aspectu,insup & vocabulū agnosceret quatinus sacrificans nominati eum adesse hostijs supplicaret.Vt deus quidē ei suā significauit appellationē quā primus homies nequaq̄ videbant audiuisse.de qua mihi non est dicere fas.

Aq̄ in sanguinem mutatio Moysi indicauit deus nomen suum

Moyses itaq; illa signa nō tunc solummō sed semp & vbicunq; contigeret faciebat.ex quibus oibus

C. plus maioremveritatē signis distribuēs deūq; propiciū & suffragatorem habiturū se credēs & domesticos se saluare sperabat.& egyptios malis afficere.Audiēs q; regē Egyptiorū Pharaonē fuisse defunctum sub quo ipse diffugerat petiit Raguel vt eius permissu provtilitate cognatorū iret i egyptum. Sumensq; Sephorā quā hēbat vxorē filiā Raguel & filios quos hēbat ex ea Gersū alis Gersā & Eleasarum alias Eleaser tetendit ad Egyptū.Nominū vero horum gersus quidē hæbrea lingua significat in terra pegrina:Eliazarus autē quia adiutore patrio deo,vsus.egyptios effugisset ¶Cūverovenisset iusta mōtes.frater Araō deo iubēte occurrit ei Cui Moyses significauit quę i monti cōtigerūt parit & diuina mādata.Procedētibus autē eis:occurrebāt nobiles hæbreoꝝ.eius presentiā cognoscētes Quibus Moyses quonā verbis suadere nō poterat signa sibimet ostensa mōstrabat.Illivero stupore eoꝝ quę inopinabilit inspiciebāt oino credebāt.Et ex oibus erāt inspe maxima cōstituti;deo scilicet eo

Mosi filiū circūcidit

Mosi obuiat in deserto

Aaron fratri Mosi occurrit deo iubente similiter & hebreorum nobiles q̄bus diuina signa ostendit.

rum prouidente securitatem.

¶ Moyses coram Egyptiorũ rege diuina signa facit dei mandatũ significans eiusq; virga in serpẽtẽ conuersa Egyptioꝝ virgas (quę draconesvtebant) deuorauit qđRege ipso cõtẽnente Hæbreos ma D.
Moysesad egiptiorũ regẽ (q nouus erat) dei mandata significans. ioriopprimit labore/ad quẽ Moyses secundo accedẽs plagas diuinas minant quas ois Egyptiacus populus. Expertus est Ipse aũt plagę hiisversibus colligunt. Prima Rubẽsvnda/Ranarũ plaga scda Inde culex tristis/post musta nociuior istis/Quinta pecus strauit/ Vesicã sexta cremauit. Post subit Exo.c
grando/Post brucus dente nephando Nona tegit solem/Primam necat vltima prolem. viii.

Capitulum decimumquintum

Moyses cõtra rege signa facit que cõtẽnit eum magicu; appellans

Virga moysi i serpentem cõ uersavirgas egyptiorũ (quæ videbant draconesdeuora uit vniuersas.

Maiori labore hębreosvexari iubet rex.

Moyses secun do regẽ aggre dit p̃dicẽ cens sibi & suis futura mala si ñ dimittãt hębre breos sacrifica re deo suo.

Plagę infligũt egyptiisi puni tionẽ pctõru;

¶ Pria plaga.

Aqua i sangui nẽ mutat ipotabilis egyptiis potabi autem hæbreis.

Rex ista plaga afflictus hębre os ꝓmittit abi re qđ postea negat.

Secũda plaga

Ranarũ multi tudo in terra egypti.

Permittit rex populũ hębre orum abire qđ postea negat

OVm vero iam obedientes haberet Moyses hæbreos promittens secuturos sequolubere: libertatemq; respicere venit ad regem illum qui nuper susceperat principatum. & in quo cunq; iuuerat olim Egyptios ab Ethiopibus compressos cum fuisset eorum direpta pro uincia declarauit. & q; mulicia & laboribus magnis vius tãq; pro suis post diuersa pericula nõ dignã retributionem acceperit: intimauit pariter etiam quæ illi in Syna monte contigerant deiq; voces & Exo.c
singula ab eo monstrata propter fidem rerum decenter exposuit. rogauitq; ne discredens in his im 7.
pedimentum dei faceret voluntati ¶ Deridente vero rege Moyses opera fecit. vt cõspiceret signa quæ fuerant in monte Sygna monstrata. Ille vero dedignatus illum quidem malignissimum appellauit & prius Egyptiorum fugisse seruitium & nunc pro seductione alis, p seditione remanasse & pro digiorum opus stuporẽq; factũ magicæ artiũ appetisse remedia. Cũq; hæc dixisset. iussit sacerdote easdem quas ille facere visiones tanq Egyptii etiã in hac disciplina sapientes existerent: & quasi nõ solus Moyses peritus esset rerũ quas ipse per deũ posset explere. vt qđ erat valde mirabile. si etiã ab E.
aliis fieret oñderet quoniã humana doctrina constaret: Et ponẽtibus illisvirgas. dracones sũt facti. Moyses aũt non expauit. sed ait. Nec ego quidẽ o rex egyptioꝝ despicio sapientiã: sed tãto melius hęc a me quã horũ magica arte sũt facta quanto humanis diuina cõstat esse melioca. Ostẽdã vero nõ artibus magicis nec errore sed subsidere veritate quæ mea sũt dei: puidẽtia & virtute patefacta. Cũq; hæc dixisset. ꝓiecit in terra virgã. iussitq; vt in colubrũ verteret. Illaq; obediẽs etiã egyptiorum virgas quę videbantur esse drachones deuorauit. insiliens donec cõsumeret vniuersas. Quã i suo remate Ex.c.
redeuntem: sumpsit denuo moyses Rex autem nihil maius in hoc actu vidisse se simulauit. sed iratus v.
in uullo eũ præferre dicens Egyptiorũ sapientiæ atq; integritati: iussit ei qui sup Hębreos videbat esse constitutus vt nullam eis præberet requiem sed maioribusq; prius eos malis affligeret. Illevero cũ prius paleas eis præberet ad lateres nihil vlterius dedit sed die quidẽ opibus eos faciebat affligi no cte vero paleas congregare. Et cũ eis duplex hoc malũ existeret & erũna p illũ crudelioris tisset. ille neq; nimis regis fatigatus est neq; i crepationibus cessit hebreoꝝ. sed aiam suã cõstituit ad vtraq; vt qđ laboraret & libertatẽ cognatis acquireret. ¶ Veniensq; rursus ad regẽ suadebat ei vt dimitteret hebreos ad mõtẽ Syna sacrificaturos deo. Hoc eñ eũ ꝓcepisse dicebat. Et i nullo cõtradicẽdũ iussio nibus illius exorabat deũq; propiciũ fore cunctis si eos dimitteret egredi ne ꝓhibendo illos sibimet reputaret paciendum. quæcunq; patiunt qui dei ꝓceptionibus cõtradicũt quãdo eis qui ira i se cõ mouentur diuinam ex oñibus oboriunt aduersa & quibus Vtiq; neq; terra neq; aer suauis existit. nec soboles coꝝ naturali modo ꝓgredit. Sed & inimica omnia & aduersa sentire egyptios dicebat: Exo.c
& Hæbreoꝝ populũ abire ex illo ꝓuincia etiã illis nolẽtibus affirmabat. Regi vero Moyses despi 7.8.
ciente sermones nullamq; cõuersionẽ sui ad talia faciente. passiões pessime quis singulas explanabo Egyptios inuaserunt nec prius flectarent alias flectabant q̃arum experimenta perciperẽt simul & quia vellet deus Moysen in nullo eorũ quæ prædixerat monstrati mendacẽ. & quia prodesset homi nibus vt discerent obseruare & facere ea quibus nõ posset offendi diuinitas. ne ad iracundiã cõuer B.
sus in eorũ in iniquitatibus vlciscat ¶ Fluuius eni sanguineus deivolũtate ꝓfluxit. & q̃ bibi nõ posset cum fontẽ aquarũ alitũ nõ haberẽt. & nõ dolore solũmodo talis erat: sed etiã se cõgentibus dolores & amarũ gemitũ inferebat Eratq; talis egyptiis. hębreis aũt dulcis & potabilis exhibebat licet natura liter videret eẽ mutatus. ¶ In hoc miraclo rex hesitans atq; timẽs ꝓpter egiptios: abire ꝓmisit he breos. Cũ malũ fuisset aliquo modo relaxatũ. rursus sentẽtiã pmutauit nec eos abire pmisit ¶ Deus aũt illo contẽnẽte post calamitatis ablationẽ. & nolẽte a sua malicia tẽperare aliã Egyptiis intulit pla Ex.c.
gã. Ranarũ nãq; infinita multitudo eoꝝ terras depasta est: plenusq; his erat etiã fluuius. & polluebat viii.
eoꝝ potus. & aialibus ibi putrescentibus fetor cunctis noxius exalabat ex aqua. Eratq; cuncta regio hmõi malo plena. ebuliẽtibus ranis & moriẽtibus. Quæ etiã domestica eoꝝ hitacula valde vexabãt dũ i cibis sepius inuenirent & poculis. & cubilibus eoꝝ i ambulantes Fetor crudelis erat & ab homi nabilis: morientibus ranis ac putrescentibus. ¶ Dũ his ergo Egyptii premerent: iussit rex. Moysen tollentẽ hebreos abscedere. Cũq; dixisset hoc repẽte ranarũ extremiata est multitudo & terra simul & fluuius suã reuersi sũt naturã. Pharaovero moxvt passionibus terra priuata est oblitus calamitatis

De plagis Egiptiacis
de quibus Exod. 7. 8. 9. Psalmo
cv & lxxvij

illius retinuit rursus hebreos & tanq̃ si plurimas passiones experiri vellet: nequaq̃ dimisit moysen popu
A liq; discedere: qñ prius timore potius q̃ prudentia eos abire decreuerat. ¶ Rursus ergo alterius mali p
cussione eius fallaciã diuinitas vulnerauit. Pediculos nãq; innumera multitudo egyptijs pulluauit ex ite
Exo8. riroibus ebulliẽs. Ex qbus malis male cõsumebãt: neq; lauacris neq; medicamẽtorũ vnguẽtis genus eo
rũ exterminare ꝑualẽtes. Ob hãc ergo pestẽ ægypti rex turbatus me tuensq; simul pestẽ sui populi licet
fatue verecũdiã se deuicti viri putaret hiturũ cogebaꝫ tamen a malo tẽperare hebreisq; cõcessit egres
sionẽ. Cũq; hoc iterꝫ leuigaretur filios & vxores obsides reuersionis sue eos reliquere sanciebãt. Vnde
irritauit potius deũ credẽs se eius quoq; ꝓuidẽtiã fallere: sicut etiã moysen. ¶ Sed illum latere non po
tuit egyptũ punientẽ ꝓpter hebreos. ¶ Bestijs nãq; multigeniis quorũ aspectibus nullus occurrit eorũ
regionẽ primũ impleuit quibus & ipsi cõsumebant & terra agricolarum cultura nudabatur. Si quis pti
marũ passionũ perditionẽ euaderet: hoc lãguore & interitu hoim alia sustinentiũ succũbebat. ¶ Cũq;
pharao neq; sic dei iussionibus obediret: ꝫ vxores quidẽ abire cũ viris diceret relinquẽdos vero filios
Exo. postularet: nõ defuit deo vnde callidꝫtatẽ eius diuersis malis & maioribus denuo supvitũtibus castiga
c.p ret. ¶ Crudeliter nãq; eorũ corpora vulnerabãtur interius corrupta. & ita passim egyptiorũ multitudo
cõsumebaꝫ. Rege verso neq; hac plaga tẽperãte grando vehemẽs cũ neq; in egypto prius aeraliqd ta
le ꝓtulerit: neq; simul apd eos hyemis tpe descẽdit maiorq; q̃ apud hitatores boree partis & septẽtrio
nis aeris rigore defertur efflauit. Et fructus eorũ vsq; quaq; cõfregit. Deinde genus locustarũ germẽ qd
Exo. nõ fuerat vexatũ grãdine deuorauit vt eis generaliter spes terrenorũ fructuũ depiret. Sufficiebat nãq;
x.c. quẽlibet sine callidꝫtate fatuũ ẽt ea que ꝑdicta sunt mala ad intellectũ & cogitationẽ vtilitatis adduce
re. Pharao vero nõ tñ imprudẽs quãtũ malignus: sentiẽs cãm: deo tñ cõtradicebat. Iussitq; moysen cũ
vxoribus suis hebreos abducere: facultatẽ vero eis deferre: eorũq; depopulãdas domos. Moyse vero
nõ acqiescẽte ita dimitti eos quos oporteret ita deo sacrificiũ de suis rebus offerre: cũ ꝓpter hãc cãꝫ mul
B. to tpe morarẽtur: tenebre ꝓfundissime & ptẽ luminis nõ hñtes egyptijs sunt diffuse. ꝑ quibus & visus
eorũ aeris crassitudine clausi sũt eosq; mori miserabilit cõpulerẽt. Metuebãt ei ne caligine simul absorbe
rent. ¶ Deinde his discussis post tres dies: totidẽq; noctes dũ nullatenus penitentiã ageret pharao pro
pter egressũ hebreorũ: accedẽs ad eũ moyses ait quousq; inobediẽs eris voluntati dei: iube dimitti he
breos. Nõ poteritis ei aliter ab his eripi malis nisi hoc volueritis ꝑplere. Rex aũt iratus in his que fuerãt
dictaminatus est eius se caput auferre: si ad eũ ob hanc importunitatẽ denuo remearet. Tunc moyses
nequaq̃ se de his verba facturũ dixit: ꝫ illũ ipm cũ ꝓceribus egyptiorũ deprecaturꝰ fore vt hebrei disce
Ex derẽt. Et ille qdẽ dũ hec dixisset: abcessit. ¶ Deus aũt oñs adhuc vna plaga feriẽdos egyptios vt dimit
c.xi terent hebreos: iussit moysẽ ꝓcipere populo vt sacrificiũ paratũ haberẽt essentq; ꝑstructi a decia die xã
et.xi cii mẽsis ad quartã decimã (qui mensis apud egyptios quidem pharmuth: apud hebreos autem nisan
vocatur) macedones vero xanticũ eũ appellãt. Et egressuros hebreos omniaq; portaturos asseruit. Et
ille quidẽ ꝓparatos iã habẽs ad egressionẽ hebreos: & cõstitutos per tribus: ibi retinebat. Cum autem
instaret quartadecima dies oẽs ad egressionẽ tẽdẽtes & imolãtes sanguinẽ domus ꝓprias hyssopi fron
x.e. dinibus emũdabãt. Cũq; cenassent reliquias carniũ tanquã egressuri cõcremauerunt: vnde hactenus se
xij. cũdum hunc morẽ ita sacrificamus. Illãq; festiuitatẽ pascha vocauerunt quod significat transcensionẽ
eo q; illa die deus trãscẽdere eos pestẽ voluit, que ex egyptios visitauit. ¶ Mors enim primo genitor
ita egyptijs facta ẽ vt plurimi ꝓcerũ cõgregati circa regalia pharaonis ꝑsuaderent q̃tenus hebreos sub
velocitate dimitteret. Qui vocatũ moysen abire ꝓpit arbitratus vt si de ꝓuincia recederent egyptus
C. ab imminenti castigatione cessaret muneribusq; hebreos honorabant alij quidem vt citius egrederent
alij vero pp vicinitatis eorum consuetudinem.
¶ Hebreoꝝ exitus de egypto (paschali instituto festo) hos egyptij insequũtur. Moyses quoq; munu
mẽtes hebreos consolantur: ipsoq; deum orante & virga rubrum mare percutiente diuisum est hebreis
Ge.e. ficcam viam faciens. quibus prospere transeuntibus. Egyptij submerguntur quorum arma colligentes
xiij. hymnum concinunt cum gaudio.
xiiij.

Capitulum decimum sextum

K.xv. TIlli qdẽ egrediebant flentibus & penitẽtiã agẽtibus egyptijs: eo q; eis fuerit sic crude
les. Tendebãtq; ad ciuitatẽ noie Lytus alias Licois que nũc alias tunc erat deserta vbi
babilon postea fabricata est dũ Cai bises egyptũ deuastasset Celeriterq; agẽtes iter ad
lodũ beelsephũ. tertia die ad rubrũ mare venerẽt. Et cũ ꝓpter desertũ nihil de terra pos
sent hic ciborũ fermẽtata farina azimis panibus & modico tãtũmodo tpe coagulatis ve
scebant. Hiisq; triginta diebus vsi sũt. Lõgiori tpe nõ suffecerũt que tulerãt ex egypto cum etiã ijs cibus
sub necessitate custodiret: nec ad satietatẽ eode vterent. ¶ Vnde ad memoriã illius inopie festiuitatem
octo dierũ agimus que dñi azimorũ. Qui itaq; multitudo mulierũ parit & infãtiũ egressoꝝ cõsiderãtibus

tertia plaga pe diculos infini ta multitudo q in biblia vocãt Scyniphes. rex cõcedit hebreis egressum qd postea negat.
Quarta plaga.
Quinta plaga.
Sexta plaga.
Septima plaga
Octaua plaga. Tenebre ꝓfũdissime & palpabiles & in biblia ponit nona.
In biblia inuenies decem iosephus aũt nõ ponit quitã que (Exodi ca.ix.) ponitur pestis grandis valde super animalia egyptiorũ illa scilicet que tũc erãt in campis poteꝰt & sexta cõprehendi & sub quinta que continẽt duas scilicet pestem aialium p hoc qd dicit corpora eẽ corrupta & vesicitas surgẽtes p hoc qd dicit ibi corpota, vulnerabantur ibi ritus.
Nona plaga q̃ decima ponit i biblia.
egressus hebreorũ de egypto Festũ azimoꝝ octo diebus q̃ re peraguꝫ.

Quãto ipſi fuerunt in ęgypto
Etas moyſi in exitu & Aarõ:
Portabant oſſa Ioſeph vt ipſe precepat.
Pœnitet Egyptios dimiſiſſe hebręos inſequẽtes cum armis.
Paleſtina hebręis moleſta.

Numerus egyptiorum perſequentium hebręos et eorũ appatus.

Hebręi timoreturbati contra moyſẽ murmurabant.

Cõſolatur Moyſes hebręos.

Inquibus diuina manifeſtat prouidentia.

Oratio moyſi ad deum ꝓ populi liberatiõe

Diuiſũ mare rubrum percuſſione virge via eis facta quam ꝓmus moyſes intrauit ſequẽtibus aliis.

innumerabilis erat. Qui vero etatẽ habebant aptam ad expeditum, ſecenta milia fuerunt. Reliquerunt q; egyptum menſe Xandico luna quintadecima. ¶ Poſt ãnos triginta & quadrigentos q̃ pater noſter Abraham veniſſet in chananeam: poſt Iacob autem aduentũ in egyptũ anno ducenteſimo & quinto Moyſes autem erat anno quidem iam octogeſimo frater autẽ eius Aron maior tribus annis exiſtabat ¶ Portabãtq; etiã oſſa ioſeph. dũ hęc ille ſuos filios ꝓcepiſſet facere. ¶ Porro cum egyptios hebręorũ pœniteret egreſſus rexq; grauiter ferret tãq̃ beneficijs moyſeos ſigna illa facta fuiſſet deliberauerũt ſup eos irruere. Et ſumẽtes arma perſequebanť tãq̃ reuocaturi eos vbicũq; cõprehẽdiſſet nec eos viterius deo cõmittere: neq; ꝓualere contra eos facillime iudicabant cũ inermes eſſent illi & itinere fatigati. Et a ſingulis occurrẽtibus requirẽtes quo abirẽt ꝓſequi cũ ſtudio feſtinabãt licet moleſta ſi illis terra iter agentibus nõ ſolũ in expeditis ſed etiã ſingulariter ambulantibus. Moyſes aũt ꝓ ea loca ꝓpter duc ebat hebręos vt ſigdẽ pœniteret egyptios & ꝓſequẽtes hebręos: ſupplicũ, malicię ſuę & trãſgreſſiõis idubitãter exſoluerẽt. ¶ Per paleſtinam vero grauiter ferebat trãſire ꝓpter antiquã moleſtiã volebat q; quolibet modo latere pergens. Cõfinis enim eſt hęc egyptiorũ prouincię. & propterea via quidem ducente ad paleſtinã populũ non eduxit: per deſertũ vero multũ agẽs iter malaq; perpeſſus innumera ad Chananeã ſtuduit puenire inſuper & propter mandata dei iubentis adduci populũ ad mõtẽ Syna illic ſacrificiũ oblaturo. Apprehẽſis ergo hebręis: egyptij ad ꝓliũ parabãtur &, multa virtute perſecuti cõcluſerãt eos in paruũ quẽdã locũ. Sẽcẽti enim currus ꝓſequebanť eos & equites quinquaginta milia & ducenta milia pariter armatorũ. Et itinera quidem dãnauerãt quibus hebręos fugere iudicabãt inter rupes inuiſibiles eos & mare claudentes: vbi terminať mõs ex aſperitate viarũ nimis imẽſus & fugã eis pœnitus amputantes. A maritima namq; & montis congreſſione hebręos militibus obſiderunt os ipſũ fuge claudẽtes: vt egreſſum eis ad campeſtria denegarent. Nõ itaq; tolerãtes obſidionis modũ hebręi ꝓpter egeſtatẽ neceſſariorũ: neq; fuge facultatẽ habẽtes: armiſq; priuati qui licet: ſi pugnare vellent eis ipes rerũ oim amiſſa videretur: niſi ſemetipſos traderent voluntatibus egyptiorũ. ¶ His ita factis: moyſe culpabãt in oĩbus oblitiq; ſignorũ que eis fuerãt a deo ꝓſtita libertate monſtrata vſq; ad hoc venerũt vt etiã ꝓphetã qui eis ſalutẽ ꝓmiſerat ſua pro incredulitate lapidibus niterentur obruere: neq; tradere cogitarunt. Eratq; luctus & gemitus mulierum & infantium ante oculos mortem inſpicientiũ montibusq; ſe & mare claudentibus ſimul & hoſtibus & fugam nullatenus exiſtis inuenientibus.

¶ Moyſes autem licet eſſet in eũ exaſperata multitudo ipſe tamen nõ ceſſabat circa prouidentiã eorũ ſed hęc omnia iactabat in deum: qui eis iam etiam alia quę ꝓuiderant pro eorum libertate contulerat Et neq; in hoc eos relinquendos inimicis eſſe dicebat: neq; ſeruituros: nec perituros. Stanſq; in medio ait. Nec hoĩbus, quidẽ bene cõuerſantibus circa nos iuſtum erat nõ credere. de dei vero ꝓuidẽtia vos deſperare opus eſt immenſe veſanie: a quo vobis omnia ꝓuenerũt quecũq; ꝓ me ad ſalutẽ & libertatẽ ſeruituris veſtre neq; ſperãtibus cõpromiſit: cum potius inheſitationẽ ſicut putatis veniẽtes oporteret nos dei adiutoriũ ſuſtinere cuius opus erit etiã nũc in tali nos difficultate cõcluſos ex deſperatione ſi eſſet vos creditis habituros ſalutẽ & ex hoſtibus libertatẽ. Qui fortitudinẽ vtiq; ſuã oſtenſurus & circa nos ꝓuidentiã eſt facturus. ¶ Non enim in paruis diuinitas auxilium ſui fauoris ſolet acõmodare: ſed potius in quibus humanã ſpem ad meliora nõ videt accedere. Vnde tali auxiliatori credentes cui virtus eſt etiã parua grãdia facere & tantarũ infirmitatẽ rerũ ſui munimine roborare nolite egyptiorũ arma metuere: nec quia mare et proceri mõtes viã fuge ꝓhibẽt: ꝓpterea ſalutis ſpacia deſperate. Fiẽt ei vobis & hęc quaſi cãpi dei ꝓuidẽtia: & pelagus cõuertetur in terram. Cumq; hęc dixiſſet: ducebat eos ad mare egyptijs intuentibus. Erãt eni eduerſo poſiti & labore ꝓſecutionis affecti: in craſtinũ differre ꝓlium vtile fore credebant. ¶ Dum Moyſes veniſſet ad littus ſumens virgam rogabat deum & auxiliatorem atq; adiutorẽ inuocabat dicẽs. Neq; tu quidẽ ignoras q̃ effugere nobis mala ꝓſentia nec fortitudine nec auxilio licet humano: ſed tu ꝓbe aliquid ſalutare exercitui tua voluntate egyptũ reliquẽti Tuũ eſt enim nunc eripere. Nos enim omni ſpe & cõſilio diſſoluti ad tua ſolius ſubſidia cõuolamus & quicquid ex tua prouidentia nobis acceſſerit, quod nos ab egyptiorũ ira liberare nũc poſſit inſpicimus velociterq; tuã nobis oſtendere virtutẽ & populum deſperatione ruentem in penis: ad ſecuritatem dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Nõ enim extranei ſumus: ſed tuum quidem mare: tuus & mons eſt qui nos circundat: ita vt & hic aperiri te ſcipiente & pelagus conuerti poſſit in terrã. Valebimus ei effugere per deſertum: ſi tuę placet virtuti: hac etiam nos parte ſaluare. ¶ Talia ſiquidem cum oraſſet percuſſit virga mare. Quod repẽte percuſſione inciſum & in ſe diuiſum terrã reliquit nudam: vt hebręis eſſet via & fuga. Moyſes autem videſ ad deſtinationem dei & pelagus ceſſiſſe eis ꝓpriam terrã: primus illic intrauit: & hebręos diuino itinere facto periculo ꝓſentium hoſtium ſe ſequi precipit. Qui delectabantur in hoc agebantq; gratias ꝓpter ſalutem quę per eum vitra modum rationis acceſſerat. Quos ꝓiã nequaq̃ tardantes: ſed cũ feſtinatione pergentes velut ſibi preſente deo veſanos quidẽ egi-

D.

Exo. c.13.

E

Exo. c.14.

F.

Exo. c.3.& 14.

Exo. c.14.

ꝓ ꝓpter pernicio

ptiſ primitus iudicabant tanq; ad intentionem manifeste mortis intentos. ¶ Cum vero vidissent eos illesos abire, nullumq; impedimentum eis nec difficultatis aliquid obuiare: persequi eos aggressi sūt. & illis pelagus ita quietum existeret. Preordinātes ergo equos ingrediebant in mare. Hebrei vero illis se armātibus atq; tardātibus ad terrā cōtra positā pueneṙt sine aliqua passione illos fugiētes quapropter illi audaciores effecti pseque bant tanq; nec ipsi aliquid essent passuri, cū nescirēt hebreis ꝓprie factā & nō esse cōmunē viā quę vtiq; ꝓ salute periculū patientiū fuisset ostensa & nō ꝓpter eos quid ad perditionē illorū accedere festinabāt. ¶ Dū ergo egyptior exercitus ois intrasset in mare rursus effusū est mare: & descēdēs vētos ꝓcella oēs cōprehēdit egyptios imbresq; simul celo pariter descenderunt & tonitrua valde grauissima coruscationesq; labtes & fulmina nichilq; fuit rerū euenientiū p iram dei ad perditionē hoim quod eis minime tūc non accessit. nox eos caliginose & fluctuose apprehendit. Et isti quidē ita sūt pditi vt nemo egyptius relinqueret ipsorū. ¶ Hebrei vero neq; se tenere poterāt gaudio iopinabili sue salutis & hostiū pditione firmissime liberati: qñ defecerāt q eos seruire coegerāt deū q; sic apte suum adiutorē inspiciebāt. Et illi quidē ita periculū effugientes insup & inimicos punitos sic esse respiciētes vt nulli vnq priorū hoim poterāt reminisci hymnū tota nocte dixerūt. Moyses aūt cāticū in deū & laudē & gratiarū actionē ꝓpiciatiōis eius hexametro cōposuit. ¶ Ego siquidē inueni i sacris libris hęc lingula queq; vt tradrdit. Mullus vero discredat verbi miraculū si antiqs hoibus & malitia priuatis via salutis licet p mare sit facta siue volūtate dei siue spōte reuelata: dū & eis q cū Alexādro rege Maredonie fuerūt olim & antiquitus a resistētibus Pāphilicū mare diuisū sit: & cū aliud nō esset iter tālitūq; buit eis nolēte deo p eū destruere Persarū principatū. Et hoc cōfitentur oēs qui actus Alexādri cōscripserunt. De his itaq; sicut cuilibet placuerit existimet. ¶ Postea vero armis egyptiorū per fluctus & violentia ventorum allatis exercitibus hebreorū moyses & hoc arbitratus dei permissione factum vt neq; armis egerent: cum exeunt colligētes his hebreos muniens eos eduxit per desertū ad mōtem Syna illic immolaturus deo & pro salute multitudinis hebreorū (sicut edictum fuerat) munera redditurus in pace.

A

B

Egyptiſ hebreos persequentes mare ingressi, oēs, submergūtur saluis hebreis.

Procellę ventorum fulgurū tonitruorū & oīs ꝓ ira dei ad hominū ꝓditionē euenientū sup egyptios inuenerunt.

Gaudiū hebreorū hymnū canentium.

Moyses metrū hexametrū cōposuit.

Confirmat ioseph ꝓdicta auctoritate sacrorum librorū & ꝓ locū a maiori

Hebreiſubmersorū arma egyptiorum collegerunt.

¶ Explicit liber Secundus.

¶ Incipit liber Tertius qui cōtinet tempus annorum viginti.

¶ Moyses hebreos duxit in desertū ꝓ Mar qui & Maraddr vbi ꝓ aque amaritudine murmurantibus cōtra Moysen diuinitus dulcorat: aqua deinde in Helim transeūtes ꝓpter terre sterilitatē iterum Moysen culpantes eumq; lapidare volentes orante Moyse in cibo ortigine diuinitus & māna quod eis quadraginta durauit annis de celo recipiunt.

¶ Capitulum primum

Exo. c.15.

IGitur inopinabiliter hebreos tali saluti donatos grauiter iterum cōtristabāt dū Syna ducerent in montē esset; regio valde deserta: & necessariis alimētis egena & aqua difficilis quę non solum vt preberetur aliquid hoibus indigebat: ſ; etiā nec aliqua animalia vt aleret erat idonea. Est enim sterilis: nullusq; nouus fructus ex ea valet oriri Per huiusmodi siquidem regionē necessaria ꝓperabant: qñ vnde irēt ad alia non habebant Portabāt aqua ex locis iā transactis duce iubente & ea expensa: ad effodiendos puteos cū labore propter terre diuritam accedebāt. Et cū inueniretur: erat non potabilis sed amara simul & parua. ¶ Hoc itaq; modo facientes iter circa meridiana vespere venerunt ad locū quē pp aquę maliciā Nar nominauerūt. Amaritudo enim hebraica lingua ſ; dr. Ibiq; fatigati itineris violentia indigentiaq; ciborū quibus defecerāt omnino manserunt. Erat enim illic puteus valde dirus qui, nec sufficere quidē tanto exercitui poterat: paruā tñ eis consolationem prebebat q; in illis fuisset locis inuētus. Audietāt eni ab exploratoribus quia nihil ābulātes vlterius inuenirēt. Illa siquidem aqua amara grauiter non solū hoibus sed etiā subiugalibus existebat. ¶ Videns itaq; Moyses populum in angustia cōstitutū & simul cām cui cōsultare non poterat neq; enim inimicus erat hostis: quatenus vim inferēti necessitare, potuisset & sua fortitudine resistere: sed dū isto mō eorū deficeret virtus infantumq; & mulierū multitudo debilior nihilq; ꝓdesset doctrina verborū: calamitatem omniū suā Moyses ꝓpriā faciebat in vnū deniq; cōcurrebant: mulieres quidē ꝓ parvulis viri autem pro semetipsis. ne eorū vtilitatē speneret sed eorum salutiquocūq; ordine, puideret. Ad hoc ergo cōuersus est vt deo solūmodo supplicaret: vt aquā ex malicia ꝓsenti cōuerteret eāq; illis potabilē donaret. Et cōcedente deo tantē gratie: sumēs summitatē virge quā in presenti gerebat: diuisit p mediū & in longitudinem ipsam incisionē faciens deinceps factauit in putetim satisfaciens hebreis eo q; deus eius orationes audisset & ꝓmisisset aquā se eis qualem concupiscerent ꝓbiturum si tamen iussis eius non segniter sed promptissime ministrarēt. Illis vero dicētibus q; vellent se facturos si a qua cōuerteretur in melius iussit eos q; iuuētute valebāt haurire dicēs ꝓ prius effusa plurima: que vtia remaneret aqua possit eis eē

C

Sterilitas deserti Sur.

Hebreorum in Marā locū qui i bibla Marad dicit postres dies applicatō & pp aq; amaritudinē cōtra Moysen murmuratio.

Oſo Moyſi ad deum pro dulcoratiōe aque. Dulcorata aq; potabilis efficit

Hebrei in Heli castra metati iuit malicia loci & sterilitas palmarum.

Murmuratio populi contra Moysē eū lapidare volētis qa ei victualia defecerunt hec facta sūt in deserto Sin inter Helim & Syna vt dī in biblia. ca. xvi. Exodi.

Moyses populum suasibilib' verbis mitigare nititr dei beneficia p̄terita commemorans.

Recapitulat moyses dei beneficia facta hebreis.

Quare differt deus quādo q̄ dare auxiliū.

Oro moysi ad deū p cibo populo tribuendo et pctō dimittē dolexaudita vñ exhylarescente Moyse popul' letatur. Cibi hebreis exhibitio diuinitus sc̄z ortigiarū que eorū tunices i biblia dicuntur.

Gustās moyses mānā docet hebreos cibos pluisse. Simile mānā coriandro.

Preceptum de colligēdo mānā.

Assarus gentis est pōderis qd in biblia Gomor dicitur

illi q̄dē laudauerūt dictū. A qua vero frequētibus cōcussionibus exercitata purgataq; est facta potabilis. ¶ Hinc itaq; castrametati venerūt in helimque procul quidem bona videbāt aspectu. Habebat ei palmarum arbores de ꝓximo autē maligna comprobatur. Nā palme illic septuaginta nō āplius erāt increscibiles: nec multū eminentes a terra propter inopiā aquē dum esset locus ois arenosus neq; eis ex duodecim fontibus humectatio quedam aut ad rigandum spes vtilis habebāt: sī dū germinare nō possent steriles erant indubitāter & pauce. Cūq; per arenā discurrerēt: nihil eis penitus occurrebat vel si paucū aquę manibus sumerent inutile fatigq; cenosum. Fructū vero ferre erant ille arbores nimis inualide ꝓpter aquę vt dixi sterilitatē. ¶ Pro hac ergo causa culpabant ducē: clamabātq; suā imi seriā experimētūq; malorū p eum se pati dicebāt: triginta dierū ambulātes viā. Quecūq; eni portabāt: cuncta cōsumpserāt & nihil penitus inueniētes erāt i rerū desperatione: cūctarū. In p̄senti vero nāq; malo habētes animū & nō recordantes quāta eis fuissent a deo & Moyseos virute sapiētiaq; collata: irascebant aduersus ducem & lapidare eū simul aggressi sunt: quasi ipse causa tāte calamitatis existeret. ¶ Ille vero ita multitudine ꝓuocāte & cōtra eū amare cōmota: de deo cōfidēs & cōsciētia pura ꝓuidētie sue quā gerebat cōtra contribules suos semetipsū dedit in mediū. Et cū clamātibus atq; ad lapides manus habentibus cū esset ille aspectu gratissimus & ad loquendū multitudini suasibilis: mitigare cepit iras eorū neq; eos malorum p̄senciū recordantes: obliuionē priorū beneficiorū habere poscebat nec quia nūc laborarēt iō deberēt ꝓpetue dei munera donaq; ꝓpicere: quorū iā magna & inopinabilia meruissēt sed sperare potius etiā de p̄senti anxietate sed dei ꝓuidentia liberādos: q eorū virtutē ꝓbare vellet si haberēt tolerātiā & bono aio p̄cedentia illā retinerent: quasi alias quia si nō ad illa bona ꝓpter p̄sentia mala respicerēt exercerent i malis & arguerent nō esse boni. Neq; circa patiētiā neq; circa beneficiorū priscorū memoriā cūcta deū eiusq; voluntatē cōtemnerēt p quā egyptū reliquissēt & ita circa eūdē ministrū eius affecti esse viderent cū eis vtiq; fuisset i nullo mētitus: de q̄bus dicēdi aut faciēdi dei mādata hret. ¶ Emu merebat igit oia quēadmodū perēpti fuisset egyptij q eos cōtra dñi cōpresserant voluntatē & quē ad modū idem fluuius illis quidē sanguineus esset ipsis vero potabilis atq; dulcis: & quomō p mare ne lōgius fugiētes nouā viā aggressi: ipsi q dē ex illo salvati sunt inimici aūt illorū ꝓrsus absorpti. Et quia dū arma nō haberēt ēt hoc eis deus abūde p̄buerit & alia que cūq; ad pdēdos inimicos & istos saluandos necessaria fuissent eis vltra spē virtutis sue more cōtulerit. Nō ergo debetis inq; etiā in p̄tiide eius pul dētia desp̄are sī sine iracūdia sustinere & cogitare eius auxiliū nō q dē tardū eē sī iō nūc differri vt vos hac difficultate ꝓbet vtiq; credētes deū nō p defectū esse segnē sed p experimēto virtutis vestre & desiderio libertatis vt cognoscat vtrū & ciborū inopiā & sterilitatē aque p eo fortit ferre possitis: an seruire potius eligatis sicut iumēta dominātibus sibi: & eis q ꝓpter ministeriū suū hec piguissime nutrire cō sueuerūt. A discipe sup hec dicebat nō se tm̄ de sua salute metuere: q̄lvtiq; nihil mali pateret si moreret iniuste: sī potius p ipsis cogitare: ne p lapides quos mitterēt supeū deū cōtēnere iudicarēt. ¶ Sic itaq; mitigauit illos & ab ipetu q dē lapidatiōis abstinuit alias abstinere fecit & ad penitētiā ab scelerisactione cōuertit: dicēs eos nō hoc rōnabilit: sī necessitate fecisse. Cogitauitq; oporteret vt ad diuinā supplicationē p̄cesq; venirēt. ¶ Et ascēdēs i quēdā scopulū deposcebat vt questū aliquē deus populo tribueret & eos ab inopia liberaret: in ipso eni esse salutē suā & in alio nullo: vtq; cōcederet veniā his qui in p̄ti fuerāt necessitate populi gesta cū generi hoim res fortuite ꝓueniētes & difficile placeāt & eis accusatio sit amica. Deus aūt & ꝓuisurū se cōpromisit & occasionē eorū desideriis p̄biturū Moyses vero a deo hec audiēs descēdit ad plebē. Illi vero cū viderent eum ꝓmissionibus letum a mestitia ad hylaritatē cōuersi sunt. Stetitq; ille in medio: venisse se dicēs a deo & portare eis pro hesitationibus presentibus libertatē. ¶ Et post paululū ortigiarum alias ortigi metarum multitudo quas p̄cipue nutrit sinus arabicus trāscenso medio mari superuolauit: & post laborem volatus quasi ad terrenam requiē descēdit inter hebreos. Illi vero tāq; alimētū sibi a deo collatū cōprehēderunt eas. Tunc Moyses ad oratiōes dei cōuersus est repēte qui ꝓmissionis sue cōpleuit auxiliū. Mox autē post occasionē cibi prioris etiam deus secundum eis emisit. Extendente namq; Moyse manus ad orationē: ros descēdit exaere. Cumq; fuisset eius manibus illinitus Moyses arbitratus est etiā hoc ad cibū eorū a deo fuisse collatū gustauitq; & letus effectus est. Ignorāte aūt multitudine & ibreme esse credente & tēporis esse pluuiarū qd agebat ille docebat eos q̄ nō secūdū illorū opinionē ros de celo descēderet: sī ad salutē eorū cibūq; venisset. Et cū gustaret: fidē credēdi p̄bebat eis. Illi vero imitātes ducē delectabant in cibo: mellis enim dulcedinē & delectationē habebat valde suauē. Simile autē erat aromatibus p̄cipuis: & magnitudo ēius seminis coriandri. Festinabantq; singuli collegere vehementer. Quibus precipiebatur vt omnes ex equo per dies singulos assarij mensuram colligerēt: nec esset relinquendus ille cibus in crastinum. Hocq; fiebat ne debilibus colligendi difficultas existeret virtute valentium: & ex hoc ad necem accederent. Qui tamen a precepta mensura eum plus colligissent: nihil amplius q̄ labores habebant cum maius nihil il-

Exo. c.16.

D.

H

F.

Mama Jste Coriandro

D. lic q̄ aſſatiū iuenirēt & quod remaneret in craſtinū nulli vtilitati proficeret quādo vermes illd & anitudo cōſumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus & inopinabilis: & hmōi vtio fiebat ipſar̄ rerum preuaricationes ſeruātibus. Hactenus autē ſic rigat imbribus locus ille: ſicut etiam nunc a moyſe pſtādū diuinitus miſit hunc cibum. Vocant autē hebrei hūc cibum manna. Manna itaq; interrogatio eſt in noſtra lingua dicētis: quid eſt, hoc illi ſiquidē gaudiū i his que illis celitus fuerāt miſſa celebrabāt. ¶ Quo cibo quadraginta annis vſi ſunt quanto tēpore i deſerto fuerunt.

Manna quid ſignificat.

Quadraginta annis Manna hebreis cibus fuit.

¶ Hebrei in Raphidin pp aquar̄ penuriā in Moyſen inſcentes ex petra abūdantiſſimā diuinitus recipiūt aquā quiq; ibidē pugnātibus cōtra eos Amalechitis victoriā manus eleuāte in celū Moyſe Ioſue belli cōſtituto duce habuerunt. ¶ Capitulum ſecundum

Hebrei i raphidim. vehementem ſitim patiētes turſus cōtra moyſē murmurant.

.c17 Vmvero inde migraſſent venerunt in Baphidin paſſi nouiſſimas p̄ intolerabili ſiti miſerias. Nā cū p̄cedentibus diebus paucam aquę difficultatem habuiſſent tūc oino cōpatiētes terrā ina quoſā in malis erāt. Rurſuſq; inſcebant in ducē. Ille vero paululū multitudinis ſpe tū deuitās dei conuertebat ad p̄ces: rogās vt ſicut eis cibū indigentibus p̄buit: ſic etiam potum daret cū periret apud eos etiam cibi gratia non exiſtente potu. Qui donum non diu diſtulit: ſed Moyſi p̄bituru ſe terram & aquę multitudinem vnde non poſſit ſperare promiſit. Iuſſitq; vt virga percuteret petrā quę ibidem erat poſita: & ex ea ſumeret abundantiā rerum quibus egerent. Curabat enim vt neq; cū labore potus eis adeſſet. Hoc ergo Moyſes a deo ſumens veniebat ad populū ſuſtinentem & in eo conſpicientē. Viderunt namq; iam eum de monte deſcendere. Cum vero veniſſet: liberaturū eos de hac neceſſitate dicebat deum donatāq; ſalutem non ſperatā & de petra eis fluuium manare p̄miſſum. Quibus obſtupeſcētibus hūc auditum ſic eis ſiti & itinere fatigatis: neceſſitas ad hęc fieret vt petrā inciderēt Moyſes virga p̄cuſſit petrā eaq; ſciſſa: aqua manauit copioſa & valde p̄ſpicua. Illi vero inopinabile factū mirati ſūt. Quod cū viderēt: iā eis etā ſitis ipſa cupiditas eſt ablata: bibētibuſq; dulcis & ſuauiſſimus erat potus: vt q̄le donū eēt: deo donāte videret. Tūc ergo Moyſē mirati ſūt q a deo ſic fuerat honoratus: & ſacrificia p̄ dei p̄uidētia collata ſibimet ipē debāt. Declarat aūt ſcriptura i tēplo repoſita p̄ deus p̄dixerit moyſi aquā hoc mō de petra manaturā. ¶ Cū vero hebreor̄ nomen iā valde vbiq; diuulgaret & de his ſermo creſceret: i timore nō paruo p̄uinciales erāt: & mittētes legatos ad inuicē ſolatia depoſcebāt vt ſimul viros illos interimere niterent. Erāt aūt in hoc iſtātes q Gebothalias Gobothe & petrā ihabitāt q vocāt q̄dē Amalechite pugnatores aūt maximi illarū tūc gētiū exiſtebāt. Quorū quinq; reges inuicē ſemetipſos & circūhitātes ad bellū cōtra. Hebreos rogabāt dicētes exercitū alienigenā & egyptiorū ſeruitia fugiētē ſibi inuaſiones inferre nec bonū ſibi fore factū tale deſpicerēt: ſi vt anteq̄ eor̄ fortitudo ad maiorē tēderet ptātē: & ipſi pugnare magis inciperēt cōfidētes eo q̄ eis nullus reſiſteret deſtruēdos eos eē cautiſſimū. atq; ſapiētiſſimū edicebāt & penas ēt de deſerto & pactis quos illic geſſerāt exigēdas q̄ nō ita poſſit euenire cū ciuitatibus atq; bonis eor̄ manus imitteret. Alij aūt inchoātē inimicorū virtutē mollire & deijcere optimū eſſe magis q̄ iā p̄ficiētē p̄hibere credebāt alij vero hoc ſupfluū putabāt alij nullā eis occaſionē aduerſus ſe fieri p̄mittebāt. Hec & his ſimilia p multas p̄uincias adinuicē legationibus agitātes deliberauerūt aduerſus hebreos bella ſuſcipere. Moyſes itaq; cū nihil belli ſperaret: heſitationē & turbā habuit repēte p̄uincialiū & ad cōgregationē iā p̄ditorū ſubitaq; picula hebreor̄ multitudinē p̄turbāt quia licet oīm rer̄ haberēt inopiā potiorem tñ neceſſitatē pugnā di cū hoibus qui licet rebus omnibus bene conditi putabant. Moyſes autem conſolare cepit eoſq; cōfidere depoſcebat decretoq; dei credere: quo fuerāt ſepe liberati: & q̄ debellarent eos ēt q̄ eorū hoſtes exiſterēt. Arbitrati aūt exercitū q̄dē multū & oibus armis inſtructū pecunias alimēta aliaſq; res in quibus ſolent hois cōſiſi pugnare: in auxilio diuino cōſiſteret: & ſibi p deū oia hęc adeſſe. Inimicorū vero manū paruā: mentē debilē tāq̄ nō frueret q̄ iſtos hīe cōſtaret deo volēte facile ſuperari. Scire autem eos oportere dicebat qualis eorū auxiliator fuiſſet iā in multis experimētis & grauioribus & q̄ in p̄ſenti q̄dē bello haberent laborem aduerſus hoies: cū vero fuerit eis ſitis & famis inopia & in mōtibus atq; mari periculū vbi fugā inuenire nō poterāt. Hęc oia diuino ſolatio deuiciſſēt. Ergo rogabāt eos eſſe p̄ptiores tanq̄ oīm rerū eis facultas eſſet ita vt hoſtibus p̄ualerēt. ¶ Et moyſes quidē populū hmōi verbis exacuebat ad p̄liū cōuocāt tribuū p̄cipes. Et poſtea ſingulos adinuicē. Iuuenes quidē exhortabāt ſenioribus obedire: illos aūt vt verba ducis audirēt. Erāt aūt eorū anime piculo cōſtitute & ad p̄lia p̄parate: ſpabāt q; aliq̄n a malis hmōi liberari: ſubebātq; moyſen vt ad bella p̄ret neq; tardaret ne dilatio eorū fiduciā ipediret. ¶ Ille vero ex multitudine pugnacē eligēs iuuētutē: ſup eos iſtituit Ieſu naue filiū de tribu Effrain valde robuſtū & labores tolerare fortiſſimū ad cogitādū ſimul & loquēdum nimis idoneū: q̄ noſſet decēter deū & Moyſen doctorē colere pietate: eſſetq; apd Hebreos aptus. ¶ Paucos vero circa aquam conſtituit: plurimos aūt exercitus circa inſantū mulierūq; cuſtodiam. Et tota quidem nocte erant p̄parati quecunq; fecerant arma ſumentes: tauq̄ prelium aggreſſuri dum eis preciperent.

Aq̄ abūdanter fluit de petra virga percuſſa.

Pugne amalech cōtra hebreos cā & apperatus in Raphidim.

Quinq; reges cōtra hebreos.

Moyſes cōſolatur hebreos eos ad bellū incitādo cū ſpe diuini auxilij.

Exortatio moyſi ad tribuū principes.

Ioſue iſtituitur dux belli p moyſen p̄pter ſuas virtutes.

Ordiatio exercitus hebreorū

Moyses ordiato exercitu ascēdit in mōtē cū Aarō fre & Hur sororis viro deū oraturus. Moyse manus in celū tēdēte vincebant hebrēi & ipso deprimente vincebantur. Victoria hebrēorum maxima contra Amalechitas qua maximas diuitias possederunt. Preda hostium maxima. Laudabat moyses iesuz militie ducem. Nemo hebreorūmortuus est hostiū infiniti. Moyses altare edificās deo sacrificauit grās pvictoria agēs Moyses tribus mensibus post exitum de egypto veit ad mōtem Syna.

Raguelis moysi soceri q in biblia Ietro sacerdos madian appellat ad moysen occursus cū Sephora eius vxore & filijs. Cōsilium Ietro datū moysi de onere iudicādi viris sapientibus distribuēdo. Ietro moysi seorsū dat consiliū. De exercitu diuidendo consilium Ietro.

Inuigilabat aūt & Moyses docēdo Iesum quamadmodū exercitū collocaret. Incipiente vero die ſā pādi rursus poscebat iesum ne minor inueniretur in opere q̄ circa eū esset spes vniuersorū gloriaz pſentis militie in futuris nationibus possessurus. Hebreorum vero nobilissimos seorsum rogabat cunctamq; pariter multitudinē exhortabatur armatā. ¶ Et ille quidē cum ita constituisset exercitum sermonibus discessit ad montem deoq; simul & icsu credidit expeditum. Miscebantur itaq; hostes & in manibus erat bellum fiduciaq; & viribus vtebantur in inuicē. Donec itaq; moyses ad celū extēderet manus Hebrei cō primebant Amalechitas. Cūq; laborem ex defectu manuū Moyses ferre non posset: quia quotiens eas deponebat totiēs hebreos perire cōtingebat: iussit fratrem Aaron & sororis Marie virū nole Hur sibi assistere eiusq; manus ex vtroq; latere cōtinere: vt adiuuantes eū nō pmitterent laborare. Quo facto hebrei Amalechitas fortiter deuincebāt. Et omnes vtiq; interissent: nisi nocte superuenīsset: populus recessisset a cede. Victoriāq; optimā atq; pfectam nostri habuere maiores inferentesq; sibi bellum vicerunt & circūhabitantes terruerunt. Abundantiā potiti sunt magnorū clarorū bonorū: quę suis laboribus habuerunt. Dejuincentes nāq; exercitū hostiū maximas diuitias & publice & priuatim possederunt omnes: cum primitus etiā alimētis necessarijs indigerent. Fuit autē eis non solum in presenti sed etiā in futuro bonorum causa huius quam p̄diximus pugne perfectio. Non enim tantummodo corpora hostiū seruitio subdiderunt: sed etiā mentes & cunctis circūhabitātibus post illorum deuictionē fuere terribiles eisq; diuitiarū maximū culmen adeiectū est. Nā fugientes inimici magnam copiam argenti simul & auri dereliquerunt in castris: & vasa erea: quibus ad vescendū vtebant: multāq; & insignē abundanciam vtrarūq; rerū id est ornamentorum textilium pariter & armorum & aliorū quę parabātur ad prelium diuersaq; iumenta et quecunq; moris est sequi iter agentem exercitum. Prudentiaq; repleti sunt hebrei, opere fortitudinis & multū desiderū virtutis erat in eis. Semper enim laboribus insistebāt oīa se capere iudicā tes. Huius ergo belli hic extitit finis. ¶ Postea vero Moyses exuebat mortuos hostiū & arma fugientiū colligebat & hęc viris pugnatoribus exhibebat: ducēq; militie Iesum p̄coniis attollebat exercitu testificante cuncta quę gesserat. Mortus est autem hebreorum nemo hostiū vero tanti quātos neq; numero cōprehēdi possibile est. ¶ Pro gratiarū vero actione Moyses sacrificās altare cōstituit quod dei victoriā nominauit, pphetauitq; omnes periturosfore Amalechitas nihil q; eorum in futuro relinquendū: eo q̄ cōtra hebreos dimicassent in solitudine & nequaq̄ positis i calamitatibus pepercissent. Tūc exercitū festum cōiuiorū opulēi a reparauit. Hoc ergo bello cōtra hostes suos post egressum ex Egypto primitus ita pugnauerāt. Cū vero pacificas post victoriam Moyses hostias obtulisset fecissetq; nō paucis diebus hebreos cessare post pugnam produxit ordinatum exercitum. Multa nāq; eis iam copia erat armorum. ¶ Et p̄cedens paulisper tribus mēsibus postq̄ mouit ex egypto venit ad montem Syna: vbi ei circa rubum multas visiones factas fuisse prediximus.

¶ Raguel qui & Ietro in biblia dī Moysi vxorē & filios adducens occurrit. Cui consiliū de onere iudicandi sapientibus distribuendo dedit quod obseruari Moyses fecit.

¶ Capitulum tertium

Vm autē Raguel socer eius audiens felicitatē eius libēter occurrit. Et Moyses excipiēs cū eo Sephorā vxorem suam & filios: delectatus est in eius aduentu. Et facto sacrificio epulas copiosissimas populo ministrabat iuxta rubū q flammā ignis emiserat. Et multitudo quidē per cognationem epulis vescebatur. Aaron aūt sumens raguel: & qui cū eo erāt hymnos canebāt in deū: q eis salutis & libertatis & egressionis sue auctor extiterat Simulq; laudabant ducem: quasi eius virtute cuncta eis ,pspera contigissent. Et raguel quidem multa p̄conia plebis apud Moysen de eorū fortitudine dixit: quia p cūctorū salute sic laborauerūt vniuersi Deinde Raguel videns Moysen in rerū multitudine constitutū cunctis aduentūbus eum vtilites discinderet postulantium alias postulantibus & tantūmodo se iustitiam impetrare credentium alias credentibus si ille eis arbiter iudicaret: eis nāq; qui vincebātur leuius esse pdere videbatur per iusticiam moyseos: q̄ victores sentētiā cuiuslibet auaritia sustinere tūc equidē tacuit nolēs ipedire volētibus ducis vti virtute. ¶ Cū vero quieuisset a turba sumens eū solū seorsū docebat que eū oporteret facere cōsiliūq; dabat quatenus minorē qdē rerū curā alijs cōmitteret: de maioribus aute; & salute plebis ipe tantūmō ,puideret. Nā ad vindicādum etiam alios hebreorū dignos inueniri dicebat: cogitare vero p salute tātorum nō quemq̄ alium nisi Mosen posse solummodo. Sciens inquit virtutē tuam & qualis fueris in ministerio dei ad saluandum populum rerum arbitrium committe alijs examinandum tu vero ad solum dei ministeriū retine temetipsum cogitando & requirendo quemadmodum populum ab hac possis inopia liberare. Meis ergo cōsilijs vtere de rebus humanis & exercitū perfecte dispone per dena milia viros deide p mille. Ita post hęc diuisles eos p quigenos & rursus i cētū deide i qnquagenos & iudices cōstitues sup eos q̄ p trigita rursū diuisi & p vicenos & denos hēbūt ,pprios iudices eoz negocia finiētes

Exo c.18.

A Si autē aliquis ſup iſtos vnus: vocabulū a p̄cipuo numero ſumēs. Et hiſ quidē ſint approbati ex oi plebe boni & iuſti q̄ de diuerſis rebus iudicēt eos. Et ſi quid eſt maius: ad potiores veniāt dignitates. Q̄ d vero etiā ap̄d eos difficile fuerit deducat ad te. Sic ei fiet vtrūq; quatenus & hebrei iuſticiā ipetrare me reātur: & tu miniſtrādo ſoli deo facias eū exercituieſſe ꝓpiciū. Hęc ergo Raguel monente Moyſes libenter excepit: & ſecum huiuſmodi dictum fecit nō celās cōſilium eius nec ſuam faciens illius ſuaſionem: ſed inuentorem huius rei omni populo manifeſtans. Nam & in libris ſuis Raguelē cōſcripſit inuētorē p̄dicte rei optimū eſſe credens vt omnibus notā faceret veritatem: licet ei ſoli prebere potuiſſēt gloriam quę ab alio ſūt inuenta. Factum eſt itaq; quatenus virtus moyſi potuiſſet etiā ex hac volūtate cognoſci. Sed de his quidem oportune in ſcriptura alia declarabimus.

¶ Moyſes montē Syna aſcēdēs purgatis hebreis nubes eos opuit tonitrua fulmina coruſcatiōeſq; dei preſētiam indicantes ſuper eos ferunt quibus decē dei p̄cepta i duabus tabulis manu dei inſcripta bona predicens adimplentibus manifeſtat. Cap. quartum.

Exo.c xix. MOyſes autē cōuocata multitudine ipſe quidē ad mōtē Syna iturū ſe eſſe dicebat tanq̄ cum deo māſurus & aliud quidem ab eo vtile p̄cipiēs ad eos ſit remeaturus. Illis vero p̄cepit iuxta montē tabernacula ſua ponere & vicinitatē dei tenere. Hęc cū dixiſſet aſcēdebat in mōtē Syna qui excellētiſſimus eſt in illis regionibus & ꝓpter altitudinē magnitudinis ſue & ſcopulorū ꝓceritatē non ſolum hoibus inacceſſibilis ſed etiam qui videri ſine aſpectus labore non poſſit. Et cū ſermo eſſet circa eū deū habitare terribilis oibus & inaudibilis erat vniuerſis hebręis. ¶ Siquidē ſecūdū moyſi māndata tabernacula mutauerūt & radicē mōtis apprehenderūt: eleuātes manus ſuas ad deū tanq̄ cū ꝓmiſſione bonorum quā eis ꝓmiſerat moyſes cū reuerteret a deo. ¶ Et feſtiuitatem celebrantes ſuſtinebant ducē purgantes ſemetipſos alia purgatione necnon & a coitu mulierū tribus diebus ſicut eis ipſe p̄dixerat abſtinentes roganteſq; deū vt placide ſuſciperet moyſen & dona p̄pararet q̄bus bene viuere & de cetero poſſent. Vtebantur enim cōuiuijs opulentis & ornati decenter cū conuiuijs & filijs abſtinebāt & duobus quidē diebus erant in epulis cōſtituti. Tertia vero die añq̄ ſol oriret nubes operuit cūctū hebręorū exercitū: & locū vbi tabernacula fixerant oē; circundedit & fulgura facta ventiq; vehemētes pluuiam nimiā concitantes vndiq; ferebantur & coruſcationes erāt videntibus
B. valde terribiles: & fulmina crebro demiſſa dei p̄ſentiam omnibus indicabant. ¶ Et de his quidē vnuſquiſq; legentium ſapiat vt voluerit mihi vero neceſſitas eſt referre hec ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt. ¶ Hebręos itaq; ea quę viſa fuerant & clangor auribus redditus valde terrebat etiam ſermo quo referebatur q̄ deus habitaret in mōte: retinebātq; ſemetipſos in tabernaculis ſuis afflicti. Sed & Moyſen ira dei periſſe putabant: & de ſeipſis ſuſtinebant ſimilia. ¶ Cū ita conſiſterent apparuit Moyſes letus & nimis exultans: q̄ & formidinem eius abſtulit: & de futuro meliora ꝓmiſit: ſereniſq; repente & purus aer q̄ ante paululum fuerat, cōturbatus Moyſe aduenīēte reuerſus eſt Igitur inter hęc conuocabat populū in eccleſia: vt audirēt quę eis dixiſſet deus. Quibus collectis: ſtans in excellētiori loco vnde eū omnes audirent: ait ad hebręos. Deus quidem ſicut & prius propitius me ſuſcepit vitāmq; vobis felicē ꝓmittēs & conuerſationis ornatum: etiam nunc ipſe aſſiſtit in exercitu. Eum ſiquidē & opera quę propter illū nobis ſunt facta cōſiderantes: non deſpiciatis ea quę nūc dicunt: in me q̄ hęc dico reſpicientes
C. nec q̄d per me lingua humana deus vobis loquit attendatis: ſed virtutē eius cōſiderate & magnitudi
Ex.xx nemeius excellentie quoq; cognoſcatis: & quoniā pro vtilitate cunctorum ad me loqui dignatus eſt. ¶ Non enim me reſpiciatis Moyſen filium Amarami & Iochabel: ſed eū qui nūllū pro vobis conuerti fecit in ſanguinē: variſq; domuit plagis Egyptiorum aſtutia; qui mare iter vobis oſtendit quiq; cibum de celo fecit eſitantibus aduenire qui potum de terra eſtuantibus manare conceſſit per quem Adam de fructibus terre mariſq; comedit p quē Noe ex imbribus eſt ereptus per quē Abraham ꝓgenitor noſter terrā obtinuit chananeā p quēl Iſaac de ſenioribus eſt parētibus editus p quē Iacob duodeci filios virtutibus eſt ornatus p quē Ioſeph ptātis Egyptiorum dominus eſt effectus: ille vobis me interprete
Le.xvi hec verba dignat ꝓferre. Fiāt itaq; vobis amabiliora q̄ filij velvxores. Felicē nāq; habebitis vitā iſta ſeruātes: terraq; eritis potituri fructifera & ſinefluctibus maris & ꝓle filiorū naturaliter naſciturorū eritis etiā hoſtibus valde terribiles. Ad dei nāq; ego veniens vultū: incorrupte vocis auditor effectus ſum. Ille enim ꝓ veſtro genere ſemp ſua eternitate eſt ſollicitus. ¶ Cū hęc dixiſſet eduxit populū cū mulieribus & infātibus vt deū ipſū ſibi loquētē de rebus agendis audirēt: ne vilior videret dictorū virtus ad eorum aures humana lingua pueniens. Oēſq; audiebant vocē ex alto venientē ad vniuerſos ita vt nullū effugeret. ¶ Et verba quidē quę Moyſes in duabus tabulis ſcripta dereliq̄t fas nobis nō eſt ſecundū vnūquemq; ſermonem aperte depromere virtutes autem eorum inſinuabimus. ¶ Docet itaq; nos primus ſermo q̄ deus eſt vnus & hic ſolūmodo eſt colēdus. ¶ Secūdus aūt iubet nullius aialis factā imaginē penitus adorādam. ¶ Tertius aūt vt p deū in nullo debeat aliqs fruſtra iurare. Quartus ſeruan-

Vide i bíblía in hoc paſſu cōditiones boni iudicis. Moyſes acqeuit cōſilio Ietro in oibus ipm p̄dicte rei inuētorē in ſuo libro ſcribens.

Moyſes poſt dicit ſe ad mōtē Syna iturū & cū deo aliquādiu māſurū. Synay deſcriptio. Hebręi ſcd; Moyſi māndatū tabernaculū i radice mōtis poſuerūt i bíblia deſcribit tps huius. Purgatio hebręoꝝ infeſto pēthe. Nubes opuit the brēos tonitrua q; & vēti choruſcatiōnes & fulmina audiūtur dei p̄ſentiam ſignificantes. Ioſephus predicta cōfirmat ſacre ſcripture teſtimonio. Timor ſit hebręos. Moyſē piſſē exiſtimātes. Moyſes ab hebręis foridineꝫ expellens, dīna verba populo p̄ponit Remembrat dei bñficia. Bona adiplentibus p̄cepta cōmēorat moyſes Ordias moyſes populū ad legē recipiendam. Oēs audiebant vocē ex alto venientē. Primū p̄ceptum. Secūdum preceptum. Tercium. Quartum.

Decem Precepta

Sextum Septimum Octauum Nonum Decimum Precepta iudicialia multa ponunt in biblia.

das septimanas. & ab oi opere cessandū. ¶ Quintus vero: parentes honorandos. ¶ Sextus abstinēdū a cede. ¶ Septimus non adulterandum. ¶ Octauus autē furtum non faciendum. ¶ Nonus est falsum testimoniū nō dicendū. ¶ Decimus autē ruīlius alienarei habendam esse concupiscentiam. Et plebs quidem cū audisset ꝓcipientē ipsum de rebus quibus Moyses fuerat locutus gaudens in his que predicta sunt a cōgregatioē discessit. Succedētibus vero diebus aduenientes ad tabernaculū poscebāt ab eo etiā sibi a deo debere proferri. Ille vero & istas posuit & de oibus quocūq; modo gerenda forent reliquis tēporibus singula defiguravit quorū memoriā oportuno tempore eo facturus. Plurimas autem leges in alia scriptura disponens: seorsum de ipsis expositurus.

D.

Moyses iterum mō tē Syna ascēdit quo tardā te timuerūt hebreī eū periisse. Opinio ā moy se absente.

¶ Moyses secundo montē Syna ascēdens vbi quadraginta diebus totidēq; noctibus cū deo sine cibo pmansit quo descēdente tabernaculum ꝓdixit construendū cuius materiā maxima cum deuotione & liberalitate hebrei ministrant: quod quidē tabernaculum eiusq; ornatum: archā quoq; mensam: candelabrum aureum: & altaria describit.

Exo. c.xxi xxij. a .xxiij

Capitulum quintum.

Moyses ꝑ dragesta diebus totidēq; & noctibus sine cibo in mōte cū deo gmanēs tādē ad hebreos gaudens tabernaculū ꝓdicens deo edificandum.

IGitur dum circa eos ita res ageret. Moyses iterū in montē Syna consēdit: ꝓdicens hebreis: eisq; videntibus ascēdebat. Cūq; illic tardaret qm quadragita diebus ab eis abfuerat timor inuasit hebreos ne Moyses aliqd ptulisset. Et inter mala diuersa nihil eos sic affligebat q̄ q; putarēt se ꝓdidisse ducē. Erat ei tumultus iter oēs: alijs qdē dicētibus eū pisse in bestijs incidentē: & maxime illi hec dicebāt q circa eū odiū habere videbant. alij vero ad deū eū recessisse narrabāt. Prudētes aūt & nihil horū que dicebant a populo ꝓ sua delectatione alias dilectione susceptētes: sed & bestijs incidētē perisse humanū putantes: aut certe a deo trāslatū ꝓpter virtutē ꝓpriam verisimile iudicātes. Mitius quidē hec ratio ferre faciebat: sed ꝑsule se detolatos arbitrati atq; tutore qualē alīū habere non possent: vehemēter affligebant. Et neq; opinari poterāt inūsta mora illius q viro bonū: aliquid accidisset: neq; sine tristitia aut dejectione degere ꝑualebant. Exercitū nāq; ꝓmouere nequaq̄ confidebāt: cui, Moyses predixisset, eo ibidē sustinere. ¶ Cūq; iā quadraginta trāsisset dies totidemq; noctes: astitit nullo cibo hoībus cōsueto ꝓ participatus & gaudio apparēs totū cōpleuit exercitū, quidētiāq; dei quā circa eos hēret exposuit simili & ordinē scdm quā viuētes essent habituri. Et dicēs ostēdit sibi ꝓ hos dies & tabernaculū qrale sibi deus fieri vellet in quo descēdēs ad eos ipse veniret vt etiā migrātes exinde ea portaret & nequaq̄ ad mōtē Syna egerent ascēdere qñ ad eos ipse descēderet deus: vt eorū adesset orationibus. ¶ Finxinquit tabernaculū mēsuris & operibus quę ipse mōstrauit nobis: vtiq; a hoc opus insequiter accedentibus. ¶ Et dum hec dixisset duas tabulas eis ostēdit: habentes scripta illa decem verba in vtraq; quina. Erat in ea scriptio manus dei. Illi vero gaudētes in his que videbāt & audiebāt ad principe quo possent eū laudare studij sui munificētia nō cessabāt. Sed & deferebāt argentum: simul & aurum & es: lignaq; & magnam valde materiam qua nequaq̄ potuisset putredine violari: caprarūq; pilos & ouium pelles alias quidem hiacintho alias vero coccino alias purpureo flore tinctas alias vero alium colorem prebētes lanasq; predictis fucatas coloribus & linum bissinum: lapidesq; insertos auro: quibus homines ornamenti gratia solēt vti pecudumq; multitudinē pariter offerebāt. Ex tali namq; materia tabernaculum fabricatum est quod migratum & p loca diuersa deuectum: nihil diferebat a templo. ¶ His namq; cum magno studio a singulis oblatis supra modum vniuscuiusq; virtutis atq; donatis: architecti mandato dei in his constituunt operibus quos populus elegerat sibi potestate collata quorumq; noia hec sunt que sacris inscripta libris iueniunt Beseleel. Hur filius de tribu Iuda & Marie fororis Moyseos & Helimaphas Ismath filius de tribu Dā. ¶ Et populus quidē tāto studio cunctis rebus obediebant vt etiam moyses suspenderet eos dicēs iuste facere ea qnē data fuissent: hodienim etiā artifices iā predixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendū & moyses eos singulam quamq; mēsuram secundum ostensionem dei simul magnitudinem quāta oportet fieri vasa sacrificijs ministratura diuinis edocebat. Mulieres autē largitatē suā circa sacra velamina & circa alia quecūq; hmōi opibus erāt necessaria pp deū in ornamēto & pciosis lapidibus offerebāt. Omnibus itaq; in ꝓparatioē iam cōstituris auro & argēto ere textilibus rebus ꝓdicens festinitatē Moyses & sacrificia ꝓ vniuscuiusq; virtute facienda ad instituendum opus accessit & atrium prius mensus est ita. ¶ Latitudinem quidem quinquaginta cubitorum centum vero longitudinem tabulasq; instar columnarum statuit ereas quinq; cubitorum habentes altitudinem in vtroq; latere tabernaculi viginti ꝓ lōgum: per latū vero decē. Annuli aūt tabulis singulis inerāt & capita tabularū argētea. Bases āt deaurate & celate per circuitum & in terra cōfixe ptigebāt finesq; ab ānulis vsq; ad ea pita clauorū eneorū q erāt magnitudine cubiti ꝓ singulas tabulas in tra valde positi vt ex violētia vētorū tabernaculū imobile custodirēt. Cortina vero mollissia ex bisso ꝓ oēs vndiq; pēdebat a capite tabularū desc̄dēs adbasē vsq; diffusa & cōcludēs oēs ꝓ circuitū locū vt nihil a parietē differre videret. Sicitaq;

Exo. c.xxv. xxvi. xxvij. xxxvi .xxix. xxx. & .xxxj. Et executio ops. c xxxv xxvij

F.

Exo. c.xxij.

Tabernaculus

habuerunt tria latera atriſ per circuitum. Quartum vero latus fuit ita. Quinquagīta cubitorū quod frōs
A erat totius operis vbi viginti quidē cubiti erāt aperti quatuor habentes tabulas in modū portarū, om-
neſq; opere argēti factas: pręter baſes. Erāt em̄ ereę. Ex vtroq; latere: terne erāt tabulę cōſtitute. & pro-
pter portarū fortitudinē incaſtratę: & per eas cortina biſſina circumbat. Et cum eſſent portę viginti cu-
bitorū longitudine: altitudine quiq; velum in eis erat ex purpura & cocco & hyacintho & biſſo factuz Lauatorium.
multis floribus & variſs exceptis animaliū figuris ornatū. ¶ Inter ianuas autē aſperſoriū erat eneum ſi- Tabernaculi ſi-
milē habens baſem. ex quo ſacerdotibus manus diluere & perfundere pedes moris erat. Et ābitus qui tus.
dem atriſ erat ornatus hoc modo. Tabernaculum autē ſtatuit in medio eius loco conuerſum ad orientē
vt mox cū oriretur ſol in eum radios ſuos emitteret. Cuius longitudo quidē triginta cubitorum erat. lati
tudo vero decem cubitorum habebat ſpacium. Et alter quidem paries erat auſtralis: alter vero conuer Tabulę ligneę.
ſus ad aquilonē poſt tergū vero eius relinquebatur occaſus. cuius altitudinē tantum oportebat aſcēde-
re quantum latitudinem eſſe conſtabat. ¶ Erant q; tabulę ex ligno ex vtroq; latere vigiti ſchemate qua Laminę aureę.
drangulo factę. latitudine quidem vnius & dimidij cubiti altitudine vero quatuor cubitorum. ¶ Lami
nę autem erant ex auro factę per interiorem & exteriorem partem quibus ſingulis tabulis erant cardi-
nes, bini immiſſi per duas baſes quę erant argenteę & ſuis foraminibus tabularū cardines ſuſcipiebāt.
Parietes vero occidentis tabulę quidem ſex erant alterutris oēs perfectiſſime copulatę: vt aptiſſime his
compaginatus vnus paries eſſe videretur intrinſecus & extrinſecus deauratę. Ex lateribus autem erant
tabulę numero viginti quarū habebat latitudo mēſuram vnius & dimidij cubiti. altitudinem tertiā par
tem palmę: & ita triginta cubitos adimplebant. Poſterioris vtero partis (alias parietis) nouem cubitus
ſex tabulę faciebant quibus coniuncte ſunt alie due tabulę ex medio cubito factę. quas angulares po-
ſuerūt inſtar maiorū tabularū. Singulę vero tabulę ānulos habebāt aureos per exteriores frōtes eminē
tes: velut q busdā radicibus cōfixos, per ordinē adinuicē p circuitū reſpiciētes: & p eos deaurati vectes i-
B miſſi vnoquoq; habente magnitudinē cubitorū q̄ñq; erāt q; ad cōiunctiones tabularum. Intrabat q; ca-
put vectis vnuſcuiuſq; in alio vectis capite veluti in modū conche. & poſt tergum parietum in longitu-
dine poſitorum vnus erat ordo per tabulas oēs vadens quo per vncinos vtriuſq; parietis latera cōtine
bātur in caſtra cōibus factis & immiſſis adinuicem. Quod ꝓpterea ſic exquiſitū eſt: vt neq; a vētis mo
ueret neq; alia cauſa tabernaculū cōturbaret ſed imobilis ſecura ſeruaret quiete. Intrinſecus aūt lōgitudi
nē triptite diuiſit id eſt decē cubitos ad interiorē partē ꝓfuturos diſtribuit. Quibus dimenſis in medio
quatuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit paululū ab inuicē diſtinctas ab alterutris quę ſeparēt dece
cubitos a reliquis viginti. Et quod interius erat eoꝝ aditū vocat: reliquū vero tabernaculum ſacerdotū
erat. Hāc itaq; tabernaculi dimēſionem inſtar rerū conſtituit. Tertia ſiquidē pars eius quę erat ĩter quat
tuor tabulas quę ſacerdotibus itrāſgreſſibilis videbat: velut celū dei erat. Reliqui vero viginti cubiti ſi-
cut terra & mare greſſibilis hoibus eſt ita ſolis ſacerdotibus adiacebant. Per frōtē vero egreſſus erat fa-
ctus: colūnę ſtabant ex auro facte. ęreis baſibus ſuperpoſite numero quinq;. ¶ Tegebatur aūt taberna- Cortinę taber-
culū cortina ex biſſino & purpureo & hyacithino & coccineo coloribus facta. Et prima quidē cortina naculi.
cubitorū erat decē: & vndiq; eas tabulas obtegebat, quę diuidētes tēplum aditum habebāt interius: &
C. hoc erat qd faciebat vt a nullo videret. Et oē quidem templum ſanctum vocabatur: quod vero erat in- Tēplū ſācti vo
terius & inacceſſibile vltra quatuor tabulas ſanctū ſcti. Corona aūt erat ſpecioſa quaſi floribus vniuer- cabat in quo e-
ſis de terra germinātibus variata aliiſq; oībus intexta: & quęcūq; pręter aialium formas poterant exor- rat ſanctū ſācti.
nare pictores. Alia vero huc & magnitudine & textu & colore vicina quinq; columnas in ingreſſu poſi- Corona.
tas obtegebat ab angulo ſummitatis vniuſcuiuſq; colūnę cortina ānulis cōtinētibus vſq; ad medietatē
colūnę depoſitā. Reliquus vero igreſſus erat ſacerdotibus accedētibus. Super quā lineā erat alia corti- Alia cortina.
na eiuſdē magnitudinis: funibus eā per annulos ducentibus ac retrahentibus vt tegeret oia & impediret
aſpectum ſacrificia cōtuendi: & maxime in diebus inſignibus. Nā & in reliquis diebus: & pręcipue quā Decem alię cor-
do videretur nubilum. textus eius tegminis fortis erat: vt laborem facile ſuſtineret. Vnde permanſit iſta tinę.
conſuetudo etiā edificantibus templum: quatenus velū huiuſmodi in ingreſſibus appendat. Decē ve-
ro alię cortinę erant ſingule cubitorū latitudine quatuor lōgitudine vero octo & viginti: aureos haben
tes vncinos ad copulādū alterutris vncinis & ānulis. vt cōiuncte ſimul vnam viderent efficere. Quę ex
tenſę tēplum & quod erat de ſuper obtegebant. & parietes a lateribus & a tergo ſtātes a terra vno pe-
de ſuſpēſę. Eiuſdē vero latitudinis & alię cortinę vna plus, nūero id eſt vndeci erāt. lōgitudine tñ excel Alię cortinę vn
lētes. Erāt em̄ ĩlde triginta pedū textę vero de pellibus ſicut ille de lana ſimiles oēs fingillata varietate decim.
cōtexte erāt q; vſq; ad terrā tegmine ſue diffuſe inſtar Thalami culmē velaminis exhibētes vna cortina
añ frontē pendēte. Vndecima nāq; cortina ad hoc erat aſſumpta alię vero ſup has expellibus facte pro
tegmine & adiutorio de ſup erāt impoſite propter eſtum aut imbriū certe diffuſionē. Multos itaq; ſtu-
por habebat inſpicientes a longe. Nā colorē eius in nullo differre putabāt celo. Heę vero ex pilis & pelli

Archę construc
tio exlignis for
tissimis et eius
dimensio.

bus factę pendebant sicut illud velum portarū & ęstuū pariter & imbriū iniuriis repugnātes. Hoc ex- D.
go modo tabernaculum cōstitutū est. ¶ Facta est autē & archa deo ex lignis natura fortissimis & quę
nequaq̄ putredinē sustinerent quę lingua hebraica vocabāt Heroę: Cuius constructio erat huiusmodi Ex.37
Lōgitudinis quinq; palmarum Latitudinis trium ex auropurissimo. Intrinsecus autem & extrinsecus sic
tegebat: vt eius ligna celarēt. Et aureis cardinibus. Tegmē cōpaginatū habuit valde mirabile & vndiq;
simul ęquale, nullaq; pars eius cōpaginationē poterat violare. per vtrūq; vero latus lōgitudinis eius
annuli erāt aurei bini totū lignum penetrantes. & per eos vectes deaurati immissiles per vtrūq; latus. vt
quotiēs opus esset per eos archa moueret. ¶ Non eni in vehiculo: sed a sacerdotibus portabat. ¶ Sup
tegmen vero eius erāt figurationes duę: quas hebręi cherubin appellant. ¶ Sunt enim ajalia volatilę
habentia figurā, quę a nullo hominū est inspecta. Hęc dixit Moyses in dei se conspexisse sede figurata.
¶ In hac igit archa duas tabulas recondidit. in quibus decē fuerāt verba cōscripta. quinta quidē per sin-
gulas tabulas. binas semis autē per vnāquāq; paginulam: & has i adyto collocauit. ¶ In tēplo vero men
sam posuit proxime velut delphicam: longitudine qdem habentē duos cubitos: latitudine vero vnum:
& altitudinem trium palmarū. Erant pedes eius ex medietate inferioris partis facti: per circuitū rotūdi &
tornatiles. Quod vero ad superiora tēdebat quadrāguli operis erat: habebatq; p circuitū vniuscuiusq;
lateris labium exornatū velut quatuor digitus alto ligno circūeunte superiorē & inferiorē eius corporis
ptē. Et p singulos eius pedes superius labio erāt annuli p quos vectes deaurati mittebāt in ligno quod
eminebat. Sinum eñ habebat vbi ānuli erāt cōmissi: & his p viā portabat. Ponebat autē in templo ad a
quilonem cōuersa non lōge ab aditu & duodeci panes azimos in eo ponebāt senos per partē mundos
valde ex farina duorū assariorum quę mensura Hebraica septem cotilas alticas habet. ¶ Super panes
autē ponebāt duę Phialę aureę thure plenę. Post dies autē septē iterū panes alij portabāt: die, qui a no E
bis sabbatum appellat: septimanā siquidem nostri sabbatū vocant. Causam vero huius rei in alijs edice
mus. ¶ Contra faciē vero mense respicientis ad parietē meridianum: cōstitutum erat candelabrum ex
auro factum fuisse: pondus habens minas centum quod hebręi dicūt cinthares. greca lingua interpreta
tū talētum nuncupat. Fecit autē & sperulas & lilia cum calamis & ciphis. Erātq; hęc ola septuaginta. ex
quibus in vna base cōpositum erat oē candelabrum in altitudine & in tantas constitutum partes i quā-
tas distribuunt planetas & solem. Cōsumabatq; in septem capita alterutra per ordinē constituta in qui
bus lucernę imponuntur septē imitantes singulos planetarū: respiciuntq; ad orientē & meridiē candela
bro obliquo posito. ¶ Inter qd candelabrum & mēsam interiorem sic dixi thuribulum erat & altare de
ligno quidē vnde & priora sunt fabricata imputribili & forti: ex vno latere cubitum latitudinis habens
altitudinem vero duplicem. ¶ Eratq; craticula aurea: in ea facta. habebatq; per angulos singulos coro-
nas purissimas sex & annuli & vectes inerant quibus p iter a sacerdotibus portabatur. ¶ Erat autem &
altare ante tabernaculum cōstitutum & ipsum quoq; de ligno mēsura vniuscuiusq; lateris quiq; cubito-
rum altitudine vero trium similiter exornatu: & ex laminis ęreis adopertum: cui suberat craticula i mo
dum retiaculorum facta. Suscipiebat enim terra ignē qui de craticula ferebat: quia bases non erant ei
subiectę. Diuerso autē ponebātur fuscinulę: & phialę forcipes & ciphi: & quecūq; alia vasa ad sacrificiū
fuerāt facta: omnia erant ęnea. Et tabernaculum quidem erat huiusmodi necnon & eius vasa.

Thuribulum & altare ligneum interius.
Craticula aurea
Altare ligneum exterius

¶ Vestium sacerdotum principis ceterorum minorū descriptio Tabernaculi diuisio i tres ptes mystī
ca illius significatio. Quidq; duodeci panes i mēsa ppositionis: quidq; cādelabrū & cortinę significāt
lineę tunicę: & hyacinthinę superhumeralis: rationalis zonę Gēmarū & pilei declaratio. Capitulum. vj

Vestium sacerdotum descriptio.

Cinctorium

Facte sunt etiam sacerdotibus vestes oibus alijs quos chāneos vocant pariter & principi sacer- F.
dotum quē arabarchim vocāt: quod significat principem sacerdotum. Quotiens autē sacrifi
cia sacerdos adiret purificabat: lex enim purgationem fieri iussit. Et aliorum quidē sacerdo-
tū erāt vestes huiusmodi. Primū quidē induebantur nanachasim quod cōstrictoriu; poterat
dici. Est autē cinctorium subtile circa femora ex bisso contorto cōtextum: ingredientibus per eum pe-
dibus velut de vastrapis. Scinditur autē vltra medietatē deorsum & vsq; ad lumbos astringitur. Super Ex.2
hoc aūt lineo idumēto duplicis sidonis bissinę vestit. qd chitomenę qdē vocāt hebraica ligua: significat &39.
autem lineum. Nos eni linū chiton appellamus. Est autē hęc vestis tunica vsq; ad talos corpus oē com-
plectēs: & manicis brachia cōstringens. Accinguntur & circa pectus modice super titulum: zonam cir-
cunducētes latā quasi digitis quattuor: ita varie cōtextam vt videatur pellis esse viperea i qua flores in

Zona.

texte sunt coccinei: purpurei cū hyacintho & bisso cōmixti. Stama (alias Stamen) aūt eius zonę est solū
modo bissus. Et sumēs ititū cincturę a pectore: & circūdare dicit iterū añ pectus & vsq; ad crura demit-
tit. donec sacerdos nihil operiat Pro decore namq; videntiū est ita cōposita. Cum vero ad studia sacri
ficiorū & ministeriū prępar atur. ne impediatur opus: i leuum humerum eū portat. Quod moyses qui-
dem Arabeneth appellauit: nos autē a Babylonijs discentes: Hemsaneam vocamus. sic enim hęc apud

A. eos tunica nuncupaſ. Sinum veroniſq; habet hęc veſtis. ſed larga ẽ ad collum eius aptura. & naſali ei vtraq; parte oram eiuſdem veſtimenti a pte pectoris & ſcapularũ aſtringunt. Hoc etiã Malapazã vocãt. ¶ Sup caput autẽ geſtat pileũ in modum pituli calamaci aut caſſidis quod extendit ſupra ſummitatẽ capitis. & modice verticis medietatẽ excedit vocaturq; manſuaemphtis. & tale eſt vt videaſ ex lini textura confectum habens vittas quę intricate ſepius contextunt. ne facile diſabat. Deinde aliud velamen vnum deſup circundat deſcendens vſq; ad inferiora barbe. celãs pilei illius ligaturas & totã capitis ſuperficiẽ aptatq; pfecte ne laborante ſacerdote circa ſacrificia corruat. Quales autẽ ſint ceterorum ſacerdotum veſtes declarabimus. Prĉceps vero ſacerdotum ornaſ quidẽ ex iſtis nihil exprędictis veſtibus relinquens. ¶ Sup induit autem tunica de hyacintho facta quę & ipſa talaris eſt: vocatq; Methit ſecũdã linguã noſtrã. Quę Zona conſtringit coloribus prędictis & floribus exornata auroq; contexto variata. Ornatuſq; in fimbriis eius ineſt velut malogranatorum & tintinabulorũ aureorũ multo decore factorũ ita vt iter duo tintinabula malũgranatũ habeaſ: inter tintinabulũ iter duo malagrana. Eſt autẽ hęc tunica ex duabus ſciſionibus ſuta vt ſit ſup hũeros & p latera. ſed vno modo i lõgũ vndiq; circũtexta: ad collũ habẽs trifmodo ſectionẽ nõ ex latere ſed in lõgũ. fillaq; a pectore ad medias ſcapulas. victus aũt ei cõſuta eſt ne poſſit eius aptio turpiter appere. Similiter & vnde manus egrediũtur aptũ eſt. ¶ Ad hęc aũt tercio induit veſtimẽto: quod dicit Ephot. Simile autẽ eſt ſuphumerali grecorum. Fit eni hoc modo: vt ſit textus eius magnitudine cubiti de cũctis coloribus auroq; variatis: amplectens omnem pectoris locũ. & ad manus eiſciẽdas aptũ eſt. & oi ſchemate tunicę ſimile ẽ huic veſtimẽto locus vacuus i medio pectore magnitudie palmi dimittit vbi inſerit Eſſyn. qđ greca ligua logion. latina rationale ſignificat. Et cõplet totũ Ephot hoc eſt illũ locũ quẽ ꝓpterea reliquerat vacuũ. Vniſq; Ephot cũ rõnali annulis aureis p ãgulos ſingulos ſub eqlitatę cõmiſſis p vittã hyacithinã quę inmittit. p ligaturis & cõſectionibus alterutri ãnulor. Ne autẽ vacua eſſet medietas ãnulorũ & rõnalis: fili hyacinthini adinũtum eſt: vt ea loca cõſeruẽt. Superhumerale vero duo ſardonici lapides in fibulãt p ſingulos humeros auro clauſi habẽtes p extremitatẽ circellos aureos in quibus excipiunt rationalis ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt nomia filiorum iacob ꝓuicialibus litteris lingua noſtra ſena per lapidem: ſeniores autẽ in humero dextro. Inſerti ſunt autẽ in ęſin. id eſt in rõnale duodecim lapides magnitudine & decore prędicti. hoc ornamentum propter eminentiã eius honoris ab hoibus poſſideri nõ poteſt Siquidem lapides p quatuor ordines. terni per ſingulos ordines cõſtituti ſũt habentes aureas p circuitum coronas quibus inclu ſi conſertiq; ſunt. ne poſſint quocunq; modo textura corrupta deſſluere. Et in primo quidem ordine triũ lapidũ eſt ſardonix. Topazius. ſmaragdus. In ſcdo aũt carbũculum habet & iaſpidẽ & ſaphirum. In tercio ligurius ichoat deide ametiſtus: achates eſt tertius qui ẽ nonus poſt alias. In quarto ordie tenet criſolitus pricipatũ. poſtquẽ onix. deide. qui eſt vltimus omniũ. ¶ Litterę autẽ i oibus iſtis ſculpte ſunt noĩa filiorũ Iacob: quos pricipes tribuum arbitramur ſingulis vtiq; lapidibus eorum noĩa referentibus ſcdm ordinem nati eſſe noſcuntur. Cum ergo per ſe illi quos diximus ãnuli ſunt infirmi. nec poſſint pondus lapidum ſuſtinere: alios duos maiores i extremitatẽ rõnalis quę recipit ad collũ eminẽtis ipſam texturã faciunt qui ſuſcipiunt cathenas aureas opere plectili vertentes p fiſtulas quaſdã ab extremitatibus humerorum quarũ cathenatum ſummitas aſcẽdẽs pducit poſt tergũ: & in circulo qui eſt ad dorſum: in ſuphumerali cõſerit: et hoc eſt rõnalis munimẽ eximium ne poſſit aliqua pte dirumpi. ¶ Zona vero rationalis conſuit de coloribus prędictis auro conſerta. Quę ex vtroq; latere circunducta & iterum reuoluta ante pectus ex ambabus ſummitatibus pẽdere dimittit. & habet quaſdã fimbrias exaureis fiſtulis miro decore cõpoſitas i vtrãq; zonę ſummitatẽ pendẽtes. ¶ Pilleum autẽ prioribus ãlias priori ſimiliter operatum habet põtifex ſicut reliqui ſacerdotes: & alium cõſutum ex hyacintho variatum. Circundat autẽ ei & aurea corona tribus verſibus facta ſupra quã ſurgit i media fronte quaſi caliculus quidã aureus ſimilis herbę quę apud nos achoro nuncupaſ: quã gręci hioſcoamos dicunt. ¶ Ne quis autẽ cũ nõ viderit hãc herbã per ignorãtiam naturã eius ignoret: aut vocabulum ſciẽs ipſam ignoret: ſignifico huiuſmodi hoibus eius modum. Hæc herba ſtequẽter vitra tres palmos oboritur radicem vero rotundã habet & quaſi rape ſimilem: folia vero mentę ꝓpinqua de ramis vero eius oriuntur caliculi rotundi & in circuitu habet oculos vnde fructus egrediũtur. Caliculus ergo quẽ diximus ſupra coronã aureã poſitum habet magnitudinẽ digiti minoris cuius cauatio rotunda eſt quaſi crateris: quẽ tamen latius condiſcipulis explanabo. Eſt eni quaſi ſpera diuiſa & circa fundum habet aliã inſciſionem a radice rotundã. Deinde paulatim cauatura colligitur: & ad ſuperiora denuo decenter aperitur: & in labio ita colligitur: vt proprie videaſ hemiſperium mira rotunditate ornatum. Super hanc iterum oriuntur inſciſiones quaſi extremitates malogranatorum ſpinoſę & in acutiſſimum deficiẽtes cacumẽ. ſempq; ſeruat & fructum huius caliculi ſuppoſitio ſeminis de reditis vicinum. habet autẽ florẽ ſimilem plãtagini: & per circuitum tota corona his floribus eſt celata ab occipiti vſq; ad vtrũq; tempus. ¶ Frontem vero hoc quę

Pileus ſacerdotis.

Veſtis talaris.

Superhumerale quod Ephot dicitur.

Rationale

Ornatus rationalis.

Gemmæ rationales:

Noĩa filiorum Iacob ſculpta.

Deſcriptio pdictę herbę.

Lamina aurea in q̄ dei nomen inscriptum est.

¶ Laudat iosephus Iudeoruz ritū ex tabernaculi positiōe & sacerdotum vestis ac ceteroꝝ pretiositate.

¶ Tabernaculi diuisio i tres p̄tes & mystica significatio.

Duodeci panes quid significāt.

Cādelabruz qd significat

Cortinarum significatio.

Tunicę lineę significatio & hyacintine.

Super humeralis mystica declaratio.

Rationale quid designat

Zona quid significat.

Gemmaruz declaratio.

Pillei significatio.

Deus p̄cipit sacerdotium dari Aaron propter virtutes suas.

Aaron a deo sacerdos eligitur.

Filij Aaron.iiij.

Siclus quid sit.

Offerētium numerus.

Purificatiōis tabernaculi & sacerdotū modus

Opti opifices oim p̄dictoruz.

Hęc p̄dicta facta fuerunt anno p̄mo exitus de Egypto

dem nō habet: sed lamina est aurea quę sacris litteris dei nomē habet iscriptū: Hoc ē igit̄ pōtificis ornamētū. Mirari siquidē quilibet poterit odiū hominū qd circa nos habere nō desinunt. Qui a nobis hoc modo diuinitatē coli derident quā ipsi colere nō quiescunt. Si quis enim tabernaculi positionem consideret & sacerdotale inspiciat vestem: & vasa quibus vtimur ad sacrificia celebranda: & legislatorē virū sacrum agnoscet & frustra nos ab alijs blasphemari pcipiet. Nam singula queq; horum ad similitudinē & formam rerum facta repperiret: si absq; inuidia velit hęc sapienter considerare. ¶ Tabernaculū nāq; triginta cubitorū trine diuisum in quo duas partes sacerdotibus cunctis distribuit: quia prophanū quēdam cōmunēq; locum terra & mare significat. Hec vtiq; gressibilia cunctis sunt. Tertiam vero partem soli dicauit deo: eo q̄ celum ingressibile sit hoibus. ¶ Super mēsam vero duodecim panes positi significant annū ita meritū tanta quātitate diuisum. ¶ Per candelabrum vero de partibus septuaginta cōpositum septē planetarū decamonia tegit: & super illud septem lucernis ipsarū planetarū cursum ostēdit. Tantę nāq; sunt numero. ¶ Cortinę ex quatuor tinctę coloribus elementorum designant naturā. Byssus enim terram declarat eo q̄ linum oriatur ab ea. Purpura vero mare: eo q̄ piscium sanguine colo ratur. Aerem voluit significare per hyacinthū. Coccum vero est ignis indiciū. ¶ Significat autem & pōtificis linea tunica totā terrā. Hyaçithina vero vestis polū: qui per malogranata coruscationes. per tinnabulorū sonitū tonitru: alias tonitrua indicare dinoscit. ¶ Suphumerale etiā ad similitudinē nature totius est: q̄n deo placuit ex quatuor coloribus fieri: auro cōtextis propter splendorē reor qui mūdo diffunditur. Rationale vero in medio superhumerali in modum terrę constituit. Hec vndiq; medium tenet locum. ¶ Zonę circulus significat occeanum qui vtiq; cuncta suo limbo circūdat. ¶ Indicat autem solem & lunā vteraq; sardonix: quos pontifex portat in humeris. ¶ Duodecim namq; lapides seu mēses quis intelligere potest seu numerum stellarum quē zodiacū circulum greci vocant. ¶ Pilleum vero videtur mihi cœlū imitari: cū sit ex hyacintho. Non eñ aliter poterat supponi ei nomē dei & i corona sc̄z designatum & in lamina aurea propter splendorem quo diuinitas pręcipue gaudet. Et hęc quidem tā tummodo declarata sufficiant cum sępius & in multis virtus legislatoris oportune possit exponi.

¶ Deus sacerdotium dari Aaron propter merita pręcepit cui quatuor erāt filij de modo quoq; quo sacerdotes & tabernaculū (in quo sponte negligens accēsus est) fuerunt purificati & tēpore quo p̄dicta fuerunt facta: et quomodo Nadab & Abiud fratres alienum ignem offerētes concremati sunt. Cap. vij

Igitur dū pręd̄ictarū rez terminus eueniſſet nōdū ministris sacris mūeribus dedicatus astitit deus moysi. & sacerdotiū Aarō fratri eius dari p̄cepit q̄ ppter virtutis opus oībus honore iustior haberet. Tū ille colligēs i ecclesiā multitudinē: virtutē eius & studiū eius edicebat & ppter eos passurū esse picula. Cūq; i oībus ei populus testaretur & eius studiū valde laudaret: Moyses ait. Viri israhelite fabrica quidē tā perfecta est: ficut ipsi deo gratū fuit. nobisq; possibile. Et quia oportet tabernaculū tā dicari: decet primū futurum sacerdotē ministratorūq; sacrificijs. & facturū p nobis orationes agnoscere. Ego quidē hac deliberatiō ne mihi cōcessa meipsum dignū hoc honore iudicabā eo q̄ natura omnes sui potius amatores existūt & maxime q̄ multum mihi sum cōscius pro vestra salute laborasse. Nūc autē ipse Aaron dignum hoc esse honore decreuit. & hunc sacerdotē nobis credidit iustiorē. sciens q̄ dignus induere stola deo deuota & curā habebit altaris & ad hostias offerendas. & ad orationes faciēdas p nobis libēter auditurus qui curā hz gnis nri. virū quē ipse magis elegisse agnoscit. Hebręis itaq; placuere quę dicta sūt: & ordinationi dei p̄buere cōsensū. Erat eñ Aarō ppter genus et pphetiā & virtutē fris honore hoc dignior vniuersis: habebatq; filios tpe q̄tuor Nadab. Abiud. Eleasar. Ythamar. Quecūq; vero ad fabricā tabernaculi p̄parata fuerāt: iussit hęc ad tegmē cortinę ipius tabernaculi & lucernę & turibuli aliorūq; vasorū expēdi: quatenus hæc pariter neq; pluuia neq; puluere vexarēt. Et populū denuo colligens: singulos ad oblationē iussit offerre dimidiū sicli. Siclus aūt hebreorū nūmisma quatuor dragmas atticas habet. Illi vero libēter i plebāt quę iusserat Moyses. Eratq; offerētiū multitudo sexcētorū quinq; milliū & qui gētorū qua dragitā offerebātq; argenti libras viginti annorū ętate vsq; ad quinquaginta cōstituti: oblatūq; circa tabernaculi opus expēdebat. ¶ Purificauit autē & tabernaculū & sacerdotes hoc modo. Mire electe sicios quingētos: & totidem cinnamomi & calami. hæc autem speciei suauis odoris: prioris mēsurę medietatē: hæc iussit cōtusa misceri oleiq; aliuarum pondus: mensurę prouicię qd dicit Hin duos cados atticos capiēs. Quibus pmixtis & coctis facta est arte vnguētariorū vnctio suauissima. Deinde hoc sumēs ipsos sacerdotes & oē tabernaculum vnguēs purificauit: offerens hostias multas & varias i tabernaculo. Deide thuribulū quod erat octoneris & reliqua quorū p̄tereo narrare naturā ne multiloquiū legētibus fiat. Secundo autē anno die. id est añ solis ortū & occasum intensum fieri oportebat oīnoq; oleū purgātes ad luminaria cōseruabāt. Quorū tres quidem lucernę supra sacrum cādelabrum lucebāt deo tota die reliquę vero accendebant ad vesperā. Omnium vero quę facta sūt optimi opifices Beseleel &

Exo.c 28.29 &.30.

A Elyab fuerũt. Nã & prioribus artificibus ipſi prępoſiti ad meliorẽ operationẽ erãt iugiter exercendam: & intelligẽtiã rerũ quarũ inſtructionẽ primitus ignorabãt. horũ itaq; Beſeleel meliorẽ contigit iudicari. Igitur oẽ tẽpus ad opus faciendũ tranſijt in menſem ſeptimũ. & poſt hæc ex quo egyptũ reliquerant: primus eis annus impletus eſt. ¶ Inchoante vero ſecundo mẽſe Xandico ſcdm macedones miſan vero ſecundũ hebręos: in nouo menſe tabernaculum conſecrarãt & oia vaſa eius quę iã declarata ſunt. Oſtẽdit autem ſe deus gratiſſum i operibus hebręorũ & nõ fruſtra eos laboraſſe in pulchritudine illius edificij ſed acceſſit & habitauit in eo tẽplo. ¶ Preſentiã nãq; ſuã hoc modo fecit. Cœluz ſiquidẽ mũdũ erat: ſup tabernaculum vero ſolũmodo caligo facta eſt. non alta nube ſatis aut dẽſa circundãs illud vt putare tur eſſe tẽpeſtas. neq; rurſus ita ſubtilis fuit vt valeret p eã aſpectus aliq̃d cõtueri: gratuſq; ros exide de-
Exo.c fluebat: pãdebatq; dei preſentiã his qui & volebãt: hoc pariter & credebãt. ¶ Moyſes aũt cũ artifices
16.&. qui talia fuerãt opati dignis muneribus honoraſſet ſacrificauit i tabernaculi veſtibulo ſcdm mãdatum
Le.c 8 dei taurũ & arietẽ & hędũ pro peccatis. Dicturus eni de his quę ad ſacrificia pertinẽt: etiã de his quę circa ſacrificia celebrantur indicaturus ſum: ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri: & quæ comedenda tãq̃ cibũ laxauit. Mactatis igit aialibus quæ predixi: ex eorũ ſanguine veſtẽ Aaron ipſumq; cũ filijs aſpergebat: purgãs eos fontiũ aquis. & vnguẽto: vt dei fierent ſacerdotes. Septẽ itaq; diebus hoc modo ipſos & eorũ veſtes curabat. tabernaculũ ſimul & eius vaſa: & oleo prælibato ſicut iam dixi & ſanguine hyrcorũ & taurorũ imolatorum per ſingulos dies: id eſt vnoquoq; ſcdm genus. Octauã vero feſtiuitatẽ denunciauit populo: & quẽq; ſcdm virtutem immolare præcepit. Illi vero alterutros emulati. & ſuperare ſacrificijs ſemetipſos ſinguli feſtinãtes dictis obediebant impoſitis aũt hoſtijs ſup altare repentẽ ex eis ſpõtaneus ignis accenſus eſt & ſimilis flãma fulguri choruſcationis emicuit: & oia quæ erant ſuper altare cõſumpſit. ¶ Cõtigit autẽ poſt hæc & Aaron calamitas quædã: vt tanq̃ homo ſimul & pater de ea
Le.c.8 cogitaret quã tñ fortiter tolerauit qñ & circa caſus aio fortis erat: & hoc voluntate dei prouenijſſe iudi-
Le.c.x cabat. Ex quattuor nãq; eius filijs quos iã dixi duo ſeniores Nadab & Abiud portantes ſuper arã ho-
B. ſtias nõ quas prędixerat Moyſes ſed quibus primitus vtebant. ſubito cõcremati ſunt igne ſup eos magno impetu veniente & pectora facieſq; eorũ inflãmante ita vt nullus eũ valuiſſet extinguere. & illi quidẽ ita defuncti ſunt. Moyſes aũt iuſſit patrẽ eorum & fratres portare corpora extra caſtra & deducẽtes honore cõgruo ſepelire. Luxitq; eos plebs nimis amare propter mortem quæ ſit eis inopinabiliter accidiſſet. ſolos autẽ fratres eorũ & patrẽ nõ cogitare ex hac tribulatiõe Moyſes exorauit cũ deberẽt prę ponere dei honorem ſuę triſticię. Iã eñ Aaron & ſtola ſacerdotij videbatur indutus. ¶ Itaq; Moyſes omnem honorẽ reſpuens quẽ ſibi omnẽ multitudinem videbat offerre: ſolũ deo miniſterium celebrabat. Et aliq̃n quidem ad montem Syna ibat: aliq̃n vero in tabernaculum ingrediens reſponſa poſcebat. de quibus ſeorſum rogabat deũ. vt ſtola priuatus & alijs ſe cũctis publicum demonſtrabat in nullo ab alijs differre ſtudebat niſi tñ vt eorũ curã prouidere videret. Inſuper & cõuerſationẽ eorũ ſcribebat in leges ſecũdum quas deo grati viuerent & i nullo alterutros accuſarẽt: quas tamẽ dei prępcepto conſtituit

¶ Virtus gemmarum ſacerdotalis veſtis a deo in ſacrificijs aſſiſtente: & fulgor gemmarum rationalis victoriam diuinam pugnaturis promittens quę longo tempore ante Ioſephum ceſſauerunt. Módus quo vehebatur tabernaculum.

Capitulum octauum.

C. QVnc igitur de conuerſatione & legibus eorum exponã. Quod autem de veſte pontificis prętermiſi: volo profetre. Nullo modo enim malignitatibus prophanorũ reliqui occaſionem. Si qui tñ tales ſunt vt dignitatem dei tentent cognoſcere: omnipotentem deum legentibus ſcire dereliquit ſiue ad ſacra veniat: ſiue adeſſe nolit. Et hoc non ſolum hebręis voluit eſſe manifeſtuz: ſed etiam peregrinis iſta legentibus. ¶ Lapides autem quos ferre ſuper humerũ prædixi põtificem: erant oẽs ſardonices: eorum puto naturam amplius omnium ad humanam noticiã veniẽtiũ effulgere. Dum ergo ſacrificijs deus adeſſet: alter qui i dextro humero portabat micabat. & ex eo ita ſplẽdor exiliebat vt etiã procul appareret cũ prius hoc lapidi nõ ineſſet. Et hoc itaq; mirabile eſt. His tamẽ qui ſapientiã non abiectionem diuinorũ operũ nãciſcũtur. ¶ Quodvero mirabilius eſt dicã. Per duodecim enim lapides quos ſupra pectus pontifex ſutos in Eſſyn. ideſt ratiõale portat/ victoriã pugnaturis deus prenũciabat. Tantus eni ſplendor fulgebat in eis cũ nondum exercitus moueretur. vt omni fieret multitudini manifeſtũ eorũ auxilijs adeſſe deum. Vndẽ græci qui noſtras ſolẽnitates honorant: eo q̃ nihil in his cõtradicere valeãt: Eſſyn rationale vocãt. ¶ Ceſſauit itaq; & Eſſyn & ſardonix ſplendeſcere annis ducẽ
Nu.c tis anteq̃ hæc ego cõſcriberẽ: cũ deus moleſte ferret trãſgreſſiones legum. de quibus ſub opportunitate
7. dicemus. Nunc aũt ad conſequentia verba conuertar. ¶ Tabernaculo ſcz iam dicato & exornatis ſacerdotum rebus: populus deũ apud ſe eſſe cũ tabernaculo iudicauit & ad ſacrificia ſimul ad requiẽ eſt conuerſus quaſi omnẽ iam moleſtiã reſpuiſſet: & de futuris meliora deſiderãtes: munera deo alia quidem communiter alia vero ſeorſum ſe ſingulis tribubus offerebant. principes eni tribuum bini conueniẽtes:

Hęc predicta facta fuerunt anno prio exitus de Egypto.

Pręſentiã deus in tabernaculo manifeſtauit.

Sacrificiũ moyſi pfecto tabernaculo.

Feſtiuitas tabernaculi.

Spontaneus ignis i tabernaculo accenſus eſt.

¶ Nadab & Abiud qui i biblia dicitur Abius.

Ioſephus nõ ſequit diuiſiones biblię quę quinq; libros Moyſi ordinauit diſtinctos qñ ipe pmixtas penta theuci tradit hiſtorias. Neq; ẽt Moyſes qui pãtatheucũ cõpoſuit p libros diſtinxit imo totũ opus ſi in vnũ volumen(vt dicit magiſter hiſtoriarũ) redegit Eſdras vero qui totã bibliã a babylõijs cõbuſtã reparauit hoc opus i quinq; partiões ſiue i quinq; libros diuiſit

Fulgor gemmarũ rõnalis victoriã adeo pugnaturis nũciabat.

Modus quo vehebatur tabernaculum.

vehiculum & duos boues offerebant. Erantq; vehicula sex: & ita tabernaculum in itineribus deuehebant. ¶ Ad hæc autem vnusquisq; eorum phialam turibulumq; portabat, & capsam capiētem daricos decem plenam thymiamatibus: turibula vero & phiala argentea erant vtraq; sicios ducentos habētia. D.

Vasa ad tabernaculi decorē portata daricos

In phiala tamen septuaginta solummodo sunt expensi. Hęc erat plena farina oleo conspersa qbus vtūtur ad sacrificia. Super illas autem oblationes vitulum & arietem cum agno anniculo ad holocaustum id est totum incēdendum. Et cum his hyrcum pro oblatione peccatorum offerebant singuli principū. Sed & alia sacrificia quę salutares appellantur per singulos dies boues duos: & arietes quinq; cū agnis

Moyses deū in tabernaculo cōsulebat.

anniculis & hędis. Isti enim sacrificabant per duodecim dies. vnus i toto die. ¶ Moyses autem nequaq; ascendebat in montem Syna: sed ingrediens tabernaculum consulebat deum de actuum legumq; dispositione. quas humana sapiētia pręcellentes oporteret firmissime omni tempore custodire. Fit domū alias donum dei esse cunctis ostendit talesq; fore leges vt eas hebręi nec in pace per ępulas nec in belli ta necessitate transcenderent. Sed de his quidem legibus dicere suppono: aliā conscriptionē facturus.

¶ HISTORIA LIBRI LEVITICI INCIPIT.

¶ De legibus sacrificiorum & purgationum deq; modo holocaustum immolandi de hostijs pro gratia rū actione pro peccatis, de sacrificijs pro pauperibus, de sacrificio per ignorantiam peccantis, & sciēter secrete tamen, de sacrificio principum, & modo immiscendę farinę sacrificijs. Capitulum nonum.

De legibus sacrificiorum & purgationis.

Duo sacrificiorum genera

Modus imolādi holocaustu; priuato viro

Vnc tamen quarundam memorabo paucarū de purgatione & sacrificijs positarum: ¶ Etenim sermo mihi de sacrificijs faciēdus est. Duo sunt enim sacrificia quorum aliud quidem ab vnoquoq; priuate. Aliud vero celebratur a plebe. Fit hęc quidem duobus modis efficiuntur. Aliud quidem quando tantum quod immolatur incenditur. & propterea nomen holocaustomatis habet: id est totum incensum: aliud vero quod pro gratiarum actione persoluitur. & ad epulas immolationum exhibetur. ¶ De priori nāq; narrabo. Vir priuatus holocaustum faciens immolabat quidem bouem & agnum & hędum: hæc quidem annicula. Boues autem permittūtur immolare: etiam iam maiores. Sed hæc omnia masculini generis holocausta sunt. His autem cęsis limbum altaris sanguine perfundūt sacerdotes deinde purgantes ea membratim incidunt. et omnia super altare imponunt lignis instructum & subiecto igne flammatum. Pedes autem cum iecore purgantes & inter pinguedinem vna cum alijs offerunt. Pelles autem sacerdotes accipiunt. Fit holocaustomatis quidem iste modus est. ¶ Pro gratiarū vero actione hostias celebrantes: hæc animalia sacrificant. Matura quidem & anniculis grādiora masculina tantū fœminis combinata. Immolātesq; hæc: fundunt quidem sanguinem super aram: renes autem & adipem & omnem pinguedinem cum reticulis iecorum: & cum his caudas agni superponunt arę. Pectora autem & crura dextra sacerdotibus prębent & duobus diebus de reliquis carnibus ępulantur. Quæcunq; vero remanserint: concremātur. ¶ Similiter autem predicto modo sacrificij: etiā pro peccatis hostię celebrantur. Qui vero maiora sacrificia non habent offerūt colūbas aut turtures duas quarum alia quidem sit in holocaustum deo: alia sacerdotibus datur ad cibum. ¶ Certius autem de sacrificijs horum animalium in sacrificiorum sermone dicemus. ¶ Qui enim per ignorantiam in peccatum inciderit agnam & hędum fœminam eorumdem annorum offert. Et sanguinem quidem fundit sacerdos super aram non sicut prius: sed angulorum tāgit extremitates: & renes aliamq; adipem cum reticulo iecoris super altare imponit. Sacerdotes autē tollunt pelles & carnes ea die consumendas in templo. Lex enim in cras relinqui non sinit. ¶ Qui vero peccat sibiq; conscius est & nullum habet qui eum possit arguere arietem immolat lege pręcipiente cuius carnes in templo similiter sacerdotes comedent ea die. ¶ Principes autem in quibus peccant: sacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati: placant autem deum offerendo ad sacrificia thaurum & hędum masculum alias masculos. ¶ Lex autem præcipit in priuatis publicisq; sacrificijs etiam farinam mundissimam adijci. In agno quidem assarij mensuram in ariete vero duorum: in thauro trium: & hoc sanctificant super altare oleo mixtum. Nam & oleum offertur ab immolantibus. In boue quidem hyn medietatem. In ariete autē huius mensurę tertiā ptem: & quartam in agno. ¶ Hyn aūt mensura hebreorum antiqua fert cados atticos duos secundum quā mēsurā oleum offerebāt. ¶ Si quis aūt sacrificium non celebrans pro voto simile primitias offerat vnam dragmā super arā mittit reliquam vero ad vescendū sacerdotes accipiūt aut ad coquēdū. Nā & oleo fermētat aut certe ad faciendos panes sacerdote tollente quodcūq; ex ea ad holocaustū necessariū est

Modus hostias imolādi p gratiarum actione

Hostię p pctis.

Sacrificia, pro pauperibus

Sacrificiū p ignorātiā peccātis

Le.c.1 2.3.4. E

Le.c. 3.&.7

Le.c. 6.

Le.c. F.

Sacrificiū scienter peccantis secrete tamen

Sacrificium principum.

Modus immiscendę farinę sacrificijs.

Hyn mensura.

¶ Prohibitio de non imolando fœtum cum matre neq; ante octauum diem: de sacrificijs publicis & quotidianis sabbato duplicandis: de sacrificijs septimi mensis: & primis de festis eorum. Sanctificata tribu Leui aialia in hebręorum cibum determinat. Expellitq; a ciuitate leprosos. Capitulū decimum

A PRohibet autē lex immolari alia die natū vna cū genitrice ſed nec aliter immolari permittit niſi cū octaua dies nati trāſierit. ¶ Fiūt aūt & alia ſacrificia ꝓ lāguoribus euitādis aut ꝓ aliis cauſis & Le.c. 23. equalia libamina cū hoſtiis expendūt quorū in craſtinū aliquid remanere lex ꝓhibet. ſacerdotibus ſcilicet propriam ſumentibus partē. ¶ Ex publico ſumpto autem lex eſt agnum anniculum ſingulis diebus occidi. inchoāte die & termināte. Septima vero die quæ ſabbatū nuncupaſ duas occidūt: eodem ſacrificātes modo. ¶ In initio aūt mēſis: & quotidiana ſacrificia & duos boues cū agnabus anniculis ſeptē & ariete mactāt. hędum vero pro declinatiōe peccatorū: ſi forte ꝓ caſum obliuionis eueniat ¶ Septimo vero menſe quē macedones yperueretheum vocāt adijciētes his quæ prędicta ſūt thaurū & arietem & ſeptē agnas immolabāt & hędum pro peccatis: offerunt autē ſuper hæc duos hędos quorū alter quidē vnus vltra terminos deſerti dimittit futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorum alterū vero in ſuburbanis in lotū puriſſimū deducentes cū ipſa pelle totū incēdunt nihil oīno purLe.c. 3. gātes. cōcremaſ aūt ſimul thaurus nō oblatus a populo ſed ex ꝓprio ſumptu pōtificis prępatus. Quo interfecto & allato in tēplum ſanguinē eiuſdē ſimul & hyrci aſpergit digito cōtra mēſam ſpecies. Eodem aūt numero & pauimētū totiēſq; tēplum & aureā aram: & quod reliquū eſt circa maius veſtibulū portās ſuper hæc extremitates & renes & adipem cū reticulo iecoris ſuperiponūt altari. Prębet aūt & ariem deo pontifex ad holocauſtū. ¶ Quinta vero eiuſdē menſis & decima tempore ad hyemē iam vergentē tabernacula frigere iuſſit ſingulos per familias: metuētes frigus ꝓ anni cuſtodie. Dūq; prīam peruenirent in illa ciuitate quā propter templum metropolim haberēt feſtiuitatē eos octo diebus agere: & holocauſta facere & ſacrificia deo: & pacificas offerre hoſtias cēpit: vtq; in manibus portarēt ramos myrte & ſalicis. ſummitateſq; palmarū & virgulā mali pfici. ¶ Prima itaq; dierum holocauſtū ſit hoſtiarum ex tribus & decē bobus & agno vno aut pluribus & arietibus duobus adiecto hyrco ꝓ declinatiōe B peccatorū. Sex autem diebus ipſe quidē numerus agnorum & arietum cū hyrco ſacrificaſ. Subtrahitur autē ſingulis diebus vnus bos donec ad ſeptimū veniaſ. & ab oi opere die octauo quieſcunt. Et deo ſicut prędiximus vitulū immolant & arietem. & agnos ſeptē & hyrcū ꝓ declinatiōe peccatorū, hęc qdē hebręis tabernacula ſigentibus celebrare patrij moris eſt. ¶ Mēſe vero nouorū nūdico qui apd nos niſan appellaſ. id eſt anni pricipiū quarta decima luna ſole oppoſito in arietē: quo mēſe liberati a ſeruitute ſumus ęgyptiorū. ſacrificiū quod tunc egredientes ex ęgypto fecerūt immolare nō annis ſingulis quod paſcha dicit celebrare ſanciuit. Et vtiq; celebramus illud ꝓ tribus noſtras nihil immolatorū in craſtinuLe.c. 13. reſeruantes. ¶ Quintadecima autē ſucceſſit feſtiuitas Azimorū quę ſeptē diebus celebraſ. i qua Azimis veſcūt & ſingulis diebus tauri occidūt duo: & aries vnus: agne vero ſeptē: & hęc holocauſta fiūt. et hyrcus quoq; ꝓ peccato adijcit ꝓ ſingulos dies: ad epulū ſacerdotū. ¶ Secundo vero Azimorū die quę eſt ſexta & decima: frugū primitias quas metūt anteq; ex eis veſcātur deū iudicantes iuſtum eſſe primitus honorari: quo ſint hac vbertate cōpleti. offerunt hoc modo. Sicantes ſpicarū manipulum & confundētes: & munda ad coquēdum ordea faciētes: are dei aſſarium offerunt & vnā dragmā ex eo mittētes. reliquū ſacerdotū vſui derelinquunt: & tūc iā licebit oībus pro ſua metere voluntate. Immolāt autē in primitijs frugū agnum ad holocauſtum deo. ¶ Septima vero ſeptimana trāſacta poſt hoc ſacrificiū. quarum ſeptem ebdomadarū dies ſunt quadragita & nouem. pēthecoſtes celebraſ quam hebręi Aſartha vocāt: quod ſignificat penthecoſten: id eſt quinquageſimā. In qua offerunt deo panes de Aphrica ſicLe.c. 12. cata factos. cū fermento aſſariorum duorum: & ad mactādum agnas duas. hęc equidem deo ſolūmodo offeruntur. Nā cęnā ſacerdotibus prąparāt: nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittunt. Immolāt aūt ad holocauſtū vitulos tres & arietes duos & agnas quattuordeci: duoſq; pro peccato hyrcos. Nulla vero feſtiuitas eſt in qua holocauſtū nō faciunt aut in qua ex operibus laborū requiē nō habebūt: ſed in oībus & legitime immolationis ſpecies: & vocationis certus eſt modus. & eorū quæ ad epulādum immolant: & cōmuni tamen ſimilia cocta fermento carens datur aſſariorū viginti & quattuor. & ad panes faciendos expēdunt. Coquūtur eñ duo diuiſi ante ſabbatū: & ſabbato mane oblati ſupra ſacrā mēſa; Le.c.11 ponunt. ſeni ad alterutros cōuerſi duabus patenis aureis ſuppoſitis thure plenis. Qui permanēt vſq; ad aliud ſabbatum: & tunc pro illis alia deportāt. Illi vero ſacerdotibus exhibētur & thure incenſo in igne ſacro in quo oia holocauſta fiunt: aliud thus ſup alios panes adijcitur. Immolat aūt ſacerdos de ꝓpriis expenſis ſcdo per diem farinā oleo mixtā & modica coctione duratam: quod ſit menſura vnius aſſarij Cuius medietatem quidem mane. aliā vero medietatē meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integriorem denuo declarabo ſermonem. Sufficienter autē mihi etiā nunc de his videor enarraſſe. ¶ Moyſes autē tribū leui a cōmunione populi ſegregās ſacramenta vtiq; futurā ſanctificauit: fontium aquis valde puriſſimis: & ſacrificia ꝓ talibus legitima prębēs deo: tabernaculū eis ſacrataq; vaſa: & reliqua quæcunq; ad regimen tabernaculi videbaſ feciſſe contradidit quatenus præſidentibus & dicatis iā deo ſacerdotibus miniſtrarent. ¶ Et de aliis diſcreuit ſingula quæ comederēt: & a quibus ſe penitus ab

Prohibitio de nō immolādo ſetu cū mīe: & ante diem octauū

Sacrificium publicū quotidianū ſabbato dicatur

In initio mēſis.

In ſeptimo mēſe qui apd nos dicit Septēber.

Quinta & decima ſeptimi mēſis tabernacula fingebantur.

Modus ſacrificandi per octauam feſti.

Sacrificium in prio menſe qui apud nos. Martius appellatur paſcha celebratur.

Feſtum azimorum ſeptem diebus veſcuntur.

Sacrificiū ſcda die azimorum.

Primitię frugum offerebant ſcda die azimorum.

Feſtum penthecoſtes.

Sanctificata tribus Leui ab alijs ſegregaſ cui tabernaculum & ſacrata vaſa tradita ſunt.

Leprosi a ciuitate expulsi & semine defluētes & alij vt mulieres menstruose.

Sacrificium immundorum

Sacrificiū leprosorū sanatorum & huiusmodi.

Contra Iustinū historiographū falso dicētē lib. xxxvi. epithomatum trogi. Moysem fuisse leprosū & ideo ab ęgyptijs proiectum fuisse cū alijs lęprosis & eorum factum ducem.

De immūdicia mulieris puerperę & mundatione eius. Probatio si vxor a viro adulterasu spicetur

Adulteriū omnino phibitum

Qui coit cū muliere menstruata morti subditus est.

Duplex sacerdotiū purgatio quibus meretricem aut concubinā/ captiuā/ viduam ducere prohibitum est

Sūmus pōtifex solā virginē & vnicā poterat ducere nec ad mortuum licebat ire.

stinerent de quibus dū nobis occasio huius scripture prouenerit dicemus: adijciētes & causas p q̄bus motus alia quidē nobis ad cibū esse prętepit: abstinere autē ab alijs imperauit. Sanguinis autē totius vsum ad vescendū modis oībus interdixit. animā illū & spiritum putans. Sed & carnes sponte mortui animalis esum oino phibuit: & ab adipe & reticulo caprino & ouino & bubalino abstinēdum esse prædixit. ¶ Expulit aūt a ciuitate etiā leproso corpore maculatos: & semīe defluētes. Sed & mulieres q̄bus fit purgatio naturalis: remouere iussit vsq; ad septimā diē. Postquā diem quasi purgatas reneare permisit. Similiter aūt & mortuo faciētes exequias: post totidē dies legitimum ē redire. ¶ Eos aūt qui super numerum horū dierum in pollutione consistunt: sacrificare legitimum ē duas agnas quarum alteram quidem sanctificare cōuenit. alteram vero sacerdotes accipiūt. Similiter autē immolant & p eo cuius defluit semen quotiēs per somnium hoc patit (descendente eo prius in aquam frigidam) Idem facit: & quasi cum legitima vxore concūbit. Leprosos autem omnimodis expulit a ciuitate: cū nullo penitus conuiuētes. & nihil a mortuis differētes. Si vero quilibet supplicando deo hac ægritudine liberet: sanumq; colorē aliq̄n accipiat diuersa deo sacrificia cōpensabit. De quibus post hæc dicemus. ¶ Vnde etiā irrogabit quilibet eos qui dicūt Moysen lepra fatigatū & propter hanc causam similiū proiectorū ducē factū in chananeā venisse cū eis. Si enī hoc fuisset verū nequaq̄ hoc Moyses iniuria sua sanxisset: cū magis rationabiliter etiā hoc alijs introducētibus cōtradicere preualeret: qñ & apd gētes multas leprosi sint: & fruantur honore pręcipuo: & non solum iniuria & expulsione priuentur: sed etiam militias mereantur insignes & ciuilia eis cingula committantur: & in sacris & in templis ingrediendi habeant potestatem. Quapropter in nullo prohibebatur moyses si aliqua huiusmodi passione circa colorem ipse aut multitudo'quę cum eo erat vexaretur de istis meliora sancire: nullūq; detrimentum huiusmodi possionibus cogebatur inferre. Sed palam est quoniam hoc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moyses autem ab his mundus existens. etiam mundis contribulibus constitutis de languentibus hoc modo sanciuit & pro dei hoc honore decreuit. Sed de his equidem vnusquisq; cogitet vt voluerit.

¶ De immunditia mulieris puerperę & mundatione: de probatione vxoris viro de adulterio suspectę de prohibitis coitibus: de sacerdotibus et mulieribus quas ducere ipsis prohibetur. de iubileo anno & debito remittēdo. Capitulum vndecimum.

Vlteres aūt qñ pariūt intrare i tēplū phibuit sacrificiaq; cōtingere nō pmisit vsq; ad quadragesimū diē si masculus sit q pariat: duplicibusq; diebus si fœminā gñare cōtigerit. Ingredientes aūt post prędictę dilationis tps. sacrificia celebrabunt quę sacerdotes solēniter deo distribuit. ¶ Si qs autē adulterată suā suspicet vxorē offert farinę ordeaceę assariū & pugillū ex ea mittēs i altare reliquū dat sacerdotibus ad edendū mulierē vero cōstituat aliqs sacerdotū ad ianuas quę sūt cōuersę ad tēplū & velamē capitis eius detrahēs superscribit quidē i mēbrana dei vocabulū iubetq; iurare nihil eā viro nocuisse suo: nec pudicicie vitiū dirupisse. Q d si cōmisit vt femore dextro dissluctio putrefacto moriat. Si vero amorę nimio & huius rei zelo petulāter maritus hac suspitione moueret vt mēse decimo ei puer masculus gñet. Perfectoq; iureiurādo dei nomē diluēs emēbrana i phiala exprimat: sumēsq; terrā de tēplo circa parietes iacentē. & sup aspergēs mulieri dat bibendū. Illa vero si quidā iniustę accusata est cōcipit: & partus eius nutritur in vtero. Si autē de thoro maritali mētitur & deo etiā cū cōfusione vitā reliquā sustinebit. Nā & femur eius putrescit: & vterus vertitur ad hydropem ¶ Et de sacrificijs quidē & purgationibus eorū moyses cōtribulibus suis ita prospexit: leges autē tales exposuit. ¶ Adulteriū quidem oino prohibuit. foelicissimū esse credēs viros circa thorū esse securos. & ciuitatibus simul & domibus expedire filios esse veraces. Si matribus misceri: tanquā malum maximū lex negauit. Similiter vxori paterne & nutricibus & sororibus: & fructū vxoribus coire quēq; filiorū. tanquā prauā iniusticiā nimis odiuit. Prohibuit autē & mulieri naturaliter pollutę misceri et iumentis & masculis eo q̄ hęc libido nequissima videat. & aduersus eos qui hęc presumūt mortis supplicū prouenire decreuit. ¶ Sacerdotum vero duplicē fecit purgationem. Nam & ab istis similiter eos abstinuit. Et super hęc neq; meretrices neq; cōcubinas eos habere permisit neq; ancillā neq; captiuā eis nubere voluerit. sed & eas quę de cauponibus & pandocibus vitā agūt: & quę prius maritos hītes pro causis qui buscunq; dimisse sunt: ab eorū coniunctione prohibuit. ¶ Summum vero pontificem neq; mortui vti habere permisit vxorem. licet hoc alijs cōcessisset. huic soli dedit nubere virginem eāq; seruare vnde neq; ad mortuum sacerdos summus accedit. cū reliqui non prohibeātur solēnia fratribus & parētibus & omnibus suis mortuis exhibere: quos esse oportet simplices oi simplicitate vera. Quiter sacerdotes integer non est pasci quidē de oblationibus sacerdotis concessit: ascendere autem ad altare: in templū introire prohibuit. Hos itaq; non solū circa sacrificia mundos. Sed etiam circa cōuiuia & cultum suum studiosos & inculpabiles esse precipit. Ob quā causam stola sacerdotali vestiti et imaculati & circa oīa

D.

Le.c13

B

Le.c

Nu.c 5.

Le.16

F.

Le.c 21.

A. mundi sunt & sapientes existunt. Bibere vinū donec stola vestiti sūt ꝓhibentur. Insup & oues īmolant
Leui integras: & in nullo pollutas. ¶ Hęc igit̄ et in tpe vite sue gesta tradidit Moyses: quoꝝ quedā & in de
c xxv serto degēs adinuenit quatenus dū chananeā perciperēt hęc seruarent id est vt āno septimo requiē ter
re p̄beāt ab aratro & plātationibus sicut & ipsos septima die ab opibus cessare fāciuit & vt que spōte ori
untur de terra essēt volētibus in vsū cōmunia & cōtribulib⁹ & extraneis: nichilq; ex eis seruarēt. ¶ Hoc
autē fieri post septimā annoꝝ septimanā iussit: qui sunt anni quidē quinquaginta. Vocaturq; ab hebrę
is ānus qnquagesimus iubileus in quo debitores a creditore laxant & serui liberi dimittunt. Quod cū
essent cōtribules ꝑ quadā trāsgressione legū eos seruitij schemate castigauit: mortēq; sustinere ꝓhibuit
¶ Instante siquidē iubileo qd nomen significat libertatē: restituunt etiam agros antiquis dominis isto
modo. Conueniunt venditor agri simul & ēptor & reputantes fructus & expensas in agro factas: fructi
bus exuberasse cōpertis: vēditor recipit agrū: cū vero expēse trāscendunt: hoc qđ deest recipiēs ēptor
a possessione discedit. Cōnumeratis sc̄z ex equo fructibus & expēsis: prioribus possessoribus reddit a
grum. Eandē legem voluit etiam in domibus obtinere quę per vicos quosq; vēdunt. ¶ Nā de his quę
in ciuitate venduntur aliter definiuit. Si quidē anteq̄ impleatur annus recipiat: pecunias reddere do
mum cogitur emptor. Si vero completus annus fuerit possessionem confirmat emptori. Hanc igitur
Moyses constitutionem legum dum sub monte syna moratetur exercitus a deo cognouit alias agno
uit & hebręis scriptam ipse contradidit.

Spōte nascētia de ꝛra sint cōia volētibus invsū
Septē septima ne ānorū quin quaginta faciūt
Debitū āno qn qu agesimo re mittebatur.
De domibus in ciuitatibus ven ditis lex.

¶ HISTORIA LIARI NVMERORVM INCIPIT.

¶ Leges de modo bella exercēdi & numerus hebręorum a vicesimo āno vsq; ad quinquagesimū ad
pugnā aptoꝝ dēptis leuitis qui seorsum numerantur. Tube due argentee a Moyse instituuntur adcō
uocandū populū & mouendū tabernaculū. Pascha primo in deserto celebrato veniunt ad locū qui di
citur Eseroth vbi seditione cōtra Moysen facta conturnicum multitudo super ipsorum exercitum de
scendit quorum maxima pars pro murmure diuinitus punita interijt.

Leges de mō bella exercēdi.
Numerus oīm filioꝝ israel a ptoꝝ ad pugnā a vicesimo āno vsq; ad quinqua gesimū sexcēta tria milia sexcē ti quinquagita sine leuitis In bi blia ponit quin genti quinqua ginta.
Tēpus quo mo uebatur taber naculū &c.
Descriptio tube a Moyse primo inuente.
Modus mouē di tabernaculū
Aliter habet in biblia sed parū differt.
Pasca primū in deserto.
Moyses venit ad locū qui dicitur Eseroth: in bi blia āt Aseroth vbi seditio fcta est i populo cō tra Moysen.

¶ Capitulum. xij.

B. VM vero circa legislationē iā putaret ista sufficere: ad exercitij militaris iura conuersus ē ha
bens in animo bellicas causas attingere. Precipitq; principibus tribuū preter tribum leui: vt
Nūe. numerū pugnare valentium pfecte cognoscerent. Leuite enim sacrati erant & in ministerio
c.i. alio fungi nō poterāt. Examinatione itaq; facta: inuenta sunt milia sexcenta & tria: & sexcē
ti quinquaginta q potuissent arma pducere a vicesimo āno vsq; ad quinquagesimū. ¶ Pro leui tū ele
git inter principes tribū manasse filij ioseph. Hęc autē fuit supplicatio iacob ad ioseph dum fecisset fi
lios eius sibi p̄beri sicut p̄dixi. ¶ Erigētes alias figētes aūt castra tabernaculū i medio statuebāt: & ter
Nūe. ne tribus ꝑ latera singula tabernaculi cōmanebāt & plateas per mediū habebāt. Fratq; ornatus quasi
c.2. fori rerūq; venalium singulis i ordine cōstitutis & opifices artiū singularū in stationibus erāt. Nulliq; a
lio loco quā ciuitati cōpetēter edificate & collocate similis erat. Ea siquidē que circa tabernaculū erāt
sacerdotes tenebāt: deinde cuncti leuite. Exquisiti enim sunt etiam leuite masculi q vltra viginti anno
Nūe. rum essent: inuētiq; sunt viginti duo milia octingenti octoginta. ¶ Quotiēs vero sup tabernaculū sta
c.3. re ne bulā cōtingebat: tanq̄ ibidem deo cōmorante quiescebant. Cum vero conuerteretur procedebāt
¶ Adinuenit aūt & modū tube ex argento facte quę est hmōi: longitudinem quidem habēs pene cu
bitum. Est autem angusta fistula cantatorio calamo capatior: p̄bens latitudinē quę cōueniat ori ad su
Nūe. sceptionē spiritus & classico sono vicina quę hebraica lingua vocat asosra. Facte sunt tales due. Et vna
ca.x. quidē vtebantur ad iussionē & collectionē populi in ecclesijs celebrandam: altera vero cum oporteret
ad cogitādū de rebus necessarijs principes conuenire ambabus autē multitudo colligebatur. Cumq;
tabernaculū moueretur hęc fiebāt. Insonante priore qui habitabant ad orientalem tabernaculi ꝑtē
surgebāt. Cū vero secunda sonuisset qui ad austrum residebant apparabantur. Et ita in tectam inuo
luta tabernaculi medietas: p̄cedentibus sex tribubus portabatur: & alia media sequentibus sex. Leuite
vero omnes circa tabernaculū erāt. Tertio vero sonante pars quę cōuersa erat ad occidentē ferebatur
& quarto quę circa septentrionē. ¶ Vtebantur autem his tubis etiam in sacrificijs hostias offerentes: &
sabbatis & ceteris quoq; diebus. ¶ Sacrificauit autē tunc prius post discessum ex egypto quod pasca
dicit in deserto. Et post paulum ꝓcedens a mōte syna & loca quedam cōmutans de quibus dicemus
Nūe. ad locum q dicit eseroth vbi multitudo rursus seditionem fecit accusando Moysen & necessitatem ꝓ
xi. fectus sui dicēdo & qđ de terra bona suasisset eis exire. Et cū illam perdiderint pro felicitate quam se
ꝓmiserat p̄biturū diuersis miserijs tenerent astricti & aqua priuati. Et si contingeret vt etiā manna de
C. ficeret essent sine cōsolatione perituri. Cumq; multa seuiora in illum edicerent: vnus quidem mone
bat eos vt neq; Moyseos laborumq; eius exhibitorum pro salute cunctorum inemores esse deberent:
neq; de dei adiutorio desperarēt. Plebs aūt ad hoc potius est cōmota & cōtra Moysen maior turba cō

Moyses pop'm cõfortãs ꝓmittdo carniũ multitudinẽ. Cõtunicũ multitudo sup hebreorum exercitum. Punitio diuina supmu:murãtes. Applicatio hebreoꝝ iuxta terminos cananeorũ i terra quę vocaf conualis & in biblia dr desertũ pharã.

Exploratores duodeci mittũtur i terrã cananeorũ in biblia noiatur. Reuertunt exploratores fructus terre apportantes et populũ a bello suspẽdẽtes et timorẽ incutiẽtes. Auditis exploratoribus i possibile hebręi credunt hitare terrã vñ iterum murmurãt Moysen in crepãtes. Deliberant hebrei Moysen & Aaron interfectis redire i egyptũ quos impedierunt iosue et Caleph. Oratio Moysi & Aarõ ad deũ ꝓ populo. Nubes super tabernaculuꝫ dei presentiã significans Moyses populũ increpat eis penã ꝓ murmure predicendo sc3 qꝫ nõ intrarent terrã: sꝫ morerentur in deserto.

surgebat Moyses itaqꝫ confortans eos tali desperatione deiectos: licet turpiter abfuisset contumeliam D.
passus tñ ꝓmisit eis carniũ multitudinẽ ꝓbiturũ non vno die sed plurimis. Illis aũt hoc nõ credentibus
& dicẽte quodam vnde hęc posset tãtis milibus quę predixerat ministrate. Deus inquit & ego licet au-
dientes a vobis mala nõ tñ ꝓ vobis recepimus operantes & istud nõ tarde proueniet. ¶ Cũqꝫ dixisset
hęc cotumicibus repletus est omnis exercitus colligebantqꝫ eas circũstantes ¶ Dux autẽ nõ tarde red
didit hanc hebręis iniurią & maledictum in se cõmissum. Non parua siquidẽ multitudo eorũ mortua ẽ
& hactenus locus ipse cognominatur cabrotalia cuius interpretatio est desideriꝫ sepultura.
¶ Quomodo Moyses hebreos ad chananeorũ ſtnes duxit vñ duodecim mittẽs exploratores qꝫ eorũ
cõsiderarẽt regiones quibus post quadraginta dies reuersis terroreqꝫ populo cõcusso decreuerũt egy
ptũ repetere Moyse & Aaron interemptis. Capitulum decimum tertium.

DEducens autẽ eos exinde Moyses in terrã que vocatur cõuallis iuxta chananeoꝝ terminos Nũe.
existentẽ & ad habitandũ difficilẽ populum in ecclesiã cõgregauit eisqꝫ in cõtione locutus c.xiiij.
est dicẽs. Cum vobis deus duo bona ꝓmiserit: libertatem & felicis terrene possessionẽ aliud
deo dante iam possidetis aliud estis percepturi celeriter. In finibus namqꝫ sedemus chananeorum ar-
cebitqꝫ nos decetero procedentes neqꝫ rex neqꝫ ciuitas: sed nec omnis eorum gentis exercitus. Ergo ꝑ
paremur ad bellum Non ei sine labore nobis hęc terra cõcedit: sed maximis eã ꝑijs obtinebimus. Mit
tamus autem exploratores qui huius terre bona considerent: & quę virtus in ea sit habitantiũ. Añ oia Nũe.
vero vnanimes simus & eũ qꝫ est in oĩbus nobis adiutor & pugnãdi socius honoremus. Hęc itaqꝫ cũ di c.xiij.
xisset Moyses: multitudo ei honorẽ exhibuit. ¶ Eligitqꝫ exploratores duodeci notissimos viros: vnum
de vnaquaqꝫ tribu. Qui circũeũtes omnem terrã chananeorum a partibus circa egyptũ iacẽtibus vsqꝫ E
ad ciuitatem emathin: ad montem libani peruenerunt naturãqꝫ terre & incolarꝫ hominum cõsiderãtet
validã reuersi sunt quadraginta diebus omne hoc explentes insuper & fructus quos ferebat illa terra
portantes: eorũqꝫ habundantiam & multitudinẽ bonorũ quę terram illã habere narrabant. A volũta-
te autem bellandi populum suspendebant metuentes etiã sue paupertatis inopiam: dicẽteſqꝫ flumina
impossibila transituris: esse montes insuperabiles iter agentibus & ciuitates muris valde fortissimas: &
ãbitus earꝫ grandi munimine roboratos. in hebron autem etiã gigantiũ prolẽ se inuenisse dicebãt. Et
exploratores qdẽ vidẽtes qꝫ cunctis quos ab egypto egredientes inspexerãt maiores essent chananei &
ipsi tabuerunt: & multitudinẽ hoc credere cõpulerunt. Illi autẽ his quę audierãt possessionem illius ter
te difficile iudicabãt solutoqꝫ cõsilio vxoribus et filijs lugẽtes degebant tanꝫ nihil eis opere sed tan-
tum verbo ꝓmittere. Rursumqꝫ moysen increpabant: & inclamant ei eiusqꝫ fratri atqꝫ pontifici. Et pes-
simã quidem licet cum illorum blasphemijs habuerunt noctem. ¶ Mane vero ad ecclesiam concurre-
runt deliberationem habentes interfecto Moyse & Aarõ ad egyptũ denuo remeare. Vnus aũt explora
tor Ihesus filius naue de tribu effrain: & caleph de tribu iuda metuentes in mediũ ꝓcesserunt: tene-
bant qꝫ multitudinẽ cõfidere supplicãtes: & neqꝫ deũ falsitatis arguere: neqꝫ credere his quę ꝓ terrore
nõ verede chananeis dicta videbant: sed sibi potius qui ad felicitatem et possessionẽ bonoruꝫ eos dꝫ
tius imitarent qñ neqꝫ montium magnitudo neqꝫ altitudo fluuiorum virtutẽ colentibus effectũ pote
rit impedire maxime cum deus securitatem ꝑbeat eorũ & ꝓpugnator existat. Pergamus ergo dicebãt
simul ad hostes nullã timoris habentes suspitionẽ sed duci credite deo: noſqꝫ sequimini quo vocamus.
Et illi quidẽ hęc dicentes nitebantur iram populi mitigare. ¶ Moyses autem & Aaron in terram pro-
stratiꝫ rogabant deum non ꝓ sua salute: sed vt quiescere faceret ignorantem plebem eorũqꝫ sedare ani
mos ꝑsentis hesitationis passione turbatos. ¶ Astitit autem & nubes & instans super tabernaculum si-
gnificauit dei presentiam.

¶ Iratus dominus contra murmurantes ꝑdixit per Moysen illos in terram promissionis nõ intraturos
sed filos eorũ ipsoſqꝫ ꝓ quadraginta annos in deserto esse morituros. Capitulum xiiij.

DOyses autem iã confidens in media astitit multitudine: deumqꝫ per motum ꝓ eorum pande
bat iniuria ncepturaſqꝫ fore suppliciũ non qdẽ delicto dignũ sꝫ quale patres pro correptio-
ne infert filiorũ. Cũqꝫ trãsissent tabernaculũ coram deo ꝓ futura eorũ pditione deflebant: con- F.
memorabãtqꝫ populũ que passi ab eo et quãtis bñficijs pticipati ingrati circa eũ existerẽt qñ et nũc ex
ploratorũ terrore decepti sermones illorũ potius quã ꝓmissiones dei iudicauerint veriores. Et ob hãc
cãm nõ equidem perdere oẽs: neqꝫ eorũ exterminare genus quod omnibus hominibus habere apud
se potius honoratum verum chananeorum terram non eos esse potiturosneqꝫ eius felicitate letaturos
sed etiã sine domibus et ciuitatibus in deserto quadraginta annis esse victuros & hanc penam eos pro
iniquitate soluturos. Filijs autem vestris dicebat deus terram daturum se compromisit: illoſqꝫ particip a
turos bonis & duos eorũ fore que vos ipsi vobis inuidistis accipere. ¶ Cum hęc itaqꝫ moyses dei volũ
tate dixisset: & in tristitiã & erũnam multitudo cõuersa est: rogabãtqꝫ mo yſẽ vt eis ꝓpiciũ faceret deũ

A & a deserto liberatis p̄beret vrbes. Ille aũt dicebat deũ non hmõi h a bere cõsiliũ neq; scã; leuitatẽ humanã ductũ circa indignationẽ eor̄: ſ; habita deliberatione in eos sentẽtiã ꝓtuliſſe ¶ Nõ itaq; iudicãdũ eſt hęc oportere diſcredi ſi moyſes cũ vir vnus eſſet: tãta milia hominũ iraſcẽtiũ potuit mitigare & ad mãſuetudinis vota reducere. Deus ei aſſiſtẽs ei ſermonibus eius vinci multitudiẽ p̄parauit. q̄ppe cũ ſepius inobediẽtes inutilẽ ſibimet fuiſſe inobediẽtiã cognouiſſent. vtiq; in calamitatibus icidentes. Mirabilis vtiq; virtute & fortitudine fuit vir ille: ad credẽdũ ſibi de quibuicũq; populus auderet & hoc nõ ſolũ tp̄e quo vixit ſ; ẽt nũc ẽ. Nullus eni hebreorum q nõ tãq̃ eo p̄ſente & caſtigãte ſi forte ſit moribus incõpoſitus, obediat ſanctionibus eius licet alios latere poſſit. Et alia quidẽ inditia vltra hũanã virtutẽ eius exiſtũt. Oli ei q̄dã trãs eufraten habitãtiũ: quattuor menſiũ itinere venientes ꝓpter honorẽ noſtri ſacrificij: cũ multis piculis ſimul & ſũptibus ſacrificãtes. nõ valuerũt imolatione participari interdicẽte hoc Moyſe q̄buſlibet q nõ ſint nr̄is legibus eruditi: neq; nobis ex paterna traditiõe cõuicti. Et alij neq; ſacrificãtes: alij vero ſemip̄lena ſacrificia reliquẽtes alij aũt neq; initiũ ingredi in tẽplũ valentes facere diſceſſerũt: obedire moyſeos p̄ceptis potius q̄ ſuã voluntatẽ facere p̄ponentes. Et cũ ꝓhibẽtẽ ſe de talibus nõ metuerẽt: ſolã tñ cõſcientiã metuentes. Sic legiſlatio quę videbaꝫ dei: fecit illũ virũ meliorẽ ſua natura putari. ¶ Sed ẽt ãte tp̄s modicũ huius belli: claudio romanis iperãte hyſmaele apud nos exiſtẽte pontifice cũ fames noſtrã regionẽ talis obtinuiſſet: vt quattuor dragmis vẽderet aſſariũ: allara farina ad feſtiuitatẽ azimor̄ in choros ſeptuaginta q̄ modij q̄dẽ ſinguli ſũt vnus & triginta attici aũt quadraginta & vnus nullus ſacerdotũ p̄ſũpſit comedere: cũ ſcilicet terrã tanta inopia detineret: quippe cũ me tuerent legẽ & iram quã etiam ſuper iniquitates hominibus occultas ſollet inferre diuinitas. Igitur non oportet ãmirari de his quę nũc geſta ſunt: qñ nunc etiã littere a moyſe derelicte tantã virtutem habeãt vt etiam inimici noſtri fateãtur quia his qui conſtituit rem publicam noſtram per Moyſen eiuſq; virtu

B tem: deus eſt. Sed de his quidem vt pla cuerit vnicuiq; conſideret.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit liber quartus qui continet tempus annorum viginti.

¶ Hebręi contra moyſen murmurantes ipſo neſcẽte, chananeos armis agreſſi quorũ multitudo interficitur alia turpiter fugiente quibus cõſiliũ dat exercitũ procul a chananeis educere.

¶ Capitulum primum.

Nũe. 14

HEbręoſq; itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat ẽt ꝓhibente deo ad chananeos accedere. Non eni aquieſcebãt Moyſeos ſermonibus obedire ſed ẽt preter illius' voluntatẽ ſãperare ſe hoſtes extimantes: illũ quidẽ accuſabant ſuſpitionẽ hñtes eo q̄ eor̄ negotiaretur inopiam & vt ſp eius viderent egere ſolatio. Preliarivero cõtra chananeos egreſſi ſunt dicẽtes deũ nõ ꝓpter Moyſen eis auxiliari: ſed cõmuniter gẽti ſue ferre ſolatiũ ꝓpter maiores eorũ ſuãq; virtutem quorũ ꝓuidentiã habuiſſe videbatur. Et qñ qui prius libertatem prebuiſſet etiã tunc laborare, volentibus ferre ſolatia nõ tardaret. Dicebantq; etiã ſolos poſſe ſe hoſtibus preualere licet, vellet Moyſes deum ab eis alienare oĩbuſq; hoc expedire & ipſi ſui rectores

C eſſent & non egyptiorũ iniuria degreſſi moyſeos tyrannidẽ denuo ſuſtinerent & ſecundum eius viuerẽt voluntatem nec deciperent quaſi diuinas ẽt ſola vtilia ꝓ eius deuotione p̄diceret tanq̃ non oẽs eſſent de genere abrahã ſed vnus eſſet his auctor omnium cui deus omnia noſſe futura p̄beret. Qui viderẽt ſapere ſi huins ſuꝑbiam condẽnantes & deo credentes obtinerent terram quã eis volentibus cõpromiſerat & nõ ꝓpter predictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent ꝓhibentem. Ergo cogitãtes inopiam a deſertũ ꝓpter quę ad hęc potius vrgebãtur ad chananeorum bella' ꝓfecti ſunt deum ducem exiſtimãtes & nõ ad legiſlatoris ſolatiũ ſuſtinentes: donec ſibi meliora fore decernerent. Quo facto: hoſtes aggreſſi ſunt: Illi ſiquidem eorũ nõ obſtupeſcentes inuaſionem ſeu multitudinẽ eos fortiter exceperunt: & hebręorũ multitudinem interemerunt. Reliqua alias relique vero militia cohortis eorũ ſoluta eſt: ſe ſtatiq; turpiter ad tabernaculũ confugerunt. Et eo q̄ ꝓpter ſpem tante calamitatis occubuiſſet oĩno deiecti ſunt, & nihil vtile de cetero ſperabãt cogitãtes, q̄ hęc p iracundiam prouenſſent, accedentibus ad bellũ contra illius voluntatẽ. ¶ Moyſes aũt videns ſuos perditione compreſſos: & metuẽs ne victoria confidentes inimici & appetentes maiora ſuper eos laccederent: iudicauit exercitum procul a chananeis educere ¶ deſertũ. Cũq; ei multitudo cõſentiret: quę vti cognouerat q̄ abſq; p̄ceptionibus eius ꝓuidẽtie preualere nõ poſſet: eleuato exercitu abijt in heremum faciẽs eos ibi quieſcere nec prius chananeos adire: donec a deo oportunum tempus acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitu & ꝑcipue apud eos qui in erumnis calũniatores & inobedientes exiſtunt hoc etiã iudeis euenit. Nam dũ eſſent ſexcẽta milia: & forte pre multitudine conſiliis melioribus minime ſubijcerent: inopia potius & erumnis iraſcebantur aduerſus alterutros & contra ducẽ. ¶ Seditio nãq; tunc eos qualem nec apud grecos nec apud barbaros factã nouimus apprehendit: ꝓ qua oẽs deſerẽdos a deo atq; p̄ditionis periculũ

Virtus diuina in Moyſe manifeſtat q vnus tantã hominũ milia mitigauit.

Quomodo volũtati Moyſi reſiſtere non poterant.

Eames maxia tempore. Claudij imperatoris hebręos vexauit.

Timor legismaximus hebręis

Suſpectus Moyſes hebręis q contra eius voluntatẽ chanaꝛneos bellꝯ agrediuntur.

Hebręi Moyſẽ criminantur & ab ei' dñio ſubſtraher volũt.

Hebręi neſciente Moyſe cõtra cananeos armaparant & multitudo eorũ interficit alia parte fugiente. Cõſiliũ Moyſi de exercitu educẽdo ꝓcul chananeis.

Seditio maxia iter hebręos q̄ oẽs erant p̄dendi; niſi Moyſi oratio deũ placaſſet.

suscepturos eripuit moyses: oblitus malorum licet paulominus ab eis fuisset occisus pro cuius precibus nihil mali eos deus sustinere pmisit: licet legislatorē suū contumelijs affecissent: & mādata quę p moy- D.
sen ipse dederat despexissent eripuit tamen eos quādo pro seditione sua mala prouenire potuerūt. nisi ipse eorū periculo ꝓspexisset. Seditionem vero & quemadmodū postea moyses cōuersatus est narrabo predicens causam propter quam talia sunt commissa.

¶ Seditio chore leuite & plebis ab eo cōcitate cōtra Moysen & Aarō fratrem ꝓ sacerdotio. Cui Moy- ses excusationis verba dedit & vt cum thuribilis & ignem crastinū veniant ordinauit & iterū sciāt quē deus voluerit fungi sacerdotio. ¶ Capitulum. iij.

Seditio Chore & plebis ab eo concitate cōtra Moysē & aarō pro sacerdotio.

CHore hebręorum & genere nobilis & abundans diuitijs & lingua facilis & ad persuadendū plebi nimis idoneus vidēs moysen in maximo honore cōstitutū p inuidiā hoc grauiter fere bat. Nam cum esset ex ea tribu: erat eius pariter & cognatus & moliebatur quasi iustus esset vt eam gloriam ipse potius obtineret: q & ditior illo & genere apud leuitas non videretur es se deterior. Clamabatq; dicens esse crudelem moysen gloriā sibimet aucupatū: & hanc p calliditatē ac- Nūe.
quisisse sub occasione quasi videret deum. & contra leges Aaron fratri sacerdotium dederit: nō cōmu- xvi.
ni placito plebis sed suo iudicio: & sup hęc modo tyranni co honores quibus vellet impenderet. Seuius

Inuidia Chore & seditio. cōtra Moysē & Aarō pro sacerdotio.

autem dicebat esse & vltra violentiā quia lesionem latenter videretur inferre: qñ non soluz nolentibus sed neq; intelligentibus insidias eius honores: aut vim facere contenderet quia cum sciunt inquit homi nes nomine violentia preualere. Hanc quidē volentes boni videri non inferunt dolosa tamen arte ma- chinant: quatenus desideratū perueniāt ad effectum. his & his similibus suadebat plebi q̄ alias quia vtile foret: vt dū adhuc hmōi latere se crederent punirentur: nec sinerentur ad potiorem accedere cu- mulū: ne manifesti fierent inimici. Audiebatq; dicēs. Quā rationem reddere poterit Moyses vt Aaron & filijs eius dederit sacerdotiū? Si enim ex tribu leui deus honorē alicui prebendum esse decreuit: ego hunc iustior sum accipere genere quidē ipso consistens quo moyses: diuitijs autem & forma potentior Si vero maior tribus queritur dignum est vt ruben tribus potius honoretur. Et hūc accipiant Dathā & Abiron & phalas. Isti enim seniores erāt in illa tribu: & potētes facultate pecuniarū. ¶ Hec itaq; chore

Ambitio chore

dicens volebat quidē videri cōmuni vtilitati prodesse: opere vero agebat vt hūc honorem in se popu- li suffragatione trāsferret. Et ille quidē hęc maliuole plebi cñ doloso dicebat eloquio procedente vero E
sermone paulatim ad multos acrescentibus auditoribus contra derogationē. Aaron ois exercitus agita tus est. ¶ Erant enim cōcordātes cum chore ducenti & quinquaginta viri priores: studētes quatenus fratrē moyseos sacerdotij iure priuarent & p hoc eum exhonorarent. Tūc itaq; populus vt etiam Moy sen lapidaret aggressus est & in ecclesiam inordinate & turbulente conueniebant: & ante tabernaculū dei clamabāt oēs. Exeat tyrānus & populus ab eius seruitio liberetur q̄ sub occasione dei violenta man data precipit. Dicebāt enim quia si deus ipse sacerdotē futurū eligeret dignissimum ad hūc honorē p- beret & non eū multis inferiori daret. Et si decreuisset hunc Aaron dari coram populo faceret & non in fratris hoc relinqueret potestate. ¶ Moyses autē cū derogationem chore iam ex multo prescisset etiam

Consentientes cum chore Violētia popu- li contra Moy- sen eum lapida re volentis.

irritatum populum nō expauit: sed confidens rebus quas fideli deuotione tractabat & sciens fratrē dei voluntate sacerdotium & non suo munere meruisse ad cōsiliū venit. Et multitudini quidem nihil om- nino locutus est: ad chore autem clamans: cū esset dexter etiam in alijs & ad loquēdum populis nimis ingeniosus. Mihi inquito chore & tu vnusquisq; horum ostendebat autē ducentos & quinquaginta vi ros) honore digni esse videmini & totū exercitum huiusmodi honore hon priuo: licet non habeā quę vobis ex diuitijs & culmine al te dignitatis exstunt. Igitur, sacerdotū Aaron nōeo q̄ diuitijs precellat: cum tu ambos nos pecuniarum magnitudine videaris superare: neq; ꝓpter genus quādo cōmune hoc nobis fecit deus eur dem progenitorem nobis dans. nec ꝓpter fraternū amorem quod iustius alter ha- bere potuisset. hęc ego contuli fratri. Nā si non cogitarem de dei legibus: honorem hunc mihi potius p- buissem: quando plus mihi ego sum vicinus q̄ alter & mihi magis altero familiaris existo. Nam neq; sa- pitēs cōsilium erat memet periculis subdere: & alijs ex tali causa felicitatis dona conferre. Sed ego a ma F
litia sum remotus. Deus autem se contemni non despexit neq; nos ignorare voluit q̄ hoc faciētes ei p- statis: & ipse eligens sacerdotem futurum sibi a querela nos huiusmodi liberauit. Non enim Aaron gra mea hoc & ꝓ iudicio diuino sortitus est. Vñ ponat hoc deus i medio q̄si ab disceptādū vt nūc q dignus ad hoc inuenit accedat. Quod ei deus dedit nō derelinquimus: si volētes accepisse iudicamur cū sit ipi um honorē quem ille ꝓbet non adire: & nimis irrationabile vniuerso tempore securitatem promitten- te deo cōtenere. Sz nūc iterū ꝓbari vult eū q ꝓ nobis debeat ei hostias immolare: & ꝓsul pietatis existere

Moysi ad cho re seditio sū ver ba responsiua.

Iterata ꝓbatio quis sacerdotio dignus deo ꝓ ha beatur.

Incōgruū nāq; ē o chore vt quilibz appetēs honorē deo hūc ꝓhēdi cui voluerit auferat ptāte. Igitur sedi tiōe & hmōi turba qescite Mane vero oēs q sacerdotiū queritis turibula singula portātes a vris domibus cū thymiamate & igne venite. Sz & tu chore cede deo iudiciū & i his eius expecta sētētiā & ñ semetipsū

A. Deo velis facere meliorē ſed potius adeſto de hoc honore taliter iudicandus. Necnō & aaron arbitror ſi tereſſe iudicandum: cū eiuſdem ſit generis & in nullo poſſit de rebus ſacerdotij iuſte culpari. Cōueniē teſq; pariter corā omni populo incenſum facite: & cuiuſcūq; veſtrꝝ ſacrificiū ſuaue iudicauerit deus hic nobis ordinabitur ſacerdos & ita a derogatione fraterna tanq̄ e i honorē ſacerdotij ego donauerim libe rabor. ¶ Hec moyſe dicēte: & a turba & ab eius ſuſpitione multitudo ceſſauit: & laudauerūt cuncti quę dicta ſunt erat enim vir optimus & loqui vtilia videbatur. Tunc ſiquidem conſiliuz eſt ſolutum. ¶ Al tera vero die cuncti congregati ſunt in eccleſia vt adeſſent ſacrificio: & electioni de ſacerdotio cōcertā tium. Eratq; populus conturbatus: cū eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorum. Et alij delectabantur ſi moyſes malignus oſtēderetur: ſapientes vero ſi huiuſmodi ſeditione liberaretur. Metuebāt enī ne p̄ cente turba ordinator eorū diſcipline potius deperiret. Omne ſiquidem vulgus cū naturaliter queri cō gaudebat de eis q̄ ip̄āte ſūt cōſtituti: & ad ea q̄ forte placauerit ſuā mouere ſētētiā tumultus afficiebat ¶ Moyſes ad Dathā & Abyron qui de tribu erāt Rubē (miſſis miſtris venire recuſātes) iuit quos (Moy ſe orāte & innocētiā ſuā allegante) terra deglutiuit viuos. Igniſq; de celo deſcendens cho re & cum eo concordātes conſumpſit: peuntiūq; thuribula pro rei memoria iuſſit cuſtodiri. ¶ Capitulū tertiū.

Varietas popu li in expectatōe futurorum.

Naturale vulgo conqueri de do minis.

Moyſes dat hā & avbyron va dit adſe venire recuſantes.

Nūe. 16. MOyſes aūt miſſis ad Dathā & Abiron miniſtris: eos ſecūdū cōſtitutū venire iuſſit & ſacerdo tiū expectare. Cum vero nec obedire eos nūcij retuliſſent nec velle dicerēt moyſi quaſi con tra omnem populum malignitate creſcenti ſuccūbere: audiēshęc ab eis Moyſes ſequi ſe ma iores natu precipiens ibat ad Dathan & Abyron: nec eſſe putabat indignum ad ſuperbos accedere. Il B. li vero nihil contra dicentes ſecuti ſunt. Dathan autē & qui cum eo erat cognoſcentes Moyſen cum no bilibus populi ad ſe venire: accedētes cū vxoribus & filijs ante tabernaculū: reſpiciebāt qd Moyſes eſſet acturus. Frātq; circa eos famuli cōſtituti vt ſi vellet aliquam violētiā Moyſes facere vindicarent. ¶ Il le vero cū veniſſet in p̄ximum manus ad celos tendens: multumq; clamans ita vt populus cunctus au diret: ait. Domine celi & terre & maris: tu enim mihi meoꝝ actuū fideliſſimus teſtis quoniā oīa volun tate tua feci: tu fugientibus p̄buicti viam: miſericordiam in omnibus faciens neceſſitatibus Hebręorū eſto meus in his verbis auditor. Tibi nāq; nec quod agitur nec quod cogitatur abſcōſū eſt: & ideo neq; cōprimis veritatē: vt horū contra me velis ingratitudinē defenſare antiquitatē ſcilicet meę generatio nis ipſe noſti certiſſime nō auditu cognoſcēs ſed viſu: his quę facta ſunt tūc aſſiſtēs. In his ergo, quę de me licet veritatem aperte ſcientes iniuſte ſuſpicantur: te mihi teſtē p̄cor aſſiſtere. Et ego nāq; vitā ſim plicem habens: mea quidem virtute: tua vero voluntate: hāc mihi raguele ſocero relinquente: illorū bo norū adeptionē deſerens meipſum tradidi pro iſtorū erūnis. Et primum quidem pro libertate eorum nunc vero p̄ ſalute maximos labores toleraui: omniq; periculo me p̄ne ſubieci. Nūc ergo qm̄ velut ma lignus in ſuſpitione iſtū viris quorū vita meo labore ſubſiſtit: qui mihi locutus es ī mōtem ſyna: & tue vo cis tunc auditorē eſſe voluiſti & inſpectorem p̄digiorū quę in illa loca feciſti & iuſſiſti ad egyptum pro perare & tuā voluntatez his innoteſcere qui egyptioꝝ mouiſti felicitatem & a ſeruitute his prebuiſti re C. fugiū: mihiq; ptātē pharaōis paruulā demōſtraſti & in terrā pelagus neſciētibus nobis itinera cōuertiſti & p̄mixtū mare egyptioꝝ necibus cōturbaſti: q̄ nudis armoꝝ mūimia cōtuliſti: q̄ corruptos fōtes nimis heſitātibus potabiles feciſti potūq; nobis ex lapidibus p̄duxiſti q̄ a terrēis cibis iopes maritimis ſatiaſti q̄ ēt cibū celeſtē p̄buiſti p̄mitus nō ip̄ectū: qui legū modos dediſti & ordinē nīe reipublice demōſtra ſti: veni dñe oīm iudex & teſtis meus & quē ſuffragia vlla nō redimūt. Tu noſti qa nullū munus ego cō tra iuſtitiā ab hebręis accepi nec cōdēnaui p̄p diuitias pauptatē neq; cōtra vniuerſitatis leſſonē cōuerſa tus ſū q̄ nūc in extraneas meorū ſtudiorū ſuſpitiōes incurri tāq̄ te ñ iubēte ſz mea potius volūtate face dotiū dederi. Aarō oñde parit nūc qa oīa tua p̄uidētia gubernāt & nihil fortuitu ſz tue volūtatis īterpo ſitiōe p̄ueniūt ad effectū. ¶ Et qm̄ ſollicitudinē gñis geris hebręorū: vindicaī Abirō, & Dathā q̄ de inſō ſibilitate cōdēnāt q̄ſi mea videāt arte cōpreſſi. Fac itaq; ſup eos apertū p̄uenire iudiciū ita cōtra gloriā tuā ſeuiētes nō eos cōi mō faciēs trāſire de vita neq; hūana lege moriētes de ſeculo p̄ti recedere ſz de glutiat eos ſimul & gñationē & ſubſtātiā eoꝝ ſra quā calcāt. Hęc ei erit tue virtutis oñſio atq; doctria cū ctoꝝ. Sic ei caſtigabis eos qtaha d te nō bñ ſuſpicāt. Sic ego miſter p̄ceptoꝝ tnoꝝ fidel oibus appebo D. Si aūt vere cōtra me derogaſſe noſcūt illos qdē inoxios ab oīleſiōe ſeruato; necē vero quā illis optaui fa cito meā: & pēas ab eo exige q̄ tuā voluit nocere plebē: vt decetero pax cōcordiaq; ſuccedat. Sana mul titudinē tuis p̄ceptis: obediētē illeſā cuſtodiēs eā a pena p̄ti huius exortē. Tu ſiqdē noſti qm̄ nō eſt iu ſtū p̄ eorū malitia ſupplicātiū ſuſtinere cōiter cūctos iſrahelitas. ¶ Hec eo dicēte ſimul & flēte repēte q̄ dē terra cōmota ē: & veluti violētia vēti turbatis fluctibus agitata Populus aūt cūctus expauit gratiq; & duriſſio ſtrepitu p̄ illorū tabernacula cōcitato terra ſciſſa eſt & oia quecūq; erāt illis gratiſſima in ea ſūt prorſus abſorpta. Quibus ſic exterminatis neq; occurrerēt quidā illud agnoſcere: mox aptio ſup eos ter re reducta eſt & red integrata: quaſi nihil horū que p̄dicta ſunt factū eſſe videret inſpicientibus. Et illi

Commomarat moyſes diuina beneficia colla ta hebręis.

Allegat moy ſes ſuam inno centiam & iuſti tiam.

Petit vindictaz in Abirō & Da tham

Diuina vltione terra deglutiuit Datham & A byron & ſibi eā ſentientes.

q̃dē ita perierūt. ¶ Probatiōe vero diuine virtutis effecta. cognati qdē eor̃ volebāt nō ſolū calamitate D.
que digna gemitu quidē videret ſed ēt ꝓximitatis affectu. Sapiētes aūt quos euidēter volūtas latebat
illorū euentus iudicij certos fecit: et decernentes quia veluti erratici deperiſſent qui fuerant cum Dathā
neq; de eis triſtarentur. ¶ Igitur moyſes euocauit eos qui de ſacerdotio cōtēdebant propter ſacerdotū
ꝓbationē: quatenus ſcirēt cuius ſacrificiū deus ſuſciperet: illum conſtitui ſacerdotē. Cōueniētibus aūt
ducentis & quadraginta viris: qui & ꝓpter patrum virtutem honorabantur a populo & ꝓpter ſuā illos
etiā trāſcēdebant: proceſſerunt quoq; & aaron & chore & ante tabernaculū oēs ſanctificauit in turibu-
lis; que ferebant. Ignis vero repente tantus effulſit quātū nullus opifex vidit nec de terra ꝓtvs: vel cō
curſione fluctuū aut violētia ſpirituū materia ad inuicē ꝓcuſſa ſpōte aliqñ viſus eſt exiſtere ſed qualis po
tuit dei voluntate ſuccēdi: & clarus & flāmeus. Quo veniente ſup eos (cuncti ducenti & quinquaginta
& chore ſimul extincti ſunt) itavt etiam neq; corpora eorum alicubi viderentur. Solus autem liberatus
eſt Aaron nihil ex igne leſus q̃ vtiq; ideo videbatur electus. ¶ Moyſes aūt his peuntibus volens pe- Nūe.
nam eorū memorie reſeruari: eāq; futuros agnoſcere iuſſit. Eleazarum Aaron filiū thuribula eorū circa c.xj.
altare eneū collocare: vt i memoriā eſſēt futuro generi que illi ſūt paſſi q̃ putabāt virtutē dei ſe poſſe de
ludere. Et aarō quidē iā nō munere Moyſeos pōtificatū ſe habere credebat ſed dei iudicio patefacto
cū filijs firme ipſo honore fruebat. ¶ Seditiō ñ nec ita ceſſauit: ſed multo magis augebat & crudelius
accreſcebat. Eratq; tumultus valde deterior & nunq̃ hoc malū finiri putabat: ꝙ lōgo tpe pmanere. Ho
mines namq; credentes iā nihil ꝑter dei prouidētiā geri: & hec abſq; grā dei circa Moyſē geſta minime E
iudicātes: culpabant Moyſen eo q̃ tāta ira dei nō tm nō ꝓpter iniuſticiā punitorū quātū ꝓpter fauorē
ꝓuenerit Moyſeos. Illos enī periſſe dicebāt nihil deliquētes niſi q̃ circa religionē dei ſtudiū habuiſſēt
Moyſen vero interitu taliū viror̃ & omniū optimorum populum deleuiſſe: inſuper & fratri ſacerdotiū
d ediſſe quod auferri nequiret: nullūq; aliū ad hoc vlterius ꝓmoueri cum prioree viderent ita periſ-
ſe. Super hec etiā & a cognatis extinctorum ſupplicatio multa fiebat ad populū: vt gloria moyſeos mi-
nueretur. Hoc enim ad ſuam cautelam accedere iudicabant.

Moyſes contē-
dentes de ſacer
dotio cōuocat.

Diuinus ignis
ſuper chore &
ſuos complices
qui omnes con
ſumpſit ſunt ſo
lo Aar liberato:

Moyſes mādat
thuribula eorū
perierant cuſto
dire pro ſancti
memoria.

Iterata ſeditio
contra moyſen
mortuo Chore
& cetero

Prudētia moy-
ſi patienter po-
puli tumultum
audientis.

¶ Moyſes populi tumultū patiēter ferēs tribuū principibus p̃cepit vt ſinguli tribuū virgis noia inſcribe
rent & illū ſacerdotiū habiturū in cuius virga deus ſignū oſtēderet inter quos & Aaron erat cuius ſo-
la virga floruit & fronduit & amigdala produxit quo viſo moyſes tribū Leui aꝑ filijs ſegregauit deo ſer
uituram decimas fructuū & ciuitatum poſſeſſionem aſſignando.

¶ Capitulum. iiij.

Precipit Moy-
ſes a tribuū pri
cipibus vt vir-
gis tribuum no
mia ſcripta por
tent.

Virga Aaron ſo
la inter alias flo
ruit qd fuit ter-
tium ſignuu di
uine volūtates
eum habere ſa-
cerdotium

Moyſes tribuz
leui aꝑ filijs & mi
litia ſegregat
deo ſeruitutem
aſſignando ei
poſſeſſiones ci-
tum & decimas
fructuuz vt deo
liberius ſeruiret

De nazareis.

MOyſes aūt diu populū in tumultu cōſtitutū patienter audiebat: metuēsq; ne q̃d iterū ſeditio Nūe.
nis emergeret: & magnū malū aliq̃d ꝓueniret in eccleſia multitudinē congregauit: & ſuſtinēs .xvij.
audiebat: nec ad ſatiſfactionem veniebat ne magis vulgus exacueretur auditu. ¶ Hoc autez
ſolū principi tribuū p̃dixit: vt nomina tribuū ſuis virgis inſcripta portarent. Illumq; ſacerdotium habitu
rum in cuius virga deus iudicium glorie deſignaſſet. Portauerunt ergo oēs alij virgas & Aaron ſcribēs
in virga ſua tribum Leui eaſq; moyſes in tabernaculo dei collocauit. Altera vero die protulit virgas erāt F
enim cognite cum eas tunc ſinguli viri ſignaſſent & coram de multitudine deportaſſent. Et alias quidē
virgas in quo ſchemate eas accepit moyſes i eo permāſiſſe videbāt. De Aaron aūt virga germē & ramos
ortos & fructū ſpecioſum amigdale ex eo ligno ꝓceſſiſſe mirabant. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi vi
ſionē: & licet aliqd fuiſſet odiū circa moyſen & aaron. hoc cōtinuo relinquētes mirari ceperūt i illis dei
iudiciū & de cetero placito diuino fauentes: ſinebāt aaron habere pontificatū. Ille ſiquidē tertio iā eum
ordinante deo hunc honorem firmiſſime poſſidebat. Hebreorum itaq; ſeditio licet multo tēpore vigue Nūe.c
rit: hoc tamē modo quieuit. ¶ Igitur moyſes leuitarū tribum ſeruiturā deo a p̃lijs & militia ſegregauit xviij
ne ꝓpter inopiā aut queſtum neceſſariorum ad vitam preſentem eſſent circa ſacrificia negligentes. Iuſ
ſitq; vt ꝺū ſecundū voluntatē dei chananeam obtineret hebrei: leuitis octo & quadraginta ciuitates bo
nas & p̃cipuas diſtribuerēt. Sz trā nō muros duū alias duorū miliū cubitorū ad eos ptinere deciripſit. Su
per hec autem & populum conſtituit annorum fructuū decimas ipſis leuitis ſacerdotibuſq; p̃bere. Hec
autē ſunt que accepit hec tribus a populo. ¶ Neceſſariū autē iudicauit ipſorū ſacerdotū que ſūt ꝓpria
declarare. Quadraginta & octo quidem ciuitatum: tridecim ex eis leuitis cedere p̃cedit: & decimarum
quas a populo per annū accipiunt: decimas eis diuidi: inſuper etiam primitias omnium frugum de ter-
ra naſcentium offerre deo populum iuſtum eſſe ſanciuit. Quadrupedum vero que ſacrificijs offerun
tur: quod primitus naſci tur ſi maſculus ſit immolandum p̃beri ſacerdotibus iuſſit vt ipſi cum domo tota Nūe
epularentur in ciuitate. Sacratorum vero que comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges do- c.vj.
minus ſictum & dimidium eis prebere ſanciuit. Pro homine primogenito. q̃ſiclos. Sunt autem
apud eos primitie etiam tonſionis ouium & meſſium equibus panes facti: eis ſolenniter miniſtrantur.
¶ Si quis vero eorum ſemetipſum vouerit (quos. Nazareos appellant) comam nutrire & vino non vti.

A Ubi dum capillos suos dicãt als dedicant ꝓpter sacrificia veniẽtes ad sacerdotes: corban offerũt deo: qđ significat munus. Mulier quidem triginta siclos: vir autẽ quinquaginta: de his vero qeo sunt egeni pecunijs: sacerdotibus licet vt voluerint iudicare. Sed etiã his qui domibus immolant epulationis cã non religionis necesse est offerre sacerdotibus pectus & dextrũ brachiũ pecoris. Et sacerdotibus qdẽ moyses ex his que pro peccatis populus sacrificãs prebet. sí in precedẽti libro significauimus hoc dari cõstituit & seruos & filios & mulieres absq; hostijs quę offerunt pro peccatis. Illa enim in tẽplo soli masculi sacerdotes ea die consumunt.

¶ Moyses ad Idumee regem legatos mittit viam sibi solum concedi rogans quod sibi negatum. Mortua Maria sorore moysi sepelitur: in sin quã triginta diebus fleuit populus. Et postea purgatiõe populi fletu pro mortuo instituta ducitur populus per Arabie desertũ i Archi vbi Aarõ moritur (sacerdotali exutus veste) qua eleazarus filius eius induitur.

Moyses ad regẽ Idumee legatos mittit viã sibi concedi rogans quod sibi negatum est.

Capitulum.v.

Nũe. c.xx. CVm hęc moyses cõstituisset: surgens cum omni exercitu ad terminos idumee venit & legatos ad regẽ idumeorũ viã sibi cõcedi quã se cõfidebat accipere: & illũ cum nihil lederetur sine dubitatione prebere. Necessaria nãq; exercitui se ministrare dicebat: & aquę ꝑciq; iubebat eos accipere. Ille vero his quę a moyse petebãtur non consentiẽs neq; viã cedens sed castra metatus occurrit ꝓhibiturus eos sí violẽter trãsire ꝑsumerẽt. Moyses aũt dũ deus fieri pugne iniciũ nõ iussisset: recedebat ꝑ desertũ iter faciens.

Mors marie sororis moysi & ꝑclara sepultura.

¶ Tunc itaq; sororẽ eius mariã vite finis accepit cum quadragesimũ complesset annum ex quo egyptũ dereliquit: decimo die xandici mensis inicio secunda luna: sepelieruntq; eã publice nimis splẽdide: sup quẽdã mõtẽ q̃ vocatur Sin. Et post triginta dies a fletu populum moyses hoc modo purgauit. Vitulã feminã aratro & cultura inexpertã totãq; rubeã paululũ ab exercitu procul deductã in loco mundissimo põtifex immolauit & eius sanguine digito septies aspersit tabernaculum dei. Deinde incensa vt erat tota vitula cũ pelle atq; viscerib⁹: lignũ cedrinum in medium ignem miserunt & hysopum & lanam coccineam. Colligẽsq; omnẽ cinerẽ vitule vir mũdus posuit in locũ puríssimum. Hi ergo q morte polluti erant paululum, cineris in frontẽ mittẽtes & hysopum baptizantes: & hoc cinere spargentes tertia & septima dierũ: erant in reliquo mundi. Hoc etiam vẽturos ad ꝑmissam sortẽ seruare ꝑcepit.

Modus purgationis populi a fletu ꝑ mortuo Moyses pplmp arabiã ducẽs venit in Archim.

¶ Postqnã vero ꝓpter luctũ sororis i exercitu huiusmodi purgatio facta ẽ duxit populũ ꝑ desertũ & ꝑ arabiã: venitq; ad locã quem arabes metropolim suam putãt: primo quidẽ archim nominatum qui nunc petra alias. Patras vocitat. Hic itaq; cũ esset excelsus mons ascendens in eum aaron: moyse sibi manifestãte quia moriturus esset vidẽte cuncto exercitu erat enim ediuerso locus vbi erat populus cõstitutus: & exutus stola sacerdotali tradẽs eã. Eleazaro filio ad quã ꝓpter etatẽ põtificatus aduenit: mortuus est populo eũ vidẽte: ipso quidẽ anno quo soror videbatur esse defũcta cũ vixisset annis tribus & triginta & cẽtum. Defunctus autem secũda luna initio mensis: qui apud athenenses quidem hecatombęon apud macedones autem Iachos: als locis apud hebrẽos autẽ sedebach. apd romãos nũcupat augustus. Cũq; luctus super eũ populi trigita diebus fuisset expletus: post hoc cessauit

Mons iste in biblia vocat Hor. Exutus Aaron sacerdotali veste q̃ Eleazarus filius eius induit moritur ipse Aaron annorũ etatis centũ triginta trium.

¶ Moyses Seon regem orat vt viã ꝑ populo donet: quẽ negantem hoc & exercitum contra hebrẽos parãtem bello aggredit moyses vbi habita sup amorreos diuus victoria emptoq; ipso regẽ cũ maxia exercitus multitudie. Og quoq; regẽ fortissimũ occiderũt cũ exercitu habita sup eos maxima ꝑda. Capi. vi.

Nũe. xx. Nũe. .xx. Nũe. xx.

Amorrei fugiẽtes occidũtur

C SVmẽs igitur exinde moyses exercitum venit ad fluuium arnon: qui de montibus arabie descendens & per totũ desertum fluens in stagnũ asphalty den erumpit diuidens moabythidẽ & amonithidẽ. Hęc aũt terra est fructifera & hominum multitudine nobilis alere bonis sibi. nascentibus copiosa. Ad Seon itaq; regẽ eius regionis moyses misit populo viã petẽs vt federibus (quibus vellet ille cederet) factis in nullo lederentur: neq; terra neq; q̃ sub eo constituti esse vídebantur sed etiam ventalia populo sub precio fore vẽdenda sicut illorũ ꝓcuraret vtilitas & aquam peregrinis vt vellent eis verumdare deposcens. Seon autẽ hęc negans: ꝓprium armauit exercitum: vt hebrẽos arnõ fluuium trãsire ꝓhiberet. Tũc moyses videns hostiliter amorreum insistere: nõ passus vt hebrẽis per iniuriã ꝓueniret inopia primitus ad eos accessit. Et cum esset difficile vt preualeret contra seon: cõsuluit deum si eum pugnare ꝑmitteret. Cum deus victoriam promisisset: fiducialiter ipse ad certamen aduenit: & exercitum totum exacuit: dicẽs, eos bellandi nũc desiderio potituros quo als quod diuinitas vti iubebat illi vero vt desiderabant potestate percepta sumẽtes arma ad ꝑliũ repente profecti sunt.

Seon exercitus armatus contra hebrẽos contra quem consulto deo moyses arma parat.

¶ Amorreus itaq; insistentibus populis cum iam nõ esset equalis: ipse quidem hebrẽos obstupuit exercitum aũt eorum fortem esse non opere: sed timore respondit. Prima ergo congressione nõ tolerantes resistere & sustinere Hebrẽos ifugã cõuersi sũt hoc sibi potius ꝑ salute q̃ pugnare vtile iudicãtes. Cõfidebãt ei i ciuitatibus valde mũitis: a q̃bus cũ reclusis fuisset nihil ꝓfuit eis. Hebrei nãq; dã eos fuga declinare respicerẽt insistebãt & irrũpẽtes eorũ aciẽ eos insecutione pterruerũt. Illi quidẽ diruti fugerint alias fugiebãt hebrei vero ꝑsequẽtes nequaq̃ fatigabãt: qñ & ad labores ꝓparati & vti fidibulis expti & in oĩbus iaculis

Maxima amor reorum cedes.

Seon rex occidi tur. Preda he breorum super Amorreos.

Descriptio & si tus terre Amor reorum.

Og rex contra hebreos vadēs occiditur. Gala deus & Galani thidis Preda he breorum sup re gnum Og.

Magnitiudo & virtus Og regis

Descriptio lecti Og regis. posses sio regni og idi tione hebreorū

ꝑpter facilitatem armorum ad persequēdū videbātur aptissimi: ita vt cū hostes longius essent fūdibu lis & iaculis sternerentur vt ꝓximi. Multa ergo cedes effecta tunc noscitur quando etiam fugiētes vul neribus vexabantur laborantq; potius propter sitim q̄ propter pugnam. Erat enim tempus estatis. Et cum desiderio sitis plurimi ad fluuiū concurrerunt fugiētes: circundantes eos hebrei percutiebāt om nesq; illos iaculatos fatigatosq; peremerunt ita, vt etiā Seon rex eorum simul extingueretur. Hebrei ve ro mortuos spoliabāt prędāq; sumebant. Multamq; copiam habuerunt ex illa terra cum esset adhuc fru ctibus plena. Tunc igitur exercitus sine terrore iā captis hostibus egrediebantur ad epulas. Nullū eni eis erat impedimentum pugne cū oēs pariter deperissent. Amorreos siquidem huiusmodi peremptio cōprehendit: qui nec prudentia videbantur astuti nec opere necessario boni. Quorum hebrei terrā la te ceperunt. ¶ Est autē hic locus inter tria flumina positus quasi naturā insule tenēs. Quē locum arnus quidē a meridiana parte circūdat. Iaboch autem septētrionis circuit latus qui in ordine: alias iordanis fluuiū descēdens illi etiam nomen tradidit. Occidentalē vero partē eius regionis iordanis ripa cōclu dit. ¶ Cū ergo res ille ita consisterent: israhelitis instabat og rex ducens exercitū copiosum & festinās q̄dem tanquam solatium amico se ꝓbiturū. Cū vero iam eum cognouisset extinctum: etiam tūc delibe rauit cōgredi cū hebreis: putās se preualere eorum virtutem experimēto cognoscere. Cumq; fuisset spe sua deceptus: & ipse bello mortuus: & omnis eius exercitus est perēptus. ¶ Moyses aūt Iaboch fluuiū trāsiens: regnum og regis perābulabat ciuitates destruens & oēs inhabitatores occidēs: qui & diuitiis omnibus in illa terra et virtutibus & opulentie multitudine precellebāt. ¶ Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit vehemens: qualis ē paucorū. Erat autē manu vir fortis: vt operibus virtutis magni tudo & pulchritudo corporis videretur equalis. Fortitudinis vero eius & magnitudinis sunt experti q lectum eius, viderūt in ciuitate rabbatha regni ꝓmanitidum factum quidem ex ferro: quattuor vero cu bitorum latitudinem habentem: longitudinem vero duplicem & vno cubito fortiorem. ¶ Hoc igitur cadente: non ad pris solummodo hebreis rerū fiducia est cōcessa: sed etiam in futuro causa eis bonorū moriens est effectus. Nam quadraginta vrbes clare nimis munitas: illiq; subditas tenuerūt predāq; co piosam & seorsum singuli & communiter omnes adepti sunt.

Nūe.c xxj.

Deu.c iij.

E

Nūe. xxij.

¶ Aduenīte moyse cum hebreis ad iordanē cōtra hierico exercitus partē poneret ad Madianitarum expoliendum mittit qui cū legatis Balach regis ad ꝓphetā Balaam veniunt rogantes vt ad maledicē dum Israelitis vellet ꝓcedere qd primo facere (deo ꝓhibēte recusat deinde secundo rogatus & ꝓmit tente deo cum legatis venit. Qui turbatus asina (qua insidebat) viā declinante ipsūq; hūana voce de iniusta ꝓcussione accusante ab angelo sibi appente increpatur.

Capitulum. vij.

Moyses exerci tū ducit ꝑ deser tū ad iordanem cōtra hierico.

Moyses exerci tus ꝓtem in ter ram madianita rum expoliādā causa belli.

Mittūt madiani te cū legatis Ba lach. ad balaam ꝓphetā vt ve niat ad maledi cendū hebreis quod facere ꝓ hibente deo re cusat.

Iterum mittitur ad balaam ꝑ ea dem causa.

MOyses itaq; castrametatus: deduxit exercitum per desertum ad iordanem circa magna cāpe stria contra hierico ciuitatem opulentissimam & palmas atq; balsamū quę ferre solet cupio se. ¶ Ceperunt tūc esse israelite & desiderū habere bellā dī. Porro moyses cum paucis diebus deo pacificas hostias immolasset: populumq; epulari fecisset: partem quandam armatorum misit qui terram madianitarum expoliarent & eorum patrias obsiderent. ¶ Causa vero bellandi aduersus eos huiusmodi fuit. Balach Moabitarū rex dū amicitias paternas haberet atq; societatē circa madianitas. & israhelitas videret tanto cremento ꝓficere: etiā de suis rebus nimis erat in formidine cōstitutus. De niq; dum non credebat terram aliā hebreos querere nisi suam cum ꝓmississet vtiq; deus chananeā illos fore possessuros: velociterq; studuit amicos de hac re suis tēptare sermonibus. Et pugnare qdē ipse in felicitate cōstituus contra illos qui obstringerent erumnis non iudicauit: sed ꝓhibere magis eos ne po tiores efficerentur. Deliberauitq; legationem ꝓ eis ad Madianitas protinus destinare. At illi, dum esset quidā ab eufrate e ꝓpheta preclarus illorum temporum eisq; nimis amicus) miserunt ad eum cum lega tis balach: viros de suis fide dignissimos rogātes vt veniret ille ꝓpheta quatenus pro perditione israhe litarum maledictiones efficeret. Qui venientes legatos suscepit: & largitatē hospitalitatis exhibuit. Cūq; cenasset dei consuluit voluntatem qui forent: de quibus Madianite rogarent. Cumq; deus impedi mentum eorum voluntati fecisset ad legatos redijt: desiderium quidem suum & studium eis ostendens circa ea quę ab eo requirerent: sed deum resistere suę voluntati dicens qui eum ad tantā gloriā ꝓpter veritatis eloquium perduxisset exercitūq; pro quo maledicendo eum venire rogabant esse deo nimis amabilem: suadebatq; simul vt propter hanc causā inimicitias suas ab israhelitarum gente suspēderet. Cumq; dixisset hęc legatos dimisit. ¶ Madianite vero (balach vehementer insistente & p̄ces maximas offerente) miserunt iterum ad balaam. Tunc ille studens aliquid viris illis prestare denuo cōsuluit deū. Qui volens eum rem experimēto probare: iussit ne legatis in aliquo cōtradiceret: sed cum eis iret. Qui arbitratus deum hęc ei nō pro deceptione iussisse: cum legatis mox ibat. Angelo autem sancto ei occur rente per viam in quodam angustissimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto asina in qua balaam sedebat intelligens diuinum eius spiritum. Declinauit balaam ad vnam maceriam non sentiens

F

A plagas quas ei Balaã inferebat. dũ percussus ad maceriã vexaretur. Cum vero insisteret angelus: asina percussa voluntate dei: vocẽ loquẽtis emisit. accusans Balaã velut iniustũ quia dũ pro prioribus ministe riis nihil de ea queretur haberet: tũc ei plagas inferret: nõ intelligẽs qm̃ voluntate dei prohiberetur ab his quę festinaret implere. ¶ Cũq; Balaam (humani asina loquẽte) perturbaretur. palã etiã angelus appa ruit: eũq; increpare de plagis asinę cepit tanq̃ nõ esset hęc culpa iumẽti. sed q; eius iter contra dei volun tatẽ fieri prohiberetur. Metuens autẽ Balaam studuit remeare: sed deus eũ confortauit vt iret. p̃cipiẽs vt quicqd eius i mẽte poneret hoc ille manifestaret Et ille quidẽ dũ hoc deus iussisset venit ad balach.

Asina humana voce loquitur. Angelus Balaã increpat de plã gis asinę

¶ Balach rex Balaam decenter suscipiens ipsũ in mõtem ducit hebręorum visurũ exercitũ vbi cõ
L.c.23. structis septẽ aris sacrificijsq; patis e diuerso cepit populo bñdicere multa de eorũ prosperitate p̃dicen do quiq; (increpãte Balach) ait nihil se posse cõtra dei volũtatẽ. Sed & secũdo alijs paratis aris pro male dictione bñdicit hebręis eorũq; hostibus futuras passiones & calamitates prophetauit. Capitulum. viij

Balaam in mõ tem ducitur he bręorũ visurus exercitũ quẽ vi dens septẽ aras cõstrui iubet sa crificiaq; parari Balaam benedi cit hebręis deo ipsũ ad hoc mo uente.

REge vero decẽter eũ valde suscipiẽte petebat vt ductus ad quẽdã montiũ cõsideraret quẽad modum hebręorũ constitutus esset exercitus. Balach autem ipse per se deduxit prophetã cũ regio ministerio in montẽ: qui supra eorum caput videbatur existere. Aberat enim ab hebręo rũ exercitu stadijs sexaginta. vidensq; eos ille precepit vt septem aras rex constitueret: & to tidem tauros & arietes adduci iuberet. Cũq; rex celeberrime ministrasset: ille hęc immolauit holocau
L.c.23. sta. Quo facto: cepit ediuerso benedicere dicens. Hic populus felix cui dabit deus multorum possessio nẽ bonorũ: eritq; auxiliator eius in omnibus: & pręsulẽ prouidentia sua ei cõcedit ita vt nullũ humanũ genus sit quod nõ virtutẽ eius & studia iudicet optima. & omni malicia segregata. Hęc itaq; & vos (inquit) habebitis & melioribus filijs relinquetis. Deo quippe vos solos hoies intendente & vbicunq; fueri tis in omni terra sub sole posita feliciores habente. Terram vero in quã vos ipse misit obtinebitis seruitutã semper filijs vestris. quorũq; gloria implebitur ois terra simul & mare: & sic abundabitis i orbe terrarum vt omni terrę habitatores ex vno genere prębeatis. O ammirandũ te atq; beatũ exercitũ qui tan
B tus ex vno patre es creatus. Sed nunc quidem vos adhuc paucos chananeorũ terra suscipiet sciturꝰ orbẽ terrarũ vestrũ fore habitaculum ineternum. Nã multitudo vestra ita & i insulas dilatabitur & in om nes terras: sicuti nec celi numerus est astrorum alias stellarũ. Et cũ tanti fueritis nec vbertatẽ vobis nega bit deus in pace bona oia ministrando: & victoriaꝫ atq; potentiã in bello largietur: & filios inimicorum qui cõtra vos aliqua pręsumptione cõtenderint subiugabit. Non enim vltra reuertetur aduersarius ve ster victor qui filios suos lętari faciat aut vxores. Tãta vobis fortitudo prouidentia dei prestabit cui grã dia minuere virtus est & latius augeri quę parua sunt. ¶ Talia siquidẽ ille sua sacratione pręferebat cũ non esset in semetipso sed dei potius spiritu vinceret. Balach autẽ cõtristato & proclamãte: eo q; pacta trãscẽderet. quibus fuisset a suis amicis magnis muneribus inuitatus & cũ venisset pro maledictione ho stiũ ditaret eos & cunctorũ hoim beatiores ostenderet. Ait ad eum balaã. O Balach de cunctis rebus cogitare putas i nobis esse. & de talibus quicquã dicere seu tacere. qm̃ dũ nos spiritus dei pręceperit vo ces & verba quę ipse vult nihil sentiẽtibus alias sciẽtibus nobis emittit: ego vero recordor qm̃ tu & Ma dianite supplicãtes me huc desiderabiliter adduxistis & propterea veni. Fuit mihi votiuũ in nullo tuũ desiderium violare sed melior deus est horũ q̃ quę ego tibi prestare credebar. Nimis enĩ isani sunt qui penitentiam humanarum rerum apud semetipsos ita suscipiunt. quatenus nõ ea (quę diuinitas dictat) edicant quo magis illius violentiam faciant voluntati. Ego siquidem hunc exercitum neq; laudare pro
C posui: nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus sit apenre. Sed deus propicius eis existẽs & festinans eis felicem vitam et gloriam prębere perpetuã: hęc mihi verba promissionum talium ministrauit. ¶ Nũc autẽ qm̃ alias quomodo votũ mihi est tibi prestare & madianitis quorum me preces repel lere nimis est indecens: veni rursus aras alias erigamus & sacrificia permaxima prioribus celebremus: si forte flectere potuero deum vt me permittat hos omẽs maledictionibus obligare. Cunq; Balach fie ri permisisset & secundo sacrificanti nequaq̃ diuinitas (vt israhelitis malediceret) annuisset cadens i ter ram ipse dicebat passiones regibus affuturas & quęcunq; ciuitatibus erãt euentura eximijs quarum ali quas quidẽ nec habitari cõtingeret. Quę etiã facta sunt: dum hęc tẽporibus priscis per terrã fine p ma re vsq; ad memoriã meam horibus euenissent. Et cũ hęc oia talẽ terminum exceperint qualem ille prę dixit. quis libenter conijcere põt. quoniam & in futuro sic erit quemadmodum ille prefatus est.

BalachBalaam icrepat quia cõ traria facit iussi oni.

Excusat se Ba laã nihil se posse cõtra dei vo luntatem.

Balaam iterum aras alias iubet erigi & sacrifi cia celebrari.

¶ Balaam (eum sine honore rege remittente) futura mala hebręis propter eorum peccata prędixit eosq; ad peccandum prouocare docuit quo consilio Madianite & moabite vtentes filias suas pulcher rimas ad hebręorum exercitum mittunt quarum pluchritudine decepti sunt paternas leges trãsgredũ tur eorumq; deos adorantes cibis vetitis vescuntur. Samarias quoq; tribus Symeon princeps Madiani tidem duxit vxorem. Quem Moysi iniuriose respõdentem phineez zelo dei accensus cũ Madianitide suo gladio transfodit multiq; tunc Madianitidarum occisi sunt.

Balaam pro ma ledictiõe bene dicit hebręis fu tura mala regi bus & ciuitati bus prędicens.

Capitulum nonum.

Prędixit Balaã pauca mala futura hebręis ꝓpter eoꝝ pecca ta & dat consi lium moabitis & madianitis de ꝓuocãdo eos ad peccatum.

Hebręi pulchri tudine filiarum Moab & madi am decepti.

Verba decepto ria filiarꝫ moab & Madiam ad hebręos

BAlach autem idignatus eo ꝙ maledicti non fuerãt israhelitæ remisit balaã nullo honore re muneratũ. Ille vero iam descendens & circa transitũ eufratem veniens: & Balach pricipibusq; valedicẽs ait. O Balach & Madianite pręsentes oportet me hęc pręter dei voluntatẽ pręstare vobis. Hebręorũ quidem genus nulla pestis penitus appręhẽdit: nec bella nec aliqua necessitas: nec ste rilitas fructuũ terrenorũ nec alia quęlibet eos causa corrũpit. Est enim cura deo liberare eos ab oi malo nullamq; permittere sup eos venire huiusmodi passionẽ: quatenus omnes debeant deperire. Euenient autẽ eis pauca & ad modicũ tempus: ex quibus humiliari videãtur. sed deinde intelligent ꝙ pro timo re eis fuerit illata talis vexatio. Vos autẽ quandã victoram ad breue tẽpus aduersus eos lucrari desideratis: quod impetrabitis si hęc quę moneo feceritis. Filiarũ vestrarum speciosas pręcipue virgines quibus subdi & deludi castitas possit insipicientiũ propter pulchritudinis hõestatẽ: circa eorũ exercitũ pro xime destinate: supplicantibus eorũ iuuenibus vt earũ amplexibus misceãtur pręcipite quatenus dum eos cõcupiscentia viderint obligatos deserant. rogitãtibus & manere eas non primitus annuãt: q̃ eos le ges patrias relinquere iubeant simul & honorẽ dei qui eas posuit eis. & madianitarum atq; moabitarꝫ colere ritũ cogant. Sic eni illis indignabitur deus. Cũq; hęc ille dixisset: abscessit. Madianite vero dũ mi sissent filias suas sicut ille monuerat. hebręorũ iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarũ: & ad earũ colloquia venientes: rogabant quatenus earũ pulchritudine fruerẽtur cõsuetudinis nec ꝓximitate re sideret. At illę hęc verba libẽter susciꝑientes cõsenserũt eis obligãtes eos amore suo. Quibus dũ cõcu piscentia creuisset: eos ille cepere deserere: dũq; illos angustia de mulierum discessione crudeliter inua disset vberrimis fletibus exorabant ne eos ille desererent. & futuras vxores & dominas omnium substã tiarum suarũ manere poscebãt. Hęc aũt cum iurisiurandi religione firmabant deumq; mediatorem in promissione faciebãt. flẽtes & vndiq; semetipsos misericordia dignos mulieribus ostendentes. Ille vero dum eos seruitute iam captos esse cognoscerent. & oi vinculo fidei cõsuetudinis obligatos eis talia cę perũt edicere. Nobis o fortissimi iuuenes domus paternę sũt & bonorũ magna possessio. parentumq; & domesticorũ fauor atq; dilectio. Nihilq; horũ egẽtes venimus ad vestrũ alloquium: nec questũ specio si corporis requirentes vestram nobilitatem adiuimus. Sed viros bonos & iustos existimantes. honorare vos exenijs quibus indigẽbatis aduenimus. Nũc vero quãdo dicitis circa nos habere dilectionẽ & nostro cõtristari discessu: neq; nos vestras preces abijcimus. sed trimodo fidẽ fauoris vestri volumus ꝓcipere. per quã nos credere dignissimum iudicamus vt vestram conuersationem diligentes vxores esse possimus. Formidamus eteni ne dũ fueritis satietate nostrę cõsuetudinis adipleti: deiceps contumelijs affectas ad parentes nos proprios remittatis. ¶ Rogantibus autẽ illis & vt vellent fidẽ daturos se polli cẽtibus: & vt amorẽ i nullo cõtradicentibus: dixerũt ille. Quoniam hęc quidẽ vobis placẽt cũ moribus & vita ab oĩbus alienati sitis: ita vt etiã cibos ꝓprios habeatis: & pocula cũ nullo cõmunia necesse erit volẽtibus vobis habitare nobiscũ etiã deos colere nostros. nec erit iudiciũ aliud circa nos vestri fauoris nisi eosdẽ deos (quos nos) adoretis Nullusq; culpabit vos si terrę ad quam venistis eius colatis & numina: vtiq; dũ nostri dij cõmunes sint oĩbus: vester vero in nullo sit talis. Dicebantq; eis vt aut quę essent oĩbus ea facerent aut aliã quererẽt terrã in qua possent legibus proprijs cõuersari. ¶ Illi aũt earũ amore deuicti optime illas dicere iudicãtes & semetipsos tradẽtes voluptatibus earũ patria iura trãsgressi sunt deosq; plurimos iam putantes & immolare eis lege pouincię proponẽtes cibis etiã extraneis congau debãt: & eis ad libidinem mulierum cõtra leges proprias insurgebãt. ita vt iam per omnem exercitum iuuenes agerent cõtra legẽ. & seditio multo peior priore icẽderet alias incideret. ¶ Cũ oĩno iã solẽnita tes propinquę deperirẽt. Nam dũ semel iuuenes mores attigissẽt extraneos eos vberius appetebãt. Sed & si qui priorum virorũ propter virtutes patrũ nobiles erant. cum eis vicio subiacebant. ¶ Deniq; Sama rias (alias zamarias) princeps tribus symeon dũ haberet Chora Madianitidẽ mulierẽ ducis cuiusdã filiã vsi ter illos valde potẽtis vxore habẽte ante solẽnitates mosaycas ꝙ illa magis delectaret effecit. Non immolando lege prima & alienigenę nuptias eligẽdo ¶ Et dũ ista gererentur moyses metuẽs ne quid peius asciperet. congregans populũ in ecclesia nullum equidem culpauit nominatim. nolens quẽquã desperatione deiscere quia (dũ latterent) poterant penitere. dicebat autem qm̃ alias quomodo nõ age rent digna se aut suis patribus oportuna dũ libidinẽ deo pręponerent & ei placentia violarent. Oporte re tamẽ vt dũ adhuc eis bene esset reuerterẽtur ad formidinẽ arbitrantes nonnihil inferendã leges esse positas: sed ad cõcupiscentiã repellendã. Super hęc aũt adijciebat nõ esse rationabile vt qui casti fuissẽt in hanc nonnũc cõstituti iter bona illa peccarẽt. & res quas dũ adepti fuerãt per indigẽtiã tẽpore vbertã tis amitterẽt. Et ille quidẽ hęc dicẽs conabat emẽdare inuẽculos: & ad penitẽtiã eorũ quę gesserãt reuo care. Post quę surgẽs Samarias ait. Tu quidẽ o Moyses vtere legibus quas ipe posuisti. ex ipsa cõsuetu dine eis firmitatẽ attribuẽs. Et quidẽ castigasti: frequẽter hebręos ꝙ nõ bñ seducũt: me i his quę tyrãni ce iperas nõ habebis obnoxiũ. Nõ enim aliud quicq̃ hactenus sub figmẽto legũ dei q̃ fugũ seruitutis no

Hebręi primas leges dimittunt voluptatibus moabitidum se tradẽtes omni novt earũ deos adorantes cibis q; vetitis vescãtur.

Samarias ma dianitidẽ duxit vxorẽ gratia cu ius patriam le gem dereliquit

In biblia nomẽ viri ponitur zã bri & mulier vocatur cozbri.

Prudẽtia Moy si in generali re prehensione.

Samarię princi pis cõtumelio sa responsio

A bis inferre machinaris: & tibimet defendere principatum, auferendo nobis desiderium et proprium vi uendi arbitrium. quod est liberorum & dominum non habētium. Crudelior itaq; circa hebreos & tu so lus eris egyptios castigare volens. & secundum leges tibi placitas singulorum volūtates astringere. Sed multo iustius est vt tu potius puniaris quando ea que oibus indubitanter bene habere videntur solus exterminare cōtendis & contra oim placita tuam valere sententiam. Mulierem atq; perigrinam sicut ais duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut a libero. non enī latere proposui nec propter me alter delator erit. Et sacrificaui dijs quibus sacrificandum non iudicatis: iustū estimans per multos me debere acquirere veritatē & non velut sub tyranno viuere & per oēm spem semper ex vnius cōuer satione perdere. ¶ Dū hęc autem Samarias de his que & ipse & alij male gesserant edixisset. populus equidē quiescebat formidine futurorum legislatorē intendens nolentem illius superbiā ex aduerso li tigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriā verborū eius imitatores facti: multitudinem perturbarent. Et in his quidē dimisere cōuentum. sed causa mali potius augebatur. ¶ Cūq; Samarias ex tali causa mortuus non fuisset. Phinees vero vir & in alijs quidem rebus melior existens. multorum iuuenū & dignitate patris transcendēs coetaneos vniuersos Eleazari sacerdotis filios & frēs Moyseos nepos: dolēs in his que gesserat Samarias & anteq̄ per licentiā fortior efficeretur iniuria. opere volens vltionem inferre & iniquitatem (ne cresceret amplius) prohibere dum adhuc qui hęc arripuerant mi nime punirentur animi simul & corporis sic audacia confortatus est vt non prius decertare quiesceret: q̄ victoriam in eo facto perciperet. Tū (alias tūc) ad tabernaculum Samarie veniēs: ipsumq; euaginato gladio & chorāi simul extinxit: Iuuenes autem oēs quibus virtutis amor & Phinees imitatores esse vi debantur perimebāt eos qui in culpa Samarię similes existebant. Multi siquidē iniquę gerētiū horū vir tute perempti sunt. omnesq; pestilentia perierūt: deo posthęc illis immittente languorem. Tamē quicū B. q; eorum cognati fuerant (& cum prohibere deberent magis ad iniuriam dei exacuerūt) pariter sunt ex tincti. ¶ Perempti itaq; sunt ex eorum cœtibus non minus q̄ quatuor decim milia virorum.

¶ Animatus Moyses ad Madianitarum iteritum ad terram eorum exercitū mittit Ballaam prophe tam probans Phinees ducem constituens. Qui (victis & interfectis Madianitis et eorum quinq; regi bus) predam ipsorum diuidens sacerdotibus et leuitis partem assignat. Capitulum.x.

Ac itaq; causa exaggeratus Moyses ad interitum madianitarum direxit excercitum de quorum prelio post paululum edicemus narrantes primitus quod reliquimus. Iustum namq; est legislatoris voluntatem nequaq̄ in hoc fine laude trāsire. Balaam enim (qui petitus fuerat a madianitis vt malediceret hebreis. & hoc quidē complere diuina prou dentia non prevaluit: sed consilium dedit quo hostes vtentes hebreorum populum pe .24 ne consumerent) Moyses magnifice nimis honoratus eius diuinationis verba probans alias describens cum posset huius gloriam propria facere quando nullus qui mendacium probans ar gueret testis extaret. Illi namq; testimonium reddidit: & eum memoria dignum fecit: Et hęc quidem si cut alias si voluerint quicunq; considerent. ¶ Moyses itaq; pro quibus prędixi rebus ad terram madia \ūe.c nitarum misit exercitum: ex vnaquaq; tribu duodecim milia viros eligens quorum ducem statuit Phi \uj. nees: ducem cuius fecimus paulo ante memoriam: qui leges custodiuit hebreas & Samariam transgre dientem eas ipse percussit. Madianitę vero videntes exercitum contra se venire & quantus nunquam aduersus eos accesserat: congregantes prouincię multitudinem expectabant hostes. & vndiq; muniti excipiebant eos. ¶ Venientibus autem eis congressione facta madianitarum cecidit multitudo quę cō putari non posset numerisq; transcenderet. Sed et reges eorum quinq; pariter sunt perempti quorum C nomina erant: Och: & sur Robech alias Obeth & huir. Quintus vero regum est Arach de cuius cogno mine ciuitas in terra arabum constituta hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis arachen vo catur. quę apud grecos dicitur patras. ¶ Hostibus igitur fugatis alias effugatis hebrei eorū tenuere pro uinciam. multamq; sumentes predam & possessores cum mulieribus perimētes solas virgines reliquerunt. Hoc enim moyses duci Phinees iusserat. Qui reuersus incolumē reduxit exercitum: & predā valde copiosam id est boues quinquaginta duo milia sexaginta. Asinos autem sexaginta milia. Auri vero & argenti vasa innumere multitudinis: quibus vtebantur in domo. Nam per longam felicitatem. ornatu erāt valde locupletes: Deductę sunt autem & virgines quasi triginta duo milia. ¶ Moyses itaq; (diui sa in duas partes preda) alterius quidē quingesimam partem Eleazaro dedit & sacerdotibus: leuitis au tem alterius quinquagesimam reliquam vero vniuerso populo distribuit. Viuebantq; decetero valde feliciter. Eratq; eis per virtutem oim bonorum copia. nullaq; tristitia eorum voluptates impediebat

¶ Iosue successore Moysi instituto Tribus Gad & Ruben cum dimidia Manasse Amorream terra petunt pro sua sorte quos Moyses crimine licit postea tamen (eorum iustificata petitione) concedit ciui tates refugij assignando. Capitulum vndecimum.

Zelus Phinees et virtutis laus.

¶ Phinees zelo dei accesus. Samariā & Chorami madianiti dē occidit quos ad vindicandū dei iniuriam alios minauit.

Aiatus moyses ad interitū madianitarum

Moyses ꝓphetiā Balaam ap ꝓbauit quę ad longum hētur.

Moyses ad terram madianitarum exercitum mittit & Phinees constituit.

Reges madianitarum cum innumerabili multitudine cecidere unt in prelio.

Preda hebreorum super madianitas

Moyses predā in duas partes diuidit & partē sacerdotibus & leuitis donat.

Ioſue moyſi ſucceſſor deo iubente inſtituitur.

Tribus Gad & Ruben cū dimidia tribu Manaſſe terram petunt Amorreorū ſibi dari quoſ moyſes criminat Iuſtificata petitiōe tribus Gad & dimidia tribus manaſſe accipiūt amorreā Ciuitates refugij tres vltra iordanem.

Nomina ciuitatum refugij & ſitus earum.

Tres alie ciuitates refugij tranſiordanem.

Quomodo ad filias trāſibat hereditas pīna.

¶Biblia vocat Salphaad.

Oſo moyſi ad populum iuxta Iordanem cui mortē ſuā p̄dixit & Iordanem tranſire ſibi eſſe a deo p̄hibitus. Senes cū veritatis integritate debent loqui.

Moyſes exhortatur populum ad dei mādata cuſtodienda.

MOyſes igitur cum eſſet ſenex Iheſum ſucceſſorem ſibi conſtituit. ad prophetias & ad militię p̄cipatū ſicubi neceſſarium foret (iubente deo) vt rerū teneret imperiū Iheſus autem omni doctrina legum diuiniſq; miſterijs (Moyſe docente) erat inſtructus. D. N.27

¶Inter hęc etenim duę tribus Gad & Ruben & Manaſſe dimidia: quadrupedum multitudine & omnibus aliis valde dites. habentes commune conſilium rogabant Moyſen vt eis p̄cipue amorream concederet quę paſcuis optima videbat. Ille vero exiſtimās eos timuiſſe chananeorū pugnā & occaſionē honeſtā quaſi p̄ paſcuorū diligētia requiſiſſe: malignos eos appellabat: & turpē occaſionē timoris adinueniſſe ipſoſq; velle ſine labore deliciari: dum omnes adhuc i erūna cōſiſterēt & terrā ideo quā peterēt obtinere. ne decetero cū ceteris laborarēt quibus terrā traditurā ſe deus promiſerat trāſiordanē. & aduerſas gētes interēpturū. Illi vero cōſpicientes iratum ducem & contra ſe iuſtiſſime prouocatum reſpondentes ſatisfaciebant non pro timore periculorum neq; propter laboris defectū hoc petere. ſed vt p̄dam in oportunis conſtituentes locis expediti ad certamē & ad bella venire poſſent. Dicebātq; ſe p̄paratos vt dum poſſiderent ciuitates ad cuſtodiam filiorum & vxorum & facultatis ſuę: vbiq; cū exercitu properarent. Nūe.c xxxij.

¶Porro moyſes dum iſte ſermo placuiſſet: vocans Eleazarum ſacerdotem. & Iheſum & ad vltimum vniuerſos: conceſſit eis amorream ita vt auxilia conferrent cognatis ſuis donec omnia complerentur: Accipientes itaq; iſta conditione prouinciā & ciuitates fortiſſimas poſſidentes: filios & coniuges & alia quęcunq; poterant circumeuntibus impedimentum facere in eis apte conſtituerunt.

¶Edificauit autem & moyſes decem ciuitates quę in numero quadraginta & octo forent. quarū tres diſtribuit vt ad eas (qui nolentes facerent homicidium) confugerent: & tempus fuge conſtituit habentium ſcilicet poteſtatem perempti cognati occidere homicidam ſi eum extra terminos ciuitatis (ad quē fugerant) inueniſſent. quod nullo alio permiſſū eſt perpetrare. Heę ſiquide; ciuitates fugacibus diſtributę ſunt Boſor quidem in arabię finibus Arimam (alias Arimam) autem in terra Galaditorum Galalin vero in batalide regione. Nūe.c xxxv. E

¶Cumq; etiam chananeorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter vrbes leuitarum moyſes fabricandas ad habitaculum fugacium delegauit. ¶Moyſes autem adeuntibus eū maioribus natu tribus manaſſe & dicētibus virum inſignē tribuū fuiſſe defunctum nomie Orophatim: & filios quidem maſculos non reliquiſſe ſed filias & cōſulentibus ſi earum fuiſſet hereditas ait ſiquidem aliquos de ſua tribu ducerent cū hereditate ad eos irent ſi vero ex alia tribu alicubi nuberent hereditatē in paterna tribu relinquerēt: & tūc manere vniuſcuiuſq; hereditatē in propria tribu cōſtituit Nūe.c xxxv.

¶HISTORIA LIBRI DEVTERONOMII INCIPIT.

¶Moyſes populum ante mortem alloquens ad dei mandatorum cuſtodiam exhortatur & ſuis principibus obedire monet: pericula (quę paſſus eſt vt in futurum caueant) commemorando p̄dicitq; eorum obprobriosam a terra promiſſionis ſine ſpe futuri reditus (ſi a dei mandatis deuient) diſperſionem necandoſq; iubet hoſtes & aras eorum deſtruere: ſicq; ſcriptum legis librum (dictante deo ne per ignorantiam declinarent) populo donauit.

Capitulum xij.

CVm vero iam quadraginta anni minus triginta dies implerētur. Moyſes cōgregās ad Iordanē vbi nunc ciuitas eſt Abila. locuſq; palmarum: conueniēte vniuerſo populo ita locutus eſt. D.3.& 4.5.9 7.8.

O viri cōmilitones & ſicut deo placuit calamitatis longe participes cētum viginti annis ſenectute cōfectum oportet me ab hac vita diſcedere. In his vero quę gerenda ſunt trāſiordane; iā nō ero veſter adiutor: neq; pugnabo vobiſcū a deo prohibitus. Iuſtum tamē credidi neq; nūc meam deponere pro veſtra felicitate curam. ſed indicare p̄priā veſtre vbertatis adeptionem. Et memoriam mei in abudātia bonorū veſtrorū referre. Nūc igitur explanans quēadmodum vos felices eritis veſtris filijs bonorum veſtrorū relicturi poſſeſſionem. ab hac vita diſcedo. Digniuſq; ſum vt mihi fides habeat & propter priſtinas virtutes: & eo q̄ aię ad vite huius terminum venientes: cū omni loquentur integritate. O filij iſrahel. cunctis hoibus cauſa bonę poſſeſſiōis p̄picius deus eſt. Hic eni ſolus dignis hoc tribuere: & auferre in ſe delinquētibus poſſet cui vos exhibere equales ipſe vos vult eſſe ſimul & ego volūtatē eius ſciēs aperte vos moneo Non enim eritis beatiſſimi: & in omnibus imutabiles. aut felices. ſi ex illius mandatis aliquando ceſſaueritis. Poſſeſſio nāq; bonorum quam nunc tenetis firma manebit & p̄ſentiū rerū celerrimā ſecuritatem habebitis ſi ſolummodo quę deus vos ſeq vult his obediatis. & neq; legum alienarum ordinē p̄ponatis. neq; pietatem quam nunc circa deum geritis ſpernētes. ad modū alienū conuertamini. Heę autē agētes: fortiſſimi cunctorū eritis bella ferre: & inimicorum nulli ſuccumbere. Deo enim vobis auxiliatore p̄ſente cūctos vos poſt ponere rationis eſt. Prēmia ſiquidē magna virtutis vobis ſunt poſita quę oi vita poſſideatis. Virtus etenim finitus bonarum cauſarū eſt prēmium deinceps etiam alienarū rerū p̄ſtat augmentū. ita vt dū inter vos ea vſi fueritis. magnam vobis confe rat vitā & inter alienigenas glorioſos efficiat. & apud poſteros eminentes oſtendat. Heę itaq; poteritis F

Virtus bonarum rerum finis premium

A ad pſci:ſi legibus quas/dictãte mihi deo/cõſtitui obediatis.eaſq; cuſtodiatis& earũ ſapiẽtiã meditemini. Ego aũt diſcedo gaudẽs in veſtris bonis commẽdãs vos caſtitati,legis & bonę cõuerſationis ornatui.virtutibuſq; ducũ qui prouidẽtiãveſtrę vtilitatis exhibebũt.Deus autẽ qui hactenus veſtri pręſul exſtitit.p cuius volũtate & ego vobis vtilis fui non vſq; ad pręſens ſtare faciet prouidẽtiã ſuã:ſed quanto tpe ipſi volueritis eũ habere patrocinãtẽ in virtutis ſtudijs permanentes tanto pręſidiũ eius habebitis. ¶ Cõſilia nãq; vobis prębebunt optima:quę ſequentes felices eritis.pontifex Eleazarus:& iheſus nec non & ſeniores & principes tribuum quos audire vos conuenit:ſcientes qm omnes qui bene ſub principe conſiſtunt:& principatum tenere & liberati pręeſſe pñt.Nec idignemini i his quę vos agere duces veſtri poposcerint.Nunc eteni vt benefacientibus iniuriã faciatis in hoc fiduciam ponetis:q; deceterd declinantes meliores cauſas habebitis.Nec huiuſmodi irã aliquando ſumatis quali circa me vti ſeptus pręſũpſiſtis. Noſtis em q; frequẽter potiora alias peiora a vobis q̃ ab hoſtibus mortis picula ſuſtinui& hęc improperia non ferens:vobis edico. Nõ eni in exitu vitę doletes cõtra me reliquere volẽs hæc ad memoriã reuoco quãdo nec tẽpore quo hęc patiebar iratus,agnoſcor.ſed vt de futuro a talibus tẽperetis & in nullo veſtris pręſulibus iniuriã ꝓpter diuitias faciatis.q̃ vobis iordanẽ tranſeuntibus & chananeã obtinẽtibus affluenter aduenient. Nã ſi p eas fueritis conẽptores effecti:& virtutẽ deuotionemq; perdideritis quã circa deũ geritis: eum primitus habebitis inimicũ:& terrã quam armis obtinuiſtis:iterum cũ magnis obprobrijs amittetis.totũq; diſperſi per orbem veſtro ſeruitio omnẽ terrã & mare com-
D.c.7 plebitis. Eritq; vobis dũ horum omniũ experti fueritis inutilis iam penitentia. & memoria legum non ſeruatarum.Vnde ſi vultis hęc apud vos permanere. dum hoſtibus preualueritis nullũ reliquatis;ex eis ſed omnes perire decernite ne viuentibus eis illorũ ſtudia deguſtantes.a cõuerſatione paterna receda
B tis.Sed & aras & lucos & tẽpla quecunq; habuerint deſtruenda cõmoneo & genus & memoriã eorum ignecõſumi.Sic eteni vobis bonorũ veſtrorũ erit firma ſecuritas. ¶ Ne vero per ignorantiã melioris rei naturaveſtra ad peiora declinet:& leges vobis/dictante michi deo/compoſui.& ordinem bonę cõuerſationis inſtitui.Cuius ſeruãtes ornatũ felicisſimi eritis oim rerum.Hęc dicens dedit eis in libro leges & conuerſationis modum eis cõſcriptum. ¶ Illi vero flebãt & multum querebantur ducẽ:memoriam pericu lorum eius habentes:& quanta pro eorũ ſalute geſſiſſet.deſperãtes etiã de futuris quaſinullus eis priceps ſimilis foret:minuſq; iam deũ ſui prouidere credẽtes eo/q; Moyſes eum potius exoraſſet. Tunc illi qui in deſerto ei cum ira locuti fuerant penitentiã agentes ingemiſcebãt:ita vt omnis populus i lachrimas prorumperet & plus q̃ ſermone dici poteſt. gemitus cũ dolore proferret. Moyſes aũt cõſolabatur eos & licet dignus multis lachrimis eſſe videtur.tñ admonebat eos a fletu:vtq; magna vteretur cõuerſatione poſcebat.Tũc ergo cõuentus ita dimiſſus eſt. ¶ Volo autẽ cõuerſationem moyſeos dicere primitus eiuſq; dignitatis virtutes exponere.vt per hęc legẽtes agnoſcant qualia initia noſtri habuere maiores.& ſic ad aliarum rerum venire narrationem.Scripta ſunt autem hęc omnia ſicut ille reliquit nihil nobis adijcientibus ad ornatum:quod a Moyſe relictum non eſt.Hoc tantum placuit nobis modo noſtre vitatis inducere vt ſecundum genus nobis ſingula diſponant quę ab illo in ſcriptis diſperſe relicta ſunt & quẽadmodum deum in ſingulis quibuſq; cõſuluit.Propterea namq; neceſſarium iudicaui hęc prædicere ne aliqua nobis a contribulibus hanc ſcripturam legentibus queſtio generetur.Hic autem ordo
C eſt legum in noſtra conuerſatione competẽtium.Quas autem nobis communiter ad alterutros dereliquit: has de moribus & cauſis explanare referre diſtuli.quod adiuuante deo poſt hoc opus nobis inſinuare propoſitũ eſt.Ait eni.Dũ chananeorum terram poſſederitis & ad vſum bonorum vacaueritis:& ciuitates iã ędificare ceperitis ea faciẽtes quę deo placita ſunt firmiſſimum pignus felicitatis habebitis.

¶ Prędixit Moyſes vnam ſacram ciuitatem fore conſtruendam et in ea templum ad quam omnes hebręi ter in anno ſacrificaturi conueniant. ex mercede meretricis fieri prohibet ſacrificium et leges
D.c.12 in feſto tabernaculorum ſummo ſacerdoti iubet omnibus publicare & pueros primo in lege dei erudiri ſecundo in gratiarum redditione deo pro beneficijs.

Capitulum.xiij.

SIt vobis vna ciuitas ſacra in terra chananeorum in loco optimo:& virtute pręclaro quãcũq; deus ſibi per prophetã elegerit:tẽplum vnum in ea ſit.& vnus altare ex lapidibus nõ manu dolatis ſed paſſim iacentibus.qui dealbati erunt decore & ad videndũ valde puriſſimi. Acceſſus autem ad eum ſit non per gradus In alia vero ciuitate:nec altare nec templus ſit.Deus eni vnus
D.c.16 & genus hebręorum eſt vnum. ¶ Qui vero blaſphemauerit deũ:lapidatus ſuſpendatur per diem.& ſi ne honore turpiter ſepeliatur. ¶ Conueniant aũt in ciuitatem in qua tẽplum conſtruunt ter in anno a finibus terre quã hebręi tenuerint quatenus deo & pro his quę poſſident gratias referant et de futuris preces effundant.& cõuenientes adinuicẽ tũc epulantes amici ſint.Bonũ eſt enim vt ſemetipſos alterutrum contribules non ignorent.ſed ſua ſtudia ſibi communicẽt. Hoc autẽ ex hac ſocietate proueniet vt & aſpectu & loquela memoriã ſui ſemper obtineant. Si enim alterutris impermixti ſunt extranei fi-

Moyſes monet hebręos obedire eleazaro & ioſue et ceteris tribuũ pricipibus ¶ Rememorat Moyſes periculą quæ paſſus ẽ a populo vt caueant in futurũ ſimilia ducibuſ irrogare.

Prędixit Moyſes Iudeorũ obprobriоſam; diſperſionem aterna promiſſionis ſine ſpe futuri reditus.

Dedit eis libruꝫ legis ſcriptum.

Flebant omnes loquẽte moyſe Ioſephus nihil ad Moyſi ſcripta adiecit ſed tãtum diſperſa collegiſſe dicit.

Prędixit Moyſes vnam ſacrã ciuitatẽ fore cõſtruendam quę dicta eſt hieruſalẽ & tẽplum i ea ędificandu; Pena blaſphemij.

Ter i anno obligabantur iudei venire ad tẽplũ

Ex quo debet fieri oblatio & sacrificium.

¶ Ex mercede meretricis, phibitū ē fieri sacrificiū nota causā

Leges in festo tabernaculoruz a summo sacerdote precipit oibus legendas.

Vtilitas legum cōtra peccātes.

Pueri primo debēt eruditi i lege dei & secūdo igrārū actione pro donis dei.

Septē principes i vnaquaq; ciuitate pro iustitię exercitio: cuilibet duoviri leuitarū adiūgātur.

Iudex(q proba tur pecuniā pro iuditio accepisse) ab officio expellendus est.

Q ñ remittende erant causæ ad sacrā vrbem

Oportet ad minus duos testes esse bonæ famę

Mulieruz testimoniū nō recipiendum: neq; seruorum.

Pena falsi testis

De homicidio cum diligentia quęrendo.

Modus quo vtebantur circa homicidium incognitum

Lauant manus insignum ignoscentiæ.

bimēt putabunt. ¶ Sit autē & decima exceptio frugum vobis pręter eā quam distribuit dominus sacerdotibus & leuitis dari quę vendatur quidē per prouicias & ad epulas ministretur & hostias quę in sacra vrbe sunt celebrandę. Iustum est enī ex his quę terra nascunt quā deus vos possidere cōcesserit: vt ad honorē eius qui hęc tribuit parant(alias pfruant). ¶ Ex mercede mulieris fornicarię non sunt sacrificia celebranda. Nunq enī ex his quę de contumelia procedūt diuinitas delectatur. Nihil enim confusione corporum peius est. Similiter autem si quis pro coitu carnis aut venatici; aut custodijs gręgū mercedem acceperit: nunq exinde deo sacrificandū est. Nullus blasphemet eos quos pricipes alię ciuitates esse putant. Sacra peregrina nō sunt curāda neq; ęs (alias vas) denominatum alicui deo est sumendum Nullus vestrum texta ex lana linoq; tunica vestiatur. Hęc enim solummodo sacerdotibus est concessa. D.c.12 14.16 &.24. D.

¶ Conueniente vero multitudine in vrbe sacra ad immolandum post septem annos: instante festiuitate quę vocatur xenophegia: id est tabernaculorum defixio: summus sacerdos stans in excelso tribunali vnde possit audiri legat omnibus leges & neq; vxor neq; filij audire prohibeantur: sed neq; serui. Bonum est enim vt animabus inscripte leges etiam memoria cōseruentur qua nunq deleri possint. Sic enī neq; peccabunt non valentes dicere q; decreta legum ignorare videantur. ¶ Leges enim multam habebunt contra peccantes audaciam: vtiq; predicens eis quę sunt passuri delinquentes & animabus eorum inscribentes quę precipiunt per auditum quatenus omnino in interioribus eorum consistat voluntas legum: in qua cū deficiunt auctores i psi sue lesionis existunt. ¶ Discant etiam pueri primum legem quę est doctrina optima & causa felicitatis eximia. Secundo autem per singulos dies mane & vespere testificanda sunt dona dei. quę liberatis de terra egyptiaca concessit. Iusta enī est naturaliter actio gratiarum: quę refertur & pro compensatione rerum iam factarum & pro inuitatione futurorum. Inscribenda vero in ianuis ea in quibus eis deus benefecerit: & brachijs singula quęq; declaranda quę virtutem dei valeant designare & fauorem eius circa eos ostēdere quatenus vndiq; circa eos illuceat dei fauor. De.c2

¶ Moyses in vnaquaq; ciuitate septem principes esse istituit & iudices qui(pecunias accepisse pro iustitia conuincantur(excellenti sunt ab officio aliquando etiam causę ad sacram vrbem dimittebātur: oportet insuper duos esse testes ad minus. neq; mulieris aut serui validum est testimoniū(falsusq; testis talionis pena est puniendus. Cum diligentia homicida quęrendus. Qualēq; debeant eligere regem(si eis regis fuerit amor) edocet cui prohibetur terrę mutare terminos.

Capitulum. xiiij.

PRincipes autem sint in vnaquaq; ciuitate viri septem. qui & virtute & iustitię studio sint exempti vnicuiq; vero principatuī: duo viri ministri prębeantur ex tribu leuitarum. In omni autem honore qui in vrbibus iudicare constituti fuerint habeātur ita vt illis pręsentibus neq; blasphemare neq; aspere agere liceat aliquibus. sic vtiq; respicientibus pudorem dignorum hominum tanq si bi deum in illis contēnere videātur. ¶ Iudices autem puri ptātem habeant pronunciadi quodcunq; videtur eis. nisi forte pecunias eos quilibet accepisse p iudicij diuersitate demonstret: aut aliam proferat per quā eos nō bene iudicasse conuincat. Nō enim lucrū attendentes aut dignitatē cōuenit iudicare: sed iustitiam rebus oibus preponentes. Nam hoc non agens deum quilibet contemnere putatur: eumq; infirmiorem credere q illos quibus contra iustitiam timore potestatis sententia propria præstare contendit. Dei enī virtus iustitia est. Quisquis enī prestat eis qui aut non iuste quaerūt aliquid aut non iuste in dignitate sunt constituti: illos potius deo potiores facit. ¶ Si vero iudices non intelligunt de rebus sibi creditis iudicare: quando multa talia solent hoibus prouenire: inter grauia causam in vrbe sacra remittāt & conuenientes pontifex & propheta & seniores quæ eis videntur iusta pronuncient. Vni testi non credatur sed tribus aut ad vltimum duobus: quorum testimonio verum faciat vita prior. ¶ Mulierū testimoniū neq; recipiendū. propter leuitatē & procacitatē generis earū. Sed neq; seruī testimoniū perhibeant propter ignobilitatē animi: quos autem propter lucrum aut propter timore; verissime pōt credi non vere posse testari ¶ Si quis autē falsē testatus: cōuictus ea patiatur quæ passurus esset is contra quē testimoniū dixit. ¶ Si homicidio facto i aliqua vrbe: nō iueniat is qui fecit: me in suspitione sit aliquis quasi per odium ppetrauerit quæraī equidem homicida cum multo studio: de eoq; nūcianda pro ponantur edicta. Cum vero eum nullus nunciauerit. principes ciuitatum vicinarum regionis illius in qua cedes facta est & seniores cōuenientes metiant(a loco vbi iacet mortuus) regionē. & pars quę fuerit vicinior ciuitati populi eius emētes vitulam & deferētes eam in conuallem: & in locum inutilem aratro & plantationibus: incidant ceruicem bouis. & sumentes aquam lauent manus suas supra caput bouis sacerdotes & leuitę simul & seniores illius ciuitatis: exclamāt ab homicidio mundas se manus habere & neq; gessisse neq; factori communicare & innocent deum propicium sibi fore. & nunq tā malā passionem in illa terra contingere. Optima inquit est huiusmodi dispositio: & conuersatio talis. Nec vobis alterius reipublicę sit affectus: sed hāc diligite dinas leges habētes & secundum eas oia faciētes. Sat est enī vt deus sit vester princeps. ¶ Si autē fuerit alias adheserit vobis regis amor sit quidē iste cōtribulis: D.c.16 Deu.c. xvij.& xix D.cxix E F

A. ſitq; ei iuſticiæ prouidẽtia ſẽp & virtutis alterius magnitudo. Sciat autẽ is legibus atq; deo ineſſe pluri-
De.c. mã ſapiẽtiã nihilq; gerat prẽter põtificis ſenioruq; ſententiã, nec multas nuptias vſurpet neq; abũdan-
17. tiã ſectetur pecuniarũ, nec ornatus ẽquorũ: quibus rebus collatis vltra leges ſuperbus erit. Prohibeatur
D.c. autẽ etiã ſi quis horũ ſtudium habuerit fieri vltra modũ vtilitatis veſtræ potẽtiot. Terminos terrę moue
17. ri non liceat nec proprie nec alienę p quos vobis ſeruabitur pax. ſed habeãtur firmi ineternum põſiti ſi-
cut diuina ſententia tanq̃ prẽliis ex hoc & ſeditionibus mũdus vexatur dũ accedere vltra terminos'a-
uari voluerit/ alias voluerũt. Nãq; non procul eſt vt tranſcẽdat leges: qui terminos voluerit permutare.

De rege hebreo ſi hñdo ſi volue rit habere qua lẽ debẽt aſſũere nota, cõditiões Prohibetur rex terminos tetras mutare.

¶ De terrę naſcentibus ante quartum annum aliquid colligere prohibet Moyſes: terrãq; vineis plã tatã ſeminari: bobus quoq; in aranda terra aliud aial iũgi & ſemia mũda eſſe iubet & impmixta: atq; iu mẽta: metentes inſuper manipulos alendis egentibus relinquere: pmittitq; trãſeuntes fructibus ſatiari: triturãtiũq; boum ora dicit non alligenda penam aſſignans tranſgreſſoribus. Capitulum. xv.

Le.25 SI i terra plãtauerit: ſi ante quartũ annũ folia fructũq; attulerit: neq; deo ex hoc primi-
tias offerat: nec ipſe comedat: nõ eni ſcdm tps hoc illatũ eſt dũ naturę prẽter tps vim ſe
ciſſe videat. vnde neq; deo neq; pprio dño cõpetit ad vtẽdũ. Quarto vero anno vide
miet oñe quod inde naſcit tũc em maturũ eſt colligẽſq; ad ſacrã deportet vrbẽ. Et cũ
D.c.21 decimis aliarũ frugũ expẽdat. cũ amicis proprijs epulãdo & cũ pupillis & viduis. Quin-
to autẽ anno: fit dñi ſui quæ fuerit nata. ¶ Qui terrã in vineis plãtat nõ ſeminet eam.
Sat eſt em hãc hoc enutrire germẽ. & laboribus aratri eſſe priuatã. ¶ Bobus terra aranda eſt: & nulla cũ
eis altera aialia ſunt iũgẽda ſed propriũ hoc genus ſit ad arandũ. ¶ Semina vero ſint munda & imper
mixta & nõ duobus aut tribus generibus ſeminet. Nõ eni cõmuniõe diſſimiliũ natura letat. neq; iumẽ
B. ta permiſceantur quæcũq; cognata non ſunt. ¶ Metuebat eni tũc legiſlator ne per hoc iniuria trãſiret
ad hoies initium a minoribus & turpibus primo ſumens. Nihil eni huiuſmodi debet eſſe licitum: exquo
per ſimilitudinem conuerſio quędam in communibus rebus habere poſſit acceſſum. Qua propter de re
bus vilibus leges negligentiam non habuerunt: ſcientes omnibus ,pudere ne in aliquo viderentur eſſe
Dt.24 culpabiles. ¶ Metentes inquit & manipulos colligẽtes: non omnẽ meſſem decet excutere: ſed relinque
re aliquos manipulos qui ſint egentibus alimentũ. ¶ Similiter autem & de vinea ramuſculos pauperi
bus relinquendos & oliuarum quendã fructum reſeruandum colligentibus & eſcam propriam non ha
bentibus. Non eni tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino vtilis erit: quãta gratia ex
De.25 indigentium ſatietate proueniet. Tunc diuinitas terrã ad illationem fructuum proniorem efficiet eorũ
qui nõ ſuę tantummodo vtilitati proſpiciunt: ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed neq;
boum ora dũ ſpicas terunt in area ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt vt qui ſimul laborauerũt i fructu
& circa natiuitatẽ eius fatigati ſunt: participari phibeantur. ¶ Neq; poma matura contingere iter agẽ
tes arcendi ſunt. ſed tanq̃ de propriſs eos debent pmittere ſatiari ſiue prouiciales ſiue ſint peregrini &
cum gaudio prębendum eis ad comedendũ Portare vero nihil eis liceat. ¶ Neq; vindemiãtes ex his
quę ad torcular portant. guſtare prohibeant ſibimet occurrentes. Inituſtũ eſt enim bona quę dei volũta
C. te ad viuendũ data ſunt inuidere deſiderantibus ea comedere dum pomum ſit i maturitate ſicut deo
placuit. & mox abire feſtinet. ¶ Et licet per verecundiã aliqui contingere non prẽſumant: rogãtes'eos
cum ſint quidem iſrahelitę tanq̃ ſocij & propter cognationem pariter dñi & ex alio loco veniẽtes & vt
munera ſuſcipiant depręcandi ſunt. quę deus eis videre conceſſit. Dãna ſiquidem iudicanda non ſunt
quęcunq; per benignitatẽ tranſeuntibus cõferuntur. Quando deus vbertatẽ bonorum prẽſtat homini
bus nõ vt vtantur ſoli ſed etiã alijs largiantur volens hoc modo fauorem ſuum circa iſrahelitĩcũ popu-
lum & felicitatis eorum adminiſtrationem alijs apparere cum eos ſuam abundantiam alijs participare
D.c.25 prẽcepit. ¶ Qui vero prẽter hæc fecerit: quadraginta minus vna plagas habena publica accipere vo-
luit. & liberum penam hanc turpiſſimam ſuſtinere quia dum lucro ſeruit: fecit iniuriam dignitati.

De terrę naſcẽti bus ãte quartũ annũ in vſu; nõ cõceſſis ſed be ne quarto ãno. Plãtata terra vi neis prohibetur ſeminari. Bobus altera a nimalia nõ ſunt iungenda i arãdo terram. Semia nõ ſũt p mixta neq; iu mẽta nota cauſam. Metẽtes manipulos iubet aliquos reliquere egẽtibus alimẽtũ ſimiliter in vi nea & oliuis Non ſunt aligãda triturantium boum ora. Permitẽdi ſunt trãſeũtes fructi bus ſatiari ſ; nihil portare dñt Rogãdi ſunt ve recundi. Pena tranſgreſſorum.

¶ Moyſe ęgyptiacas erumnas memorante decimas docet diſtribuere: quæq; ſint mulieres in vxo-
res ducẽdę habẽtu quoq; duas vxores qualiter eas filijs paterna ſit diſtribuẽda ſubſtãtia oñdit: vtrũq;
adultere morte dignũ iudicãs qualiq; pena dignus ſit virginis corruptor oſtẽdit: qualiterq; dandus ſit li
bellus repudij. & de ſuſcitãdo fratre mortuo ſemie deq; captiua vxore ducẽda mẽtionẽ facit. Capit. xvj.
D.c.9 BEne (inquit) nobis erit expertes eſſe erũnarũ ægyptiorũ atq; deſerti ſi habeatis curam eorũ
D.c.26 qui nunc in ſimilibus cõſtituti ſunt & adepti diuitias ex miſericordia & prouidẽtia dei. eaſdẽ
ſimiliter egentibus diuidatis. ¶ Sup decimas duas quas annis ſingulis prędixi celebrandas
aliam quidem leuitis. alteram vero ad epulationes: tertiam quoq; per annum tertiũ expedit fieri ad di
ſtributionem inopum mulierumq; viduarum & infantium pupillorum. Germina vero quęcunq; prius
naſci contingit ad templum perferantur alias proferant: & pro terra hæc perferente quam eis prẽſtitit

¶ Reducit ęgy ptiacas erũnas ad meõriã vt e gẽtiũ miſereãt. Decimas diſtri buẽdarum modus Tertia decima egẽnbus diſtri buenda.

possidere deum benedicentes & sacrificia quę leges offerre iubēt celebrātes: horum primitias sacerdoti bus tēpli distribuant. Cum vero hęc quilibet impleuerit; & omnes decimas vna cum primitijs quas leui tis ad ępulādum dari mos est obtulerit: discessurus domū stans e diuerso tēpli gratias quidez agat deo qui eos ab ęgyptiorum iniuria liberauit terraq; eis magna frui multaq; concessit. Testimoniumq; phi beat quia & decimas secūdū leges moyseos obtulit. exoretq; deū sibi propicium esse & placitū semper & cōmuniter cū hebrēis omnibus permanere atq; seruet bona quę dedit eis & addat quęcūq; donare pōt. ¶ Vxores autē ducāt nubiliū tēpore constituto virgines liberas bonis parentibus procreatas. Qui vero virginē ducturus nō est: ei nō iungatur quam discedere suasit ab alio. neq; contristet priorem ma ritū eius ¶ Ancillas liberi nō ducāt vxores nec si p amorem ad hoc aliqui compellātur. Concupiscen tiam namq; decorum est retinere: & congruum libera dignitate. Sed neq; fornicarię sequendę sunt nu ptiæ, pro quibus corporis iniurijs nuptiales hostias nō suscipit sūma diuinitas. Sic itaq; prudentia filio rum erit libera & ad virtutē rectitudinis prēparata: si non fuerint de turpibus nuptijs. neq; de concupi scentia non legitime conuenientiū procreati. ¶ Si quis virginem desponderit deinde non eam talez in ueniat: causam dicturus ipse quidē accuset. vt ens ad probationē documētis suis respondeat autē puel lę pater aut frater aut quicūq; post eos gñe vicinior esse monstratur. Et dum iudicatum fuent puellam non esse culpabilem: cum accusatore permaneat nullam habente viro vlterius potestatē dimittendi eā nisi magnę causę p̄cesserit & cōtra quas nec respondere possit is qui audacter aut petulāter puellę cau sam viciauerit & derogatiōe intulerit: multas cōdēnetur quadragita minus vna plaga & quinquagita siclos patri dare cogatur. ¶ Si vero cōuicerit puellā fuisse corruptam: si quidem popularis sit eo q̄ caste virginitatē vsq; ad legitimas nuptias nō seruauerit lapidetur. Si vero sit de sacerdote nata. viua p̄tinus cōcremet. ¶ Si quis duas vxores habuerit & alia quidem i honore magno & fauore fuerit aut propter amorē & pulchritudinem aut ob aliam causam: altera vero i minore apud eum parte consistat. si ex di lecta filius (cum si iunior ab illo qui ex alia procreatus est) petat propter patris fauorem quem circa ma trē habet: priuilegia senioris quatenus duplicem partē accipiat patemię substātię sicut in legibus diffi nitum est non ei concedat. Iniustum namq; est vt qui natiuitate senior est: eo q̄ minus mater eius a pa tre diligatur. debita parte fraudetur. ¶ Qui puellā ab alio despōsatā corruperit. si quidem suadēs ei & ad corruptionē sibi consentiētem habuerit. cū ea moriatur. Maligni enim sunt vtriq;. Ille quidem eo q̄ turpitudinem puellā voluntarie sustinerit persuaserit. & nuptijs liberis hæc mala præferre coegerit. Illa vero semetipsam propter libidinem propriā aut p̄pter lucrū ad contumeliā p̄suasa prębuerit. ¶ Si ve ro alicubi eā solā inueniēs nullo adiutore p̄sente compressérit ipse solus moriatur. ¶ Qui virginē cor ruperit nōdum alicubi desponsatam. ipse eam ducat vxorē. Si vero puellę non placeat vt habeat eū: pa tri quinquaginta siclos preciū iniurię soluat. ¶ Ab vxore copulata sibi volens quicunq; disiūgi p̄pter quascunq; causas quę multis modis hoibus prouenire noscuntur ex scripto q̄ nunq̄ cū ea conueniat cōpromittat. Sicq; eni habebit potestatem alij copulari nam prius illa alteri coniungi non pōt. Si autez et illo moriēte voluerit eā prior vir recipere. non ei liceat. ¶ Quę si sine filijs fuerit marito derelicta fra ter illius eam accipiat & natum filium mortui noie vocans: hereditatis suę nutriat successorem. ¶ Hoc em̄ & publicis vtilitatibus proderit domibus minime destitutis et cognatis possunt substātię conserua ri: & mulieribus reuelatio calamitatis afferri q̄n priorū maritorū p̄ximis cōiungūtur. ¶ Si vero noluerit eam ducere frater veniens mulier apud seniores testimoniū huius rei perhibeat quia volētem eam do mi manere & filium ex eo habere non suscepit. iniuriā faciēs fratris defuncti memorię. Requirētibusve ro senioribus p̄ qua cā nuptijs eius abstineat. siue maximā cām siue paruā dixerit. ad hoc veniēdū ē vt soluēs vxor fratris caligulas illius viri & expuēs in faciē eius. dicat hoc dignū esse ab ea pati. iniuriā defun cti memorię faciēti. Et ille quidē a senioribus abscedat. hoc obprobriū habēs ōni tpe vitę suę. Illa vero si voluerit. alij cuilibet se petētiū nubat. ¶ Si quis aūt captiuā ceperit virginē siue iā nuptā volēs ei co pulari nō primitus liceat cubile eius cōmunionēq; cōtingere añq̄ illa radēs caput suū & lugubre scema percipiēs parētes defleat & amicos quos in bello p̄ diderit quatenus de eorū tristitia satiatā sic deiceps ad ępulas cōuertaf & ad nuptias. Bonū est eni & iustū accepturo. de qua filiū habiturus est vt eius satis faciat voluntati & non trīmodo libidinem sequens, propriā quod vxori futurę earum possit esse contē nat. ¶ Triginta vero in luctū diebus expletis: sufficiunt enim isti dies sapientibus ad lachrimas amato rum: tunc procedat ad nuptias. ¶ Si vero cupiditate plenus habere eam contēnat vxorem. ad seruitiū eam deducere nō habeat potestatem sed vbicunq; voluerit ire discedat hanc libertatem habens.

¶ Moyses parētes iobediētes filios docere monet qui / si cōtumaces fuerint / suspendendos sentētiat / dicēs nō licere fenerari hebreo / & mutuū esse reddendum / qualeq; sit recipiendum pignus / quō quoq; sit reddendum & quid de rebus perditis sit agendum ostendit / pœnam percussorum & homicidarū ve nenumq; apud se reseruantium declarans / bouem quoq; cornu p̄cutientē iubet occidere / puteiq; & la

Devxoribus ducēdis virgibus. Quæ mulieres nō sunt ducēde & causa huius est filiorum procreādorū ad virtutē rectitudo.

De ducente virginē & talē eam nō esse accusantē exaiatio qualis debeat fieri: & pęna falso accusantis.

De puella corrupta cōuicta aut lapidāda aut viua cōcremāda

Vterq; adulter morte moriatur quia vterq; malignus.

Virginis corruptor eam ducat aut patri p̄ciuz iniurie soluat.

De suscitādo frī mortuo semine

Quare fr̄ vxorem mortui frīs ducebat.

Defr̄e q nōvult frīs suscitare semen iudicium.

De captiua quā quis vult ducere quid debeat facere anteq̄ copuletur.

Trigita dies luctus amatorum sufficiunt

Libertas captiuę virginis

cubus tegumen ꝓpter periculum apponere & dispositum custodiendū vt nō sacram sanciuit pauperis q; non defraudandum mercedem neq; illius solutionem ꝓcipit. Capi.xvii.

De.c. xxi. D. Vicunq; vero iuuenū cōtēnunt parētes suos & eis honorē nō ꝑbent aut ꝓpter verecū diā aut ꝓpter insipientiā iniuriā faciēs eis: primū sermonibus eos moneāt ipsi parentes Sufficiunt enī ad hęc huiusmodi iudices dicentes nō se ꝓpter delectationē fuisse coīu naturali pmixtos: neq; ꝓ augumēto pecuniarū dū essent faculates parēti vtriq; cōnu nes: sed vt ipsi filios haberēt q eos in senectute gubernarēt & quibus egerent ꝓ eos ha berēt quod cū gratia fiet: & deo ꝑcipue carū ē. Adijciāt etiā hęc dicētes Fouētes studio magn o nutriuimus nulliq; rei pepercimus quę ad salutē tuā tēderet & vtilitatē optime tibi eruditionis afferret. Nūcautē quādo decet veniā tribui iuuenum dilectis mohemus te: respue in quacunq; nostra exhortatione minor inuentus es & ad modū tēperamenti conuertere sciens etiam deum ea quę cōtra parentes presumuntur nimis ingrate ferre: quoniam & ipse totius humani generis pater est & vna cum illis exhortari videtur qui eandem appellationem habere noscuntur. Indignum est ergo a filijs fius hęc sustinere cum et lex taliū sit vltrix ineuitabilis: cuius te filij experimentum sumere nō optamus. Et si in

De.c. :i. his rebus iuuenū temperetur audacia ab opprobrijs liberantur quę ex ignorantia prouenirunt. Sic eni & legislator bonus inueniretur & patres felices erunt non videntes nec filium puniri nec filiā. ¶ Qui ve ro parentum sermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiam suam pro nihilo esse videbuntur inimicas sine pacis fedare sibi faciet leges: cum frequentibus cōtra parentes presumptionibus incitaturIs enim

Deu.c xxiij. (inquit) iectus sit extra vrbē sequente multitudine: lignoq; suspensus et permanens tota die ad visionē cunctorum nocte sepeliatur: sicut etiā alij qui quocūq; modo perimi legibus descernūtur. ¶ Sepeliant autem & hostes & nullus mortuus expers iaceat sepulture soluens penā vitra iustitiā. ¶ Nulli vero he

Leui.c xxv. breoꝝ ad vsuras licear fenerari neq; cibū neq; potum. Non enim iustum est a contribule redditus susti nere. sed solatium vtilitatis eius lucrum esse descernere: & gratiarū actionem et repensationem a deo referēdā ꝓ benignitate sufficere. ¶ Qui vero acceperint siue pecunias siue quoscūq; fructus siccos vl humidos reminiscentes deū hęc cum delectatione restituant tanq; reponentes in propriis locis alias lo culis & iterum cum opus fuerit hęc tollentes. Qui vero circa redditionem imprudentes exterint non in

e.c.v domibus eorum introeundum est pignusq; sumēdum anteq; ex hoc causa dicatur. Pignus enim a foris petendum est & ad eum debitor per se portare debet: nihil resistēs ei qui cū auxilio legis ad eum venit Si quidem idoneus sit cui pignus ablatum est teneat illud creditor quoadusq; restituat quod habet. Si vero paup est restituat anteq; sol occumbat: & maxime si sit vestis i pignore cōstitura vt eam habeat ad soporem quādo naturaliter deus pauperum miseretur. ¶ Mola vero & vasa ei cōgrua non sūt accipiēda pro pignore ne instrumētis necessarijs ad ciborum alimenta priuētur: & pro egestate aliquid pessimū

Deu.c xxiiij. patiantur. ¶ In furto hominis pena sit mortis. Qui vero aurum aut argentū abstulerit cōdēnetur indu plum: Qui iumentū rapuerit: damno quadruplici condēnetur preter bouem purum: hoc enim quintu plum soluat. Qui vero ad soluenda multa fuerit inops: sit seruus eorum quibus est condēnatus. ¶ Si qs

Deu.c 24. fuerit contribulo venditus: sex annis seruiat septimo autē liber abscedat. Si vero filio exācillā nato apd emptorē ꝓpter affectum eius ex familiaritatis dilectione seruire voluerit instante anno iubileo quieſt quinquagesimus: liber efficiatur. cum vxore simul et filijs. ¶ Si quis autē aurum vel argentum per viam

Ex o.c xxj. inuenerit: querat eum qui perdiderit: preconemq; mittens in quo eum loco inuenit restituat: & ex alie no damno nō bonam vtilitatem esse decernat. Similiter autem & de pecudibus quęcūq; in deserto er rare comperit non inuento domino repente apud se seruet testem habens deum in his q; noluit aliena lucrari. ¶ Nulli liceat p trāsire cum iumētū alicuius tempestate fatigatum in luto videri cecidisse: sed al leuet illud & proprio adiuuando labore ei adiutor existat. ¶ Vias autem ignorātibus demōstrādas & non risum aucupātes de eorū errore alienis vtilitatibus liceat impedire. ¶ Nemo blasphemet absentē Percussus i lite quis vbi nō est ferrū si repēte macietur idē patiatur (qui percussit) quod fecit. Si vero por tatus ad ꝓpria qui percussus est egrotet diebus multis deinde moriatur sit innocens qui percussit Sana

De.62 F. to autem illo & multas expēsas in egritudine faciente restituat vniuersa percussor quęcūq; in vulneris sanandi tēpus expendit & quęcunq; medicis rogauit. ¶ Qui mulierem pregnātem calce percusserit si quidem abortum fecerit mulier pecunijs a iudicibus condemnetur tanq; per corruptionē vēntris plebis faciens detrimentum. Detur autē & viro mulieris pecunie. Moriente autem ea ex ea plaga & ipse mo riatur animamq; pro anima cēsente lege ponendam. ¶ Venenum neq; q mortiferum neq; aliud quod sit vtile lesioni: nullus israhelitarum habeat. Si vero inueniat hoc quisquam possidere moriatur hoc pa tiens quod tole rauit ille contra quem venenū probatur esse confectum. ¶ Qui excecauerit simile pa tiatur: priuetur quo priuauerit alios nisi forte pecunias accipere voluerit qui cecatus est leges videlicet illi dent licentiā q passus est estimare passionis sue casum & cōcedētes si seuerior esse voluerit. ¶ Bouē

Monitio pentū cōtra filios in o bediētes notan da filijs & parē tibus.

Parentum verba ad filios
Cōtra filios pa rētum monitio nē spernētes
Suspēdatur filius parentū sper nēs monitiones
Hebreis nō licet fœnerari ad vsurā
De mutuo red dēdo
Que nō sūt ac cipiēda pro pignore
De pēa varia ꝓ furto
De his q res ꝑ ditas fuerūt q̄ tenēt restituere
Detrahendo in mēto vicini de luto
Via ignorāti de monstranda.
Pena percutiētis mulierē pregnantem.
Nullus venenū neq; q̄ mortiferum apud se ha beat & pena illud retinētis.
De boue commpcutiēte ifficiēdo & pena dñi sui.

cornu percutientem dominus interficiat. Si vero aliquem interficiat taurus ipse quidē lapidatus moriatur & neq; ad cibum vt ilis habeatur. Si vero etiā culpabilis approbetur dominus p̄scius eius esse nature nec cauēs: & ipse moriatur tāq; ipse ei qui a boue perēptus est auctor mortis extiterit. ¶ Si vero seruuq; vel ancillā bos perimat: ipse qdē lapidet triginta vero siclos eius domino: lapidati dominus dare damnetur. Bos autē si ita percussus mortuus fuerit vendatur: & qui mortuus est & qui percussit preciū āborum eorum domini sibi distribuant. ¶ Qui puteum siue lacum effodiūt: diligētiam habeāt vt rabularū illic faciant tegumentū non vt aliqui haurire p̄hibeantur: sed vt nullum sit ibi cadendi periculum. Et si in huiusmodi p̄funditatem non clausam incidens iumentū alicuius moriatur eius precium dño proprio soluatur. Circundanda quoq; est maceria in puteis seu in lacis quę p muro fit quatenus nō si nat aliquos deuolutos extingui. ¶ Depositū vero si quis acceperit tanq̄ rem sacram aut diuinā ita custodiat nullusq; fraudare studeat creditorem neq; vir neq; mulier: nec si immēsam auri lucratus sit quātitatē ꝑmens quasi nullus sit qui eum possit arguere. ¶ Generaliter itaq; cōuenit vnumquēq; suā cōscientiā scientē benetagere & testimonio sibi sufficientē vniuersa agere quę ab alijs possint laudis premia codonare: & maxime respicientes ad deum quē nullus malignorum latere potest. ¶ Si vero nihil agens dolose p̄diderit cui credium est depositum veniens ad septem iudices iuret deū q̄ neq; eius cōsilio vel malicia perijt neq; aliqua rei p̄dite parte sit vsus & inculpabilis tūc abscedat. Si vero vel in aliqua parte vsus fuerit rē sibi creditam ipse per dat etiam vniuersa & quecūq; receperit reddere condemnetur. ¶ Sicut autē de rebus depositis sancitū est: ita & si quis mercedē fraudet operantiū corporibus suis adhibeatur odibilis vnde non est fraudāda viri pauperi merces: sciētibus vniuersis q̄ p terra alijsq; possessionibus eis deus hoc p̄stitit. Sed neq; differenda solutio est sed sub die p̄benda tanq̄ nolente deo fraudari quemq̄ vsu laboris sui.

De tegumento puteis adibendo ꝓpter periculum.
De depositō custodiendo & restitutione lucratorum.
Vniuersq; cōscientia testis.
De perdito depositō.
Non est fraudāda paupis merces neq; differēda solutio.
A.
Exo.c xxj.
Exo.c xxj.
Ie.vi.
B

¶ Sicut pro patris iniusticia (dicēte moyse) odio nō est habendus filius ita nec patri filij pctā sūt repēsanda leges enī diuinę nulli mutare licet sed ab oībus sunt obseruāde p̄cones aūt ante arma ad hostes quomodo mittendi sunt quiq; ab exercitu remittendi docet ipse moyses qui fructiferas arbores p machinis in obsidione ꝓhibet abscidi & mulierē virili vti vestitō sicut virū feminis sed oēs rebelles iubet interimi alijs ad tributa resignatis ꝓter chananeos qui omnes sunt exterminandi.

Filius p patris iusticia nō puniendus neq; habendus odio.
Peccata filioruq; quō nō sunt patribus repensanda et cā ꝓpter quā est notāda.
Quod mōstruosum est nō licet fieri.
Nulli licet immutare p̄dictas leges. Leges de casibus fortuitis & incidentibus p bellis excendis.
Monet vt paternas leges custodiant.
Precones adhostes ante arma mittendi.
Multoruq; principatus in repētinis casibus periculosus et nociuus.
C
Deu.c xxiiij.

Capi.xviij.

FIlios p iniusticia patrum non debere puniri sed ꝓpter suam potius virtutē eis misericordia p̄bēda est nō lesio: q̄ filij pessimorū fuere patrū neq; odio habēdi sunt ab iniquis nati. ¶ Sed neq; patribus filiorū sunt repēsanda peccata cū multa iuuenes extra nostrā doctrinā sibimet arrogent p superbiā: nolentes quę sunt vtilia doceri: & culeum fugere per quē vna secū & masculi virtutem & filiorū fructum procreationis amittunt: quem nobis hominibus ad augmentum generis p̄buerit deus: quando hoc velut necesse filiorū futurorum agitur: & per hoc exterminatur eorum initium. Nam sicut anime illorū debilitantur: ita & quę sunt corporis permutantur. ¶ Similiter autē quicquid putatur esse vidētibus monstruosum non liceat fieri neq; de hominibus neq; de ceteris aialibus. ¶ Hęc siquidem vobis legū vestre reipublice sit pacifica cōstitutio: & deus propicius eius decorem inviolabilem conseruabit. Nullumq; fiat tēpus quod in aliquo aliquis hęc innouet & in cōtrarium mutet. ¶ Quia necesse est humanum genus in inconsiderata pericula aut voluntatias turbas incidere: etiam de his breuia p̄loquamur quatenus p̄sciētes quę oporteat fieri ad opus salutis sitis idonei & non tunc requirentes quę vos cōueniat facere minus instructi temporibus succumbatis. Terra quā vobis sine laboribus p̄buit deus & sine virtutis exercitatione concessit prestet quidem vt ea sine bello fruamini: neq; alijs in ea cōtra vos p̄liātibus neq; intestina seditione concussis p quā cōtraria vestris partibus gerētes: quę ab alijs sunt custodita perdatis: sed vtentes legibus bonis quas vobis deus p̄buit persistatis. Si vero casus belli aut nunc vobis aut vestris filijs postea forte ꝓuenerit: extra terminos hoc agatur. Belli vero legationes & p̄cones mittite ad voluntarios hostes. Ante arma nāq; bonoum est apud eos vti sermonibus declarantibus quoniam & militiā copiosam habentes & equos & arma & ante hęc ꝓpicium deum & vobiscum pariter dimicantem tamē petetis alias petite vt nequaq̄ cū eis pugnare debeatis & res eorum auferre non conemini alias cogamini. Et siquidem consentiunt horum est seruare pacē. Si vero confidentes in se quasi virtute p̄cellant & vos vexare conantur exercitu; super eos inducite principe quidem vtentes deo omnipotente. ¶ Sub principe vero constituite vnum qui cunctos p̄cellat. Multorum namq; principatus his qui agere quicq̄ celeriter compelluntur impedimentum est & potius nouit nocere q̄ iuuare. ¶ Exercitus autē ducat mundus & inter oēs robore corpis & ai audacia valde p̄positus. Timidi aūt discernēdi sūt ne (dū circa cōgressionē cōuertūt ad fugā) hostib; vires magis adiciāt

Deu.c xxiiij.

Multorū principatus nocuus

Eos aũt (qui nuper edificauerũt domos quibus tps annale non fuit ad fruẽdum: & qui plantauerunt & necdũ participati sunt fructibus) in prouincia dimittendos. Sed etiam eos qui sponsi sunt & qui nuper vxores duxerũt (& desiderio earũ parcentes vite & seruantes semetipsos: vt illis fruantur) arma tẽptare
D.c.20 conténant. ¶ Cũ vero (inquit) castra ducitis prouidete ne quid mali geratis. Obsidentes vero ciuitates
& 24. aliquas & lignis egẽtes ad machinationis opus nõ incidatis arbores terre fructiferas: ꝫ parcite scientes
D. eas a deo ꝓ vtilitate hoim esse ꝓductas: que si vocẽ haherẽt iurgium vobis inferrent quia cũ non sit in eis causa bellorum inique seditionis p̃iudicia patiãtur: & si virtus eis foret: etiam demigrarent & ad aliã terrã decederẽt. ¶ Vincentes aũt in pugna rebelles occidite alios vero ad tributa reddẽda seruate: absq; sc̃z chananea hos enim cum omni domo cũctos oportet exterminare. ¶ Custodite autem in bello
D.c.20 ꝑcipue vt neq; mulier vtatur instrumento virili neq; vir tunica muliebri.
D.c.20 ¶ Moyses quadragesimo anno cõscriptas leges quas deuteronomij librũ dicunt archãq; cũ tabulis de cẽ ꝓceptorũ & tabernaculũ sacerdotibus tradit exhortãs populũ ad vindictã Amalechitarũ altareq; erigendũ ꝓpe vrbẽ Sychimoꝝ versus ortum solis ordinauit benedictionesq; & maledictiones quas bonis & malis frequẽtes dabat in vtroq; altaris latere cõscripsit ab omni populo ꝓ legũ custodia iusiurãdũ exigit vtq; cõtra trãsgressores dei vlciscantur iniuriã p̃dixitq; futuras calamitates super hebreos ꝓpter eorũ peccata hortabaturq; Iosue exercitũ cõtra chananeos ducere multitudinẽq; populorũ flentẽ cõsolabatur ascendens cum senioribus populi in montẽ Abarim nube circundatus ab humanis sublatus ẽ anno etatis suę vigesimo super centesimũ.

Capitulum.xxix.

De.c23 Viusmodi siquidẽ moyses hebreorũ rẽpublicã dereliquit. Leges autẽ prius quadrage-
De.c33 simo ãno cõscriptas tradidit de qbus sũ in alia cõscriptiõe dicturus. Reliquis vero die-
bus frequẽtes eis bñdictiones p ecclesiã tradidit & sup eos qui nõ legitime viuerẽt sed
que i eis sũt diffinita trãscẽderẽt maledictiones iposuit. ¶ Deide hexametrũ eis carmẽ
E effecit qđ in libro dereliquit in sacrario cõseruãdũ eloquiũ cõtinẽs futurorũ seccũdũ qꝺ
oia facta sũt & fient nullaq; veritate priuat. ¶ Hos ergo libros simul & archã in qua &
decẽ verba duabus tabulis cõscripta recondidit & tabernaculũ tradidit sacerdotibus & populum exhortatus est vt dũ
De.c31 obtinerent terrã & collocarent in ea Amalechitarum non obliuiscerentur iniuriã sed sup eos castrametati penã de eis sumerent eo qꝺ eos in deserto afflixissent. ¶ Capta vero terra chananeorũ: omnẽ eius
D.c27 multitudinem quidem perimi iussit & altare erigendũ qꝺ ad solis respiceret ortũ: non longe ab vrbe. Sichimorum inter duos montes Garizeo quidez adextris posito a leuo autem eo qui Hebal nuncupatur diuisoq; exercitu p sex tribus in duobus mõtibus & cũ eis leuitis & sacerdotibus. Primum quidem eos qui in mõte garizeo essent orare sanciuit bona super eos accidere qui circa religionem dei legũq; custodiam studiũ haberent ne offenderẽt in his quę moyses imperauit & his fauere alias tribus rursumq; his orantibus sex alias respõdere benedicentes deinde trãsgressoribus ponere maledicta & in eorũ confirmatione sibi tribus adiunicem consonare. ¶ Cõscripsit autem benedictiones & maledictiones eorũ vt
De.c29 nequaq̃ longo tẽpore hęc doctrina deficeret: que etiã moriens in altaris latere vtroq; conscripsit stante populo & secũ sacrificia & holocausta celebrãte quod nequaq̃ fecit vlterius. Hęc ergo cõstituit moyses & hebreorum gens hęc mãdata sequendo consistitalias constitit. ¶ Altera vero die populum cum mulieribus & infantibus in ecclesiam cõuocauit ita vt etiam famuli adessent: & eis iusiurandum pro legum custodia celebrarent: vt de deo pfecte cogitãtes neq; cognatis fauentes neq; terrore permoti neq; aliam quãlibet causam fortiorem q̃ legum custodiam arbitrãtes earum precepta transcenderent: sed si
F. ue quisquã eorũ consanguineus tentararet huius conuersationis iura, confũdere siue ciuitas foret i eis vlciscerentur & singulariter & cõmuniter & cum eis p̃ualerent etiam fundamenta subuerterent vt neq; pauimẽtum contemnẽtium si esset possibile remaneret: si vero nequirent ferre tormentum hoc ipsũ ostẽderent quia nõ sua voluntate fecissent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit autẽ eos quemadmodũ sacrificia precipue deo placerent & quomodo prẽliantes digni fierent vtentes cõiectura lapidũ de qbus primitus declarauit Prophetauit aũt qbus iesus p̃sente moyse. Igitur moyses cuncta quę foret ꝓ populi salute facienda in bellis simul & in pace tractãs legibusq; cõpositis & distributis: pariter reipublice ornamentis ait quia ei diuinitas indicauerit si transgrederẽtur eius religionẽ hebręi experirentur aduersa ita vt eorum terra armis hostium compleretur: & vrbes destruerentur & tẽplũ concremaret & viri venditi seruituri forent nullo eorũ calamitatibus miserante: eosq; cum talia sustinerent frustra esse penituros. Deus tamen inquit qui vos creauit & ciuitates ciuibus vestris tẽplũq; restituet: eritq; harum rerum calamitas nõ semel sed sepius affutura. ¶ His dictis exhortatus est iesum ad chananeos exercitum ducere tanquam deo cooperante in his quecumq; tentarent. Et omni multitudini benedicẽs: qm ego inquit ad nostros pergo maiores & deus hodie me ad illos ire decreuit grãs ei quidẽ adhuc vi-

Quí noua fecerũt edificia aut plantationes.
Noui sponsi.
Fructifere arbores ꝓ machinis nõ sũt icidẽde.
Rebelles i bello occidendi aliis ad reddẽda tributa seruatis ꝓter chananeos q̃ oẽs sũt exterminandi.
In bello ꝓhibetur mulier virili tunica vestiri simiſiter vir muliebri.
Moyses bonis benedictiones dedit malis vero maledictões
Exametrũ carmen cõscripsit moyses quod in biblia vocat cãticum Deuteronomij.
Librũ deuteronomij archã tabulis decẽ prẽceptorũ & tabernaculum tradidit moyses sacerdotibus exhortãs populuz ad vindictam Amalechitarum omnesq; chananeos perimi.
Hortat moriẽs Moyses Iosue exercitum ducere cõtra chananeos multitudini bñdicens cũ gratiarũ reddi-tione deo & populo.

vobisq; p̄sens refero ꝓpter prouidentiam eius quoniā non ꝓpter libertatem solummodo vestram gerens sed etiā ꝓ muneribus optimis semper exhibuit laboranti mihi & sollicitudinem omnez adhibenti ꝓmeliori vestra conuersione sua solatia nō negauit & in omnibus placidum nobis prebuit semetipsum. Magis aūt ipse fuit qui etiam bonā cogitationem dedit finem concessit me vtens sub principe pariter & ministro in quo & populum vestrorum voluit adiuuare pro quibus oībus benedicere virtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare de vobis. moriēs optimum iudicauit & ipse vtiq; hoc debitū deo restituens: & vobis ad memoriā dereliquens: quia colere vos semper hunc oportet & honorare & leges rerum oīm quas p̄stitit placiduſq; permanens ad huc prebebit tanq̄ optima dona seruare quia pessimus inimicus est & homo nequissimus: qui legislatori facit iniuriā: & leges ipsas frustra positas arbitratur. Deum vero non ꝓuocetis ad iniuriam neglectis legibus quas ipse generās dedit vobis. ¶ Hec autem moyse ad finē vite dicēte & cū benedictione singulis tribubus futura ꝓphetante populus cessit cūctus ad lachrimas: vt demonstrarent lugubrem in eius morte passionem. Sed & paruuli flentes cum adhuc magis ad retinēdam tristiciam inualidi forent declarabant quoniam & ipsi virtutem eius & magnitudinē vltra ipsam infantiā sentiebāt. Erat vtiq; iuuenibus ac matribus erumna magna & tristicia. Aliq nā q; scientes quali auctore priuarētur de futuro lugebāt. Alijs vero maximus adhuc inerat luctus: quoniā cum nondum bene eius viderentur degustare virtutē: tali principe fraudabātur. ¶ Nimue tatem vero gemitus populi atq; dolorū conijcere poterit vnusquisq; ex eo q̄ tunc ipsi legislatori ꝓuenisse dinosci tur. Nam dum omni tēpore suaderet non oportere quēq̄ ꝓ futura dei ici morte tanq̄ hoc volūtate & legis natura ferente in his tñ que gerebantur a populo victus est vt defleret. Igitur properantē quo erat auferendus cuncti cū lachrimis sequebantur. Et moyses alios quidem manu silentium faciens proximos autē suis cōsolabatur sermonibus ne sequentes lugubrum ei facerent finē. Illi vero etiā ei hoc p̄standum iudicantes vt propria voluntate discederēt semetipsos in alijs locis retinuere flentes & abeuntem lachrimis cōcurrentibus intuentes. Quē solūmodo seniores deduxerunt: & pōtifex eleazarus & princeps iesus. ¶ Cūq; venisset ad montē qui vocatur Abarī qui est excelsus & ediuerso positus hiericho terrā optimā chananeorū & amplam intuentibus ad viuendū prebens: seniores dimisit. Et dū saluaret eleazarum & iesum eisq; loqueretur nube subito super eum lastante in quadam valle sublatus est. scriptū est autē in sacris libris eum fuisse mortuum ꝓpter metū: ne propter excellentiam virtutis que erat circa eum ad diuinitatē abisse putaretur. ¶ Vixit omne tps annorum viginti et centū ex quibus a parte tertia priceps fuit minus vno mēse. Defūctus est aūt vltim omēse anni qui a macedonibus vocatur distrus apud nos aūt adar alias adarii initio mensis: sapientia cūctos homines qui fuerūt quocūq; tēpore superans: & odtime his que intelligebā tvtens ad dicendū vero & ad loquendum populo valde gratissimus & alia multa bona possidendo nimis idoneus: sic quoq; cunctis abstinens passionibus vt neq; ꝑsie in eius anima putaretur: sed solūmō eorum noia sciret & in alijs potius q̄ in se esse cōspiceret. Et dux quidē iter paucos simul fuit ꝓpheta vero qualis alter nullus ita vt quicq d eū cōtigisset loqui deus putaretur audire. Luxit aūt hūc populus trigita diebus & nūq̄ hebreos tristitie magnitudo tāta detinuit: quanta fuit in transitu moysi diligebant etenim eū nō solū qui fuerant experti: sed etiā qui eius legebant leges questionesq; faciebant vehementissimas & eius virtutem considerabāt. Finis itaq; moyseos declaratus a nobis hoc modo sufficiat.

¶ Explicit liber quartus.

¶ Incipit liber quintus cōtinens tempus annorū quadringentorum. lxxvi.

¶ HISTORIA LIBRI IOSVE INCIPIT.

¶ Mortuo moyse iosue (qui a iosepho ſp noiatur iesus) dux hebreorū ad ciuitatē hierico exploratores mittit quos Raab sublimi stipula abscōdēs a morte liberauit vnde et ab ipsis dato iuramento sola in hierico a morte fuit preseruata.

Capitulum primum.

Oyse itaq; p̄dicto modo ab hoibus abeunte Iesus iā ab omnibus in eo legitimis flenem habētibus & luctu quiescente precepit vt populus esset preparatus ad expeditum. Misit itaq; exploratores ad hierico qui & virtutem eorum & quā ipsi voluntatem habere viderentur agnoscerent. Ipse vero disponebat exercitum: tanq̄ iordanē oportuno tēpore transiturus. Et conuocans principes tribuū ruben & gad & p̄fides manasse cuius tribus mediā ptē in arō ascripserat inhabitare que est chananeorū terre pars septima: commemorabat eis quecunq; moyſi promisissent: atq; poscebat vt prestantes & illius prudentie qui neq; dum moreretur circa eos defecisset: & vtilitati communi semetipsos ad ea que precipiebat ꝓnissios exhiberent. Et cum equitibus quinquaginta militum a tmatorum a loco qui dicitur. Abela ad iordanē accessit: instadijs sexaginta. Cūq; fuisset illic castrametatus repēte exploratores aduenerūt nihil eorū q̄ agebāt apd chananeos ignorātes. Latēter ei prius

A.

B.

C

D.c3 +

Deu.c. 34

Io.c.1.

Io.c.2.

Pessimus est q leges cōtēnit.

Moyses futura singulis tribubus moriēs ꝓpheta uit in oībus ad fletū ꝓuocatis.

Causa gemitus populi propter mortem moysi.

Moyses populos flētes consolabatur

Mors moysi q̄ i mōte Arabim

seniores dimittens nube circūdatus est sublatus est.

Iste mons in biblia dicit nebo

Etas moysi.

Commendatio moysi

Iosue dux populo ꝓ moysi.

Mittunt exploratores ad hierico vrbem.

Iosue ad tribus Rubē & gad & mediā manasse verba. Apparatus exercitus.

Exploratores ratenter prius omnē vrbis fortitudinem considerant.

omnem vrbem eorũ licẽter cõsideraueru nt simul & muros qui essent frotes & qui non ita cauti esse vi
derentur sed & portas (que dũ essent fragiles) opportunum ꝓberent inuasuris introitũ. Non autẽ cura
o.c.2 bant ciues quicũq; videbant eos ista cõsiderare putãtes visionis gratia vt peregrinos aptissima eos ci-
uitatis loca singula pscrutati nõ voluntare tamẽ hostili. ¶ Cumq; venissent in quo etiã cenaturi erant
effetq; eis iã discedẽdi cura nunciatum ẽ regi cenãti ꝙ exploratores quidã ciuitatis ex hebreorũ exer
citu venientes essent in Raab habitaculo cum multa latendi prouidentia constituti. Ille vero repente
eos ꝓcepit comprehensuros adduci. vt eos torquens cognosceret quid agere volẽtes adessent. Cũq; in
uasionẽ eorũ Baab agnouisset nam supra murum stipulam lini siccabat exploratores quidem illic ab-
scondit. His autem qui fuerant missi a rege dicebant ꝙ peregrini quidam ignoti fuerant ante paulũ q̃
sol occumberet apud eam: & cenãtes abcesserant. Quos si timorẽ ciuitatis & periculũ ferentes veniss̃e
putarent sine labore eos comprehenderent psequẽtes. Illi vero (muliere ita lonquente) nullum eius do
lũ aiaduertentes alias sentientes abcesserunt neq; pscrutantes habitaculũ eius. Cũq; perrexissent per
fo.c.2 vias per quas eos ꝓcipue ire credebant & que ducerent ad vada iordanis: & nullum signũ agnoscerẽt
a labore quieuerunt. ¶ Tumultu autẽ sedato: raab deducens viros & periculũ pro eorum salute faciẽs
suum quę si capi in eorum occultatione potuisset nequaq̃ supplicia regis euaderet: sed cum omni do-
mo pessime deperisset: rogabat vt haberent sui memoriam: & dũ chananeorum terrã obtinerent huius
salutis recẽsentationem eos sibi conferre poscebat. Quo facto dimisit eos ire ad ꝓpria iurantes vt eam
B. liberarent & qui cum ea forent: dum venientes in ciuitatem vastarent eã & omnes habitatores illius se
cũdum sententiã apud se prefinitã vna perimerẽt. ¶ Hec enĩ illa se scire dicebat signis dei virtute mõ
stratis. At illi & de ꝑsentibus gratias referentes & de futuris iurabãt opere se repẽsaturos fore & suade-
bant vt sentiret capiendã ciuitatem omnem possessionem suam atq; domesticos in illo habitaculo re-
conderet: & ante ianuas coccineum funem appenderet quatenus sciens domũ princeps ne quid ei ma
li fieret custodiret. Adijciebãt enim Nunciabimus ei quia tuo fuerimus solatio liberati. Si quis vero pu
gnando ceciderit tuorũ aut nequaq̃ nobis hoc ascribas. Quapropter deũ quem iurauimus nunc tibi ꝓ
ponimus vt in nullo debeas quasi de iurisiurandi trãsgressione dubitare. ¶ Et illi quidẽ hęc ꝓmittẽtes
abiebãt demissi per murum: & ad suos puenientes nunciauerunt quęcumq; in vrbe gessissent. Iesus au-
tem pontifici Eleazaro & senioribus dixit quę fuerãt ab exploratoribus iurata raab. Qui iusiurãdũ sua
quoq; sententia firmauerunt.

Exploratoribus in domo Raab latentibus nuncij a rege ibidẽ eos comprehẽsuri mittũtur.

Raab exploratoribus recepto iuramẽto ꝓ sui & sue domus liberatione cũ ceteri hierico oẽs ciues essent pi-turi eos abire ꝓmisit.

¶ De miraculoso Iordanis transitu & ordine transeũtium postquem edificato altari ex duo-
decim lapidibus de iordanis profundo extractis propter miraculi memoriam: pascha celebrãt hebrei
ipsis mãna deficiente. Septies ciuitatem circundantibus hebreis hierico omnino euertitur maledicun
turq; reędificatores. Capitu. iij.

Demissi exploratores p murũ venerũt ad suos Hebręis iordanis fluuiũ transire metuẽtibus diu initus fit trãsitus.

QFluente vero duce transitum fluminis: cum esset eius impetus grandis & neq; pontibus trãsi
retur: nam primitus nõ erat iunctus: qui etiam si vellent ei põtem facere nequaq̃ se arbitra-
bant ꝓpter hostes habere permissionem. Inter hęc deus transibilem fluuium fieri ei permi-
sit magnitudinem eius imminuẽs. ¶ Et duobus transactis diebus iesus transposuit cunctum exercitu;
totamq; multitudinem tali modo. Precedebant equidem sacerdotes habẽtes archam deinde leuite ta
bernaculum & vasa que ad sacrificiorum ministeria sunt necessaria deferẽtes. Sequębatur leuitas per
tribus suas omnis exercitus habens in medio infantes & mulieres. Metuebãt aũt propter eos ne vim
flumine paterentur. Cumq; sacerdotibus primis introeuntibus meabilis iã fluuius videretur altitudinę
C quidẽ eius imminuta: alueo vero eo ꝙ multus nõ esset fluctus quasi ad sicci pauimẽti instar expositio
omnes iam confidenter fluuium trãsmeabant & qualem eum deus futurũ esse ꝓdixerat talem esse con-
spiciebant. ¶ Steterunt autẽ in medio sacerdotes donec turba trãsiret & securitatem attingeret. Oĩbus
itaq; transeũtibus egressi sunt sacerdotes liberum iam fluuiũ relinquẽtes vt more suo discũberet. Et flu
uius quidẽ egressis hebręis denuo creuit & recepit suã magnitudinẽ. Illis vero quinquagita stadijs ꝓce
dentibus exercitus vsq; ad decẽ stadia ierichontis accessit. ¶ Iesus aũt altare ex lapidibus quos singuli
Io.c.5 principes tribuũ tulerãt de ꝓfundo iordanis iubente ꝓpheta constituens pro futuro signo interrupti flu
minis super eum sacrificauit deo & festiuitatẽ paschę in illo loco cũctus celebrauit & oia que eis primi
tus de erant facillime tũc abũdabãt. Nã & messem iam maturã chananeorũ metebant & cetera opulen
tissima possidebant. Tunc enim eis etiã cibus manne defecit: quo alitꝰ quadraginta fuerãt ãnis. Cũ vero
hęc israhelite facerẽt & chananei nequaq̃ cõtra eos exirẽt: sed clausi muro qescerent iesus eos obsidere
deliberauit & pria die festiuitatis ferebãt archã sacerdotes ꝓcedebãt septem buccinis suis tubas mittẽ
tes rogabãtq; simul exercitũ vt viriliter circuirent murum senioribus suis sequẽtibus & tubas mittenti-
bus solũmodo sacerdotibus. Quo gesto: ea die nihil ãplius faciẽtes ad castra reuersi sũt. ¶ Cũq; hoc sex
diebus feciss̃ent septia die omnẽ ꝑplm colligẽs armatorũ Iesus captiuitatẽ vrbis ãnũciauit & ꝙ illa die

Steterunt sacerdotes in fluuio transeũte turba Altare ex xij lapidibus de ꝓfundo iordanis ꝓ principes tribuum apportatis in sicco edificatur festumq; paschę celebrat

Raab futura ce
des & nihil oino
prede retinen,
dum animo.

Septics circun,
dãtibus hebreis
muri hierico cor
ruerunt.

Cedes maxima
ciuium hierico
ex ruina muro,
rũ. Raabcũ suis
liberata ciuitas
hierico oino in
cenditur.

Iosue grãs Raab
egit & eã agris
multisq; rebus
honorauit.

e is deus eã sine eorũ labore contraderet: muris eius sponte ꝓstratis. Omnia tamen occidẽda quecũq; placuissent animo habere ꝓcepit; & nullo labore ab hostium nece quiescẽdũ & vtineq; misericordia ce dendi: neq; circa ꝓdã vagando fugiẽtes cõtemnerẽt inimicos. sed animãtia cuncta perimerent, & nihil ad vsũ ꝓprie volũtatis auferrent argentũ vel aurũ quocunq; inueniretur iussit auferri: vt deo precipue gestorum pr imitie seruarẽtur que. primum fuissent ciuitate subacta percepte. Solam vero raab liberandã decreuerunt & generationem eius: eo q ei exploratores prebuerant iusiurandũ. Hec dicẽs Iesus atq; disponens exercitũ deduxit ad ciuitatẽ. ¶ Circuibant autẽ iterũ vrbem archa precedente: & sacerdotibus ad opus populum commonenti bus. Cumq; septies circuissent & paulatim quieuissent repente cecidit murus: neq; machina neq; aliqua violentia muro ab hebreis illata. Illi vero ingrediẽtes vrbẽ hierico oẽs in ea peremerũt inopinabilem muri ruinam obstupescentibus vtiq; eis & ad defensionẽ suam inutilibus subito cõstitutis. Necabantur autẽ per itinera consti pati & in domibus apprehensi: nulliq; penitus parcebatur sed omnes pariter occidebãt vsq; ad mulieres etiã & infantes eratq; ciuitas plena mortuorũ corporibus: & nullus effugit necis incursum. ¶ Ciuitatem vero locũctam incẽderunt: simul & regionem Raab vero cum suis ad cenaculum cfõugientes exploratores eripuerũt. Quã dũ ad se Iesus venire fecisset: gratias egit ꝓ exploratorũ salute: & ꝓ tali beneficio dixit non se retributionibus fore minorem Donauitq; eam repente multis agris & rebus honorauit. Si quẽ vero locum ciuitatis pertransibat ignis eum destruebat & super habitatores eius deijciebat. ¶ Sed & si quis vastatã post ea vellet instruere maledixit: quatenus qui fundamẽta murorũ iaceret: priori filio careret: qui vero perficeret & nouissimum simul amitteret. Hoc vero maledictum nõ neglexit diuinitas. sed in posteris dicturus sum passionẽ que ꝓpter eã facta m euenerit. ¶ Cõgregata est igitur innumera multitudo argenti simul & auri necnon & eris cũ nulli placuerit aliquid exinde sustuliſſe nec ad vtilitatẽ ꝓpriã ea diripuisse. Et hęc quidẽ Iesus sacerdotibus thesaurorũ recondenda contradidit. Hoc ergo modo perijt hierico. D. Io.c.5. Io.c.9. E.

¶ De furto anathematis in hierico per Achar atq; ꝓ illo peccato triginta sex hebreorum occisione in bello contra ciuitatẽ Adan quę in biblia hay appellatur orationeq; Iesu ꝓ populi cõsolatione cui facta reuelatione vt furtum sorte perquiratur quo inuento mori adiudicatur.

Furto anathematis p Acharũ: q cõtextã auro damidẽ suffodit i tabernaculo.

Galgala locus vbi iosue castrametatus est.

Tristicia hebreorũ ꝓpter mortem occisorũ & eorũ penitentia

Oratio Iosue ad deũ ꝓ consolatione populi afflicti.

Reuelatio facta Iosuei de furto anathematis vt sorte requiratur suo.

Sors in tribu iudasup Achar q apprehẽsus occiditur propter Anathema. ibi biblia dicit q fuit lapidatus.

¶ Capitulum tertium.

Io.c 7.

ACHar vero Zabdi filius ex tribu iuda dũ inuenisset chlamydẽ regiã totã auro cõtextã habentẽ auri massam hoc est siclorũ pondo ducenta crudele iudicans si is q periculũ habuerat: lucrũ inueniẽs qđ in sua vtilitate cõferret daret, hoc deo nõ magis egenti soueã faciẽs valde ꝓfundã i suo tabernaculo suffodit eã: latere iudicãs deum sicut potuit comulitones ¶ Vocatus est aũt locus in quo castrametatus est Iesus galgala: quod nomẽ significat libertatẽ. ¶ Trãseuntes enim fluuiũ iã semetipsos ab egyptijs & erũnis deserti: cõfidebant esse securos. Post paucos vero dies vastationis hierico: misit Iesus triginta milia armatorũ in ciuitatẽ Adan positam super hierico quatenus dimicarent. Et congressis hostibus ceciderunt hebreorũ viri sex & triginta. Cũq; hoc nunciatum fuisset israhelitis: magnã tristitiam & crudelẽ angustiã protinus habuerũt non tantum prop ter cognatos amissos (licet omnes viri boni & nimis exerciti perissent) q̃tum ꝓpter desperationẽ suam. Credẽtes enim iã se terrã obtinuisse & a ꝑli js iam exercitum vacare hoc taliter deo ꝓmittẽte potiores inopinabiliter videbant hostes. Et saccos superinducẽtes stolis suis: tota die in luctu erant & lachrimis cõstituti: nulla re inherentes nec cibo. Casu siquidẽ q cõtigerat grauissime videbantur aflicti. ¶ Videns autẽ Iesus exercitũ ita percussũ. & ex omnibus rebus iam pessima desperatione deiectũ audacter accessit ad deũ & ait. Non nostra petulantia venimus vt hãc terram armis subiceremus. sed Moyse famulo tuo ad hoc nos hortante ꝓcessimus: dum multis signis possessionem huius terre prębiturũ te nobis esse ꝓmiseris ac exercitũ armis hostiũ facere meliorem. Quę sunt hec quę repente nobis venerunt. Nunc aũt ꝑter spem decepti videmur: & tanq̃ nõ firma sint tua ꝓmissa quę moyses prędixit afficimur: & deteriora nunc de futuris metus nos desperabiles habet primo experimẽto talia sustinentes sed tu domine quoniã tibi virtus est malis his adhibere medicinã: & ꝑsenti nostrę tristitię prębere victoriam: etiam de futura desperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Iesus pronus in terram iacens deprecabat deum. Cui responsio a deo data est vt surgeret & exercitũ a sua pollutione purgaret. Propter furtũ enim rerũ ei dicat arũ: hanc deuictionẽ nũc super eos euenisse dicebat. Sorte vero requiratur qui fecerat: ac cũ puniret victoria semp de hostibus proueniret. ¶ Hęc ergo populo Iesus enarrabat & vocãs Eleazarũ põtificem & principes tribuũ sortẽ per eos mittebat. Cũq; hoc deductũ i tribu iuda factũ esse declararetur rursus per genus sortem misit & veritas huius iniquitatis circa cognationem achar illuxit. Tunc denuo per vnumquemq; virum inquisitione facta: apprehẽsus est achar. Ille vero cũ nõ potuisset negare deo dum eum ita constrinxisse ꝓbabat in furto confessus est & pertulit in mediũ vestem. Et ille quidem repente peremptus: turpem penam & incunctanter congruam sue pręsumptioni pro meruit sepulturam. Io.c.7. Io.c.7. F.

A. ¶Iterum exercitus hebreorū cōtra ciuitatē Adan que in biblia hay dicitur instructus victoriam habuit vnde preterriti Gabaonite de longinquo venire finxerunt vt cum hebreis fedus iurarent qđ & factum est sed (eorum detecto dolo) publice seruituti mancipantur.

¶Capitulum quartum.

Exercitus hebreorū cōtra Adā que in biblia dicitur hay & īstructio ipsius p Iosue.

IEsus autem purgatum exercitum deduxit ad Adan vrbem & nocte circa ciuitatē insidijs constitutis diluculo cum hostibus est cōgressus. Illis autem cum fiducia prōpter priorem victoriam super eos euntibus, simulando secedere populus hebreorum hoc
o.c.8. modo longius eos quos persequentes traxit quia illi ciuitate & tanquam de victoria erant confidentes. Dum vero reflueret exercitus contra faciem eorum didicisset q; signa constituerat eis quos in insidijs collocauerat: eosq; exitasset ad pugnam: tunc illi ciuitatem ingressi sunt. Dumq; essent, circa muros ciues intenti: aliqui vero & circa aspectum eorum qui egressi fuerant meatibus occupati. Illi equidem ciuitatem ceperunt & omnes occurrētes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad prelium occurrentes omnes conuertit in fugā. Dūq; re fugerent quasi ad integrā ciuitatē cum et ipsam captā inspicerent & incēsam cum mulieribus ac filijs agnouissent p agros dispersi sunt defendere semetipsos solitudine nō valent es cū talis siquidē calamitas hostes apprehendisset infantū turba capta est atq; mulierū: & rerū aliorumq; vasorum innumera multitudo: necnō greges pecudū hebrei cœperunt multasq; pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hec oia iesus i galgalis positis militibus est partitus. ¶Gabaonite vero habitātes iuxta hierosolymā vi
Io.c.9 dentes passiones que puenerāt hierico & adanitis & ad semetipsos trāsire hāc vastationē extimātes. Iesum autē aperte rogare voluerunt. Neq; enī hoc impetrare se quasi aliq̄d mediocre putabant: dum in interitu totus chananeorū gentis eū pugnare cognoscerent: cheseritas autē & chaherimitas q vicini eis erāt ad auxiliū popposcerunt dicentes neq; illos periculū declinare: sed istos israhelite deuicerant adunati vero possent magnitudinē eorū virtutis euadere. Et dū hec verba placuissent miserunt legatos ad Iesum amicitiam postulantes quos p̄cipue iudicabant idoneos agerent que oibus expediret Illi vero confiteri se chananeos incautū existimantes: fugere se huiusmodi periculum crediderūt: si di
o.c.9 cerent nihil sibi cū chananeis quolibet mō cōpetere: sed longissime ab his habitare: & venisse se p fa-
B. de virtutis eorū ambulantes itinere multo. Et p coniectatu sermonis huius vestimenta monstrabant vestes enim cū noue fuissent quando egrediebantur. longo itineris tempore atritas sibimet asserebāt Cilicinis enim vt eorū verbis crederetur vestibus vtebātur. Stantes ergo in medio dicebāt se missos a Gabaonitis & vicinis ciuitatibus multū ab ea terra remotis: facturos cum eis pacem more federis patrie sue. Agnoscentes enim dei gratia atq; dono chananeorū cerrā eis possidere cōcessum his tributa ferre gratāter & ciues eorum fieri p̄mereri. ¶Hec itaq; illi dicentes & iudicia itineris ostendentes: rogabant hebreos ad pacta amicitiasq; descendere. Iesus autē dictis eorū credens q̄ nō essent de gente chananeorū amicitias fecit cum eis & Eleazarus pontifex cum senioribus p̄buit iusiurandū habituros amicos & socios nihilq; cogitare aduersus eos iniuste: populo scilicet iure iurādo cōsentiente. Et illi q
Io.c 10 dē que voluerāt callido consilio promerētes: ad semetipsos abibant. Iesum autem castrametatus cōtra chananeos i cōfinio gabaonitarū & agnoscēs nō pculab hierosolymis gabaonitas inhabitare & chananeorū generis esse vocans eorū principes de falsitate culpabat. Illis autem non aliam p̄ter hāc salutis occasionē se habuisse dicētibus & p̄pterea ad hec ex necessitate venisse: cōuocabat pōtificē eleazarū & seniores eisq; censentibus publicos eos famulos ne insiurandum transgrederētur esse decretum. Et
C illi quidem p calamitate que cōprehenderat eos hanc sui cautelā atq; custodiam inuenerunt.

¶Iosue Gabaonitas a hierosolymorum & rege quatuor vicinis regibus ipsos obsidentibus diuinis in celo ostensis signis liberans ipsosq; quinq; reges in spelunca latētes occidit sed & omnibus chananeorum interemptis regibus prouinciam libentius possidebat.

Rex hierosolymorum cū quatuor vicinis regibus cōtra Gabaonitas quos iuuit Iosue & liberantur ab illis quinq; regibus quorum nomina exprimūtur in biblia.

¶Capitulum quintum

CVm vero rex hierosolymorū grauiter ferret eo q̄ gabaonite cū iosue pacta fecissēt: vicinarū gentium reges cōtra eos pugnaturos ad solatia cōrogauit. Quibus eis p̄bentibus qua tuor enim erant & cū eo castrametantibus circa quendam fontem nō procul a ciuitate dum iam putarent obsessionē gabaonite auxiliatorē aduocauerunt iesum. Ad hoc enim ventū erat vt a suis quidē perimi se putarent: & ab eis qui ad interitū chananeorū gentis castrametabantur: saluari se p̄pter amicitias existimarent. Iesus autem cū omni exercitu ad eorum solatia properare festinans & die noctuq; perābulās diluculo venit ad hostes et fugientes sequebatur pergens in descensu bethu
Io.c.10 ra alias bethoron. ¶Vbi etiā dei cooperationē cognouit significantē sibi tonitruis & fulminibus & gra
dinis demissiōe maiore q̄ solitū ē insup̄ēt die crescēte ne nox succedēs hebreorū ipetū refrenaret Iesus
aūt reges in q̄dā spelūca celatos circa matutā inuenit oēsq; puniuit. ¶Q̄d vero lōgitudine tūc dies extē

Sacre scripture testimōio p̄bat Iosephus diem illum fuisse p̄lixiorem.

sus est & plus solito creuit: palã est p scripturas quę sunt in tẽplo repositę. Sic igit exterminatis regibus D
q̃ deduxerant cõtra gabaonitas exercitũ reuersus est rursũ ad chananeę montana Iesus: & multa cede
facta sumens p̃dam venit ad exercitum galgalis constitutum. ¶ Et cum de hebreorum virtute per cir
Maxim⁹ appa- cuitum habitantes sermo discurreret & stupor haberet omnes audiẽtes multitudinẽ perẽptorũ: castra
tus aliorũ regũ metati sũt sup eos reges chananei q circa libanũ mõtẽ habitabãt & chananei q in cãpestribus erãt: pa Ioc.11.
Chananeorum lestinos secũ ducẽtes veneruntq; ad ciuitatẽ Byroi alias berothi galileę superioris & deiersi qui locus
cõtra hebreos. nõ est ꝓcul a galileis. Totus aũt exercitus armatorũ erat trecẽta milia & duo milia curruum. Turbabat
Victoria iosueq itaq; hęc multitudo & ipsum ihesum & israhelitas & sperare meliora propter timoris excellentiã dubi
percussit oẽs re tabant. Deo autẽ arguente timorẽ eorũ & si magis solatiũ ab eo quererent (vt deuincerent inimicos)
ges et vastauit ꝓmittente: & iubẽte equos hostiũ subneruare: currus incendit. Dux in promissionibus dei factus fidẽs
chananeos vsq; perrexit: ad inimicos & quinta die veniẽs cõtra eos egressus pugnaq; fortis effecta & cedes potior cre
ad equos quos di poterit vel audiri. Persequẽs aũt eos multũ perãbulauit omnem exercitum hostium prẽter paucos
occidit currus. omnes extinguens regesq; ceciderunt vniuersi. Deficiẽtibus aũt hominibus ad interficiendos equos
Quinto omnes Iesus eos occidit & currus incendit. Quo facto ꝓuinciam licentius possidebat: nullo ꝑsumẽte bellum
chananei ferre eis inferre. Sed & ciuitates obsessione capiebat & quicquid potuisset sumere deuastabat. ¶ Quitus tã
extincti. annus transierat: & nullus remãserat chananeorũ nisi qui munitione murorũ effugerant. Iesus autem
Tabernaculũ i de galgalis denuo castra metatus: sacrũ tabernaculũ cõstituit circa ciuitatẽ sylon alias sylo. Locus enĩ
sylo & deide ad oportunus pulchritudine videbatur donec edificare tẽplũ quietis causa pmitteret. Et inde ꝓcedẽs ad
sychimam ꝓce Sichimã cũ omni populo: deo altare constituit vbi moyses quoq; p̃dixit. Et distribuens exercitum in
dens altare con monte quidẽ garrizi constituit mediũ & in bael dimidiũ inquo altare edificauit necnon & leuitas sa-
struxit. cerdotesq; diuisit sacrificantes autẽ & maledicta faciẽtes & ea in ara cõscripta relinquentes ad syloam Ioc.ciz
Epilogantur re denuo sunt reuersi.
ges a iosue & he ¶ Iosue in Sylo populo congregato dei beneficia commemorat qui (triginta & vno debellatis regi
breis victi. bus) terram ꝓmissam veraciter iubet mensurari & estimari quam cũ principibus tribuũ nouẽ tribubus B
& dimidie p sortẽ diuidit prius Amorrea per moysen alijs duabus tribubus & dimidie distributa.

¶ Capitulum sextum.

IEsus autẽ cum esset senex & chananeorũ ciuitatẽ non facile capi videret tam propter loco Io.c.13
rum munitionẽ in quibus erant quãpropter fortitudinẽ murorũ quos pro naturali ciuitatum
custodia circumduxerant & credebãt hostes deiperatione tẽtationis ab obsidione recedere:
nam propter interitum suum chananei cognoscentes israhelitas egressuros ab egypto omni illo tem-
Iosue senex po- pore erant ad faciẽdas ciuitates fortissimas occupati: cõgregari ergo iesus tunc populum in ecclesia si- Io.c.12
pulum in Syloe loe p̃cepit. Quibus summo studio concurrẽtibus cõmẽorabat eis & de quibus fuerant iã potiti & actus
cõgregari iussit quos gesserant: quam essent optimi & deo p̃bente digni: & ꝙ virtute legum quas sequebãt: triginta &
quibus benefi- vnum reges p̃sumentes ei bellum inferre deuicerant: vt & omnẽ exercitũ quicunq; superauerat contra
cia commẽorat eorum fortitudinẽ se dimicare ita necauerant vt nec eorum generatio relinqueretur. Cũ vero ciuitates
dina. Reges de alie quidẽ iam capte viderentur apud alias autẽ longo tẽpore magna p̃silione adhuc opus esse ꝓpter
bellauit. murorum munitionẽ & habitantiũ in eis audaciam: petebat eos qui transiordanem erãt vt laborantes
Terrã ꝓmissam cum eis & in periculo adiuuãtes fratres suos sortibus ꝓpriis fruerẽtur: grates vtiq; eis ꝓ labore restitu
istituit Iosue mẽ endas. ¶ Tunc etiam singulos iait ꝓtribubus de quibus testimonium daretur eo ꝙ virtute p̃cellerẽt di F
surãdã per do rigendos: qui terram metientes fideliter & in nullo malignantes: eius magnitudinem sine dolo renun-
ctos & veraces ciarẽt. Et iesus quidem hęc verba faciens populum habuit sibi fauentem: & viros qui terram eorum de
mẽsores berẽt metiri direxit dãs eis aliquos terre mensores doctos: quos propter artem veritas non lateret. mã-
Natura ire cha dans eis vt in ea mensura estimarent & felicem terrã: & quę minus esset idonea. ¶ Natura namq; cha-
naneorum & cõ naneorum terre huiusmodi est vt & planicie magnam habeat & fructus ferre sit copiosa. Quę cõpara
paratio ad alias ta quidẽ alie terre creditur esse felix: cũ locis autẽ Hierichontis & hierosolymitarum estimata putatur
terras. valde vtilissima licet omnino ex spacio parua & eorum multa mõtana sint. Magnitudine vero fructuũ
Potius estiman & ad cibos aptorũ & pulchritudine: alia similis nõ est. Et ꝓpterea estimãdas potius q̃ metiẽdas decre- Io.c14.
da ẽ terra q̃ me uit has sorte dum sepius vnum iugerũ pro mille fit dignum. ¶ Viri autem qui missi fuerant cum essent
tiend a. decem circueuntes & estimantes terram septimo ad eum mense reuersi sunt ad ciuitatem sylon: vbi ta
Diuisio terre no bernaculum constituerunt. Tunc Iesus Eleazarum et seniores cum principibus tribuum sumens diuisit Io.c.15.
uẽ tribub⁹ dide hęc nouẽ tribubus & dimidie manasse scã; magnitudinẽ singularũ tribuũ mẽsurarũ efficiẽs. ¶ Cũq; mi
pro sortẽ. &c. sisset sorte iude q̃dẽ tribus sorte, cadẽte elegit supiorẽ idumeã que i lõgũ q̃dẽ extẽdit vsq; ad hierosoly
Sors iude idu mã: latitudine vero vsq; ad paludẽ sodome cõstituta est in hac sorte: ciuitates erãt schalon Gaza. ¶ Sy-
mea superior & meõ vero in secũda sorte ꝓcunit idumea quę circa egyptũ ẽ & arabie montẽ. ¶ Beniamin ite vero forti
eius ciuitates. ti sũt a iordane quidẽ flumine vsq; ad mare lõgitudinẽ latitudine que hierosolymis berheliscq; tenuat

A Hęc autem ſors anguſtiſſima fuit propter terre felicitatem. hierichon enim & hieroſolymitarum tulerũt
Io.c.16 vrbes. ¶ Effrem autem tribus a iordane flumine vſq; ad gaſaram. longitudinem habuit. latitudinẽ ve-
I.c.7 ro quęcũq; habuit helys vſq; ad campum maximum terminatur. ¶ Manaſſes vero medietas a iordane
I.c.19. quidem vſq; ad ciuitatem doron: latitudinẽ autẽ habet ab bitiſanos quę nũc ſcitopolis appellat. ¶ Poſt
hos autem yſachar carmelũ montẽ & fluuium in longitudinem habuit. Tabirium vero montem in la-
I.c.19. titudinẽ. ¶ Zabulonite vero vſq; ad Geneſar deſcẽdentẽ circa carmelũ & mare ſortiti ſunt & conualles
quę carmelũ nuncupatur eo q; etiam huiuſmodi ſit. ¶ Aſerite vero omnem terram quę ad ſydonẽ con
I.c.19 uerſa eſt: habuerunt. Ciuitas autem Arce in eorum parte fuit: quę etiã Hactipos nuncupatur. ¶ Partes
vero ad orientem conuerſas vſq; ad damaſcũ ciuitatem & galileam ſuperiorem Neptalitę ſumpſerunt
I.c.19. vſq; ad montem libanum fonteſq; iordanis: quorũ fluctus de montibus eſt collectus. ¶ Danite vero lo
ca conuallis ad occaſum ſolis poſite tenuerunt. Azoto & doris: determinationemq; Iamniã & geth. ab
Etheron. vſq; ad montem ex quo tribus iuda pendebat ¶ Sic itaq; diuiſit Ieſus terram. nouem atq; di
midie tribui eam tradidit poſſidendam. Nam Amorreã quę & ipſa ab vno chananei filio ſic vocata eſt
Moyſes dudum capiens tribubus duabus dimidięq; diſtribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca
vero circa ſydonem: & artheos: & amatheos: & aritheos: inculta tunc erant.

¶ Ioſue ſenio confectus (leuitis triginta & octo ciuitatibus quarum tres erant pro fugacibus diſtribu
tis diuiſaq; omnino pręda) nullum chananeorum inter hebręos iubet reliqui ſed omnes interimi & ex
ercitum in Amorrea conſtitutum ad dei pręcepta exhortatur. gratias ipſis agendo quos remittens ad
ſortem admonet vt vnanimes ſemper permaneant.

Capitulum ſeptimum

B. IEſus autẽ cũ eũ iam ſenectus impediret vt poſſet ea quę cogitabat efficere & dũ q; poſſet
eũ erãt principatũ ſumpturi negligẽter in cõmuni vtilitate cõuerſarẽtur: pręcepit ſingu
lis tribubus vt nullus de chananeorũ gñe in terra quã ſunt ſortiti relinqueretur. hãc enim
Io.c.21 cautelã eis atq; cuſtodiã paternarũ ſolẽnitatum fore. hanc etiã Moyſen prędixiſſe cõm
memorãs. & hoc ei credẽdũ eſſe dicẽs. ¶ Sed & leuitis octo & trigita ciuitates eſſe reſti
Io.c.20 tuẽdas qui iã prius acceperãt i Amorrea decẽ. quarũ tres diſtribuit fugacibus. habitan
das: id eſt de tribu iuda Hebron: Sichẽ vero ex effrẽ. & Cades de neptalim. Eſt autẽ hic locus ſupra gali
leã. ¶ Diuiſit autẽ & cũctas prędę reliquias. Erat nãq; terra ampla & mãgnas diuitias obtinebat. habũ
dabãt enim & cõmuniter oẽs & eorum ſinguli auro & veſtibus & aliis vaſis & quadrupedũ copia. quorũ
Io.c.22 nũerus comprehendi nõ poterat. ¶ Poſt hęc autẽ exercitu i eccleſia cõuocato: leis qui ſupra iordanẽ in
Amorrea cõſtituti erãt. quorũ exercitus quinquagita millium armatorum eſſe videbatur ita locutus eſt
Quoniam deus & pater & dñs generis hebręorum hanc terram poſſidere cõceſſit & poſſeſſam ſemper
ſe nobis ſeruare promiſit: pro cuius mãdato cognatis indigẽtibus promptiſſime vos obtuliſtis ad omnia
iuſtũ eſt nulla vos difficultate vlterius detinere quiete iã frui. ſecuris vtiq; vobis de voluntate vra. quia
ſi rurſus opus fuerit eã ad neceſſaria inſegniter offeretis nec; poſt hos labores eritis aliquãdo tardiores.
C Gras ago vobis pro periculis in quibus iuuiſtis non modo ſolũ: ſed etiam ſemper acturi ſumus: & q; cũ
ſitis boni memoriã habeatis omnium: & mente retinetis quęcũq; per vos prohtenerunt nobis & quoniã
vſum bonorum veſtrorũ propter nos diſtuliſtis. & laborantes primitus in quibus nunc dei fauore con
ſiſtimus. poſtea veſtra ſorte frui vtile iudicaſtis. Acceſſerũt aũt ſuper bona veſtra ex laboribus quos no-
biſcum habuiſtis multę diuitię prędã potiorem augentes & aurum & argentum ſuper hęc omnia quod
maius eſt veſter fauor. Ob quã rem ita & nos ad quodcunq; volueritis in repenſatione paratos habe-
bitis q; nequaq; horũ quę Moyſes prędixit eſtis obliti illo etiam ab hominibus abeũte: nec eſt quicq; in
quo vobis gratiarum debita nõ ſoluamus. Gaudentes ergo vos ad ſortes vras dimittimus & rogamus
vt nullum eſſe terminũ noſtrę cognationis exiſtimetis. nec q; inter nos iſte fluuius eſt alteros nos & nõ
hebręos eſſe credatis. Omnes enim ſumus ex abrahã qui hic & illic habitamus: vnuſq; deus qui & ve-
ſtros maiores & noſtros ad ſuorum perduxit vitam. Cuius religionis habere curaꝫ & cõuerſationis quã
per Moyſen ſemper conſtituit. Perdurantes enim in iſtis dei fauorem & eius ſolatium ſemper habebi-
tis. Contrarijs vero vobis ad imitationem gentium externarum. aduerſabitur veſtrum genus. Hęc cum
dixiſſet ſingulos maiorum & communiter multitudinem eorum ſalutans: ipſe quidem reſtitit. ¶ Dedu
xit autem eos populus non tamen ſine lachrimis & vix ſemetipſos ab inuicem dimiſerunt.

¶ Redeuntes Rubenitę & Gadditę cum dimidia tribu Manaſſe ad locum ſuę ſortis altare ſuper Ior
danis ripam ędificauerunt vnde ab aliis de idolatria accuſantur (ſed miſſis legatis eorum audita excu
ſatione legitima) pacificantur. & Ioſue (phinees fratrum purgationem referente) pacificaſq; immolante
hoſtias. qui populum in dei voluntate permanere admonens. decimo ſuper cẽteſimum anno maxime
dignus moritur. & in tribu Effraim ciuitate Thamna quo etiam tempore mortuus eſt Eleazarus ſacer
dos phinees filio ſacerdotium ſuſcipiente.

Capitulum octauum.

Sors effraim. iiij
Sors manaſſe. v
Sors yſachar. vj

Sors zabulõ. vij
Sors Aſer. viij.
Sors neptali. ix
Sors dan. x.

Amorrea prius diſtributa per Moyſen.

Ioſue ſigulis tribubus præcipit nullũ chananeũ in terra hebręorum relinqui.

Sors leuitarum triginta octo ciuitates.

Decẽ ciuitates i Amorrea pro leuitis quarũ tres erant refugij.

Ioſue ad exercitũ ſupra iordanem in Amorrea habitantem exhortatio.

Gratias agit Ioſue pplo & exercitui.

Exhortat Ioſue hebręos oẽs tam illos qui ſunt vltra iordanem q; illos qui ſunt citra vt vnanimes permanerent.

Redeũtes rubenite & Gadditę & dimidia trib; Manassę altare sup ripã Iordãis ędificauerũt vñ ab aliis accusantur idolatria q arma sumentes dei iniuriam vlcisci parantur.

Mittuntur legati ad Rubenitas &c. pro inquisitiõe ędificati altaris.

Verba phinees legati Rubẽitas &c. increpatoria & monitoria ad penitentiam.

Terrã iterum diuidẽdam offert

Excusant se Rubenitę &c. legatis satisfaciẽtes.

Reuersus phinees ad Iosue q audita legatiõe pacificas immolat hostias.

Iosue ppło diuina bñficia commemoras ipsos in dei voluntate pcebat pmanere.

Mors Iosue etatis .cx. annorũ.

Epilogus annorũ Iosue qui cũ Moyse quadraginta annis fuit & populi dux sex & viginti.

TRansiens autẽ fluuiũ tribus ruben & gad & quicũq; de manasse pariter sequebãt. altare super ripã collocauere iordanis: vt memorabile signũ generationi futurę cognatiõis eorũ qui itra iordanẽ habitare videbãt existeret. Audiẽtes autẽ qui intra iordanẽ erãt eo q dimissi ab eis altare constituissent & nesciẽtes qua hoc volũtate fecissent: p noui tate tñ culturę deorũ peregrinorũ hoc celebratũ credẽtes. & sacrę religioni derogatu; verisimile iudicãtes: erãt armati ad vltionẽ eorũ qui locauerãt altare fluuiũ trãsituri & puniturí eos quasi pro paternarũ destructione solẽnitatũ. Non enĩ videbãt eis iustũ vt cognationẽ respicerẽt aut dignitatẽ eorũ qui auctores fuerãt harũ rerum: sed dei cõplectebantur mandata & quõmodo honorari cõgaudebãt. Et illi quidẽ armati sunt per furorem. Retinuit autẽ eos Iesus & põtifex eleazarus & pariter seniores. sermonibus suadentes: vt prius experimenta eorũ volũtatis acciperent. deide si male voluntatis agnoscerent eorũ mentes: tunc armis super eos incederent. Miserunt itaq; ad eos legatos phinees filiũ eleazari: & decem alios apud hebręos honoratos. cognituros sapiẽter vt quid altare transeuntes super ripã fluminis statu issent. Cũq; illis transeuntibus & ad eos venientibus fuisset ecclesia cõgregata. ſtãs phinees hæc dicebat. Magis equidem deliquistis q̃ possitis correcti de futuro sermonibus emendari. Verumtamẽ non secundum magnitudinẽ iniquitatis nos redditurí vobis ad arma repẽse vltionẽq; descendimus. cognatos namq; verbis prius corripere vos volentes hanc celebrauimus legationẽ quatenus agnoscerem⁹ causã pro qua accessistis vt altare fabricaretis ne petulanter armis vos adire videremur vtrũ voluntate bona feciſtis hoc an reuera culpa conuincitur. vnde in vobis iustius vlciscamur. Nõ enim credimus vos ipsius experimento dei voluntatem sepius agnoscentes. & auditores legum quas ipse vobis contulit existentes diuisos a nobis & in propriã sortẽ veniẽtes quam dei gratia & ipsius circa vos prouidẽtia meruistis eius obliuionẽ habere & tabernaculum archamq; deferentes & altari (quod nobis est propriũ) peregrinos introducere deos/chananeorum mala sectãtes. Sed nihil inique fecisse optamus agentes penitentiã: & nequaq̃ vereri timentes alias vesaniẽtes vlterius/legumq; paternarum pudorem/memoriãq; sumẽtes. Si vero in delicto consistitis: nequaq̃ laborem pro legibus refutamus. sed transeuntes iordanẽ defendimus eas & ante omnia deum. Nihil vos a chananeis differre credentes: sed sicut ipsos vos quoq; similiter perimentes. Non enim putetis q transistis fluuium: etiam a dei virtute estis extranei. Vbiq; enĩ in his que sunt ipsius estis. & fugere potestatem eius atq; iudicium nullo modo poteritis. Si vero creditis hunc locum vbi nunc estis positi impedimentũ esse correctionis. nihil prohibet terrã denuo diuidere: eãq; ad pecudum pascua deputare. Sed agite tẽperãter: & a nouo delicto recedite. Rogamus ergo per filios. & vxores/ne nobis faciatis necessitatem huius defensionis q nec vestrę nec ipsorum saluti aut causis expedit sic cogitare. vt nõ verbis vinci potius q̃ experimẽtũ velitis sustinere pręliorum. Hęc phineęs dicente: pręsules ecclesię & oĩs multitudo cœperunt de querimoniis satisfacere. & profiteri neq; ab eorũ se cognatione recessisse. neq; pro nouitate altare condidisse. sed & deum vnum nosse qui hebręis est oĩbus communis & illud altare positum ante tabernaculu; ad sacrificia faciẽda. Hoc aũt altare ppter qđ & suspecti estis facti. dicebãt nõ pro religiõe collocatum sed vt signum fieret & indicium in futuro vestrę familiaritatis & necesse est nobis temperare & i patrijs legibus permanere. non autẽ transgressionis initium sicut suspicatum est facere. Testis autem nobis sit deus: q istud altare non pro tali causa construximus. Vnde meliorẽ habentes de his opinionem/ nihil culpetis vlterius neq; eos extra sortẽ iudicandos esse credatis: nec eorum similes qui cum generis abraham sint ad nouas solẽnitates accedunt. ¶ Hæc dicentes laudans phinees reuersus est ad Iesum: & eorum verba populo nunciabat. Ille vero gaudens q neq; vlla foret pugnãdi necessitas: nec ad sãguinẽ bellũq; deducerentur cõtra cognatos: pacificas deo pro his hostias immolauit. Et dimittens post hæc multitudinẽ in proprias sortes Iesus ipse in sichẽ cõmoratus est. ¶ Post hęc autem anno vicesimo senior iam existens conuocauit honoratos maxime ciuitatum & principes & seniores. & multitudinẽ quantumcumq; fieri cõgregari possibile. Quibus in vnum conuenientibus cuncta beneficia dei commemorabat. erãt autẽ multa per que ab humili forma ad hanc gloriam & substantiam peruenissent: & seruare dei voluntatẽ qui talis circa eos esset orabat: & pie cunctos poscebat agere: per quod solus eis grata diuinitas permaneret. Hoc enĩ bene se habere dicebat vt transiturus a vita: huiusmodi eis monita derelinqueret poscebatq; ab illis vt quę diceret memoria retinerent. ¶ Et ille quidem talia presentibus loquens defunctus est: cum vixisset annis centum & decem. Quorum cũ Moyse quidem pro doctrina vilium rerum cõmoratus est quadraginta, dux autem post illius mortem sex & viginti fuit annis: vir nec sapientia indignus nec eorũ quę cogitabat vt multa sapienter ediceret inexpertus. sed vbiq; summus & ad opera pericula; magnanimus audax bella disponere: & in pace dexter: & in omni tempore precipua virtute cõuenies. Sepultus est autem in ciuitate Ihamnain tribu effraim. ¶ Eodem vero tẽpore mortuus est & eleazar pontifex. phinees filio sacerdotium derelinquens cuius sepultura facta est in gabatha ciuitate.

D

E

F

Io.c 2

Io.c 2; & 24

I.c.24

& Iu.ij

¶HISTORIA LIBRI IVDICVM INCIPIT

Mortuo iosuę ducatus (deo reuelante) tribui iuda datur cū qua ad pugnandum assumpta est tribus
A Symeon qui chananeorum exercitus regem Adonybezech capiētes qui amputatis manuum & pedū summitatibus, vsq; hierosolymā captiuū duxerūt vbi mortuus est. Quiq; plurimas vastātes ciuitates (terra hebron data caleph. & filijs ietro) iuda & Symeon tribus ciuitates chananeas in montana & campestribus cœperunt multumq; belloq; locupletatę recesserunt arma deponentes. Beniamitę quoq; ciues
Iu. c. 1. hierusalem contra dei pręceptum secum & alię tribus tributarios receperunt. Capitulum nonum.

DOst horum itaq; transitum phinees prophetauit secundū dei voluntatē ad delendum chananeorū genus. tribui iudę prebēdū esse principatum. Erat enim studium in populo cognoscere: quid etiam deo placeret. Tunc assumpta est etiā tribus Symeon ad pugnandū. quatenus exterminatis hostibus sub ditione etiā eos qui in ipsa sorte cōsistebant efficerent. Cha-
naneis autē viuētibus apud se illo tēpore: cū magno exercitu eos i bezedin alias bezidin expectabāt regi bezedinorū Adonibezech. principatū credentes quod nomen significat dominus bezedinorum. Adoni ei hebrea lingua dominus indicatur. Sperabant eni vicere israhelitas mortuo iesu. Cō-
gressi vero israhelitę duabus tribubus quas prędixi. magnifice pugnauerūt. & occiderunt quidē eoruq;
Iu. c. 1. decem milia. fugantes autem reliquos & insequentes: Adonibezech quoq; ceperunt. Cuius dum manuum ac pedum inciderent summitates: dixit non semper latere deū: illa patiēs quę cōtra vos & septuaginta reges facere non erubuit. Et viuū quidē hunc tulerunt vsq; ad. hierosolymam: mortuum vero sepelierunt. Et egrediebantur vastantes ciuitates & plurimas capientes. ¶Inter hæc obsederunt hiero-
B solymam. sed hanc quidē longo post tempore capiētes. omnes in ea habitantes interemerunt. Erat enī eis valde grauis de super munitio murorum & loci natura resistendo. ¶Vnde castrametati sunt in hebron & hanc capientes omnes interfecerunt. ¶Relinquebatur autē adhuc genus gygantium quorum propter magnitudines atq; formas in nullo aliis hoibus proximas vltra modum mirabiles hactenus ossa monstrantur: in nullo his de quibus fides habetur equalia. quorum genus leuitis pręcipue dedere munus etiam cum duobus milibus cubitis. ¶Terrā quoq; caleph dono dederunt mandato moyseos. Hic
enim fuit vnus exploratorum quos misit moyses in chananeam. Dederunt autem & filijs iethrim alias
Iethro madianite qui fuit gener Moyseos terram ad possidendum. Nam patriam relinquentes secuti sunt
eos & fuerunt in deserto cum eis. ¶Tribus autem iuda & symeon ciuitates quidem chananeas in mō-
tana ceperunt, in campestribus vero & ad mare positas & Aschalonem & Azotum. Fuasit autem Gaza
& Accharon. Nam dum esset in campestribus & copiosam haberent curruum habūdantiā. irruentes si-
Iu. c. 1. bimet potius affligebant. Et iste quidem tribus maxime bellando locupletatę ad ciuitates proprias re-
cesserunt & arma deposuerunt. ¶Beniamin vero quorum erat hierosolyma habitatores suos concesse-
C runt tributa persoluere & ita quiescentes omnes alios quidē interficere alios vero pericula sustinere ad
terrarum se tradidere culturam. Hoc autem & reliquę tribus imitantes. beniamitas faciebant: & eorum
tributa percipientes. permittebant chananeos sine periculis & preliis esse. ¶Tribus autem effrem cum
obedisset Bethelam: finem dignum tempore & magna laborum obsessione inuenire non potuit quando
illi licet affecti in obsessione omnimodo perdurabāt. Deinde effram itę sapientes quendā in ciuitate cō-
templantes necessaria deferentem: fidem ei dederunt vt si ciuitatem traderent, saluarent eum & cogna-
tos eius eriperent. Et ille quidem in his iurabat ciuitatem se traditurū. Qui tradēs vrbem: cum suis hoc
modo saluatus est. Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi: tenuerunt de cetero ciuitatem.

¶Auaricię & ocio vacantibus hebręis & lucrorum libidini hostesq; contra dei pręceptum inter se permittentibus indignata est diuinitas. Seditione namq; inter eos orta ratione vxoris leuitę a Beniamitis raptę & violatę quam mortuam in duodecim partes maritus diuisit misitq; ad singulas tribus partem vindictam petens tanti facinoris. Capitulum decimum

Iu. c. 2 IGitur post hęc circa hostes quidē molliores erāt israhelitę: circa terrā vero & eius operā diligētiā potius exhibebāt. Qui ad diuitias se tradētes p epulas & libidinē iā virtute deficiebāt & i cōuersatione legū integri nō erāt. In his idignata diuinitas suscitauit primū quidem vt ita dicā sua volūtate chananeos qui postea scdz eorū actus multa cōtra eos
crudelitate sunt vsi. Hebręi nāq; & circa ea quę dei sunt negligētes erāt: & circa bella difficiles: cū multa chananeis abstulerit & ad labores iā esset propter epulas dissoluti. age-
Iu. c. 19 baturq; vt eorū optima cōuersatio deperiret: & seniores non audiebāt, nec aliorū pręceptum: nec priorū vlla solēnia cōseruabāt. Erant autē magis libidini lucrorū intenti: & propter multam requiem seditio
Iu. c. 2 eos crudelis iterum compręhēdit: & ad hoc vsq; perducti sunt vt ad inuicē huiusmodi causa pugnarent
pro qua deleta est tribus beniamin. pręter sexcētos vitos. ¶Vir leuita de populo qui erat sortis effrez &
ibidem habitabat. de bethleem duxit vxorē. Hic autem locus est tribus iudę: Cumq; vehementer amaret coniugem & eius pulchritudine deuictus afficeretur: quādo ab illa nō similiter amabatur. & ille pro

Mortuo Iosue effraita ducatus (deo reuelante) dat tribui iudę cū qua etiā assūpta est tribus symeō ad pugnādum.

Adonybezech rex chananeorum exercitum ducēs cōtra hebręos.

Obsederunt hebręi hierosolymam cōtra ipsā tamē tunc non preualuerūt. capta hebron ciuibus iteremptis.

Ossa gygantiuz mire magnitudinis.

Tribus Iuda & Symeon ciuitates chananeas i montana cœperunt & i campestribus multumq; bello locupletate recesserunt arma deponentes.

Effrāitę bethelā ciuitatē, obsidentes lōgo tēporę tādem medio cuiusdam ciuis eam obtinuerunt

Auaricie & ocio hebręi vacātes hostesq; suos iter se contra dei p̄ceptū permittētes indignatā sibi sēserūt diuinitatē Seditione iter eos orta insurgentibusq; i eos chananeis

Seditio inter israhelitas ppter peccata sua.

Mulier virū relinquēs abijt ad parētes quā vir secutus reduxit

pterea passione amoris eius potius vreretur: lites frequēter inter eos veniebant. Ad vltimum vero mulier his grauata. relinquens virum ad parentes abijt mense quarto. Vehemēter aūt ferens vir per amorē venit ad soceros. solutisq; litibus placatus est circa eā. Et quidem diebus quattuor ibidem cōmoratus ē prębentibus ei hospitalitatē puellę parentibus. Quinta die placuit vt abirent. & circa meridiem sunt egressi. Tardius autem dimittebant parentes filiam. & diei iam tarditas accedebat. Vnus autē famulus sequebatur: & asinus erat eis in quo mulier vehebatur: Cūq; venissent circa hierosolymā ambulantibus stadijs triginta. persuasit famulus vt manerēt ne & propter noctē ambulantes difficultas aliqua cōprehenderet: dū nec procul hostes existerent & tempus frequenter incautum faciat suspecta: etiā quę putātur esse tutissima. Illis autē nō placuit apud alienigenas viros succedere (eratq; ciuitas chananeorū) sed accedētes viginti adhuc stadijs optabāt ad propriam descendere ciuitatem. Cumq; hæc sentētia valuisset: venit in gabaa tribus beniamin iam vespere. Et cuj nullus ciuium eum in māsione susciperet: senior quidā ex agro descendēs qui de tribu quidē erat effrem: in gabaa vero cōmorabatur videns eum iterro gabat quis esset & propter quas causas mittēs cū iam essēt tenebrę necessaria cenę requireret. Ille vero leuitā quidē se dixit esse mulierē autē a parentibus reducere. & ad propria remeare. Habitationē vero

¶ Iuuēculi Gabaonitę ad sēis ianuas pro vxore leuitę rapiēda accedentes vim fecerunt.

significat habere se in sorte effrē. Quē senior & pro cognatione & eo q; eādem possederat tribū: & propter colloquiū ad suum duxit hospitium. Quidam vero iuuēculi gabaonitarum mulierem in platea videntes. & pulchritudinem stupescentes: dum apud illum senem eam successisse cognoscerent cōtēnentes eorum infirmitatem & paucitatem venerunt ad ianuas eius. Et cū eis senior (vt abscederent) suppli caret & vt nec violentiā inferrent hospiti nec iniuriā. Illi petebant vt data sibi muliere a rerū inuasioue recederēt. Seniore vero dicēte quia & cognata esset leuitis: & p libidinē in lege inique delinquerēt. De

Senex propriā filiam pro peregrini vxore liberanda obtulit.

ficientes circa iustitiā deridebant minabanturq; se eum interficere eo q; eorū cōcupiscentiam impedi ret. ¶ Cūq; in necessitatem veniſſet: nolens hospites in contumelia magna relinquere. suā eis filiam cō cessit. dicens eis minus esse peccatum si concupiscentiam suā in ea complerent q̄ si iniuriam peregrinis inferrent: & iniuriā non perferre quos susceperet. hoc modo putabat. Cum vero illi nequaq̄ a suo seruo-

Rapta vxore leuitę p totam noctē i eius corpore ludibria exercuerunt vnde & mortua est.

re pro peregrina recederēt sed imminerent vt eā acciperent: ille quidem supplicabat vt nihil inique prę sumerēt ¶ At illi rapiētes & adijciētes pro libidine violētiā. ad semetipsos mulierē deduxerunt & per totam noctem vsq; ad principium diei in eius corpore ludibria sunt extenti. Illa vero defecta i his quę prouenerāt ad hospitē redijt. & contristata in hiſ quę pertulerat. per verecūdiam ad faciem mariti mini me presumebat accedere eumq; circa se. pro his quę contingerent incurabilem putabat lectuloq; decūbens aiam dereliquit. Vir autē eius arbitratus sopore graui mulierem detineri. nihil mali metuens / excitare eam temptabat & consolari: quia raptorum nō spontanea voluntate se prębuisset iniurijs. ¶ Cum vero recte defunctā cognouisset: ad malorum magnitudinē imponens iumento: mortuam ad se portabat vxorem. Et diuidens eam per mēbra in partes duodecim per tribus singulas destinauit. mādatum dans portantibus vt proderēt actores mortis eius. & eiusmodi crudelitatem cūctis tribubus indicarēt.

Mortuā vxorem leuita in duodecim partes diuidens ad singulas tribus partē mittit vindictā petēs facinoris.

Iu.c 19

¶ Tanti facinoris aspectu afflicti & visu hebręi itaq; concitati repente arma sumentes cōtra Gabaonitas volebant irruere sed a senioribus impediti mittunt legatos. qui vbi Gabaonitas superbos & contumaces inuenisse denunciant: hebręorum omnium exercitus mittitur contra eos qui (& si in primo & secundo conflictu fuerunt victores) demum tamen simulata hebręorum fuga a ciuitate exeuntes omis (prēter sexcentos viros) occisi sunt cum iabitis paucis iabitarum reseruatis virginibus / quę postea supstitibus bēiamitis (contribulibus hoc permittentibus) nupserant vnde & alijs virginibus per matrimonium beniamin reparata est tribus.

Capitulum. xj.

Repente arma contra Gabaonitas assumere voluerunt sed a senioribus licet impeditis miserunt legatos

Cōtumax & superba Gabaonitarum respōsio

Iu. c. 9

Lli autem & aspectu & auditu grauissimorum malorum affecti nullum primitus huiusmodi sumentes exemplum ira itemperata & iustissima concitati in Sylo ante tabernaculum sunt congregati & in arma repente procedere tentabāt & insilire gabaonitis vt hostibus. Retinuerunt aūt eos seniores. suadentes non aportere sic cito contribulibus i ferre bellum: anteq̄ verbis agerent de criminibus quando lex nec circa extraneos permitteret prēter legationem Israhelitas bella tractare: si forte penitētiam agerent qui iniuste aliquid assumpsissent. Bonum ergo esse: vt legi obedientes ad gabaonitas mitterent & mali auctores expeterent quibus prębitis eos punirent. contemnentes autem armis adirent. ¶ Miserunt ergo ad gabaonitas accusantes iuuenes de muliere: & eos dari ad supplicia deposcentes qui legitime non egissent. quasi esset iustum vt pro omnibus illi potius morerentur. Gabaonitę vero neq; iuuenes tradiderūt & crudele iudicauerunt timore belli alienis obedire pręceptis in nullo se putantes minores armis: neq; multitudine nec bellandi presumptione. Erant enim nimis instructi & super alias tribus industrij. Despexeruntq; illos & indignati e diuerso: tanq̄ compressuri violentiam facientes. ¶ Cumq; talia fuissent Israhelitis enunciata: iusiurandum fecerunt nullam suorum viro Beniamitę dare nuptijs filiam. sed armari super eos & amplius eis q̄ aduersus Chananeos insistere quos hebręi sępius expugnassent. ¶ Re

Iu. c. 21

Iu. c. 20

pente ergo eduxerunt ſuper eos exercitum quadraginta milia virorum. Beniamitę vero habuerunt viginti quinq; milia armatorum. & alios ſeptingentos qui ſiniſtris manibus ad fundibulas videbantur experti. ¶ Et in ipſo prelio circa gabaa fugauerunt Iſrahelitas beniamitę viri: ceciderunt q; ex eis viginti duo milia: fuiſſent q; plurimi forte necati niſi nox eos retinuiſſet & a pugna ſoluiſſet. Et beniamitę gaudentes abibant in ciuitatē: Iſralelite vero obſtupeſcentes ſe ita victos ad exercitum remeabāt. ¶ Altera vero die rurſum congreſſi beniamitę vicerunt: & mortui ſunt decem & octo milia Iſrahelitarum. metuenteſq; exercitum reliquerunt. ¶ Venientes autem in Sylo ciuitatem proxime conſtitutā & ieiunantes altera die deprecabantur deum per phinees ſacerdotem, vt eius ira quieſceret/eiq; in duabus eorū deuictionibus ſatiſfieret. daretq; eis potentiam contra hoſtes atq; victoriam. Deus autem hęc fieri phinees prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitum: mediā quidē partē in inſidijs circa vrbem nocte collocauerant: mediį vero beniamitis congreſſi. paulatim eis imminentibus recedebant & beniamitę pſequebantur hebręis paulatim refugientibus & omnino volentibus omnes reos ab vrbe protrahere. Quos quaſi fugientes inſequebātur. itavt etiam ſeniores & iuniores i ciuitate propter infirmitatem relicti diſcurrerēt adire volētes hoſtes. Cum vero multū a ciuitate receſſiſſent fugere quidem hebręi ceſſauerunt cōuerſi aūt ſteterunt ad pugnā & illis qui in inſidijs erant dederunt ſignū. Qui ſurgentes cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt. ¶ Illi vero vt ſenſere ſe eſſe deceptos in anguſtia cōſtituti in quadam valle coacti & cōcauo loco collecti ſunt & iaculis ſauciati ita vt oēs interirent pręter ſexcētos viros. Quiq; conuerſi & conſtipati: & per medios hoſtes tranſeuntes effugerūt ad vicinos mōtes. quos tenentes ibidem cōmorati. Ibi vero viginti quiq; milia & centum: ſunt extincti. ¶ Igitur iſrahelitę & gaba ciuitatē igne cōcremauerunt. & mulieres & infantulos maſculos peremerūt: alijs beniamitarū ciuitatibus ſimilia facientes. ¶ Sicq; erant contra eos infeſti. vt etiam Iabitas qui erāt galaditidis regionis eo q; eis auxilium non prębuiſſent contra beniamitas. mittentes duodecim milia de ſuis armatis iubebant eos interimi. Occideruntq; hi qui fuerant miſſi omēs pugnaces ciuitatis cū filijs & vxoribus pter quadringētas virgines. Tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſſionem corruptę mulieris: & armorum ab eis electa cōditione. ¶ Poſt hæc autem Iſrahelite pro calamitate beniamitarū penitentes & ſuper hoc ieiunare propoſuerunt: licet iuſta paſſi eſſent eo q; in legem peccauerint. Tunc ſexcentos qui fugerēt euo cauere legationibus: erant eni ſupra quandam petrā quę Aſſuas Suas appellatur. Legati vero non illis trīmodo calamitatem proueniſſe. ſed etiā ſibi cognatis pereuntibus ingemiſcētes: ſuadebant eis vt patienter ferrent: & ad illorum cetum concurrent ne omnino quantum ad ſe beniamitarum tribum exterminari decernerent. Dicebantq;. Concedimus vobis terram & prędam. quantamcūq; tollere potueritis. Illi vero his contra ſe dei deçreto geſtis: quando ſuam iniquitatē ſcientes pugnauerāt ad tribū patriam obediētes vocātibus venerunt. ¶ Iſrahelite vero vxores eas quadringentas virgines Iabitas dederunt & de ducēdis reliquis cogitabant quomodo & illi haberent vxores & filios, pcrearent cum vtq; iuraſſent ante bellū vt ſuas filias nulli beniamitę coniungerent. Et alij quidem ſuadebāt illud iuſiurā dum non debere ſeruari: quod per irā non voluntate nec iudicio proueniſſet nihilq; foret deo moleſtuz ſi tribum perituram ſaluare poſſent: adijcientes periurium non q̄ neceſſitati fit) eſſe peſſimum. ſed q̄ fuerit malignitate commiſſum. ¶ Cumq; ſeniores periurij nomen valde metuerent quidam ait. hoc cōſilio & iſti vxores habebunt: & religio iuſiurandi ſeruabitur. Ter in anno in ſylo ad mercimonium fit cōuentus ſequunturq; mulieres & virgines. Sinantur ergo beniamitę vt raptu ducant vxores quaſcumq; potuerint nobis neq; inuitantibus neq; prohibentibus: & dum patres earum queſti fuerint vindictāq; poposcerint. dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſto diā non habuerint filiarum. Oportet enim bē iamitas iram ēdere. quacirca eos vſi ſumus immenſa. His itaq; conſentientibus: decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Inſtante vero feſtiuitate: illi quidē ducēti viri & terminante ciuitatē per vineas & loca in quibus ſe latere credebant poſiti inſidiabantur virginibus veniētibus. Ille autem cuz luſu nihilq; mētuentes ſine cuſtodia properabant. Tunc illi ſurgētes. tenuerunt diſperſas. ¶ Eo modo deducentes vxores ad opera ſe terre dederunt ſtudentes vt ad ſecundum felicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus beniamin cum pene tota periſſet Iſrahelitarum ſapientia reparata eſt. floruit ita q; repente & opulentię magnitudine alijſq; rebus ditata eſt. Hoc ergo bellum ita ſedatum dinoſcitur. ¶ Chananei contra hebręos deſides arma parant Danitas fugere compellentes qui vrbem Dan edificauerunt multaſq; perpeſſi afflictiones hebrei primo ab Aſſiriorū rege annis octo per Othomelem ducem liberantur ſecundo. per Aioth iudicem ab Eglon Moabitarum rege liberantur. Capitulum.xij

Orum vero ſimilia etiam tribum dan ex hu iuſmodi cauſa contigit ſuſtinere. Cum Iſrahelitæ bellorum ſtudium reliquiſſēt & ad opera ſe terre dediſſent. chananei contemnentes eos: nec aliquid ſe ab eis pati credentes ſuum collegerunt exercitum. firmam habentes ſpem quaſi Hebreos affligerent & de cetero ciuitates licenter inhabitarēt curruſq; faciebāt & exercebāt armis & vt

¶ Exercitus hebręoruz contra Beniami exercitum et vtriuſq; deſcriptio.

Victūt primo bē iamitę Iſraheli tas duobus mi libus eorum occiſis.

Iſraelitis ad deuz ieiunijs & oratiōibus victoria promittitur.

Examinata pene tribus beniamin quia ſolum ſexcentum viri euaſerunt.

Peręptis infantulis & mulieribus Gabaa cuz alijs bēiamicō crematur occidūtur & iabitę. Iſrahelitę bēiamitarum deſolationē deflētes ſexcentos viros qui fugiēdo remāſerāt illeſi legatis reuocant.

Virgines Iabitas quadrigētas (iſrahelitis permitentibus) Beniamitę viri vxores capiūt & pro reliquis ducendis vt vxores habeant cōſiliū queritur.

Conſilium vt reliqui beniamitę habeāt vxores.

Repatio tribus beniamin p matrimoniū cum alijs tribubus

Chananei bellum parant contra hebręos defides & vrbes multas accipiū

Danite ãte chaneos fugiunt & fiunt exules.

Dan vrbs ędificatur a fugientibus danitis.

¶ Cã aduersitatis Israhelitarũ. Prima afflictio a rege assiriorũ octo annis.

In biblia vocãt Othomel filius Cenez. Iste fuit primus iudex q liberauit israel ab afflictiõe prima.

Iudicauit quadraginta annis & mortuus est.

Regnum i hierico.

Aioth secundo iudex.

Aioth de tribu Beniami regi eglõ notus iudeos liberauit occidẽdo ip̃z regẽ Moabitarum.

¶ Aioth Regis mortem nũciat hebręis eos animãs ad libertatis defensionẽ

¶ Occisio moabitarum ab hebręis.

Aioth octoginta annis israhelitis iudicans mortuus est

In biblia dicit Sangar

bes adinuicem sibi consentiebant. Et de tribu quidem iuda Aschalonem ciuitatem & accharon abstulerunt: & multas alias in campestribus constitutas. ¶ Sed ipsos danitas in montana fugere compulerunt. nec paululum eis locum in campestribus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum essent idonei: nec terram sibi sufficientem haberent: miserunt de suis quinq; viros ad loca mediterranea qui terrã inspicerent in qua habitare decetero potuissent. Illi autem non procul a monte libano & iuxta iordanis fontes circa maximum campum sydonis ciuitatis viam triumdierum perambulantes contemplantesq; terram bonam & nimis vberrimam significauerunt eis. Quo cum exercitu procedentes edificauerunt illic vrbem dan cognominatam ab vno filiorum iacob ex quo & ipsa tribus appellata videbatur. ¶ Israhelitis autem & cum essent in labore difficiles & q̃ in diuinitatis cultu deficerent: aduersa proueniebãt Nam dum fuissent a sua conuersatione transgressi ferebantur ad libidinem. vt pro sua voluntate viuerẽt ita vt imminentibus chananeis: malis omnibus implerentur. ¶ Iratus est igitur eis dominus. & felicitatem quam innumeris laboribus acquisiuerant propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente cusarto alias cusosarcho rege assyriorum multi a pugnantibus perierunt. & oppressi fortiter capti sunt. Quidam vero propter timorem sponte se ei tradiderunt. & maiora q̃ possent tributa imposita sibimet exoluebant: & diuersas iniurias perferebant per octo annos. Post quos: hoc modo liberati sunt. Cenem quidam de tribu Iuda vir industrius prudẽtiaq; fortissimus responso sibi dato ne despiceret hebręos in necessitate huiusmodi constitutos: sed potius reducere eos ad ius libertatis auderet alias adiret paucos quosdam in his laboribus pręceptis diuinis adhibens sibi: quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset. aut quos spes confidentię nimis acueret primum quidem Cusocharchi castra diripuit Cumq; plurimi hebręorum ad certamen accederent eo q̃ ei bene prior confidentia processisset: cuz assyrijs congressi sunt eosq; valde persecuti eufratem transmeare coegerunt. Cenez autem cum ipso opere fortitudinis suę prębuisset effectum. principatus accepit honorem. vt populum iudicaret in quo scilicet quadraginta annis conuersatus est. ¶ Hoc autem moriente. denuo res israhelitarum sine principe vexabatur. Et dum honorem deo non ferrent nec legibus obedirent magis ac magis afflictionibus subiacebant: ita vt eglon rex moabitarum despiciens inhonestam conuersationem eorum bellum eis inferre pręsumeret: & multis eos pręliis obtineret. ac subderet & omnem potestatem eorum prorsus humiliaret eosq; iuberet tributa persoluere. Constituens autem sibimet regnum in Hierico: nihil mali reliquit quod populo non imposuit. eosq; ad inopiam vsq; perduxit annis octo et decem. ¶ Misertus autem & deus in his quę patiebantur & eorum supplicationibus inclinatus: ab iniuria moabitarum eos eripuit hoc modo. Quidam iuuenculus nomine Aioth de tribu Beniamin ex patre Gera: audaciaq; fortissimus & corpore ad opera exercenda robustus. in leua manu maximaz fortitudinem habens. cũ in Hierico habitaret Eglon regi factus est notus muneribus eum placans ita vt per hoc etiam cæteris qui erãt circa regem carus existeret. Aliquando cum duobus famulis munera regi ferens. latenter gladio in dextro femore ligato. introibat ad eum. Erat autem estatis tempus. Et cum iam dies medius esset. regiæ quiescebant custodię: & propter estum & cunctis ad prandia recedentibus. Cum ergo iuuenculus eglonis munera prębuisset commoranti in quodam loco caloris temporibus oportuno: eius secretum petiit. Aderant autem soli famuli regis. Cumq; rex famulos abire iussisset: & cum aioth loqueretur: & sederet super solium suum: & aioth terror ingressus fuisset nęc eum fortissime percutere non valeret. relaturum se ei ex dei precepto somnium dixit. Cumq; ille lętus pro somnij recitatione de solio surrexisset: aioth eũ corde percussit. & gladium relinquens egressus & clausam ianuam derelinquens. Ministri vero quiescebant: credentes regem in soporem conuersum. ¶ Aioth vero Hierichontinis latenter hoc indicans exhortabatur eos vt suam defenderent libertatem. At illi gratissime hoc audientes tubis vtebantur. Mos enim est patrius his populum conuocari. ¶ Ministri quidem eglon diu quę ei contigerant ignorantes. cum iam adueseraſceret. metuentes ne quid ei inopinate accidisset in eius cubiculum sunt ingressi eumq; mortuum comperientes in stuporem conuersi sunt. Et anteq̃ sua castra colligerent: Israhelitarum super eos irruit multitudo. Et alij quidem repente perempti sunt: alij vero in fugam versi tanq̃ in terra moabitida liberandi. Erãt autem peremptorum vltra decem milia viri: Israhelitę vero preoccupantes iordanis transitum multos eorum interfecerunt. & nullus eorum manus euasit. Et hebręi quidem hoc modo ab istorum seruitute liberati sunt. Aioth vero ob hanc causam principatu honoratus a plebę defunctus est dum hanc potestatem per tempus octoginta tenuisset annorum. Virtutumq; etiam pręter hanc causam maxima laude dignus existens. ¶ Et post hunc Sanagar filius Anath electus ad principatum primo anno vitam expleuit.

¶ Iabin chananeorum rege cuius exercitus duxerat Sysara quem occidit Ialys alias Iahel aber vxor liberãtur miraculose hebręi per debboram prophetissam & Barach iudicem qui postq̃ annis quadraginta iudicauerat obijt.

A. Iud.c.j

B. Iud.c.j

C

Capitulum tridecimum.

D. IGitur Iſrahelitę calamitates quas paſſi fuerant non colendo deū: nec legibus obediēdo correptionē nō aſſignātes dei anteq̄ moabitarū ſeruitio reſpirarēt a rege chananeorū: Iabin noie ſubiugati ſunt. Hic autē ortus videbat̄ ꝯdē de ciuitate Aſorthę/ alias Aſeroth quę poſita eſt ſup paludē Samachonitidē: habebatq; armatorū trecēta milia: & currū tria milia poſſidebat. In hac itaq; militia dux erat Syſara apud regē honore primus. qui
c40 cōueniēs ad Iſrahelitas vehemēter afflixit ita vt tributa eis ponēret. Q ui vigiti quidē annis ſoluere hęc paſſi ſunt: cū nec ipſi per infeliciratē ſuā ſaperēt: & deus maiore tēpore eos dñari vel let propter eorū iniurias & ingratitudines nimis iniuſtas. ¶ Decetero autē temperantes a malis ſuis & agnoſcētes has calamitates pro legū contēptu veniſſe quandā prophetiſſam noie Debboram quod no men hebraica lingua ſignificat apem: rogauerūt vt deprecaret ad deū: quatenus miſericordiam habe ret eorū. nec deſpiceret eos a chananeis oppreſſos. Deus autē annuit eorū ſaluti & ducē elegit de tribu neptalim barach. quod nomen choruſcationē hebrea lingua ſignificat. Euocās igitur debbora barach cum iuſſiſſet eum eligere decē milia & ad hoſtes procedere. Preſumebat enī/ prędicēte deo & victoriā promittente/ cum barach dixiſſet nō ſe exercitū fore ducturū niſi & illa quoq; vna procederet irata di xit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quā tibi cōtulit deus. Ego vero non reſutabo. Et congregan tes decem milia viros: caſtrametati ſunt apud Thabor montem. Q uibus Syſara rege prędicēte obuiā venit & non procul ab eis caſtra fixit. Iſrahelitę & barach obſtupeſcētes multitudinē hoſtium cū dē fu
E ga iam cogitarent: debbora retinebat eos: & ipſa die dimicare prędicebat. victores nāq; eos deo auxi liante pollicebatur. ¶ Cōgreſſis ergo atq; permixtis. imber magnus influxit: & aqua nimia ſimul & grā do & pluuia in facie chananeorū verſa: & ventus aſpectibus eorum imminebat: ita vt arcus eorū & fun dibulę inutiles fierent & armati prę frigore vti gladijs nō valerent. Iſrahelitas vero tempeſtas immiſſa poſt terga minus nocebat qui auxilio dei ſumebant valde fiduciam. & hoſtes in medium circundātes multos eorum interſecerunt. Et alij quidem ab Iſrahelitis exterriti ſunt. Alij vero equis excuſſi proprijs ceciderūt. ita vt etiam multi eorū conculcati curribus morerentur. ¶ Syſara vero exiliens de curru cum videret fugam exercitus ſui factam fugiens venit ad quandā mulierem Cęnidearum nomine Ialys: quā rogantem vt celaret eum ſuſcepit. & petenti paululum dedit lactis. Erat enim fatigatus. Et cum nimie bibiſſet. converſus in ſomnum eſt. Illa vero dormienti ferreum clauum per tempus immiſit & eum mal leo percuſſit & ad terram vſq; depoſuit: & hominibus barach poſt populum venientibus eum oſtendit terra confoſſum. Sic ergo victoria conſtituit ſecundum ea quę a debbora dicta ſunt vt per mulierem hic triumphus accederet. Barach autē agens exercitum ſuper aſor. & obuiā veniētē interemit Iabin: & cadente principe ciuitatem vſq; ad fundamenta deijciēs: princeps fuit per quadragita annos hebreorū

¶ Gedeon hebreorum iudex ipſos a Madianitis liberat ſigno ſibi diuinitus dato ad cognoſcendū animoſos et timidos qui Effraytas contra ſe inſurgentes mitigauit. Capitulum.xliij.

F. IOdem itaq; tempore moriente barach & debbora. poſt hęc madianitę rogantes ama
iu.c.6 lechitas & Arabes caſtrametati ſūt ſuper iſrahelitas & cōgreſſos ſibimet viri pugnaces interemerunt. eos manibus alligātes cuncta deprędabātur. Hoc autem faciētibus illis per annos ſeptē Iſrahelitarū populus per montana collectus eſt & cāpeſtria dereliquit foueas quaſdam & ſpeluncas facientes. vt fugiētes ab illis potuiſſent quodammodo li berari. Nam Madianitę eſtatis tēpore agentes exercitum. per hyemem Iſrahelitas ter ram colere permittebant vt laborantes comprimere facillime poſſent. ¶ Erat igitur fames: & ciborum maxima difficultas. Tunc ergo conuerſi ad dei preces hebrei vt eos eriperet exorabant. Gedeon autē Iaſi filius de tribu manaſſe paucos manipulos ſpicarum ferens latenter eos terebat in torcularī. cum me tueret hoc publice in area facere propter hoſtes. Tunc viſio apparuit ei in forma iuuenculi: dixitq; eu; felicem & carum deo & hoc eſſe maximum eius propitiationis inditium: eo ꝙ tunc vteretur proprio tor culari. Cumq; eum preciperet fiduciam habere & feſtinare quatenus defenderet libertatem ille hoc im poſſibile ſibi eſſe dicebat quando & tribus ex qua eſſet. multitudine priuaretur: & puer eſſet ad tantarū rerum opus infirmior. Deus autem quod deerat ſe impleturum eſſe dicebat eoq; duce iſrahelitis ſe vi ctoriam prębiturum. Et cum hoc gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet creditumq; fuiſſet ei & repē te ad certamina decem milia virorum videretur prępparatus exercitus: aſtitit gedeoni per ſomnū deus & ibellē alias ibecilē naturā hoim ſibi placere declarauit. & q̄ eēnt fortitudie p̄cipua recitauit alias refu tauit vt victoriā nō ſibi ſed deo propriā reputarent: tanq̄ ſi multo hoc dignoq; gereretur exercitu. crede rētq; eius auxilio victorię opus fuiſſe impletum. ¶ Pręcepitq; vt circa medium diem in ſolis ardore ad fluuium faceret venire exercitum. & eos quidem qui inclinati biberent magnanimos eſtimaret quivero cum feſtinatione turbaq; biberent eos crederet hoſtiū formidine detineri. Et cum gedeon ſecundum dei iuſſionē hoc adipleſſet: trecēti viri reperti ſunt qui aquam manibus cū timore & turba lāberent. Di

Tercia tribulatio iflicta per iabin regem chananeorum. In biblia vocat Aſor.

Debbora pphetiſſa orat p populi liberatione quę exauditur.

Debbora cū barach exercitum ducit.

Miraculoſa victoria hebreorum contra chananeos.

Fuga & occiſio Syſarę. Hęc mulier in biblia vocatur Iahel vxor aber cyneł. c. iiij.

Barach/ occiſo rege/ iudicauit Iſrael quadragita annis.

Quarta tribulatio p reges Madiam iflicta per annos ſeptem oia deprędātes

Fames apud hebreos.

Viſio diuina facta Gedeoni vt properet ad liberationem hebreorum.

Deus apparet Gedeoni.

Signū datū Gedeōi ad cognoſcēdū animoſos & timidos.

xitq; deus vt ſiſtos ducens:hoſtes adiret.Poſuerũt itaq; caſtra ſuper Iordanẽ die altera tranſituri.Et cũ A
gedeon cũ timore cõſiſteret:qm̃ ei prędictum fuerat vt nocte hoſtes inuaderet volens eum deus a formidine reuocare præcepit vt ſumens vnum militẽ iuxta tabernacula madianitaru; accederet ab eis cõ
ſilium belli confidentiãq; ſumpturus.Obediens autem & ſumens proprium famulum noíe phara.acce
Recitatio viſio nis p ſõniũ audite a Gedeone dens ad quoddam tabernaculum inuenit vigilantes in eo& iuuenculum aliquem ſuo commilitõi ſomniũ recitantẽ ita vt & gedeon audiret. ¶ Erat enim huiuſmodi viſio quam dicebat: quaſi vidiſſet panem ordeaceum qui pro vilitate ſua incõmeſtibilis eſſet hoĩbus per exercitum reuolutum regis apprehendiſſe tabernaculũ:necnõ & cetera deieciſſe.Ille vero viſionẽ interitum exercitus ſignificare prænũciauit dicens etiã vnde hoc videret ei.Omne inquit ſemẽ quod vocatur ordeaceum videtur eſſe viliſſimum:& inter oẽm populum Iſrahelitę videntur abiecti veluti genus ordei:& apud Iſrahelitas nũc gedeon exultat & eius exercitus. Quod vero panẽ te videre dixiſti qui tabernacula noſtra vaſtauit. metuone deus cõtra nos gedeon victoria condonarit.Gedeon autẽ ſomnium audiens.ſpem magnam habuit & fiduciam iuſſitq; ſuos armari.narrans eis etiã hoſtium viſionem Illi vero in his quę dicta fuerant
Gedeõ dux exercitũ parat cõtra Madianitas præparati ſunt.Et circa primã vigiliã gedeon ſuum ducebat excercitum tripartite diuiſum. portabãtq; cuncti vacuas pharetras & lãpades ardẽtes.quatenus grauis hoſtibus videretur iuaſio & in dextra manu ferebãt cornua quibus pro tubis vtebant.Multum itaq; locum hoſtiũ tenebat exercitus. habebatq; multitudinem camelorum : & ſecundum gentium morem paſcentes in vno circuitu erant omnes. He
Victoria diuina Hedeonis contra hoſtes q ſe ipſos interimebant. breis itaq; prędictum fuerat vt dũ veniſſent ad hoſtiũ caſtra ſigno dato tubis canerent.pharetraſq; cõcutientes cum lapidibus impetum facerent. cum laudibus iubilantes q victoriam gedeon deus cõferet Quod dum feciſſent.turba comprehendit hoſtes adhuc dormiẽtes.Erat enim nox:& hoc deus fieri ita preceperat. ¶ Suntq; perempti pauci quidem ab hoſtibus plurimi vero a ſemetipſis.eo q linguis propriis diſcordarent.Nam dum fuiſſent in turbã redacti.vnuſquiſq; perimebat proximum.dum eum crederet inimicũ.Et facta eſt magna cedes. ¶ Fama vero victorię gedeonis ad Iſrahelitas peruenięte. cuncti ſimul armati ſunt pſequentes hoſtes: & comprehenderũt eos in quadam conualle ſcopulis valde circundata quã trãſire nõ poſſent.Et circunſtantes oẽs occiderũt:duoſq; ſimul reges oreb & zeb Reliqui vero duces Reliqui vero milites colligentes qui erãt quaſi octo & decem milia: caſtrametati ſunt
Iſrahelite omẽs contra hoſtes. multo procul ab iſrahelitis Gedeon autem non feſſus labore.ſed perſequẽs cum omni exercitu:eiſq; cõ
Gedeõ animoſus hoſtes conGreditur fortes occidendo. grediens.fortes vniuerſos funditus interemit & reliquos duces zebin & zamon apprehẽdens captiuos
Numerus occiſorũ Madianitarũ & arabum duxit. ¶ Mortui ſunt in ea pugna madianitarum & arabum qui eis ſolatia prębuerunt quaſi centu; & In .c.
viginti milia multaq; pręda auri & argenti & veſtiũ & cameloru; hebreę collata eſt victorię. ¶ Gedeõ
Humilis Gedeon reſponſio efraydas mitigauit, autem vadens in effrem propriam regionem:occidit quoſq; madianitarum reges Tribus autem effrem ex qua erat gedeon cum grauiter ferret q eum minime dimicaſſet exercitum ſuper eum feſtinabat inducere:cur eis nõ indicaſſet quando hoſtes muaſerat.Gedeon vero cum eſſet humilis animo & omni virtute ſummus dicebat non ſe auctoritatis ſuę conſilio pręter eos contra hoſtes (ſed deo iubente) pugnaſſe:victoriam vero non minus eorum q̃ ſui laboris eſſe fatebatur. ¶ His ergo ſermonibus eorum mitigans iram.plus hebręis profuit q̃ hoſtiũ pręda: eoſq; a precipitio inteſtinę ſeditionis eripuit.iniurię tamen huius penam illa tribus excepit:quam ſcilicet oportuno tempore declarabimus.

¶ Gedeon poſtq̃ annis quadraginta coactus principatus tenuit mortuus eſt relictis ſeptuaginta liberis & naturali vno nomine Abimelech qui omnes fratres (dempto Ionata) occidit principatum tyrannice occupans ſed tandem turpi morte obiit. Capitulum quindecimum

¶ Gedeon coactus retinuit principatum annis quadraginta. Malitia Abimelech nothi qui omnes fratres liberos occidit dẽpto Ioathan In biblia vocat Ionatas.

GEdeon itaq; principatum ponere volens.coactus retinuit illu; annis iugiter quadraginta populi iura diſponẽs.& diuerſis ad eius iuditia concurrentibus quęcũq; dixiſſet firmiſſime omnia ſeruabantur. ¶ Qui cum ſenex defunctus fuiſſet i effrem regione ſepultus eſt.Habuitq; Iu .c. 8 C
filios quidẽ liberos ſeptuaginta.Plures eni habebat,vxores.Naturalẽ vero vnum qui ex concubina erat Droma nomine Abimelech. ¶ Qui poſt mortem patris pergẽs in ſichem ad cognatos ſuę matris vnde fuerat orta & ſumens ab eis pecunias quoniã iniquitatum magnitudinẽ videbat inſignis cũ eis ad paterna quoq; tecta regreſſus eſt.& omnes fratres occidit abſq; ſolo Ioatha;.Hic eni fugit bñficio liberatus Abimelech autẽ lumpta tyrannide dat animum ſe pro legittimis filijs i his quę vellet facere declarauit q̃ vehemẽter iuſtitię preſulibus erat acerbũ. ¶ Igitur dum quodam tempore publica in ſichẽ feſtiuitas eſſet cunctaq; illic multitudo conſiſteret frater eius Ioathan quẽ fugiſſe prędiximus aſcẽ Iu .c. 9
dens in montem garizim qui ſichimorũ ſuperemnet ciuitati clamauit Et multitudine prebente ſilentium.petiit vt quod diceret libenter audirẽt.Factoq; ſilentio:dixit q̃ arbores facto ſui conſilio hũana voce petiſſent ficũ vt ſuper eas regnaret.Qua denegãte ea q̃ honore functus ppio frueret.nec aliũ deberet quęrere extraneum,arbores rurſum cogitationẽ regni non reliquerunt Viſumq; eſt eis vt honorẽ viti prębęrent Sed & vitis relictis hiſdẽ verbis quibus ficus vſa.reſpuit regnum Hoc ipſum facientibus

& oliuis .rhamnus quem arbores petierant vt regnum ſumeret ſuper eas. Hoc enim genus inter ligna quod habet ignem proferendi naturam: promiſit regnum ſe ſuſcipere & inſigniter imperare: ita tamē
A vt ſub vmbra eius requieſcerent. Si vero ei contraria forent: eius igne concremarentur. Hec autem (in quit) non riſus cauſa dico: ſed multorum bonorum experti gedeon quos nunc gerunt videntes. Abimelech in principem hi qui cum eo fratres interemerunt: qui cum vtiq; nichil ab eis differret. ¶ Cumq; talia dixiſſet: abſceſſit: & habitauit latenter in montibus annis tribus timens Abimelech. ¶ Poſt non multum itaq; tempus ſichimite penitentes pro nece filiorum gedeon expulerunt abimelech ab vrbe pariter & a tribu. Ille vero cogitabat affligere ciuitatem. tempore autem ſuperueniente videmie: metue bant colligere fructum ne quid eis abimelech faceret mali veniēte vero ad eos quodā pricipe Gaal no mine cū armatis cognatis ſuis: ſichimite opus querūt ſibi ab eo p̄beri munitionē donec videmias con gregarēt. Quo eorū faciēte petitionē ꝓcedebāt ad opus ſuū: & cū eis gaal ſuos ducēs armatos. Cūq; fru ctus fuiſſet cū ſecuritate collectus & p ſingulos choros abimelech apte iam p̄ſumerēt blaſphemare: ſe i & principes inſidijs loca circa ciuitatem ap̄phendentes. multos abimelech latenter interfeciſſet: zebul quidā princeps ſichimi tarū cum eſſet extraneus abimelech eis quibus populū gaal exacuebat: abime lech miſſis nunciſs indicauit: & monuit vt inſidias poneret ante vrbem ſeq; ſuaſurum gaal vt egrede retur de ciuitate quo facto ruere ſuper eum deberet abimelech & agere vt ſe in eos defenderet: & dei ceps populi ſibimet amicitias colligeret. Cumq; abimelech inſidijs recediſſet: & gaal incaute commo raretur in ſuburbano: & cum eo zebul: videns paulatim ordinatos accedere: gaal ad zebul ait inſectari
B ſibimet viros armatos. Quo reſpondente vmbraculum eſſe petrarum: cum magis appropinquarent: verius hoc aſpectu conſiderans: non vmbrarum ſed virorum dixit eſſe inſidias: dixitq; ad eum zebul. Nonne tu maliciam abimelech accuſabas. Cur itaq; tue virtutis magnitudinem non oſtendis & cum eo pugnare congrederis. Gaal vero turbatus congreſſus eſt cum abimelech: & ceciderunt quidem ali qui de eius armatis. Ipſe vero fugit in ciuitatem vt alios euocaret. Et denuo zebul egit vt gaal expelle retur ex vrbe accuſans eum quaſi contra milites: abimelech melior extitiſſet. Abimelech vero cogno ſcens egreſſuros ad vindemiā denuo ſichimitas: loca circa vrbē inſidijs occupauit. Quibus procedenti bus iam quidem pars exercitus apprehēdit portas vt ciuibus auferret ingreſſum. Alij vero diſperſos in
Iu.c.9. teremerūt: & vbiq; cedes effecta eſt: & ciuitatem ad fundamentum vſq; ſubuertens ſalq; ſuper eius rui nas ſeminans victor abſceſſit. ¶ Omnes itaq; ſichimite hoc modo perempti ſunt. Quicumq; vero per prouinciam diſperſi pericula fugerunt ſuper quandam petram munitiſſimam congregati morabant. Cumq; eam mutare niterentur: voluntatem eorum prenoſcens abimelech ſuper eos cum exercitu ve nit collectuſq; de ſilua lignis: iuſſit vt hęc etiam exercitus faceret vniuerſus. Velociter autem ſaxo circun
C dato lignis ſubiectus eſt ignis pro flamma ſurgente nullus ex eo ſaxo diffugit: ſed vna cum vxoribus & filijs ſunt extincti viri quidem circa mille & quingenti: reliqua vero omnis multitudo. Et ſichimitas quidē huiuſmodi calamitas interemit. Quibus hęc afflictio nata eſt eo q̄ ſperauerūt ſibimet vtilem eū cuius malicia talia pertuliſſent. Abimelech autem iſrahelitas malis ſicheim quorum profectus preſu mebat etiam majora terre nequaq̄ violentie ſue modum imponere donec perderet vniuerſos. Venie bat ergo ad turris & ciuitatem quidem facto diſcurſu cepit. Cum eſſet in ea maxima turris in quam vni uerſi confugerant obſidere hanc volens dum ꝓxime veniſſet a murum ſumens mulier quedam frag mentum molę caput eius repente percuſſit Qui dum ceciditſet ſaucius armigerum rogauit vt eum oc cideret ne mors eius opus mulieris eſſe videretur. Et ille quidē preceptum fecit. Abimelech autem hu iuſmodi penam pro fraterna morte & his quę in ſichimitas preſumpſiſſe putabatur exoluit. Hęc ergo calamitas ſecundum diuinationem ionathan videtur impleta. Exercitus vero qui cum abimelech fuit eo cadente diſperſus: diceſſit ad propria.

¶ Iair iudex hebreorū principatū viginti & duobus annis tenuit quos ab Ammonitis Iepte dux pre miſſo voto ꝓ futura victoria liberauit. Quo mortuo anno principatus ſexto iudicauit Abſanis annis ſe ptem poſt quē Chilon & poſt Abdon iudicarunt.

¶ Capitulum. xvi

Iu.c.10 ISrahelitarum vero principatum poſt eum Iayr galadinus ex tribu manaſſe percepit vir in a liis felix & filios bonos habens triginta numero: & in equitate p̄claros & principatū ciuitatū galaditarū hñtes. Hic duobus & vigiti annis obtinēs principatū: ſenex defūctus eſt & ſepultu rā i gamō galadion ciuitate ꝓmeruit. ¶ Res equidē hebreorū ad inhoneſtā vitā & iniuriā dei legūq; fe rebatur. Quos āmonite deſpiciētes & paleſtini magno exercitu ꝓuinciam deuaſtabant. omnemq; re gionē tranſiordanē detinētes reliqua cōprimere p̄ſumebāt. Hebrei vero mal' afflicti ad ſupplicationes dei cōuerſi ſūt & ſacrificia celebrabāt: rogātes eū vt placatus eos ꝑcibus ab ira q̄eſceret. Deus vero pla catus eis ſuū cōceſſit auxiliū. In terrā āmonitis caſtrametātibus ſ terrā galadiorū: ꝓuinciales occurrerūt

Rhanni natura

Ionathas tribus annis in monti bus latenter ha bitauit timens. Abimelech Sichimite, con tra Abimelech.

Abimelech Si chimitas ſupe rat eorum vrbē deſtruens & ſal ibi ſeminat.

Occiſio Abime lech turpis per mulierem. Poſt abimelech in biblia ponī tur Thola poſt quē Iair.

Iairiudex vigin ti et duobus an nis principatū tenuit in pace. Filij iſrahel in manus. Am monitaruꝫ (qui in biblia phi liſtim dicuntur) exigentibns de meritis incide runt.

Iepte dux eligit p liberando populo q vix ducatū acceptauit

admontē egētes duce. ¶ Erat autē quidā nomine Iepte: vir nomine paterno potens ad dispensandū exercitum quē sub mercede poscebāt. Ad hunc ergo mittētes rogabant vt cū eis pugnaret, pmittentes vt ei cūcto tempore principatum exercitus sui concederent. Ille vero nequaq̄ precibus obediuit culpās eos q̄ ei non prębuissent auxilium dum iniusticiam fuisset aperte perpessus a fratribus. Non enim cōsanguineus eis erat: sed peregrinus cuius vtiq; matrem propter amoris ardorem filijs superinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eum despicientes eius infirmitatem & ob hoc in prouincia galaditina morabatur, & omnes de longe ad se venientes sub mercede propria retinebat. ¶ Illis vero supplicantibus atq; iurantibus omnē se principatum eidem fore prębituros: tandem aliqnando consensit: & velociter diligentia rerum habita in vrbe maspha exercitu constituto: legationem misit ad regem ammonitarum causam eius inuasionis accusans. Ille remittens Israhelitarum potius accusabat egressum ex egypto: petebatq; vt ab amorrea recederent quasi patrum eius a tempore antiquo fuisset. Cui Iepte respondens, ait q̄ irrationabiliter priores progenitores israhelitarum de amorrea culparet: sed potius eis gratias agere deberet pro amonitide terra sibi concessa: quod dum possibile fuisset secundum moyseos iussionē vt eam tollerent isti eos illic degere pmisissent: quā post ānos trecentos dei auxilio reparauerāt ob quā rē pugnaturum se fore dixit. Et hęc quidem affatus, legatos abire dimisit. Ipse vero dum pro victoria deprecatus & sacrificium promittens vt si viuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret: immolaret congressus copiose vicit. Et occidens hostes persecutus est vsq; ad ămanitam ciuitatem: & in de digressus in amanitem: multas vastabat vrbes: prędamq; collegit: & a seruitute domesticos liberauit quam decem & octo sustinuerant annis. ¶ Reuersus autem calamitatē incurrit: nullomō prisce felicitati equalem. Nam ei filia vnigenita tunc ei primitus cum venerat occurrit. Qui grauiter ingemiscens magnitudine tanti doloris afflictus filiam sibi obuiam venisse culpabat quā sacrificandā deo deuouerat. Quę tamen in illo casu non doluit pro patris victoria & ciuium libertate moritura. Petijt autem duos menses sibi concedi: vt iuuentutem suam cum ciuibus lamentaret: & tunc vota, perferret. Quo tempore transeunte filiam pater immolauit, nec legitimum faciens hoc holocaustum nec deo carum: non vtiq; deliberans apud animum suum qualis apud ceteros huius facti causa videretur. ¶ Igitur cū tribus effrem super eum exercitum niteretur inducere eo q̄ bellum ammonitarum eis non indicasset: sed absq; ipsis voluisset & predam habere & gloriam hocmodo satisfaciebat: dicens eo q̄ primo quidē non eos latuisset cognatorum oppressio: sed etiam vocati ad auxilium non venissent: cū oportuisset eos ante preces occurrere. Dicebat deinde q̄ hostibus quidem iniuste pugnantibus non p̄sumerēt resistere postea vero cognatis inferre bella tētassent. Et interminatus est vt si non temperarent a talibus: deo auxiliāte penas ab eis exigeret. Quibus dū satisfieri non potuisset sed cōtra eū cū exercitu a galaditide alias galadina terra venientes pugnarent ăplius eorū dilatauit interitū. Et psequēs fugientes p̄occupans exercitu p̄misso vada iordanis: pene quadraginta duo milia virorū occidit. ¶ Ipse vero dū principatū tenuisset sex annis defunctus est & sepultus in sebechi alias Sebasti patria sua quę est in terra galadina. ¶ Moriēte vero Iepte tenuit principatū absonys alias Absanis de tribu iuda ciuitatis bethleem. Hic filios habuit sexaginta, triginta masculos: & reliquos virgines quos oēs dimisit viuos filias viris tradēs & filijs dās vxores. Qui dū nihil gessisset in septē annis sermone & memoria dignum in senectute defunctus est & sepulturam in patria sua, promeruit. ¶ Igitur Absani morientem: neq; is qui post eum decem annis habuit principatum nomine chulon de tribu zabulon aliquid egit virtute pręcipuum. ¶ Post hunc ait Abdon hyllonis filius de tribu effraim ciuitate phartinorū alias pharathenitorū existens principatū hūit qui pro sola eruditione potuit habere memoriam nullumq; opus propter pacem rerūq; licentiam nec ipse clarū exercuit. Hic autem filios hūit quadraginta: & alios ex eorū semine descendentes triginta erantq; simul omnes septuaginta equis exerciti. Quos omnes superstites derelinquens: in senectute defunctus est: & inopinabilem in pharatym promeruit sepulturam.

Victoria Iepte cōtra effraim. Mors Iepte anno principatus sexto. Absanis Iudex (qui dicit i biblia Abessā) sexaginta filios hūit & iudicauit. vij. annis.

Abdon Iudex.

Tribulatio Israhelitarum a palestinis. Parentes Sanonis.

¶ Palestinis hebrei tribulātur quos Sāson (cuius natiuitas & cōditio ab angelo nūciat matri) liberauit. Qui vxore ex philisteis accepta propositoq; problemate & illius dolose a muliere cognita expositione palestinorum vulpibus agros vastat milleq; philisteos maxilla asini occidit vrbisq; gaze portas humeris in montem portat (fonte prius circa petrā diuinitus pducto) Tandē tū per dalidā meretricē infatuatus viros admisit abrasis crinibus Cuiq; philistei illudentes oculos eruerunt. Sed crescente coma cum ad fani columnas reclinasset edificium omne destruxit multis secū exinctis hominibus.

¶ Capitulum. xvij.

Hac autem mortuo: israhelitis palesti pualuerūt: ita vt abhis p quadragīta ānos tributa perciperet. A qua seruitute hoc mō litterati sūt. Quidā Mānē de tribu dā iter paucos egregi' & patrię sine dubio primus: habuit vxorē pulcherrimā & que iter cētū cōprouiciales feminas eminebat. Et cum filios noq̄ haberet grauiter ferens deum p̄ cura successionis rogare cepit in suburbano suo

D. Iu. c. ii.

E. Iu. c. 12

F. Iu. c. 13

A in campo maximo frequenter aduenies cum vxore. Erat autem & nimius in vxoris amore: & ob hoc sine temperatione zelus ipsius. Et dum quodam die mulier esset sola: apparuit ei angelus dei pulchro iuueni similis & procero eiq; masculum filium futurum dei prouidentia nunciauit. qui foret optimus & fortitudine precipua clarus & quo crescente palestinos comprimendos asseruit monuitq; vt eius come minime tonderentur: nullumq; potum nisi aquę deo precipiente bibiturum. Et cum hęc dixisset: abscessit. ¶ Illa vero marito venienti indicauit angeli visionem ammirando iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem: ita vt ille zelatus in eius laudibus obstupesceret: & suspitionem quasi de extranei eius amore conciperet. At illa volens irrationabilem eius tristiciam mitigare: rogauit deum vt angelum denuo destinaret: quatenus maritus inspiceret. ¶ Et iterum per gratiam dei angelus venit in suburbanum illorum: & apparuit mulieri viro remoto. Quę rogabat vt sustinetet donec maritum adduceret. Permittente angelo: Manne vocatus venit. Qui cum vidisset nec tunc a suspitione cessauit: rogauit vt quecunq; vxori eius dixerat: illi pariter declararet. Cumq; dixisset angelus sufficere vt riosset illa que dixerat: rogabat eum vt ei manifestaret quis esset: quatenus filio nato gratias ei & munus offerret. Illo autem dicente q̄ nihil horum egeret nec ob hanc causam futurum eis filium nunciaret dum primitus non annuisset postea eo precibus insistente concessit vt aliquid ei dono daret. Tunc Manne occidens hedum eumq; coquendum vxori prębens: dum gestum hoc fuisset: precepit vt poneret supra saxum & panes & carnes absq; vasis. Quo facto virga quam tenebat angelus tetigit carnes igne proti nus emicāte carnes cū panibus sunt absūpte. Tunc ągelus super fumū quasi in curru eis celū ascendere videbatur. cūq; Manne metueret ne quid ei propter visionē dei proueniret aduersum eum vxor vt cō sideret confortabat: & pro sua vtilitate deum se vidisse fatebatur. ¶ Cum ergo concepisset custodiam habuit mandatorum natumq; puerum appellauerunt sanson: quod nomē significat robustum. Crescebatq; ve lociter: & tam pro continentia ciborum q̄ cappillorum remissione propheta iam futurus agnoscebatur. ¶ Hic itaq; veniens cum parentibus thanina palestinorum ciuitatem dum celebraretur ibi festiuitas: virginem prouincialium concupiuit rogauitq; parentes vt ei puellam peterent in vxorem. Quibus negantibus eo q̄ esset de alienigena gente progenita. Deumq; dicentibus ei nuptias ei hebreis congruas prębiturum vicit eius petitio: vt ei virgo desponsaretur. ¶ Dumq; frequenter ad eius parentes iret: occurrit leoni. Et cum esset inermis tenens eum manibus suffocauit: & in silua interiore extra viam proiecit. ¶ Rursumq; dum iret ad puellam: inuenit agmen apum fauum mellis in leonis illius ore fecisse. Et tollens exinde tres fauos mellis cum donis reliquis quę portabat: puellę contradidit. ¶ Cumq; thamnitę omnes essent in epulis nuptiarum: metuentes fortitudinem iuuenis triginta circa eum pubertate prędotos constituerunt: sermone quidem velut socios futuros opere vero custodes: ne quod vellet forte committere conuiuiorum satietate crescente. Cumq; in lusu alias ludo consisteret: quales solent tali tempore prouenire: sanson ait. Proponam vobis parabolam & si solueritis septem diebus propositam questionem: lineas singulas & totidem stolas propter honorem sapientię vestrę me dante percipietis: & cum hac largitate gloriam quoq; & lucrum sapientię possidebitis. Illisq; petentibus vt diceret: ait. Qui cuncta vorat cibum genuit ex semetipso suauē licet ipse nimis fit insuauis. Illis autem per tres dies questionem non valentibus inuenire & dicentibus puellę vt a viro cognoscens eis annunciaret: cui etiam minati sunt incendium nisi hoc studeret implere: sanson rogante puella vt diceret primum quidem restitit. Cumq; illa nimis insisteret & ad lachrimas peruenisset & indiciū hoc esse quereretur q̄ eam sanson minus amaret: indicauit ei quemadmodum leonem interemisset & quomō apes in ore eius inueniens tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nichil dolosum metuēs omnia declarauit. Illa vero sermonem hunc petentibus rursus exposuit. Septima vero die post cum tēpus esset vt propositam exsoluerent questionem: anteq̄ sol occumberet: conuenientes dixerunt neq; a leone comprehensis quicq̄ insuauius esse neq; dulcius vtentibus melle. Quibus sanson respondit. Nec C quicq̄ aliud muliere dolosius quę vobis id exposuit verbum. Et illis quidem dedit quęcunq; promiserat facta prędа aschalonitarum qui ei pariter occurrerunt. Nam & isti palestini sunt. Ille vero nuptias refutauit. Et puella quidem quę eum prouocauit ad tracūdiam: duxit eius amicum. ¶ Pro qua iniuria exasperatus sāson deliberauit vt omnes cū ea palestinos affligeret. Cumq; tēpus estatis & fructus messium p̄paratus appropinquaret & comprehendens trecentas vulpes: & caudis earum ligans ardentes lampades dimisit in messes palestinorum & hoc modo depopulatus est fructus eorum. Palestini vero scientes opus esse sanson & causam p̄ qua talia perpetrasset: miserūt principes in thamnam vxoremq; eius cum parentibus suis interemerunt: tanq̄ qui mali huius auctores extitissent. ¶ Sanson autem cum multos in palestinoru; campestribus occidisset: habitabat in etham. est enim saxum valde munitum in tribu Iuda. Palestini siquidem contra tribum Iuda castrametati sunt. Illis vero dicentibus iniuste eis inferri supplicū propter delicta sanson dū vtiq; tributa persoluerent: dixerunt vt si nolent hęc pati: sāson

Predicitur matri ab angelo sā sōis natiuitatis & p eu; populi liberatio futura

Mulier ągeli visionē marito nū ciatq extranei a moris suspitionē concepit

Secundo angelus appuit mulieri.

Sacrificiū Mānе datū angelo

Iu.c.4 B. Natiuitas Sāsonis q̄ futurus cognoscebat̄ propheta ex vite modo. Samson

Sāsō ex philiste is vxorē duxit.

Sanson iermis leonem occidit

Fauus melis in ore suffocati leonis.

Problema Sansonis ꝓponitur in conuiuio.

Exponit Sāson problema puelle quę postea a lijs exposuit.

Iu.c.15 Sāson agros palestinorū vulpibus vastat qui eius vxorem & parētes occiderunt.

contraderent. alligatum. Qui volentes euadere: venerunt ad fecessum alias saxum vbi sanson habitabat cum tribus milibus armatorum. Et culpātes eum pro his quę contra palestinos ageret viros qui pos- Iu.c 11
sent omni generi hebreorum calamitates inferre: rogabant vt descenderet: quatenus eum ditioni eorum contraderent: poscebantq; vt hoc sponte perferret. Qui cum iusiurandum accepisset eo q̄ nihil ei plus fieret q̄ q̄ hostibus traderetur: descendens de secessu alias de saxo semetipsum contribulorum suorum potestati contradidit: ibiq; eum duobus funibus alligantes ducebant vt traderent palestinis. Et cum in quendam locum venissent qui nunc maxilla nuncupatur: pro fortitudine quę in sanson fuerat effecta cum nomen primitus non haberet: non procul a palestinis castrametati sunt: & occurrētibus cum gaudio & clamore tanq̄ ea quę cupiebant desiderabiliter adimplessent: dirumpens vincula sanson & arripiens maxillam asini quę in presenti iacebat: in hostes inuectus est. Et prosternens eos cum maxilla quasi mille quidem peremit alios vero turbatos in fugam vertit. ¶ Sanson igitur plus quam oportebat exultans non dei cooperatione credebat hoc factum: sed suis virtutibus ascribebat eo q̄ per maxillam alij quidem hostium ceciderunt: alij vero in fugam sunt versi. Quem dum sitis fortissima tenuisset: considerans q̄ nihil est virtus humana dei esse cuncta testatur. Rogabat ergo ne propter hęc iratscens eum traderet inimicis: sed vt potius illi auxilium in necessitate conferret. & a malis eriperet. Cuius precibus misertus deus fontem circa quandam petram de asini maxilla suauem copiosumq; produxit. Inde sanson ipsum locum vocauit maxillam: & hactenus hoc nomine nuncupatur. ¶ Post hanc pugnam sanson despiciens palestinos venit in gazam: & in quodam diuersorio morabatur. Agnoscen- Iu.c 16
tes vero gaze principes eius presentiam: fecerunt: insidias ante portas: vt egrediens non lateret. Sanson vero dum hoc cognouisset circa mediam noctem surgens eripiut portas: ipsasq; simul clauiuras & E.
vectes & alia earum ligna super humerum tollens: eas super montem hebron deferens collocauit.
¶ His ita gestis: trāscendebat iam leges patrias: & vindicta; propriam requirebat: mores imitando peregrinorum. concupiscens enim mulierem meretricem nomine dalidam apud palestinos habitātem: cum ea degebat. Vnde tunc iudices palestinorum ad eam venientes: promissionibus astrinxerunt vt a sanson disceret: quę causa fortitudinis eius esset per quam vinci non posset. Illa vero cum circa potum & huiusmodi consuetudinem esset constituta: dum miraretur actus eius: artius agebat vt agnosceret quemadmodum tanta virtute precelleret. Sanson autem dum adhuc sapientia fortis esset: fallebat eaq; dicēs. Si septem vinearum palmitibus qui adhuc flecti possunt vinctus fuero cunctis infirmior ero. Illa vero tunc quidem tacuit. Postea vero indicans principibus palestinoruq; celabat aliquos militum intra i.R.c.
domum: & dormientem hebreum artissime palmitibus alligauit. Deinde excitans eum dixit insistere +
aliquos super eum. Ille corruptis palmitibus tanq̄ contra inimicos nitebatur surgere. ¶ Tunc mulier eo sibi loquente grauiter se ferre dicebat: si propter incredulitatem fauoris sui & tanq̄ non celature q̄ ei p
deret: nollet edicere veritatem. Cumq; rogantem rursus fallaret. septem sese funibus alligatum perdere fortitudinem: dum & hoc quoq; faciens nihil gessisset tertio alligari comas suas dixit. Cūq; neq; hoc facto verax inueniretur nimium supplicanti ad vltimum cum iam ei calamitas immineret: volens placere dalide ait. Mei curam habet deus & eius prouidentia natus hanc nutrio comam iubente deo. ne tondeatur. Mea siquidem fortitudo: huius; augmentum est. Hoc ita cognoscens: abrasis eius crinibus eum tradidit palestinis: cum iam non valeret ab eorum se inuasione defendere. Qui auferentes eius oculos ligatum circunduci vbiq; fecerunt. ¶ Procedente vero tempore: coma sanson creuit vt dum esset festiuitas publica & palestini principes atq; nobiles epularētur simul in phano cuius edificium duo columnę portabant adductus est ibi sanson ad conuiuium vt omnes illuderent. Ille autem crudelius esse arbitrabatur alias arbitratus hoc eo q̄ ab iniurijs defendere se nequiuerit: puero ducenti se persuasit
vt duceret eum quo post laborem requiesceret: & post abiret. Cum ad columnas reclinasset. Vbi dum F.
aduenisset commouit eas simulq; cuncta destruxit. Subuersisq; cum phano columnis: tria milia hominum sunt extincti. Inter quos & sanson vna defunctus est: cum tenuisset principatum israhelitarum annis viginti. ¶ Dignum est igitur laudare virtutem & fortitudinem & magnanimitatem huius viri etiā
circa mortem: & iram quam vsq; ad sui finem cōtra hostes exercuit. Nam q̄'a muliere captus est huma i.Ru.c
ne nature oportet ascribere: quę est ad vitia facilis. Virtutis vero eius coronam memorabilia necesse est +
habere prēconia. Cuius cognati sumentes corpus: sepelierunt in sarasa regione cum cognatis eius.

¶ Heli post Sāsonem iudicante fames Israhelitarum prouintiā inuasit quam Elimelech ferre non valens vna cum Noemy vxore in terram moabitarum migrauit vbi pro filijs acceptis vxoribus mortu-

Locus qui nūc maxilla appellatur. Ligatus sanson vincula rūpit & maxilla asini mille philisteos occidit alis fugiētibus turbatis.

Exultatio sansonis nimia.

Sitienti Sansoni deus dedit fontem de asini maxilla.

Sāson gaze, citatis portas hūeris portauit. i mōtem. Sansonis peruertūtur mores q̄ meretricē dalidā adamauit a qua deceptus ē

Interrogat dalida Sāsonē quę causa sit tāte fortitudinis.

In bibliā si septē neruiceis funib⁹ Fallatia mulieris. Sāson meretrici secretū manifestat Abrasis crinibus Sāson tradit philisteis qui eius oculos eruerunt illudētes.

Sāsō seipsū occidit & secuq; tria milia hominū; āno principatus sui vigesimo.

Laudat Ioseph⁹ Sāsone; eiusq; defectus nature imponit.

A us est filij q; mortui sunt. Sed Noemy ad patriam redeuntem sequuta est Ruth Moabitidis nurus que ipsius Noemi consilio nupta est boos qui ex ea genuit obeth patrē iesse patris dauid.

¶ Capitulum.xviij.

¶ Hystoria libri Ruth incipit.

Ru.c.1 POst mortem vero sanson p̄fuit israhelitis sacerdos Hely. Sub hoc prouintiā eorum apprehendente fame. Elimelech quidam de bethleem ciuitate tribus iuda famem ferre non valens: vxorē suam Noemy & filios ex ea natos Celion & Maaloni sumens migrauit in terrā moabitarum. Dumq; ei cuncta bene procederent: filijs suis moabitidas duxit vxores. Celyon quidem orphon: alias Orphan. Maaloni autem Ruth. ¶ Transactis annis decem & octo. Helyme lech & eius filij in breui sunt: Noemy autem amare ferens quod ei prouenerat & desolationem carorum non sustinens filiorum propter quos & de patria sua videbatur egressa. rursus veniebat ad eam. Audierat enim q; iam prospera de ipsa regione nunciarentur. Cuius nurus diuidi alias deseri ab ea non tolerabat: sed nec ipsa refutanda eas secum proficisci poterat euitare. Et cum insisterent exopēs feliciores eis nuptias q̄ quibus fuerant iam priuate & filios aliaq; bona conferri eas illuc remanere poscebat nec cum ea debere proficisci in rebus incertis: & terram propriam deserentes. Et orpha quidem mansit Ruth autem (cum ei a se recedere persuadere non potuisset) sociam sibi duxit in omRu.c 2 ne quicquid emergeret. ¶ Veniente siquidem ruth cum socru in bethleem boos Elimelech cognatus suscepit eas. Et cum noemy nomine suo vocarent: ait illa. Iustius maram me vocate. Significat autem lingua hebraica Noemy quidem felicitatem. Mara vero dolorem. ¶ Ruth itaq; tempore messis egressa est. Noemy permittente post metentes spicas colligere vt alimentum haberent: venitq; in agrum

B. boos. Veniens autem post paululum boos. Videq; puellam: agri prepositum de ea requirebat. Ille vero dux iam ab ea primitus agnouisset: domino declarauit. Qui de fauore socrus atq; memoria mariti sibimet copulati gratias agens & ei experimenta rerum bonarum exoptans: spicas quidem eā colligere noluit: sed metere quicquid posset & sibi portare permisit precipiens villico vt nihil eam tollere prohiberet. Prandiūq; ei & potū p̄buit dum messores horā cōpetente comederēt. Ruth aūt tollens ab eo alpheta socrui cōseruauit & vespere cū spicis ad eā venit. Seruauerat autē & ei noemy partes ciborū quos ei vicini eius prebuerant. Narrauitq; ei ruth ea quę illi dixerat boos. Cumq; illa indicasset q̄ cognatus esset: & propter pietatē ei suā prouidētiā exhiberet: rursus sequētibus d iebus egressa est ad colligēdas

Ru.c.3 spicas cum ancillis boos. ¶ Veniens autē nō post multos dies boos: cū iam esset messis ordeacea matura ad aream ppriā dormiebat. Hoccū audisset Noemy cogitabat quemadmodum cum eo ruth collocare posset. Iudicabat autē vtile sit boos ruth haberet vxorē. Aitq; puelle: vt circa pedes eius dormiret Illa vero dum nephas esse iudicaret vt socrus sue iussioni resisteret festinans ad aream tum quidem latuit boos profundissime dormientem. Excitatus autem circa mediam noctem: requirebat qnę esset. Illa vero suum nomen dicente: & petente vt tanq̄ dominus copulare permitteret: tunc equidem quieuit diluculo vero anteq̄ ad opus famuli mouerentur excitās eā iussit vt tollēs ordei quātū posset ꝓperaret ad socrum anteq̄ ibi dormisse videretur ab aliquibus: dicens castitatē talibus derogationibus esse seruā dam: & maxime quando nichil perpetraretur aduersum. De reliquis vero sic ait. Est michi proximior genere qui te ducere possit vxorem: & si voluerit te necessario sequeris illum. Quo te repudiante: confugem te ego secundū leges habeo. Hęc illa socrui referente securitas tenuit eas: spem habentes quod pro eis boos de cetero cogitaret. ¶ Ille vero iam media die veniens in ciuitatem & seniores colligens

R.c.4 mittens etiam vocauit ruth atq; cognatum. Quo veniente. Elimelech inquit & filiorum eius hereditatem tenes. Illo vero confitente hanc sibi proximitatis lege competere boos ait. Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam sed vt secundum eas vniuersa faciatis. Maalon enim vxor hic venit: & sui partem agri obtinere oportet: & vxorem eius secundum leges accipere. At ille boos & heredi

C tatem & vxorem cessit: cum cognatus esset & ipse defuncti: qui & vxorem habere dixisset & filios boos testificans seniores iussit mulieri vt eius calciamentum solueret secundum legem: & in faciem expueret. ¶ Quo facto boos duxit ruth vxorem: eisq; post annum masculus filius est procreatus. Quem noemy sumens consilio mulierum vocauit obeth eo q; in eius senectute nutriretur. Obeth enim hebrea lingua significat seruiens. Porro obeth habuit filium esse: ex quo dauid: qui regnauit & principatum suis filijs per viginti & vnam generationes virorum lōgo tempore dereliquit. ¶ Hęc quidem necessaria que de ruth gesta sunt explanaui ostendere volens potentiam dei: q lei possibile est ad dignitatis maximū culmen euehere quoscumq; voluerit: & ad quale perduxerit etiam dauid: huiusmodi ortum inimicis. ¶ Hebrei siquidem rebus eorum afflictione pregrauatis bellum rursum ab huiusmodi causa habuerūt cum palestinis.

Heli iudex post Sāsonē sub quo fames. Elimelech cum vxore & filijs p egrinat in terrā Moab q̄ filijs suis vxores dedit Moabitidas. Noemy mariti & filiorum mortem deflens patriam petit. Noemy vocat se Maram. Ruth i agro boos spicas colligit grāmq; coram eo inuenit.

Cōsilium Noemy ruth vt ad pedes boos dormiat.

Boos ruth vxorē duxit ex qua obeth genuit patrem iesse patris dauid. Nota diuinā pollestatem.

Domina dei

¶ Enarrata filiorum heli malitia Samuelis perentes nominantur eiusq; ponitur nativitas Cui deus futuram Israhelitarum cladem indicauit sacerdotiumq; a domo heli predixit auferendum. bellumq; fit a palestinis contra israhelitas: vbi archa capta heli filij occiduntur cum hebreorum maxima multitudine Quod cognoscens heli de sede ruens mortuus est. ¶ Capitulum. xix. D.

Malitia ophni & phinees filiorū heli sacerdotis.

¶ Historia librorum regum incipit & i. Historia primi libri.

h Ely sacerdoti erant filij duo ophny & phinees circa homines iniurioſi & circa diuinitatem impij nulliq; parcebant iniquitati. Et alia quidem munera ab oblaturis propter honorem sibimet sequestrabant: alia vero rapine modo tollebant & mulieribus religionis causa venientibus contumelias inferebant: aliis quidem violentiam facientes: aliis vero persuadentes donis nihilq; eorum vita a tyranide pessima differebat. Quorum pater grauiter hęc ferebat. Populus autem quando non sperabat venturum dei super eos fore supplicium. tanto vehementius gemiscebat. Cumq; futuram cladem filiorum eius deus exposuisset hely & samuel qui illo tpe puer erat tūc palam super filijs habuit luctum. ¶ Volo siquidem primitus de propheta loqui & postea de hely enarrare: necnon & infelicitatis casum quē habuit populus hebreorum. ¶ Helcana vir leuita inter medios ciues effrem fortis existens: & ramath inhabitans ciuitatem: duas duxit vxores. Annam & fenēnam ex qua etiam ei filij sunt progeniti. Qui tamen ānā cum esset sine filijs diligebat. Veniente vero cum suis coniugibus helchana in ciuitatę sylo vbi erat tabernaculum dei constitutum sicut prediximus: dum earum vir per epulas vxoribus & filijs distribueret partes ānā respiciens alterius mulieris filios circa matrem suam descendit ad lachrimas. & eo q; non haberet filios ea solitudine gemiscebat. Dumq; consolatione viri cōtristari phibet venit ad tabernaculum rogās deū vt ei sobolē cōcederet: filijq; faceret esse matrē: votū vouēs vt primogenitū suū ministraturū deo dicaret: nec eum similem cum priuatis hominibus victum habere permitteret. Et dū in orationibus multo tpe moraret hely sacerdos sedens añ tabernaculū velut ebriā abire precepit. At illa cum nusq; se bibisse fateretur nec ebriā esse: sed propter sterilitatem filiorū afflicta rogasset deū fidutiā eā exhortabatur habere deum filiū donaturū esse. pmittens Cū bona siquidē spe veniens ad mantum: cibū letata pcepit. ¶ Et reuertentibus eis in patriā: cōcepit & peperit filium quē appellauerunt oēs samuel quasi a deo postulatū. Quibus venientibus vt. p nativitate filij hostias immolarēt: & decimas offerrēt: recordata mulier oīonis sue & pmissionis quā de filio vouerat deo: tradidit eū hely dicatū deo prophetā. Crescebatq; eius coma & potus eius erat aqua & samuel quidē nutritus in tēplo commorabatur. ¶ Helchana autem ex anna alij filij: tresq; filie progenite sunt. ¶ Porro samuel pleno iā anno duodecimo prophetauit. Quem quodam tēpore dormientem vocauit deus nominatim. Ille vero putās se a sacerdote vocatum venit ad eum. Sacerdote vero dicente eum se non vocasse: tertio deus hoc fecit. Quod dum hely cognouisset dixit ad eum. Primo quidem iamuel sili: nunc autē dico tibi deū esse q vocat & nota quę dicat. Cūq; deus iterū locutus fuisset audiens petijt vt quę vellet preciperet: in nullo eius ministerium dilaturus. Cui deus Quando inquit ades cognosce cladem futuram israhelitis omni narratione & credulitate maiorem & hely filios vna die morituros & sacerdotium a domo hely esse migrandum. Hely namq; plus suos filios etiam contra eorum vtilitatē elegit diligere q̄ michi placere. ¶ Cumq; iureiurando cogeret hely pphetā samuelem vt hoc ei indicaret: nolebat ei eū cōtristare samuel tali sermone: tñ eo dicēte certiorē magis habuit expectationē de eorū pditione. Samuel aūt gloria magis ac magis augebat: dū vtiq; quecūq; pphetabat pbarent eē vera cia. ¶ Eo siquidē tpe palestini castra mouerunt sup israhelitas circa ciuitatē āpheolentium. hoc israhelitis ferētibus ad potiora venerunt vicerunt palestini: & occiderūt hebreorū vsq; ad tria milia: reliquā vero multitudinem vsq; ad castra ppria psecuti sunt. ¶ De sūma vero pditione formidantes hebrei: miserunt ad seniores pōtifices vt archā dei deferrent: qua pñte congressi hostibus pualerent: ignorātes q̄to eēt maior ab archa q eis calamitatem inferre decreuerat. Aderat itaq; archa circa partes & pōtificis filij Quibus pceperat pr vt si capta archa viuere voluissēt ad eius faciē nō venirēt: phinees enim sacerdotij fūgebat officio: pre hoc ppter senectutē sibi pmittente. Quo facto securitas data ē multa nimis hebreis tāq; p aduentū arce posset hostibus pualere. Inimici vero stupebant israhelitas: metuētes arche pñtiā si vtriq; pti nō sicut putabant accessit. Facta nāq; cōgressione victoria quā hebrei sperabant palestinis alla ta est: & pditionē quam illi metuebant suscipientes hebrei cognouerunt frustra se habuisse in arca fiduciam. ¶ Repente nāq; in manibus hostium deuenerūt: & a miserūt vsq; ad triginta milia virorum. Inter quos ceciderūt quoq; filij sacerdotis & arca ab hoste est ablata. Nūciata vero pditione in sylo & arche captiuitate per quendam iuuenculum beniamitē qui interfuerat bello: cuncta ciuitas luctu repleta est Porro hely sacerdos sedebat ad portā in altiori sede. Et audiens ciuitatis plāctū: atq; putās aliquid nouū circa suos effectum: euocato nuuene dū cognouisset ea quę in bello fuerant gesta de filijs & alijs quę de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanq; per deum prescius futurorum: quoniam valde eum

Parētes Samuel

Votū anne matris Samuelis. Cōceptio & nativitas Samuel Nazareus Samuel Ca. ij. p pte omittitur scz pria pars i qua cōtinetur canti cū Anne: secunda pars in principio huius capituli.

Prophetia samuelis anno. xij.

Bellū palestinorū cōtra israheli tas vbi hebreorū tria milia ceciderūt i biblia vocatur ciuitas Asech.

Adducit archa in bello.

Ablata archa ab hostibus & occisio filiorum hely cū maxia hebreorum multitudine.

Nunciata arce captiuitate hely de sede ruens mortuus est.

E.

F.

i. Reg. c. 2

i. Reg. c. 3

i. Ru. c. 4

i. Re. c. 4

A mala confundunt que preter ſpem repente proueniunt. Cum vero etiam archan audiſſet ab hoſtibus captam dolore turbatus:eo q; ei preter ſpem tantum ōnus acceſſerat:ruens de ſede defunctus eſt dum octo & nonaginta vixiſſe annos:quorum quadraginta tenuerat principatum. ¶Ea ſiquidem die defuncta eſt coniunx phinees eius filij:dum poſt occaſum mariti nequaq̄ viuere toleraſſet.Cui pregnanti quidem nunciatus eſt luctus viri.Peperit aūt filiū ſeptem menſiū: quē Icabot appellauerunt. Quod nomen ſignificat inglorium:eo q; illo tēpore exercitui huiuſmodi deformitas acceſſiſſet.¶Habuit autem principatum primus hely ex domo Ithamar:qui fuit vnus filiorum aaron. Nam primus de domo eleazari ſacerdotes erāt:ex quo honorē filio a patre pcipiebat:& hely phinees filio ſuo tradidit.Poſt quē abiezet eius filius hunc honorē accepit:quē birri alſ bozi filio ſuo derelinquit.Cui rurſum ozi filius ſucceſſit ſuus.Et poſt hunc hely tenuit ſacerdotiū de quo nunc nobis ſermo eſt|hitus:cuius genus vſq; ad tp̄a iperij ſalomonis hoc hūit.Tūc enī ſacerdotiū ex domo eleazari denuo receperunt.

Mors heli āno etatis nonageſimo octauo quo rū quadragita iudicauit iſrael Icabot quid ſignificat.

Epilogatio cerdotum.

¶Explicit.li.v.

¶Incipit liber ſextus:q cōtinet tp̄s ānorū triginta duorū ſub ſamuel duodecī āni:ſub dauid viginti

¶Captiua archa deducit in Azotū, & iuxta dagō idolū collocat qđ ipſā archā adorans iacebat vbi peſte iualeſcēte aſchalonite illā receperunt ſed ipſis ſiſes paſſiones pcipientibus ad vicinas ciuitates miſerūt demū principes quinq; citatū paleſtinorū turbati concilio inito ad hebreos remittūt quā ptio beth ſamite indecenter recipientes a deo percuſſi ſunt. Quod cognoſcentes reportauerunt eam in Charia thiarim in domo Aminadab collocantes.

¶Capitulum primū

1.R.c.5 B. TEnentes igitur paleſtini captiuam ſuorum hoſtium archā ſicut dudum predixímus:in ciuitatem azotum portauerūt eā & apud deū ſuū qui vocatur dagon quaſi tropheum aliquid poſuerunt.Sequēti vero diluculo nēplū egreſſi vt eū ſolēniter adorarēt inuenerunt deum ſuum circa archā hoc facientem.Iacebat enī euulſus de baſe ſua in qua ſtatutus eſſe videbatur.Quā denuo eleuātes ſtatuerūt:grauiter de eius caſu dolētes.Cūq; frequenter venientes dagon inuenirent iacentē:& archam ſimiliter adorantē in angu ſtia & cōfuſione grauiſſima cōſtituti ſūt.¶Nouiſſime vero azotiorū ciuitatē atq; puinciaz diuinitus peſtis inuaſit.Moriebantur ei crudeli paſſione diſſenterie:& anteq̄ velox eis interſus ,pueniret anteq̄ aīa bona morte ſolueretur corpore inteſtina eorum corrupta corporis putredine ferebantur.Prouinciā vero conſurgens morborum multitudo deuaſtabat:ita vt neq; arboribus neq; fructibus abſtineret.Dūq; in his malis azoti tenerent & reſiſtere calamitati nō poſſent intellexerūt hanc ſibi cladē propter archā dei ,pueniſſe victoriāq; eius nō ſibi pro bono fuiſſe.Miſerunt ergo aſchalonitas:petentes vt archā ipſi ſuſciperēt. Quibus azotorum ſupplicatio erat tam grata & eis quodāmodo gras retulerūt. Archā vero pcipientes in malis ſimilibus cōſtituti ſunt.Secūdū nāq; paſſiones azotorū paſſiōes aſchalonitis archa deuexit.Quā denuo ad alios aſchalonite miſerūt:ſed neq; apud illos māſit.Nā & cū ipſi hiſdē paſſionibus turbarēt:eā vicinis ciuitatibus tradiderūt.¶Iſto mō archa ciuitates paleſtinorū quiq; trāſiuit quo

Captiua archa deducitur in Azotū& iuxta dagō paleſtinorū deuz collocatur qui ipſaz archā adorabat.

Peſtis in Azoto ,p ablatione arche à paleſtinis

Aſchalonite recipientes archā ſimiles morbo. Azotorum receperunt .&c.

1.R.c.6. ſi p̄dā quādā exigēs paſſionibus p ſingulas ciuitates.Deſpati vero mal'hu q iā videbant expti & dū audiētibus hec nota fieret nec archā aliq vlterius ſuſcipere vellēt,hmōi habētes mercēdē ad vltimū cogitabāt quēadmodū ea carere poſſent.¶Cōueniēteſq; q̄nq; vrbiū pricipes geth & accaon & aſchalō nec nō & gaze & azoni:tractabāt qd fieri cōueniret.Et primū quidē placuit vt archa remitteret ad ſuos cū deus eā ,ppitius vindicaret & ob hoc peſtes eis inferret vrbeſq; vaſtaret.Erāt aūt qui dicerent hoc qđē fieri non debere:nec falli vt arche paſſionum cauſas aſcriberent cum ei poteſtas huiuſmodi aut fortitudo non eſſet quando ſi habuiſſet deus curam eius nequaq̄ tradita fuiſſet hominibus:ſed quieſcendum & cauſam harum paſſionum dicebant leuiter tolerandam quod vtiq; non deberent niſi ſolummodo reputare nature quę corporibus & terre & arboribus & oībus quę ex ea conſiſtunt per temporū curſū huiuſmodi mutationes ingenerant:Predictas eōſiliū virorum qui priſcis temporibus intellectu precellebant atq; prudentia ſuperabāt:& maxime quando in rebus preſentibus ſuadere congrua videbantur & neq; remittendam archam neq; retinendā eſſe dicebant:ſed quādoq; ſimulacra aurea p vnāq̄q; ciuitate dedicāda deo ,p grārū actione qñ earum ſaluti ,puideret eoſq; viuere fecerit & paſſionibus quibus ,ualere nō poterāt liberari totidēq; anulos alias anos aureos & mures q eorū regionē ,paſti fuerāt atq; curuum:& hec in loca eorum eſſe mittenda & ſuper archam ponenda faciendumq; vehiculum nouum:& boues quę nuper genuerant eſſe iungendas:quarum partus claudendos ac retinendos eſſe ne ſequentes matres impedirent ſed eorum deſiderio celerrimum potius iter facerent tunc illas depulſas portanteſq; archā in triuio deſerēdas:eiſq; quodāmō cōmittēdū quā vellēt agere viam. Et ſi quidē ad hebreos irent & eorum regionem aſcenderent:archam arbitrandum cauſam fuiſſe paſſionum. Si vero alibi fortuito properarent reuocandam eſſe dicebant:cognoſcentes eo q; archa nullam videretur habere virtutem.Hęc itaq; recte ſe habere iudicantes:repente fieri decreuerunt.Agentes autem ea quę ſūt

Conſiliū pricipum.v.ciuitatū de reditione arche hebreis & eoz varia ſentētia.

Modus quo reducit archa que prio alpicuit in vico quidicitur Bethsamis vbi septuaginta viri propter indignitatē mortui sūt.

predicta vehiculum cum bobus deduxerunt in triuium: eamq; relinquentes ibi fecesserunt. Bobus aūt recta via velut quodam duce eas precedente pergentibus palestinorum principes sequebātur quo starent aut quo venirent volentes agnoscere. Est autem quidam vicus in tribu iuda nomine bethsamis: in quo venerunt boues. Cumq; in campo maximo deuenissent vlterius accedere cessauerunt. Et statuentes illic vehiculum gratum miraculum habitatoribus vici illius prebuerunt. Estatis namq; tpe dū oēs in agris ꝓ colligendis frugibus essent cū vidisset archā delectationis passi; al'as delectatione rapti & opus manuū relinquētes: repēte cucurrerunt ad eā: & deponētes archā & vas i quo erāt recōdita simulacra simul & mures: posuerunt sup quandā petram; que erat in cāpo. Et mox immolātes deo & vehiculum simul & boues: holocaustum offerentes pariter epulati sunt Hęc videntes palestinorum iudices ad propria sunt reuersi. Ira vero atq; indignatio dei septuaginta bethsamitas eo ꝙ non fuissent digni archam contingere: quia nec sacerdotes erant qui adeam accesserant: interemit. Quos talia patientes fleuerunt sui prouinciales: & luctum in eis eleuauerunt quales potuissent habere pro malo diuinitus missos: suumq; mortuum vnusquisq; lugebat. Et indignos se iudicantes vt apud eos archa consisteret mittentes ad omnes hebreos indicauerunt a palestinis archam fuisse reuocatam. ¶ Qui cognoscētes hoc reportauerunt eam in Chariathiarim proximam ciuitatem bethsamitarum. Vbi in domo cuiusdam leuite aminadab nomine qui videbatur esse iustus & vita religiosus: archam introduxerunt velut in locū deo dignum in quo habitaret vir iustus. Ministrabant enim arche eius filij & huic cure ānis viginti ꝑ fuerunt. Tantis enim temporibus fuit in chariathiarim dum apud palestinos mensibus quattuor habitasset. ¶ Cumq; omnis populus illo tempore quo ciuitas chariathiarim habuerat archam i orationibus & sacrificijs deditus esse videretur: & maximum circa eam religionis exhiberet officium: samuel ꝓphe ta videns fiduciam eorum quasi oportunum esset vt talibus loqueretur deliberate & bonis eius fecit al loquium secundum ꝙ credebat eorum mentibus esse gratum & ait. O viri quibus adhuc hostes sunt grauissimi palestini & deus iam incipiens esse propicius & amicus: non solum concupiscenda libertas ē sed etiam facienda per que nobis eius bona ꝓueniant. Nō enim optare debetis. ab homine liberari & agere pro quibus potius seruiatis: sed estote iusti & maliciā depellentes ab animabus vestris: easq; purgantes totis membris inuocate deū: eūq; bonis actibus honorate. Hoc eni vobis facientibus bona ꝓuenient seruitusq; fugabitur & de hostibus repēte triūphus auferet: quē ꝓmereri nō armis poterūt nō robore corporum: non multitudine populorum. Non enim malis deus ꝓmittit se talia ꝓbiturū: sed bonis existentibus atq; iustis. Ego aūt vobis. digna gerentibus huiusmodi ꝓmissum me adipulaturū affero. ¶ Cumq; hęc dixisset vniuersus populus ei fauit: & eius exhortatione gauisus est simul & annuerunt omnes obedire se deo. Quo facto congregauit omnes samuel i quadā ciuitate que vocatur masphat: qđ nomen deorsū inspicere hebraica lingua significat. Hic haurientes aquā immolauerunt deo & tota die ieiunantes in orationibus cōuersati. Qui tamen ibidē congregati palestinos minime latuerunt.

Archa i chariathiari in domo Aminadab ponitur & fuit ibi. xx. annis.

Iu biblia & scolastica historia habetur septem mensibus.

Oratio Samuelis ad populum & monitio eius valde notanda.

Cōsolatio diuina samuelis.

¶ Vincunt hebrei palestinos miracula samueleeis promittēte & signis pluribus probante qui senectute grauatus filijs principatum tradidit quibus male officium exercentibus conqueritur populus regē petens cui deus concedit regis iura prenuncians. ¶ Capitulum. iij.

Samuel diuinū auxiliū ꝓmittebat deo sacrificiū offerens.

DAm cognoscentes conuētum eorum magno exercitu atq; virtute vt non suspicantibus bellum & in preparatis inferrent agressi sunt. Illos autem hoc valdē terruit ad tumultum fortitudinem q; pduxit: & recurrētes ad samuelanimos suos corruisse: & morte proxima perditionē dicebāt & propterea quiescendum nec virtutem hostium commouendam: quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramenta venientibus super nudos & inermes castrametati sunt inimici. Spes ergo nulla nobis alia salutis est nisi per te exoratus deus euadere nobis cōcesserit palestinos. At ille & fiduciam habendam dixit & deum allaturum eis adiutorium promisit. Et sumens lactentem agnum sacrificauit pro populo rogauitq; deum vt eos contra palestinorum bellum sua dextera tueretur nec eos perituros despiceret: qui secundo iam videbantur afflicti. ¶ Exaudiuit itaq; deus orationes hostiamq; placitam & auxiliatrici mente, suscipiens annuit eis victoriam & potentiam conferendam. Dumq; adhuc esset super altare dei sacrificium positum: & nondum sacra fuisset flamma consumptum processit e castris hostium multitudo & aciem constituit ad pugnandum tanq̄ multa spe victorie: dum vtiq; iudei in angustia viderentur inclusi quando nec arma haberent nec ad puguandum ibidem concurrissent. Inciderant enim inopinate in rebus talibus: quę etiam si predicte fuissent: non facile crederentur. ¶ Palestinis igitur primitus deus terram mouit eamq; tremere fecit: & eis dubiam demonstrauit ita vt eis basis subtrahi videretur & scissa in diuersis apertionibus forberetur ¶ Deinde tonitruis concrepantibus & ignis choruscationibus longe micantibus velut incendens eorum vultus nimis eos affecit: & ex eorum manibus arma diripiens nudos in fugam conuertit. Quo facto samuel eos cum multitudine persecutus est & plurimos interfecit persecutusq; vsq; ad locumquendā qui vocatur

Victoria hebreorum contra palestinos miraculosa.

Terre motus ad palestinorū terrorem.

A correon.ibiq; lapidem fixit velut terminum victorię & hostium fugę.eumq; lapidem fortitudinem appellauit:quasi signum esset diuini solatij contra hostes adhibiti.¶Inimici vero post illam plagā nequaq̄ super israhelitas egressi sunt sed timore & memoria rerum quę super eos accesserant quiescebant. Fi-
i.re.c.8 dutia siquidem quę dudum fuerat palestinis aduersus hebrēos.post hanc victoriam facta est hebræorum.¶Porro samuel super eos castra ducens peremit multos.eorumq; superbiam ad nichilum dedu-
xit. Abstulit regionem illam quam primitus victis iudeis rapuerunt. Igitur illo tempore inter israheli-
tas & reliquos chananeos propheta verus Samuel dispositio populo eisq; reddita ciuitate:in eam eos
conuenire precepit.vt de diuersis actibus adinuicem disceptarent.Ipse vero semel in anno circuiens ci
uitates iudicabat.& multo tempore sub equitate omia expleuit.¶Deinde senectute grauatus.& age-
re solennia prepeditus filijs suis populi tribuit principatum. quorum senior quidem dicebatur Iohel iu
nior autem Abia.Prepositi autem alium quidem in bethleem ciuitate vt illic sederet & iudicaret.alium
in bersabee diuidens populum qui eorum iudicijs optime de parentibus suis existerent:sed & boni &
moderati quidem ex malis.& praui producerentur ex bonis.Nam et patris sui studium recordantes:&
viam contrariam ambulantes & muneribus turpibusq; lucris iustitiam comprimebant & iuditia non ve
ra sed secundum premia proferebant: & ad epulas preciosaq; conuiuia declinantes primum quidem
i.re.c.8 quę erant inimica deo gerebant:secundo etiam patri videbantur auersi. qui multo studio ac prouiden-
tia gesserat vt etiam plebs sciret seruare iusticiam.¶Populus itaq; dum contumeliam priori conuersa-
tioni prophetę filij facerent grauiter hoc ferens ad patrem denuo remeauit:qui in ramatha ciuitate cō
morabatur eiq; iniusticias filiorum omnes exposuit.Et quia cum senex esset & tempore iam defectus
rebus preesse non poterat:supplicabantq; ei atq; rogabant vt eis aliquem eorum regem eligeret qui &
principatum gentis haberet & palestinos affligeret qui eis erant prioris iniustitię debitores.¶Hæc er-
go verba grauiter concusserunt Samuel: propter insertam ei iustitiam: & odium circa reges.Optimam
enim illius tunc conuersationis electionem valde diligebat quę dū esset sancta:beatos etiam ciuesvten
tes se faciebat.Nimiaq; cogitatione his dictis afflictus:neq; cibi memoriam habuit:neq; somni. Sed fa-
B. cta nocte rerum cogitationes euoluens sine sopore permansit.¶Cumq; talia cogitaret apparuit ei di-
uinitas.eumq; consolata est dicēs:nō pro petitione populi debere affligi:quasi non in illum superbi fue
rint sed magis in se.ne solus super eos ipse regnaret.Et hęc opera ei ex quo egressi sunt ab egypto moli
tos:non tamen post multum tempus eos esse grauissimam penitentiam habituros per quam mihi equi
dem quod gestum fuerit in effectum erit.Arguentur autem vt contemptores: & consilia non pacifica
circa me & circa tuam prophetiam habuisse. Precipio autem tibi vt eis ordines quem-cumq; monstra
i.re.c.3 uero regem. Prædices tamen eis quales erunt:& quę sub rege passuri sunt: & protestans qualem mu-
nitionem habere festinant.¶Hæc samuel cum audisset mox die facta conuocatis iudeis ait daturum
se eis regem:sed primitus quidem narrare debere eis quę illis futura essent per reges . & quibus forent
afflictionibus atterendi.Scitote inquit q̄ primum quidem filios vestros auferent: & alios quidem cur-
ruum,agitatores esse iubebunt.alios vero equites & armigeros & precursores:alios millenarios & cente
narios facient. Alios armorum artifices & opifices curruum & instrumentorum fabros:& agrorum suo
rum cultores vinearumq; fossores: & nihil erit in quo non obediant his quę iubentur seruientes ad si-
militudinem eorum qui precio comparantur. Sed & filias vestras vnguentarias habebunt: & coquæ-
strias & molarias:efficientq; omne opus sub necessitate quod famulę plagas metuentes & verbera.sed
C & vestras possessiones auferent & eas eunuchis suis & armigeris condonabunt. & iumentorum grę-
ges eis distribuent. Et vt breuiter sit dicendum seruietis cum omnibus vestris regi: similes seruorum e-
ius effecti.Horumq; sermonum memoriam tunc habebitis quando hæc passi fueritis.& penitentia du-
cti rogaueritis deum vt vestri misereatur:& donet a regali honore velocissimaꝫ libertatem.Qui vestras
non suscipiet preces: sed eas respuens vosmet vt malorum consiliorum tormenta substineatis.¶Erat
autem populus in hac prouidentia futurarum rerum valde fatuus:& difficilis vt consilium quod semel
in mente collocarat expleret. Nam neq; audientes talia sunt conuersi.neq; eisdem sermonibus prophe
ta perterruit:sed magis vehementes instabant:& regem sibi ordinari postulabant:nec cogitandum esse
de venturo censebant: sed fore necessarium secum pro afflictione inimicorum habere pugnaturum re
gem.quando nulla prouinciarum in tali conuersatione & sine rege consisteret.¶Videns autem eos sa
muel nec in his quę fuerāt prędicta conuersos. sed potius immanentes:ait.Nunc equidem ad propria
singuli quiq; recedite.Oportune vero vos euocabo dum quē vobis daturus sum regē a deo cognouero.

¶Saul filius Cis patris asinas querens rex constituitur quem eas querēdo Samuel diuinitus cogno-
uit & inunxit sibi in conuiuio regali apposita portione& prędicto ei signo multiplici quod cognouit sed
& sorte electus abscondit se publicata tamen eius fuit electio licet eum multi contempserunt.

Samuel ad nichilum redegit palestinos.

Samuel senectute grauatis filijs principatū tradidit.

Malitia filiorum Samuelis principū super israelē Cōqueritur populus de filijs samuelis regez petēs sibi cōstitui.

Consolatio diuina Samuelis.

Iura regis prędixit Samuel.

Fatuitas populi pertinacisq; petitione regis audita tyrannide

Capitulum tertium.

Pater Saul Cis de tribu Beniamí. Saul querẽs asinas pris Rex constituitur.

ERat igitur quidam de tribu beniamin vir nobilis moribusq; laudabilis: nomine Cis huius erat filius iam iuuenculus formaq; pulcherrimus & corpore valde ꝓcerus quiq; multos mente ac prudentia precedebat: vocabaturq; saul. Is vero Cis duꝫ asinę precipue de grege eius erassent: in quibus nimis & sicut in nullo alio iumento delectabatur. filium suum ad requirendas eas cum vno famulo destinauit. Qui dum tribũ paternam requirendo asinas circuisset venit ad alias. Et dum neq; in eis inuenisset: discedere cogitabat ne pater de se molestiam cogitationis inferret. Dumq; Ramatha ciuitatem veniſſet & puer qui cum eo erat dixisset ei esse in ea prophetã verum. dedisset q; ei consiliũ vt ad eum irent & per eũ de asinis quas querebant agnoscerent respondit nihil habere pro muneribus quod euntes deberent offerre prophetę quoniam vię pecunia tam fuisset expensa. Tunc famulus dicit esse sibi quandam alias quartam partem sicli. & hoc ei datum posse sufficere. Errabant autem ignorantes eo ꝙ non acciperet propheta mercedem. Cumq; venissent ante portas virgines ad aquas euntes interrogauerunt eas de domo prophetę. Que cum indicassent: adistebant vt festinarent anteq̃ ad comedẽdum accederet. Multos enim eum illa die dicebant pascere: & cum his qui vocati fuerãt eum primum discumbere. Samuel autem propter rea multos tunc ad conuiuium vocauerat. Nam dum precedenti die deprecaretur deum vt ei predicere quem constituret regem indicauerat ea hora altera die missurum se aliquem iuuenem de tribu beniamin. Porro samuel in domo sedens tempus quod ei promissum fuerat expectabat. Quo adimpleto descendens ibat ad mensas occurritq; saul ei. Cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturũ hebreis. Saul autem accessit ad samuel eumq; salutans supplicauit vt ei domum prophetę mostraret: quam scilicet vt peregrinus se ignorare dicebat. Cumq; samuel se esse dixisset eumq; duceret ad conuiuium inco lumes esse pro quibus querendis missus fuerat asinas indicauit: & omnia ei bona regni esse conferẽda promisit. Cui saul. Minimus inquit sum domine mi hac spe & de vltima tribu quę regibus apta non est & ex inferiore patria vrbium ceterarum. Sed tu magis illudis & pro periculo me fatigare contendis: de tribu maiori q̃ vt mihi conuenit nunc loquendo. Quem propheta deducens ad conuiuium recumbere fecit simul & sequentem puerum super eos qui fuerant inuitati. Erant autem numero septuaginta. Prę cepitq; vt pars ei regalis apponeretur. Et dum hora dormiendi venisset aliorum quidem singuli ad pro pria discesserunt saul autem apud prophetam cum famulo suo soporatus est. Die vero facto samuel eum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem venissent famulum quidem precedere iussit: illum vero remanere quasi aliquid ei nullo alio presente dicturus. ¶ Dumq; sa..! puerum premisisset sumens propheta vas olei super iuuenis caput effudit eumq; complexus ait. Esto rex a deo constitutus: & contra palestinos vindicaturus hebreos. ¶ Hoc autem erit tibi signum quod te volo prescire. Cum profectus fueris inuenies tres viros in via euntes in bethleem/alias bethel, adorare deum. Quorum primum qui dem tres panes offerre videbis secundum vero hedum. & tertium vtrem vini. Iuuenes isti te salutabunt: & libenter suscipient & dabunt tibi duos panes Tu autem accipiens exinde venies ad sepulchrum Rachel vbi cognosces eo ꝙ inuentę sunt asinę. Post hęc venies in gabatha & ecclesiam inuenies prophetarum & diuinitus inspiratus prophetabis cum eis ita vt omnes habentes sensum cum viderint obstupescant atq; mirentur dicentes vnde ad hanc felicitatem peruenit filius Cis vt possit etiam propheta re. Cumq; hęc omnia signa fuerint facta scito deum esse tecum. & salutabis patrem tuum atq; cognatos veniẽsq; post hęc vocatus a mein galgala. vt pro his deo pacificas hostias immolemus. Hęc autem prę dicens dimisit eum. ¶ Porro Sauli omnia secundum prophetiam Samuel euenerunt Cumq; venisset in domum cognati sui abner quem prę omnibus parentibus diligebat interroganti de profectu eius et quid accidisset aliarum quidem rerum nihil abscondit neq; ꝙ apud samuelem prophetam fuisset neq; ꝙ ei asinas inuentas esse dixisset. De regno autem & eius euentibus quę etiam si audirentur & inuidiam & incredulitatem parerent tacendum esse decreuit. Quod neq; amico & amplius sanguinis in ciuitate coniuncto cautum aut sapiens credidit indicare dubitãs vt reor de humana natura: quippe cũ verum sit ꝙ perfecte nemo deuotus est: neq; amicus: neq; cognatus: neq; vsq; in donis dei purum ali qui seruant affectum sublimius maliuoli & inuidiosi esse noscuntur. ¶ Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maspha: & apud eum diuino mandato verba disposuit dicens. ¶ Quoniam cum eis deus præstiterit libertatem & subdiderit hostes beneficiorum eius sint immemores. Et deum quidem regno priuauerint nescientes quoniam nimis vtilissimum est ab omniũ regem excelso iuuaricum deus vtiq; omnium sit solus excelsus: elegerint autem habere se hominem regem qui eis velut iumentis subditi consilio & desiderio suo alijsq; voluntatibus sit vsurus & potestatem suam sine aliqua pari tate omnibus collaturus quiq; non ita sicut Deus proprium opus atq; facturam tueri genus hominum festinabit quod deum solum semper constat efficere. Sed quoniam vobis inquit placuit & hęc iniuria prænaluit contra deum, ordinamini omnes per tribus & sceptra: & mittite sortes vestras. ¶ Quod

Saul veniẽtẽ cognouit Samuel hebręis regnaturum.

Hũilis Saul responsio.

Sauli in conuiuio regalis pars apponitur.

Saul a Samuele rex secrete vngitur signum sibi prędicitur.

Ille qui hic dicitur cognatus i biblia vocatur patruus.

Regressus saul.

Samuel ad populum.

Sichus valet viginti obolos

I.r.c.9.

D

E

I.r.c.9.

E

I.r.c.10

A dum hebrei fecissent sors cecidit super tribum beniamin. Et dum fuisset demuo sors missa per gñs exist progenies matharis. Cumq; per viros ipsius generis sors missa fuisset: ad saul filium Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset semetipsum abscondit nolens videri vt arbitror sponte suscipere principatum sed tantam sui abstinentiam & temperantiam demonstrauit. vt dum multi nec in parua felicitate gaudium valeant retinere. sed omnino conspicui esse desiderent: ille non solum semetipsum pro tali regno & tantarum gentium futurus dominus non ostendit: sed etiam e conspectu eorum quibus erat regnaturus eripuit & querendum se non sine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus & cogitantibus eo q̃ non adesset: rogauit propheta deum vt ei vbi esset ostenderet. & iuuenē manifestum efficeret. Dumq; cognouisset a deo locum in quo erat celatus saul iussit eum adducere. Et cum inuenisset eum in medio populi collocauit. Is enim omnibus eminebat & ipse proceritate regius erat. Dicitq; propheta. Hunc deus vobis dedit regem. videtis q̃ & melior cunctis est & imperio dignus. Cum optasset populus regi salutem ea quę illis erant futura propheta conscribens rege audiente legit: & librū in tabernaculo dei reuoluit ob testimoniū eorū quę prędixerat venturis generationibus afferēdum. ¶ Dum hęc itaq; samuel celebrasset dimisit populū propheta. Et ipsum quidē in amathim ciuitatem patrię suę secuti sunt honorē regi debitū exhibentes. Plurimi vero maligni & illum contemnebant & aliis irridebant & neq; munera offerebant. neq; studio aut sermone saul sibi placere monstrabant.

¶ Saul rex sorte electus abscōdit se.

Publicata saulis electio.

Aliqui contemserunt saulem

¶ Saul contra Naas Ammonitarum regem bellum incepit crudelem nimis Hebrę orum dextrum oculum euellentem & contra eum gloriosam victoriam obtinuit et Iudę manifeste rex iniungitur.

Capitulum quartum.

i.r.c.ii. POst modum vero honoris eius causa initium belli contigit contra Naas regem ammonitarum. Hic enim multa mala iudeis habitantibus transiordanem intulit. & cum multo & pugnaci exercitu eos affligit: vt besq; eorum seruituti subegit: quorum fortitudinem in propria ad presens suę subdidit ditioni. Sapientia vero atq; tractatu sic infirmos reddebat ne quo modo rursum iugum potuissent euadere seruitutis eorum. ¶ Nam etiam qui ad eum aut fide data venissent aut quos lege bellica cepisset: dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat vt sinistram partem vultus sui scutis celantes ad bellandum forent nimis inutiles. Et hęc quidem rex ammonitarum cum fecisset habitantibus transiordanem: super galadinos castra ponens circa ciuitatem Iabes. legatos ad eos misit precipiens vt se ei traderent quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod si nollent per obsessionem eorum ciuitates se interminabatur euertere. Electionem vero in ipsis esse vtrū vellent partem corporis amittere: an certe vniuersi perire. ¶ Galadini vero merentes in talibus: neutrū eorum promittere presumpserunt neq; semetipsos tradere neq; pugnare. Septem vero dierum popos cerunt indutias vt ad contribulos legationem mittentes solatium ab eis poscerent. Et si quidem auxB. lium eis veniret pugnarent. Si vero huius rei foret inopia tradere se dixerunt passuri quodcunq; placeret hosti. ¶ Naas autem spernens multitudinem galadinorum eorumq; responsum. dedit eis indutias & solatia a quibuscumq; vellent postulare permisit. Illi vero repente per ciuitates israhelitarum miserunt indicantes quę eis faceret Naas & in qua tenerentur angustia. Qui vsq; ad lachrimas magnamq; tristitiam hoc audito venerunt. Timor autem eis aliud quicq̃ facere non permisit. ¶ Cumq; legati in regis Saul ciuitatem venissent: & in quibus essent iabite periculis nunciassent. populus quidem idem fecit quod illi priores. Flebant enim omnes calamitates. Saul ab opere agri reuersus in opidum venit inuenitq; flentes proprios ciues. Et dum causā tristitię & confusionis inquireret. agnouit quod contigeC rat a legatis. Et diuinitus inspiratus iabitas quidem remisit promittens se in auxilium eis venturum die tertia: & ante solis ascensum portis eius esse venturum: ita vt victores eos & timore liberos ortus solis inspiceret. Iussitq; eorum aliquos pro ducatu itineris substinere. ¶ Volens autem populum adammoi.r.c.ii. nitarum bellum damni timore conuertere & eis quantotius subuenire incidens boum suorum neruos. Hoc facere cunctis interminatus est si non armati die altera concurrerent ad Iordanem eumq; sequerentur et samuelem vbicumq; eos ducerent. Illis autem propter timorem imminentis damni definito tempore currentibus in ciuitatem Balam dinumerata multitudine inuenit eorum numerum preter tribum Iuda septingenta milia fuisse collectos. Illius autem tribus septuaginta milia fuerunt. ¶ Transiens igitur Iordanem & decem finium tota nocte faciens iter: oriente sole exercitu in tribus partibus constituto repente & inopinabiliter irruit super hostes: factaq; pugna et alios multos ammonitarum peremit simul & regem. ¶ Hoc igitur opus clarum valde fecit Saul: & apud omnes Hebrę os eum laudabilem demonstrauit magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipisci. Nam si qui primitus fuerant qui spreuerant eum tunc conuersi sunt vt honorarent. & meliorem cunctorum principatu iudicarent. ¶ Non enim sufficit illi solummodo iabesse nos eripuisse sed etiam cunctam studuit pugnando ammonitarum subuertere regionem. prædamq; sumens exinde copiosam clarus ad propria remeauit. ¶ Popu-

Bellus saulis: cōtra naas regem ammonitarum.

Crudelitas naas contra hebrę os

Galadinorū lamentū pro crudelitate naas.

Saul iabitas iuuare promittit.

In biblia sic. fuerunt q; filiorum israhel trecenta milia. virorū autem iuda triginta milia.

Gloria saulis apōs hebrę os

lus autem pro rebus quę gestę fuerant a saul. magna delectatione gaudebant: & q; regem talem ordi- D
nauerant exultabant. Contra autem qui eum nihil de rebus pro desse dixerant exclamabāt vt solet vul
gus felicitate detentus euomere. & contra illos qui iu principijs huiusmodi rerum videntur esse auctores. Saul autem horum quidem circa se fauorem amplectebatur voluntate. iurauit autem nullum nosce
re contribulorum nec illa die necare permitteret: cum esset nimis incongruu; si data a deo victoria pro
prij generis sanguine fedaretur sed deceret vt gratiam habentes ad inuicem festiuitatem eius celebra-
Confirmatio se cunda electiōis Saul et vnctio manifesta. Epilogatio regi munis hebręor; rent. ¶ Cum q; samuel dixisset secundam ordinationem in confirmatione regni saul oportere fieri: om-
nes congregati sunt in galgala ciuitate. Illic enim eos venire pręceperat: & rursus populo vidēte prophe
ta vnxit saul oleo sancto: & secundo denunciauit regem. Itaq; isto modo hebręorum respublica ad regū
iura conuersa est. Nam tēpore moyseos & iesu eius discipuli qui postieum dux fuit optima ducis cōuer
satione gerebantur. Post illorum vero mortem annis decem & octo populus eorum sine principe fuit.
Postea ad conuersationem pristinā sunt reuersi: ei quippe qui bello & fortitudine cunctos excellerēt ti
buentes iudicij potestatem. & propterea tempus conuersationis huiusmodi nimis eximium vocatur.

¶ Samuel se innocentem ostendens coram populo deum grauiter ferre regem petitum diuino mi-
raculo ostendit populum ad dei obseruanda mandata admonens. Capitulum quintum.

¶ Innocens samuel se purgat coraz omnibus.

Amuel autē propheta cōgregatis hebręis ait. ¶ Cōiuro vos per maximu; deū qui fratres illos optimos moysen & aaron deduxit ad vitā & pres vros ex ęgypto de domo seruitutis eripuit: vt neq; aut verecūdię aliquid cōferē i.r.c.12.
tes neq; timore perterriti: neq; alia qualibet passione detēti: dicatis si quid a me prauum aut iniustū aut lucri gratia aut auaritię causa gestū est argui-
te me si cuius aliquid accepi aut vitulū aut ouē aut cibū recepi. aut si cuius iumentū ad vtilitatē meā tollens aliquē cōtristaui. Et his ergo oībus si quid abstuli dicite corā rege. Illi vero clamabāt nihil horū ab eo factū: sed sancte E
et iuste eū prefuisse populis hebręorū. Samuel autē cunctorum huiusmodi testimonium fuisse de eo prolatū audiēs ait. Quoniā indicastis mihi q; nti-
Arguit Samuel populū pro petitione regis. hil incōgruū dicere de me valeatis corā rege. nunc audite cū fiducia me di
cente. Q m quippe nimis egistis in deū petentes regē: cum vos oportuisset habere memoriā quod cū septuagīta solūmodo nostri gnis auus iacob pro
pter famē venit in ęgyptum & illic multis milibus procreatis: quę ad pessimum seruitium ęgyptij perdu
xerunt. oratione patrū absq; rege tantam multitudinem ex necessitate deus eripuit mittens eis moysen
& aaron fratres. qui vos eduxerunt in terrā hanc quam nunc vtiq; possidetis. Et his adeptis per deū bo
nis didicistis pietatem atq; religionē dei quos ille hostibus subditis liberauit: & primum quidē assyrio-
rum & eorum fortitudine potiores effecit: deinde prębuit victoriā ammonitarum. nouissime vero pale
stinorum & oia hęc concessa sunt nō habentibus regem. sed cū Iepte & gedeon duces existerent. Q ne
vos ergo stultitia tenuit vt fugeretis a deo & hōis velitis esse sub regno. Sed ego quidem hūc vobis in-
Samuel miracu lo ostendit deū grauiter ferre petitionē regis. stitui quem deus elegit vt tādem vobis manifestum sit deum irasci & ingrate ferre petitionem vestram:
in extremo vt eadē deus ipse hęc vobis ostendat apertis indicijs. nullus enim vestrum aliquando hęc
vidit factum messis tēpore imbrem deū deprecemur effundere. Cum q; hęc samuel dixisset ad populū
tonitrua subito chorusćationes: & grandinis impetus diuinitatis influxionē prorupit: veritatem prophe-
Monitio samuelis ad populū. tę apud cunctos ostendens ita vt obstupescentibus & in formidine constitutis: peccasse se cuncti profi
terentur. & in hoc per ignorantiam incidisse vt q; deum propheta velut optimus pater & mitis rogaret F
vt propitius esset eisq; peccatum quod pernitiuriam & iniquitatem commiserant dimitteret exorabāt.
At ille promisit se deum rogaturum vt eis veniam concederet meritorum. ¶ Monuit tamen eos vt iu
sti forent & boni & haberent semper memoriam eorum in quibus pręuaricatione virtutis inciderant &
signorum dei & legislationis moyseos: sic eis cum felicitate regia salutis esset effectus quia si hęc negli
gerent, venturam eis eorumq; regi plagam maximam prophetauit. Igitur samuel cum hęc dixisset he-
bręis confirmando seruando saulis regno populum remeare permisit ad propria.

Saul contra philisteos & exercitus sui numerus Palestini arma a iudeis auferē tes ipis ferro vti interdixerunt.

¶ Saul cōtra palestinos (qui arma a iudeis abstulerant eos omnino ferro vti interdicentes) arma pa-
rat qui sacrificando peccat vnde & accusatus a samuele q; a sobole regnum recederet. ionathas tamen
eius filius latēter cū armigero ei signū denotās hostes aggreditur quos miraculose vicit. Capitulum. vj.

Saul igitur eligens quasi tria milia virorum ex omni plebe duo quidem milia ipse recipiens
morabatur in ciuitate Bethleem: Ionathę vero filio suo mille dedit armigeros: eumq; misit i.r.c.13.
in gabatha. Ille autem obsidebat castra palestinorum non procul a galgalis. ¶ Palestini nā-
q; qui in Gabaa morabantur arma iudeis abstulerant & munitissima loca suisq; castra oportuna detī-
nebant interdicentes hebręis vti ferro propter quam causam agricolæ si quod instrumentum eis esset

neceſſarium ad culturam:venientes ad paleſtinos fabricabantur illud. ¶Cum ergo paleſtini cognouiſ Exercitus pale
ſent caſtra ſua ab hebreis:obſeſſa indignati & contemptum hebræorum magnam iniuriam iudicantes ſtinorum nũerus
A iudeis prelium intulerunt ducentes pedeſtrium quidem trecenta milia curruum vero triginta milia et contra hebreos
equitum milia ſexaginta.caſtraq; poſuerunt circa ciuitatem magnam.Quod cum cognouiſſet ſaul rex
hebreorum deſcendit in galgalam ciuitatem: & in omni prouintia miſit populum propter libertatem Fuga iſrael ante
ad bellum contra paleſtinos inuitans. eorumq; potentiam vililſimam eſſe declarans & nimis indignum paleſtinos.
vt per timorem pericula ſuſtinerent. ¶Dumq; populi qui erant cum Saul multitudinem paleſtinorum
inſpicerent:valde territi ſunt.Et alij quidem in ſpeluncis & cauernis & cloacis ſemetipſos celauerunt:
plurimi vero tranſiordanem fugã lapſi ſunt qui erant precipue ex tribu gad & ruben. ¶Miſit Saul Mittit Saul ad
ad prophetam vocans eum vt cum eo de bello & rebus preſentibus cogitaret. Ille autem ſubſtinere ibi ſamuelem.
eum precepit & hoſtias preparare.Poſt ſeptem vero dies venturus ad eum. vt ſeptima die ſacrifican- Trãſgreſſio ſau
tes ita congrederentur ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut propheta mandauit.mãdatum vero ne- lis in ſacrifican
quaq; cum perfectione ſeruauit. ſed cum videret prophetam quidem morari ſe autem a militibus dere do per ſeipſum
linqui celebratis hoſtijs. cum audiſſet Samuel venientem:ei in occurſum feſtinanter egreſſus eſt.Ille ve Quomodo ſaul
ro non recte cum eis feciſſe dixit eo q; orationes & ſacrificia que voluntate dei erant facienda populo peccauit offerẽ
i.r.c.13. offerre petulanter ipſe receſſerit.Saul vero ſatiſfaciente & dicẽte ſuſtinuiſſe ſe quidem preſinitos dies do vide Nico
ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum & propter hunc timorem & inimicorum aduentum in magna tri laum de lira.
ſtitia:eo q; auditi fuiſſent in galgala deſcendiſſe ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum reſpondẽs Predixit ſamu
Samuel ait.Sed tu quidem ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens:nunq; in his que pro preſentibus pre- el ſauli ſobole re
cepit deus primitus defeciſſes quam in rebus neceſſarijs expediret vt et tibi tueq; ſoboli regnare pluri- ceſſurũ regnum.
mo tempore licuiſſet.¶Hec ſamuel quidem grauiter ferens in his que fuerãt facta diſceſſit ad propria
Saul autem in gabaa ciuitatem habens ſecum ſexcentos ſolummodo viros: cum Ionatha filio venit.
Quorum plurimi arma nequaq; habebãt dum ferrum vtiq; in prouintia minus eſſet:& quia arma face- In bíblia cum ve
re non potuiſſent.Non enim ſinebant eos paleſtini ſicut dudum iam declarauimus hec habere.¶Igi niſſet dies præ
i.r.c.14. tur diuidentes tribus agminibus exercitum paleſtini. & per totidem itinera diſcurrentes hebreorum pro- lij non eſt inuen
uintiam deuaſtabant.videntibus ſcilicet Saul rege & filio eius ionatha:&terram defendere cum eſſent tus enſis & lan
ſecenti ſolummodo non valentibus. ¶Dumq; reſideret ipſe & eius filius & ſacerdos achias qui erat cea in manu to
de prole hely ſacerdotis ſuper collem excelſum tetramq; populari reſpicerent eis in maxima anguſtia tius populi.
B conſtitutis: Saul filius cum ſuo armigero conſtituit vt latenter ad hoſtium tabernacula properarent tur Ionathas cũ ar
batiſq; eis & quendam modum commotionis inferrent.¶Dumq; armiger eius pronum ſe eum ſecutu migero latenter
rum aſſereret: licet mors immineret:ſumens ſolatium iuuenis et de colle deſcendens ad hoſtes pariter ad hoſtes pro
ſbant. ¶Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam lõgitudinem tribus ver- perant.
ticibus accutiſſimis prominentem: ſcopulis per circuitum euntibus & quaſi propugnaculis inuaſiones Deſcriptio ob
pugnantium prohibentibus vnde contingebat vt cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtro- ſeſſionis hoſtiũ
rum q; natura locus ille omnibus videbatur eſſe munitus & ad capiendum valde difficillis:eo q; non ſo Ionathas ſignũ
lum aſcendere illic:ſed etiam accedere difficile videretur.¶Dum veniſſet ad caſtra Ionathas:armige victorię dat ar
rum confortabat exacuens vt ad hoſtes accederent ſignumq; hocvictorie indicarent.Si vero nihil elo migero.
querentur tanq; non vocantibus reuerti deberent. Accedentibus illis ad exercitum hoſtium apparen- X ſi eos ad ſi venerit
te iam die: videntes paleſtini eos alterutros edicebant. Ecce de cauernis & de ſpeluncis egrediuntur
hebrei.Et ad ionatham eiuſq; armigerum dicebant. venite ad nos: vt vos digne pro veſtris preſump-
tionibus puniamus.Quam vocem grate ſuſcipiens filius Saul:tanq; ei victoriam deſignante.tunc equi-
dem ab illo loco in quo hoſtibus viſi fuerant receſſit.mutanſq; locum venit ad petram que erat propter
munitionem locorum deſolata cuſtodibus & exin de quaſi repentes & trahentes ſemetipſos cum mul-
C to labore naturam loci vicerunt.vt ad inimicorum caſtra conſcenderent.Irruenteſq; eis dormiẽtibus oc
ciderunt quidem quaſi viginti turbatos vero pauore eos vehementius impleuerunt ita vt alij quidem ¶Mirabilis pu
effugerent arma omnia relinquentes.alij vero ſemetipſos non agnoſcentes eo q; congregati ex multis gna Ionathę &
gentibus eſſent credenteſq; inimicos & irruiſſe ſuper ſe Iſrahelitas putantes & non hoc duorum homi- victoria contra
num preſumptione commiſſum ad alterna bella conuerſi ſunt. Quorum alij quidem perempti morie philiſteos.
bantur alij vero fugientes per ſaxa precipites conuolabant. ¶Dumq; exploratores Saul dicerent regi
paleſtinorum caſtra valde turbari:requirens Saul nequis ſuorum deeſſet audiuit ſuum eſſe filium & eius
armigerum.Iuſſitq; vt pontifex ſumpta veſte ſacerdotali:de futuris rebus ei prophetaret. ¶Cumq; il-
le eum conuincere & hoſtibus fortiter prealere dixiſſet paleſtinos iuaſit.& turbatos aggreſſus eſt: qui
ſe potius inuicem peremerunt.Refugerunt autem ad eum etiam qui primitus ſe per cauernas & ſpelun- Saul contra phi
cas petraſq; celauerant audientes Saul eſſe victorem.Congregatis autem quaſi decem milibus hebreo- liſteos victoria.
rum.perſecutus eſt inimicos cuncta regione diſperſos.

¶ Saul temere iurante mellis fauum gustat. ionathas qui (sorte super eum cadente) iuramenti transgressor inuentus per populum liberatus est a morte quam eius pater ei infligere propter iusiurandū voluit. D

Capitulum septimum.

Saulis iuramentum temerariū quod ignorans ionathas transgressus est.

Mel gustat Jonathas.

IGitur siue propter inopinatę victorię gaudium (dum sepe felices contingat extolli) siue ignorantia faciente palmę illius decus pessima lamentatione fedatum est. volente etenim saul funditus interimere palestinos & penam eos exsoluere maledixit hebreis vt si quis a cede se retinēs inimicorum anteq̄ nox futura veniret aliquid comederet & ab interfectione hostium aut a persecutione cessaret: maledictus esset. Cumq; hoc dixisset: veniēs ad quendam quercum excelsam in sorte effrem constitutam. Ionathas filius eius dum illic apum contigisset eum inuenire cubilia: & maledictum patris ignorans nec populi super eo professionem agnoscens expresso mellis fauo comedit. Inter hęc autem cognoscens quoniam cum nimio maledicto eius pater interdixisset aliquem gustare cibum ante solis occasum. comedere quidem cessauit nō autem recte patrem prohibuisse dixit: quando cum maiori potius fortitudine atq; fiducia persequentes cibo sumpto plurimos inimicorum & capere & interficere potuissent. Multa siquidem interficientes milia palestinorum circa vesperam ad spolia hostium sunt conuersi. magnamq; prędam & pecora sumentes occidebant. Hoc autem a scribis nūciatum est regi: quoniam populus in deum peccaret: & occisis pecudibus anteq̄ sanguis bene dilueretur nondum purgatis carnibus vescerentur. Iussitq; Saul voluilapidem magnum in medio et prędicari in populo vt super eum interficerent et carnem cum sangume nō comederent quoniam hoc nequaq̄ deo placeret. Cunctis hoc regis pręcepto facientibus statuit illic altare Saul. & holocaustum super eum deo celebrauit. Hoc autem altare cōstituit primum. Mox itaq; volens ad hostium procedere castra: vt quę in eis videbantur esse diriperet ante diem: militibus insigniter eum sequentibus et cum multa fiducia eius pręceptis obedientibus vocauit rex achitob sacerdotem iussitq; vt consuleret si deus annueret vt euntes ad inimicorum castra hostibus denuo prealarent dicē te vero sacerdote deum responsa non dare Saul dixit. Non sine causa consultus deus vocem nobis nō reddidit. qui primitus anteq̄ interrogaretur omnia nunciauit. Sed taciturnitas alicuius est latentis causa peccati. Vnde iuro per eundem ipsum deum: licet filius meus Ionathas peccasse reperiatur interficiā eum & deum ita placabo. Quanto magis si in extraneum et nihil mihi competentem personam supplicium inferre cognoscar. Cumq; hoc fieri populus exclamasset repente cunctos in vno loco constituit stetitq; ipse in alia parte cum filio. & eum qui dereliquerat instanti sorte requirebat. Inuētusq; Ionathas peccasse interrogatus a patre est quid fecisset & quid in sua vita non recte nec sancte peccasset. Cui dixit Pater nihil aliud scio: nisi quia ignorans hesterno die maledictum ac iusiurādum a te prolatum per sequens inimicos fauum gustaui mellis. Quem saul occidere se repente iurauit. quatenus & generi & nature simul amori hoc modo preponeret iusiurandum. Qui nequaq̄ mortis interminatione perterritus sed animam ingenue nimis magnanimiterq; componens: nec ego supplicio inquit pater parcendū mors mihi suauis est: quę pro tua geritur pietate. & populi magna victoria. Maxima siquidem mihi cōsolatio est hebreos de palestinis reliquisse victores. ¶ In his itaq; omnis populus doluit: & nimis ingemuit: iurauit non se mori permittere ionatham victorię huius auctorem. Et ipsi quidem abripuerunt eum a maledicto patris orationes pro eo facientes vt ei peccatum quoq; dimitteret deus. Saul autem reuersus ad propriam ciuitatem vsq; ad sexaginta milia hostium interfecit. ¶ Regnauitq; feliciter & vicinas prouincias gentesq; belli iure subegit: id est amonitarum & moabitarum & palestinorum: idumeorum & regem eorum eos tributarios fecit. Fuerunt autem & filij masculi quidem tres: ionathas & iheſus & melchis. Filię vero duę merobin & micol. Habuitq; militię principem patrui filiū abner filium ner. Ner autem & cis pater Saul fuerunt fratres filij abyel. Habebatq; saul curruum multitudinem & equestrium. & cum quibuscumq; pugnaret cum victoria remeabat. Hebreosq; ad excelsam multitudinem felicitatis euexerat. & aliarum gentium potentissimos demonstrabat. Iuuenes autem proceritate & pulchritudine precellentes elegit eosq; armigeros suos effecit.

Holocaustuz p victoria celebrauit Saul.

Deus consultus respōsa dare recusat.

Iuramētū de īq̄rēdo & occidendo trāsgressore.

Sors super ionatham quem pater eius voluit occidere.

Obedientia Jonathę.

Ionathā a morte populus liberat.

Debellatoruz p saul epilogus.

Filij Saul Jonathas & Iesus qui in biblia iesui & melchis qui melchisua appellat filię merobique in biblia merob & micol.

¶ Saul contra preceptum Agag Amalichitarum regem (victoria contra eos habita) captiuum recipit & inuentā sibi & suis reseruauit contra Samuelis monitionem qui neq; sexui neq; etati parcendum deum velle significauerat vnde iratus deus dixit se penituisse fecisse saulem regē. Cuiq; prędixit samuel regnum a se auferendum quod in eius veste (trahente saule) significatum est. Occiditq; samuel Agag regem Amalechitarum quem postea non vidit Saul.

Samuel saulē āmonet vt debellet Amelech & nulli pcat sexui neq; etati nomēq; Amalech delendum.

Capitulum octauum

UEniens igitur Samuel ad Saul missum se dixit a deo vt eum commemoraret obedientię quā I.R.c.15.
do ipse quidem haberet gentium principatum: deus vero & ipsius esset & rerum omnium dominator. Adijciebat dixisse eum quoniam multa mala Amalechitæ Hebreis in deserto fecerunt quando egredientes ex Egypto veniebant in regionem quę nūc est eorum ideoq;

bello perimendos amalechitas. Quibus subditis nullumq; eorum debere viuum penitus relinqui. Sed omnem necandam etatem incipientes a mulieribus pariter & infantibus: & hoc supplicium eo q̄ ma-
A iores nostros afflixerunt) sustinere. Sed neq; iumentis nec aliis pecudibus ob vtilitatem propriam pos-sessionem ait esse parcendum sed cuncta dicanda deo & nomen Amalech secundum Moyseos man-data delendum. Saul vero professus est se p̄cepta complere & obedientiam non solum in hoc credi-dit vt contra amalechitas pugnaret. Sed vt etiam velociter properaturum se esse monstraret. Congre-gansq; cunctum exercitum. eumq; dinumerans in galgalis inuenit Israhelitarum absq; tribu Iuda circa quadragrinta milia virorum. Illa namq; tribus sola triginta milia habebat armatos. Tunc vero saul ama lechitarum regionem ingressus insidias occultas circa torrentem fecit vt non solū ab arce pugnans eos affligeret: sed etiam inopinate super eos per incertas vias irrueret. & circundatos deuastaret. Igitur con gressus in pugnam fugauit hostes: multosq; peremit & reliquos persecutus est fugientes. Cumq; illud opus propicia diuinitate compleuisset amalechitaruꝫ vrbes obsedit & alias quidem molitionibus alias suffossionibus cloacarum & muris extrinsecus ediuerso edificatis: alias autem fame & siti aliasq; vero mo dis aliis obsidens & fortiter capiens. ad necem cunctorum infantium & mulierum sinul: nichil crudele nec vltra humanam naturam se facere credens. primum q̄ in hostes hęc agebat. deide quia p̄cepto diuino cui non obedire foret grande periculum ministrabat. ¶ Cepitq; regem hostium agag captiuum cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus decreuit esse saluandum non hoc diuina volū tate faciens. sed iudicium proprium sequens & sine causa cedēs vitam quasi misericorditer: vnde illi po testas sine suo periculo miserendi non esset. Deus namq; sic odiuit amalechitarum genus vt neq; infan tibus parceretur: quibus potius misereri natura est. Saul itaq; regem Agag & malorum que contra he breos gesta videbantur auctorem a morte seruauit. & hostis pulchritudinem p̄ceptis dei preposuit.
¶ Peccauit quoq; simul cum eo & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt: eaq; sibi di
i.r.c.15 ripuerunt: iubente deo non esse seruanda sed & alias res diuitiasq; collegerūt. Si quid vero dignum pos sidere non erat consumpserunt. ¶ Cumq; vicisset saul vniuersos a pelusio egypti vsq; ad rubrum mare residentes hostes sichimitarum gentem solummodo dereliquit. Isti namq; in regione madiaꝫ in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit vt abscederent ne forte amalechitarum calamitati com
B. municarent. Nam dum essent cognati raguel soceri moyseos credidit esse saluandos. ¶ Saul igitur tan-q̄ in nullo prophete mandata p̄uaricās que acceperat dum contra Amalechitas pugnaturus exiret. se velut omnibus integre seruatis: deuictis hostibus cum leticia reuertebat ad propria. Deus autem pro amalechitarum vita & pecudum rapina quam populus gesserat contristatus est quoniam hæc fuerant (eo prohibente) cōmissa. dirum namq; iudicabat vt cuius fortitudine fuerant adepti victoriā eum sper-nerent & nec tanq̄ humani regis p̄ceptionibus obedirēt: dicebatq; prophetę penitere se eo q̄ saul or dinauerat regem quando eius iussa non faceret: sed vteretur propria voluntate. ¶ Hęc audiens samuel valde confusus est & deum cepit tota nocte rogare vt esset propitius saul seq; ab indignatione suspen deret. Qui veniam se dare saul etiam propheta poscente non annuit iniustum esse decernens se tantis peccatis indulgentiam condonare non ob aliam causam asserens mala generari nisi cum aliqui iniusti tiam passi ad vindictam negligentiores extiterint: aucupantur enim inquit gloriā benignitatis & patien tię: & latenter hęc pariunt. Dum ergo deus prophetę precibus denegasset nec parceret die facta samuel ad saul venit in galgala videnſq; eum rex cucurrit & osculatus est dicēs. Gratias ago deo qui dedit mi hi victoriam & q̄ omnia pro eius voluntate sunt gesta. Cui respondēs samuel ait. Vnde ergo audio cla morem iumentorum & ouium in exercitu. Cui respondit populum hęc ad sacrificia reseruasse: genus au tem amalechitarum mandato diuino omne delesse. nullumq; fuisse relictum nisi tantummodo regē de
C quo quid oporteret fieri dicebat adinuicem cogitandum. Cui propheta dixit non super sacrificia dele
i.r.c.15 ctari sed bonos & iustos huiusmodi esse illos qui eius consilium mandataq; sequuntur: & nihil aliud be ne se iudicant agere nisi quod pro dei fecerint voluntate. Is enim contemnitur non quādo ei non sacri ficatur. sed quando spiritus inobediētię adhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt nec eū vera re ligione colunt. neq; dum multas hostias & magnas obtulerint neq; dum ornamenta ex auro & argento facta dicauerint suscipit hęc sed potius auersatur. & magis studium hoc nequitie iudicat non esse pie tatem. Ad illos autem qui solummodo quod p̄cipit diuinitas recordātur & mori potius eligunt q̄ p̄ uaricari aliquid quod iubetur semper conuertitur: & neq; sacrificium ab eis exquirit. Sed & dum sacrifi cauerint siue simplex aliquid siue vilissimum gratanter eorum parua munera q̄ ditissimorum maximā suscipit opulentiam. Tu siquidem scito tibi deum iratum. Spreuisti ea & neglexisti que tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respicere ex his rebus quas decreuit ille perire. Nisi forte si milia iudicas illa peccata & que vis deo offerre sacrificia. Expecta igitur regnum tibimet auferendum et potentiam quam a deo tibi neglexisti fuisse collatam. ¶ Porro Saul fatebatur quidem inique fecisse

Numeratus he breorum exerci tus. In biblia re censuit eos qua si agnos ducen ta. milia peditū et decem milia virorū de Iuda.

Saul cōtra ama lechitas victoria Saul contra dei p̄ceptū Agag regem captiuuꝫ cepit & iumen ta sibi et suis re seruauit.

Saul sichimitis pepercit. Deus contristatus contra He breos dicens se penitere fecisse Saulem regem.

Samuel ad saulem venit.

Melior est obe diētia q̄ victimę

Samuel sauli p̄ dixit regnū sibi auferendum.

et peccatum se negare non posse. trangressumq; se mandata prophetę dicebat: sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prędam diripientem: nec tantam multitudinem retinere potuisse. Sed igno sce inquit et esto nunc mittis. de cetero obseruabo ne peccem. Rogabatq; prophetam vt reuertens deo hostias pacificas immolaret. ille vero cum deum illi parcere nō videret. remeauit ad propriam. ¶ Saul autem volens retinere samuel apprehendit eius pallium violenterq; tractum eo q; samuel impetu facto descendit. et vestem eius dirupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scidetur imperium & accipiet illud vir bonus & iustus quoniaꝫ deus permanet in suo decreto nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humane: non fortitudinis est diuine. Saul autem impie se egisse fatebatur: infecta vero facere quę facta fuerāt nō posse: rogabatq; eū vt se coraꝫ multitudine honoraret & deum veniens adoraret. Quod dum cessisset samuel: veniens adorauit deum. Deductuſq; ad eum est rex amalechitarū agag. et dicens q̄ amara esset mors audiuit. Sicut tu multas hebręorum matres pro filijs ingemiscere fecisti. sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. iussitq; repente eū in galgalis mori. ipse vero in ramathim ciuitatē abijt. Rex vero saul sentiens quę mala passurus esset qui sibi in regno deū fecerat inimicū: ascendit in gabaa quod nomē interpretatū significat collem & post illam diem non vidit samuel.

D.

Vestis samuelis tenente saulerū pitur quod regni saulis diuisionem significauit.

Occidit samuel agag regē amalechitarum nec post ea eum vidit saul.

i.r c15

¶ Preceptum samueli (vt filium iesse inungat in regem) datur. sed omnibus iesse filijs perquisitis solus dauid fratrum minimus rex eligitur ad quem spiritussanctus (relicto saule qui a maligno spiritu affligebatur) accessit qui & propheta factus est qui et cythara Saulis armiger factus vexationē eius leniebat

Capitulum nonum.

QVmq; propheta propterea tristis esset: iussit deus vt a cogitatione quiesceret. & sumens vas olei in bethleem ciuitatem iret ad iesse filium obed: & eius vngeret natum quem ipse monstraret in rege. ¶ Cumq; metueret ire ne cognoscens saul aut latenter aut palam eum occideret dicente deo & dante securitatis viam prędictam venit ad ciuitatem. Quem cuncti salutauerunt: causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat venisse se vt deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato vocauit iesse cum filijs suis ad altare: & inspiciens eius filium seniorē procerum & optimum: credidit propter pulchritudinem hūc esse futurum regem. sed prouidētia diuina frustratus est: dum enim consuluisset deum cuius fuerat & dignum imperio iudicabat si iuuenem vngeret quem ipse admiratus fuerat respondit non ea videre homines quę deus intendit. Sed tu inquit pulchritudinem iuuenis respiciens: hunc arbitraris regno placere: ego autem non corporis pulchritudinem ac speciem: apicem facio esse regalem: sed animi sine dubitatione virtutem. Ille siquidem perfecte pulcher est qui pietate simul & iustitia & fortitudine necnon & obedientia splendet: & omnibus ex quibus anime pulchritudo consistit. Cumq; dixisset hæc deus: precepit samuel iesse vt omnes ei suos filios demonstraret. At ille alios quinq; venire fecit. Quorum senior quidem helyas vocabatur secundus vero aminadab. sammaa tertius. quartus vero nathanael alias natham. quintus autem rahel: sextus asam. videns autem propheta & istos in nullo minores pulchritudine seniori. cōsuluit deum quem horum eligeret fore regem. Quo dicente nullum: denuo requisiuit iesse si preter istos alios haberet filios. Qui dixit esse alium nomine dauid pastorum ouium curam habentem. Iussitq; eum samuel velociter vocari. impossibile dicens eos esse comesturos anteq̄ ille veniret. ¶ Cumq; venisset dauid vocatus a patre puer colore quidem rubeus & pulcher aspectu tacite samuel dixit ad eum. Hic est qui deo placuit ad regnandum. Tunc & ipse discubuit: fecitq; iuuenem sub se discumbere: & iesse cum reliquis filijs. Deinde videte dauid sumens oleum vnxit eum eiq; adhuc tacite dixit atq; significauit. Quoniam eum regnare eligeret monuitq; eum iustum esse debere: & eius obedire preceptis. Sic etenim ei regnum multo tempore fore mansurum: domumq; claram ac formosam habiturum vastaturumq; pariter palestinos. Sed et cum quibuscumq; gentibus congrederetur vinceret: & ingentem gloriam possideret quod et ipsum habere & posteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hęc monuisset abscessit. Diuinitas autem ad dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidem prophetare cepit spiritu sancto super se veniente. Saul vero quedam passiones & demonia repente comprehenderunt: suffocationes ei & angustias inferētes ita vt medici nullum ei salutis remedium inuenirent. Si quis tamen esset cantare peritus & in cythara psallere doctus hunc adduci iusserunt: vt cum eum demonia inuaderent & turbarent. super eius caput astans psalleret & hymnos ediceret. Ille vero hoc nō dissimulauit efficere: sed queri huiusmodi hominem protinus imperauit. cumq; ei quidam suorum dixisset vidisse se in ciuitate Bethleem quendam Iesse filium adhuc etate iuuenculum pulchrum atq; decorum & aliis studijs valde dignum: necnon psallere et hymnos cantare doctum insuper eximium pugnatorem: mittens Saul ad Iesse Dauid sublatum a gregibus ad se venire præcepit. Mandans ei velle se iuuenculum videre de cuius pulchritudine & fortitudine commonuissent. Iesse vero misit filium dans ei munera Saul portare. ¶ Quo veni-

i.r.c.16

Preceptū dei samuel vt filiū iesse vngat in regē

Homo videt ea quę patent dñs autē intuetur cor Pulcher apd deum quis dicitur Nomina filiorū iesse.

i.r.c.16

Dauid inter fratres rex inungitur ad quē spūs dñi saule relicto migrauit & propheta factus est

¶ Saula spiritu maligno affligitur quem dauid cythara refocillabat.

F.

A ente:gauisus est.Fecitq; eum armigerum & bonis omnibus honorauit.Delectabatur enim in eo maxime in inuasione demoniorum qui cum ad eum accederēt solus erat medicus hymnos dicendo & psallendo rursus in cithara & saul a mentis oppressione reuocando. Misit igitur saul ad patrem pueri iesse petens vt apud eum dauid maneret:eo q; eius presentia delectaretur.Quod acceptans iesse non contradicendo concessit. Dauid cithara leniebat saul factusq; eius armiger.

¶Bello contra philistheos inito goliath(cuius statura & arma describuntur)hebreos ad duellum inuitat quem deum blasphemantē dauid iuuenis contra omniū estimationem sine armis diuino confisus adiutorio aggreditur eumq; funda in terram prostrauit & suo gladio caput amputauit vnde a populo laudem maximam a virginibus super saul reportauit factusq; est tunc millenarius.

¶Capitulum.x.

1.Re.c. 1 POst non multa siquidem tempora palestini denuo congregati & maximum super omnes Israhelitas exercitum colligētes inter sochot & azecha castrametati sunt.Contra quos denuo saul produxit exercitum & super quendam montem castra ponens coegit palestinos priora quidem castra relinquere & ex aduerso montis quem saul apprehēderat aduenire diuisitq; eorum exercitus medius mons qui erat positus inter eos.Igitur descendit quidam de exercitu palestinorum nomine goliath de ciuitate ieth vir valde procerus cuius altitudo erat sex cubitorum & palme vnius accinctus armis:quę pro magnitudine sua natura eius corporis exigebat:indutusq; lorica quę erat quinq; milium siclorum eris.Galeam vero & tibialia habebat erea: quę talis viri & magnitudinem & inopinabilia potuissent membra protegere.Hasta vero eius erat non leuis dextre portatio'sed quam ipse gestabat in humeris:cuius ferrum secentorum siclorum fuit sequebāturq; eum multi arma portantes. Bellum philistheorum cōtra hebreos.

¶Hic igitur goliath stans inter medias acies:vocem emisit grandem contra saul & hebreos dicens: A pugna nunc & periculis vos absoluo.Qui enim necessitas est nostrorum exercitus B. deperire:Sed date aliquem vestrum contra me pugnaturum: & totum bellum vnius victoria terminetur:seruiatq; pars altera eis quorum fuerit ille qui vicerit.Est enim multo melius & temperantius vnius piculo promereri q̄ potestate adesse multorum.Hęc cum dixisset ad propria remeauit.Altera die rursum veniens eadem verba fecit& similiter vsq; ad diem quadragesimum hostes ad predictas conditiones prouocare non destitit.Ita exterius & ipse saul et exercitus constituebant:quidem acies q̄ pugnari:ad congressionem vero minime veniebant. Goliathad exercitū hebreorum

¶Bello quidem consistente inter hebreos & palestinos saul remisit dauid ad patrem suum iesse:cum eis tres eius alij ad solatium & periculum pugne sufficerent.Ille vero tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeauit.Non multum post ad castra reuersus est hebreorum missus a patre:vt necessaria fratribus deportaret:& quid ageretur cognosceret:cumq; goliath denuo reuertens & prouocans exprobraret: quasi nullus inter eos vir esset qui contra eum pugnare presumeret:cum fratribus loquens dauid ea quę mandauerat pater audiens illum blasphemantem exercitum & pariter affligentem indignatus est & fratribus ait paratum se esse solum cum hoste pugnare.Cui senior frater heliab interminatus & presumptionem habere eum preter etatem dicēs expertem huius officij iussit ad patrem & ad pascua remeare. Missus dauid a patre ad fratres in bello necessaria ipsius deportans. Indignatus dauid audiens holiath blasphemantem fratris dicit se solu; cū hoste pugnare.

Qui reuertitus quidem fratrē discessit & apud quosdam militum est locutus q; vellet cum palestino prouocante pugnare. Illius autem repente saul iuuenis indicantibus volūtatem:rex eū vocauit.Et dū quereret vt q̄ vellet ediceret dixit.Non deficiat mens tua rex nec metuas.Ego superbiam hostis huius pugnando prosterno & ita procerum sublimemq; subdam:& sic quidem iste irridebitur tuus vero exercitus gloriosus inuenietur si neq; a viro bellatore aut in acie perito:sed vocatus a puerili etate moriatur.Saul autem eius presumptionem atq; magnanimitatem valde mirante.Non tamen in eo habente fiducia propter etatem sed infirmum esse vt contra peritum hostem bellum susciperet dicente:dauid ait.Polliceor hoc confidēs in deo qui mecū est cuius etiā adiutorij fūgor experimēto.Nam dū aliqñ leo ouiculas meas inuasisset & arripuisset agnū sequēs apphēdieū & agnū quidē ex ore eius abripui ipsū vero dūcontra me ipetū fecisset a cauda cōprehēsū & percussū in terrā peremi. Idē & vrso faciente in vltus sum.Putet ergo ille hostis vnum hmōi se C esse bestiarū diu exprobratus exercitui:& nostrū blasphemās deū:qui eū mihi faciet subiectū. Saul igit volūtati pueri atq; psumptioni similem'orās deo terminum'daridixit:vade ad pugnā.Et accingens eū 1.R.c. fua lorica sil' & gladio & apponēs ei galeā:destinauit.Dauid aūt oneratus his armis cū nō esset exercita 17. tus in eis ait.Ista siquidem rex tua sint ornamenta:cui fortitudo est hęc gestare p̄cipua:mihi vero tanq̄ seruo tuo cōcede sicut ego volo pugnare.Ergo positis armis sūptoq; bacculo pastorali & quinq; lapidibus de torrente in pastorali pera:& fundā in dextera portans ibat ad goliath:videns aute eum goliath sic venientem spreuit:& iniuriā ei fecit:quasi arma non gerens hominum pugnaturus veniret:sed quibus canes repelli solent dicens.Num me canē existimasti?Ille autem non canem sed deterius aliquid eum esse se putare respōdit.Cōmouitq; goliath ad iracundū vt ei maledictum apponere ex vocabulo de Fortitudinē suā dauid memorat qui leonem occidit & ursū. Dauid depositis armis sūpto baculo & quinq; lapidibus petra cōfunda hostē aggreditur.

sui & interminatus est daturum se carnes eius terrenis bestijs:& celi volatilibus deuorandas.Cui respõ dit dauid.Tu quidem venis contra me cũ gladio& hasta & lorica ego autẽ ad te venio armatus deo
Victoria dauid contra goliath. qui & te & omnem exercitum vestrum nostris manibus perditurus est.Hodie namq; tuum caput abscidemus:& reliquum corpus similibus tui canibus apponemus.Scientq; cuncti quoniam deus presul est hebreorum & arma nostra ipse ẽ temper & fortitudo.Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo. ¶ Palestinus autem armorumpondere cum currere non valeret paulatim venit ad
Fuga palestinorũ & occisio. dauid contemnens eum & se confidẽs nudum simplici adhuc etate puerum sine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo:q ab hoste non videbatur:& sumens de pera vnum lapidem quos de torrente collegerat:& emittens eum de fondibula percussit repente goliath in fronte & vsq; ad cerebrum pertransiuit ita vt mox confracto capite goliath caderet pronus in terram.Tũc stetit dauid super eum & caput eius inscidit. ¶ Cadente vero goliath facta est palestinis occasio maxime fuge.Nam dum pernitissimum suorum cecidisse conspexerunt de rebus omnibus desperãtes resistere noluerunt sed viuere se turpiq; fuge tradentes conabãtur liberare.Saul autem & cunctus exercitus hebreorum clamore facto super eos exilierunt & multos interemerũt & persecuti sunt vsq; ad terminos geth & portas ascalonis.Mortui sunt quidem palestinorum triginta milia: & totidem vulnerati .Porro saul reuersus ad exercitum eorum castra diripuit:& simul incedit.Caput autem golie dauid ad tabernaculum proprium deportauit:& hastam dicauit deo. ¶ Porro circa dauid inuidiam atq; odium saul regis virgines mulieresq; prouocauerunt.Occurrentes enim victrici militie cũ cimbalis & tympanis delectabantur omni leticia milites:mulieres quidem canentes quia multa milia saul palestinorum interemisset:virgines autem quia multa dena milia interemisset dauid & ceperit. Nec audiens rex q milenariũ numerũ testimonium ipse perciperet & dena milia multitudo iuuenculo faueret & cogitans quia nihil post hunc tam clarum fauorem nisi regnum minus esset dauid cepit eum timere & nimis habere suspectum & a priori quidem officio quo vtiq; armigerum fecerat: eum amouit ne dum nimis proximus esset eum posset occidere.Constituit eum milenarium dans ei locum quidem meliorem sed optabat si bimet cautiorem volebatq; eum ad hostes & preliamittere vt in his pericula sustinendo periisset.

Laus virginum in dauid vnde saul inuidiã sũpsit cõtra dauid Biblia percussit saul mille & dauid decẽ millia.

¶ Saul dauid filiam dolose in vxorem dare ꝓmittens:si palestiuorum; sexcenta abscidens capita apportet cui illud facienti desponsatur michol regis filia ipsum tamẽ saul occidere cogitat ionathas manifestat quẽ ionathas apud eum laudibus extollit vt ad clementiam possit prouocare & ipsi dauid vt caueat malã patris voluntatem secreto manifestat.

Capitulum.xi.

Amatus dauid a populo & a rege filia quã saul vxorẽ dare dolose promisit. In biblia si cẽtũ palestinorũ preputia apportaret.

DAuid autem deum habens vbiq; ducemquocũq; venisset prevalebat & optime agere videbatur ita vt propter excellentiam fortitudinis & populus eũ & regis filia virgo cõcupisceret amore detenta ita vt cunctis fieret manifesta:vt hoc eius perduceretur ad patrem.Ille vero quasi percepta occasione in mortem dauid:hoc libenter audiuit daturumq; se virginem eius nuptijs respondit hęc sibi nunciantibus:eo scilicet pacto vt ducenta ei capita hostium; adueheret necatorum. At ille honore sic claro ei proposito volebat ex opere periculoso & incredibili quasi ad gloriam magis inuitantiesse perimendũ & decenter sua vota complere:si per alios & non eo faciente moreretur iussitq; suis famulis vt voluntatem experirentur dauidqualis circa puelle nuptias esset. Illi vero ceperunt cum eo loqui quia diligeret eum rex saul vna cumpopulo & vellet ei etiam suam filiam copulare.Qui dixit non modicum putetis videri generum esse regis.Mihi vero nihil tale subsistit precipue cum sim abiectus & a gloria vel honore segregatus. Saul autem dum famuli dauid responsa dixissent ait.Dicite ei non me pecunijs egere nec honoribus quibus rebus rebus vendũtur filie potius q nuptijs collocant sed eligere generum habentem fortitudinẽ aliasq; virtutes quas te habere manifestũ est & velle me ab eo percipere pro nuptijs filie non aurum nec argentũ neq; vt hęc de domibus paternis eijciat:sed pro supplicio hostium capita ducenta palestinorum. Et mihi enim ipsi nullum potius q hoc clarius munus erit:sed & mee filie multo solennius honoribus est precipuum:viro tali:& tanto testimonio de hostium
In biblia pcussit ex philisteoru; ducentos viros & attulit ꝑputia Persecutio dauid a saule qui eũ cogitat occidere. triũphis decorato posse coniungi. ¶ His verbis delatis ad se dauid gauisus q saul studeret eum sibi cognatione coniungere neq; cõsilium expectauit:necsi possibile aut difficile esset presens animo cogitauit:sed repẽte cum sociis ad hostes pro nuptiarumpollicitatione profectus est.Deus enim erat qui cuncta facilia dauid & possibilia faciebat.Cumq; multosinteremisset abscidens;secenta capita venit ad regem & harum rerum predicatione facta nuptias exigebat.Saul autem cum non haberet vnde promissa refugeret: & mentiri pessimum videret aut per insidias eum occidere:cum forsitan etiam in hoc frustrari suo cõsilio posset:dedit ei suam filiamnomine micol. ¶ Cumq; saul non esset recta voluntate mãsurus vidẽs dauid ẽ vt apud deũ & apud homines approbari expauitq; eũ. Et metũ celare nõ valẽs timore magnarũ rerũ idest regni sil & rex:cogitauit eũ crudeli calamitate perimere eiusq; mortẽ iõathe

A & reliquis familiaribus delegauit. ¶Filius autem ammiratus permutationem patris circa dauid cum
poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum ſed ad mortem vſq; ſeruiret & cum inuenē di-
geret eiuſq; virtutem dixit ei ſecreto voluntatem patris ſui: & vt die futuro ſe cuſtodiret. Ipſe vero ſalu-
turum ſe patrem dixit: eiq; p eo oportuno tempore locuturum cauſamq; cogniturum & ei ex probrare
q; occidere vellet iniuſte: qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam ſi peccaſſet veniam poſſet promere
ri dixitq; ſe ei poſt hec patris indicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens egreſſus
eſt a rege. ¶Altera vero die ionathas venit ad ſaul Et dum eum letum & exultantem inſpiceret cepit
de dauid proferre ſermonem dicens. In qua maiori vel minori iniquitate iueniēs culpabilem dauid pre
cepiſti eum pater interemi vtrum qui tibi magne ſalutis cauſa fuſſet probatus eſt. Paleſtinis autem val
de ſupplicium ab illuſione & iniurijs ſimul eripiens populum hebreorum quas diebus quadraginta
ſuſtinuit nullo vtiq; preſumente prouocationis crimina ſuſtinere. & qui poſt hec iuſſione tua deferens
hoſtium capita ſororem meam pro premio accepit vxorem: cuius mors ipſi grauior erit non propter ſo
lam virtutem: ſed etiam propter ipſam cognationem: quando eius morte etiam filia tua vexabitur pe
ne ante gaudium coniungij veniens ad viduitatis opprobrium hec ergo cogitans pater ad clementiā
conuertere: & nihil committens in virum. Primum quidem: quod nobis magnum beneficium preſtitit
tue ſalutis: quando malo ſpiritu & demonibus interſidentibus illos expulit: pacem vero tue anime con
donauit: ſecundo autem quando & in tuis hoſtibus vltus eſt. Hec etenim obliuiſci turpiſſimum eſt. His
ergo ſermonibus mitigatus ſaul iurauit filio nihil dauid iniuſte fore paſſurum. Sermo enim iuſtus: & ira
cundiam regis ſubiecit & metum. ¶Ionathas autē euocato dauid indicauit ei de ſua ſalute quā impe-
trauerat a patre eumq; deduxit ad regem: & erat inconſpectu eius ſicut & prius.

Ionathas patris voluntatem da uid manifeſtaſe creto vt ſe cuſto diat.

Laudat iōathas patrivirtutes da uid eum ad cle mentiam ꝓuo care cogitans.

¶Habita dauid philiſteorum victoria in eum ereuit ſaul odium quem maligno agitatus ſpiritu voluit
configere ſed & in domum tuam fugientem ſequēti nocte occidere procura qui micol patris volunta
tem ipſi indicante eūq; per feneſtram deponente fugit ad ſamuelem indicans regis inſidias quod au
diens ſaul armatos trina vice mittit vt dauid adducant qui cum veniſſent ad ſamuelem prophetarum
B. eccleſiam inuenientes ceperunt prophetare ſed & ſaul in propria veniens prophetauit.

¶Capitulum.xij.

EO vero tempore paleſtinis bella gerētibus denuo ſuper hebreos: ſaul contra hoſtes dauid cu
exercitu deſtinauit: & congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit: victorq; reuerſus eſt
ad regem. Quem ſaul non ſicut ſperabat poſt bella ſuſcepit: ſed potius eius felicitate contri-
i.r.c.19 ſtatus eſt: tanq; illius bonis actibus videretur ipſe deceptus. ¶Cumq; regem pueris aſtantibus demon
ageret ſpiritu ſq; turbaret vocans dauid in domum in qua iacebat: tenens lanceam eum pſallere & him
nos cantare precepit. Quo iuſſa faciente inſurgens in eum lanceam iaculatus eſt eamq; dauid preui-
dens declinauit: fugitq; in domum ſuam & in ea tota die permanſit. ¶Nocte vero mittens iuſſit eum
vſq; ad diluculum cuſtodire ne latenter effugeret rex quatenus mane deductus ad publicum traheret
ad mortem. Micol autem dauid coniunx filia regis (cognita voluntate patris) dauid indicauit: dubiam
ſpem eius vite conſpiciens & de anima pariter [illegible]ens. Neq; enim ſe credebat poſſe habere vitā:
ſi fuiſſet illius a more priuata. Eiq; dixit. Non te hic coniunx inueniat ſolis ortus. Nam te vlterius non
videbo: ſed fuge citius dum tibi prebetur fuge preſidium: faciatq; hanc tibi dominus longlorem. Scito
enim te a patre meo ſi inuentus fueris occidendum Quo dicto eum per feneſtram depoſuit & dimiſit:
C deinde conſtituit lectulum quaſi egrotantis: & ſub ſaga iecur ſpirās capre ſupoſuit. ¶De vero facto: mi-
ſit pater vt dauid duceretur ad eū: illa vero nunciāſeū q; nocte fuiſſet factus infirmus oſtendit eis etiā
lectulum coopertū. Dumq; iecur quid ſub ſaga iacuerat palpitaret egrotū vere & dormire dauid q miſ-
ſi fuerant crediderunt. Renūciātibus autē illis infirmum factum eſſe nocte: iuſſit ſic eū adduci: eū ſe vel
le pimere dicēs. Qui venētes & lectulū diſcooperiētes & deceptionē inueniētes factā ab eius vxore: re
nunciauerunt regi. Quā ob rē culparet pr eo q; eius q dē liberaureit inimicū illū vero deceperit ſatiſſecit tel
veriſimile loquēs quaſi eā ad hec nō cōſentientē dauid occidere voluiſſet: & hoc p ſalutis ſue timore fe
ciſſet p quo ei deberet ignoſcere q; hoc neceſſitatis cā & nō voluntatis effecerit adijcienſq; dixit. Arbi-
tror ego pr quia ita illū voluiſti pimere: ſicut me potius liberare. Et ſaul q dē puelle veniam dedit. ¶Da
uid aut declinauit a piculo & venit ad ſamuel p phetā in ramatha eiq; regis inſidias idicauit & q; iacu
lo eius pene fuiſſet extinctus: dū neq; circa eum extiterit inimicus: neq; circa hoſtiū certamen infirmus:
ſed potius i oībus & pnus & felix: que magis cā dauid iuidiā generauit. Cognoſcēs itaq; p pheta regis
iniuſtitiā ramathā ciuitatē reliqt & deducens dauid ad quendā locū noie galboa: cōmorabat illic cū eo
¶Cūq; nūciatū fuiſſet ſaul eo q; dauid eſſet apud p phetā: miſit armatos: eumq; comphenſū ad ſe iuſſit
adduci. Qui cum veniſſent ad ſamuel inueniētes eccleſiam prophetarū participare ſpiritu ſancto cepe-
runt. Saul autē hoc audiens ſuper dauid alios deſtinauit & idem illis facientibus denuo miſit alios. Pro

Victoria dauid contra paleſti nos vnde odiu ſaul i eū creuit. Saul malo agi tatus ſpū dauid lancea voluit configere.

Liberat dauid p micol vxorem que eum per fe neſtram dimiſit

Dauid ſaulē fu giens venit ad ſamuelē et regis inſidias indicās.

Prophetat saul

phetantibus etiam qui tertio fuerant missi: ad vltimum iratus ipse perrexit. Cum vero iam erat in proximo: anteq̃ eum videret samuel: prophetare cepit veniente sancto spiritu vehementer. Tunc ille securus quia auxilium fuisset adiectum: respondente dauid cum pulsu: amens factus est. Et exutus veste: tota die canebat & nocte: dauid & samuele videntibus.

¶ Conquerente dauid de saulis persecutione ipsi ionathe regis filio fit inter eos fedus & amicitia signũ q̃ dat ionathas ꝑ patris cognoscenda quẽ etiã ionathã dauid excusante post iniurias saul lãcea voluit occidere quo facto manifestam regis inimicitiam ionathas (vt promiserat) dauid manifestat flentibus ambobus futuram separationem.

Capitulum. xiij

Cõqueritur dauid ionathe de ꝑsecutione saulis.

IOnathas vero filius saul occurrentem sibi dauid & de patris eius insidijs ingemiscentem atq̃ dicẽtem quia dum nihil inique gressisset neq̃ peccasset: eũ pater eius occidere festinaret rogabat vt nihil tale suspicaretur: neq̃ derogantibus (si qui forte huiusmodi essent) crederet: sed vt ad se respiceret: & securus esset: nihil tale in eum cogitante patre. Nam ei si cogitasset sine dubio pandi disset dum pater eius vtiq̃ consilio omnia celebraret. Porro dauid iurauit ita esse: & supplicabat vt credens prouidentiam eius haberet potius q̃ eum sperneret quasi mẽdaciter ei renunciaret: quicquid aut cognosceret aut videret. Dicebatq̃ ad eum non ei de se dixisse patrem: q̃ sciret illum circa se amicitias & affectum habere. Contristatusq̃ ionathas eo q̃ dauid huiusmodi patris eius saul esse circa se crederit voluntatem interrogauit eum quid vellet vt faceret: ille autem noui inquit omniatte mihi conferre & prestare velle. Crastina die initium mensis est: & habeo consuetudinem sedens comedẽdi cum rege. Si tibi videtur a ciuitate egrediar & maneo in campo latenter tu vero saul querenti responde me profectum esse in regionem bethleem in tribum meam ad festiuitatem ibidem celebrandam adijciens etiã vt tu me ire ꝑmiseris. Et siquidem vt, assolet dici de amicis proficilẽtibus cum bono vadat aut aliquid simile dixerit: scito nihil in eo circa me fore dolosũ nec inimicũ. Si vero aliter respõderit hoc erit tibi indicium q̃ aduersum me querat cogitatum vt renunciabis mihi voluntatem patris misericordie hoc & affectum communi tribuens per quem fidem a me accipere & idem tu domine famulo dare voluisti. Si vero inuenis in me aliquid malignum ipse me perime: vt sic ꝑficiscaris ad patrẽ. Quę verba nouissima dauid ionathas non egre suscipiens promisit se ea quę prius popposcit: esse factum: & si quidem triste a liquid: aut qđ eius odium panderet pater responderet ei renunciaret & vt eum potius securum redderet egressus sub diuo nihil se preter missurum ꝑ dauid salute iurauit dicens. Nunc eundem quẽ magnum esse vides & vbiq̃ presentem eum communi pacto testem promissionis aduro quoniam non cessabo frequenter temptans patris animum cognoscere donec mihi eius animi secreta pandantur. Quem cum didicero nõcessabo sed tibi protinus nunciabo siue mitis circa te sit siue valde crudelis. Nouit autẽ hic deus qualem eum circa te semper esse exoro: qui & nunc tecum est nec te dereliquit facietq̃ te inimicorum tuorum: siue pater meus est siue ego esse meliorem. Tu tamen horum esto memor licet me vitam finire contingat: filios meos serua & pro rebus presentibus illis tuam tribue benignitatem. Cumq̃ iuralset illud dimisit dauid. & ad quendam campi locum ire precepit: in quo erat solitus exercere. ¶ Quę cumq̃ vero cognouisset a patre nunciaturum se ei promittens hoc modo vt deducens puerum dimitteret sagittas tres & si iuberet puero sagittas afferre quę añ eum iacerent cognosceret nihil esse apud patrem malitie. Si diuersa aliqua audiret illo dicente a rege contraria similiter expectaret. Securitatem se ei prebiturum dicens ne quid sustineret incongruum vtq̃ felicitatis tempore memor esset: & vtilitatem eius filijs exhiberet. Dauid itaq̃ a ionatha hanc fidem accipiens: ad locum proximum est profectus.

Iuramẽtũ inter dauid & ionatham & vtriusq̃ domus cõfederatio.

Signũ quod dedit ionathas dauid ꝑ cognoscẽda patris volũtate.

Interrogat saul ionathã de absentia dauid.

¶ Altera vero die cum esset mensis initium purificatus solemniter rex ad conuiuium venit & sedentibus circa eum filio ionatha a dextris & principe militie abner a sinistris videns esse locum dauid vacuum tacuit: suspicatus eum non esse a coitu mundum. Cumq̃ secũda die, noui mensis non affuisset requisiuit a filio ionatha vbi esset: & cur trãsacto presenti cõuuio iesse filius nõ affuisset. Ille vero ait abisse eũ se pmittẽte se cũdũ solẽnitatẽ ad ꝑpriã regionẽ q̃ tribus eius festiuitatẽ ageret & rogatũ se pariter. Et vt ipe cũ eo ad sacrificia celebrãda concurreret. Et si ꝑcipis inqt pr & ego post eũ vado. Nosti ei q̃m illi deuotus sũ

Iratus saul contra ionathã dauid excusãtem quẽ post iniurias lanceavoluit occidere.

¶ Tũc igit ionathas saul iniqtatẽ circa dauid agnouit: & apte volũtatẽ eius aspexit. Non enĩ retinuit irã saul sed blasphemauit eũq̃ natũ de muliere virũ vltro appetẽte & ꝑpriũ hostẽ dixit: & sociũ dd & cooperatorẽ eius & nec ipm erubescere nec eius matrẽ talia faciẽtẽ: necvolẽtẽ intelligere q̃ donec dauid viueret regnũ eorũ esset incautũ. Dixitq̃ vt eũ vocaret õtenus penas exsolueret. Respõdẽte vero ionatha qđ iniquũ fecit vt puniatur: nõ ad verba iã & ad blasphemias irãq̃ saul accessit sed arrepta lãcea sup eũ: vt respõdẽtẽ interficeret insiluit. Et hoc qđẽ nõ ipleuit ꝓhibitus ab amicis.

Manifestã saul inimiciã ionathas dauid vt ꝑmiserat ostẽdit.

¶ Manifestus aũt apparuit inimicus eẽ dauid. Et q̃ eũ desiderasset occidere ita vt ꝓpe illũ pene manu ꝑpria filiũ interficere voluisset. Tũc ergo regis filius declinato periculo: & nihil aliud pre tristitia facere valẽs sed deflens eo q̃ & ipse ideo pene mortuus fuerat & dauid necem definitam esse cognouerat matutino facto perexit & quasi exercitum

A exiuit in campum: vt amico (sicut constituerat) regis proderet voluntatem. Fecit ergo ionathas sicut pollicitus est: & sequentem puerum in ciuitatem dimisit vt dauid in deserto loco ad faciem loqueretur Quod viso: dauid cecidit ad pedes ionathe eumq; adorans saluatorem anime sue vocabat. Quem ionathas eleuauit a terra & alterutros amplexantes valde semetipsos osculabantur & flebant etatem suam inuidie malignitate consumptam: & futura; separationem que nihil a morte differret. Deinde quiescentes a gemitu: & memoriam iusiurandi apud alterutros constare poscentes diuisi sunt. Osculãtur se mutuo dauid & ionathas flentes.

¶ Dauid fugiens saul venit in ciuitatem Nobe ad sacerdotem Abimelech & panes ꝓpois sumpsit & arma qui ad tribum iuda veniens precipiẽte sibi Gad propheta sup quadringentos fugituos factus princeps contra quẽ saul arma parat abimelechq; sacerdotem cũ sua progenie accusante eũ doech interimi iubet quẽ ipse doech alijs recusantibus oi ꝓgenie interficit solo abiathar fugiente qui postea ad dauid reuertitur. ¶ Capitulum.xiiij. Dauid fugiẽs saul venit in ciuitatẽ nobe ad abimelech sacerdotẽ a quo panes ꝓpois sumpsit & arma.

1.r.c.21 ET dauid quidem fugiens saulem & imminentem ab eo mortem venit in ciuitatem nobe ad Abimelech sacerdotem. Qui dum eum solum venire vidisset: & nec amicum nec famulum cum eo esse presentem miratus est & causam cur nemo esset cum eo quesiuit. Ille vero ait causam sibi secretam iussu regis iniunctam ad quam non eum habere multos comites oporteret dicens ꝙ constituisset ad quendam locum sibi famulos occursuros: petebatq; vt ei itineris necessaria non negaret: per quę opus amici faceret: & presentibus necessitatibus subueniret. Quibus adeptis etiam sibi arma dari si qua erant pre manibus postulauit. Aderat autem illic seruus genere quidem syrus nomine doech: qui mulas pascebat regis. Tunc ad dauid sacerdos ait nihil equidem se tale habere: sed esse lanceam golye quam ipse illo perempto deuouerat deo. Eamq; sumens dauid: ex omni hebreorum regione fugit in geth quę est regio palestinorum: vbi regnauit achis. Cumq; cognitus fuisset a famulis regis eis eiq; manifestus illis indicantibus ꝙ dauid esset qui multa milia palestinorum peremisset metuens dauid ne ab eo necaretur & periculum quod declinauerat a saul: ab illo susciperet: simulauit se furiosum esse et rabidum ita vt spumam exore proijciens: & alia quę furiosi sunt faciens fidem regi vere passionis ostenderet. Qui famulis indignatus eo ꝙ vesanum hominem ad eum introduxissent velociter dauid a se iussit expellit. In biblia dicitur Dauid coram achis rege demẽtiam simulat.

B. ¶ Et ita liberatus de terra geth: venit in tribum iuda: & habitans in spelunca circa ciuitatem odolla misit ad fratres suos eisq; vbi esset ipse mandauit. Illi vero cum omni cognatione
1.r.c.22 venerunt ad eum. Sed & alij quibus aut odium aut timor erat regis saul: ad eum pariter cucurrerunt: factusq; se quecumq; placerent illi dicebant. Fueruntq; omnes simul quadringenti. Surgensq; inde venit ad regem moabitarum rogauitq; eum vt parentes eius donec ipse de suo fine cognosceret: in regione sua susceptos haberet. Quo annuente parentes eius omni tempore quo apud eum fuerunt dignis muneribus honorati sunt. Dauid venit in tribum iuda ad quẽ omnis cognatio venit & factus est princeps super quadringentos viros fugituros parentes regi moabitarũ commẽdans.

¶ Precipiente vero propheta vt de esertum quidẽ dauid relinqueret: & ad tribum iuda pergens ibidem habitaret: de nemore iuit venitq; in ciuitatem sarmuth: & in ea moratus est ¶ Saul aũt audiẽs dauid visũ cũ multitudine sciẽs viri prudẽtiã atq; presũptionẽ ꝙ nõ ex eo paruus si bi timoris sonus exurgeret quia & dolũ & labores ei iferret cõuocãs amicos & principes & tribũ ex qua ipse erat in collẽ vbi regnũ habebat & sedens in segete (sic ei locus ille vocabatur) dũ circa eũ esset ordo ciuilis pariter & armigeri cũctis ait: viri cõtribuli noui qdẽ ꝙ meorũ beneficiorũ nõ estis immẽores. qñ & agrorũ quosdã dominos feci: & hõres populares & officia p̃bui. Interrogo ergo vos si maiora his dona & ampliora iesse filium vobis dare cõfiditis. Noui enim qm̃ oẽs illi potius cõsentitis: qñ etiã meus filius ionathas ita sapit: et vos ad talia psuasit. Non ei ignoro quia iusiurãdum dauid & federa celebrauit Saul contra dauid bellum parat timens.

C nec ꝙ cõtra me ionathas tractator eius & cooperator existit. nulliq; vestrũ cure est: sed tacentes rei exitũ sustinetis. ¶ Cũq; rex tacuisset: alius quidẽ p̃tiũ nemo respondit: doech vero syrus pastor mularum eius ait ꝙ vidisset dauid in nobe ciuitatẽ venisse ad abimelech sacerdotẽ. futura sibi eo ꝓphetãte cognosceret: ceptisq; ab eo sũptibus & hasta golie: ad quos ire volebat ab eo fuisse deductũ. Tũc vocãs sacerdotẽ & cunctã eius generationẽ saul ait: Quid mali passus a me seruũ inutilem iesse filium susceptisti ei q; dedisti sumptus & arma cum mei regni nimius inimicus existat? Cur etiã futurorũ responsa p̃buisti? Non enim te latuit ꝙ me fugeret & odio meam domum haberet. Sacerdos autem ea que facta fuerant non negauit: sed cum fidutia hęc se prebuisse confessus est: nec se dauid prestitisse sed regi dicens. Non enim eum inquit tuum nouimus inimicum: sed fidelem socium & principẽ: seruum & millenariam & quod horum maius est generum pariter & cognatum. Et hec non inimicis hominibus prestiti: sed ei qui circa te opus sue deuotionis exhibuit. Prophetauit autẽ ei non modo solum: sed sepius. Dicente namq; cum magna festinatione se fuisse directum: si ei quibus egebat minime prebuissem: non illi putarer sed potius tibi resistere. Quapropter nihil dolũ aduersum me cogitare debes neq; i his que nũc audisti meã fuisse tunc debes credere voluntatẽ. Amico nãq; & regis genero & millenario hec impẽdi: nõ hosti. Hęc dicẽs sacerdos: nequaq̃ satisfecit saul. Qui cũ esset in magno terrore neq; confessionẽ vestram; vera Doech accusauit abimelech sacerdotem recepisse dauid ꝙ re saul ipsum interimi iussit. Excusatio Abimelech saulis increpanti.

credens nullis armatis circunstantibus vt eum cum sua cognatione perimerent. Cumq; illum presume-

Docch alijs recusantibus abymelech eiusq; progeniem occidit & abiathar eius filius solus euasit.

rent contingere sacerdotem sed diuinitatem formidarent potius q̃ vellent regi parere tunc syro doech rex sacerdotis imperauit interitum. Qui sumẽs suemalitie similes occidit abimelech eiusq; progeniem Erant autem omnes quasi trecenti quinq; Quo facto:misit quoq; saul in ciuitatem sacerdotum nobã & omnes occidit non mulieri non infanti non alij pepercit etati eamq; succendit:vnde filius abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus est. ¶Hęc siquidem contigerunt sicut deus sacerdoti hely prophetauit propter iniquitates duorum filiorum eius dicens prolem eius radicitus euellendã. ¶Porro saul rex crudele sic opus efficiens & totam generationem sacerdotalem interimens & neq; infantibus misericordiam:nec senibus reuerentiam habens sed & ciuitatem diſperdens: quam patriam prophetarum sacerdotemq; nutricem diuinitas elegerat:& solam tales viros habere decreuerat:hoc actu omnes fecit agnoscere & humano modo considerare:q; donec fuerint aliqui simplices & humiles: nec fuerit abusi natura nec volũtatẽ suã implere presumptuerint mansueti atq; mittes sunt sectanturq; solam iusticiam:& circa eam omnes studeant habere deuotionem. Tunc etiam in diuinitate confidunt quia omnibus que sunt in hac vita presens est:& nõ solum opera sed etiã mentẽ vnde procedunt hęcanteq̃ fiant aperte considerat. Cum vero ad potestatẽ veniunt & superbie cumulo dilatantur:tunc omnibus illis exuti & velut in scena vultus & mores & moderationem actuum reponentes: suscipiunt audaciam superbiam:& contemptum rerum humanarũ & diuinarum. Et dũ precipue pietatem iusticiamq; dei spernunt:& in omnibus que cogitant aut agunt sibimet arrogauerint:tũc quasi nõ videat eos deus aut certe potestatem eorum non habeat pessime grassantur in actibus. Et quicquid aut audire metuunt:aut odio habẽt respuũt, que aũt irrationabiliter diligunt hęc firma:vera & hominibus placita simul & deo credunt. De futuris vero rebus nullus eis fit sermo:sed eos qui pertulerunt multas laborum miserias exhonorant:& eos habentes odio simul inuidiam his conflant ducentesq; eos ad mediũ nõ solũ adeptos honores eis auferũt:sed per calumniã etiã vita eos priuare nituntur puniuntq; non propter opera digna supplicio: sed derogationibus & accusationibus nequaq̃ examinatis extinguntnon quos oportet hęc pati:sed in quibus iniuste nituntur vlcisci. Hoc igitur nobis saul filius cis qui primus post illã optimam ducum rempublicam regnauit in israhel manifestum esse monstrauit occidens trecentos sacerdotes atq; prophetas pro suspitione quã: habuit abimelech deficiens etiã eorũ ciuitatẽ: & studens quodãmodo deum sacerdotibus ꝓphetisq; priuare:dũ tantos simul occideret:& neq; patriã eorum manere permitteret:vt post illos potuissent oboriri. ¶Abiathar itaq; abimelech filius qui solus fuerat de sacerdotibus a saul interfectis ereptus fugiẽs ad dauid erumnam suorum omnium & patris interitum declarauit. Qui ait non se hęc eis ignorasse futura:sed videns doech suspicatũ fuisse quẽ sacerdotẽ regi declararet:seq; dolebat quasi huius calamitatis auctorem:& poscebat vt apud eũ de cetero cõmaneret: tanq̃ qui in alio loco latere non posset.

Nota insolẽtias principum.

Abiathar ad dd recurrit fugiẽs.

¶Vicit dauid philisteos ceilanos liberans vbi a saule obsidetur sed eum fugientem in desertũ ziphin psequitur quẽ accusauerunt ziphei quorũ maliciam deuitãs fugit ad desertũ maon. deide (declinato periculo) venit i angustias engadi vbi dauid saulẽ psecutorẽ suũ misericorditer tractauit cuius solũ vestis sũmitatẽ abscidit cũ eũ potuisset occidere quẽ verbis pacificis iniuste eũ persequi arguens quibus saul victus hoc ipsum fatetur ipsum predicens futurum hebreorum regem.

Capitulum.xv.

Vicit dauid philisteos & liberauit ceilanos vbi obsidet a saule.

EO siquidem tempore audiens dauid palestinos ceilanorum prouinciam deuastare consultus est deum per prophetam si eum pugnare p̃ciperet. Quo dicẽte q; diuinitas victoriã p̃misisset cũ suis socijs palestinos hostes inuasit multãq; eorum cedẽ effudit & p̃dã tulit. ¶Cumq; apud ceilanos esset donec areas suas fructusq; sine timore colligerent regi saul nunciatũ est q; apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus apud quos gestum est celari nõ potuit:sed fama etiam ad extraneorum auditus aduenit & apud regem vsq; delatus est Gauisusq; est saul cum audisset dauid in ceila commorari dicens deum illum eius manibus tradidisse quando coactus sit venire in ciuitatẽ murum & portas & seras abentẽ omni populo vt ad ceilam vnanimiter conuenirent:& obsidentes eã capientesq; dauid interimerent. ¶Hęc itaq; sentiens dauid & agnoscens a deo q̃m eum forent saul tradituri celitie sumẽs quadringentos qui cum eo erant de ciuitate profectus est i desertũ ziph. Et rex quidẽ cũ audisset eũ fugisse de ceila ab eius persecutione cessauit. Dauid autem surgens exide venit in quẽdã locum ziphin qui vocatur noua:vbi ionathas filius saul veniens ad eum & osculatus securũ eum esse dixit & spẽ bonã habere futurorũ nec p̃sẽtib⁹ rebus eũ debere deficere q̃m regnaturũ fore & habiturũ sub se hebreorum omnium potestatem q̃m gratiosa essent que cumq; magnis laboribus euenirent. Et rursus iusiurandum celebratum est inter alterutros pro deuotione vite totius & fidei & deum vocans testem ionathas: maledixit sibi si transcenderet constitutũ:& in contraria mutaretur. Tunc dauid ibidem relinquens paululum a timore & solicitudine releuatum ad saul ipse reuersus est. ¶Ziphei vero volẽtes gratiam prestare saul indicauerunt ei apud se commorari dauid promiseruntq; vt si veniret illum

1.R.6.23

1.R.6.23

Fugit dauid in desertũ vbi psequitur eum saul & visitat a ionatha qui iterũ fedus inierunt.

Ziphei accusauerunt dauid.

Gigantes sunt pro magnis laboribus euenire.

A ei contraderent: quod ſcilicet dum anguſtias ziphinorum apprehendiſſet: non poſſet vlterius alibi deuiare. Quos laudauit rex & gratias egit indicantibus inimicum eiſq; pollicitus eſt non tarde ſe eorum compenſare deuotionem. Miſitq; qui quererent dauid & deſertum omne perſcrutarẽtur dicens etiam ſe cõtinuo ſecuturum. Et illi quidem qui directi fuerant pro inueſtigando & capiendo dauid precedebant regem ſtudentes fauore ſuo non ſolum nunciare inimicum ſed etiam manifeſtatum in regia poteſtate contradere. Hi tamen iniuſta. & maligniſſima voluntate fruſtrati ſũt. Qui cum nihil male ſuſtinere potuiſſent ſi non hunc indicaſſent: ſed propter blãdimenta virum religioſum & ad mortẽ iniuſte queſitum & qui latere poterat prodiderunt: & ſe contradere promiſerunt. ¶ Cognoſcens autem dauid malitiam ziphinorum & regis inuaſionem anguſtias quidem illius reliquit fugit autem ad petram maximam in deſerto maon conſtitutam. ¶ Cumq; ſaul eum ibi perſequeretur: cognouit in itinere dauid
1.r.c1 illis a nguſtijs diſceſſiſſe qui ad aliam petre partẽ. Et cum ſaul ex alia parte conſiſteret vt eum pene iam capere potuiſſet audiens paleſtinos hebreorũ regionẽ valde vaſtare a dauid perſecutione diſceſſit: & cõtra eos qui naturaliter hoſtes erant dimicandũ magis neceſſariũ iudicauit q̃ inimicum proprium perſequendo vaſtationẽ ſue terre deſpicere. ¶ Sic igitur dauid inopinabiliter declinato periculo. venit ĩ anguſtias engadi: Cum vero ſaul expuliſſet alienigenas: venerunt qui nũciarent ei dauid i engadi mõtibus habitare. Qui ſumẽs tria milia armatorũ abijt ſuper eũ. Et cũ nõ eſſet procul a locis illis vidit ibi
1.r.c4 B. ca iter ſpeluncam profundã atq; rotũdam multa lõgitudine & latitudine nimis apertam in qua dauid cum trecentis erat abſconſus. Dumq; ſaul naturaliter vẽtris purgandi neceſſitate cogeretur: ingreſſus eſt in eam ſolus. Quẽ dũ vidiſſet quidã hominum dauid: & dixiſſet in eius inimicum tẽpus a deo datũ & ſuaderet vt vltionis cauſa ſaul caput abſcideret quatenus graui pſecutiõe & miſeria priuaretur ſurgẽs dauid abſcidit quidẽ ſũmitatẽ veſtis ſolũmodo qua ſaul erat indutus & repente penitentia tactus ait nõ eſſe iuſtum vt ſuum occideret dominũ: & qui ſcilicet a deo fuerat regnare p̃ceptus. Nã licet iſte iquit circa nos malignus exiſtat: me tamẽ apud eum non decet eſſe talẽ. ¶ Cũq; ſaul de ſpelunca fuiſſet egreſſus accedens dauid exclamauit a longe petẽs vt ſaul audiret. Conuerſo autẽ rege adorauit eum ſecundũ morẽ proſtratus in terra: & ait. O rex non te oportet malignas & falſas derogationes confingentibus aures accomodantẽ illis quidẽ credere: & in ſuſpitionẽ diligẽtes te ducere: ſed teſtẽ verũ habere: & magis operibus affectũ cõſiderare cunctorũ. Derogatio nãq; multorũ eſt deuotionis vero clara probatio actuũ veritate conſiſtit. Et ſermo quidẽ cũ iuſlibet in vtroq; habet ſimilitudinẽ veritatis & falſitatis opera vero nudũ habent veritatis intuitum. Cõſiderare igitur ex iſtis qualis ego circa te tuamq; domũ ſim: & q̃ mihi oportet credi & non accuſantibus & dicẽtibus ea quę neq; animo concepi neq; facere potui. Cur apponis perſequi animã meã: & nihildie noctuq; aliud cogitare niſi anime mee interitũ quã iniuſte pſequeris. Quõ enim nõ falſam opinionem de me ſũpſiſti: quaſi te occidere voluerim. Aut quõ non impie agis in deũ occidere concupiſcens: & inimicũ tuum credens hominẽ qui poteſtatẽ habuit hodie te punire & a te penas exigere noluit cũ tẽpore ad hęc vſus eſt oportuno. Quod ſi cõtra me tibi idẽ licuiſſet nequaq̃ ſic abiẽs preteriſſes. Quãdo enĩ tue veſtis inſcidi partẽ: potui etiã capui aufferre Et oſtendens pãnum veſtis eius rei fidem exhibuit. Et ego inquit iuſtam vltionem retinui: te vero in iuſtum cõtra me habere odium noueris. Sed deus hęc iudicet ex nobis & vtriuſq; noſtrũ arguat voluntatem. ¶ Saul aut em vitam ſuam inopinabiliter ammiratus fuiſſe ſeruatam humilitatẽ iuuenis naturã q; eius obſtupeſcens: ingemuit Cumq; & dauid hoc feciſſet: reſpondit cum gemitu ſaul illum potius eſſe
C iuſtũ. Tu inquit cauſa bonorũ mihi fuiſti ego tibi calamitatũ: & vero oſtendiſti hodie priſcorũ te habere iuſtitiã. Quis enĩ inimicos ſuos in deſerto cõprehenſos ſaluãdos eſſe duxerit. Confido namq; q̃ deus regnũ tibi cõſtruet & oĩm hebreorũ poteſtas expectat ſi; da mihi iuriſiurãdi fidẽ ne meũ gñs extermies & q̃ nõ habẽs malorũ memoriã ſtudeas meum germẽ eradicare ſed vt meã domũ ſerues. Iurante vero dauid qđ poposcerat: ſaul qđẽ ad ꝓpriũ ẽ reuerſus iperiũ dauid aũt cũ ſuis abceſſit in anguſtijs maſpha ¶ Mortuo Samuele qui iuſte ſolus hebreis .xij. annis p̃fuit & cum ſaul decem & octo miſit dauid nuncios ad nabal abigail pulcherrime & honeſtiſſime mulieris virũ in honeſtum & ingratum vt eum ſalutarent optantes vt aliquid ſua largitate p̃beret quibus inhumane reſpondes opprobria in dauid adijecit vnde iratus dauid ibat cõtra nabal ipſum & omnẽ eius poſſeſſionẽ exterminare ꝓponens ſed prudẽs abigail ipſi cum victualibus obuiam veniens pacificauit atq; paulopoſt nabal pre triſtitia mortuo dauid ipſe abigail vxorem ſibi aſſumpſit.

Fugit dauid ad deſertũ maon.

Saul cõtra philiſteos dimiſſo dauid iuit.

Iterũ perſequit ſaul dauid habitantem in montibus engadi.

Miſeratio dauid erga ſaulem qui cũ eum occidere potuit ſolum veſtis ſũmitatem abſidit.

Dauid ad ſaulẽ verba pacifica.

¶ Capitulum .xvj.

1.r.c25 IN Occitaq; tempore & ſamuel propheta defunctus eſt vir qui non fortuitum honorem apud hebręos habuerat cuius virtus apparuit etiam in hoc tempore quod pro eius deuotione populus multo tempore luctum duxit circa ſepulturam eius: atq; ſolemnium largitarum ſtudium magnum competẽter exhibuit. Sepelierũt autem eum in patria ſua ramatha in multiſq; fuere diebus non inconuenienter hoc facientes velut extranei

Mors ſamuelis preciosa qui ſolus prefuit. xij. annis & cum ſaul .xviij.

mortem:sed tanq̃ proprium singuli lugentes. Fuit enim vir iustus & natura benignus & propterea magis amicus deo. Qui prefuit populo solus post mortem quidem sacerdotis hely annis duodecim cum D
saul vero rege annis decem & octo Et samuel quidem huiusmodi habuit finem. ¶ Erat igitur quidam ziphinorum de ciuitate maon diues & multa pecora possidens. Trium miliũ namq; ouiũ gregem habebat in pascuis: & mille caprarum: has etgo dauid illesas & sine vexatione suos custodire precepit vt neq; desiderio neq; egestate perdere in loco deserto & abire potuisset & latenter aliquis eorũ vexare presumeret. Super hęc autem illud seruandum dicens vt nihil iniustum fieret: & aliena tangere pessimum iudicarent neq; deum offenderent. Hoc autem dicebat eos homini bono prestare se credens & dignũ eum esse beneficium huiusmodi promereri. Erat enim illi nomen nabal vir durus & studijs malignissimus habens vitam detestabilem. Cui erat vxor bona simul & casta & specie nimis eximia. Igitur ad hunc nabal tempore quo tondebat oues misit dauid viros decem vt eum salutarent & optabat vt hoc multis annis efficeret: & quod esset possibile sibi abeo preberi popposcit cognoscens scilicet a suis pastoribus q̃ nihil eos aliquando nocuerit: sed etiam custodes eorum gregumq; fuerint. dum multo tempore in deserto pariter habitassent: & q̃ eum non peniteret si quid dauid sua largitate preberet. Nabal autem his qui missi fuerant inhumane nimis: & dure respondit. Dum enim interrogasset eos quis esset dauid & respondissent filium iesse ait. Nunc video quia valde in semetipsis superbiũt fugitiui & gloriã tur suos dominos relinquẽtes. Quod cũ fuisset dauid renũciatũ iratus & quadringẽtos quidẽ armatos E
sequi se precipiens: ducentis q̃ rerũ custodia derelictis ibat cõtra nabal iurans illa nocte domũ se & omnẽ possessionẽ eius exterminare. Non solũ enim ob hoc iratus est dauid effectus: quia ingratus nihil dedisset eis qui multam benignitatem circa eũ habuerant sed etiam quia blasphemasset & maledixisset eis a quibus in nullo fuerat contristatus. Interea seruus quidam custos ouium nabal domine quidem sue: illius vero coniugi dixit: quia miserit dauid ad virum eius et non solum nec aliquid ~~velet eum per~~ cipere: sed etiam iniuriam et pessimas in eum dixerit blasphemias dum omni prouidentia & custodia circa eos vsus fuerit in gregibus: affirmãs hoc in malo domini sui & ipsius profuturũ. ¶ Quo dicto: abigail vxor nabal eijciens asinos & oneranseos cunctis muneribus nihilq; marito dicens cum per ebrietatem ipse sensu careret. profecta est dauid. Cui descendenti montis angustias: dauid occurrit cũ quadrigentis viris veniens sup nabal. Quẽ cũ vidisset mulier de asina exiluit: & prostrata i faciẽ adorauit supplicãs vt nequaq̃ verba nabal respiceret qui vtiq; nabal recte vocaretur: quod nomen dementem lingua significat hebrea. Satisfaciebat aũt dicẽs nõ se vidisse qui ab eo fuerãt missi & debere se veniã promereri vtiq; magis ipse ageret deo gratias qui eum a sanguinis humani pollutione phibuit exorabat. F
Nã cũ tu inquit benignus sis: ille vindicat in malignis. Quę enim inquit nabal mala sustineat: sup capita inimicorũ tuorũ euenient. Esto quidẽ mihi ꝓpitius & iudica me dignã per quã hec dona suscipias: irã ergo atq; furorem quem super maritum meum & eius habuisti domum mihi remitte. Hęc enim te decent cũ ills placidus atq; clemens dns & q̃maius est regnaturus. Susceptis aũt ille muneribus ait. O mulier propitius te ad nos hodie deus adduxit. Nam ne futurum videres. Nam cum iurassem domum nabal hac nocte disperdere vt nullus vestrum penitus remaneret: cum vtiq; vir ille ingratus & callidus sit i.r.c.25
circa me & socios meos: nunc autẽ venisti & meum curante deo mutasti furorem. Et nabal quidẽ licet modo propter te relinquatur inultus non tamen effugiet penas: sed alia causa quę eum competit euenniet: ei hec dicens dimisit mulierem. ¶ Illa autem domum reuersa est & inueniens virum cum multis solutum & in ebrietate iacentem tunc quidem nihil horum quę gesta fuerant indicauit. Cui altera die cũcta significauit: & sic eum tristem reddidit vt ad solutionem membrorum & pene ad mortem vsq; deduceretur. Et non amplius q̃ decem dies postea viuens nabal: defunctus est. ¶ Dauid autem audiens mortem eius vltũ se quidem dixit. Nabal vero propria malignitate defunctum & dedisse deum illi penas seq; seruasse ab eis sanguine mundã habẽtem dexteram tunc etiam agnouit q̃ maligni diuinitus vi i.r.c.25
geant & nullus inter hoies despiciatur a deo qui dat quidem bonis similia: malis vero refert digna supplicia. Et mittens ad eius vxorem petit quo eam sibimet copularet. Illa vero his qui missi fuerant dicẽs se non dignam fore vt illius vel pedes tangeret tamẽ cũ omni apparatu proprio venit eiq; cõiuncta est Quę ad hunc honorem venire ꝓmeruit: tam pro modo castitatis atq; iusticie q̃ pro specie sue forme. ¶ Habuit autem dauid vxorem quam primitus duxerat de ciuitate bisar alias ehisar. Michol autẽ saul regis filiam quę fuit dauid vxor: pater eius phalti filio lais coniunxit: qui erat de ciuitate galim.

¶ Accusantibus zipheis dauid in eorum regione esse eũq; ꝓdere ꝓmittentibus saul contra eum venit cuius dormientis castra ingressus lanceã ad caput fixam & stratum pro signo assumens dauid neq; alios ipsum saul occidere ꝓmittens secundo misertus est saul qui suam culpam cognoscẽs dauid gratias egit fugiensq; dauid venit ad Achi Geth regẽ qui ab eo cum suis honorifice est receptus moransq; in ceilla latenter cõtra palestinos insurgens de eorum preda veniebat.

¶ Capitulum.xvij.

Conditio nabal & ihonestas & ingratitudo erga dauid.

Abigail nabal vxoris pulchritudo & hõestas

Responsio opprobriosa Nabal seruis dauid vn de iratus.

Prudentia abigail quę pacificauit irã dauid.

Nabal pre tristicia mortuus.

Dauid duxit abigail vxorem mortuo nabal & michol filiam saul alius duxit.

A Cumq; fuissent hęc gesta quidam ziphinorum venientes ad Saul indicauerunt ei q; rursus in eorum regione Dauid esset: & possent volenti eum comprehendere sua prębere solatia. At ille cum tribus milibus armatorum super eum egressus est. Cumq; superuenisset nox: castra posuit in quodam loco qui dicitur Ceila. Audiens ergo Dauid contra se venire Saul: missis exploratoribus iussit sibimet nunciari ad quem locum iam veniisset. Quibus dicentibus in Ceila eum esse. surgens nocte ita vt lateret suos venit ad castra Saul ducens secum Abisay natum sororis sue saruię. & abimelech getheum. Saul itaq; dormiente circa eum per circuitum armatis & Abner principe militię constitutis: Dauid ingressus castra eius nec ipse peremit eum inueniens stratum eius & lanceam quę erat fixa ad caput eius nec alijs permisit volentibus eum occidere & in hoc vehementer instantibus. sed dicens ordinatum a deo regem occidere esse nimis iniquum: licet ille malus sit vt nec formidet iram quę ei penam oportuno tempore collatura est ab eo qui ei prębuit regnum. retinuit impetum. eum nolens occidere: & pro signo q; potuisset eum interimere. se potius abstinuerit. sumens eius lanceam & vrceolum aquę appositum: dormiente Saul: nullo sentiente in exercitu cūctisq; iacentibus latenter egressus est: cum omnia facere potuisset: quę & ipsum tempus offerret & contra regem digna presumptio suaderet. Transiens vero torrentem: & in verticem montis ascendens vnde potuisset audiri clamans voce magna militibus Saul & Abner principi militię excitauit eos a somno. Nunc enim vocabat & populum. Audiente vero principe militię. & requirentem quis eum vocasset. ait Dauid. Ego sum quidem filius iesse: vester vero fugitiuus. Cur inquit cum sis magnus & apud regem honore precipuus. corpus eius ita custodis: vt somnus sit tibi dulcior q̄ illius salutis effectus. Hęc quippe digna sunt morte atq; supplicio. Dudum enim ingressos quosdam in vestro exercitu super regem & super alios vniuersos non agnouisti. Quere lanceam regis & vrceum aquę: & cognosces, quantum malum vos latuit intrinsecus constitutos

Ziphei Dauid accusant sauli q̄ dere promittentes contra quę Saul &c.

Secūda misericordio Dauid erga Saul qui nō permisit eum occidi sed pro signo lāceam accepit.

¶ Saul autem cognoscens Dauid vocem & videns q; dum eum captum habuisset sopore cōfectum cum stodibus negligentibus non occidit: sed pepercit ei quę iuste perimere potuisset: pro salute sua gratias egit. & rogauit vt confidens nihilq; mali ab eo metuens iret ad propria affirmans credere q; nec semet ipsum aliquis ita diligeret & sicut a Dauid Saul amaretur. & accusans semetipsum q; eum quidem qui illum custodire posset & multa indicia circa eum sui fauoris ostenderet persequeretur iniuste & tanto tēpore hesitantem de anima sua degere in fuga compelleret ab amicis & cognatis propriis desolatum. ipse vero ab eo sepius liberatus non qui faceret: sed eius animam aperte desideraret auferre. Quo facto Dauid iussit vt aliquis veniens reciperet lanceam & vrceum aquę dicens. Deus vtriusq; nostrum &

Saul culpaz suā cognoscens Dauid gratias agit

B actuum iudex sit qui nouit q; etiam presenti die cum te occidere potuisse: tui misertus abstinui. Et saul quidem secundo Dauid manum refugiens ad proprium regnum remeauit. ¶ Metuens autem Dauid

¶ Dauid fugiēs Saul venit ad achi regem geth q eū cū suis honorifice recepit

1.r.c27 si permanens ibi aliquando in Saul manus incideret. decreuit in palestinos discedere. & illic habitare. Tunc cum secentis qui erant circa eum venit ad achim regem Geth. Erat autem hęc vna palestinarū vrbium. Cumq; eum rex suscepisset cum viris & habitaculum prębuisset habente eo simul & duas vxores achinoen & abigail morabatur in geth. Saul autem hęc audiens. vlterius voluntatis non fuit vt mitteret super eum: aut ipse forsitan properaret cum secundo pene tale periculum pertulerit. vt ab illo potuisset potius comprehendi. ¶ Porro Dauid non placuit vt in ciuitate Geth habitaret sed regem rogauit qui eum clementer exceperat vt ei locum aliquem in prouintia donaret: vbi cum suis degere potuisset pudori esse dicens vt in ciuitate maneret. & se ei onerosum existere. Cui dedit rex quendam vicum ficela (alias Sicelech) nuncupatum. Quem vicum ita dilexit vt cum regnasset Dauid. eum ipsi & pueri eius quasi possessionem propriam honorarent. Sed de his quidem in alio loco dicemus. ¶ Tempus ita q; quo commoratus est Dauid in ficela palestine fuit mensium quattuor & viginti dierum. Vnde latenter insurgens contra palestinos in vicina regione constitutos ferritas & amalechitas: eorum prouintiam deuastabat multamq; prędam iumentorum & camelorum sumens reuertebatur ad proprium. Ab hominibus abstinebat metuens ne eum indicarent ad regem: partem tamen prędę ei dono mittebat. Cuz vero requireret rex quos vastasset. predamq; tulisset dicendo eos q ad austrum iudeę conuersantur. & in

Dauid ficelech vicū ad habitādū

In biblia tantuz habetur quattuor mensium.

C campestribus habitant esse se depopulatum satisfecit regi. Sperabat enim q; Dauid odio haberet propriam gentem & seruus eius foret. donec apud eum consisteret.

Modus viuendi Dauid iter infideles.

¶ Philisteis bellum contra hebręos parantibus: amicosq; ad auxilium incitantibus Dauid cum armatis suis (hoc procurante Archi regem) contra hebręos solatium prębere promittit. Saul autem (qui phitones & ventriloquos a regione expulerat) deo sibi non respondente phitonissam consulit: quę animam suscitans Samuelis proximam mortem suam suorumq; filiorum prędicentis & regni sui finem ipsum super oraculo tristantem cibum gustare (vituli carnibus prępparatis) compulit. Cuius mulieris largitatem Sauliscq; magnanimitatem & fortitudinem Author magnis extollit laudibus.

Capitulum decimumoctauum.

Apparatus belli philisteorū cōtra hebreos.

Quomodo dauid promisit regi Achis eu; iuuare contra hebreos. Vide de lyra & additionē & correctionem.

COdem vero tempore palestinis contra israhelitas pugnare volentibus & mitentibus ad omnes amicos vt eis adessent in bello in ceilla vbi congregati erant exituri sup hebreos amicum sibi achis rex geth Dauid rogauit vt cum armatis ei solatium contra Hebreos D.
præberet. Illo vero gratissime promittente & dicente inuenisse tempus in quo eius beneficijs responderet: & susceptionis munus exsolueret: promisit rex custodem corporis post victoriam & belli certamen eum se esse facturum honoris & fidei promissione stu- I.r.c.28
dens voluntatem eius augeret. ¶ Saul itaq; rex hebreorum omnes diuinos & ventriloquos & omnem huiusmodi artem de sua expulerat regione absq; prophetis. Audiens autem palestinos iam esse præsentes & iuxta summam ciuitatis in campo posita castra fixisse. ad eos cum omni exercitu profectus est. cū q; venissent ante montem quendam nomine gelboe: & vidisset ediuerso hostium multitudinem: timore fortuito conturbatus est dum esset eorum exercitus potior & multo melior deumq; consuluit per pphetas. vt ei de prelio & eius fine prediceret. deo autem non respondente: saul magis expauit & animo corruit. malum sibi aperte imminere prospiciens cum vtiq; deum arbitraretur præsentem sibi non esse: iussitq; sibi queri mulierem ventriloquam habentem spiritum & vocantem animas defunctorum: vt valeret agnoscere si in rebus imminentibus prœualeret. ¶ Genus enim ventriloquorum euocando mortuo
¶ Saul cōsuluit phitonissaꝫ sibi deo nō respondente.

Genus ventriloquorum.

tum animas per eas solet poscentibus futura predicere. Cumq; fuisset a quodam famulo nunciatum esse huiusmodi mulierem in ciuitate endon/alias endor/latēs omnē exercitum: exutus veste regali sumēs duos famulos quos nouerat fidelissimos venit in endor ad mulierem rogaut eam vt diuinaret & animam suscitaret cuius ipse dixisset. Muliere vero repugnante atq; dicente non se posse regem spernere: quigenus hoc diuinantium expulisset. sed nec illum benefacere qui dum nihil per eaꝫ fuisset lesus: ei pa- I.r.c.28
raret insidias vt prohibita facientem penę contraderet: iurauit se nec cuiq; eius diuinantiam prodere nec periculum fore. Cumq; iureiurando satisfeciisset non eam debere metuere. iussit vt ei animam Samuelis euocaret. Illa vero nescjens quis esset Samuel. eum ex inferno vocabat. Cumq; apparuisset. Videns B
mulier virum sanctum deo docibilem conturbata est. & tunc eius faciem obstupescens. nonne inquit tu es rex Saul? Hoc enim Samuel ei indicauerat. Quo confitente & perturbationem eius querente: ait vidisse se virum ~~senem formatum~~. Eoq; iubente ad imaginem eius: formam & statum eius quem viderat explanare significauit se senem iam & glorioſum & sacerdotali pallio vidisse circum amictum: ex quibus cognouit hunc Samuelem esse. & procidens in terra salutauit & adorauit. Anima vero Samuel inquirente cur eam amouisset: Saul necessitatem ingemiscebat incumbere & hostes sibi grauiter immi-
nere: & esse in hesitatione rerum præsentium constitutum a Deo vtiq; derelictum/ & neq; responsum promereri/neq; per prophetas/neq; per somnia. & propterea inquit ad te qui mihi pius semper extitisti confugi. Samuel autem videns eum fini vitę iam proximum: ait. Superflue a me aliquid vis agnoscere cum a deo sis derelictus. sed aut regnum tuum quidem a ~~Dauid & in bello victurum~~ te vero tuum q; principatum cum vita esse finiendum quoniam inobediens fueris deo in Amalechitarum bello & eius nequaq; mandata seruaueris. sicut viuens tibi prophetaui. Igitur scito te subdendum & populum inimicis: & te cum filijs die crastina in bello cadentes: mecum esse mansuros. ¶ Hæc audiens saul tristicia faciente loquendi amisit officium & prostratus in terra tam propter dolorem qui ei fuerat indicatus q̄ propter abstinentiam. non enim præcedenti die ac nocte cibum susceperat non facile consurgere valebat. Cum surgeret vix recipientem spiritum coegit mulier vt gustaret. Hoc munus ab eo petens sibimet repensari pro diuinatione quā sub periculo ei prœparabat: cū ei propter timorem ipsius non licuisset quę licet non ignorasset qui fuerit: tamen ei prœualuit vt concederet pro quibus rogauit appositum cibum sumere quatenus recepta virtute ad castra propria remearet. ¶ Cumq; ille refutaret & minis adueraretur in angustia constitutum compulit & persuasit ei & habens vnum vitulum mansuetū suę domui nutritum in quo solo requiescebat eum occidit & carnibus prœparatis: ei vt comederet eiusq; seruis apposuit. Quo facto Saul noctanter ad sua castra reuersus est. ¶ Iustum est autem laudare mulieris largitatem q̄ licet eius ars fuisset a rege exerceri prohibita tamen dum aduenissent domū eius quos nunq; viderat prius non habuit mali memoriam vituperandi eu; qui eius prohibuerit disciplinam: nec F.
aduersata est peregrinum & eius consuetudinem nequaq; habuerat. sed condoluit & consolata est dum eum cognouisset regem & circa quem potuit animis ingrata existere eum potius vt comederet inuitabat. & q̄ ei solummodo in paupertate fuerat: hoc libenter hilariterq; conferebat aliquam retributionem eius expectans non munus aliquod occupans quem proxime moriturum agnouerat cum plerumq; sit natura hominum boni aliquid: aut repensaturis beneficium exhibere: aut a quibus se aliquid credunt accipere his mutuare & bonum est ergo illam imitari mulierem & benefacere cunctis egentibus. nichil arbitrari melius esse. nec amplius aliquid generi humano competere potius q̄ vt Deum propicium & boni largitorem semper habeamus. Igitur de illa muliere dixisse sufficiat. ¶ Sermonem vero nunc

Laudatur mulieris largitas.

faciamus ciuitatibus & populis gentibusq; profuturum & bonis omnibus congruum. ex quo prouocentur vniuersi dari virtutem vniuersę glorię. Qui sapientibus & regibus gentium & pincipibus populorum multum desiderium & studium rerum bonarum adiiciat. & pro salute patrię ad pericula mortis libenter adducat. & cuncta quę videntur grauia doceat esse tenenda. Habeo namq; huius rei auctorem Saul regem hebreorum. Hic enim licet futura iam nosceret & mortem sibi imminere propheta prędicente cognosceret: nec amore vite suum exercitum prodidit inimicis: nec regie contumeliam intulit dignitati. sed potius semetipsum cum omni domo tradens simul & filijs optimum iudicauit cum eis magis cadere pro subiectis pugnando & filijs & vna perire: licet boni ei fuissent: q̃ eos in incerto reliquere. quasi regni successionem & generis habituros. ¶ Is ergo iustus & castus & fortissimus mihi esse videtur. & si quis fuit talis aut fuerit: et cunctorum testimonio virtutis adeptione dignissimus. ¶ Nam eos qui sub spe victorię proficiscuntur ad bellum et incolumes se redire confidunt. quidq; gesserint clarum: Non mihi videntur benefacere qui eos fortes voluerint appellare. Quod et alibi in Hystoriis et alijs conscriptionibus inuenitur q̃is & illi sint approbandi. Magnanimes autem & grandia presumentes et rerum terribilium contemptores soli dicendi sunt omnes qui Saul imitantur. Illi namq; qui nescientes quod in bello futurum est nequaq̃ animo deficiunt. sed incertum semetipsos emittunt: licet aliquid grande faciant non tamen valde mirandi sunt. Cum vero nihil vtile venturum animo cogitatur: sed etiam mors futura prescitur. & hoc solummodo passuri dimicant aliqui neq; terrentur neq; pro mortis periculis obstupescunt. huiusmodi perfecte fortitudinis esse decerno: hoc ergo fecit Saul ostendens quia cunctos
A. B. glorię palmam desiderantes habere post mortem talia conuenit adimplere: & maxime reges quos propter cumulum principatus non solum malos non licet circa subiectos esse: sed neq; mediocriter esse bonos. Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere maximam michi hoc argumento prębente materiam: sed ne diu videar inherere: denuo ad ea reuertor vnde egressus esse agnoscor.

Laudat saulem qui sibi & suis populo suo nõ pepercit.

Qui vere dicẽdi sunt magnanimi & fortes.

Nota bonitatẽ principibus req̃sitam,

¶ Dauid cum palestinorum exercitu veniens suspectus remittitur quo morante Amalechitarũ gens Sicelech vrbem incendunt eam deprędantes duasq; vxores suas & eorum qui cum eo erant accipientes cum filijs in captiuitatem duxerunt. quo desolatus Dauid deum consuluit/victoriamq; cõtra Amalech obtinuit: eorum prędam & hijs qui ad sarcinas manserant sicut his qui ad bellum properauerant equaliter distribuit: distribuendę prędę legem statuens.

Capitulum decimum nonum.

Dauid cũ exercitu palestinorũ venit sed suspectus remittitur.

1.r.c29 DAlestinis igitur castrametantibus per singulas generationes & tribus & satrapas exercitũq; disponentibus. ibat cum suo exercitu rex achis: & post eum dauid cum armatis sequebatur. Et dum duces palestinorum viderent inter eos hebreos quibus aduenissent tunc euocantibus percunctabantur a rege. Qui dixit dauid esse qui fugerat Saul dominum suum. quem ad se venientem ipsę susceperat: & nunc velle sibi beneficia repensare: & Saul interficere: propterea in solatio ipsius aduenisse. Quo dicto culpatus est a ducibus palestinorum eo q̃ virus inimicum ad solatium duxerit. eumq; redire suadebant. ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret. habendo tempus & causam per quam suum dominum placare posset. sed si vellet ei prospicere: remitteret eum cum suis ad locum quem dederat illi prius. Adijciebant autem. Nonne hic est Dauid de
C quo canebant virgines hebreorũ: q̃ dena milia peremisset. Et cum audisset rex gethuri. vtiliter dicta cognoscens vocauit dauid & ait. Ego quidem cum sim testis studij tui circa me atq; deuotiõis. propterea te ad solatium meum adduxi. Principibus autem non placet sed facto die perge ad locum quem dedi tibi. & ibi meam custodi prouintiam. ne quis hostium ad eam accedat. Fit enim animo tuo pars magna
1.r.c30 solatij. ¶ Dauid itaq; iubente regem geth: [illegible] sicela (alias sicelech) Nam eo tempore quo egressus ad solatium palestinorum gens amalechitarum aggrediẽs sicela. fortissime coeperat eam. Qua incẽsa multaq; pręda ex ea & alijs palestinorum regionibus sumpta diceserat. Inueniẽs ergo dauid vastatam omnino prouintiam & omnia fuisse direpta. & duas vxores suas & eorum qui cum eo erant vna cum filijs in captiuitatem ductas continuo vestem scindens flens & gemens cum socijs & amicis ad hoc vsq; peruenit vt etiam dolentibus captiuitatem vxorum ac filiorũ lachrimę nimię eorum fletu deficerent. sed & ipse periculum passus est ita vt a socijs dolentibus captiuitatem vxorum ac filiorum pene lapidaretur. ipsum enim solum rei principem vnusquisq; malorum dicebat auctorem. ¶ Igitur sternebat & mentem suam ad deum. rogauitq; abiathar sacerdotem vt indutus veste sacerdotali consuleret & propheta ret. si persequens Amalechitas comprehenderet & liberaret vxores & filios & vlciscereturin hostibus. Sacerdote vero iubente vt eos persequeretur. consurgẽs cum armatis persecutus est hostes. Cumq; veniret ad torrentem bosor inuenit virum errantem egyptium genere ethiopem & fame defectum: qui tribus diebus in deserto sine cibo permanserat. Primum cibo eum potuq; confortans & reficere faciens. inquirebat cuius esset aut vnde. Tunc quidem ille se genere significauit egyptium & propter infirmita

Amalech/incẽsa Sicelech ciuitate/depdauit eã ablẽte dauid

Dauid desolatus deum cõsulit hostesq; amalechitas psequit.

tem a suo domino derelictum eo q̄ non valuerit sequi. Pariter etiam indicauit se ex eis qui incēdissent
Victoria dauid cōtra amalech. & diripuissent iudeam simul & sicelam. ¶ Hunc ergo dauid habens ducem super amalechitas apprę- D.
hendit eos in terra iacentes & alios quidē prandentes: alios iam ebrios & vino solutos & de re acta &
captiuitate vxorum ac filiorum Israhel prēda gaudentibus & fruentibus deosq̄ suos laudantibus. irru-
ens repente super eos & letitia qua gaudebant frustrauit. Nudi namq̄ & nihil huiusmodi suspicantes
sed ad potum & ad epulum conuersi oēs remissiores erant: & alij quidem mensis adhuc appositis ap-
prehensi super eas extincti sunt: & sanguis eorum cibo permixtus est: alios vero inuicē se ad pocula in
uitantes occidit. multos etiam in soporem conuersos extinxit. Quicunq̄ vero occurrerunt & armis in
In biblia habe- uolui. & ex aduerso consistere potuerunt. Hi etiam facilius q̄ illi qui iacebant in terra nudi perēpti sunt
tur Et percussit Quos ab hora prima interficientes vsq̄ ad vesperam permanserant. ita vt amalechitarum non remea-
eos dauid ave- rent amplius q̄ quadringenti qui tamen in camelis curruscibus ascendentes. vix euadere potuerūt. Eri
sperauſq̄ ad ve puit vero Dauid omnia quę de sicela tulerant hostes: sed & vxores suas & sociorum. Cumq̄ reuerten-
sperā alterius tes venissent ad locum. vbi ducentos qui eos sequi non potuerunt reliquerant ad castra custodienda:
diei. illi quidem quadringenti partem prędę eos accipere non censebant qui secum non fuerant: sed labo-
re molliores extiterant: recipere autem vxores iudicabant. Dauid autem malignam hanc & iniustam
dixit esse sententiam. cum essent digni deo prębente. vt & vlciscerentur in hostibus: & omnem prędam
cum his qui vna ad persequendum egressi fuerant ex equo diuiderent quando ad vasorum custodia;
remansissent. Et ex eo ab eo lex ista permansit. vt tantum accipiant qui custodiunt castra q̄tum illi qui
Equalis prędę pugnant. ¶ Veniens ergo Dauid in sicela: omnibus in iudea amicis & necessarijs prędam direxit. Et va
diuisio & diui- statio quidem sicele & amalechitarum: huiusmodi fuit interitus.
dēdę prędę lex ¶ Palestinis graui pugna dimicantibus contra hebręos Saul rex ab hostibus sauciatus ne viuus ab E
hostibus caperetur ab Amalechita quodam educto gladio ipso regnante, interimitur in Gelboe mon
te filijq̄ eius cum innumera hebręorum multitudine occisi sunt reliquis fugiētibus hebręis. hostes ve-
ro Saul & filiorum mortua corpora exuentes capita quedam truncauerunt corporaq̄ super murum ci
uitatis Bethsani suspenderunt viri autem Iabes cum omni populo flentes eorum corpora sepelierunt.

Capitulum vigesimum.

Animosa saulis & filiorū fortitu do contra philī steos q̄ illo bel- lo mortui sunt. Fuga hebręorū & interitus. Modus mortis Saulis q̄ seipsum interemit ne vi- uus ab hostibus caperetur.

PAlestinis igitur dimicantibus & pugna graui commissa: palestini quidem vlciscuntur: & multos i.r.c.31
suorum hostium peremerunt. Saul autem rex israhelitarum & eius filij fortiter decertantes &
vtentes omni fiducia. tanq̄ gloria eorū in bona morte & in hostium dimicatione consisteret ni-
hilq̄ hoc precio sius esse iudicantes: omnium inimicorum cohortem contra se conuertentes: vndiq̄ cir-
cundati pene sunt extincti. multos tamen palestinorum forti dimicatione perimentes. Erāt autem saul
& ionathas & Aminadab & melchis. ¶ His ergo cadētibus hebręorum populus in fugam conuersus: & i.r.c.31
turpitudo & confusio facta est & interitus grauissimus hostibus vtiq̄ super eos reuertētibus. ¶ Saul aūt
hoc modo peremptus. Dum esset hostium multitudine constipatus: palestinis crebro super eum iacula
dirigentibus. omnes pene prostrauit. paucis exinde fugientibus. Ipse vero clarissime decertatus. & mul-
ta vulnera in se gerens. ita nequaq̄ possent tolerare. nec ferre plagas. semetipsum quidem perimere erat
inualidus. sufficit autem armigero suo vt eū gladio educto perimeret. vt nequaq̄ viuum cōprehenderent i.r.c.31
hostes. Armigero vero non presumēte dīm suum occidere. Ipse gladium suum educens & in terra con-
figens irruit in mucronem. ¶ Et cū nequiret sibi vi vltime mortis inferre cum nec ferrum eius membra
transiret. conuersus & videns quendam iuuenem. requisiuit quis esset quem cū cognouisset amalechi-
tam. rogauit vt educto gladio eum morte q̄li vellet occideret. Quod dum fecisset sublato auro ex eius
brachijs: & corona regali fugit. Videns autem armiger eius saulem extinctum: occidit & semetipsum.
Nullusq̄ de custodibus corporis est derelictus: sed omnes ceciderunt in monte qui dicitur gelboe. Au- i.r.c.31
Gelboe mons. dientes autem hebręi qui habitabant in conualle transiordanem & qui in campestribus ciuitates habe F
bant q̄ Saul cecidisset & eius filij & omnis cum eo periisset exercitus: relinquentes proprias ciuitates:
Crudelitas phi- ad loca occultissima fugerunt. Palestini vero inuenientes vrbes derelictas atq̄ desertas habitauerunt in
listeorū i mortu eis. Cumq̄ venissent hostes exuere: inuenerunt corpus Saul & filiorum eius. Quos expoliantes eorū
os Saul & filios capita truncauerunt & in omnem prouintiam diuulgauerunt hostes suos cecidisse. Quorum arma qui
dem consecrauerunt in templo astaroth: corpora vero suspenderunt super murū ciuitatis Bethsan quę
Sepulti saul & fi nunc Scitopolis appellatur. ¶ Cum vero audissent habitatores ciuitatis Iabes galaad die tertio q̄ trū-
lij per iabitas q̄ cassent Saul mortuum & eius filios palestini. crudele iudicantes eum insepultum despicere. egressi vi-
mortem eorum ri fortissimi & presumptione precipui: cum ipsa ciuitas & corporibus & animabus viros habuerit valde
flentes ieiuniū robustos. tota nocte iter agentes venerunt ad ciuitatem Bethsan. Et accedentes ad muros hostium &
septem dierum deponentes corpus Saul & filiorum eius detulerunt in Iabes hostibus propter fortitudinem eorum
celebrauerunt. nequaq̄ prohibere valentibus aut presumentibus. Viri autem Iabes cum omni populo flentes sepe-

lierunt eorum corpora in optimo loco prouintię quem ſegetem appellant: & ieiunium ſeptem dierum
A cum mulieribus & infantibus ſuper eos celebrauerunt tundentes pectora ac lugentes Regem & filios
eius nec cibum deſiderantes guſtare nec potum. ¶Hunc itaq; finem Saul prophetante ſamuel habuit
q̄ obediens deo non fuit propter mandata quę contra amalechitas acceperat & q̄ Abimelech ſacer-
dotis generationem & ipſum abimelech & ſacerdotum vna peremit vrbem. ¶Regnauitq; ſaul. ſamuel
quidem viuente annis decem & octo: mortuo autem. aliis duobus. qui huiuſmodi habita conuerſatio-
ne defunctus eſt.

Cauſæ mortis Saul.

Saul cū Samue le. xviij. annis & mortuo ſamue leſecūdus annis regnauit.

¶Explicit liber ſextus.

¶Incipit liber ſeptimus qui continet tempus annorum quadraginta.

¶Nunciata Saulis morte dauid nunciantem interfectorē iuſſit interfici qui dauid Sauli ſepulchrō & Ionathę cōſcripſit Epitaphia/vngiturq; in regem a tribu iuda in Ebron iabitas/qui Saul inhumaue-
rant/laudans. Contra quem Abner/ Iſboſech rege in Nonaim ordinantem ordinato/ bellum parat cui Ioab & fratres ocurrentes/ conuentione tamen inter eos duodecim pugnaturis viris vtroq; exercitu eli gendis/vincunt Iſboſech exercitum. Occiditur tamen Aſahel velociſſimus curſu Ioab frater ab Abner qui inducias petit & a ionatha obtinet. Capitulum primum.

¶HISTORIA LIBRI SECVNDI REGVM INCIPIT.

Nūciatur mors Saulis dauid & alioruꝫ quos dē fleuit amare.

2.r.c.1. ¶Redictum itaq; prelium geſtum eſt die qua dauid victis amalechitis reuerſus eſt in ſicella. alias Sicelech Et cum iam ibi duos haberet dies: tertia venit quidā liberatus a pugna quę contra paleſtinos fuerat geſta & qui ſaul interemerat ſciſſaveſte & operto capite cinere. qui cum adoraſſet dauid interrogatus vnde tali modo venerit ait. Ab iſrahelitarū pugna. Q ui bus infelicem terminum prouenuſſe dicebat. & multa quidem hebręorum milia fuiſſe neca ti. & regē pariter eorum ſaul cū filiis interemptum. Significabatq; vidiſſe ſe & hebręorum fugam & fu gienti quoq; regi fuiſſe p̄tem: quem etiam ne cōpręhenderetur ab hoſtibus ipſe rogatus ab eo ſe iugu
B. laſſe fatebatur: q̄m dum gladio ſuo incubuiſſet propter vulnerum magnitudines non ſe valebat occide re. Cū hęc dixiſſet ſigna mortis eius oſtendit. aurū brachiorū regis atq; coronaꝫ quę cū expoliaſſet mor tuū ſaul ei detulerat. ¶Dauid itaq; cū iā diſcrederet ſed aperte mortis eius ſigna inſpiceret veſtē qui dem dirupit: deflens autē & lagentiens. cum ſuis totā diē in fletu & lamētatione protraxit. Cui maior triſtitia nata eſt pro amore ionathę qui ei fideliſſimus amicus fuerat. & ei cauſa ſalutis extiterat. Tātam em̄ virtutē ſui dauid circa deuotionem ſaul oſtendit: vt non ſolum finem eius luctuoſe ſatis habuerit. li cet ſepius per eum mortis pericula paſſus ſit. ſed etiam punierit eius interfectorem. Nam cuꝫ dixiſſet ei q̄ ipſe ſui accuſator eſſet qui regem occiderat. & cognouiſſet quia de gñe amalechitarū eſſet. repēte eū
2.r.c.2 precepit iterimi. ¶Conſcripſit autē dauid epitaphiū ſicut fieri aſſolet in ſepulchris. qd lamentationes cō tineret: & laudes ſaul & ionathę qd etiam vſq; ad meū permanſit tempus. ¶Cum vero hoc modo regi exhibuiſſet exequias: finito luctu per prophetam conſuluit deum quam ei ciuitatem daret ad habitan dum de tribu iuda. Cumq; dixiſſet daturū ſe ei ebron derelicta ſicella alias Sicelech venit ad eam: dedu ctis duabus vxoribus ſuis & qui erāt cū eo cūctis armatis. Ad quem conueniens oīs populus illius tri bus: eum conſtituere regem. Q ui cum audiſſet q̄ ſaul & eius filios ſepeliſſent viri iabes habitatores ga laadis miſit ad eos laudans & approbans eorum virtutem & agens gratias pro ſtudio quod circa defun ctos habuerant: pariterq; dicens q̄ tribus iuda eum conſtituiſſet regem. ¶Abner itaq; princeps militię ſaul: filius autē abner vir efficax & optimus valde natura: cognoſcēs cecidiſſe regē & ionatham & duos alios filios eius. veniens ad caſtra filium ſaul qui relictus fuerat nomine iſboſech arripiens: regem ſuper eos qui tranſiordanem erant & totius populi pariter ordinauit. preter tribū ſcilicet iuda ſtatuitq; regnū eius in terra quę ſecundum patriam quidē linguam vocatur manaim ſecūdum greꝯos autem dicitur ca ſtra. ¶Abner itaq; exinde permouit electum exercitum nimis vt congrederetur cum tribu iuda: iraſce-
C batur enim aduerſus eos a quibus rex dauid fuerat ordinatus. Huic autē occurrit miſſus a dauid ioab filius ſaruię ſororis eius de patre Sar natus. Hic autem erat contra abner conſtitutus princeps militie: cum quo etiam fuerant & ſui fratres abiſay Aſahel: & omnes armati dauid. Itaq; veniens ad quendam fontem in ciuitate gabaa: aciem conſtituit ad pugnandum. Dicente vero ad eum Abner velle ſe proba re quis eorum robuſtiorem haberet exercitum: conuenit inter vtroſq;. vt duodecim viros pugnaturos mitterent: & procedentes inter medias acies. qui ex vtraq; parte ducum fuerant ad certamen electi e ductiſq; gladiis viri dauid & tenentes capita hoſtium eorum lumbos & latera ſuis gladiis perforarunt donec omnes quaſi ex vno conſtituto perimerent. His autem cadentibus. etiam reliquus directus eſt exercitus. Et dimicatione fortiſſima procedente: Abner populus victus eſt. fugientesq; Ioab perſequi non ceſſabant. precipiens armatis vt poſt eorum veſtigia feſtinarent & nequaq̄ occidendo deficerent

Nota miſeratio nē dauid i morte inimici. ſaulis qui iterfectoreꝫ iuſſit interfici.

Epitaphiū ſaul cōſcripſit dauid

Vnctio dauid in regem in ebron a tribu iuda qui iabitis nuncios mittens lauda uit eos &c.

Abner Iſboſech filium ſaul regē ſup iſrahel ordi nauit in manai.

Bellū parat ab ner cōtra dauid cui ocurrit ioab & fratres.

Conuentio iter Abner & Ioab de duodeciꝫ vi ris pugnaturis eligendis &c.

Asahel velocitas commendatur q̄ velocius equis currebat.

Asahel occiditur ab Abner. Abner inducias petit quas ioab concedit.

Numerus mortuorum ex vtroq; exercitu & sepultura.

Bellum inteſtinum fit inter hebreos p̄ualente exercitu dauid. Filij dauid i hebron ſex geniti ſunt.

Occaſio federis abner cū dauid

¶ Abner mittit ad dauid pro federe in eundo. Vxore; Michol repetit Dauid quę ei redditur Abner exhortatio ad populu; vt Iſboſech dimiſſo tranſeant ad dauid.

Abner ad tribū Beniamin quę etiam cōſenſit.

Cuius et iam fratres decertati ſunt proniſſime. Inter quos clarior p̄cipue fuit iunior Aſael qui tantam gloriam habuit in pedum velocitate vt non ſolum homines ſed etiam equos ad currendi certamina ſuſuperaret. Is igitur perſequebatur principem abner recto greſſu in neutra parte declinans. Cumq; reſpexiſſet Abner & conſideraſſet impetum ſequentis. & dixiſſet vt vnius militus arma ſumens ab eius perſecutione quieſceret. & rurſus illę nequaq̄ a ſuo conamine penitus abſtineret: monente illo denuo vt recederet: ne coactus eum percuteret: & ante eius fratrem vlterius fiduciam non haberet. verba eius illo deſpiciente. fugiens poſt tergum lanceam coactus emiſit eumq; repēte mortali vulnere penetrauit. Hi vero qui cum eo perſequebantur Abner cum veniſſent ad locum vbi iacebat Aſael mortuus circunſtantes. nequaq̄ perſecuti ſunt hoſtes. Ioab autem & frater eius Abiſay pertranſeuntes cadauer illius & maiorem ire fomitem contra Abner habentes pro morte fratris: magna vſi velocitate vſq; ad quendam locum nomine Gabaon perſecuti ſunt Abner. Et cum ſol occumberet aſcendens in quendam collem cum tribu beniamin. expectabat hoſtes ſimul. Et abner quidem clamauit & dixit ad ioab: non eū oportere viros contribulos tanto certamine p̄liſs exacuere. ſed etiam fratrem eius aſael deliquiſſe: qđ dum eum moneret vt a perſecutione ceſſaret. nec acquieſceret. propterea percuſſus occubuit. Sapienter ergo faciens ioab & hęc verba ſatiſfactionem eſſe decernēs: miſſa tuba reuocauit exercitum & a vehementi perſecutione retinuit. Et ioab quidem in illo loco moratus eſt. Abner autem tota nocte iter faciens & tranſiens fluuium iordanem venit ad caſtra iſboſech filij ſaul. ¶ Altera vero die ioab dinumerans corpora defunctorum: ſepeliuit vniuerſos. Ceciderunt autem de exercitu Abner milites quaſi trecenti & ſexaginta: de dauid vero decem & nouem & Aſael. Cuius corpus reportantes ioab & abiſay in bethleem & in monumento paterno ſepelientes: ad dauid reuerſi ſunt in hebron. 2.r c.2 E

¶ Bellum inteſtinum fit inter hebreos dauidq; p̄ualeſcente exercitu & filij ſaul defluente Abner ſapiens pro in eundo federe, ſederūt ad dauid nuncios mittens populum & tribum beniamin hortatur vt (Iſboſech dimiſſo) tranſeat ad dauid quibus conſentientibus vt promiſſam iuriſiurandi religione; firmaret venit ad Dauid quem ſplendidę opulentis & precioſis conuiuijs per multos dies refecit. Sed eu; recedentem Ioab amicitię ſigno perdere timens principatum doloſe interfecit. Cui Dauid grauiſſime flens maledixit; eumq; ſepelierunt honorifice in Ebron appoſito ſepulturę epitaphio quo Abner amici conſolati de dauid pacificantur qui etiam excuſationem fecit coram populo. Capitulum ſecundum.

COepit igitur ex illo tempore bellum inteſtinum inter Hebræos fieri: & multo tempore permanſit proficientibus ſemper eis qui cum dauid erant & amplius ad bella creſcentibus. Filij vero Saul exercitus pene quotidie defluxit. ¶ Quo tempore nati ſunt Dauid filij numero ſex: ex totidem mulieribus quorum ſenior qui de achinoe matre progenitus eſt appellatus eſt. Ammon. Secundus autem de vxore abigail, nomine cebal (alias Celeab) tertius abſalon qui natus eſt de machamis (alias Maacha) filia ptholomei regis geſſur. quartū vero de muliere habuit aggith quem vocauit adoniam. Quintum habuit filium Saphatia de abital: Sextum autem Gethiaan de egla natum denominauit. ¶ Cumq; inteſtina bella conſiſterent. Et ſepius ad opera belli contra ſe venirent vtriuſq; regis exercitus. Abner princeps militię filij Saul cum eſſet ſapiens & valde a populo veneraretur: valde deuote egit vt omnes cum Iſboſech eſſent Qui etiam cū eo magna deuotione conſtricti multo tempore permanſerunt. Poſt hęc autem abner in quodam crimine compręhēſus, cuius cauſa fuit q̄ cum ſaul concubina q̄cumberet nomine reſpha filia Achia. culpatur a rege. Qui dolens & grauiter indignatus quod non iuſtam retributionem mereretur ab eo pro quo tanta inſtantia laborabat: interminatus eſt regnum ſe tranſlaturum ad dauid. & oſtenſurum q̄ non ſua fortitudine ſapientiaq; regnaret ſuper eos qui erant vltra iordanem. ſed illius potius, operibus atq; fide. Tunc mittens in Ebron petijt vt a dauid fidei iuſiurandum acciperet & eum ſocium & amicum haberet. promittens ſe perſuaſurum populo vt a Saul filio recederet & ipſum regem totius prouintię conſtitueret. Dauid autem quę poſcebat impleuit. ¶ Letus enim in his quę Abner apud eum egiſſet primum initium fœderis hoc petijt vt ei ſuam vxorem reduceret quam magnis laboribus & periculis comparaſſet: quippe pro qua ſecenta capita paleſtinorum Saul optulerat regi. Et vxorem quidem eius Michol ſublatam falthi cui tuncerat copulata remiſit Abner ad Dauid. vt vxorem ſuam. iuſte reciperet. Conuocatis itaq; ſenioribus plębis & tribunis & millenarijs: hec verba retulit ad eos dicens. Sepius quidem paratos vt ab Iſboſech recederetis & pergeretis ad Dauid: ab hac vos ego voluntate retinui: nunc autem ſi vultis hoc implere promitto ſciens quia Deus per Samuel prophetam Dauid promiſit hebreorum omnium regnum. & prædixit q̄ paleſtinos ille vaſtaret: & ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes q̄ & Abner principis militię voluntatem cum ſua quam & primittus habuerant circa rerum effectus haberet: vnanimes conſenſerunt vt Dauid regno ſe traderent. ¶ Cumq; ad talia conſpiraſſent: conuocauit Abner tribum Beniamin. Omnes enim cuſtodes corporis erant Iſboſech. Quibus etiam iſta locutus eſt. Cumq; mul- 2.R.c.3 F

lum videret ſibi reſiſtere ſed magis ad omnia que vellet ipſe paratos haberet Sumens ex eis viginti ve
nit ad dauid vt promiſſam iuriſiurādi religionem firmaret. fideliora enim erunt que per noſipſos geti
A mus: q̄ que per alios pro nobis aguntur: vt & verba que cum eo haberet principibus diceret & ad om
nem tribum que ipſe per ſe gereret indicaret. Quem dum ſplendide ſuſcepiſſet & per multos dies opu
lentis et precioſis conuiuijs refeciſſet: petijt vt dimiſſus ab eo deduceret ad eum populum. quo preſen
te atq; vidente ei traderet principatum. ¶ Cumq; dimiſiſſet dauid abner adhuc eo ab Ebron non pro
culabeunte venit ioab qui erat pro eo militie princeps. Et agnoſcens quia veniſſet ad regem abner. &
ante paululum dimiſſus eſſet fedetibus celebratis pro regno dauid metuens ne illum quidem in hono
re primi ordinis conſtitueret aut haberet regni participem & cum in rebus alijs eſſet aſtutus & proui
dus. Ille certe proficeret temporibus: ipſe vero decreſceret & militie amitteret principatum viam peſ
ſimam & maligniſſimam cogitauit. Et primum quidem tentauit vt ei detraheret apud regem moneris
vt ſe cuſtodiret & promiſſiones non reſpiceret abner que faceret dicens: vt ſaul filio confirmaret impe
rium: & quia fallacijs & dolo veniſſet ad eum vt vellet ſpem & diſpenſationem regni eius agnoſcere:
& ſic ad propria remeare. Cum vero his verbis non potuiſſet perſuadere regi ne eu3 videret ex hac via
deteriorem ruinam rurſus aggreſſus eſt. Et cum deliberaſſet vt abner interimeret. miſit qui perſeque
rentur eum & comprehenſum dauid nominis preceptione reuocaret. tanq̄ eſſet aliquod ei detecturus:
quod ipſo preſente videbatur oblitus. Abner autem dum hæc audiſſet a nunciſs. apprehenderant eū
eum in quodam loco nomine Syra: qui aberat ab Ebron quaſi ſtadijs viginti: nichil metuens futuroru3
reuerſus eſt. Cui occurrens Ioab ante portam & ſuſcipiens eum quaſi maxime deuotus pariter & ami
cus. Sepe enim fingunt vere ſe eſſe bonos & maligne ſuſpitionis extraneos qui aliquid iniquū temptare
preſumunt: ſegregauit quidem eum ab alijs hominibus tanq̄ ſecreto locuturus. & in locum porte deſer
tiorem ductum cum eſſet ipſe ſolus & abiſai frater eius. euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner
quidem hoc modo a ioab dolo peremptus eſt. pro morte ſicut ipſe dicebat fratris Aſael quē perſequen
B. tem interemerat Abner in pugna facta gabaon: vt tamen veritas habuit pro metu proprij principatus
& honoris quem habere poterat apud regem. ¶ Ex his itaq; habet conſiderare quilibet quāta & qua
lia preſumunt homines propter auaritie zelum. & principatus affectum: cum nulli hec cedere volunt.
Nam concupiſcentes hec adipiſci: per multa mala ad ea perueniunt. Que rurſus metuentes amittere:
multo deterioribus actionibus vt ea retineant implicantur: tanq̄ non ſit equale malum adipiſci velle tā
tummodo magnitudines poteſtatis. & dum aſſecuti fuerit quilibet eius bonis vti: ea rurſus noluerit amit
tere cum in retinendo potius excellior ſit erumna & propterea crudeliora moliantur. & pre timore ne a
mittant que adepti ſunt committere grauiora preſumant. Sed de his quidem breuiter indicaſſe ſuffici
2.r.c.3 at. ¶ Porro dauid audiens interitum Abner animo quidem grauiſſime doluit & coram omnibus teſti
ficatus eſt tendens ad deum dextram ſuam & clamans q̄ non fuiſſet in Abner interitu conſentiens:
nec eius mandato aut conſilio fuiſſet extinctus: & maledicta poſuit valde grauiſſima contra eum qui il
lum occiderat: & domum eius vniuerſam. & eos qui hec egerāt pro defuncto penis eſſe ſubiectos. Erat
enim ſollicitus ne contra fidem & iuſiurandum ageret: que exhibuerat Abner. Precepit autem defle
re & lugere & lamentationem fieri ſuper virum. & eius corpus ſolennibus honorari exequijs: cum ipſe
veſtem is ſuperet ingemiſcens. & ſacco videretur indutus. Het quidem facere precepit precedentes
loculum. Ipſe autem lugens & flens ſequebatur cum ſenioribus atq; proceribus oſtendens deuotionem
circa viuos. & triſtitiam circa defunctos & q̄ non eius conſilio fuiſſet extinctus. Sepelierūt autem eum
in hebron: ve dicentes & conſcribentes lamentationes ſuper eius ſepulchrum. Stans ipſe ſuper monu
mentum fleuit primitus: & alijs hoc celebrare contradidit. Sic autem mors Abner eum afflixit vt neq;
cibum cogentibus amicis ſumeret. ſed iuraret nichil ſe guſtaturum vſq; ad ſolis occaſum. hoc itaq; fa
ctum deuotionem populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo ſuſceperunt: & da
uid cuſtodem fidei crediderunt. & q̄ omni dignitate & rebus ſolennibus eum tanq̄ parentem & ami
cum colere potuiſſent. cui non vt inimico contumeliam fecerat: nec turpi eu3 aut neglecte ſepulture tra
diderat. Omnes ergo optima & mitiſſima regis natura letabantur. vnoquoq; credente talem futuram
C regis in ſe prouidentiam: qualem eum in Abner morte videbat. In his ergo geſtis Dauid preciptiam
gloriam habere videbatur. Vnde factum eſt vt nullus ſuſpicaretur Abner voluntate eius occiſum. Lo
cutuſq; eſt & ad populum q̄ ipſi quidem triſtitia nō fortuita proueniſſet optimi viri ſanciato morte nec
parua detrimenta fore hebreis illius virtute priuatis: qui eos conſilijs optimis & virtute manuum con
tra hoſtium fortitudinem defendere potuiſſet. Sed deus inquit cui cura eſt rerum omnium. vltor huius
ſanguinem deſeret indefenſum. Ego vero noui q̄ Ioab & Abiſay ſaruie filijs nichil preualeo facere cū
ſint me ipſo potentiores: ſed vicem eis reddat pro huiuſmodi preſūptione diuinitas. Igit Abner hoc
modo defunctus eſt.

Proditio ioab q̄ ſigno amicitie i terfecit Abner.

Doloſitas Ioab in verbis.

Doloſitas Ioab in facto.

Notandaverba contra cupidos pricipatus et pe cunie.

Maledixit Da uid Ioab occiſo ri Abner eū ſiēs grauiſſime.

Sepultus abner in Ebron.

Conſolantur a mici abner et pa cificantur ex in gēti triſticia da uid et honore mortuo ipenſo.

Dauid ad popu lū excuſatio de morte Abner.

¶Isbosech mortuum Abner deflens paulo post a suis dolose interemptus caputq; eius ad dauid deportatur. Qui interfectores interfici iubet & interfecti caput inhumari quo facto omnes vltro ad dauid venientes seipsos illi tradunt quos grate suscipiens illis opulentissima conuiuia populo vndiq; conuocato preparauit. Conuiuarūq; in tertia vnctione dauid & regni confirmatione per singulas tribus assignatur numerus.

Capitulum tertium.

¶Isbosech mortuum Abner deflet qui paulo post a suis dolo interemptus est

AVdiens autem mortem eius saul filius isbosech non leuiter est afflictus. cum fuisset cognato priuatus: & qui ei causam regnandi prebuerat: multumq; cōdoluit & mortem abner vehementer ingemuit. Sed nec ipse multo tempore super eum vixit: sed a filijs Remmon id est Ban & Naa Rechab passus insidias interemptus est. Isti enim 2.Reg.4 cum essent genere beniamite in priori ordine cōstituti. cogi tauerunt quia si perimerent isbosech. maxima a rege dauid dona & principatum militie aut aliud quoddā munus accipere mererentur. Solumq; reperientes eum meridie dormientem. & neq; presentes esse custodes: neq; puellam que ianuas erat obseruare solita vigilantem: sed & ipsam labore & opere consueto simul & estu in soporē esse conuersam. ingressi domum i qua saul filius dormiebat occiderunt eum: eiusq; caput abscidentes tota die iter egerunt & velut fugientes eos quos leserant: & festinantes ad eum cui erant sua beneficia prebituri & accepturi securitatem: venerunt in hebron. Ostendentesq; dauid caput isbosech commendabant semetipsos quasi deuotos & iterfectores inimici eius imperij. At ille non sicut sperabant eorum scelere delectatus ait. O pessimi viri & vltionem repente suscepturi. nescitis q; ego interfectorem saul peremi: qui mihi eius coronam auream deportauit: licet ille rogatus hoc fecisset ne saul comprehenderent hostes. An certe mutatū me & nequaq̄ huiusmodi esse credidistis: sed quasi letarer cum malignis hominibus & munus crederem pessimas actiones: interfectorū proprij domini & necantium in suo lecto virum iustum qui nihil operatus est mali & vos ipsos in multa E prouidentia & honore glorificauit. q̄propter nunc illi quidez debetis penas a me vero excipietis digna supplicia. qui putastis me libenter mortem illius habiturum. Non enim aliter gloriā meaz sedare potuistis: q̄ vt me talia velle credentis. Cūq; dixisset hec omni eos tormēto puniri iussit. Caput vero isbosech in tumulo abner honore maximo sepeliuit. His igitur finitis: venerunt omnes maiores natu hebreorum 2.Reg.5 ad dauid in hebron: & millenarij & duces eorū. tradideruntq; semetipsos deuotione quam circa eū ad huc viuente saul habuerant recordantes pariter & honorem quem eis cum esset millenarius prebuisset necnon & quomodo per samuel prophetam rex a deo fuerat ordinatus & quomodo Hebreorum prouintiam eius dimicatione contra palestinos habita deus liberari concessit. Ille vero hūc fauorem grate suscipiens. rogauit vt in hac voluntate persisterent. nec eos huius rei causa peniteret. His ergo conuiuijs opulentissime saginatis misit vt omnem populum vndiq; conuocarent. Et congregati sunt ex tribu quidem iuda quasi sex milia octingenti ferentes arma & scuta & lanceas. Isti namq; Saul filio ministrabāt. Quibus pretermissis: tribus iuda regem fecit dauid. Ex tribu autem symeon: septem milia centum. Ex tribu Leui: quattuor milia septingenti habentes principē iudā: cum quibus erat princeps sacerdotum sadoch. cum viginti & duobus cognatis & ducibus. De tribu autem beniamin: armati quattuor milia. ¶Hec enim tribus adhuc sustinebat: credens quemq̄ de genere Saul regnaturum. De tribu autem effrem. viginti milia & octingenti potentissimi & summo robore precellentes. de dimidia vero tribu manasse. sexdecim & octo milia. De tribu autem ysachar: ducenti quidem futura prenoscentes. armati veso viginti milia. De tribu autem Zabulon. armati electi quinquaginta milia. hec enim tribus sola ad dauid tota conuenit. Isti siquidem eadem arma habuerant. que & tribus gad. Ex tribu autem Neptalim: viri insignes & principes mille. armis vtentes scuto simul & lancea quos sequebatur tribus sua. que numero comprehendi non poterat. Ex tribu autem dan: electi viginti septem milia quingenti. Ex tribu F aser. quadraginta milia. Ex duabus autem tribubus & media Manasses que transiordanem habitabāt armati scutis & lanceis & cassidibus & loricis & gladijs centum viginti milia. Sed & reliquę tribus gladijs vtebantur. Hec itaq; multitudo congregata est ad Dauid in hebron. cum multo apparatu panis & vini & omnium que ad cibum pertinere noscuntur & vno decreto Dauid confirmauerunt imperium. Cumq; tribus diebus festiuitatem populus celebrasset & in hebron epulas habuisset. exurgens inde dauid cum omnibus venit in hierosolymam.

¶Venienti dauid hierusalem hiebusei irridentes claudos cecos & leprosos super muros ciuitatis collocantes quos tamen vincit inferioremq; primo ciuitatem capiens communitiones: vt animosiores sint munera promittit & honores. Cunctisq; confendere festinantibus Ioab agnes preueniens arcem. Syon ascendens militie principatu; obtinuit. Sicq; expulsis hiebuseis hierusalem reedificauit dauid eam hierosolymam appellans que prius Solima vocata est ipsiq; confederatur hiram munera mittens & dona Quicq; deum consuluit per prophetā palestinis bellū ei parantibus quos victoriose superauit. Regi. iiij.

Interfectores Isbosech caput eius dauid portauerunt.

Iustitia & virtus dauid.

Dauid interfectores puniri iubet & interfecti caput inhumari.

¶Tertia vnctio dauid in regē super oēm israelē.

Numerus conuiuarum in tertia vnctione dauid & regni cōfirmatione.

A ¶ Veniente dauid hierusalē Iebusei irrident claudos cecos & leprosos super muros ciuitatis collocantes quos tū vincit inferiorēq; primo ciuitatem capiens cōmilitōes (vt aiosiores sint) munera promittit & hōres/ Cūctisq; cōscendere festinantibus Ioab oēs p̄uentēs arcē Syon ascendēs militię principatum obtinuit Sicq; expulsis iebuseis hierusalē reedificauit dauid eā hierosolymā appellās quę prius Solyma vocata est ipsiq; confederatur hirā munera mittens & dona Quiq; deum cōsuluit per prophetam palestinis bellum ei parantibus quos victorioſe superauit. Capitulum. iiij.

2.r.c.5. IEbuseis aūt habitantibus ciuitatē q̄ erāt ex genere chananeorū. & claudentibus eis portas. & cecos aspectu & claudos omnesq; leprosos ad derisionē regis cōstituentibus super muros & dicētibus q̄ prohiberēt eū cecꝰ ingredi ciuitatē: quę tñ agebāt despicientes eū pro maxima munitione murorū. iratus rex hierosolymā obsidere cœpit: & multo studio & labore conari vt eā caperet: quatenus in ipso pricipatus initio suam fortitudinē demōstraret. Interminatus itaq; rex & ipsis & alijs si qui forte haberent aduersus eū resistendi conamē inferiorē ciuitatē magna virtutę cœpit. ¶ Cū
2.r.c.5. q̄ adhuc arcem obtinere non posset. cœpit honores & munera promittendo rex promis ad opus belli cū cōmilitones ꝓuocare vt quicūq; p̄ subiectos colles in arcem cōscēderet eāq; caperet: principatū militię totius populi posslideret. ¶ Cūctis itaq; conscēdere festinantibus & nullo labore pro muneris pro missi retributione tardantibus saruię filius Ioab preuenit vniuersos. & ascēdēs in cacumie clamauit ad regem. exigēs militię principatū. Expulsis itaq; rex de summa arce iebuseis & reedificans ciuitatē. eaq; hierosolymā nuncupauit: & omni tempore in ea sui habitauit imperij. ¶ Tēpus aūt quo super tribū iuda habuit principatum in hebron. fuerunt anni septem & menses sex. Cumq; regnū suū constituisset in
2.r.c.5. hierosolymis: rebus potius clarioribus vtebatur: deo sēp meliora ei prouidēte & gloriā eius latius āpliāte. ¶ Inter hęc autē misit ad eū hyram rex tyri. & amicitias cum eo societatēq; firmauit. Missiq; ei etiā dona: id est ligna cedrina & artifices viros fabros lignarios & instructores: qui regiam domum in hierosolymis construxerunt: dauid autem superiorem muniens ciuitatem: eiq; copulans arcē vnū vndiq; corpus effecit & cunctā muro circundedit. sūper opus autem murorū constituit esse ioab. ¶ Primus ita
B q̄ dauid iebuseis expulsis. Hanc vrbem nuncupauit hierosolymā. Nam sub abraham nostro parēte solyma vocabatur Quidam veroꝺicunt q̄ & homerus polbea hierosolymam nominauit. Ieron enim hebraica lingua munitio est. ¶ Fuit autem omne tēpus quo Ihesus princeps israhelitarum contra chananeos pugnauit: eisq; deuictis terram eorum diuisit hebreis prēter hierosolymam: vnde israhelitę non potuerunt expellere chananeos vsq; dum eos dauid obsediſſet: annorum quingentorum quindecim. ¶ Faciam vero memoriam cuiusdam nomine orphā Ophni viri quidē inter iebuseos valde locupletis qui tamen in obsessione hierosolymorum nō fuerit interfectus a dauid propter fauorē quem habuerat apud hebrēos & quoddam beneficium vel studium quod etiam circa regē ipsum ostēdisse videbatur. quę tamē post paululum oportunius declarabo. ¶ Accepit autem dauid extra eas quas habuit alias vxores & concubinas. & filios genuit numero nouem. quos etiam nominauit. Amna alias Samna Acellon/Natham/Salomonem/Iobar/alias Iobaar/Helliſel/ alias helieb phalnamna/ alias phalna Iuna/alias Iuas/Heliab alias heisalim necnō filiā thamar quorū nouem quidē ex generosis fœminis erāt nati. duo vero quos vltimos nominauimus de concubinis Porro thamar consanguinea fuit absalon.
2.r.c.5 ¶ Agnoscentes itaq; palestini regem factum dauid ab hebreis. venerunt super eum in hierosolymam & apprehendētes conuallē quę vocatur gigantum est enim locus non procul ab vrbe. illic castra posuerūt. Rex autē iudeorum quoniam nihil asq; dei propheta deiq; iussione faciebat: volens agnoscere voluntatem & uelut astipulatorem eum habere. precepit principibus sacerdotum: vt quid deo placeret &
C qualis terminus foret in hoc loco belli eo consulto prędiceret. Quo prophetante victoriam contra palestinos eduxit exercitum & habita pugnę congressione. ipse post tergū irruēs sup hostes: alios robore magnę virtutis occidit: alios effugauit. Nemo tamen credat modicum fuisse palestinorū exercitū super hebrēos: eo q̄ ab hostibus fuerit sic facillie supati & vt nihil aut forte nō dignū aut aliqd mēoria fecerit sz cūcti sciāt oēm syriā & vniuersos phœnices & sup hęc alias multas expugnatas gentes fuisse hac dimicatione communes. Cuius rei hoc maximum erit indicium. q̄ cum sepius iam palestini deuicti fuissent & de exercitu multa milia perdidissent: sine dubio cum maiori veniebant virtute super hebrꝰeos.
¶ Denicq; & hoc prelio victi denuo cum triplici manu sup dauid venerit. & i eodē loco castra posuerut Quo facto. rursus israhelitarū rex consuluit deū de prelij huius euentu. prophetauitq; sacerdos vt i filia quę vocatur planctus retineret exercitum. erant autē nō procul ab hostibus & nec primitus se moueret nec incipet. donec arbores vēto nō flāte mouerētur. Cū vero silua cōcussa fuisset & tps qd ei predixerat deus aduenisset. i nullo moratus egressus ē q̄si iā ad p̄patā certāq; victoriā. Cuius ipetū nō potuit hostiū multitudo sustinere. sz pxia ac pria cōgressiōe i fugam cōuersos palli psequēdo prostrauit quos eqdē psecutus ē vsq; ad citatē gezachē/alias Gazathenā Nāq; horū terminum & regionē vastauit: di-

Dauid veniētes hierusalē irridēt Iebusei claudos cecos & leprosos sup muros ciuitatis collocātes. Dauid inferiorā ciuitatē capiens cōmilitonibus (vt aiosiores sit) munera promittit & honores. Epilogus tēporis regni Dauid In hebrō Anni septem & menses sex in hierosolia āni. xxxvij vt infra habetur. Vnde hierosolima nomiata sit quę prius vocabatur Solima. Epylogus tēporis a Iosue vsq; ad Dauid. Orphā vir iebuseus Filij dauid Hierusalez in biblia ponuntur vndecim & etiam in scola hy. Dauid deū consulit per prophetaz palestinis ei bellū parātibus Victoria prima dauid cōtra palestinos. Secunda victoria ipsius dauid cōtra palestinos dato ei diuinitus signo.

rupit autem eorum castra in quibus multas diuitias comperit: & deos eorum simul exterminauit

¶ Consilio inito de reducenda arche de domo Aminadab in domo Obededom reponitur cui propter eam benedixit dominus quam ad sua regalia fecit apportari fecit dauid quenq; ante eam saltantē plaudentem irrisit Michol quę ex dauid filios non habuit Deinde dauid indignum indicans se domibus habitare cedrinis archa despecta in tabernaculo templū pro eo voluit ędificare Quod ei deus per Natham prohibuit Sed hoc filio reseruatum fore nunciat. D

Capitulum quintum

Cōsilium de reducenda archa de domo Aminadab in hieru salem.

HOc igit̄ bello hmōi qualitate finito: placuit dauid habito cōsilio cum senioribus & pricipibus & millenarijs: vt ex oi prouitia & ex oībus tribubus cūctā pubertatē ad se faceret euocari dei de sacerdotes atq; leuitę exeūtes in cariathiarim: vt archā dei exide in hierosolymā deduceret. & culturā dei dilectā exiberēt sacrificijs & honoribus quibus moris est placari diuinitatē. 2.r.c.6
Quod si regnāte adhuc saul egissent. nichil mali potuerīt sustinere. Igitur oi populo cōgregato sicuti tractauerāt. venit etiā rex ad archā. quā portātes de domo aminadab. sacerdotes. & iponentes supra vehiculū nouū: eā deducere fres suos ac filios cū bobus pmiserunt. Rex autem pręcedebat archā & cum eo populus vniuersus hymnū dicētes deo: & totius prouicię modulatione canentes cū vario sono percussionū: & diuersę saltationis ingenio necnon & psalmis & tubis simul & cimbalis archam deducētes in hierosolymam. Et cum venisset ad quendam locum qui vocatur area cedon accedens ad archam oza: repente ira dei percussus est. Nam cum boues declinassent archam extendens ille manum suam & volens eam retinere. cum sacerdos non esset quoniam attigere pręsumpsit extinctus est. & rex quidem & populus vniuersus affligebatur in morte oza. Locus autem in quo defunctus est. oze cōcisio hactenus appellatur. ¶ Metuens autem dauid & cogitans ne forte hoc pateretur ipse si apud se susciperet archa; in ciuitatem quę pertulerit oza qui eo q; solummodo manum ad eum pertenderat ita videbatur extinctus: archam quidem non suscepit ad semetipsum in ciuitatem sed pręcepit vt in agroviri cuiusdam iusti: nomine obededom genere leuitę reconderetur. tribus mensibus ibi mansit. domumq; obededom nimis ampliauit cui deus pro ea multa dona concessit. ¶ Audiens autem rex quoniam hęc pręuenisset obededom & ex priori paupertate & humilitate. opulentię magna vbertate polleret. ita vt zelum circa eum omnes inspicientes haberent. securus q; nihil mali pateretur. archam ad sua regalia deportauit. Quam sacerdotes quidem deferebant. septem vero chori quos rex constituerat pręcedebant. Ipse autem ludebat incessu atq; plaudebat. ita vt etiam vxor eius michol filia Saul regis primi videns eum facientem talia deriderat. Deferentes autem archam posuerunt in tabernacula quę ei dauid cōstituerat. Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas: & omnem populum ad conuiuia conuocauit: ita vt & mulieribus & viris & paruulis distribueret & colliridam panis: & assaturam & agnum frixum & partem immolationis. Cunctisq; populis huiusmodi epulas habens dimisit: ipse vero domum propriam venit. Cui dum astitisset filia saul michol eius vxor pro alijs quidem rebus orauit deū vt ei bona pręberet quę ipse propicius conferre potuisset. culpauit vero illum eo q; tantus rex ludendo saltationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter nudatus. Cui dauid respōdit non vereri facere quę deo placerent: qui vtiq; eum pręposuisset & patri eius & ceteris & ludere sepius & saltare: & nihil quę famulis eius vel ei turpe videretur attendere. ¶ Hec itaq; mychol ex dauid quidem filios minime procreauit iuncta vero ei cui illam pater suus tradiderat a dauid abrepta quinq; filios generauit. de quibus loco proprio declarabimus. ¶ Videns autem rex pene quotidie dei voluntate sua negotia pręmuniri: de linquere se putauit si ipse quidem habitaret in domibus cedrinis & excelsis optima constructione decoratis. archam vero dei in tabernaculo despiceret commorari: ob quam rem voluit templum edificare deo sicut ipse dixerat moyses De quibus rebus cum locutus fuisset natham prophetę ad faciendum opus aggressus est: tanq̄ ei decus in nominibus cooperator existeret. Et cum iam haberet pręparatam ad fabricam templi materiam. illa nocte deus prophetam natham visitauit in somnis pręcepitq; vt dauid diceret quia voluntatem quidem eius & desiderium approbaret: cum nullus primitus cogitasset ei templum edificare. Et ipso quidem approbanti huiusmodi voluntatem non concedi construere tēplum eo q; multis pręlijs decertando esset hostium sanguine maculatus. Post mortem vero eius longa senectute suscipienda faciendum templum a salomone eius filio qui ei foret successurus in regno: cursę ita prosperare sicut pater filio compromisit. & regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum & traditurum. ipsum vero si deliquerit: langore & sterilitate terrę puniēdum. ¶ Hęc vero audiens a prophęta dauid. & letus effectus in eo q; suis nepotibus regnum permansurum fore cognosceret & q; firmissime eius domus clarior foret repente venit ad archam & prostratus in faciem suam adorauit deum. & ex omnibus gratias egit tam pro his quę ipse iam pręstiterat & ex humili ac paupertate tāta regni magnitudie subliarat. & ad glorię culmē euexerat: quā pro regno eius nepotibus ꝓmisso necnon & propter ꝓuidētiā quā hebręis & eorū libertati contulerat. ¶ Hęc cum dixisset & deum laudasset abscessit.

Modus quę reducta est archa Volens Oza tāgere archā obijt

Archa in domo leuitę Obededom recōditur cui bene dixit deus.

Archam dauid apportari fecit ad sua regalia ꝑ sacerdotes quē ãte eā plaudētē irrisit Michol.

Michol filios ex dauid nō hūit.

Dauid indignū iudicās se in cedrinis domibus hitare/ archa despecta in tabernaculo, templū pro ea voluit ędificare.

Prohibuit deus per Natham ꝓphetam dauid templum ędificare ipsius tam voluntatem approbauit.

Gratias agit dauid deo de bona reuelatione.

A ¶ Palestiorū hita victoria cōtra Moabitas bellū pat dā quos deuictēs eis tributa imponit Adrazarumq; Sophie regē Adadū quoq; Sirie regē/aquineo Sirię reges Addadi appellati fūt. sic egyptij ptholomei appellātur) vicit Sirię regionē faciēs sibi tributariam/aureaq; arma tēplo dōauit. Emathenusq; victo. Adrazaro amicitiā dā & conforderationem procurauit. Fitq; dauid Idumea tributaria. Capitulum. vi.

2.r.c. 8 INtermisso siquidē pauco tpe cogitauit: vt bellū palestis iferret. & ne vllā pigritiā aut desidiā generi suo ispiceret; vt sicut ei pdixerat subuersis hostibus. in pace de cetero reliqueret nepotibus suis iperiū. Et cōuocato rursus exercitu. denūciās vt eēt patus ad bellū: cūctis rite dispositis: surgens de hierosolymis venit ad palestinos. quos dū bello vicisset & multā prouintiā tenuisset ad tociscetq; termis hebreorū. bellū cōuertit ad moabitas. Et duas quidē ptes eor exercitus victas dimicādo cōsūpsit reliquos aūt captiuos accipiēs: & ānua eis tributa iponēs. Rursus cōtra adrazar filiū qdē arachi. regē verū sophie cōuertit exercitū. de cuius acie hita cōgressiōe circa eufratē fluuiū. pedestriū qdē pemit q̄ sī vigiti milia. equestriū quiq; milia: cœpitq; currus eius. quor plurios icedit: cētū trūmō reseruauit. ¶ Audiēs aūt damasci rex syrie adadus qdā expugnasset adrazarū. tāq amicus ad eius solatia cū maxio venit exercitu eū sicut spabat ab obsessiōe liberaturus: & cōgressus denuo apud eufratem cōtra dā bello deuictus est. Ceciderūt ei feriētibus eos hebreis de exercitu adadi quasi vigiti milia viri: reliqui vero i fugā conuersi sunt. ¶ Meminit aūt huius regis & nicholaus in q̄rto historiarū libro sic dicēs. Post hec aūt trāsacto iā multo tpe quidā puicialiū noie adatus valde fortissimus in damasco & alia syria pter phoenicā iperauit: & habuit bellū contra dā regē iudeę. Cūq; multis plīs dimicasset nouissime circa eufratē victus ē; qui tūc optimus regū robore & fortitudie videbat. Ad hęc aūt ēt eius liberos dicit quia post illius mortē susciebāt ab alterutris & regnū & nomē. his verbis. Illo siquidē moriēte eius nepotes vsq; ad decimā q̄rtā generationē regnauerunt singulis quibusq; a p̄emox in ipso principio nom accipientibus sicut i egypto ptholomei. Quorū tereius vade potēs & reparevolēs aut pditionē bello illato iudeis vastauit puitiā; quę modo samaria nuncupat. ¶ Non est aūt hystoriographus veritate priuatus. Hic ē vtiq; adatus q pugnauit i samaria regnāte achab aduersus hebreos: de quo post hęc loco suo narrabimus. Igit dā castrametatus ad damascū: oēm reliquā syrię regiōe suę ditiōi subiecit & munitiōes in vniuersa puitia cōstituēs tributaq; eos iferre decernens reuersus est. aureasq; pharetras & arma diuersa quę custodes corpis adadi gerebāt deo dicauit i hierosolis: quę postea egiptior rex Sesach dū pugnas
B set cōtra eius nepotē roboā cepit: & multas alias ex hierosolis secū diuitias ad ppria deportauit. Hęc siq dē dū i loco pprio venerimus sigula quoq; narrabimus. ¶ Rex igit hebreorū deo sibimet cooperāte & ofa bella subdēte. ēt cōtra alias adrazari regis citates castra metatus ē id ē bachā & michoneas al's Machoneas q̄s capiēs magna virtute vastauit. ¶ Inuētūq; i eis est: aurū multū nec nō & argētū. in sup & es quod auro melius eē dicebāt. ex quo etiā salomō illd magnū vas quod mare magnū vocabat effecit: &

2.r.c.8. optios cātaros cū deo tēplū edificasset. ¶ Cūq; rex amasceenus alias Emathenus audisset adrazarū & eius exercitum fuisse vastatū. metuens ne dauid super eū veniret amicicijs & fide eū voluit obligare: misitq; ad eum adarā filiū suum egitq; gracias q̄ inimicus eius adrazarus fuerit expugnatus vtiq; societatem cum eo & amicitias faceret exorauit. cui etiam munera magna direxit. id est vasa antiqua operatione facta aurea & argentea simul & erea dauid aūt fœdō foedere cū Thou regeamasceno. eiusq; dōa suscipiēs: filiū ipsius cū honore cōpetenti vtriusq; dimisit: ea vero quę ab illo fuerant destinata & aurū aliud & argētū qd de ciuitatibus diuersis & gētibus habuerat subiugatis secū portās dicauit deo: Nō autem ipsi solūmodo dimicāti & exercitū ducenti victoriā contulit deus sed ēt misisset Abessa fratē Ioab cū magna manu in idumeā p illā quoq; victoriā ei cōcessit idumeorū decē & octo viros abessa dimicādo pemit Tūc ei oēm idumeā rexi sua ditione pcipiēs: tributa p terra & p vniuscuiusq; capite ab eis accipiebat. ¶ Erat aūt vir naturaliter iustus & iuditiorū cōtēplatione verissimus. Pricipē vero totius exercitus hūit Ioab: ad cōscriptiōes gestorū iosaphat filiū achil alias Agilud. Instituit autem de domo phineęs pricipem sacerdotū abiathar. qui eius auxs erat: scribā vero fecit Saraiā Hic etiam banaię filio iojade custodū corporis p̄buit pricipatū: Seniores autē filij eius circa corpus & eius custodiam erant.

¶ Recordatus dauid conforderationis & amicitię Ionathę Memphibolech Ionatę filiuq (cui & Micham filius erat/conuiuam suum facit paternamq; domum & omnem possessionem condonat eiq; gubernatorem. Sibam constituit & famulum. Capitulum septimum

2.r.c.9. BRecordatus ē aūt ēt fœderis & iurisiurādi qd habuerat cū Ionatha filio saul & amicitiarum atq; studij illius oblitus non ē. Nā iter alia bōa erat ēt mēor eorū quiet p̄tento tpe bñficia p̄buisset. Præcepit igit regni si aliqs de saul gñe supesset: cui retributiōis debitū p ioathę amicicijs repēderet Et cū qdā fuisset adductus de domo saul q potuisset scire si quis ex eius gñe adhuc supesset: iterrogauit si aliquē nosset viuere de cognatiōe Ionathę. vt p bñficijs illius ei sua mūera repēderet. Qui rndit reliqtū eius filiū pē noie mēphibolech vestigijs dauid cātē. Is eni dū pf eius & auus nūciati fuissēt i bello

¶ Dauid cōtra Adrazarum regem Sophine quem vincit.

Victus rex Syrię per dauid.

Nicholaus hystoriographus de Addado.

Adadi reges Syrię dicti sicut in egypto ptholomei.

Adadus nepos huius Adadi cōtra Achab bellum habuit

Syrię regionem dauid tributariā fecit armaq; aurea tēplo dōauit

Es auro melius ex quo Salomō vas qd mare magnum vocabatur fecit.

Cōgratulatio regis Thon ipi dauid & conforderatio cum illo

Officiariorū dauid nomina.

A

Recordatus dauid fœderis Ionathę & amicitiarum quęrit si supersit quis de domo Saul.

occidisse a nutrice sua raptus. & ea fugiēte lapsus ex eius hūeris: gressusq; valde vexarat. Dūq; cognouisset apud quā nutriretur: misit ad amathir ciuitatē Iodabar apd quā ionathę filius alebat. Quo facto, venit mēphiboseth ad regē: & pstratus i faciē adorauit eū. Dauid aūt iussit eū habere fiduciā & sperare meliora. deditq; ei paternā domū & oēm substātiā quā saul auus eius possederat. fecitq; eū cōuiuā suū. ꝑcipiens vt nullo die ab eius mēsa recederet. Cumq; puer adorasset & retulisset gratias pro verbis pariter & pro ꝺonis. vocauit dauid siba: dicens paternam se domum & oēm substantiam saul ionathę filio condonasse. Illi vero pręcepit vt operaretur terrā & collectos redditus vniuersos in hierosolymam deportaret: atq; quotidie ad mēsam regis deduceret puer. ipsumq; sibā & filios eius quindecim numero & famulos numero viginti. mēphibolech filio ionathę donauit. Hęc itaq; constituente rege. siba famulus adorans & cūcta se ꝓmittens facturū esse dicessit: ionathę vero filius i hierosolima habitauit: habēs cum rege cōuiuiū cui omnis diligentia veluti filio regis exhibebatur. ¶ Habuit & filiū quē appellauit michā Ergo qui relicti fuerant de genere saul & ionathe: hunc honorem apud dauid habuisse noscuntur.

Syba gubernator & famulus cū familia sua assignatur Mēphiboseth.

Micham filius memphiboseth

¶ Dauid ad Ammonitarum regem (eius mortuo patre) pro innouāda amicitia nuncios mittit quos iniuria afficiens media barbę abscissa parte vestiumq; parte ad dauid remittit vnde iratus dauid contra ammonitas Ioab cum exercitu mittit quos vincit & Syrios qui ad eorum solatium aduenerāt Mesopotamitę quoq; cognita victoria sese dauid tradiderunt. Capitulum octauum

Dauid nuncios mittit ad ammonitarum regem patre eius mortuo pro innouāda amicitia.

ILlo siquidem tempore naas amico dauid ammonitarum rege defuncto, eiq; filio in regno succedente. misit dauid vt eum consolaretur. mortem patris leuiter ferre monens: vtq; amicitię q̄s cum patre eius habuerat permanerent. Quod principes ammonitarum mala voluntate & nō secundum Dauid consilium susceperunt & exacuerunt regem suum dicētes exploratores misisse dauid qui eorum prouintiam & exercitum c. emētię occasione cognoscerēt & cauenda eorum colloquia suaserunt. ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent. ¶ Hęc itaq; credens bene tractasse suos iudices ammonitarum rex. legatos qui a dauid missi fuerāt grauissimis affecit iniurijs. Radens enim medietatem barbę eorum & vestium medietatem abscidens. relaturos operibus & non verbis dira responsa dimisit. Rex autem israhelitarum hęc cognoscens indignatus est. & iniuriam factam sibi nequaq̄ despiciens contra ammonitas parauit bellum. vt contumeliam quę fuerat legatis suis imposita regis periculo vindicaret. ¶ Porro necessarij regis ammonitarum & principes videntes quia fœdera dirupissent: & pœnas pro tali pręsumptione deberent semetipsos ipsos ad prelia pręparabāt. Tunc vero mittentes ad Syrū mesopotamię regem mille talenta sociū eū sub hac mercede fieri popposcerunt. Habebant autē isti reges pedestrium viginti milia Conduxerunt autē & regem prouintię Maacha: & quartum nomine Abistoch sed & isti habebant duodecim milia armatorū Dauid autem non expauit neq; horum solatiū neq; ammonitarū exercitum: securus de deo qui iuste contra eos erat pro eius iniuria pugnaturus. Et cum dedisset ioab principi militię florem totius exercitus. misit eum contra illos ad prelium. Qui circa metropolim ammonitarum caramacham veniens: castra fixit. Hostibus igitur egredientibus & aciem non simul sed in duas partes disponentibus: quorum auxiliatorum quidem manus in campo curio cōstituta esse videbatur. ammonitarum autem exercitus circa portas aduersus hebręos vidēs hoc ioab contraria molitione tractauit. & fortissimos quidem viros eligens: se opposuit syro & regibus qui cuz eo erant: reliquam vero partem fratri suo tradidit Abisai vt contra ammonitarum aciem dimicaret: dicens vt si videret syros sibi & prealere & fortiores esse. acie conuersa ferret ei solatia: si autem illum ammonite opprimerent ipse eum simliter adiuuaret. Cumq; inuitasset fratrem atq; rogasset vt magnanimiter & fiducialiter ageret vniuersa: & grauem verecundiam metuens decertaret. illum quidem cum ammonitis pugnaturum dimisit: ipse autem syros aggressus est. Qui primo quidem fortiter restiterunt. Multos tunc eorum peremit ioab: omnes autem conuertit in fugam. Quod videntes ammonitę metuentes Abisai & eius exercitum non restiterunt sed suos socios imitati sunt & in ciuitatem repente fugerunt.

Syros & ammonitas pugnaturos dimittit ioab

¶ Victoria ioab contra Syros.

Fuga ammonitarum

¶ Hostibus igitur ita deuictis: ioab ad regem claro triumpho in hierosolymā reneauit. Hęc igitur deuictio nō persuasit ammonitis vt bello quiescerūt. neq; tūc cognoscerēt victores & a prelijs abstinerēt. sed mittentes ad regē syrorū Adadezer trans eufratē eū ad solatia cōduxerūt: qui hēbat quidecim principā militię Sobach pedestriū vero octingēta milia & equitū mille. Cognoscens aūt hebręorū rex rursus ammonitas trā exercitū cōgregasse. nō aduersus eos perduces suos pugnare decreuit. sed ipse cū oi virtute trāsiens iordanē fluuiū eis occurrit. Et cōgressus in pugnā vicit egregie & interfecit pedestrium milia quadragita: equitū vero vsq; ad septigētos. Prostrauit autē in acie princip militię chadam nomine Sobach cū quo vulnere mortuus esse dinoscitur. ¶ Mesopotamię vero dum pugna fuisset hoc modo determinata: tradiderum se dauid & dona miserunt ei: & ille quidem saluus est reuersus in hierosolymaz.

Mesopotamitę se tradūt dauid.

¶ Adulterante ocioso dauid cum bersabe vxore vrię ad occultandum adulterium ipsum vriam de prelio reuocat vt vxori copuletur quod remmit indignum iudicans cum vxore requiescere duce suo

& commilitonibus inter hostes commorantibus Quo facto contristatus Dauid ad Ionatham scribit vt vrias in belli periculo ponatur qui litteras portans in bello ab Ammonitis occiditur quo occiso Dauid bersabe accepit vxorem Cuius peccatum deus per Natham parabolicę primo deinde manifeste redarguit Cuiꝰ penitenti & peccatum confitenti deus fecit misericordiã/ Languescenteqꝫ bersabeę filio grauissime contristatus dauid & eo mortuo tristitiam deposuit postea quoqꝫ ex bersabeę. Natus est Salomon.

Capitulum nonum

2.ę.c.11 CVm autem ver inchoasset misit dauid principem militię ioab: vt cum ammonitaruꝫ gente pugnaret. Ille vero proficiscens omnem eorum depopulatus est regionem: & ipsos in metropoli Rabach clausos obsedit. Contigit igitur ea tempestate dauid pessimum vitium cum esset natura iustus atqꝫ religiosus: & patrias leges magna virtute seruaret. Hic enim dum hora meridiana iam ad vesperam declinante in superiora regalia iolito more deambularet vidit mulierculaꝫ specie valde pulcherrimam: & cunctis fœminis pręponendam in domo propria aqua frigida se lauantem nomine bethsabeę. Cuius mulieris pulchritudine ~~delectatus~~ concupiscentiam retinere non potuit. Quam dum vocari fecisset cum ea concubuit. Quę concipiens misit ad regem & vt cogitaret insinuauit quatenus comissum scelus potuisset abscondi. ne secundum legespatrias moreretur adultera. Dauid autem virum eius nomine vriam qui erat armiger ioab. de obsessione bellica fecit euocari. Quo venien te de exercitu hunc de obsessione requirebat. Illo autem referente omnia ei prospera prouenire tollens epulas de conuiuio dedit iussitqꝫ vt pergens ad suam cõiugem in eis recubaret amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum cognouisset rex requisiuit cur post tantum tempus propriam non venisset ad domum: nec ad vxorem dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habebant voluntatem. Cui respondit. non esse iustum vt dum commilitones eius & dux inter castra & in hostium regione dormitarent: ipse cum vxore propria requiesceret: & epulis indulgeret. Et dum ille hęc dixisset pręcepit. vt illa die ibi maneret. altera vero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatusqꝫ rursus ad cœnam vrias a rege & ad ebrietatem vsqꝫ deductus. inuitante eum rege studio frequenti ad copulam. nichilominus iterum dormiuit ad ianuas regis: nullo desiderio concitatus vxoris ¶ Quo facto rex nimie contristatus. scripsit ioab de vria quasi in eo deliquerit. pręcipiens puniendum Significauit etiam vltionis modum ne fieret ipse in suo scelere manifestus. dicens vt in parte qua esset hostium grauis manus & posset pugnando periculum sustinere. ibi eum poneret. Et commisso prelio iuberet cunctos ab eo recedere: vt solus in mortis periculo remaneret. Et cum hoc scripsisset & suo signaculo munisset epistolam. ioab deferendam dedit vrię. Ioab autem litteras suscipiens & voluntatem regis agnoscens: ad locum vbi hostes nouerat fortiter imminere: vriam cõstituit. Dedit itaqꝫ ei quosdam militum optimorum: seqꝫ dixit omnium virtute solatia prębiturum. si forte possent partem muri deijcere & ad interna ciuitatis intrare. Quem petijt vt cum esset miles valde fortissimus: & apud regem gloriam & omnem exercitum haberet. ad hoc non dedignatus accedere: sed potius huiusmodi res agere congauderet. Cumqꝫ vrias fiducialiter agere promisisset assumptis secum seorsum cum eo pugnaturis dixit vt eum solum facta incursione hostium desererent. Hebręis igitur ad ciuitatem accedentibus ammonitę metuentes ne in illo loco in quo vrias constitutus erat venientes inimici muros ciuitatis ascenderent. eligenteqꝫ fortissimos viros: & repente portas aperientes: magno cursu & impetu inimicos aggressi sunt. Quod dum vidissent. omnes qui erant cum vria sicut prędixerat eis Ioab recessere post tergum. Vrias autem dum confunderetur & fugere aciemqꝫ deserere sustinuit hostes. & impetum eorum viuacitate sua susciꝑiens. peremit quidem non paucos. Circundatus autem & captus in medio: vulneratus interijt: cum quo etiam quidam alij de sociis sunt extincti. ¶ His ita gestis nuncios ioab misit ad regem: precipiens eis vt dicerent ꝙ studuisset quidem capere ciuitatem & cum accessisset ad murum multis ibi cadentibus abcessisset: & si quidem iraſceretur: vrię mortem pariter indicarent: Hęc audiente rege & grauiter ferente. & dicente eos incaute fecisse vt ad murum vrbis accederent: cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem: dum vtiqꝫ exemplum haberent filij gedeon abimelech: qui dum turrim Thebes expugnare vellet. violenter a sene muliere petra percussus probaretur extinctus & cum esset vir fortissimus propter difficultatem rei turpiter sic peremptus: q̃ memoria oportuisset eos muros hostium non adire: cum sit optimum apud omnes vt ea quę geruntur in prelijs seu bene seu male memoria teneantur quatenus alia quidē imitanda sint. alia fugienda. Cumqꝫ hesitaret rex. & de casu bellico cogitaret. vrię morte a nunciis indicata. repente ab indignatione cessauit iussitqꝫ vt reuertentes ioab dicerent humanum esse quod contigit. & bella huiusmodi semper habere naturam mutabilem: vt aliquando quidem inimici superiores sint aliquando vero subiecti. De cetero in oppressione prouidendum ne denuo in aliquam partem delinquerent. sed vallis & diuersis molitionibus obsiderent & prevalentes ciuitatem quidem omnino subuerterent & habita-

Adulterium dd occisi cum Bersabeę vxore vrię

Dauid vocat vriam ad occultã dum adulteriuꝫ vt cum muliere copuletur.

Renuit vrias cũ vxore dormire duce suo & commilitonibus iter hostes morantibus.

Scripsit dauid vt vrias ī belli piculo ponatur.

Vrias ab Ammonitis occidit fugientibus

Memoria pretentorum necessaria in exercedis prelijs.

Bella naturã habẽt mutabilem.

Bellorum Natura Mutabilis.

Dauid bersabeę occiso vria accepit vxorem.

Deus Nathā p̄phetę apparuit regis peccatum culpans.

Parabolica Dauid per Nathan reprehensio.

Iudicium dauid in seipsum.

Exponit Nathā parabolem.

tores omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea quę fuerant a rege dicta portabat. ¶ Vxor autem bethsabeę mortem sui viri cognoscens multis eum diebus fleuit. Quiescente vero tristitia eius & lachrymis mox eam rex accepit vxorem. & filius masculus ex ea processit. Quas nuptias deus non liben ter inspexit. sed iratus contra dauid. apparuit in somnis Nathan prophetę. regem culpans in his quę male commiserat. Nathan autem cum esset vir vrbanus & sapiens & cogitaret quia reges dum in iram incitantur amplius eam q̄ iustitię iura respiciunt, interminationes quidem dei tunc tacere decreuit. & alia viro verba vtilia loqui disposuit & dicens ei huiusmodi causam: quid de ea sentiret manifestum sibi fieri postulabat. Duo inquit homines in vna ciuitate degebant quorum idoneus vnus erat. & multos greges iumentorum boumq; & ouium possidebat. Alter pauperculus qui vnam tantummodo agnam habebat quam cum suis filijs enutriebat cum qua etiam cibis proprijs vescebatur & quam non aliter q̄ filiam diligebat. Cumq; hospes ad diuitem venisset nihil de suis pecudibus voluit occidere vt epulas amico daret: sed misit ad agnam pauperis & eam sublatam peregrino conuiuium ministrauit. Hic itaq; sermo vehementer commouit regem. malignumq; pronunciauit illum hominem coram nathan qui talia perpetrasset & quadruplum dixit pro agna iuste redditurum & super hoc morte multandum. nathan autem respondens ait ipsum esse quem ille pati talia decreuisset quia opus malum valde commiserat. Reuelauitq; ei & aperte manifestauit iram dei qui eum regem cunctorum fecerat hebræorum & omnium in circuitu gentium multarum atq; magnarum constituerat dominum & a manibus Saul antea liberauerat dederatq; ei coniuges quibus iuste & legaliter fuerat copulatus. sed quia deum spreuisset & impie conspexisset vxorem & virum eius necandum hostibus tradidisset ideo eum penas exsoluere: & vxores eius ab vno dicebat filios violentias sustinere. sed & ipsum fore eius insidijs expellendū

D

2.r.c.12

Penitenti dauid deus dat miam.

Vir Dei vola

Puero bersabeę langueścente cō tristatus est rex dauid quo mortuo tristiciaz deposuit.

Et dum eius peccatum occulte fuisset gestum illud cunctis videntibus ageretur moriturumq; pariter & puerum qui ex ea esset procreatus. In his ergo rege turbato & valde confuso: & cum lachrymis & tristitia impie se egisse confesso: erat enim deicola vir qui nichil omnino in suavita pręter in casu vxoris vrię deliquerat: miseratus est deus & reconsiliatus ei seruaturum se eius vitam regnumq; pollicitus est. agere penitentiam de his quę fuerant male gesta. Cumq; regi Nathan hæc prophetasset. domum reuersus est. ¶ Puerum vero qui de vxore vrię fuerat generatus grauis diuinitus languor inuasit pro quo rex nimis afflictus cum a cibo septem diebus abstinuisset adhortantibus sepe famulis non commedit. Sed & vestibus atris indutus: atq; prostratus in cilitio iacebat in pauimento: & deo pro salute pueri supplicabat: quia valde eius amabat matrem. Septimo vero die puero moriente non presumebant hoc famuli regi nunciare cogitantes quia si nosceret: a cibo & ab alia sui diligentia potius abstineret. tanq̄ in luctu mortui filij constitutus quippe cum eo languente talia pręstitisse pertulisset. Sentiens autem rex famulos pertubari & ea pati quę precipue solent aliquid celare volentibus prouenire intelligens mortuum puerum: & vocans vnum de famulis. ac veritatem audiens repente surrexit: & sumens candidam vestem venit ad tabernaculum dei. iussitq; sibi cibos apponi. Quo facto multus stupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cum nichil horum puero languente feciisset eo mortuo simul hęc omnia celebraret Cumq; ab eo huius facti causam requirerent: asserens eos nimis indoctos ait q̄ adhuc viuente puero dum spem salutis eius haberet omnia faciebat credens per hæc placare diuinitatem quo defiente a vita tristitia nichil prodesset. Quod cum dixisset. regis sapientiam laudauerunt. ¶ Post hæc autem ingressus est ad mulierem bethsabeę. Quę concipiens: masculum filium procreauit: quem iubente nathan propheta salomon appellauit.

E

2.r.c. xij.

Causa tristicię depositionis dauid i morte pueri qui tantū tristabatur ilāgore

Natus salomon ex bersabeę.

F

2.Re.c xij.

¶ Dauid Ammonitas victoriosissime superante Rabach ciuitatē depopulauit coronāq; regis Ammonitarū pręciosissimā tulit quā sp decetero in capite gestabat Dauid. Quo reuertente in hierusalem Thamar filia sua Absalon soror ab Ammon fratre turpiter amata stupro & violentia defloratur quamq; statim odio Ammō persecutus obprobriose expulit. Quod vbi Absalon cognouit eam in domo recipiens tandē fratrē Ammon pro sororis stupro insidiose iussit occidi Dauidq; filij audita morte maxime tristatus est Absalon quoq; interempto fratre ad maternum auum fugit in Gessur.

Capitulum.x.

¶ Dauid contra Ammonitas mittē ciāte Ioab venit quos victoriosissime superauit Rabach ciuitate depopulata. &c.

DOro ioab ammonitas obiessione fortiter affligebat aquā eis auferens & rerum ceterarum vbertatem multum q; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico namq; puteo bibebant oēs & licet illis forte esset auxiliū: ne tñ deficerēt. nō eo largius vtebātur. Quo facto: scripsit hęc regi. significans & rogās eū vt veniret ad ciuitatē quatenus victoriā suo nomini designaret. Quod dū scripsisset ioab. approbās eius voluntatē rex & deuotionis fidē supto secū exercitu venit vt Rabach depopularet vrbē. Hāc dū bellica lege cœpisset milites eā vastare prmisit Ipse vero tulit coronā regis āmonitarū habētē pondus auritalētū & lapides pręciosos & i medio sardonicem quam semper dauid gestabat in capite. Multa siquidem & alia pręciosa in ea compert ciuitate. viros aūt eius tormentis affecit, Hoc itaq; modo etiā alias ammonitaruz vrbes q̄s cœpit euertit.

De violenta z stupro qđ mulier Ammon soroꝛi sue Thamar

A ¶ Reuertente igitur in hierosolymam rege: domus eius turpi vitio maculata est. Erat enim illi filia vir- 2.R.C.13
go nomine thamar: pulchritudine valde precipua ita vt omnes speciosas euinceret. Huic autem frater
erat Absalon ex vna genitrice procreatus. quam ammon filiorum Dauid senior concupiuit. Et cum ne
q; propter virginitatem neq; propter custodiam eius suo posset desiderio prævalere: crudeli percussus
vulnere carpebatur. Cumq; eius corpus interiore languore tabesceret. & iam magis colorem permuta-
ret: innotuit Ionathę cuidam cognato eius pariter & amico. Erat vir iste sapiens: & intellectu nimis a-
cutus Videns ergo quotidie ammon non naturale corpus habentem. accedēs interrogauit vt ei causam
huius rei ediceret: dicebat arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; confessus fuisset
ei Ammon passionem suam & quia sororem suam consanguineam concupiscerēt: consilium ei suum
desiderium adipiscendi hoc modo dedit. monens vt egritudinem simularet & venientem ad se patrē
peteret. vt ei sororem destinaret. vt competens egro tanti ministerium exhiberet. Quod si fieret: priua
retur citius a langore. Ammon ergo ponens semetipsum in lecto secundum ionathę consilium simula-
bat infirmitatem. Et dum ad eum visitandum venisset pater poposcit vt sororem ei dirigeret. Quam
cum pater incunctanter iussisset adduci: ea veniente precipit vt ei manti sua faceret panes frixos suaui
ter sedicens ex eius manibus commessurum. Illa vero (vidente fratre) conspersa farina faciens collirid as
easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaq̄ gustauit sed iussit famulos vt omnes a domo repelle-
rentur: vt quasi facta quiete dormiret. Cumq; famuli quod iusserat impleuissent. iussit sororem vt ei ci-
bum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella fecisset. Apprehendens eam vt cum eo
concumberet suadere temptabat. Puella vero clamabat dicens. Noli violentiam facere: nec impieta-
B tem mihi frater inferte: noli leges transcendere & te iniquissima confusione miscere. sed quiesce a tam
iniusto & sceleratissimo desiderio ex quo obprobrium & turpitudo nostrę domui perpetua conferatur
adijciens quia si de hac re loqueretur patri. coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat
volens ad presens impetum eius petulantem declinare: At ille nō acquieuit sed nimietate amoris eius
inflammatus & robore eius passionis valde perplexus vim intulit ei. Quem repente odium post stuprū
sororis inuasit & iniuria perpetrata: eam surgere & abire precepit. Cumq; illa in hoc deteriorem procla
maret iniuriam sibimet irrogatam. nec vsq; ad noctem eam manere permitteret: repente eam iussit in-
de recedere. vt etiam testimonium suę confusionis incurreret. Qua resistente: iussit famulo. vt eam prot
sus expelleret. Illa vero dolens iniuriam simul & violentiam: dirupto collobio quibus antique virgines
vtebantur: habente manicas: & ad talos vsq; perfuso: ne facile viderentur. & cinere aspersō capite ibat
per mediam ciuitatem clamans & ingemiscens violentiam sibimet irrogatam. Ad quam dum venisset
frater Absalon: requisiuit qua causa pro veniente hoc ageret. Et cum sibi factam dixisset iniuriam. qui-
escere & mediocriter ait ferre germanam: & iniuriam non putare q; corrupta fuisset a fratre. Cui dum
satisfactum fuisset: clamare & violentiam suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrem
absalon vidua permansit. Quod dum cognouisset dauid doluit quidem sed cum ammon seniorem fi-
2.R.C.13 lium valde diligeret: eum noluit contristari. Quem absalon crudeliter abhorrebat & latentet opportu-
num temporis vltionis delicti illius expectabat. ¶ Igitur secūdus iam annus corruptionis sororis eius ac
cesserat. & cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatem Balasor: est autem hæc in sorte tribus ef-
frem: rogauit patrem vt cum fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante ne illi grauis vide
C retur existere vel fratris dirigi: supplicauit. Quibus destinatis. iussit absalon famulis propriis vt cum vi-
derent ammon ebrietate dissolutum. nullo aduente interficerent eum nullumq; metuerent. Quo facto
grauis terror cunctos fratres & tumultus inuasit & de se quoq; singuli formidantes: ascēdentesq; in eos
reuertebantur ad patrem. Quidam vero precedens nunciauit patri. quasi cunctos fratres interfecisse
absalon. Tunc dauid (quasi omnibus vere simul extinctis & hoc a fratre) tristicia (que vsq; ad mortem
fere videretur amara) nimis inuasit. Eo dolore neq; causam requisiuit nec aliud quicq̄ post hoc tāti ma
li facinus cognoscere voluit neq; sustinuit sed repente veste dirupta prostratus in terra iacebat lugens
vniuersos filios & qui mortui nunciati fuerant & simul qui eos occiderant. Ionadab vero filius Samaa
fratris Dauid consolabatur eum vt a tristicia tanta recederet: nec crederet alios filios interemptos. quia
nec causa talis existeret. sed esse credibile quia hoc fecisset Absalon in solum Ammon propter Thamar
sororis suę iniuriam. Inter hęc autem sonus equorum & tumultus quorundam venientium eos atten-
tos fecit. Erant autem filii regis qui conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit & præter
spem videns quos ante paulum periisse crediderat: amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & ge-
mitus illis quidem super mortuo fratre. regi vero super filio interempto. ¶ Absalon autem fugiens in
2.R.C.13 gessur ingressus est ad auum maternum. virum prouincię illius potentem. apud quem trium annorum
tempore commoratus est.

¶ Ioab Absalon reuocare procurante mulierem etate prouectam ad regem destinauit quę sub pa-

Thamar Absa-
lon soror ab am
mō fratre turpi-
ter amata.

Consilium Iona
thę datū ammō

Collirida

Stuprum & vio
lētia āmon i tha
mar quā statim
odio p̄secutus ē

Collobium

Desolatio Thā-
mar a fratre vio-
latę.

Absalon p̄pter
raptū sororis in-
fidiosę occidi fe-
cit Ammon.

Maxima dauid
tristicia audita
morte filiorum.

Absalon interē-
pto fratre fugit
ad maternū auū

Dauid berſabeę occiſo vria accepit vxorem.

tores omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea quę fuerant a rege dicta portabat. ¶ Vxor autem bethſabeę mortem ſui viri cognoſcens multis eum diebus fleuit. Quieſcente vero triſtitia eius & lachrymis mox eam rex accepit vxorem. & filius maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus non liben

D

Deus Nathā pphetę apparuit regis peccatum culpans.

ter inſpexit. ſed iratus contra dauid. apparuit in ſomnis Nathan prophetę. regem culpans in his quę male commiſerat. Nathan autem cum eſſet vir vrbanus & ſapiens & cogitaret quia reges dum in iram incitantur amplius eam q̄ iuſtitię iura reſpiciunt, interminationes quidem dei tunc tacere decreuit. & alia viro verba vtilia loqui diſpoſuit & dicens ei huiuſmodi cauſam: quid de ea ſentiret manifeſtum ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit homines in vna ciuitate degebant quorum idoneus vnus erat. & multos greges iumentorum boumq; & ouium poſſidebat. Alter pauperculus qui vnam tantummodo agnam habebat quam cum ſuis filijs enutriebat cum qua etiam cibis proprijs veſcebatur & quam non aliter q̄ filiam diligebat. Cumq; hoſpes ad diuitem veniſſet nihil de ſuis pecudibus voluit occidere vt epulas amico daret: ſed miſit ad agnam pauperis & eam ſublatam peregrino conuiuium miniſtrauit. Hic itaq; ſermo vehementer commouit regem. malignumq; pronunciauit illum hominem coram nathan qui talia perpetraſſet & quadruplum dixit pro agna iuſte redditurum & ſuper hoc morte multandum. nathan autem reſpondens ait ipſum eſſe quem ille pati talia decreuiſſet quia opus malum valde commiſerat. Reuelauitq; ei & aperte manifeſtauit iram dei qui eum regem cunctorum fecerat hebræorum & omnium in circuitu gentium multarum atq; magnarum conſtituerat dominum & a manibus Saul antea liberauerat dederatq; ei coniuges quibus iuſte & legaliter fuerat copulatus. ſed quia deum ſpreuiſſet & impie conſpexiſſet vxorem & virum eius necandum hoſtibus tradidiſſet ideo eum penas exſoluere: & vxores eius ab vno dicebat filios violentias ſuſtinere. ſed & ipſum fore eius inſidijs expellendū Et dum eius peccatum occulte fuiſſet geſtum illud cunctis videntibus ageretur moriturumq; pariter & puerum qui ex ea eſſet procreatus. In his ergo rege turbato & valde confuſo: & cum lachrymis & triſtitia impie ſe egiſſe confeſſo: erat enim deicola vir qui nichil omnino in ſua vita pręter in caſu vxoris vrię deliquerat: miſeratus eſt deus & reconſiliatus ei ſeruaturum ſe eius vitam regnumq; pollicitus eſt. agę ti penitentiam de his quę fuerant male geſta. Cumq; regi Nathan hæc prophetaſſet. domum reuerſus

Parabolica Dauid per Nathan repręhenſio.

Iudicium dauid in ſeipſum.

Exponit Nathā parabolem.

E

Penitenti dauid deus dat miam.

eſt. ¶ Puerum vero qui de vxore vrię fuerat generatus grauis diuinitus languor inuaſit pro quo rex nimis afflictus cum a cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet adhortantibus ſepe famulis non commedit. Sed & veſtibus atris indutus: atq; proſtratus in cilitio iacebat in pauimento: & deo pro ſalute pueri ſupplicabat: quia valde eius amabat matrem. Septimo vero die puero moriente non preſumebant hoc famuli regi nunciare cogitantes quia ſi noſceret: a cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret. tanq̄ in luctu mortui filij conſtitutus quippe cum eo languente talia pre triſtitia pertuliſſet. Sentiens autem rex famulos pertubari & ea pati quę precipuę ſolent aliquid celare volentibus prouenire intelligens mortuum puerum: & vocans vnum de famulis. ac veritatem audiens repente ſurrexit: & ſumens candidam veſtem venit ad tabernaculum dei. iuſſitq; ſibi cibos apponi. Quo facto multus ſtupor eius cognatos & famulos appręhendit: quia cum nichil horum puero languente feciſſet eo mortuo ſimul hęc omnia celebraret Cumq; ab eo huius facti cauſam requirerent: aſſerens eos nimis indoctos ait q; adhuc viuente puero dum ſpem ſalutis eius haberet omnia faciebat credens per hæc placare diuinitatem quo defi-

2.r.c. xij.

F

Cauſa triſticię depoſitionis dauid i morte pueri qui tantū triſtabatur ilāgore

ciente a vita triſtitia nichil prodeſſet. Quod cum dixiſſet. regis ſapientiam laudauerunt. ¶ Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem bethſabeę. Quę concipiens: maſculum filium procreauit: quem iubente nathan propheta ſalomon appellauit.

2.Re.c xij.

Natus ſalomon ex berſabeę.

¶ Dauid Ammonitas victoriosiſſime ſuperante Rabach ciuitatē depopulauit coronāq; regis Ammonitarū pręcioſiſſimā tulit quā ſp decetero in capite geſtabat Dauid. Quo reuertente in hieruſalem Thamar filia ſua Abſalon ſoror ab Ammon fratre turpiter amata ſtupro & violentia defloratur quamq; ſtatim odio Ammō perſecutus obprobrioſe expulit. Quod vbi Abſalon cognouit eam in domo recipiens tandē fratrē Ammon pro ſororis ſtupro inſidioſe iuſſit occidi Dauidq; filij audita morte maxime triſtatus eſt Abſalon quoq; interempto fratre ad maternum auum fugit in Geſſur.

Capitulum x.

¶ Dauid contra Ammonitas mittit loab venit quos victoriosiſſime ſupauit Rabach ciuitate depopulata. &c.

DOmino ioab ammonitas obſeſſione fortiter affligebat aquā eis auferens & rerum ceterarum vbertatem multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico namq; puteo bibebant oēs & licet illis forte eſſet auxiliū: ne tñ deficerēt. nō eo largius vtebātur. Quo facto: ſcripſit hęc regi. ſignificans & rogās eū vt veniret ad ciuitatē quatenus victoriā ſuo nomini deſignaret. Quod dū ſcripſiſſet ioab. approbās eius voluntatē rex & deuotionis fidē ſūpto ſecū exercitu venit vt Rabach depopularet vrbē. Hāc dū bellica lege cœpiſſet milites eā vaſtare prohibuit. Ipſe vero tulit coronā regis āmonitarū habētē pondus auritalētū & lapides pręcioſos & in medio ſardonicem quam ſemper dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidem & alia pręcioſa in ea comperit ciuitate. viros aūt eius tormentis affecit. Hoc itaq; modo etiā alias ammonitarū vrbes q̄s cœpit euertit:

A ¶ Reuertente igitur in hierosolymam rege: domus eius turpi vitio maculata est. Erat enim illi filia vir-
2.R.C.13 go nomine thamar: pulchritudine valde precipua ita vt omnes speciosas euinceret. Huic autem frater
erat Absalon ex vna genitrice procreatus. quam ammon filiorum Dauid senior concupiuit. Et cum ne
q; propter virginitatem neq; propter custodiam eius suo posset desiderio prævalere: crudeli percussus
vulnere carpebatur. Cumq; eius corpus interiore languore tabesceret. & iam magis colorem permuta-
ret: innotuit Ionathę cuidam cognato eius pariter & amico. Erat vir iste sapiens: & intellectu nimis a-
cutus Videns ergo quotidie ammon non naturale corpus habentem. accedēs interrogauit vt ei causam
huius rei ediceret: dicebat arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; confessus fuisset
ei Ammon passionem suam & quia sororem suam consanguineam concupiscerēt: consilium ei suum
desiderium adipiscendi hoc modo dedit. monens vt egritudinem simularet & venientem ad se patrē
peteret. vt ei sororem destinaret. vt competens egro tanti ministerium exhiberet. Quod si fieret: priua
retur citius a langore. Ammon ergo ponens semetipsum in lecto secundum ionathę consilium simula-
bat infirmitatem. Et dum ad eum visitandum venisset pater poposcit vt sororem ei dirigeret. Quam
cum pater incunctanter iussisset adduci: ea veniente precipit vt ei manti sua faceret panes frixos suaui
ter sedicens ex eius manibus commessurum. Illa vero (vidente fratre) conspersa farina faciens collirid as
easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaq̄ gustauit sed iussit famulos vt omnes a domo repelle-
rentur: vt quasi facta quiete dormiret. Cumq; famuli quod iusserat impleuissent. iussit sororem vt ei ci-
bum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella fecisset. Apprehendens eam vt cum eo
concumberet suadere temptabat. Puella vero clamabat dicens. Noli violentiam facere: nec impieta-
B tem mihi frater inferte: noli leges transcendere & te iniquissima confusione miscere. sed quiesce a tam
iniusto & sceleratissimo desiderio ex quo obprobrium & turpitudo nostrę domui perpetua conferatur
adijciens quia si de hac re loqueretur patri. coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat
volens ad presens impetum eius petulantem declinare: At ille nō acquieuit sed nimietate amoris eius
inflammatus & robore eius passionis valde perplexus vim intulit ei. Quem repente odium post stuprū
sororis inuasit & iniuria perpetrata: eam surgere & abire precepit. Cumq; illa in hoc deteriorem procla
maret iniuriam sibimet irrogatam. nec vsq; ad noctem eam manere permitteret: repente eam iussit in-
de recedere. vt etiam testimonium suę confusionis incurreret. Qua resistente: iussit famulo. vt eam prot
sus expelleret. Illa vero dolens iniuriam simul & violentiam: dirupto collobio quibus antiquę virgines
vtebantur: habente manicas: & ad talos vsq; perfuso: ne facile viderentur. & cinere aspersō capite ibat
per mediam ciuitatem clamans & ingemiscens violentiam sibimet irrogatam. Ad quam dum venisset
frater Absalon: requisiuit qua causa pro veniente hoc ageret. Et cum sibi factam dixisset iniuriam. qui
escere & mediocriter ait ferre germanam: & iniuriam non putare q; corrupta fuisset a fratre. Cui dum
satisfactum fuisset: clamare & violentiam suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrem
absalon vidua permansit. Quod dum cognouisset dauid doluit quidem sed cum ammon seniorem fi-
lium valde diligeret: eum noluit contristari. Quem absalon crudeliter abhorrebat & latentet opportu-
2.R.C.13 num tempus vltionis delicti illius expectabat. ¶ Igitur secūdus iam annus corruptionis sororis eius ac
cesserat. & cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatem Balasor: est autem hæc in sorte tribus ef-
rem: rogauit patrem vt cum fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante ne illi grauis vide
C retur existere vel fratris dirigi supplicauit. Quibus destinatis. iussit absalon famulis propriis vt cum vi-
derent ammon ebrietate dissolutum. nullo anuente interficerent eum nullumq; metuerent. Quo facto
grauis terror cunctos fratres & tumultus inuasit & de se quoq; singuli formidantes: ascēdentesq; in eos
reuertebantur ad patrem. Quidam vero precedens nunciauit patri. quasi cunctos fratres interfeciſſe
absalon. Tunc dauid (quasi omnibus vere simul extinctis & hoc a fratre) tristicia (quę vsq; ad mortem
fere videretur amara) nimis inuasit. Eo dolore neq; causam requisiuit nec aliud quicq̄ post hoc tāti ma
li facinus cognoscere voluit neq; sustinuit sed repente veste dirupta prostratus in terra iacebat lugens
vniuersos filios & qui mortui nunciati fuerant & simul qui eos occiderant. Ionadab vero filius Samaa
fratris Dauid consolabatur eum vt a tristicia tanta recederet: nec crederet alios filios interemptos. quia
nec causa talis existeret. sed esse credibile quia hoc fecisset Absalon in solum Ammon propter Thamar
sororis suę iniuriam. Inter hęc autem sonus equorum & tumultus quorundam venientium eos attento
s fecit. Erant autem filii regis qui conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit & pretet
spem videns quos ante paulum periſſe crediderat: amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & ge-
mitus. illis quidem super mortuo fratre. regi vero super filio interempto. ¶ Absalon autem fugiens in
2.R.C.13 gessur ingressus est ad auum maternum. virum prouincię illius potentem. apud quem trium annorum
tempore commoratus est.

¶ Ioab Absalon reuocare procurante mulierem etate prouectam ad regem destinauit quę sub p a-

Thamar Absa-
lon soror ab am
mō fratre turpi-
ter amata.

Consilium Iona
thę datū ammō

Collirida

Stuprum & vio
lētia ām on i tha
mar quā statim
odio psecutus ē

Collobium

Desolatio Thā-
mare a fratre vio-
late.

Absalon ꝓpter
raptū sororis in-
fidiole occidi fa
cit Ammon.

Maxima dauid
tristicia audita
morte filiorum.

Absalon intere-
pto fratre fugit
ad maternū auū

Dauid bersabeę occiso vria accepit vxorem.

Deus Nathā p̄phetę apparuit regis peccatum culpans.

Parabolica Dauid per Nathan reprehensio.

Iudicium dauid in seipsum.

Exponit Nathā parabolem.

Penitenti dauid deus dat miam.

Puero bersabeę langueſcente cō tristatus est rex dauid quo mortuo tristiciaʒ deposuit.

Causa tristicię depositionis dauid i morte pueri qui tantū tristabatur ilāgore

Natus salomon ex bersabeę.

tores omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea quę fuerant a rege dicta portabat. ¶ Vxor autem bethsabeę mortem sui viri cognoscens multis eum diebus fleuit. Quiescente vero tristitia eus & lachrymis mox eam rex accepit vxorem. & filius masculus ex ea processit. Quas nuptias deus non liben ter inspexit. sed iratus contra dauid. apparuit in somnis Nathan prophetę. regem culpans in his quę D
male commiserat. Nathan autem cum esset vir vrbanus & sapiens & cogitaret quia reges dum in iram
incitantur amplius eam q̄ iustitię iura respiciunt. ſinterminationes quidem dei tunc tacere decreuit. & 2.r.c.12
alia viro verba vtilia loqui disposuit & dicens ei huiusmodi causam: quid de ea sentiret manifestum si bi fieri postulabat. Duo inquit homines in vna ciuitate degebant quorum idoneus vnus erat. & multos greges iumentorum boumq; & ouium possidebat. Alter pauperculus qui vnam tantummodo agnam habebat quam cum suis filijs enutriebat cum qua etiam cibis proprijs vescebatur & quam non aliter q̄ filiam diligebat. Cumq; hospes ad diuitem venisset nihil de suis pecudibus voluit occidere vt epulas amico daret: sed misit ad agnam pauperis & eam sublatam peregrino conuiuium ministrauit. Hic itaq; sermo vehementer commouit regem. malignumq; pronunciauit illum hominem coram nathan qui talia perpetrasset & quadruplum dixit pro agna iuste redditurum & super hoc morte multandum. nathan autem respondens ait ipsum esse quem ille pati talia decreuisset quia opus malum valde commiserat. Reuelauitq; ei & aperte manifestauit iram dei qui eum regem cunctorum fecerat hebræorum & omnium in circuitu gentium multarum atq; magnarum constituerat dominum & a manibus Saul antea liberauerat dederatq; ei coniuges quibus iuste & legaliter fuerat copulatus. sed quia deum spreuisset & impie conspexisset vxorem & virum eius necandum hostibus tradidisset ideo eum penas exsoluere: & vxores eius ab vno dicebat filios violentias sustinere. sed & ipsum fore eius insidijs expellendū
Et dum eius peccatum occulte fuisset gestum illud cunctis videntibus ageretur moriturumq; pariter & puerum qui ex ea esset procreatus. In his ergo rege turbato & valde confuso: & cum lachrymis & tristi tia impie se egisse confesso: erat enim deicola vir qui nichil omnino in suavita præter in casu vxoris vrię deliquerat: miseratus est deus & reconsiliatus ei seruaturum se eius vitam regnumq; pollicitus est. agę ti penitentiam de his quę fuerant male gesta. Cumq; regi Nathan hæc prophetasset. domum reuertus E
est. ¶ Puerum vero qui de vxore vrię fuerat generatus grauis diuinitus languor inuasit pro quo rex nimis afflictus cum a cibo septem diebus abstinuisset adhortantibus sepe famulis non commedit. Sed 2.r.c.
& vestibus atris indutus: atq; prostratus in cilitio iacebat in pauimento: & deo pro salute pueri supplicabat: quia valde eius amabat matrem. Septimo vero die puero moriente non presumebant hoc famuli regi nunciare cogitantes quia si nosceret: a cibo & ab alia sui diligentia potius abstineret. tanq̄ in luctu mortui filij constitutus quippe cum eo languente talia pre tristitia pertulisset. Sentiens autem rex famulos pertubari & ea pati quę precipue solent aliquid celare volentibus prouenire intelligens mortuum puerum: & vocans vnum de famulis. ac veritatem audiens repente surrexit: & sumens candidamve F
stem venit ad tabernaculum dei. iussitq; sibi cibos apponi. Quo facto multus stupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cum nichil horum puero languente feciſſet eo mortuo simul hęc omnia celebraret Cumq; ab eo huius facti causam requirerent: asserens eos nimis indoctos ait q; adhuc viuente puero dum spem salutis eius haberet omnia faciebat credens per hæc placare diuinitatem quo deficiente a vita tristitia nichil prodesset. Quod cum dixisset. regis sapientiam laudauerunt. ¶ Post hæc au- 2.Re.c
tem ingressus est ad mulierem bethsabeę. Quę concipiens: masculum filium procreauit: quem iubente xij.
nathan propheta salomon appellauit.

¶ Dauid Ammonitas victoriosissime superante Rabach ciuitatē depopulauit coronāq; regis Ammonitarū preciosissimā tulit quā sp decetero in capite gestabat Dauid. Quo reuertente in hierusalem Thamar filia sua Absalon soror ab Ammon fratre turpiter amata stupro & violentia defloratur quamq; statim odio Ammō persecutus obprobriose expulit. Quod vbi Absalon cognouit eam in domo recipiens tandē fratrē Ammon pro sororis stupro insidiose iussit occidi Dauidq; filij audita morte maxime tristatus est Absalon quoq; interempto fratre ad maternum auum fugit in Gessur. Capitulum.x.

¶ Dauid contra Ammonitas nā ciāte Ioab venit quos victoriosissime superauit Rabach ciuitate depopulata. &c.

DOro ioab ammonitas obsessione fortiter affligebat aquā eis auferens & rerum ceterarum vbertatem multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico namq; puteo bibebant oēs & licet illis forte esset auxiliū: ne tñ deficerēt. nō eo largius vtebātur. Quo facto: scripsit hęc regi. significans & rogās eū vt veniret ad ciuitatē quatenus victoriā suo nomini designaret. Quod dū scripsisset ioab. approbās eius voluntatē rex & deuotionis fidē sūpto secū exercitu venit vt Rabach depopularet vrbē. Hāc dū bellica lege cœpisset milites eā vastare prmisit Ipse vero tulit coronā regis āmonitarū habētē pondus auritalētū & lapides preciosos & i medio sardonicem quam semper dauid gestabat in capite. Multa siquidem & alia preciosa in ea comperit ciuitate. viros aūt eius tormentis affecit. Hoc itaq; modo etiā alias ammonitaruʒ vrbes q̄s cœpit euertit.

De violenta stupro qd̄ perpetr. Ammon sorori sue Thamar
vide latius 2. Regū 13

A ¶ Reuertente igitur in hierosolymam rege: domus eius turpi vitio maculata est. Erat enim illi filia vir-
2.R.C.13 go nomine thamar: pulchritudine valde pręcipua ita vt omnes speciosas euinceret. Huic autem frater
erat Absalon ex vna genitrice procreatus. quam ammon filiorum Dauid senior concupiuit. Et cum ne
q; propter virginitatem neq; propter custodiam eius suo posset desiderio prævalere: crudeli percussus
vulnere carpebatur. Cumq; eius corpus interiore languore tabesceret. & iam magis colorem permuta-
ret: innotuit Ionathę cuidam cognato eius pariter & amico. Erat vir iste sapiens: & intellectu nimis a-
cutus Videns ergo quotidie ammon non naturale corpus habentem. accedēs interrogauit vt ei causam
huius rei ediceret: dicebat arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; confessus fuisset
ei Ammon passionem suam & quia sororem suam consanguineam concupiscerēt: consilium ei suum
desiderium adipiscendi hoc modo dedit. monens vt egritudinem simularet & venientem ad se patrē
peteret. vt ei sororem destinaret. vt competens egro tanti ministerium exhiberet. Quod si fieret: priua
retur citius a langore. Ammon ergo ponens semetipsum in lecto secundum ionathę consilium simula-
bat infirmitatem. Et dum ad eum visitandum venisset pater popposcit vt sororem ei dirigeret. Quam
cum pater incunctanter iussisset adduci: ea veniente pręcipit vt ei manti sua faceret panes frixos suaui
ter sedicens ex eius manibus commessurum. Illa vero (vidente fratre) conspersa farina faciens collirida
easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaq̄ gustauit sed iussit famulos vt omnes a domo repelle-
rentur: vt quasi facta quiete dormiret. Cumq; famuli quod iusserat impleuissent. iussit sororem vt ei ci-
bum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella fecisset. Apprehendens eam vt cum eo
concumberet suadere temptabat. Puella vero clamabat dicens. Noli violentiam facere: nec impieta-
B tem mihi frater inferre: noli leges transcendere & te iniquissima confusione miscere. sed quiesce a tam
iniusto & sceleratissimo desiderio ex quo obprobrium & turpitudo nostrę domui perpetua conferatur
adijciens quia si de hac re loqueretur patri. coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat
volens ad pręsens impetum eius petulantem declinare: At ille nō acquieuit sed nimietate amoris eius
inflammatus & robore eius passionis valde perplexus vim intulit ei. Quem repente odium post stupri
sororis inuasit & iniuria perpetrata: eam surgere & abire pręcepit. Cumq; illa in hoc deteriorem procla
maret iniuriam sibimet irrogatam. nec vsq; ad noctem eam manere permitteret: repente eam iussit in-
de recedere. vt etiam testimonium suę confusionis incurreret. Qua resistente: iussit famulo. vt eam proi
sus expelleret. Illa vero dolens iniuriam simul & violentiam: diruptocollobio quibus antiquę virgines
vtebantur: habente manicas: & ad talos vsq; perfuso: ne facile viderentur. & cinere aspersocapite ibat
per mediam ciuitatem clamans & ingemiscens violentiam sibimet irrogatam. Ad quam dum venisset
frater Absalon: requisiuit qua causa pro veniente hoc ageret. Et cum sibi factam dixisset iniuriam. qui-
escere & mediocriter ait ferre germanam: & iniuriam non putare q; corrupta fuisset a fratre. Cui dum
satisfactum fuisset: clamare & violentiam suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrem
absalon vidua permansit. Quod dum cognouisset dauid doluit quidem sed cum ammon seniorem fi-
2.R.C.13 lium valde diligeret: eum noluit contristari. Quem absalon crudeliter abhortebat & latentet opportu-
num tempus vltionis delicti illius expectabat. ¶ Igitur secūdus iam annus corruptionis sororis eius ac
cesserat. & cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatem Balasor: est autem hæc in sorte tribus ef-
frem: rogauit patrem vt cum fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante ne illi grauis vide
C retur existere vel fratris dirigi supplicauit. Quibus destinatis. iussit absalon famulis propriis vt cum vi-
derent ammon ebrietate dissolutum. nullo aduente interficerent eum nullumq; metuerent. Quo facto
grauis terror cunctos fratres & tumultus inuasit & de se quoq; singuli formidantes: ascēdentesq; in eos
reuertebantur ad patrem. Quidam vero pręcedens nunciauit patri. quasi cunctos fratres interfeciſſe
absalon. Tunc dauid (quasi omnibus vere simul extinctis & hoc a fratre) tristicia (quę vsq; ad mortem
fere videretur amara) nimis inuasit. Eo dolore neq; causam requisiuit nec aliud quicq̄ post hoc tāti ma
li facinus cognoscere voluit neq; sustinuit sed repente veste dirupta prostratus in terra iacebat lugens
vniuersos filios & qui mortui nunciati fuerant & simul qui eos occiderant. Ionadab vero filius Samaa
fratris Dauid consolabatur eum vt a tristicia tanta recederet: nec crederet alios filios interemptos. quia
nec causa talis existeret. sed esse credibile quia hoc fecisset Absalon in solum Ammon propter Thamar
sororis suę iniuriam. Inter hęc autem sonus equorum & tumultus quorundam venientium eos attento
fecit. Erant autem filii regis qui conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit & prætet
spem videns quos ante paulum periſſe crediderat: amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & ge-
mitus. illis quidem super mortuo fratre. regi vero super filio interempto. ¶ Absalon autem fugiens in
2.R.C.13 gessur ingressus est ad auum maternum. virum prouincię illius potentem. apud quem trium annorum
tempore commoratus est.

¶ Ioab Absalon reuocare procurante mulierem etate prouectam ad regem destinauit quę sub pa-

Thamar Absa-
lon soror ab am
mō fratre turpi-
ter amata.

Consilium Iona
thę datū ammō

Collirida

Stuprum & vio
lētia āmon i tha
mar quā statim
odio pſecutus ē

Collobium

Desolatio Tha-
mar a fratre vio-
late.

Absalon ꝓpter
raptū sororis in-
fidiosę occidi fa
cit Ammon.
Maxima dauid
tristicia audita
morte filiorum.

Absalon interē-
pto fratre fugit
ad maternū auū

Dauid bersabeę occiso vria accepit vxorem.

Deus Nathā pphetę apparuit regis peccatum culpans.

Parabolica Dauid per Nathan reprehensio.

Iudicium dauid in seipsum.

Exponit Nathā parabolem.

tores omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea quę fuerant a rege dicta portabat. ¶ Vxor autem bethsabeę mortem sui viri cognoscens multis eum diebus fleuit. Quiescente vero tristitia eius & lachrymis mox eam rex accepit vxorem. & filius masculus ex ea processit. Quas nuptias deus non liben D
ter inspexit. sed iratus contra dauid. apparuit in somnis Nathan prophetę. regem culpans in his quę
male commiserat. Nathan autem cum esset vir vrbanus & sapiens & cogitaret quia reges dum in iram 2.r.c.12
incitantur amplius eam q̄ iustitię iura respiciunt. interminationes quidem dei tunc tacere decreuit. &
alia viro verba vtilia loqui disposuit & dicens ei huiusmodi causam: quid de ea sentiret manifestum si-
bi fieri postulabat. Duo inquit homines in vna ciuitate degebant quorum idoneus vnus erat. & multos
greges iumentorum boumq; & ouium possidebat. Alter pauperculus qui vnam tantummodo agnam
habebat quam cum suis filijs enutriebat cum qua etiam cibis proprijs vescebatur & quam non aliter
q̄ filiam diligebat. Cumq; hospes ad diuitem venisset nihil de suis pecudibus voluit occidere vt epulas
amico daret: sed misit ad agnam pauperis & eam sublatam peregrino conuiuium ministrauit. Hic ita-
q; sermo vehementer commouit regem. malignumq; pronunciauit illum hominem coram nathan qui
talia perpetrasset & quadruplum dixit pro agna iuste redditurum & super hoc morte multandum. na
than autem respondens ait ipsum esse quem ille pati talia decreuisset quia opus malum valde commi-
serat. Reuelauitq; ei & aperte manifestauit iram dei qui eum regem cunctorum fecerat hebræorum &
omnium in circuitu gentium multarum atq; magnarum constituerat dominum & a manibus Saul an-
rea liberauerat dederatq; ei coniuges quibus iuste & legaliter fuerat copulatus. sed quia deum spreuis-
set & impie conspexisset vxorem & virum eius necandum hostibus tradidisset ideo eum penas exsol-
uere: & vxores eius ab vno dicebat filios violentias sustinere. sed & ipsum fore eius insidijs expellendū
Et dum eius peccatum occulte fuisset gestum illud cunctis videntibus ageretur moriturumq; pariter &
puerum qui ex ea esset procreatus. In his ergo rege turbato & valde confuso: & cum lachrymis & tristi
tia impie se egisse confesso: erat enim deicola vir qui nichil omnino in suavita prę̄ter in casu vxoris vrię
deliquerat: miseratus est deus & reconsiliatus ei seruaturum se eius vitam regnumq; pollicitus est. agę̄
ti penitentiam de his quę fuerant male gesta. Cumq; regi Nathan hæc prophetasset. domum reuersus F

Penitenti dauid deus dat miam.

Vre Berola

Puero bersabeę languescente cō tristatus est rex dauid quo mortuo tristiciaz deposuit.

est. ¶ Puerum vero qui de vxore vrię fuerat generatus grauis diuinitus languor inuasit pro quo rex
nimis afflictus cum a cibo septem diebus abstinuisset adhortantibus sepe famulis non commedit. Sed 2.r.c.
& vestibus atris indutus: atq; prostratus in cilitio iacebat in pauimento: & deo pro salute pueri suppli- xij.
cabat: quia valde eius amabat matrem. Septimo vero die puero moriente non prę̄sumebant hoc famu
li regi nunciare cogitantes quia si nosceret: a cibo & ab alia sui diligentia potius abstineret. tanq̄ in luctu
mortui filij constitutus quippe cum eo languente talia prę̄ tristitia pertulisset. Sentiens autem rex fa
mulos pertubari & ea pati quę prę̄cipue solent aliquid celare volentibus prouenire intelligens mortu-
um puerum: & vocans vnum de famulis. ac veritatem audiens repente surrexit: & sumens candidam ve F

Causa tristicię depositionis dauid i morte pueri qui tantū tristabatur ilāgore

Natus salomon ex bersabeę.

stem venit ad tabernaculum dei. iussitq; sibi cibos apponi. Quo facto multus stupor eius cognatos &
famulos apprehendit: quia cum nichil horum puero languente fecisset eo mortuo simul hęc omnia ce
lebraret Cumq; ab eo huius facti causam requirerent: asserens eos nimis indoctos ait q; adhuc viuente
puero dum spem salutis eius haberet omnia faciebat credens per hæc placare diuinitatem quo defici-
ente a vita tristitia nichil prodesset. Quod cum dixisset. regis sapientiam laudauerunt. ¶ Post hæc au- 2.Re.c
tem ingressus est ad mulierem bethsabeę. Quę concipiens: masculum filium procreauit: quem iubente xij.
nathan propheta salomon appellauit.

¶ Dauid Ammonitas victoriosissime superante Rabach ciuitatē depopulauit coronāq; regis Ammoni
tarū pręciosissimā tulit quā sp decetero in capite gestabat Dauid. Quo reuertente in hierusalem Tha-
mar filia sua Absalon soror ab Ammon fratre turpiter amata stupro & violentia defloratur quamq; sta
tim odio Ammō persecutus obprobriose expulit. Quod vbi Absalon cognouit eam in domo recipiens
tandē fratrē Ammon pro sororis stupro insidiose iussit occidi Dauidq; filij audita morte maxime trista
tus est Absalon quoq; interempto fratre ad maternum auum fugit in Gessur. Capitulum.x.

¶ Dauid contra Ammonitas mū ciāte Ioab venit quos victoriosissime superauit Rabach ciuitate depopulata. &c.

DOno ioab ammonitas obiectione fortiter affligebat aquā eis auferens & rerum ceterarum
vbertatem multum q; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico namq; puteo
bibebant oēs & licet illis forte esset auxiliū: ne tñ deficerēt. nō eo largius vtebātur. Quo fa-
cto: scripsit hęc regi. significans & rogās eū vt veniret ad ciuitatē quatenus victoriā suo no
mini designaret. Quod dū scripsisset ioab. approbās eius voluntatē rex & deuotionis fidē
sūpto secū exercitu venit vt Rabach depopularet vrbē. Hāc dū bellica lege cœpisset milites eā vastare
prmisit Ipse vero tulit coronā regis āmonitarū habētē pondus auritalētū & lapides pręciosos & i medio
sardonicem quam semper dauid gestabat in capite. Multa siquidem & alia pręciosa in ea compert ci-
uitate. viros aūt eius tormentis affecit. Hoc itaq; modo etiā alias ammonitaruz vrbes q̄s cœpit euertit.

A ¶ Reuertente igitur in hierosolymam rege: domus eius turpi vitio maculata est. Erat enim illi filia vir-
2.r.c.13 go nomine thamar: pulchritudine valde precipua ita vt omnes speciosas euinceret. Huic autem frater
erat Absalon ex vna genitrice procreatus. quam ammon filiorum Dauid senior concupiuit. Et cum ne
q; propter virginitatem neq; propter custodiam eius suo posset desiderio prævalere: crudeli percussus
vulnere carpebatur. Cumq; eius corpus interiore languore tabesceret. & iam magis colorem permuta-
ret: innotuit Ionathę cuidam cognato eius pariter & amico. Erat vir iste sapiens: & intellectu nimis a-
cutus Videns ergo quotidie ammon non naturale corpus habentem. accedēs interrogauit vt ei causam
huius rei ediceret: dicebat arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; confessus fuisset
ei Ammon passionem suam & quia sororem suam consanguineam concupiscerēt: consilium ei suum
desiderium adipiscendi hoc modo dedit. monens vt egritudinem simularet & venientem ad se patrē
peteret. vt ei sororem destinaret. vt competens egro tanti ministerium exhiberet. Quod si fieret: priua
retur citius a langore. Ammon ergo ponens semetipsum in lecto secundum ionathę consilium simula-
bat infirmitatem. Et dum ad eum visitandum venisset pater popposcit vt sororem ei dirigeret. Quam
cum pater incunctanter iussisset adduci: ea veniente precipit vt ei manti sua faceret panes frixos suaui
ter sedicens ex eius manibus commessurum. Illa vero (vidente fratre) conspersa farina faciens collirida
easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaq̄ gustauit sed iussit famulos vt omnes a domo repelle-
rentur: vt quasi facta quiete dormiret. Cumq; famuli quod iusserat impleuissent. iussit sororem vt ei ci-
bum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella fecisset. Apprehendens eam vt cum eo
concumberet suadere temptabat. Puella vero clamabat dicens. Noli violentiam facere: nec impieta-
B tem mihi frater inferre: noli leges transcendere & te iniquissima confusione miscere. sed quiesce a tam
iniusto & sceleratissimo desiderio ex quo obprobrium & turpitudo nostrę domui perpetua conferatur
adijciens quia si de hac re loqueretur patri. coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat
volens ad presens impetum eius petulantem declinare: At ille nō acquieuit sed nimietate amoris eius
inflammatus & robore eius passionis valde perplexus vim intulit ei. Quem repente odium post stuprū
sororis inuasit & iniuria perpetrata: eam surgere & abire precepit. Cumq; illa in hoc deteriorem procla
maret iniuriam sibimet irrogatam. nec vsq; ad noctem eam manere permitteret: repente eam iussit in-
de recedere. vt etiam testimonium suę confusionis incurreret. Qua resistente: iussit famulo. vt eam prot
sus expelleret. Illa vero dolens iniuriam simul & violentiam: dirupto collobio quibus antiquę virgines
vtebantur: habente manicas: & ad talos vsq; perfuso: ne facile viderentur. & cinere aspersō capite ibat
per mediam ciuitatem clamans & ingemiscens violentiam sibimet irrogatam. Ad quam dum veniisset
frater Absalon: requisiuit qua causa pro veniente hoc ageret. Et cum sibi factam dixisset iniuriam. qui-
escere & mediocriter ait ferre germanam: & iniuriam non putare q; corrupta fuisset a fratre. Cui dum
satisfactum fuisset: clamare & violentiam suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrem
absalon vidua permansit. Quod dum cognouisset dauid doluit quidem sed cum ammon seniorem fi-
2.r.c.13 lium valde diligeret: eum noluit contristari. Quem absalon crudeliter abhorrebat & latentet opportu-
num tempus vltionis delicti illius expectabat. ¶ Igitur secūdus iam annus corruptionis sororis eius ac
cesserat. & cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatem Balasor: est autem hæc in sorte tribus ef-
frem: rogauit patrem vt cum fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante ne illi grauis vide
C retur existere vel fratris dirigi: supplicauit. Quibus destinatis. iussit absalon famulis propris vt cum vi-
derent ammon ebrietate dissolutum. nullo anuente interficerent eum nullumq; metuerent. Quo facto
grauis terror cunctos fratres & tumultus inuasit & de se quoq; singuli formidantes: ascēdentesq; in eos
reuertebantur ad patrem. Quidam vero precedens nunciauit patri. quasi cunctos fratres interfeciſſe
absalon. Tunc dauid (quasi omnibus vere simul extinctis & hoc a fratre) tristicia (quę vsq; ad mortem
fere videretur amara) nimis inuasit. Eo dolore neq; causam requisiuit nec aliud quicq̄ post hoc tāti ma
li facinus cognoscere voluit neq; sustinuit sed repente veste dirupta prostratus in terra iacebat lugens
vniuersos filios & qui mortui nunciati fuerant & simul qui eos occiderant. Ionadab vero filius Samaa
fratris Dauid consolabatur eum vt a tristicia tanta recederet: nec crederet alios filios interemptos. quia
nec causa talis existeret. sed esse credibile quia hoc fecisset Absalon in solum Ammon propter Thamar
sororis suę iniuriam. Inter hęc autem sonus equorum & tumultus quorundam venientium eos attento
fecit. Erant autem filij regis qui conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit & prætet
spem videns quos ante paulum periſſe crediderat: amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & ge-
mitus. illis quidem super mortuo fratre. regi vero super filio interempto. ¶ Absalon autem fugiens in
2.r.c.13 gessur ingressus est ad auum maternum. virum prouincię illius potentem. apud quem tribus annorum
tempore commoratus est.

¶ Ioab Absalon reuocare procurante mulierem etate prouectam ad regem destinauit quę sub p a

Thamar Absa-
lon soror ab am
mō fratre turpi-
ter amata.

Consilium Iona
thę datū ammō

Collirida

Stuprum & vio
lētia āmon i tha
mar quā statim
odio p̄secutus ē

Collobium

Desolatio Tha-
mar a fratre vio-
late.

Absalon p̄pter
raptū sororis in-
fidiosę occidi fa
cit Ammon.

Maxima dauid
tristicia audita
morte filiorum.

Absalon interē-
pto fratre fugit
ad maternū auū

rupit autem eorum castra in quibus multas diuitias comperit: & deos eorum simul exterminauit

¶ Consilio inito de reducenda arche de domo Aminadab in domo Obededom reponitur cui propter eam benedixit dominus quam ad sua regalia fecit apportari fecit dauid quenq; ante eam saltantē plaudentem irrisit Michol quę ex dauid filios non habuit Deinde dauid indignum indicans se domibus habitare cedrinis arcḥa despecta in tabernaculo templū pro eo voluit ędificare Quod ei deus per Natham prohibuit Sed hoc filio reseruatum fore nunciat. Capitulum quintum D

Cōsilium de reducenda archa de domo Aminadab in hieru salem.

HOc igit̄ bello hmōi qualitate finito: placuit dauid habito cōsilio cum senioribus & pricipibus & millenarijs: vt ex oi prouitia & ex oībus tribubus cūctā pubertatē ad se faceret euocari dei de sacerdotes atq; leuitę exeūtes in cariathiarim: vt archā dei exide in hierosolymā deducerēt. & culturā dei dilectā exiberēt sacrificijs & honoribus quibus moris est placari diuinitatē. 2.r.c.6
Quod si regnāte adhuc saul egissent. nichil mali potuerīt sustinere. Igitur oi populo cōgregato sicuti tractauerāt. venit etiā rex ad archā. quā portātes de domo aminadab. sacerdotes. & iponentes supra vehiculū nouū: eā deducere frēs suos ac filios cū bobus pmiserunt. Rex autem pręcedebat archā & cum eo populus vniuersus hymnū dicētes deo: & totius prouicię modulatione canentes cū vario sono percussionū: & diuersę saltationis ingenio necnon & psalmis & tubis simul & simbalis archam deducētes in hierosolymam. Et cum venissēt ad quendam locum qui vocatur area cedon accedens ad archam oza: repente ira dei percussus est. Nam cum boues declinassent archam extendens ille manum suam & volens eam retinere. cum sacerdos non esset quoniam attigere pręsumpsit extinctus est. & rex quidem & populus vniuersus affligebatur in morte oza. Locus autem in quo defunctus est. oze cōcisio hactenus appellatur. ¶ Metuens autem dauid & cogitans ne forte hoc pateretur ipse si apud se susciperet archa; in ciuitatem quę pertulerit oza qui eo q; solummodo manum ad eum pertenderat ita videbatur extinctus: archam quidem non suscepit ad semetipsum in ciuitatem sed pręcepit vt in agroviri cuiusdam iusti: nomine obededom genere leuitę reconderetur. tribus mensibus ibi mansit. domumq; obededom nimis ampliauit cui deus pro ea multa dona concessit. ¶ Audiens autem rex quoniam hęc prouenissent obededom & ex priori paupertate & humilitate. opulentię magna vbertate polleret. ita vt zelum circa eum omnes inspicientes haberent. securus q; nihil mali pateretur. archam ad sua regalia deportauit. Quam sacerdotes quidem deferebant. septem vero chori quos rex constituerat pręcedebant. Ipse autem ludebat incessu atq; plaudebat. ita vt etiam vxor eius michol filia Saul regis primi videns eum facientem talia deriderat. Deferentes autem archam posuerunt in tabernacula quę ei dauid cōstituerat. Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas: & omnem populum ad conuiuia conuocauit: ita vt & mulieribus & viris & paruulis distribueret & colliridam panis: & assaturam & agnum frixum & partem immolationis. Cunctisq; populis huiusmodi epulas habens dimisit: ipse vero domum propriam venit. Cui dum astitisset filia saul michol eius vxor pro alijs quidem rebus orauit deū vt ei bona pręberet quę ipse propicius conferre potuisset. culpauit vero illum eo q; tantus rex ludendo saltationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter nudatus. Cui dauid respōdit non vereri facere quę deo placerent: qui vtiq; eum pręposuisset & patri eius & ceteris & ludere sepius & saltare: & nihil quę famulis eius vel ei turpe videretur attendere. ¶ Hec itaq; mychol ex dauid quidem filios minime procreauit iuncta vero ei cui illam pater suus tradiderat a dauid abrepta quinq; filios generauit. de quibus loco proprio declarabimus. ¶ Videns autem rex pene quotidie dei voluntate sua negotia pręmuniri: de linquere se putauit si ipse quidem habitaret in domibus cedrinis & excelsis optima constructione decoratis. archam vero dei in tabernaculo despiceret commorari: ob quam rem voluit templum edificare deo sicut ipse dixerat moyses De quibus rebus cum locutus fuisset natham prophetę ad faciendum opus aggressus est: tanq̄ ei decus in nominibus cooperator existeret. Et cum iam haberet pręparatam ad fabricam templi materiam. illa nocte deus prophetam natham visitauit in somnis pręcepitq; vt dauid diceret quia voluntatem quidem eius & desiderium approbaret: cum nullus primitus cogitasset ei templum edificare. Et ipso quidem approbanti huiusmodi voluntatem non concedi construere templum eo q; multis pręliis decertando esset hostium sanguine maculatus. Post mortem vero eius longa senectute suscipienda faciendum templum a salomone eius filio qui ei foret successurus in regno: cui se ita prosperare sicut pater filio compromisit. & regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum & traditurum. ipsum vero si deliquerit: langore & sterilitate terrę puniēdum. ¶ Hęc vero audiens a prophe ta dauid. & letus effectus in eo q; suis nepotibus regnum permansurum fore cognosceret & q; firmissime eius domus clarior foret repente venit ad archam & prostratus in faciem suam adorauit deum. & ex omnibus gratias egit tam pro his quę ipse iam prestiterat & ex humili ac paupertate tāta regni magnitudie subliarat. & ad glorię culmē euexerat: quā pro regno eius nepotibus ꝓmisso necnon & propter ꝓuidētiā quā hebręis & eorū libertati contulerat. ¶ Hęc cum dixisset & deum laudasset abscessit. E F

Modus quę reducta est archa Volens Oza tāgere archā obijt

Archa in domo leuitę Obededom recōditur cui bene dixit deus.

Archam dauid apportari fecit ad sua regalia ꝑ sacerdotes quē āte eā plaudētē irrisit Michol.

Micholfilios ex dauid nō hūit. Dauid indignū iudicās se in cedrinis domibus hītare/archa despecta in tabernaculo, templū pro ea voluit ędificare.

Prohibuit deus per Natham ꝓphetam dauid templum ędificare ipsius tam voluntatem approbauit.

Gratias agit dauid deo de bona reuelatione.

A ¶ Paleſtiorũ hita victoria cõtra Moabitas bellũ pat dũ quos deuictos eis tributa imponit Adrazarumq; Sophie regẽ Adadũ quoq; Sirie regẽ/aquineo Sirię reges Addadi appellati ſũt. ſic egyptij ptholomei appellãtur) vicit Sirię regionẽ faciẽs ſibi tributariam/aureaq; arma tẽplo dõauit. Emathenuſq; victo. Adrazaro amicitiã dũ & conſœderationem procurauit. Fitq; dauid Idumea tributaria. Capitulum. vi.

2.r.c. 8 IN termiſſo ſiquidẽ pauco tpe cogitauit vt bellũ paleſtis iferret. & ne vllã pigritiã aut deſidiã generi ſuo ſpiceret; vt ſicut ei p̃dixerat ſubuerſis hoſtibus. in pace de cetero relinqueret nepotibus ſuis iperiũ. Et cõuocato rurſus exercitu. denũciãs vt eẽt patus ad bellũ: cũctis rite diſpoſitis: ſurgens de hieroſolymis venit ad paleſtinos. quos dũ bello viciſſet & multã prouintiã temniſſet ad iociſſetq; termis hebreorũ. bellũ cõuertit ad mpabitas. Et duas quidẽ ptes eoꝝ exercitus victas dimicãdo cõſũpſit reliquos aũt captiuos accipiẽs: & ãnua eis tributa iponẽs. Rurſus cõtra adrazarꝝ filiũ qdẽ arachi. regẽ vero ſophie cõuertit exercitũ. de cuius acie hita cõgreſſiõe circa euphratẽ fluuiũ. pedeſtriũ qdẽ pemit q̃ſi vigiti milia. equeſtriũ quiq; milia: coepitq; currus eius. quoꝝ plurios icedit: cẽtũ trũmõ reſeruauit. ¶ Audiẽs aũt damaſci rex ſyrie adadus q dũ expugnaſſet adrazarũ: tãq; amicus ad eius ſolatia cũ maxio venit exercitu eũ ſicut ſpabat ab obſeſſiõe liberaturus: & cõgreſſus denuo apud euphratem cõtra dũ bello deuictus eſt. Ceciderũt ei feriẽtibus eos hebreis de exercitu adadi quaſi vigiti milia viri: reliqui vero i fugã conuerſi ſunt. ¶ Meminit aũt huius regis & nicholaus in q̃rto hiſtoriarũ libro ſic dicẽs. Poſt hec aũt trã/acto iã multo tpe quidã puĩcialiũ noĩe adatius valde fortiſſimus in damaſco & alia ſyria p̃ter phœnicẽ iperauit: & habuit bellũ contra dũ regẽ iudee. Cũq; multis p̃liis dimicaſſet nouiſſime circa euphratẽ victus ẽ; qui tũc optimus regũ robore & fortitudie videbat Ad hęc aũt ẽt eius liberos dicit quia poſt illius mortẽ ſuſcipiebãt ab alterutris & regnũ & nomẽ. his verbis. Illo ſiquidẽ moriẽte eius nepotes vſq; ad decimã ſuã nationẽ regnauerunt ſingulis quibuſq; a p̃emox in ipſo principio nom̃ accipientibus ſicut i egypto ptholomei. Quorũ tercius vade potẽs & reparevolẽs au pditionẽ bello illato iudeis vaſtauit puitiã; quę modo ſamaria nuncupat. ¶ Non eſt aũt hyſtoriographus veritate priuatus. Hic ẽ vtiq; adatus q pugnauit i ſamaria regnãte achab aduerſus hebreos: de quo poſt hęc loco ſuo narrabimus. Igit dũ caſtrametatus ad damaſcũ: oẽm reliquã ſyrię regiõe ſuę ditiõi ſubiecit & munitiões in vniuerſa puitia cõſtituẽs tributa; eos iferre decernens reuerſus eſt. aureaſq; pharetras & arma diuerſa quę cuſtodes corpis adadi gerebãt deo dicauit i hieroſolis: quę poſtea egiptioꝝ rex Seſach dũ pugnaſ

B ſet cõtra eius nepotẽ roboã cepit: & mltas alias ex hieroſolis ſecũ diuitias ad ꝓpria deportauit. Hęc ſiq dẽ dũ i loco ꝓprio venerimus ſigula quoq; narrabimus. ¶ Rex igit hebreorũ deo ſibimet cooperãte & oĩa bella ſubdẽte. ẽt cõtra alias adrazari regis citates caſtra metatus ẽ id ẽ bachã & michoneas alĩs Machoneas q̃s capiẽs magna virtute vaſtauit. ¶ Inuẽtũq; i eis eſt: aurũ multũ nec nõ & argẽtũ. in ſup & eſ quod auro melius eẽ dicebãt. ex quo etiã ſalomõ illd magnũ vas quod mare magnũ vocabãt effecit: &

2.r.c.8. optios cãtaros cũ deo tẽplũ edificaſſet. ¶ Cũq; rex amaſcenus alias Emathenus audiſſet adrazarũ & eius exercitum fuiſſe vaſtatũ. metuens ne dauid ſuper eũ veniret amicicijs & fide eũ voluit obligare; miſitq; ad eum adarã filiũ ſuum egitq; gracias q̃ inimicus eius adrazarus fuerit expugnatus vtiq; ſocietatem cum eo & amicitias faceret exorauit. cui etiam munera magna direxit. id eſt vaſa antiqua operatione facta aurea & argentea ſimul & erea dauid aũt fœdõ fœdere cũ Thou regeamaſceno. eiuſq; dõa ſuſcipiẽs: filiũ ipſius cũ honore cõpetenti vtriuſq; dimiſit: ea vero quę ab illo fuerant deſtinata & auru; aliud & argẽtũ qd de ciuitatibus diuerſis & gẽtibus habuerat ſubiugatis ſecũ portãs dicauit deo: Nõ autem ipſi ſolũmodo dimicãti & exercitũ ducenti victoriã contulit deus ſed ẽt miſiſſet Abeſſa fratrẽ Ioab cũ magna manu in idumeã p illã quoq; victoriã ei cõceſſit idumeorũ decẽ & octo viros abeſſa dimicãdo pemit Tũc ei oẽm idumeã rexi ſua ditione pcipiẽs: tributa p terra & p vniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. C ¶ Erat aũt vir naturaliter iuſtus & iuditiorũ cõtẽplatione veriſſimus. Pricipẽ vero totius exercitus hũit Ioab: ad cõſcriptiões geſtorũ ioſaphat filiũ achil alias Agilud. Inſtituit autem de domo phinees pricipem ſacerdotũ abiathar. qui eius aĩcus erat: ſcribã vero fecit Saraiã Hic etiam banaię filio iojade cuſtodũ corporis p̃buit pricipatũ: Seniores autẽ filij eius circa corpus & eius cuſtodiam erant.

¶ Recordatus dauid conſœderationis & amicitię Ionathę Memphibolech Ionatę filiuꝝ (cui & Micham filius erat) conuiuam ſuum facit paternamq; domum & omnem poſſeſſionem condonat eiq; gubernatorem. Sibam conſtituit & famulum. Capitulum ſeptimum

2.r.c.9. BEcordatus ẽ aũt ẽt ſœderis & iuriſiurãdi qd habuerat cũ Ionatha filio ſaul & amicitiarum atq; ſtudij illius oblitus non ẽ. Nã iter alia bõa erat ẽt mẽor eorũ quiet p̃terito tpe bñficia p̃buiſſet Precepit igit regi ſi aliqs de ſaul gñe ſupeſſet: cui retributiõis debitũ ꝓ iõathę amicicijs repẽſaret Et cũ qdã fuiſſet adductus de domo ſaul q potuiſſet ſcire ſi quis ex eius gñe adhuc ſupeſſet: interrogauit ſi aliquẽ nouerit viuere de cognatiõe Ionathę. vt p bñficijs illius ei ſua mũera repẽſaret. Qui rñdit reliquũ eius filiũ p̃ noie mẽphibolech veſtigijs claudicãtẽ. Is eni dũ pr eius & auus nũciati fuiſſẽt i bello

¶ Dauid cõtra Adrazarum regem Sophine quem vincit. Victus rex Syrię per dauid. Nicholaus hyſtoriographus de Addado. Adadi reges ſyrię dicti ſicut in egypto ptholomei. Adadus nepos huius Adadi cõtra Achab bellum habuit Syrię regionem dauid tributariã fecit armaq; aurea tẽplo dõauit Es auro melius ex quo Salomõ vas qd mare magnum vocabatur fecit. Cõgratulatio regis Thon ipi da dauid & conſœderatio cum illo

Officiariorũ dauid nomina.

A

Recordatus dauid fœderis Ionathę & amicitiarum querit ſi ſuperſit quis de domo Saul.

ecidiſſe a nutrice ſua raptus. & ea fugiẽte lapſus ex eius hũeris: grelliusvalde vexarat. Dũq; cognouiſſet apud quã nutriretur: miſit ad amathir i ciuitatẽ Iodabar apd quã ionathę filius alebat. Quo facto. venit mẽphiboſech ad regẽ: & pſtratus i faciẽ adorauit eũ. Dauid aũt iuſſit eũ habere fiduciã & ſperare meliora. deditq; ei paternã domũ & oẽm ſubſtãtiã quã ſaul auus eius poſſederat. ſecitq; eũ cõuiuã ſuũ. Sciens vt nullo die ab eius mẽſa recederet. Cumq; puer adoraſſet & retuliſſet gratias pro verbis pariter & pro donis. vocauit dauid ſiba dicens paternam ſe domum & oẽm ſubſtantiam ſaul ionathę filio condonaſſe. Illi vero precepit vt operaretur terrã & collectos redditus vniuerſos in hieroſolymam deportaret· atq; quotidie ad mẽſam regis deduceret puer. ipſumq; ſibã & filios eius quindecim numero & famulos numero viginti. mẽphibolech filio ionathę donauit. Hęc itaq; conſtituente rege. ſiba famulus adorans & cũcta ſe ꝓmittens facturũ eſſe diceſſit: ionathę vero filius i hieroſolima habitauit: habẽs cum rege cõuiuiũ cui omnis diligentia veluti filio regis exhibebatur. ¶ Habuit & filiũ quẽ appellauit michã Ergo qui relicti fuerant de genere ſaul & ionathe: hunc honorem apud dauid habuiſſe noſcuntur.

Syba gubernator & famulus cũ familia ſua aſſignatur Mẽphiboſech.

Micham filius memphiboſech

¶ Dauid ad Ammonitarum regem (eius mortuo patre) pro innouãda amicitia nuncios mittit quos iniuria afficiens media barbę abſciſſa parte veſtiumq; parte ad dauid remittit vnde iratus dauid contra ammonitas Ioab cum exercitu mittit quos vincit & Syrios qui ad eorum ſolatium aduenerãt Meſopotamitę quoq; cognita victoria ſeſe dauid tradiderunt.

Capitulum octauum

Dauid nuncios mittit ad ammonitarum regem patre eius mortuo pro innouãda amicitia.

ILlo ſiquidem tempore naas amico dauid ammonitarum rege defuncto. eiq; filio in regno ſuccedente. miſit dauid vt eum conſolaretur. mortem patris leuiter ferre monens: vtq; amicitię qs cum patre eius habuerat permanerent. Quod principes ammonitarum mala voluntate & nõ secundum Dauid conſilium ſuſceperunt & exacuerunt regem ſuum dicẽtes exploratores miſiſſe dauid qui eorum prouintiam & exercitum cẽmẽtię occaſione cognoſcerẽt & cauenda eorum colloquia ſuaſerunt. ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent. ¶ Hęc itaq; credens bene tractaſſe ſuos iudices ammonitarum rex. legatos qui a dauid miſſi fuerãt grauiſſimis affecit iniurijs. Radens enim medietatem barbę eorum & veſtium medietatem abſcidens. relaturos operibus & non verbis dira reſponſa dimiſit. Rex autem iſrahelitarum hęc cognoſcens indignatus eſt. & iniuriam factam ſibi nequaq; deſpiciens contra ammonitas parauit bellum. vt contumeliam quę fuerat legatis ſuis impoſita regis periculo vindicaret. ¶ Porro neceſſarij regis ammonitarum & principes videntes quia fœdera dirupiſſent: & pœnas pro tali preſumptione deberent ſemetipſos ipſos ad prelia prępparabãt. Tunc vero mittentes ad Syrũ meſopotamię regem mille talenta ſociũ eũ ſub hac mercede fieri popoſcerunt. Habebant autẽ iſti reges pedeſtrium viginti milia Conduxerunt autẽ & regem prouintię Maacha: & quartum nomine Abiſtoch ſed & iſti habebant duodecim milia armatorũ Dauid autem non expauit neq; horum ſolatiũ neq; ammonitarũ exercitum: ſecurus de deo qui iuſte contra eos erat pro eius iniuria pugnaturus. Et cum dediſſet ioab principi militię florem totius exercitus. miſit eum contra illos ad prelium. Qui circa metropolim ammonitarum caramacham veniens: caſtra fixit. Hoſtibus igitur egredientibus & aciem non ſimul ſed in duas partes diſponentibus: quorum auxiliatorum quidem manus in campo curio cõſtituta eſſe videbatur. ammonitarum autem exercitus circa portas aduerſus hebręos videns hoc Ioab contraria molitione tractauit. & fortiſſimos quidem viros eligens: ſe oppoſuit ſyro & regibus qui cum eo erant: reliquam vero partem fratri ſuo tradidit Abiſai vt contra ammonitarum aciem dimicaret: dicens vt ſi videret ſyros ſibi & prevalere & fortiores eſſe. acie conuerſa ferret ei ſolatia: ſi autem illum ammonitę opprimerent ipſe eum ſimiliter adiuuaret. Cumq; inuitaſſet fratrem atq; rogaſſet vt magna nimiter & fiducialiter ageret vniuerſa: & grauem verecundiam metuens decertaret. illum quidem cum ammonitis pugnaturum dimiſit: ipſe autem ſyros aggreſſus eſt. Qui primo quidem fortiter reſtiterunt. Multos tunc eorum peremit ioab: omnes autem conuertit in fugam. Quod videntes ammonitę metuentesq; Abiſai & eius exercitum non reſtiterunt ſed ſuos ſocios imitati ſunt & in ciuitatem repente fugerunt.

E.

¶ Victoria Ioab contra Syros.

Fuga Ammonitarum

¶ Hoſtibus igitur ita deuictis: ioab ad regem claro triumpho in hieroſolymã remeauit. Hęc igitur deuictio nõ perſuaſit ammonitis vt bello quieſcerũt. neq; tũc cognoſcẽt victores & a prelijs abſtinerẽt. ſed mittentes ad regẽ ſyrorũ Adadezer trans eufratẽ eũ ad ſolatia cõduxerũt: qui hẽbat quidecim principẽs militię Sobach pedeſtriũ vero octingẽta milia & equitũ mille. Cognoſcens aũt hebręorũ rex rurſus ammonitas tm̃ exercitũ cõgregaſſe. nõ aduerſus eos perduces ſuos pugnare decreuit. ſed ipſe cũ oi virtute trãſiens iordanẽ fluuiũ eis occurrit. Et cõgreſſus in pugnã vicit egregie & iterfecit pedeſtrium milia quadragita: equitũ vero vſq; ad ſeptigẽtos. Proſtrauit autẽ in acie principẽ militię chadam nomine Sobach cũ quo vulnere mortuus eſſe dinoſcitur. ¶ Meſopotamię vero dum pugna fuiſſet hoc modo determinata: tradiderum ſe dauid & dona miſerunt ei: & ille quidem ſaluus eſt reuerſus in hieroſolymam.

Meſopotamite ſe tradũt dauid.

¶ Adulterante otioſo dauid cum berſabe vxore vrię ad occultandum adulterium ipſum vriam de prelio reuocat vt vxori copuletur quod renuit indignum iudicans cum vxore requieſcere duce ſuo

& commilitonibus inter hostes commorantibus Quo facto contristatus Dauid ad Ionatham scribit vt vrias in belli periculo ponatur qui litteras portans in bello ab Ammonitis occiditur quo occiso Dauid bersabe accepit vxorem Cuius peccatum deus per Natham parabolicę primo deinde manifeste redarguit Cuiq; penitenti & peccatum confitenti deus fecit misericordiā/Languescenteq; bersabeę filio grauissime contristatus dauid & eo mortuo tristitiam deposuit postea quoq; ex bersabeę. Natus est Salomon.

Capitulum nonum

2.ſ.c.11 CVm autem ver inchoasset misit dauid principem militię ioab:vt cum ammonitaruq; gente pugnaret. Ille vero proficiscens omnem eorum depopulatus est regionem:& ipsos in metropoli Rabach clausos obsedit. Contigit igitur ea tempestate dauid pessimum vitium cum esset natura iustus atq; religiosus:& patrias leges magna virtute seruaret. Hic enim dum hora meridiana iam ad vesperam declinante in superiora regalia solito more deambularet vidit mulierculaq; specie valde pulcherrimam:& cunctis fœminis pręponendam in domo propria aqua frigida se lauantem nomine bethsabeę. Cuius mulieris pulchritudine [illegible] concupiscentiam retinere non potuit. Quam dum vocari fecisset cum ea concubuit. Quę concipiens misit ad regem & vt cogitaret insinuauit quatenus comissum scelus potuisset abscondi.ne secundum legespatrias moreretur adultera. Dauid autem virum eius nomine vriam qui erat armiger ioab.de obsessione bellica fecit euocari. Quo venien te de exercitu hunc de obsessione requirebat. Illo autem referente omnia ei prospera prouenire tollens epulas de conuiuio dedit iussitq; vt pergens ad suam cōiugem in eius recubaret amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum cognouisset rex requisiuit cur post tantum tempus propriam non venisset ad domum: nec advxorem dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habebant voluntatem. Cui respondit.non esse iustum vt dum commilitones eius & dux inter castra & in hostium regione dormitarent: ipse cum vxore propria requiesceret: & epulis indulgeret. Et dum ille hęc dixisset pręcepit.vt illa die ibi maneret.altera vero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatusq; rursus ad cœnam vrias a rege & ad ebrietatem vsq; deductus.inuitante eum rege studio frequenti ad copulam.nichilominus iterum dormiuit ad ianuas regis:nullo desiderio concitatus vxoris ¶ Quo facto rex nimie contristatus. scripsit ioab de vria quasi in eo deliquerit. pręcipiens puniendum Significauit etiam vltionis modum ne fieret ipse in suo scelere manifestus. dicens vt in parte qua esset hostium grauis manus & posset pugnando periculum sustinere. ibi eum poneret. Et commisso prelio iuberet cunctos ab eo recedere: vt solus in mortis periculo remaneret. Et cum hoc scripsisset & suo signaculo munisset epistolam.ioab deferendam dedit vrię. Ioab autem litteras suscipiens & voluntatem regis agnoscens: ad locum vbi hostes nouerat fortiter imminere:vriam cō stituit. Dedit itaq; ei quosdam militum optimorum:seq; dixit omnium virtute solatia prębiturum. si forte possent partem muri deijcere & ad interna ciuitatis intrare. Quem petijt vt cum esset miles valde fortissimus:& apud regem gloriam & omnem exercitum haberet.ad hoc non dedignatus accedere:sed potius huiusmodi res agere congauderet. Cumq; vrias fiducialiter agere promisisset assumptis secum seorsum cum eo pugnaturis dixit vt eum solum facta incursione hostium desererent. Hebręis igitur ad ciuitatem accedentibus ammonitę metuentes ne in illo loco in quo vrias constitutus erat venientes inimici muros ciuitatis ascenderent. eligenteq; fortissimos viros:& repente portas aperientes:magno cursu & impetu inimicos aggressi sunt. Quod dum vidissent.omnes qui erant cum vria sicut prędixerat eis Ioab recessere post tergum. Vrias autem dum confunderetur & fugere aciemq; deserere sustinuit hostes.& impetum eorum viuacitate sua susćipiens.peremit quidem non paucos. Circundatus autem & captus in medio:vulneratus interijt:cum quo etiam quidam alij de socijs sunt extincti. ¶ His ita gestis nuncios ioab misit ad regem: precipiens eis vt dicerent q̄ studuisset quidem capere ciuitatem & cum accessissent ad murum multis ibi cadentibus abcessisset:& si quidem iraſceretur:vrię mortem pariter indicarent:Hęc audiente rege & grauiter ferente.& dicente eos incaute fecisse vt ad murum vrbis accederent: cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem:dum vtiq; exemplum haberent filij gedeon abimelech:qui dum turrim Thebes expugnare vellet.violenter a sene muliere petra percussus probaretur extinctus & cum esset vir fortissimus propter difficultatem rei turpiter sic peremptus:q̄ memoria oportuisset eos muros hostium non adire:cum sit optimum apud omnes vt ea quę geruntur in prelijs seu bene seu male memoria teneantur quatenus alia quidē imitanda sint.alia fugienda. Cumq; hesitaret rex.& de casu bellico cogitaret.vrię morte a nuncijs indicata.repente ab indignatione cessauit iussitq; vt reuertentes ioab dicerent humanum esse quod contigit.& bella huiusmodi semper habere naturam mutabilem:vt aliquando quidem inimici superiores sint aliquando vero subiecti. De cetero in oppressione prouidendum ne denuo in aliquam partem delinquerent. sed vallis & diuersis molitionibus obsiderent & prevalentes ciuitatem quidem omnino subuerterent & habita-

Adulterium dd occisi cum Bersabeęvxorevrię

Dauid vocat vriam ad occultā dum adulteriuq; vt cum muliere copuletur.

Renuit vrias cū vxore dormire duce suo & commilitonibus iter hostes morantibus.

Scripsit dauid vt vrias i belli pículo ponatur.

VriasabAmmonitis occidit sociis fugientibus

Memoria pretoritorum necessaria in exercedis prelijs.

Bella naturā habēt mutabilem.

Bellorum Natura Mutabilis.

Dauid berſabeę occiſo vria accepit vxorem.

Deus Nathā pphetę apparuit regi peccatum culpans.

Parabolica Dauid per Nathan reprehenſio.

Iudicium dauid in ſeipſum.

Exponit Nathā parabolem.

tores omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea quę fuerant a rege dicta portabat. ¶ Vxor autem bethſabeę mortem ſui viri cognoſcens multis eum diebus fleuit. Quieſcente vero triſtitia eius & lachrymis mox eam rex accepit vxorem. & filius maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus non liben ter inſpexit. ſed iratus contra dauid. apparuit in ſomnis Nathan prophetę. regem culpans in his quę male commiſerat. Nathan autem cum eſſet vir vrbanus & ſapiens & cogitaret quia reges dum in iram incitantur amplius eam q̄ iuſtitię iura reſpiciunt. interminationes quidem dei tunc tacere decreuit. & alia viro verba vtilia loqui diſpoſuit & dicens ei huiuſmodi cauſam: quid de ea ſentiret manifeſtum ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit homines in vna ciuitate degebant quorum idoneus vnus erat. & multos greges iumentorum boumq; & ouium poſſidebat. Alter pauperculus qui vnam tantummodo agnam habebat quam cum ſuis filijs enutriebat cum qua etiam cibis propriis veſcebatur & quam non aliter q̄ filiam diligebat. Cumq; hoſpes ad diuitem veniſſet nihil de ſuis pecudibus voluit occidere vt epulas amico daret: ſed miſit ad agnam pauperis & eam ſublatam peregrino conuiuium miniſtrauit. Hic itaq; ſermo vehementer commouit regem. malignumq; pronunciauit illum hominem coram nathan qui talia perpetraſſet & quadruplum dixit pro agna iuſte redditurum & ſuper hoc morte multandum. nathan autem reſpondens ait ipſum eſſe quem ille pati talia decreuiſſet quia opus malum valde commiſerat. Reuelauitq; ei & aperte manifeſtauit iram dei qui eum regem cunctorum fecerat hebræorum & omnium in circuitu gentium multarum atq; magnarum conſtituerat dominum & a manibus Saul antea liberauerat dederatq; ei coniuges quibus iuſte & legaliter fuerat copulatus. ſed quia deum ſpreuiſſet & impie conſpexiſſet vxorem & virum eius necandum hoſtibus tradidiſſet ideo eum penas exſoluere: & vxores eius ab vno dicebat filio violentias ſuſtinere. ſed & ipſum fore eius inſidijs expellendū Et dum eius peccatum occulte fuiſſet geſtum illud cunctis videntibus ageretur moriturumq; pariter & puerum qui ex ea eſſet procreatus. In his ergo rege turbato & valde confuſo: & cum lachrymis & triſtitia impie ſe egiſſe confeſſo: erat enim deicola vir qui nichil omnino in ſua vita pęcter in caſu vxoris vrię deliquerat: miſeratus eſt deus & reconſiliatus ei ſeruaturum ſe eius vitam regnumq; pollicitus eſt. agę ti penitentiam de his quę fuerant male geſta. Cumq; regi Nathan hæc prophetaſſet. domum reuerſus eſt. ¶ Puerum vero qui de vxore vrię fuerat generatus grauis diuinitus languor inuaſit pro quo rex nimis afflictus cum a cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet adhortantibus ſepe famulis non commedit. Sed & veſtibus atris indutus: atq; proſtratus in cilitio iacebat in pauimento. & deo pro ſalute pueri ſupplicabat: quia valde eius amabat matrem. Septimo vero die puero moriente non pręſumebant hoc famuli regi nunciare cogitantes quia ſi noſceret: a cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret. tanq̄ in luctu mortui filij conſtitutus quippe cum eo languente talia pręſtitiſſe. Sentiens autem rex famulos pertubari & ea pati quę pręcipuę ſolent aliquid celare volentibus prouenire intelligens mortuum puerum: & vocans vnum de famulis. ac veritatem audiens repente ſurrexit: & ſumens candidam veſtem venit ad tabernaculum dei. iuſſitq; ſibi cibos apponi. Quo facto multus ſtupor eius cognatos & famulos appręhendit: quia cum nichil horum puero languente feciſſet eo mortuo ſimul hęc omnia celebraret Cumq; ab eo huius facti cauſam requirerent: aſſerens eos nimis indoctos ait q̄ adhuc viuente puero dum ſpem ſalutis eius haberet omnia faciebat credens per hæc placare diuinitatem quo deficiente a vita triſtitia nichil prodeſſet. Quod cum dixiſſet. regis ſapientiam laudauerunt. ¶ Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem bethſabeę. Quę concipiens: maſculum filium procreauit: quem iubente nathan propheta ſalomon appellauit.

D
2.r.c.11
E
2.r.c. xij.
F
2.Re.c xij.

Penitenti dauid deus dat miam.

Puero berſabeę langueſcente cō triſtatus eſt rex dauid quo mortuo triſticiaq; deposuit.

Cauſa triſticię depoſitionis dauid i morte pueri qui tantū triſtabatur illāgore

Natus ſalomon ex berſabeę.

¶ Dauid Ammonitas victoriosiſſime ſuperante Rabach ciuitatē depopulauit coronāq; regis Ammonitarū pręcioſiſſimā tulit quā ſp decetero in capite geſtabat Dauid. Quo reuertente in hieruſalem Thamar filia ſua Abſalon ſoror ab Ammon fratre turpiter amata ſtupro & violentia defloratur quamq; ſtatim odio Ammō perſecutus obprobrioſe expulit. Quod vbi Abſalon cognouit eam in domo recipiens tandē fratrē Ammon pro ſororis ſtupro inſidioſe iuſſit occidi Dauidq; filij audita morte maxime triſtatus eſt Abſalon quoq; interempto fratre ad maternum auum fugit in Geſſur.

Capitulum x.

¶ Dauid contra Ammonitas nā ciāte Ioab venit quos victoriosiſſime ſupauit Rabach ciuitate depopulata. &c.

DOrro ioab ammonitas obſeſſione fortiter affligebat aquā eis auferens & rerum ceterarum vbertate m multum q; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico namq; puteo bibebant oēs & licet illis forte eſſet auxiliū: ne tñ deficerēt. nō eo largius vtebātur. Quo facto: ſcripſit hęc regi. ſignificans & rogās eū vt veniret ad ciuitatē quatenus victoriā ſuo nomini deſignaret. Quod dū ſcripſiſſet ioab. approbās eius voluntatē rex & deuotionis fidē ſūpto ſecū exercitu venit vt Rabach depopulareť vrbē. Hāc dū bellica lege cœpiſſet milites eā vaſtare pmiſit Ipſe vero tulit coronā regis āmonitarū habētē pondus auritalētū & lapides pręcioſos & i medio ſardonicem quam ſemper dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidem & alia pręcioſa in ea compert ciuitate. viros aūt eius tormentis affecit. Hoc itaq; modo etiā alias ammonitaru; vrbes q̄s cœpit euertit.

A ¶ Reuertente igitur in hierosolymam rege: domus eius turpi vitio maculata est. Erat enim illi filia vir-
2.R.C.13 go nomine thamar: pulchritudine valde precipua ita vt omnes speciosas euinceret. Huic autem frater erat Absalon ex vna genitrice procreatus. quam ammon filiorum Dauid senior concupiuit. Et cum ne
Thamar Absa-
lon soror ab am
mō fratre turpi-
ter amata.
q; propter virginitatem neq; propter custodiam eius suo posset desiderio prævalere: crudeli percussus vulnere carpebatur. Cumq; eius corpus interiore languore tabesceret. & iam magis colorem permuta-
ret: innotuit Ionathę cuidam cognato eius pariter & amico. Erat vir iste sapiens: & intellectu nimis a-
cutus Videns ergo quotidie ammon non naturale corpus habentem. accedēs interrogauit vt ei causam
Consilium Iona
thę datū ammō
huius rei ediceret: dicebat arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; confessus fuisset ei Ammon passionem suam & quia sororem suam consanguineam concupisceret: consilium ei suum desiderium adipiscendi hoc modo dedit. monens vt egritudinem simularet & venientem ad se patrē peteret. vt ei sororem destinaret. vt competens egro tanti ministerium exhiberet. Quod si fieret: priua retur citius a langore. Ammon ergo ponens semetipsum in lecto secundum ionathę consilium simula-
bat infirmitatem. Et dum ad eum visitandum venisset pater poposcit vt sororem ei dirigeret. Quam
Collirida
cum pater incunctanter iussisset adduci: ea veniente precipit vt ei manti sua faceret panes frixos suaui ter sedicens ex eius manibus commessurum. Illa vero (vidente fratre) conspersa farina faciens collirid as eas q; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaq̄ gustauit sed iussit famulos vt omnes a domo repelle-
rentur: vt quasi facta quiete dormiret. Cumq; famuli quod iusserat impleuissent. iussit sororem vt ei ci-
bum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella fecisset. Apprehendens eam vt cum eo concumberet suadere temptabat. Puella vero clamabat dicens. Noli violentiam facere: nec impieta-
B tem mihi frater inferte: noli leges transcendere & te iniquissima confusione miscere. sed quiesce a tam
Stuprum & vio
lētia āmon i tha
mar quā statim
odio psecutus ē
iniusto & sceleratissimo desiderio ex quo obprobrium & turpitudo nostrę domui perpetua conferatur adijciens quia si de hac re loqueretur patri. coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat volens ad presens impetum eius petulantem declinare: At ille nō acquieuit sed nimietate amoris eius
Collobiū
inflammatus & robore eius passionis valde perplexus vim intulit ei. Quem repente odium post stuprū sororis inuasit & iniuria perpetrata: eam surgere & abire precepit. Cumq; illa in hoc deteriorem procla
maret iniuriam sibimet irrogatam. nec vsq; ad noctem eam manere permitteret: repente eam iussit in-
de recedere. vt etiam testimonium suę confusionis incurreret. Qua resistente: iussit famulo. vt eam prot
sus expelleret. Illa vero dolens iniuriam simul & violentiam: dirupto collobio quibus antiquę virgines
Desolatio Tha-
mar a fratre vio-
late:
vtebantur: habente manicas: & ad talos vsq; perfuso: ne facile viderentur. & cinere aspersō capite ibat per mediam ciuitatem clamans & ingemiscens violentiam sibimet irrogatam. Ad quam dum venisset frater Absalon: requisiuit qua causa pro veniente hoc ageret. Et cum sibi factam dixisset iniuriam. qui-
escere & mediocriter ait ferre germanam: & iniuriam non putare q; corrupta fuisset a fratre. Cui dum satisfactum fuisset: clamare & violentiam suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrem absalon vidua permansit. Quod dum cognouisset dauid doluit quidem sed cum ammon seniorem fi-
lium valde diligeret: eum noluit contristari. Quem absalon crudeliter abhorrebat & latenter opportu-
2.R.C.13 num temptus vitionis delicti illius expectabat. ¶ Igitur secūdus iam annus corruptionis sororis eius ac
Absalon ꝓpter
raptū sororis in-
sidiosę occidi fa
cit Ammon.
cesserat. & cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatem Balasor: est autem hæc in sorte tribus ef-
frem: rogauit patrem vt cum fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante ne illi grauis vide
C retur existere vel fratres dirigi: supplicauit. Quibus destinatis. iussit absalon famulis propriis vt cum vi-
derent ammon ebrietate dissolutum. nullo anuente interficerent eum nullumq; metuerent. Quo facto
Maxima dauid
tristicia audita
morte filiorum.
grauis terror cunctos fratres & tumultus inuasit & de se quoq; singuli formidantes: ascēdentesq; in eos
reuertebantur ad patrem. Quidam vero precedens nunciauit patri. quasi cunctos fratres interfeciſſe
absalon. Tunc dauid (quasi omnibus vere simul extinctis & hoc a fratre) tristicia (quę vsq; ad mortem
fere videretur amara) nimis inuasit. Eo dolore neq; causam requisiuit nec aliud quicq̄ post hoc tāti ma
li facinus cognoscere voluit neq; sustinuit sed repente veste dirupta prostratus in terra iacebat lugens
vniuersos filios & qui mortui nunciati fuerant & simul qui eos occiderant. Ionadab vero filius Samaa
fratris Dauid consolabatur eum vt a tristicia tanta recederet: nec crederet alios filios interemptos. quia
nec causa talis existeret. sed esse credibile quia hoc fecisset Absalon in solum Ammon propter Thamar
sororis suę iniuriam. Inter hęc autem sonus equorum & tumultus quorundam venientium eos attero-
tos fecit. Erant autem filii regis qui conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit & prætet
Absalon interē-
pto fratre fugit
ad maternū auū
spem videns quos ante paulum periſſe crediderat: amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & ge-
mitus. illis quidem super mortuo fratre. regi vero super filio interempto. ¶ Absalon autem fugiens in
2.R.C.13 gessur ingressus est ad auum maternum. virum prouincię illius potentem. apud quem trium annorum tempore commoratus est.

¶ Ioab Absalon reuocare procurante mulierem etate prouectam ad regem destinauit quę sub pa-

rabola ipſius abſalon a rege vt Abſalon in hieruſalem rediret (cuius ceſaries octo diebus vix tō deri potuiſſet) impetrauit. Sed cum patris faciem videre prohiberetur Ioab negligētis perfectam cum patre reconſiliationem facere ſegetem incendi precepit Sicq; tandem reconciliatus eſt patri. Capitulum. xi.

Ioab dauid incitauit ad reuocādum Abſalon.

Parabola mulieris a Ioab edocte pro reuocatione Abſalon.

Applicatio pa rabole.

¶ Vmq; dauid voluntatem haberet vt ad reuocandum abſalon filium deſtinaret non ad vindictam quando erat ira longo tempore leuigata. ad hanc rem militię princeps ioab eum potius incitauit. Preparauit enim mulierem quandā iam etate prouectam: vt eum ſubſcemate luctus interpellaret: & huiuſmodi verba proferret. Que ait. Duo filij mei rex in agro fuerant in contentione conuerſi: nullo; preſente qui eos placere potuiſſet: ab altero alter percuſſus iterijt. Cognatis autem interfectorem petentibus & volentibus eum occidere ſupplico vt mihi ſalutem filij precipias condonari nec reliquam ſpem ſenectutis meę auferri. & prohibeas cunctos qui meum filium interficere moliuntur. Non enim aliud illi poterunt ſequi niſi q; timor regis impetrauerit Rege ſiquidem mulieris precibus annuente. reſpondens mulier. denuo regi. gratias inquit ago tuę benignitati qui meam miſeratus es ſenectutem & pene ſine filijs deſolatam filium habere feciſti. Sed vt firma mihi ſint tua dona clementię. precor tuo filio eſto propitius. eiq; remitte delictum. Quomodo enim creditura ſum ſecuritatis mihi in hoc prebuiſſe beneficium: cum te videam in cauſa ſimili cum tuo filio ſemper manere iratum. Fedum namq; eſt vt cum vnus contra voluntatem patris mortuus ſit. ſponte huic caſui appo natur & alius. ¶ Intellexit itaq; rex hoc conſilium ſtudio Ioab immiſſum: & interrogata mulierecula: dum cognouiſſet hoc verum eſſe. reuocans Ioab: ait impetraſſe ſtudij ſui votum eumq; abſalon reuocare precepit. Non enim circa eum iam vlterius dixit ſe eſſe crudelem ſed iram indignationemq; remittere. Ille vero cum adoraſſet regem. & eius ſermonibus gratias retuliſſet. repente profectus eſt in geſſur. & aſſumpto abſalon in hieroſolymam reuocauit. ¶ Premiſit autem rex dum venire filium cognouiſſet. & precepit vt ad domum propriam remearet. Non enim iuſtum eſſe credidit: vt mox venientem ſuſciperet aut videret Ille vero patre iubente eius declinauit aſpectum cui tamen a familiaribus debitum exhibebatur officium. ¶ Huius itaq; pulchritudo licet in triſticia poſiti. diligentiam competentem regis filio non habentis nequaq depoſita eſt. ſed erat ſpecioſus & ſplendebat omni decore. & corporis magna proceritate ita vt eos qui erant in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis tanta erat ceſaries vt vix octo diebus tonderi potuiſſet: & erat tonſura eius pondus ducentorum ſiclorum qui faciunt quinq; mnas. ¶ Habitauit autem in hieroſolymis annis duobus habuit tres filios maſculos: & vnam filiam nimis ſpecioſam quam rex poſtea roboam ſalomonis filius accepit vxorem: ex qua natus eſt puer nomine Abias. ¶ Inter hec itaq; mittens abſalon ad ioab popoſcit ab eo vt perfecte placaret patrem & peteret quatenus eum ad ſuum aſpectum & colloquium reuocaret. Negligente vero ioab: & mittens aliquos ſuorum confinem eius ſegetem incendit. Quod cum ille cognouiſſet: ad abſalon venit culpans eum: & ex eo cauſam huius rei inquirens. Cui reſpondens ait. Hoc conſilium comperi vt te ad nos adducere potuiſſem. negligentem verba que tibi pro paterna reconſiliatione mandaueram. Quapropter preſentem te depreco vt mittiges genitorem meum. Ego namq; peius a fuga eſſe iudico huome modo veniſſe patre michi hactenus iraſcente Ioab autem neceſſitatem eius agnoſcens & miſeratus mediator extitit apud regem eiq; locutus de filio: egit vt libenter eum repente ſuſciperet. Quo veniente & in terram proſtrato ac ſupplicante vt peccati veniam impetraret. porrecta dextera alleuauit eum & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Regreſſus abſalon in hieruſalē qui tamen faciē dē tūle nonvidit

Pulchritudo abſalon.

Ceſarie pōdus quę vix octo diebus tonderi potuiſſet.

Filij abſalō tres & filia vna.

Negligētes ioab reconſiliationem.

Abſalon cū patre dauid ſeges a ſeruis Abſalō incenditur.

Perfecte reconſiliatus abſalon danid patri.

¶ Reconſiliatus patri Abſalon. doloſe contra patrem coniuratuit nitens paternum regnū vſurpare Cui Achitoſel fauebat in malo Tunc quoq; audita Abſalon regni vſurpationem fugit dauid de hieruſalem relictis vxoribus quem fideles miniſtri ſecuti ſunt inter quos Chriſi fideliſſimus dauid amicus erat qui ipſius dauid precepto ad Abſalon (vt eius ſecreta conſideraret) redijt Siba quoq; Mēphibolech ſeruus ſilon magiſtrum ſuum ſeditionis contra dauid participem accuſat ſicq; domini ſui hereditatem impetrauit Semei inſuper ipſi dauid obprobria & iniurias inferebat quas dauid tulit patienter. Capit. xij.

Simulatoria abſalon deceptio vt corda hominum ad ſe traheret & fauores Cōiuratio Abſalon cōtra dauid prem doloſe nitētis paternum vſurpare regnū

¶ Abſalon autem dum hoc fuiſſet ei a patre conceſſum: in paruo tempore multos equos & currus inſtituit & armigeros quinquaginta. & diebus ſingulis ſurgens diluculo ad regalia veniebat: & qui cauſas habebant & minores inueniebantur in eis delectabiliter loquebatur: quaſi non habente bonos conſiliarios patre. ſed iniuſtos in ſuis ſentencijs exiſtentes: quorum iuditio grauarentur. Pro qua re fauorem ſibi omnium collocabat. addijciebatq; pariter dicens quia ſi haberet hanc poteſtatem ipſe cuncta ſub legum equitate diſponeret. Hec itaq; agēs populo ſibi placato cū iam deuotionem cunctorum ſe obtinuiſſe conſideret ¶ Poſt reconſiliationē patris annis quattuor iam tranactis ſupplicauit vt ei pater in hebron ire permitteret. quatenus commiſſa deo ſacrificia celebraret: quę fugiens deuouiſſet. ¶ Dauid ergo concedente profectus eſt. Ad quem multus populus eo inuitante confluxit. Aderat autem ei & conſiliarius dauid achitophel Giloneus: & ducenti viri ex hieroſolymis

A nescientes quidem huiusmodi conamen: se velut ad sacrificium euocati. Hoc itaq; cōsilio rex ab oībus est ordinatus. Quod dum fuisset nunciatum dauid & inopinabiliter hoc fecisse filium cognouisset metuēs impietatem presumptionemq; eius miratus quia nec peccati veniam recordatus est sed super illa scelera potiora & iniquiora commiserat: primo quidem vt regnum a deo datum vellet auferre secundo vt patrem vita priuaret: deliberauit vt fugeret transiordanem. Et vocatis amicis ac necessarijs & de filij superbia eis participato consilio cunctaq; cōmittens deo decem concubinas custodes regalīū derelinquens discessit ex hierosolimis & alia multitudine fiducialiter cum eo egrediente simul & secētis viris armatis qui saul viuente fuerant ei i fuga priori participes. Abiathar autem & sadoch sacerdotibus & omnibus leuitis volentibus simul egredi cum archa domini suasit magis vt in ciuitate consisterent: cum eum posset deus etiam archa non portata liberare mandauitq; vt ei latenter gesta queq; nunciarentur. Habuit autem fideles ad omnia ministros achiniam filum sadoch & ionatham filium abiathar. Ethai autem getheus cum eo profectus est licet dauid eum in ciuitate manere voluisset Cui dum acquiescere noluisset ei puritatem potius suę deuotionis ostendit. ¶ Ascendente autem dauid per montem oliueti nudis pedibus & cunctis cum eo flētibus: nunciatum est achitophel esse cum absalon & eius parti fauere. Quod dum audisset tristitia eius magis accreuit: deumq; rogabat & eum suppliciter orabat. vt alienaret mentem absalon a consilijs achitophel. Formidabat enim ne contrā se ei dando consilia prealeret. Erat enim vir ille astutus & ad prospiciendam vtilitatem nimis acutus.

2.r.c.15

Cumq; in montis verticem peruenisset ciuitate respecta cum multis lachrimis quasi amisso regno domino supplicabat. Occurrit autem equidem vir fidelis nomine chusi & ipse amicus. Qui cum eum vidisset scissa veste & aspersо capite cinere flentem atq; lugentem: consolatus est eum & a tristitia cessare poscebat: & post hęc supplicabat vt iret ad absalon quasi ei consentiens: & eius secreta consideraret consiliisq; resisteret achitophel: quia si cum dauid pergeret tantum prodesse non posset. Obediens ille dauid eo relicto venit in hierosolimam: quo etiam non post multum venit absalon. ¶ Paululum itaq; exinde procedente dauid siba famulus memphibosech quem curatorem instituerat possessionū quas donauerat filio ionathę occurrit cum duobus asinis oneratis rebus in itinere necessarijs ex quibus ipse & qui cum eo erant refici debuissent: Requirente vero dauid vbi reliquerit memphibosech ait in hierosolimis expectantem ordinari se regem in presenti seditione propter memoriam beneficiorum saul. In his autem indignatus dauid omnia quecumq; gesserat memphibosech: sibe donauit multo iustius esse credens vt hic q̄ ille potius hęc haberet. Et siba quidē hoc facto gauisus est. ¶ Igitur veniente dauid in locum choram progressus est quidē de cognatione saul noie semei filius gere & lapidabat eum ac pessimis sermonibus accusat circunstantibus aūt amicis adhuc amplius blasphemat: & sanguinarium multorumq; malorum dicebat auctorem: increpans eum quatenus ex illa terra velut pollutus excederet: deo gratias referendo qui eum priuasset reguo per proprium filium pro eo q̄ peccasset in dominum et in eum rite penas exiget. Omnibus autem super eum mota iracundia prouocatis & precipue abisai volente interficere semei dauid eum ab ira retinuit dicens ne malis p̄sentibus opus nouę occasionis adijciamus. Non enim circa hunc rabidum canem michi respectus aut pudor est: sed ad deum intendo propter quem iste super nos ita videtur inuectus: nec est ammirandum ab isto me talia sustinere: quando etiam filij videor expertus impietatem. Sed forsam aderit nobis misericordia dei & prealebimus inimicis quo adiuuante securo itinere properemus. Semei autem per aliam montis partem currebat: & crebras faciebat iniurias. Cumq; venisset dauid ad iordanem: reficiebat ibidem suos itinere fatigatos. ¶ Igitur cum venisset absalon & achitophel consiliarius in hierosolimam cum omni populo venit ad eum amicus dauid chusi. Et cum adorasset absalon optabat regnum eius incolume & omni tempore permanere. Illo vero dicente cur cum precipuus patris eius esset amicus: eiq; fidelis ad omnia videretur non cum eo tunc esset: sed illo derelicto transisset ad eum temperate se facere dixit se qui eum & populi vniuersi iudicium. His inquit domine tecum manentibus: recte & ego te sequor. Regnum enim tibi a deo collatum est. Quapropter tandem fidem atq; deuotionem tibi prebeo quā patri. Non enim p rebus p̄sentibus indignari fas est quādo non in extraneam domum mutatū est regnū: sed permānsit in ea filius occidente patre. Hęc dicens satisfecit cū prius videretur esse suspectus.

¶ Absalon ad patris cōcubinas (hoc achitophel consiliāte) accessit. Qui etiā vt dauid patrē interimeret dedit consilium contra quod chusi dauid fidelis amicus aliud dedit consilium quod (deo faciente) elegit absalon achitophel quoq; (suo dissipato consilio) seipsum suspendit mittunturq; per sacerdotes ad dauid nuncij quos persequi iubet absalon sed ipsi a via parum per diuertentes per mulierē in puteo absconsi salui ad dauid peruenerunt secretum absalon ipsi nunciatus qui iordanem transiens venit in castra ciuitatem munitissimā vbi est honorifice a berzelao & alijs ciuibus receptus.

Audita absalō regni vsurpatione & eius impietate relictis vxoribus fugit dauid ā hierusalē

Fideles dauid ministri

Nudis pedibus dauid ambulās per mōtē oliueti figura fuit ieſuchristi passuri & achitophel inde ꝓditoris. Multa i hoc capitulo inuenies passioni christi applicabilia

Mentit siba mēphibosech seruus vt dñi sui hereditatē impetraret.

Semei opprobria dauid ferre quę ipse patienter suffert.

Chusi aici dauid ad absalon oratio.

Capitulo. xiij.

Absalon ad cō cubinas patris consiliāte achitophel cōpulatur.

VOcato autem achitophel: quid oporteret agi tractabat absalon. Qui suasit ei ad concubinas patris accedere. Ex hoc enim populum sciturum creditumq; dicebat quia circa patrē nulla ei iam reconciliatio superesset: & ob hoc multa fiducia aduersus eum omnis multitudo pugnaret. Hactenus autem apertas inimicitias eos habere metuere: credentes posse patrem cum filio quocumq; tempore concordare. Hoc etiam consilio flexus: iussit famulos vt tentoria in solario regio figerent et vidente populo accedens ad patris suis concubinas ingressus est. ¶ Hęc autem gesta sunt secundum natham prophetiam quam dauid olim de filij inuasione signauerat. Cum vero sciisset absalon que monuerat achithophel. rursus secundum consilium de prelio contra patrem eum proferre poscebat. Tuncq; ille decem millia electos sibi dari pecijt vt patrem eius interimeret & eos qui cum eo pergerent incolumes reuocaret & tunc firmum haberet imperium: cum pater eius extingueretur. ¶ Dum hęc sententia placuisset: vocauit chusi amicum sui patris antiquum. Sic enim ille eum vocabat. Cui dum sententia achitophel indicasset: quid etiam ipsi videretur de eadē causa requirebat. Ille vero cognoscens quia si fierent que suadebat achitophel: dauid in mortis periculum peruenisset contrariam sententiam nitiebatur afferre. Non ignoras inquit o rex tui patris & eorum qui cum eo sunt fortitudinem: quia multis prelijs dimicauit: & superatis hostibus est reuersus. Nunc equidem credo illum in exercitu constitutum est enim sicut nosti bellicosus idoneus & omnia prouidere & dolos superuenientium hostium declinare certissimus: circa vesperam autem derelinquere suos aut in aliquam aulam se celare: aut circa petras insidias facere. Dumq; contingerit vt congrediantur ad prelium illius quidem viri vt estimo modicum se subducent: & dum securi fuerint de regis auxilio resistēt Et inter hec illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens: suis fortitudinem prębebit ad bellum tuos vero inopinato belli superuentu prosternet. Fac igitur comparationem mei consilij & cognoscens eius vtilitatem: achitophel quidem refuta sententiam. Mittens autem in omnem prouintiam hebreorum: precipe, vt contra patrem tuum cunctus congregetur exercitus: & sumens ipsi prelij militiam vniuersam esto dux: & nulli alij committas hoc prelium. Facillime enim te credo fore victurum si eum: cum paucis comprehenderis: cum tu multa millia pugnantium habeas deuotionem suam tibi prębere volentium. At si pater tuus fuerit obsessione circundatus machinationibus aut cloacarum alias trochlearum effusionibus ciuitatem illam facillime capiemus. ¶ Hęc cum dixisset probabilior apparuit q̄ achitophel. Nam vltra illius consilium absalon potuis huius elegit. Deus enim erat qui in eius mente consilium chusi melius esse faciebat. ¶ Quo facto festinabat chusi ad sacerdotes sadoch & abiathar consiliumq; achitophel nec non & suum & quia placuissent que ipse monuerat indicauit & exhortatus est repente vt mittentes hęc renūciarent dauid & quę ab aduersarijs structa vidēbantur aperirent adijcientes vt studerent velociter transire iordanem vt eum suus filius persequi festinaret: & anteq̄ illi monuissent posset a filio comprehendi. ¶ Sacerdotes autem oportune suos ad hoc officium extra vrbem celatos habebant. Quibus mādates per fidelem ancillam quę tractabat absalon preceperunt vt dauid hęc cum festinatione significarent. Illi vero nulla dilatione tardantes: sed mandata patrum seruantes: pij fideles q; ministri & officij velocitatem & necessitatis instantiā cito iudicātes implendā: festinabāt ad dauid. Cumq; duobus stadijs processissent a ciuitate vidētes eos quidā equites indicauerunt absalon ille cōtinuo vt eōprehenderetur misit. Quod cognoscentes filij sacerdotū: ab itinere declinantes in vicum quēdam non lōge a hierosolimis: cui nomen erat bochor alias bochom inuenientes quandam mulierculam rogauerunt vt eos celaret: & muniotionē metuentibus preberet. Illa vero iuuenes illos in puteum repente depositi. & extēsis desuper pellibus os eius operuit Cū q; persequentes eos venissent: & de eis mulierem requisissent: illa vidisse quidem non negauit: dicens apud se eos sumpsisse potum & continuo discessisse. Tamen si cum velocitate sequerentur: facille eos comprehendi posse dicebat. ¶ Cumq; diu secuti non comprehendissent: reuersi sunt. Mulier autem videns eos remeantes: & nullum jam periculum imminere conspiciens abstractos elacuenisit ad proprium itineris optus. Qui multo studio festinantes venerunt ad dauid: & cuncta que tractabat absalon subtiliter indicauerunt. ¶ Tunc ille licet iam nox esset precepit tamen suos iordanem transire cum festinatiore. ¶ Achitophel videns suam sententiam fuisse reprobatam ascendens iumentum suum venit ad regionem gilon. Conuocatisq; omnibus suis consilium (quod dederat absalon) exposuit: & quia q; auditus ipse non fuerat: non eius tardaret interitus indicauit Dicebat enim dauid post victoriam in regnum continuo rediturum & melius sibi fore vt libere & magnanime ab rumperet vitam: q̄ se dauid reseruaret ad penas contra qnem absalon talia consilia prebuisset. Et cum hęc dixisset ascendens in locum domus suę secretiorem laqueo se suspendit. Igitur achitophel sepulture tradi tertur. ¶ Dauid autem sicut prediximus transiens iordanem venit in castra optima & munitissimam ciuitatem. Susceperunt q; eū libentissime cuncte altiores prouicie & fugam illius

Consiliuꝫ achitophel de interimēdo dauid

Consiliuꝫ chusi amici dauid antiqui & fidelissimi consilium achitophel dissipāsdatū absalō

Acceptuꝫ (deo faciente) consilium chusi dissipato consilio achitodhel.

Declarat chusi cōsilium suum sacerdotibus amicis dauid q̄ dauid consiliū volūtatem manifestarunt.

Mulier nūcios p dauid in puteo absconditq; sequentibus seruis absalon

Reuelatur dauid absalon cō silium.

Achitophel quia eius consiliuꝫ fuit dissipatū se suspendit. Dauid in ciuitate castra honorifice recipitur.

2.Reg.17

2.Reg.17

2.Reg.17

2.Reg.17

2.Reg.17

A

B

C

D

E

F

filijs suis & uxori mortē damnatū deponentes sui de laqueo

temporis referentes: alias reuertentes & honorem et felicitatis pristine conferentes. Erant autem berzelleus alias berzelai galadites & sipha potentissimus & amandias & mathir terre galaditis primus. His namq; rerum copiam dauid & qui cum eo erant opulentissime prebuerunt: ita vt neq; lectistrati deessent neq; panes aut vinū sed etiam vbertatem pecudū ministrarent: quatenus & quietatē laborātibus & ciborum vtilium copiam eis ad sacietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant constituti.

¶ Absalon bellum contra patrem mouente (cuius exercitus militie priceps amasa cōstituitur) dauid (amicis eius exire in bellum non permittentibus) rogat milites vt puero absalon victo parcant sed conualescente dauid exercitu fugientem absalon arbori capillis suspensum ioab lancea transfodi cuius cadauer deponentes armigeri ipsum in foueam piecerunt ponito pro sepulcro lapidum aceruo cōtra eius superbiam qui marmoream statua iuxta hierusalem erexerat quo mortuo. Achimas sacerdotis filius victoriam (tacens absalon mortem) dauid nunciauit. Capitulum. xiiij.

Absalon bellum parat contra patrē cuius amasa fuit princeps militie.

Exercitus dauid ordinatio in tres partes

2.r.c.18 ABsalon aūt cōgregato magno hebreorum exercitu super patrem & trāsiens fluuium iordanē nō longe a castris venit in galaditen regionē: constituit principē totius exercitus amasā in loco ioab cōsobrini sui: Erat enim de patre getō & matre abigea progenitus Abigea vero & saruia mater ioab. sorores fuere dauid. Cū recēsuisset ergo dauid eos q cū eo erāt & inuenisset vsq; ad quatuor milia armatorū noluit expectare qñ super eū absalon veniret: sed eōstituens sup suos milenarios & centenarios diuiso exercitu tripatito: aliā quidē partē ioab principi militie dedit aliaq; vero fratri eius Abysai tertiam cōmisit et heo q erat eius amicus de ciuitate geth. ¶ Cumq; vellet ipse ad bellum simul exire amici non pmiserunt: cōsilio eū sapientissimo retinentes. Dicebāt enim quia si cū eo deuincerētur omnē spem vtilitatis amitterēt. Si vero vna parte victa ad eū reliqua remearet: possent denuo plium reparare: quando etiā hostes arbitrarentur alium exercitum remanere cum rege. Hoc consiliū libenter accipiēs

B dauid: ipse quidē in castris manere decreuit & duces & amicos ad prelium destinare & rogabat vt fortitudinem sui & fidē & memoriā haberēt vtq; puero absalon deuicto parcerent ne i[illegible] aliquid in se mali ipse cōmiteret: optansq; cunctis victoriā dimisit exercitū. Ioab itaq; aciē cōsti[illegible]tuit contra hostes in campo: que inito habuit post tergum siluā. ¶ Eduxit autē ediuerso & absalon sub[illegible] diligat & facta congressione belli: opera precipua manuū & maxime presūptionis ex vtraq; parte gerebat. Alij quidē vt regnum dauid reciperet elaborabant & omni magnitudine desuadebant: alij vero ne eo priuaretur absalon & daret patri pro sua presumptione supplitiū: in nullo segnes erāt aut facere aut pati quod cumq; belli casus afferret: insuper etiam metuebant ne ab ioab et eius paucis militibus tanta militudo subiugaretur.

Rogabat dauid vt puero absalō victo parcant.

Congressus belli inter absalon et exercitum dauid ipso dauid absente.

2.r.c.18 ¶ Inter hec igitur vicit dauid exercitus robore magnanimitate & exercitatione bellorum fugientesq; per siluas & colles persecuti sunt. & alios quidem cōperunt alios autem interfecerūt ita vt plurimi caderent fugientes q̄ in acie repugnantes. Et illa siquidem die quasi viginti milia virorum ceciderunt exercitus autem dauid accessit ad absalon. Frater enim cunctis proceritate & pulchritudine manifestus. Qui metuens ne eum comprehenderent hostes: ascendens in mula regia fugiebat ¶ Cumq; velociter veheretur et ipse in toro leuis existens: arbori maxime & ramis extense eius replexa cesarie inopinabiliter est appēsus. Et iumentum quidem velocitate sua quasi dominum adhuc portaret abcessit: ille vero ramis comarum alligatione retinebatur astrictus. Quem dum vidisset quidam militum dauid. ioab indicauit. Quo dicente. quinquaginta siclos se ei dedisse si peremisset absalon: nec si mille siclos ei promitteret: occidere se illum filium domini sui dixit: dum omnibus audientibus pater ei parci rogauerit. ¶ At ille ostendit sibi precipiens vbi eum vidisset appēsum: locum intueniens: in

2.r.c.18 C corde eum iaculans interemit. Armigeri vero ioab circumstantes arborem cadauer eius deposuerunt eumq; in foueam proicientes aceruū super eum lapidum posuerunt. Nam vt figura sepulchri fieret ingentem tumulum locus ille seruauit. ¶ Ioab autem dato signo a persecutione reuocauit exercitum parcens contribulis suis. ¶ Igitur absalon constituerat sibi statuam marmoream in valle regia que duobus stadijs ab hierosolimis abetat quam appellauit suam manum dicens: quia etiam filijs eius morientibus nomen eius in statua permaneret. ¶ Erant enim & filij masculi quidem tres femina vero vna thamar. Que coniuncta salomonis filio: roboam peperit filium abiam qui patris successit in regnum. Et de his quidem postea declarabimus. ¶ Igitur post mortem absalon: populus quidam ad propria loca dispersus est. Achimas autem sadoch sacerdotis filius rogabat ioab vt ipse preueniens dauid victoriam nunciaret: & quia dei solatium & prouidentiam ipsius habuisset. Cui non concessit hoc ioab dicens quia cum semper boni nuncij homo fuisset modo non deberet regi mortem filij nunciare: vocansq; chusi ei hoc opus iniungens ait: vt quod ipse vidisset etiam nunciaret regi cumq; iterum achimas rogaret vt eum nunciare permittere dicens quia rex circa solam victoriam attentus: nequaq̄ de absalon morte causaret concessit ei vt pergeret ad dauid. Tenensq; compendiosam viam quam ipse solus

Ioab absalon fuspensam lancea trāsfodit cuius cadauer deponentes eum in foueam piecerunt lapidum aceruo super eum posito

Filij absalō tres et filia vna que nupta roboam peperit abiam.

Achimasvi & oriam dauid nũciat tacens absalon mortem

nouerat preuenit chusi Cumq; sederet rex inter portas expectans quando ei aliquis gesta bellica nunciaret quidam exploratorum videns achiman currentem & non quis esset agnoscens. ait dauid videre se aliquem venientem. Qui cum dixisset bouum nuncium fore post paululum alium quendam sequi pronunciauit. Cumq; & ipsum bonum nuncium assereret: explorator precurrere videns & iam vicinum esse achiman sadoch sacerdotis filium indicauit. Qui gauisus eum bonum nunciũ dixit esse & aliquid optabile de prelio portaturum. Cumq; hęc dicerentur a rege veniens achimas apparuit & interroganti de pugna regi victoriam nunciauit. Quo requirente de eius filio quid cognouisset: ait quia mox vt vidisset fugatos hostes ipse ad eum pergere festinasset et audisse se magnas voces persequentium absalon: & nichil amplius potuisse cognoscere eo q; cogeretur missus a ioab victoriã nunciare. D

¶ Nunciante Chusi victoriam & absalon mortem dauid amarissime fleuit quod ioab & exercitus cognoscentes non triumphali scemate sed dolentes quasi victi ciuitatem sunt ingressi. sed ioab regem ingressus mortuum absalon flentem consolatus est publice vtilitatis causas adducens. Quo facto qui cum absalon fuerant inito consilio redire ad dauid procurabant mittentes vndiq; ad ipsum legatos: verecundantibusq; illis de tribu iuda redire vocauit eos per sadoch et abiathar sacerdotes. Amasamq; sub absalon militie principem reuocauit. Quos ad dauid imperium reuertentes omnes tribus iuda preuenit semeiq; & siba qui regi ad iordanis flumen occurrẽtes pontem fecerunt in iordane semei quoq; coram rege prostratus veniam obtinuit sed & dauid omnibus (qui eum offenderant) veniam dedit & abisai hoc impedire volẽtem increpauit.

Capi. xv.

Chusi victoriaz nũciãte & morte absalon dauid amarissime fleuit.

VEniente autem chusi & adorante regem & victoriam nunciante de filio eum dauid continuo requisiuit. Tunc chusi hęc inquit proueniant tuis inimicis: quę recepit absalon. Quo verbo victorie gaudium nec apud ipsum manere rex exercitum permisit. Ascendens enim dauid in locum ciuitatis excellentissimum flebat filium tundens crebro pectora capillos capitis sui dilacerans & omnisse afflictione castigans clamabat dicens vtinam michi & non tibi o fili aduenisset interitus. Nam si eum diligeret eum per naturam huiusmodi morti eius quam sibi potius condolebat. [illegible] ius autem & ioab audientes quia rex filium ita lugeret: reuersi sunt non triumphali scemate [illegible] ingredi ciuitatem: sed dolentes & flentes & quasi victi potius intrauerunt. Cumq; rex vel[illegible]e resideret & filij interitu ingemisceret: introiuit ioab ad eum & consolatus est eum dicens. O domine rex aperte demonstras ex his quę agis quia diligentes & pro te pericula sustinentes nec non & te & tuam generationem prorsus abhorres: & diligis inimicos & illos concupiscis potius qui iuste penas soluentes obierunt. Nam si absalon vicisset: & ipse regnum firmissimum tenuisset nullius nostrum cadauer remaneret: sed omnes a teipso & a tuis filijs incipientes fuissemus sine dubio prostrati: nullo nostrorũ hostium flente: sed cunctis potius gaudentibus insuper etiam punientibus eos si qui forte nostrorũ miserati fuissent. Tu vero hęc agere super maximo non confunderis inimico. Qui cum tuus filius esset: nequaq; inte impia committere formidauit. Igitur recedens ab hac iniusta tristitia procede & militibus teipsum ostende: eisq; pro victoria & labore certaminis gratias age. 2.r.c.15 2.r.c.18 2.r.c.9 F

Ioab cõsolatur regem flentem absalõ mortuũ aducẽs reipublice vtilitatis causas.

¶ Ego namq; optime noui quia si in hoc actu permanseris: hodie a te populus vniuersus abscedet & alij regnum tradet & tunc amarissimum & verum habebis luctum. Hęc dicens ioab regem a tristitia reuocauit: & ad causas rei publice vtilitatis adduxit. Transformatus enim a fletu dauid & oportune compositus pro aspectu populi sedit ad portas ita vt audiens populus vniuersus concurreret: omnesq; eum libentissime salutarent. Hęc itaq; tali modo gesta sunt. 2Re.c xix.

Cõsiliũ populi q fuerant cũ absalõ vt redeant ad dauid.

Verecũdãtibus illis de tribu iuda ad dauid redire vocauit eos per sadoch & abiathar sacerdotes.

Reuocauit etiã amasam principẽ militie absalon.

Porro qui cum absalon fuerant & de prelio fugerant reuertentes ad semetipsos singuli mittebant per cunctas ciuitates dauid beneficia commemorantes & libertatem quam eis resistendo cunctis hostibus prebuerant edicientes culpantesq; semetipsos quia eum expulisse niterentur a regno et alium ordinassent quo nunc defuncto principe qui ab eis fuerat ordinatus rogare debent dauid vt ab indignatione quiesceret eisq; faueret & recepto regno eis suam prudentiam non negaret. Hęc itaq; dauid crebro nunciabantur. ¶ Sed etiam ille nichilominus misit ad sadoch & abiathar sacerdotes vt principibus tribus iude loquerẽtur: quia turpe fuerit vt alia tribus ante illam dauid constitueret regem: cum illi & cognati essent & sanguinis eius participatione gauderent. ¶ Hęc eadem et ad amasam principem militie eius precepit edicere: quia cum filius eius sororis esset non suaderet populo vt dauid daretur imperium: pro qua re non solum regi reconsiliari posset: sed & totius militie principatum sicut absalon ei prebuerat optineret. Et sacerdotes quidem ad principes tribus iuda locuti sunt: & amasan deflexerunt promissiones regias edicentes vt in eius precipibus consistere. ¶ Hoc itaq; facto: tribus iuda misit ad regem legatos: ogantes vt ad proprium remearet imperium. Hoc autem & omnes israhelite fecerunt ad hortante eos amasa. Igitur accedentibus legatis ad eum venit in hierosolimam omnes tamen preuenit tribus iuda vt regi ad iordanis flumen occurrerent. ¶ Et gera filius semei cum mille viris quos de tribu beniamin ducebat & si- 2.r.61 F

balit ertus saul & filij eius quindecim: & viginti serui. Isti namq; cum tribu iuda pontem fluminis effecerunt: vt facile cum rex cum suo exercitu transiret. Cūq; venisset ad iordanē iuda eū libentissime saluauit. ¶ Qui dum pontem ascenderet: prostratus est ante eum semei: & detinens pedes eius veniam postulauit que in his peccauerat rogans vt non cireā eum esset acerbus nec potestate recepta eum iuberet dari supplitio sed potius consideraret et quia gesta penitentia in his que prius deliquisset primus ei occurrere festinasset. Cumq; in his supplicaret atq; deposceret tunc abisai frater ioab ait. Numquid non propterea morieris: quia constitutum a deo regem nequaq̄ blasphemare metuisti. ¶ Tunc dauid conuersus ad deum. Non cessabit saruie filij has cōmouere denuo nobis superiones turbas & seditiōes instantes. An ignoratis quia initium mei regni sit hodie. Quapropter omnibus in me impie agentibus iuro dimitti eis supplitia: & nulli sua delicta seruari. Nunc inquit o semei securus esto nullum mortis habeas metum. Eumq; mox adorans eum ceteris regredebat.

A

Semei prostratus corā rege veniā obtinuit.

Condonās dauid oībus (q eū offenderāt) veniā & abisai hoc impedire volentem increpat.

¶ Memphibosech in lugubri habitu pro tribulatione habitu tristis (quē iniuste siba eius famulus regi accusauerat) obiam venit se purgās cui medietatem substantie reddi precepit dauid & ipsum berezel antiquum in recompensationem bonorum secum manere in hierusalem exorat quo recusante & excusante eius filium achimam secum retinuit.

Mēphibosech in lugubri habitu tristis p tribulatione dauid ei occurrit obuius: quem iniuste siba accusauerat corā rege se purgans.

Capi.xvj.

2.Re. c.19

INter hęc autem occurrit & mēphibosech de cognatione saul sordida veste circumamictus comamq; gerens profusam & hispidam barbam. Nam post fugam dauid neq; tonsus fuerat pę nitentia nec vestem suā; deposuerat: segi hac afflictione deuouerat permanere donec regiam conuerti videret calamitatem. Hunc autem accusauerat siba seruus apud dauid iniuste. Quem dum salutasset eiq; prostratus esset cepit interrogare dauid cur non fuisset egressus & eius fuge particips. Ille autem sibam fuisse sibi obstaculo dicebat: cui dum iussisset vt ei itineris necessaria prępararet curare neglexit: sed velut quendam seruulum contempsisset. Qui si gressus habuisset incolumes non

B

ab eo aliquo modo recessisset cum posset etiam pedibus vti fuga. Adijciebat pariter non solum in his inquit domine nocuit michi: sed etiam apud tuam circa me pietatem de rogare & mētiri maligna voluntate presumpsit. Sed noui quia nihil horum tuam ēs recipit cōsit iusta & veritatē diligat quam vbiq; semp valere diuinitas. Dā cū a meo aio passus fuisses magna pericula: & oi mea generatio p filijs debuisset sceleribus deperire tu humilis & benignus existens & quod p̄cipuum est illorū malorū obliuionē agens quādo potestate sumpta priora vindicare potueras amicū me tuū esse iudicasti & in mensa quotidie regia potuisti: nihilq; mihi defuit quod honorato pareti debuit exhiberi. ¶ Cumq; hęc dixisset ille neq; mēphibosech rex voluit castigare nec siban tanquā fallacem abijcere sed cum oia iam

Dauid medietatē substātie reddi precepit mēphibosech

2.Re. c.19

donasset sibe q; cū illo mēphibosech regi nō occurrisset: & veniā mēphibosech dedit & medietatē substātie reddi p̄cepit. Cui mēphibosech cuncta inquit siba habeat o rex mihi vero iperiū te recepisse sufficiat. ¶ Berezel autē galaditanū virū precipuq; atq; bonū & qui in castris ei multa prebuerat: & regem

Gratitudo dauid erga berezel antiquum & bonum.

C

vsq; ad iordanem deduxerat rogabat dauid vt cum eo veniret ad hierosolimā: promittens eius senectutem omni re decorandam: & eius tanq̄ patris habere prouidentiam. Qui desiderio suorum cum eo se posse degere refutabat: dicens: senectutem sibi sic imminere vt etiam in rebus suauibus delectari nō posset: cum vtiq; octoginta esset annorum & de sepulchri termino cogitaret. Qui magis ediuerso rogabat vt si ei prestare vellet concederet eum ad propria remeare quando temporis longeuitate nec conuiuiorum epulas discerneret & auditus iam obturatos haberet: nec sonum clamorum aut modulationum aut aliorū instrumentorum que reges solent inter conuiuia mulcere sentiret. Quo nimiū supplicā te dauid ait. Te equidem dimitto quum vero filium achiman michi concede vt ei omnium rerum bona rum debeam munus impēdere. Tunc berezel dimisso filio adorans regem & optans ei vtilia proueniē sicut desiderabat domum reuersus est.

Achimam (qm biblia chamā dicitur) berezel filiū secum retinuit dauid vt ei p patre faciat.

2.Re. c.19

¶ Dauid in galgala cū media populi parte iam reconsiliata veniente seditio mouetur in populo peo reducto rege omnibus tribum iuda conuinciantibus regem cognatum appellantē sed & populi contra dauid seditioso siba procurante fit rebellio dauid quoq; vxores quas absalon polluerat in aliā domum transmigrauit eis necessaria ministrari precipiens qui amasan loco ioab militie principem fecit quem postea ipse ioab inimicus dolose interfecit siba etiam tunc in belmacha obsideur cuius sapiēs mulier abscisum caput per muru proijciens ciuitatem liberauit.

Capitulum.xvij.

Cōceratio populi & iudiā p reducto rege p̄ tribū iuda.

AUid autē venit in galgala habēs secum iam mediam partem populi: et pariter tribum iuda verūtq; ad eū in galgala primi quintie cū grandi pariter multitudine. Et tribum iuda culpabant eo q; latenter occurrerit: cum omnes ad eum debuissent vna voluntate cōcurrere. Principes autem tribu iuda hoc modo satisfaciebant dicentes ne irrent

Cōsitantur populi tribum iuda dicentem regē esse suum cognatum.

Rebellio populi contra dauid ad instinctum sybe et contra eum belli significatio.

Cōstituit dauid amasam loco ioab militie principem

Ioab dolose occidit amasam.

Nota contra inuidos.

Obsidetur syba in ciuitate belmacha a ioab quem mulier p liberatiōe ciuitatis allocuta ē puulas idutias obtinuit

Sapiētis mulieris consiliū quę caput sybe abscisum ioab per murum proiecit & ciuitatem liberauit.

grauiter eo q̄ illi processissent: qui tanq̄ eius cognati et propterea eum potius diligentes preuenirent & nō quasi munera percepturi hoc fecerunt: ne illi qui venerant postea monerentur. Hęc autem dicebant tribus: tribus iuda principibus nequaq̄ aliarum tribuum principes cessauerunt. sed dixerunt. Annuntiamur nos equidem fratres q̄ vos soli regem cognatum vestrum esse dicatis. Nam qui omnium nostrū potestatem a deo percepit omnium nostrum iudicatur esse cognatus. quapropter populus equidem noster vndecim partes habet vos autem vnam et seniores nos sumus. Non enim bene fecistis occulte et latenter venientes ad regem. ¶ Cum hęc igitur inter se tribuum principes loquerentur vir quidam iniquus seditione precipuus: cui nomen erat syba filius bochri de tribu beniamin stans in medio populi cum magno clamore dixit. neq̄ habet aliquis nostrum partem apud dauid: nec sortē apud filium iesse. Et post hęc tuba canens bellum significauit contra regem omnesq̄ secuti sunt eum relinquentes dauid sola tantummodo tribu iuda cum eo remansit eumq̄ in hierosolymis regem esse constituerunt. ¶ Qui concubinas quidem suas quas filius eius absalon in gressus fuerat in domum aliam transmigrauit: eisq̄ omnia precepit necessaria ministrari: ipse vero nequaq̄ copulatus est illis. ¶ Constituit quoq̄ amasam principem militie et locum ei in quo fuerat ioab dedit: iussitq̄ vt congregaretur quantum posset exercitus colligi ex tribu iuda: & post tres dies veniret quatenus ei militiam daret vniuersam eumq̄ pugnaturum contra sibam bochri filium dadi filium destinare. Egrediente vero amasa et circa congregationem exercitus remorante: dum die tertia non rediret dixit rex ad ioab. Non est vtile dilationem dare sibe ne longo tempore possit exercitum congregare et deteriorē cladis & absalon auctor existere. Nolis inquit tardare sed presentem sumens exercitum pariter et fecatos viros cum abisai germano tuo hostes persequi festinato: et vbicumq̄ tepueris ei congredere: et festina comprehendere ne capiens munitissimas ciuitates cert amina nobis et multos possit sudores inferre. Ioab autem in nullo morans: sed sumens fratrem pariter et fecentos viros et omnem exercitum qui erat in hierosolymis: secutus est cū omni festinatione sybā. ¶ Cumq̄ in gabaon victū peul ab hierosolymis stadijs quadraginta veniſſet occurrit ei amasa vt salutaret eum non multo adhuc exercitu congregato. Ioab autem accinctus gladio et lorica vestitus: veniente ad se amasa vt salutaret eum: arte quadam quasi caderet gladius de vagina finxit eumq̄ se de terra colligere et altera manu veniente proxime amasa quasi ei osculum daturus: a barba comprehensum improuido gladium iuncto in vero: eūq̄ peremit impiissimum: et sceleratissimum opus efficiens in bono iuuenculo pariter et cognato et qui nihil ei nocuerat: sed habens pro principatu militie et equalitate honoris inuidiā. Pro his enim causis et abner interemit sed in illo scelere occasione dictante: pro vltione fratris asael veniam habere videbatur. ¶ Peremptō autē amasa nullum formidem excusationis potuit impetrare. Tanto igitur peremptō patrie duce persequebatur sybam derelinquens vnum ad eius corpus qui clamaret exercitui quoniam amasa iuste peremptus esset: qui vero regi fauerant sequerentur ducem ioab et abisai fratrem eius. Cumq̄ cadauer illius iaceret in via: et omnis populus super eum cōfluerent: et cum quadam miserecordia defuncti morarentur et ioab se qui tardarent tollens inde cadauer illius custos eius posuit in quendam locum ab itinere segregatum: et illic eum positum veste cooperuit. Quo facto ioab vniuersus populus est secutus. ¶ Cumq̄ perse quereretur sybam per omnem israhelitarum prouintiam: quidam indicauit eum in ciuitate munitissima belmacha nomine residere. Quo dum venisset ioab obsidebat vrbem vallis vndiq̄ circunductis iussitq̄ militibus vt eius muros omni virtute deponerent. Nam dum eum cines loci illius suscipere noluissent. et super eum crudeliter: insisterent: tunc quedam mulier casta simul et sapiens videns patriam in nouissimo periculo constitutam: ascendens in muram vocauit inter armigeros ioab Quo veniente: cepit ad eum huiusmodi verba proferre. Quia cum deus reges et principes fecisset vt vt hebreorum hostibus resisterent: et israhelitis pacis iura preberent. Tu inquit festinas metropolim israhelitarum que nihil deliquit euertere atq̄ vastare. Tunc ioab orauit propitium sibi deum fore et quia non haberet huiusmodi voluntatem: nec vllum de populo vellet occidere quanto magis tantam perdere ciuitatem. Sed acciperet ab eis rebellem regis ad penam id est sybam filium bochri dadi: ab obsidione exercitum continuo reuocaret. ¶ Quod cum audisset mulier ab ioab paruulas indutias postulabat: vt hostis caput de muro repente proiiceret. Quo facto: descendit ad cines eius: locuta est dicēs cur vellent pessime cum filijs et vxoribus deperire propter malignum hominem nec cognitum vnde esset quem regem vellent habere pro dauid qui eis tanta beneficia contulisset vnam ciuitatem studeret tanto exercitui resultare hoc dicto: suasit eis vt sybe caput abscisum in ioab proiiceretur exercitu Quo facto: ioab missa tuba obsessionem repente dissoluit et reuersus in hierololymam totius postulī princeps militie constitus est. Ordinauit autem rex etiam banaiam super corporis custodes et super secentos exercentes. Adoramam autem fecit super tributa sybacha et bachilam super gestorum cōscriptores. Susan vero scribam sadoch autem et abiathar sacerdotes instituit.

D.

2 Re.c 20.

E.

2 Re.c 20.

F.

A. ¶Hebreis fame afflictis dauid deum orat cui cām ſciſcitanti dixerunt ꝓphete mortem eſſe gabaonitarum a ſaule occiſorum gabaonitis itaq; ſeptem viros de genere ſaul ad ſupplitiū petentibus cō ceſſit dauid ceſſauitq; fames rurſū dauid cōtra philiſteos bellū iniente achimon gigas contra eum fatigatum fecit impetum aquo per abiſai intēplo hoſte liboratur. Tunc quoq; ipſū dauid ſenio factum de cetero ad bellum nō accedere ordinatum eſt deīn ſecundo bello contra paleſtinos auctor victorie fuit ſaboch vnus fortiſſimorū dauid et in tertio bello contra eoſdem ephā alius fortiſſimorū in quarto autē ſemma filius ioeb victor fuit qui gigantē ſeuos digitos inquolibet pede et tot in qualibet manu habentem occidet vnde expeditus dauid a preliȝs cantica metrica compoſuit decantādaq; pro gratiarum actione cum diuerſis organis inſtituit deſcribuntur fortiſſimorum dauid nomina quorum tres cum maximo periculo inter hoſtes aquā de bethleem portauerunt.

Capi.xviij.

2Re.c xxj. IGitur poſt hęc cum fames prouintiam inuaderet: rogauit deum dauid vt populi miſereretur: et cauſam ei pariter et medelam peſtis illius indicaret. Cui prophete dixerunt velle deum vt gabaonite vidicarentur quos rex ſaul impie interficerat & conculcauerat iuſiurādum quod eis ieſus princeps militię prębuerat ſenioreſq; firmauerant. Et ſi vltio quā gabaonite ſeptē prodefunctis eis exhiberetur: poſſet propiciari deus et populum a peſte liberare. ¶Dauid autem audiens a prophetis hęc velle deū vocauit gabaonitas eoſq; quid vellēt fieri requiſiuit. Illis aūt peterēt de genere ſaul filios ad ſupplitium poſtulantibus: requirens rexdedit eis atq; tradidit parcēs tantūmodo mēphibo ſech filio ionathe. Sumentes autē gabaonite viros quo voluerūt: punierūt eos Quo facto cepit deus rem pēte pluere. & terrā ad fructū germina reuocare liberauitq; a priori peſte: & ad vbertatē hebreorū prouintiā hoc facto reſtituit. ¶Igitur nō poſt multo tēpore rex dauid caſtrametatus eſt contra paleſtinos & cōmiſſo prelio cū eos in fugā vertiſſet: ſolus perſequēdo repertus eſt. Cūq; eſſet fatigatus qdā hoſtiū noie achimon filius aſaphat: qui erat de ꝓle gygantū habebatq; haſtā cuius pōdus erat trecētorū ſiclorum et loricā cathenathā: & gladium: fecit impetum quaſi regem ſuorū hoſtium peremptur us. Erat enim iam labore diſſolutus. Tunc ſubito exortus abiſai frater ioab et regem a repentina morte protexit: et hoſtem pariter trucidauit. ¶Quo facto periculum regis pene mortem grauiter tulit exercitus eiuſq; principes coniurauerunt vt nequaq̄ cum eis exiret ad bellum: ne propter fortitudinem atq; fidutiam ſuam, aliquid mali paſſō: et bonis quę propter eum fuerant ſœpius ꝓſpera paſſurentur: & quę eo viuente adhuc poterāt adipiſci. ¶Conuenientibus itaq; in gazam ciuitatem paleſtinis audiens hoc rex miſit ſuper eos exercitum inter quos tunc debellator optimus extitit & probatiſſime dimicauit ſaboch alias ſaboch etheus qui erat vnus fortiſſimorum dauid. Hic enim multos hoſtium inclitos interemit ex prole gygantum nimis audatia ſuę fortitudinis exultantiū: fuitq; victorie huius auctor apud hebreos ¶Poſt hanc vero compreſſionem paleſtini denuo pugnauerunt ſuper quos exercitum mittente dauid: fortis apparuit effan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos paleſtinorum ſolus pugnando peremit eos: et alios conuertit ad fugam quorum etiam multi in prelio ceciderunt. ¶Paulo ſi quidem tempore paleſtini quieſcentes: denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatem quę erat non longe a finibus hebreorum. Eratq; inter eos vir proceritate quidem ſex cubitorum enim digitos habens in vtroq; pede necnon & in manu vnum pluſq̄ ſolet natura conceſſiſſe hoc eſt ſenos: quem contra vnus de exercitu dauid ſammae filius ioab pugnans: eodeuicto totius victorie auctor effectus eſt maxime glorię nomen accepit. Nam et ille paleſtinus glorabatur ſeſe de prole gigantum exiſtere. Poſtq̄ pugnam nequaq̄ contra hiſrahelitas habuere certamina. ¶Expeditus itaq; dauid a preliȝs et periculis cum pace iam altiſſima frueretur cantica in deum hymnoſq; vario metro compoſuit: alios quidem trimetros alios quidem quinquemetros diuerſaq; coficiens organa: docuit vt leuitę ſecundum ea deo hymnos ediceret per ſabbatorum diem aliaſq; ſollemnitates. ¶Organorum autem ſpecies huiuſmodi eſt. Canora quidem eſt cithara: decem cordis coaptata. Hec cum plectro percutitur. Nabla vero duodecim ſonos habens: digitis tangitur. Erant et in & grandia & lata. Et de his quę dicta ſunt ſufficiant: ne omnimo horum organorum natura neſciatur. ¶Circa regem erant omnes valde fortiſſimi quorum inſigniores & actionibus clari octo & triginta fuerunt. Horum enim quinq; opera narrabo per quos etiam virtutes aliorum poterunt indicari. Erant enim ſic validi vt prouintiam regerēt: & gentibus prevalerent. Primus quidem euſebius filius achime qui aciem hoſtium frequenter irrumpens neq̄ pugnando ceſſauit donec ex eis nongentos occideret. ¶Poſt hunc eleazar filius dodi qui cum rege fuerat in ſarpha. Hic aliquando iſrahelitis formidantibus paleſtinorum exercitum: & ob hoc fugientibus ſolus reſtitit: irruenſq; ſuper hoſtes occidit eorum multos ita vt ſanguine occiſorum gladius eius hereret in dextera. Et cum iſrahelite tunc paleſtinos viderunt in fugam eſſe conuerſos deſcēdentes de montibus perſecuti ſunt eos: & mirabilis & famoſiſſima victoria tunc prouenit: cum eleaz

2Re.c xxij.

2Re.c xxiij.

2Re.c xxiiij.

Fame afflictis hebreis tribus ānis dauid deū rogat cui cām ſciſcitāti dixerunt ꝓphete mortē eſſe gabaonitarū a ſaule occiſorum.

Dauid iterū bellū contra philiſteos.

Achimon q̄ in biblia vocat ie. bibēdo) gygas impetū contra dauid fatigatū fecit a quo liberātur ꝑ abiſai interēpto hoſte.

Tertium bellū cōtra philiſteos cuius victorię auctor ephan vnus fortiſſimorum dauid.

Dauid poſt pre- Cantica dauid vario metro cō poſuit ꝑ gratiarum actione de cantādaq; deo ordinauit cum organis diuerſis in ſabbatis.

Cathalogus fortiſſimorū dauid

Eleazar ſecundus inter fortiſſimos dauid.

Nota quomodo con- fi fuerunt fortiſſimi cū Dauid

tantos interemiſſet eoſq; iſrahelitę perſequerentur & ſumerent ſpolia peremptorum. ¶ Tertius autē
Semeiastertius ſortiſſimorū da uid. fuit filius hely nomine ſemeas alias ſemeias vel ſemma. Et hic enim in paleſtinorum certaminibus dū D
in locum qui dicitur maxilla aciem poſuiſſet et rurſus hebręi metuentes eorum exercitum refugerent
Solus eorum aciem exercitumq; portauit. Quorū alios quidem proſtrauit: alio autem non ferentes
eius vim et fortitudinem perſecutus eſt conuerſos in fugam. Hęc igitur opera manuum ac prę liorum:
tres iſti demonſtrauerunt. ¶ Quo tempore cum rex eſſet in hieroſolymis: paleſtinorum ad bellan-
dum ſuperuenit exercitus. Tunc dauid quidem in arcem ciuitatis aſcendit ſicut prediximus vt de bel 2. Re.
lo conſuleret deum. Caſtra vero inimicorum erant in valle fixa vſq; ad ciuitatem bethleem: quę ab hie c xxiij
roſolimis procul eſt ſtadiis viginti. Dauid itaq; ſocis ait. Bonam aquam habemus in regione mea. Et
prę cipue laudabat eam quę erat in puteo iuxta portam mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculum ei prę-
beret: quod magis optaret quam ſi quis ei magnaz pecuniam ad tempus offerret. Et hęc cum audiſ-
ſent iſti tres viri mox occurrentes et per medium hoſtium iter faciēdum iuerunt ad bethleem: & hau
Apportatio a quę periculoſa de bethleem p medios hoſtes danid eā appe tente qua dela ta noluit bibe re rex rientes aquam denuo ad regem per eorum caſtra reuerſi ſunt ita vt paleſtini eorum fiduciā & magna
nimitatem obſtupeſcentes quia ſic pauci eos contemnerēt et a dimicatione ceſſarent. Delata ſiquid ē
aqua noluit bibere rex quaſi de periculo et ſanguine hominum ſibi fuiſſet adducta: et propterea non
eſſet bibenda libauitq; eam deo: pro ſalute virorum gratias egit. ¶ Poſt iſtos autem fuit ioab frater
abeſſa. Is enim vna die hoſtium nongentos occidit. ¶ Quintus fuit banaias genere ſacerdos qui pro- 2 Re. c
uocatus a viris inſignibus in moabitide regione: ſua eos virtute interfecit. Rurſus autem cum vir egy- xxi iij.
ptius genere proceritate mirabilis eum prouocaſſet: nudus armatum ipſius iaculo proſtrauit: ac perdi
dit. Nam auferens eius iaculum: et viuum adhuc pugnantemq; ſpolians armis eum propriis ac intere
mit. Annumeretur autem et hoc predictis eius actionibus aut tanq̄ primum magnanimorum eius
operum: aut quaſi non diſpar. Quadam tempeſtate cum ningeret in puteum lapſus incidit leo: & cum
os putei anguſtum eſſet latebat abſconſus: nec apparebat. Erat enim ipſum orificium niue damnatū
Nullum ergo egreſſum leo videns nec ſalutis exitum rugiebat. Banaias autem audiens beſtiam pro
clamantem dum iter tunc ageret, accedens ad puteum in eo deſcēdit et baculo quem portabat in ma
Banaias leonez baculo proſtra uit. Alioruz for tiſſimorū no ia ponuntur in bi blia inter quos tamen nō noia tur ioab nota cauſam in glo nico. de lyra. nu beſtiam repente proſtrauit. ¶ Tales igitur virtute fuerunt et reliqui numero triginta tres. E

¶ Numerari populum mandat dauid moſaici mādati oblitus qui ſibi iratum deum (declaran-
tibus prophetis, cognoſcens orat veniam poſtulans qui per gad prophetam trium ſupplicionum optio
conceditur famis ſcilicet belli vel peſtis quorū communē regibus & plebeis paſſionem dauid elegit
ſtem qua ſeuiēte ab hora matutina vſq; ad horam prādij hebreorum ſeptuaginta milia peremit quo
dauid angelum euaginato gladio videntē ſuper hieruſalem petit deum vt ipſe qui peccauit puniatur
et ceſſet dei furor perſe gregem: qui nihil deliquerat. Exauditus itaq; dauid altare edificauit (altaris lo-
co ab o ma quinquaginta ſiclis cōparato) vbi prius Abrahā filium voluit ſacrificare ibiq; templum po
ſtea fore conſtruendum prophetice p filium ſuum dauid prędixit. Capi. xix.

Numerari po pulum mandat dauid moſaici mādati oblitus Numerū filiorū iſrael dedit io ab abſq; tribu beniamin quā non potuit nu merare neq; tri bum leui.

BEx autem dauid volens agnoſcere quod eſſēt milia populi totius eſt oblitus mandati mo- 2 Re. c
ſaici quod prędictum fuerat vt ſi dinumeraretur populus pro vnuſcuiuſq; capite deo ſiclus xxiiij.
pręberetur: prącepit ergo ioab principi militię vt pergens in vniuerſum dinumeraret exer-
citum quo dicente non eſſe neceſſe hoc: non acquieuit ſed iuſſit numerum hebreorum inſegniter ad-
implere. Ioab autem ſumens tribunos et ſcribas & peragrans iſrahelitarum prouintiam conſiderata
multitudine quanta eſſet hieroſolima remeauit ad regem poſt menſes nouem & viginti dies obtu- F
litq; numerum regi abſq; tribu beiamin. Hanc enim dinumerare non potuit neq; tribum leui. ¶ Peni-
tuit ergo dauid q̄ dinumeraſſet: eo q̄ deliquiſſet in deum. Fuit ergo aliorum iſrahelitarum numerus
nongenta milia virorum arma ferentium et militiam exercete valentium. Iuda vero tribus per ſe ſolā
habuit quadraginta milia. ¶ Prophetis itaq; declarātibus dauid quia ei deus iraſceretur upplicare ce
pit eumq; rogare vt propitius eſſet et veniam peccati concederet. Tunc gad prophetam miſit ad eū
deus: tres ſupplitij conditiones portantem vt earum quam probaret eligeret vtrum vellet famem in
prouintia generari annis ſeptem an tribus menſibus pugnando vinceretur ab hoſtibus an certe mor-
bus & langor accederet tribus diebus hebręi. Ille vero in anxietate huius electionis omnium rerum
peſſimarum incurrens tribulabatur: & vehementer animo videbatur eſſe confuſus. ¶ Cumq; pro- 2 Re. c
pheta diceret hęc omnimodis iminere & reſponſum velociter exigeret vt electam ab eo conditionem xxiiij.
deo renunciare cogitans rex quia ſi famen eligeret contra alios facere videretur: quando ipſe quidem
habens multa frumenta non pateretur inopiam: reliquis vero eſſet anguſtia: iterum ſi eligeret trium
menſium victoriam hoſtium ipſe quidem habens circa ſe viros fortiſſimos et cuſtodes nichil omnino
metueret: neci vero exercitus ſubiaceret: inter hęc autem communem potius paſſionem et regum
ſubiectorum elegit in qua timor omnibus eſt equalis: dicens quinq̄ multo melius eſt in dei magis q̄

Melius eſt in dei manus q̄ hoſtium.

in hostium manus incidere. ¶Hec audiens propheta renunciauit deo. Qui morbum misit & interitū
A in exercitum hebreorum. Moriebantur enim non vno modo vt facile languor potuisset agnosci/ sed
mors quidem inerat multis lāguorum occasionibus & quę non possent cognosci facile perībāt. Alius
enim super alium moriebatur. & latenter imminēs malum velociter ferebat interitum. Alij siquidem
repente cum vehementibus doloribus & amaro gemitu animam relinquebant. Alij vero ipsis passi-
onibus marcescebant: ita vt neq; curam exhibere corporibus prevalerent/ sed pro labore deficerent.
Alij autem repentinis tenebris abripientibus suffocati protinus expirabant. Alij autem super mortu-
os quos sepelliebant/ ipsi quoq; moriebantur: imperfectas pariter relinquentes sepultūras. ¶Incipien
te vero pestifero languore eos ab hora matutina perimere vsq; horam prandij: cōsummata sunt milia
septuaginta. Extenditq; angelus manum suam ad hierosolymā/ vt etiam illi pestem languoris inferret
¶Rex autem sacco indutus sedebat interrogans deum & supplicans vt morientium leuigaretur inte
ritus. Tunc rex respiciens inter ea & videns angelum euaginato gladio in hierosolymā ꝓphetante cla
mauit ad deum dicens iustū esse vt ipse puniretur qui pastor erat: & greges qui nichil dereliquerāt ser-
uarent. Et in se poscebat iram dei conuerti/ & in generationem propriam peruenire supplicium: vt in-
noxio populo parceret. ¶Exaudiens vero deus eius prēces/ cessare fecit interitum: & mittens Gad ꝓ
phetam prēcepit vt ad aream Iebusei ornei alias orna repente conscenderet: edificans illic altare deo
vt hostias immolaret. Audiens hoc dauid non siluit: sed mox in loco vbi prēceptum fuerat libauit. Or
na vero terebat frumentum. Cūq; vidisset regem/ & eius pueros omnes venientes: cucurrit ad eum &
adorauit. Erat enim quidam genere Iebuseus: Dauid autem prēcipuus amicus. & propterea ei nichil
B mali fecit quando ciuitatem sicut prędiximus deuastauit. Cumq; orna interrogaret cur dominus ve-
nisset ad famulū suum/ dixit vt aream compararet ab eo quatenus altare in ea constituens domino ho
stias immolaret. Qui & aream dixit & aratri boues ad holocaustum se prębiturum & deum oraturum
vt sacrificium grate susciperet. Rex autem eius quidem simplicitatem & magnanimitatem dīligere se
professus/ munusq; suscipere. prēcium vero eum rerum omniū accipere postulabat: dicens non esse iu-
stum gratis sacrificia celebrare. Dicente autem orna vtquod vellet efficeret quinquaginta siclis ab eo
comparauit. Et edificato altari sacrificia fecit/ & holocaustum celebrauit/ & hostias pacificas immola-
uit: quibus deum placuit. & denuo propicius est effectus. ¶In illo siquidem loco aliquando contige
rat abraham offerre filium suum ysaac: quādo cumiā paratus esset occidere filium & in holocaustum
exhibere iprouiso aries apparuit & altare circūstetit. quē abrahā pro filio suo sicut p̄diximus īmolauit.
¶Vidēs autē rex orationē suā exauditā a deo/ & sacrificiū grate iusceptū: decreuit vt ille locus area to-
tius ppli vocaret. Quā vocē nimirū oportune tam tunc ꝓ tēplo illic deo edificādo premisit. Deus eni
misit ad eū ꝓphetā & dixit tēplū illic eius filiū suū esse facturū qui esset ei successurus in regnū.

HYSTORIA TERTII LIBRI REGVM INCIPIT.

¶Prēparata p dauid ad tēplū cōstruēdū materia ordinatisq; artificibus & nūeratis salo. filiū regni suc
cessorē ad virtutes amplexādas exhortat: & vt tēplū deo edificet/ p̄cepitq; ppli pricipibus in hmōi cō
structiōe filiū iuuare cōstructoq; tēplo archā & sacra vasa illic mādauit recōdere.

Ca xx.

C POst hanc itaq; prophetiā iussit rex dinumerare colonos. & inuenti sunt centū octoginta milia
Ex his eni instituit lapidū cesores octoginta milia. aliam vero multitudinē vt lapides veherēt
deputauit: ex qbus tria milia quingentos laborātibus prepositi. ¶Prēparauit autem ferrum
& es ad opera: & ligna cedrina valde procera. hęc mittentibus sydonibus quibus mandauerat vt ei
hanc materiam ministrarent. amicis vero suis hęc dicebat se tunc gerere: vt regnaturo post se filio prę-
paratam materiam ad opus fabricę derelinqueret. & non tunc cum esset nouus & inexpertus propter
etatem circa talia laboraret. sed habens hęc prēparata citius opus impleret. ¶Vocans autem filiū sa-
lomonē p̄cepit ei vt succedens in regnū templū edificaret deo/ dicens quia eū volentē hoc facere pro-
hibuisset deus bellis & humano sanguine sordidatū. & prędixisset quia salomon iunior filius edifica-
ret tēplū. & quia vt hoc noie vocaretur nō ipse tanq; ꝓspexisset: ſ deus ei ꝓmisisset ꝓuinciā hebreorū
eius tpe sore fœlicē. & alijs bonis & pace quod est omniū valde prēcipuū: sed & bellorū atq; seditionū
intestinarū futuram maximam libertatem. Tu igitur inquit quando & ante natiuitatem a deo rex for-
monstratus es. enitere etiam in alijs prouidentia eius dignus esse & prius existere simul & iustus & fore
tis. Mandata quoq; eius & leges quas nobis per Moysen tradidit & tu conserua: et alios nequaq; prę-
uaricari permittas. Templū autem qđ te regnante sibi fieri ipse prēcepit deo reddere festinato. Nō pa
uescas magnitudine opis nec labore terrearis. Cūcta nāq; tibi añ meū obitū ꝓparabo. Scito siq̄dē auri
talenta iā collecta decē milia: argēti vero cētū milia talētoꝝ. Ferri vero & eris pōdus qđ & numerū pos

i.j.

Varia pestis spe cies sup hebre os.

Nūerus mortuo rū a mane vsq; prandium.

Exauditus da uid altare edifi cauit p̄cipiente gad ꝓpheta & libauit.

Orna Iebuse us dauid ami cus qui i biblia vocatus est area

Dauid locū alta ris ab orna qn qginta siclis si bi cōparauit.

Impositio nis loco illi vbi post ea tēplū p filiū fore cōstruēdū dauid p̄dixit ꝓ phetice

Colonoꝝ nūe rus quoꝝ partē lapidū cesores i stituit partē ali am vectores de putauit.

Dauid ad salo monē regni suc cessorē exhorta tio vt templum deo edificet.

Exhortat: da uid salomonē fi liū suū ad virtu tes ąplexandas

set excedere preparauit:lignorum & lapidum maximã copiam. habes autem & super hęc & qui lapides possint cedere & fabricas instruere multa milia virorũ:et si quid his defuerit adijcere non moreris. Esto igitur optimus gubernator deum habendo patronum. ¶ Precepit ergo principibus populi D
quos fabricare preceperat filium adiuuare & bonis omnibus abundantes circa dei vacare religionẽ
dicens pro his fruituros pace simul & quiete quę deus iustis & pijs omnibus cõsuetus est ꝓpensare
Precepit edificato tẽplo intus archã ponere. Edificato siquidem templo archam precepit illic & sancta vasa recondere.dicens q; ante multum tẽpus hoc templum habere debuerant nisi patres nostri deo inobedientes fuissent. cum deus vtiq; sibi templum postꝙ hanc terram obtinuerant edificare ꝓcepit.Hęc itaq; ad principes suos dauid et ad filium locutus est.

¶ Dauid senio confectum(concilio inito)abisach virgo dormiẽs secum calefaciebat quę integra permansit:adonias itaq; quartus filius dauid regnũ ambiens paternum(ioab & abiathar sibi fauentibus) fratres suos cum suis fautoribus ad cõuiuium vocat:spretisq; salomone fratre & sadoch sacerdote & nathan propheta.quo cognito bersabeę regem(consiliante nathã) pro regno salomoni ipetrando aggreditur.ad quem etiam propheta nathã accedit de futuro rege sermonẽ faciens quibus iurauit rex salomonem post se regnaturũ ipsumq; regio iumento impositum foras ciuitatem deduci & oleo sancto inungi in regem precepit. ficq; regio collocato salomone solio letati sunt populi magnam facientes festiuitatem.

Cap.xxj.

Dauid senio cõfectum cõcilio abisach virgo se cũ dormiẽs calefaciebat manẽs integra.

ET cũ esset iam senex & corpore frigidus:ita vt propter etatem sic algeret vt neq; multis pelli 3.R.c.i
bus adopertus calefieri posset.congregati medici & conciliũ facientes tentauerũt vt ex omni regione hębreorum speciosa virgo eligeretur quę cum eo dormiret.Hinc enim contra frigus fore remediũ vt eum puella virgo foueret. Ad quam rem adolescentula in ciuitate reperta est quę mulieres pulchritudine sua cũctas excelleret:nomine abisach:que dormiens solũmodo cum rege calefaciebat eum.Rex autem ad causas venereas(quę iam senectute defecerãt)ad coitum mulieris nõ valebat. E.

¶ Quartus igit filius dauid iuuenis speciosus atq; ꝓcerus ex muliere agith natus noie adonias q̃ post absalon fuerat procreatus habens regnandi superbiã dicebat amicis quia ipsum oporteret in regnum succedere:fecitq; sibi currus multos & equites/& quinquaginta viros procurrentes instituit.Quę cum videret pater non corripuit eum/neq; impetũ voluntatis eius abstinuit donec agnosceret pro qua causa talia cogitaret.Habuit autem adonias huius rei cooperatores principem militię Ioab & abiathar sacerdotem/ cui solummodo resistebat sacerdos sadoch/ & natham propheta & banaias qui supra corporis custodes fuerãt: & simas amicus dauid:& omnes viri fortissimi. ¶ Cumq; preparasset adonias cenam extra ciuitatem circa fontem qui erat in orto regali:& omnes fratres preter salomonem illic vocasset:necnon & principem militię Ioab et abiathar: & principes tribus iuda sadoch solũmodo sacerdotem & natham prophetam & banaiam & omnes diuerse voluntatis ad conuiuium non vocauit.

Adõias fratres ꝓter salomonẽ ad conuiuiũ vocat.

Cõciliũ nathan ꝓphete datum bersabeę pro regno salomoni ipetranda.

¶ Hęc autem mater salomonis bersabeę nathã propheta nũciauit dicens .Adonias rex est:.& dauid hoc ignorat.Deditq; illi conciliũ vt saluaret se & filium suũ salomonẽ/& ingressa ad dauid diceret ei sola/quia ipse quidem iurasset post se regnaturũ salomonẽ.& quia adonias iam teneret imperiũ.Qua regi loquente ,propheta se asserut ingressurũ & eius verba sub testimonio firmaturũ.Credens autẽ verbis prophetę bersabeę introiuit ad regem.Et cum solẽniter adorasset silentio ei omnia quę propheta monuerat explicauit conuiuiũ Adonię. & vocatos ab eo Abiathar sacerdotẽ/& Ioab principẽ militię & eius filios absq; salomone/& necessarios eius amicos non vocatos insinuans:dicebat ei quia omnis populus sustineret quẽ rex ordinare vellet/ rogans vt haberet in animo quia post mortẽ eius ille regnans eam & filium eius vna perimeret. F

Nathã ad dauid igressus de futuro rege sermonẽ facit.

¶ Cumq; adhuc loqueretur mulier cũ rege:nũciauerunt ei 3.R.c.i
quia nathã eum videre vellet rege iubente vt veniret. Ingressus natham interrogauit si ea die regem fecisset adoniam & ei principatũ populi tradidisset:dicens eum splendidũ valde fecisse conuiuium.& omnes regis filios preter salomonem ibidem inuitasse.& principem militię Ioab qui cum plausu nimio epularĩ/ & lusu alias lusso eternum eius optabant efficere principatum: adiciens.neq; me inquit neq; sacerdotẽ sadoch vocauit:nec banaiam qui supra corporis custodes erant positi:& iustum esse vt omnes agnoscerent si eius factum fuerat voluntate. ¶ Hęc dicente Natham precepit vocari bersabeę. Paululum namq; e cubiculo discesserat ingrediente propheta.¶ Cumq; venisset mulier:rex ad eam. Iuro te inquit tibi per deum nostrum excelsum:filium tuum Salomonem esse regnaturum sicut & primitus iurauit:& hunc super meum solium forę sessurum:& hoc hodie celebrandum.Cumq; mulier adorasset eum/& longeuam ei optasset vitam:sadoch sacerdotẽ & et banaiam vocari precepit. Quibus veniẽtibus iussit vt sũpto nathã ꝓpheta & armatis q circa aulam regiam residebant: imponẽtes eius filium salomonem in iumento regio foras ciuitatem ducerent:ad fõtem qui dicitur geon:& eum oleo sancto vngentes cõstituerunt regem, Sadoch sacerdotem & Natham prophetam hoc celebrare pre-

Iuramentũ dauid de salo. regnaturo.

Iubet dauid salomonem regio iumẽto ipositu; iungi in regem.

cepit: sequenteſq; per mediam ciuitatem tuba canerent clamantes ſeternum viuere regē ſalomonē &
A eum ſedere in ſolio regio conſtituerent: vt agnoſceret omnis populus q̄ ei traditum a patre fuiſſet im-
perium. Salomoni vero mandauit de regno: vt pie ac iuſte circa hebream gentem & tribum iuda vi-
ueret. Cumq; banaias optaſſet vt eſſet deus propitius ſalomoni: repente inſigniter & nullam habētes
moram impoſuerūt ſalomonem in regia mula / educenteſq; eum extra vrbem ad fontem & oleo vngē
tes introduxerunt rurſus in ciuitatē fauentes et longeuū fieri regnum eius deprecātes. Deinde veniē-
tes ad domum regiam eum ſedere fecerunt in ſolio regis. Tunc omnis populus mox cōuerſus ad epu
las & magnam feſtiuitatem: letatus eſt in calamis aliiſq; muſicis organis delectabatur exultans ita vt
diuerſitate organorum et melodia muſica omnis terra & aer vndiq; echo reſonaret.

Salomon in regio ſolio collocatus lētāte populo.

¶ Audita ſalomonis vnctione adonias & qui cum eo erant turbati ſunt et fugerunt: ſed ſalomon
(cognito q̄ adonias timens altaris cornu teneret) vocauit eum ſibi peccatum cōdonans cōuocatis in-
ſuper omnibus populi principibus ſacerdotibus & leuitis manifeſtauit dauid ſe Salomonem filium ſu
um regem effeciſſe: ordinauitq; circa templi fabricā officiarios iudices ianitores et cantores et ex do-
mo eleazar ſacerdotis ſexdecim. ex domo autem ithamar octo ebdomadarios inſtituit: & eos / qui de
germine moyſi erant) eminentes pręcepit honorare. diuiſit quoq; exercitum per duodecim cohortes
vnicuiq; cohorti iudicem inſtituens. Capi. xxii.

Audita ſalomonis vnctione timuit adonias & qui cū eo erant. Ionatha Abiathar ſacerdotis filio que fctā ſūt cōtra ſalomonē nunciante fugit adonias & qui cū eo erant.

3.r.c.i. CVmq; ſenſiſſet clamorē adonias & qui conuiuio eius pręſentes erant turbati ſunt. Dicebatq;
ioab non ſibi placere ſonum tubę quem audiebat. Dumq; de cunctis in conuiuio conſtitu-
tis nullus guſtaret cibū. ſed omnes diuerſis cogitationibus ihererent: cucurrit ad eos ſacer-
dotis abiathar puer nomine ionathas. Cumq; vidiſſet adonias iuuenē & dixiſſet boni eum
nūciį fore / ille eis pandit vniuerſa de ſalomone & volūtatem regis dauid aperuit. Exilienteſq; mox e
conuiuio adonias & omnes qui vocati fuerāt a ſede regali fugerunt. Metuens autem adonias regem
B pro his quę fuerant geſta: ſupplex factus eſt. ¶ Et dum cornu altaris teneret hoc feciſſe eum nūciatū
eſt Salomoni: & quia rogaret vt ab eo acciperet iuſiurandum: & quia non haberet rex circa eum hu-
ius facti memoriam: nec mali aliquid ſuſtineret. Ille vero manſuete miſit temperanter egens: et ab illo
quidem eum dimiſit illeſum. dicens q̄ ſi reperetur aliquid denuo nouitatis proferre: ipſe punitionis
auctor exiſteret. et mittens iureiurando prębito euocauit eum. Qui dum veniſſet & adoraſſet / iuſſit
eum ad domum propriam remeare nichil de cetero metuentē: vt tameri bonum pro ſua maxima vti
3.r.c.2. litate exhiberet admonuit. ¶ Volens autem dauid oſtendere totius populi ſe filium regem effeciſ-
ſe / cōuocauit principes vniuerſos in hieroſolyma & ſacerdotes et leuitas: & dinumerans eos primum
inuenit ab anno triceſimo vſq; in quinquageſimū exiſtentes triginta octo milia. Ex quibus inſtituit
curatores fabricę templi / viginti tria milia: iudices autem populi & ſcribas eorum ſex milia: ianitores
autem domus dei quattuor milia: totidē qui hymnos dicerent deo cantantes in organis quę dauid ſi
cut pręliximus inſtituit. Diuiſit autem eos etiam per generationes: & ſegregans ex tribu ſacerdotes /
inuenit eorum generationes viginti quatuor. ex domo quidem eleazar ſexdecim & de ithamar octo
& pręcepit vt vna / quęq; generatio miniſtraret deo per dies octo / a ſabbato vſq; ad ſabbatum omniū.
et ita generationes ſortem acceperunt pręſente dauid & ſadoch et abiathar ſacerdotibus & principi
bus vniuerſis. Et prima quidem generatio conſcendens ſcripta eſt / prima & ſecunda pariter & tertia.
et conſequenter vſq; ad viceſimam quartam: & hęc diuiſio permanſit vſq; ad pręſentem diem.

Dauid (omnibus cōuocatis principibus & ſacerdotibus & leuitis) manifeſtauit ſe filiū regē effeciſſe.

C ¶ Fecit autem & de tribu leuitarum partes viginti & quattuor: et ſortiti eodem modo cōſcenderunt /
vt ſecundum ſacerdotium octo diebus ipſi quoq; miniſtrarent. Inſtituit autem eos qui erant ex ger-
mine moyſeos eminentius honorare. & fecit eos cuſtodes theſaurorū dei atq; vaſorum quę reges deo
dicare contingeret: Iuſſitq; omnibus de tribu leui ſimul & ſacerdotibus vt ipſi die noctuq; deo ſerui-
rent ſicut eis pręceperat moyſes. ¶ Poſt hęc autem diuiſit exercitum in cohortes duodecim cum du
cibus ſuis & centenariis et tribunis. habebat autē vnaquęq; cohors viginti quatuor milia virorū quos
obſeruari pręcepit per trecentos dies a prima hora vſq; ad nouiſſimam ſalomonē regem cum cente-
nariis & millenariis. ¶ Conſtituit autem iudicem vniuſcuiuſq; cohortis quem bonum iudicauit & iu
ſtum: & tutores theſaurorum & vicum & agrorum: alios autem iumentorū quorum nomina non cre-
didi neceſſarium reminiſci.

Diuiſa tribu leuitarū ſecundū ſortē eos qui ex germie moyſeos erant pcepit dauid magis honorare.

Vnicuiq; cohorti iudicē inſtituit

¶ Conuocatis in eccleſias principibus populi & ducibus de templo edificando verba facit:
monetq; filios ſuos vt non grauiter q̄ ſalomonē fecerit regem ſed eum tanq̄ electum vt dominū ho-
norarent: hortaturq; ſalomonem mandata dei cuſtodire: cui omnibus videntibus deſcriptionē tem-
pli & cōſtitutionē tradidit quāq; edificationem omnes magno ſtudio amplexati ſunt oblationes ma
ximas condonantes proſtratiq; in terra gratias ipſi dauid referunt. ſecundo quoq; & ſalomonem in
regem vnxerunt. Capitulum. xxiij.

Dauid ad oēs officiarios de edificando tēplo verba facit.

QVmq; hęc singula prędicto modo distribuisset: conuocans in ecclesiam iudices hebreorum & principes tribuum & duces cohortum & qui in vnoquoq; actu aut qui super possessionē regiam fuerat constitutus: stansq; in excelsiore solio rex ait. Fratres nosse vos volo quoniam templum deo edificare deliberans: aurum multum preparaui pariter & argentum centum milia talentorum. Deus autem prohibuit me per nathan prophetam propter bella quę pro vobis gessi ex inimicorum cedibus pullutam habens dexteram/ ei templum edificare sed filium michi successurum in regnum hoc implere precepit. Nūcio itaq; quoniam dum pater noster iacob duodecim filios habuisset in istis iudam fuisse regem. & meipsum cum sex fratres haberem prępositū: et ab eo percepisse regnū et nullum meorum grauiter hoc tulisse. Et ego posco meos filios vt non inter alterutros seditiones exerceant: salomone regnum suscipiēte: sed agnoscentes q; eum deus elegit ferant eum libēter vt dominum. Non enim grauis debet esse dei voluntas quando nō extraneo seruiūt sed magis letentur in fratrem honorem imperiumq; possidentem: eiq; participantes. Oro itaq; vt promissiones dei perducantur ad finem: et fœlicitas in cuncta prouincia seminetur/ omniq; tempore teneatur: sicut etiam sub rege salomone est ipse pollicitus prebiturū. Erunt autem hec firma & terminū bonum habitura. si piū & iustum et custodem paternarū legum temetipsum o fili prebueris. Si vero has non custodieris/ mala scito te esse passurum. Rex itaq; dum hęc complesset verba: cessauit. ¶ Descriptionē vero et constitutionem edificij templi omnibus videntibus salomoni tradidit quemadmodū fundamenta domus & superiora et quanta & qualis altitudo & latitudo fieret: necnon quanta vasa aurea & argentea: quorum pondus ipsa decreuit. Monuitq; eum sermonibus vt omni instātia immineret in opere vtq; principes & leuitarum tribus cum eo pariter laborarent propter eius etatem: & q; cum deus illum eligeret qui & fabrice templi & presul esset imperij/ facile illis & non valde laboriosum edificium fore dicebat. cum ipse auri multa talenta plurima vero argenti & ligna: dum & fabrorum multitudinem & lapides cedentium prępasset: necnon smaragdos & alios lapides preciosos. sed & nunc oblationis primitias faciens. alia tria milia talentorum auri purissimi se prębiturū esse dicebat: ad aditum & cursum dei faciēdum de quo cherubin essent: sub quibus cōstituerent archam. ¶ Cumq; tacuisset dauid principibus & sacerdotibus atq; leuitis multum studium oblationis habentibus & promissiones claras & magnificas exhibētibus/ quę etiam sunt implete oblata ab eis sunt auri quidem talēta quinq; milia & stateres decem: argenti vero talenta decem milia/ ferri talenta multa milia. Sed & quicunq; preciosos lapides habuit/ obtulit. et inter thesauros dedit cōseruādos quorū agebat curam pronepos moyseos Iahis. In his itaq; omnis populus exultabat/ sed & dauid videns studium & munificentiā procerū ac sacerdotum & simul vniuersorū deum benedicebat magna voce patrem eum & genitorem omniū esse proclamans. sed & opificem rerum humanarū & diuinarum & quibus eum ipse prępossisse pręsulem simul & curatorem fecisset generis hebreorū & fœlicitatis eorum quorum ei prębuerat principatum. Inter hec autem orans & omni populo bona semper optans & salomoni filio mētem sanam & iustam et in cunctis partibus virtutem incolumitatē iussit: vt etiam populus benediceret deum. Illi vero prostrati in terra/ adorauerunt & egerunt gratias dauid pro omnibus quę eo regnante potiti sunt.

Oblatiōes principū sacerdotū & leuitarū & aliorū p tēpli edificio.

Populi grās dauid in terra prostrati agunt.

¶ Altera vero die deo hostias celebrauit: vitulos mille/ & totidem arietes: et agnos mille. quos in holocaustis obtulerunt. Sacrificauerūt pariter & pacificas multa milia ouium occidentes: & tota die rex festiuitatem habuit cum omni populo. Sed et salomonē secundo vnxerunt oleo regem fecerunt & sadoch pontificem vniuersę plebis: deducentes ad regalia salomonē et sedere facientes in solio patris. Ab illo namq; tempore ei cunctus populus seruiebat.

Secūda vnctio salomonis in regem.

¶ Monet moriens dauid salomonem iustum esse circa proximos & pium erga deum sed & iniquitatem ioab punire cōmendatq; berzelai filios in recompensationē patris et semei blasphemiā decenter pręcipit vlcisci. Sicq; mortuus dauid anno etatis septuagesimo laude dignissimus & a principibus imitandus sepultusq; in hierusalem diuitias tantas reliquit q̄tas nullis neq; hebreorum neq; gentilium rex habuisse dignoscitur: quarum diuitiarum tempore hiscani & tempore herodis manifestum habitum est testimonium.

Cap. xxiiii.

Monitio dauid morientis ad filiū salomonē.

POst paululum vero tempus & dauid egritudine et senectute cōfectus sciensse moriturum. vocauit filium salomonem & hęc ei locutus ē. Ego quidem o fili iam ad vniuersorū debitum ad pres procedam meos cōmune gradiens iter oim q̄ nūc sunt qq; futuri sunt: illic pgens vñ nō licet vlterius remeare. & quę in hac vita gerūt agnoscere. Quapp̄ter adhuc viues iuxta mortē cōstitutus ea te moneo quę dudū edixi suadēs tibi vt sis qdē iustus circa subiectos: pius aūt circa deū: q; tibi dedit iperiū: atq; mādata serues & leges q̄s ad nos p moysen ipse trāsmisit: et neq; gra neq; inimicitijs neq; cōcupiscētia neq; alia passione cōstrictus: has forte cōtemnas. Dei namq; fauorē amittis si legis pręuaricator fueris. et ediuerso eius prouidentiam in te conuertis si talis fueris qualem oportet esse

Debitū vniuersorū est mors

rectorem imperij. Sed etiam ego deum exoro vt genus nostrum regnum tēpore vniuerso possideat
A nec altera domus habeat hebreorum principatū: sed vt nosipsi per secula eterna regnemus. ¶ Esto
autem memor iniquitatis ioab: qui per zelum occidit duos militię principes iustos et bonos abner
3.r.c.2. filium ner et amasam filium iethra: quorum mortem vt fuerit visum tibi defende: quoniā potior atq; potentior existens ioab penam hactenus declinauit. ¶ Commendo autem tibi et filios berzellei galaditis quos in omni honore et prouidentia conseruabis: hoc munus prestando michi. Non enim initium benefaciendi conferimus sed potius repensamus: quia pater eorum michi in fuge tempore ministrauit. ¶ Sed & semei filium gera de tribu beniamin qui multum mihi in fuga posito blasphemauit profic iscenti et postea remeanti recurrit ad fluuium iordanis et fidem accepit q̄ nihil mali tunc pateretur: nūc causam rationabilem requirens decenter vlisceret. ¶ Dumq; hęc filium monuisset de omnibus & amicis & his quos nouerat pena digitos: defunctus est cum vixisset annis septuaginta ex quibus regnauit septem annis in hebron super tribum iuda & menses sex: hierosolymis autem regnauit super prouinciam vniuersam annis triginta & tribus. ¶ Hic enim vir fuit optimus et omni virtute p̄enus quas esse oportet in regibus quibus tantarum gentium committitur salus fortis qualis non fuit alius. Nam in certaminibus quę propter subiectos habuit primus ad pericula properabat laborare et pugnare milites inuitans: ipse operando potius nō sicut dominus imperando. Ad intelligendum et considerandum de futuris et dispensationem presentium nimis idoneus castus: māsuetus benignus circa eos qui calamitatibus erant iustus et nimis humanus. In his autem quę regibus precipue co nueniunt in nullo penitus nisi q̄ circa vxorē vrię magnitudine potestatis deliquit. ¶ Re
B. liquit autem & diuitias quantas nullus alius regum: neq; hebreorum neq; gentium aliarum. ¶ Sepeliuit aut eum filius salomon in hierosolymis decenter nimis et alias res quę solent circa exequias regias ministrari: et multas diuitias cum eo recondidit. Magnitudinem ex his quę dicturus sum poterit quilibet agnoscere. ¶ Post tempus enim annorum mille trecentorum hyrcanus pontifex dum ciuitas obsideretur ab anthiocho rege qui pius cognominatus est filio demetrij volens dare ei pecunias: vt ab obsessione recederet et exercitum suum auferret: non habens vnde hoc adimpleret aperuit vnum locum sepulchrorum dauid: et sublatis tribus milibus talentorum partem dedit anthiocho: et ita nimitatem obsessionis amouit: sicut etiam in alijs indicabimus. ¶ Post hęc autem multo annorū tempore iā transacto: rursus herodes rex alium locū aperiens plurimas exinde pecunias tulit nullus autem eorum loculos regum inuenit. Erant enim sub terra mechanico modo reconditi: vt ingredientibus in monumentum nullatenus possent esse manifesti. Sed et his quidē hęc non indicasse sufficiāt

¶ Explicit liber septimus

¶ Incipit liber octauus antiquitatum

¶ Salomon regi (mortuo patre / omnibus fauentibus adonias / bersabee mediatricę) / Abisach petit vxorem quem iniuste petentem iracundia motus rex iubet occidi / matri sue prius constituto iuxta regnum solio) abiathar quoq; sacerdotem in exilium mittit domo ithamar priuata sacerdotio ioab quoq; (audita adonie morte) perterritus fugit ad altare vbi banaia (iubente rege) occiditur qui (occiso
C ioab / princeps militie constituitur et sadoch solus sacerdos semei quoq; / cui preceptum est in domo manere nec torrentem cedron transire) precepti transgressor occisus est.

Capitulum primum.

Dauid salomonē iniquitatem ioab punire admonet

Cōmēdat filios Berzelai recōpensationē bonorum receptorum ab illa.

Oblitus dauid anno etatis sue septuagesimo et regni eius sepi logus.

Laudes dauid valde notande et a pricipibus imitande.

Diuitie dauid

Sepultura dd in hierusalem.

Diuitiarūq; dauid testimoniū tēpore hircani pontificis aperietis dauid sepulchrum

Salomōi regiones pre mortuo fauerunt.

Adonias bersabee mediatricē procurans abisach petit vxorem.

3.r.c.2 Auid itaq; regis virtutem: quantorumq; bonorum auctor extiterit contribulibus suis qnantaq; pugnans gesserit: q̄ longeuus sit mortuus: in precedente declarauimus libro. Salomone vero eius filio adhuc etate iuueniculo susc̄ipienti regnum quem viuens adhuc pater dominum populi vniuersi voluntate dei constituit sedente videlicet eo in solio patris omnis equidem populus: sollemniter fauit. vt assolet in regis initio quatenus eius res optime gerētur: et usq; ad senectutē feliciter permaneret in regno. ¶ Adonias autē quietā patre adhuc viuēte tēpe fauerat regni culmē iuadere ingressus ad eā regis matrem bersabee eaq; hūiliter salutata requisitus ab ea si p̄ aliqua petitiōe venisset ediceret p̄mittēte se ei tota volūtate cōferre. Adonias ita locutus est nosti qdē: & ipa regnū: & ꝓpter etatē & ꝓpter populi volūtatē fuisse meū sed decreto dei ad salomonē tuū filiū peruenisse: me tñ dilecti profitetur: & gratis seruire. et libēter agere que gesta sunt, His dictis pariter postulauit vt apud filiū eius fratrē suum intercederet: eiq; suaderet dari sibi abisach quę cum patre eius dormierat vxorē dicēs quia pro senectute non eam pater agnouisset sed adhuc virgo consisteret. Berzabeę vero et ministraturam se in hoc negotio studio promisit: & nuptias promereri: propter vtrumq; quia & rex vellet ei prestare aliqb: & illa p̄ eo p̄na voluntate deposcere. Adonias autem spe nuptiarum letus abcessit Salomonis

Salomon matri solium iuxta regnum iussit apponi.

Petitio bersabee pro adonia quam salomon iniustam iudicauit

Iubet salomon adoniam occidi banaie

Salomon abiathar in exilium mittit ipsum a morte ꝑseruãs.

Domus ithamar sacerdotio priuatur.

Ioab (audita adonie morte) perterritus fugit ad altare

Iubet salomon caput ioab abscidi in sacrario.

Banaias princeps militię occiso ioab constituitur & sadoch solus sacerdos.

antem mater repẽte perexit ad filium locutura de quibus adonie supplicãti promiserat: & occurrẽte filio sibi eãq; complectente cum deduxisset eam ad locum vbi solium erat regiũ cõstitutum rex aliud soliũ a dextris matri iussit apponi. Cumq; sedisset bersabee: vnum inquit o fili munus petendi michi D. cõcedere nevelis q̃si difficille denegare tristẽq; discedere. Cui salomõ vt ipleret quod vellet ait: quia sanctũ esset matrimonia ꝑbere. Culpabat tamẽ eius petitionis initiũ: quia tanq̃ non habẽs firmissimã adeptionis spẽ: huiusmodi verba ꝓferret: et adhuc quicq̃ sibi negare metueret: Tunc illa rogabat vt virginẽ abisach adonie fratri donaret vxorẽ. Hoc verbum rex iracunde susciꝑs: dimisit matrẽ dicẽs quoniam adonias causas nimis eminẽtes appeteret & mirari se quomodo nõ posceret etiã regnum quę quasi seniori abisach dandam rogaret vxorẽ: qui potẽtes haberent amicos Ioab principem milicię: et abiathar sacerdotem. ¶ Mittens itaq; Banaiam q erat supra corporis custodes: fratrẽ adoniã precepit occidi. ¶ Vocans aũt et abiathar sacerdotem dixit. Dignum quidẽ mori hoc te liberat quia et cum patre meo sepius laborasti et archam cum eo in hac regione vexisti. Hoc aũt tibi ꝓpono supplicium eo q; fueris cum Adonia cõductus & consenseris: vt neq; hic moreris neq; ad faciẽ meã ingrediaris: sed pergens in tuã patriã inagris dẽgas. et hanc conuersationem donec viuis exercet o quoniã peccasti: et non est iustũ habere te sacerdotium. ¶ Sic igitur domus Ithamar sacerdotij honore priuata est ꝓpter ꝓdictã causam sicut deus anteaHely ꝓdixerat: trãsiuitq; ad genus phinees. i. ad sadoch ¶ De genere vero phinees: tẽpore quod ad domũ Ithamar sacerdotium trãsmigrauit: hely primo põtificatum accipiẽte: isti descendisse nꝓscuntur: qui a sacerdotio sunt priuati Vachar filius ioseph sũmi sacerdotis huius autẽ filius ioathan autem. Ioathan autẽ marioth Marioth vero asaphi. Asaphi vero 3.R.c.2 achitob. Achitob autẽ sadoch q primus a rege sacerdos est effectus. ¶ Igitur ioab militie priceps per emptũ audiẽs adoniã valde perterritus est: erat enĩ eius amicus potius q̃ salomonis & hoc periculum propter eius fauorẽ non irrationabiliter suspiscatus: fugit ad altare credens sibi cautelam religionis. interuentu pietatem regiã profuturam. Quod dum fuisset regi nunciatum mittẽs baniam iussit eum adduci: vt in eius iudicio satisfaceret. Ioab autẽ ait non se relicturum esse sacrarium: sed ibi potius q̃ in alio loco moriturum. Quod cum banaias renũciasset regi: ꝑcepit salomõ ibi sicut vellet caput abscidi E & hanc eum recipere penã pro duobus militie pricipibus quos indecẽter occiderat & eius cadauer sepelire vt peccata que gessit eius nunq̃ desererẽt genus: et ioab morte ipse paterq; eius esset inoxius Quod cũ fecisset banias: princeps ipse militie totius constitutus est exercitus. Sadoch autẽ solũ sacerdotẽ fecit in loco abyathar quẽ remouit. ¶ Semei vero precepit vt domũ sibi edificaret in hierusalem ibiq; maneret. et torrentem cedron transgredi non auderet Quod si trãscederet vltionẽ mortis incurreret. Super hãc minationẽ iurisiurãdi eum religione constrinxit. Semei autẽ hoc precepto salomonis gaudere se dicẽs atq; seruare: insuper adiciẽs iusiurandũ: relicta patria in ierosolimis habitabat. Transactis autẽ annis tribus audiens duos seruos qui ei fugerãt in geth cõmorari perrexit vt quereret eos Quo cũ eis reuertẽte. cognoscens rex quia & mandatũ eius & iusiurãdum spreuisset: grauiter hoc tulit eoq; vocato tu inquit iurasti: nõ te me esse relicturũ neq; ab hac ciuitate aliquatenus ad aliã recessurũ. Nõ ergo iurisiurãdi effugies vltionẽ: sed etiã pro quibus patrẽ meũ fugientẽ iniurijs affeciſti dabis nunc penas: vt cognoscas quia non impune lucrantur qui non repente pro sua iniusticia puniuntur: sed omni tempore quo se putant nihil patiendos in timore consistere crescit eorum pena: et causa maiore persentitur qua peccasse noscuntur. Tunc semei banaias iussu regis occidit.

¶ Salamone muris potioribus iherusalem edificãte egiptiorum regis filiam duxit vxorẽ Cuiq; in mõte hebron sacrificanti deus per somnũ apparuit promittẽs quicquid vtiliter vellet peteret optineret cuius petitio exaudita est & maiora sibi promissa sunt Cuius vtiq; approbata est sapientia prolata. inter mulieres meretrices indicio eius gloria in expensarum magnitudine manifestatur et sapientia in conscriptis canticis & parabolis Necnon scientia ipsius in omniũ arborũ iumẽtorũ aquatiliũ aialiũ 3.R.c.3 volatiliũ & terrestriũ naturali cognitione Sed etiã incãtationũ contra demones ad hominum vtilitatẽ noticia et institutione coniurationum' ostensa est.

Capitulum secundum.

Salomon regis egiptiorum filiam duxit vxorẽ muris q; hierusalem potioribus edificauit

OVmq; salomon iam regnum haberet firmum punitis omnibus inimicis duxit vxorem filiam pharaonis regis egiptiorum edificatis muris iherosolimorum multum potioribus atq; munitionibus: q̃ primitus extiterunt. De cetero maxima pace gubernabat imperium in nulloper iuuentutem circa iusticiam: legumq; custodiam aut paternorum mandatorum memoriam minor existens: sed cuncta quacumq; etate prouecti sapientia perfecti faciunt: & in tegritate precipua celebrabat. ¶ Placuit ei vt veniens in hebron in altari ereo quod fecerat moyses sacrificaret deo. Tunc ille mille oues obtulit in holocaustum Quod dum fecisset precipue deum visus est honorasse apparuit que ei ea nocte per somnium precipiens vt quedam sibi ꝓ cultu pie

A tātis peteret confiteri. Salomon autē optima et eximia postulabat: quę deus grate prębęret & viriliter homo perciperet. Non igitur aurū non argentum: non alias diuitias vt hō iuuenis sibi dari deprecatus est hęc enim apud multos sola putantur magna: et dei esse dona precipua. ¶ Redde michi domine mētem sanā: & prudentiam bonam vt circa populum iustum possim verumq; proferre iudiciū Hijs petitionibus placata diuinitas gloriam de inimicis & victoriam: prę omnibus intellectum ac sapientiam quale nullus alter hominum habuit: nec regum nec priuatorum seruaturumq; se etiam nepotibus eius imperium multo tempore esse promisit si iuste viueret: et ei obediret: patrisq; sui in optimis actionibus imitator existeret. Hęc audiens salomon dicta repente exiliuit a somno et adorans eū i hierosolimā remeauit et ante tabernaculū sacrificijs celebratis epulas vniuersis exhibuit. ¶ Hijs 3.r.c.3. itaq; diebus iudicium apud eū deductum est cuius terminum erat inuenire difficile. Cautā vero vī iudicium salomon prouenerat necessarium iudico proferre: vt legētibus iurgij nota sit difficultas Et si talia quidem inferātur: quasi ex imagine egregij decreti cito possint huiusmodi proferre sentētiā. ¶ Due ad eū mulieres socia cōuersatiōe venerūt quarū quę lesa videbatur prima cœpit hęc verba pferre habitabamus inquit o rex ego et hęc mulier in vna domo. Contigit autē ābabus vt vna die eadem hora pareremus transacta iam tertia die dormiēs hęc super suum filium incubuit & eū violēter occidit. Tollensq; meū ad se cōtulit: et mortuū in vlnas meas dormientis apposuit. Mane factō dū vbera porrigerem filio meū quidē nō repperi huius aūt mortuū michi adiacere cognoui. Et misera certius hoc turbataq; considerans: factum scelus ispexi vnde repetens meum filium et non recipiens: ad tuum domine remediū cōuolaui. Dum enim sole simus et nullum qui nos arguat metuamus contēpnens hęc denegare persistit. Hijs dictis: requisiuit rex quid allegare velletet altera. Qua negāte q; hoc fecisset: et dicente suū viuere filium: et aduersarie sue fuisse defunctum. Cū nullum posses inuenire huius rei iudicium: sed in eius descriptione omnium mens cohereret solus rex hutusmodi

Petitio salomonis a deo exaudita & vltra maxima pmissio.

Iudiciū salomonis inter mulieres meretrices.

quęstionem inopinanter exoluit iussitq; deferre et mortuum & viuum infantem locauitq; quendam
B armigerum prępiens vt euaginato gladio ambo diuiderentur infātes: vt vtreq; medietatē: et eius qui mortuus erat & qui viuebat acciperet. In hoc autē iudicio omnis quidam populus ignorans sententiam deridebat quasi ab adolescente rege prolatā. Inter hęc autē vera matre proclamāte ne hoc fieret: sed potius vt infantulus eius socie traderetur: sibiq; sufficere dicente vt tantum viueret eumq; videret: licet alterius esse putaretur: et ediuerso altera preparata vt diuisum videret infantē: insuper veram matrem tormentis affici postulante cognoscens rex vtriusq; voces de vero cordis fonte prolatas. reclamante quidem ne perimeretur infantulus iussit filium redonari. veram matrem eam esse cognoscēs. Alterius vero malicia accusauit quę necato proprio filio etiā suę amice natum videre cupiebat extinctum. ¶ Nocitaq; magnum exemplū & precipuum sapiētie & prudentię eius iudicium populus credidit vniuersus: & ex illo tanq; diuinum habētem sensum omnis inspiciebat. ¶ Isti siquidem principes militie & duces erant in omni prouincia. In tribu quidem effraim vrias in regione autem bethleem d'chis. Dorosen autē & maritimorum regionē abiā. Asaph habuit sub potestate sua
3.r.c 4 duces: duxitq; filiam salomonis vxorem. Campus autē maximus erat sub banaia filio bachi cui adiecta est terra ad iordanem vsq; protēsa. Galaditē vero & gauladiten vsq; ad montem libanū & censum sexaginta ciuitates maximas atq; munitas habēs sub se gabiar gubernabat eas. Achinadab aūt totius galileę vsq; ad sydonem curam habebat: & ipse duxit filiam salomonis nomine basina. Maritima vero quę circa arcē ciuitatis sunt posita habuit banach. fabath aūt montē tabir alias tabirū & car
C melum et inferiorem galileam. Regionē autem vsq; ad iordanem fluuium constitutā basan dispone bat. Semei autē sors beniamidis erat munita. Gabar autē habuit regionem positam transiordanem Et super omnes hos vnus positus erat princeps. Mirabile siquidem incrementū habuit & populus hebręorum & tribus iuda: conuersi ad terre culturam. Nam pace potiti. & ad bella atq; tumultus vlterius non abstracti insuper & desideratā libertatem adepti intemperantes erant circa substātias cōgregatas & eas potius semper extendētes. ¶ Erant autē regi & alij duces qui syriorum terras & alie
3.r.c 4 nigenarū a fluuio eufrate distētas vsq; ad egiptū gubernabāt tributa colligētes ex gentibus. ¶ Inferebāt aūt & eius mēse quotidiane ad regale cōuiuiū simile chorostrigita: farine sexagita boues sagina natos decē: & de pascuis vigiti. agnos sagiatos cētū. Hęc oia pter illa que de vēationibus capiebāt. id est ceruos & bubalos & volatilia: sed & pisces quotidie ab alienigenis portabant. ¶ Tātā vero multitudinē currū habuit salomō vt q̄dragita milia psepia equoꝝ subiugaliū essent & pter hos duodecim milia eqtes quorū medietates regi i hierosolymis obseruabat reliq vero pvicos regios dispsi māebāt Idē vero dux cui cōmissa erat mēse regal' expēsa etiā eqs necessaria mistrabat deuehēs hęc ad locū vbi rex ipe morabat. ¶ Tātā itaq; deus pbuit salomoni prudentiā ac sapiētiā vt etiā hoies antiquos excelleret & nec egiptijs q sapiētia oibus differri dicunt cōpatus vl' dicunt cōpatus vl' modicū minor

Iubet salomon ābos infātes et mortuū & viuū diuidi

Salomōis iudicio vera mater cognita

Alij pricipes salomonis super alienigenas.

Gloria salomonis magnitudine expēsarum.

Cãtica salomonis & parabole

Omniũ arborũ iumẽtorũ terrenorũ aquatiliũ & agri aialium omniumq; rerũ naturã sciuit.

Vidisse se iosephus testat quẽ dã iudeũ corã vespasiãno curãsse demoniacu; & coniurasse.

esset. Cuius vtiq; multũ nimis sapiẽtia prędebat. Trãscẽdit aũt sapiẽtia eius & eos q apd hebreos tũc scientia clarere videbãtur: quę oia non ptẽribo. ¶ Erãt autẽ ethã & themã & chalgal & dardanus filij madanis. ¶ Cõposuit aũt & libros de cãticis & modulationibus quinq; mile parabolarũ atq; similitudinum fecit libros tria milia. ¶ Per vnumq dq; enim arboris genus parabolam dixit ab ysopo vsq; ad cedrũ. Eodem modo de iumentis & de reliquis terrenis necnon aquatilibus & agri aialibus disputauit. Nullã namq; naturã ignorabat: inexaminatamq; pręteriit: sed de omnibus philosophatus est & disciplinam proprietatum eorum eminenter exposuit. ¶ Pręstitit autem ei deus vt etiã contra demones ad vtilitatem hominum & eorum curas ediscęret. Et incantationes instituit quibus egritudines soleãt mitigari. Modos etiã coniurationum quibus obstricti demones: ne denuo redeãt effugantur inuenit. ¶ Et hęc cura hactenus apud nos multum prędlere dinoscitur: vidi etenim quendam eleazarum de gente nostra presente vespasiano & eius filijs et tribunis alioq; simul exercitu curãtem eos qui a demonibus vexabantur. Modus autẽ medicine fuit huiusmodi. Intulit naribus eorum qui a demonio vexabãtur annulum habentem subter signaculum radicem a salomone monstratã. Dein de demoniũ per nares odorantis abstraxit: & repẽte cecidit homo. Postea coniurauit eum iuramentum obijciẽs salomonis ne ad eum denuo remearet: id est cãtica quę ille composuit super eũ edicẽs Volens autem satisfacere atq; probare pśentibus eleazarus hãc se habere virtutẽ ponebat ante eos aut calicẽ aquę plenum aut peluim: & demoni imperabat vt hęc ab homine egressus verteret & videntibus prębęret indicium q; hominem reliquisset. Quo facto sapiẽtia salomonis cunctis innotuit propter quam & omnes magnitudinis eius naturam cognoscerent atq; religionem: & vt nullum regis virtus de omni genere sub sole lateret hęc dicere sum compulsus.

¶ Hyarã salomoni nuncios mittenti scripsit salomon vt pro templi edificio mitteret artifices cui rescripsit hyram sibi in omnibus obsequiũ ministraturum promittẽs cuius volũtatẽ & fauorem salomon valde laudãs in donis & muneribus recõpẽsauit vnde inter eos hac largitate creuerũt amicitię & salomonis prudentia in multitudine operariorum & ordine quorum adoriam magister erat apparuit.

Capi. iiij.

Hyram ad salomonẽ nuncios mittit.

Salomon hyrã regi scribens vt artifices ꝓ tẽpli edificio mittat rogitans.

AVdiens autẽ hyras rex tyri quia salomon dauid patri successisset in regno: & valde letatus quoniã dauid fuerat amicus: misit ad eũ salutẽs & ꝓpter prędentia bona gaudens Destinauitq; ad eũ salomon denuo litteras hęc habentes: rex salomon hyrã regi. Scito patrem meum voluisse deo edificare templũ & bellis frequentibus fuisse prohibitum: Nõ ei primũ desijt inimicos extiguere: donec eos tributarios sibimet subiugaret. Ego vero gratias ago deo ꝓ pace pśenti ꝓpter cuius vacationẽ non dubito edificare tẽplum. Ipse namq; patri meo dixit a me hoc esse edificandum. Quapropter rogo vt aliquos mitti iubeas cum meis ad montem libani: qui ligna secare possunt. Ad sectionem namq; siluarũ sydonij sunt doctiores nostris Mercedes vero quas decreueris ego incidentibus ligna prębebo. ¶ Legens aũt hyram hanc epistolã & in his quę scripta fuerant delectatus salomoni ita rescripsit rex hyrã regi salomoni. Dignum est equidẽ vt benedicatur deus: qd tibi paternũ prebuit principatum: sapienti viro & omni virtute pollẽti. Ego autẽ in hijs omnibus delectatus: quęcũq; mandasti libentissime ministrabo: Incidẽs enim ligna procera cedrina pariter & cipressina per meos ad mare destinabo pcipiẽs vt factis ratibus: nauigantes ad locũ quẽcũq; volueris ea deponãt: vt tui hęc ad hierosolimã deferãt: Sed & tu ꝓ hijs pbe nobis frumẽta: eo q; horum nobis videatur esse inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse solicitũ ¶ Harũ igitur epistolarũ hactenus rescripta seruãtur nõ in nostris solũmodo libris sed ẽt apd tyrios Et si quis hęc voluerit integre cognoscere. rogans custodẽ monumẽtorũ publicorũ tyri ciuitatis: inuenit ea consona horum quę a nobis dicta sunt. ¶ Hęc itaq; dixi volẽs lecturos agnoscere q; nihil amplius extra veritatẽ ꝓferimus: neq; ex versimilibus quibusdã aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc historiã componẽtes examinationẽ quidẽ fieri declinamus. & vt nobis credatur exigimus immo i nullo potius hęc recipi depcamur nisi adhibita ꝓbatiõe & manifestis iudicijs: virtutẽ ipsius veritatis habeamus. ¶ Rex itaq; salomon: dũ ei fuissẽt littere tyri regis allatę voluntatẽ & fauorẽ valde laudauit: & ei quę popposcerat repensauit. Mittitq; singulis annis tritici triginta milia choros & totidem olei batos. Beatus autem capit sextarios septuagita duos. Eandem vero mensuram etiam vni prębeat. Amicitię siquidem hyram & salomonis potius largitate creuerunt: & iurauerunt has esse iugiter permansuras. ¶ Rex autẽ induxit omni pplo tributũ triginta miliũ operariorũ quatenus opus ꝑ multitudine sine labore cõstaret: diuisitq; eos valde prudẽter. Decẽ milia ei fecit icidere vnomẽse in libano mõtevt duobus mẽsibus remanẽtes ad ꝓpria reqescerẽt donec iterũ vigiti milia de finito tpe suũ opus iplerẽt Ita cõtigebat q̃rto iã mẽse ꝑpores ac laborẽ denuo remeaũ Sup hos ei laboratores scrutatori stitutus ẽ adorã. Erãt aũt ex hijs quos reliq̃rat dd ad portãdos lapides aliãq; matiã viri septua

Rescriptio hyrã salomoni in omnibus libentissime se ministraturum promittẽtis

Veritatis historie huius testimonium.

Salomon misit singulis ãnis tritici & ordei copiam regi hyrã & vini.

Prudenti a salomonis in multitudine operariorum & eorũ diuisione.

A ginta milia & eorū qui lapides incidebāt octoginta milia: & eorū prepositi tria milia trecēti. Velociterq; secabant lapides eximios ad fundamenta templi quos primitus poliebant & copulabant in montibus: & ad ciuitatem deferebant. Fiebantq; hec non solum a prouincialibus structoribus sed etiam ab artificibus quos miserat rex hyram.

¶ Tempore quo edificare templum cœpit Salomon descripto fundamentorum ipsius descriptionem altitudinem/latitudinem & longitudinem inuenies circa quod triginta paruę domus fuerunt constructę. Quodq; templum diuisit Salomon in duas partes duobusq; cerubin ibidem collocatis in medio eorum archā collocāri prę cepit. Capitulum. iiij.

3.R.6 COepit autem salomon edificare templū anno quarto regni sui mense secundo. quē macedones arthemisyn vocāt: hebrei autem hyaro alias zio anno quingentesimo secundo filiorum israel profectionis ex egipto. ¶ Post mille autē & viginti annos aduentus abraham ad chananeam: de melopotanea. ¶ A tēpore vero diluuij anno millesimo quadringentesimo. ¶ Ab adam autem protoplasto vsq; ad edificationem templi salomonis preterierunt anni simul tria milia centum & duo Qua tempestate cœpit edificare templum. ¶ Tunc siquidem vndecimum iam in regno tyri hyram annum habebat. A tyri vero conditione vsq; ad edificium templi: fuit tempus annorum quadraginta & ducentorum. ¶ Deposuit itaq; rex fundamenta templi in nimia terrę profunditate de lapidibus valde fortissimis: & qui possent longo tempore permanere. quiq; constipati sibi & conserti terre pauimentum & fortitudo super edificati operis essent. & propter inferiorem sui fortitudinem sine defectu impositam magnitudinem: & preciosam vna pulchritudinem sustinerent. Quę vtiq; fundamenta non minus pondus erant habitura q̄ alia quę erant tanta celsitudine et fastigio quasi instar mundi. & ad magnificentiam fabricanda. Eleuauit itaq; templum vsq; ad cameram ex lapide albo constructum. ¶ Altitudo fuit sexaginta cubitorum & longitudo tantūdem: latitudo autem viginti. ¶ Super hoc autem aliud erat edificium equa mensura ita vt esset omnis altitudo templi cubitorum centum viginti: eratq; conuersum ad orientem. Cuius vestibulum habebat longitudinem cubitorum viginti q̄tum & latitudo templi: latitudinem vero cubitorum decem in altitudinem surgens cubitis centum & viginti. ¶ Edificauit autem in circuitu templi triginta paruulas domus quę sua compilatione totum templi spacium extrinsecus ambiebant. Nam & ingressus earum ita fecit adinuicem: vt ex alia intraretur ad aliam. Harum namq; singulę domus latitudinem habe-

B bant quinq; cubitorum & tantumdem longitudinis: altitudinis vero viginti Erant autem supra edificate hijs alię & rursus alię super eas equales & mensuris & numero. ita vt omnem altitudinem haberent proxime sicut domus inferior. Superior namq; circum edificata non erat: operiebatq; eas camera cedrina. Et domibus quidem singulis erat hoc proprium & imputribile tegumentum. Aliorū vero erat tectum commune longissimis trabibus adopertum: & cuncta tegentibus ita vt mediij parietes ab eis trabibus constipati firmiores existerent Cameramvero quę sub trabibus erat de lignis eisdē fecit. celatis opere laqueario auroq; vestitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit easq; pariter deaurauit vt omne templū nimis effulgeret & vultus ingredientium faceret auri lumine resplendere. Fabrica vero totius templi multa arte confecta est de lapidibus pollitis arteq; compositis & nimis limpide constitutis ita vt neq; mallei neq; alterius instrumenti fabrilis aliquod considerantibus appareret indicium. sed propter hunc vsum omnis materia congruenter explicata videretur: vt naturali armonia potius q̄ ferramentorum crederetur: necessitate confecta. ¶ Excogitauit autem rex ascensum superioris domus per latitudinem parietis efficere. non enim habuit ianuam grandem ad orientem sicut domus inferior: sed a lateribus erant ingressus ianuarum valde paruarum. ¶ Vestijt autem templum intrinsecus de lignis cedrinis vncinis fortibus colligatis quatenus hoc pro munimine & fortitudine magna constaret. ¶ Diuisitq; templum in duas partes: vt interior quidem domus viginti cubitorum aditum esset: quadraginta vero cubitis quo a templo secernentur. In pariete vero diuidente aditum a reliquo templo ianuas de cedro statuit auro multo & diuersis hystoriarum celaturis ornatas suspenditq; ante eas vela ex magnis colorum floribus: id est hiacinthi & purpure & cocci

C ni & bissi mollissimi splendidissimiq; contexta Recondidit autem in aditu qui erat in latitudine viginti cubitorum & totidem longitudine duo cherubin ex auro purissimo: habebantq; vtraq; altitudinem cubitorum quinq;. Duę alę vni cherubin qnis cubitis extensę. Quapropter non procul a semetipsis aberant: ita vt alis suis vna tangeret parietem australem: alia vero positum ad āquilonem. Alieve ro alę semetipsas contingentes: archam quē in medio posita erat operiebant. Hęc vero duo cherubin nullus qualia fuerunt dicere neq; conijcere potest. ¶ Strauit autem pauimentum templi petalis aureis. ¶ Posuitq; in porta templi ianuas secundum altitudinē parietis mensuratas habentes latitudinē cubitorū viginti easq; pulcherrime deauruit. Et breuiter dicam nullā partē tēpli reliquit extrinsecus

Quādo salomō incepit edificare templum.
Anno egressionis de egypto quigētesimo secundo(i biblia habet quadrigētesimo & octogesimo.
Epilogus ānorū
Fūdamenta tē.
Altitudo tēpli & lōgitudo & latitudo vsq; ad cameram.
Altitudo oīs & situs
Triginta parue domus & templum.
Descriptio templi.
Ascensus superioris domus.
Diuisio templi in duas partes.
Ianuę iteriores
Duo cherubin.
Archa i medio cherubin.
Paumētū tēpli
Ianue exteriores.

Templum Salomonis

& intrinsecus que non esset deaurata. Operuitq; similiter etiam has ianuas sicut interiores velis va- D
rie decoratis Porta verovestibuli nihil habuit horum

¶ Aurifabrum chirã nomine misit ad Salomonem rex hyram qui pro ornatu templi duas colũnas ereas/mare eneũ/ châtaros & altare eneũ fecit in templo quoq; mẽsarũ decem milia cumuna aurea obtulit rex candelabra decem milia/aureũ altare:vasa vini fusilia octoginta milia/phialas aureas de cem milia & argenteas duplici numero/charateres aureos sexaginta milia argenteosduplici nume ro/Afferones aureas viginti milia argenteas duplici numero/Thuribula aurea viginti milia commu nia autem quinquaginta milia/ Scolas sacerdotales pro pontificibus cum gemmis mile Scolas alias pro sacerdotibus decem milia/Scolas leuitis ducenta milia/Coronam vnã/ Tubas ducenta milia/In strumenta musicalia quadraginta milia/& maceriã circa ambitũ templi construxit ornatissimam.

Ornatus tẽpli.
Chirã aurifaber missus ad hyrã.
Colũnę ereę.

Capitulum quintum.

QUifit ergo rex salomon ad hyram & ab eo [illegible] artificem nomine Chiram habentem ma- 3.r.c.3.
trem ex genere neptalim. & patrem vriam generis israelitici Totius quidem operis erat
edoctus.precipuę tamen artifex ad operandum aurum & argentum & es per que scilicet
vniuersa pro voluntate regis in templo sunt diuersis machinationibns adimpleta Fecit autem is ar-
tifex chiram etiam duas columnas ereas cum canalibus cauatione quattuor digitorum quarũ erat
proceritas decem & octo cubitorum & ambitus in circuitu duodecim cubitorum & suppositi vtriq;
colũpnę capitella fusilia liliata altitudine cubitorũ quinq;.super quas erant erea rectia facta quę ope
riebant lilia capitũ colũpnarum de quibus retibus pendebant bini ordines malagranatorum ducen
torum.Harum siquidem columpnarum:aliam constituit in parte dextra ante portã in vestibulo tẽpli
vocauitq; eã thalamũ iachin.alis Ioachin aliã vero in parte finistra.quã noiauit boz. Fudit autem &
mare ęneum in scemate hemisperij.quod opus ereum propter sui magnitudinem mare vocatum est
Erat enim velut cantarus ingens .habebatq; eius diametrum:id est ab angulo vsq; ad alium angulũ
cubitos decem.&grossitudo eius erat fusilis digitorum quattuor.Habebatq; fundum in medio aluei E
sui loco opere rotundũ decem coronis explicitum Huius diametrum erat cubiti vnius.Circũstabant
autem in hoc mari vituli duodecim respicientes singuli ad quattuor regiones ventorum hoc est tres
vituli per vnãquãq; regionem quorum terga intus respiciebant & super eos hemisperiũ incumbebat
cuius hemisperij rotunditas ad interiora tendebat. Capiebatq; hoc mare batos tria milia. ¶ Fecit
autem decem chantaris bases ereas quadrangulas.& vnuscuiusq; fuit lõgitudo cubitorum quinq; la
titudo quattuor:altitudo sex:cõclusumq; est opus particulariter.Ita vero ordinatum erat Quattuor
columnellę quadrangulę per angulos stantes laterabasis ex vtraq; parte in se habẽtes inserta Erãtq;
trinę diuisa.& singulus eorum locus habebat celaturas suas alibi erat eo& alibi thaurus alibi aquila.
Et in columnellis similiter per latera erant huiusmodi celaturę quasi crispãtibus plectulis factę:qua
rum altitudo fuit cubiti vnius & dimidij.Erat mirum videre orbes rotarum quẽadmodum erant ce
latę:& basium iuncte lateribus Angulos vero superiores concludebant humeris expansis vtiq; ma
nibus animalium super duas sedebat fundus cantari reclinatus id est incumbens super manus aqui
lę & leonis qui erat ita sibimet coaptatus vt naturaliter insertus quodãmodo videretur.Inter hęc aũt 3.r.c.6
erant & arbores celate palmarũ Huiusmodi sibi erant decem bases effecte. ¶ Fecit autem ad hęc & F
decem cantaros rotundos ereos quorum singuli ferebant quadragenos choros.Eratq; altitudo eorũ
quattuor cubitorum & tantũdem ab alterius eorum labia recedebant Posuit hos decem cãtaros su
per decem bases quę vocabantur melchonoch.quos cãtaros statuit a parte finistra tẽpli quę erat ad
aquilonem & totidem a latere dextro ad australem partẽ respicientes ad orientem. Quo etiam ma
re constituit aqua plenum disposuitq; mare vt ingredientes sacerdotes templum in eo lauarẽt manus
& pedes ascensuri scilicet ad altare.Cãtaros autem ad animalium intranea diluenda simul & pedes
eorũ que erant holocaustis imponenda. ¶ Fecit autem & altare ęreum cubitorum viginti longitu
dine & totidem latitudine.altitudine vero decem.ad holocausta celebranda. ¶ Fecitq; eius vasa om
nia ęrea.insuper & ollas& caldarias & trullas & harpagones.& omnia operatus est ex ęre cuius splen
dor & pulchritudo similis erat auro. ¶ Obtulitq; rex multitudinem mensarum.Et vnam quidem val
de precipuam auream super quam ponebant panes dei & huic proximas decem milia altero modo
factas super quas vasa iacebant id est phiale & patere auree quidem decem milia argenteę quadra
ginta milia. ¶ Fecitq; candelabra decem milia secundum pręceptum moysi.ex quibus vnum in tem
plum recondidit vt per diem luceret secunduu legem.Et mensam vnã super quã positi erãt panes: 3.r.c.6
ad templi partem respicientem ad aquilonem ediuerso positam candelabri quod in australi parte;cõ
stituit. ¶ Aureum vero altare inter hęc medium erat. Hęc enim omnia domus habuit quadraginta
cubitorũ ante velũ.vbi erat archa recondita. ¶ Fecit itaq; rex vasa vini fusilia octoginta milia & phia

Chãtari rotũdi decem.

Altare ęreum.

Multitudo mẽsarũ templi decẽ milia cũvna.
Candelabra decem milia.
Aureum altare

las aureas decem milia:argenteas vero duplici numero. ¶ Pateras auteas ad offerendum in eis simi
lam cõsperſam ad altare octoginta milia:et argẽteas duplici numero. ¶ Crateras autem in quibus si
A milam cum oleo fermentabant aureas quidem ſexaginta milia argenteas vero dupliciter. ¶ Men-
ſuras autem ſimiles eis quę moſaycę vocanbantur affarones:aureas quidem viginti milia et argente
as dupliciter. ¶ Turibula vero aurea quibꝫ offertur incenſum viginti milia. Similiter et alia turibu
la in quibus portabant a maiore altari ignem ad minus altare quod erat in templo: quinquaginta
milia. ¶ Stolas autem ſacerdotales pontificibus cum his quę pendebant ad pedes et ſuper humera
les et rationales cũ gẽmis mille. ¶ Corona vero in qua deum moyſes inſcripſerat vna fuit et ad hunc
diem vſq; permanſit. ¶ Sacerdotales autem ſtolas ex biſſo cõtextas et zonas purpureas ſingulis de
cem mila. ¶ Et turbas ſecundum preceptum moyſi ducenta milia. ¶ Item ſtolas leuitarum hymnos
dicentium ex biſſo ducenta milia. ¶ Et inſtrumenta muſica et ad hymnos dicendos adinuenta quę
q; vocantur Nabla et cythara ex electo conſtituit quadraginta milia. ¶ Hęc omnia ad honorem dei
ſalomon ꝯpioſe & magnifice fabricatus eſt:in nullo parcus exiſtens:ſed circa tẽpli ornamenta vſus
eſt precipua largitate. quę etiam in theſauris dei recondidit. ¶ Circundedit autem templum p ambi
tum vniuerſum quod ꝓpria quidem lingua gyſon latine autem maceria ſeu cancellus nũcupatur tri
bus cubitis eius erigens altitudinem vt ab ingreſſu templi ceteros prohiberent:et ſolis ſacerdotibus
3.r.6.9 hoc licere ſignificaret. ¶ Extrinſecus huius templi aliam edificauit aulam quadranguli ſcemate fa
cta:erigens maximas porticus atq; latas portas excelſas et amplas per quatuor mundi partes in eo
conſtituens quarum ſingulę ad vnum quemq; ventum quattuor angulis accendebant vbi ianuas au
reas collocauit. In hoc ſacrario omnis populus/quibus purgatio et obſeruatio legitimorum ineratin
trobant. Siquidem mirabilis et omni ſermone precipua fuit : et ſi dici oportet etiam contemplationẽ
viſionis ipſius excedebat aula quę foris erat: magnas enim effodiens profunditates quas propter
infinitam celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpicere:& erigẽs fabricas in quadringẽtis
cubitis earum altitudinẽ equales eas vertici montis in quo templo edificabatur effecit :& propterea
aula quę erat exterius ſub diuo facta:erat equalis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc
aulam duplicibus ꝯolumnis eas ex lapide naturali portantibus quarũ camera erat de cedro et laque
aribus ſculptis. Baſes autem in his omnibus fecit argenteas.

¶ Salomon poſtq̃ ſeptem annis templum edificauerit ipſumq; ornauerit archam introduci fecit ſu
B pra quã nebula diuine preſentie ſignum apparuit. Quo facto Salomon templum deo dedicans ora
tionem fecit ſacrificiumq; immolauit inſtituitq; Cenophagiam id eſt dedicationis feſtum:ipſi quoq;
deus ſecundo apparuit exauditas eius orationes denuncians predicenſq; templi & ciuitatis propter
hebreorum peccata futuram deſtructionem.

Capitu. VI.

¶ Vm hęc igitur opera & magnitudines & decores edificatorũ atq; ſacrariorum tẽpli in mi
3.r.6.6 ſteriorum rex ſalomon ſeptem annis expleſſet:diuitiarum magnam faciens et velocitatis
oſtenſionem:vt quilibet inſpiciens omni tempore putaret expleri vix potuiſſe. que ſic bre
uiter viſus eſt q̃tum ad operis templi magnitudinẽ terminaſſe ſcripſit pricipibus:& ſenio
ribus:hebreorum iubens omnem populum ad hieroſolimam conuenire viſurum ſimul et templum
et dei archam ibidem portaturum. ¶ Cumq; nunciaturum fuiſſet omnibus vt ad hieroſolymam pro
3.r.c.8 perarent vix conuenerunt ſeptimo menſe qui lingua patria Theſeri a macedonibus autem hipuere
theus appellatur. Eodem namq; tempore:etiam feſtiuitas concurrit cenophegye:id eſt poſitionis ta
bernaculorum quę ſatis apud hebreos excelſa atq; precipua eſt. ¶ Portantes itaq; archam et taberna
culum quod fixerat moyſes & omnia vaſa ad miniſterium dei conſtructa: introduxerunt in templum
Precedebat autem eam cum hoſtijs et ipſe rex et populus vniuerſus & leuite libaminibus et multo
ſacrificiorum ſanguine tantum iter implentes & incenſum infinitum & hoſtiarum multitudinem por
tantes ita vt omnis aer vndiq; impleretur & etiam longe conſiſtentibus odor ſuauitatis occurreret:
& agnoſcentes aduentum dei & habitaculum ſecundum humanam opinionem crederent in nouam
domum ei nuper dicatã eſſe faciendum. Nam neq; hymnos dicentes neq; choros agentes:donec per
uenirent ad templum aliquo modo quieuerunt. Hoc itaq; modo archa migrata eſt. Cumq; eam in
C aditum iam oporteret i duci. alia quidem plebs receſſit ſoli vero ſacerdotes qui portauerunt inter che
rubin eam collcauerunt:quę eam ſuis alis amplexa ſunt. Sic enim erant ab artifice fabricata: vt archã
velut quoddam tabernaculum aut camerationem protegerent ¶ Habuit autem archa nichil aliud q̃
duas tabulas lapideas quę decem verba a deo moyſi edita in monte ſyna ſcripta retinebant.
¶ Candelabrum vero et menſam et altare aureum ſtatuerunt in templum ante additum:in hiſdem
locis in quibus et olim in tabernaculo poſita erant: quotidiana ſacrificia miniſtrabant. Altare vero
eneum ſtatuit ante templum contra ianuas:ita vt eis apertis ad faciem eſſet videntium ſacrificia & ho

Octogita milia vaſa vini fuſilia & phiale aureę decẽ milia/argẽ teę i duplici nu mero
Thuribula au rea vigiti milia & alia cõia qui quaginta milia
Tubę ducenta milia.
Inſtrumẽta mu ſicalia quadra ginta milia.
Maceria in cir cuitu templi
Deſcriptio atri exterioris.

Hęc oſa Salo mõ ſeptẽ annis compleuit.

In biblia in mẽ ſe bethanim.
Arche et taber naculi portatio ad templum et introductio & modus quo in troducitur.

Cõtẽta in archa et quę poſita ſunt circa eam.

Nebula sup archam in signū diuine ꝓsentie.

stiarum maximas opulentias. Reliqua vero vasa congregans intus in templo recondidit. ¶Cumq; omnia sacerdotes circa archā cōstituissent: egressi sunt. Et repente nonquidem metuenda neq; qualis hiemali tempore ymbri plena solet nubes assistere sed diffusa. & temperata effulsit. & templū omne compleuit. & facies quidem sacerdotum obumbrauit: ita vt seinuicem videre non possent. Mentibus autem omniū fantasiam quandam & opinionem prebuit q̄si deus descendisset in templum & libenter habitaret in eo. Tandem quidem hanc habuerunt omnes opinionem. ¶Rex autem salomon de loco vbi sedebat surgens fecit ad deum verba q̄ diuine nature creddit esse dicenda. Tibi inquit domine perpetuam domum quam ipse fabricatus esse nouimus cœlum & terram simul & mare & cum tibi nequaq̄ hec vniuersa sufficiant. hoc tuo nomini constitui templum. vt ex eo orationes ad te sacrificantes & imolantes emittamus in aera. & confidamus quod tu nobis presens sis: neq; a tuis sedibus procul abes. Vbi enim omnia videas & audias vniuersa. neq; a loco vbi nūc habitas recedens omnibus vicinus. & vnicuiq; noctu dieq; cogitanti semper assistis. Cumq; hec ad deum verba dixisset & conuertente se ad populum manifestans eis dei potentiam & prouidentiam eius. quod dauid eius pater omnia futura sicut iam multa prouenerant & forent ventura reliqua predixisset. quod ipse quoq; nondum nato imposuit ei nomen. & quod templum ipse edificaturus esset primus post patris obitum regnaturus. Et cum omnia secundum illius fierent prophetiam. supplicabat vt deo benedicerent vniuersi & in nullo de eius promissiōibus desperarēt quas pro eorū felicitate predixerat. sed crederet hec implenda ex his que fuerant iam transacta. Cumq; hec dixisset ad populum: expansis manibus ait. Operibus quidem ipossibile est vt valeant homines ꝓ his que meruerint deo debita munera compensare: diuinitas enim nullius eget & omnium rerum compesatione superior est. In quo eñ aliis animalibus: per te domine meliores sumus effecti in eo tuā benedicimus maiestatē. Et pro his q̄ stirpi eorum prebuisti pius: necessarium est gratias agere populum hebreorum. Nullum enim alium magis optamus habere propitium & in ea circa nos deuotione permanere q̄ te. Est nobis vox quam ex aere hēmus: & per eum iterum nouimus ascendentē. Per hanc ergo gratias tibi referimus primū de hoc templo quod ex inuisibili ad tantam gloriam prouexisti. deinde pro meipso cui omnia vsq; ad presentem diem sicut a te predicta sunt condonasti. ¶Supplico ergo de ceterovt michi ministres quecumq; deo & hominibus honoratis prebere possibile est nostramq; domum oibus bonis augeas: sicut dauid patri meo & viuenti & circa obitum promisisti. Et q̄m apud nos manebit regnum & genus illius infinitis regum successionibus honorabis: hec ergo largire sufficienter in eisq; filijs virtutem que tibi sit grata concede. Super hec autem exoro vt pars aliqua tui spiritus hoc templum inhabitet: quatenus & in terra circa nos esse videaris. tibi siquidem habitatio paruula est omne cœlum: & alueus qui sub eo est oim existentium: non dicam hoc parui ssimum templum: quod precorvt custodias ab omni vastatione bellorum & tanq̄ proprie possessioni feras auxilium. ¶Supplico pariter vt si peccauerit populus aliquando deinde plaga quedā pessima peccato digna a te terris illata fuerit: sterilitas: aut corruptio aut fames aut huiusmodi passio quas tu iuste transgressoribus soles inferre proueuerit: & congregatus ad hoc confugerit templum rogando se vt a peste saluetur: exaudibilis ei effectus velut intus habitans misericordiam prebeas. & a malo suę calamitatis euellas. ¶Hoc autem auxilium non hebreis solummodo; a te rogo conferri peccantibus: sed etiam totius terre finibus: quidum aduenerint aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effunderint. exaudi clemēs & postulata concede. Sic etenim omnes agnoscent q̄ tu quidem ipse a nobis tibi domum fieri voluisti. Nos autem non inhumani naturaliter sumus. q̄n non eos qui contribules non sunt extraneos iudicamus sed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectū adesse suppliciter oxoramus. ¶Hec dicens prostatus in terram & deuotius adorans deum: post ista surrexit & in templum hostias obtulit. Et replens illud sacrificijs manifeste deum vidit sacrificium grate suscipientem. Ignis enim ex aere descendens omnibus videntibus ad altare: hostias totas abripuit & absumpsit. ¶Hac igitur apparitione monstrata populus quidem manifestationem hāc esse diuine habitationis in templum conijciens. procidens adorauit in terram. ¶Rex autem cœpit benedicere & cunctos vt hoc facerent adhortari: habentes iam circa se diuini fauoris indicium. vt quę orarent semper sibi ab illo talia prouenirent. & vt mentem suam puram ab omni malitia conseruarent ad iusticiam diuinamq; culturam ad seruanda mandata quę per moysen eis clemētia diuina contulerat. quia sic foret felix gens hebreorum & humani totius generis beatior. Rogabatq; pariter vt memoriam haberent quemadmodum bona presentia conquisissent: eaq; similiter obtinerent. & maiora & āpliora de cetero sustinerēt. Nō eñ precepta hec solummodo propter pietatem atq; iustitiam. sed ēt obtinenda per hec curarent q̄ esset apud homines precipuum non tantum aliquid conquirere: q̄tum alio quid ita seruare. & nihil ꝓ eorum amissione delinquere. ¶Hec ergo locutus ad populum dimisit ecclesiā cum sacrificia celebrasset

3.r.c.8 D

3.R.c.

3. R.c. viii. E

F

Gratias agit Salomon deo pro preteritis.

Oratio Salomonis ad deum in dedicatiōe templi continens septem petitiōes quas specialius vide in glosa. Nico.de.lv.ca. viij iij.re.

Petit Salomō ꝓ gentilibus eorū orationē in templo exaudiēdā.

Hostias imolāte Salomōe deus sacrificiū acceptauit.

Salomon populo bñdicēs eos ad dei mādatorum obseruationem instruit.

Epilogus oblatorū a Salomōe

pro se & vniuersis hebreis id est vitulos quidem viginti duo milia oues autem centum viginti milia. ¶Tunc enim prius in templo sacrificia celebrata sunt et in eo epulati sunt omnes hebrei cum vxoribus suis et filijs: insuper etiam et festiuitatem quę vocatur cenophegia faciens ante templum nimis clare & magnifice diebus quattuordecim rex cum omni populo pariter epulatus est. Institutio Cenophægię id ē dedicationis tēpli

A ¶Cūq; hęc fuissent sufficienter exhibita nihilq; deesset circa pietatis diuinę culturam dimittente rege
.ii.c.8 singuli ad propria remearunt agentes gratias regi propter prouidētiam quā habuisset: & opera quę fecisset. Et orantes deum vt eis regem pręberet longeuo tempore salomonē iter agebāt reuertentes cū gaudio suum iter & cum delectatione hymnos decantantes: ita vt ea iocunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum archam induxissent in templum eiusq; magnitudinem vidissent: sacrificijs maximis festiuitatibus impartiti ad ciuitates suas singuli sunt regressi. ¶Apparuit igitur regi p somnium deus significans q̄ eius exaudisset orationes: et quia conseruaret templum: & in eo semper
.ii.c.9 habitaret. Ne potibus scilicet eius omni multitudine faciente iusticiam: ipsumq; primum si in patris sui monitis permaneret ad excellentiam & fœlicitatis infinitum cum plurima securitate asseruit vehendum & regnaturos semper in ea prouincia ex eius genere principes & de tribu iuda. Si vero mandata contemneret obliuioniq; mandaret: & peregrinus mutatus coleret deos esset radicitus abscindēdus & neq; reliquias ex eius genere remansuras: sed neq; in israel vlterius nominādas populūq; terram quā patribus eorum dederat multis afflictionibus esse priuandum: multisq; bellis & malis exterminatos & a terra quam eorū patribus prębuit eiectos: incolas alienę terrę esse pręciperet. Templum edificatum incendendum diripiendumq; contraderet inimicis. Sed et ciuitatem hostium manibus subuertendam & eorum erumnas faceret fabularum relatione dignissimas & propter multitudinem nimię infœlicitatis incredulas vt vicini eorum audientes mirarentur calamitates & causas inquirendas pro quibus hebrei odio haberentur a deo qui primitus ab eo fuerant ad tante glorie atq; diuitiarum culmen euecti: ab his [illegible] audirent: quia pro peccatis et preuaricationibus legum paternarum talia pertulissent. Hęc enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est. Secūdo deus i sōno Salomoni apparens exaudi tas eius orationes declarauit &c. Pędixit deus destructionem templi et ciuitatis &c.

¶Edificato templo/regales domos Salomon edificare cœpit non tamen tanto feruore. Et in oībus rex hiram maximū illi prębuit auxiliū cui etiam magnam dedit recompensationem viginti ciuitates rex in galilea donans quas tñ non acceptauit/sed ab eo quarundem parabolarum petit expositionem hiram. Cuius & Salomonis memorantur in suis hystorijs Menander & dyon.

B Capitulum.vij.

Edificatio domorum regaliū nō tanto feruore q̄to tēpli cōstructio pfecta est.

DOst templi vero fabricam quam septē annis p̄diximus esse perfectam: edificiū domorū regalium constituere cœpit quod tredecim annis vix impleuit. Non eni huiusmodi erat feruens studiū: sicut in templum. Sed illud quidē licet esset grande & operatione mirabile & cunctis simul inopinabile cooperante deo cui fiebat terminum prędictis annis acce
.ii.c.7 pit. Regię vero domus multū tēpli dignitate minores erant cum neq; materia tanto tēpore aut la[illegible]tis fuisset opulētia p̄parata & eo q̄ regū habitatio & nō dei futura tardius esset effecta ¶Hęc quidem secundum fœlicitatem hebraicę religionis ac meriro regis edificata sunt quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est vt ex hoc omnes coniciant magnitudinem cum legentes viderint huius rei descriptionem. Descriptio domorū regiarum primo illius vbi populus ad iudicia veniēs cōgregabatur. ¶Erat magna basilica: nimis pulchra. Hęc innumera columnarum multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit: vt posset capere populi multitudinem ad iudicia venientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum cē tum latitudinis quinquaginta: altitudinis vero triginta. Columnasq; quadrangulatas omnes habebat tegebant cedro ope corithio phialis equalibus et scutulis mira arte celatis: eratq; robusta et varijs dericobus exornata. ¶Itē alia basilica i medio totius ābitus cōstituta habēs latitudinē cubitorū triginta & econtra tēplum validis columnis extēsum eratq; in ea soliū valde decorū in quo sedēs rex iudicia p ferebat. ¶Huic quoq; erat iūcta alia e regione basilica & habitacula & sedilia vbi post causas explicitas residebat: strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidē edificauit ex marmoribus decē cubitorū: alia
.ii.c.7 vero tabulis vestita sectilibus & p̄ciosissimis exornauit secūdum decus tēplorū & miraculū habitatio
C nū regaliū cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assirio. Quarta vero pars celaturis ornata miraculū artis videntibus offerebat. Frantq; illic sculpte arbores & vniuersa poma quasi i ramis & et ex eis pendentibus folijs obūbrata erat: ita vt ꝓpter miraculū subtilitatis agitari quodāmodo putaret. Alia vero pars dealbata erat. & varijs picta coloribus. Alię domus edificate a Salomone ꝓ epulis et vasa epulis oportūa aurea ¶Edificauit aūt sup hęc domos altas. Fecit oīno prędara ad regum conuiuia necessaria & vndiq; deaurata: necnon & alia vasa quęcunq; sunt epulis oportuna oia fecit ex auro. Difficille nāq; est enumerare magnitudinē & varietatem domorum aularumq; regalium quanta erant maxima & quanta horū inferiora. & quanta sub terra quę videri non poterant: necnon & pulchritudinem solariorum & vtilidiariorum quę erāt facta delectabiliter ad aspe

Ornatus camerarum.

Solium ex marmore

Auxilium regis hyram in edificijs cui maximã dedit recompẽsationem.

Dedit ciuitates galileę vigiti numero hyrã quas non acceptauit

Menandri hystoripgraphi varba de Salomone & hyraz regibus.

Dyon hystoriographus de pridem regibus.

Verba dyon.

Pharao dotem dat filię vxori, Salomonis.

Maxia ciuitas duorum dierũ itineris.

Egiptiorum reges pharaones a quodam pharaone appellati sunt.

ctum:quo exusta corpora possent ab estus ardore refugere. Et vt breuiter dicam:totam regiã domũ ex albo lapide et cedro et auro & argento splendide nimis et opulentissime instruxit. Cameras et parietes vestiuit auro quomodo dei templum resplendentes exhibuit. ¶ Fecit etiã ex ebore solium magnitudine eximium atq; celatum scemate tribunalis:habebatq; sex gradus:& in singulis eorum extraq; parte duo leones stabant:& in superioribus gradibus alij totidem in reclinatione vero manus erant portantes regem eratq; ipsa reclinatio in vitulo respiciente post tergum:& omni parte tribunal auro circundatum. ¶ Hęc salomon viginti annis edificauit. Cui multum aurum & argentum tyri rex hyram ad edificium contulit:insuper ligna cedrina & cipressina. Quem salomon quoq; magnis compensationibns redonauit mittens ei per singulos annos triticum:vinum & oleum :quibus maxime rebus eo q habitaret in insula sicut prediximus indigebat. Ad hęc autem et ciuitates galileę regionis viginti numero:non procul a cyro positas condonauit. Quas dum circuisset atq; considerasset displicuissetq; ei donum: mittens ad salomonem dixit se ciuitatibus nõ egere:& ex tunc heę apelate sunt terra gabolon. Etenim interpretatum lingua phenica displicere significat. ¶ Misit itaq; prędictus rex hyram ad regem salomonem rogans eum vt quedam sophismata & verba parabolarum quę ei dixerat aperiret:& questionum difficultates absolueret Qui cum esset astutior & intelligens nihil horum ignorans sed in omnibus ratione prędualens:& eorum causas agnoscens:omnes obscuritates eorum perduxit ad lumen. ¶ Meminit autem horum duorum regum & menander qui ex phenica lingua antiquitates syrorum in vocem conuertit helladicam ita dicens. Moriente autem abybalo succesit in eius regnum filius eius hyram. Qui dum vixisset annis quinquaginta tribus: regnauit triginta quattuor hic effodit amplum terre spacium & auream columnam quę est in tẽplo iouis edificauit :insuper & lignorum materiam a monte libani incidit ad tecta templorum. Et destruens antiqua sacraria templum edificauit herculis & astarse. Et primũ herculi hoc erexit mense pytichio:& cõtra eucheos tributa non reddentes egit exercitum:eisq; sibi subditis denuo remeauit. Huius temporibus erat Abdemon alias Salomon filius iuuenculus qui semp propositionibus quas imperasset hierosolymorum rex regi hyram soluebat. ¶ Meminit autem etiam dyon hystoriographus ita dicens Abybalo moriẽte:filius eius hyram regnauit. Hic partem ciuitatis positam ad orientem diruit & maiorem vrbem effecit:olimpij iouis templum destruens medium locum ciuitatis coniunxit & aureis anathematibus exornauit. Ascendensq; in montem libanum siluam maximam ad sacrorum secuit edificia. Adiecit ad hęc regem hierosolymorum salomonem misisse ad hyram regem tyri figuras quasdam:& petijsse ab eo solutionem:ita vt si non posset discernere:soluenti pecunias daret. Cumq; fateretur hyram non posse se illa dissoluere mutaq; foret pecuniarum detrimenta passurus p Abdimũ quẽdam tyrium quę erant proposita sunt soluta:et alia ab eo proposita:quę si salomon non solueret hyrã regis pecunias daret. Et hęc quidem dyon sic dixit. Cũq; rex salomon videret muros p[ro]munimine turribus indigere aliaq; tuitione:nam secundum ciuitatis meritum oportebat esse etiam copiam murorum:hęc effecit:& turribus ciuitatem prępcipuis valde circundedit.

¶ Salomon muniuit ciuitates inter quas gazer(quã pharao rex filie suę salomonis vxori dedit)erat Nota vnde egypti reges pharaones sunt appellati. Salomon quoq; chanan eos(quos prius non poterant exterminare hebręi)tributarios fecit principesq; super eos instituit/multasq; naues habuit

Capitulum octauum.

Construxit autem & ciuitates inter prępcipuas vrbes annumerãdas asor :magedon & tertiã gazaram:alias gazer. Quę cum fuisset i regione palestinorũ pharao rex egypti castra metatus & obsidens eã cœpit & omnes eius habitatores occidit:eãq; subuertit:de ditq; eam postea dono suę filię:salomonis vxori. Quapropter edificauit eam rex cum esset natura munita & ad bella temporumq; motus,vtiliter oportuna non procul ab hac duas alias edificauit vrbes q̃rum altera bethora: altera vero vocabatur balech. Vltra has autem fecit & alias ad voluptatẽ & epulas oportunas & rerum temperamẽtis pomorumq; fertilitate:& aquarum frigidissimarũ poculis abundantes. ¶ Pergens enim & in desertum superioris syrię:eamq; capiens constituit ibi maximam ciuitatem duorum itinere dierum a syria superiore distantem: ab eufratre vero vnius /et maxima babilone sex mansionibus procul extantẽ. Vt autem hęc ciuitas a ptibus habitabilibus syrie ita destitit: hęc cã est eo quod in inferiori terra aqua nusq̃ inueniatur:in illo autem loco solummodo fontes & putei nimis abundarent. Hanc itaq; edificans ciuitatem & muris eminentibus eã circumtegens thadamur appellauit:hactenus apud syrios ita dicebatur:quam greci palmiran vocant: hęc itaq; salomon illo tempore rex agebat. ¶ Propter eos autem qui querunt quãdo omnes egytiorum reges a Mineo qui Memphis edificauit et ante multos annos fuit quam noster progenitor abraham interdum hęc vsq; ad salomonem mille et triginta anni transierunt;pharaones vocati sũt a quodã rege pharaone q

D

E

3.R.c.9

3.R.c.

Pharaonis nomen sonat egyptios sapientes regem

post priores his temporibus imperauit pharaonum vocabulum assumentes explanare hoc necessarium iudicaui: vt & caliginem eorum ignorationis auferam: & causam huius nominis, declarare contendam. Pharaonis nomen: secundum egyptios significat regem. Reor autem eos ab infantia quidem aliis nominibus appellatos. venientes autem ad regnum hoc quod lingua patria significaret imperium: eos fuisse participatos. ¶ Nam alexandrie reges cum primitus aliis nominibus vocarentur venientes ad regnum nuncupati sunt ptholomei. Et romanorum imperatores a natiuitate aliis vocati nominibus celares appellantur: cum potestas & principatus nomen eis imponat: & non in eisdem permaneant appellationibus quas a genitoribus susceperint. Puto siquidem & herodotum alicarnaseum propter ea post Mineum qui memphim edificauit dixisse & trecentos triginta fuisse reges egyptiorum: & nequaq̃ eorum nomina declarasse: quia pharaō communiter omnes vocabātur. Nam post horum obitum regnantis mulieris vocabulum posuit. Micaulam eam vocitatam fuisse declarans: quia masculi quidem reges pharao appellationem habere poterant: fœmine vero nequaq̃. & propter ea naturale huius nomen dixit. ¶ Ego autem & in libris nostre prouincie repperi quia post pharao socerum salomonis nullus rex egyptiorum hoc vocabulo nuncupatus est: & quia postea venit ad salomonem mulier quam predixi egipti ethiopieq; regina de qua non post multum denuo referemus. Horum vero ideo nunc memini vt ostenderem: quia nostri libri & egyptiorum de multis rebus concordare noscūtur. ¶ Rex itaq; salomon chananeos qui in montelibano morabantur vsq; ad ciuitatem amachi non obedientes subdidit: & tributa eis imposuit; & vt ei ministrarent ac seruile opus efficerent/agriculturam exhiberent: ex his quosdam annis singulis eligebat: quia nullus tunc seruiebat hębreorum. Non enim erat rationabile vt cum deus eis multa milia gentium subdidisset: & ex his oporteret eos habere seruitia: ipsi in hoc scemate permanerent: quando omnes armati equis & curribus militabant potius quam seruitia peragebant. ¶ Chananeis autem quos ad sua ministeria tulerat constituit principes quingentos & quinquaginta qui super eos omnes a rege potestatem perceperant: vt eos docerent opera seu negotia in quibus necessarij esse viderentur. ¶ Fecit autē rex etiam multas naues in sinu egyptiaco maris rubri in quodam loco qui asiongaber appellatur non procul a ciuitate hellana: quę nunc beronica vocatur. Hęc enim regio fuit primitus iudeorum. ¶ Habuit autem ad edificādas naues beneficias regis hyram. Ipse namq; & multos viros gubernatores & in marinis rebus edoctos misit quos iussit nauigare cū dispensatoribus suis ad locum qui olim quidem ophira. Ophira nūc autē terra aurea nuncupatur: est autē in india: vt aurū deferrent. Et colligētes quadringenta talēta adiregem denuo sunt regressi.

Pharaonis nomen significat regem

Alexandrie reges vocantur ptholomei & Romanorū imperatores. Cesares appellantur.

Nullus rex egyptiorū Pharao post socerum Salomonis est appellatus.

Salomon chananeos quos non potuerunt filij israel extermi nare fecit tributarios & seruos quia tūc nullus hębreorum seruiebat.

Naues Salomonis multe.

Nautas misit rex hyrā ad Sa.

¶ Audita Salomonis fama regina egypti ad salomonē venit quę ab eo honorifice recepta eius sapientiam & magnificentiam admirans munera ei maxima donauit & ab eo alia recepit: allataq; sunt tunc regi pręciosa munera de terra aurea: ligna pinea pręciosissima/auriq; talenta sexcenta sexaginta sex ex quo ducentas lanceas conflauit & trecenta scuta posita quę sunt in domo saltus. Munera quoq; innumera vndiq; ad Salomonem apportabātur fama cuius vbiq; promulgata eius nota ornatū in equis & mulis in argento (quod hierosolymis abundabat sicut lapides) & in curribus.

Capi. ix.

IGitur regina ethiopie sapiētia plena & aliis valde miranda: audiens crebro salomonis virtutem atq; prudentiam & habens desiderium eius multum & eorū quę illi de rege quotidie dicebātur ad semetipsum adduxit: vt experimento & nō auditu potius satisfacere potuisset: qm̃ opinio mendax sepius inuenitur: & p referētis narratione suscipitur/Cū ergo ad eū venire voluisset vt in p̃senti sapientie eius experimenta pciperet: studuit etiā quęstiones proferre & eorū solutiones exigere. Venit ergo hierosolymā cū magna gloria & apparatu multo diuitiarum: cū auro & aromatibus p̃cio sis eāq; rex grate suscepit & circa eā in oībus extitit valde largissimus: & ꝓpositiones sophismatū intellectu suo cito concipiēs: velocius quā sperare poterat exoluebat. Cuius illa sapientiam ita se trāscendē tē: & potiorem q̃ audierat agnoscēs vehementer obstupescebat & maxime culmina regalīū mirabatur: eorūq; multitudine mira & magnitudine delectabatur egregia nichilominus & dispositione varia fabrica earum: in qua multam regis prudētiam astutiamq; cernebat. Plus tamen eam obstupescere faciebat domus quę silua libani vocabatur & quotidianarum opulentia cenarum & apparatus eius & ministerium & vestes ministrantiumq; decens circa suum officium disciplina: pręcipue tamen sacrificia quę quotidie deo celebrabantur: & sacerdotium circa hęc: necnon & maxima diligentia leuitarum. Hęc videns diebus omnibus: nimis admirabatur. ¶ Et cum non posset tacere miracula quę videbat: verbis voluntatem sui cordis aperuit dicens ad regem quibus suam mentem victam monstrabat. Cuncta inquit o rex quę per auditum veniunt ad noticiam: cum quadam incredulitate seu dubitatione

Regina Egipti (que in biblia dicitur Sabba) audita salomonis fama venit ad eum.

Regia ęgypti a Salomōe honorifice recepta q etiā eius ꝓpositiones sophismatū dissoluit laudauit sapiētiam &c.

Verba regie ad miratiua ad Salomonem.

Opinio mendax sepe

Milena que de dixit regina Salomoni inter que radicē balsami donauit.

Munera Salomonis regine oblata.

Dona data regi de terra aurea.

Ligna [redacted] pciosissima a cōibus dissimilia.

Nota vere pinnaturam

Ducētas lāceas conflauit ex auro & trecenta scuta que oia posuit in domo saltus.

Aurū & argētū nō emebatur sz missis nauibus in mari tarsico copiose rex habuit elephātes simeas &c.

Equorū & mularū multitudo & ornatus aſcēsorum

Quomō Salomon pōpose incedebat. &c.

Salomō diligēs circa viatū ornatum regiarum.

Abūdātia argēti hierosolymis sicut lapidum.

Currus cū duobus eq sexcētis dragmis emit.

suscipiuntur. Tuorum vero bonorum que & ipse in te possides: hoc est sapientiam & prudentiam & que tibi prestantur ex regno. non est mendax fama/sed vera. licet multo minor q̄ in presenti consp. D
cio. ¶ Nam opinio auribus quidem aliquid suadere nititur/dignitas vero rerum non ita fieri nota si. 3.r.c.
cut aspectu & ipsa presentia comprobatur. ¶ Ego siquidem neq; his que nunciabantur propter multitudinem & magnitudinem credens/ multo potiora conspexi. ¶ Et beatum dico populum hebreorum seruosq; tuos pariter & amicos/qui quotidie tuo vultu fruuntur/& sapientiam audire ꝓmerentur. Quis etiam non benedicat deo si hanc diligenti prouinciam & eius habitatores/vt te ad regni culmen eueheret. ¶ Ostendens autem post hec verba quēadmodum eius regis habuisset affectum etiam muneribus aperuit sue mentis indicium. Viginti namq; talenta auri regi dedit: & aromatum innumeram multitudinem: & lapides pretiosos. ¶ Dicunt autem quod & radicem balsami quam hactenus fert nostra prouincia: ipsa dederat regi. Cui etiam ediuerso salomon bona multa donauit: & maximē que ipsa desideranter eligeret. Nihil q; fuit quod postulanti non preberet proniusq; dabat que illa peteret: q̄ que ipsi magis offerret: eamq; sue largitatis munere precurrebat. ¶ Regina siquidem egiptiorum & ethiophie dans dona rursumq; recipiens que prediximus: ad propria remeauit. ¶ Eodem vero tempore delati sunt regi a terra que vocatur aurea lapides pretiosi: & ligna pinea quibus vsus est ad fortitudinem templi domorumq; regalium: & ad instrumenta musicorū fecitq; ex eis citharas & phialas & nablas vt dicerent hymnum deo leuite. Omnium vero rerum que fuerant quocumq; tempore regi delate: ea que illo die deuecta sunt magnitudinem & pulchritudinem precellebant. Nullus igitur arbitretur q; ligna pinea que nunc propter precia vendentium sic appellantur illis vicina sint. Illa siquidem visione rotunda quasi pinea sunt sed & multo candidiora & valde fulgentia. ¶ Hoc autem E
dixi vt nullus naturam vere pignus ignoret. ¶ Quod vero propter vtilitatem regis eius memoriam fecimus: oportunum etiam iudicamus significare allati auri illo tempore quantitatem: quod fuit pon. 3.r.cro
dere talenta secenta sexaginta sex: non reputatis eis que negociatores emerant neq; quod dono arabie toparche regesq; mittebant. ¶ Conflauit ergo aurum vt ducentas lanceas faceret: que siclos secentos haberent. Fecitq; & scuta trecenta vnoquoq; habente auri minas tres. posuitq; ea i domum que silua libani vocabatur. necnon & coopercula ex auro & lapidibus pretiosis ad comuiua necessa. ia preparauit. ¶ Dumq; vno precipuo artifice hec fecisset: alia vasorum opera largitate auri vt faceret exquisiuit. ¶ Non enim argentum aut aurum vendebatur aut emebatur sed multe fuere naues quas rex in mari tharsico constituerat vt interiora gentium penetrarent. comparatum aurum argentumq; regi deferrent: necon & elephantes & estiopas: simeas nauigium vero euntes et redeuntes tribus annis implebant. ¶ Tunc enim regis illustris opinio omnes in circuitu prouincias circuibat virtutemq; eius & sapientiam vbiq; diuulgans: ita vt omes vndiq; reges desiderarent eius aspectu propter incredulitatem rerum que de eo referebatur: magnisq; muneribus suum circa eum studium demonstrabant.
¶ Mittebātq; ei vasa argētea & aurea vestesq; purpureas & aromatū genera multa: & currus & equos oneri geras mulas que virtute & pulchritudine regi placerent: ita vt curribus & eqs pristinis ex his que dirigebātur accresceret numerus curruū quadringentorū. ¶ Erāt enim primitus mille & itē equi duo milia cū primitus fuissēt viginti milia. Nutriebātur autē cum essent pulchri pariter & curraces: & cōparatio[redacted]a nec decentiores alij nec velociores inuenirētur. Exornabātur autē & ascensores eorū primum decora iuuētute florentes: habentesq; magnā proceritatem: & satis alios excedentes: longamq; diffundentes in equorum sessione cesariem: ex pur pura tyria veste circumamicti auri que tincturam F
quotidie in suis comis adijcientes: vt eorum capita percusso sole auro radiante fulgerēt. His circa eum armatis existentibus arcusq; ferentibus rex vectus in curru: & alba veste circumamictus solitus erat exire ad quendam locum qui ab hierosolimis duobus funiculis abest qui vocatur hortus: & aquarū rigationibus gratus est locuples huic ergo causa delecta tionis egrediebatur: maxima circa res omnes prouidētia & studio semper vtens & vbiq; cultus & decorus existēs. ¶ Neq; viarum desidiam habuit: sed regias que ad hierosolimā ducerēt nigro lapide strauit: vt etiam ambulantibus nō possent esse difficiles: & ostēderent diuitiarum & imperij dignitatem. Diuidēs aūt currus & disponēs vt singulis ciuitatibus certus eorū numerus esset paucos circa se quidez retinuit. Vrbes autē vbi dispersi sunt ciuitates curruū nominauit. ¶ Argenti vero tātam multitudinē fecit rex in hierosolimis abundare: quāti erāt & lapides Sed & lignis cedrinis que primo non fuerant: sicut arboribus campos iudee ita compleuit. Iussit autē & negociatoribus commertia ex egypto deferentibus vt venderent ei currum cū duobus equis dragmis argentis secentis: quos ipse regibus syrie & trans eufraten habentibus destinabat.
¶ Infatuatus Salomon per mulieres (quas contra moysi leges duxerat vxores) coluit earum ydola cui predicitur: post eius mortem in peccati punitionem regni diuisio. Atq; contra eum Adam Idumeorum rex iuncto sibi Raam cum multitudine latronum bellum mouit. Iusuper & hieroboam (quem Salo-

ſuper tribum Ioſeph principem conſtituunt) in eum ſurrexit Cui Achia propheta occurrens palium in
A duodecim partes diuidens ſignificauit regni ſalomonis in duodecim partes diuiſionem quarum de
cem eſſet accepturus vnde elatus populo ſauſit vt Salomone relicto regnum cõtraderet quod cogno
ſcente Salomon coegit eum fugere in egyptum. Capitulum decimum.

3.r.c.11 Vi dum fuiſſet oim regum alias rerũ glorioſiſſimus atq; religioſiſſimus & prudentia & diuitijs excelleret vniuerſos qui añ eũ hebreorũ tenuerunt principatũ non in his vſq; terminũ vitę ſuę permãſit. qñ relinquens ſolennitatũ cuſtodiã paternarũ. non ſecũdũ ſimiles actus rerum quas dauid prediximus cõuerſatus eſt: ſed circa mulieres & venereã intemperantiam turpiter exardeſcẽs. non prouincialium ſolũmodo delectationẽ habuit fœminarũ: ſed etiã multas ex alienis gentibus duxit vxores. ſydonias. & tyrias. & ãmonitides. & idumeas. & leges eſt preuaricatus moſaycas quibus ille contradixit alienigenis mulieribus hebreos non miſceri debere: & deos illarũ cœpit colere vt mulieribus earumq; amori placuiſſet cum legiſlator predixiſſet ne hebreus alienę regionis vxores duceret ne forte illarum ſolemnitati
B bus mixtus: & deos earum coleret & a veneratione propriſ dei pariter abſtineret. ¶ Sed hęc quidem deſpexerit ſalomon irrationabili amore cõſtrictus: & ducens vxores principũ iſignium virorum filias numero ſeptuaginta. & trecẽtas concubinas: ſuper has autem & filiam regis egyptiorum. Et repente captus eſt ab eis ita vt earum ſectaretur quoq; culturas: & ideo cogebatur fauoris ſui eis pbere & delectationis indicia: vt more earum patrio viueret: & quę eſſent illis grata cõpleret. ¶ Etate ſiquidem procedente & ratione propter tempus pariter infirmante: cũ iam nõ poſſet ſtudia patria retinere deũ quidem proprium non ſolum illicitis vxoribus iugiter inhonorabat. Sed etiam ante hoc peccauerat: & circa cuſtodiam legum fuerat iam deceptus: qñ boũ in eorum ſimilitudines fecit quos in mare ſub iecit: & leonũ quos in ſolio ſuo regali decoris cã diſpoſuit. Nõ enim hęc facere phas erat dum optimũ & familiare paterne glorię & virtutis habuiſſet exẽplum: quod ei propter dei pietatem fuerat relictũ. Hoc ergo non eſt imitatus. cum ſecundo eum deus per ſomniũ patrem monuiſſet ſequi in gloria huius rei expers effectus eſt. ¶ Venit ergo propheta miſſus a deo dicens quia neq; iniquitas eius lateret eum neq; diu in his eſſet letaturus interminatus ſimul quia ei quidem non auferret imperium quoniã
3.r.c.11 dauid patri eius fuerat promiſſum: morienti vero eo citius filium hoc amittere non tamen omnẽ ab eo populum receſſurum: ſed decem quidem tribus eius traderet ſeruo: duas autem nepoti dauid huius filio reſeruaret. & propter illum quidem dilexit deum & propter hieroſolymorum vrbem: in qua tẽplum habere decreuit. ¶ Hęc audiens ſalomon contremuit & valde turbatus eſt. Ex omnibus pene bonis in quibus erat repente mutatus. ¶ Non multo tempore tranſeunte ex quo hęc ei ipſa proueniręque predicta fuerant a propheta. ¶ Mox ſuſcitauit ſuper eum deus inimicum Adad nomine. Quarum inimicitiarum cauſa fuit huiuſmodi. Hic adab puer erat genere idumeus de ſemine regio natus. Qui dum ioab princeps militię dauid idumeam vaſtallet. & omnes qui armis vti poterant ſex menſibus peremiſſet: fugiens venit ad pharaonem egyptiorum regem. Quem magna largitate ſuſcepit
C dedit eiq; domum & prouinciam ad habitandum. Et cum creuiſſet dilexit eum. ita vt ei vxoris ſuę ſororem nomine raphim alias talphim daret vxorem ex qua natus eſt ei filius & inter filios regis nutritus eſt. Audiens ergo in egypto dauid mortem pariter & ioab. accedens ad pharaonem rogabat vt eũ ad propria remeare permitteret. Cumq; requireret rex cur hoc peteret. aut quid paſſus eum relinquere feſtinaret. cum ſepius ei importune & nimis inſiſteret atq; rogaret. tunc quidem dimiſſus non eſt: ſed tempore quo iam ſalomon in malis erat propter preuaricationes predictas. & dei pariter iram dimiſſus adab a pharaone venit in idumeam. Et cum iam non poſſet eam a ſalomone exercitu retolle
3.r.c.11 re quia multis preſidijs reſeruabatur: nec eſſet facilis eius inuaſio: ſurgenſq; inde venit in ſyram. Iunctus autem illic cuidam Raam nomine qui regem ſophenę adrazarum dominũ ſuam fugerat & prouinciam latricinijs deuaſtabat eiuſq; amicitijs copulatus. cum haberet circa ſe latronum maximam multitudinem aſcendens & tenens ſyriam rex eius effectus eſt. Tunc quoq; diſcurrens iſraelitarum prouinciam affligebat: & adhuc ſalomonem vaſtabat. Et hęc quidem hebreis prouenerunt per adab ¶ Inter hęc autem hieroboam filius nabath ſurrexit contra ſalomonem & quoſdam cõtribules ſuos ſecundum prophetiam olim ſibimet dictam. Is cum eſſet puer a patre derelictus & erudiretur a matre videns ſalomon robuſtum & nimis ſtrẽnuum eum ſuper edificium murorum eſſe conſtituit: quando munitionem propugnaculorum in hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit vt rex eum approbaret eiq; principatum militię ſuper tribum Ioſeph conferret. ¶ Illo ſiquidem tẽpore cũ hieroboã
3.r.c.11 veniſſet hieroſolymis occurit ei propheta de ciuitate ſylo noie achia. Quẽ dũ ſalutaret deflexit eũ paululũ ex itinere ad quẽdã locũ vbi nullus alius itereſſet. & diuidẽs ſuũ paliũ quo erat idutus i duodecim ptes: iuſſit vt hieroboã decẽ ex his ſumeret predicens q; deus hęc vellet vt ſciſſo principatu ſalomo-

Transgreſſio Salomõis & itẽperantia circa mulieres quas contra leges Moyſi duxit vxores vnde & ydolatra factus eſt.

In biblia habẽt Fuerũtq; ei vxores quaſi regine ſeptingẽte & cõcubinę trecẽte.

Predicitur Salomoni i punitionẽ peccatorũ regni poſt ſuam mortem diuiſio. Turbatus Salomon audita reuelatione.

Adab idumeus contra Salomonem inſurgit noua iſmicitiarum cauſam.

Adab iũcto ſibi Raã g ibi biblia dr Razõ cũ multitudine latronũ Syriã aſcendẽs factus eſt eius prouincię.

nis filio quidem eius propter promissionem dauid duas relinqueret tribus & illi decem quoniam salo
mon in eo peccasset ex mulieribus earumq; diis quibus se improuise subbidisset. Scies inquit causam
pro qua deus suam dilectionem a salomone subtraxit.esto iustus & eius custodi pręcepta:propositā D
habens palmam de pietate & honore dei pręcipuam talis vtiq; futurus qualem nosti fuisse Dauid.
¶ Elatus itaq; hieroboam prophetę sermonibus cum esset natura iuuenis fortissimus & rerum gran
dium appetitor immensas.non quiescebat sed cum venisset ad exercitum habens memoriam eorum 3.r.c.11
quę ei dixerat achias.repente visus est populo suadere vt a salomone recederet & regnum ei contra
deret. ¶ Cognoscens salomon eius voluntatem & dolum:querebatvt eum compręhēdens interime
ret. Quod dum cognouisset hieroboam: fugit ad Sesach egyptiorū regem.& vsq; ad salomonis obi
tum sibi moratus est ne quid pateretur lucratus et futuro seruandus imperio.

Elatus hierobo am ex ꝓphetę sermonibus sua sit populo vt re licto salomōe gnū ei cōtrade ret.

¶ Mortuo Salomone annorum nonaginta quatuor/qui octogita regnauit annis/Roboam eius filius
succesit in regno quo regnante/reuocato ab egypto hieroboam)/seditio in populo fuit/ ipso Roboam
spręto paternorum amicorum consilio & sequente iuuenum sententiam/dura respondente & ab illo E
recedit populus.Adoramq; a Roboam missus pro populi reuocatione lapidibus iteremptus est.Et in
hierusalem fugiens a tribu Iuda & beniamin rex cōstituitur reliqua populi parte hieroboam dominū
suū acceptāte.Bellūq; mouere Roboā contra hieroboā prohibitus est a deo per prophetam. Capi.xj.

Mors salomōis qui nonagita q̄ tuor annorū re gnauerat octo gita. In biblia so lū ponūtur qua dragita quia sa cra scriptura eos trīn annos expri mit qbus regna uit ante pręuari cationem.

OMortuus est itaq; salomō valde lōgeuus q regnauit quidē annis octoginta.vixit aūt qnatuor
& nonaginta & sepultus est i hierosolymis cūctos fœlicitate & prudētia & diuitijs reges ex
cellēs.pręter illa in quibus circa senectutē deceptus mulierū ardore p̄uaricatus est De qui 3.r.c.12
bus & de malis quę ꝓpterea prouenerunt hebręis oportunius explanabo. ¶ Post mortem vero salo
monis in eius regno filio succedente Roboā ex muliere āmanitidę noomas noie procreato repēte mi
serūt in egyptū principes populi & euocauerūt hieroboā.Qui dū venisset ad eos in ciuitatē sichimo
rū:etiam roboam venit in eam.Placuerat enim vt illic venientes Israelitę eū constituerent regē. ¶ Ad
eūtes ergo eū principes populi simul & hieroboā rogabāt dicētes vt aliquid ei de seruitio relaxaret &
melior esset patre cuius iugo fuerant pręgrauati vt ipsi deuotiores essent & propter mansuetudinem
potius q̄ timorem ei seruire diligerent. Qui dū post tres dies respōsurum se eorū petitionibus dixisset
mox quidē eos suspectos fecit.cur non repēte quę petebantur annuerit: non rem bonam & humanā
esse iudicabant.& magis in iuuene.tamen & in eo quod cogitare se dixerat & nō repente negauerat
spem aliquā faciebat.Qui conuocatis paternis amicis:tractabat cū eis quale deberet populo prębere
responsum.Illi vero quę deuoti facerēt naturā vtiq; vulgi scientes.monebant vt māsuete loqueretur ad
populum:& cōmunius q̄ regius exigeret fastus:vt ita fauorem sibimet obligaret.dum naturaliter dili F
gant subiecti mansuetudinem regum q̄ cōminationem. ¶ Tuncem ille optimum consiliū/forsitam
deo volente/despiciens vocans adolescentulos secum nutritos eisq; pandēs seniorū consilium quod
oporteret fieri iuuenes exquisiuit. Illi vero cum neq; iuuentus neq; deus meliora tractare pmitteret.
monuerūt vt asperius responderet ad populū: & inferiorem suum digitum lumbis paternis diceret
vastiorem & seueritatem quam fuerant in illo comperti.in se multo potiorem agnoscerēt. ¶ In his de
lectatus rex & credens suę dignitati regię conuenire responsum:dum die tertia plebs auditura venis
set & omnis populus videretur esse suspensus vt verba regis audiret:credens aliquid fore clementius.
relinquens ille consilium seniorum respondit adolescentium. ¶ Hęc autem voluntate dei gerebātur: 3.r.c12
vt quę prędixerat achias perducerentur ad terminū.Tunc ergo cuncti eius sermonibus velut opere
percussi.& dolentes quasi iam experimento ipsarum rerum quę dicebantur afficerentur.indignati sūt
& omnes pariter voce magna clamauerunt nichil sibi post illum diem esse commune ad genus dauid
vel qui erant ex illo progeniti sed solum templum ei credere quod pater eius ędificasset.Eumq; se in
terminati sunt relicturos.& sic amare iracūdiam seruauerūt vt dum mississet rex roboam quēdam no
mine.Adoram super tributa cōstitutū qui eos aliquo mō mitigaret.& sermones qui petulāter ab eta
te iuuenili fuerant prolati ad cōcordiam reuocaret.passi nō sūt.sed eū lapidātes iteremerūt. ¶ Quod
dum vidisset roboam.credens quoq; se lapidandū:metuēs ne & ipse tale aliquid sustineret: ascendēs
in currū fugięsq; mox venit in hierosolymā.Et tribus quidē iuda simul & beniamin eū constituerūt re
gē:reliqua vero plebs ab illa die recedens a filijs dauid:dūm sibi hieroboam cōstituit. ¶ Roboā vero
filius salomonis cōuētu facto duarū tribuū i quibus regnabat sumēs ex eis electos milites cētū & octo
gita milia virorū cōtra hieroboā & cōtra populū eius dimicare cogitabat:q̄tenus eū subderet sibi bel 3.r.c12
lo seruituri.phibituſq; est a deo p prophetam rameū vt bellū non inferret eiq; dicebat nō eē iustū vt
aduersus cōtribules dimicaret.cū ab eo dei volūtate populus recessisset. Quo facto nequaq̄ egressus
est ad pręliū.Diuiso itaq; regno prius narrabo quęcunq; hieroboam hierosolymitarū rex egit.deinde
quę roboam duarum tribuum rege gesta sunt explanabo. Sic etenim totius historię ordo seruabitur.

Dura trīdētero boā recedit po pulus ab ipsius regno pro ma iori parte.

Adoram a Ro boam missus vt populum ad cō cordiam reuoca ret lapidibus in teremptus est.

Bella Roboam mouere contra hie roboā phibi tus est a deo p prophetam.

¶Hieroboā rex israel ire ī hierusalē timēs neq; illuc populū adoratiōis causa ascēdere pmittēs con-
A tra deū p̄uaricatus ē duas aureas vitulas totidēq; tēpla faciēs populōq; ad ydolatriā icitauit & sacer-
dotes ex oi tribu istituit altareq; cōstructo ipse pōtifex factus sacrificiū imolauit quē Iadam prophe
ta de ydolatria reprehendit futurā prędicens penam dato pro rei certitudine signo ipsiusq; indignā
tis cōtra prophetam aruit manus quę tamen postea ad prophetę prces sanata est Capitulum.xiij.

Hieroboā israel rex timēs ire in hierusalē neq; populū illuc adorationis cā ire permittens p̄uaricatus est cōtra deū duas vitulas aureas totidemq; templa fecit.

Instituit sacerdotes de oi tribu quia tribus leui noluit consetire ei. Initiū malos hebreis ladā prophetas quē quidē dnt abdoā deo missus hieroboam de ydolatria reprehendit futurā ei pœnā prędicēs dato pro rei certitudinē signo.

Hieroboam indignatus cōtra prophetā aruit eiusmanusque postea ad p̄ces prophetę sanata est.

3.r.c.12 ¶Igitur hieroboā constitutus rex in sichimorū ciuitate nō multo post dum Scenophe-
gię festiuitas immineret cogitans hieroboam quia si permitteret populo vt dominū
in hierosolymis adorare pergeret. & festiuitatē illic solemniter ageret penitentia du
ceretur & propter templum & propter dei religionem. forsitam & metuens ne eum
quidem relinqueret. ad regem vero pristinū remearet: & ob hoc mortis pericula si-
bi imminerent: opus & malignum sua cogitatione molitus ē. Fecitq; duas vitulas au
reas & totidem templa construxit. Vnum quidem in ciuitate betel: alium vero circa dan. quę ad fon
tes iordanis minoris videtur existere. Posuitq; vitulas in templis quas prędiximus ciuitatum. ¶Et
B inuocans decem tribus quibus ipse regnabat. verbis cōtionem fecit ad populum: Viri cōtribuli nos-
se vos puto q̄ omnis locus habebat deum: & non ostenditur locus in quo ꝓprie p̄sens est: sed vbi
q; semper exaudit & cultores suos intendit. Vnde non mihi videtur necessitatem vos pati ad hiero-
solymā ꝓperandi. ad hostiū vtiq; ciuitatem: & vt adoretis deum longo itinere fatigati homo quidem
illic ędificauit tēplum & ego feci duas vitulas aureas deo equiuocās. quarū vnam quidem in betel ci
uitatem dedicaui aliam vero in dan vrbē cōstitui. quatenus quicūq; vestrū eis vrbibus sūt vicini ado
3.r.c.12 rent in eis deum. ¶Cōstituāq; ex vobis ipsis sacerdotes eatum atq; leuitas: vt tribu leui nequaq̄ neq;
aaron filijs egeatis. sed qui voluerit vester esse sacerdos. offerat vitulū deo & arietē vnū: qd & primū
pontificē aaron fecisse dicūt Quod dū dixisset seduxit populū vt a patria religiōe recedēs p̄uarica-
retur leges ¶Hoc itaq; hebreis malorū fuit initiū. Et qui cuncta sibi subiecerant defecerunt prelijs
3.r.c12 & in alienigenarū sunt dictione subiecti. Sed hęc quidē oportune narrabimus. ¶Igitur dum insta-
ret septimo mense festiuitas volens ipse etiā i bethel agere sicut due tribus i hierosolymis celebrabāt
añ vitulum quidē ędificauit altare & ipse pontifex factus cū sacerdotibus ad altare cōscendit. ¶Cū-
q; esset hostias & holocausta cōcā omnibus populis oblaturus. venit ad eū ex hierosolymis prophe
ta nomine Iadan missus a deo. Qui stans in media multitudine suadente etiam rege faciens ad alta
re sermones. Deus inquit futurum quēdam esse p̄dicit ex genere dauid nomine Iosiam qui temporis
illius sup te falsos pimat sacerdotes: sed & etiam ossa horum populorum seducētium & erroneorum
& impiorum sup te tunc simul exurat. Vt vero credant isti hoc futurum: signum eis hoc p̄dico facien
dum. subito enim rūpetur hoc altare. & omnis pinguedo sacrificiorum super eum posita fundetur in
terram. ¶Hęc dicente propheta. indignatus hieroboam manum extendit precipiens eum cōtinuo
comprehendi. Cuius manus mox effecta est arida nec valuit eā ad se denuo reuocare. sed habuit eā
marcidam & solutam. Rūptūq; est repente sacratium. & sicut propheta prędixerat cūcta diffusa sūt.
C ¶Cumq; videret veracē hominē & p̄sentiam diuinam habere cognosceret: rogauit vt supplicaret
deo quatenus eius dextera curaretur. Quo rogante deum manum sibi naturaliter restitutam gaude
3.r.c.13 bat. prophetamq; rogabat obnixe vt eius conuiuijs interesset. Iadan vero dixit non se pati vt ingre-
deretur ad eum. nec panem aut aquam in ciuitate gustaret hoc sibi p̄ceptū a deo: dicens vt etiam
& alio q̄ vnde venerat itinere remearet. Huius igitur abstinentiam rex miratus: erat in timore posi-
tus: & per mutationem rerum ex his quę dicta fuerant non prospera sibi imminere credebat.

¶Malignus senex falsusq; propheta timens regio honore priuari Iadam dei prophetam mendose
decipiens redire secumq; prandere coegit. Quibus pariter epulantibus deus iadan apparuit futura
supplicia sibi prędicens peneq; qualitatē declarauit cuiq; remeanti in hierusalem occurrit leo & dei-
ciens eum de asino peremit cuius corpus fa sus propheta sepeliuit filijs prętipiēs vt cum eo sepeli-
rent. Et regi hieroboam adulatoria verba contra boni prophetę monitionem confixit. Capitu.xiij.

Falsus prophe ta timens ne regio honore priuaretur dei pro phetam mēdo se decipiēs redire secū coegit.

3.r.c.13 ¶Erat autem quidem in ciuitate senior malignus homo falsusq; propheta quem hiero
boam malignis studijs honorabat cum eo dicente quę illi grata forent crebro deci-
peretur. Iste quoq; tunc erat in lectulo propter senectutis infirmitatem. Filijs autem
indicantibus ei prophetam qui de hierosolymis illic venerat & de signis effectis &
quomodo arefacta manus dextera hieroboam illo orante fuerat restituta. metuens
ne peregrinus esset melior apud regem & potiori honore ftueretur: precepit filijs vt
ei repente ad iter asinum prępararent. Quibus preceptum festinanter implentibus: ascendens pro-
secutus est prophetam. & inueniens eum sub alta & vmbrosa ilicis arbore quiescentem. salutauit pri
mum deinde culpauit cur apud eum non intrasset & esset eius hospilitate participatus. Quo dicen-

te se a deo vt prohibitum apud quemq̄ in illa ciuitate gustaret.nō inquit prohibuit diuinitas vt me-
am mensulam deuitares.Nam et ego propheta sum:& in ea tecū religione communis.& assum nūc
missus a deo:quatenus te commessurum ad me deducam.Ille verp credens mentienti reuersus est. D
Quibus adhuc prandentibus & pariter epulantibus deus apparuit Iadan.eiusq; mandata preuari- 3.r.c.13
Prophetę dei cantem dixit supplitia sustinere:& qualitatem penę continuo declarauit:leonem ei occursurum in
cū filio ꝓpheta itinere quo laceraretur ~~fatus eo~~:quod sepultura patria priuaretur dixit. ¶Hęc autem facta reor vo-
prādentis deus luntate diuina vt hieroboam nequaq̄ iadan verba metueret:quasi fallacis & ita defuncti. ¶Reme
apparēs suppli anti siquidem Iadan rursus in hierosolymam occurrit leo:& deijciens eum de asino peremit.Et asi-
cia ei futura pe num quidem in nullo nocuit sed cum eo sedens & illum & corpus prophetę magna tuitione seruauit
neq; qualitatē donec aliqui iter agentium videntes hoc venientesq; in ciuitatem falso prophetę nunciarent. ¶Qui
declarauit. missis filijs eius corpus deuexit in ciuitatem splendidaq; pompa eius celebrauit exequias.precipiēs
Falsus prophe filijs vt ipsum mortuum cum illo sepelirent dicens q̄ omnia quidem vera essent quę cunq; ille pro- E
ta dei prophe phetasset aduersus illam vrbem & altare & sacerdotes.necnon & contra falsos prophetas. & q̄ ipse
tā sepeliuit secū post mortem non pateretur iniuriam si cum eo sepultus & eius ossibus copulatus propter societatē
eligēs sepultu ossium non posset agnosci. ¶Sepeliens ergo prophetam & filijs ista precipiens.cum esset malignus
rā eiusq; cōfir & impius:accessit ad hieroboam eiq; dixit.Quare turbatus es verbis fatui viri.Cumq; illi rex de sacra
mās ꝓphetiam rio & manu sua narraret sanctę & verum prophetam egregiū eum vocans:cœpit destruere eius opi
nionē:& veri similibus vtēs rerum gestarum creditam imminuit veritatem. ¶Nitebatur enim suade
re ei quia pro labore portandi multa sacrificia eius manus obstupuisset & deinde cum requieuisset 3.r.c.13
ad naturam propriam denuo remeasset.Altare autem cum prius fuisset vacuum susceptis multis ho
stijs & ingentibus propter onus impositorum fuisse ruptum:& cecidisse dicebat. Significauitq; ei si-
mul ita mortem eius qui hęc signa predixerat:eo q̄ fuisset a leone discerptus:& nichil quod esset ꝓ
pheta locutus. ¶Hęc ergo dicens.regi satisfecit.eiusq; mentem penitus auertit a deo & a sanctis ope
ribus:& ad actus impios euocauit.Qui rex tantam contumeliam diuinitati fecit.& ita contra leges a
trociter insiluit:vt nihil aliud quotidie quereret q̄ vt aliquid noui super ea quę iam perpetrauerat
scelera cumularet.Igitur de hieroboam hęc in presenti dixisse sufficiat.

¶Roboam Salomonis filius in sorte iuda & beniamin communitissimas ciuitates construxit ad
quem sacerdotes & leuitę & quicunq; erant iusti de populo proprias ciuitates relinquentes in hie-
rusalem pro adorando deo venerunt. Cui vxores decem & octo (inter quas Macham absalon filia
ex qua Abiam filium habuit)& concubinę triginta filijq; xxviij.& filie.lx. Quinq; ex rerum abun-
dantia deptiuatus obsidetur in hierusalem a Sesach egypti rege.Quam captam egypti rex fœdera
non seruans templumq; expoliauit vbi pro lanceis,aureis & clipeis ereis in eodem modo Roboam
ipse restaurauit. Quo mortuo etatis sue anno quinquagesimo(quorum decem & octo regnauit, fi-
lius eius Abias in regno successit. Capitulum.xiiij.

Roboam filius Salomonis mu nitissimas ciui tates in sorte iu da & beniamin edificauit.

Sacerdotes & leuitę & quicū q; boni & iusti de populo pro prias ciuitates relinquente.ad Roboam i hie-rusalem ꝓ deo adorādo vene-runt.Successor Roboam Abia cui thesaurum tradidit.&c.

Ilius autem salomonis roboam qui sicut predixi super duas regnauit tribus edificauit mu- 3.r.c15
nitissimas ciuitates & magnas bethleē & ichā & Thelos & bethsuram. & socho & odollaz F
& hippam & Meream & zipha.& adoram:lachis.& zecheram.& elon hebron.Has quidē
in sorte iuda primas edificauit.Fecitq;& alias precipuas in sorte beniamin muros q; circun
dans custodes instituit vniuersis & principes:multumq; frumentum simul & vinum & oleum.& alia
quę singulis ciuitatibus pro cibarijs essent necessaria largissima libertate contradidit: insuper autem
& scuta & iacula nimis innumera. ¶Conuenerunt autem ex omnibus Israelitis sacerdotes ad eū in
hierosolymam pariter & leuitę.& quicunq; alij de populo erant boni vel iusti relinquentes proprias
ciuitates vt culturam dei in hierosolymis exhiberent.Minime libenter audiebant dum compelleren
turvitulas adorare quas fecerat hieroboam & auxerunt roboam per tres annos imperium. ¶Qui cū 3.r.c15
cognatam quandam duxisset vxorem.& tres ex ea suscepisset filios:postea quoq; duxit nomine ma
cham natam de thamar filia absalon quę & ipsa videbatur esse cognata de qua natus est ei filius ma
sculus quē abiam appellauit.Habuitq; filios & ex alijs coniugibus sed super oēs potius diligebat ma
cham. ¶Habuit autē lege sibi coniunctas vxores decem & octo.cōcubinas triginta.Et filij quidem
sunt ei nati octo & viginti:filię vero sexaginta. ¶Successorē sui regni cōstituit abiaz macha ꝓcre
atū cui & thesaurū & munitissimas tradidit ciuitates. ¶Reor em̄ quia sepius causa malorū & iniqui-
tatis existat hoibus magnitudo rerū:eorūq; ad prio ra cōuersio.Vidēs nāq; roboā regnū suū his cre- 3.r.c14
mētis augeri:ad ipias & iustas cōuersus ē actiōes & spuit dei religionē:itavt populus eius miraretur
iniquitatē.Cū moribus nāq; pricipū corrūpitur cōuersatio subiectorū. Et cū viderint illorū luxurias
sue castitatis merita respuētes:quasi virtutē eorū imitari nitūtur illecebras. Nō em̄ opera principum
approbari viderentur nisi etiam similia agerent.Hoc igitur accidit subiectis roboam.Nam cum ille

Cum Moribus Principū corrumpitur conuersatio subiectorum

ageret impie & iniq: studebant & illi non esse iusti: ne rex videret offẽdi. ¶ Quapropter vidicẽ sup
3.R.c. hebreos misit deus regem egyptiorum nomine Sesach quinto anno regni Roboam cum multis mi-
14. libus exercitum castrametatus ẽ. Sequebãtur eñ eũ currus mille & ducẽti. equitũ vero sexaginta mi
A lia: & quadragita peditũ: quorũ plurimas habebat lybios & ethiopes ¶ Inuadẽs itaq; hebreorũ re-
gionẽ munitissimas roboam ciuitates sine dimicatione detinuit. & nouissime armatus ad hierosoly-
mã venit vbi roboam & eius exercitus propter miliciã Sesach tenebatur inclusus: deũq; rogabat vt
eis victoriam salutemq; conferret. Quos tñ non exaudiuit deus. nec eis pugnaturis spem victorie
premisit. Propheta eñ semeias ait deũ eis interminari eos relicturũ sicut ipsi eius videbãtur deseruisse
cultura hec audientes animo sunt soluti. Et dum nullam viderent in se salutem confitebantur omes
quod eos iuste despexerit. cum ipsi circa eum impie crudeliterq; gessissent: & eius legitima confudis-
set. ¶ Quos vidẽs deus ita deiectos & ad patientiam esse deductos non se perditurum eos per pro-
phetã dixit. sed egyptijs tamẽ fore subdendos vt agnoscerent vtrum hominibus seruire esset ifatiga
3.R.c. bilius: an certe deo. ¶ Capiens ergo Sesach non lege bellica ciuitatem: sed pactis precedentibus ro-
14. boã eum suscipiente, ppter timorẽ. igressus fœdera nõ seruauit. sed templum expoliauit. & thesauros
dominicos & regios exhauriuit. auri & argenti multa milia & inumerabilia secũ detuehens ornamen-
B ta: & nihil oino illic derelinquẽs. ¶ Abstulit aũt & aureas lãceas & scuta que rex fecerat salomõ. sed
neq; pharetras aureas dimisit. quas dauid sũptas a rege sophenę deo dicauerat. Q ñ cũ idẽ Sesach
feciſſet: ad ppria remeauit. ¶ Meminit & huius plij & herodotus halicarnaseus: q solũmõ circa regis
nomẽ errauit. Sz quia gẽtes alias multas inasit. & palestinã syriã subiugauit: capiẽs sine plio cũctos in
ea regione degẽtes. qd nostrã gentẽ subditã egyptijs indicare vult. Ait eñ quomodo & statuas aure
as qui se sine plio tradiderũt reliquerit. & mulierũ geitalia in eis celauerit. ¶ Roboã etem̃ rex noster
ei tradidit sine prelio ciuitatẽ. Dixit aũt & ethiopas ab egyptijs didiciſſe genitaliũ circũcisionẽ phœ-
nices aũt & Syri i palestina fatẽtur hoc se ab egyptijs didiciſſe & palã ẽ. qñ alij nulli circũcidãtur syrio
rũ i palestina habitãtiũ pter nostros. Sz de hijs sentiat quisq; vt voluerit. ¶ Igitur discedẽte Sesach:
3.R.c. roboã rex pro aureis lãceis & clipeis ærea eiusdẽ numeri fecit. & custodibus regalibus seruãda tradi-
14. dit. Et qui cũ splẽdido pricipatu & claritate rerũ debuerat iperare: sub multo silẽcio & timore regna-
uit. Fuitq; hieroboã regi cũctis ẽporibus inimicus. ¶ Mortuus: aũt cũ vixisset ãnis quiquagita & se-
ptẽ: i qbus regnauit annis decẽ & octo. Vir supbus & fatuus & nolẽs paternis amicis credere. p dide-
3.R.c. rat pricipatũ. sepultusq; ẽ i hierosolimis i tumulis regũ. ¶ Roboã itaq; successit i regnum filius abias:
14. cũ hieroboã octauũ & decimũ annũ haberet in regno. Et hec quidẽ huiusmodi sine cõsumpta sunt

¶ Crescentibus hieroboam iniquitabus Abimen filius eius egrotauit Achias quoq; propheta ip
sius vxori (que mutata veste se peregrinam fingebat) futuram super maritum calamitatẽ regni; sui
exterminationem predixit mandans vt ei denunciet. Qui nichil horum cogitans bellũ contra Abiã
filium Roboam, maximo preparato exercitu, mouit vbi maxima hebreorum cedes nunq̃ similes co
gnita fuit & belli victoriam Abia obtinuit Qui paruo tempore post hanc victoriam superuiuẽs an-
no regni tertio obijt, relictis duobus & viginti filijs filiabus autem decem & septem ex viginti septem
vxoribus. Cui in regno filius eius Asa successit. Capitulum.xv.

C ¶ Onsequẽs est nũc de hiroboã dicamus: quẽadmodũ & ipse fuerit conuersatus. Is eñ non
quieuit iniquitates facere corã deo: sed quotidie in excelsis mõtibus erigebat aras. & sacer
dotes de populo faciebat. Cõtra quas ipietates supplicia nõ post multũ tps i eius caput &
totius gñatiõis ipsius erat relatura diuinitas. ¶ Illa siquidẽ tẽpestate cũ eius filius nole Abi
3.R.c. mẽ egrotaret dixit vxori sue vt mutata veste priuatũ scema suscipiẽs iret ad achiã pphetã. asserẽs eũ
14. virũ esse mirabilẽ & futura pdicere. q etiã de regno ei significasset. & ab eo quasi pegrina regreret. si
puer lãguorẽ posset euadere. Que mutata veste sicut maritus ei pceperat: venit i sylo ciuitatẽ vbi mo
rabat achias. Cũq; foret domũ illius ingressura. cũ iã esset, pphetę visus senectute grauatus apparuit
3.R.c. deus vtrũq; denũciãs: & quia hieroboã regis ad eũ veniret vxor. & quid deberet, p quibus aderat re-
14. spõdere. Qua i eius domo veniẽte veluti priuata simul & peregrina: ille clamauit. Ingredere vxor
hieroboã. Quare te celas? Deũ latere non potest qui mihi & te venturã esse denũciauit. & imperauit
que dicã tibi. Reuertere igitur ad maritũ & dic ei hec pcepisse deũ. Q ñ te magnũ ex paruulo &
nihil existẽte cõstitui regẽ & scindens regnũ a genere dauid tibi contradidi tuq; horũ nõ recordatus
meãq; religionẽ deserens fusilesq; deos efficiẽs. illos potius honorasti: deijciã te denuo & oñe genus
tuũ exterminabo. & canũ voracitati volatiliũq; pbebo. Et quidam a me suscitabitur rex totius po puli
qui de gente hieroboã nullũ penitus remanere permittat. Participabitur autem isto supplicio etiam
populus & hac terra copiosa priuabitur & trans eufratem vlterius dispergetur: quando euncti regis
impietates secuti deos ab eo factos adorauerunt & meam religionem venerabilem reliquerunt. Tu

Sesach egypti rex cõtra roboã Exercitus Se-sach numerus cõtra roboam. Roboam obsi-detur in hieru-salẽ qui ad deũ recurrens non est exauditus.

Herodotus me minit huius bel li.

Pro aureis lãceis & clipeis e-rea i eodem nu mero fecit Ro boam. &c.

Mors roboam anno etatis sue quiquagesimo quoruz decẽ & octo regnauit.

Iniquitates hie roboam quoti-die augmenta bantur.

Abimen q i bi blia Abiã hiero boã filio egro tante vxorẽ ad prophetam A chiã mittit. &c. Achias pphe ta ad vxorẽ hie roboam ipsã se priuatã & pere grinã segẽtẽ fu tura pdixit mã dãs ei vt mari to denũciet &c

vero mulier hęc marito festina renunciare. Filium vero tuum inuenies esse deffunctum: namq; igre
diente te ciuitatem spiritum mox amittet. Sepelieturq; plāctu populi cōmuniter honoratus. Hic nā D
q; solus ex genere Hieroboam bonus fuisse videbatur. ¶Hoc ergo propheta dicente.exiliens tur. 3 R.ca
bata mulier de morte filij lamentās per viam festinanter ibat lugens & ingemiscens.filium vtiq; quē 14.
in spe reliquerat viuum vlterius non visura.quem cōtinuo moriturum esse crederet Quę dum venis
set in ciuitatem. filium quidem sicut propheta dixerat inuenit extinctum.regi vero cuncta narrauit. 3.r.c.15

Bellum hiero boā cōtra Abiā filiū Roboam.

¶Hieroboā itaq; nihil horum cogitans.multo exercitu congregato contra Abiam filium Roboam
qui in duabus tribubus patri successerat castrametatus est despiciebat em illū,pter etatē. Qui dum
hieroboā iuasionē audisset:obstupefactus est. Verūtamē vltra prudētiā iuuētutis spe bellandi robo
ratus.electo ex tribubus duabus exercitu occurrit hieroboā ad quendam locum qui vocabatur mōs
amorreorum & castra circūfigēs bello necessaria p̄parabat. Erat em exercitus eius quadragita milia
virorum.Hieroboam vero manus duplex erat. ¶Cūq; exercitus ex vtroq; ad opus bellicum & cer
tamina committēda esset iā in acie cōstitutus instās in loco excelsiore rex abias manu silētiū impera
uit & hieroboā petit vt cū quiete prius audiret.Factoq; silētio:cœpit hęc dicere.Nec vos eqdē igno
ratis,principatū deus dauid & eius soboli in tempore vniuerso cōcesserit. Miror quomodo receden
tes a meo patre seruo hieroboam indecenter adheserit & cū eo nūc pugnaturi contra eos quia deo
regnare decreti sunt aduenistis.vt eorū regnum his prelijs auferatis. Hactenus itaq; regnum hiero
boam:iniuste detinuit:quod non reor maiore eū tempore possessurum.Qui deo poenas etiam de p̄
terito nunc soluens ab iniquitatibus iniurijsq; cessabit.quas ei hactenus,ferre presumpsit.Sed & vos
talia perpetrare coegit qui nullam a meo patre passi contumeliam sed tantū quia non quę vobis pla E
cerent in cœtu locutus est malignis hominibus credens:illum quidem vt putatis ira faciente reliqui
stis.Quod autem verius est.a deo nos & eius legibus abstraxistis cum potius ignoscendum fuerat
non verbis solummodo durioribus viri iuuenculi & contentionis ignari sed etiam qui ad aliquā dif
ficultatem operis per iuuentutem fuisset & insipientiam perducēdus propter salomonis patris illius
beneficia sepe vobis collata quia venia danda vtiq; est:peccatis filiorū pro beneficijs & affectu pa
rentum. Vos autem nihil eorum cogitastis neq; tunc neq; modo sedvenit super nos tantus exercitus
Vel in quo de victoria confiditis? An in vitulis aureis & aris in nemoribus alias in montibus consti
tutis:quę vestrę sunt impietatis & non religionis indicia. An certe spemvobis multitudo prębuit:qa
castra nostra transcendit. Sed nullavirtus illic est,vbi licet cum multis milibus aliquis pugnat iniuste
Solummodo enim iusticia & pietate diuina spes victorię consistit immota quę scilicet apud nos fer
uantes a principio leges & deum proprium venerātes quē nō manus de putrescibili silua fecerūt nec
excogitatio mali regis pro populi seductione construxit:sed cuius est opus principiumq; finisq; cun
ctorum. Vnde suadeo eito etiam: nunc vobis vt penitentiam preteritorum habeatis & meliora cogi
tantes dimicare cessetis paternasq; leges recolatis:& quicquid ad magnitudinē tante felicitatis eue
xit. Hęc equidem abias locutus est ad populum. ¶Adhuc eo loquēte quosdam militum hieroboā F
latenter immisit vt abiam ex aliquibus partibus circundarent quas exercitus non videret.Qui cum

Victoria Asię cōtra hieroboā

inter hostes apparuissent:exercitus quidem eius turbatus expauit. Abias autem confortabat eos. &
in domino spem habere poscebat. Tunc illic pariter inuocantes dei solatiū sacerdotibus tubis canē
tibus clamore hostes aggressi sunt. Etenim audaciam ac iuuentem dissoluit deus exercitum aūt abia
fecit excelsiorem.Nam quanta in nullo bello refertur cedes fuisse commissa. & neq; grecorum neq;

Maxima hebrę orum cedes nū q̄ similis cogni ta.

barbarorum referunt historię Abia autem & filij Iuda & Beniamin de exercitu hieroboam mirabilē
& famosissimam perceperunt deo conferente victoriam.Quinquaginta eni milia hostium bello pro 3.r.c15
strata sunt.eorumq; munitissimas ciuitates dirupuerunt insuper Bethuliam eiusq; regionem forti di
micatione tenuerunt.Hieroboā itaq; hac perditione fatigatus:nequaq̄ virtutes habuit q̄tocumq; tē
pore post hęc abias vixit. Qui tamen post hāc victoriam paruo tempore superuiuens obijt cum re
gnasset annis tribus & sepultus est in paternis monumentis.Reliquit autem filios quidem duos &vi

Mors abię āno regni tercio.

Filij Abię duo & viginti. filię autem decē & septem ex vigi ti & septē vxo ribus.

ginti.filias autem decem & septem.quos oēs devxoribus viginti & septem procreauit. ¶Huic suc 3.r.c15
cessit in regnum filius asa.cuius iuuēculi fuit mater nomine Maacha.Quo regnante omnis prouin
cia Israelitarum pace potita est annis decem.Hoc ergo abiaz filij roboam nobis gesta sunt tradita.

¶Mortuo hieroboam rege Israel anno regni sui vigesimo secūdo regnauit filius eius Nadab so
um duobus annis quo mortuo Baasa Mechili filius oē hieroboa genus secūdū prophetę dictum in
Ieremit.Tūc quoq; rex hierosolymorū Asa moribus egregius & virtutibus p̄clarissimus Ethiopes de
bellauit (sibi deo victorię signum p̄bente) quibusdeuictis ipsi in hierusalē cum preda redeunti. Aza
rias propheta obuiam venit futura predicens quod audiēs rex & populus gauisi sunt precepitq; rex
pes omnem prouintiam diuina mandata summo studio obseruari. Capitulum.xvj.

A Mortuus est autem hieroboam rex decẽ tribuum.cum viginti & duobus annis tenuisset im
perium:succesſitq; eius filius nadab. ¶Secũdo iam anno regis asa transacto regnauit hie
3.R.c. roboam filius annis duobus patris impietate malicięq; concordans.In his autem duobus
14. annis castrametatus est contra gabathon alias Gebethõ ciuitatem palestinorum.Cumq; eam foret
obsessione capturus: dolum passus a quodam amico nomie baasa.mechili filio:mortuus est,¶Qui
3.r.c.15 post obitum eius potius imperio.omne genus hieroboam interemit: & venit vt secundum prophe
tam dei alij quidẽ cognatorum hieroboam in ciuitate mõrtui lacerarentur a canibus atq; consume
rentur:alij vero in agris a volatilibus deuorarentur.Et domus quidem hieroboam pro eius iniquita
te atq; ipietate hac vice dignam pertulit vltionem.¶Rex autem hierosolimorum asa.dum moribus
esset egregius. semperq; ad diuina respexerit.nihilq; gereret neq; cogitaret quod nõ esset pietati cõ
3.r.c15 ueniens:aut ad legum custodiam pertineret:suum composuit regnum abscindens cunctam ab eo ne
quitiam.& ab omni macula mundans.¶Habuit autem exercitum electorum virorum arma geren
tium scuta & lanceas de tribu quidem iuda trecenta milia:de bẽiamin aũt scuta arcusq; portãtiũ du
centa quinquaginta milia ¶Cumq; iam decẽ regnasset annis.castra contra eum mouit cum magno
nimis exercitu zara rex ethiopię ducens pedestrium nonaginta milia. equestrium vero decem mi
lia:curruſq; trecẽtos. Qui dum vsq; ad ciuitatẽ morisan quę est in tribum iuda cum exercitu suoveniſ
set occurrit ei asa & castris contra eum positis in quadam conualle nomine sabata non procul a ciui
tate.cum vidisset ethiopum multitudinem:poscebat a deo cum clamore victoriam. & vt tam multa
milia hostiũ ipse pimeret.neq; enim in alio confidendum esse dicebat q̃ in eo q possit etiam paucos
B multorum potiores ostendere & facere infirmos fortissimis prealere ¶Hęc orante asa.signum vi
ctorię deus ostendit:& cum gaudio diuinitatis auxilio bello cõgressus.multos ethiopum percutit &
conuersos in fugam persecutus est vsq; ad geraritiden regionem. Relinquentes autem occisionẽ ho
stiũ ad direptionem ciuitatis gerareth quã cœperant eorumq; castrorum protinus accesserũt. ita vt
tollerent aurum multumq; nimis argentum.prędâq; deueherent valde mirabilem.camelos & subiti
galia:& pecudum greges innumeros.¶Asa igitur & eius exercitus sumpta huiusmodi a deo victo
ria atq; pręda in hierosolymis remeauit.quibus venientibus occurrit in via azarias nomine prophe
ta.& prącipiens vt paululũ itineris a gressu abstinerent.cœpit ad eos dicere quia illa victoria fuisset
eis a deo concessa.eo q iustos se sanctosq; seruassent & omnia dei voluntate fecissent.Quos in eius
mãdatis permanẽtes dixit semper hostibus prealere.& habituros diuina virtute fœlicitatẽ,reliquẽ
tes autẽ eius religionẽ in cõtraria deuenire.futurũq; tẽpus in quo nullus inueniretur verus propheta
in eo populo neq; sacerdos qui iuste aliquid respõderet.Ob q̃ rem & ciuitates subuertãdas.& gentẽ
in omni terra dissemināndã & vitam miserabilem & inopem habituros.Suasitq; eis vt dum hoc ha
berent bene agerent.& nequaq̃ a diuina deuotione recederent.¶Hęc audiẽs rex & populus sũt ga
C uisi.multũq; studiũ & oẽs in cõmune.& singuli circa iusticiam exhibebant:misitq; rex i omnẽ prouin
ciã prącipiẽs vt legitima diligenter vbiq; seruarẽtur.Sic igitur asa regis duarũ tribuũ actio gerebatur.

¶Baasa Israel regi Gymõ propheta qui in biblia hieu appellatur,a deo missus oẽ genus suum
propter peccata sua exterminandum fore denunciauit.Qui obstinatus a malo nõ quieuit sed exerci
tu sũpto Ramath obsidebat & regis Asa,puiciã volens iuadere sed perẽptus a Creone baasa non ha
buit tẽpus pugnãdi aduersus Asa.Quo mortuo succesſit filius eius hela quẽ zamarias,qui i biblia di
citur zambri,occidit & regnauit in Israel oino deleta domo baasa.qua morte audita exercitus Am
ri regẽ cõstituit.Et fugiẽs zamarias seipsum in regia domo concremauit regni die septimo & diuisio
fuit populi in duas partes. sed occiso Themam solus regnauit Amri duodecim annis quo mortuo
succesſit filius eius Acab.Sed & Asa propter iusticiam ac pietatem ad longuam fœlicemq; peruenit
senectutẽ. quo mortuo ãno regni sui quadragesimo secundo regnauit filius eius Iosaphat.Cap.xvij.

3.r.c.15 Beuertar autem ad regẽ Baasam qui israelitico populo prąsidebat occideratq; filium hiero
boam nadab& eius tenuerat principatum.Is enim in thersa ciuitate degens & habitaculum
ibi constituens.regnauit quidem annis viginti & quatuor:sed fuit malignus & impius vltra
hieroboam & filium eius & populum multis malis afflixit:& deo iniuriam fecit. ¶Qui mittens ad
eum gymon prophetam prędixit & se & omne eius genus exterminaturum.& eisdem malis quibus
domum hieroboam perdiderat,perditurum.qđ rex ab eo constitutus beneficium non repensauit.vt
3.R.c. iuste & pie populo prąsideret.quę primitus ipsis prodessent:deinde deo gratissima semper forẽt sed
16. magis imitatus est pessimum hieroboã.cuius dum periisset anima:viueret tamẽ eius in isto maligni
tas. Dicebatq; supplicium malorum illius hunc habiturum:qui ei simul extitisse videbatur. ¶Baasa
autem q̃is per prophetam audisset futuram sibi suoq; generi pro cõmissis delictis vltionem tamen
de reliquo non quieuit.neq; respexit q̃ male agendo deperiret nisi glorioſe penitẽdo,p malis prąte

Laus Asa regis & virtutes.
Exercitus Asę numerus.
Exercitus regis ęthiopię cõtra Asa numerus.
Asa/ cui oranti deus victorię si gnum prębuit/ ęthiopes vincit
Asa rex per pro uiciã omnẽ prę cepit diuia mã data obseruari.
De baasa rege isrl' peiore hie roboam.&c.
Denũciatio pu nitiõis Baasa p a deo missum.

Baasa ſtpto exercitu Ramath obſidebat.

Asa ad damaſcenorū regē mittente ab eo contra baasa auxilium habuit.

Mors baasa regis cui ſucceſſit filius eius Hela

Zamarias q̄ in biblia dicitur zābri occidit helā filium Baasa & regnauit i iſrael deleta omnino domo baasa.

Zamarias fugiens Amari q̄ in biblia dicit amri ſeipſum concremauit die regni ſeptio in domo regia.

Samaria vnde dicta eſt.

¶Mortuo Amri ſucceſſit ei filius Achabus q̄ in biblia dicitur Acab.

¶Asa regni ſui quadrageſimo primo obiit cui ſucceſſit eius filius ioſaphath.

titis a deo veniam mereretur: ſed tanq̄ illi quibus premium proponitur laborare non ceſſat donec ad propoſita veniant: ſic & baaſa propheta dicente ſibi futura. tanq̄ ſi ad magna bona concurreret in D
perniciem ſui generis & totius domus interitum peior fieri quotidie non ceſſabat. Nāq; velut athleta nequitię in his agebatur malis. ¶Nouiſſime vero exercitu ſūpto obſidebat ramath. quę quadraginta ſtadiſs ab hieroſolymis aberat. eamq; capiens cogitauit: vt in eam exercitū derelinqueret: quatenus exinde procedens terram aſa regis inuaderet. ¶Metuens etiam aſa conamen hoſtis & cogitans quia poſſet exercitus qui ramath cœperat eius violare prouinciam: miſit ad regem damaſcenorum legatos. ſimul & aurum & argentum petens ab eo ſolatium: commemorans quia amicitiam antiquitus habuiſſent Ille vero & pecuniarum opulentiam grate ſuſcepit & ſolatia prębuit. ſoluens amicitiam quam habuerat cum baaſa miſitq; ad ciuitates quę baaſa videbātur imperio ſubiacere vt eas affligeret. Qui alias quidem incenderunt alias depopulati ſunt. id eſt eleom. & abelan & alias multas. ¶Hęc audiens rex iſraelitarum. ędificare quidem ramatham atq; munire ceſſauit: enimuero cū 3.r.c16
ſtudio feſtinauit vt propriſs ferret auxilium. Igitur aſa apparatu edificiorum quem baaſa congregauerat conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates: quarum vna gabaa altera vero maſphavocabatur. ¶Et poſt hęc tempus non habuit iam baaſa pugnandi aduerſus aſa. peremptus eſt enim a cre- 3.R.ca.
one: & ſepultus quidem in ciuitate therſa. Cui ſucceſſit filius hela. ¶Hic cum regnaſſet duobus ānis 16.
defunctus eſt quem occidit zamarias equorum ordinis dimidiį priceps. Nam dum epularetur apud diſpenſatorem ſuum nomine oſa alias Arſa ſuaſit quibuſdam equitibus vt ſubito diſcurrentes cum
armigeris & principibus deſolatum reperientes occiderent. Illi namq; cuncti circa obſidionem gabatheę ciuitatis in paleſtina poſitę occupati videbantur. Perimens itaq; hela regem princeps equo- 3.r.c16
rum zamarias: ipſe regnauit. & omne baaſa genus ſecundum prophetam gymon interemit. Eodem namq; modo eius domus propter impietatem radicitus eſt euulſa ſicut genus hieroboam periſſe deſcripſimus. ¶Exercitus autem qui gabathon obſidebat audiens quod de rege contigerat: & q̄ zamarias occidens eam inuaſiſſet imperium. & ipſi principem ſuum amari conſtituere regem. Qui gabathena vrbe mouens exercitum. venit in therſa. Et accedēs ad ciuitatem: manu bellica eam coepit 3.r.c16
Zamarias autem videns ciuitatem fuiſſe detentam: fugit ad locum aulę regię ſecretiorem: & ſuccen B
dens eam ſemetipſum pariter concremauit cum regnaſſet diebus ſeptem. ¶Moxq; iſraelitarum diuiſus eſt populus. & alij quidem theman regnare volebant alij autem amarin. cumq; viciſſet pars amarin: interemptus eſt theman: & in toto exercitu regnauit amarin. Treceſimo autem āno regis aſa: amarin ſuſcepit imperium & tenuit annis duodecim. Quorum ſex quidem annos in therſa fecit reli-
quos autem in ciuitate quę Marron appellatur a grecis vero Samaria. ¶Hic autem nominauit eam ſamarion. a ſamaro quodam: qui ei montem venundauerat in quo conſtituerat ciuitatem. ¶In nullo
autem differebat priorum regum niſi quod peior erat. Oēs enim querebant quatenus ſuis impietatibus quotidie populum facerent a deo recedere: & propterea deleuit eos & nullum permiſit eorum genere ſupereſſe. ¶Et is ergo defunctus eſt in ſamaria: ſucceſſitq; ei filius achabus. Ex his nāq; co- F
gnoſcitur q̄tam prouidentiam humanarum rerum probatur habere diuinitas: & quomodo bonos q̄dem elegit malos autem abhorret & a radice diſperſit. Iſraelitarum deniq; reges propter ſuam iniquitatem & inſuſticiam alter ſuper alium irruentes. multi paruo tempore perierunt & eorum genus exterminatum eſt Asa autem rex hieroſolymorum qui duabus tribubus prędebat propter pietatem
ac iuſticiam ad longam fœlicemq; perductus a deo eſt ſenectutem. Et cum regnaſſet quadraginta & vno alias duobus annis bona morte defunctus eſt. Quo moriente ſucceſſit ei filius ioſaphat. de abi- 3.r.c16
da matre procreatus. ¶Hunc autem imitatorem pro aui ſui dauid pietate & iuſticia cūcti ipſis opere crediderunt. Sed de hac re non eſt modo referendi neceſſitas.

¶Acab Iſrael rege & vxore hiezabel ydolatrantibus helias propheta futurā ſiccitatem prędicēs receſſit cuicorui cibum deferebant deuenitq; in Sareptām ciuitatem vbi a quadam vidua receptus farinam & oleum ſibi non deficere prędixit eiuſq; paulopoſt mortuū filium ſuſcitauit. Capitu. xviij.

Achab regis Iſrael impietas ſuper alios & ydolatria Hiezabel vxor.

Achab peſſima templū baal ędificauit & lucum plantauit. &c.

IGitur achab iſraelitarū rex habitauit i ſamaria. tenuitq; pricipatū annis viginti & menſibus 3.r.c16
duobus. nihil amplius inouās q̄ priſci fecerūt reges niſi q̄ mali magnitudine tēderet ad peiora oēm eorū nequitiā & qđ ad diuinā ptineret inſuriā viuaciter imitatus & prępcipue conſtructas adorauit vitulas & ſup hęc alia peiora molitus ē. ¶Duxit vxorē filiā ionabal regis tyri & ſidonis noie ieſabel. p quā eius deos didicit adorare. Erat ei mulier nimis acerria ſil' & audax. Quę ad tā-
tā puenit luxuriā atq; veſaniā vt etiā tēplū deo tyri (quē baal appellabāt) ędificaret: & plātaret oim arborū lucos: cōſtituit aūt & ſacerdotes falſoſq; pphetas huic deo ſeruituros. S3 & ipe rex mltos hmōi
circa ſe fouebat ſtultitia atq; neqtia oēs priores ſuos excellēs. ¶Quidā igit ppheta ſūmi dei noie helyas de ciuitate theſebō galaditis regionis veniēs ad achab dixit ei qa diceret deus neq; ymbrē neq;

Helias

rorem illis annis in ea ꝓuincia ſe miſſurum niſi ipſe rurſus apparuiſſet. Et in his dictis cum iuraſſet abſceſſit ad partes auſtrales & habitauit circa torrẽtem quẽdam vndę poculi habebat auxilifi. Nam corui ei cibum quotidie deferebant. ¶ Cũq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet in ciuitate Sarepta nõ ꝓcul a ſydone tyroq; deuenit: quę ciuitas in harum medio conſtituta eſt: deus enim pręceperat cuidam illic mulieri viduę vt cibum ei pręberet. Et cum non procul eſſet a porta: vidit mulierẽ viduam ligna ſibimet colligentem cui cũ deus ſignificaſſet hanc eſſe quę ei cibum miniſtratura foret: accedẽs ſalutauit eam & ad bibendũ aquam ſibi tribui poſtulauit. Quę dũ prędederet denuo vocãs eam etiã panem ſibi popoſcit afferri. Illa cũ iuraſſet nichil intus ſe habere niſi modicũ farinę & paululum olei Et propterea prexiſſe ad colligenda ligna vt cõſperſa farina faceret ſibi ſuoq; filio panes cũ aliud nichil ſupereſſet niſi vt fame morerentur: ait propheta. Confidens perge & ſpe meliore conſiſte faciẽſq; primitus michi pabulum defer. Prędico namq; ꝙ tibi non deficiet hydria farinę neq; vas olei: donec dei gratia ymbrem fundat in terras. Hęc ei dicente propheta. veniẽs ea quę dixerat fecit & ipſa habuit pabulum & filio miſtrauit & prophete. nichilq; horũ defuit eis donec ſiccitas deficeret. ¶ Meminit etiam huius ſiccitatis & menãder in geſtis ithabali tyriorum regis ita dicens. Et ſiccitas ſuper eos facta eſt menſe yperberitheon: vſq; ad alium annum yperberithei. Qui dũ deo ſupplicaret. multa flumina ſunt emiſſa. Namq; ciuitatem botrã edificauit in phœnice: & aazan bliphſa. Et hęc quidẽ ait ſub achab factam ſignificans ſiccitatem. ¶ Hoc enim tempore etiam Itabulus alias ithobulus cuius fecit menander mentionem regnauit in tiro. ¶ Mulier itaq; quã pauloante diximus pabulũ prę-
3.r.c.17 buiſſe prophetę cum cecidiſſet eius filius in languorẽ ita vt animam dimitteret & mortuus eſſe videretur deflens & manibus ſemetipſam valde diſcerpens voceſq; quas dictabat luctus emittens. accuſabat apud ſe factam prophetę pręſentiam quaſi ipſe peccata eius arguerit. & ideo puer fuiſſet extinctus. Ille vero eam equo animo eſſe prącipiens. Et ſibi filium contradi dicens viuum ſe eum reſtituere promiſit. Qua tradente. portans eum ad locum in quo degebat & in lectulo collocans: clamabat
B ad deum dicens ꝙ nõ fuiſſet mulieri bñ repenſatũ quę illum ſuſceperat & nutrierat. cũ filius eius eſſet ablatus. Rogabatq; vt denuo animam puer reciperet atq; viuendi copia pręberetur. Cumq; deus & matris habuiſſet miſericoriã & velle prophetę rogantis annuere ne videretur ad eam pro leſione veniſſe cõtinuo vltra omnem opinionem reuixit puer. Illa vero gratias prophetę referens tunc apertę ſe cognouiſſe dicebat ꝙ loqueretur ei viuere diuinitas.

¶ Helia reuertente Abdian (qui ſeruiente hiezabel in prophetias dei centũ ocultans pauerat) ſibi occurrit quem ad regem mittit nunciaturũ ſe adeſſe. quo cognito Achab cõtra heliam iratus mox acceſſit ſed conſtãs helias populũ in mõte carmeli omneſq; filios prophetas petit cõgregari ſignoq; ꝓ veritatis experimento dato altare ex duodecim lapidibus cõſtruxit ad cuius preces ignis de celo ſcẽdens ſuppoſitas hoſtias cõcremauit falſis prophetis inutiliter ſacerdotibus quos omẽs occidi prę cepit orationeq; ſua pluuiam impetrauit. Ca.xix.

Ranſacto ſiquidem paruo tẽpore voluntate dei: pergebat ad regem achab futurũq; ei nũciaturus ymbrem. Erumna enim & neceſſarioꝝ inopia ꝓuinciam nimis inuaſerat: ita vt non ſolũ homines ꝓpter ſiccitatẽ ſed etiam cctera animalia fames afficeret
3 r.c.18 ¶ Rex igit̃ euocans quẽdam abdiam qui erat ſuper eius iumẽta. dixit ei vt ad fõtes aquarũ & torrentes ꝓgeret quatenus poſcua aialibus inueniret. Qui dum miſiſſet in cũctum orbẽ terrarũ ad querendum ꝓphetam helyam nec inueniſſet. precepit vt eũ etiam ipſe requireret. Quod dũ fieri placuiſſet & rex & abdiã ꝓ ſingula itinera prexerũt. ¶ Contigerat itaq; tẽpore quo hiezabel regina prophetas occiderat vt centũ prophetas iſte in ſpeluncis abſcõ-
C deret eoſq; ſolũmodo pane & aqua nutriret. ¶ Cum igitur abdias receſſiſſet a rege ꝓpheta helyas occurrit a quo requiſitus quis eſſet & agnoſcens eſſe ꝓphetam protinus adorauit. Cui propheta perge inquit ad regẽ & dic ei qm̃ adſum: cui ille reſpondit. Quid malę paſſus a me: illuc me dirigis. quo poſſim indubitãter occidi. An ignoras quoniã nullum reliquit locum quo nõ dixerit: vt te repertum ad caſum necis adducat. Putabat alias pręcauebat enim nedum regi nũciaret helia alibi diſcedẽte mẽ-
3.r.c.18 tiri videretur ac morti ſuccumberet. Commemorabatq; ei quãadmodũ cum hiezabel prophetas occideret. centum ipſe abſconſos et multos alios in ſpeleo liberaſſet. Cui propheta. Nichil inquit metuens ad regem feſtinans accede. Prębuitq; ei iureiurando religionem: quoniam illa die ad achab ipſe quoq; veniret. ¶ Dumq; regi nunciaſſet ꝙ vidiſſet heliam mox occurrit achab requirens cum grandi ira ſi ipſe eſſet qui in populo hebreorum ſopię auctor exiſteret. Tunc propheta in nullo formidãs ait eum potius mala omnia ꝓpetraſſe eiuſq; genus in illa prouincia deos alienos introduxiſſe & deũ qui ſolus eſt reliquiſſe. Sed nunc inquit omnem populum ad montem carmelũ prącipe congregari necnon prophetas tuos pariter & vxoris tuę ſacerdotes quotcũq; ſũt numero. ꝓphetaſq; lucorũ qua

Corui cibũ deferebant helię.

Helyas in ſarepta ciuitate apd viduã receptus farinã & oleum nõ deficere ꝓdixit.

Menander meminit huius ſiccitatis.

Helias mortuũ filium viduę ſuſcitauit.

Oro helyę ad deum ꝓ ſuſcitatione filij viduę.

Helias reuertit ad achab

Rex abdiã ſuę domus diſpenſatorẽ mittit vt fõtes aut torrentes inueniat.

Helias occurrit abdię quẽ mittit ad achab nũciaturũ ſe adeſſe.

Nunciante abdia heliã adeſſe achab mox occurrit cũ ira cõtra heliam.

si quadringentos qui dñ omnes ad prędictũ montem achab euocante veniſſent ſtans in medio helyas ait. Quousq; diuiſam mentem & voluntates habentes: in hac conuerſatione conſiſtitis. Siquidẽ putatis noſtrę puincie verũ deum & ſolum eũ ſequimi & eius mandata ſeruate. Si vero hoc nõ exiſtimatis ſed peregrinos creditis & illis exhibẽdam etiam putatis eſſe curam alias culturã eis nichilo minus obedite. ¶ Cumq; populus nichil ad talia reſponderet petit helyas pro experimento fortitudinis alienorum deorũ & ſui cuius remãſerat ſolus ipſe propheta. cũ illorum eſſent numero quadringẽti: vt ſumeret bouẽ & eum occiſum ſuper altare poneret nequaq̃ igne ſuppoſito ſimiliter etiam eis facientibus inuocari proprios deos quatenus eorum hoſtias concremarent. Hoc inquit facto cognoſcetis veram dei prẽualere naturam. Quod dum placuiſſet: ait helyas vt eligentes bouem illi prius occiderent & deos proprios inuocarent. Quorũ dum non audiretur oratio deridens helyas magna voce eos deos ſuos clamare monebat: qui aut[illegible] profecti aliquo fuiſſent: aut forte dormirent. Illis autem a matutino vſq; ad diem mediam hoc facientibus & ſemetipſos more patrio cultris & gladiis incidentibus & nichil agentibus cum ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus illos quidem abire prẽcepit populum vero in proximo iuſſit accedere vt viderent & cuſtodirent eum ne lignis ignem latenter imitteret. Cumq; populus acceſſiſſet ſumens duodecim lapides ſecundum tribus hebraici populi conſtituit ex eis altare & circa eum fecit foueam valde profundam & impoſuit ligna ſuper altare & in eis ſuppoſuit hoſtias prẽcepitq; vt quatuor ydrię de fonte complete deferrent ſuper altare donec foueã illam quę aquã ſparſam ex altari ſuſcipiebat impleta maneret. Quo facto cepit orare deum atq; clamare vt erranti populo multo iam tempore ſuam manifeſtam faceret poteſtatẽ. ¶ Cumq; hęc dixiſſet. repente ignis de celo vidẽte populo cecidit ſuper aram. & cõſumpſit hoſtias vniuerſas ita vt etiã aqua ipſa cõcremaretur & locus hactenus vſq; perduret. Hoc videntes iſraelitę ceciderunt in terram & adorauerũt vnum deum ſolum maximum verumq; proclamantes alios vero fallaciter ſe & vana opinione coluiſſe. ¶ Tunc comprehendentes prophetas ſuos cunctos helya prẽcipiente peremerũt. Dixitq; propheta regi. Perge ad conuiuium tuum nichil de cetero cogitans. Poſt paululum namq; a deo ymbrem largiſſimum videbis effundi. Igitur achab poſt hec verba diſceſſit. ¶ Helyas autẽ in culmen carmeli montis aſcendens. poſitis in terra genibus eiſq; cõiungens caput orauit. Quo facto iuſſit vt eius miniſter pergens in quendam ſcopulum ad mare reſpiceret ſi aliunde nubem ſuſcitari videret. ¶ Tunc etenim aer erat valde puriſſimus: & ſerenitate perſpicuus. Quo aſcendente ſepius: nichilq; videre ſe dicente. dum ſepties hoc feciſſet ait ſe videre aerem aliquomõ non tamẽ amplius q̃ vnius hominis veſtigio creſcentem. Quod dum audiſſet helyas miſit ad achab iubens vt ad ciuitatẽ citius abiret anteq̃ ymber dirumperet. Qui mox in vrbem hiezabel feſtinus aduenit. Tunc repente ſidem aere ſubducto alias obducto caligine & nubibus adoperto ſpiritus vehemẽs ortus eſt & vberrimus ymber effectus.

¶ Helyas (hiezabel eum occidere volente) timens (relicto miniſtro in berſabeę ciuitate (& orãs vt moueret ſub iunipero obdormiuit & excitatus inuento cibo comedit & virtute illius cibi venit ad montem ſyna vbi vox diuina eum non timere ſed reuerti prẽcepit iuſſitq; vt hieu regem ſuper iſrael inungat & azael ſuper ſyriam heliſeumq; vngat prophetã quod audiens helyas ad regionem hebreorum eſt reuerſus & inueniens heliſeum arantem ſecum adduxit diſcipulum. Nabot agrum ſuum vendare recuſantem hiezabel (filio contra eum adhibito teſtimõio (lapidari procurauit quo mortuo achab vineam rapuit ad quem helias, a deo miſſus futuram peccati prędixit punitionem ſed ipſo humiliter penitente dixit deus prophetię differendum fore ſupplicium. Ca.xx.

Ropheta vero diuinitus inſpiratus. ante currum regis ad ciuitatem hiezabel vſq; perrexit. Audiens autem vxor achab hiezabel & ſigna quę fuerant ab helya celebrata & q̃p phetas ſuos occidiſſet indignata miſit ad eam nuncios. & per eos iterminata eſt ſe eum ita interfecturum. ſicut prędixerat ille eius prophetas. Tunc formidans helias fugit in ciuitatẽ nomine berzabeę. hec autẽ eſt in vltimo ſortis iudeę in terra idumeorũ. ¶ Quo relinquẽs ſuum miniſtrum abſceſſit in heremũ. & orauit vt moreretur. non enim meliorẽ ſe eſſe patrum dicens vt illis perditis ipſe viuere aliquatenus exoptaret. Quo facto circa quandam arborem obdormiuit: & cum eum aliquis excitaſſet ſurgens inuenit cibum & aquam. Comedens autem & recipiens ex illius cibi refectione virtutẽ venit ad mõtẽ ſyna vbi moyſes leges a deo dicit accepiſſe inueniẽſq; in eo vnam ſpelunca ingreſſus in eam cõmorabatur. Cumq; eum vox quędam ex incerto requireret vt quid illic eſſet. & cur relinqueret ciuitatem aut quia eo q̃p occidiſſet prophetas alienigenarum deorum. & populo comprobaſſet quia vnus ſit deus quem ab initio conſuluiſſent: & ob hoc ad ſuppliciũ quereretur a regis vxore. ¶ Rurſus autem audiens vt ſub diuum procederet & quid oporteret fieri altera die cognoſceret. ex ſpelunca digreſſus eſt. Et facto ſubito terrę motu: ſplendorẽ fulgentis ignis

Petitio helię p experimẽto veritatis.

Sacrificiũ filiorũ ſacerdotũ inutile.

Sacrificium helię q ex.xij.lapidibus cõſtruxit altare & ad eius prẽces ignis de celo deſcendit cõcremans hoſtiam.

Filij pphetę iubente helya occiduntur.

Hiezabel indignata cõtra heliã & minãte ei mortẽ timẽs fugit ipſe.

Dimittit miſtrũ et fugit in deſertũ orans vt moreret obdormiuit.

Reuelatio helię vt redeat.

3.r.c.18

3.r.c.19

A inſpexit factoq; ſilentio: vox diuina nequaq̃ eum timere pręcepit quem nullus poſſet detinere inimi
cus Iuſſitq; vt domũ reuertens vngeret populi regem hieu nam ſi filium. in damaſco vero ſyrię aza
el pro ſe autem conſtitueret heliſeum de ciuitate abela vt totius imperij populi perimeret: alios qui
dem azabel alios aũt hieus. Hęc audiens helyas ad regionẽ reuerſus eſt hebreorum. Et inueniẽs he
lyſeum filium ſaphat arantem: & cum eodem alios vſq; ad iuga duodecim accedens proiecit ſuper
eum palium ſuum. helyſeus autẽ cepit cõtinuo propheare. & relictis bobus ſecutus eſt eum rogans
vt ei pmitteret quatenus parentes proprios ſalutaret. Quo iũbente vt faceret: vale dicens eis ſecutus
eſt & fuit helyę cuncto tẽpore eius vite diſcipulus & miniſter. De hoc itaq; propheta hęc dixiſſe ſuf Heliſeus pphe
3.R.ca 22 ficiat. ¶ Quidã igitur naboth de azari ciuitate regio agro vicinus rogatus eſt a rege vt ei vicinum a ta ſecutus eſt he
grum quolibet pręcio venũdaret quatenus eo conuicto poſſeſſionem faceret potiorem: qui ſi nollet liam.
pecunias accipere ex eius agris quẽ vellet eligeret. Naboth dicẽte ſe hoc facere nolle ſed paternã ſor Naboth agrum
tem eligere, poſſidere cõtriſtatus rex qui alienum pręcium non poſſet accipere neq; lauacris vſus eſt ſuum venũdare
neq; cibis hiezabel autem vxore ſua requirente cur ita tribularetur: cum neq; balneas neq; prãdium recuſante cõtri
appeteret neq; cenam narrauit ei naboth ſuperbiam & quia dum ipſe manſuetis ſermonibus & infe ſtat rex achab.
rioribus a regia dignitate locutus ei fuiſſet nõ ipetrãdo q̃ poposcerat ptuliſſet iniuriã. Illa vero roga
bat vt a puſillanimitate triſticiaq; recederet ſuoq; corpori ſoleniter ,puideret dicens de naboth ſup
plicio cogitare. Quę miſit repente lras ad iudicẽ iſraelitarũ ex noie achab. iubẽs vt ieiunarent omẽs Hiezabel lras
& habito conuentu naboth facerent preſidere cũ vtiq; eſſet inſignis genere & inſtruerẽt tres quoſdã ad iudicẽ mittit
viros audaces qui cõtra eum teſtimoniũ dicerent: quaſi deum blaſphemaſſet & regem & hoc modo vt falſis teſtibus
perimeret. ¶ Naboth itaq; ſecũdum ſcripta regine: teſtimonio contra ſe perhibito quaſi deum blaſ naboth conui
phemaſſet & regem: lapidatus & mortuus eſt. Audiens autem hec hiezabel ad regem mox eſt igreſ ctus occidat.
ſa: dixitq; ei vt vineam naboth gratis acquireret. Achab autem letatus eſt in his quę acta ſunt exiliẽs
e lecto pergebat vineam naboth inſpecturus. In hoc indignatus deus miſit ,pphetam helyam ad a
grum naboth. quatenus ad achab accederet eiq; de his que geſta fuerant loqueretur. & q̃ occidens
verum dominũ agri ipſe hereditatẽ illius poſſideret iniuſte. Cumq; veniſſet ad eum dicente ad eũ re
ge quid vellet ait q̃ peccato pollutũ eum inueniſſet in illo loco in quo naboth mortuus a canibus vi
debatur fuiſſe deuoratus: eiuſq; ſanguinẽ & vxoris fundendũ & omne genus eius eſſe periturũ: eo q̃
B huiuſmodi impietatẽ effecerunt. & contra leges patrias ciuem iniuſte perimerint. ¶ Contriſtatus au Penitentia A
3.r.c.21 tem chab & penitentiam agens ingreſſus eſt & indutus ſacco nudis pedibus ambulabat. non appe chab & hũilita
tens cibum penitus & peccata ſua confitens: & deum hoc modo placare contendens. Tunc deus ,p te pacatus deus
phete dixit achab quidem viuente eius generis differendum eſſe ſupplicium: ſed eius filij tẽporibus
inferendum. Et hęc quidem helyas regi dixit.

¶ Adadus ſyrię rex (qui in biblia benadab dicitur) ad achabin ſamaria obſeſſum trinam mittit
legationem qua territus achab pro petitione eius paratus erat acquieſcere ſi populus non contradi
xiſſet poſtea tamen conſolatus (propheta victoriam ſibi promittẽte) exercitum parauit & ſiros victo
rioſiſſime debellauit ſed & ſecundo ſiros in campeſtribus exercitum contra hebreos ducentes in fu
gam conuertit quorum multitudo maxima ſuis curribus impedita extincta eſt & reliquos fugientes
muri ciuitatis aphec corruentes occiderunt. victi itaq; ſiri veniam ab hebreis petentes obtinẽt & ada
dum regem muneribus donatum (parato inter eos fœdere) remiſit achab ad quẽ micheas prophe
ta cruentatus venit & parabolam proponens vt rex ignorans contra ſeipſum ſententiã proferret ſed
& ipſam explicantem prophetam confuſus achab clauſum in carcere iuſſit ſeruari. Ca.xxj.

3 r.c.22 C Is itaq; temporibus adadus filius adadi regis ſyrię & damaſci collecto ,puincię totius ex Adadus rex ſy
ercitu & ſolatio triginta duorum regum habitantiũ trans euphratem contra achab caſtrame rię (qui i biblia
tatus eſt. Ille vero (cum par non eſſet exercitu) ad dimicandum non pręſumpſit accedere dicit benadab)
ſed omnia neceſſaria in ciuitatibus munitis includẽs ipſe manſit in ſamaria. Habebat eni bello contra a
hec muros valde fortiſſimos & erat inexpugnabilis obſidentibus. Rex vero ſyrie exercitu ſumptove chab parato in
nit ad ſamariam & obſidens eam: pręconem miſit ad achab petens vt eius legatos ſuſciperet: & quid ſamaria obſeſſũ
vellet agnoſceret Quod dum rex iſraelitarum fieri permiſiſſet venientes legati ante regem diuitias ꝓconẽ mittit.
dixerunt filias & vxores achab adado regi dandas. Et ſi promitteret hęc ita facienda vt tolleret ho Rñſio Achab
rũ quecũq; vellet. caſtra ſolueret: & ab obſeſſione ceſſaret. ¶ Achab autem legatis dixit. vt eũtes ſuo territi nũciis re
dicerent regi. quia & ipſe & omnes illius: eius poſſeſſio forent & que diſplicerent ſola relinqueret. gis ſyrię petitio
¶ Achab itaq; ſecunda legatione ſyriorum regis vehementer affectus collecto populo in eccleſiam ni eius acquie
dixit quia ipſe quidem paratus fuerat pro ſalute & pace cunctorum & vxores ſuas & filios & omnem ſcentis.
dare poſſeſſionem. & quia hęc rex ſyriorum prima legatione iuſſiſſet: & nũc inquit denuo miſſa lega
tione petit perſcrutandas domos vt quicquid in eis optimum inuenire poſſit auferat & occaſionem

Reſpõſio populi ad reſiſtendũ parati.

Tertia legatio adadi ad achab

Cõſolat achab prophetã ſibivictoriam ꝓmittentem.

Numerus puerorũ armigerorũ principũ iſrael.

Victoria achab cõtra regẽ ſirię.

Predixit ꝓpheta regi achab ſyros ſequenti anno reuerſuros.

Secũdo tex ſyriorũ cõtra hebręos exercitũ parat.

Propheta victoriam achab promittit.

Victoria achab cõtra ſyros.

Muris ciuitatis aphec ſuꝑfugięres cadẽtibus viginti ſeptẽ milia iterempti ſũt mortuis in ꝑlio centũ milibus.

hanc machinans ad pugnã: & ſciens quia in eis rebus non peperciſſem: ad veſtras acceſſit Ego vero qđvobis placuerit exhibeo. ¶ Populus autem reſpondit non ei obediendũ ſed potius cõtemnendũ D
eſſe & ad pugnandum ſe prępparatos exiſtere legatis itaq; reſpondens vt abeuntes dicerent. quia pri 3. r. ca
mę quidem petitioni eſſet paratus obedire maneret autem pro ciuiũ ſecuritate. ſollicitus/ne ſecundã 20
petitionem poſſet implere: dimiſit eos. ¶ Adadus autem audiens hęc potius indignatus tertiam legationem miſit ad achab interminãdo atq; dicendo q̃ altiorẽ terrę congeriem muris de quibus ille
ꝓſumebat erigeret. ſi ſingulos terrę pugillos de exercitu eius vnuſquiſq; portaret. Et his eum inter
minatiõibus deterrebat. Achab autem reſpõdente quia non deberet gloriari qui eſſet accinctus: ſed
qui bello ſuperior demonſtratus Legati venientes cũ triginta duobus regibus qui in eius ſolatio ve
nerant inuenientes in epulis ei nũciauerunt reſponſum. At ille repente prępcepit circũdari ciuitatem
& aggeres circa eam extolli & nullo modo obſeſſionem relinqui. Achab autem his geſtis: erat cum
omni populo in anguſtia cõſtitutus. ¶ Tunc tamen ſecurior factus eſt & a formidine releuatus dum
ad eum quidam ꝓpheta veniſſet atq; dixiſſet. promiſiſſe deum vt tanta hoſtium milia eius ditioni
contraderet. Quo requirente: per quos hęc victoria proueniret: per filios inquit principum te ſcilicet
eorum imperitiam prędecente. Cõuocans autem filios principum rex inuenit quaſi ducentos trigin
ta & duos. Et agnoſcens ſyrum ad conuiuiũ fuiſſe cõuerſum: aperiens portas filios principum mox E
emiſit. ¶ Exploratoribus autem renũciantibus adado quod gereretur deſtinauit qui eis occurrerẽt 3. R. c.
prędipiens vt ſiquidem ad prędium venirent. eos ad ſe ligatos adducerent: ſi vero pauci eſſent: idem 22
efficerent. Achab autem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidijs. porro filij principum cõ
greſſi ſyriorum cuſtodibus/multos eorum interemerũt: & alios vſq; ad caſtra perſecuti ſunt. videns
autem eos rex iſraelitarum vincentes: etiam alium exercitum dimiſit exire. Qui repente in ſyrios ir
ruentes prędualuerunt eis. Non enim ſyri ſperabant eos ſuper ſe ſic inopinabiliter fuiſſe vẽturos quos
propterea inuenientes nudos & ebrios ita perſecuti ſunt: vt illi etiam fugientes arma relinquerent.
& vix in equo rex potuiſſet euadere. Achab autẽ multo itinere perſecutus interfecit ſyros & eorum ca
ſtra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argenti non paruas & curruum adadi & equorum: in
ciuitatem denuo remeauit. Dicẽte vero ꝓpheta vt prępararet exercitum quia futuro anno ſup eum
denuo ſyri reuerterentur/ achab in ciuitate hęc agebat. ¶ Adadus autem cum quanto potuit exer
citu de prędio liberatus cum amicis propriis/ cogitabat quemadmodũ cum iſraelitis denuo dimica
ret. Qui in montibus equidem non pugnãdum eſſe dixerunt. quaſi deus eorum in locis talibus non 3. R. c.
prędualeret & ꝓpterea tunc ab eis eſſent victi. ſed ſi in campo gererent bella: deuincerent. Super hoc 20
autem conſilium dabant vt reges quidem qui venerãt in ſolatium ad propria remeare dimitteret. &
eorum exercitum prędijs retinens ſatrapas ordinaret & in loco caſtrorum exercitũ de ꝓuincia eorum
eligeret: & equos curruſq; ſuppleret. ¶ Credẽs hęc bene ſibi dicta fuiſſe rex ſyriorum diſponebat ex
ercitum/verſiq; tempore mouẽs caſtra accedebat ſupra hebreos: veniẽſq; in ciuitatem afecha/ in ma
gno campo caſtra conſtituit. Achab ergo occurrens ei cum ſua virtute ediuerſo tabernacula ſua fixit.
Erat autem quantũ ad ſyrum paruus valde eius exercitus. ¶ Tunc rurſus acceſſit ad eum propheta
& victoriam dare promiſit ſuamq; virtutem oſtendere. qui non ſolum in montibus ſed etiam in cam
pis exiſteret: quod apud ſyrios non ita conſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis: quieſcebãt. Se F.
ptima vero diluculo procedentibus hoſtibus aciemq; cõſtituentibus ad pugnandum: ediuerſo & A
chab ſuũ dirigit exercitum. ¶ Tunc congreſſus robuſtiſſima dimicatione commiſſa hoſtes in fugam
conuertit: & ad eorum interitum perſequens imminebat. Illi vero ſuis: curribus impediti ad inuicem
ſunt extincti paucíq; diffugere valuerunt in ciuitate aphecath Sed ipſi ſunt mortui. Muris enim ſup
eos cadentibus viginti ſeptem milia defecerunt. In prędio autem centum milia ſunt occiſi. ¶ Rex au
tem ſyriorum adadus fugiens cum quibuſdam fideliſſimis ſeruorum ſub terraneo loco eſt celatus.
Cui cum dixiſſent ſerui quia clementes eſſent & miſericordes iſraelite: & poſſent modo conſueto ro
gati ſalutem ei conferre ſi euntes rogarent achab dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſaccis & reſti
bus ſua capita alligantes/(ſic enim olim captiui rogabãt ſyri) ad achab venerũt petentes eum vt ada
dus rex mereretur ſalutem: quia gratia eius proprius foret ſeruus. Ille vero dicens ſe libenter eum ſu
ſcipere ſi viueret nec in prędio defeciſſet honorem quoq; atq; deuotionẽ exhibiturum ſe ei vt fratri
debitam promiſit. Tunc illi accipientes iuſiurandũ vt nichil pateretur aduerſum: eduxerunt eum de
loco in quo videbatur eſſe celatus & ſedenti in curru achab obtulerunt. Qui cum adoraſſet eũ dans
ei dexteram leuauit in curru & oſculatus eum iuſſit eum eſſe ſecurum dicẽs vt nichil mali deberet de
cetero formidare. Adadus autem gratias egit & nullo ſe tempore obliuiſci hęc beneficia promiſit ſed
etiam ciuitates iſraelitarum quas tulerant reges ante eum redditurum ſe dixit & damaſcum. vt ita
rex hebręorũ egrederetur ad ſuam ſicut maiores eorum ad ſamariam. Celebratis itaq; fœderibus in-

ter eos achab multis muneribus donatum ad proprium dimisit imperiū. Igitur bellum adadi regis
A syriorum quod habuit aduersus achab & israelitas hoc modo terminatum est. ¶ Interea quidam p
3.R.ca. pheta nomine micheas accedens ad vnum israelitarum petijt vt eum in capite pro voluntate dei p
20 cuteret. Quo nolēte prędixit ei quia eo q inobediens esset deo: eiusq; præcepto leone occurrēte pi-
meret. ¶ Quod dum illi homini cōtigisset accessit propheta rursus ad alium: & idem vt faceret ipe-
rauit. Qui dum pcussisset eum et eius verticē cruentasset: alligato capite accessit ad regē dicens quia
dum esset in exercitu cōstitutus accepisset a quodam tribuno seruandum captiuum: sibiq; ab eo di-
ctum vt si captiuus fugeret: ipse moreretur. Quo fugiente: is qui eum tradiderat mortem ei minaret
inferre. Tunc respondente achab mortem ei imminere iustissimā: soluens caput agnitus est esse mi-
cheas propheta. Hac enim parabola vtebatur propter sermones quos erat ei dicturus. Ait nāq; quo
niā cum deus ei concessisset vt supplicium hostis euaderet ipse inimicū eius adadum qui deū blas-
phemauerat dimisisset. & ꝓpterea deus decreuisset ipsum ab illo perimi: populū vero ab eius exer-
citus inuasione consumi. Iratus vero achab prophetę illum quidē clausum seruari iussit. cōfusus au-
tem micheę sermonibus ad suam domū remeauit. Igitur de achab hęc dixisse sufficiat.

Micheas ꝓphe ta ab vno petit ꝓ dei voluntate pcussi in capite cui nolēti pcute re p̄dixit futu rā mortē.

Explicatio pa rabole qua con fusus achab ꝓ pheta clausum iussit seruari.

¶ Iosaphat regis iuda virtutes qui mosaycas leges per ꝓuinciam mandauit custodiri: quiq; a
vicinis valde amatus a palestinis & arabibus tributa recipiebat: cuius grandis erat exercitus & filio
suo ioram vxor erat gotholia filia achab cui auxilium prestare contra siros ꝓmittens petit dei prophe
tā consulere (Achab falsis ꝓphetis victoriam ꝓmittentibus) quo querēte micheas de carcere educi-
tur qui casum & mortem achab prędixit quē sedechias pseudo propheta iniurijs afficiens sed & eū
pcutiens confortauit achab qui vna cum iosaphat contra siros exercitum duxerunt vbi sagitta pcus-
sus exanguis interijt cuius canes sanguinē secundū helya & micheę prophetiā linxerūt. Ca. xxij.

Iosaphat regis hierosolimorū virtutes & lau des

3.R.ca. BEuertar autem ad regem Ierosolimorū iosaphat. Is enim agens suum imperium & exerci-
22 tum in ciuitatibus & subiectorum ꝓuinciam vniuersam constituens non minores q̄ auus
B eius abias tēpore quo hieroboā super tribus decem regnauerat munitiōes vbiq; collocauit.
Habuit enim propitiam & cooperatricem sibi diuinitatē cum esset iustus & pius & quid boni coram
deo faceret. singulis diebus inquireret. Honorabam enim eum reges in circuitu cōstituti conferētes
dona. ita vt diuitias haberet amplissimas & gloriā valde pręclaram. ¶ Anno siquidē tertio regni sui
cōuocans prouincie principes & sacerdotes iussit vt peragrantes vbiq; oēm populum sub eo cōstitu
tū docerēt per singulas ciuitates moyseas leges vt eas sine ptęuaricatione seruarent & circa eius reli
gionem deuoti semper existerent. In his etenim cuncta multitudo ita gauisa est vt nullus aliud am-
plecteretur potius neq; diligeret q̄ seruare leges. ¶ Sed etiam confines nimis amabant iosaphat:
cum quo etiam pacis fœdera celebrabant eiq; palestini solita tributa reddebant. & arabes annis sin-
gulis ministrabant agnas trecentas sexaginta & totidem hyrcos. Minuitq; maximas ciuitates & for
tissimas. & exercitus in eis contra hostes & arma prępparauit. ¶ Tunc enim erat ex tribu iuda arma-
torum exercitus trecenta milia virorum: quorum principatum habebat edorus. Iohannes autem du
centorum milium princeps erat: hos ipse duxit. ¶ De tribu vero beniamin habuit achariūs ducen-
ta milia. Alter vero princeps militię nomine iozonat alias gozonath armatorū habebat centum mi-
lia qui regi famulabantur quos direxit per munitissimas ciuitates. ¶ Is filio suo ioram accepit vxo-
rem filiam achab qui decem tribubus imperabat nomine gotholiam. Cumq; post tempus ad sama-
riam perrexisset: opulenter eum suscepit achab. & populo qui eum secutus fuerat claram valde lar-
gitatem hospitalitatis exhibuit. id est tritici & vini & pecudū vbertatem: rogauitq; vt contra regem
syriorum ei solatia non negaret: quatenus ramoth alias ramath ciuitatem in galaad cōstitutam au-
4.R.c.22 ferret. quia eius patris primo fuerat & a patre tunc regis syrię videretur ablata. ¶ Promisit vero io-
C saphat solatia se daturum q̄tum non ab illius minor erat exercitus. & euocantes ex hierosolimis ad
samariam suum populum: egressi foras ciuitatem ambo reges & in proprijs solijs vtriq; residentes su
um exercitum disponebant. ¶ Iosaphat autem inter hec iussit: vt si quidam prophetarum adessent
euocati cōsulerētur: si esset eo tempore prelium contra syrum agendum: fuerat nāq; tunc pax achab
vna cum syro permanens: annis tribus ex quo eum post captiuitatem dimiserat ad propria remea-
re: vsq; ad illum diem. Vocans autem achab prophetas suos quasi numero quadringētos: iussit con-
sulere deum si ei victoriam aduersus adadum pugnandi concederet & captionem ciuitatis propter
quā bellum pręppararet inferre. prophetis autem dicentibus: pugnare simul & vincere & syrum esse
captiuandū sicut & prius intelligens in eorū sermonibus iosaphat q̄ sunt falsi prophetę. requirebat
achab regem si alter aliquis esset propheta dei vt certius de futuris agnosceret. Achab autē esse qui
dem dixit sed inuisum sibi hominem eo q̄ mala prophetaret & eum prędixisse moriturum a syro-
rum rege deuictum. quapropter tunc in custodia teneretur cuius nomen micheas erat filius obed

Iosaphat mādauit mosaicas leges per ꝓuinciā custodiri.

Iosaphat a vici nis valde ama tus a palestinis tributa recipie bat.

gotholia achab filia vxor ioram fi lij iosaphat.

Promisit iosap. auxiliū p̄stare achab cōtra siros.

Educit micheas de carcere (hoc ioſaphat petente) q̄ pphetās caſū & mortē achaz p̄dixit

¶ Cumq; petiſſet ioſaphat eum vocari miſit enuchum & eduxit eum. Et dum enuchus eſſet: indicauit ei omnes alios prophetas regi victoriam prędixiſſe. Ille vero dicens ſe nichil aliud de rege fore dicturum niſi quod deus in eius ore poſuiſſet. ¶ Cumveniſſet ad achab eumq; coniuraſſet vt quod verum eſſet ediceret. ait oſtēdiſſe ſibi deum fugientes iſraelitas et eſſe perſecutione ſyriorum. & ab eis cūctos diſpergi per mōtes ſicut greges paſtoribus deſolatos. Dicebatq; ſignificaſſe ſibi quod alij quidem reuerterēt ad propria. ipſum vero ſolummodo perimi in prelio. Cumq; micheas hęc dixiſſet ad ioſaphat achab ait. Nōne paulo ante ſignificauit tibi qualis ſit circa me hominis huius affectus & q̄ peſſima prophetare. Et cum micheas dixerit q̄ eum oportebat omnia quę a deo prędicabātur audiret. Et q̄ falſi quidem pphetę eum exacuerint vt ſpe victorie egrederetur ad bellum: immineret autem caſus eius in prelio: erat achab triſticia remiſſus. ¶ Interea ſedechias quidam falſus propheta accedens ad regem ait non eſſe reſpiciendū micheam quia nichil diceret veritatis. Et inditio ſimul vtebatur helyam qui prophetaſſet in iezael ciuitate in agro naburhei ſanguinem eius a canibus lambēdum: ſicut & naburhei qui per eum a populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic pphetatis micheam dicebat eſſe mendacem: quando meliori prophetę dicere contraria videretur & q̄ rex tertia die moreretur. Cognoſcetis inquit repente ſi vera ſunt que dicit iſte. aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere virtutem. ¶ Ceſus enim palmis a me non nocebit meę mauui ſicut iadam dexteram regis hieroboam aridam fecit dum eum comprehendere voluiſſet hoc enim omnibus notum eſt. ¶ Cumq; pcuſſiſſet micheam & nichil fuiſſet paſſus confortans achab & in ſemetipſum contra regem ſyriorum mouit exercitum. vincebat arbitror illud quod immiebat & falſi pphetę verba pluſq̄ erat veritas credibiliora faciebat vt ex occaſione peueniret ad finem. Tūc exorans ſedechias & faciens cornua ferrea dixit ad achab q̄ vnum ei manifeſtaret deus: in illis omnem ſyriam ſubuertendā. Micheam vero dicētem q̄ ſedechias non poſt multos dies in cubiculo ſe celaret & quereret penam ſui declinarę mēdacij: iuſſit rex in cuſtodiam duci apd amon principem ciuitatis & apud ioas & nichil amplius ei pręter panem & aquam miniſtrari. ¶ Igitur achab & ioſaphat hieroſolimorū rex ſumentes exercitum: venerūt in ramoth galatiditis ciuitatem. Rex vero ſyriorum audiens eorum aduētum: ſuum eis obiecit exercitum & non procul a ramoth caſtra fixit. Conſtituerunt autem inter ſe achab & ioſaphat: vt achab regium ſcema deponeret hieroſolymorū rex propria ſtola veſtitus aſtaret in acie. & tamen illi qui micheę dicta cōtempſerant etiam pręter habitum regium & quod dicebatur euenit. Adadus namq; ſyrie exercitui pręceperat vniuerſo poſt principes ſuos vt nullum aliorum perimerent niſi tantūmodo iſraelitarum regem. Syri vero facta congreſſione videntes ante aciem regem ioſaphat aſtantem. & eum eſſe credentes achab impetum fecerūt eumq; circūdederunt. Dumq; appropinquātes ipſum non eſſe cognoſcerent: receſſere poſt tergum. Ab ortu namq; diei vſq; ad veſperam pugnantes & pręualētes mādato regis neminem penitus occiderunt. querentes achab interficere ſolum & inuenire nequiuerūt. ¶ Quidam vero Adadi regis puer nomine Adan cum ſagittaſſet inter hoſtes regem achab per loricam in pulmone percuſſit. At ille caſum ſuū exercitui manifeſtare non voluit ne timore cōuerteretur: ſed aurige pręcepit vt cōuerſo curru in prelio decliaret grauiter eñ & mortaliter fuerat ſagittatus & vſq; ad occaſū ſolis factus exanguis interiit. Igitur ſyriorum exercitus nocte ſuperueniēte ſignum dāte p̄ recone diſceſſit a caſtris: & cognoſcentes cuncti mortuū achab ad propria ſunt reuerſi. corpus vero achab ſui ad ſamariam referentes ſepelierunt: currumq; eius abluerunt in fonte iezahel ſamarie regis ſanguine cruētatum: & tunc cognouerunt helyę prophetiam fuiſſe veram. Canes namq; eius lineherunt ſanguinem: meretrices ad fontem quod erat reliquum diluerūt. Mortuus eſt ergo in ramoth: michea hunc prędicēte caſum. ¶ Dum autem hec achab regi a duobus prophetis prędicta videant oportet magnā indicare diuinitatē & honorari ſemper & coli: & que vera ſūt potius p̄recipi: q̄ ea quę pro cuiuſpiam libidine dicuntur complecti: & arbitrandum q̄ nichil vtilius eſt q̄ virorum talium pręſentia prebēte ſcilicet deo quod vnuſquiſq; debeat obſeruare. & cogitandum ex his que regi puenerunt: quia quod debetur neq; dum preſtitum fuerit euitatur. ſed repit in animas hominū iutili ſpe blādiendo: & hoc modo ſeducēdo donec a deo debita paſſio compleatur. ¶ Hoc ergo modo videtur etiam achab deceptus. vt prędicetibus quidem perditione ſuam nō crederet. prophetātibus autem ea quę delectabanturvt de ſe credendo moreretur. Cui ochozias ſucceſſit in regno.

Sedechias falſus ꝓpheta iurię verba dicit cōtra micheam

Sedechia micheā ꝓcutiente & nichil paſſo cōfortat achab & falſo ꝓphetę p̄buit conſenſū micheavero ꝓpheta incluſum carcere.

Exercitus Achab & ioſaphat cōtra ſyriorū regem.

Pręcepit adadus rexvt nullū ꝑimerēt niſi regē iſraelitarū.

Sagitta ꝓcuſſus achab factus exāguis interiit.

Mortuus achab in ramoth & ei ſāguie linxerūt canes ſcdm helię pphetiam & micheę.

Cōtra adulatores qbus nō eſt credendum.

Ochozias Achab filius ſucceſſit in regno.

3.R.c. D

E

3.R.c 22

F.

¶ Explicit liber octauus.

¶ Incipit liber nonus qui continet tempus annorum centum octoginta vnius.

¶Ioſaphat reuertentem a bello hieu propheta increpauit quia impio regi auxilium prębuit
A qui tamen a deo veniam obtinuit circuibat quoq; omnẽ prouinciam docens leges moyſi eſſe ſeruandas & in vnaquaq; ciuitate iudices conſtituens iuſticiam illis ſũmopere miniſtrare prącepit ammonitis & moabitis aduerſus ioſaphat bellum parãtibus. ad deum pro obtinenda victoria orationem fecit que exaudita eſt. nam ſuper hoſtes terrorem maximũ & tumultũ immiſit deus vt ſeſe mutuis mulieribus (nullo penitus euadente) occiderent. achab autem filius ochozias tunc regnauit in iſrael patri & hieroboam in impietate ſimillimus. Cap. i.

IOſaphat itaq; rege ad hieroſolymam remeante poſt bellum quo ſolarium prębuerat achab contra adadum regem ſyrorum ſicut prędiximus occurrens hieu prophe ta culpauit eum cur achab ſolatia prebuiſſet homini impio pariter & maligno: deũ dicens moleſte quidem hoc pertuliſſe: ſed ei licet valde paccaſſet tamen propter naturã eius optimam ab incurſu hoſtium peperciſſet. Et tunc equidem ad gratiarum actionem rex & ſacrificia dei: cõuerſus eſt. ¶Poſt hec autem cepit omnẽ prouinciam circuire & populum edocere vt leges moyſes a deo datas omnino ſeruarent & pietatem circa deum nichilominus exhiberent. Cõſtituenſq; iudices in vnaquaq; ſui imperij ciuitate prącepit vt pro nulla re ita agerent q̃ vt iuſticiã populis exhiberent & neq; munera nec cuiuſpiam dignitatem propter iudiciale factum aut diuitias aut genus cõſiderarent: ſed omnibus equa iura tribuerent: ſcientes quia etiã que occulte geruntur: a deo non ignorãtur. Hęc autem cum docuiſſet in vnaquaq; ciuitate duarum tribuum in hieroſolymã remeauit. ¶Conſtituitq; etiam ei' iudices a ſacerdotibus & leuitis atq; primatibus monens vt diligenter & iuſte iudicia cuncta diſponerent. Si autem de rebus maioribus quidam cõtribulium ex alijs ciuitatibus eos cõſulerent. cum maximo ſtudio eis & iuſtiſſime reſponderent quãdo quidẽ rectum deberet eſſe iudicium in ciuitate conB ſtitutum vbi templum dei & habitaculum erat imperatoris. ¶Horum autem principes conſtituit amaſiam ſacerdotem & Sabadiam qui erat de tribu iuda. Rex igitur hoc modo cuncta diſpoſuit.

Circuibãt ioſa. oẽm ꝓuinciam docẽs leges moyſi eẽ ſeruãdas & in vnaquaq; ciuitate iudices cõſtituẽs qbus ſũmope iuſticiã oĩbus miniſtrare prącepit.

¶Eo namq; tempore caſtrametati ſunt aduerſus eum ãmonitę & moabitę ſumẽteſq; ſecum arabum maximam legionem caſtra poſuerunt apud Gaddi ciuitatem quę eſt circa paludem aſphaltidem trecentis ſtadijs procul ab hieroſolymis: in qua naſcitur palma prącipua ſimul & opobalſamum.

Amonitę & moabitę aduerſus ioſaphat bellũ parant.

¶Audiens autem ioſaphat quoniam hoſtes tranſeuntes paludem in eius prouinciam deuenĩſſent: & metuens conuocauit in cetu populum hieroſolimorũ in diuino ſacrario & ſtans contra faciem templi orabat et inuocabat deum vt ſuum auxiliũ pręberet & robur quatenus hoſtibus pręualerent: dum et is qui templum ipſum edificaſſet hoc rogaſſet vt ipſe contra hoſtes dimicaret et prąſumentes contra eum manus inferre comprimeret. qui vtiq; ob hoc venerunt vt terram quam ipſe eis prębuerat mo lirentur auferre. Hoc autem orauit deflens ſimul & populus vniuerſus cum vxoribus & filijs ſupplicauerunt. Quo facto quidam iachel alias iezel propheta progreſſus in mediũ cetum clamauit ad populum dicens ad regem q̃ deus eorum prąces exaudiſſet: & contra hoſtes ſine dubio dimiſiſſet dimicare. Prącepitq; vt altero die electo exercitu occurrerent hoſtibus: eoſq; inuenirent ab hieroſolyma in aſſenſu alias in acceſſu gaddi qui lucis culmen dicitur & contra eos equidẽ non dimicarent. ſed tãtummodo ſtarent videntes quomodo diuinitas eos expugnaret. ¶Hęc vero dicente propheta: rex equidem & populus in terra proſtratus deo gratias retulerunt. Leuitę autem in organis ſolemnibus inceſſanter hymnos dicebant. ¶Die ſiquidem facto procedens rex in deſerto ſub ciuitatem teocla alias thecuba dixit ad populum q̃ oporteret prophetę audire verba: & illa quidem non contradicere. prąponi debere ſacerdotes cum tubis & leuitas vt hymnum dicentes ſic deo gratias agerent quoniam hebreorum prouinciam ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſententia regis: & quę prącęperat agebantur. ¶Deus autem terrorem maximum & tumultum ſuper ammonitas immiſit & credentes inter ſe hoſtes mutuis vulneribus inter ſeſe occiderunt ita vt ex tantis milibus nullus penitus euaſiſſet. Ioſaphat autem reſpiciens in conualle vbi hoſtium erat exercitus: & videns eam plenam corporibus mortuorum letatus eſt in dei ſolatio ſic inopinabiliter euidenterq; allato vt neq; laboribus
C illis ipſe victoriam contuliſſet. Iuſſitq; vt exercitus hoſtium caſtra diriperet & mortuos expoliaret. diebuſq; tribus exuentes eos pene defecerunt: tanta erat vtiq; multitudo peremptorum. ¶Quarta vero die omnis populus congregatus in quadam conualle: de virtute & ſolatijs benedixit deum. Pro qua re etiam locus ipſe vocatur conuallis benedictionis. Exinde vero ducens exercitum ad hieroſo- 11.c.20 limam rex multis diebus ad hoſtias eſt conuerſus. ¶Igitur poſq̃ hanc oſtium eius vaſtationem alienigene gentes audierunt. omnes valde ſunt territi: deum eius auxiliatorem eſſe aperte videntes. Ioſaphat itaq; ex illo tempore cum magna gloria & iuſticia diuineq; pietatis amore degebat. ¶Fuit autem amicus achab filio iſraelitarum regis: cum quo communione facta in conſtructionem nauium

Audita ꝓphetę reuelatione ppls in terra ꝓſtratus deo gratias agit.

Terror mirabil ſup ammonitas q̃ ſe mutuis vulneribus occiderũt nullo penitus euadente.

Conuallis bñdictionis.

vt ad portum nauigaret in ophir Tharsis nequaq̃ animũ suum implere prę ualuit. quia naues prę magnitudine pierunt & ꝓpterea naues vlterius non instruxit. circa iosaphat igitur hęc sunt gesta. Achab autem filius regnauit in israel in samaria degens malignus homo & per oĩa similis vtriq; parenti et hieroboam qui prius iniquitatem fecerat. & populũ decipere inchoauerat. 3.r.c.22 D

Ochoziefilij impietas.

¶ HISTORIA QVARTI LIBRI REGVM HIC INCIPIT.

¶ Languescens Ochozias rex israel (qui de solario ceciderat) deum acharõ consuluit cuius nũcijs occurrens helyas de ydolatria increpans eam hunc lãguorem predixit nõ euasurum ad quem rex tribunũ cum quinquaginta armatis misit quos ignis de celo descendens (iperante helia) cõsumpsit. scdo iratus rex aliũ tribunũ cũ quinq̃ginta misit q (orãte helya) cũ suis eõsũptus est. tertius aũt tribunus a rege missus humilitate et verborũ vrbanitate heliam fecit descendere. eumq; ad regem adduxit cui propter peccata ꝓpinquã mortem nũciauit. quo mortuo regnauit frater eius ioram in malicia sĩlis annis duodecim quo tempore helias in paradisũ cum enoch translatus est. Cap.ij.

Rex moabitarũ regi israel tributa negat soluere

¶ Vmq; iam in regno secundum haberet annum rex moabitarum rebellauit ei: & tributa quę achab eius pater recipiebat ministrare cessauit. ¶ Contigit autem vt ochozias cum descenderet de superioribus domus suę: caderet. Et cum langueret: misit ad deum accarõ muscam. hoc erat enim nomen illi deo & consuluit de salute sua. ¶ Apparuitq; deus helye prophetę precipiens vt missis a rege nuncijs occurreret: eosq; requireret si deum proprium israelitarum populus non haberet: et ideo misisset rex eorum ad alienum deum vt de salute sua cõsuleret. simul & vt faceret eos ad regem reuerti: eiq; diceret q̃ non euaderet hunc languorem. ¶ Helia vero dei faciẽte precepta. adientes nuncij ad regem sunt continuo regressi: ammirantiq; reuersionis velocitatem & requirenti causam dixerunt occurrisse quendam hominem & prohibuisse quidem eos vlterius procedere: reuertentes nos autem tibi dicere ex mandato israelitarum dei: q̃ non possis ab hac egritudine liberari. ¶ Rege vero precipiente vt ei hominem qui talia dixerat indicarent. dixerunt esse virum hyrsutum & pellicea zona circundatum. ¶ Ille vero per hęc agnoscens helyam esse quem nuncij designabant misit ad eum tribunum & quinquaginta armatos vt eum adducerent. Tribunus autem qui missus fuerat inueniens helyam in montis vertice residentem petebat vt descendens veniret ad regem. quoniam ille iussisset. Qui si nollet duceretur inuitus. Cui helyas vt agnoscas me prophetam verũ exi stere descendens ignis de celo consumat et milites tuos & te. Et continuo veniens ignis flamma consumpsit & tribunum et qui cum illo pariter erant. ¶ Hac perditione regi denunciata nimis iratus ad helyam tribunũ alium cum totidem misit armatis. Qui cum venissẽt ad prophetam: credens se eum violenter adducere si noluisset sponte venire. orans iterum propheta: & eum sicut priorem fecit igne consumi. ¶ Agnoscens hoc rex etiam tertium destinauit. Ille vero cum esset sapientia & moribus valde mitissimus veniens ad locum vbi erat helyas ei nimis blande locutus est dicens q̃ inuitus regie iussioni parens veniret ad eum & priores non voluntarie sed coacti necessitate venissẽt rogabat q; vt qui cum eo venerant armatorum haberet misericordiam & descendens veniret ad regem. Helyas autem suscipiens mansuetudinem & verborum eus vrbanitatem descendens secutus est eum. ¶ Cumq; venisset ad regem ꝓphetauit ei dicens hęc sibi indicasse deum q̃ cum eum spreuisset quasi non esset deus & nonverè de eius languore predicere valuisset: ac misisset ad eum acharon vt consuleret: qualis ei terminus languoris accederet: ob hanc rem inquit cognosce te moriturum. ¶ Et ille siquidem transacto tẽpore sicut predixerat helyas extinctus est. cui successit in regno frater ioram: nam ipse sine filio mortuus est. Hic vero ioram par fuit achab malignitate: regnauit annis duodecim. homo iniqtate circa deum & impietate plenus. Nam relinquens dei sui culturam: deos venerabatur extraneos. Erat enim in alijs nimis acerbus & pessimus. ¶ Illo siquidem tempore helyas ab hominibus est ablatus: & vsq; ad hodiernam diem nullus finem eius agnouit. Discipulum vero sicut prediximus reliquit helisеum: De helya tantum & enoch qui fuit ante diluuium in libris sacris scriptum est quia sublati sunt: quorum mortem nemo cognouit. 4.r.c.2 E 4.r.c.2 & a.r.3 F 4.r.c.2

Habitus Helye prophetę. Ochozias misit ad helyam iuuenem tribunum & quinquagita armatos quos ignis de celo descendens (helya imperante) consumpsit.

¶ Tertius tribunus a rege missus humilitate & verborũ vrbanitate fecit helyã descẽdere & eũ duxit ad regem cui p̃dixit mortẽ propinquã ꝓpter pctã sua.

Sublatus helyas tẽpore ioram regis & translatus in paradisũ cum enoch.

Helias ab hominibus sublatus

¶ Ioram contra moabitas bellum parans iosaphat in auxilium vocat qui petitioni fauit secumq; regem idumeę duxit. Quibus contra moabitas per desertum idumeę tribus regibus ad bellum propẽrãtibus aque quoq; penuriam patientibus ioram ad deum clamat in angustia constitutus quem confortans iosaphat deiq; prophetam per exercitum requirens: nunciatum est illi heliseum helye discipulum hic adesse qui (tribus regibus ad eum de futura milicia consulendum venientibus, propter iosaphat iustum responsum dedit futuram contra moabitas prędixit victoriam. moabitę namq; aquam sanguini similem de ortu solis in torrente respicientes decepti: ipsos tres reges se inuicem peremisse estimati sunt. contra quos egressi prędictos reges eorum ciuitates sunt populati & agros & de-

ſperatus eorum rex filium primogenitum eleuans ſuper murum deo obtinuit holocauſtum quo cognito humana compaſſione cõpuncti reges miſericordiam habuerũt. Ioſaphat autem paulopoſt anno etatis ſexageſimo regni viceſimo quinto defunctus eſt cui ſucceſſit ioram filius eius. Capitulũ. iij.

A 4.r.c.3 ¶ Vſcipiens itaq; regnum Ioram contra regem moabitarum mouit exercitus. qui ſicut ſupra diximus ab eius fratre receſſerat dum patri eorum achab tributa ſolueret: ouium cũ lanis ſuis ducenta milia. ¶ Congregans ergo Ioram exercitum miſit etiam ad ioſaphat rogans eum olim eius patris amicum vt ſolatium contra ammonitas pugnaturo prẽberet: qui ab eius regni ceſſaſſent imperio. Tunc ille non ſolum ſe adiutorem eſſe cõpromiſit ſed etiam regem idumeę qui ſub eo erat compulſurum vt ei pugnaturus occurreret. Ioram autem talibus promiſſiõibus ab ioſaphat rege perceptis: ſumpto exercitu venit in hieroſolymam & dare nimis ab hieroſolymorum rege ſuſceptus eſt. Placuitq; eis vt itinera ad hoſtes per deſerta facerent idumeę. non credentes inimicis quia ex inde fieri potuiſſet inuaſio. ¶ Tres ergo reges ab hieroſolymis properabant. Hoc 4.r.c.3 eſt rex hieroſolymorum. & iſraelitarum. & idumeę. Et dum ſeptem diebus peragraſſent iter ad inopiam aquę exercitus & iumenta venerunt cum duces eorum ignorantia itineris oberraſſent: & omnes hic quidem erant in anguſtia conſtituti. prẽcipue tamen ioram: qui nimia triſtitia faciente clamauit ad dominum quia malifacientes deduxiſti tres reges vt ſine bello tradantur regi moabitarũ. Quẽ ioſaphat confortabat cum eſſet iuſtus. Qui mittens in omnem exercitum requirere prẽcepit ſi quis B in eo eſſet dei propheta: vt per eum voluntatem dei cognoſceret & quid faciendum eſſet audiret. Et dum quidam famulus ioram dixiſſet vidiſſe ſe illic helyę diſcipulum helyſeum filium ſaphat: tũc tres reges monente ioſaphat ad eum pariter venerunt. Dumq; ad prophetę veniſſent caſtra habebat autem habitaculum ſuum extra tabernaculum conſtitutum conſulebant eum de futura militia: prẽcipue tamen ioram. Qui dum diceret vt illi moleſtus non eſſet ſed potius ad prophetas patris ſui matriſq; properaret quos illi venerarentur quaſi illi veri eſſent rex rogabat & ſupplicabat vt propheta ret & eos a periculo liberaret. Illo vero iurante per deum quia non reſponderet niſi propter ioſaphat ſanctum & iuſtũ. deducto ad mediũ quodã hoie ſciẽte pſallere diuinitus inſpiratus prẽcepit regibus vt in torrente multos lacus effoderent dicens. Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flante. neq; imbre diffu 4.r.c.3 ſo videbitis fluuium aqua plenum ita vt homines & iumenta vbertatis poculo ſatientur idq; vobis non ſolum deus donabit ſed etiam hoſtes ſuperabitis & vrbes moabitarum munitiſſimas capietis. & arbores quidem incidetis pomiferas & vaſtabitis prouinciam fontes autem fluuioſq; damnabitis. ¶ Hęc dicente propheta: altera die priuſq; ſol oriretur: torrens vehemẽter influxit. Contigerat enim vt tribus diebus in idumea vehemens imber effunderetur. ita vt exercitus iumentaq; abundantia nimia irrigarentur. ¶ Cumq; audiſſent moabitę tres reges per deſertum contra ſe veniẽtes collecto ex 4.r.c.3 ercitu rex eorum iuſſit vt montana exercitus eius aggrederetur ne latenter hoſtes prouiciam inuaderent. ¶ Et cum non eſſet hebręorum a moabitis procul exercitus reſpicientes moabite de ortu ſolis C aqua in torrente ſanguini ſimilem ſuſpicati ſunt vt ſe tres reges inuicem peremiſſẽt & fluuius eorum ſanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuiſſent: petierunt a rege ſuo vt eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret. Et impetu facto: quaſi ad diuitias prẽparatas ad inimicorum caſtra tetenderũt alias venerũt & ſpe ſua decepti ſunt. Nam circũdantes iſraelitas: alij quidem eorum perẽpti: alij vero per vniuerſã prouinciam ſunt diſperſi. Tres ergo reges ingredientes moabitarum ciuitates & eas ſubuerterunt: & agros eorũ depopulati ſunt & vehementer exterminauerũt: replentes eos ex lapidibus torrentum & arbores optimas abſciderunt: & fontes aquarũ pariter obſtruxerũt: ac muros vſq; ad fundamenta deposuerunt. ¶ Rex autem moabitarum dũ perſecutionẽ & obſeſſionem nimiã pateretur & videret ciuitatem capi poſſe. impetũ fecit cum ſeptingẽtis viris vt inter hoſtiũ caſtra quo poſſet effugeret. Qđ 4.r.c.3 tamen implere nõ potuit. Nã ad quendã locum veniens valde munitũ dũ fugere non valuiſſet reuerſus in ciuitatem opus deſperationis & crudelis neceſſitatis impleuit filiũ namq; ſeniorem qui erat ei ſucceſſurus in regnum eleuans ſuper murum ita vt a cunctis hoſtibus videretur: deo obtulit holocauſtũ. Reges autem videntes hoc factum eius neceſſitatis: habuerunt miſericordiã & humana compaſſione detenti obſeſſionem ſoluerunt & ad propria remeauerunt. ¶ Ioſaphat autem reuerſus hieroſolymam in pace degebat. Et cum paucum temporis poſt illud prẽlium vixiſſet defũctus eſt. Qui vixit quidem annis numero ſexaginta: imperauit quinq; & viginti magnificamq; meruit in hieroſolymis habere ſepulturã ſimiliſq; fuit magnorũ operũ dauid. Reliquit autem filios multos. ſucceſſorem vero ſeniorẽ filium ioram. Is autem nomen habebat fratris matris ſuę: regis iſraelitarum filij achab.

¶ Actus helyſei laudabiles primo de olei multiplicatione qua grauata vidua debitis creditoribus ſatisfecit prędixit quoq; ioram ſirorum regem contra ipſum moliri inſidias. Quos cognito Adadus rex contra prophetam exercitum mittit quod miniſtro ſibi nunciante hoſtes ſpernens ſeruo ſpẽ

Ioram belli cõtra moabitas parans ioſaphat in auxilium vocat qui ſibi fauit ſecum regẽ idumeę ducens.

Tres reges contra moabitas aquę penuriam i deſerto ab errãtes perpeſſi ſũt. Ioram ad deum clamat.

Helyſeus noluit reſpondere niſi ppter ioſaphat iuſtum.

Pophetia helyſei de futura victoria cõtra moabitas.

Cõgreſſus exercitus moabitarũ contra hebreos Aq̃ ſanguini ſimili decepti moabite eſtimãtes tres reges ſe inuicẽ peremiſſe.

Mors ioſaphat anno etatis. 60. & regni. 25. cui ſucceſſit ioram filius.

habere precepit & inter medios hostes helyseus veniens: eorum obcecatis aspectibus: quem quererent interrogauit ipsosq; ad ioram regem in samariam deducens clausis ciuitatis ianuis orante deo aperti sunt oculi eorum qui refecti salui remittuntur ad propria. Capitulum. iiij.

Actus helisei p phete & primo de multiplicatione olei q̃ vidua grauata debitis satisfecit creditoribus suis.

UEniens autem de regione moabitide rex israelitarum in samariam habebat helyseum sicut prophetam: cuius actus volo narrare. Sunt enim valde precipui & historia digni: sicut ex libris sacris datur agnosci. Ad hunc enim cum accessisset vxor abdie dispensatoris achab eiq; dixisset q̃ non ignoraret quando vir eius liberasset a morte prophetas. Dum requisiuit achab vxor hiesabel eos occidere: & contracto debito cẽtum ex eis occulte pauisset: & post eius mortem creditoribus vrgeretur atq; eius filij ad seruitium deducerentur: ob hanc rẽ rogabat vt eius mariti misereretur operibus & aliquod solatium ad necessitatem preberet. Qui dum requisisset si quid haberet in domo aliud nihil esse respondit: nisi paruum vas olei. Tũc propheta precepit vt multa vasa sibimet a vicinis commodaret vacua & clausis ianuis domus sue ex illo oleo in omnia vasa diffunderet: quia ea deus cuncta repleret. quod dum mulier fecisset & eius filij vnumquodq; vas obtulissent: dum completa fuissent omnia & nullum vacuum remansisset veniens prophetam nunciauit hoc ei. Ille vero consilium dedit vt oleum venderet: & precium creditoribus daret: & ex ipso olei precio quod remaneret. ad alimentum filiorum efficeret hoc ergo modo helyseus mulierem a debito liberauit. Inter hec autem misit helyseus ad ioram monens vt custodiret quendam locum in quo esse syrorum volentium eum occidere dicebat insidias. Tũc rex ad venationẽ preparatam nequaq̃ egressus est obediens verbo prophete. Adadus autem syrorum rex dum se vidisset fuisse deceptum quasi aliquis hominum eius ioram regi sua prodidisset consilia indignatus velut proditores secretorum regis occidere minabatur: cum vtiq; hoc nulli alio nisi illis tantummodo credidisset. Et dum ei quidam presentium dixisset: ne falsa opinione teneretur nec crederet quem aliquis inimico eius consilium prodidisset sed helyseum prophetam omnes regi factas insidias prodidisse: misit requirens in qua ciuitate helyseus habitaret. illi vero qui missi fuerant reuertentes: indicauerunt eum in dothain vrbem commorari. Tunc itaq; adezer qui & adadus misit ad ciuitatem multum nimis exercitũ equestrem simul ac curruum vt caperent helyseum. Qui tota nocte circumeuntes ciuitatem nihil egerũt ¶ Die siquidem facto cognoscens hoc prophete minister quia hostes eum comprehendere niterẽtur prophete quod agebatur indicauit. Ille vero de auxilio dei securus cõtemnebat hostes ministrũq; metuentem: crebro fiduciam habere precepit. sperans quoniam ostenderet deus virtutis sue potentieq; presentiam. Tunc deus prophete orationes exaudiens multitudinem curruum & equorum & armatorum helyseum circunstantium vt minister videret ostendit ita vt ille (remoto timore) illa visione cõfortatus astaret. ¶ Post hec autem helyseus rogabat dominum vt etiam aspectus hostium obcecaret & nebulam eis immitteret: per quam eum inspicere non valerent. Quo facto: veniens iter medios inimicos requisiuit quem quererent. Illis autem se pphetam helyseum querere respondentibus promisit se eum traditurum. si ad ciuitatem in qua esset ille: sequerentur. Qui precedentem prophetam: deo scilicet eorum mentes obcecante: cum festinatione sequebãtur. ¶ Tunc helyseus deducens eos in samariã ad regẽ ioram: precepit vt clauderẽtur porte & regis exercitus circa syros staret. Quo facto rursus orauit dominum vt hostium oculos aperiret & caliginem ab eis auferret. Tunc repente ab illa cecitate reuocati inuenerunt se inter medios inimicos existere. Et obstupescẽtes sibi in nimia angustia sunt constituti qualis vtiq; potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. ¶ Tunc rege ioram consulente prophetam si eos iaculari precepisset hoc quidem prohibuit fieri helyseus dicens iniustum esse: qui lege bellica non capiuntur: occidi illos autem nihil mali fecisse in illius prouinciam sed nescientes ad eum venisse virtute diuina. Deditq; consilium vt & hospitalem eis preberet: & mensa eius sine lesione fruerentur. Ioram vero obediens prophete dũ conuiuia prebuisset opulentissima syris: dimisit eos ad propriumremeare regnum.

Predixit helisẽus ioram regis syrorũ insidias vnde indignatus adadus rex contra prophetam exercitũ mittit. Nũciat helyseo minister suus hostes in eum irruere qui & hostes contemniens seruos pem habere precepit.

Helyseus (hostium obcecatis aspectibus) veniens iter medios hostes quẽ quererẽt requisiuit. Helyseus (firis iter medios hostes astantibus: deum rogauit & illi apperti sunt oculi qui refecti salui dimittũtur

¶ Adezer syrorum rex miraculum pridem ammiratus metuẽs helyseum iam non latenter sed palam ioram impugnare disponens exercitum contra eum mittit & ipsum in samaria clausum obsedit vbi maxima fames vrgente caput asini octoginta argenteis vendebatur. matresq; filios comedebant vnde iratus rex helyseum: quia deum complacaret: occidi mandauit vnde tamen postea penituit & veniens helyseus in breui ciborum copiam promittit incredulo quoq; cuidam principi penam predixit. Terror itaq; diuinitus contra syros immissus qui confusi relictis in castris diuitijs extra fugerunt. Cumq; leprosi extra ciuitatem manentes & propter famis necessitatem ad hostium castra venientes ipsos fugisse cognoueunt obsessis in ciuitate nunciauerunt: qui missis exploratoribus: prophete veritatem cognouerunt in ciborum abundantia & increduli pena qui conculcatus a turba mortuus est.

Capitulum quintum.

Dis vero redeuntibus & quę prouenerant: indicãtibus ammiratus adezer inopinabilem Israelitarum dei prẽsentiã atq; virtutẽ pariter & prophetã cui sic adesset diuinitas: latẽter illi nequaq; voluit contra regẽ israelitarum aliquid attentare metuens helyseum ioram vero palam impugnare dispoſuit multitudine militię & exercitus sui magnitudine se credẽs hostibus prẽualere. Castra siquidem metatus est cũ magna virtute cõtra iorã. Qui credens nõ se sufficere ad resistendũ syris semetipsum in samaria clausit: de murorũ confisus munitione. adezer aũt cogitãs quia & si nõ posset machinationibus capere ciuitatem tamẽ inopia ciborum samaritas obstringeret ad ciuitatem accessit. ¶ Et tanta fuit apud ioram necessariorũ inopia: vt propter magnitudinẽ famis in samaria octoginta argenteis numismatibus caput asini venderetur: quinq; vero argẽteis numismatibus sextarium fimi columbarũ pro sale cõpararent hebrei. Timebatq; ioram ne ꝓpter famẽ ciuitas traderetur inimicis & muros quotidie circuibat atq; custodes ne quis ab eis occultaretur intus: & actus ciuitatis hostibus indicaret. ¶ Quod dum faceret quadam die clamante aliqua mulier domine miserere ꝑputans eã aliquid cibi petere iratus maledixit ei per dominũ dicens nec aream tibi esse nec torcular: vnde ei aliquid posset prestare. Cumq; nihil horũ dignaretur audire: iussit vt loqueretur atq; diceret quecũq; vellet. Tũc fecisse se dixit cũ altera muliere vicina & amica sua hãc pactionem vt quoniã fames talis esset & inopia: interficerent filios suos vtreq; masculos & singulis diebus comederẽt eos. Et ego inquit meũ occidi. & prẽterito die ambę meũ comedimus. Hęc aũt non vult hoc facere sed pactũ transcẽdit & filiũ suũ ne comedatur abscõdit. ¶ Hęc dum audisset ioram vehementer afflictus est: & scissa veste crudeli voce clamauit. deide iratus helyseũ prophetã occidere voluit quia non supplicaret deo. cum potuisset omnes hoc modo a malis prẽsentibus liberari. Et repente misit qui eius caput auferret. Ille siquidem ad necẽ prophetę pergebat helyseũ vero ira regis non latuit. Sedẽs aũt in domo sua cũ discipulis indicauit eis quia ioram filius homicidę misisset qui eius caput auferret. Sed vos inquit dum venerit qui missus est & intrauerit ianuas obserantes alias obseruantes claudite eumq; paululũ retinete. Securus nãq; est veniẽs ad me rex eo ꝙ eum penituerit sui prẽcepti. Tunc illi helysei prẽceptũ fecerũt. ¶ Ioram vero penitentia ductus ob irã suã circa prophetã & metuens ne eũ qui missus fuerat occideret. festinauit vt necẽ prohiberet & prophetam a morte reduceret veniẽsq; culpat eũ: cur a deo malorum prẽsentium absolutionem minime postularet. Sed sic eos perire despiceret. ¶ Helyseus aũt altera die ea hora qua venerat rex ad eum ꝓmisit magnã copiã ciborum affuturam ita vt venderetur in publico duobus siclis satum simile & vno siclo ordei satum. Hoc autẽ dictum & ioram & qui cum eẽrant vertit in gaudium prophetę namq; nõ poterant discredere propter rerum prẽcedẽtium veritatem: inopiamq; illius diei atq; miseriam spes iam futurę abundantię leuauit. ¶ Princeps autem tertię partis cum regi amicus esset supra quem tunc rex incumbebat incredibile est inquit propheta quod dicis. Et sicut ipossibile est vt de catharactis celi ordeum pluat deus autem similam: ita non potest credi quod ad te nunc dicitur adimpleri. Ad quem propheta. Hęc inquit videbis hoc modo fieri sed non gustabis ex eis. Que scilicet sic ab helyseo fuerant prędicta completa sunt. ¶ Lex igitur erat in samaria vt habentes lepram & qui a tali passione nõ essent mundi corpore extra ciuitatẽ manerent. Quatuor igitur viri propter hanc causã manentes ante portam: cum nullus eis aliquid propter necessitatem famis afferret & in ciuitatem ingredi propter legis mandata non possent: quibus vel si liceret ingredi pro fame ibidem necarentur: cogitarũt inter se dicentes quia si illic manerent propter inopiã deperirẽt & propterea tradere se hostibus magis eligerent. qui aut parcendo aut necando famis eos necessitate liberarent. Hoc consilium inter se cõferentes alias cõsumãtes nocte ad castra hostiũ deuenerunt. Incipiebat aũt iam deus terrere & cõturbare syros: & sonũ eis curruũ & armorũ inferre tanq; exercitus grandis super eos accederet: & paulatim turbarũ fragor eorum auribus increparet. Qui ita repẽte tubati sunt vt relinquentes castra ꝓpria cõcurrentes ad regem dicerent quia ioram rex israelitarũ conducto solatio regis egyptiorũ & isularũ super eos accederet quibus venientibus sonum tubę venientis audirẽt. Hęc eis dicentibus etiã adezer cum ad aures eius sonus similis aduenisset populo credidit & cũ multa turba atq; confusione relinquentes in castris equos ãtq; iumẽta vniuersasq; diuitias repẽte cõuertũtur ad fugam. ¶ Leprosi autẽ qui discesserant a samaria ad castra syrorũ venientes. & in eorum tabernaculis multum silentiũ tacitumitatẽq; reperientes. ingressi in vnum tabernaculũ. dum nullum prorsus inspicerent. comedentes atq; bibentes portantesq; multas vestes & aurũ extra castra celantes deinde i aliud tabernaculum accedentes similiter & exinde res placitas sibi sumentes dũ hoc quater fecissent & nullus eos omino videret. arbitrati hostes abscessisse culpabãt semetipos cur iorã regi hoc minime nũciassent. Tũc illi veniẽtes ante ciuitatis murũ & custodes clamãtes indicauerũt eis quę de hostibus cõtigissent. Illi aũi hęc regis custodibus nũciauerũt. A quibus audiẽs hoc iorã euocauit amicos suos & prȩcipes qui

A 4.r.c6

4.r.c6

B

4.r.c6

4.r.c6

4.r.c7

C

4.r.c7

Exercitus regis syrorum contra iorã qui semetipsum in samaria clausit.

Maxima fames in samaria vt octoginta argenteis caput asini venderet & quinq; argenteis sextarium fimi columbarũ pro sale.

Iratus rex iussit helyseum occidi quia non supplicaret deo vt liberaret populus ab obsidiõe.

Penitet iorã qa mandauit helyseum occidi.

Helyseus ꝓmittit ciborum copiam i breui futuram.

Incredulo principi super quem tunc incũbebat rex prędicitur pena.

Lex samarię de leprosis extra vrbem manẽtibus

Terror diuinitus contra syros immissus fugerunt confusi relictis diuitijs suis in castris.

bus hit pro insidijs arte callida syrorum discessisse regem.eo q̄ desperaret fame capi potuisse ciuitatē vt quasi fugientibus illis & egressis ad direptionem castrorum nostris latenter irruerent.& interfice D
rent: & ciuitatem pariter deuastarent vnde vos inquit moneo vt custodiatis ciuitatem & nusquam abire temptetis:hostes fugisse credentes. Tunc dicente quodam optime quidem arbitratum a rege et consilium dante vt duo equites vsq; ad iordanem fluuium mitterentur.qui cuncta perquirerēt vt si illi quidem capti ab insidijs hostium deperirent:securitas exercitui fieret ne cuncti aliquid simile

Exploratores mittuntur ꝓ certificatione fugę syrorum.

sustinerent:pereuntes autem paucos anunciarent cum his quos vastauerat fames. ¶Hoc dictum dū placuisset regi exploratores misit. Qui euntes castra quidem inuenerunt hostibus vacua:locum vero plenum cibis & armis:quę reliquerant vt leues essent ad fugam. Hęc autem dum rex audisset ad direptionem castrorum misit exercitum. Qui nihil vile tulerūt nec paruum sed aurum multum & argentum gregesq; mulos iumentorum frumentorum & ordei multa milia quantum in somno se videre credebant: quo facto a malis pristinis liberati maximam copiam habuerunt duo sata ordei sicli

Verificatio prophetię helysei ꝺ abundantia ciborum post tantam famem.

vno & satum simile duobus siclis.secundum prophetiam hominis dei helysei. Satum itaq; fert modium vnum semis italicum. ¶Horum itaq; bonorum solus ille princeps tertię partis quem prędiximus potitus non est. Nam constitutus a rege vt staret ad portam quatenus turbā moderate ad egressum ciuitatis emitteret ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent:quod q; alios pati prohibebat ipse sustinuit & hoc modo ne gustaret ex his quę fuerant prophet̄a defunctus est helyseo prędicente mortem eius:dum ea quę vbertate ciborum ille prophetauerat.solus iste non crediderat.

¶Afflictus langore rex syrorū fidelē azahel nunciū cū muneribus ad helyseū mittit vt sciat si egritudinis periculū posset euitari cui regis mortē flens helyseus (pręuidente illo quę populus israel post mortē regis esset passurus) nunciauit & azahel famulū post illū regnaturū qui ad regē veniens nūciauit quidē bona sed eū laqueo vinciēs strangulat & regię potestatis obtinuit apicem. Capitulum.vi.

Afflictus syrox rex corruit i langorē & azahel fidelem nuncium ad helyseū mittit cum muneribus vt sciat si egritudinis periculā posset euitari.

ADezer autē syrorū rex dū venisset in damascum & agnouisset quia diuinitas ei & exercitui timorē imisisset & fugā:& nō inuasione hostiū fuisset factum nimis afflictus eo q̄ ita deū haberet iratum:corruit in langorē. Illo siquidē tēpore dū propheta helyseus venisset in damascū cognoscens hoc adezer fidelissimum seruulorū azahel noie misit vt ei occurreret & dona portaret prępiens ab eo requiri si egritudinis eius periculū posset euitari. Azahel itaq; cum quadraginta camelis queq; forent optima & prętiosa in damascena prouicia ex domo regia dona regia portabat.& veniēs ad helyseum & decenter salutans ait missū se a rege adezer ad eū vt dona portaret & de eius languore cōsuleret:si euadere posset. propheta vero iussit azaheli vt nihil ei mali nūciaret:dixit autem regē moriturū esse. ¶Et famulus quidē hęc audiens cōtristabatur/helyseus autē flebat & multas lachrimas fundebat:p̄uidēs quę populus passurus esset post mortē adhereri. Dūq; azahel causam eius cōfusionis inquireret:defleo inquit populum israelitarū dolēs in his malis quę passurus est abs te. Interficies em̄ optimates eorū & munitissimas ciuitates incēdes & parvulos lapidibus illisos crudeliter trucidabis:& mulieres pueros i vtero habētes seua morte dirūpes. Azahel vero dicēte quę mihi virtus est.vt per me talia possint prouenire: ait sibi deū indicasse quia regnaturus esset in syria. ¶Azahel itaq; veniēs ad regē:illi quidem nunciauit bona/altera vero die infuso laqueo vinciens eū illum quidē strangulauit: ipse vero apicē regię potestatis obtinuit. Erat enim vir efficax.& multa syrorū & populi damascenorū deuotione florebat:ita vt hactenus & adezer & ipse azahel qui post eū regnauit quasi dij colerētur propter beneficia & tēplorū edificia.quibus damascenorū exornauerant ciuitatem. Isti namq; quotidie soli in pompa quasi pro honore regio deferūtur & syri de eorum antiquitate gloriantur ignorantes quia sunt nouelli.& non habent isti reges vltra mille annos & cētum.

4.r.c.8 E

4.r.c.8 F

4.r.c.8

¶Ioram rex hierosolymorum (mortuo adezer rege syrorum) in pace gaudens populum docuit ydolatrizare & idumeos a regno iuda persequitur vicinos occidens ad quem helyas epistolam mittens mortem sibi propinquam & vituperabilem significauit cuivt sibi nunciauerat propheta accidit & mortuus regali primatus est sepultura. Capitulum septimum:

Malicia ioram regis iuda.

IOram vero rex israelitarum audiens adezer esse defunctū a timore & formidine quā propter eum habebat aliquo modo respirauit & pacem gratanter excepit. Igitur ioram hierosolymorum rex qui & ipse quidem sicut prędiximus hoc nomen habebat rerū apice potitus:mox ad necē fratrum suorū & patermorū amicorū pariter & principū cōuersus est:& malitię suę hoc fecit initiū. In qbus malis nil differēs a regibus populi q añ eū iniquitatē fecerūt i solēnitatibus hebręorū & religiōe diuina docuit quo vulgus & i alijs esse malū & extraneos adorare deos p gotholiā alias athaliā achab filiā cōiugē suā. et deus qdē ꝓpter dauid regis ꝓmissionē noluit genus eius extermiare. ioram vero nihil p̄termittebat quo minus aliquid quotidie nouę impietatis efficeret & q̄ non vastatione patrie traditiones attenderet

4.r.c.8

4.r.c.8

Notantur

¶Illo siquidem tempore recedentibus ab eo idumeis:& primo quidem interficiẽtibus eum regem
A qui erat eius patri subiectus & cõstituentibus quem ipsi voluerãt iorã cum equitibus suis & curribus
4.r.c8 noctanter venit in idumeam:& eos quidem qui vicini eius regno esse videbantur occidit:lõgius nõ
abiit.Nihil tamen dum hoc modo fecisset vtilitatis exibuit. Nam omnes ab eo recesserunt: simul &
qui prouinciam labennam alias lobennam habitabant. ¶Erat autem ita vesanus vt etiam populũ
cogeret in excellentissimos montes ascendere:& deos alios adorare.¶Cumq; hec ageret & omnino
leges patrias a sua mente repelleret delata est ad eum ab helya propheta epistola in qua pãdebatur
magnam eum penam fore passurum quia patrum suorum non esset imitator.sed israelitarum seque-
retur regum impietatem insuper &cogeret tribum iuda & ciues hierosolymitas relinquentes sancta
patria ad ydola cõuenire quę rex achab in suo regno fecisset.& quia fratres suos iteremisset & bonos
viros & iustos pariter occidisset.Supplicũq; qđ pro his susceperus esset propheta i litteris indicabat
id est cladem populi & corruptionem vxorum regis & filiorum & quia ipse quoq; moreretur egritu-
dine longa nimis confectus visceribus propter nimietatem internę corruptionis effusis itavt videret
B suam calamitatem.nec posset vllatenus subuenire.Et hęc quidẽ epistola significabat helyę. ¶Post
4.r.c8 breue siquidem tempus exercitus arabum iuxta ethiopiam habitantium & alienigenarum ioram re
gnum aggressi sunt & prouinciam vastauerunt & regis domum insuper & filios occiderunt pariter&
eorum vxores. vnusq; solummodo filiorum eius noie ochozias hostes effugiens derelictus est. Qui
post hãc calamitatem prędictum a propheta languorem incurrens multo tempore fatigatus diuini-
tate eius viscerib⁹ immitente miserabiliter superna indignatione defunctus est:cũ viscera sua diffu
sa videret.Quẽ etiã mortuum populus multis cõtumelijs afficeret:& vt reor credentes ita mortuum
ira diuina peremptũ fuisse.nec exequijs regalibus eum fecere dignum nec in paternis sepelire monu
mẽtis nec alium ei exhibuerunt honorẽ:sed velut priuatum tumulo tradiderũt.Qui vixit annis qua
draginta:regnauit octo tradidiq; principatum eius hierosolymorum populus filio eius ochozie.

¶Leso ioram israel rege in bello cõtra syros hieu rex ab helysei discipulo inungitur ad exterminan
dũ domũ achab qui & a populo est confirmatus qui & ioram regem a ciuitate iezrael fugientẽ occidit
eius corpore in naboth agrũ proiecto fugientẽ quoq; ochoziã vulnerauit & iezabel de turri precipita
ri iussit cuius corpus a canibus est deuoratũ oẽsq; achab filij a samaritanis iubẽte hieu decapitati sũt
sed & fratres ochozię occisi sunt & pseudo prophetis ab eo occisis baal tẽplum concremauit.Ca.viij.
4.r.c8 IGitur ioram rex israelitarum post mortem adezer sperãs ramoth ciuitatem se capere & eã
syris auferre.cum magno apparatu castrametatus est super eos.In qua oppressione a quo-
dam syro non mortifere sagittatus abiit in ciuitatem iezrahelem vt vulnus suum positus in
ea curaret directo in ramatha alias ramoth omni exercitu simul & duce hieu:qui fuit filius amessi a-
4.r.c9 lias nausi vt post curam reuerteretur ad pugnam.¶Helyseus vero propheta vnum discipulorũ suo
rum dato ei sancto oleo misit in ramatha vt vngeret hieu eiq; diceret quoniã eum regẽ diuinitas ele-
C gisset:cui & alia pariter indicaret precipiens ei vt sub modo fugę faceret iter quatenus illic cũctos p-
ficiscẽdo lateret.Qui dum venisset in ciuitatem hieu quidem inuenit cum principibus militum resi-
dentem in medio sicut ei prędixit helyseus.Et accedens ad eum ait se quędam ei fore dicturũ.Qui
dum surrexisset & in cubiculum eum secutus fuisset:seorsum sumens eum oleo caput iuuenis infudit
dicens a deo vnctum eum regem ad achab generis peremptionem & ad vindicandum sanguinem
prophetarum qui ab iezabel nequiter fuisset effusus:vt domus eorum sicut hieroboam nabathei &
baasa propter impietatem propriam radicitus deperiret & nullum semen de achab genere remane
ret.Et cum hoc dixisset de cubiculo protinus exiliuit ne ab aliquo in exercitu videretur.¶Hieus au
tem venit ad locum vnde surrexit:& cum alijs principibus residebat.Quibus requirẽtibus vt eis di-
ceret cur ad eum venisset inuenculus insuper &vesanum eum dicentibus recte inquit iudicastis.nam
4.r.c9 verba vesanię locutus est.Quibus festinãtibus vt ea audirẽt atq; rogãtibus ait eum dixisse quia ipse
fuerit a deo relictus rex.Hęc itaq; cũ dixisset vnusquisq; se exuẽs qđ habuerat vestes proprias ei sub
sternebãt.Et mittẽtes tubas hieu regẽ esse clamabãt.Ille vero exercitu cõgregato pergebat ad ioram in
ciuitatẽ iezrahel in q̃ sicut p̃dixim⁹ pro vulnere curãdus abierat qđ ceperat cũ obsideret ramatha.
4.r.c9 Cõtigit aũt vt eo tẽpore hierosolymorũ rex ochozias veniret ad ioram:erat eñ filius fororis eius sicut
iã diximus vt visitaret propter vulnus qđ in obsessiõe acceperat.Hieus aũt subito volẽs sup ioram true
re:rogauit vt nullus militũ descẽdẽs regi ioram quę gesta fuerãt nũciaret.dicẽs hanc esse maximã eorũ
circa se deuotionẽ si eũ regẽ hoc ordine demõstrarẽt.Ille vero i his quę fuerant dicta gratãter itinera
cõseruabãt:ne quis latẽter pergẽs quod gestũ fuerat indicaret.Et hieus quidẽ sumptis equitibus ele-
ctis sedẽs in curru ibat ad iezrahel. ¶Cũq; proximus fuisset ciuitati:explorator quem rex constitue
rat ioram vt ad ciuitatẽ venientes inspiceret:videns cũ multitudine veniẽtẽ hieu:nũciauit ioram regi

Recedẽtes idu
meosa regno ia
da persequitur
ioram sibi vici-
nos occidens.

Mors ioram re
gis hierusalẽ vi
tuperabilis & af
flicto nimia fue
familię qui etiã
regali priuatus
sepultura.

Mortuus ioram
anno etatis qua
dragesimo & re
gni octauo cui
successit ocho-
zia filius.

Ioram rex israel
contra syros prę
lians leditur.

Vnctio hieu in
regẽ israel a di-
scipulo helysei
ad exterminan
dũ domũ achab

Confirmatus
hieu i regno pa
tricipes bellum
parat contra io-
ram filiũ achab.

videre se equites venientes. Ille vero repente aliquem mitti iussit equestriū qui ei occurreret. & quis esset agnosceret. Qui dum venisset ad hieu: de exercitu requisiuit dicens a rege se esse missū. At ille nihil de his respōdens: sequi se iussit requirentē. Quod dū explorator vidisset: indicauit ioram quia qui fuerat missus equestris mixtus multitudini veniret vna cū eis. Iterum rege mittēte etiā aliū hoc eū facere hieus imperauit. ¶ Quod dum explorator ioram indicasset. nouissime in curru ipse conscendens cū ochozia hierosolymorū rege in occursum eius egressus est. Hieu autē cū multa moderatiōe & disciplina agebat iter. Cūq; ioram venisset in agrū nabuthei: requirebat si in exercitu omnia recte gererentur. Et cū ei hieu amarissime malediceret: matrēq; eius venificā meretricēq; clamaret metuēs rex & nihil eū cogitare quod esset salubre credēs cōuerso curru suo vt poterat fugiebat dicens ad ochoziā: ea q; insidijs & dolo fuisset captus. Hieu autē sagittā post eū mittēs eius cor suo iaculo penetrauit Et ioram quidē repente cadens. flexo poplice animā deliquit. ¶ Hieu autē continuo iussit vadacro principi tertię partis vt corpus ioram proiceret in agrū nabuthei alias naboth & recordans prophetiā helyę quā patri eius qui fuit interfector nabuthei prędixerat quoniam & ipse & eius genus in illo agro perirēt. ¶ Hęc enim cum sederet tunc post tergū curtus achab. audisse se: propheta narrante: dicebat q; etiam secundum illius prouenit eloquiū. ¶ Igitur cadente ioram metuens ochozias de sua salute. currum in aliam itineris partem conuertit: credens qualiter effugeret hieu. Ille vero persecutus est: eum ad quendā ascensum comprehendēsq; sagittam eadē missa eum percussit. Qui derelicto curru ascendens in equo fugit hieu in magedon ibiq; curandus post paucum vulneris illius tempus & ipse defunctus est portatusq; in hierosolymam. illic sepultus est cum regnasset annovno. Fuit enim malignus & plus valde q̄ pater eius. ¶ Cum autē hieu intrasset in iezrahelem vrbem hiezabel ornata stans supra turrim. bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille vero respiciēs ad eam quę esset interrogauit. & descendentem ad se venire precepit. Nouissime vero eunuchis imperauit vt eam de turri deijcerent. Quę dum precipitata fuisset murum sanguine suo aspersit: & concultata equorū pedibus expirauit. ¶ His ita gestis hieu ingressus palatium cum suis amicis semetipsum reficiebat & illos conuiuijs alijsq; rebus. Precepitq; famulis qui iezahel peremerant: vt eam propter decus generis sepelirent. Erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inuenerunt nisi tantum modo summitates manuum & pedum: aliud vero totum corpus a canibus est absūptum. ¶ Hęc audiens hieu helyę prophetiam nimis obstupuit. Is enim in iezabel prędixerat hoc eam interitu fore perituram. ¶ Interea dum achab filij septuaginta in samaria nutrirētur. misit hieu duas epistolas principibus samaritanorum dicens vt fortissimum filium achab constituerent regem cum & currus haberēt multos & equos & arma ad militiam & ciuitates munitas. Quod dum facerēt: domino suo repensarent. Hęc autem scripsit: volens samaritanorum mentes agnoscere. Relegentes vero litteras has principes ac pedagogi timuerunt & cogitantes q; nihil possent contra eū facere qui magnis duobus prealuisset imperijs: scripserunt profitētes se eum habere dominum & facere quę cunq; preciperet. Ille vero ad hęc rescripsit precipiens vt si obedirent ei filiorum achab abscidētes capita destinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum iusserunt vt occidentes eos capita eorum abscinderent & mitterent ad hieu. Hęc illi nihil resistentes egerunt. & cōponentes in quibus dā vasculis de vimine factis: eorū capita destinarūt. ¶ His autē allatis ad hieu cum amicis cenantem nunciatum est q; capita filiorum achab viderētur esse deleta. Qui iussit ante portam ex vtraq; parte ex eis aggeres fieri. Factoq; die ad ea videnda processit. Et inspiciens dicere cepit ad populum. quia ipse quidem cōtra suum dominum militasset & illum peremisset. Hos autē omnes non ipse peremisset eosq; cognoscere deposcebat de generatione achab quia omnia secundū dei prophetiam fuerāt gesta & domus eius sicut helyas prędixerat deperisset ¶ Cūq; necasset eos qui apud iezrahelitas ex achab genere sunt inuenti: cum equis ad samariam pperabat. Pariter aūt inueniens aliquos fratres ochozię hierosolimitarū regis interrogauit eos quo properarent. Illi vero dixerunt quia veniūt vt ioram salutarent. & regem suum ochoziam: nescientes q; ab eo ambo occisi fuissent. hieu autē eos comprehensos precepit occidi. Erant enim numero quadraginta & duo. ¶ Post hęc occurrit ei vir quidā bonus & iustus ionadab oli amicus eius. Qui cū salutasset eū cepit laudare eo q; oia cū dei voluntate fecisset & achab genus exterminasset. Hieu aūt rogauit vt ascēdēs in currū ad samariā cū eo veniret ei se demōstraturū dicēs q; nulli parceret malignātiū sed & falsos pphetas & falsos sacerdotes & suadētes plebi vt magni quidē dei religionē desererēt & extraneos adorarēt ipe puniret cū esset vtiq; optima nimis hęc ispectio atq; gratissima: vt bonus & iustus vir videret malos tormētis affligi. His cōsentiēs ionadab ascēdēs i curru venit pariter i samariā. ¶ Hieu aūt reqrēs oēs cognatos achab iterfici volēs aūt nullū de falsis pphetis neq; de sacerdotibus ydolorū achab suppliciū declare deceptiōe quadā & dolo cōphēdit vniuersos. Cōgregato siq̄dē populo dixit se velle duplices deos introductos quos

D

E

F

Ioram cū ochozia in occursum hieu in curru venit.

Hieu occidit ioram fugientem & corpus mortui in agrum nabuthei pijci pręcepit.

Fugientē ochoziā vulnerat hieu sagitta qui & mortuus ē post q̄ vno regnasset anno.

Hieu iezabel de turri pręcipitari iussit cuius corpus a cānibus deuoratum est.

Hieu (missis litteris ad samaritanos) eis mandat vt septuagita filiorū achab fortissimum volēs eorū cognoscere voluntatē) regem constituāt.

Hieu ad populū verba q; domus achab deleta esset secundū helię prophetiā

Hieu pręcepit fratres ochozię occidi.

Bana cadella hieu cōtra falsos sacerdotes & pseudo prophetas achab.

4.r.69

4.r.69

4.r.c9

4.r.c. 10.

4.r.c. 10.

4.r.c. 10.

A achab colebat adorare.rogans vt eorum ſacerdotes & prophetę & ſerui pariter aduenirent. quatenus copioſa ſacrificia & prę cipuas diſs achab hoſtias immolaret & eſſet multandus morte ſacerdos qui tunc non fuiſſet inuentus. Deus autem achab baal appellatur conſtituēs itaq; diem quo vellet ſacrificia celebrare. miſit in omnē iſraelitarū regionem nuncios:qui ad illum baal ſacerdotes adducerent.Quibus pariter congregatis:iuſſit hieu pontifici vt daret omnibus veſtes. Eiſq; ſumētibus ingreſſus domū cum amico ſuo ionadab prę cepit:cum diligentia quęreretur ne quis inter eos alieni gena aut peregrinus inueniretur.cum nollet ſacerdotibus ydolorum alium interſſe fidelium. Illis vero dicentibus nullum intereſſe peregrinum & inchoantibus ſacrificia celebrare conſtituit.a foris octoginta numerō viros armatos quos nouerat fideliſſimos iuſſitq; eis vt falſos prophetas occiderent.& ipſi in paterna ſolemnitate permanerēt:q̄ multo iam tempore deſtituiſſent. Et ſimul īterminatus eſt vt ſi qui effugerent:pro illis animas eorum auferret. Ille vero & omnes viros interemerunt & domū baal igne concremauerunt & hoc modo a peregrinis ſolemnitatibus ſamariam liberarunt. ¶ Hic itaq; baal tiriorum fuit deus. Achab autem volens parere ſocero iobal qui rex tiriorum tunc erat & ſydonis templum ei fecit in ſamaria ſacerdotesq; inſtituit & oi eos cultura religionis honorauit. ¶ Cū igitur hic deus fuiſſet exterminatus aureos tamen vitulos hieu iſraelitas adorare permiſit. Hęc autē cum feciſſet & pro imperij caſtigationibus cogitaſſet deus ei per prophetam prędixit eo quod in quatuor generationibus ſuper iſrael eſſent eius filij regnaturi. Igitur circa hieu talia gerebantur.

¶ Deus achab baal.

Interemptis omnibus ſimilis ſacerdotibus & p̄phetis templu; baal cōcremat.

B 4.r.c. 10.

¶ Athalia quę a nonnullis gotholia nuncupatur genus dauid exterminare cupiens ochozię regis filios dempto vno ioas nomine vt regnaret interemit.qui latenter nutritus ioiadę ſacerdote cōſiliante armaq; miniſtrante rex ſibi diademate impoſito cōſtituitur. Et athalia in mularum porta occiditur & q̄diu vixit ioiade rex ipſe ioab populumbene rexit bellum mouente azahel contra iſraelitas hieu contra deum ſuperbus mortuus eſſe cui ſucceſſit ionatham filius eius. Capitulum.ix

Athalia mater ochozie regis interfecti genus dauid exterminare cupiēs omnes ochōzie filios:dēpto vno; interemit & regnauit.

4.r.c.11 ATalia alias gotholia vero achab filia audiens ioram fratris ſui mortem & ochozię filij & totius generis regij vna perditionem ſtuduit vt nullum de domo dauid relinqueret ſed omne genus exterminaret vt nullus ex eis ad regnum vlterius peruenire. Et hęc quidem ſicut potuit fecit.Euaſit autem vnus filius ochozię mortem hoc modo diffugiens. Ochozias rex ex vno patre habuit ſororem nomine ioſabeth:cui copulatus erat pontifex ioiada. Hęc ingreſſa regiam domum vbi erant interfecti filij regum.ioas nomine infantulum annicalum:celatum inueniens cum nutrice & portans in cubiculum clauſit & latenter aluit ipſa & vir eius ioiada in templo ſex annis quibus in hieroſolymis ſuper duas tribus athalia regnauit. Septimo vero anno ioiada hunc ſermonē pādit quinq; viris centurionibus eiſq; ſuaſit vt ei conſentirent contra ea quę ab athalia fuerant perpetrata & regnum infanti traderent percepturuſq; ab eis iuſiurandum quod ſecuritas talia gerentibus

C prępararetur:prodidit eis quę gerenda forent atq; complenda. Tunc viri quibus ſacerdos ioiada ſuū conſilium commiſerat circūeuntes omnem prouinciam ſacerdotes & leuitas congregātes ex ea ſimul

4.r.c.11 & principes tribuum omnes hieroſolymis ad pontificem deduxerunt. Qui mox fidem ab eis cū iureiurando petit vt quod ab eo agnoſcerent cum taciturnitate ſeruarent donec niſus eius intētionis potuiſſet impleri. Quibus iurantibus ſecurum effectum deducens eam q̄ de genere dauid enutrierat iſte inquit vobis rex ex illa domo erit quam noſtis deum prophetaſſe ſuper nos omni tempore regnaturam. Moneo ſiquidem vt tertiam partem veſtram cuſtodire faciatis i templo.quartam vero in omnibus templi ianuis ſtatuatis. reliqua vero pars teneat portam quę ducit ad tecta regalia. Alia vero inermis multitudo conſiſtat in templo nullumq; armatum permittatis intrare niſi tantūmodo

4.r.c.11 ſacerdotes. His quoq; prę cepit vt pars aliqua ſacerdotum & leuitarum circa ipſum regē aſſiſteret cū euaginatis gladijs circumſtantes:vt ſi quis armatus in templum intrare prę ſumeret repente perimeretur & nihil metuens regem fortiter obſeruaret. Illi vero conſilio pontificis obedientes.ſuam voluntatem opere declararunt. Interea ioiadas aperiens armamentarium quod erat in templo a dauid cōſtitutum diuiſit.centurionibus & ſacerdotibus pariter & leuitis arma quecunq; illic inuenit lāceas & pharetras & quodcunq; aliud apprehendit genus armorum & armatos circa tēplum ſtatuit:vt manu ſua totum conſtipare viderentur ingreſſum: & quaſi murum habita teſtudine molirentur. Prę cipienteſq; in medio puerum ei regium diadema poſuerunt: & vngens eum ioiada regem ſolenniter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit. viuat rex. ¶ Porro athalia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoſcens vehementer perturbata cum ſuo exercitu de regalibus exiliuit Et cum veniſſet ad templum ſacerdotes quidem eam protinus exceperunt armatos vero qui ſequebantur introire prohibuerunt. Erant autē a pontifice prępoſiti ſicut dictum eſt vt templi additus obſeruarent ¶ Tunc itaq; athalia videns puerum ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſuper impoſitum:ſciſſa veſte ſua vehementer exclamās iuſſit occidi qui ſibi fecerat inſidias & principatū au-

Cōſiliū ioiadę.

Ioiadas ceturionibus arma de tēplo dat & ordinat exercitum. Puero ioas regi um diademaim ponitur.

ferre putabat. ¶ Ioiada vero euocans centuriones. iussit vt educentes athaliam in conuallem cedron eam ibi perimerent ne templum occidentes illic veneficam violarēt vnā. Qui precipiēs vt si quis ferre vel 4.r.cu
let ei auxilium. pari sorte perimeretur. Tunc quidem cui fuerat eius iniūcta perēptio sumēs athaliam D
deduxit eam ad portam mularum regis & illic interfecit. ¶ Cum vero hęc circa athaliā fuissent gesta
cōuocans populum & armatos ioiada in templo coniurauit vt omnes regi fauerēt & eius saluti pro
Athalia in porta mularum regis occiditur. spicerent quando in deuotione regia deū potius honorarent: & ne transcenderent moyseos leges
iusiurandum quoq; compulit exhibere. ¶ Post hęc concurrētes ad domum baal quam athalia & io-
Baal domū destruxerunt perēpto eius sacerdote. ram vir eius instruxerant ad iniuriam paterni dei & honorem achab: eam funditus euerterunt: & sa-
cerdotem eius mathan nomine peremerunt. ¶ Diligentiam vero templi atq; custodiā sacerdotes &
Instituit ioiadas custodes in templo. leuitas ioiada habere permisit. & secundū regis dauid pręceptum iussit eos secundo in die holocau-
sta & sacrificia solēniter immolare vt secundū legē incensum offerrent. Fecit autem & quosdam leui-
tarū portarios ad templi munimen ne illic sordidū aliquid latēter intraret Hęc itaq; vniuersa dispo
nens cum cēturionibus & omni populo sumens puerum de tēplo. ioiadas eum cum vniuersis ad re-
galia vsq; perduxit. Quo in regio solio residente. cūctus populus cū fauore solemniter acclamauit &
ad epulas conuersi simul ad festiuitatem multis diebus egerūt cunctis quę habebat athalia de rebus
humanis ablatis. ¶ Ioas itaq; adeptus regnum erat ānorū septem cuius mater fuit nomine sabia ex
Ioas q̄diu vixit ioiadas fācte rexit populum. regione berzabeę: multāq; habuit custodiā legum & cultura diuine religionis exhibuit omni tempo-
re quo vixit ioiada. Etate vero congrua duxit duas vxores dante sibi pontifice ex quibus & masculi 4.r.c.
& feminę natę sunt. Igitur de rege ioas & quemadmodum insidias defugerit regnumq; percepe- xij.
Bellū azahel cōtra israelitas. rit: his indicasse sufficiat. ¶ Azahel autem syriorum rex dum pugnaret contra israelitas & contra re- B
Hieu superbus contra deū mortuus anno regni vigesimo septio cui successit filius ioacham. gem eorū hieu vastauit prouinciam transiordanem quę erat ad orientem tribus ruben & gad & ma
nasse & galaad & bathaneam percurrens vbiq; & cuncta diripiens vim resistentibus inferens vniuer
sis. In quo potuit quidē vlcisci hieu dum cunctam prouinciam deuastaret sed circa diuinitatē super-
bus & cōtemptor existens & legitima sācta despiciēs mortuus est cū regnasset super israelitas annis 4.r.cx
septem & viginti. Sepultus est autem in samaria successorem principatus ioacham filiū derelinquēs. 4.r.cx

¶ Ioas rex templum innouare cupiens impositionem leuare a populo instituit & leuitas euocās
ad seipsum quasi inobedientes culpauit & ligneam archā pro congregādis pecunijs ordinauit. ioas
quoq; rex (mortuo ioiada iusto & per oia bono) diuinę religionis perdidit curam ad quem missi pro-
phetę a deo vt vitam emendaret sed zachariam filium ioiadę in tēplo lapidari fecit & non post mul
tum temporis spacium ciuitatis obsessionem metuens syrorum regi templum thesauri misit & a mini
stris suis occisus filium suum amasiam regni dimisit successorem. Capitulum decimum:

Ioas templum innouare cupiens impōnem leuare a populo instituit. Negligentes leuitas rex culpauit qui & archā ligneā pro congregandis pecunijs ordinauit.

Ex vero hierosolymorū ioas quoddā desideriū apprehēderat vt tēplū innoua-
ret. Quadā die euocans pontificem ioiadam: iussit vt in omnem mitteret regio-
nem & leuitas & sacerdotes exigeret pro vniuscuiusq; capite dimidij sicli argē 4.r.c.
ti: ad fabricam & renouationem templi quod a ioram & athalia & eorum filijs xij.
videbatur esse destructum. Pontifex autem hęc equidem non fecit sciens q̄ nul F
lus conferret argentum. Tertio vero anno regni sui ioas euocans ad seipsum le-
uitas: & quasi inobedientes sui pręcepti culpans: iussit vt pro hac re in futuro
anno pro renouatione templi prospicerent. Quo facto: consilio pontifex vsus
est pro congregatione pecuniarum quod populus libenter habuit & gratanter impleuit. Fecit nam-
q; ligneam archam & vndiq; muniens eam: vnum ei foramen aperuit: quam ponens in templo iux-
ta sacrarium iussit singulos quantum vellent in eam mittere per foramen pro templi reparatione. 4.r.c.
¶ Ad hoc igitur opus omnis populus libenter accessit & multum argenti multumq; auri largitus est xij.
Quo facto euacuantes archam rege presente: scriba simul & sacerdos gazofilatiorum dinumeran-
tes quod fuerat congregatum: deinde archam in ipso loco reposuerunt. & hoc diebus singulis facie
bat. ¶ Cumq; populus quod ei fuerat visum obtulisset: miserunt pontifex ioiadas & rex ioas vt ceso-
res lapidum instructoresq; conducerent: & ligna maxima de optima silua deponerent templo si-
quidem reparato: aurum quod remanserat & argentum non paruum ad pateras & vini fusoria & 4.r.c.
Mortuo ioiada iusti & boni per oia anno etatis sue cētesimo & trigesimo ioas rex diuinę religionis curā pdidit coopercula & vasa reliqua deportarunt: sacrificijsq; quotidie adolentes altare regebant. Et hęc xij.
quidem tempore quoad vixit ioiadas: competenti studio gerebantur. ¶ Cum vero is mortuus
fuisset qui vixerat annis centum & triginta. iustus & per omnia venerandus: & sepultus fuisset in
hierosolymis in regijs monumentis quoniam generis Dauid reparauit imperium rex ioas curam
perdidit diuinę religionis: cum quo etiam primatus plebis pariter viciati sunt. Vt circa solemnita-
tes & legitima iura delinquerent. ¶ Deus autem dure ferens transgressionem regis & alio-
rum misit prophetas qui contestarentur eos: vt ab huiusmodi gestorum malignitate recederent.

Illi vero in tali malorum more & desiderio permanserunt: vt nec alios qui ante se propter legitimorum iniurias fuerant castitati neq; prophetas qui predicabant vt penitentiam agerent & conuerterent ab iniquitate respicerent. Nam & zachariam filium pontificis ioiade lapidibus in templo rex iussit occidi: beneficios patris eius oblitus. Quem cum deus prophetā constituisset: stans in media multitudine suadebat eis simul & regi vt iusticiam facerent & q magna supplicia susciperent: si nollent dei preceptionibus obedire. Qui tamen cum moreretur: suas passionum testem deum & iudicē proclamauit quia pro bono consilio & pro his que pater eius prestiterat regi ioas ille amare & vio-
4 R.c. lenter occumberet. ¶ Rex autem ioas non post multum temporis spacium iustissimas poenas horū
12 in quibus p̄uaricatus est exsoluit. Veniente namq; azael syrorum rege in eius p̄uinciam & geth deuastante atq; depopulante cum esset iam ad hierosolimam deducturus exercitus: metuens ioas obsessionē: euacuatis omnibus dei thesauris atq; regalibus & ministerio templi. misit syrorum regi. his enim redimens ne ciuitas pateretur pressionem aut periculū rerum omnium sustineret. Cui dum satis factū fuisset ingenti multitudine pecuniarū nequaq̄ ad hierosolimam castrametatus est. ¶ Ioas tamen cū pessimum languorem incurrisset instantes amici qui mortem zacharie ioiade filij defendebant eiq; insidias facientes interemerunt eum. & sepultus est quidem in hierosolimis nō autē in monumentis patrū: quia fuerat diuine religionis inimicus. Vixit autem annos quidē septē & quadraginta. in eius aūt imperio successit filius eius amasias.

¶ Ioacham hieu filius ab Azahel syrorū rege multa ꝑpter peccata passus est. quo mortuo Ioas eius filius in regno israel tēpore Ioas regis iuda successit qui fuit bonus & in nullo paterne nature consimilis. In biblia tñ dicit. Et fecit quod malum est in conspectu domini. Heliseū in extremis laborantē filius ioas visitauit qui ab eo cōsolatus futurę victorię contra Siros signum recepit a propheta. Mortuo itaq; heliseo ad eius corporis contractū mortuus suscitat. Et mortuo azachel filius eius Addam
B in regno Sirię successit sicut hieroboam Ioas patri in regno israel. Capitulum.xj.

4 r.c.13 Vicesimo autem primo anno regni Ioas/ israelitarum principatu potitus est ioacham filius hieu in samaria. quem & habuit annis septem & decem: patris quidem sui nec & ipse imitator exstens impie vero gerens sicut & primi reges qui deum spreuisse videbant. Hunc autem humiliauit azahel: & contra eum cum multis equitibus mouit castra. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abstulit: & eius milites trucidauit. Hęc itaq; passus est israelitarum populus secundum helysei ꝓphetiam. quando azahel qui occidit dominū suum regnaturum esse prędixerat super syros & damascenos. ¶ Cumq; Ioacham in his anxietatibus teneret. ad preces dei supplicationesq; cōfugit rogans vt eum de azahel manibus liberaret nec pateretur: vt sub illius ditione viueret. deus autem penitentiā pro virtute suscipiens & magis corripere q̄ perdere hominem huiusmodi volens concessit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaq; potita prouincia rursum ad statū pristi-
4 r.c.13 num copiamq; regressa est. ¶ Post mortem vero ioacham: filius eius Ioas suscepit regnum. Cum se-
ptem vero & triginta annos haberet in regno Ioas super tribum iuda. tenuit principatum iste ioas in samaria super populum israel. Nam & ipse idem habebat nomen quod hierosolimorum rex. ¶ Te-
4 r.c.13 nuitq; regnum annis sedecim fuitq; bonus & in nullo paterne nature consimilis. ¶ Illo siquidem tē-
pore dum helyseus propheta in senectute consisteret & egritudinem incurrisset: venit israelitarū rex visitaturus eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset. flere cœpit eo vidente & ingemiscere: patrem q; eum vocare. & scutum sui regni propter eum dicens nunq̄ se contra hostes armis egisse. sed illos prospere sine dimicatione vicisse. Qui dum a vita discederet hebreos syris relinqueret & aliis inimicis captiuandos. Quapropter nec ipsam vitam securā vlterius fore dicebat: sed gratum sibi esse vt cū eo a presenti luce recederet. ¶ Hęc dicente atq; gemente rege helyseus consolabatur eum: iussitq; vt allatum sibimet arcum extenderet. Qui cum preparasset arcum: contingens manus eius prophe-
ta iussit vt sagittaret. Cumq; tres sagittas dimisisset atq; cessasset ait si plures dimisisses. eradicasses sy
C rorum regnum. Quia vero in tribus solummodo quieuisti. totiens congressis syris pugnando prę-
ualebis. vt regionem quā abstulerūt a tuo patre rursus optineas. Et rex quidem dū hęc audisset absces-
3 r.c.13 sit. ¶ Post nonnullum vero tempus propheta defunctus est vir iusticia famosissimus & in dei studijs valde preclarus. Miraculum namq; & iopinabilia opera per suas prophetias ostendit et apud hebreos memoriam claram & magnificam sepulturam habere promeruit: & quale viro ita religioso decebat impendi. Illo siquidem tempore contigit vt quidam latrones in helysei sepulchrum mortuū quē ipsi videbantur interfecisse ꝓiicerent. Cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatum continuo suscitatum est. Et de helyseo quidem propheta quecunq; prędixit: & quomodo post mortē virtutem
3 r.c.13 diuinam habuit: hęc declarata sufficiant. ¶ Defuncto itaq; rege syrorum azael: ad filium eius addam peruenit imperium. Contra quem dum ioas israelitarum rex dimicaret. Et cum tribus cōgressioni-

Zacharias filius ꝑsadę lapidatus in tēplo.

Rex Ioas ciuitatis metuēs obsessionē regi syrorū thesaur⁹ templi misit.

Ios rex occisus a ministris suis ānō etatis quadragesimo septimo cui succesfit filius suus amasias.

Ioachā filius hieu rex multa a rege siro⁹ Azahel passus est ꝓpter pctā sua.

Oratio Ioacha⁹ ad dominū que exaudita est.

Mortuo ioachaz succesfit in regno filius eius Ioas tpe ioas regis iuda.

Heliseus Ioas regē cōsolat ei victorię signū cōtra syros dedit.

Mors helisei ꝓphetę & sepultura ad cuius corporis contractū mortuus suscitatur.

Mortuus in Helysei sepulchrum proiectus suscitatus est

Mortuo Ioas ſucceſſit filius eius hieroboã.

bus eum vincens omnẽ prouinciam ab eo traxit: & quaſcunq; ciuitates & vicos eius pater azael de iſraelitarum regno ſubtraxerat liberauit. ¶ Hoc itaq; ſecundum prophetiam helyſei puenit. ¶ Cũq; contigiſſet vt Ioas moreretur. ille quidem ſepultus eſt in ſamaria: regnum vero ſuo filio nomine hieroboam dereliquit. 4 R.c. 14 D

¶ Amaſias rex Iuda patris mortem vindicat & congregato exercitu vt iſrael regem debellaret: contra tamen Amalechitas (ſuadente propheta) bellũ mouet. quos vincens eoꝝ decẽ milia occidit & totidẽ viuos accepit quos de petra in arabia precipitauit vnde contra eum indignati Iſraelite Sed hac victoria eleuatus Amalechitarũ deos adorauit quem criminatus eſt propheta. Capi. xiij.

Amaſias rex iuda mortẽ pris vindicat.

ANno ſecundo Ioas regis iſraelitarum. regnauit ſuper tribum iuda in hieroſolimis amaſias cuius mater erat nomine Ioaden al's Ioda genere vero ciuis & iuſticię prouiſione mirabilis. Qui cũ iuuenis eſſet veniens ad regnum cogitauit vt inimicos qui patrem eius occiderant / puniret: & cõprehenſos omnes occidit. Filijs autẽ eorum pepercit ſequens moyſeas leges. qui non ſanxiuit propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitũ de tribu iuda & beniamin qui in flore iuuẽtutis & circa viginti annos aũas triginta annis exiſterent: & cõgregans quaſi triginta milia: cõſtituit ſuper eos cẽturiones. Mittenſq; ad regem iſraelitarũ conduxit centũ argenti talentis centum milia armatorũ. Debellauerat enim vt amalechitaꝝ gentibus & idumeis & gabaonitis inferret bellũ. ¶ Cũq; prepararet ad prelium & iam videretur poſitus in procinctu: ſuaſit ei propheta vt dimitteret iſraelitarũ exercitum quia eſſet impius & deus eum vinci prediceret vtq; ſuorũ ſolũmodo ſolatio vteretur: & hoſtibus prealeret cum paucis contra eos volente deo pugnandũ. Cũq; grauiter hoc ferret rex eo q; mercedes iſraelitis iam prebuiſſet ingentes monebat ppheta vt ageret quod deo placeret cum poſſet pecunia ex ipſius muribus abũdare. Et illos quidẽ dimiſit: cedes etiam quas dederat rex mercedes. Ipſe vero cum ſuo exercitu ad predictas gentes acceſſit. & prelio geſto vincens decem milia occidit: & totidẽ viuos accepit. eoſq; deducens ad magnam petram que eſt in arabia conſtituta ex ea precipitauit: predam vero & diuitias ex his gentibus abſtulit infinitas. ¶ Dũ itaq; in his amaſias exiſteret. iſraelite quos (mercede data) amiſerat / indignati ſunt. & credentes iniuriã q; quaſi pro vituperatione fuiſſent ab eo remiſſi eius regni terras aggreſſi ſunt: & vſq; bethoron procedẽtes diripuere prouinciam. & multa quidem abſtulere iumẽta: & tria milia hominũ occiderũt. ¶ Amaſias autẽ victoria ex his que geſta fuerant eleuatus. deum quidem qui ei horum omniũ auctor extiterat cœpit ſpernere. & deos illos quos de amalechitarũ prouincia adduxerat adorare. Tunc accedens propheta: mirari ſe dixit cur eos rex deos arbitraretur adorandos qui ſuos & a quibus honorabant iuuare non potuiſſent. nec ab huiuſmodi manibus liberaſſent ſed pereũtes defendere contẽpſiſſent: & ipſi quoq; in hieroſolima iſtar hoſtium captiuorum vincti deducti fuiſſent. ¶ Hęc itaq; regi mouerunt iram: & precepit vt deberent dicere ad prophetam interminantes eum ſe puniturum ſi amplius loqueretur. Et propheta quidem tacere ſe dixit: predicens non eſſe prebiturum deum ea que facere moliretur. 4 R.c. 14 E

Suadẽte ppheta amaſias rex bellũ parat contra Amalechitas etiã (dimiſſo rege iſrl) quos vincit.

Victoria Amaſię cõtra Amalechitas & idumeos.

Indignati iſraelite cõtra amaſiã

Amaſias victoria elatus idolatrat. quẽ reprehẽdit ppheta.

Iratus rex cõtra prophetam.

¶ Amaſię regis malicia qui bellum contra Ioas iſraelitarum regem bellum mouere minatur ſed Ioas epiſtolam reſcribẽte Amaſię milites in bello terror inuadens fugere coegit & amaſiam captiuũ Ioas murorum hieruſalem deſtructis ſecum duxit. Et poſtea Amaſias inſidioſe in lachis a ſuis occiſus eſt cui Ozias qui & azarias aut zacharias dictus eſt eius filius ſucceſſit in regno. Tũc etiam hieroboam in iſrael regnauit annis. xl. deo iniurioſus. qui tñ iſrael populo bonorũ operum fuit occaſio. Cuiq; Ionas propheta regnum dilatare & ſiros vincere prophetauit. Capi. xiij.

Malicia amaſię qui contra Ioas regem bellũ minat cõmouere.

Epiſtola Ioas ad Amaſiam regem.

AMaſias vero dum abſtinere ſe non poſſet in rebus fœlicibus conſtitutus quas a deo perceperat. eiq; faciebat iniurias ſcripſit ad regem iſraelitarũ ioas vt obediret ei & ipſe & populus vniuerſus ſicut prius obediebat parentibus eius dauid & ſalomoni. Qui ſi parere nollent: ſcirent q; bellũ terminum cauſę perciperet. ¶ Cui ioas ita reſcripſit. Rex ioas regi amaſię. Erat in libano monte cypreſſus oino procera al's potẽs & cardũis exinde miſit ad cypreſſum: petens filiam eius vt filio ſuo daret vxorẽ. Et dum ageret hęc beſtia quedã tranſiens carduum cõculcauit. Hoc ergo tibi erit exemplũ vt maiora non appetas: nec quoniam amalechitas viciſti: in hoc exultans tibi tuoq; regno videaris inferre pericula. Hęc autem relegens amaſias: ad bellum potius inclitatus eſt: deo (arbitror) ad hoc impellente vt pro his que fuerant ab eo commiſſa pœnas exſolueret. 4 R.c. 14 F

Amaſia exercitũ mouẽte contra Ioas milites eius terror inuaſit & in fugam cõuertit.

¶ Cumq; produxiſſet exercitum contra ioas & eſſet prelium commiſſurus. milites Amaſię repentinus terror & ſtupor inuaſit. qualem non propicius deus immittit & anteq̃ venirent ad manus in fugam ai pauore conuerſi ſunt. Illis igitur terroribus diſperſis contigit vt amaſias deſolatus ab hoſtibus caperetur eiq; ioas mortem interminatus eſt: niſi ieroſolimitis ſuaderet vt aperientes portas eum cũ exercitu in ciuitate ſuſciperẽt. Et amaſias quidem mortis terrore compulſus: ſuſcipi fecit hoſtẽ. Qui 4 R.c. 14 10

A Destruēs partem muri quasi quadringentorū cubitorum cum curru ingressus est hierosolimā. amasiam captiuum ducens. Et dominus hoc modo hierosolimitanę ciuitatis effectus. & dei thesaurum abstulit: & aurum argentumq; quod in amasię regalibus erat exhausit/ & ita eum a captiuitate resoluens regressus est ad samariā. Hęc itaq; gesta sunt circa hierosolimitas anno quartodecimo regis amasię. Qui posi hęc passus insidias amicorum/ fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus est autē ab eis mittentibus qui eum illic interimerent. Cuius corpus referentes in hierosolimam regaliter curauerunt. Igitur amasias hoc modo finiuit vitam propter superbiam & cōtemptum quem habuit circa deum: qui vixit quidem annis quatuor & quinquaginta/ regnauit autem viginti & nouem. Huic 4R.c. 14 successit filius suus nomine Ozias alias Azarias. ¶ Anno autem quintodecimo regis amasię in hierusalem: regnauit filius ioas hieroboam in samaria annis quadraginta. Hic autem rex circa deū qui dem iniuriosus & iniquus extitit vehementer ydola colendo & multa incongrua & opera extranea faciendo: populo autem israelitarum multorū bonorum operum fuit occasio. ¶ Huic quidem ionas prophetauit q̄ oporteret eum syros vincere dimicantē & regnum proprium dilatare: in partibus quidem aquilonis vsq; emath ciuitatem: a meridie vero vsq; ad asphaltiden paludem. Antiquitus enim termini chananei isti fuerūt. sicut princeps iesus ea loca determinauit. ¶ Igitur ieroboam castrametatus contra syros omnem eorum prouinciam (sicut ionas prophetauerat) deuastauit.

Ioas muri hierusalem partē destruēs ingressus amasiā captiuū duxit.

Amasias insidio se occisus anno etatis qnquagesimo quarto & regni vigesimo nono oziam filiū successorē reliquit. Ionas ꝓpheta ꝓphetauit hieroboā vicere syros & regnū dilatare.

HISTORIA LIBRI IONE PROPHETE INCIPIT.

¶ Ionas propheta a deo missus ad Niniue ciuitatem ire recusat fugiens in Ioppe & (procellarū orta tempestate) in mare ꝓiscitur quo proiecto cessauit tempestas & a ceto deuoratus post tres dies & totidem noctes euomitus est viuus qui postea Niniuitis ciuitatis sue predicauit excidium. Capi. xiiij.

B Ione. ca.j. Necessarium vero iudicaui integritatem rerum contradere studens & quęcunq; de isto propheta in sacris libris inueni cōscripta omnia declarare. Hic enim iussus a deo vt iret ad niniue regnum & ibidem predicaret q̄ esset amissura ciuitas principatum metuēs non perexit sed fugit deum in ioppe & inuenta naue ingressus in tharsum ciuitatem cilicie nauigabat. Cūq; tempestas immineret/ & asperrime nauis submersionis pericula sustineret. nautę quidem & gubernator & ipse nauclerus fundebant orationes. quatenus pericula maris euaderent. Ionas autem operiens semetipsum iacebat: & nichil enitebatur horum quę videbat efficere. Cumq; tempestas potius augeretur: & violētius ventorum nimietate mare attolleretur in cumulum: cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis auctor existeret. Constituerunt vt quicunq; is esset: sorte proiiceretur. Quibus hoc facientibus: fors cecidit in prophetam. Interrogātibus autem illis vnde esset & quid ageret/ genere se quidem dixit hebreum ꝓphetam vero summi dei. Eisq; suasit vt si vellent presens periculum declinare eum in pelagus proijcerent: q̄ ;tempestatis eorum auctor existeret. Et illi quidem prius non hoc facere presumpserunt impium iudicantes: si peregrinum hominem & qui eis suam commiserat salutem: ad hęc mala compellerent: cum vtiq; nondum nauis submersio peruenisset: a propheta vero post hęc compulsi & timore sue salutis astricti: eum in pelagus proiecerūt & tempestas quidem remota est. ¶ Ille vero sermo est q̄ a ceto deuoratus post tres dies totidemq; noctes Ione. c.2.&3 in euxino portu viuus euomitus est in nulla parte corporis maculatus. ¶ Qui supplicans deo vt ei veniam cōcederet pro delicto ad niniue profectus est ciuitatem & stans in medio predicauit q̄ post breuissimū tempus Asyę perderent principatum. Hoc ergo eis iudicans reuersus est. Hanc itaq; narrationem explicui sicut scriptum inueni.

Ionas ꝓiecto in mari cessat tēpestas qui a ceto deuoratus post tres dies euomitus est viuus.

¶ Azarias laudabiliter in regni principio populū gubernans palestinos & Arabes debellauit & Ammonitas tributarios fecit/ reparauitq; ciuitatis hierusalem muros. Sed postea elatus sacerdotali indutus stola incensum (phibente sacerdote) offerre presumpsit vnde & lepra percussus extra ciuitatem habitans mortuus est cui successit Ioatham filius eius. Capitulum. xv.

Mortuo hieroboā rege regni anno. xl. successit zacharias filius eius Azarię virtutes in principio regni qui palestinos & arabes debellauit &c. Reparauit muros ciuitatis hierusalem.

C 4R.c. 14 Igitur hieroboam rex cum omni fœlicitate vitam degens & regnans annis quadraginta defunctus est & sepultus in samaria. Cui successit in regnū filius suus zacharias. ¶ Eodem vero modo & ozias als azarias amazię filius quarto ī & decimo āno regni hieroboā duabus 4R.c. 15 tribubus in hierosolimis imperauit: cuius mater fuit athelamas nomine. genere vero ciuis. Erat autem hic bonus/ & naturaliter iustus atq; magnanimus: & ad rerum prouidentiam nimis industrius. Castra vero metatus contra palestinos: eosq; bello deuincens ciuitates eorum cœpit geth & iamnyam: & muros eorum destruxit. Post hanc vero militiam aggressus est arabes vicinos egyptijs & edificans ciuitatem circa mare rubrum: constituit in ea custodiam. Deinde ammonitas subdens & tributa eis imponens. & omnia vsq; ad terminos egyptiorum sue ditioni subijciens/ cœpit de cetero hierosolimitarum habere curam. ¶ Nam quicunq; muri fuerant longo tempore aut regum priorum

desidia iam destructi: eos rursus ędificauit & reparauit: necnon & quoscunq; destruxerat israelitarū rex quando patrem eius amasiam captiuū tenens ingressus est ciuitatem. Ędificauit autem & turres D
Diuitię amasię & eius cultura. multas singulis quibusq; centum & quinquaginta cubitis habētibus. Fecitq; in desertis magnas valde munitiones. & multos aquę ductus instituit. ¶ Habebat autem iumentorū & aliorū animaliū innumerā multitudinē quando & prouincia erat fertilis ad pascua. Eratq; precipue terrę cultor: & curam habebat circa plantationes & semina fructuum diuersor. ¶ Exercitum vero circa se habuit electorum trecenta septuaginta milia virorum. quorum duces & tribuni & millenarij erant valde fortissimi & qui suo robore non possent fieri numero duo milia. Constituit autem per cohortes totū exercitum: & omnes armauit dans vnicuiq; iaculaturam & scutum & loricas ereas & arcus & splēdonas
Exercitus amasię. Super hęc autem & multa machinamenta ad oppressiones instituit quibus petere dimitterent & iacula & arpagones & his similia prępparauit. ¶ Dumq; hęc ita cōstituisset: mentis elatione corruptus
Elatus amasias cōtra deū &c. & substantia mortali ditatus: contra immortalē omni tempore agere nitebatur. Fit autem immortalis substantia pietas circa deum. & custodia mandatorū. Lapsus est itaq; felicitatis euentu: & ad pa
Ozias sacerdotali idutus stola insessum oblatu rus pōtifice azaria ꝓhibente le prosus efficit. terna peccata descendit: quę etiam illum postq̄ claritatem bonorum & rerum magnitudinē dereliquit apprehenderūt. ¶ Hic enim instante insigni die & generali festiuitate: indutus stola sacerdotali intrauit in templū ablaturus incensum in aureo altari deo. Pontifice vero azaria cum alijs octoginta sacerdotibus eum prohibente ne faceret. qm̄ hoc solummodo his adiaceret qui ex genere aaron erant. & clamantibus ei vt exiret & non ageret contra dei leges: iratus interminatus est eis mortem nisi tacerent. Inter hęc autem terręmotus factus est magnus & stupescente populo claritas solis nimis effulsit: & cecidit in faciem regis. Et illi quidem lepra continuo prouenit. ¶ Ante ciuitatē vero in loco qui dicitur erroge scissa est pars mōtis ad occidentē: & sua volubilitate per quatuor stadia
Rex leprosus extra ciuitatē habitās mortuus anno ętatis suę lxviij. & regni. lij. cui successit ioathan filius eius. procedens ad orientalē restitit montem ita vt & vias clauderet & regias vrbes optineret. Cūq; sacerdotes faciem regis lepram apprehēdisse conspicerent: prętendebant ei calamitatē suam hortātes vt tanq̄ pollutus exiret a ciuitate. Ille vero confusionem huius euentus & dum illi iam esset nulla fiducia tremefactus qđ iubebant impleuit. Qui licet fuisset vltra humanas mentes eleuatus: & propter hoc impie gessisset in deū miserabilē tamen hanc & vilem pertulit passionem. Et tempus quidē aliquod extra ciuitatem commoratus in vita priuata degens. Ioathan filio eius licet suscipiente regnū: deinde mestitia gestor faciente defunctus est. qui vixit quidē annos octo & sexaginta. regnauit q̄n quaginta & duos: sepultus est autem solus in hortis. B 4.R.c.1

¶ Hieroboam rege israel dolose a Sellū occiso ipse Sellum diebus triginta solum regnauit (quo mortuo) eius interfector Manehen regnauit pro eo annis decem tirannice suos gubernans contribulos. Quicq; (imposita super populum exactione) Assyriorū regi mille argenti talenta dedit. Et ipso mortuo filius phaceia patris crudelitatem insequens in regno successit & regni anno secundo in cōuiuio dolose occisus est. quo tempore Teglatphalazar rex Assiriorum israelitarum prouincias vastat. Et ioatham rex iuda bonus vrbem reparauit & porticus in templo fecit & victos bello āmonitas fecit. 4 R.c. 15

¶ Capitulum. xvi.

Hieroboā rex israel dolose occisus a Sellū qui post eum regnauit solū diebus trigīta quo mortuo eius iterfector regnauit ꝓ eo.

Impositā exactione sup ppm Manahez Assiriorū regi dedit mille argēti talēta & ipso mortuo phaceia filius successit in regno qui i cōuiuio dolose peremptus est.

ZAcharias autem filius hieroboam dum mensibus sex regnasset in israel. dolum passus occisus est a quodam amico nomine Sellum filio Iotauis qui post eum regno percepto non amplius q̄ diebus triginta tenuit regnum. ¶ Princeps enim milicię Manaen alīs Manahē illo tempore cum esset in ciuitate tarsi & audierat quod de zacharia fuerat gestum: surgēs inde cū omni malicia venit in samaria. Et cōmisso plio sellin alīs Sellum peremit. & semetipsum constituit regem. Quē suscipere noluerunt. Ille vero vlciscens in eis & quę foris erat depopulatus est: & obsessione fortissima accepit & grauiter ferens quod fecerant eius ciues omnes simul occidit: neq; paruulis parcens. & quicquid ad cultū ptinebat ferocitatis & sęuicię nō reliquit. Nam quod neq; alie nigene capiētes eos facere potuissent: hoc iste de suis cōtribulibus operatus est. ¶ Itaq; manahē hoc modo regnauit annis decē fuitq; peruersus & regum omniū valde seuissimus. dumq; aduersus eum castra monuisset phul assyriorum rex ad certamina quidem pugne contra assyrios non accessit: sed mittens eis mille argenti talenta egit vt a bello discederet. Ad hanc itaq; causam ꝓfuit populus regi manaen. Nam vnusquisq; ꝓ capite suo quinquaginta prębuit dragmas. ¶ Post hęc vero defunctus est & sepultus in samaria. phaceā vero suum filium successorē regni ꝓprij dereliquit. Qui sequens paternam crudelitatem duobus tantūmodo regnauit annis. deinde in conuiuio dolo cum amicis proprijs est peremptus. ¶ Phaceas alīs phaceę vel phaceias eni millenarius filius romelię ei fecit īsidias qui & ipse phaceas tenuit principatum annis viginti. fuit autem impius & iniquus. ¶ Rex autem assyriorum Theglatphalasar nomine castrametatus est aduersus israelitas & cunctam galladiten regionem vastans: & transiordanem & quę galilea nuncupat. & trasan. & arasan. habitatores vna capti- 4.R.c. 15

uos ducens:eos in regno suo migrauit.Igitur & de assiriorū rege hęc nos dixisse alias declarasse sufficiat. ¶Ioathan itaq; ozię filius regnauit in hierosolimis sup tribum iuda:cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis.quę vocabatur Ithrafis. Is autem rex nulla virtute minor fuit sed rebus quidem diuinis plus:apud homines autem iustus astabat.Habuitq; curam rerum ciuitatis & quacunq; reparatione & ornatu pariter indigebant hęc largissime procurabat. Fecitq; porticus in templo & eius ingressus ornauit.Muros quoq; qui ceciderunt rursus erexit. turresq; proceras & ciuiles in eis edificauit.in reliquis omnibus quę in regno neglecta videbantur:opus fabricationis exhibuit.Qui dum ammonitis intulisset bellum atq; vicisset eos annis singulis tributa precepit exsoluere.talenta auri centum.& tritici decem milia choros tantūdem & ordei.Sic autem proprium auxit regnum vt hostibus quidē esset valde terribilis.Familiaribus vero precipue fœlix.

4 R.c. 15 A

Ioathan rex iuda bonus reparauit vrbē & porticus in templo fecit.

Ammonitas vicit in bello & fecit tributarios.

¶HISTORIA LIBRI NAVM INCIPIT.

¶Prophetia Naum prophetę (qui inter duodecim paruos prophetas in biblia septimus computat) de Assiriorum futura subuersione. Capitulum.xvij.

ita. c. 1, &, 3.

OSiquidē tempore fuit propheta quidam nomie naum.qui de assiriorum subuersione & niniue vrbe prophetans hęc dicebat. Quomodo niniue piscina aquę commota:sic & populus omnis turbatus & fluctuatus a's fluctuans commouebitur fugiens. cunctis dicentibus ad alterutros state & manete.aurumq; vobis argentumq; diripiētes & nullus hanc voluntatem habebit dum animas suas omnes magis q̄ facultates seruare festinent. Crudelis enim alterutros decertatio habebit & luctus:& desolatio magna membrorū:& vultus eorum terrore palescent.Vbi tunc erit habitaculum leonum.dicit autem tibi deus niniue qm̄ exterminabo te & nequaq̄ leones ꝓgredientes ex te imperabūt mundo. Super hęc autem & multa alia prędixit iste propheta de Niniue quę dicere necessariū non putaui:ne legentibus viderer importunus ostendi. Hęc autem omnia ꝓuenerunt niniue post annos centum & quin
B decim.de his ergo nunc a nobis sufficienter expositum est.

Naum ꝓpheta de Assiriorū subuersione ꝓphetat.

¶Mortuo Ionatham rege anno etatis.xlj.& regni.xvj.Achaz filius eius in regno successit cōtra quē reges Sirorum & damascenorum & israel bellum mouerunt. Sed (siris cum preda multa ad propria reuertentibus) rex iuda exercitū contra israel armauit vbi victus est militum suorum ea die centum & triginta milia occisa sunt multiq; captiui ducuntur/quos Odidas propheta liberos dimittere monet/ & regi israel contra Achaz propter sua peccata policetur victoriam.Achaz vero a rege assiriorū contra regem Israel auxilium petit maximā ei promittens pecuniē. Qui veniens Siros vicit & israelitas quibus deuictis per Assirios Achaz assiriorum deos adorauit & filium suum (vt dicitur in biblia)per ignem consecrauit.Quo mortuo anno regni.xvj.Ezechias filius eius in regno successit. Tunc quoq; ozias qui ozię dicitur regnauit in israel qui regem interfecit dolose(quē Salmanasar rege assiriorum bellum monēte)tributarium fecit. Capitulum.xviij.

4 R.c. 17. 4 R.c. 16

DOrro Ioathan mutauit vitam cum vixisset annos vnum & quadraginta ex quibus regnauit sedecim sepultusq; est in regijs monumētis.Venitq; regnum ad eius filiū achaz: Qui impius circa deum existens & paternę ꝓuaricator legis:reges israelitarū imitatus in hierosolimis ydolorū aras instituit:& sup eas sacrificauit:in quibus etiam suū in holocaustū obtulit filium more chananeorū:& super hęc multa alia scelera perpetrauit. ¶Dumq; circa hęc ita vesanus existeret castrametatus est contra eum syrorum & damascenorū rex Rasin & phaceas israelitarum.Erant enim amici Et claudentes eum in hierusalem multis eam temporibus obsidebant propter murorum munitionem eam capere non valentes.Syrorum vero rex ciuitatem achila ad mare rubrum positam.& capiens/habitatores eius occidēs:in ea viros cōstituens & alijs in circuitu ciuitatibus ita fecit:perimens vbiq; iudeos.Qui multam deuehens prędam:in damascū cum
4 R.c. suo remeauit exercitu. ¶Rex enim hierosolimorū cognoscens syros ad propria remeasse & credens
16 C se ꝓualere cōtra israelitarū regem exercitū suum cōtra eum armauit.& cōgressus bello faciēte ira dei deuictus est ꝓpter impietates suas multas & maximas. Ea namq; die centū & triginta milia eius milites ab israelitis occisi sunt. & amasias princeps milicię zachariā filiū regis achaz in bello peremit/& tutorē totius regni ericam cōstituit & principem milicię tribus iudę nomine elicam captiuum tulit/& ex tribu beniamin mulieres & infantes multamq; simul diripientes prędam/in samariam sunt reuersi. ¶Quidam vero odidas illius temporis propheta cum esset in samaria exercitu ante muros occurrens magna voce clamauit dicens victoriam eis non propria virtute collatā.sed ꝓpter iram dei quā habuit super archā regem:culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua fœlicitas.sed etiam presumpserūt ex tribu iuda & beniamin cognatos suos captiuos abducere.Suasitq; illis vt eos cōtinuo sinerent ad

Mortuo Ionatha anno etatis xli.& regni.xvi. successit i regno filius eius achaz qui reges israelitarū imitatus fuit idolatra.

Reges sirorū & damascenorū & israel cōtra Achaz &c.

Rex iuda bellū mouēs cōtra regem Israelitarū deuictus est.

propria remeare. Qui ſi non obedirent deo: ſubderentur repente prelio. Populus igitur iſraelitarum in cetu conueniens. quid de his fieret cogitabat. Tunc quidam barachias nomine cum eſſet in repu- D
blica ꝓbatiſſimus. ſurgens in medio & cum eo alij tres dixerũt. Non eſt permittẽdum vt captiui in
vrbem introducantur. ne omnes pariter a deo pereamus. Sufficiant prima peccata ſicut prophetę di
cunt: & non nouas impietates adiſciamus. Hęc ergo milites audientes permiſerunt eis vt facerent
quodcunq; crederent expedire. Sumentes ergo prędicti viri captiuos lauanteſq; & diligentiam ex
hibentes & itineris dantes expenſas innoxios ad propria remiſerũt. Nichilominus & illi quatuorve
nere cum eis & vſq; ad hierico alias hiericunta deducentes eos non procul ab Ieroſolimis in ſama- 4.R.c.
Achaz a rege aſſyrioꝝ petit auxiliũ cõtra regem iſrael ꝓmittẽs pecuniã maximã. riam ſunt reuerſi. ¶Rex autem achaz hęc paſſus ab iſraelitis mittens ad regem aſſyriorum thadal 16.
phaſarum alʒ theglatphalaſar popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus iſraelitas & ſyros & damaſce
nos multas pecunias ſe ei daturum eſſe promittens. Miſitq; ei & munera valde pręclara. Ille vero le
gatis ad ſe venientibus venit in auxilium regis achaz Et caſtrametatus aduerſus ſyros: & regionẽ eo
rum depopulatus eſt & damaſcũ bellico iure cœpit. inſuper ad regem raſen alʒ Raſin occidit. Dama
ſcenos autem in ſuperiorem mediam deſtinauit: & quoſdam aſſyriorum in ciuitate damaſcena cõ
ſtituit, Iſraelitarum vero terram nimis affligens/multos ea ea captiuos adduxit. ¶Dum ergo hęc cõ
tra ſyros egiſſet rex hieroſolimorum auferens aurum quodcũq; erat in regalibus theſauris pariter &
argentũ & quod erat in templo dei & quodqđ fuit optimum ornamẽtum deuehens hęc venit in da
maſcum & ſecundum promiſſiones dedit hęc aſſyriorum regi & gratias ei pro omnibus referens in
Stulticia regis Achaz aſſyriorũ deos adorantis a quibus victus fuerat dĩ i biblia q; conſecrauit filiũ ſuũ per ignem. hierofolymam remeauit. ¶Hic enim rex ſic fuit ſtultus. & circa modum ſuę vtilitatis a ratione alie
nus q; neq; cum bello comprimeretur ab aſſyrijs deos eorum adorare ceſſauit: ſed in eorum venera
tione ꝓmãſit quaſi poſſent ei conferre victoriam & rex deuictus aſſyriorum denuo cœpit colere de
os & oĩes potius videbatur honorare q̃ paternũ verumq; deum: cuius ira fuit eius perditionis cau
ſa. Qui ad tantam inſaniam contemptumq; dei peruenit vt omnino clauderet templum & ſollẽne: E
offerri hoſtias prohiberet & ornamenta eius auferet. ¶His igitur rebus iniuriam faciens deo. mo-
Ozias qui in biblia Oſeę dĩ regnauit in iſrael poſt phaceiam quẽ occidit contra quẽ Salmanaſar Aſſiriorũ rex bellũ mouit & tributariũ fecit. tuus eſt cum vixiſſet annos ſeptẽ & triginta: ex quibus regnauit ſedecim. Cuius filius ezechias mox
ſucceſſit in regnum. ¶Eodem tempore mortuus eſt etiam rex iſraelitarũ phaceia dolo cuiuſdam a- 4 R.c.
mici nomine ozię qui tenuit regnum annis nouem: fuitq; malignus. & dei contemptor. Cõtra hunc 17
enim caſtrametatus eſt aſſyriorum rex ſalmanaſar eumq; cum vtiq; ozias deum non haberet propi
cium nec adiutorem: fecitq; ſibimet ſubditum: & tributa definita pręcepit exſoluere.
¶Ezechias rex Iuda optimus; populum ab idolatria reuocauit & templum (quod pater eius clauſe-
rat) fecitq; aperire & ſolemnitatem azimorum (conuocato ſuo populo/ conuocatiſq; Iſraelitis per le
gatos quos tamen iſraelite irriſerunt) fecit celebrare. ad quam multi de tribu Manaſſe zabulon & y- F.
Bõitas ezechię & eius deuotio ad dei cultum. ſachar prophetarum monitionibus obedientes ad Ezechiam reuerſi ſunt adoraturi dei hieroſoly
mis venerunt. Et ſacrificium obtulit Ezechias quod a Salomonis tempore non fuit exhibitum quo
tidianum quoq; inſtituens decimas & primicias ſacerdotibus & leuitis dari pręcepit Qui & paleſti
nos debellauit.

Capitulum.xix.

Nno ſiquidem quarto ozię regis regnauit in hieroſolimis ezechias filius achaz & abię 4 R.c.
qui genere fuit ciuis. Erat enim huic viro natura benigna tuſia & valde religioſa. nihil 18
enim ob aliud ſe prius credens veniſſe ad regnum: neq; magis neceſſariũ nec vtilius ſi
bimet & ſubiectis arbitratus eſt eſſe: q̃ vt coleret dei religionẽ. Et cõuocans omnẽ po
pulũ pariter & ſacerdotes & leuitas contionẽ habuit apud eos dicens. Non ignoratis
qm̃ ꝓpter peccata patris mei qui trãgreſſus eſt dei ſanctam honorabilẽq; cultura: multa & maxima
Hortat ezechias ꝑplm ab idolatria recedere & templũ aperire fecit qđ pater eius clauſerat. mala eſtis experti & ab eo mens veſtra corrupta eſt. ſuaſitq; quos ipſe colebat deos ſuos pariter ado
rare. Horter itaq; vos poſtq̃ opere cognouiſtis quã peſſimũ eſt agere impie vt illorum iam obliui
onem habentes purgetis vos a priori pollutione. & cum ſacerdotibus atq; leuitis cõuenientes aperia
Solẽnitatẽ azimorũ cõuocato ꝑplo fecit ꝙ celebrare & cõuocat iſraelitas vt pariter cõueniant &c. tis templũ & purgantes eum ſolẽnibus ſacrificijs ad honorem antiquũ & patrum reuocetis. Sic enim
vobis deus ꝓpicius erit: & iraſci ſuper peccata veſtra ceſſabit. ¶Hęc dicente rege ſacerdotes aperue
runt valuas templi dei: & pollutiones eijcientes ſolemnia ſacrificia ſuper altare impoſuerunt. ¶Mit
tens autem rex in prouinciã ſibi ſubiectam: populum ad hieroſolimã conuocauit: vt feſtiuitatem ce
lebrarent azimorum. Multum nãq; prętenerat tempus propter iniquitatem prędictorũ regum quod
non fuerat acta. Miſit pariter ad iſraelitas: inuitans vt relinquentes malam conuerſationem & con
ſuetudinẽ auerterentur ad priſtinam dei culturam. dicens concedere ſe venientibus in hieroſolimã
vt azimorũ feſtiuitatem agerent & cum eis pariter epulas exercerent. Hęc enim dicebat monens
tm̃ non ſibi eos ſubiectos facere ſtudens ſi tamẽ nolent. Quod ſi voluiſſent. vtiq; beati fuiſſent. ¶Iſ
raelite vero (venientibus legatis & eis regis propria mandata nũciantibus) non ſolum nõ acqeuerunt

ſed etiam legatos tanq̃ fatuos irriſerunt pariter etiam ꝓphetas hęc monẽtes & prędicentes quę pate
A rentur ſi ad pietatem dei conuertere nolent ſpreuerunt. & ad nouiſſimum eos comprehendentes in-
teremerunt & neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterũt. ſed horum quoq; peiora faciebant nec prius
quieuerunt: donec deus vindicans in eis hoſtium/eos ſubderet ditioni. Et de iſtis quidem poſtea de
clarabimus. ¶ Multi tamen de tribu manaſſe zabulon & yzachar obedientes monitionibus prophe
tarũ ad pietatis iura conuerſi ſunt & iſti omnes ad ezechiam in hieroſolimis cucurreruntvt adorarẽt
deum. ¶ His enim venientibus rex ezechias aſcendens in templum cum principibus & omni popu
lo ſacrificauit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes & agnas ſeptem & totidem hyrcos, imponen-
teſq; manus ſuper capita pecudum iplę rex & principes ſacerdotibus ſolemnia ſacrificare permiſe-
rũt. Et illi quidem ſacrificabant: & holocauſta faciebant. leuitę vero circũſtantes cum muſicis canta
bant hymnos in deum, atq; pſallebant ſicut docti fuerant a dauid. Reliqui vero ſacerdotes tenentes
tubas cum hymnos dicentibus concrepabant. His ita factis proſtratus in faciem & ipſe rex & popu-
lus vniuerſus adorauerunt deum: deinde ſacrificauerũt boues ſeptuaginta/tauros centum agnas du
centas. Populis vero ad epulas condonauit. boues quidem ſecentos. Reliqua vero pecora tria milia
Idem enim fecerũt & principes. Mille namq; tauros dederunt ei: & pecora mille & quadraginta. Et
dum hoc modo a ſalomonis regis tempore celebratio non fuiſſet effecta: tunc primum ſplendidiſſi-
me & largiſſime ꝓbabatur exhibita. Cumq; feſtiuitas fuiſſet impleta: egreſſi in prouinciam purgaue-
rũt eam: ſed & ciuitatem ab omnium ydolorum pollutione mundauerunt. ¶ Conſtituitq; rexvt quo
tidiana ſacrificia ex eius propriis celebrarentur impenſis ſecundum legem & ſacerdotibus atq; leui-
tis dicatas dari decreuit a plebe primicias frugum vt ſemper circa religionem obſeruauerũt: & a dei
culturo ſeparari nequirent. Et populus quidem offerebat omnes fructus vt moris erat. Domus enim
& cubicula rex ędificans ſingulis ſacerdotibus diſtribuit & leuitis eorumq; filiis & vxoribus & ita ad
B antiquam dei culturam denuo ſunt reuerſi. ¶ Hęc itaq; prędicto modo rex ſtatuens bellum egit ad
4 R.c. uerſus paleſtinos eiſq; deuictis tenuit omnes ciuitates hoſtium a gaza vſq; in geth. ¶ Rex autem aſ
18 ſyriorum mittens ad eum interminatus eſt omnẽ ſe eius ſubuertere principatum niſi tributa quę pa-
ter eius prius dabat exolueret. Ezechias autem de interminationibus non curabat ſecurus de pieta-
te dei: & de propheta Ezaie a quo futura omnia certiſſime cognoſcebat. Et de hoc quidem rege hęc
in preſenti dicta ſufficiant.

¶ Decem tribuum tranſmigratio per Salmanaſar Aſſyriorum regem anno poſt exitum de egy
pto 947. cuius tranſmigrationis malorumq; omniũ occaſio fuit ſeditio circa roboam nepotẽ dauid
& hieroboam facta Cuthæi quoq; Samariam inhabitantes deum ad iracundiam prouocauerũt qui
ſuper eos peſtilentiam immiſit ad quos de captiuis miſſi ſacerdotes dei cultum docuerunt & ceſſauit
peſtilentia.

Capitulum.xx.

4 R.c. 17. Almanaſar enim aſſyriorum rex dum ei nũciatum faiſſet quia iſraelitarũ rex ozias latẽter
miſiſſet ad ſuſam al's Sna egyptiorũ regẽ petens contra eũ ab eo ſolatia iratus caſtrameta-
tus eſt in ſamariam anno ſeptimo regis ozię. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet. annis tri
bus obſidẽs ſamariam cœpit eam nono quidem anno regni ozię. ſeptimo ezechię regis ie-
roſolimorum & iſraelitarum regnum vehementer exterminauit: & omnem populum tranſmigrauit
in mediam & perſidam. Inter quos & regem oziam viuum cœpit atq; migrauit aliaſq; gẽtes ex quo-
dam loco nomine authi qui ex flumine perſico ita vocatur: in ſamariam & iſraelitica regionem con
ſtituit. ¶ Migrauerunt ergo decem tribus iſraelitarum de iudea poſt annos numero nongentos qua
draginta & ſeptem. a quo tempore egredientes ex egypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam
ſub principe Ieſu. Ex quo enim recedentes a roboam qui fuit ex genere dauid regnum hieroboam
tradiderunt. ſicut & prius a me ſignificatum eſt. anni tunc erant ducenti & quadraginta: & menſes
ſeptem & dies ſeptem. ¶ Hic ergo finis apprehendit iſraelitas tranſgredientes leges atq; prophe-
tis non obedientes qui eis hanc prędixere calamitatem. nec ab impietatibus recedentes. ¶ Cœpit
autem malorum eorum cauſa fabricari. ex quo ſeditione facta circa roboam nepotem dauid hiero-
boam eius ſeruum fecerunt regem. qui in deum peccẽdo fecit eum populis vniuerſis inimicum imi
C tantibus ſuum malum. Et ille quidem quam dignus erat exſoluit pœnam. ¶ Rex autem aſſyriorum
inuaſit pugnando cunctam ſyriam. & phœnicem vniuerſam. nomen autem huius regis in archiuis
tyri conſcriptum eſt. Pugnauit enim aduerſus tyrum: cum in ea regnauit Helyſeus. De quibus teſta-
tur & menander qui temporum facta conſcripſit: & tyriorũ antiquitatem in grecam linguam conuer
tens/ſic ait. Hyliſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem. Is recedentibus ietheis nauigãs redu
xit eos. contra quos denuo ſalmanaſar aſſyriorum rex inſurgens cunctam phœnicem inuaſit. Qui fa
cta pace cum omnibus: poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit enim a tyro ciuitas ſydon & arche ãtiqua

Multi de tribu Manaſſe zabulõ & yſachar ꝓphetaꝝ monitiõibus obediẽtes ad ezechiã reuerſi ſũt deũ adoraturi hierosolimis.

Ezechias ſacrificiũ obtulit qđ a tpe Salomõis non fuit exhibitum.

Quotidianũ ſacrificiũ inſtituit rex. & decimas & primitias ſacerdotibus dari ordinauit.

Ezechias paleſtinos deuicit.

Occaſio captiuitatis iſraelitarũ Siris.

Tranſmigratio decẽ tribuũ iſtꝝ ꝑ Salmanaſar.

Epilogus tranſmigratiõis poſt exitũ de egipto anni nongenti quadraginta & ſeptem vſq; ad iſtam trãſmigrationẽ.

Menãder inuenit Salmanaſar

propter tyrios non subiectos. Denuo rex aduersus eos ingressus est phœnicibus exhibentibus ei naues sexaginta & remiges octingentos. Contra quos tyrij nauigantes in duodecim nauibus dispersis hostium nauibus cepe captiuos viros quingentos. Vnde honor tyriorum propter hęc creuit eximię. Reuertens autem assyriorum rex disposuit custodias super fluuium & aquę ducta ciuium vt tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc quinq; annis fuisset factum: tulerunt de effossis puteis habētes aquā. ¶ Hęc itaq; in archiuis tyrijs de salamanasar assyriorum rege conscripta sunt. ¶ Igit dum fuissent in samaria transmigrati cuthei. Hoc enim vocabulo hactenus vtebantur eo q; a prouincia & a quodā flumine quod cutha vocatur migrati viderentur singuli eorum secundū propriam gētem deos in samariam portauerunt. Erant quinq; Et cum eos more proprio colerent: ad iracundiam & furorem deum maximum prouocauerūt. Venitq; pestilentia super eos per quam corrupti: cū nullam malorum medicinam inuenire possent deum maximum colere pro salute cœperunt. Mittentes itaq; ad regem assyriorum legatos supplicauerūt vt sacerdotes eis ex captiuis israelitarum quos pugnando tenuerat destinaret. ¶ Quo mittēte sacerdotes: legis & dei culturam eos edocuerunt. Et dū cœpissent eum summa deuotione venerari: pestilentia repente cessauit. Et hactenus ipsas solemnitates celebrare noscuntur. ¶ Hij siquidem secundum eloquium hebręorum cuthei secundum genus. grece autem samarite propter rerum motum quo semper parati sunt: & quādo vident iudeos esse felices cognatos eos appellant quasi de ioseph nati videantur. & ex illo cum eis habeant societatis indicium. Quando vero deiectos vident: nequaq; eis deuotione aut genere cōmunicare volunt: sed transmigratos & alienigenas semetipsos dicunt. Et de his quidem oportunius ędicemus.

Cuthei (trāsmigrātibus israelitis, Samariā habitātes deū idolatria sua ad iracūdiā prouocauerūt. qui sup eos pestilentiā vt in biblia dicit̄ misit leones.

Cutei a quo dicti sunt & eorū circa iudeos mores.

Explicit liber nonus.

¶ Incipit liber decimus qui continet tempus annorum ducentorum & triginta. mensium sex. die rūq; quindecim.

¶ Senacherib maxima manu contra Ezechiam bellum mouet qui (acceptis pecunijs) abire promisit sed Rabsacē militię principem p hierusalē ciuitate vastandā mittit qui siriace loqui (vt maiorē in cutiat hebręis terrorem) recusat. Quod cognoscens Ezechias cōtristatus est: sed eum cōsolatus est esaias propheta prędicens hostes sine bello fore vincendos vnde vna nocte pestilentię periculo centum octoginta quinq; milia de exercitu Sēnacherib perierunt. Et ipso sēnacherib in templo filijs occiso Asaracodas (qui in biblia dicitur Asaradon) fugientibus filijs in regno successit. Capi. j.

Sēnacherib assiriorum rex maxima manu cōtra Ezechiā bellum mouet sed (acceptis ab ezechia pecunijs) abire pmisit.

CVm Ezechias duarum tribuum rex quartū & decimum annum haberet in regno assyriorum rex nomine sennacherib maxima manu aduersus eū castrametatus forti brachio oēs tennit ciuitates tribuum iuda & beniamin. Cumq; hierosolimā tenderet pręuenit eū (missis legatis (echechias promittēs & obedire se ei. & tributa quę imperaret exoluere. Sennacherib vero cognoscens quę legati ferebant: dignum iudicauit bello desinere & pręcantiū suscipere dignitatē tunc promisit. Qui accipiens trecenta argenti talenta & auri triginta. amicus discessit dans legatis iurisiurandi fidem: quia ei nichil discedendo noceret. Ezechias autē credens & euacuans thesauros: misit ei pecunias sperās se a periculo belli & regni amissione liberari. Assyrius aūt hec sumēs ex his quę pmiserat cogitauit nichil. sed ipse pfectus est ad egyptios & ethiopes. principē vero militię rabsacen cū multo exercitus robore & duobus aliis ad vastandū hierosolimā dereliquit. quorū noia erāt tharatha & aracheris. Tunc itaq; venientes ante muros castra fixerūt miseruntq; ad ezechiā petentes. vt cum eo possent habere colloquiū. Ille vero per se quidem ppter metum nō abijt: tres autem necessarios sibi misit amicos hoc est helyachim tutorē regni & sobanean & ioan. q supra scribas erat. Isti siquidē pcedentes ediuerso ante principē militię assyriorū steterunt. Quos dū vidisset princeps militię rabsaces petijt vt eūtes dicerent ezechię Rex magnus sennacherib reqrit ab eo: de quo pręsumēs atq; cōfidens refugit dominū suū & obedire nō vult: neq; suscipere eius exercitū. An certe ppter egyptios sperans exercitū suum illorū solatio subleuari. Si enim hoc expectat fatuus est. & similis homini incūbenti in calamo fracto qui cū ceciderit insuper manu vexata sentiet plagam. Sciat enim q; etiā voluntate dei contra eum castrametatus est qui cōcessit ei israelitarū vastare regnum vt eodem modo subiectos eius disperderet regno. ¶ Dum hęc autem rabsaces hebraica ligua diceret: habebat enim linguę huius experimentū: elyachim metuēs ne populus audiens metu corrueret: poposcit vt syro magis loqueretur eloquio. Ille vero intelligens suspitionē & metū eius maiore amplius voce clamauit. respōditq; hebraice dicens Audiant oēs prędicta regis. & q; vtile est eligant. & se nobis tradant. Palam enim est quia vos & rex populum ipe vana decipitis & repuguare suadetis. Si vero pręsumitis vt exercitum nostrum vos repellere dicatis. dante me duo milia equos de exercitu michi commisso. totidem ascensores prębentes vestrū exercitum nobis ostēdite: sed non habetis tot homines. Quid igitur tardatis vosmetipsos maioribus qui vos capturi sunt. & inuitos dum spontanea

Rabsaces princeps militię Assiriorū a rege p hierusalē deuastāda dimissus.

Rabsaces Assirius siriace loq recusat vt hebręis maiorē incutiat terrorē.

4 R.c. 17 D

4 R.c. 18 E

4 R.c. 18 F

4.r.c. 18. traditio securior vobis sit: iuita vero valde periculosa: vt causa calamitatis existat. ¶ Hęc audietes & populus & legati (dicēte assyriorū principe) ezechię renūciauerūt. ¶ Ille vero hęc audiēs exutus veste regali & idutus sacco & habitu miserādo: lege patria ꝓstratus i facie rogabat dñm vt adiuuaret. nullā aliā hūtē salutis spē: Mittēsq; & amicos quosdā & sacerdotes ad Esayā ꝓphetā poposcit vt oraret: & sāctis sacrificijs ꝓ salute oīm rogaret deū quatenus spē hostiū frāgeret & populo suo miam cōdonaret. ¶ Propheta hęc faciēs monitus a deo cōfortauit & eius amicos. prędicens q; sine bello deuicti hostes turpiter ab vrbe recederēt: & nō cū fortitudine illa quā se habere credebant: deūq; prouisurū vt fortiter vastarētur sed & ipsū regē assyriorū sēnacherib nō prevalētē aduersus ęgyptios cū ad propria remearet: ferro periturū esse ꝓdixit. ¶ Ipso siquidē tpe scripserat ezechię assyrius epistolas i quibus fatuū eū esse dicebat: credētē q; eius seruitiū posset euadere. q multas gētes & maximas subdidisset. & iterminabatur fūditus se eū disperdere dū caperet vrbē nisi portas aperiēs spōte i hierosolimis exercitū eius exciperet. Quę dū relegisset ezechias spreuit ꝓpter spē quē habebat in deo. Epistolam vero plicās i tēplo reposuit. ¶ Rursus aūt cū deo vota & oratiōes effūderet pro ciuitate & salute cunctorū. Esayas ꝓpheta eū asseruit exauditū & nec in presenti tēpore esse ab assyrijs obsidendū: & i futuro oīes qui ab illa iam capti fuerāt esse reuersuros. Et in tertio anno cum pace opus suū facturos: & propriarum possessionum sine timore diligentiam habituros. ¶ Interea paruo tempore transeunte: assyriorum rex bello quod ęgyptijs intulerat frustratus ab huiusmodi causa sine effectu remeauit ad propria. Is ēm cū multo iam tempore fuisset cōmoratus in obsessione pelusij. & dum aggeres contra muros eleuati fuissent quibus ciuitati nitebantur insistere. audiuit ethiopum regē tharachem cū multo exercitu ad ęgyptiorum venire solatiū & per desertum iter facere vt subito i assyriorum castra irrueret. Turbatus ergo sennacherib. ad sacerdotem q vulcani castra se metari dicebat. quasi iste rex ad eum regē ęgyptiorum venisset q esset vulcani sacerdos & obsessionē pelusij hmōi causa dissoluit. ¶ Orante namq; rege hierosolymorū ad dominū: deus exaudiens maximam plagam misit in eum & multi perempti sunt. ¶ Herodotus autem errorem ideo facit q; non assyriorum dicit regē sed arabum adijciens quia soricum multitudo vna nocte arcus & arma reliqua comedit assyriorū: & ꝓpter ea cum non haberet rex arcus: exercitum a pelusio reuocauit. Et hęc quidem herodotus. ¶ Berosus aūt qui caldaicam conscripsit hystoriam meminit regis sennacherib. & quia regnauit super assyrios & castrametatus est in omnē asiam & ęgyptum ita dicēs. Reuersus est autem rex sennacherib a prę 4.r.c. 19. lijs ęgyptiacis ad hierosolymā cū inuenisset exercitum quem rabsaci dimiserat in periculo pestilētię 4.r.c. 19. constitutū. deus enim morbum in populū eius immiserat ita vt prima nocte eorum qui obsidebant decerent centum octoginta quinq; milia viri cum iudicibus & tribunis propter hanc calamitatem in nimio timore & angustia constitutus de cuncta iam militia metuens fugit cum sua manu ad proprium regnum: in ciuitatē quę appellatur nini. ¶ Et dū modicum tempus ibidē commoratus fuisset dolo a senioribus filijs adramelech & seleusathro est peremptus i proprio templo quod dicitur arasci. Et illi quidem pro cede patris effugati ad armeniam discesserūt. Successit autem in eius regno asaracoddas. ¶ Terminus igitur obsessionis assyriorū contra hierosolymitas: tali occasione prouenit.

C ¶ Gratificis pro obtenta victoria oblatis hostijs egrotauit Ezechias de cuius sanitate amici desperabant. Sed ipso orante eius exauditur oratio & vitę suę anni quindecim adduntur filiusq; promittitur. data pro signo solis retrogradatione. Regis quoq; babiloniorum legatos honorifice recipienti thesaurosq; illis ostendenti. Esayas futuram Babilonicam captiuitatem denunciat. Et ipso mortuo rege optimo impijssimus Manasses filius successit in regno: qui iustorum & prophetarum sangui ne ciuitatis hierusalem plateas irrigauit.

Capitulum secundum.

4.r.c. 20. EZechias autem inopinabiliter a terrore liberatus gratificas hostias cum omni populo celebrauit deo & cognoscens quia nulla alia causa alios hostes quidem peremisset: alios vero timore morti similes effugasset ab hierosolymis nisi diuino solatio omni studio & largitate vsus est circā dei cultum. ¶ Non post multū graui languore detētus: a medicis ęquidem desperatus est. nihilq; nec ipse de se nec eius amici spei vlterius sustinebāt. Ducebatur autem & alia angustia magna ex eo q; filios nō haberet & morituus esset desolatam relinquēs domū. nec successorē sui generis habiturus. Dumq; nimis in hac parte fatigaretur rogauit deum vt ei paruo tempore vitam concederet donec filios habere posset: & non prius aīa priuaretur anteq; fieret pater. Cui misertus deus petitionemq; susciplens: quia non dolebat eo q; priuandus esset bonis imperij: sed vt filios haberet qui 4.r.c. 20. in eius principatum succederent mittens ysayam prophetam ei iussit dicere quia post certū diem ca- Esa.c. 38. sum languoris euaderet. Et post hęc annis quindecim superuiueret & filios generaret. Et dū hęc dei mādato propheto dixisset. ꝓpter nimietatem languoris. & ea quę inopinabiliter promittebantur non credens signum aliquod & iudicium petijt vt faceret. Esayas quatenus hęc dicenti sibi crederet: &

Nunciauerūt legati ezechię quę audierunt q; prostratus deū rogauit & Esaiam pro se orare poposcit.

Epistolā Assirij Ezechias posuit in templo.

Frustratus Sennacherib a bello ęgytiorum turbatus rediit.

Error Herodoti circa hanc hystoriam.

Berosus regis Sēnacherib meminit.

Occisos Sennacherib a suis filijs in templo fugientibus filijs successit asaracoddas qui in biblia dicit. Asaradon

Gratificas hostias deo obtulit. Ezechias pro victoria.

Egrotante ezechia amici eius de sanitate desperabant. &c.

Que vtera varij fuit signum reddituꝰ esse veca

a deo eum missum vere cognosceret. Nam ea quę vltra rationē sunt & spe fortiora videntur huiusmo di rebus creduntur esse veracia. Et dum propheta interrogasset eū: quod vellet fieri signum, vmbram D
solis decem gradibus petijt ad ea loca vnde venerat remeare. Et dum propheta rogasset deum vt fie
ret: videns rex impletum esse quod voluit: repente dissolutus a languore conscendit in templū: & ado
Retrogradatio solis in decē gradibus data ezechię in signum promissionis. rans deum vota debita celebrauit. ¶ Eo siquidē tempore cōtigit assyriorū regnū a medijs dissolui. 4.r.c.
quod tamen in alijs indicabo. Rex itaq; babiloniorum baladas misit legatos ad ezechiam portantes 20.
munera: & ab eo poposcit vt ei esset socius & amicus. Ille vero legatos libenter excipiēs & thesauros
eis ostendens. & armorum instructionem: & aliam copiam quam in auro & gemmis habebat, simul
Prophetia esaię de futura captiuitate filiorū israel i babiloniā. etiam munera prębens regi baldo deferenda: dimisit eos. ¶ Tunc esayas venit ad regem: & requisi- 4.r.c.
uit vnde fuissent qui venerant. Qui dixit de babilonia eos a suo rege venisse: & ostendisse eis vniuer 20.
sa & vidētes diuitias & virtutem regni cognoscerent & regi suo renunciarent cui propheta respōdēs
scito inquit non post multum tempus ad babiloniam filios tuos & diuitias transmigrandas. insuper
& nepotes tuos eunuchos esse faciendos & amissuros virile nomen: & regi babilonię seruituros. Hęc
enim prędixit deus. Ezechias autem contristatus in his quę dicta fuerant. ait non se quidē velle suā
gentem in talibus erumnis incurrere. sed quia impossibile est quę apud deū deliberata sunt posse mu
tari rogabat vt vsq; ad vitam ipsius pax permaneret. ¶ Meminit autem baladi regis babiloniorum
Berosus de balado rege babiloniorum. berosus. Cum itaq; propheta esayas indubitanter & mirabiliter de veritate confideret & nichil falsi
pœnitus loqueretur omnia quęcunq; prophetauit scribens dereliquit in libris: vt ex effectu omni
bus postea appareret. Et non solus iste propheta: sed alij numero duodecim idem fecerunt. & omne
siue bonum siue contrarium sit apud nos secundum illorum dictum prouenire dignoscitur. sed ho
rum singula denuo declarabimus ¶ Ezechias autem rex dum superuixisset tempus quod prędixi- 4.r.c.ꝛ
mus & omne illud spacium cum pace degisset mortuus est anno vitę suę quinquagesimo & quarto.
in quibus regnauit viginti & nouem. cui successit in regno filius proprius nomine manasses de matre
quidem nomine Abhisida qui a paternis voluntatibus abscisus: & ad diuersa cōuersus. omne genus E
malignitatis ostendit. & nihil impium dereliquit. sed iniquitates israelitarum imitatus est: quibus in
deum delinquentes affligebantur. Presumpsit enim etiam templum dei polluere. simul & ciuitatem.
omnemq; pariter regionem. Nam spernendo deum ad hoc vsq; peruenit vt omēs hebreorum iustos
occideret: neq; prophetis parceret quorum quotidie singulos perimebat. & eorum sanguine hiero
solymorū plateas irrigabat. ¶ In his iratus deus misit prophetas ad regē & populum per quos inter
minatus est easdem eis futuras calamitates in quibus incurrerant patres eorum israelitę cum eis in
iurias intulissent. Illi vero non credidere verbis quibus lucrari potuerunt vt nihil mali paterētur. Ope
ribus enim cognouerunt fuisse vera quę a prophetis prędicta sunt.

¶ Babiloniorum regē exercitum in iudeam mittente Manasses in babiloniam captiuus ducitur.
Cui orāti & penitēti deus pepercit. Quiq; reuersus in hierusalē diuinū cultū ampliauit & templū pur
gauit murosq; ciuitatis reparauit. Quo mortuo successit filius eius Amō qui a suis dolose peremptus
est cuius interfectores populus peremit & eius filium Iosiam optimum regem constituerunt. Ca.iij.
Rege babiloniorum exercitū in iudeam mittente manasse rex captiuus ducit i babilonem. IGitur dum in eis perseuerarēt bellū super eos intulit rex babiloniorū & caldeorum. Is enim F
missso exercitu i iudeam & regionē eorum depopulatus est: & regem manassem dolo captū 2.pali.
& ad se deductum. habuit ad ea quę voluit tormēta subiectum. Manasses autem tūc intel po.33.
ligens in quibus malis esset & horum oim se arbitratus auctorē supplicabat deo vt ei hostē suum cle
mentē faceret. atq; misericordē. cuius orationes deus exaudiēs hoc cōcessit ei. & remissus a rege babi
loniorū ad sua regna reuersus est. ¶ Cumq; venisset ad hierosolymā priorū quidē delictorū quę cir
ca deū gesserat penitēs studebat etiā memoriā malorū si esset possibile ab aio suo repellere: & ad ser- 2.pali.
uitiū dei & oēm cultū diuinę regiōis accedere. tēplūq; purgare & ciuitatē. Et ad hoc solum de cetero po.c33
erat cōstitutus vt gratias deo pro dono salutis exsolueret quatenus in oi vita eius ei ꝓpicius perma
neret. ¶ Hęc aūt ipse & populū agere docuit agnoscēs i quibus calamitatibus incidisset ꝓpter ritum
qui sanctę cōuersationi erat aduersus. ędificās rursus altare solemnes hostias imolabat sicut cōstituit
Muros ciuitatis reparauit & nouos construxit. moyses diuina exponēdo culturā. ¶ Fodē itaq; modo & p hierosolimos castella cogitauit. ita vt etiā 4.r.c.
muros ātiquos cū multo studio repararet & aliosvltra eos erigeret & turres eminētissimas exaltaret. 21.
Custodias vero quę ante ciuitatē fiūt multa munitione firmauit. & sic in oibus a priori cōuersatione 2 pali.
mutatus est. et post hęc vitā habuit beatissimā vt multi imitatores eius essent ex quo cœpit colere dei po.c33
pietatē. ¶ Qui cū vixisset annis septuag ta & septē. & regnasset quiquagita & quiq; defunctus est & 4.r.c.
sepultus in suis hortis. Cuius regnū peruenit ad eius filium amon & nomē matris eius fuit maselmis 21.
de ciuitate iecabath. Qui dum imitaretur opera patris (quę ille in iuuentute presumpserat) dolum
passus a suis in domo sua peremptus est cum vixisset annis quatuor & viginti: & i regno fuisset duos

4.r.c. 22. ¶ Populus autem eius peremit interfectores.eumq; cum patre ſepelierunt;regnumq; ioſię eius filio tradiderunt cum eſſet annorum octo.Cuius mater quidē de ciuitate fuit oſeth alias ezi Beſachat nominē alias Idida. Erat enim ille natura benigniſſimus & ad virtutem viriliter pręparatus:& i ſtudijs dauid regis & intentionem & regula totius diſpoſitionis eius intentus.

Poſt Amon regnauit Ioſias filius eius.

¶ Ioſias optime indolis populū ad dei cultū āmonuit ciuitatēq; purgās lucos abſtulit pecuniā quoq; cōgregari per prouiciā iuſſit pro tēpli reparatione & crateras libatoriaq; pro tēpli ornamēto fecit cōflari Inuento quoq; moyſi libro Cōſulitur holda prophetiſſa quę propter regis iuſtitiā erūnas dicit differendas ſed poſt eius mortē diffinita ſupplitia ſuis populus inferenda.Cōgregato quoq; populo ſacros moyſi legēs libros oēs ad fidē ſenādā iuramēto aſtrigit.Et vaſa quę idolis oblata fuerunt fecit cōcremari & idolorum ſacerdotes occidi celeberrimamq; paſche ſolemnitatem celebrauit. Caꝑ.iiij.

4.r.c. 22. CVmq; ad duodecimum veniſſet annum ętatis:pietatem & iuſticiam in ſe mirabilē eſſe mōſtrauit. Cunctum namq; populum correxit & monuit vt derelicta idolorū ſecta quaſi non eſſent dij colerēt patriū deū. Et opera ſimul maiorū patrum in quibus deliquerat: velut ſe nior emēdabat.Quę vero bene & oportune facta cognouerat obſeruabat.& horum imitator erat & per ſuam ſapientiā & intellectum naturalem ſimilia celebrabat.cōſilijs vtiq; bonis tradens ſenſum.Sequēs enim leges velut ordinem ciuitatis & pietatem circa deū gerens omnia proſpere gubernabat & maxime q̄ a priorum rēgū iniquitate recedebat. ¶ Qui & ciuitatem & omnem prouinciam purgauit.& lucos extraneos qui facti fuerāt abſtulit:& ornamēta quę in eis a prioribus fuerāt ad iniuriam dei oblata depulit:& tali modo populum ab huiuſmodi ſecta retractum:ad religionis diuinę iura conuertit.Qui & legitima obtutit & holocauſtum ſacrificia altari ſolemniter rurſus exhibuit & in vnaquaq; cauſa iuſticiā non minus q̄ animę ſuę coluit medicinam. ¶ Miſitq; in totā prouinciā iubens vt qui vellēt aurum & argentum deferrent ad reparationem templi pro ſua vtilitate atq; virtute.Dū itaq; pecunię allatę fuiſſent ad ſollicitudinē templi & eius expenſas propoſuit amaſiā qui erat ſuprā ciuitatē:& ſcriptorem ſaphan:& ſcribam monimentorū ioan:& pontificem heliachim.Qui dilationē nulla ſegnicię faciebant:ſed inſtructores:& omnia quę erāt neceſſaria pręparabāt:ex hoc modo reparatione tēpli celebrata pietas regis oſtenſa eſt. ¶ Qui dum octauum decimū haberet impeRij annum.miſit ad helyachim ſacerdotē iubens vt pecunię quę remāſerāt cōflarentur.vt fierent inde cratere & libatoria & phiale ad miniſterium dei. Inſuper & quantumcūq; aurum & argētum eſſet in theſauris.etiam hoc proferret ad crateras & ad vaſa huiuſmodi faciēda. ¶ Proferēs enim heliachim pontifex aurum inuenit librum ſacrum moyſeos in templo poſitum quem ſimul eiciēs dedit ſcribe ſaphe qui dum relegiſſet venit ad regem.Et dum omnia terminū habere ſignificaſſet:relegit ei & librum illum.Tunc ille cum verba libri eius audiſſet.ſciſſa veſte ſua vocauit pontificem heliachim & ipſum ſcribam & neceſſarios ſimul & amicos miſitq; eos ad quandam mulierem prophetiſſam nomine holdan vxorem ſalomi cuiuſdam inſignis viri & nobilitate clari.iuſſitq; vt eūtes conſulerent eam ſi propicius fieret deus.cum metuerent ne pręuaricando moyſeos leges & mandata maiorum periculum tranſmigrationis incurrerēt. & ad extraneas terras deuenientes vitam agerent miſerabilem. ¶ Audiens aūt prophetiſſa quę fuerānt a rege mādata.iuſſit vt remeantes dicerent regi quia diuinitatis quidem decretum quod iam contra eos protulerat pręcibus infirmari non poſſet.id eſt vt populus non periret aut non de prouincia pelleret:aut bonis tunc pręſentibus minime priuarentur. dum tranſgreſſi fuiſſent leges:& tanto tempore penitentiam non egiſſent:prophetis vtiq; monentibus vt ſobrie viuerent & impietatis ſupplicia deuitarent quę facienda docebat vt crederent q̄ deus eſt & neq̄ mentitus in verbis per prophetas ſuas pręnunciauit:propter iuſtitiam tamen regis retinendas iſtas crumnas:& poſt eius obitum diffinita ſupplitia populis inferenda. ¶ Igitur qui miſſi fuerāt:mulieris prophetiam remeantes renunciauerunt regi.Tunc ille mittens vbiq; iuſſit populum ad hieroſolymam conuenire & ſacerdotes atq; leuitas & omnem etatem ſimul adeſſe pręcepit.Quibus congregatis primum quidem eis ſacros legit libros & ſtans in tribunali in media multitudine coegit cūctos fidem & iuramenta prębere.vt apud deum flerent:& moyſeos leges per omnia cuſtodirent.Illi vero promptiſſime & iurauerunt:& pręcepta legis complere promiſerunt.Mox itaq; ſacrificia celebrātes: deum ſibi poſcebat eſſe propitium. ¶ Rex autem ſacerdoti pręcepit vt ſi quod aliud vas a parentibus eius oblatum ydolis aut diſs extraneis inueniretur in tēplo.proferret.Et dum fuiſſent multa collecta cōbutēs ea cinerem diſperſit in fluuium.& ſacerdotes ydolorum qui ex genere non erant aarō interfecit. ¶ Dum hęc ergo feciſſet in hieroſolymis. proceſſit in vniuerſam prouinciam: & lucos qui ab hieroboam rege ad honorem deorum extraneorum facti videbantur exterminauit & oſſa falſorum ꝓphetarū ſup altare quod prius hieroboā cōſtruxerat cōcremauit.Ea igitur quę veniēs prophe ta ad hieroboā cū ille ſacrificaret & ois populus audiret quę futura eſſe prędixerat: hoc modo ter-

Bona idoles Ioſię regis lin. xiſi anno etatis qui populum ad dei cultū āmonuit.

Purgauit ciuitatem & lucos abſtulit.

Miſit per totam prouinciam pro congregāda pecunia ad templi repationē & ordinauit officiatios templi.

Ex pecuniis reſiduis iubet crateras & libatoria & phialas cōflari.

Conſulitur.holda ꝓphetiſſa(ita bente rege) quę dicit propter regisiuſticiam erūnas retinendas; ſed(eo mortuo) diffinita ſupplitia populis inferenda.

Congregato populo in hieruſalem rex ſactos moyſi legens libros omnes ad fidem cuſtodiēdam iuramenta coegit pręſtare.

minum percœperunt.quando ex genere dauid iosias nomine fecit ea quę predicta sunt ante annos trecentos sexaginta vnum. ¶ Post hęc autem rex iosias profectus est ad cui ctos israelitas qui captiuitatem & seruicium assyriorum effugerant eisq; suasit vt impios actus & honores deorum extraneorum relinquerent:& patrium maximumq; colerent deum eiq; dicarent & domos & vicos. Perscrutatus est autem & ciuitatem ne quod forte ydolum habentes intra sua tecta celarent. Necnon & currus qui ędificati fuerant a prioribus regibus: & quęcq; alia huiusmodi erant quę velut deos adorabāt cuncta pariter amputauit. ¶ Et hoc modo purgata omni prouincia. ad hierosolymam omnem populum conuocauit. & ad azimorum festiuitatem quę pascha dicitur eos adduxit. Donauitq; populo in pascha nouellos hedos & agnos triginta milia.Prębuerunt autem ad holocausta tria milia.Prębuerunt autem & primi iudeorum propter pascha sacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia secentos eorum prępules obtulerunt boues vero quigentos. Et dum esset hęc abundantia quadrupedum:sacrificia faciebant moyseos legibus hostias singulas enarrantibus & ministrātibus. Nec fuit alia similis festiuitas apud hebreos:a samuelis prophetę temporibus.Causa vero huius festiuitatis hęc erat:vt omnia secundum legis antiquę traditionem paternę solemnitates efficerentur.

¶ Nechao ęgyptiorum rex contra medos bellum parans iter per regnum Iuda petit quod prohibere volens Iosias in occursum venit & vulneratus rediit in hierusalem quem defunctum hieremias lamentabili carmine defleuit futuramq; descripsit captiuitatem.Similiter & ezechiel duos describēs libros mortuoq; iosia ioacham filius eius impius successit in regnum.Qui a Nechao ęgyptiorum rege captiuus frater eius. Eliachim qui mutato nomine Ioachim dictus est regnum habuit sub tributo Quem Nabugodonosor deuictis egyptijs sibi fecit tributarium. Capitulum.v.

Purgata oi prouintia ab idolatria fecitcōuocato populo paschę solēnitatem celeberrimam.

Nechao ęgiptiorum rex cōtra medos bellū parans iter per regnū iuda petit. Vulneratus Iosias hierusalemre diit qua defunctus plaga annō ętatis. xxxix. & regni.xxxi. Hieremias carmine iosię fleuit mortem quibus futuram hieruslē descripsit captiuitatem.

Mortuo Iosiasfilius eius Ioachasuccessit i regnū impius.

Nabugodonosor rex babiloniorum contra regem ęgyptiorum arma parat & eū vincit.

POst hęc autē dū iosias in pace atq; diuitijs & gloria super oēs excelleret. Nechao rex ęgiptiorū castra posuit ad eufratē fluuiū:vt cōtra medos & babilonios dimicaret.qui assyriorū soluerūt principatū habebat em̄ desiderū vt regnaret in asia. Et dū veniſſet ad ciuitatē medin:quę erat de regno iosię phibebat eū rex iosias per suā prouinciā cōtra medos iter efficere. Tūc mittēs legatos ad eū nechao. significauit nō se cōtra eū exercitū ducere sed ad eufratē fluuiū properare:adijciēs q; eum ꝓuocare non deberet ad sua bella prohibendo ne aliena iret ad prelia quo tendebat.Iosias quidē nō acquiescebat verbis nechao sed istabat ne iter suū per eius faceret regionē.Reor vrgebat eū:vt quod imminebat accideret.Nā dū aciē exercitus sui cōponeret.& in curru vectus a curru trāsiret ad currū.quidā iaculatus eū ęgyptiorum a belli festinatione suspendit.Mox enim vulnere nimis affectus:iussit exercitum reuocari:& ad hierosolymam remeauit.Qua plaga defunctus est sepultusq; magnifice in patrijs monumentis.Qui vixit annis triginta & nouem:regnauit autem ex eis vnum & triginta. ¶ Omnisq; populus eū multis diebus magno luctu gemituq; defleuit.Sed & hieremias propheta mortis eius carmē lamentabili modulatione composuit quod hactenus nosci tur permanere. ¶ Hic vero propheta etiā futurā ciuitatis cladem predixit: scriptoq; reliquit simul & captiuitatem nunc apud nos habitam:& in babilonem variam migrationem. ¶ Et nō solū iste predixit hęc populo esse vētura.sed & propheta ezechiel primus de his duos libros cōscribēs plebi reliquit. Erāt aūt ambo sacerdotes genere. ¶ Sed hieremias quidem in hierosolymis est cōmoratus a tertiodecimo anno regis iosie vsq; dū ciuitas vastaretur & tēplū quę tū de hoc ꝓphęta ꝓuenerūt:loco ꝓprio declarabimus. ¶ Mortuo siquidem iosia sicut prediximus:ei successit in regnum filius ioacham cum trium & viginti esset annorū. Et hic quidē regnauit in hierosolymis. Matrem vero habuit amital de ciuitate abana. Fuitq; impius & scelestus. ¶ Igitur rex ęgyptiorum dum fuisset a pugna reuersus euocauit ioachā ad semetipsū de ciuitate syrię quę dicitur emath.Qui dū venisset repente eum vinxit & seniori eius fratri ex eodē patre progenito nomine eliachim tradidit regnum.mutās ei nomen Ioachim.Prouincię vero tributum imposuit centū argenti talenta: & vnum auri. ¶ Ioachim ergo has pecunias exsoluebat. Ioachā aūt deduxit in egyptum:qui etiam mortuus est i ea dū regnasset tres mēses & dies decē. ¶ Ioachi vero mater vocabatur zabud.alias zebia de ciuitate abunia alias Ruma.Hic aūt erat vir natura iniustus & valde nequissimus.& neq; circa deum sanctus neq; circa hoies māsuetus. ¶ Cūq; quartū regni haberet annū babilonię principatū quidē nomine nabugodonosor accepit. Eodem tēpore cum magno apparatu ad circamen alias circami ciuitatē venit quę est iuxta eufratē:pugnaturus cōtra regē ęgyptiorū nechao. Sub hoc enim syria erat vniuersa.Dūq; cognouisset regis babilonię voluntatē nechao penitus nō expauit sed cū magno brachio super nabugodonosor ad eufratē venit:q facta cōgressione deuictus est & multa milia variis rebus belli amisit. ¶ Trāsiēs aūt eufratē babilonię rex oēm siriā vsq; ad pelusiā alias pelusiuū corpit ꝓter iudeā Quarto autem anno nabugodonosor qui erat octauus ioachim regis hebręorum:cōtra iudeos cum magno exercitu castrametatus est babilonius. tributa exacturus a ioachim:aut certe dimicaturus.

D

+.r.c. 23.

+.r.c. 23.

B

+.r.c. 23.

2.pali po.cxj

F

+.r.c. 23.

+.r.c. 24.

Ille vero metuens eius minas & pacē habere desiderās prębuit ei tributa quę pręceperat ānis tribus:

A ¶ Ioachim tributū babilonis spe egyptiaci belli deceptus negat soluere cui hieremias vanā eius spē predixit futuramq; ciuitatis hierusalē capciuitatē prepharauit. Micheas quoq; olim talia prędixit hieremias vero librū de futuris rebus ciuitati & templo & populis conscripsit quē librū principes regi. Qui audtis quę in eo scribebātur eū dirupit iussitq; comburi & hieremiam & baruch ad se puniendos pręcepit adduci. Quiq; babiloniorū regē propter metū sub foederis iure suscepit in hierusalē & fracta fide ab eo occiditur & constituto ibidem ioachin filio rege principes captiui inter quos ezechiel ducuntur in babiloniam. Repente vero babilonicorum rex formidatus ioachim: cui principatum tradiderat patris nēcē vindicaturum ipsum in hierosolymis obsedit. ioachim amsē ciuitatem volens liberare matrem & cognatos obsides dedit & seipsum. Quo captio in babilone patruus eius Sedechias rex cōstituitur qui fuit superbus & impiorū fautor quē hieremias sepius reprehendebat sed ipe diębus adulatoribus nichil proficiebat Ezechiel quoq; in babilonia prophetauit. Capitulum. vi.

Ioachim tributum soluere egyptiaci belli spe negāte hieremias ppheta vanā esse in egyptiaco bello spem & futuram hierusalem captiuitatē illi prophetant. Micheas ppheta de captiuitate hierusalē prophetauit añ hieremiam.

Librū hieremię (quem trenorū librū dicimus) prīcipes regi derūt qui (auditis quę in eo scribebantur) eū dirupit & comburi iussit & hieremiam & baruch puniēdos ad se iubet adduci. Obsessa hierusalē Ioachim matrem & cognatos volens ciuitatē liberare dedit.

Extio vero anno audiēs egyptios cōtra babiloniam denuo pugnaturos tributa non reddit sed spe egyptiaci belli deceptus est. Nā pugnare contra eum egyptij minime presumpserunt. propheta siquidem hieremias quotidie predicebat quia frustra egyptiorum spe tenerentur & q; immineret ciuitati vt a rege babilonio vastaretur: & rex ioachim subderetur ab eo. Sed hęc nulla vtilitate dicebat: quando qui crederet nullus erat. Nā & populus & princeps audientes hęc negligebant. & indignantes super his quę dicebātur quasi auguriū aduersus regē propheta ferret accusabāt eum: & subiectum iudicio vt ad supplicium quoq; traderetur dari cōtra eum sententiam postulabant. Quod multi quidem ad uersus eum fieri decreuerant teniores autem recesserūt qui ea volūtate qua iuste prophetam absoluerant ea ipsa etiam alijs suadebant ne quid mali fieret hieremię: dicentes quia non solū iste ciuitati futura prediceret. sed & Micheas ante eū olim talia predixisset & multos solere sepe huiusmodi verba dixisse. quorum nullus tunc a regibus aliquid pertulisset. sed quasi prophetę dei fuerant honorati

B His itaq; verbis mitigantes turbas eripuerunt hieremiā a deffinito supplicio. Qui omnes prophetias suas scribens. ieiunante populo & in ecclesiam cōgregato in templo mense nono: quinto anno regis ioachim relegit librum: quem de futuris rebus ciuitati & templo & populis cōscripsisse videbatur. Audientes itaq; principes tulerunt ab eo librum: iusserunt; eū & scribam baruch de medio tollit ne qui busdam fierent manifesti. Ipsum vero librum portantes regi dederunt. Qui pręsentibus amicis iussit scribam suum legere. & audiens quę scripta noscebantur in libro iratus rex dirupit eum & igne cremauit & requisitos hieremiam & baruth iussit ad se puniendos adduci. Illi siquidem tunc eius iram

4.r.c. 24. declinauerunt. ¶ Non post multum vero tempus venientem contra se cum magno exercitu regem babiloniorū foederis iure suscepit propter metum eorum qua dicta fuerant a propheta: credens nihil se fore passurum neq; per obsessionem neq; per pugnam. Dum rex babilonię intrasset in ciuitatem fidē nequaq̄ seruauit: sed iuuenes fortissimos & pulchritudine decoros hierosolymitanorum occidit vna cum rege ioachim. Quē etiam ante muros insepultum proijci iussit: filiū vero eius ioachim constituit regem vniuersę prouincię. Eos autem qui erant in dignitatibus cōstituti numero tria milia captiuos duxit in babiloniam inter quos erat propheta ezechiel: cum esset adhuc puer. ¶ Hic ergo finis habuit ioachim regem. Qui vixit quidem annis sex & triginta: regnauit autē vndecim. Successor vero eius regni ioachim de matre noie onas alias Naesicha. Regnauit mēsibus tribus & diebus decē

C ¶ Regē vero babiloniorum quę ioachim concesserat principatum repente timor inuasit. Formidatus est enim ne forte habens mali memoriam pro nece paterna. prouinciam eius inuaderet. Et mittens. exercitum regem ioachim in hierosolymis obsedebat. Ille vero cum esset natura benignus & iustus: noluit ciuitatem propter se videre pericula sustinere. sed sumēs matrem & cognatos tradidit obsides ducibus qui fuerant a babilonia regem; directi. accipiens ab eis iusiurandum vt nihil mali paterentur nec ipse nec ciuitas: quorum fides nequaq̄ māsit inuiolata. Non eīm seruauit eā babilonię rex sed precepit principibus suis vt oēs qui erant in ciuitate & iuuenes captiuos sumerent pariter & artifices eosq; ad se ligatos adducerent. Qui oēs fuerunt decē milia octingenta triginti & duo simul & ioachim cū matre pariter & amicis. Quos deductos ad se habuit in custodia. Patruū vero ioachim nomine sedechiam constituit regē: accipiens iusiurādum ab eo vt ei prouinciā custodiret. & nihil hosti

4.r.c. 24. liter ageret: nec faueret egyptijs. ¶ Sedechias autem erat annorum viginti & vnius quando accepit regnum: & nomen matris eius amias. Fuit enim contra iusticiam superbus circa quem impij locum maximum habere videbantur. Quapropter & propheta hieremias ad eum veniens crebro contestabatur: dicens vt reliquas quidem impietates & iniquitates desereret & iusticię prouideret: & neq; duces qui essent maligni respiceret: neq; falsis prophetis eum seducentibus crederet quasi nequaq̄ cō-

Hieremias sedechiam crebro reprehendebat.

Nota adulatoꝝ periculum.

Prophetia ezechielis in babilonia quam misit hierusalem.

Discordãtia prophetarum hieremi. & ezechielis

tra ciuitatẽ babilonię rex dimicaret quia ęgyptij contra eum bella rursus inferrẽt & vincerẽt: qñ hęc verba non essent ne hoc modo uentura forent. ¶ Sedechias aũt dũ audiret prophetam hęc dicentẽ A consentiebat ei per oia tanq̃ vera loquenti: & quasi prodesset ei vt eius crederet verbis. Sed rursus amici subuertebant eius mentem: & a prophetę dictis ad ea quę uolauerant abducebãt. ¶ Prophetauit autẽ ezechiel in babilone futuras populi calamitates: & misit in hierosolymam. sed sedechias eorum prophetijs non credidit propter huiusmodi causam. Alia siquidem vniuersa consona a prophetis ędicta sunt: quomodo & ciuitas vastaretur & ipse sedechias duceretur captiuus i babiloniã. ¶ Discordabat autẽ ezechiel dicens quia sedechias babiloniã non videret cũ hieremias dixisset quia vinctum eũ rex babilonię duceret & eo q̃ non idem vtrisq; dixisset etiam illa quę cõcordabãt non esse vera dicebãt: licet ei oia secundũ eorum euenerint prophetias. Quę tamẽ oportunius declarabimus.

¶ Recedente Sedechia quem seduxerũt falsi prophetę a babiloniorũ fœdere iniecto ęgyptijs babilonię rerũ cõtra eũ castrametatus est deuictis primo ęgyptijs. prędixit tamen hiere. futuram captiuitatẽ & per persas liberationem cuius dictis plebeis credentibus principes eum vesanũ acclamabãt falso eum quia babiloniam vellet ire accusantes. Obsessa itaq; ciuitate duo maxima mala pestis scilicet & fames hierusalem opprimebant hieremias in lutoso lacu usq; ad guttur vt morte propria suffocaretur est positus quem liberauit ethiops ipseq; latenter a rege uocato iterum suadet ciuitatem reddi babilonijs dimissus quoq; est rege precipiente vt ei nullus malum faciat. Capitulum. vij. 4. 4. c. 25.

Recedente Sedechia a fœdere babiloniorũ & ingẽte se ęgyptijs Babilonię rex contra eum castrametatus ẽ primo tamen vicit ęgyptios.

Pro prophetia hiere. de captiuitate babilonica & liberatione p persas & medos

¶ Hiere. figura christi falsoaccusati & cõdãnati.

IGitur societatem babiloniorum quam habuit ãnis octo dissoluit. & semetipsum ad ęgyptios transtulit. sperans cum illis contra babilonios pręualere. Interea dũ hoc cognouisset babilonię rex castra mouit aduersus eum. & afflicta prouincia & munitiones eius vna diripiẽs ad ipsam hierosolymorum ciuitatem obsidendam cum magno veniebat exercitu. Rex autẽ egyptius audiens quia sedechias amicus eius esset. sumpta virtute maxima bellatorum venit ad iudeam quasi eius soluturus obsessionem. Babilonius autem recessit ab hierosolymis & occurrit ęgyptijs eisq; cõgressus prelio superauit: & eos in fugam conuersos de syria coegit exire. ¶ Dumq; dicessisset babiloniorum rex ab hierosolymis deceperunt falsi prophetę Sedechiam dicentes quia neq; babilonius de nuo contra eum pugnaret: & contribuit eorum quos de prouincia ad babiloniam dimigrauerunt. cũ dei vasis omnibus quę rex tulerat ad hoc templum reuerterentur. Sed hieremias his contraria atq; vera: transiens in medium prophetauit. dicens q̃ male quidem facerent illi qui talia regi suaderent quando per ęgyptios nichil iuuari possent: quos vtiq; deuincens babilonię rex: in hierosolymam remeauit eamq; fortiter obsideret. & populum fame corumperet ac reliquos captiuos obduceret. substantiasq; dirimeret simul & templi diuitias exhauriret. & illud insuper cõcremaret ciuitatemq; subuerteret & essent subditi alias seruituri babilonię regi eiusq; nepotibus annis septuaginta. A quorum seruitio nos inquit tunc remouebũt persę & medi babiloniorũ destruentes impediũ: & ad hanc remeantes vrbẽ ędificabimus templũ rursus: & hierosolymã denuo reparabimus hęc dicente hieremia plurimi quidem crediderunt. Principes aũt & impij excessisse eũ a sua mente dicebant: eiq; sub hoc fomite deridebant. ¶ Igitur cum ei placuisset ad patriam properare quę dicitur anathot viginti stadijs procul ab hierosolymis cõstitutam: inueniẽs eũ in itinere quidam principum cõprehensum detinuit. ea lũniam faciens ei quasi ad babilonios iret. Ille vero mẽtiri quidẽ illum & calumnię sibi crimen inferre: se vero ad patriam properare dicebat. Qui ad hęc verba non flexus vinctum deduxit ad iudicũ magistratuum. Aquibus omnia verba & tormẽta perpessus: ad necis supplicũ reseruabatur. Qui per quoddã tempus hęc quę prędiximus iniuste sustinuit. ¶ Anno vero nono sedechię regis decima die mensis decimi babilonię rex ad hierosolymã castrametatus est: & sedẽs circa eam decem & octo mẽses cũ studio magnę virtutis obsedit. Obsessosq; hierosolimitas duo mala alia & maxima deprimebant. morbi lãguor. & fames eis vehemẽtes insistẽs. Hieremias vero propheta cũ esset in custodia: nõ cessabat sed clamabat & prędicabat aperte monẽdo populũ vt regẽ babiloniorũ portas aperiẽtes exciperẽt. Hoc em̃ facto eos cũ oi domo posse saluari. alioquin radicitus asserebat euelli. Prędicabatq; pariter: qm̃ si qui manerẽt in ciuitate omnino perirẽt: aut fame cõsumpti aut gladijs hostium. Si vero ad hostes cõfugerent. & inimicos & mortem quodãmodo declinarẽt. ¶ Principes aũt hęc audientes ne inter ipsa mala cõsistẽtes pãtiebãtur eius verba aio suo percipere sed cũ iraveniẽtes indicauere regi. & accusantes eũ quasi vesanũ: occidẽdũ esse prophetã poscebãt qui eorũ aios trãgeret & malis p̃missionibus audaciã populi valde moliret. qñ dum parati essent oms pro eo & patrię salute pugnare ille moneret vt ad hostes fugerẽt vniuersi quia ciuitas capiẽda foret & oẽs in ea pariter perituri. Rex ergo ipse quidẽ pro bonitate & iusticia iratus nõ est. sed ne principibus tali tẽpore videretur esse contrarius. permisit eis vt facerent prophetę quod vellent. ¶ Qui hoc sibi a rege concesso. mox ingrediẽtes in carcerem & sumentes eum in quendam lacũ plenum cœno deposuerunt: vt morte propria suf-

Obsessa ciuitate hierusalem duo mala maxia opprimebãt pestis & fames.

B

C

D

E

F

4. 4. c. 25.

Hie. c. 39. & 25.

A focatus extingueretur. Ille vero vſq; ad guttur in luto depoſitus in his degebat anguſtijs. Quidam vero ſeruorum regis honoribus decoratus genere ethiops erumnas prophetę regi nunciauit dicens non recte amicos & principes eius feciſſe vt prophetam in coeno ſubmergerent quod opus oĩ mo te & vinculis eſſet amarius. Hęc cum audiſſet rex penitentia ductus quia prophetam pricipibus tra didiſſet iuſſit ethiopi vt ſumptis triginta regis miniſtris & funibus & qcquid expediret ad ſalutis eius vtilitatem cum feſtinatione hieremiam extraherẽt. Ethiops autem ſumens quod pręceperat rex pro phetam delacu reduxit: & fine cuſtodia eſſe permiſit. ¶ Euocante vero eum rege latenter & requi rente ſi quid diuinum ei in rebus pręſentibus poſſet ẹdiceret: ille habere ſe quidẽ quod diceret aſſe rebat: ſed non ſibi fore credendum nec moneret audiendum quando iam quaſi malum aliquid agẽ tem eius amici perdere decreuiſſent. Vbi ſunt (inquit) nunc qui babilonium nequaq̃ dimicaturum eſ ſe dicebant audienteſq; fallebant. Sed & ſi nunc veritatem dixero morte me condamnabis. Cumq; ei rex iuſiurandum prębuiſſet quia nec ipſe eum perimeret: nec principibus ſupplicij iure contrade ret data fide ſecurus ſuadebat ei vt babiloniis traderet ciuitatẽ. Hęc eñ dicebat ei deũ per ſe prophe tare ſi liberari vellet & pręſentia pericula declinare & neq; ciuitatẽ vſq; ad fundamenta deiici nec tẽ plum ab hoſtibus concremare. Quod ſi non ſieret. ipſe malorum auctor & ſibi & ciuitati huius cala mitatis exiſteret. ¶ Hęc audiens rex velle ſe quidem hęc quę monebat facere dixit & expedire ſibi. ſed metuere contribules qui ad regem babilonię perrexiſſet: ne accuſantibus eũ: periculo ſubiaceret. Quem propheta confortabat & fruſtra ſupplitium ſuſpicari dicebat nil mali paſſurum ſi babiloniis traderet ciuitatem: nec ipſum nec filios nec vxores eius: inſuper & quia templum maneret illeſum. Et hieremiam quidem cum hęc duxiſſet dimiſit rex. pręcipiens vt nulli ciuium quę locuti fuerant prode ret ſed neq; principibus appareret. Qui ſi cognoſcentes eum a rege vocatum requirerent vt quid cũ eo locutus fuerat eis quoq; narraret. diceretq; quia ſi popoſciſſet & ne in vincula aut carcerem denuo truderetur. Qui ſcilicet hoc eis dicebat dum venientes ad prophetam inquirerent quid locutus fuiſ ſet ad regem. Hęc quidem ita ſunt geſta.

Iterum (petente rege) hieremias ciuitatẽ ſuadet babiloniisſtrade re.

¶ Rex hiere. di mittit pręcipiẽs vt nullus ei ma lum faciat.

¶ Capta eſt ciuitas hieruſalem poſtq̃ obſeſſi ciues animo fortes decem & octo menſibus a pricipibus
B Nabugodonoſor Captiuusq; Sedechias fugiendo ad regem adducitur cuius amici & filij (videntei lo) occiſi ſunt eiuſq; oculi eruti ſunt & vinctus ducitur in babiloniam vt prophetauerunt hieremias & Ezechiel Epilogus quoq; regum hebręorum & annorum a templi ędificatione/ęgreſſu populi de ęgypto/diluuio/& creatione. Adam bręuiſſime annotatur cum numero & ordine pontificũ. Ca. viij.

Fortitudo & ani moſitas obſeſſo rũ in hieruſalem

Obſeſſio dura uit decẽ & octo menſibus.

4. r. c. 25. BAbilonius aũt rex obſeſſionem grauius inferebat: faciẽs turres cũ magnis ędificijs & agge res ingẽtes exaltãs: ex quibus reſiſtebat de muris pugnare nitẽtibus. multaſq; machinatio nes erexit: equans muris per circuitũ ciuitatis. Illi ſiquidẽ qui erãt intra vrbẽ fortiter & prõ ptiſſime reſiſtebant. neq; fame neq; labore fatigati. Et licet intus his paſſionibus augerẽtur aio fortes videbãtur ad pręliũ in nullo ad inuẽtiones inimicorũ & machinamẽta expaueſcẽtes. ſed & cõtrarias machinationes in oĩbus que faciebãt illi opponere cogitantes ita vt magnũ certamẽ eſſet babiloniis ſimul & hieroſolymitis velocitatis atq; prudentię. His quidẽ arbitrãtibus nihil amplius cõmodi q̃ ca ptionẽ illius ciuitatis. ¶ His aũt ſalutẽ ſuã nõ in alia cauſa ponẽtibus niſi vt magno ſtudio laborarẽt & nõ excogitarẽt quibus modis machinamenta deſtruerent. & hęc paſſi ſunt mẽſibus octo: & donec
C fame vaſtarẽtur: & gladijs quos de curribus iaculabãtur aduerſus eos hoſtes: capta eſt vero ciuitas vn decimo anno ſedechię regis. quarto mẽſe die nono. Cœperũtq; eã pricipes babiloniorũ quibus obſeſ ſio à rege nabugodonoſor videbatur eſſe cõmiſſa. Ipſe aũt in rabatha ciuitate morabatur. Noia vero principũ qui hieroſolymã ſubdiderũt hęc ſunt. Hergella. ſarrare matuſſe. megarus: nabuzardã Saris.

Noia principũ Ba bilonem qui hyero ſolimã ſubdiderunt

¶ Capta ſiquidẽ ciuitate circa mediam noctem. & principibus hoſtiũ in templo ingreſſis Agnoſcens hoc ſedechias rex ſumptis vxoribus & filijs & principibus & amicis: de ciuitate fugit per deſertũ va
4. r. c. 25. de tutiſſimum. Quod dum a quibuſdam traditicijs principibus babiloniorum indicatum fuiſſet. di luculo eum perſequi aggreſſi ſunt. Quẽ dũ circa hierichontẽ appręhendiſſent. circũdederũt eũ. Ami ci vero & principes qui cum ſedechia fugiebãt. dũ hoſtes proximos eſſe cõſpicerẽt: relinquẽtes eum diſperſi ſunt: alter ad aliũ locũ fugiens: & vnuſquiſq; ſe liberare contendens. ¶ Quem cõpręhenſum cum paucis hoſtes cum vxoribus atq; filijs adduxerunt ad regem. Venientemq; ad ſe regem nabugo donoſor impiũ & infœlicem vocare cœpit: & iuriſiurãdi immemorẽ: quod prębuerat vt ei prouinciã
4. r. c. 25. cuſtodiret. Super hęc autem eum obiurgauit ingratum: quod dum ab eo percepiſſet imperiũ quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat: contra munificũ largitorem egiſſe videbatur hoſtiliter. Dixitq; poſt hęc. Magnus deus qui habens tuam nequitiam odio/noſtro te ſubiugauit iperio. ¶ His igitur verbis vſus aduerſus ſedechiam: filios eius iuſſit pariter & amicos continuo perimi ipſo ſedechia & aliis captiuis inſpicientibus. Deinde oculos eruẽs ſedechię: eumq; vinciens perduxit in babiloniam.

Capitur ſedechi as fugiens & ad Nabugodono ſor ducit a quo plurimum crimi natur. &c.

Epilogus Regum z Pontificum hebreorum
in mo ac ordine eorum

Completa prophetia hiere. & ezechielis prophetarum.

¶Hęc eñ prouenerunt ei quę hieremias ezechielq; prophetauerunt.quia comprehensus duceretur ad babiloniam & loqueretur ei ore suo & non videret eam sicuti hieremias dixit. Cecatus autem & 4.r.c. ductus ad babiloniam non vidit sicut ezehiel prędixit.¶Hęc igitur quę sufficienter possunt dei ma 25.
nifestare naturam nescientibus explanauimus quoniam diuersa est atq; multimoda & vniuersa ordi D
ne suo conspiciens.& queq; congruant agi prędicens ignorantiamq; hoim & infidelitatē redarguēs
per quę curari nequiuerūt ab his quę erāt passuri.Nam cū ea quę prędicebātur custodire nollēt:cala
mitatibus noscūtur esse traditi:ita vt esset impossibile vt ab ea declinarēt.Igitur qui de genere dauid
regnauerunt huiusmodi cōuersationē habuisse noscūtur.Fuerūt eñ viginti & vnus vsq; ad vltimum
regem:regnauerūtq; oēs annis noningētis & quatuordecim:mensibus & sex:diebusq; decem ex qui
bus principatum tenuit primus eorum saul annis viginti.nō tamen ex ea tribu cōsistens.¶Porro ba
Epilogus regu3 hebręorum qui fuerūt.21.& omnes simul regnauerunt.14.ānis sex mensibus & diebus decem. bilonius misit principem militie suę nabuzardam in hierosolymam vt expoliaret templū.precipiens
vt & illud incēderet & regalia pariter & ciuitatem ad pauimentum vsq; deponeret.& populum in ba
biloniam mitteret.Qui dum venisset ad hierosolymam vndecimo anno sedechię regis.¶Et templū
subuertit:& vasa dei aurea argenteaq; tulit necnō & maximū cantarū quē posuit salomon.insuper & 4.r.c.
columnas ereas & capita earū.aureasq; mensas & candelabra.Et hęc auferens templum quoq; succē 15.
dit mense quinto in initio mensis:anno vndecimo sedechie regis octauo. decimo autē nabugodono
sor.Succendit autem & regalia:ciuitatemq; destruxit.Et templum ita concremātū est post trecentos
& septuaginta annos & menses sex dies q; decem:ex quo eum constat ędificatum.¶Ab egressu aūt
Ab egressu populi ex egypto. populi ex egypto tūc erant anni mille sexaginta duo menses sex dies q; decem.¶A diluuio verovsq;
A diluuio. ad vastationem tēpli omne tempus fuit annorum mille nongentorum quinquaginta septem. men
A creatiōe adā. sium sex dierum decem.¶Ex quo vero factus est adam vsq; ad ea quę prouenerunt templo anni sunt
tria milia quingenti tridecim menses sex dies decem.Tantus ergo numerus erat annorum.Q uęcum
q; vero gesta sunt singula vt prouenere manifestauimus.¶Princeps itaq; regis babilonis postq̄ hie
rosolymam subuertit & templum:sumens captiuos migrauit eos & pontificem & zardā & sacerdotē 4.r.c.
Captiui ducti p nabuzardam. iosadach alias Iosedech secundariū eius & custodes tēpli tres.q; eunuchum qui erat super armatos: 25.
& amicos sedechię septem & scribam eius.& alios principes sexaginta:quos omnes cū vasis quę de
prędatus est duxit ad regem in rabatha alias Reblata prouincię syrię ciuitatem.¶Rex autem ponti E
Principum capita abscussa sunt. ficis quidem & principum ibi capita iussit abscindi.Ipse vero omnes captiuos & sedechiam deduxit
in babiloniā.Vinctum vero circumegit & iosadach pontificem filium sareę alias Saraię pōtificis quē
occidit babilonius in rabatha syrię ciuitate sicut dudum iam designatum est.¶Igitur quia genus re
gum explanauimus & qui fuerunt & eorum tempora cūcta narrauimus necessarium indicaui etiam
nomina referare pontificum qui pontificatum regum temporibus habuerunt.¶Primus quidem sa
doch pōtifex tēpli quod salomon ędificauit.¶Post eū vero filius achimaas in eius honore successit.
Epilogus pontificum numerus & ordo eorum. ¶Post achiman zacharias alias zarias.¶Post hunc autem ioram:& post eū Anxiorā:deinde fideas
post fideam vero sudeas post hūc vero hilus alias bilus.hilo vero successit ioathan:cuius rursus vrias
Vrię vero nerias Post neriam vero odeas fuit.Post hunc vero salomō deinde Hieremias.Post hunc sa
ruch:& post hūc fuit iozadach qui captiuus in babiloniā ductus est.Isti siquidem oēs in pontificatū
filius patri per ordinē successerūt.¶Veniēs autē in babiloniā rex:sedechiā habuit quidē donec ad
uixit in carcere.quē dū regaliter sepelisset.vasa quę in hierosolymorū templo fuerat deprędatus dijs
dicauit suis.Et populum in babiloniorum regionem constituit.pontificem vero soluit a vinculis.

¶Godolias super pauperes & reliquias hebręorum in hierusalem princeps constitutus hieremiā F
soluit a carcere potius in deserto habitare q̄ in principibus eligentem.Quiq; fugitiuos hierusalem re
deuntes ḡhumanissime recepit.vnde dilectus ab hebręis ipsi ysmaelem qui solus de tribu Iuda re
manserat ne rebellaret voluerunt occidere quod recusauit Godolias qui ab Ismaele dolose cum suis
occisus est similiter & hebręorum reliquijs.Quem tamen iohannes & principes persecuti sunt fugiē
tem ad Ammonitas captiuosq; ab illo liberauerunt.Sed hieremię consilium spernentes captiui in ba
biloniam ducuntur a Nabugodonosor qui deuictis Ammonitis ęgyptios captiuauit.vide decem tri
buum:& duarum captiuitatum signata tempora. Capitulum.ix.

Godolias cōstituitur princeps super pauperes & reliquias i hierusalem. ORinceps itaq; militię nabuzardam dum captiuasset populū hebręorū:& pauperes & eos qui
se tradiderāt dereliquit. constituens eis principem noie godoliam filiū aicham de nobilibus 4.r.c.
natū mansuetū & iustū.iussitq; vt opus in terra prouincię faciētes regi tributa definita persol 15.
uerent.¶Hieremiam vero prophetam soluit de carcere:eiq; suasit vt ad babiloniam cum eo veniret
Fuerat eñ hoc a rege iussum.vt illi per oia placidę ministraret.Qui si nollet hoc facere:indicaret vbi
manere vellet.quatenus hoc regi significaret.Propheta vero nec sequi voluit nec alibi cōmorari.sed
libenter se abire dixit in deserta patria:& cum miserrimis habitare reliquijs.Cognoscens autem eius

voluntatē militię princeps godolię (quem constituerat in hierosolimorum vrbe) precepit vt eius pro
A uidentiam in omnibus haberet eiq; ministraret quibus egeret. Et donatis prophetę multis pręciosis Baruch cū hie-
q; muneribus: dimisit ad propria. Et hieremias quidem mansit apud godoliam in ciuitate princię remia.
que dicitur masphacha alias masphat. Rogauitq; nabuzardam vt cum eo dimitteret discipulum ba-
ruch filium nerei alias nerie ex magna valde familia. Et qui lingua paterna pręcipue fuerat eruditus Fugit in hieruſa
¶ Hęc dum fecisset Nabuzardā in babiloniam profectus est. At ille qui obsessa hierosolimorū vrbe lē redeūt recedē
diffugerāt dispersi per cetera loca dum recessisse babilonios cognouisset & quasdam reliquias in hie- tibus babilonijs
rosolimorū terra reliquisse & qui eam incolerent superessent. collecti vndiq; venerūt ad godoliam in quos Godolias
masphat. Erant autem principes eorum ioab filius carij: & azarias & ieconias simul & alij. Porro de recepit hūanissi
genere regio erat quidam ismael: vir malignus & calidus. Qui cum obsideretur hierosolima ad regē me.
euasit ammonitarū noie bachali & illo tēpore ibi moratus est. Igitur qui ad hierosolimā cōcurrerāt se
citeos godolias ibi manere. nequaq̄ babilonios metuētes. colētesq; terram nichil mali passuros esse
dicebat. Et hęc quoq; iuramēto firmauit adijciens quia solatium cūctis pręberet. & si quis ab aliquo
grauaretur. illius mererē auxilium: suasitq; vt singuli in qua vellent ciuitate morarent. & vt mitteret
cum eis qui eorū habitacula reparārēt. Et ipse quoq; faceret dum tēpus esset vt triticum & vinum &
oleum recōderent quatenus hiemis tempore pabulis non egerent. Hęc cum dixisset dimisit eos ad Godolia pptet
prouincię loca quę vnusquisq; voluerat. ¶ Fama vero discurrente ad genus iudeę quia venientes ad clementiā valde
se de fuga godolias clementissime susciperet. & ad terram colendā habitare dimitteret vt regi babilo dilecto reliquię
nio tributa persoluerēt cucurrerunt ad godoliam omnes & in prouinciam habitarūt. Considerāteq; hebreorū volūt
prouinciā in pace regi. & godolię benignitatem atq; clementiā. Iohannes & principes qui cū eo erat vt latēter ismael
valde dilexerunt eū. dicebantq; mittendum ad regem ammonitarū bachalim vt ismael latenter oc- de tribu iuda (q
cideret: quatenus ipse securus esset. in israel quia ille erat de regio genere qui solus poterat rebellare. solus poterat de
Cuius dolum dicebat posse declinare si potius ismaelem ipse perimeret. vt metum de cetero non ha bellare (occidat
beret. adijcientes insuper se timere ne godolia magis ab illo perempto funditus israelitarum reliquię quod recusauit
deperirent. Illi vero acquiescere noluit. dicens non esse rectum contra virum qui nichil adhuc gesse- godolias
rat malignitatis insidias exercere. Non enim verisimile esse quia in tali desolatione huiusmodi mali Ismael iudeus
cia exerceret & quem in tanta necessitate fouerat & ab inimicis alijs eripuerat ipse perimeret. Sed & godoliā ebrium
B si ediuerso faceret illi dolū melius esse vt ipse perimeretur ab illo potius q̄ homo qui ad illum confu- cū suis occidit i
4 R.c. gerat suamq; salutem ei tradiderat & commendauerat vitam: dolo perimeretur istorum. ¶ Et iohan masphat.
25 nes quidem & principes qui cum eo erant cum non potuissent psuadere golie protinus recesserunt. Ismael reliquias
¶ Tempore siquidem dierum triginta transacto: venit ad godoliam in ciuitatē masphat ismael cum iudeorū a babi-
viris decē Quos godolias splēdidis epulis muneribusq; suscepit. Tunc godolias inter cōuiuia ismael lonis dimissas &
sepius vt assolet inuitato ebriatus est. Quem ismael videns ita vino repletū & velut infensatum so- milites occidit
pore ebrietatis conuersum surgens cum decem suis amicis eum occidit: & qui cum eo in conuiuio re & octoginta vi-
cumbebant. ¶ Et post horum peremptionem egressus est per noctem cunctos pariter in ciuitate iude ros.
4 R.c. os & milites trucidauit qui a babilonijs fuerant dilecti. ¶ Altera vero die cum muneribus veniebāt
25 ad godoliam de prouincia octoginta viri nichil scientes quod de eo fuerat gestum. Quos cū vidisset
ismael eos quasi ad Godoliam accessuros: interius euocauit. Quibus ingressis aula clausa cunctos
occidit eorumq; corpora in lacum profundissimum ne viderētur abiecit. Ex his itaq; octoginta viris
aliqui erepti sunt. qui se rogauerunt non prius occidi anteq̄ occultas in agris diuitias & spolia simul pallia
& vestes reconditas & frumēta monstrarent. Hęc audiens ismael pepercit eis. ¶ Populum vero qui Iohānes & prin
erat in masphat cū vxoribus & filijs captiuū duxit: inter quos & filias Sedechię regie nabuzardā ba- cipes cōtra isma
biloniorū princeps godolię reliquerat cōseruandas. Hęc cum egisset venit ad regem ammonitarū. el ad regē āmo-
¶ Audiens autē iohannes & principes qui cū eo erant quę in masphat fuerāt gesta ab ismael mortē nitarū fugiētem
q; godolię: nimis exasperati sunt. & sumentes singuli arma sua: aggressi sunt vt ismael viriliter expu- bella mouent &
gnarent. Quē cum apprehendissent circa fontem cedron illi qui ab ismael captiui ducebantur vidē- captiuos liberāt
C tes iohannem & principes releuati sunt: solatium sibi venisse iudicantes. Et relinquentes eum qui il- de muneribus
los ceperat. ad iohannem se contulerunt. Ismael itaq; cum viris octo ad regem fugit ammonitarum. suis.
Iohannes autem sumens quos de manibus eripuerat ismaeli & eunuchos & mulieres & infantes: ve
nit ad quēdam locum quē caulas appellant & illo die ibi mansit. Deliberauerūt autem vt inde surgē- ❦
tes abirent in egyptum metuentes ne eos babilonij perimerent. propter godolię mortem qui ab eis Orant hieremiā
dux fuerat constitutus. ¶ Et dum in tali consilio permanerent. petierunt hieremiam prophetam io- vt deū oret pro
hannes & principes (qui cum eo erant) vt deum consuleret quatenus eis in angustia constitutis quid eis.
deberēt facere demōstraret. Cumq; propheta oraturum se pro eis apud deum compromisisset. post
decem dies apparuit eis deus, dicens vt indicaret Iohanni & principibus suis & vniuersis: quoniam

consistentibus eis in illa prouincia faceret prouidentia diuina solatiū & a babiloniis quos metuebāt seruaret illesos ꝓficiscentes autem in egyptum perituros & ab egyptiis illa passuros quę fratres eorū D
constat esse passos. ¶Hęc cum dixisset iohanni & populo deum propheta prędiceęe non ei credebant quia deus eos prouinciā habitare ꝓceperat sed vt prestaret baruch discipulo suo mentiretur quidem de diuino mādato.suaderet autem eis ibi manere.vt a babiloniis interirent.Populus autem & iohānes non obedientes consilio dei quo eos monuerat propheta discesserūt ad egyptum ducentes & hieremiā pariter & baruch. ¶Dumq; illic essent.indicauit prophete diuinitas vēturum regem
Prophetia de futura captiuitate egypti a babiloniis. babiloniorū ad egyptum:iussitq; prędicere populo egypti venturam captiuitatē. & quia alios quidē occideret alios captiuos sumens in babiloniam perduceret & hec ita completa sunt. ¶Quinto siquidem anno captiuitatis hierosolimorū qui est tertius & vicesimus regni nabugodonosor castrametatus est idem nabugodonosor in inferiori syria eamq; detinens expugnauit ammonitas & moabitas.
Nabugodonosor contra egyptios deuictis ammonitis & moabitis quos captiuauit. Cumq; subdisset has gētes perrexit ad egyptum eamq; subuertit & regem quidem qui tunc erat occidit:aliumq; in ea constituēs:denuo iudeos captiuos duxit in babiloniam.Et hebreorum quidem genus huiusmodi termino eufratem trāsisse percepimus. ¶Igitur per syrios corruit populus decem tribuum de samaria cum regnaret apud eos ozias.deinde duarum tribuum multitudo a nabugodonosor rege babiloniorum & chaldeorum(capta hierosolima)est vastata. ¶Salmanasar autem transmigrans israelitas in eorum regione constituit cutheorū gentem q̄ prius in interiori parte perfidie & me E
Samarite & cuthetei. die morabatur.Tunc tamē samaritę vocati sunt. vocabulum prouincię sumentes in qua habitare videbantur. ¶Babiloniorum vero rex cum duas tribus captiuas duxisset neq; gentem aliam in eorum fecit habitare prouincia:& propter ea desolata ois iudea & hierosolima & templū annis septuaginta permānsit.Omne siquidem tempus a captiuitate israelitarū vsq; ad duarum tribuum transmigrationē fuit annorū centum & triginta:mensium sex dierumq; quindecim alias decem.

HISTORIA LIBRI DANIELIS INCIPIT.

¶Danielem & contribules ananiam azariam & misaelem(eorum mutatis nominibus) de mensa regis cibos sumere & prouincialibus litteris erudiri iubet rex:sed illi a gentilium cibis abstinentes; sapientia disciplina & corporali fortitudine diuinitus donati sunt danieliq; super ceteros somniorum data est intelligentia.

Capitulum.x. Da.c.i.

DOrro rex babiloniorum nabugodonosor sumens omnes iudeorum nobiles. & cognatos regis eorum sedechię qui & puritate corporum & aspectus pulchritudine resplendebāt. pedagogis eos ꝓ diligentia exibenda cōtradidit.eosq; castrauit. Quod etiam eis quoq; quos ceperāt ex aliis gentibus quas vastauerat cum essent in etatis huius pulchritudine cōstituti fecisse dinoscit.Iussitq; eis ministrari de mensa sua cibos: & erudiri prouincialibus litteris pariter & chaldeis. ¶Erant autem isti sapientia quidem idonei habētes exercitū potius. Inter quos erant aliqui de genere sedechię quatuor optimi & natura benigni.Alius quidem daniel. alius autē ananias:alius misael.quartus autē vocabatur azarias.Horum babiloniorū rex nomina cōmutauit:& aliis iussit vocabulis appellari. Et danielem quidem vocabat balthasar.ananiam vero sidrach.misael autē misac.azariam vero abdenago.Hos autē rex cū essent nimis ingenioſi & circa lite- Da.c.i.
Daniel ananias misael azarias de sanguine regis ꝓgeniti mutatis nobis vocati sunt baltha sidrach misac abdenago. terarū doctrinas assiduī:habebat in honore & dilectione precipua. ¶Placuitq; daniel cum cognatis F
suis vt se a cibis regię mensę suspenderent:& ab oīnibus animatis generaliter abstinerent. & accedentes ad achan alias malassar eunuchum cui eorum diligentia erat a rege cōmissa.rogauerūt:vt ea quę rex iusserat eis expendi ipse ꝓpararet & eis legumina comedenda ꝓberet. vel quid aliud inanimatū vellet ad istos cibos se esse.dicentes deditos.& alios sibi valde contrarios.Ille vero paratū quidem se esse dicebat eorum volūtatibus obedire. sed metuere regem ne per corporis maciem vultusq; mutationem proderentur regi eo q̄ ab epulis abstinerent dicens esse consequens vt pro qualitate ciborum:eorum quoq; color & corpora mutarentur & dum alij pueri bene refecti a rege viderentur: isti & periculi & supplicij auctores existerēt. Dum igitur aschanis forma hanc haberet persuasionem ei vt pro experimento decem diebus hęc ministraret illis:& dum habitus eorum corporis minime verteretur ad pejus.in his sine dubio permanerent:tanq̄ ex hoc ledi nō possent.Si vero eos subtiliores inspiceret & deteriores ab alijs ad peiora conuiuia reuocaret.Quos dum non solum cibus ille nō noceret:sed etiam magis q̄ aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret ita vt illi quibus regalia conuiuia prępparabant inferiores essent:daniel autem & qui cum eo erant crederentur in magna copia epulisq; cōuiuere ex illo tēpore audacter.Aschanis ea quidem quę de mensa regis quotidie illis pueris mittebatur ipse sumebat & illis quę prędicta sunt ministrabat. ¶At illi dum & ultime eorum propter hoc essent limpide & ad doctrinas eutecte:corporaq; ad laborē apta cōsisterent.Non enim aut animas habentes habēt pro ciborum varietate confusas aut corpora per easdē Da.c.i

epulas mollioꝛa.omnes velociter didicere doctrinas: quecunq; & apud barbaros erant et apud chaldeos. Precipue tamē daniel sapientia erat idoneus & ad somniorū interpretationes expertus.deq; re
Da.c.1. A uelabatur aperte:diuinitas.

¶ Somniū Nabugodonosoꝛ obliuiscens/ vt eius memoriam & interpretationē habeat/ariolos & magos vocat: quos vna omnes perire iubet. quod cognoscēs daniel (oratione ad deum premissa) & somniū recitat & eius expositionē declarat & ariolos & magos a morte liberat. qua audita rex eum adoꝛauit dei sibi nomen imponens & totius regni ꝓcuratoꝛem constituens. Ca.xj.

Somniū nabugo. ſ. cuius obliuiſ magos & diuinos vocat ꝓ expōne quos omes vna perire iubet

Da.c.2 ¶ Citut post annum secundum egyptiace vastationis rex nabugodonosoꝛ vidit somniū valde mirabile. cuius explanationem ipse ei per somnium deus apparuit. Quam dum euigilauit obstus mox vocauit caldeos & magos atq; diuinos. seq; dixit vidisse somnium & expositionem eius & hec simul oblitum: iussitq; vt dicerent & somnium & quid significaꝛet videretur. Illis vero dicentibus hec inuenire esse hominibus impossibile. sed si visionem exponeret somniū explanationem ab eis audiret interminatus est eis mortem nisi somnium eius ediceꝛent. Et dum faterētur non posse quod iubebat fieri omnes vna precepit occidi. ¶ Daniel autem audiens quia omnes sapientes rex iussisset interimi: inter quos & ipse cum suis cognatis periculo subiaceret. accessit ad ariochin alias arioch cui fuerat principatus commissus super regis armigeros eumq; rogauit vt ei causam ediceret pro qua rex omnes sapientes & chaldeos & magos iussisset occidi. Et dum de somnio cognouisset & quia iussisset rex indicari sibi quam viderat visionem. quod dum non potuissent facere/ ad suum interitum ꝓuocassent regem: rogauit ariochin: vt ingressus ad regem vnam noctem peteret vt a magoꝝ nece se retineret. sperare dicensq; ea nocte supplicans deo somnium regis agnosceret.

Oꝛo danielis ad deū pro cognoſcēdo ſomnio & liberatione magoꝝ que exaudita eſt.

Da.c.2 Ariochis vero nunciauit regi indutias quas poscerēt daniel. ¶ Tunc ille puer cum suis cognatis ad habitaculū proprium veniens tota nocte rogauit deum. vt ei somnium indicaret ne magi & chaldei & inter eos illi perirent. sed vt eos potius ab ira regis eriperet atq; ostenderet visionē quam rex reuelatam sibi nocte preterita noscebatur oblitus. Deus autem misericordiam habens illoꝝ qui periculo subiacebant simul & danielis & somnium ei & modum eius explanationis inuotuit: vt ab eo rex etiam quod significaꝛet agnosceret. ¶ Daniel autem hec a deo sibi reuelata cognoscens. gauisus surexit: & hoc fratribus indicans illos quidem qui de vita iam desperauerant & parati videbantur ad mortem ad securitatē & spem vite reduxit. deo autem precipue gratias egit qui misericordiā eoꝝ
B etatis habuisset. ¶ Factoq; die venit ad ariochin petens vt eum introduceꝛe deberet ad regem ac di
Da.c.5 cens reuelare somniū quod viderat tranſacta nocte narrare. ¶ Ingressus igitur ad regem daniel hoc primo poposcit. ne sapientior putaretur ab aliis chaldeis & magis quia dum illi somnium nequaq; inuenire possent ipse indicaturus accedere quando non experimento humano nec quia maiori studio mente propria laborasset hoc sciret: sed miseratus inquit deus omnium qui mortis videbamur periculo constituti & mei simul & qui eiusdem sunt gentis/ omnium explanationem michi eius aperuit. Non enim minus pro illis q̄ pro nobisipsis vite terminum te iubente multatis sollicitus eram/ dum vtiq; iniuste viros bonos & optimos mori preciperes: quos michil quod sit humane sapientie precepisti facere: sed quod dei solius est ab eis exigere voluisti. Tibi siquidē cognīti quis possit totius mundi tenere principatum: volens deus regnaturos ostendere/ huiusmodi somnium reuelauit.

Verba danielis ad regē hūilia.

Da.c.2 ¶ Vidisti enim statuam valde ꝓceram cuius caput erat quidē aureum: humeri vero & brachia argentea: venter autem & femora erea: crura pedesq; ferrea. Deinde vidisti lapidem de mōte abruptum cecidisse super statuam eamq; prostratam contriuisse totam & nullam eius partem integram reliquisse. Aurum vero & argentum & es plus farina coattritum: & spiritu vehementer flante direptum atq; dispersum. lapidem vero creuisse tantum: ita vt omnis terra ab eo videretur impleta. ¶ Somniū itaq;
Da.c.2. quod vidisti hoc est. Cuius interpretatio hunc habet modum. Caput quidem aureum te significat: & qui ante te in gente babilonia regnauerunt. due inquit manus & humeri indicant. quoniā a duobus regibus videtur posse destrui principatus. Illoꝝ denuo alter quidem ab occidente erit destructus imperium similis eramento Cuius rursus regnum cessare faciet qui ferro videtur equalis tenebit
C q; omnia quia ferri natura sit robustior auro & argento simul & ere. ¶ Significauit quidem & de lapide regi daniel. quod michi non placuit indicare sed preterita que sunt iam facta describere: nō futura tractare. ¶ Si quis autē integritatem desiderans vult hec perscrutari/ de incertis/ vtrū fiant/ studet agnoscere festinet librum legere danielis: quē inueniet inter litteras esse diuinas. ¶ Rex autē nabugodonosoꝛ hec audiens: & somnium suum agnoscens. obstupuit ingenium danielis: & procidens
Da.c.2 in faciem eo modoquo deus adoratꝰ salutauit danielem. eiq; sacrificari quasi deo precepit: cui etiam proprij dei imposuit nomen: & ꝓcuratoꝛem totius regni esse constituit cum cognatis suis qui peruiduam & dolum pericula sustinuerunt. & regem ex huiusmodi causa offendisse videbantur.

Interꝓtatio ſōniſ & expoſitio

Reuelatio ſomniſ regis ꝑ danielem.

Recuſat Ioſephus iudeoꝝ cecatus pfidia expōnē de lapide facere. vide bibliam.

¶ Simulachrū statue rex precepit omnibus adorandum quod daniel & contribules non venerantes apud regem accusantur qui victi in ignem missi diuinitus illesi liberantur. Secundum somnium daniel solus interpretatus est nabugodonosor qui septem annis in deserto cum bestijs habitans demū regnū recepit quo mortuo filius eius nabugodonosor (vt berosus meminit) regno successit post quē amilmadapacus post filius egessarius quo mortuo ad labadosarcum filium transijt imperiū postquē balthasar (qui nabor nuncupatur) regni suscepit gubernacula.

D

Capitulum.xij.

Statua regis de scripto & circa hanc mādati ō est fda vitiō & licet sit historica est tn cū hoc pphetica.

INterea rex dum fecisset statuam auream altitudine sexaginta cubitorū latitudine sex & eam stanuisset in maximo babilonie campo dedicaturus eam cōuocauit terre cui preerant principes vniuersos eis primo precipiēs vt dum audirent tube sonum pretacti statuā pariter adorarent. Qui vero hoc nō facerent eos ignis caminū interminatus est esse mittendus. ¶ Omnibus ergo post tube sonitū adorātibus simulachrū daniel & cognati eius minime fecisse dicunt nolentes vtiq; leges priuari paternas. Qui dum vincti fuissent repente in ignē missi & inopinabiliter diuina puidentia liberati mortis pericula fugerunt. Nō enim cōtigit eos ignis. Reor itaq; eo q; nichil iniuste fecissent in caminū missi nō sunt ab igne contacti: & facta est flāme natura debilior: habens in se dei ministros. qui eorū corpora esse tuta preparauit. vt nō potuissent ab igne cōsumi. Hoc ergo factum ostendit eos apud regē iustos atq; religiosos. pro quo habebant ab eo in honore precipuo. ¶ Post paululū itaq; tempus denuo vidit in somnijs rex aliam visionē quia casurus de regno cū bestijs esset habitaturus. & cū degisset hoc modo annis septem in deserto reciperet denuo principatū. Hoc cum dixisset somniū magos denuo conuocauit. eisq; referens quod viderat interpretationē congruam exigebat. Et aliorū quidem nemp potuit virtutem somnij cōprehēdere: neq; regi manifestare. Daniel vero solus & hoc exposuit. & sicut ei prē dixerat ita prouenit. Nam cum habitasset predictū tempus in heremo nulluſq; presumpsisset septem illis annis rerum dominū detinere: supplicans deo vt regnum reciperet. denuo reuertit ad eum est. ¶ Nullus igitur me culpet. eo q; ita narrauerim singula: sicut in antiquis libris inueniuntur scripta. Nam in ipso historie mee principio propter eos qui questionem faciunt aut in aliquo culpare nituntur astruxi. dicens translaturum me libros hebraicos in eloquium & grecū. hos volētibus aperire neq; adijcere ipse aliquid seorsum neq; substrahere me promittens. ¶ Porro nabugodonosor cū vixisset annis quadraginta & tribus defunctus est: vir illustris. & prioribus regibus valde felicior. Meminit huius actuum & berosus in libro tertio historie chaldeorum ita dicens. Audiens autem pater nabugodonosor quia satrapa qui constitutus fuerat in egypto & locis syrie & phenicis. recessisset ab eo: cum ipse iam fatigari nō posset: cōmittens filio nabugodonosor iuueni quādam partē exercitus misit aduersus eum qui ab eius patre recesserat. facta dimicatione & eum vicit: & prouinciam ex illo principio suo subiugauit imperio. ¶ Eo siquidem tēpore contigit vt pater nabugodonosor egrotaret in babilonie ciuitate & a vita recederet qui regnauit annos viginti & vnū. ¶ Nabugodonosor autē nō post multum tempus mortem patris agnoscens & disponens causas egypti. reliquāq; prouinciam & captiuos eius & phenicum & syriorum & gentium egyptiarum: & precipiens quibusdam amicis vt cum magna virtute. & omni vtilitate ad babiloniam cuncta deferret. ipse cum paucis per desertum venit ad babiloniam. & potitus rerum que gubernabātur tunc chaldeis a quodam viro optimo sibimet reseruanti: totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis autem venientibus habitationē constituit in locis oportunissimis babilonie ciuitatis. Ipse vero de manubijs hostium & templum beli & reliqua largissime nimis ornauit & antiquę ciuitati. Alia quoq; contulit & prisca reparauit: ita vt nequa q̄ obsidentes valerent fluuium conuertere & ciuitati aliquo modo prealere. Erexitq; tres porticus intrinsecus: tres extrinsecus de latere octo: decenterq; muniens eam & exornans valde magnifice: paternis quoq; regalibus: alia proxime regalia fabricatus est. quorum spacia & reliquam multitudinē dicere credo superuacuum. verūtamen hoc sciendum quia dum essent hec magna & primis eximia. diebus sunt quindecim cōsummata. In istis vero regalibus lapides posuit. quorū similis erat instar mōtis & plantauit diuersas arbores. fecitq; ortum quod suspensibile dicebatur: eo q; vxor eius possessionem regiōis proprie videre desideraret quę nutrita fuerat in locis medie. ¶ Horū itaq; meminit etiā megastenis in quarto indicorum libro. vbi nititur approbare hunc regem fortitudine & actuum magnitudine herculem transcendisse. dicit eum vastasse libien ciuitatem & hyberiam. ¶ Sed etiam diocles in secundo persicorum libro meminit huius regis & philostratus in indicis & phenicis hystoriis dicit quia iste rex obscedit tyrum annis tribus & decem mēsibus cum tempore tyro regnaret ~~loatha baliasa~~ joath abules. Hoc ergo modo diuersi scriptores huius regis facere memoriā. Post mortem vero nabugodonosor amilmadapacus qui & ibamathadacus filius eius suscepit regnum & hierosoli

Scdm sōniū nabugo. qd ponit sio tertia.

Daniel solus somnium interpretatus est.

Translatio vera Josephi de hebreo i grecum.

Nabugodonosor pater regnauit annis viginti & vno.

Megastenes historiographus. Diocles Philostratus Reges babilonie.

E

F

abimasobarus

mitatum regem iechoniam qui & ioachim ſoluit a vinculis. eumq; inter amicos neceſſarios habuit.
A & multa ei dona conceſſit:fecitq; in babilonia inter reges haberi.Nam pater eius fidem non ſeruauē
rat ieconie: qui ſe vtiq; cum vxoribus & filius & omni cognatione ſponte tradiderat pro ciuitate ne
ſicut prediximus obſeſſione capta vaſtaretur. moriente vero amilmadapacho poſt annos decem &
octo ſui regni egeſarius filius eius tenuit principatum quadraginta annis.Eoq; mortuo.ad eius filiū
labadoſarcum peruenit imperium. Quod dum nouem menſibus habuiſſet. eo defuncto tranſiit ad
Balthaſar.qui nabaor nuncupatur.

Bellum mouente ciro perſarū & dario medoq; regibus contra balthaſat ſuperbū deiq; vaſa pro-
phanantē tunc ſibi viſio manus in pariete ſcribētis manifeſtata eſt qui in anguſtia cōſtitutus: voca-
tis ariolis:torquē & tertiam regni partem pmittit exponēti. Quod daniel: cū nullus ſciret: manifeſte
quid mane thechel phares ſignificarent declarauit:qui quod pmiſſum donatū eſt & non poſt multū
tempus capto balthaſar a ciro perſarū rege deſtructa eſt babilonia. Ca.xiij.

Da.c.5 COntra hunc itaq; regem caſtrametati ſunt cirus perſarum rex & darius medorū.Qui dum Bellū ciri & da-
obſiderent eum in babilonia mirabile quoddam prodigiū contigiſſe dinoſcitur.lacebat nā rij cōtra baltha-
q; cenans in domo maxima. & conuiuijs regalibus oportuna cum ſuis cōcubinis pariter & ſar babilonię re-
amicis.Placuitq; ei vt de proprio templo vaſa dei deportarent que de hieroſolimis depre gē ſupbū qui va-
datus nabugodonoſor vſus quidem non fuerat:ſed in templo ſuo dicauerat. At ille ſuperbia ductus ſa dei ad ppha-
eſt vt eis vteretur ad pocula.& hoc modo blaſphemaret in deum. ¶Tunc itaq; vidit de muro venie nosvſus abuſus
Da.c.5 tem manum:& in pariete quaſdam ſillabas ſcribentem.Qua viſione turbatus conuocauit magos at- eſt.
q; chaldeos.& omne genus ſimilium qui inter barbaros ſomnia & huiuſmodi ſigna diſcernere pre-
ualebant. vt ei que fuerant ſcripta manifeſtarent. ¶Cumq; magi nichil penitus inuenire neq; in- Promittit rex vi
telligere ſe poſſe dicerent in anguſtia rex conſtitutus & multa triſticia propter hanc ſic inopinabilem ſitionē exponē-
cauſam in omnem prouinciam predicari fecit. vt qui litteras illas que per eas ſignificarentur: poſſet ti torquē & ter-
exponere.ei torquem auream veſtemq; daret purpuream ſicut chaldeis regibus mos erat vti.& ter- tiā regni partē.
tiam partem ſui pariter principatus. Quo facto dum multi magi concurrerent vt propoſitam mu-
nificentiam regis haberent: inuētionem aut ſignificationem litterarum nequaq; inuenire poterant.
¶Dūq; regem videret in anxietate ſua auia cōſtitutum.cepit eum cōfortare ac dicere eo q; eſſet qui Auia cōſolatur
dam de iudeę captiuis ex eorū genere quos deduxerat nabugodonoſor cum hieroſolimā deuaſta- balthaſar danie
ſet:cui erat nomen daniel.vir ſapiens & argutus vt poſſit res inuenire difficiles.& que deo ſoli viden lē ſignificās vi-
tur notę qui etiam nabugodonoſor regi cum nullus alter potuiſſet dicere quibus regebat ad agnitio- ſionē poſſe ex-
B nis lumen,adduxerat quod querebat adijciens vt aduocaret & peteret quatenus de litteris eo narrā- ponere.
Da.c.5 te agnoſceret quod nullus poterat inuenire ſi triſte aliquod ſignum ſignificaret a deo. ¶Hec audi-
ens balthaſar.daniel ad ſe venire precepit.Cui dum dictum fuiſſet de eo eiuſq; ſapientia:quia ei ſpiri
tus ſanctus ineſſet & ſolus inuenire poſſet que alij neq; mente cōciperent poſcebat: vt ea que ſcripta
fuerāt & que ſignificare poterant indicāret.Quod ſi faceret:purpura veſtiendū & torquē auream cir
ca collum eius dandam eſſe promiſit:inſuper el partem tertiam regni pro honore ſapientię conferē-
dam:& ex eis inſignis videntibus appareret. ¶Quo facto doniel dona quidem eum apud ſe retine- Spiritualia gra-
re dixit ſapiētiam namq; & diuinitatē ſine ſuffragijs ſemper exiſtere & gratis prodeſſe credētibus. ea tis danda.
vero que ſcripta videbatur ei ſignificaturum ſe eſſe promiſit.dicens hec eius vitę indicare ſubuerſio-
nem:eo q; neq; ex his ex quibus parens eius propter iniurias fuerat caſtigatus ille didicit eſſe pius &
nihil vltra humanam cogitare naturam: quando & nabugodonoſor mutatus in beſtiam: propter ea
que impie geſſerat poſt multas preces ac ſupplicationes miſericordiā potuit promereri & ad huma- Factus ē beſtia
nam redire conuerſationem:ac regna priſtina reparare. Qui propter hec deum ſolum omnē habere Nabugodono-
virtutem.& humano generi prouidere:donec aduixit aſſeruit. Tu inquit obliuionem horum habens ſor ſcdm hunc
multumq; diuinitatem blaſphemans/ in eius vaſis vna cum tuis concubinis tibi miniſtrari feciſti. actorē. ſed hoc
Da.c.5 Que videns deus & iratus per ea que ſcripta ſunt pronunciauit.qui tibi terminus ſit futurus.Ille ve- repręhendit de
C ro litterę deſignant hec.¶Mane.quod latina lingua ſignificare poteſt numerū quia vitę tuę inquit lyra i glo. ſuper
deus tēpus & regni dinumerauerit:& paruum tibi ſuperesſe decreuerit.¶Techel quidem.hoc ſigni- dañ.ca.iiij.vide
ficat pōdus. Apponderans inquit deus tuę vitę tempus.iam illud declinare pronunciat.¶Phares. ibi.
ſed hoc fragmentum ſignificat lingua romana.Frangit inquit deus regnum tuum.& medis illud per
Da.c.5 ſiſq; diſtribuit.¶Cumq; daniel hec indicare diciſſet que fuerant in pariete conſcripta balthaſar qui- Balthaſar pmiſ
dem triſticia qualis poterat pro tante calamitatis ſignificatione prouenire detinuit.non tamen pro- ſa dedit danieli
phetę quaſi malarum rerum indicu dona que promiſerat denegauit.ſed cuncta conceſſit.cogitans
quia illa quidem pro quibus darentur propria eius & non prophetantis eſſent.Illum vero qui hec ve
re diſcreuerat. virum bonum dicebat ſimul & iuſtum. ¶Igitur non poſt multum tempus & ipſe

Balthasar captus a ciro psarũ rege anno regni decio octauo & babilonia destructa.

captus est & ciuitas ciro persarum rege aduersum eum fortissime dimicante. Balthasar enim ipse est sub quo capi contigit babiloniam cum regnasset iam decem & octo annis nepos nabugodonosor regis.cui talem terminum fuisse percepimus. D

¶ Daniele propheta a rege honorato et in media inter satrapas principali constituto conta eum alij inuidia agitati mortem machinatur qui (procurantibus emulis) in leonum lacu deuorandus immittitur sed diuinitus preseruatus est inimici eius:precipiente rege:a leonibus statim deuorati sunt. Quibus peremptis rex danielis deum adorauit ipsum solũ omnipotentẽ predicans & danielem prę celso honore exaltans principem suorum fecit amicorũ.Qui in media mausoleũ pro sepeliendis persarum & medorũ regibus edificauit.Quemq; Iosephus super ceteros prophetas multipliciter exaltat Cumq; visionẽ in susis arietis & hirci habuit eius explanationẽ sapientissime disseruit. .. Ca.xiiij. Danie. ca.5.

Daniel ꝓpheta maximo honore habitus est apud dariũ regẽ & ductus in media vnus inter tres satrapas cõstitutus.

ARius autẽ astiagis filius qui babilonioꝝ principatũ destruxit cum ciro cognato suo annum habebat sexagesimũ & secundum cum babilon fuisset inuasa qui tamen alio nomine vocabat a grecis.quicq; danielem ꝓphetam sumẽs ad se in medam duxit: & omni eũ honore celebrauit. Erat enim vnus inter tres satrapas quos darius sup trecẽ tos satrapas istituerat.Daniel itaq; cũ esset apud dariũ in honore precipuo.ita vt qua si ei soli cũcta viderent esse cõmissa.inuidię apud ceteros crimine laborat Mordẽtur enim qui quosdã apud prncipes plusq̃ se valere cõspiciunt. Et dum quererẽt occasionẽ & derogationis fomitem vidẽtes eum apud darium esse probabilẽ nullam iueniebãt causam.Nam dum esset su per thesauros & omne suffragium oblatum a quocũq; despiceret: cui turpe videbat aliquid etiam ꝑ bonis rebus accipere nullã criminis causam accusatores inuenire faciebat. ¶ Illi vero cum nichil haberent qđ cõtra danielem dicentes regi eũ possent honorare priuare aliũ quesiuere modum quo eũ minorẽ apud gratiam regis ostẽderent.videntes namq; eum tertio in die orantẽ ad deum occasionẽ se inuenisse putauerunt:per quem pderent danielem. Et venientes ad darium nũciauerunt qui satrapis & eius pricipibus placuisset vt triginta diebus populus requiesceret quatenus neq; ipsum aliquid neq; deos eorum adiret similiter nec exoraret. Quorum si quis sententiã trãscẽderet in lacum leonũ periturus includeretur.Rex autem eorum nequiciã non intẽdens neq; hęc contra danielem arbitratus facta molimina dicit placere sibi quę ab eis decreta videbantur & eorum sententiam confirmare promisit.Proposuitq; decretum in populo.quod satrapum placita designabant. Et ceteri quidã iussa custodientes ne trãscenderent quę precepta videbantur a rege quiescebãt. Danieli vero nulla fuit in istis cura sed vt erat solitus stans deũ cunctis inspicientibus adorabat.Satrapevero occasione sumpta quam contra danielem inuenire querebant mox venerunt ad regem accusantes eum tanq̃ solus daniel p̃cepta trãscenderat.quia dum nullus alter apud eos orare presumeret q̃ non quidem ꝓpter impietatem sed propter custodiam fieret preceptorum:ille cõdemnãs pretepta ad suum oraret deũ Credentes etenim quia propter magnum fauorem: quo eum darius diligebat etiam illorum decreta contemnens danieli veniam daret. in hoc potius habentes inuidiam magis instabant: & ad nullam mãsuetudinem recedebant:sed eum secundum legem datam in lacum leonum esse proiciẽdum pocebant. ¶ Sperans autem darius quia eum eriperet deus:& nichil a bestijs sustineret aduersum con solabaur eum vt fortiter ferret euentum.Rex itaq; (dum fuisset in lacum missus daniel) signato lapide (qui pro ianuis in eius positus erat ore) discessit.& incenatus totam noctem duxit in somnẽ mestus & pro daniele nimis afflictus ¶ Die vero facto surgens & aperiens hostium clamauit voce magna daniel requirẽs si sanus esset. Quo respondente regi qui nichil passus fuisset mali iussit eum repente de lacu ꝓtrahi bestiarum. Inimici vero videntes nichil mali pertulisse daniel dicebant regi non eum ꝓuidentia diuina custoditum sed satiatos leones cõpti contingere eum noluisse.Ille vero eorum neq; tiam videns iussit leonibus multas carnes apponi. Eisq; satiatis inimicos danielis in lacum precepit immitti vt si reuera per satietatẽ ad eos minime leones accederent:hoc aperte cognosceret.Quo facto:& satrapis in lacũ positis dario manifestatũ est quia diuinitas saluauerit danielẽ.Leones eñ nulli eorum penitus pepercerũt.sed omnes pariter discerpserũt quasi rabida fame pleni:& nulla cibi copia recreati.Arbitror enim quia non fuerant ad hoc fame prouocati leones qui vtiq; paulo ante videbantur carniũ abundantia satiati.sed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifesta simul et quia dei volũtate vocabant ad poenam. ¶ Peremptis itaq; hoc nõ danielis inimicis rex darius quod actum fuerat diuulgauit in omni prouincia laudans deum quem daniel colebat eũq; verum & omnipotentem asserens esse solum:habuit autem etiam daniel in honore precelso.principem eum suorum faciens amicorum. ¶ Cum ergo daniel sic esset insignis & clarus eo q̃ religiosus existeret:edificauit in egbathanis alias echbathanis medie mausoleum valde preclarum & mirabiliter nimis instructũ.Q đ equidẽ manet hactenus:& videntibus creditur nup edificatum ita vt eã die Da.c.6 Da.c.5 Da.c.6 Da.c.6

Malicia iuidoꝝ cõtra danielem occasionẽ mortis machinãtiũ.

Daniel (eũ inuidis accusãtibus) i lacu leonũ mittit mestus rex.

Inimici danielis in lacũ leonũ (precipiente rege) statim deuorantur.

Mausolium

qua conſpicitur putetur eſſe conſtructum ſic eius pulchritudo noua videtur & ſolida nullaq; ſenectu
A te tam magni temporis longeuitate confecta: cum edificia eadem que homines patiantur & ad vetu
ſtatem veniãt & ſua fortitudine longeuitate careant: ac proprij decoris amiſſione marceſcant. Hacte
nus enim ſepeliuntur ibi medorum reges atq; perſarum pariter & parthorum. Et cui hec cura com
mittitur ſacerdos eſt iudeorum: & hoc ſit vſq; ad preſens tempus. Dignum eſt enim de daniele dici
q; maxime quilibet audiens debeat ammirari. Qui dum mirabiliter & quaſi vno quodam loco ma
ximo poſitus oĩa prophetaſſet: & vite ſue tempore apud reges & plebem in honore fuit. & gloriam
& memoriam poſſidens ſempiternam. Oĩes namq; libri quoſcunq; ſcribens dereliquit legũtur ha
ctenus apud nos: & ex his credimus quia danieli loquebatur deus. Non enim ſolum futura ſicut alij
quoq; prophete dixit: ſed etiam tempus diffiniuit quo hec neceſſe ſit adimpleri. Prophetis nãq; prio
ribus mala prędicentibus & propterea a regibus & populo non bene ſuſceptis: daniel bonarũ rerum
propheta fuit apud eos & propter famam rerũ quas prędicebat. fauorem videbatur habere cuncto
rum. Per euẽtum vero cauſarum veracium acquirebat dictorum fidem: & opinionem diuinitatis ha
hebat in populo. Reliquit enim ex his nobis quę conſcripſit. vnde integritas eius prophetię & nulla
Da.ca. mutatio poſſit cognoſci. ¶ Ait eñ quia cum eſſet i ſuſis in metropoli perfide cum ſuis ſodalibus exi
3 uit in campum & repente terremotu facto: relictus ſit ſolus amicis eius per diuerſa diffugiẽtibus con
turbatus in faciem ſuper ambas cecidit manus tum quodã tangente eum & inter hęc vt ſurgeret im
perãte quatenus ea quę erant poſt multas generationes ciuibus euentura conſpiceret. Dum ſurrexiſ
oſtẽſum ſibi dixit arietem magnũ multa quidem habentẽ cornua: nouiſſimum eſſe pręcelſum. dein
de reſpexiſſe quidem ad occidentẽ & vidiſſe hircum exinde ferri per aerem: cõgreſſumq; arieti & eũ
ſecundo cornibus impeditum proſtrauiſſe in terram & vndiq; cõculcaſſe. deinde vidiſſe hyrcum de
fronte cornu maximum produxiſſe: quo fracto: orta ex eo loco cornua quatuor & ad ventos ſingulos
eſſe cõuerſa inter quę aliud paruulũ ortum fuiſſe conſcripſit. Quod dum creſceere diceret deus qui
hęc monſtrabat expugnaturum fore eius gentem & ciuitatem fortiter eſſe captuum templumq; cõ
Da.c.3 crematurum: & ſacrificia fieri prohibiturum. diebus mille ducentis & ſexaginta ſex. ¶ Hęc quidem
in campo qui eſt in ſuſis daniel ſe vidiſſe conſcripſit. & tali modo deum ſibi hanc aperuiſſe viſionem
Da.c.8 expoſuit arietem quidem regnũ perſarum & medorum ſignificare dicẽs. cornua vero eos qui regna
B turi forent. Nouiſſimũ vero cornu ſignificare dicens vltimum regem & hunc diuitiis & gloriam prio
rum eſſe pręcipuum. Hircum autem ſignificare narrabat quia aliquis de greçis regnaturus eſſet: qui
ſecundo congreſſus aduerſus perſam eum bello deuinceret & omnem gloriam eius principatus au
ferret: & maximo cornu quod erat in hyrci fronte primum ſignificari regem & ortum quatuor cor
nuũ illo cadente quia quatuor partes terre videbantur aſpicere ſucceſſionem vniuſcuiuſq; poſt obi
tum primi regis dixit annunciare. & diuiſionem regni inter eos eſſe faciendam dum ille prior nec fili
os nec cognatos habiturus eſſet multiſq; annis in terrarũ orbe eſſe regnaturos: & ex eis quendam ori
ri regem & expugnaturum gentem eius & leges atq; cõuerſationem pariter ablaturum: & templum
deprędaturum. & ſacrificia celebrare tribus annis eſſe prohibiturum. Et hęc vtiq; gens noſtra ſuſti
nuit per antiochũ qui appellatus eſt epiphanes hoc eſt preclarus: ſicut vidit daniel: & ante multos cõ
ſcripſit annos. Quę omnia ille (deo ſibi monſtrante) cõſcribens reliquit. vti legentes & quę iam pro
uenere cõſiderantes credant in honore diuino fuiſſe danielem. Et per hęc quę ſunt ita veriſſima epi
cureos errare cognoſcãt. qui & prouidentiã vite negant: & deum res humanas curare non exiſtimãt
neq; a beata incorruptibiliq; ſubſtantia pro ſtabilitate cunctorũ gubernari iudicant vniuerſa: ſed hũc
mũdum ſine rectore & ſine cura aliqua ferri ſponte cõfirmant. Quę ita ſunt ſine preſule ſicut naues
gubernatoribus deſolatas ſi ventorũ violentia ſubmergi conſpiciuntur. aut currus ſine agitatore con
C fringi: ita & mundus ſine prouidẽtię regimine olim potuit deperire quaſſatus. ¶ Ego itaq; daniel di
cta reſpiciens valde puto a vera opinione recedere eos qui nullam prouidẽtiam humanarũ rerum di
cunt habere deum. Nõ enim ſi hęc ſponte gererentur ſecũdum illius prophetiam omnia prouenire
conſpiceremus. Ego ſiquidem de his vt inueni & legi ita conſcripſi. Si quis autem vult opinionem
aliam ſequi crimen pro diuerſa ſententia habebit.

Exaltãtus da
niel ſup alios p
phetas multipli
citer.

Viſio danielis
de ariete mag
no habẽte mul
ta cornua & de
hirco.

Expoſitio p̃di
cte viſionis.

Anthiochus e
piphanes peſſi
mus.

Contra epicure
os & eoꝝ errorẽ

¶ Explicit liber decimus.

¶ Flauij ioſephi de antiquitate incipit liber vndecimus
qui continet tempus annorum ducentorum quinqua
ginta trium. menſiũ quinq

HISTORIA LIBRORVM ESDRE INCIPIT.

D

¶Hebreorum populus a babilonica captiuitate anno septuagesimo per cyrum persarū regem liberatur: qui templi reedificandi & ciuitatis dedit libertatem eisq; in huiusmodi rebus auxilium promisit vastare & vasa templi quę nabugodonosor abstulerat reddidit iudeis epl'amq; ad syrię satrapas pro ipsis hebreis (vt eos iuuarent) direxit: poenamq; crucifixionis impedientibus imposuit. Cap.j. 1 Esd. c.j.

Liberatio populi hebreorū a captiuitate babilonica septuagesimo āno p cyrū psarū regē qui eis libertatē tēplū reedificādi dedit &c.

ANno imperij primo regis persarum cyri. septuagesimo concurrente ex die quo nostrum populum cōtigit ex propriis finibus ad babiloniam migrari: miseratus est captiuitatis deus & illius captiuitatis infœlicium iudeorum & sicut per hieremiā prophetam prędixerat quam ciuitas euerteretur: postq̄ seruierunt nabugodonosor nepotibusq; eius. & hanc sustinuerūt seruitutē per annos fere septuaginta: rursus eos ad propriam restituit terram: & templum reedificare & prēterita frui fœlicitate decreuit. Concitans ergo animum cyri: & fecit eum per omnem asyam scribere. Cyrus hęc dicit. Quoniam maximus orbis terrarum deus regem constituit: credo hūc esse quem gens israelitarum adorat. Is enim & meum prędixit nomen per prophetas: & quod templum eius edificaturus essem in hierosolimis in terra iudea. ¶Hęc autem cognouerat cyrus: legēs librum quem inter suas prędicationes Ysayas reliquerat. sic eum in archano prędicauerat dixisse deum Quoniam volo cyrum quem multarū & magnarū gentium regem constitui: mittere populum meum ad ppriam terram. & templum michi recōstruere. Hęc ysaias prędicauerat ante annos centum & quadraginta destructionis templi. ¶Quem dum legeret cyrus & miraretur nomen dei impetus quidam eum accepit vt mīnificam impleret scripturam. Conuocans autem clarissimos iudeorum qui babilon habitabant: dixit se cōcedere iudeos ad propriam remeare prouinciam: & ciuitatem hierosolimē & templum dei reconstruere. seq; eos scilicet adiuuante. ¶Tunc scripsit suis ducibus illius terrę vicinis. vt aurum conferrent & argentum ad templi renouationē: insuper & ad immolanda pecora. ¶Hęc cyrus cum israelitis dixisset: egressi duarum tribuum principes iudę ac beniamin. vna cum leuitis & sacerdotibus ad hierosolimam peruenerūt. Multi vero resiederunt babilonię: minime passi possessiones suas relinquere. ¶Quo dum venissent: omnes amici regis adiuuabant eos: & conferebant ad templi reuocationem. alij aurum alij argentum: quidam autem & equos ac iumentorū multitudinem & vota deo reddebant & constitutas secundum veteram consuetudinem immolatiōes celebrabāt: tan ĩcreatam & antiquā consuetudinem religionis rediuiuā. ¶Transmisit etiam cyrus vasa dei: quę auferens a templo nabugodonosor: ad babilonem vsq; portauerat. Quę reuehenda tradidit mitridati custodi thesaurorū suorum: prēcipiens ea dari seruanda abaffaro: donec templum reedificaret: perfecto autem ea traderet sacerdotibus & principibus vulgi reponēda in templo. ¶Direxit autem epistolam cyrus ad syrię satrapas hęc cōtinentem. Rex cyrus sisin'o alias sisinnio & sarabene alias satrabane salutem. Iudeos terram meam inhabitātes qui voluerint ad suam patriam redire permisi & ciuitatem renouare: templumq; dei in hierosolimā rursus edificare. in eodem loco in quo prius fuerat constitutum. Misi autem & mitridatem pecuniarū mearum custodem. & zorobabel principē iudeorum: vt fundamenta restituant templumq; recondant. Cuius altitudo sit cubitorum sexaginta: eorūdem & latitudo & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito: & vnum parietem ligneum ex materijs ipsius prouincię. similiter & altare super quod immolent deo. Sumptus vero de meis in his omnibus volo fieri. Transmisi etiam vasa quę de templo rex nabugodonosor abstulerat tradens ea mitridati pecuniarum custodi zorobabel principi iudeorum quatenus ea ad hierosolimā reportent & templo dei restituant: quorū numerus est tantus. Refrigeratoria aurea quinquaginta. argentea quadraginta. situlę aureę quinquaginta. argenteę quingenta. libatoria aurea triginta. paterę aureę triginta. argenteę duo milia quadringēte. & vasa alia maxima mille. Cōcedo etiam eis honorem quo patiebant parentes eorum. Prēterea pro iumentis & vino & oleo dragmas ducentas & quinq; milia quingentas. & ad similam tritici viginti quinq; milia quingentos artabas quę iubeo prēberi de tributis samarię. Faciantq; ei immolationes in hierosolimis sacerdotes secundum legam mosaycam: & offerentes supplicent deo pro salute regis & generis eius: vt regnum persarum permaneat. ¶Eos vero qui hęc cōtempserint: vel infirmauerint iubeo crucifigi. subsistantiasq; eorum esse regales. Et epistola quidem hęc habuit. ¶Hi autem qui ex captiuitate ad hierosolimam cōuenerunt fuerunt quadraginta milia & duo: & quadringenti sexaginta. 1 Esd. c.j. B 1.Esd.c. 4-5 1 Esd.c.i 1.Esd.c.i

Cōuocatis iudeorū clarissimis cirus dat libertatē reedificādi templum eisq; auxiliū prēstare promittit aurum.

Cyrus vasa templi quę nabugodonosor abstulerat reddidit iudeis.

Mitridates thesaurarius cyri. Zorobabel iudeorū princeps

Numerus vasorū templi p cirū restitutorum.

Poena cōtra impediētes iudeos Clarius numerātur in biblia.

¶Cuthei (qui samaritę dicti sunt) iudeos a templi reedificatione impedierunt ignorante ciro qui ad bella occupatus exercitum contra massagetas ducēs vita priuatus est cui in regno filius cābises (qui in biblia artaxerses nuncupatur) succesit ad quem (scribentibus samaritanis) templi apus (re-

A ge iubente)nouem annos intermiſſum eſt. Capitulum ſecundum.

1.eſdre ca. 4. SEd cum mitterent templi fundamenta & nimis circa edificia feſtinarent:omnes in circuitu gentes preſertim cuthei quos a media & perſidia terra ſalmanaſar rex aſſyriorũ migrãs habitare fecit ſamariam cum exinde populũ iſrael tuliſſet.petebant ſatrapas & eos qui edificia curabant vt impedirent iudeos ne inſtaurarent ciuitatem templumq; conſtruerent. Cuthei qui Samaritani dicuntur impediũt iudeos a tẽpli ędificatione.

1.eſdre ca. 4. QUi pecuniis corrupti vendiderunt cutheis negligentiam &ſecordiam ędificationum. ¶ Hęc cyrus ad bella occupatus ignorabat:qui exercitum ducens contra maſſagetas vita priuatus eſt. ¶ Cambiſe autem filio cyri principatum ſuſcipiente:qui in aſſyria & phenicę & amonitidę & moabitidę ac ſamaria morabantur epiſtolam mittunt hęc continentem. Domino ſerui reũ beeltheen alias rathimus omnia accidentia ſcribens & ſemeleius alias ſamſai ſcriba & curia ſyrię iudiceſq; phenicis.cognoſcere te rex oportet iudeos qui a babilone deducti fuerant ad nos rediſſe: & ciuitatem rebellam ac maliuolã & fores eius ac muros edificare:templumq; reconſtruere.Scito autem his perfectis neq; tributa eos pati reddere neq; obaudire. ſed etiam regibus reſiſtere & magis imperare q̃ obſequi feſtinare. Dum autem edificatur templum & fieri feſtinatur: optimum nobis viſum eſt reſcribere tibi quatenus monimenta parentum tuorum inquiras in quibus inuenies rebelles iudeos & regibus inimicos:ideoq; ciuitatem eorum fuiſſe deſtructam.Propterea viſum eſt nobis & hoc vobis certũ fore. quod fortaſſe Cyrusi bello moritur.

1.eſdre ca. 4. neſcitur quoniam ſi ciuitas renouata & muris vndiq; munita fuerit:viãtibus iter claudetur ad inferiorem ſyriam & phenicem. ¶ Poſtq̃ vero cambiſes legit hanc epiſtolam:natura maliuolus exiſtẽs mouetur:& ſcripſit hęc dicens.Rex cãbiſes rathimo accidẽtia ſcribẽti & belle ſemio & ſemeleio ſcribe & reliquis conſtitutis & habitantibus phenicem & ſamariã hęc dicit.Legẽs miſſos a vobis apices iuſſi parentum meorum inquiri volumina & inuenta eſt ciuitas inimica regibus ſemper exiſtere:& ſeditiones ac bella habitatoribus eius mouiſſe regeſq; eorum cognouimus potẽter & violenter tributa inferioris ſyrię & phenicis exegiſſe. Igitur pręcipio minime cõcedi iudeos ciuitatem edificare ne plus creſcat eorum malicia qua ſemper contra reges vſi ſunt. ¶ Cum has littetas legiſſent rathimus & ſemeleius ſcriba & qui cum eis erant:ſtatim equis deuecti propere ad hieroſolymam ducentes ſecum multitudinem aduenerunt.& ciuitatem & templum ędificare iudeos vetabant.Quę quidem opera per annos nouem impedita ſunt vſq; ad ſecundum annum darij regis perſarum. Nam cambiſes ſex annis regnauerat.Qui cum ſubditis ęgyptijs reuerteretur:defunctus eſt in damaſco. Reſcriptiocambiſe maliuoli ad ſamaritãos qua pręcepit iudeos ipediri a reedificatione ciuitatis & templi. Intermiſſum eſt opus tẽpli & ciuitatis per nouẽ annos.

¶ Defuncto cambiſe darius hiſtaſpis a ſeptem ſapientibus(qui & domini apud perſas nuncupabantur)rex ordinatus ad quem zorobabel hebręorum dux veniẽs honorifice receptus eſt eiuſq; corporis fit cuſtos cui & alijs cuſtodibus ſui corporis poſtq̃ prouincialibus principibus: is ęnim centum & viginti ſeptem prouincias inditione habebat magnificam fecerat cenam.queſtiões propoſuit diſſoluendas magna promittens illi qui ſuę interrogationi ſapienter reſponderet prępoſitis enim queſtionibus prima vtrum fortius ſit vinum ſecunda vtrum rex tertia vtrum mulieres & demum an his omnibus fortior ſit veritas primus excellentem vni fortitudinem diſputauit ſecundus regis fortitudinem manifeſtauit deniq; zorobabel mulierum oſtenſa fortitudine pręcedentia pręcellere etiam begaci regis exemplo veritatem(quę perpetua eſt atq; immortalis)fortiſſimam ſuper omnia declarauit.Capitulum. tertium.

1.eſdre ca.5. POſt magorum vero iteritum qui defuncto cambiſe principatum perſarum tribus annis tenuerunt hi qui ſeptem domini nuncupãtur apud perſas filium hiſtaſpis darium regẽ ordinauerunt.Qui dum priuatus eſſet.deum orauit vt ſi fieret rex omnia dei vaſa quanta babilonię inuenirentur.ad templum hieroſolimitanum mittere ſe promiſit. ¶ Cõtigit eodem tempore proficiſci zorobabel ducem captiuorum iudeorum ab hieroſolymis ad darium qui regi quondam amicus extiterat vnde etiam corporis eius cuſtos cũ alijs duobus dignus iudicatus quem ſperauerat honore potitus eſt.Primo vero imperij anno darius ſummo apparatu cenam exhibuit amicis & vernaculis ſuis:& ſatrapis perſarum & prefectis indię & ethiopię: magiſtratibuſq; centum viginti ſeptem prouinciarum. ¶ Cum autem completus dapibus vnuſquiſq; ad dormiendum rediſſet:rex darius ad cubiculum veniens paucumq; noctis requieſcens:& expergefactus quod reliquum noctis reſtabat inſomne protraxit:ſermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes conuertit.promiſitq; ſummo honore fulgendum qui eius interrogationi ſapienter & vere reſpondere potuiſſet: & veſtimenta purpurea indui & in poculis aureis bibere.& ſuper aurum dormire:curruſq; frenis aureis ornato vehi:& cydari byſſino ac torquę aurea vti:& poſt ſeipſum ſedere propter ſapientiam: affinemq; ſuum eſſe vocitandum.Cum hęc igitur dona illis promiſiſſet:primum conſuluit vtrum fortius ſit vinum ſecundum vtrum rex tertio vtrum mulieres aut his omnibus magis fortior ſit veritas has cum illis propoſuiſſet queſtiones requieuit. Lucęſcente autem die conuocauit omnes magiſtra Defuncto cambiſe a ſeptẽ dominis dariusrex ordinatur. Zorobabel iudeorum dux ad dariumveniens honorifice recipitur. Verba darij regis expergefacti ad tres cuſtodes corpis quorum Zorobabel vnus erat.

3.eſdre c.3.

3.eſ.c.3

n.i.

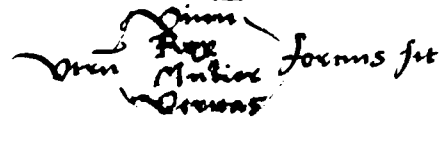

tus & ſatrapas & prefectos perſarum & medorum ſedenſq; in ſolio quo ſolebat vnumquemq; corpo D
Ad primā quę ſtionem reſpon ſo de fortitudie vini. ris cuſtodem coram omnibus iuſſit pronunciare quid eis propoſitis quęſtionibus videretur. ¶ Tunc primus excellentem vini fortitudinem oſtendens ait. Cum fortitudinem vini.conijcio: omnia ipſam hoc modo vicentem inuenio:nam mutat & decipit bibentium mentes & animas.Reges etiam pupil lo & infanti ſimiles facit:ſeruo quoq; ac libero audaciam concitat. Pauperes diuitibus ſimiles parat. Conuertit enim & reformat animas:& calamitatibus compreſſas reficit:meſtitiam extinguit·alienęq; debitores pecunię ad obliuionem perducit: ita diſponens eos vt ſe omnibus ditiores putent nichilq;
Forte vinum. vile loquantur:ſed memores diuitiarum fœlicibus vtantur vocabulis & reges magiſtratuſq; contem nant.Amicorum quoq; ſolitam expellit memoriam.Nam ſcit homines etiam contra amiciſſimos ar mare ſocietates diſſoluere.Et cum ad ſobrietatem per noctem vino relinquente peruenerint excitan
Ad ſecūdā quę ſtionem reſpon ſio de regis forti tudine. tur nihilq; penitus de his quę inebrietate commiſerunt cogitantes. Hæc ego conſiderans omnibus fortitudinem vini comperio potiorem:& violenter omnia vincentem. ¶ Poſtq̄ hæc primus quę di 3.eſdre cta ſunt de fortitudine vini diſſeruit: ſecundus dicere cepit de regis fortitudine: oſtendens eum ſu ca. 4. periorem ac potentiorem his quę valida iudicantur.Modum autem approbationis hunc aſſumpſit & dixit.Dum omnia ſub hominum cohercentur poteſtate qui mare alias maria acterras cogunt cō petenter ſibi ſeruire:etiam ipſi homines ſub manu regum ac poteſtate degunt .Q ui ergo ſuper tam potens & validum animal dominantur: cur non inſuperabiles illi virtute & fortitudine iudicentur. Vnde & bella & pericula ſubiectis imponentes audiuntur:& eos contra inimicos dirigentes propter ſuam fortitudinem habent obedientes.montes quoq; dirui muros ac turres deponi iubentes. Prętereaoccidere ac interfici patiuntur. Ne regum precepta tranſcendere videantur.Vincētes autem prędam quam ab ipſis abſtulerunt bellis.regi reportant.Hi quoq; qui non militant:ſed terram colunt a rantes cum perlaborauerint & omnem inopiam miſeriamq; tollerauerint meſſem faciētes & fructus colligentes tributa regibus offerunt & quod vel dixerint vel iuſſerint ſine dilatione completur. Q ui cum omni luxuria vel libidine ſaturati dormierint:aliis vigilantibus cuſtodiuntur tanq̄ ipſo timore
Ad tertiam quę ſtionem & quar tā zorobabel re ſpondet de mu lieris fortitudine primo. victi minime audent dormientem regem relinquere.vel diſcedere ac ſibi prouidere: ſed vnum opus hoc exiſtimant neceſſarium vt permanentes cuſtodiant regem.Cur itaq; videtur rex cunctos fortitu E dine ſuperare cui tot populi obſecundare precipiuntur. ¶ Iſto quoq; tacente de mulieribus & verita 3.eſdre te tertius zorobabel cepit docere dicens.Sic equidem forte vinum. fortis & rex eſt cui omnes ob au ca. 4. diunt.ſed his potentior pulchritudo mulieris exiſtit. Nam regem enixa mulier ad vitam edidit: & eos qui vites plantauerunt vnde profluit vinum: mulieres creauerunt & aluerunt. Nichil autem eſt quod non ab his habeamus.Nam & veſtes nobis ab his texuntur & domus noſtrę per has curantur atq; ſeruantur:& non poſſumus a mulieribus ſegregari. Sed etiam aurum multum & argētum ſi poſ ſidemus & quicquid aliud precioſum fuerit & induſtria dignum cum viderimus decoram mulierem omnia relinquentes ſpeciem eius obſtupeſcimus & patimur omnia cōcedere quę poſſidemus:vt de
Fortiſſima mu lier. ſiderata pulchritudine potiamur.Patres & alitricem terrā ſepius & amicos obliuiſcimur propter vxo F res:& animas vna cum ipſis perdere non metuimus.Nonne laborantes & omnem tollerantes miſe 3.eſdre riam per mare acterram:cum aliquid per labores acquirimus totum offerentes vxoribus tanq̄ do ca. 4. minis tradimus. ¶ Regem quoq; vidi aliquando tātorum dominum a filia rabezaci alias bezaci mi
Exemplum no tandum. niſici nomine apania alias apenie concubina eius alapis percuti & diadema tollentem capiti eius & ſibimet imponentem.& hęc omnia tollerantem.Ridebatq; cum illa riſiſſet & cum irata fuiſſet.meſti tia confuſus & blandimētis placabat mulierem.rogans eam & ſe nimis humilians ſi quando triſtem vidiſſet. ¶ Poſt hęc inuicem reſpicientibus ſatrapis & ducibus:item zorobabel diſputare de veritate 3.eſdre
Zorobabel de veritatis fortitu dine diſputat ip ſam ſuper omia fortiſſimā oſten dens. cepit.Euidenter quidem oſtendi quantum mulieres fortes exiſtunt debiles tamen & iſte ſimul & rex ca.4. ad comparationem veritatis apparent. Nam ſi terra maxima eſt & celum altum &velox hęc omnia voluntate dei mouentur.verus autem deus & iuſtus eſt:& ex eadem cauſa oportet veritatem fortiſſi mam iudicari.quod nichil contra eam iniquitas valet.Inſuper &cetera quę fortia videntur mortalia & citius deficientia probantur. veritas autem & immortalis eſt & ſempiterna.Nobis autem non pu chritudinem tempore tabeſcentem accommodat neq; ſubſtantiam caſibus auferendam:ſed iuſta &
Super omnia vi cit veritas. regalia diſcernit ab his quę iniuſtā vel iniqua monſtrantur.

¶ Zorobabel ſapientior oībus iudicatus maximo apud regē habitus eſt honore qui & a rege re edificādi tēpli obtinuit facultatem precipiente oībus rege auxilium zorobabel prębeāt & omnem im penſam in ſacra veſte qua templo ſeruiunt principes ſacerdotum & alij ſacerdotes & inſtrumētis qui bus leuitę dño cātent de ſuo fieri mandante quo facto zorobabel agens regi gratias redit ad contribu les regis precepta manifeſtant quos de babilonia adduxit in hieruſalē repulſis quibuſdā a ſacerdota li honore qui alienigenas cōduxerant vxores numeratur redeuntium multitudo.Capitulum quartū.

A CVm ergo terminasset zorobabel de veritate sermonem: laudante multitudine optime eum dixisse quoniam veritas fortitudinem immutabilem & non senescentem sola possidet: imperauit ei rex petere preter promissa quod vellet. Nam prestaturum se dixit: eo quod sapientior & prudentior aliis apparuisset. Iussitq; etiam secum sedere & affinem vocari. Tunc zorobabel ammonuit cum vt votum quod deuouerat si regnum perciperet/adimpleret. votum autem quod promiserat hoc erat: reedificare hierosolymam templumq; construere: & vasa restituere que auferens nabugodonosor ad babiloniam portauerat. Et dixit hanc esse eam petitionem quam nunc me iubes poscere propter quod iudicatus sum prudens ac sapiens. ¶ Rex autem in hoc letatus surrexit. & eum osculatus/ toparchis & satrapis scripsit: precipiēs vt deducerent zorobabel necnon & eos qui ad templi renouationem cum eo profecturi essent. Preterea mandauit syrie & phenicis magistratibus ligna cedrina a libano decisa hierosolymam transmittere & cum eis recondere ciuitatem. Scripsit etiam liberos esse omnes iudeos qui a captiuitate redierant ad terram iudeam. prohibuitq; satrapas & curatores suos imperare iudeis opera regalia. Super hec precepit & omnem terram quam colere voluissent sine tributis eos possidere: iussitq; etiam ydumeos & samaritas & eos qui humilem syriā habitabant: reddere cunctos iudeorum quos tenebant. insuper ad templi edificationem quinquagi-
ta talenta dari mandauit. sacrificare quoq; eos legitimas immolationes permisit. ¶ Omnem autem impensam & sacram vestem qua seruiunt templo principes sacerdotum & reliqui sacerdotes & leuitis instrumenta quibus domino cantent de suo fieri precepit. Custodibus quoq; ciuitatis & templi iugera terna terre: per singulos annos & pecunias constitutas ad necessaria vite/dare decreuit. Transmisit etiam vasa: & omnia que cyrus ante ipsum de iudeorum restitutione facere voluit: eadem Darius definiuit impleri. ¶ His omnibus a rege donatis Zorobabel exiens de regia domo respexit surrsum ad celum: & cepit gratias agere sapientie per quam victoriam (dario presente) perceperat dicēs Nequaq̄ his dignus fuissem nisi te domino propicio. Ita deo gratias agens de presentibus: petebat vt ei i futuris adiutor existeret. Peruenit autem ad babiloniam: & contribulibus suis regis mandata
B patefecit. Audientes illi. deo gratias referebant. qui eos patrie suę restituebat. Ad potum conuiuiaq; conuersi per septem dies summa leticia fruebantur ad restaurationem generationemq; patrie festiuam gratulationem celebrant. ¶ Postea omnes principes tribuum ad hierosolimam profecturi cum vxoribus & filijs ac subiugalibus elegerunt homines darij quos cum eis rex vsq; ad hierosolimam destinauit. & cum letitia & iocunditate cum cantibus tybijsq; ac sonantibus cymbalis ibant. Precedebat autem eos & reliqua multitudo iudeorum cum ludis. At illi ad hierosolymam cōscendebant ab vna quaq; patrum tribuum certus numerus existens. ¶ Sed mihi visum est minime nomine patrum recē sere. ne legentium animos a rerum consequentia suspendens: obscuram illis facerem narrationem. ¶ Septem vero cantores. & cantatrices ducente quadraginta septem. ¶ Cameli vero quadringenti trigenta. ¶ Summa vero multitudinis euntium qui circa duodecimum annū etatis habebant ex tribu iuda & beniamin: fuerunt quater mille milia. & secenta viginti octo milia. ¶ Leuitę autē quatuor milia septuaginta: mulierum autem infantiumq; commixtim corpora fuerunt quadraginta milia septingenta quadraginta duo. Preter hos vero leuitę cantores fuerunt centum viginti octo ianitores centum decem serui templi trecenti nongenti duo: Insuper & alij secenti quinquaginta duo dicentes se quidem israelitas: nullomodo tamen valentes suum ostendere genus. ¶ Repulsi sunt vero qui dam a sacerdotali honore qui vxores sibi copulauerant. Hi nec suum genus dicere prevalebant. nec
C in generatione leuitarum vel sacerdotum inuenti sunt: qui fuerūt quasi quingēti vigintiquinq;. ¶ Mācipiorum vero multitudo sequebatur eos qui ad ciuitatem hierosolymorum pergebāt: numero septē milia trecenti triginta quinq;. Subiugalia quinq; milia quingenti viginti quinq;. ¶ Dux vero dinumerate multitudinis zorobabel fuit filius salatiel ex filijs dauid genitus de tribu iuda: & iesus filius iosedech princeps sacerdotum necnon & mardocheus & hisrebeus. alias hisrebeus quia populo fuerant principes constituti: & contulerunt auri quidem mnas centum. argenti autem quinq; milia. Sacerdotes quoq; & leuitę parsq; totius populi iudeorum quanta in babilone fuit. ita ad hierosolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit. Reliqua vero multitudo ad suas patrias discessit.

¶ Septimo egressionis a babilonia mense (edificato altare vbi templum prius fuerat/conuocatoq; populo) tabernaculorum festum celebratur vicinis gentibus ipsis hebreis inuisis vbi oblationes & vota reddentes templi fundamenta posuerunt quo perfecto sacerdotes & leuitę solemnibus ornati habitibus deum laudabant tristes tamen quia nouum a veteri longe in magnificentia differebat plorabēt. vicebantq; tubarum sonos & populi letitiam sacerdotem lamentationes ad quos (audito tubarum clangore) samaritani venientes reedificare templum cum vna cū iudeis zorobabel & iesum petierunt & in communi petierunt laborare.

Capitulum quintum.

Zorobabel sapientior omnibus iudicatus maximo habitus ēhonore apud regē & obtinuit a rege facultatem reedificandi templū & ciuitatem.

Liberalitas dariⁱ in templi ornamētis & seruitorum templi.

Solēnitatem celebrāt per septē dies.

Cātorū nūerus. Camelorum.

Repulsi quidam a sacerdotali honore quia alieni genas: sibi copulauerant.

Iesus sacerdotū princeps mardocheus.

Septimo mense egressionis a babilone ędificato altari vbi prius fuerat templum conuocatoq; populo celebrabat festū tabernaculorum vicinis gētis hebręis iuisis

¶ Fundamenta templi.

Prępositi in opere.

Sacerdotes & leuitę ornati perfecto templo deum laudabāt tristes tamen quia a veteri nouum templum longe in magnificētia differebat.

Samaritanis odium contra iudeos habētes audito tubarum sono petierunt vt vna cū illis templū renouarent.

CVmq; septimus venisset mensis ex quo de bābilone egressi sunt mittens iesus princeps sacerdotum & zorobabel iudex. cunctos ex prouincia in hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare in loco quo prius edificatum fuerat: & legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem moysi. Dumq; hęc facerent gentes offendebantur vicinę quę eis odiose erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum: quemadmodum legislator moyses pręceperat. ¶ Prętera & oblationes. & quas dicunt hendeelchismus & hostias sabbatorum & omnium sanctorum dierum sanctificabāt: vota reddētes a primo die septimi mēsis. ¶ Ceperunt etiam renouare templum: multas prestantes pecunias lapidum cesoribus & edificatoribus: insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sydonijs vero leue ac suaue videbatur a libano ligna cedrina deponere: quę ligantes in modum ratium ad portum ioppe transferebant. Nam sic ante pręceperat cyrus sed tunc iubente dario fiebat. Que secundo anno profectionis iudeorum ad hierosolymam mense secundo vecta sunt. cum & templi reuocatio vrgeretur & fundamentis restitutis. superedificaretur a primo die sequentis mensis anni secundi. ¶ Operibus vero prępositi sunt leuitas vicesimum iam etatis annum agentes & iesum & filios & fratres eius: & obdoidum alias obdolum fratrem iude & aminadab & filios eius. Itaq; templum omni studio fabricantibus eis qui edificationem curabānt: propere consummatio quam sperabant euenit. ¶ Perfecto autem templo sacerdotes cum tubis ornati habitu solemni. & leuitę & filij asaph surgentes deum laudabant laudibus quas dauid eis primus ostenderat. Cumq; sacerdotes & leuitę & seniores prounciarum. vetus recordaretur templum ingenti magnificentia conditum & nouum viderent per inopiam non ita constructum arbitrati quantum: a preterita fœlicitate minores existerent: tristes a dolore se tenere minime valentes: ad lachrimas lamentationesq; proruperunt. Populus vero pręsentia diligebat & de templi edificatione letabatur. nullam prioris memoriam faciens: nec antiqua comparatione cruciabatur. Vincebant vero tubarum sonos & populi letitiam. sacerdotum & seniorum lamentationes. eo quod videbatur minor templi constructio instituisse. ¶ Cumq; clangores tubarum audissent samaritę: odium erga tribum iude & Beniamin habentes concurrunt. causam tube volentes agnoscere. Videntesq; q iudei a babilone redeuntes templum edificassent: petierunt zorobabel & iesum & principes tribuum vt & ipsi quoq; permitterent vna cum eis templum renouare: & in communi laborare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum quoniam & religionis cupidi ex illo tēpore sumus: ex quo nos hic salmanasar rex assyrius a cuthia & media migrauit. Postq̄ hęc sunt locuti: zorobabel & iesus princeps sacerdotum & duces tribuum israel respōderunt quidem impossibile esse eos communicare: quoniam ipsis esset permissa templi innouatio: prius quidem a cyro nunc autem a dario: adorare vero si vel lent licere. & hoc solum illis esse commune & omnibus hominibus: veniētes in templum adorare deū Postq̄ vero hęc audierunt cuthei nam hac appellatione samaritę vocantur indignati persuaserunt gentes syrię petere suos satrapas eodemmodo quo prius sub ciro & cambise. vt cum ipsis templi renouationem fieri prohiberent & festinantibus iudeis moram afferrent ac tarditatem.

3.esdre ca.5. D

3.esdre ca.5.

3.esdre ca.5.

E

3.esdre ca.5.

F

¶ Interrogātibus syrię & phenicę principibus quis eis tēplū sic edificare cōcessisset zorobabel prudētissime respōdit neq; a tēpli cōstructione aggeo & zachari aiatibus iudei cessauerūt quos samaritani apud regē accusauerūt sed antiquorū registra iubente rege inuestigātur quibus cōcessa iudeis per cirū inuēta reedificādi tēpli facultate rex tisinnio & principibus syrię ciri decretū cōfirmās rescripsit ne impediātur a tēpli cōstructione quo septē annis cōstructo eius dedicatio celebratur & festū azimorū accusauerūt iudei samaritas ꝓpter mala quę ab eis sūt ꝓpessi. quo audito rex rescribit zorobabel. C. vi

Interrogatio principis syrię &c. de destructōe tēpli Responsio zorobabel prudentissima.

DEr idem tempus ascenderunt ad hierosolimam tisinnius syrię ac phenicę profectus & sarobazanes cū alijs: & interrogabant iudeorum magistratus qui eis concessisset templum sic edificare vt magis castrum videretur esse q̄ templum: vel cur porticus & ciuitatem tā munito circūdedissent muro. Zorobabel autem & princeps sacerdotū iesus: seruos se quidem esse maximi dei dixerūt. hoc vero templum ipsi deo quondā a rege suo fidelissimo. & qui oēs virtute vicerat fuisse constructum: multisq; temporibus permansisse. ¶ Sed cum sui patres iniquitatem coram deo gessissent: nabugodonosor rex chaldeorū ex babilonia sua potentia superans ciuitatem euertit. templumq; depopulatus incendit: & populum captiuum ad babiloniam migrauit. Cyrus autem qui post ipsum persarum & babilonię rexit imperium scripsit vt tēplum reedificaretur & omnia quę exinde nabugodonosor extulit ornamēta & vasa zorobabelo & mitridati custodi pecuniarum tradidit: prępiens & hęc iterum ad hierosolimā reportarent & in proprio renouato restituerent tēplo hoc enim mādauerat festinanter fieri. Ideoq; sabassirum ascendere iussit ad hierosolymā vt operi faciendo omnimodis immineret. Qui postq̄ a ciro litteras accepit veniens studiose fundamenta deposuit. Et ex illo tempore hactenus hæc construxit sed propter malorum inuidiam imper-

1.esdre ca.7.

1.esdre ca.8.

A fectum adhuc remanſit Igitur ſi vultis ac probatis ſcribite dario vt inquirat imperatorum monimenta: & inueniat nos nihil penitus fuiſſe mentitos. ¶ Hęc dicente zorobabel & principe ſacerdotum ſiſinnio & qui cum eo erant edificationem vetandam iudicauerũt: donec regi dario ſuggererent. Stam. esdre ca. 5. tim vero ei propter hęc ſcripſerunt. ¶ Tunc iudei timentes & exteriti ne aliud q̃ iuſſerat prius regi videretur de templi conſtructione: fiduciam a duobus prophetis qui per idem tempus erant apud eas aggeo & zacharia acceperunt dicentibus nihil penitus a perſis durum eſſe metuendum: cum di- 3. esdre ca. 6. ſpoſitum templum prędixerint innouari. Qui cum credidiſſent prophetice ſententie: edificationem curabant nullum prętermittentes diem. ¶ Dario vero ſcribentibus ſamaritis & accuſantibus per epiſtolam iudeos quia ciuitatem munirent & templum caſtello magis ſimile quam templo conſtruerẽt: & dicentibus non ea quę fiunt ei prodeſſe: inſuper epiſtola oſtendentibus per quas cambiſes templi edificationem fieri vetuiſſet. cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe tutam. Hieroſolymis reſtitutis: cum litteras a ſiſinnio & qui cum eo erant directas legiſſet iuſſit in monimẽtis regalibus de his inquiri: & inuentus eſt in echbatanis alias echathanis cõſtructa turre in regione medię codex in quo hęc ſcripta leguntur imperij anno rex cyrus iuſſit templum in hieroſolymis renouare & exaltare: cuius altitudo eſſent cubitorum ſexaginta latitudo eorumdem ex tribus parietibus lapideis lapide polito & li- 1. esdre ca. 6. gneum parietem vnum ex materijs ipſius regionis. Sumptus autem a rege fieri diſpoſuit: & vaſa quę abſtulit nabugodonoſor & ad babiloniam portauit/reddi hieroſolymitis. Quorum curam ſub aſario ſyrie & phenicis prefecto & magiſtratibus & collegis eius iniungebatur. vt ipſi quidem a locis illis recederent: ſeruis vero dei iudeis & magiſtratibus eorum templum edificare permitterent. Iuſſit quoq; vt adiuuarent eos ad opera: & ex tributis prouincię quam curabant darent iudeis immolationis cauſa tauros & arietes & agnos & hedos & ſimilam oleumq; & vinum: & alia quęcunq; peterent ſa- B cerdotes: vt orarent pro ſalute regis atq; perſarum. Eos vero qui mandata cõtemnerent crucifigi prę- 1. esdre ca. 6. cepit & eorum ſubſtantias regie domui deputari. Depręcatuſq; eſt orationibus deum ſi quis auderet edificationem templi vetare hunc talem percuti: eumq; a ſua iniquitate ſuſpendi. ¶ Hęc inueniens 3. esdre c. 6. in commentarijs cyri darius: reſcripſit ſiſinnio & collegis eius dicẽs. Rex darius ſiſinnio equitum prefecto & ſarabazeno & collegis eorum ſalutem. Exemplum epiſtole quam in monimentis inuenimus tranſmiſi: & iubeo omnia fieri quę in ea continentur. valete. Igitur ſiſinnius & qui cũ eo erant per epiſtolam regis cognoſcentes voluntatem de reliquo competentia faciebant: & inſtabãt ſacris operibus 3. esdre ca. 7. adiuuãtes ſeniores & magiſtratus iudeorum. ¶ Et procedebat ſummo ſtudio templi cõſtructio. prędicantibus aggeo & zacharia ſecundum mandata dei. Et cum voluntate cyri & darij regum edificatum eſt ſeptem annis. Nono autem imperij anno darij viceſimotertio die mẽſis duodecimi quem hebręi vocant adar macedones diſtrum ſeniores & magiſtratus iudeorum ſacerdotes & leuitę & reliqua iſraelitarum multitudo poſt captiuitatem pro renouatione veterum bonorũ & dedicatione obtulerunt hoſtias thauros centum: & arietes ducentos annos quadringentos: & hircos duodecim pro 1. esdre ca. 6. duodecim tribubus/nam tante ſunt tribus iſrael pro ſuis vnaquęq; peccatis. ¶ Sacerdotes vero & leuitę ſecundum legem ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam edificauerunt iudei templi 3. esdre ca. 7. porticus in circuitu interioris ſacrari. ¶ Veniente autem die feſto azimorum primo menſe quem macedones xanthicum nos autem niſan nominamus: omnis populus ab agris in ciuitatem cõfluxit: dieſq; feſtos ſanctificati cum ſuis vxoribus & filijs ſecundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod paſcha dicitur quartadecima die eiuſdem menſis immolauerunt: & per ſeptem dies nullis abſtinuere delitijs. Holocauſtum etiam offerentes deo ſacrificabant agẽtes ei gratias quod iterum C terrę patrię ſuę legibuſq; eos reſtituiſſet. mentemq; regis perſarum propitiam eis prębere dignatus eſſet. Quibus rebus ammoniti: deo nimis munifice & locupletabiliter immolabãt. ¶ Habitabãt autem in hieroſolymis: & optima alias optimatum gubernatione regebantur. Nam ſacerdotes tractabãt eorum negotia vſq; quo regnare contigit nepotes aſamonei. Nam ante captiuitatem & tranſmigrationẽ a ſaul & a dauid quiprimi imperium gentis iudaicę ſuſceperãt alia illis erat forma reipublicę per quingentos triginta duos annos menſes ſex dies decem. Ante hos autem reges. pręſules eos regebãt qui appellabantur iudices & monarchę: & hac republica vſi ſunt annis plus quingẽtis. poſt mortem moyſi & ducis ieſu. Hęc quidem reductis a captiuitate iudeis temporibus cyri & darij omnia contigerũt. ¶ Samaritę vero inuidi vel moleſti aduerſum eos erecti multa in iudeos operati ſunt diuitijs confidentes & cognatione perſarum: quoniam ex his fuerant progreſſi. Nam quanta iubebantur a rege immolationis cauſa de vectigalibus pręberi nullatenus dare volebant: & prefectos equitum fauentes ſibimet in hoc & cooperantes habebant aliaq; multa quibus nocere iudeis per ſe aut per alios potuiſſent non eos pigebat efficere. ¶ Placuit igitur hieroſolymis mittere legationem ad regem dariũ: quo accuſarent ſamaritas. ¶ Legatus itaq; miſſus eſt zorobabel. & alij quatuor de magiſtratibus. Cũ vero

Iudei cõſtructionem templi aggeo & zacharia pphetis animãtibus non ceſſarunt.

Iubente dario rege regiſtra antiquorum quęruntur & inuenitur cõceſſa iudeis p cirũ facultas reedificandi tẽplũ

Reſcriptio darij ad ſiſinnium cõfirmantis decretum ciri.

Septẽ annis edificatum templũ ſecundum.

Ianitores templi

Feſtum azimorum celebratur.

¶ Paſcha ſacrificium.

Regimen iudeorum per ſacerdotes.

Samaritę iudeis inuidi multa in eos mala operati ſunt.

crimina & cauſas quas contra ſamaritas ferebant a legatis rex cognouiſſet: dedit eis epiſtolam repor
tandam ad equitum prefectos & curiam ſamarię quę huiuſmodi erant ſcripta. Rex darius tangane& D
Audita ſamari- ſambane prefectis equitum & ſadrace & velueni ſamaritis & reliquis conſeruis eorū in ſamaria con-
tarum per iude- ſtitutis. Zorobabel & ananias & mardocheus legati iudeorum vos accuſant tanq̄ moleſtos & impe
os accuſatiōe re dientes templi conſtructionem & nullatenus velle preſtare ad hoſtias (quos vobis precipimus) ſum-
ſcribit darius. ptus. volo igitur vt legētes preſentem epiſtolam prebeatis his ex regalibus theſauris & tributis ſama
rię oia quę illis ad immolationem ſunt vtilia quemadmodum vobis ſacerdotes indixerint: vt non pre
termittant diuinis ſacrificijs & pro me & pro perſis ſupplicare deo. Epiſtola quidem hęc cōtinebat.

¶ Defuncto dario rege Xerxes virtutibus ornatus filius ſucceſſit ei regno a quo eſdras legis do-
ctor verus dilectus commendaticiam epiſtolam obtinuit & a babilonia ad hieruſalem aſcendēs mul
tos ſecum adduxit cui regis habens fauorem ab omnibus amatus ieiunium indixit trium dierum &
hoſtias deo obtulit accuſatiſq; apud eum ſacerdotibus (qui tranſgreſſi patrias leges alienigenas vxo-
res duxerunt) fleuit & tranſgreſſores culpans alienigenas abijcere precepit leges quoq; rogatus popu
lo ab ortu vſq; ad mediam diem legit & flentes populos redire ad propria & a lachrimis ſuſſit ceſſare

Capitulum ſeptimum.

Defuncto dario rege eius filius xerxes in regno ſucceſſit bonus iudeis.

DArio autem defuncto: filius eius xerxes regnum ſuſcipiens. voluntatis paternę colen
di & honorandi deum heres apparuit. Omnia namq; faciebat quę religionis erant
patremq; ſecutus: & iudeis liberaliter vtebatur. ¶ Per illud tempus princeps fuit ſa- 1.eſdre
cerdotum filius hieſu nomine ioachim. Erat autem & in babilone vir iuſtus & gloria ca.7.
magna potitus apud multitudinem primus populi ſacerdos nomine eſdras. Qui cū
legum moyſeos integram haberet experientiam xerxi regis amicus eſt factus. ad hie 3.eſdre
roſolymam autem aſcendere deliberans & deducere ſecum quoſdam a babilone iudeos a rege po- ca.8.
poſcit epiſtolam ſibi ad ſatrapas ſyrię dari: per quam notitię eorum quis eſſet intimaretur. rex autem
ad ſatrapas huiuſmodi direxit epiſtolam. Rex regum xerxes eſdrę ſacerdoti & lectori legis dei ſalu-
tem. Opus eſſe meę clementię putans apud eos qui volunt ex iudea gente vel ſacerdotes vel leuitas
ſub noſtro regno conſtitutos pergere ad hieroſolymam precipio ſi deſiderant vt eant quemadmo- E
Epłe exēplum. dum & mihi & ſeptem conſiliarijs meis viſum eſt. Quatenus viſitent iudeam ſecundum ritus legum
dei: & portent dona deo iſrael quę deoui ego & amici mei: aurum etiam & argentum quantum in-
uentum fuerit in terra babilonię deo dicatum hoc. omne ad hieroſolymam deportetur pro ſacrificijs
dei necnon & quodcunq; volueris vel ex auro & argento conſtruere liceat tibi cum tuis fratribus fa
cere. vaſa etiam ſacra quę tibi tradita ſunt diſpone: & quicquid mente cogitaueris vt fiat impēdia in
his iuſſimus vt ex regalibus theſauris efficias. Scripſi etiam cuſtodibus pecuniarum ſyrię & phenicę
vt diligentiam habeant circa ea quę per eſdram ſacerdotem vel lectorem legum dei mandata noſcū-
tur. Igitur de me nequaq̄ aut de nepotibus meis iram deus aſſumat. omnino precipio vſq; tritici mo- F
Auctoritas a re- dios centum deo ſecundum legem dari a vobis vt ſacerdotibus leuitis ac ſacris cantoribus. & ianito-
ge collata eſdrę. ribus. ſacriſq; ſeruis & templi ſcribis nullomodo aut tributa imponatis. aut aliquid captioſum aut one
roſum. Sed etiam tu eſdras ſecundum dei ſapientiam cenſores ordina qui omni ſyrię & phenicę tuā 1.eſdre
legem ſcientibus iudicent. eamq; diſcendam ignorātibus trade. Et ſi quis ex gente tua dei tui legem ca.7.
vel imperatoris tranſgreſſus fuerit puniatur: & non tanq̄ ignorans videatur tranſgredi: ſed cogno- 3.eſdre
ſcens audacter negligere comprobetur. Ergo huiuſmodi contemptores aut morte aut pecuniis con ca.8.
demnentur vale. ¶ Tunc eſdras hanc epiſtolam accipiens letatus deum adorare cepit: & regis beni
uolentię ipſum confitebatur auctorem ideoq; omnes ipſi gratias dicebat eſſe referendas. Legens au
tem epiſtolam iudeis babilonię conſtitutis eam quidem ſignauit: exemplum autem eius ad omnes iſ 1.eſdre
raelitas mediam inhabitantes tranſmiſit. ¶ Hi vero cognoſcentes regis circa deum pietatem: & fa- ca.7.
Eſdras regis ha uorem quem in eſdram habere probatur: omnes eum dilexerūt. Multi quidem facultates ſuas ad ba 3.eſdre
bēs fauorem ab biloniam deportantes venerunt cupientes ad hieroſolymam deſcendere. Totus autem populus iſ ca.8.
oibus amabatur rael in illa prouincia permanſit. Ideoq; due tantum tribus conſiſtunt per aſyam & europā obſequen
tes romanis: decem autem tribus hactenus trans eufratem commorari probatur: quarum multitudi
nes ineſtimabiles minime poſſunt numero comprehendi. ¶ Venerunt etiam ſacerdotes ad eſdram
Eſdras ieiuniū & leuitę & ianitores: cantatoreſq; ac ſerui ſacri. Quos congregans de captiuitate trans eufratem tri- 3.eſdre
trium dierum in bus diebus moratus ieiunia eis impoſuit vt deo vota pro ſalute perſoluerent ne quid in via pateren- ca.8.
dixit. tur aduerſum aut per hoſtes aut per aliam quandam difficultatem forſitan accidentem. Nam eſdras
regi predicens quod deus eos perduceret iam non petit qui eos precederent equites. Et poſtq̄ vota
perfecerunt ab eufrate ſurgentes die duodecima primi menſis ſeptimo imperij anno xerxis ad hie-

A rosolymam peruenerunt quinto mense eiusdem anni. Et illico esdras custodibus pecuniarum de sacerdotali genere existentibus restituit sacras pecunias argenti talenta secenta quinquaginta. vasa ar
1.esdre ca.8. gentea talentorum centum. vasa aurea talentorum viginti: & vasa era auro meliora habentia pondo talenta duodecim. Hęc namq; rex & consiliarij eius: & omnes israelitę babiloniam habitantes dona uerunt. ¶ Cumq; esdras eas tradidisset sacerdotibus: obtulit deo legitimas hostias. holocaustum tauros tredecim pro cōmuni vero populi salute arietes noningentos agnos octogintaduos. hedos pro purgatione delictorum duodecim. Regis quoq; dispensatoribus ac prefectis omnibus syrię & pheni cę regias litteras obtulit qui denunciationem eius agere compellebantur: gentemq; honorant & ad
1.esdre ca.9. omne opus bonum cum eis elaborabant. ¶ Hęc igitur quemadmodum & ipse esdras deliberauerat
3.esdre ca.8. processerunt: deo eum vt arbitror dignum in his quę voluit iudicante propter iusticiam ac benignitatem eius quem pauco tempore transeuntem aliqui adierunt accusantes. quidam sacerdotum & leuitarum transgressi sunt patrias leges vxores alienigenas ducētes: & genus sacerdotale confundentes. Petebantq; vt legibus subueniret: ne communis super omnes veniēs ira: calamitatibus iterum eos involueret. Quę cum audisset mox prę merore vestem dirupit: & caput barbamq; contumeliose dilacerans sese prostrauit in terram quod tale facinus primates populi commisissent: existimans quia si prę ciperet eis vxores cum earum filijs deserere. nemo eorū obediret: & ideo permanebat in terra iacens Concurrebant autem omnes meliores ad eum: & dolorum eius in his quę facta sunt participes erāt. ¶ Cum autem esdras a terra surrexisset & manus ad celum tetendisset dicebat. Confundor quidem a deo propter populi delicta veniam suscipere. qui etiam de sua memoria parentum nostrorum iniquitates remisisset. Rogabat vero deum qui semen aliquod & reliquias ab illa eorū calamitate vel ca-

B ptiuitate seruauerat & rursus ad hierosolymam & propriam terram restituerat: qui & reges persarum
1.esdre ca.10. impendere eis misericordiam pręparabat: vt veniam solita pietate concederet se vero morte quidem
3.esdre c.8. digna commisisse/bonitatis autem dei esse hos tales a tormentis eripi. ¶ Qui postq̄ orando conticuit cunctis lugentibus qui cū vxoribus & filijs ad eum cōuenerant quidā achanonius noie primus hierosolymitanus accedēs ad eū dicebat ipsos quidē peccasse cohabitantes cū alienigenis vxoribus. persuadebatq; eis oēs iurare quatenus suas vxores cū earū filijs amouerent. & hos punirent qui legi obedire contemnerent. ¶ Flexus igitur esdras fecit principes tribuum & sacerdotum & leuitarum & israelitarum iurare: quod vxores suas & filios secundum achanonij consilium incunctanter abiscerēt. Suscipiens vero sacramenta statim egressus e templo ingressus est habitaculū iohannis filij eliasib alias eliab & nihil penitus illo die propter merorem comedens ibidem cōmoratus est. Facta autē prędicatione iubet omnes qui ex captiuitate redierant ad hierosolymam colligi & hos qui non ante biduum aut tres dies occurrissent alienari a multitudine: & substantias eorum auferri decernens secundum iudicia seniorum. Conuenerunt itaq; intra tertiam diem ex tribu iuda & beniamin in vicesimo die noni mensis secundum ~~qui~~ hebręos fileos secundum macedones appelleos vocatur. Cumq; in superiori loco templi consedissent pręsentibus senioribus & propter ~~genus~~ vehementer afflictis surgens esdras

C criminabatur illos qui pręter legis consuetudines alienigenas duxissēt vxores. Nūc ergo facturos eos
1.esdre ca.10. rem deo gratam & sibi vtilem dicebat: si vxores eijcerentur. Cūq; omnes id se perfecturos clamarent
3.esdre ca.9. sed abundantem esse multitudinem tempusq; hyemale & hoc opus non vnius aut duorum esse diei: oportere dicebant vt duces & alij qui non cum alienigenis habitabant vxoribus tempus acciperēt dilationis. & seniores cohabitantem cum alienigenis multitudinem visitarent. ¶ Cū hęc decreuissent: ceperunt querere a primo die mēsis decimi eos qui cum alienigenis habitabant vsq; ad primū diem secundi mensis: & inuenerunt multos ex nepotibus principis sacerdotū iesu & fratrū eius sacerdotum
3.esdre ca.9. & leuitarum ac israelitarum qui vxoribus filijsq; earum dilectionem magis legum suarum prępones-
tes eas illico refutarent. Quo facto hostias placantes deum immolatis arietibus obtulerunt. Quorum nomina minime visum est nobis dicere necessarium. ¶ Igitur prędictum nuptiarum peccatum sic esdras purgauit. vt de cetero hęc consuetudo non permaneret. Septimo vero mense cenophegiam celabrantes & toto tunc populo congregato. ascendentes ad superiora templi super oriētalem portam esdram rogabant vt leges eis mosaycas legeret. Qui stās in medio populi: a solis ortu legit vsq; ad mediam diem. Et cum ~~audissent recensitas leges~~ iusticiam quidem ad prędens & in posterum docebantur de prędictis autem: gemebant. lachrimasq; fundebant. Et recordati sunt si legem custodissent: nihil ex tot supradictis malis perpessi fuissent. ¶ Cumq; videret esdras sic eos afflictos: prędcepit eos ad sua discedere & a lachrimis abstinere propter festos dies in quibus minime liceret affligi. Hortabaturq; magis ad epulationes conuerti. & facere quę sunt grata & cōuenientia celebrationi prędenti penitentiam vero & mestitiam de prioribus peccatis habendam & obseruandum nequid in posterum eis simile proueniret. Postq̄ vero eos esdras hortatus est ceperunt habere leticiam. Cumq; hoc per

n.iij.

Esdras hostias obtulit deo.

Accusantur aliqui sacerdotum & leuitarum esdrę q̄ transgressi sunt patrias leges qui sacerdotale genus confundentes alienigenas duxerant vxores.

Flente omni populo āchanonius(qui in biblia sechemas dicit) cognoscens peccatum se & suos peccasse confitetur & vxores amouere.

¶ Esdras legu; trāsgressores criminatur & alienigenas abijcere monet. Eijciunt alienigenas vxores.

Rogatus esdras leges mosaycas populo legit ab ortu vsq; ad mediam diem.

Mors esdrę.

dies octo in suis tabernaculis egissent: ad propria discesserũt. laudantes deum pro emendatione communium peccatorum: esdreq; gratias referebant. Quem contigit post gloriam quem apud deum habuerat in senectute veneranda finire vitam: & in hierosolymis cum multa sepeliri liberalitate. D

¶ HISTORIA LIBRI Neemie incipit qui in biblia secundus Esdre dicitur.

¶ Neemias iudeus captiuus xerxis regis pincerna (audita hierosolymorum propter defectum murorum desolatione) similes ad deum pro populo orationem fudit. Quem tristem rex prospiciens tristitię causam inquirit quo patrię desolationem & murorum ciuitatis ruinam flens causam esse dicente statim rex reedificandi muros facultatem & ad satrapas syrię commendatitias litteras condonauit qui a babilonia hierusalem cum multis contribulibus veniens populum manifestata prius facultate sibi a rege obtenta ad vrbis reedificandos muros animatus est. quo audito ammonitę moabitę & samaritę impedire volentes insidias moliebantur volentes etiam neemiam occidere sed constantes iudei vna manu gladium tenentes alia autem edificantes opus duodecim annis peregerunt quibus completis neemias & populus deo sacrificauerunt muris itaq; restauratis munificẽtissimus neemias defunctus est.

Capitulum.viij.

Neemias iudeus captiuus xerxis pincerna (audita hiero. desolatione propter defectum murorum) fleuit & ad deum orationẽ pro populo fudit.

Neemiam tristẽ videntem regem tristitię causam inquirentem significauit eineemias prime desolationem & muroru ciuitatis ruinam quiq; facultatem reedificãdi muros obtinuit & litteras commẽdatitias habuit ad satrapas.

Oratio neemię ad populum significatiua potestatis sibi a rege concessa.

Muris mensuratis diuidunt opera populo & incipiũt ipsos reedificare.

Audientes ammonitę & moabite & samaritę murorum edificationem impedire volentes insidias meditabãtur neemiam occidere.

SVb idem tẽpus & ioachim defuncto principe sacerdotũ: filius eius eliasib in principatũ sacerdotalem successit. Quidam autem ex captiuis iudeis xerxis pincerna noie neemias occurrens quibusdam peregrinis ante metropolim persarum susis ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus & audiens eos adinuicem hebraicę loquẽtes consulebat vnde essent profecti. Illis autem respondentibus se a iudea venisse: rursus interrogabat qualiter se haberet eorũ multitudo & metropolis hierosolyma. Cumq; dixissent male habere ciuitatem & depositis in solum muris multa mala gentes in circuitu positas inferre iudeis & die tota percurrere deuastantes prouinciam & nocte tanta mala conficere & multos a prouincia vel ab ipsis hierosolymis captiuos adducere. vt omnes vię singulis diebus plene inuenirentur cadaueribus occisorum: tunc neemias pro suorum calamitate fleuit. Et attendens ad celum dixit. Domine vsq; quo despicis quę nostra patitur generatio. Sicra pina vel spolia sumus omnibus effecti. Remoranti autẽ eo in porta & hęc deflenti: quidam nuncauit iam regem accumbere pręparatum. Qui statim sicut erat illotus: ad ministerium poculi regis festinauit. vt vero rex cenauit: suauitate plenus ad iuuenem respexit mestum: & querebat cur tristis esset. Tunc ille deum depręcatus vt gratiam ei quandã postulanti pręstaret: quomodo inquit possum tibi rex non talis non apparere neq; animo non dolere dum audierim patrię meę hierosolymorum i qua & monumenta & sepulchra meorum sunt parentũ muros in terra iacentes & portas eius incẽsas. Sed pręsta mihi proficiscenti muros restituere: partemq; tẽpli cadentem denuo reconstruere. Tũc rex annuit dare se donationem ei quancumq; supplicasset. & ad satrapas litteras deportãdas quatenus eũ honorarent. & omnia quę opus haberet ei pręberent. dicens repelle tristitiam & de reliquo gaudens nobis ministra. Igitur neemias deum adorans & regi gratias agens: mestitiam vultus confusionemq; suam pollicitationis hylaritate mutauit. ¶ Postero autem die conuocans eum prębuit assyrie alias syrię & phenicis & samarie pręfecto addo epistolam deferẽdam. in qua de honore iuuenis & de impedimentis edificationis mandauerat exhibendis. ¶ Veniens ergo ad babiloniam & multos gẽtis suę sponte eum secutos adducens ad hierosolymam peruenit vicesimo quinto anno regnãte xerxe: & demonstrans epistolam porrexit addo & alijs pręfectis equitum: & congregãs omnem populum ad hierosolymam stetit in medio templi: talem ad eos effundens orationem. vos scitis viri iudei deum quidem in memoria patrum abraham isaac & iacob permanere: & per illorum iustitiam non derelinquere prouidentiam nostri vnde & adiuuauit me vt acciperem a rege potestatem muros nostros reedificare. ac reliquam partem templi reficere volo autẽ vos vicinarum gentium certe scire inimicitias: & quia si cognouerint magnificenter nos edificare parati resistent & multa moliuntur. vt nos impedire pręualeant. Primum ergo in deum confidere debemus qui illorum inimicitijs potest resistere: nec die vero nec nocte studium edificandi relinquere: dum tempus oportunum existit. ¶ Cumq; hęc dixisset iussit & magistratibus muros metiri. & opera diuidere populo per vicos ciuitatis secundum vniuscuiusq; possibilitatem. Pollicitus est autem & semetipsum cum suis seruis edificationem adiuuare. Solutaq; contione iudei statim opus aggressi sunt. iudei vero dicti sũt ex die que a babilone profecti sũt ex tribu iuda quę prior ad illa loca peruenerat. vnde & ipsi & prouincia tali appellatione vocitantur

¶ Audientes vero murorum edificationem accelerari ammonitę ac moabitę vel samaritę & omnes qui inferiorem syriam habitabant moleste ferebant & meditabantur insidias contexere quatenus voluntatem eorum impedirent multosq; interficiebant iudeos. Ipsum vero neemiam dilacerare querebant quosdã alienigenas conducentes qui eũ perimerẽt. Pręterea in timore & tremore & turba dispersis rumoribus eos mittebãt: tãq; multis gẽtibus paratis cõtra eos arma pferre qbus turbati rumoribus

Neemias.c.10

E

Neemias.ca.2

F

Neemias.ca.2

Neemias.ca.3

Neemias.c.4

constructionē penę reliquerūt. Neemias nullo modo his pmotus studium dereliquerat sed custodie
A causa corporis sui agmine satellitum circūspectus sine vulnere pmanebat: operis desiderio tribulatio
nem nō sentiens. Ita siquidem intentus agebat & prouidebat suę saluti non timore mortis: sed agno
scens post suum interitum minime cōcedi suis ciuibus muros construere. Vñ pręcepit in posterū. vt
arma ędificatores accincti fabricarēt. Igitur edificatores vel impensarū portitores: gladios habebāt.
Clipeos iuxta eos poni decreuit. Buccinatores etiam quingentis pedibus statuit: pręcipiens vt si ho
stes apparuerint significarēt populo quatenus armati resisterent ne eos nudos inermesq; oppugna
rent. Ipse autem nocte circuiens ciuitatem. minime aut operibus aut somno aut cibo fatigabatur. Ni
chil autem horū suauiter sed sub necessitate vtebatur. ¶ Quos labores sustinuit per ānos duodecim
& menses quatuor: nam tanto tempore hierosolimorū sunt muri perfecti. Octauo autem & vicesimo
anno & mense nono imperij xerxe postq; muri perfectionem acceperunt: neemias & reliqua multitu
do sacrificauerūt deo pro eorum edificatione: ac per octo epulati sunt dies. ¶ Gentes igitur quę syri
am habitabāt audientes factam constructionē murorum: grauiter agebantur. Neemias autem in ciui
tate videns paucos homines habitare. rogauit sacerdotes & leuitas vt vicos relinquētes migrarent
ad ciuitatem & in ea manerent. fabricās eorum domicilia propriis expensis. Populum etiā agros co
lentem decimas fructuum ad hierosolimā iussit offerre. vt habentes sacerdotes & leuitę alimenta per
petue religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebantur decreta neemie: ciuita
tem vero exinde cōtigit hominum multitudine compleri. Multa etiam talia bona & laudibus digna
cum summa fecisset munificentia neemias ad senectutem perueniens vir benignus & natura iustus
atq; munificētissimus erga propriam gentem defunctus est. qui in memoria sui eterna muros hiero
solimitanos reliquit. Hęc ergo sub imperio xerse sunt acta.

¶ Edificatores gladios & arma ędificādo habe bāt &c. clangen te buccina:

Duodecim ānis muri hierusalē sunt reedificati quibus cōpletis Neemias & po pulus sacrifica uit deo &c.

Muris restaura tis Neemias mu nificentissimus defunctus est.

HISTORIA LIBRI HESTER INCIPIT.

¶ Sirus qui dictus est Artaxerses i biblia Assuerus patre xerxe mortuo succesit in regno sub quo pe
ne deleta est gens iudeorū qui diuitiarū ostentationem per centum & octoginta dies parans suos cō
B prouinciales septem diebus delitijs saginauit in conuiuio quod munificentissimū fuit. Regina quo
q; mulierum cōuiuium in aula collegit quam rex cōuocatam vt ad suum veniret cōuiuium & recusan
tem habito persarum consilio abiecit a consortio. Tristem vero de vxoris abscessu regem amici con
solantur. & queri puellas regi pulcherrimas faciunt ex quibus pulchriorem rex accipiat vxorem.

Capitulum.ix.

Hester ca.i.

EFuncto vero xerxe: regnum ad filium eius cyrum (quem greci Artaxersen vocant) contigit transferri. Quo regente persarum imperium/ periclitata est tota gens iudeo rum cum mulieribus & filijs. Causam vero paulopost demonstrabo. Nam decet pri mum de rege differere: quēadmodum iudeam duxit vxorem de regio genere: quam nostram dicunt seruasse gentem. Nam cum regnum Artaxerses accepisset & ordinas set ab India vsq; ad ethiopiam centum & viginti septem satrapas tertio imperij sui anno: amicos suos & gentes persis subiectas cum ducibus earum magnifice pauit: sicut regem opor tuit. Qui diuitiarum ostentationem per centum & octoginta dies parauerat: postea gentes ac lega tos eorum in Susis per septem dies delitijs saginauit. Quorum conuiuium huiusmodi erat instru
C ctum. ¶ Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteisq; columnis vela purpurea super eas exten dens: vt multa milia discumbentium operirent. Ministrabatur vero poculis aureis & lapidibus prę ciosis: ad delectationem simul & spectaculis præparatis. Pręcepit itaq; & ministris ne cogerent eos bibere potionem eis offerentes/ quod apud Persas fieri solet: immo & concederent cuiq; discumbē tium vt quemadmodum vellet epularetur. Misit autem per omnem prouinciam denuncians vt o
hes.c.i pera relinquerent: multisq; diebus pro eius imperio letarentur. ¶ Regina quoq; mulierum con uiuium in aula collegit. Quam rex prādentibus volens ostendere ad conuiuium iussit accedere: pul chritudine cunctas mulieres precedētem. Quę pro legum persarum custodia prohibentium ab ex traneis alienas iugales alias coniuges videri: non accessit ad regem. Cumq; sepius eunuchos ad eam mitteret inuitantes nichilominus suum denegans permānsit aduentum. Vnde rex ira cōmotus soluit conuiuium. & ad se conuocans septem persas apud quos legum mandata seruātur: accusabat vxorē dicens qualiter ab ea fuisset contemptus cū sepius ad conuiuium vocaretur. nec semel paruisset Pre cepit ergo vt pronūciarent contra eum quandam legis definitionem. Tunc vnus ex his nomine no cheus alias Manucha locutus est dicens nō ipsi soli hanc iniuriam factam fuisse sed omnibus persis periculum vitę patientibus: vt turpiter a suis contemnantur vxoribus. Nullo enim iam pudore tene buntur: exemplo reginę superbiam aduersum te omnium rectorem habentis. Et ideo hortabātur vt eam quę sic iniuriata fuerat regē maximis damnis afficeret: & hoc facto cunctis gentibus denuncia

Cirus q̄ dictus est Artaxerses i biblia est Assue rus mortuo pa tre xerxe succes sit in regno sub quo fere deleta est gēs iudeor. Cōuiuij Assueri qui hic artaxer ses dicit descri ptio & magnifi centia.

Regina fecit cō uiuiū fęminar. Cōuocata sepi us regina vaschi a rege vt ad suū veniat cōuiuiū recusat.

ret quę in reginam decreta ſunt.Placuit ergo vt vaſti abiiceretur & honor eius alie mulieri pręberet.

Triſtem regē de vxoris abiectione amici eius cō ſolātur & queri puellas regi faciunt pulcherrias ex quibus pulchriorē accipiat rex vxorē.

¶ At ille amore coniugis detētus: grauiter diſiūctionem eius ferebat.Et conciliariſ quidem propter legem non poterat triſtis tamen in ſollicitationibus permanebat.Quem videntes amici nimio mero re cōfectum perſuadebant vt memoriam quidem vxoris & amorem nichil profuturum deponeret:& quereret per vniuerſam terram virgines decoras: ex quibus pulchriorem haberet vxorem: extingui enim prioris ſic poſſe cupidinem(alia introducta) & deſiderium paulatim a muliere proiecta ſubtractum ad cohabitantem poſſe conuerti.Hoc flexus conſilio:ſtatim quibuſdam iuſſit de palatio eligere pręcellentes pulchritudine virgines:& ad ſe deducere. D Heſter ca.2.

¶ Congregatis multis puellis puella quedam ambobus orbata parentibus apud auūculum Mardocheum in babilonia nutrita heſter noīe omnes pulchritudine ſuperans ad regem adducitur quā rex ſuper ceteras ſibi placentem legitime duxit vxorem.Cuius auūculus Mardocheus de babilonia Suſim veniens inſūniatores per heſter regi prodidit quod rex annalibus ſcripſit. Capi.x.

Pulchritudo heſter mardochei neptis.

¶ Vmvero congregatę multę fuiſſent inuenta eſt quedam puella in babilonia ambobus orbata parentibus quę apud auūculum nomine mardocheum nutriebatur.Is enim fuerat ex tribu beniamin.Omneſq; primas iudearum heſter (hoc enim ei nomē erat) pulchritudine ſuperabat:& gratia vultus ſui reſpiciētium magis delectabat aſpectum.Quę tradita cuidam eunucho pro diligētia cuncta:rerum prouidentia fruebatur.Affluentia aromatum odore & largitate vnguentoꝝ quibus corpora vtunt irrigabant & his fruebantur per menſes ſex:nūero quadringente. Cūq; putaſſet virgines per prędictū tempus diligentię ſatis habuiſſe: & dignas iam regio factas eſſe cubiculo per ſingulos dies ad cōcubitum vnam regi mittebat:qui poſt concubitum ſtatim eas ad eunuchum remittebat. Heſter ca.2

Heſter ſup ceteras virgines placuit regi quam legitimā duxit vxorem.

¶ Veniente vero ad eum heſter delectatus eſt in amorem incidens puelle:& legitime eam duxit vxorem:& nuptias celebrauit imperij ſui anno duodecimo menſe qui dicit adar. E

¶ Deſtinauit autē per omnes gentes eos(qui aggari dicuntur)pręcipiens eis p ſuis nuptijs feſta celebrare.Ipſe autem perſas & primos gentium paſcebat per totum menſem:pro nuptijs ſuis.Quam cū introduxiſſet ad aulam:corona eam induit.habitauitq; cum eo heſter minime ei prodēs ex qua eſſet natione.Trāſiens autem & auūculus eius a babilone ad perſicā ſuſim & habitans illic ſingulis diebus in palatio commorabatur:requirens qualiter puella conuerſaretur quam tanq̄ filiam diligebat.

Mardocheus de babilone Suſim venit

¶ Cumq; legem rex poſuiſſet vt nemo familiarium ad eum non vocatus accederet.cum ſuper ſoliū ſederet ſedebat itaq; etiam ipſe rex virgam auream ferens.Quam cum aliquem liberare voluiſſet horum qui non vocati venirēt porrigebat ei:& cum tetigiſſet vitabat periculum mortis. De his quidem a nobis ſufficienter dictum eſt. ¶ Interiecto vero tempore inſidiātibus regi bagatho alias bargatha & theodeſto bargani eunuchus ſeruus alterius eunuchi genere iudeus cum intellexiſſet iſidias regine aununculo indicauit. Mardocheus autem per heſter manifeſtans inſidiatores prodidit regi. Heſter ca.2

Mardocheus p heſter inſidiatores regi ꝓdidit quod rex annalibus ſcripſit.

Rex vero turbatus veritatem inueniens eunuchos quidem crucifixit: mardocheo autem tunc nichil pręſtitit q̄is ſalutis eius nuncius extitiſſet nomen tamē eius annalibus monimentis inſeri pręcepit: & in palatio eum permanere vt amicus regis neceſſarius exiſteret.

¶ Amā apud regem exaltatum oībus adorantibus mardocheus contemnebat vnde contra eū omneſq; iudeos odium exercens Aman eos regi accuſat genus eoꝝ deleri ꝓcurans & mandatū regium pro ipſis extimādis vbiq; fecit publicare.Quod cognoſcens Mardocheus rupta veſte cinere pſuſus ciuitatem circuiens cum clamore lamentabat.Quod cum regimen fuiſſet nūciatum ad Mardocheū mittens querit triſticię cauſam. Qua cognita heſter Mardocheum inuitare Iudeos ad ieiunium triduum mouet & ſe ſimiliter facere promittit atq; pręter legem adire regem etiam ſi mori debeat. F

Capitulum.xj. Heſter ca.

Amā exaltatus apud regē ab oibus adorabatur excepto mardocheo índe cōtra eū ídignatus & cōtra oēs Iudeos odiū exercuit Accuſat Aman Iudeos regi eorū genus deleri procurat.

¶ Vo tempore aman amadachi filium genere amalechitam ad regem introeūtem:peregrini & perſę ſalutabant Nam adhuc honorem rex ei ab oīmbus iuſſerat exhiberi.Mardocheū vero propter ſapientiam & patrias leges non adorantem aman cuſtodiri fecit:& interrogauit eum ex quo eſſet genere.Audiens autem iudeum eſſe indignatus dixit.Omnes liberi perſę me adorant:hic ſeruus exiſtens hoc facere dedignatur. Et punire mardocheum volens/ ipſum quidem a regs ad tormentum petere paruum putauit: gentem autem eius decreuit totam vna perimere:nam iudeos ſatis in odio habebat quoniā amalechitaꝝ genus e quibus ipſe fuerat.ab ipſis omne perierat. ¶ Adiens ergo regem accuſabat iudeos dicens gētem eſſe malignam diſperſam per vniuerſum orbem quę non eius ſeruiret imperio.nec mixtam:nec alię genti coadunatam nec eandē cum ceteris religionem colentem:quę nec legibus ſimilibus inquit vtitur:& inimica moribus & profeſſionibus tui populi.& hominibus cunctis exiſtit.Sed ſi vis aliquod ſubiectis beneficium commēdare iube radicitus eam perire.nec aliquas eius permanere reliquias:nec aliquos eorum ad ſeruitutē

aut ad captiuitatem ſeruari. Verumtamen vt nullum patiaris damnū: tributa eorum de propria ſubſtātia ipſe me prębere polliceor quadraginta milia talenta pecuniarum:vbicūq; pręceperis.Has au-
A Hester ca.3 tem pecunias libenter offero:ſi placatum ab his malis tuum fuerit imperium.¶Poſtq̄ aman hęc intimauit:rex ei & pecunias & homines donauit:quicquid de illis vellet efficere.Deſiderio autem adepto aman ſtatim mandat tanq̄ a rege per omnes gentes prącepta:hunc modum cōtinentia.Rex maximus artaxerſes ab india vſq; ethiopiam centum vigintiſeptem prouinciarum principibus & iudicibus qui eius imperio ſubiecti ſunt/ſaltem dicit. Cum pluribus gentibus imperarem & vniuerſum orbē meę ſubiugaſſem ditioni voluit nequaq̄ abuti potentię magnitudine ſed clementia & lenitate gubernare ſubiectos:vt abſq; vllo timorevitam ſilentio tranſigentes optata cunctis mortalibus pace fruerent.Querente autem me a conſiliarijs meis quomō hoc poſſet impleri:vnus qui ſapientia ac fide cęteros prącellebat & erat ſecundus poſt regem aman nomine indicauit michi in toto orbe terrarum diſperſum eſſe populum qui non naſtris vteretur legibus: & contra omnium gentiū faciens cōſuetudinem regum iuſſa contemneret:& vniuerſarum concordiam nationum ſua diſſentione violaret.Quod cum didiciſſemus videntes vnam gentem rebellem aduerſus omne hominum genus peruerſis vti legibus noſtriſq; iuſſionibus contra ire & turbare ſubiectarum nobis prouinciarum pacem atq; concordiam: iuſſimus vt quoſcunq; aman qui in omnibus prouincijs prępoſitus eſt & ſecundus meus pater monſtrauerit cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis nulluſq; eorum miſereatur quartadecima die duodecimi mēſis adar anni pręſentis:vt nefarij homines vno die ad iferos
hel.c.3 deſcendentes reddant pacem imperio noſtro quam turbauerunt.¶Hoc per ciuitates & prouincias veniente prącepto: omnes ad interitum iudeorum conſtituta die parabantur. quod etiam in Suſis
Hester ca.4 ꝓponebatur.Rex vero & aman epulatiōibus vacabāt:ciuitas vero turbabatur.¶Quod mardocheus cognoſcens veſtem rupit & ſacco indutus cinereq; perfuſus ciuitatem circuibat:clamans interimi gentem quę nihil peccauit.Et hęc dicens ad aulam puenit & ante ipſam ſtetit. Nam minime licebat ei ingredi tali circumamicto habitu.Idem etiam omnes iudei fecerūt per ciuitates quibus de hoc litterę proponebantur:lugentes & plangentes nunciatas ſibi calamitates.¶Cum vero cuidam regine nunciaſſet mardocheum in tam miſero habitu ante aulam ſtātem audito ſermone turbata:miſit qui
B eius veſtimentum mutarent.¶Quo nolente ſacco exui quia nōdum erat malum finitum pro quo ſaccum induerat vocans aſſiſtentem eunuchum achrateon al's Athach ad mardocheum deſtinauit interrogans quid:ei triſtitię contigiſſet:quod hunc habitum nec ea petente deponeret.Tūc mardocheus indicauit eunucho cauſam & litteras contra iudeos per omnes prouincias ſub lege cōſtitutas trāſmiſſas/ & promiſſionem pecuniarū per quam a rege perditionem gentis comparauerat aman. Harum etiam exemplū ad heſter tradidit reportandum quę propoſitę in ſuſis fuerant:mādans ei quatenus de his regi ſupplicaret:nec recuſaret pro ſalute gētis habitum humilem accipere.per quem regi oſtēderet periculum iudeis imminere. Aman inquit qui ſecundum honorem poſt regem obtinet
Hester ca.4 accuſando iudeos regē aduerſum eos incendit.¶Hęc cum regina cognouiſſet rurſus mittit ad mardocheū dicens ꝙ a rege non eſſet vocitata:& ſi quis ad eum non vocatus intraret moreretur:niſi vo
lens ſeruare quendam porrigeret ei auream virgam.Nam inuocato & ad eum intranti ſi hoc rex fecerit hic ſolus non interimit.ſed veniam accipiens liberat. Mardocheus vero hęc verba deportante
C ſibi ab heſter eunucho renunciare prącepit non ſuę ſaluti prąuidere ſed totius gentis periculum amouere.Nam ſi nunc ipſa inquit contempſerit adiutorem quidem genti deum omnibus modis fu-
Hester ca.4 turum:ipſam vero & paternam eius domum ab illis quos contempſerit perituram.¶Heſter autem denunciauit mardocheo per eundem miniſtrum vt pergens ad ſuſis conſtitutos illic iudeos ad con
cionem congregaret:& ieiunare cunctos triduo pro ipſa prąciperet.Quod & ipſa cum ſuis agens ancillis:ꝓmiſit ſe prąter legem adire regem:& ſi mori oporteret non recuſaret.Mardocheus autem ſecundum heſter mandata populum fecit ieiunare: deumq; ſuum petere vt nec eam nec gentem eius perituram cōtemneret:ſed vt a ſeculis ante prouidit & peccati veniam conceſſit & nunc a denūciato dudum interitu liberaret.Non enim propter aliquod peccatum ita cogebatur ſine gloria deperire cum & ipſe dominus noſſet cauſam furoris aman quod eum nō ſalutabat. Neq; enim inquit honorē quē tibi domino offerebam hunc illi quoq; patiebar offerre. Ideoq; iratus contra eos qui tuas leges non trāſgrediuntur:talia machinatus eſt.Eaſdem etiam vulgus voces emittebat:petens deum prouidere ſuę ſaluti:cūctoſq; iſraelitas per oīem liberare terram a futura calamitate.Nam iam prę oculis eam ſperabant:& ſimul habebāt.Rogabat etiam heſter deum patria ſe lege ꝓſternens interra:lugubriq; veſte circumamicta.Cibum autem & potum omniaq; ſuauia rēnuebat per tres dies deum petens vt adiuuaret eam quatenus regi videretur ſupplicans ſuauis eloquio ſpecieq; pulcherrima vt ex vtroq; ſuſtentata & ipſa piculū euitaret.& genti ſuę ſalutem acquireret.in amā quoq; regis odium cōciaret.

Amā mādat vbiq; iudeos ꝑimi ꝑmittēte rege.

Mandatū regiū pro exterminādis iudeis.

Cognoſcēs Mardocheus regis ędictū cinere perfuſus rupta veſte ciuitatē circuiēs cū clamore lamentabat. &c.

Heſter iterū ad mardocheū ꝺmittēs ſe excuſat.

Heſter monet Marducheū iudeos iuitare ad ieiuniū triduū ſe ſimiſr facere ꝑmittit & ꝑter legē etiam mori oporteret adire regē non recuſare.

¶Hester(lugubri depoſita veſte) regali ornata habitu ad regem cum timore veniens (cum eam rex aſperius iracundo vultu reſpiceret debilitatis membris,ſup ar.cillas collapſa eſt quã cõſolatur rex ab D
ea pellens timorem.Illa vero reſpirans ad conuiuium regem cũ Aman.ad ſe venire ſupplicat:qđ annuit rex & cum eſſet inter poculorum leticiam iuſſit rex heſter aperire quid vellet.Et illa in poſterum diem ſe ſuum conſilium permiſit ſi rurſus ad conuiuium cum Aman veniret.Quod(annuente rege) Aman egreſſus gaudens q̃ ſolus apud heſter cum rege meruit epulari.Etvidens in aula mardocheũ minis indignatus eſt & ingreſſus vxorem & amicos vocauit quibus & honorem(quo frueretur apud regem)expoſuit.ſed & ſibi non placere videre Mardocheũ.Cui vxor lignum cõſuluit parare & Mardocheum a rege petere crucifigendum. Cuius conſilium laudans pręcepit famulis paratum lignum in atio conſtituere quod ad pœnam mardochei ſeruarent. Capitulum.xij.

Heſter regali ornata habitu ad regẽ cũ timore venẽs cũ eã aſperius rex iracũdo vultu reſpiceret mẽbris debilitatis ſup ancillas collapſa ẽ. Cõſolat rexvxorẽ heſter pellẽs ab ea timorẽ.

Heſter ca.5.

Sic deum per tres dies deprecans lugubremveſtem depoſuit:& habitu mutato ornata ſicut oportebat reginam ibat cum duabus ancillis quarum vna leuiter eam incumbentem ſuſtinebat:altera vero ſequens longitudinem veſtis vſq; ad terram profuſam ſummis digitis deportabat.Quę ita facie rubore plena verecundum ac modeſtum habens decorem:adibat regem etiam cum timore.Cum vero ad faciem eius ſedentis in ſolio deueniſſet & vidiſſet eum circũdatum ornatumq; qui ex varia veſte vel auro ac lapidibus pręcioſis valde fulgebat:terribiliorẽ eum magis propter hęc intuebatur.Cumq; & ille aſperius eamvultuq; iracundo aſpiceret membros eam debilitas comprehendit:& ſuper ancillas quę prope latera eius erant repente collapſa eſt.¶Rex autem volũtate dei arbitror mentem mutauit:& timens ne quid mali vxor eius timore pateretur ſurrexit a ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabatur: blandeq; loquebatur.cõfidere eam petens ne aliquid metueret:quod ad eum non vocata veniſſet.Nam legem iſtam propter ſubiectos eſſe poſitam: ipſam autem ſimiliter cum eo regnãtem omnem habere licentiam. Hęc dicens ſceptrumq; in manu eius ponens:virgam ſuper ceruicem eius tetendit propter legem liberans eam a mortis diſcrimine.¶Illa vero reſpirans:domine inquit non habeo facultatem explanandi quę michi ſubito cõtigerunt.Nam vt te vidi maximum & pulchrum atq; terribilem:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea anima ſum relicta.Vix illa cum debilitate hęc loquente:etiam regem anxietas habuit.Deinde confi E
dere melioraq; ſperare:heſter inuitabat.Nam medium ei regnum ſe concedere ſi hoc peteret ,pmittebat.¶Heſter vero ad cõuiuium eum cum aman amico ad ſe venire ſupplicabat.paraſſe ei cœnam ſe dicens. Cumq; annuiſſet & aduenieſſet.inter poculorum leticiam iuſſit rex heſter aperire quid velet.Nichil enim ſe negaturum eſſe promiſit.etiam ſi mediam partem regni poſcere voluiſſet.Tum illa in poſterum diem explanaturam ſe ſuum conſilium promiſit.ſi rurſus ad cõuiuiũ cum aman veniret.Cumq; rex promiſiſſet.aman egreſſus eſt gaudens q̃ ſolus apud heſter cum rege meruit epulari: dum nullus alius talem honorem potuit adipiſci. Videns vero in aula mardocheũ:nimis indignatus eſt q̃ non aliquã ab eo veneratiõẽ ſibimet exhiberi ſenſiſſet.Tunc ingreſſus ad ſemetipſum. vxorẽ zaraſan cum amicis vocauit.Quibus pręſentibus & honorem expoſuit quo frueretur non apud regẽ tantũ ſed & apud reginam:& qualiter illo die ad eam cum rege ſolus accerſitus eſſet & in poſterũ diem rurſus inuitaretur. Dicebat autem non ei placuiſſe q̃ mardocheũ videret in aula iudeum.¶Cui reſpondit vxor ſua zaraſa.Iube lignum ſecari cubitorum quinquaginta & mane pete a rege Mardocheum crucifigendum.Cuius conſilium laudans:pręcepit famulis lignum paratum in atrio conſtituere:quod ad pœnam mardochei ſeruarent.

Heſter regẽ ad cõuiuiũ cum Aman iuitat.

Amã qui letus de cõuiuio exierat viſo mardocheo idignatus eſt.
Aman pro Mardocheo cõſulente vxore crucẽ iuſſit parari.

¶Aſſuerus cum dormire non valeret annales coram ſe iuſſit aſportari legendum:& inuento Mardo F
cheo qui regem ab inſidiatoribus pręſeruauit nulla habita remuneratione vocato Aman qui pręter ſolitam horam petiturus Mardochei mortem maturius proceſſerat/petit rex conſilium de honorãdo ſecundum regis magnificentiam quodamvalde regi chariſſimo. Aman vero putans conſilium quod daret pro ſe futurum optimam dedit ſententiam dicens dignum eſſe dilectum hominem glorię meritis honorare & eum ſuper regis equũ regia veſte indutum aurea torque ornatum & vnum ex regis neceſſarijs amicis procedere per totam ciuitatem clamantẽ Sic honorabitur quẽcunq; voluit rex honorare. Quo accepto cõſilio iuſſit rex Aman vt Mardocheũ ſibi chariſſimũ ſic honoret Qui meſticia percuſſus & mente confuſus exiuit equũ ſedente mardocheo purpura regali veſtito & torque ornato ducens circuit ciuitatem pręcente Aman & prędicãte q̃ huiuſmodi fruitur bonis quem rex amauerit.Quo facto Mardocheus ad regem ingreditur Aman autẽ confuſus cum lachrymis advxorem in domum reuertitur. Capi.xiij.

Rex dormire ſi| valẽs ãnales coram ſe iuſſit aſportare legendos.

Heſter ca. 6

Deus autem ſpem malignam aman deridebat:& accidentia pręuidẽs de futuris delectabatur.Nam regi ſomnium per illam noctem abſtulit:qui nolens in ocio vigilias perdere ſed ad gubernationem ſui principatus eas habere:ſcribam iuſſit ferẽtem prędeceſſorum ſuo-

rum & factorum suorum monimenta relegere. Cumq; detuliſſet & recenſeret: inuentus eſt enim quí-
A dam qui pro virtute ſua pręcium acceperat agros cuius & nomen ſignatū erat:alter vero pro fide do
natione impetrauerat.Poſt hęc legendo venit ad gabetheū alias bagathā & theodeſtū eunuchos i- Mardocheus in
ſidiatores regis quos mardocheus indicauerat.Et cū hoc tñ ſcriba ꝓnunciaſſet,& ad alterius tranſiſ hiſtoriis regis in
ſet actus rex eum detinuit:cōſulens ſi quid ei ꝓ remuneratione datū ſcriptum haberet. Scriba reſpō uenit q regē ab
dit.Nichil.Tunc rex iuſſit eum tacere. Et interrogabat eos(quibus hoc ꝓmiſſum fuerat) quę ſit hora ſiſidiatoribus p-
noctis.Audiens aūt iam deluceſcere:pręcepit vt quem inuenirent amicoꝝ ante aulam pręſentem nū ſeruauerat.
ciarent.Euenit autem aman inueniri. Nam pręter ſolitā horam maturius proceſſerat: petiturus mor
tem mardochei.Cumq; ſerui renūciaſſent aman ante ędem ſtare pręcepit eum vocari. ¶ Cumq; in-
traſſet:amicum te inquit ſciens ſolum fidem peto vt cōſilium michi prębeas quemadmodū debeam
ſecundū meam magnificentiā honorare quędam michi valde chariſſimum.Aman vero putans cōſi
lium quod dediſſet hoc pro ſe futurū:nam amari ſe ſolum a rege credebat:quam eſtimauit optimam
eſſe ſententiā regi declarauit & dixit.Si vis quem dicis hominē dilectum glorię meritis honorare:fac Cōſilium Amā
eum ſuper equum ꝓcedere tua veſte indutum & torquē auream habere.& pręcedere vnum ex tuis de honorādo a-
neceſſariis amicis clamantem per totam ciuitatem quod tale beneficium merebitur:quem rex hono mico regis ſecū
rificare voluerit.Igitur aman huiuſmodi largitatem arbitratus ad ſe venturam talia perſuaſit.Rex ve dū regiā magni
ro delectatus hac motione vade ait habes equum & ſtolam & torquem require mardocheū iudeum ficentiā.
& his illum induens antecede equum eius.Nam tu inquit amicus es michi pręcunctis.Ergo perfice Aman mēte cō
cōſilium.cuius vtilis ſuaſor extitiſti.Et hęc ei a nobis donent:quia meam animā liberauit. ¶ Poſtq̄ fuſus Mardo-
hęc pręterit omnē ſpem audiuit mēte cōfuſus & meſticia ꝓcuſſus exiuit equum ducens cū purpura & cheum purpura
auro.Et mardocheū reperiens ante aulam ſacco indutū iuſſit eum exutū purpura circūdari.Tunc il- circūdatū cogit
le neſciens veritatem ſed deludi ſe putans peſſime inqt oim hoim ita calamitatē noſtram derides.Vt per vrbē dedu-
vero certe cognouit ꝙ rex ei hunc honorē donauerit pro ſalute quam illi prębuerat inſidiatores eu- cere.
nuchos redarguens purpura induit quam rex ſepe veſtitus dęgebat & torque verticē circūdatus &
B ſuper equū ſedens totam circuibat ciuitatē pręcedēte aman & prędicante ꝙ huiuſmodi fruit donis
quē rex amauerit & dignū honore ꝓbauerit. ¶ Cumq; totam circuiſſet ciuitatē mardocheus ingredi Reuertēte Mar
tur ad regē:amā autem ex cōfuſione a ſe recedēs cum lachrymis vxori & amicis quę cōtigerant indi docheo ad regē
cauit.Illi vero nequaq̄ puniri poſſe mardocheū dicebant:deū enim eſſe cum ipſo credebant. Amā cōfuſus lu
¶ Aman ad cœnam cum rege inuitato heſter pro iudeorum liberatione regem depręcatur Aman gens in domum
manifeſte accuſans quo rex turbatus ortum exiuit a conuiuio & redeunte ipſo Aman ſuper lectum reuertit.
procidentem inueniēs reginam depręcantem huiuſmodi viſu magis incitatus quia vxori violētiam
facere conaretur ipſum in cruce quam mardocheo parauerat.Sabucada eunucho hoc manifeſtante
ſtatim iuſſit ſuſpēſum interimi poſſeſſionem cuius Mardocheus habuit loco eius regi ſeruiens. Et ſic
heſter Iudeorum liberationem mandato regio vbiq; promulgato obtinuit.Et diem qua Aman Iude
os perdere ſtatuerat:pręcepit rex ſolemnizari pœnam indicens trāſgreſſoribus.Sicq; maxima fuit iu-
deorum leticia pro Mardochei promotione qui permittente rege inimicos ſuos interfecerunt.

C Capitulum.xiij.

DVmq; hęc loquerentur adinuicem.venerunt heſter eunuchi Aman vrgentes ad cœnam. Aman ad cœnā
¶ Sabuchadas vero vnus ex eunuchis videns crucem fixam in domo aman quam mar- inuitatur.
docheo parauerat cōſuluit aliquem ſeruorū cuius cauſa eam paraſſet.Et audiens ꝙ auū-
Heſter culum reginę amana rege petiturus erat ad pœnam tunc quidem tacuit. ¶ Cumq; rex vna cum amā Heſter ꝓ libera
ca.7 epulatus interrogaret reginam vt diceret quam vellet ab eo donationem impetrare completurū eum tione iudeoꝝ re
eius deſiderium promittebat:tunc regina pro populi depręcabatur periculo & ꝙ tradita fuiſſet ad p- gem depcatur
ditionem cum ſua gente ideoq; ad eum ſermones facere decreuiſſet.Neq; enim moleſtum ſibi dice- Aman manife-
bat ſi amaram eis ſeruitutem imponeret:paruum enim ei hoc eſſe malum ſed ſupplicabat hęc amo- ſte accuſans.
ueri.Itaq; interrogante rege a quo hęc ſanccita fuiſſent:accuſabat iam manifeſte aman:& maliuolum
contra eos exiſtentem has militum inſidias vrgebat.Tunc rex ad hoc turbatus;a conuiuio ad ortum
regreditur.Heſter vero reginam aman petere cœpit.& veniam pro peccatis expoſcere.Nam intelle-
xerat.in quibus iam malis eſſet.Cumq; ſuper lectum procidens reginam peteret:ſuperuenit rex & hu Sabucadas A-
iuſmodi viſu magis incitatus dixit.Peſſime oim:vxori meę etiā violentiā irrogare conaris. Ad quod mā accuſāte qa
aman obſtupuit & nichil potuit reſpondere. ¶ Tunc ſabuchadasal's Arbona eunuchus cœpit aman crucē ꝓ mardo-
accuſare:quemadmodum inueniſſet in atrio eius paratam crucem ad mortem mardochei.Nam hoc cheo parauerat
illi interroganti ſeruus indicauerat.cū ad ipſum inuitaturus eum ad cœnam veniſſet.Crucem autem rex eum ſuſpen
dicebat eſſe altudine cubitorum quinquaginta.Quod rex audiens in illa eum pœna tradere decre- di in ea iuſſit &
uit:quam contra mardocheum ipſe tractauerat.ſtatimq; iuſſit cruce ſuſpenſum interimi. ¶ Vnde mi interimi.

chi cõtigit mirari nomẽ dei. & ſapientiã & iuſticiã eius' agnoſcere q̃ nõ ſolum maliuolẽtiã amã puni uit ſed q̃ excogitata cõtra alium tormẽta in eum conuertit. & ceteros hoc ſentire permiſit q̃n qui cõ tra alium quẽdam moleſtus fuerit hec in ſe primum parata cognoſcat. ¶ Itaq; amã honore (quẽ a re ge acceperat) ſupra modum abuſus. huiuſmodi cruce confixus eſt. ¶ Rex autem ſubſtantiam eius re gine donauit & mardocheum aduocans dedit ei anulum quem amã ipſe prẽſtiterat. Nam iam he ſter ad noticiam eius perduxerat cognationẽ: quam ad illum habebat. Donauit vero & regina mar docheo aman poſſeſſionem & ſupplicauit regi liberari a mortis metu gentem iudeorum: certa ei faci ens quę per vniuerſas ꝓuincias ſcripſiſſet aman filius amadathi. Nã gente ſua perempta nullatenus ſe vitam poſſe tollerare dicebat. Cui rex promiſit nichil eam fruſtra petere: nec ſtudio eius aliquid cõ trarium prouenire. Vnde prẽcepit vt ſcriberet quę vellet de iudeis nomine regio ſignaretq; eius ſigil lo: & tranſmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret ſignatas epiſtolas ſigillo regio mi nime ſanctiõſibus obuiabat. Scribas ergo regales vocans iuſſit ſcribere gentibus & primatibus & ma giſtratibus pro iudeis ab india vſq; ad ethiopiam: centum viginti & ſeptem prounciarum. ¶ Epiſto lę autem hunc modum continebant: Rex magnus artaxerſes ab india vſq; ad ethiopiam centum vi ginti & ſeptem prouinciarum ducibus ac princpibus qui noſtrę obediunt ditioni: ſalutem dicit. Mul ti bonitate principum & honore qui in eos collatus eſt abuſi ſunt in ſuperbiã: & non ſolum ſubiectos regibus nituntur opprimere: ſed datam ſibi gloriam non ferentes: in eos (qui dederunt) moliuntur in ſidias agitare. Nec contenti ſunt gratias non agere beneficij ꝓ humanitatis in ſe iura violare: ſed dei quoq; cuncta cernentis arbitrantur ſe fugere poſſe ſententiam. Et intantũ veſanię ꝓruperunt vt eos qui credita ſibi officia diligenter obſeruant & ita cuncta agunt vt omnium laude ſint digni menda ciorum funiculis conẽtur ſubuertere dum aures principum ſimplices & ex ſua natura alios exiſtimã tes callida fraude ſubuertunt. Quę res & ex veteribus probatur hyſtoriſs & ex his quę gerunt quoti die: quomodo malis quibuſdam ſuggeſtionibus regum ſtudia deprauantur. Vnde prouidendum eſt paci omnium prouinciarum nec putare debetis ſi diuerſa iubeamus ex animi noſtri venire leuitate: ſed pro qualitate & neceſſitate temporum vt reipublice poſcit vtilitas ſententiam ferre. Et vt mani feſtius qd dicimus intelligatis amã filius amadathi & animo & gente macedo alienuſq; a perſarum gente ſua crudelitate pietatem noſtram cõmaculans peregrinus a nobis ſuſceptus eſt & tantam in ſe expertus humanitatẽ vt pater noſter vocaretur, & adoraretur ab omnibus poſt regẽ ſecundus. Qui in tantum arrogãtię tumore ſubleuatus eſt: vt regno nos niteretur priuare & ſpiritu. Nam mardoche um cuius fide & beneficijs viuimus & conſortem regni noſtri heſter cum omni gente ſua nouis qui buſdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem hoc cogitans vt illis interfectis inſidiaret no ſtrę ſollicitudini. & regnum perſarum tranſferret in macedones. Nos autem a peſſimo mortalium iu deos neci deſtinatos in nulla penitus culpa reperimus: ſed econtrario iuſtis vtentes legibus & filios altiſſimi & maximi ſempq; viuentis dei cuius beneficio & patribus noſtris & nobis regnũ eſt traditũ & vſq; hodie cuſtoditur. Vnde & eas litteras quas ſub nomine noſtro ille direxerat ſciatis eſſe irritas: ꝓ quo ſcelere añ portas huius vrbis id eſt Suſis & ipſe qui machinatus eſt & oĩs cognatio eius pen det in patibulis nõ nobis ſed deo reddente ei quod meruit. Hoc autẽ ędictum quod nunc mittimus in cunctis vrbibus proponaſ vt liceat iudeis vti legibus ſuis. Quibus debetis eſſe ãminiculo vt eos q ſe ad necem eorum parauerant poſſint interficere: terdecima die menſis duodecimi qui vocaſ adar ¶ Hanc enim diem omnipotẽs deus meroris & luctus eis vertit in gaudium. Vnde & vos inter cetę ros feſtos dies hanc habetote diem: & celebrate eam cum omni leticia vt in poſterum cognoſcãt om nes qui fideliter perſis obediũt dignam pro fide recipere mercedem qui autem inſidiantur regno eo rum perire pro ſcelere. Omnis autem prouincia & ciuitas q̃ noluerit ſolẽnitatis eſſe particeps gladio & igne depereat & ſic deleatur vt non ſolum hominibus ſed etiam beſtijs in via ſit in ſempiternum. pro exemplo contemptus & inobedientię. ¶ Igitur equites epiſtolas deportantes exierunt: & viam ꝓpoſitam peragebant. Mardocheus vero regia indutus ſtola & corona aurea. & torquę proceſſit or natus. Quem videntes ita honorificatum a rege iudei in ſuſis habitantes cõmunem exiſtimauerunt felicitatem eius. Prẽterea gaudium & ſalutare lumen propoſitis regalibus ſanctiõibus per ciuitates & prouincias iudeos circundedit: ita vt etiam multi gentes propter timorem iudeorum perterrentur libertatem ex periculo eorum comparatã inſpicientes. ¶ Nam duodecimi menſis tertiodecimo die (qui apud iudeos adar. apud macedones diſtris alias diſtrios vocatur) portitores regalium litterarum nũciabant: quemadmodum deberent die quo ipſis periculum imminebat inimicos cõſumere. Tunc prẽfides ſatraparum & tyranni & reges & ſcribe ſummũ iudeis reddebant honorem quoniam timor mardochei eos ad temperantiam coacerbabat. ¶ Poſtq̃ ędictum regis per omnes ꝓuincias lectum eſt: in Suſis iudei inimicorum quingentos interemerunt. Cũmq; rex peremptorum in ciuitate nume

Mardocheus a mã poſſeſſionẽ habuit: & loco eius regi ſerui uit.

Heſter Iudeorũ liberationẽ obti muit regio man dato &c.

Exemplũ regię epiſtolę.

Nota ꝓ regimi ne principũ qui ſępe ab adulato ribus fallunt.

Ingratitudo A mã.

Die (qua Aman ſtatuerat Iude os pire rex ꝑci pit ſolẽniſari: & pœnã indicit re nuẽtibus.

Gaudium & le ticia Iudeorum de promotione Mardochei.

D

Heſter ca.8

Heſter ca.3.

E

Heſter ca.3

F

Heſter c.8

Heſter ca.8

rum hester nunciasset & in prouincia quod factum fuisset ambigeret si quid amplius vellet interroga
A uit eam. Illa petiuit eum vt preciperet iudeis & in posterum diem ita facere in reliquos inimicos su-
os & vt decem filij aman crucifigerentur. Quod quidem iudeis rex concessit: nequaq; volens resiste-
re hester. ¶ Iudei vero parati quartadecima die distris mensis occiderunt rursus aduersatiorū trecē-
tos: & nichil penitus possessiones eorum tangentes. Interfecti sunt etiam per prouinciam aliasq; ciui-
tates a iudeis septuaginta septem milia inimicorum: quos strauerūt decima die mēsis quem festum
celebrauerūt. ¶ Similiter autem iudei in susis collecti: die quartadecima & quintadecima eiusdē mē
sis epulati sunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum iudei hos celebrant dies: particulas de cōui
uijs inuicē sibi mittentes. ¶ Scripsit etiam mardocheus omnibus sub imperio artarxerxe de gētibus
iudeis quatenus duos obseruarent dies semper eos celebrantes & nepotibus traderent per oīa tē-
pora celebrandos ne aliquando obliuioni traderent quod in his ab aman fuerant perituri: iustūq; es-
se cūvitassent periculum & inimicos punissent honorare eos: gratias offerentes deo. Vnde predictos
dies iudei celebrant appellantes eos conseruatores. Mardocheus autem magnus & clarissimus erat
apud regem. principatumq; eius regebat & potiebatur conuersatione cum regina. Tunc iudei super
omnes libertatis licētia fruebantur. ¶ Hęc quidem sub imperio artarxersis gesta sunt.

Decē filij aman petente hester cruci affiguntur Iudeoꝝ inimici occisi sunt p ꝓ uinciā pmittēte rege.

Dies festi iudeorū quos Mardocheus pręcepit obseruari.

dies Cōseruatores

Sequentia huius vndecimi libri non habentur in biblia sed pro parte in historia scolastica conti
nent in historia lib. de Hester.

¶ Iohanne sacerdote fratrem in templo occidente iudei (tēplo violato) per vagosum Artarxersis qui
ochus dictus est principe in seruitute rediguntur. Succedente Iaddo iohanni in sacerdotio Manas-
ses Isacham alienigenam duxit vxorem vñ iudei indignari eo scilicet tpe quo Alexander patre phi-
lippo a parsaniado interempto regnū suscepit dari principes deuincēs manassem sacerdotij esse par
ticipem & alienę vxori cohabitantem eam iubebant abijcere. Sed eius socer Sanaballach sacerdotij
principatum & templum in monte Garazim promittit ędificaturum. Capi. xiiij.

Histo. sco. c. 2 B

EFuncto autem elyasib principe sacerdotum. iuda filius eius principatum sacerdota
lem suscepit. Defuncto autem & hoc iohannes filius eius honorē suscepit. Porro va-
gosus dux alterius artarxerxe templum violauit & tributa iudeis imposuit. Nec prius
dimisit quotidianas offerre hostias: q̄ pro vno quoq; anno vectigal exigeret: dra-
mas quinquaginta. Hoc autem ex huiusmodi causa contigit. Frater erat iohannis
iesus cui vagosus amicus existens promisit sacerdotij principatum dare. Qua cōfi-
dentia iesus altercatus in templo aduersus iohannem incitauit fratrem vt eum interficeret & perime
ret ausus tantum in templo facinus in fratrem committere: quod nunq̄ apud hebręos nec apud grę-
cos nec apd barbaros ita crudeliter vel scelerate factum est. Vnde nec deus hoc impune dimisit: sed
populum propter hanc causam ad seruitutem redegit & templum violari a persis permisit dicēte va
gosо. Ausi estis homicidium in vestro templo cōmittere: Ego ~~peremptо in templo~~ mundior sum. Et
hęc faciens verba in templū ingressus est. Hac igitur vsus occasione vagosus annis septem pro nece
iesu eos puniuit. ¶ Finiente vero vitam iohanne succedit principatui sacerdotū filius eius iaddus.
C Erat autem huic frater manasses nomine: cui sanabalach missus a dario ad samariā satrapa genere cu
theus ex quibus & samaritę descēdunt. audiens esse clarā ciuitatem hierosolimā & reges eius multa
assyrijs & habitatoribus humilis syrię pericula feciſſe. libēter copulauit suam filiam noie Isacha arbi-
Histo. sco. ca. 4 tus per affinitatē obsidere ei futuram ad fidē gentis iudeorū. ¶ Per idem tēpus & philippus rex ma-
cedonū ~~i egēis~~ a pausania filio ceraste genus ab oreste trahente: insidias passus perimit. Succedens
vero filius eius, alexander imperio trāsijt hellespōtum & duces darij deuicit super ~~gratianicū~~ flumen
confligens cū eis. Cumq; pcucurrisset lidiam & ioniam captiuasset phrigiāq; prędasset ad loca pam-
philię peruenit vt alibi explanatū est. ¶ Hierosolimorū vero seniores indignabant q̄ principes sacer
dotū iaddi frater manasses alienigenę cohabitans vxori sacerdotij particeps existebat. Arbitrantur
enim hoc cōnubium fieri occasionis prestandę volentibus legem transgredi pro vxorum copulatio-
nibus quas ab alienigenis sibi coniungere festinabant. Nam extitisse etiam priorem ciuitatis captiui
tatem per hęc cōiugia mala putabant q̄ multi in his peccassent dum non vxores prouinciales duce
rent. Iubebant ergo manassem disiungi ab vxore: aut non introire sacrariū. Principes quoq; sacerdo-
tum cū populo hoc idigne ferebant. ¶ Manasses autem prohibitus a fratre ad altare accedere ad so-
cerum sanaballā peruenit amare se dicens filiam eius Isacha: sacerdotalem vero honorem maximū
esse apud gentem & ciuitatē & genus iudeorū: neq; velle propter huiusmodi cōiugium sacerdotij pri
uari iure. Itaq; sanabalach non ei solum sacerdotium sed etiam principatum sacerdotij & potentiam

Vagosus prin-
ceps artarxersis
qui & Ochus di
ctus est templū
violauit iudeis
tributa iponēs.

Iadus succedit
iohanni in sacer
dotio.

Manasses Isa-
chā alienigenā
duxit vxorem.
Philippo mace
donum rege a
pausania dolo
pempto succe-
dens Alexāder
regno darij pri
cipes deuicit.

Manasse se phi
bitū ab altari cō
querente ꝓpter
vxorē socer eius
ei sacerdotij pri
cipatū & tēplū
in monte Gara
zin ꝓmittit edi
ficaturū.

as honorem omniũ locorum sibi subiectorum dare promisit.volens suam apud eum filiam suam per manere. Dicebat etiam templum ei edificare instar hierosolimorũ super montem garizim qui altior omnibus montibus samarię apparebat sed hoc facere cum regis darij sententia. His promissionibus eleuatus manasses permansit apud sanaballach principatum sacerdotij arbitratus se accepturum dario cõferente.Nam iam sanaballach vergebat in senium.Adissam quidam qui mediterraneus est tyriorum vicus validissimus gableis semper erat exosus:& hostiliter in eos animatus:tam habitatorum multitudine q̃ sui munitione agens inimicitias satis israelitis multis vero sacerdotibus & israelitis huiusmodi sibi iunctis vxoribus nõ parua seditio hierosolimitas habebat:dum plures ad manassem trã sirent quibus sanaballach pecunias ministrabat, & terram colendam habitationẽq; deputabat: omnibus modis genero suo cõcordans.

¶ Darius (arma ipso contra Alexandrum parante)victus fugit ad persas captis matre & vxore ab Alexandro qui subiugata Sidone ad principem sacerdotum litteras mittens auxilium petit ab eo quo excusante(quia fidei dario dederat sacramenta)minatur ei bellum Ad quem Sanaballach socer Manasse cum octo milibus virorum veniens(desperato dario)amicitiam procurat. Qui annuẽte Alexandro templum edificauit. & manassem ibi sacerdotum principem constituit: & paulopost mortuus est.

Capitulum.xv.

Darius cõtra Alexãdũ arma parat.

Odem tempore darius audiens alexandrum hellespontum transisse: satrapasq; suos super grannicum fluuium pugnauisse. & vlterius accessisse:delectorum equitum & peditum colligens exercitum occurrere statuit macedonibus priusq̃ omnem percurrentes asyam deuastarent. Transiens ergo fluuium eufratem & montem cilicię taurum hostes in cicilia ipse sustinebat:illic eos sperans expugnare.¶ Tunc sanaballach propter discessum darij gauisus illico dicebat manassem ꝓmissa complere:dario post captiuitatem hostium reuertente. Nam credebat non ipse tãtum sed etiam omnes asyam habitantes: nec ad manum belli macedones cum persis propter multitudinem esse venturos. Aliter vero q̃ sperabatur euenit. Nam congressus cum macedonibus rex & victus multamq; partem perdens exercitus.& captis matre pariter & vxore simul & filijs ad persas fugiens remeauit. ¶ Alexãder autem ad syriam veniens damascum cœpit:& subiugata sydone tyrum obsidebat.Litteras vero ad principem sacerdotũ iudeorum misit inuitans eum auxilium sibi mittere & venalia exercitui ꝓparare.& quãta prius dario cõferebat ei ꝓbere.eumq; inuitauit amicitiam macedonũ eligere: ne in posterũ pœniteret.Cumq; princeps sacerdotũ litterarum portitoribus sacramenta dario se dedisse vt nequaq̃ cõtra eum arma portaret:nec posse viuente dario constituta transcendere: alexander incitatus tyrum quidem relinquere non decreuit.paulopost capi futuram.Quavicta:minabatur contra principem sacerdotum gentis iudeorum exercitum ducere, vt oẽs per eum discerent quibus deberent constituta seruare. Quapropter intensius in obsidione perseuerans vastauit tyrum. ¶ Cumq; eam cœpisset ad ciuitatem gazan peruenit eamq; cum duce suo nomine habunasim alias habimasim obsidebat. Arbitratus autem sanabalach oportunum inuenisse se tẽpus dario iam desperato:eligens de suis subiectis octo milia ad alexandrum ꝓficiscebatur:quem repperit inchoantem tyri obsidionem.Cui etiã promisit dare iam loca sub eius potestate constituta:magisq; dominũ ipsum libenter habere q̃ darũ Cumq; se intellexisset grate susceptum confisus iam de ꝓsentibus & fretus.verba sanaballanach offerebat:dicens se generum habere manassem fratrem iaddi principis sacerdotum gentis iudeę: multosq; alios cum eo ꝓsentes ex ea gente quos vellet aiebat sub eo templum constitutis locis edificare.Hoc autem & ipsi profuturũ videretur.vt in duas partes esset iudeorũ potentia diuisa ne eadem concordia gens coniuncta rebellaret aut in aliquo regibus obuiaret: quemadmodũ prius & assyrijs cõtigerat regibus.¶ Concedente vero alexandro omni studio adnixus ędificauit sanaballach templũ & sacerdotẽ manassem constituit maximũ arbitratus ꝓmium ex filia nepotibus profuturũ. Septem autem mensibus in obsidione tyri transactis & duobus in gaza; sanaballach defunctus est.

Victas Darius captis matre & vxore fugit ad psas.

Alexander sub iugata Sidone ad sacerdotũ iudeorũ principẽ mittens lras auxiliũ ab eo petit quo excusante quia dario fidei sacramẽta dederat minat alexãder bellũ.

Sanaballach ãnuẽte Alexandro tẽplũ edificauit & manassem sacerdotem maximũ constituit: & paulo post mortuus ẽ.

¶ Alexandro contra hierusalem arma paranti & ipsam obsidere volentem Iaddus sacerdotum princeps & alij sacerdotes legitimis ornati stolis obuiam deo ꝓcipiẽte processerunt. Qui ꝑter omnium opinionẽ pacificatus nomẽ dei & sacerdotem adorauit.Et iterrogatus a parmenio cur solus sacerdotum principem adorauerũt respõdisse fertur non hunc adorasse sed deum cuius sacerdotij principatu functus est.Quiq; ad templũ ascendẽs sacrificauit & multa donauit sacerdotibus.Et viso danielis libro gauisus est & oẽia petita hebręis q̃liberalissime largitus est. Quiq; ad Sichimã venienti occurrerũt Samaritę quoꝝ natura est iudeos si ꝓsperant cognatos appellare.si autem eos fortuna leserit oino spernere.Sichimitis aũt alexander postulata negat quo mortuo successoribus diuisus est principatus.Et mortuo Iaddo onias filius eius sacerdotium accepit.

Capitulum.xvj.

A Alexander autem capta gaza ad ciuitatem hieroſolymitarũ aſcendere feſtinauit. Quod princeps ſacerdotum iaddus audiens:in pauore eſt cõſtitutus. Multis vero ſacerdotibus in timore conſtitutis moliebatur iaddus quemadmodum macedonibus feſtinus occurreret:rege indignante propter priorem contumaciam. Prẽcipiẽs ergo populo ſupplicationem & immolationem offerre deo ipſe deprẽcabatur ſubuenire genti. vẽturiſq; eam liberare periculis. Obdormiẽti vero poſt ſacrificium deus prẽcepit vt confideret ſertiſq; ciuitatem ornaret:portaſq; protinus aperiret. Et alios quidem cum veſte alba. ipſum autem & reliquos ſacerdotes cum legitimis iuſſit occurrere ſtolis. nil ſeuum ſperantes pati deo prouidente. Cumq; a ſopore ſurrexiſſet valde congaudens nocturnum oraculum omnibus indicauit & quę vidit in ſomno cunctis facere demandans regis prẽſentiam expectabat. Quem audiens eſſe non longe a ciuitate proceſſit cum ſacerdotibus & ciuili multitudine ſacram & maiorem aliis gentibus ei prẽparans occaſionem ad aliquem locum qui ſaphin appellatur:quod nomen latine tranſlatum ſcopulum ſignificat:ex quo loco hieroſolima templumq; potuiſſet videri. Phœnices vero & caldei regem ſecuti putabat quia(quicquid potuiſſet furor imperialis permittere)in ciuitatem ipſe committeret & principem ſacerdotũ ſummis afficeret cõtumeliis. Quod ediuerſo contigit euenire. Nam alexander prouidens multitudinem veſtibus albis indutã antiſtites vero cum biſſinis ſtolis & principem ſacerdotum iacinctina & auream ſtolam habentem ſuper caput cydarin. & ſuper laminam auream in qua ſcriptum erat dei nomen:adiit ſolus & nomen adorauit & principem ſacerdotum primus veneratus eſt. Omnibus vero iudeis vna voce alexandrum ſalutantibus & circunſtantibus regibus ſyrię & reliquis hoc facientem ſtupuerunt: corruptamq; regis mentem putauerunt. ¶ Parmenius alias parmenion vero ſolus eum interrogauit dicens: cur non omni-
B bus adorantibus ipſe adoraſſet principem ſacerdotũ gentis iudeę. Cui ille. Non hunc adorauí inquit ſed deum:cuius principatus ſacerdotij factus eſt. Nam per ſomnium in huiuſmodi eum habitu conſpexi adhuc indio alias odio in ciuitate macedonię cõſtitutus. Dumq; mecum cogitaſſem poſſe aſyã vincere:incitauit me vt nequaq̃ negligerem:ſed confidenter tranſirem. Nam ſe perducturum meum dicebat exercitum & perſarum traditurum potentiam. Ideoq; neminem alium in tali ſtola videns cũ hunc aduertiſſet habens viſionis & probationis nocturnę memoriam ſalutaui. Exinde arbitror diui no iuuamine me directum dariumq; vicíſſe virtutemq; ſoluiſſe perſarum. Quapropterea & omnia quę meo corde ſperantur prouentura confido. ¶ Poſtq̃ parmenio locutus eſt. principem ſacerdotũ honorans occurrentibus reliquis ſacerdotibus ad ciuitatem vſq; peruenit:& ad templum aſcendens ſacrificauit deo ſecundum ſacerdotis oſtenſionem. Ipſe autem principi ſacerdotum & reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. ¶ Allato vero ei volumine danielis in quo ſcriptum erat quendam greco-
rum perditurum perſarum potentiam. arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat gauiſus eſt Tunc quidem multitudinem dimiſit. ¶ Poſtero autem die conuocans eos iuſſit petere quas vellent donationes accipere. Principę vero ſacerdotum petente vt liceret patrijs vti legibus & ſeptimum annum ſine tributis eſſe mandaret omnia conceſſit. Cumq; ab eo poſtulaſſent vt iudeos in babilone &
C mediagẽte prẽciperet ſuis potiri legibus: promiſit libẽter facere quę poſcebãt. Dicẽte vero ipſo ad multitudinem ſi quis eligeret ei militare permanens in patrijs legibus & ſecundum eas viuens paratum ſe eos ducere:ſe pugnaturos cum eo dixerunt. ¶ Igitur alexãder ita diſponens hieroſolymam. duxit ad reliquas ciuitates exercitum. Et omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus ſamaritę metropolim tunc ſichimam nomine habentes poſitam iuxta garizim montem in qua trãſgreſſores habitant iudei videntes ab alexandro ita iudeos magnifice honoratos: coacti ſunt iudeos ſe fateri. ¶ Nam huiuſmodi naturę ſamaritę ſunt:ſicut prius alibi demõſtrauimus In calamitatibus merſos negant iudeos eſſe cognatos veritatem confitentes:& cum viderint clarum eis aliquid oblatum tũc ſolos ſe iudaico generi profitentur originem ſuam a nepotibus ioſeph effraim & manaſſem recenſentes. Tunc ergo claritatem & multum oſtendentes animi ſui affectum:occurrerunt regi paulominus q̃ hieroſolymitę. Cumq; laudaſſet eos alexander: ſichimitę adierunt eum cum militibus quos ad eum ſanaballach tranſmiſſerat petentes vt ad ciuitatem peruenirẽt:& templum apud eos poſitum honoraret. Qui reuertens ad ipſos ſe venire promiſit. Petentes autem tributorum ſeptimi anni conceſſionẽ nam neq; ipſi ſeminant in eo conſuluit qui eſſent qui talia poſtularent. Cumq; reſpondiſſent hebreos ſe quidem eſſe:ſichimitas autem a ſydonijs nuncupari:iterum interrogauit vtrum iudei eſſent. Illis autem dicentibus non eſſe:ego inquit hęc iudeis cõceſſi. Sed reuerſus quidem a vobis certius edoctus quę viſa fuerint agam. Et ſichimitis quidem ita poſtulationem negauit. ¶ Similiter vero milites ſanaballach ſequi prẽcepit ad ęgyptum:ibi daturum ſe eis iugera terę promittẽs. quod & poſtea fecit the baidam cuſtodire prouinciam eis iniungens. ¶ Igitur defuncto alexandro principatuq; a ſucceſſoribus eius diuiſo:templum ſuper garizim montem permanſit. Et ſi quis culpam habuiſſet apud hiero-

Iaddus ſacerdos & alij legitimis ornati ſtolis ꝛc. prẽcipiente cum populi multitudine.

Alexandro hieroſolymam obſidere feſtinãti obuiã proceſſerunt q̃ pacificatus nomen dei & ſacerdotem adorauit

Interrogatus eũ Alexãder cur ſolus principem ſacerdotum iudeorum adorauit reſpondit nõ hunc adoraſſe ſed deũ cuius principatu ſacerdotij fũctus eſt.

Alexãder ad tẽplum aſcendens ſacrificauit & mlta donauit ſacerdotibus.

Alexander ad ſichimam metropoli ſamarię venienti Samaritę obuiam veniunt inuitantes vt tẽplũ eorũ viſitet.

Sichimitis poſtulata negat.

Mortuo Alexãdro principatus ſucceſſoribus diuiſus eſt. &c.

solymitas aut de cibo illicito seu de transgressione sabbatorum aut de huiusmodi peccato:ad sichimi tas recedebat dicens se iniuste culpari. ¶ Defunctus est autem illo tempore princeps sacerdotum iad dus & onias filius eius principatum sacerdotalem susceptit. In his constituti hierosolymitę degebant. D

Explicit liber vndecimus.

¶ Incipit liber duodecimus qui continet tempus annorum centum septuaginta.

ISTA Vsq; ad.x.c.non sunt in biblia sed partim in histo.sco.circa finem histo.Hester.

¶ Diuiso Alexandri imperio post eius mortem in multos principatus ptholomeus Lagi filius ęgyptum possidens hierusalem dolo sub sacrificij specie die sabbatorum(non resistētibus iudeis)sine labore capiens crudeliter ibi dominatus est & multos Iudeos a Iuda captiuos migrauit ad ęgyptum. Tuncq; orta est contentio pro templo inter iudeos & Sichimitas. Capitulum primum.

Diuisio imperij alexādri in multos principatus quos tenuerunt successores Antigonus Seleucus Lisimachus cassander ptholomeus.

Ptholomeus lagi filius hierusalem dolo sub sacrificij specie die sabbatorum accipiens crudeliter dominatus est

¶ Ptholomeus multos captiuos a iudea habens ad ęgyptum cō migrauit.

Contentio inter iudeos & Sichimitas pro tēplo.

ALexander rex macedonum vbi regnum persarum dissoluit iudeamq; dispposuit vt prędictum est a vita discessit. ¶ Cumq; multos pricipatus sui successores reliquisset antigonus quidem asyam apprehendit:seleuchus autem babilonem gentesq; vicinas obtinuit:lisimacho cessit helespontus:macedoniam rexit cassander:ptholomeus filius lagi ęgyptum possedit. Qui dum aduersum se seditiones haberent. suumq; dilatare principatum contenderent:diuturnis bellis ciuitates cōcusse multis suis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiscebant. ¶ Tunc & omnis syria sub ptholomeo filio lagi(qui saluator nuncupatur)contraria sui nois est perpessa. ¶ Nāq; hic etiā hierosolymorum depugnauit fraudibus & dolis ciuitatem die sabbatorum ingressus sub specie sacrificij nequaq̄ iudeis resistentibus quoniam hostile nihil existimarēt:& ideo ociose vel insuspecte segnes essent. Qui cū sine labore ciuitatem apprehendisset crudeliter eis dominabatur. ¶ Testis est oratioui mee ouidius sabatharcides:qui successorum alexandri facta conscribens superstitionem nostrā pro qua libertatem amisimus exprobrauit cū hęc diceret. Est gens quę iudea dicitur.ciuitatem munitam & magnam hierosolymam detinens quę contra ptholomeum regē arma sumere deuitauit. & propter superstitionem seuissimum dominum pertulit habere. Sabatharcides quidē hęc de gēte nostra conscripsit. ¶ Ptholomeus vero multos captiuos a montanis iudeę vel a vicinis locis hierosolymorum id est a samaria vel a garizim trahens ad ęgyptum cōmigrauit. Sed cū cognouisset eos quos ab hierosolymis abstraxerat.firmos iurisiurandi vel dei cultores existere cū alexandro legationē ad eos mittenti sic respōdissent.dario viuente cōtra eū nequaq̄ arma sumere.post darij expugnationem multos ad castella deputauit.& pariter cū macedonibus alexandrię ciues statuit fidēq; ab ipsis accepit vt nepotibus suis societatem custodirēt cū & alij nō pauci iudei spōte ad ęgyptū peruenissēt opulētia locorū ptholomeiq; munificētia iuitati:quorū nepotes seditiones cōtra samaritas dum suę gētis patriā oblationē seruare festinarēt excitabāt. Nā hierosolimitę defendebāt dicētes suū tēplū sanctum existere & immolationes illic trāsmitti oportere. Sichimitę vero ad garizim montē destinari videbāt. Sco.histo.c.6 E

¶ Mortuo ptholomeo saluatore qui alio nomine ptholomeus sother dictus est ptholomeus philadelphus eius filius regnum ęgypti obtinuit librorum cupidus bibliotecę suę demetrium prefecit. Quiq; pro habendis codicibus hebręis sacerdotum principi. Eleazaro rescripsit nuncios mittēs maximis cum munenbus.Iudeos quoq; procurante aristeo captiuos liberat militibus qui eos captiuauerant precio ex ętario proprio liberalissime soluto Sanxionis insuper iudeorum liberationis exemplū ad manifestandum posteris regis munificentiam decreuit custodiri. Capitulum secundum.

Philadelphus post ptholomeum patrē regnū ęgipti tenuit studiosus legem iudeorum iterpretatus est & hierosolimitas in ęgypto a seruitute liberauit.

Rege sacerdotū principi pro hebręis libris habēdis scribente aristeus captiuorū iudeorumlibera tionem ,pcurat.

DOst decimum vero & secundum annum imperij alexandri.& post quadragesimum ptholomei saluatoris regnū ęgypti philadelphus obtinuit per annos triginta& nouem. Qui & legē iudeorum interpretatus est:& famulantes in ęgyptum hierosolymitas a seruitutis vinculo resoluit vsq; ad centum viginti milia ex huiusmodi causa. ¶ Demetrius autem phalareus super bibliothecam regis constitutus dum studeret omnia per vniuersam terram inuenta volumina congregare & acquirere si quid audisset dignum industria vel voluntate regis quem erga codicum collectionem munificenter accendi cognouerat:interrogatus a ptholomeo quot milia codicum haberet cum viginti milia iam respondisset sed pauco post tempore vsq; ad quinquagita milia posse peruenire & nō ciatum sibi diceret multa apud iudeos legum eorum esse conscripta studio vel bibliotheca regali digna. quę figuris litterarum vel sermone eorum composita laborem non paruum prębererent si in grecum mutarentur eloquium cum videantur Syrorum litteris simile esse eorum figurę equa pronūciatione vocis.nihil ergo inquit prohibet tuarum pecuniarum sumptus interpretari.dum in bibliotheca tua eorum quoq; leges contineantur. ¶ Igitur rex optima demetrij sentētia delectatus per quam studium suum multos colligendi codices demonstraret.scripsit principi sacerdotū gentis iudeę hęc fieri demādās Aristeus alias Aristeus autē amicus regi necessarius propter humilitatem morum ab eo F Hysto.sco.c7

dilectus cū ſepius ante niſus eſſet petere ptolomeū quatenus dimitteret captiuos iudeos qui ſub im
A perio eius eſſent:tempus hoc petitionis proſperū arbitratus ante loquitur primatibus cuſtodū regij
corporis ſoſibio tarentino & andreę vt ſimul laborarent de quibus petiturus regem accederet.Quo
rum ſententia confirmata. cum huiuſmodi ſermonibus regem adijt dicens.Minime rex oportet va
na nos ſpe negligentes decipi:ſed veritatem intimare.Nam ſi legem iudeorum non tantū tranſcribe Ariſteioō ad re.
re:ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus.qua ratione poſſit hoc fieri tot iudeis in regno tuo gem pro libera.
ſeruientibus quos benignitate tuę muni ficentię decet a preſenti iugo ſeruitutis abſoluere.ac deo qui tione iudeorum
leges expoſuit pro tui regni tutela remittere.Nam cum multa ſepius indagaſſem.cognoui eos factorē
oim deū colere(quem nos zena id eſt iouē nominamus)qui oibus indulget.zena hoc eſt viuere.Qua Laudat iudeo.
propter ad honorem dei quem maxima religione placant liberos eos patrię moribuſq; ſuis reſtitue. rum legem.
¶ Cognoſce tamen princeps me nec affinem eis eſſe nec ab eadem genitum natione vt pro illis hęc
ſuggeram.ſed dum oim hoim factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti ad hāc pe
titionem perueni. ¶ Poſtq̄ hęc ariſteus locutus eſt & rex in eum hylari & rideti vultu conſpexit. quā
ta inquit arbitraris milia poſſe dimitti.Tunc andreas reſpondit dum interfuiſſet & dixit paulopluſ q̄
centum milia poſſunt exiſtere.Non paruam inquit a nobis ariſteę donationem poſcis. Soſibio vero
cum preſentibus dicente dignum eſſe ſuę munificentię ſi deo qui regnum ei donauit has gratiarum
vices offeret.Rex ſapienti vſus conſilio ne contra milites qui eos captiuauerant facere videretur &
quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minuividerentur de ſuo eos erario redimere ſtatuit dum
militibus merces annonę preſtaretur & pro ſingulo captiuo apud eū conſtituto dragme centū vigin Maxima regisli
ti darentur.De quibus etiā precepta proponere promiſit per quę munificentiā ſuā& ariſtei petitionē beralitas qui ex
cōfirmaret. ¶ Propterea volūtas dei affuit per quā non tantū illos qui a patre eius vel exercitu illius ,pprio erario ca.
B tranſlati fuiſſent verū etiam illos qui ſub regno eius extitiſſent abſolutioni donarent vel ſi qui poſtea ptiuos iudeos re
ſuperueniſſent pro quorū redēptioue pluſq̄ quadraginta talēta ſunt a rege largita. ¶ Vnde exēplum dimēs liberos p.
ſanctionis ad manifeſtandā poſteris regis munificētiam cuſtodiri decreuerūt quod erat huiuſmodi. miſit recedere.
Quicunq; ſub noſtri patris imperio militantes ſyriā & phœnicem cum eo iudeamq; vaſtauerūt & ca Sāctionis exem
ptiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias vendiderunt hos & qui olim ſub meo regno exi. plum pro libera
ſtunt &ſi quos nunc ſuperduxerūt dimittāt:pro ſingulo corpore accipiētes dragmas centū vigiti.Et tione captiuorū
milites quidē cū annonis ſuis.reliqui vero a regali mēſa redēptionis preciū accipiāt.Arbitror em̄ eos
ſine volūtate patris mei cōtra iuſticiā deprędatos prouinciāq; eorū fuiſſe vaſtatā vnde & multos mi,
lites profeciſſe cognouimus dum ad ęgyptum eos traducerent.Iuſtū ergo conſpiciens miſereor eis&
iubeo conſtitutos in ſeruitute iudeos oēs dominis eorū antedictam accipiētibus ſummā abſolui:nec
quemq̄ in hac re fraudā quandā agere:ſed his potius conſtitutionibus obedire.Diſpoſitiones autem
meas precipio ex quo miſſe ſunt per ttes dies proponi quatenus ad iudices dñi cōueniāt.corpora ſta
tim oſtēdētes..Hoc em̄ credo meo profuturū imperio. Cōtumaces vero liceat cuiq; volēti intimare.
quatenus eorū ſubſtātię regijs poſſeſſionibus ſociētur. ¶ Cū hęc ſanctio regi lecta fuiſſet & viſa eſſent Modus diſtribu
oia iuſte decreuiſſe tm̄ vero deeſſe de abſolutione priorū & horū q poſtea dicti iudei fuiſſent:ipſe de tionis pecunia.
C his ſua liberalitate precepit. ¶ Preterea ſciēs ſubitaneā diſtributionē difficilē exiſtere iuſſit rerū mini rum.
ſtris & regis ſacellarijs pecunias ſe ponere.Quo facto itra ſeptimū diē oia regis p̄cepta ipleta ſunt: &
talēta ſuper quadrigēta ſexagita pro redēptione partita cognoſcūtur dū & pro infantibus dñi cētū vi
giti dragmas exigerēt:ſicut rex ,p his demādaſſet.ſcribēdo ,p ſingulo corpore p̄dictā ſummā exhiberi.
¶ Demetrius bibliotecę prefectus regem ptolomeum pro tranſcribēdis codicibus hebręis ad bi
bliotecę conſummationem mouet vt legiſlationem Iudaicam quę a deo videtur fuiſſe data figuris
hebraicis conſcriptam exponi procuret non prophanis linguis cum ſancta ſit ſedvt principi ſacerdo
tum ſcribat quatenus ſeniores ab vnaquaq; tribu legum peritos ad eius explanationem tranſmittat.
Quod precepit rex fieri & eius epiſtolam in hoc capitulo inueniens.Et eleazari ſacerdotum princi,
pis reſponſionem qui regis receptis muneribus quorum deſcriptionem potes videre ſeniores qui &
ſeptuaginta more ſacrę ſcripturę dicuntur licet fuerint ſeptuaginta duo mittit ad regem.Capitulū.iij.

Vm hęc ſecundū regiam voluntatē munificenter diſpoſita fuiſſent:iuſtū viſum eſt deme. Nichil a regibus
trio de iudaicis codicibus trāſcribādis eius allegare decretū.Nam nihil fruſtra a regibus di fruſtra diſpēſan
ſpēſatur.ſed oia cū multa diligētia gerūtur.Quapropter allegationis vel epiſtolarū exēplū dum.
deſignauimus & ornamētorū trāſmiſſorū multitudinē:& quicquid in vnoquoq; cōſtructū Exemplum alle
eſt.Vnde poteſt optime opificum ars proſpici & vaſorum oim excellentia agnoſci.Allegationis autē gationis deme.
huiuſmodi probatur exēplum.Maximo regi demetrius Precipiente te o princeps de his quę hacte. trij pro iudaicis
nus ad conſummationem bibliotecę deſunt quatenus colligātur.& de his quę corruerūt vt debitā di codicibus tran.
ligentiā impetrarēt omni ſtudio vſus in his ad notitiā veſtrā perduco legiſlationis iudaice volumina ſcribendis.

nobis cum alijs deesse. Nam figuris hebraicis & voce gentili conscripta: inexplanabilia nobis existūt

Nota sanctitatē legis quę p phanis linguis exponi nō debet ideo male fecerūt biblię laica lingua traductores fierunt theopōpus & theothecus quorum alter amēs est factus alius vero cecus.

Contigit etiam minus diligenter eam quā habent transferri. dum regalem prouidētiam minime percopisset. Necessarium tamen est hęc te cautius exposita reponi. Nam sapientissima & integra legislatio sic adeo videtur data existere. Quapropter inquit cautius abdita a poetis seu conscriptoribus historiarum millatenus meminisse eius nec virorum qui scilicet secundum eiusdem lationis prȩcepta vixerunt. quod casta nimis existeret: ac non oporteret eam prophanis linguis exponi. Si videtur ergo rex scribe principi sacerdotum gentis iudeę quatenus trasmittat seniores ab vnaquaq; tribu legū peritos vt cum ab eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus & interpretationis rerum cautam expositionem acceperimus: dignos codices tua voluntate reponamus. ¶ Igitur tali suggestione facta rex prȩcepit vt scriberet de his eleazaro principi sacerdotū gentis iudeę: simul etiam de absolutione seruientium apud eos iudeorum. Prȩpterea mandaret ei quod transmisisset ad faciēdas crateras & libatoria pondo auri talenta quinquagita: lapidum vero prȩciosorum inestimabilem multitudinem: denunciāns etiam custodibus archarum in quibus lapides seruabantur vt electionem illorum darent opificibus: quatenus quos vellent ad speciem operis tollerent: necnon imperauit vt pecunię pro immolationibus & reliquis causis centum talenta darentur sacerdoti. Narrabo igitur facturas & modum constructionis eorum cum declarauero exemplū epistolę principi sacerdotum eleazaro a rege conscriptę. qui principatus honorem pro tali causa suscepit. ¶ Defuncto principe sacerdotum onia filius eius symon successor extitit. qui iustus est appellatus propter pietatem quam in deum & fauorem quem erga regem habuisse videbatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquente nomine oniam frater eius eleazarus de quo sermonem facimus principatum sacerdotij suscepit: ad quē

Symō iustus quare dictus sit.

Epistola ptolomei philadelphi ad eleazarum sacerdotum principem.

ptolomeus huiusmodi litteras destinauit. ¶ Rex ptolomeus eleazaro principi sacerdotum salutem. Multis habitantibus in imperio meo iudeis quos perse (cum potētes fuissent) ad captiuitatem traxere. eorum aliquos pater noster ad militiam maioribus stipendijs deputās hortatus est: alijs autem in ęgyptum cum eo ambulantibus castella & eorum custodiam demandauit. vt sint ęgyptijs in terrorē Cum vero ego principatum suscepissem. omnes clemēter tractaui prȩsentes ciues tuos quorum plus centum milia captiuos & seruientes remisi: possidentibus eos pro redemptione persoluens. Et tatibus autem vigentes numeris militaribus designaui multosq; qui mihi vel aulę potuissent seruare fidem in palatio constitui. arbitratus deo iocundum pro mea prouidentia votum hoc ei maximum deuouere. Porro volens & istis & omnibus per vniuersam terram iudeis prȩstare. leges vestras litteris grȩcis ab hebraicis translatas in nostra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies eligendo viros optimos seniores sex & ab vnaquaq; tribu dirigendo: qui per etatem legum sint periti: valeātq; interpretationem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis maximam nobis gloriam prȩparari. Transmisi vero qui deberent de his vobiscum disputare andream primatem custodum mei corporis & aristeum mihi dilectissimos: per quos etiam primitias votorum ad templum & pro immolationibus & alijs rebus transmisi talenta centum. Tu autem manda nobis quę volueris fieri: quod gratius amplectemur. ¶ Cum regis epistola eleazaro fuisset porrecta: nimiū liberaliter ad eum ita rescripsit. Princeps sacerdotum eleazarus: ptolomeo regi salutem. Valentibus vobis cum arsinoe regina vel filijs bene nobis omnia constant. Cum vero epistolā suscepissemus satis de tua voluntate gauisi sumus Congregantes autem multitudinem legimus eam: quatenus ostenderemus eis quam pietatem erga deum habes. Demonstrauimus etiam pateras quas misisti aureas viginti argenteas triginta: crateras quinq; mensam dedicandam. & quę directa sunt pro immolatione vel renouatione eorum quę templo desunt talenta centum deportata per andreā & aristeum carissimos tibi amicos viros optimos & doctrina prȩcellētes tuaq; virtute dignos. Cognosce vero nos pro tuis vtilitatibus & prȩter naturam aliquid velle pati dum reddamus tuis beneficijs quę multipliciter in nostros ciues largiris. Statim etiā pro te tuaq; vxore vel filijs hostias obtulimus: & multitudo vota persoluit vt vobis eueniant quę desideratis. & tuus principatus in pace custodiatur Ad interpretandum vero legem quam pro tuis commodis accipere postulas elegi viros seniores sex ab vnaquaq; tribu. quos direximus legem ferentes. Erit autē vestrę pietatis vel iustitię vt post legis transcriptionem ad nos eā caute cum portitoribus remittatis Vale ¶ Hęc quidē princeps sacerdotū rescripsit. Mihi vero nō est necessariū visū septuaginta seniorū ab eleazaro missorū noia declarare. licet intimata sub epistola fuissent. Vasorū tamē magnificentiā & cōstructionem quam deo rex direxit nō incongruum exponere putaui quatenus omnibus munificētia regis erga deū dilucidetur. Siquidē ipse largos sumptus in hęc prȩstitit & semper opificibus opera trāsmittebat: nihil cōstrui desidiose cōcedēs. Quos de singulis quales fuerit munificētia narrabo. quāuis historia narrationē eorū minime deposcat. Regis ēn munificentiā vel diligentiā ita legētibus arbitror aperiri. Prius autē de mensa differemus. Igitur habebat rex in proposito suo valde

Querit rex sex seniores de vnaquaq; tribu pro expositiōe legis

Epistola responsiua eleazari ad regem.

Maxima dona ptolomei hebrę orum templo.

Hij sunt septuaginta interpretes q licet sint. lxxij tamen more scripturę quę modicū numerum sup aliquā summam super excrescentem tacet/ dicuntur septuaginta.

D

Hysto. sco. c7

E

F

A maximam menſam conficere. Prȩcepit autem dedicatę in hieroſolymis menſę quantitatem cognoſcere.ſi poſſet maior fieri.Cumq; percepiſſet qualis eſſet illic conſtituta:& quia nihil prohiberet maiorem conſtrui dixit duplam magnitudinē ſe facere.ſed timere ne miniſterio pro magnitudinis quātitate inutilis fieret Nam non eam tantum ad ſpectaculum deuouere.ſed etiam miniſteriis habilem voluit dedicare.Quapropter arbitratus mediocrem priorem menſam auri inopia confectam magnitudine quidem ſuperari priorem noluit:varietate vero vel pulchritudine materiali clariorem confi cere iudicauit.Sagax ergo ad diſcernendam variam rerum naturam erat:& inuenire nouas ammirādaſq; naturas.Quę ſine deſcriptione fuiſſent horum ipſe prudenter inueniebat effectum & oſtendēs artificibus ita perfici enunciabat quę vero deſcripta fuiſſent eorum cautam ſimilitudinem euidenter opifices imitarentur. ¶ Promiſſa ergo complentes menſam deſcribere feſtinemus.Huius duorū ſemis cubitorum longitudinem latitudinem vnius altitudinem vnius & ſemis conſtruxerunt totam.de auro formantes eam.Coronam quidem in palmum conferūt frontiſpicia vero verſatilia ſculpturam habentia ornatam ſpecie reſtis ex tribus partibus mare ſimilantis.Triangulis enim exiſtentibus frontiſpiciȷs.vnuſquiſq; angulus eandem diſpoſitionem formę habebat.Quę dum verterentur:vnam& non diuerſam ſpeciem demonſtrabant. Coronę porro pars quę ſub menſa erat incluſa: pulchre conſtructa fulgebat.Pars autem quę de foris apparebat artificiȷ decore plus ſculpta ſplēdebat:quia viſui vel ſpectaculo patebat.Vnde proceritate partium lambarum acutam fieri contigerat:ne nullus angulus trium vt prędiximus exiſtentium in tranſductione minor videretur.Diſpoſitivero erant in modū funium torno factorum prȩcioſiſſimi lapides: aureis ſperulis per foramina concluſi. Partes autē quę per latera coronę cernebantur:in ſpeciem ouorum optimo lapide factorum figuratę nitebāt ſculptu

B rę virgulas,imitare quę ſpiſſe circa menſam voluebantur Ouorum autem diſpoſitioni circunduxerunt opifices tornatam omnium fructuum naturam:vuas pendentes:ariſtas ſurgentes malagranata concluſa Lapides autem ſecundum genus prędictorum fructuum ad propriū vniuſcuiuſq; colorem formam:circa totam menſam ex auro ligauerunt.Sub corona quoq; ouorum ordo ſeu virgarum cōſtiterat vt ex ambabus partibus eandem operis varietatem cauſamq; ſpecies menſę conſtructa proferret ne frontiſpiciorum vel coronę poſito in ālтera parte menſę conuerſa fieret diuerſa ſed eadem vſq; ad pedes facieſq; operis extenderetur.Nam ductile aurum quatuor digitis latum ſecundum totam menſę latitudinem ſuper quod pedes eius imponerent fecerunt deinde ſperulis & clauſuris eos cum corona menſę conſtruxerunt vt eundem artificiȷ & magnificentię viſum prębereṅt in quamcū q; partem menſa conuerteretur.Super menſam autem meandrum fluuiuṁ ſculpſerunt: lapides prȩcioſiſſimos in medio eius tanq̄ ſtellas vario colore ponentes.Nam carbunculum vel ſmaragdum iocundo aſpectu fulgentes miſerunt:alioṙumq; genera lapidum qui vel induſtria vel emulatiōe digni per excellentiam naturę cunctis exiſtunt.Poſt meandrum autem completum in ſpeciem funus quidam circunferebatur. in medio figuram ſublongam & rotundam habens.Super quod criſtallinus lapis eratvel electrus impoſiti pari penę formarum aſpectu.qui delectationem miram intuentibus prę ſtabant.Capita vero pedum eius ſimilia aliȷs fabricauerunt curuationem brachiorum habentia ſub

C menſa reflexam:intus vero rectum inſtar lilij germen videbatur quos lapis carbunculus in palmū factus figuram crepidinis oſtendens & latitudinem octo digitorum habens ſubſtentabat.Nam ſuper eum omne pedum pondus innitebatur. Sculpſerunt etiam tenuiſſimo vel laborioſiſſimo torno vnūquemq; pedum in quibus hedere vel vitis palmites cum vuis exiſtentibus eminebant vt nihil a veris diſcepare putarentur.Siquidem ad aure flatum per tenuitatem & extenſionem ſummitatis ſuę cōmotę:ymaginationem naturalium arte prębebant.Verumetiam figuram totius menſę tribus tabulis conſtruxere compagine partium in inuicem ita colligata vt inuiſibilis exiſteret nec intelligeretur eorum inſertio.Craſſitudo vero menſę non minus dimidio cubito dinoſcitur fuiſſe . Talis ergo votiua menſa multa regis munificentiavel prȩcioſitate materię ac varietate pulchritudinis & induſtria artificum ſtudioſe perfecta eſt. Et licet magnitudine prioris deo deuotę menſę non diſtaret.artificio tamen & nouitate vel claritate facture valde melius & ſplendidius elimata fulgebat. ¶ Crateres etiam duos aureos ſculpturam viperam ab inferiori parte vſq; ad cingulum habentes lapidibus variȷs in ſquama concluſis.de hinc ſuper eos fecerunt meandrum altum cubito compoſitione lapidum diuerſorum ſpecie magna fulgentem in quo virgarum ordo inſtabat de quibus complexionibus ſimilis vſq; ad labrum protrahebatur.Per medium quoq; quatuor cubitorum ſculpta pulchris lapidibus inſerta decorem cratherum oſtendebant.Quorum labra liliorum foliȷs & vuarum floribus in orbem productis corona complectabatur.Et aureos quidē crateres duos capientes vtroſq; amphorā huiuſmodi conſtruxerunt.Argenti vero clariorem ſpeculis ſplēdorem emittebant vt certius in his facies aſpicientium viderentur. ¶ Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide prȩcioſo:& circun-

Deſcriptio mēſę

Deſcriptio menſę aureę.

Craterum deſcriptio.

Patherarum deſcriptio & numerus.

date foliis edere vel brateis quasi vitis celatura artificiose obumbrabantur. Hęc autem ideo fiebant quod per scientiã opifices arte mira reliquos ãnte irent: & multomelius studio vel munificentia regis formabantur. Non enim tantum incessanter & large artificibus impendia prestabat quantum etiam publicorum negotiorum relictis regiminibus ipse operãtibus semper instabat: & frequenter artifices visitabat. Quapropter opera artificum diligentia regis & industria feruẽte: propensius imminebant. D

¶ Eleazarus (receptis Iocalibus regis) portitores eorũ honorans dona regi deportãda remisit. rex autem (cum seniores venissent cum voluminibus in quibus litteris aureis conscriptę leges continebãtur) ammiratus maximo delectatus gaudio prorupit in lachrimas quos honorifice recipiẽs (diem aduentus eorum per totum vitę tempus celebrem habuit) epulari secum fecit & hospitia in arce deputauit vnumquemq; eorum naturales percunctatus quęstiones caute illis ad singula respondentibus gauisus est & per duodecim dies illis instruxit cõuiuiũ iussitq; singulis tria dari talenta & ipsis ad deputata diuersoria adductis opus interpretationis septuaginta diebus perfecerũt. quod nemo neq; historiographus neq; poeta ausus est cõscribere demetrio regi iudicante. qualiter Theopomphus volens de his aliquid cõscribere fit plus triginta diebus mente turbatus. Et theothecus tragedicus poeta cecus factus remisit itaq; eos rex cũ muneribus muneraq; per eos sacerdotũ principi. Capitulũ. iiij

Eleazarus receptis iocalibus a rege dõa regi deportanda dedit portitoribus.

¶ Vmq; ad hierosolymam transmissa vota ptolomei fuissent & princeps sacerdotum eleazarus ea dicasset: portitores eorum honorãs donaq; regi deportanda prestans ad eum remisit. ¶ Ergo postq̃ alexandriam peruentum est & ptolomeus presentiam eorum cũ septuaginta senioribus audiuit statim ãndream & aristeum legatos vocari precepit. Qui venientes epistolas quas a principe sacerdotum deportauerant obtulerũt: & ea quę verbis eos disserere iussérat dixerunt. Studens autem colloqui senioribus ab hierosolymis propter interpretationẽ legum directis diuersos quidem qui pro suis causis aduenerant denũciauit dimitti: mirabilem hãc & preter cõsuetudinem faciens dimissionẽ: vt qui propter huiusmodi causam adducebãtur. post quintum diem eum audirent. Legati vero post mensam a rege tũc dimissi illos ab eleazaro destinatos expectabat.

Litteris aureis scriptas leges apportauerunt seniores regi ptolomeo.

¶ Dumq; seniores cũ donis quę regi deportanda princeps sacerdotũ eis dederat aduenissent: cum voluminibus transierunt. in quibus litteris aureis conscriptę leges cõtinebantur. Et rex eos de codicibus percunctatur. Cũ vero reuelarent & ostenderent tenuitatem mẽbranę vel incõprehensibilem eorũ compaginẽ: rex miratus est q̃ ita fuissent cõpacta. E

Receptio honorifica seniorum a ptolomeo.

¶ Dũq; hoc diu fecisset gratias inquit ago vobis quidem q̃ venistis; maiores vero illi qui vos destinauit: sed ante oẽs deo cuius he leges venerande probãtur. ¶ Cumq; clamassent seniores vel hi qui presentes erant orãtes regi prospera diuinitus euenire: nimiũ delectatus prorupit ad lachrimas. Nã sepius natura hoc summo gaudio patitur quod etiã dolentibus solet accidere. Tũc iussit codices primatibus officij designari. Viros autem osculatus equum duxit esse primũ ad eos facere sermonẽ pro quibus essent vocati: immo & diem quo adducti fuissent ad eum clarum singulis annis per totum vitę suę tẽpus se celebrare promisit. Nam euenit eũdem esse presentie illorum & victorię diem quo & antigonũ nauali prelio vicerat. Epulari etiam secum eos precepit: hospitiaq; in arce denunciauit eis oia deputari.

Dies aduẽtus seniorum solemnis apud ptolomeum. &c.

¶ Nichanor autem super susceptionem peregrinorum constitutus dorotheum vocãs qui de his curam habebat. iussit singulis necessaria parare. Nam ita dispositum a rege fuerat vt alimenta quibus singulę ciuitates vtuntur exhiberentur indulgenda consuetudini peregrinorum ad eos venientiũ & oia eis pararentur quatenus cibis solitis magis delectarentur: ne forsan corrupti extraneis grauarentur. Quod & circa istos effectum est. Dorotheo vero quem pro sinceritate vitę super hęc rex constituerat per quem & prępararat oia quę ad huiusmodi conuiuia conuenirent hęc implente in duas partes eos discumbere precepit: partẽ quidem mediam eorum ad dexteram suam reliquos autem post eius accubitũ: nihil prętermittẽs quod ad eorum honorificentiam pertineret. Postq̃ autem ita discubuerunt fuissit dorotheo solita ministrare: quibus oẽs iudei ad eum venientes vtebantur. Tunc itaq; sacros precones & immolatores & alios qui vota offerrent recusauit: & vnũ de senioribus noie heliseum sacerdotem existentem rex petuit facere orationem Qui in medio stans regi bona & subiectis eius optauit. Et post plausus cum gaudio & clamore oĩm surrexit: & residentes ad epulationes & delitias paratas se cõtulerunt. F

Nichanor ordinatus cum dorotheo ad susceptionẽ peregrinorum.

Helyseus sacerdos fecit orationem.

Interrogat rex istos seniores q optime responderunt.

¶ Pręterea autem rex quantum satis ei visum est cœpit philosophari & vnumquemq; eorum naturales percunctari sermones: & ad contemplationẽ quęstionis accendere. Caute illis ad omnia respondẽtibus que eis obiecta essent & explanantibus: gauisus per duodecim dies hoc conuiuium instruxit. ¶ Et qui vult singula cognoscere quę in conuiuio parata sunt: legat volumina aristei quę propter hęc conscripserat & agnoscet. Mirante vero eos non tantum rege sed etiam Menedino philosopho dicẽte omnia per prouidentiam dispensari ideoq; virtutem & pulchritudinem videre: sermonem destitit. rex quidem de his facere dicebat autem maxima sibi bona per presentiam eorum fieri. Nam pro fuisse ei quod

Liber aristei de conuiuio regis.

Il sermone

A didicisset ab illis. quemadmodum deberet regnare. ¶ Iussitq; dari singulis talenta tria & deputauit illis qui eos perducere ad diuersoria deberent. Postq̃ vero tres excesserunt dies congregans eos demetrius: transiit ad studium maris. Et vnum transiens pontem abiit ad partes aquiloni coniunctas. ¶ Consiliumq; fecit in domo prope littus stante & apta secretis. & ad cogitationem negotiorum. Vbi eos perducens petebat omnia quę opus habebãt ad legis interpretationem ipsis presentibus: vt incessanter opus implerent. Cumq; illi munificenter & laborioſe cautam interpretationem facerent. vsq; ad horam nonam in hoc sedentes: ad curam corporis vertebantur. ita eos inuitante doro, theo vel opulenter conuersationis salubria prębente multaq; etiam ex his quę regi parabãtur. Mane autem ad aulam venientes ptolomeum salutabant & rursus ad eundem locum redibãt & manus in mari lauantes & seipsos purificantes ita legis interpretationi vacabant. ¶ Itaq; transcripta lege & opere interpretationis ad effectum per septuaginta dies transacto: cõgregans demetrius iudeos omnes ad locum in quo translate leges fuerant presentibus etiam interpretibus legit eas. Cũq; multitudo amplexa legem vel seniores eius interpretes demetrium eo quod magnarum rerum inuentor esse videretur laudassent: rogauit etiam vt presidibus suis darentur legenda. Et petierunt omnes sacerdotes interpretes seniores & prepositi gentis vt bene interpretata permaneret immobilis. Cumq; omnes laudassent sententiam iusserunt si quid aut superfluum aut minus aliquid scriptum videret in lege hoc respicerent & manifestum facientes emendarent hoc castigantes vt quod semel iudicatum fuerat se bene habere sempiterna memoria remaneret. ¶ Gauisus ergo rex & videns voluntatem suam ad vtilem rem esse perfectam & delectatus relictis legibus & sensum & sapiẽtiam & legislatores obstupescens ad demetrium sermones facere cœpit q̃ ita mira existente legislatione. nemo neq; hihoriographus nec poeta meminisset eius. Cui respondit demetrius neminẽ fuisse ausum
B harum legũ tangere conscriptionem q̃ diuina & venerabilis esset & quia lesi sunt quidã a deo hoc presumentes. Significabat vero qualiter theopompus volens in historia de his aliquid conscribere fit mente turbatus plus triginta diebus: & cum humilitate a deo veniam supplicabat: dum inde sibi dementiam factã supplicatus esset. Necnon & in somnis vidit quod ei hoc ideo accidisset quia diuina scrutatus esset. & proferre ea homines impuros vellet. Cumq; conscribere quieuisset: recepit sensum.
Hysto. leo. c7 ¶ Referebat autẽ & de theotecto alias theotheco tragediarum poeta dicens quia dũ nisus fuisset in aliquo dragmatheorum meminisse quę in diuino volumine continẽtur: oculis obscuratis causam ecitatis suę recognouit: & ita liberatus est a passione deo veniam indulgente. ¶ Hęc ergo rex pure suscipiens petiuit interpretes frequenter ad sede iudea proficisci. Hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dixit. Nunc vero iustum esse dimitti eos dicebat. Spõte autem ad eum venientes omnia quę equum essent sapientiam eorum impetrare. & pro sua maiestate dignum largiri promisit. ¶ Et tunc quidem trãsmisit eos donans vnicuiq; rex optimas stolas: & auri talenta duo & calicem vnius talenti totumq; cõuiuatorium. ¶ Pricipi autem sacerdotum eleazaro destinauit per eos lectos cũ argenteis pedibus decem. & conuenientem eis supellectilem & calicem talentorum triginta: insuper stolas decem & purpuram coronamq; decoram. & lineas de byſſo centum. Prętera &
C pateras & trullam & libatoria: & crateres aureos duos deuouendos. Petiuit autem eum & per epistolas vt si quis ex his viris voluisset reuerti ad se eum permitteret dum nimium delectaretur cum eruditis semper habere sermonem. & diuitias suas talibus libenter impartiri. ¶ Huiusmodi quidẽ causam ad honorem & gloriam iudeorum a ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit.

¶ Iudei ab Asię regibus honorem impetrauerunt cum ipsis castrametati quibus seleucus parẽ sicut macedonibus fecit honorem. Sed & erga eos maxima fuit Romanorũ magnificẽtia/ & Agrippe beneficentia. Anthiochus autẽ victo Scopa duce protholomei eos volẽs remunerare scripsit ad eos & ad ptolomeũ pro eorũ gratitudine eis multa promittẽs. Et ędictũ pro ingrediẽdo in templũ prohibens alienigenas ab ingressu per vniuersum trãsmisit imperiũ. Scripsit quoq; Anthiochus Zeubidi promittẽdis iudeis a babilonia in phrigiã/ Amicitięq; ptolomei cũ Anthiocho fœdere inito Anthiochus Cleopatrã ptolomei filiã accepit vxorẽ. Tunc quoq; iudei a samaritis multa sunt passi. Capitu. v.

IMpetrauerunt autem & a regibus asyę honorem quoniam cum eis castrametati sunt. Nam seleuchus nomine nichanor in ciuitatibus quas per asyam edificauerat & in inferiore syria & in ipsa metropoli anthiochia republica sua dignos eos effecit: & equum eis honorem cũ habitatoribus macedonibus & grecis deputauit. Hactenus in eadem conuersatione eos aliquando mansisse signum est q̃ iudei nolentes alienigenarum vti oleo accipiunt diffinitam quandam a principibus olimpiaci certaminis pro precio olei pecuniam: populoq; anthiocheo in presenti bello volẽti soluere consuetudinem. Mucianus prefectus tunc syrię constituta seruauit. Et post hęc imperatoribus vespasiano & tyto orbis terrarum supplicauerunt Alexandrini & Anthiocheni vt eis ius reipu

Donauit cuilibet seniorũ tria talenta.

Locus vbi seniores cõgregati p interpretãda lege & modus quo se habuerunt interpretando.

Opus interpretationis per septuagita dies perfectum.

Rex ad demetrium.

Theopompus volẽs aliquid de sacra historia cũ suis scribere mẽte captus plus triginta diebus.

Remisit rex septuaginta interpretes cum muneribus & p eos misit mũera principi sacerdotum

Iudei ab Asię regibus honorem impetrauerũt cũ ipsis castrametati & Seleuchus/ qui nichanor dictus/ eis parẽ honorem sicut macedonibus fecit. & cetera.

Magnificētia romanorū erga iudeos.

blicę de reliquo cum iudeis non deberet esse commune nec impetrauerunt. Vnde potest romanorū considerari modestia & potius magnificentia vespasiani & tyti. qui multa pericula bellando contra iudeos sustinuissent: acerbe ferentes quod se tradere voluissent sed vsq; ad finem pugnantes permansissent. nihil pœnitus eis de hoc quod dudum prestitutū fuerat abstulerūt. sed simul & priorem iram & petitionem magni populi alexandrini & anthiocheni viuaciter expulerūt dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam istorum neq; pro inimicitijs deuictorum concederent quatenus solueretur aliquid pristine iudeorum vtilitatis dicentes eos in pugna dedisse pœnas qui arma cœperunt: insontes: non esse iustum sua possessione priuari. ¶ Simile vero & marcum agrippam erga iudeos sensisse cognouimus. Nam motis contra eum congressionibus & petentibus agrippam vt conuersationem quā eis anthiochus seleuci nepos (qui apud grecos deus nuncupatur) dederat soli possiderent: & dicētibus (vt si cognati essent eorum iudei) colerent proprios eorum deos. Habito iudicio iudei vicerūt vt suis vtantur moribus. defendente eos nicholao damasceno. Nam agrippa interlocutus est. nihil innouare eis licere. Si quis autem vult certius hęc nosse legat nicholai centesimam & vicesimam tertiam & quartam historiam. Et agrippe quidem iudicium: non est forsitan admirandum. Non enim pugnabat tunc gens nostra aduersus romanos. ¶ Vespasiani & tyti magnificentiam quilibet decentius obstupescit: qui post tot bella & tanta certamina quę contra nos habuerūt tam pię dispositi sunt. ¶ Repetam autem orationem vnde ad hęc videor esse digressus. Iudeos igitur sub imperio magni āthiochi regentis asyam constitutos / contigit multa tolerasse dum terra diuersis calamitatibus subiaceret: cum illis qui humilem syriam habitare videbantur. Nam cum anthiochus pugnasset contra expatorem ptolomeum & eius filium cognomine epiphanen laborare cōtigit eos (eo conuincente & victo) eadem pati vt pares existerent nam turbatę & tempestatibus fluctuanti: dum inter fœlicitatem & calamitatem anthiochi fuissent communiter constituti. Cumq; vicisset ptolomeum anthiochus. iudeā recepit. Defuncto vero ptolomeo filio eupatoris. filius eius magnam virtutē militum misit. & ducem scopam nomine contra humilem syriam / multasq; eorum ciuitates cœpit: ex quo nostra gens eupugnata adiecta ei est: & non post multū anthiochus scopam vicit confligens cōtra eum iuxta fontem iordanis: & multos ab exercitu eius prostrauit. Postea vero anthiocho capiente syrię ciuitates quas scopa tenuerat & samariā spōte gens iudeorū ad eū transīēs & in ciuitatē oēm exercitū suscepit & elephantis abundāter alimenta prębuerūt: & obsidenti eos qui ab scopa in arce hierosolymorū relicti sūt custodes prono anno auxilium prestiterunt. ¶ Igitur anthiochus iustum arbitratus iudeorū erga se studium liberaliter remunerandū: scripsit magistratibus & amicis testimoniū exhibēs quod ab eis bene tractatus est sed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit manifeste illis innotuit. Referam vero epistolas quas magistratibus de ipsis scripserat: proponens testimoniū quod nobis pręberet polibius magalopolitanus in vndecima historia sua ita dicens. Ptolomei dux scopa ad superiora vadens loca: superauit hyemis tempore gentem iudeorum. Dicit namq; & in eodem volumine qualiter scopam anthiochus deuincens: bythiniam & samariā & [illegible] bella gadara[illegible] cepisset. Paulopost vero ei se tradiderunt iudei. qui circa templum habitabāt. Facte autem apparitionis in tēplo / ad aliud tempus narrationem differamus. Polibius quidem hęc in historia conscripsit. ¶ Nos autem reducamus orationem priorem ad priorem narrationem: intimantes epistolas regis anthiochi. Rex anthiochus ptolomeo salutem. Iudei mox vt prouinciam eorum ingressi sumus liberalitatem circa nos suā ostenderunt & venientes ad ciuitatem clare nos susceperunt cum senioribus & principibus occurrentes: & abunde ministrauerunt militibus & elephantis victualia & nobiscum ad arcem pugnauerant cōtra custodes ęgyptiorum. Ergo dignum & nos iudicamus eos remūerari: & reficere ciuitatem destructā & rursus in eam habitatores cōgregare dispersos Et primum constituimus propter pietatem eis prę stari ad immolationes victimarum & olei & vini & libaminis pręcium argenteorū viginti milia & ad similam secūdum prouincialem legem tritici modios mille quadringētos septuaginta quinq; & salis modios trecentos septuaginta quinq; Pręberi autem hęc inquit eis volo secundum mea mandata & opus templi construi & porticus & si quid oportet aliud refici. Materia autem lignorum deponatur ex ipsa iudea & ab alijs gentibus & a libano nullo pro eis exigēte vectigal. Similiter & in alijs in quibus oportet volumus clarissimam fieri templi ędificationem. Conuersetur omne genus eorum secundum proprias leges. Relaxentur & sacerdotes & scribę & templi cātatores sacri tributis quę pro suo capite dabant: & a regio vectigali vel ab alijs cunctis oneribus vt pro opere eorum cunctas habitationibus hominum apta reddantur. His quoq; qui vel nunc habitant vel habitaturi conueniant donamus tributa vsq; ad mensam hyperberitheum: & per tres annos liberamus a tertia parte fiscalium quatenus eis lesio releuetur. Et quicunq; ab ipsa ciuitate a iugo seruitutis abstracti sunt ex ipsis gentilos libertati donamus. & substantias / eis reddi prędcipimus. ¶ Epistola quidem hæc continebat.

Bñficētia agrippe erga iudeos.

Nicolaus damascenus historiographus.

¶ Iudei sub Anthiocho multa passi sunt.

Scopa dux contra humilem Syriā victus ab Anthiocho.

Anthiochus volēs remunerare. Iudeos scripsit ad eos.

Epistola anthiochi ad ptolomeum de gratitudine Iudeorū quibus multa promittit bona.

Sacerdotes immunes ab exactionibus & tributis. &c.

Ornato autem templo edictum per omne ſuum imperium in quo continebatur neminem alienige-
A narũ intra muros templi ingrediendi habere licentiam nec iudeos niſi quibus moris eſt purificatos. ſecundum patriam legem neq; inferri in ciuitatem equinas carnes neq; mularum neq; ferarum man ſuetarum vulpium aut leporum aut pardorum & generaliter omnium animalium que iudeis inter dicta ſunt: vt nec pelles eorum liceret afferri. neq; horum intra ciuitatem paſcere. ſed ſolitis parentũ. victimis ex quibus & deo oportet ſacrificare vti permiſſum eſt. Qui autem aliquid horum trãſgreſ ſus fuiſſet: iuſſit vt multatus preſtaret ſacerdotibus pecunię dragmas tria milia. ¶ Scripſit etiam te ſtimonium noſtrę pietatis. & fidei prębẽs cum rebelles frigas & lidos adiſſet eo tẽpore quo ad ſupe riores perſarum ierat prouincias iubens zeuſidi ſuo cariſſimo vt mitteret quoſdam noſtrorum a ba bilonia ad phrygiam ita per epiſtolam ſuam mãdans. Rex anthiochus zeubidi alias zeuſidi patri ſa lutem. Si ſani eſtis bene: ſanus autem & ego ſum. Audiens phrigas & lidos rebellare: magna cogita tione permotus cõſilium animo prępcepit quod oporteret fieri. Placuit autem ad caſtella vel neceſſa ria loca meſopotamię & babilonię iudeorum domos alias domus duo milia cũ apparatu ſuo dedu cere. Credo enim fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatẽ quam circa deum habẽt. Nam teſtificantur parentes noſtri fidem eos & pronum animum habere: in his quę petiti fuerint. volo igi tur (licet difficile eſſe credam migrari) vt permittas eos legibus proprijs vti. Et cum eos ad prędicta loca migraueris ad edificandas ſibi domos locum vnicuiq; diſtribui terramq; colendam dari. & vi tium plantationes & tributa fructuum terre cõcedere per annos decem. Accipiant vero vſq; quo fru ctus colligant triticum ad cibum ſeruorum quod eis ſufficiat. vt noſtram impetrantes clemẽtiam p niores ſeipſos erga nos prębeant. Pręterea prouidentiam eorum gentis faciens ſecundum poſſibili tatem quatenus a nullo moleſtiam patiantur. De amicitia quidem magni anthiochi & iudeorũ: hęc a nobis pro teſtimonio dicta ſunt. ¶ Poſtea vero vt amicitiam & fœdus ptolomeus cum anthiocho compoſuit dedit ei filiam ſuam cleopatram ad nuptum: concedens ei humilem ſyriam & ſamariam & iudeam & phenicem dotis nomine. Diuiſis autẽ in vtrumq; regem tributis: vnuſquiſq; ſublimiſſi
B mus patrię ſuę colligens vectigalium ſummã ſtatuam regibus offerebat. ¶ Eodem tempore ſamari tę feliciter agentes multa contra iudeos mala fecerunt: terramq; eorum depopulantes multos inde captiuos trahebant. Quę facta ſunt ſub principe ſacerdotum onia. Nam defuncto eleazaro princi patum ſacerdotij patruus eius manaſſes ſuſcepit. Cui poſt vitę finem onias eo in honore ſucceſſit fi lius exiſtens ſimonis cognomine iuſti qui ſimon frater eleazari ſicut prędiximus erat.

¶ Onias mente paruulus & pecunijs auarus tributa ſoluere recuſans ptolomeum cõmouit ad iram qui legatum in hieruſalẽ mittens ipſum minabat. Ioſephus vero thobię filius quem auũculum auaricię accuſans ptolomei legatũ hoſpitio recepit & ei munifica donauit munera qui rediens onię in deuotionẽ & ioſephi vtilitatem regi nũciauit. ioſephus quoq; poſt legatum veniẽs a ptolomeo ſa lutatus ſuper currũ prępcipiente rege aſcendens oniam excuſans ſenectutis rõne veniã pro eo petijt & regis cõuiua factus emulos habuit vectigalia tamẽ a rege ſiue ſponſore recepit. Capitulum. vj.

C S autẽ onias paruulus mente & pecunijs auarus exiſtens p populo regibus vectigal quod patres eius ex ppriis dabant id eſt viginti talẽta pecuniarũ nõ reddens. ad irã regem ptolomeũ cõmouit. Qui & legatũ tranſmittens ad hieroſolimã culpabat oia non reddentẽ tributa: & interminabat vt ſi non acciperet tributa terram eoꝝ ad iu dei: turbabant. Hunc autem oniam nichil horum flectebat propter auariciam ſuam.

¶ Ioſephus autẽ quidam iuuenis etate ſed propter caſtitatẽ & prudentiam ſuam iuſticię gloriã ha bens apud hieroſolimitas patre thobia & ex ſorore onię principis ſacerdotũ progenitus / mandante matre / legati pręſentiam dum ille eſſet ad ficulam vicũ vbi natus erat veniens in ciuitatẽ increpabat ſacerdotem non puidentem innocentię ciuium ſed ad pericula volentem mittere gentem propter pecuniarũ priuationem dum per ipſum populum dignitatem accepiſſet & principatum ſacerdota lis honoris impetraſſet. Si autem cupiditate haberet pecunias ita vt propter ipſas & periculum fieri patrię & ciues ſuos afflictos videre pateretur: ſuadebat ei ad regem ire & petere vt aut omnis aut pars ei pecunię cõcederetur. Tunc onias nec velle principatũ ſe gentis habere reſpondit immo & ſacer dotalẽ honorem ſi eſſet poſſibile paratum eſſe ſe deponere ne tantum ad regem accederet. Et dum nichil ad ſe de his pertinere dixiſſet: ioſephus interrogauit eum ſi ſibi cõcederet legationem ad pto lomeũ gerere pro gente. Cumq; conceſſit onias aſcendit ad templũ ioſephus: & conuocata multitu dine ad cõtionem. nichil turbari eos vel timere ſuadebat propter auũculi onię circa eos negligentiã ſed rogabat vt deponerent cordis meſtitiam qua pro regis mandatis affligebãtur. Nam legatione ſe functurum ad regem promiſit vt flecteret eũ nichil mali iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem

Edictũ de modo igrediẽdi tẽplum & phibitio alienigenis.

Pena tranſgreſſorum.

phrygas

Epiſtola ãthiochi zeubidi pro iudeis mittẽdis a babilonia ad phrigyam.

Amicitię fœdere ptolomei cũ antiocho inito ãthiochus accepit vxorẽ cleopatrã filiã ptolomei.

Auarus onias ſacerdos tributa ſoluere recuſãs ptolomeũ adirã cõmouit qui legatũ hieruſalẽ mittit.

Ioſephi thobię filij virtutes qui oniã auũculum de auaricia increpat.

Iosephus legatū ptolomei in hospitio suscepit & donauit ei munera munificentia.

hęc audiens: gratias iosepho egit. ¶ Ipse autē a templo descendens in hospitium suscepit ptolomei legatum donauitq; munificentia munera & per multos dies munificētissime eum pauit & ad regem remisit: promittens ei vt & ipse sequeretur. Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitante eum & cōcitante ad egyptum peruenire & promittente omnia quę a ptolomeo petierit per se eum imperaturū. quia modestiam morum eius nimis amabat. ¶ Cumq; legatus ad ęgiptum peruenisset: regi nunciauit indeuotionē onię & vtilitatem iosephi: quem venturum ad eum dicebat & satis facturum pro excessu onię qui etiam patronum suū regem esse cōsideret. Qui tanta laudum magnitudine pro adolescente vtebatur: vt & regem & vxorem eius cleopatram prius faceret familiarē habere iosephum q̄ eum videre presentem. Iosephus autem mādans amicis ad samariam & mutuam ab eis accipiens pecuniā & parans conuenientia profectioni: vestes & pocula & subiugalia quę omnia ad viginti milia dragmas essent: ad alexandriam vsq; peruenit. ¶ Contigit autem per illud tempus omnes primates & magistratus ascendere ciuitatem syrię & phenicę: vt vectigalium susciperēt actionem. Nam singulis annis potētibus per ciuitates: rex eam committere consueuerat. Videntes ergo iosephum per viam deridebant eius paupertatem & inopiam. Cumq; ad alexandriā peruenisset: in memphis ptolomeum esse cognouit: cui occurrere festinauit. Sedente autem super currum rege cum vxore & amico athenione qui in legatione ad hierosolimā fuerat destinatus & a iosepho hospitio clemēter susceptus: videns athenio mox regi innotuit dicēs hunc esse de quo ab hierosolimis nunciauit. Q̄ bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus vero primus eum salutauit: & ascendere super currum fecit. Postq̄ vero sedit: cepit rex oniam accusare. Tunc iosephus ait. veniam queso pręsta ei propter senectutem. Non enim vos latet q̄ senes & infantes eandem mentem eōtingat habere: a nobis autem reddetur tibi ratio: vt ei penitus irasci non debeas. Gauisus autem rex de prudentia & benignitate iuuenis. plus eum quippe iam expertum diligere cepit iussitq; in aulam regiam suscipi: & quotidie suę mensę esse cōuiuam. Cumq; venisset alexandriam rex: videntes syrię priores cōsedentē iosephum egre ferebant. Instante vero die quo suscipi habebant vectigalium soleniter actiones diuersarū ciuitatum nobiles data pecunia suę patrię exigenda fiscalia cōducebant: quę vsq; ad octo milia talenta humilis syrię & phenicis iudeę & samarię vectigalia colligebantur. Audiens ergo iosephus culpabat eos qui conducebant: tanq̄ paruo munere exigenda regi vectigalia promisissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est. & fisci iuribus peccātium substantias applicare. Nam & hoc vectigalibus tradebatur. Rex itaq; libenter audiuit: q̄ ad eius erarij expectaret augmentum. Et petente iosepho confirmari sibi vectigalium conductionem interrogauit si secūdum promissionē suam vades idoneos habere potuisset. Ille vero facile respōdit. Dabo inquit homines bonos optimos de quibus confidas. Cumq; diceret rex qui sunt vades quos te dare promittis: iosephus (te inquit) o rex & tuam vxorem pro vtraq; parte sponsores prębeo tibi. Cuius verba libenter suscipiens ptolomeus. sine fideiussoribus vectigalia eum habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos qui de ciuitatibus syrię ad egiptum venerant simili non fuerant benignitate tractati. vnde cum magna confusione ad suas vnusquisq; prouincias recessere.

Iosephus a ptolomeo salutatus sup currū pręcipiēte rege ascēdit & oniā regi excusauit veniā p senectutis ratiōe p eo petēs.

Rex iosepho vectigalia sine spōsore dedit.

¶ Iosephus a ptolomeo rege auxilium recipiens redit in siriam qui ascalonitas rebelles inueniens (prioribus eorum viginti trucidatis) subiugauit similiter & citopolitanos sic ipse vectigalia viginti duobus annis fœliciter colligens ditatus est: septem habens ex vna vxore filios & ex fratris filia quam (permittente fratre duxit vxorem habuit vnum nomine hircanum fortem & virtuosum.

Capitulum septimum.

Auxiliū a rege iosephus recipiens redit in syriam.

Iosephus vero accipiens a rege duo milia peditum petiuerat' enī aliquod auxilium vt viros haberet contra cōtumaces ac rebelles exigeret: tunc mutuans p̄pter expensas suas ab amicis regis quingenta talenta de alexandria in syriam est profectus. Qui postq̄ venit in ascalonem vectigalia exigens. ascalonitas (quoniam nichil dare volebant sed etiam cōtumelijs eum grauibus afficiebant) capiens priores ipsorum viginti trucidauit: & substantias eorū vsq; ad mille collecta talenta regis vtilitatibus applicauit: intimās ei quę cōtigerunt. Miratus autem ptolomeus prudentiam eius & laudans quę facta fuerant permisit ei agere quę vellet. Hęc audiētes syri obstupuerunt ascalonitarum contumacię exempla metuentes ciuitatibus suis: & ideo foribus ciuitatum reseratis deuotis animis aduentum iosephi sustinebant. ¶ Nitentibus vero citopolitanis contumelijs eum afficere & vectigalia denegare quę prius sine dilatione reddebant: horū quoq; priores interficit substantiasq; eorum fisci viribus applicauit. Colligens vero pecunias multas & maximum faciens lucrum ab exactione vectigalium abutebatur collecta pecunia vt ei potentia pmaneret occasionē & causam sibi fœlicitatis seruare putās ex his quę congregauerat: & multa regi & regine cleopatre vel amicis eorum dona dirigebat patrocinia sibi eorum fauoremq; concilians. ¶ Potius ve-

Contra citopolitanos iosephus victoriā habuit.

ro hac fœlicitate per annos viginti & duos & pater factus ab vna quidem vxore ſeptem filiorum ha
A buit etiam ex filia fratris ſui ſolim vnum nomine hyrcanum quem accepit ex tali cauſa. Cum fratre quondam alexandriam pergens(ducente etiam ſecum filiam nuptiis iam maturam vt eam cõiunge ret alicui ſut limi iudeo)dum enim apud regem cenarent & intraſſet pantominia ad conuiuium pulcherrima concupiuit eam:fratriq; nunciauit deſiderium ſuum petens eum celare peccatum. Nam lege apud iudeos prohibetur: alienigenę conuenire mulieri. Quapropter petebat vt fideliter cauſam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libẽter miniſterium ſuſcepit:ornanſq; filiam ſuam nocte adduxit ad eum & collocauit. Ille ex ebrietate neſciens veritatem cum filia fratris concubuit. Quo ſe pius facto valde dilexit eam: dixitq; ad fratrem q̃ vita eius periclitaretur ſi rex ei minime concederet pantominiam. Fratre vero petente nichil eum debere metuere quoniã licebat ei frui muliere vxorem q; habere. & verum aperiens ei & dicens quia libenter haberet & ſuam magis filiam iniuriã ſuſtinere q̃ illum videre ad confuſionem deteſtabilem peruenire laudans eum ioſephus de cõcordia fraternitatis filiam eius duxit vxorem. & filium ex ea genuit hircanum vt prędiximus. Qui tunc tertiũ decimum annum agens demonſtrabat naturalem fortitudinem & prudentiam:vt etiam acerbam emulationem ſuis fratribus excitaret.

Ioſephus fœlicit vectigalia colligens vigiti duobus ãnis ditatus eſt ſeptẽ filios ex vna vxore habuit & ex filia fratris ſui vnum hircanũ noie.

¶ Ioſephus cognoſcere volẽs quis de filijs ſuis virtute melior exiſteret vnumquẽq; doctoribus deſtinauit imbuendum ſed alijs indoctis minentibus hircanus doctus euaſit. quem mittens pater viam duorũ dierum danſq; ei trecenta boum iuga ad ſollicitudinem ſeminare lora quibus ligarẽtur celauit quę non habens hircanus decem iuga occidit & operarijs carnes diſtribuens pelleſq; incidens retinacula fecit per quę iuga ligauit quod pater multum laudauit eumq; maioribus fratribus recuſãtibus ad regem deſtinauit. contra quem inuidentes fratres regis amicis vt eum occiderent ſcripſerũt Hircanus vero alexandriam veniens arionem increpantem & tantam q̃tam petebat pecuniam dare recuſantẽ miſit in vinculis. vnde apud regem accuſatus prudenti reſpõſione regi ſatiſſecit & a rege & regina honorifice eſt receptus latẽter centũ pueros & totidẽ virgines p̃cio cõparet ſuos irriſores in cõuiuio confundens maximũ regi obtulit munus vnde & mortem quã fratres ei parauerũi euaſit. & cum honore ad patriam rediit. quod fratres cognoſcentes eum interficere etiã ſciente patre decreuerat ſed eos victoriоſiſſime/duobus interfectis & reliquis fugientibus/ſuperauit. Ca.vitj.

Nota modum quo ioſephus duxit vxorẽ filiam fratris.

B IOſepho vero volente cognoſcere quis de filijs ſuis virtute melior exiſteret: vnũquẽq; ad doctorũ ſublimium ſtudia deſtinauit. Et ceteri quidẽ diſidia diſciplinarũ/indocti fatuiq; redierunt. Poſt illos autem adoleſcentũ hircanum direxit danſq; ei trecenta iuga boũ tranſmiſit viam duorũ dierum ad ſolicitudinẽ ſeminare: celans lora quibus ligarentur. Quę non habens hircanus aratorũ quidem ſententiam reprobauit ſuadentiũ vt ad patrem mitteret quoſdã qui lora deferrent. Tempus autẽ arbitratus non oportere ſe pdere dum expectaret illos qui trãſmiſſuri erant:excogitauit virile quiddam & maius etate ſua. Occidens autem decem iuga. carnes quidem operarijs diſtribuit: pelles vero eorum incidens retinacula fecit: p quę iuga ligauit. Et hoc modo ſeminans terrã quam ei pręceperat reuerſus eſt ad eum. Quem pater ſuſcipiens nimis dilexit propter prudentiã & argutiam mentis: & fiduciam
C eius laudans tanq̃ ſolum propriũ filium diligebat: propter quod fratres eius cõtriſtabant. ¶ Vt vero nũciauit quidam ioſepho per illud tẽpus filium regi ptolomeo genitum. & vt omnes priores ſyrię & ſubiectarũ prouinciarũ celebrarent natalem pueri diem cum apparatu maximo alexãdriam ire ipſe quidem ſenio prohibebat. filios interrogauit quis illorum ad regem vellet ire. Maioribus vero recuſantibus & ad tales conuentus indoctos eſſe dicentibus: fratremq; hircanum poſſe ad regem ire firmantibus cõſuluit eum. Qui cum ſe promiſiſſet iturũ dicens ſe in via nõ multas opus habere pecunias dum ſoleret bibere modeſte: & ei decem milia dragmę habundę ſufficere: gauiſus eſt de ſobrietate filij. Deferens autẽ parum puer patri ſuadebat dona quidem exinde regi non mittere. dare vero epiſtolã ad diſpenſatorẽ in alexandriam: quatenus pręberet ei pecunias ad comparationẽ eorũ quę optima vel p̃cioſa poterat inuenire. Qui opinatus decem talenta ſufficere ad ſumptũ regij muneris. filiumq; collaudans vt bene ammonentẽ ſcripſit diſpenſatori arioni qui omnes per alexãdriam eius diſpenſabat pecunias. non minus q̃ tria milia talenta exiſtens. Nam ioſephus a ſyria pecuniã ad alexandriam mittebat. Et cõſtituto die veniente in quo aſſignari regi oportuiſſet. arioni ſcribebat vt eas redderet. Igit hircanus ſuggerẽs patri accepit epiſtolam & ad alexandriã perrexit. ¶ Egreſſo autem eo: fratres eius ſcribunt omnibus amicis regis vt eum occiderent. Qui vt peruenit alexandriã. porrexit arioni epiſtolam. Quo interrogante eum quanta vel. et accipere talenta: nam ſperabat eum decẽ tantum querere: aut his pauco plus. Cumq; dixiſſet mille opus ſe habere: iratus increpabat eum quaſi volentem luxurioſe viuere. & dicebat quemadmodum pater eius ſubſtantiam collegiſſet labore:

Hircanus nõ habẽs lora ad ingẽdũ boues occidit decẽ iuga boũ & carnibus opariis diſtribuit ſex pellibus retinacula fecit.

Sobrietas hircani qui fratribus adire regẽ recuſantibus cũ modico pecuniarũ iuit.

Inuidia fratrum hircani contra ip̃m qui ſcripſerũt regis amicis vt eũ occiderẽt.

vel abstinentia: & imitatorem fieri genitoris inuitabat: dare autem non plus decem talenta se dicebat: & hęc ad regiam donationem. ¶ Tunc furore commotus adolescens in vinculis arionem misit. D

¶ Cuius vxor ad cleopatram demandans petijt quatenus puerum increparet. Nam valde arion apud eam honoribus pręcellebat. Quod etiam ad noticiam regis cleopatra perduxit. Itaq; ptolomeus ad hircanum mittens ammirari se dicebat a patre transmissum non eum vidisset: insuper & dispensatorem ligasset. venire autem eum & causam sibi pro qua veniret indicare pręcepit. Quem ferunt nũcio regis ita respõdisse: legem esse penes iudeos quę prohibet cõmunes epulas prius attingere q̃ in templo deo immolare: & ideo distulisset ne sine donis a patre transmissis ad regem gueniret. Propter hanc vero causam: non ad eum veniisse. Seruum autem punisse non obsecutum iussionibus suis: dum nichil distaret inter magnum & minorem dominũ. Sed si talium cõtumacia non emẽdatur & tu inquit spera similiter a subiectis contemni. Quę ptolomeus audiens ad risum conuersus magnanimitatẽ adolescentis miratus est. Cumq; audisset arion q̃ ita responsum rex accipiens nullum ei auxilium prębereret: dedit adolescenti mille talenta & a vinculis absolutus est. Tres vero differens hircanus dies regem reginamq; salutauit. Quem illi libenter suscipientes viderunt & amicabiliter parue-
runt propter honorẽ patris. ¶ Qui latenter accedens ad negociatores comparauit ab eis pueros cẽtum litteras scientes vnũquemq; talento vno. & centum virgines singulas eodem pręcio. ¶ Cumq; inuitatus ad conuiuium regis discubuisset cum prioribus prouinciarũ vltimus omnium & tanq̃ puer ab his qui loca secundum dignitatem habebant contemneretur. cumq; omnes conuiuę regis ossa ciborum ante hircanum in mensa proijcerent ipso tacente: triphon qui ad conuiuia & risus conuuaserat aptus rogantibus se cõuiuis iuxta mensam assistens regi ait. Vide domine anteposita ossa hircano. Ex hoc conicę q̃ & pater eius sic omnem syriam denudauit. quemadmodũ hęc ossa iste a carnibus expoliauit. Ridente vero ad hęc verba triphonis rege & interrogante hyrcanum cur tanta ante eum iacerent: apte inquit domine. Nam canes semper ossa cum canibus deuorant sicut isti fecerunt E de accũbentibus dicens quoniã ista ante eos minime ossa iacebant: homines vero carnes comedũt. ossa autem iactant. quod & ego tanq̃ homo tunc feci. Rex autem miratus eius responsum tam sapiẽter dictum omnes iussit plaudere verbum eius laudantes. ¶ Postea vero die ad vnumquẽq; regis amicũ pergens & ad potentes aulę hos quidem salutabat: famulos autẽ interrogabat quę daturi sunt regi dona die natalis filij eius. Illis autem dicentibus quosdam decem daturos talenta alios autẽ nobiles secũdum magnitudinẽ substantię suę: contristari se simulauit quasi non valens talem donationem offerre. Nam plus quinq; talenta se non habere affirmabat. Quod serui audientes dominis nũciauerunt. Qui gauisi sperantes iosephum propter munerũ paucitatem regem offendere. Instãte vero ceteri quidem offerebant regi talenta non plus viginti: qui magnam videbantur offerre munerum quãtitatem. ¶ Hircanus quos comparauerat pueros centum & virgines totidem vnicuiq; dans talẽtum portare obtulit pueros quidem regi puellas autem deo patre reginę: omnibus vero munerũ magnificentiam ammirantibus & ipsis regibus & eorum amicis insuper & regi seruiẽtibus quod digna multis talentis obtulisset. vnde etiam & mortis pericula declinauit hircanus & fratres eius zelo ducti parauerant. ¶ Tunc Ptolomeus magnanimitatem adolescentis miratus imperabat ei donationem F quam vellet accipere. Ille autem nichil plus petiuit ab eo fieri in se q̃ vt patri eius scripta dirigeret. Honorans vero eum liberaliter & donationes copiosas prestans: patri & fratribus & omnibus magistratibus scripta transmisit. Audientes autem fratres eius hircanum a rege talia meruisse. magnoq; cũ honore redeũtem: in occursum eius se egredi simulantes: interficere illum etiam patre sciente omni modo decreuerunt. Irascebatur enim pater ei propter pecunias quas regi obtulerat: & non curabat eius salutem. Et iram quidem (quam circa filium iosephus habebat) timens regem celabat.

¶ Committentibus vero aduersus eum fratribus pugnam multos eorum qui eos sequebãtur occidit cum duobus fratribus suis: ceteri autem ad patrem hierosolimam confugerunt. Qui postq̃ ad ciuitatem venit: nullo se suscipiente discessit trans iordanem fluuium. vbi remoratus: vectigal a barbaris exigebat.

¶ Regnãte in Asia seleuco (qui sother dictus est) moritur iosephus hircani filius vir bonus & magnanimus quo tempore mortuo auũculo eius onia simon filius sacerdotij accepit principatum: cui successit filius eius in honore onias succesit ad quem lacedemoniorũ rex scripsit se cum iudeis eiusdem generis ex patre abraham denuncians tunc quoq; (inter iudeos orta propter filios iosephi sedi tione) pluribus contra hircanum maioribus auxilium ferentibus hircanus trans iordanem qui locus tirus appellatus est turrem fortissimã edificauit arabas debellans sed mortuo seleuco frater eius anthiochus in regnum fuocessit; quem timens hircanus seipsum interemit. & ipse anthiochus substantiam habuit.

Capitulum.ix.

Accusatus hircanus regi prudentem fecit responsionẽ.

Nota p dñis.

Hircanus a rege & regina bñ receptus.

Hireanus nouissimus in conuiuio regis discũbẽs irrisus & añ eũ cõuiuę ciborũ ossa proiecerunt.

Hircanus caute interrogat regis amicos quę daturi sũt regi munera.

Maximũ hircanus munus obtulit regi seh cẽtũ pueros & reginę cẽtũ virgines qui & mortem quã fratres eius parauerãt dec'inauit & eũ cũ muneribus licet nõ q̃sisset rescribens rex ad patrẽ remisit.

A DEr idem autem tempus regnat at in asya seleucus qui sother nomiabatur filius magni anthiochi Tunc moritur & pater hircani iosephus vir bonus & magnanimus:qui populum iudeorum a paupertate & debilitate ad clarissimas rerum causas vsq; perduxit. Is etiam viginti & duobus annis syrię tributa & phœnicis & samarię dispensauit. Defunctus est vero & auunculus eus onias:principatum sacerdotij simon filio derelinquens. ¶Mortuo quoq; & isto filius eius onias in honore successit. Ad quem rex lacedemoniorum arius legationē direxit & epistolas.quarum huiusmodi cōtinebatur exemplar. Rex lacedemoniotū arius onię salutem. Legentes scripturam anteq̄ inuenimus ex vno genere iudeos & lacedemōes extitisse:& familiaritatem cum abraham socialiter habuisse. Iustum est ergo vt fratres existatis.& transmittere ad nos & petere quę vobis necessaria iudicatis. Facimus vero & nos idem & vestra propria simul & nostra cōmunia reputamus. Portitor litterarū dimotilis epistolas vobis defert quadrāgulas scriptas: signaculum habentes aquilam draconē vnguibus deportantem. Epistola igitur a lacedemoniorū rege destinata.textum huiusmodi cōtinebat. ¶Defuncto autem iosepho populum contigit seditionē pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra hyrcanum vltimum filiorum iosephi:discessit ab inuicem multitudo. Plures quidem maioribus auxilium ferebant cum principe sacerdotū symone qui cognatus eorum & affines extabat. ¶Hircanus autem redire quidem ad hierosolimam minime iudicauit:sedens vero transiordanem frequenter arabas debellabat. Edificauit vero turrim fortissimam ex lapide de albo cōstruens eam:& totam vsq; ad terram sculpsit animalibus diuersis:& in circuitu fecit magnum & altum euripum id est piscinam. Ex petra autem contrapositi montis incidens sinistram extensionem speluncas multorū spaciorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domus in ea quasdam ad cōuiuia & somnum:& cōuersationē fecit aptissimam multitudini. Cameras etiam currentium aquarū delectatione gratissimas.ad ornamentū totius aulę. Ostia vero spelunearū aperuit minora vt vnus aut non multi per ea possent intrare. Et hoc custodię gratia condidit:vt obsessus a fratribus minime periculo subiaceret. Insuper edificauit & atria magnitudine excellentia & paradisis ornauit egregijs & talem perficiēs locum tyrum eum nominauit. ¶Qui locus est inter arabiam & iudeam positus trans iordanem non longe a sembonitidę alias sebenitidę regione. Prefuit ergo partibus illis per ānos septem omni tempore quo seleucus syrię regnaret. ¶Hoc enim iam defuncto:post eum frater eius antiochus(qui epephanis alias epiphanes vocabatur)regnū obtinuit. Moritur etiam ptolomeus rex ęgyptiorum qui similiter epiphanis nuncupabatur: relinquēs duos filios minores ętate. Quorum vnus qui & maior erat philomethor dicebatur:minor vero fiscon. ¶Hyrcanus autem videns magnam anthiochum virtutem habentem & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur pro his quę contra arabas egerat vitam proprie manus intermissione conclusit:cuius substantiam anthiochus suis commodis applicauit.

mortuo iosepho & onia auūculo simō filius sacerdotiū recepit.

Exēplar epistolę lacedemoniorū regis qui iudeos & lacedemones ex patre abrahā dicit descendisse.

Seditio inter iudeos ꝓpter filios iosephi qbus bellū gerētibus cōtra hircanum plures auxilium maioribus cū simone pricipe sacerdotū ferebāt

Locus ille nominatus tirus vbi ꝑfuit hircanus annis septēviuē te seleuco rege syrię.

Hircanus āthiochū timens seipsū iterfecit cuius substātiā ipse āthiochus habuit.

HISTORIA PRIMI LIBRI MACHABEORVM INCIPIT.

C ¶Anthiochus epiphanes(qui in biblia illustris est appellatus)onia sacerdote defuncto minori eius fratri sacerdotium contulit orta itaq; in populo pro sacerdotij principatu seditione menelaus ad anthiochum cum suis discessit se & suos offerens paternis legibus dimissis grecorum mores obseruare & anthiochus ab egipto reuersus hierusalem sue cōflictionis capiens multos interemit iudeos & diuitijs templum & ornamentis spoliauit prohibuitq; quotidianas immolationes fieri & edificato altari porcos immolauit & iudeos idola coegit adorare & non circūcidi. Cap.x.

Antiochus epiphanes q in biblia.i.machab. ca. j. illustris dictus est defuncto onia sacerdote fratri eius minori sacerdotij cōtulit principatū.

1.mac. ca.1. DEr idem tempus defuncto onia principe sacerdotū fratri eius anthiochus sacerdotij cōtulit principatū. Nam filius quē onias reliquerat:adhuc infans erat. Demōstrabimus autē singula in loco proprio:quę ad hunc puerū pertinere videbunt. Iheſu vero nam hic frater erat onię principatū sacerdotij rex abstulit iratus:& dedit eum iuniori fratri eorū nomine onię. ¶Symonis nāq; hi tres filij fuerunt:ad quos principatus sacerdotij sicut prędiximus puenit. Et iesus quidē iasonem se nomiauit:onias autē menelaus est nōcupatus. ¶Seditionem itaq; prius princeps sacerdotū iesus aduersus menelaum eōcitauit:& diuisa in vtrumq; populi multitudine ꝑ parte menelai filij thobię consistebant. Populi vero pars plurima iasonem adiuuabat. vnde laborātes menelaus & filij thobię ad anthiochum discesserunt eius ad noticiam perducentes quod vellēt patrias relinquere leges:& conuersationem & mores obseruare grecorum. Rogauerūt ergo eum vt ꝑmitteret eis edificare ginasium hierosolimis. Cumq; cōcessisset:circūcisionem suam velauerūt:vt non apparerent in denudatione grecis esse dissimiles. Ceteraq; omnia relinquentes quę illis mos patrius imponebat: aliarum facta gentium rituſq; sequebantur. ¶Anthiochus autem pro suo feliciter imperio exercitum ducere deliberauit ad ęgyptum tactus desiderio eius:& contemnens fi-

Histo. sco.c.2

Antiochus hierusalem fine cõflictione capiẽs multos iteremit sibi cõtraria sapientes & tẽplũ diuitijs spoliauit &ornamẽtis

Prohibuit ãthiocus imolatiões quotidianas & ciuitatẽ deprędauit & (pluribus interfectis) mꝝtos captiuos cũ filijs & vxoribus duxit.

Edificato altari porcos immolauit & coegit iudeos idola adorare & nõ circũcidi.

Crudelitas maxima ãtiochi cõtra iudeos.

Samaritę iudeos vidẽtes afflictos se dicebant ꝑsas ipsos scdm suã naturã spnẽtes miserunt ad antiochũ regẽ.

los ptolomei vt debiles ac nequaq̃ tanta negocia regere prędentes. Perueniens igitur cum magna virtute ad pelusium & dolo philometorem ptolomeum circunueniens: egyptum occupauit. Et cum adisset loca memphiticę ciuitatis eam capiens. contra alexãdriam vt obsidendum ptolomeum caperet ambulauit. Expulsus vero est non ab alexandria tantum sed etiam a tota egypto romanis sibi denunciantibus vt discederet a prouincia: sicut prius & alibi demonstrauimus. Exponam vero per partes de hoc rege quemadmodum iudeam & templum pariter occupauit. Nam in prima mea conscriptione capitulum eorum memoriam feci. nunc necessarium putaui ad certiorem eorum narrationẽ denuo remeare. ¶ Reuersus ergo propter romanorũ timorem ab egypto rex anthiochus ad hierosolimoꝝ ciuitatem ducit exercitum. Quo perueniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnũ primi seleuci centesima quinquagesima tertia olimpiadę vicesimo & quinto mensis casleu (quẽ macedones appelleon nominant) capit eam sine conflictione cuiuspiam aperientibus eis portas his qui voluntati eius consentiebant. Ingressusq; ciuitatem hierosolimorum multos interemit sibi cõtraria sapientes. necnon etiam eos qui portas aperientes ciuitatem ei tradiderunt propter tẽpli diuitias interfecit: multasq; ab eo auferẽs pecunias ad antiochiam reuersus est. ¶ Postq̃ autem expoliauit tẽplum ita vt vasa dei asportaret: & lucernas aureas: & archam auream & mensam & scaurum: neq; de velis abstinuit quę ex byssо & cocco erant. Exhauriens autẽ & thesauros & nichil penitus relinquẽs ad maximum iudeos luctum propter hęc vsq; perduxit. Nam & quotidianas immolationes (quas deo secundum legem offerebant) celebrare prohibuit. Depręda ns autem totam ciuitatem quosdam interfecit. alios captiuos cum vxoribus & filijs deduxit: ita vt numerus multitudinis captiuorum vsq; ad viginti milia existere videretur. Incendit etiam optima eius loca & deponens muros arcem edificauit in interiore parte ciuitatis. Nam alta & eminentior erat prius a templo. & propter hoc muniens eam muris altis & turribus custodiam macedonum ibi disposuit. Manebant etiam in arce nichilominus homines impij & minoribus maligni a quibus ciues multa & acerba subinde patiebantur. Edificans vero & in sacrario aram super eam porcos immolauit: hostias non legittimas nec patrię religioni iudeorum congruas. Coegit etiam eos relinquentes religionem patriam ydolum venerari: edificare etiam in vnaquaq; ciuitate & vico templo deorum & aras collocãtes imolare super eas porcos omni die pręcepit: et ne quis circũcideretur aut ne filij eorum interminatus est tormenta grauissima: si quis pręter hęc facere inueniretur.

¶ Maxima antiochi contra iudeos crudelitas ad quem samaritę iudeos spernentes miserunt templũ suum in monte garizin edificatum in honore iouis dedicari petentes quod annuit antiochus quo tempore mathathias sacerdos habitans in modin cum quinq; filijs suis rerum desolationem deflens & ydolis sacrificare renuens iudeum quẽdam idolatrantem & iudicem interfecit; postea in solitudinem cum suis recedens quorũ multi in speluncis latitãtes sabbatorum die defendere recusantes concremati sunt & mathathias alios qui liberati fuerant sibi adherentes etiam sabbato pugnare docuit multosq; hostium peremit.

Capitulum.xi.

Constituit itaq; prępositos: qui cogerent eos imperialia mandata perficere. Et multi quidẽ iudeorum sponte alij vero propter timores imminentes regis pręcepta sequebantur. Probatissimi autem & generosi detestabile facinus execrantes: patris legibus adhęserunt. Propterea diebus singulis penis afflicti: & amara passi tormenta trucidabãtur. Nam & verberati & diuersis cruciatibus fatigati: adhuc viuẽtes / crucis patibulo figebantur. vxores vero & filios quos circunciderunt pręter voluntatem regis laqueis suffocabant: parentum eos ceruicibus illigantes. Nam & si apud aliquem volumen inuentum fuisset sacrum aut lex: & is quoq; crudeli sorte moriebatur. ¶ Videntes autem samaritę iudeos hęc pati de reliquo neq; cognatos ipsorum neq; templũ super garizin maximi dei vt prius esse fatebantur cõsuetudinem suę faciẽtes naturę de qua superius constat expressum: sed dicebant se medorum atq; persarum colonos. Mittentes ergo ad antiochum legatos & epistolam quę subter sunt scripta significauerũt. Regi antiocho epiphani. relatio a sichimitis sydoniorum. Nostri maiores propter crebras prouincię pestilentias secuti priscam quandam superstitionem consuetudinem fecerunt colendi: que dicitur apud iudeos sabbatorum dies. Edificãtes autem sine nomine in garizin monte templum: offerebant in eo deuotas immolationes. vobis autẽ magnitatem iudeorum digne vlciscentibus venientes iudices vestri arbitrati ob cognationem illorum nos eadem facere similibus nos penis afficiunt: dum ab initio sydones esse cognoscamur. Quod manifestum esse publicis constat annalibus. Petimus ergo te beneficũ & saluatorem denũciare apolonio nostrarũ partium iudici & nichanori regalia tractanti negocia. vt nichil debeãt molestare quasi iudeis aliqua superstitione coniunctos cum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum vero edificatum quod adhuc sine cuiuspiam dei nomine constat: greci iouis illud appellatione peti-

D E F

1. mac. ca. 1

1. mac. ca. 1.

mus dedicari.Quo facto vitamus inoportunas moleſtias ſuſtinere operibuſq; ſedulo vacãtes tibi ſol
A uemus reddituum quãtitatem. ¶Hęc petẽtibus ſamaritis rex iſta reſcripſit. Anthiochus rex nicha
nori.Sichimitę ſydoniſ:porrexerũt michi publicani relationem.Sed quia cogitantibus nobis cũ ami
cis docuerunt ab eis miſſi quod criminibus iudeorum in nullo probantur eſſe participes quando mo
ribus viuere gręcorum potius elegerunt:abſoluimus eos a iudeorum pœna nocentium & templum Anthiochus ad
eorum quemadmodũ petierunt greci iouis appellatione dedicetur.Eadem & appollonio partiũ iu- ſichimitas ſcri
.mac. dici ſcripſit:ſexto & quadrageſimo anno menſe echatę octaua decima die. ¶Eodem tempore erat pſit amuẽs eo
2.2. habitans aliquis in modin vico iudeę nomine mathathias filius iohannis. filij ſymeonis filij ſamo- rũ petitioni.
nei alias ſamoni ſacerdos de vice ioab alias ioari hieroſolimitis.Erant autem ei filij quinq; iohãnes Mathathias ſa
quivocatur gaddis & ſymõ qui eſt thaſi & iudas qui vocabat machabeus & eleazarus qui dictus eſt cerdos cũ quin
abaron & ionathas qui dictus eſt aphus.Iſte ergo mathathias plãgebat apud filios ſtatum rerum & q; filijs deflens
ciuitatis rapinam & tẽpli nuditatem & calamitates plebis Dicebatq; melius illi eſſe pro patrijs mori ſtatum rerum &
.mac. legibus q̃ ita ſine gloria viuere. Viuentibus autem ad modin villam a rege directis vt cogerent iude- ciuitatis deſola
2.2. os facere quę pręcepta videbantur a rege.& iubentibus illic conſtitutis ydolis immolare ſecũdum re tionem.
gis iuſſionem:& primum mathathiam qui doctrina vel fama glorię reliquos anteibat ſacrificare oõ
pellentibus:mathathias recuſabat hoc facinus dicens.Licet alij omes iuſſionibus antiochi pro timo
re obtemperent:michi tamen et meis filijs tale ſcelus nullatenus imponitur. ¶Cumq; tacuiſſet acce Mathathias y
dens quidam ex iudeis immolauit in medio:ſicut pręcepit anthiochus.Iratuſq; mathathias irruit ſu dolis ſacrificare
per eum cum filijs ſuis habentibus gladios: eiuſq; ſanguinem ſuper aram effudit:& iudicem regis ap recuſans iudeũ
pollonium qui eum ad talia cogebat cum ſuis paucis militibus interemit.Et aram deponens clama- quẽdã ſacrificã
uit.Si quis emulatur patrias leges & dei religionem ſequatur me.Et hęc dicens:cum filijs ad ſolitu tẽ interfecit.& iu
dinem exijt relinquẽs omnem ſuam poſſeſſionem.Idem multi facientes cum filijs & vxoribus ad ſo dicẽ cũ ſuis mili
litudinem confugerunt.Audientes vero iſta iudices regis auxilia conuocantes quę in arcę hieroſoli- tibus & poſtea
morum pro cuſtodia permanebant prius quidem conabant verbis eos flectere vt ad penitentiã per- receſſit in ſolitu
uenirẽt et eligerẽt potius illa quę proſunt.ne aliqua neceſſitate cogente eis tanq̃ hoſtibus vterentur. dinem.
B ¶Cum quibus non accipientibus verba ſed contraria ſapientibus conflixerunt die ſabbatorũ: & ſi- Iudei die ſabba
1.mac. cut erant in ſpelunc̃s ibi eos atroci incendio concremauerunt dum repugnare propter diem noluiſ ti nõ volẽtes de
2.2 ſent ne in malis ſuis honorem ſabbati tranſgredi viderentur.Nam vacare in eo nobis legittimum eſt fẽdere ꝓpter di
Mortui ſunt ergo cum vxoribus & filijs in ſpeluncis fumiferis ſuffocati globis. numero mille. ei ſolẽnitatẽ in
¶Multi autem liberati. tunc adiuncti mathathię & illum ſibi iudicem ordinauerunt. Qui & ſabba ſpelunc̃s cõcre
tis eos docebat pugnare dicens q̃ ſi hoc non facerent obſeruantes legem ſibimetipſis eſſent hoſtes mati ſunt.
illo die contra eos venientibus inimicis.Hęc dicens perſuaſit eis.et hactenus permanet nobis cõſue Matha. iudex
tudo pugnandi etiam ſi tali die bella conſurgant. Colligens ergo ſibi mathathias armatam multitu- cõſtitutus docu
dinẽ aras depoſuit idolorum:& peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit.Nam multi it iudeos ſabba
eius [illegible]e diſperſi ſunt ad gentes propinquas,Et pueros non circũciſos iuſſit circũcidi:expellẽs eos to pugnare &
(qui vt [illegible]rohiberent)fuerant conſtituti. multos occidit.

¶Mathathias ſenio confectus conuocatis filijs ſuis ipſos paternas leges cuſtodire exhortans ſi-
monem ſapiẽtia pręcellente alijs patrem ordinat iudam vero machabeũ militię ducem quo mortuo
C & eo in modin ſepulto iudas filius eius in principatu ſuccedit qui cũ fratribus ſuis legum tranſgreſſo
res interimens terram omni macula purificauit & appollonio duce ſamarię cum multis interfecto ſe-
ron firię ducem occidit & ſiros in fuga conuertit quę audiẽs antiochus furore commotus exercitum
contra iudeos parat & liſtam gubernatorem ordinat prouinciarum. Ca.xij.

1.mac. IGitur eo magiſtrante vno anno dum morbo grauiſſimo premeretur: conuocauit filios ſu-
ca.2. os.Et circunſtantibus:ego quidem inquit o filij decretam proficiſcor viam.Cõmendo au- Moriẽs matha
tem vobis patrias leges obteſtans ne earum tranſgreſſores ſed potius cuſtodes eſſe debea thias(cõuocatis
tis.Paterne vero voluntati memores ritus patrios cuſtodite & periclitãtem antiquam cõ- filijs ſuis) patri
ſuetudinem reſtaurate:ne ſeducti ab his qui ſponte aut neceſſitate ea aut perdunt aut pdunt.Sed di aslegesipos hor
gni meo conſtituto omnem violentiam & neceſſitatem tolerando ſuperare ita vos pręparantes vt ſi tat cuſtodire.
oporteat pro legibus grata mente moriamini:ſcientes hoc q̃ deus tales nõ deſpiciet ſed veſtram vir
tutem inſpiciens reddet vobis libertatem:& retribuet quandoq; vt eum ſecuritate veſtris moribus p Factorũ memo
fruamini.Nam corpora veſtra mortalia & temporalia ſunt:factorum vero monimenta immortalita- ria immortalis.
tis ordinem conſequuntur.Quod deſiderantes vos decet appetere gloriam quę nullo ſit fine claudẽ
da.Cõcordiã vero vos habere commoneo:& in quo aliquis exiſtit melior altero:cedentes vobis inui
cem propriis miniſtrate virtutibus. Et ſymonem fratrem ſapientia antecedentem vobis patrem pu- mathathias filiũ
tate.& quicquid ille perſuaſerit cuſtodite.Machabeum vero militię propter virtutẽ & fortitudinem ſimonẽ ſapia ꝑ

cellētē patrē ordinat & machabeū militię ducem.

Iudas cōtra appolloniū victorem iterfecit & multos.

Seron syrię duce exercitū contra iudā colligēte/ iudas suos hortabat ad bellum & duce occiso siros ad fugam vertit.

Anthiochus audita iudę victoria furore cōmotus parabat contra iudeos exercitum.

Lysiam gubernatorē ordinat prouinciarum.

habebitis ducem. Nam gentem defendens: hostes viriliter expugnabit. Suscipientes viros iustos & religiosos: veritatē eorum fouete. Ista filijs locutus est: & deum orans adiutorem eis fieri. & vt populo leges proprię conseruarētur fideli corde supplicans viuendi finem cōmuni sorte susćepit: & sepelitur in modin. Magnumq; luctum omni populo super eum peragente: successit gubernationi rerum filius eius iudas qui & machabeus centesimo & quadragesimo sexto anno: & adiuuātibus se prono animo fratribus ceterisq; religiosis finitimis inimicos a prouincia expulit: & transgressores legum patriarum occidit iudeos. & purificauit ab omni macula suam terram. ¶Hęc cum audisset appollonius dux samarię: colligens exercitum egressus est contra iudam. Ille autem occurrit ei: & committēs cum eo pugnam vicit: & multos eorum interfecit. Inter quos & ducem appollonium armis exuens interemit multamq; prędam ab exercitu hostium auferens discessit. ¶Seron autem dux inferioris syrię audiens q; multi transirent ad iudam & magna iam virtute circūseptus ad bellum accederet. statuit cōtra eum dimicare. Et colligens milites sub se constitutos vel transgressores iudeos contra machabeū produxit exercitum. Perueniens autem vsq; ad bethsuram vicum iudeę: ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei & confligere disponens quia milites ad pugnam videbat propter paucitatē & ieiunium desides: hortabatur eos dicens. Non per multitudinem vincendos hostes aut expugnādos esse credatis: sed pietate & hoc euidentissimum habemus exemplum maiores nostros: qui propter iusticiam & proprias leges certantes. multa sepius milia deuicerunt. ¶Nam nullum lesisse maxima virtus extitit. Hęc dicens suasit eis contemnere multitudinem: & confligens cum syris duce eorum interfecto cūctos ad fugam vertit. Secutus autē eos ad campum octo milia occidit. Reliqui autem fugati vsq; ad maritima loca discesserunt. ¶Quę audiens rex anthiochus maximo furore commotus omnem propriam virtutem congregans & multos ab insulis mercede conducens: parabat citca veris initium dimicare contra iudam. vt vero militibus stipendia tribuens vidit thesauros deficere non enim ei omnia vectigalia reddebantur propter seditiōes gentium: nam cum magnanimus esset ei minime sufficiebant (que dum collegerat) deliberabatq; primum ad persidam ire: tributaq; prouincię congregare. ¶Relinquens pro rerum gubernatione quendam lysiam gloriam apud se maximam possidentem vt regeret prouincias a fluuio eufrate vsq; ad fines ęgypti & inferioris asię & partem exercitus & elephātos ei tradens pręcepit ei filium suum anthiochum diligēter nutrire & vastare iudeam & habitantes in ea ducere captiuos & euertere hierosolymam: & gentem eorum omino disperdere. Hęc quidē rex anthiocus pręcipiēs lysię abijt ad persidam cēteſimo & quadragesimo septimo anno transiens eufraten: & ad superiores ascendit prouincias.

¶Lysias contra iudeos exercitum maximum mittit. cuius duces ptolomeum/nichanorem/ & gorgiam constituit & iudas disposito secūdum antiquum & patrium morem exercitu populum animat ad bellum & victor efficitur (victis quoq; inimicis/iubet prędam cōtemnere cum adhuc pugnacum gorgia supereſſet quo fugiente cum exercitu iudas prędam auferēs remeauit ad propria sed & lysias veniente ad iudeam ei occurrit iudas/qui (deo adiutore) victor exstitit & quinq; hostium mille occisis lysias desperatus fugit.

Ca.xiij.

Lysias cōtra iudeos maximum exercitū mittit cuius duces ptolomeū nichanorē & gorgiā constituit.

Iudas dispositio exercitu secūdū antiquum & patriū modū populū animat ad bellum.

LYsias vero eligens ptolomeum dorimerum alias dorimenis & nichanorem & gorgiamviros potentes & amicos regis & tradens eis peditum quadraginta milia: equitū vero septē milia transiuit contra iudeos. Qui vsq; emaus ciuitatem veniētes. in campo exercitum locauerunt. Superuenerunt vero eis ad auxiliū de syria vel a finitimis locis & multi transfuge iudei necnon & negociatores quidam sperantes iudeorum se emere captiuos. argentum autem & aurum pro preciis eorum deportantes. Exercitum autem & multitudinem aduersariorum iudas intendens suadebat suis militibus cōfidere. hortabaturq; spem victorię in deum haberet vt saccis induti patria lege eum rogarent solitumq; habitum petitionis ostendentes supplicarent quatenus prębereteis cōtra inimicos auxilium. ¶Quo facto disponens eos secūdum antiquum & patrium modūm per millenarios & illos dimittens qui pauloante vxores duxerant & eos qui possessiones pauloante acquisierant ne pro earum desiderio minus audaciter contra hostes pugnarent. residuos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem vobis non aliud est necessarium o socij nisi vt fortiter pericula contemnatis. Nunc enim licet viriliter certando accipere libertatem quam & propter seipsam vobis caram: & p diligentia colendi deum plus desiderabilem esse confido. Tanq̄ ergo in hoc solo vobis positis vt accipientes eam fœlicem & beatam renouetis vitam quasi secundum leges & consuetudines conuersemur agite ne forte per negligentiam vestram iudaicę gentis semen intereat. Ita ergo pugnate mortē pro maximo lucro putantes: vt si viceritis cum libertate & patrijs legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo vos crastina die audacibus animis: vt bellū pro lege patria committatis. Iudas quidem incitans socios: ita locutus est. ¶Hostibus vero transmittentibus gorgiam cum quingentis pe-

D

1. mac. ca.3

1. mac. ca.3

E

F

1. mac. ca.3.

1. mac. ca.3

1. mac. ca. 4.

A ditibus & mille equitibus quatenus per noctem irruerẽt ſuper iudam & adhuc prẽuios eis dantibus aliquos de fugientibus iudeorum ſentiẽs filius mathathie ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter inuadere. Cumq; cenaſſet focos plurimos derelinquens tota nocte proficiſcens in aduerſariorũ caſtra ad locum peruenit emaus. Gorgias autem exploratus caſtra iudeorũ nec eos inueniẽs: arbitratus in mõtibus diſceſſiſſe: vbi eſſent querere decreuit. Luceſcẽte vero die apparuit hoſtibus in emaus iudas cũ tribus milibus plus minus armatis vt cumq; propter paupertatem. Qui reſpiciens aduerſarios optime ſeptos & ſtudio militari diſpoſitos: inuitauit iudeos dicens. Etiam nudis corporibus pugnare debemus & deum inuocare: qui ſepius nos inermes contra plures & armatos victoriam fecit acquirere ¶ Sermone vero finito iuſſit tubicines clangere: & ſignificare militibus ſuis quatenus inopinatos hoſtes inuaderent. Quorum multos reſiſtentes occidit: reliquos perſecutus eſt vſq; gasara & campos ydumeę & azoti & iamnię. Proſtrata ſunt autem tria milia eorum. Iudas vero iubebat ſuis militibus hoſtium prędam contemnere dum adhuc certamen eis & pugna contra gorgiam ſupereſſet quibus

1. mac. ca. 4. expugnatis eſſet prędę licentia. Adhuc eo dicente hęc ad milites reſpicientes illi qui cũ gorgia erant exercitum quidem quem in caſtra reliquerant viderunt eſſe deuictum caſtraq; incenſa. Nam fumus

B a longe: eis quę acciderant indicabat. vt ergo hęc ita eſſe qui erant cum gorgia cognouerunt: & eos

1. mac. ca. 4. qui cum iuda erant ad aciem paratos attenderunt. mente ad fugam conuerſi ſunt. Iudas autem ſine pugna victis gorgię militibus reuerſus tulit hoſtium ſpolia. multumq; aurum & argentum & purpuram & iacinctum auferens ad propria remeauit cum letitia: laudans deum de his quę poterat obtinere. Nam hęc victoria eis deferatam contulit libertatem. ¶ Tunc lyſias cõfuſus de perditione exercitus quem direxerat ſtatim alia ſexaginta milia electorum peditum & quinq; milia equitum cõgregans venit protinus ad iudeam & aſcendens ſuper mõtana in bethſuris alias bethſurę villam iudeę caſtrametatus eſt. Occurrit autem ei cum decem milibus iudas & multitudinem hoſtium inuadens adiutorem ſibi deum fieri poſtulauit. Et confligẽs cum pręcurſoribus aduerſariorũ ſine aliqua dilatione ſuperauit: & proſternens quinq; milia eorũ factus eſt reliquis in timorem. Attendens autem lyſias audaciam iudeorũ quia parati ſunt mori niſi cũ libertate eis viuere licuiſſet: & timens eorũ deſperationem tanq̃ fortẽ colligens reſiduum exercitum rediit ad ãthiochiam & remorabatur ibi inſidia congregans peregrinorum: vt cum maiore apparatu expeditionis contra iudeos venire poſſet.

¶ Iudas habita de inimicis victoria templum purificauit & illud quod tribus annis deſtructum permanſerat in vaſis nouis & portis aliiſq; multis aliis inſtaurauit & nouo conſtructo altari in nouembri menſę dedicationis ſolemnitatem octo diebus: celebrandum inſtituit & murum atq; turres in ciuitatis circuitu conſtruxit. vicinaſq; gentes idumeos ſcilicet ammonitas & azothos debellauit & ſimon frater ad galileorum auxilium veniens hoſtes in fugam cõuertens eorum peremptis iudas quoq; nabatheis ſibi occurrentibus & facta nunciantibus bethuram cepit omni peremptо maſculo & timotheo fugiente caſtellum ab obſidione liberauit multis obſidentium interfectis. Capitulum. xiiij.

1. mac. ca. 4. C Otiens igitur victis ãthiochi regis ducibus iudas contionẽ faciẽs ſuadebat vt poſt tantas ſibi donatas diuina diſpenſatione victorias aſcenderent ad hieroſolymam: & templum ab idolis expiarent legitimaſq; hoſtias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad hieroſolymam perueniſſet templum deſertum inueniens & incenſas portas & ſiluas in templo per longã ſolitudinẽ pullulaſſe: lugere cepit cũ proprijs ſocijs pro templi viſione. ¶ Eligens autẽ quoſdam milites iuſſit eis expugnare eos qui arcem cuſtodiebant: dum & ipſe templũ a ruinę fœditate purgaret. ¶ Quod diligẽter emundãs introduxit noua vaſa candelabrũ & menſam. aramq; ex auro factã. Recompoſuit autẽ & vela in ingreſſu. & ianuas ipſas reconſtruxit. ¶ Deponens quoq; altare: de lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta vero & viceſima die mẽſis caſleu quẽ macedones appelleon vocant accenderunt lumina ſuper candelabrum: & adoluerunt holocauſta in nouo altari: hęc autẽ facta ſunt poſt tres annos: eodẽ die quo mutata eſt eorum religio ad prophanam idolorum conſuetudinem. ¶ Nam tẽplum deſtructum abanthiocho: ſic tribus annis permanſit. Quinto enim anno & quadrageſimo & centeſimo in templo facta ſunt quinta & viceſima die appellei menſis olimpiadę cẽteſima & quinquageſima tertia Renouatũ vero eſt in eodẽ die quinta & viceſima appellei mẽſis octauo & quadrageſimo & centeſimo anno: olimpiadę cẽteſima quinquageſima quarta. ¶ Deſolationẽ vero cõſtigit fieri ſecundũ danielis prefationem quã ante quadringẽtos & octo annos prędixerat per quam ſignificauit q; macedo-

1. mac. ca. 4. nes illud deſtruerent. ¶ Celebrauit autẽ iudas cum ciuibus ſuis prõ renouatione tẽpli ſacrificia per dies octo nullum genus delitiarũ relinquẽs. ſed precioſiſſimis dapibus eos paſcens. Deum aũt laudibus & pſalmis glorificabat: quẽ reliquũ vulgus ſequebatur deũ inuocans adiutorẽ. ſeſeq; mutuo cantibus delectabãt. Pro renouatione vero ſolennium poſt multum tempus inſperata religione recepta

In biblia iſte locus dicitur ammaũ.

Victis hoſtibus iubet iudas prędam cõtemnere

¶ Fugiente gorgia cum exercitu prędam Iudas auferens remeauit ad propria.

¶ Occurſus iudę contra exercitus lyſię qui deo adiutore victor extitit.

Lyſias fugit.

Iudas habita de inimicis victoria purificauit tẽplũ Reſtauraũit noua vaſa in templo & portas.

¶ Dedicauit nouum altare in nouembri.

¶ Templum tribus ãnis deſtructum permanſit Prophetia danielis de tẽpli per macedones deſtructione.

legem posuerunt vt posteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. vnde & ab illo tempore hactenus hanc festiuitatē celebramus vocantes eam luminā: eo quod prēter spē hoc nobis splendidum lumen colendę religionis apparuit. ¶ Murum autem in circuitu ciuitatis construxit: & aduersus incursiones hostium turres edificauit altissimas. custodes in eis deputans. Sed & bethsuram nomine ciuitatem muniuit. quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostium vteretur. ¶ His itactis: gentes finitimę pro reparatione templi & fortitudine iudeorum egre ferebāt. Quapropter insurgentes multos iudeorum per incursiones & insidias opprimebant. Aduersus quos frequenter bella machabeus educens ab incursionibus (& quę iudeis inferebant) eos arcere tentabat: & super filios esau ydumeos aduenientes per summitates in ea multos eorū incendit: viros; prostrauit. Deinde contra ammonitas perrexit exercitum magnum habens: quorum dux erat timotheus. Subiiciens autem & istos azotorum cepit ciuitatem & vxores eorum & filios ducens captiuos & ciuitatem incendens reuersus est ad iudeam. ¶ Audientes autem eum vicinę gentes reuerti: congregantur in galaditide contra iudeos sibi finitimos. Qui fugientes ad dathemam castellum transmiserunt ad iudam: mandantes ei q; festinaret timotheus capere locum in quo confugerant. Cumq; legerentur epistolę a galilea nuncij superuenerunt: indicantes congregari eos qui in ptolomaidę tyro & sydone & alijs erant gentibus galileę. Ergo ex vtraq; parte hostibus nunciatis cogitās iudas quid deberet fieri symonem quidem fratrem precepit tria milia electos accipere & in solatium galileorum exire. Ipse vero cū ionatha fratre suo cum octo milibus militū exiens galaditithen reliquit super ceterum exercitum iosephum zacharię & azariā precipiens eis seruare diligenter iudeam: & cū nullo hostium bellū cōmittere donec ipse reuerteretur. Igitur symon peruenies ad galileā & confligens cū inimicis ad fugā cōuertit. & vsq; ad portas ptolomaidę persequens occidit tria milia eorum. Et spolia tollens peremptorum & captiuos ab eis iudeos & sarcinulas auferens: ad propria remeauit. ¶ Iudas autem machabeus & frater eius ionathas trāseuntes iordanem fluuium & viam trium dierum ambulantes: nabathos cum pace occurrentes inuenīt. Quibus narrantes quę in galaditide contigissent: & q; multi eorū tribulentur per castella & ciuitates galaditidę suadētes ei properare contra alienigenas vt posset a periculis iudeos eruere: flexus reuertitur ad solitudinem & irruens primū super habitatores bethsuram cepit eam & omnem masculū etate validum trucidauit: & ciuitatem incendit. ¶ Facta autē nocte nec sic abstinuit: sed profectus in castello quo timocheus iudeos obsidebat mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios: & quosdam scalas vt ascenderent alios machinamēta ferentes: iussit tubicinem signū dare. Adhortatusq; milites pro fratribus & propinquis prono aio laborandum: & in tres partes diuidens exercitum hostes a tergo inuadit. Sentientes autem hij qui cū timotheo erant quod machabeus est experti iam prius per bella virtutis & felicitatis eius: ad fugam conuersi sunt. ¶ Secutus autem eos iudas cum exercitu & interfecit octo milia eorū. Deuitās alias deueniens autē ad quandam alias modollam ciuitatē alienigenam cepit eam & oēs masculos interfecit: ciuitatē vero ipsam incendit. Exiens inde castomachi & bosor & multas ciuitates galaditidis euertit.

¶ Iterū timotheo cōtra iudā bellū parāte victor fuit iudas & multis iterfectis reliquos i fugā cōuertit & cū cū suis i iudeā reuerti vellet ciues effron trāsire nō permittētes peremit & in bellis p dictis nullus iudeorū mortuus est nisi quia iosephus & zacharias iudę preceptū cōtēnētes in bello cōtra gorgiā duo milia suorū amiserūt. iudas aūt & frater eius expugnare nō cessātes ebrō ciuitatē dēpdanit. Ca. xv

Interiecto vero tempore timotheus maximū prēparās exercitū aliaq; presidia colligens & arabas mercede conducens venit trans torrentem prope rophon alias raphon ciuitatē: exhortatusq; est milites dicēs. Si pugnā cū iudeis cōmiseritis prono certate aio. neq; torrentem trāseatis. Nā si trāsieritis: perditionē vobis ipsis imminere cognoscite. Iudas autē machabeus audiēs preparatū ad pugnā timotheū cū vniuersis militibus suis festinabat ad bellū. Et ut fiens torrentē irruit insuper inimicos. Et quosdam eorū occurrēs occidit: alijs aūt timorē incutiēs arma sua proiicere coegit. Quorum quidā ad locum qui dicitur grana fugiētes: sperauerūt salutem. Iudas vero ciuitatem capiens eos interfecit & locum incendit: varia vsus specie ad hostium necem. ¶ Cumq; hęc peregisset colligens iudeos qui in galaditide erant cum vxoribus & filijs & omni eorum supellectile: decreuit ad iudeam reuerti. Cumq; veniisset ad aliquam ciuitatem quę dicitur effron in via positam. dum nec aliud iter pergere potuisset nec reuerti vellet: misit enim ad ciues in effron rogans eos quatenus licentiam darent ei per suam ciuitatem transire Nam illi portas lapidibus obstruxerāt & exitus itineris occupauerant. Quibus minime acquiescentibus iudas adhortatus suos circūdedit obsidione ciuitatem: quam vna die vel nocte expugnans cepit: & omnem masculum in ea occidit incendens totam. Quo facto per eam sibi viam aperuit vniuersam. Tāta autem erat peremptorum multitudo: vt etiam super mortuos ambularent. ¶ Transeuntes autem iordanem venerunt ad ma-

Iudas murum & turres in circuitu ciuitatis construxit.

¶ Iteratum bellum vicinarū gētium contra iudeos iuda reuerso in iudeam ad quem mittūt p auxilio.

Symon iudę frater auxilium galileorum hostes in fugam cōuertit multis peremptis.

Iudas thimotheum in fugam cōuertens castellū liberauit multis obsidentium interfectis.

In biblia vocatur ciuitas maiphat

Timotheus iterū cōtra iudeos exercitū parans eos instruit.

Iudas cum suis i iudeā reuerti volens ephron ciues eum trāsire non permittētes occidit.

D

1. mac. ca. 4.

1. mac. ca. 5.

1. mac. ca. 5.

E

1. mac. ca. 5.

F

A gnum campum cuius in prospectu iacet ciuitas bethsamis que grece dicitur scitopolis: Inde ad iudeam perrexerunt cantantes & laudantes: & solitos pro victoriis ludos agentes. vbi immolauerunt sacrificia gratias agentes pro his que peregerunt: & pro salute exercitus. Nam nullus iudeorū in his prelijs est defunctus. ¶ Iosephus vero zacharię & azarias quos presides reliquerat iudas tēpore quo symon in galilea ptolomaidem expugnabat: cum & ipse iudas cum fratre suo ionatha in galaditidę debellaret: audientes vt & ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum. omne sub se constitutū au
1. mac. ca. 5. xilium colligens ad Iamniam venerunt. Et gorgię duci iamnię occurrētes: prelio facto duo milia suo
B rum militum amittentes ad iudeam fugierunt. Euenit vero eis hec calamitas q̄ non obedierunt pre ceptis iudę dicentis vt contra neminem pugnam ante suum aduentum committerent. Nam super omnes alios eius bellicos tractatus in hoc mirandus extitit: q̄ iosephi & azarię peccatum futurum predixerat si transgrederentur eius precepta. ¶ Iudas autem & frater eius pugnare contra ydumeos non cessabant: sed eis imminebant. Et hebron cinitatem capientes munimina eius deposuerunt & turres incendentes deprędabant terram omnem alienigenarum. Ad marizan vero ciuitatem & azotum venientes tenuerunt eas. & multa spolia exinde deducentes ad iudeam reuersi sunt.

¶ Anthiochus helimaidem ciuitatem ditissimam oppugnare volens fugere compellitur & graui detentus infirmate hoc pati fatetur quia iudeorum gentem afflixerat deumq; illorum contempserat. Et moriens philippum amicum suum regni tutorem dimisso filio suo. Anthiocho diademate. Et anulo fecit. Sed Iunenis Anthiochus occasione habita iudeos persecutus est. Qui contra Iudam cum elephantis turrem portantibus & militum multitudine venit. Et eleazarus multos circa elephātem perimens & elephantem sub ventre ingressus percutiens mortali plaga percussus interijt. Tunc quoq; bethsurite territi se & sua anthiocho dederunt. Qui nullo tempore templum in hierosolymis obsidens maxima ibi viguit fames.

Bethsamis que dicit scitopolis. Nullus iudeorū in predictis bellis mortuus est. Iosephus & zacharias victi q̄ non obedierunt precepto iudę. Iudas cōtra ydumeos bellū cōtinuās hebrō ciuitatē deprędauit

Capitulum decimum sextum.

1. mac. ca. 6. EOdem tempore rex anthiochus superiorem prouinciam percurrens audiuit ciuitatem persarum diuitijs excellentem helemaidem nomine precioſissimumq; templum in ea diane & omni specie ornamentorum plenum. insuper & arma & laricas quas reliquisse audierat filium philippi regem macedonum alexandrum. Commotus ergo egreditur cōtra helimaidem: & obsidebat eam. His vero qui in ea erant minime territis impetu eius neq; obsessione sed pertinaciter repugnantibus: spe deceptus discessit. Nam exeūtes a ciuitate: fugauerūt & persequebātur eum vsq; ad babiloniam. Vbi post multam suorum militum amissionem venisset: quidam ei nunciauit ducum perditionem quos pugnare contra iudeos reliquerat: & creuisse fortitudinem iudeorum. Super priorem itaq; curam hoc crescente malo incurrit in egritudinem. Qua diu tenente & crescētibus passionibus intellexit q̄ moreretur. Conuocansq; amicos morbum suum eis atrocem esse indicauit: & confessus hec ideo pati q̄ iudeorum gentem affligens templum spoliasset deūq; contempsisset. Quo dicto illico expirauit. ¶ Vnde mirror polibium megalopolitanū quod vir bonus existens dicit ideo periſſe anC thiochum. quia voluit templum dianę in presidia deuastare. Nam qui nullatenus egit peccatum sed tantū cogitauit: nullo reatu tenetur. Si autem polibio videtur ideo anthiochum vitam finisse multo. plus verisimile creditur. propter templi hierosolymitam vastationem sacrilegū regē perisse. Sed ob
1. mac. ca. 6. hoc non resisto megalopolitę: cum nostra opinio vera videatur. ¶ Anthiochus autem priusq̄ more retur conuocās philippum vnum ex sociis suis: tutorem eum regni constituit. Et dans ei diadema & stolam & anulum filio suo anthiocho iussit deportari: & censuit vt prouideret eius educationem. & custodiret eius imperium. Defunctus est vero anthiochus: nono & quadragesimo & cēteſimo anno ¶ Lysias autem mortem eius nuncians multitudini filium eius anthiochum ipse nutriebat regemq; constituit: vocans eum eupatorem. Eodem tempore hij qui erant in arce hierosolymorum custodes macedonum & transfuge iudeorum multa in iudeos aduersa fecerunt. Eos enim qui ascendebant in templum immolare repente inuadentes: hostiliter opprimebant. Nam arx templi culmen altitudine superabat. ¶ His igitur accedentibus iudas deuastare arcis custodiam deliberauit. Et colligens omnem populum arcem instantius obsidebant: anno principatu seleuci cēteſimo & quadrageſimo. Cō struens igitur machinamenta & aggeres accumulans: arcem capere laborabat. Multi ergo ex transfugis ea nocte egressi ad prouinciam & aliquos similes & impios congregantes ad anthiochum regem vsq; venerunt petentes non debere se despici dum a contribulibus suis atrocia paterentur. Que ideo sustinebant quoniam religione sua relicta patris eius imperio obsediſſent & nunc pericula sustinerēt
1. mac. ca. 6. per iudam & viros eius necnon & custodes a rege deputati aliquod ab eo presidiū mitteretur. ¶ Hec audiens adolescens anthiochus valde iratus & duces & amicos conuocans: precepit colligendū exercitū siue peregrina solatia. Cōgregatusq; est exercitus peditū quidē centū milia. equitū vero viginti milia & elephāti duo & triginta. Quiq; producēs exercitū egressus est ab anthiocha cū lysia habente

Anthiochus helimaidem ciuitatem ditissimam volēs oppugnare in fugam conuertitur.

Anthiochus graui infirmitate detentus (confitēs hoc pati quia iudeorū gētem afflixerat deumq; contempserat) illico expirauit.

Anthiochus moriens philippum amicū regni tutorē fecit dimisso diademate & anulo filio suo anthiocho.

Iudas arcis custodiam vastare voluit vt diuinus cultus libere posset exerceri.

Exercitus āthiochi contra iudeos apparatus.

totius exercitus gubernationem. Et peruenies ad idumeam exinde bethsuram ascendit ciuitatem ni
mis fortem & munitã: & circundans ciuitatem obsidebat instãter. Sustinẽtibus vero bethsuris & pre- D
parationẽ machinamentorum eius incendentibus multum temporis in obsidione cõsumptum est. Iu
das vero audiens regis aduentum: destitit quidem ab obsidione arcis. Occurrens autẽ regi castrame
tatus est in angusto quodã loco qui beduscaria alias beduscarit dicitur decem milium stadijs ab ho
stibus distante. Rex autẽ egressus a bethsura: per angusta duxit exercitũ ad castra machabei. Factoq;
diluculo milites ordinauit in acie: elephantos quidem sequi seipsos inuicem fecit propter locorum an
gustias: non eos valens in altitudinem collocare. In circuitu vero vniuscuiusq; elephanti properabant
pedestres quidem mille: equites vero quingenti. Gestabãt vero elephãti turres excelsas & arcarios in
eis. Reliquam vero virtutem ex vtroq; latere montis fecit ascendere amicos exercitui preponens. Et
iubens clangorem fieri ad hostes accessit aureos enudãs clipeos simul & ereos: vt nimium fulgorem 1.mac.
sue claritatis emitterent: montesq; eis frementibus resultabant. ¶ Hec iudas inspiciens territus non ca.6.
est sed fortiter excipiens inimicos ex eorum precursoribus vsq; ad sexcẽtos occidit. Eleazarus autem
frater eius quem mauronem vocabant videns sublimiorem elephantem ornatum loricis esse regali
bus & putans in eo sedere regem. accessit ad eum omni virtute: & multos circa elephantem perimẽs
alios disperdidit alios fugauit: & sub ventre elephãtis ingressus eum percussit. Qui mortali plaga per
cussus moriens cecidit: & eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter
multos inimicorum disperdens: vita priuatus est. Iudas autem hostium fortitudinem contemplatus
discessit ad hierosolymam: & obsessioni necessaria preparabat. ¶ Anthiochus autem partem expedi
tionis in bethsuram misit vt eã deuastaret: cũ reliqua autem multitudinis virtute ipse ad hierosolymã
profectus est. ¶ Bethsurite ergo territi fortitudine aduersariorum & sua videtes necessaria defeciſſe
seipsos accepta fide tradiderunt. Anthiochus autem capiẽs ciuitatem omnes ciues nudatos abiecit:
& suos ibi custodes reliquit. ¶ Multo vero tempore templum obsidens in hierosolymis sedebat: per
tinaciter intus repugnãtibus ciuibus. Nã ad singula que contra eos statuerat rex machinamẽta: & illi
ecõtrario ad suã defensionẽ instrumẽta bellica requirebant. Quibus & alimẽta defecerunt fructibus
prioribus oĩbus cõsumptis & terra illo anno nõ culta quia septimus annus instabat. in quo secũdum E
legalia instituta relinquebãt vacuã terrã. Multi vero obsessorum refugiebãt: propter inopiẽ necessita
tem. Vnde relicti sunt in templo paucissimi. Et his quidẽ qui in tẽplo obsidebãtur. tales res accidebãt.

¶ Lysias dux & anthiochus rex cognito quia philippus creditum sibi imperium vellet vsurpare
pretermissa obsidione hierosolymis aduersum philippum ire decreuerunt vnde & pacem cum iuda
& obsessis iudeis iurauit anthigonus quam cito rumpit muros per circuitum ciuitatis destruens &
oniam sacerdotem quem secum ducebat occidit & alchimum qui & ioachim dictus est non leuitam
sacerdotum principem ordinauit & onie filius patre interfecto adhuc puerulus fugit ad ptolomeum
demetrius vero occisis anthiocho & lysia regnum obtinuit ad quem alchimus & iudeorum multi di
missis patrum legibus confugerunt iudam & fratres accusantes contra quem missus a rege bachides
iudeorum plures interficit & ioachim principatum volens confirmare iudę fautores interficit & simi
liter iudas ioachim consentientes occidebat. Capitulum.xvij.

Accidens quo a hierusalem obsi dio sublata est.

LYsias vero dux & rex anthiochus quoniam philippus a perside veniens nunciatus est
eis cõmendatum sibi presumpsisse imperiũ. & rempublicã anthiochi sibi velle defen 1.mac.
dere pretermittẽtes obsidionẽ ire aduersũ philippũ decreuerũt. Quod cõsiliũ nequa ca.6.
q̃ manifestũ ceteris ducibus facere voluerũt. sed iussit rex lysiã ducibus dicere diutur
nã obsessionẽ nihil eis proficere qñ locũ aduersariorũ cõstaret esse munitũ & sibi vi F
ctualiũ necessitas irrogaretur: & expediret pacem facere cũ iudeis eosq; propriis relin
quere vti cerimonijs: vnde hactenus inquit a nobis prohibiti existere videtur aduersi. Hec dicens de
philippi tyrãnidę tacẽdũ esse decreuit: ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hec lysia dicẽte exer
citui & ducibus sentẽtia placui. ¶ Tũc mittẽs rex ad iudã pacẽ, pmisit obsessis: & patrijs legibus eos
viuere pollicetur. Hi vero suscipiẽtes verba & cõfirmatis sacramẽtis & fide. exierũt a tẽplo. Intrãs ve
ro anthiochus & aspiciẽs munitũ locũ impudẽter sacramẽta trãsgressus est: iussitq; oẽm exercitũ in cir
cuitu stantẽ deponere murosvsq; ad solũ. ¶ Postq̃ hec fecit: reuersus est ad anthiochiã ducẽs oniam
principem sacerdotũ qui & menelaus dicebatur. Nam lysias persuasit regi menelaum occidere si vel
let iudeos esse placatos: dicens hunc fuisse initiũ malorum qui flexit patrem suum cogere iudeos reli
gionem patriam reliquere. Mittẽs ergo rex menelaum ad veriam syrie ciuitatẽ interfecit eũ post de 1.mac.
cimũ annũ principatus sacerdotij eius: & vt ipse principatũ obtineret impulit iudeos trãsgredi leges. ca.6.
¶ Princeps vero ordinatus est post menelai interitum alchimus qui ioachim vocatus est. ¶ Rex
autem anthiochus inuentis philippũ iam rebus imperãtẽ debellabat eũ. Quẽ sub sua faciẽs potesta

Elephantes turres portantes.

¶ Animosus iudas multos hostium occidit. Eleazarus multos perimens & elephantem per cutiẽs subipsius ventre interijt.

Bethsuritę seipsos ãthiocho tradiderunt. Anthiocho templum hierosolymis obsidẽte maxima ibi fames fuit.

Pacẽ iurauit anthiochus iudę & obsessis iudeis quam cito rupit & muros per circuitũ destruxit. Anthiochus oniam sacerdotum pricipem secum ducens occidit.

A te cecidit. Filius autem principis sacerdotum onię (de quo prediximus) adhuc puerulus (defuncto patre) relictus: videns q̄ auunculum suum menelaum interfeciſſet & principatū ſacerdotij alchino dediſſet non exiſtenti de genere ſacerdotum ſed a lyſia flexus vt tranſponeret honorem ab ea familia ad aliam domum. fugit ad ptolomeum regem ęgypti: & honorem meruit ab ipſo & vxore eius cleopatra: locumq; petiſt in regione eliopolitana. vbi ſimile hieroſolymorum edificarēt templum. De his quidem tempore oportuno exponemus. ¶ Eodem tempore fugiens demetrius ſeleuci filius a roma & perueniens ad tyrum impoſuit ſibi diadema: & colligens quoſdam mercede conductos ſattellites ingreſſus eſt aulam omnibus eum libenter excipientibus. Compręhendentesvero anthiochum regē cum lyſia viuentes perducunt ad eum. Q ui ſtatim iubente demetrio interempti ſunt cum regnaſſet anthiochus annis duobus ſicut iam & alibi demonſtratum eſt. ¶ Conuerſi autem ad eum multi iudeorum maligni vel tranſfugę cum quibus & alchimus princeps ſacerdotum accuſabant vniuerſam gentem & iudam fratres eius dicentes q̄ omnes regis amicos interfeciſſent oēſq; fautores eius perdidiſſent: ſeipſos quoq; a propria terra iactos extorres patrio ſolo factos. Rogabāt etiam mitti aliquē ex amicis eius qui certius de facinoribus iudę renunciarēt. ¶ Demetrius autem commotus miſit bachidem amicum regis anthiochi epiphanis cui omnis meſopotamia credita erat dans ei exercitum & principem ſacerdotum alchimum commendans. Precipitq; perimi iudam: & eos qui cum eo erāt. ¶ Egreſſus vero ab anthiochia bachides peruenit ad iudeam: direxitq; ad iudam & fratres eius de amicitia vel pace loquens: dolo volens illum capere. Ille vero minime credidit vidēs cum tanta multitudine exercitum eum adeſſe: quanta ad bellum & non ad pacem veniſſet. Sed quidam ex populo

B attendentes quę bachides concionabatur & exiſtimātes nihil ſe ab alchimo ſeu um pati conſanguineo exiſtente: ad eos tranſierunt. Et ſacramentum ab vtriſq; acceperūt nihil pati neq; ab his qui eiuſdem fuerant voluntatis. Bachides vero tranſgreſſus ſacramētum ſexaginta ex eis interfecit: & alios qui ad eum tranſire cogitabant remorari fecit prioribus fidem non cuſtodiēs. Deſcendens autem ab hieroſolymis cum ad villam quę dicitur barzacho veniſſet multos cepit tranſfugas & aliquos populi Q uos omnes occidens denunciauit prouincialibus cunctis vt ioachim obedirent. Cui aliquam partem relinquens ad prouinciam cuſtodiendam: ad regem demetriū anthiochiam reuerſus eſt. ¶ Ioachim vero principatum ſuum volens confirmare: & credens quia ſi fides prępararet multitudinem tutiorem ſibi magiſtratumq; acquireret omnes ſeducebat verbis. & ad libitum vnicuiq; loquens nimis velociter manu valida tranſfugarum circumſeptus eſt. Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam. & quantos in ea iudę conſentientes inueniſſet occidebat. ¶ Videns autem iudas ioachim magnum fieri multoſq; interfeciſſe viros bonos & venerabiles: ipſe quoq; circuiens prouinciam occidebat partium eius fautores. Q uod cum vidiſſet ioachim & intellexiſſet minime ſe contra iudam valere: ad auxilia demetrij regis conuertitur. veniens igitur ad anthiochiam ciuitatem iudam accuſabat quaſi ab eo multa mala perpeſſus: & ampliora tolleraturus niſi citius vindicaretur.

C ¶ Demetrius nichanorem cum exercitu contra iudam mittit qui ſacerdotes ſibi iudam ſub pena mortis tradere cogit ſed contra eum prevaluit iudas tātum mille ſecum habens viros & occiſo nichanore fugit exercitus fugienteſq; occidūtur atq; pro huius victoria apud iudeos feſtus dies inſtituitur. tunc quoq; ioachim ſacerdotum princeps templum deſtruere volens deteſtabili & repentina morte correptus eſt quo mortuo ſacerdotium iudę populus contradidit qui audita romanorum contra gallos & hiſpanos victoria ad eos ſcribens amicitias cum eis fide firmauit ſuper hoc habito ſenatus cōſulto. rurſus vero mortuo nichanore bachides a demetrio cū maximo exercitu miſſus contra iudeos qui multitudinem timentes tentoria reliquerunt fugientes ſed iudas paucis ſecum manentibus cōſtāter pugnā cū hoſtibus vſq; ad ſolis occaſum cōmiſit & multos aduerſariorū interficiēs in medio hoſtiū pcuſſus interiſt cuius corpus ab hoſtibus pacto fratres eius redimētes ſepelierūt i modi. Ca. xviij

1.mac. ca.7. T Vnc demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe ſi negligeret tanta iudę facinora nichanorem fideliſſimum amicum exercitu deſtinauit qui cum eo a roma ciuitate fugerat: pręcipiens ei nullatenus parcere genti iudeorum. Nichanor vero perueniens ad hieroſolymam pugnare aduerſum iudam minime decreuit. Dolo autē obtinere eum cupiens mittit ei verba pacifica dicens nulla neceſſitate pugnandi ſe veniſſe ſed ſacramentum pręſtare q̄ nihil ſeuiſſimum a rege pateretur. Hęc dicente nichanore iudas & fratres eius flexit nullamq; fraudem ſuſpicati: data fide ſuſcipiunt nichanorem cum exercitu. Q ui ſalutans iudam: dum ſermocinatur dedit ſignum propriis militibus: quatenus iudam compręhēderent. Q ui cum inſidias intellexiſſet exiliuit: & ad ſuos confugit. ¶ Patefacta vero voluntate ſua & apertis inſidijs. bellare nichanor contra iudam decreuit: & pugnas pręparans conflixit cum eo in vico caphariſamala. Q uem victum compulit ad arcem hieroſolymorum confugere. Cui deſcendenti ab arce templum occurrentes aliqui ſacerdotum

Filius onię patre occiſo adhuc puerulus fugit ad ptolomeum.

Demetrius occiſis anthiocho & lyſia obtinuit regnum.

Cōuerſi multi iudeorum ad demetriū reliquentes paternas leges cum quibus alchimus accuſātes iudam & fratres eius. &c.

Bachides miſſus a rege contra iudam eum dolo vult occidere & multos fracta fide occidit iudeorum.

Ioachim principatum volēs cōfirmare populū ſeducebat & omnes iudę conſentiētes occidebat & iudas etiā ioachim fautores.

¶ Demetrius nichanorem cum exercitu contra iudam mittit. Dolus nichanoris cōtra iudam & fratres eius.

& seniorum salutabant eum: & immolationes ostendebant quas pro rege deo se offerre dicebãt. At
ille interminatus est eis templũ deponere: nisi redeunti sibi traderent iudã. Et hęc quidẽ interminatus: exijt ab hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius merorem in lachrimas prorupe-
runt & deo supplicabant vt eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; nichanor ab hierosolymis
¶ Exercitus iudę mille tantum viros hñs quos ipse animabat ad bellum.
egressus in aliquo vico qui bechorõ dicitur peruenisset ibi castra constituit: vbi alia pręsidia de syria
distinata suscepit. Iudas autem in adasis altero vico stadijs distante triginta a bechoro castrameta-
tus est mille tantũ socios habens: hortatusq; ne pertimescerent multitudinem aduersariorum. sed qui
sunt & de quibus pręlijs pericula paterentur cogitantes hostes vnanimiter inuaderẽt. Inde procedit
ad pugnam: & committens fortissimum pręlium cum nichanore aduersarios valde cõterruit. ¶ De-
inde ipse nichanor dum atrociter decertaret occisus est. Quo cadẽte: ducem perdẽs exercitus terga
vertit ad fugam. Quos persequens iudas interficiebat. & sono tubarum in circuitu positis significa-
bat q̃ hostes prelio superati discederent. Qui audientes armati exibant. & fugientibus occurrentes
occidebant eos. Ex quo prelio nullus euasit: dum nouem milium numerus extitisset. ¶ Quę victoria
contigit quartadecima die mensis qui dicitur apud iudeos adar: apud macedones distrus. Hãc cele-
brant per omnem annum festum colentes diem. ¶ Et ex illo quidem tẽpore breui spatio gẽs iudeo-
rum ab illis calamitatibus requieuit sed postea ad certamina rursum & pericula redierunt. ¶ Princi-
pem autem sacerdotum ioachim volentem deponere murum sanctuarij veterem & cõstructum ab
antiquis prophetis plaga dei quędam repentina percussit: ex qua mutus in terrã cecidit: & tortus per
multos dies detestabiliter expirauit. principatum sacerdotij tenẽs annis quatuor. Quo defuncto: sa-
cerdotium populus iudę contradidit. ¶ Qui audiens virtutem romanorum: q̃ expugnassent gallias
hyberiam & cartaginem libie. necnon & greciam subegissent. & regem perseum & philippum & ma
gnum anthiochum deliberauit cum eis amicitias copulare mittẽs romam amicos suos eupolemium
filium iohannis & iasonem eleazari. Rogabat per eos romanos auxiliatores sibi & amicos esse: & de
metrio scribere quatenus non confligeret cum iudeis. ¶ Cumq; venissent romam legati iudę senatus
eos libenter excepit: & ea quę petierunt celeriter annuit. Faciẽsq; ob hoc senatus consultum eius exẽ
plum quidem ad iudam transmisit: ipsum autem tabulis ereis scriptũ in capitolio collocauit. ¶ Erat
autem huiusmodi senatus consultum de auxilijs & de fide circa gentem iudeorum. Neminem subie-
ctorum romanis bellare contra gentem permittimus iudeorũ: nec alicui bellanti prębendum esse cẽ-
semus triticum aut naues aut pecunias. Et si quis cõtra iudeos putauerit esse bellandum sciat eis au
xilia nos prestaturos: & rursum si romanorum quilibet inuaserit terram iudeos eis modis omnibus ob
stabimus. Et si quid de hoc pacto gens iudeorum voluerit vel addere vel auferre communi senten-
tia populi romani faciendum esse conuenit. Scriptum autem est hoc senatus consultum per eupole-
mium iohannis filium & iasonem eleazari sub principe sacerdotum iuda: duce symone fratre ipsius
Mors detestabilis repẽtina ioachim sacerdotũ principis volentis templum destruere.
Consultum senatus pro fide & auxilio romanorum circa iudeos.
Hęc quidẽ prima inter romanos & iudeos amicitia cognoscitur contigisse. ¶ Demetrius autem nun
ciata sibi morte nichanoris & perditione militię: rursus ad iudeam bachidem cũ exercitu destinauit.
Rursus mortuo nichanore demetrius bachidem mittit contra iudeos.
Qui ab anthiochia egressus peruenit ad iudeã: & in arbellis ciuitate galileę castra constituit & in eos
qui ibi in speluncis habitabant cũ multi ad eas confugissent captos suis partibus aggregauit. Exinde
mouens ad hierosolymam properabat. Qui audiens iudam in aliqua villa nomine baiziton castra
locantem cõtra eum alacriter festinabat: cum peditum viginti milibus & equitũ duobus milibus. Iu-
de vero fuerunt oẽs duo milia. Qui multitudinem bachidis timentes tentoriaq; relinquentes: fugie-
runt oẽs prẽter octingentos. Iudas vero propriis militibus destitutus & hostibus imminentibus nec
tempus habens congregandi exercitum: dubitabat cũ octingentis pugnam contra bachidem cõmit-
tere. Hortatusq; suos vt hostes inuaderent & pugnam viriliter sustinerent. cum illi dixissent se nõ esse
ad tantam multitudinem exercitus idoneos: & suaderent nunc quidem discedere & a periculis se li-
berare: postea vero inimicis collectis viribus obuiare nõ hoc inquit videat solis aspectus vt terga mea
hostibus nudem. Sed licet omnimodo immineat perire pugnantẽ fortiter stabo oia viriliter perferens
futura pericula. Bachides vero producens de castris ad prelium parabatur: & equites in vtroq; cornu
disponens leuiores autẽ & acriores ante oẽm aciem. ipse in dextro cornu cõsistit. Qui cum sic aciem
ordinasset: iussit tibicinem signum dare. ¶ Hoc idem faciens & iudas cõmittit cum hostibus pugnã
& constanter ambobus certaminibus prelij vsq; ad occasum solis extẽsum est. videns autẽ iudas ba
chidem cum electis in dextro cornu ordinatũ: congregans aiosissimos viros inuadit illã partem exer
citus. Et confligens ibi ordinem eorum dirupit & medios ad fugam conuertit secutus eos vsq; gaza-
ra. Videntes ergo fugam dextre partis qui in finistro cornu erant circumuenerunt: & iudam sequẽtẽ
in medio eũ obsederũt. Quifugere minime valẽs circũseptus ab hostibus stãs pugnabat cũ suis mul
tosq; interficiẽs aduersarios: percussus iterijt iuda vero interfecto socij eius tali duce priuati terga verterũt
¶ Iudę milites multitudinẽ bachidis timentes fugerunt quasi omnes.
Aiositas iudę.
¶ Bellum maximum inter iudã & bachidem vbi primo iudas victor hostiũ partem in fugam cõuertit.

A ¶Cuius corpus ab hostibus sub pacto simon& ionathas fratres redimentes perduxerunt ad modin ciuitatem:vbi & pater eorum sepultus erat:lugente eum per multos dies populo hebreorũ & honorante secundum communem & legitimam consuetudinem.Finis quidem talis iudam inuenit virum fortem & magnum & bellicosum & mandatorum patris sui memorem:& omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum.Tali ergo virtute plenus magnã sibi gloriam& monimẽta seruauit liberans gentem a macedonum seruitute:qui cum principatũ sacerdotij tribus annis habuisset defunctus est.

¶Explicit liber duodecimus.

¶Incipit liber tertiusdecimus qui continet tempus annorum octoginta duorum.

¶Mortuo iuda impij legis patrię transgressores iudeos vndiq; vastabant sed & maxima fames eos vexabat vnde multi ad macedones confugerunt ionathas dux a populo ordinatur cõtra quem bachides dolum cogitabat quod cognoscens iohannem fratrem ad nabutheos arabas(qui eius tũc erant amici)misit quem dolose filij amri occiderunt bachide autem cõtra ionatham sabbato bellum parante victor ionathas(multis hostium interfectis)iordanem cum suis transnatauit& bachides multas iudę ciuitates accipit ionathas quoq; & simon iohannis fratris mortem vindicantes filios amri in nuptijs occiderunt iterum bachides transfugis eum accusantibus cõtra ionatham cum exercitu mittitur sed vincente ionatha furorem in transfugos conuertit & eos mentitos occidit pacemq; cum ionatha iuramento firmauit captiuis hinc & inde liberatis. Capitulum primum.

B
Vibus modis gens iudeorum macedonibus in seruitute eam tenentibus libertatem quidem recepit. & q̃ per tot & tanta certamina dux eorũ iudas transiens defunctus
1.mac. ca.9. est pro ipsis bellans:in volumine anteriore monstrauimus.¶Post interitum vero iude iterum quicunq; erant impij & transgressores patrię legis venerunt contra iudeos & vndiq; eos pessime vastabant.Adiuuabat etiam horum maliciam fames quę omnem tunc prouinciam occupauit vt multi propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas calamitates famis & inimicos transfugerent ad macedones.¶Bachides autem iudeis qui patria reliquerant solemnia & communem vitam elegerant cõgregatis custodiam eis prouincię tradidit.Qui tenentes amicos iudę bachidi prodebant.quos torquens crudeliter occidebat.¶Tantis ergo iudei calamitatibus oppressi reliqui ex amicis iudę videntes gẽtem miserabiliter pereuntem adeuntes fratrem eius ionatham rogabant eum vt imitaretur fratrem suum & illius erga suam gentẽ prouidentiam hortabantur.& ne despiceret populum sine defensore pereũtem.Ionatha vero promittente paratum se mori pro cunctis:& credentes eum suo fratri parẽ existere:ducem iudeorum ordinauerunt.

Maxima fames tunc iudeos vexabat cum calamitate hostium vnde multi ad macedones confugerunt.

C ¶Quod bachides audiẽs & timens ne regi vel macedonibus pericula concitaret ionathas sicut olim iudas.dolo eum interficere statuit.Cuius voluntas non latuit ionathã neq; fratrem eius simonẽ. Qui colligentes socios oẽs ad deserta confugerunt:& venientes super aquam quę dicitur la-
1.mac. ca.9. cus assar ibidem commorabantur.Bachides autẽ sentiens eos discessisse & in loco conuersari contra eos cũ omni suavirtute progressus est.& trans iordanẽ castra ponẽsrefouebat exercitum.Ionathas cognoscẽs bachidem contra se venisse mittit fratrem suũ iohãnem qui gaddis dicebatur ad nabutheos arabas vt apud ipsos deponerent supellectilem vsq;quo pugnarent contra bachidem erãt enim amici.Iohannem vero euntem ad nabutheos insidijs collocatis in nabath ciuitate filij iambri alias amri capiunt vna cum suis & rapientes omnia quę portabant occidũt iohãnem & omnes socios eius:vindictam vero quam per hoc receperunt a fratribus eius postea demonstrabo.¶Bachides autem cognoscẽs ionatham in nemoribus iordanis castra posuisse obseruans sabbatorum diem cõtra eumvenit.tanq̃ non in ea pugnaturum propter legem. Illevero socios hortatus& animę eos pericula pati dicens in medio fluuij & hostium comprehensos & viam qua fugerent non haberent dum hostes ante faciem.fluuius a retro prohiberet:orans autem ad eũ vt victoriam sibi prestare committit,clim hostibus.Quorum multos occidens cum videret temerarium esse bachidem appetentem dexterãq; ad
1.mac. ca.9. ferendum extendentem prouidens plagamq; vitans cum socijs in fluuio exiliuit & pernatans transiordanem periculum mortis euasit.Nam bachides fluuio relicto ad hierosolymorum arcem discessit vsq; ad duodecim milia suorum amittens.Qui etiam multas iudeę ciuitates capiens munuit hierichon & ametonthem alias amatutem & bethoron& bethsulan pãnathan & pharatonen & tochoan & gazara & turres in vnaquaq; ciuitate constituens & muros circundans eis statuit vt exinde iudeos affligeret.Arcem vero hierosolymorum cautius muniuit:& tollẽs filios nobilium iudeorum ob fides in arce concluſit.¶Eodem tempore veniens quidam ad ionatham & fratrem eius symonem nunciauit filios amarei alias amri celebrare nuptias:& nouam nuptam nobilem duci a madaba ciuitate & arabas cum pompa munificentissima Ionathas,& symon putantes prosperũ sibi ad fratris io-

¶Ionathas iude frater dux iudeorum ordinatur a populo.

Dolũ cogitat bachides contra ionatham.

Iohannes a fratre ad nabutheos missus dolose occiditur a filijs amri.

Ionathas victor multis hostium interfectis iordanẽ cum suis trãsnatauit.

Bachides multas iudeę ciuitates accepit.

hannis apparuiſſe vindictam cum multa potentia ſociorũ egrediũtur ad madaba inimicos inter mõ-
Ionathas & Symõ fratris iohãnis mortem vindicantes filios amri in nuptijs occiderunt.
tes inſidijs collocatis pręſtolabatur. vt autem viderunt virginẽ & ſponſum & multitudinem amicorũ D
cum eis ſtatim in nuptias exilientes ab inſidijs omnes occiderunt. Et ornatum cum omni pręda tollentes reuerſi ſunt penam quidem propter iohannem a filijs amarei talem exigentes. Nam ipſi conſequentibus amicis ex vxoribus vel filijs numero quadraginta perempti ſunt. ¶ Symon quidem & ionathas ad fluuij nemora reuerſi ibidem permanebant. Bachides autem omnem iudeam muniẽs ad regem reuerſus eſt. Iudei vero duobus annis a bellorum tumultu quieuerunt. ¶ Cum tranſfuge vel impij videntes ionatham cum ſuis multam habere licentiam libertatis dixerunt ad regem demetriũ petentes mitti bachidem vt ionatham debellaret. Quod facilius euenire pollicebantur. ſi vna nocte inopinanter eum inuaderent. A rege vero bachides deſtinatus perueniens ad iudeam omnibus ſeipſit amicis & iudeis auxiliari ſibi: quatenus ionatham comprehenderent. feſtinantibus autem eis & non valentibus ionatham tenere. qui nimis ſe tractabat caute bachides ira commotus trãſfugarum primos quinquaginta tanq̃ ſibi & regi mentitos occidit. Ionathas vero cum fratre vel ſocijs ad vitalagam villam timens bachidem abſceſſit. edificanſq; turres & muris circumdans eam habebat valde munitam. Quod audiens bachides milites ſuos cum iudeorum auxilitoribus producens contra ionatham venit ad eius munimina accedens per dies multos obſidebat eum. ¶ Qui obſidioni fortiter reſiſtens ſymonem quidem fratrem ſuum expugnaturum bachidem in ciuitate dimiſit. ipſe vero furtim egreditur in prouinciam: & congregans manum multam nocte bachidis inuadit exercitum. Et multos occidens ſymonem quidem fratrem fecit ſuum aduentum cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi egreditur & macedonum machinamenta obſidioni pręparata ſuppoſitus flammis incẽdit & multos eorum viriliter interfecit. ¶ Videns autem bachides ab inimicis ſe circumſeptum quorum alios quidem ante ſe alios autem retro conſpiciebat. turbatus hęc inſperate ſibi euenifſe: in tranſfugas tanq̃ in deceptores ſuum conuertit furorem. ¶ Volebat autem ſi poſſit obſidionẽ ſoluta ſine dedecore ad propria remeare. Cuius voluntatem cognoſcens: ionathas legatum ad eum pro amicitijs deſtinauit: quatenus redderent inuicem ſibi quos ceperant vtriq; captiuos. Putãs autem hanc honeſtiorem bachides diffinitionem paciſcitur cum ionatha: & iurauerunt vtriq; nunq̃ cõtra ſe arma prę-
Bachides turbatus in trãſfugas furorem conuertit.
Ionathas & bachides pacem iurauerũt captiuis hic & inde libertatis.
ſumere: & captiuos dantes & recipientes in anthiochiam bachides receſſit. Qui poſt hanc diſceſſionem nequaq̃ ad iudeam deinceps peruenit. ¶ Ionathas vero hanc libertatem acquirens in machina ciuitate populorũ negocia diſponebat & maliuolis vel impijs cruciatis iudeorũ gentes purgabat.

¶ Alexandro anthiochi epiphanis filio ſyriam aſcendente ptholomaidem ciuitatem capiẽte de- B
metrius contra eum auxilium petit a ionatha multa ſibi promittens quod cognoſcens alexander ſimiliter ad ionatham pro habendo ab eo auxilio contra demetrium epiſtolam & dona tranſmiſit ſacerdotiumq; illi confirmauit ſed & epiſtolę exemplar demetrij ad ionatham qua maxima iudeis cõferebat libertatem hic inſeritur pugna autem inter Alexandrum & demetrium commiſſa demetrius occiditur poſtq̃ annis vndecim regnauit.

Capitulum ſecundum.

ANno vero ſexageſimo & centeſimo epiphanis anthiochi filium contigit ſyriam aſcẽdere 1.mac.
& ptolomaidem capere ciuitatem per perditionem militum intus commorantium. Erãt ca.10.
enim ingrati circa demetrium propter ſuperbiam ſuam quia dum ſe clauſiſſet in quadam
Alexander anthiochi epiphanis filius ſyriam aſcendens ptolomaidem ciuitatem capit.
turre regali quam non longe ab anthiochia cõſtruxerat a nemine videbatur. Sed & rempublicam vt
Demetrius auxilium contra alexandrum petit a ionatha.
deſidioſus negligebat vnde & odium ei a ſubiectis exortum eſt. ſicut iam alibi demonſtrauimus. Igi- F
tur in ptolomaidem demetrius audiens alexandrum peruenifſe. omnem contra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad ionatham legatos pro auxilijs. Nam precedere alexandrũ ſtatuit. veritus ne ille eius prius auxilium poſtularet. aut ionathas memor malorum ſeſe cum inimicis coniungeret denunciauit ſibi multitudinem congregari: obſidesq; iudeorum recipere quos bachides in arce hieroſolymorum concluſerat. ¶ Talibus ergo a demetrio ionathas ad ſe nuncijs venientibus ad hieroſolymam peruenit: & epiſtolas regis audiente populo vel arcis cuſtodibus hilaris intimauit. Quibus relictis tranſfuge vel impij trepidauerunt pręcipiente rege. quatenus ionathas exercitum congregaret & obſides reciperet. Quos cum accepiſſet. ſuis vnum quemq; parentibus reddidit & quidem ionathas in hieroſolymis manſionem faciebat renouans ciuitatem ſuaq; voluntate omnia conſtruens & edificans muros ciuitatis quadris lapidibus vt forent aduerſus hoſtes munitiſſimi. Quę videntes cuſtodes muniminum in iudea reliquentes omnes iam in anthiochiam fugerunt pręter illos qui in 1.mac.
bethſura ciuitate & in arce hieroſolymorum erant. Quorũ plurima pars impiorum & tranſfugarum ca.10.
fuit iudeorũ. Quapropter caſtra non relinquerunt. Cognoſcẽs alexãder ꝓmiſſiones quas demetrius ꝓmiſſus fuerat ionathę & fortitudinẽ eius & quãta diſpoſuerat bellãs cõtra macedones & iterũ qualia ipſe ptulerat a demetrio & bachide duce demetrij melius nihil inuenire q̃ ionathę ꝑfidiã ad amicos

dicebat in p̃senti tpe ionathas qui & contra hostes fortis extitit & odium habet ꝓprium in demetriũ
A a quo multa mala ꝓpessus est. Igitur si videt amicum eum fore contra demetriũ nũc debemus (non alias vtilius est) rogare eum ad auxilium cõferendum. ¶ Cumq; ei & amicis placuisset: transmittit ad Ionatham scribens talem epistolam. Rex alexander ionathe fratri salutem. Fortitudinẽ quidem & fidem tuã iamdudum audiuimus: & ideo transiuimus ad te pro auxilijs. & ordinamus te hodie principem sacerdotum iudeorum: & amicum nostrum vocari ꝓcipimus. Idcirco etiam destinaui tibi pro munere purpuream stolam & auream coronam: & peto te honoratũ a nobis similem erga nos fieri. ¶ Suscipies epistolam ionathas induitur sacerdotali stola celebratione tabernaculorũ instante: post quartum annum mortis iudę fratris sui. Nam neq; per ipsum tempus princeps sacerdotũ aliquis constitutus est. ¶ Collegit vero & multum exercitum & armatorũ copiam quã ipse construxerat. Quod factum vt peruenit ad demetriũ: nimis eum multumq; cõtristauit. suamq; cepit accusare tarditatem: q̃ non ante alexandrũ fecisset ipse clementer erga ionathã. Verumtamen nec sic distulit scribere ad
1. mac. ca. 10 Ionatham & ad populum eius cuius exemplar taliter existebat. Rex demetrius ionathę gentiq; iudeorum salutẽ. Quoniã nostram seruastis amicitiam: tentantibusq; nos inimicis non consensistis. Hanc vestram quidem laudo fidem: & in his vos permanere quęsumus: recipientes a nobis vicem vel gratiam per quã mereamini vectigalium vestrorũ releuationem. & quicquid prędecessoribus meis regibus vel michi hactenus ꝓbebatis omnia noueritis nostra vobis largitate concessa. Super hęc ꝓciũ etiam salis vobis & coronarum quas nobis offerebatis vel quod pro tertia parte frugum. & medietate fructus lignorũ quod parti meę cõpetebat. vobis ab hodierno die remitto. Sed & cesum singulorũ est habitantiũ in iudea qui nostro ęrario proficiebat. necnõ & trium finitimarũ vobis prouinciarũ samarię vel galileę & transiordanẽ. vniuersa vobis cõcedo nunc & per omnia tempora. ciuitatẽq; hierosolimorũ sacram & inuiolabilem priuilegia sua possidere. liberãq; cum finibus suis a decima parte
B vectigaliũ esse ꝓcipio. Arcem autẽ committo sacerdoti vestro ionathę. vt quos ipse probauerit fideles amicos custodes in eam deputet vobis seruandam. captiuosq; iudeorum & seruientes apud nos liberos esse cõcedo. ne post hanc sanctionẽ iudeorũ iumenta violentijs angariorum subiaceant. Sabbatha autem vel omnes dies festos. & tres ante eos dies: sine vectigalibus esse denuncio. Eodem modo iudeos vestram terrã habitantes liberos ac sine lesione dimitto licentiamq; michi militare volentibus vsq; ad triginta milia ꝓstamus eadem quibus & meus vtitur exercitus vbicunq; erit acceptu
1. mac. ca. 10 rus. Ordinabo vero quosdã eorum in castris. quosdã mei custodes corporis & duces in aula mea cõstituam. Ꝓcipio vero meis vestris vti legibus easq; custodire & tribus ꝓpositis in iudea legibus obedire. Principemq; sacerdotum diligentiam habere volo: ne quis iudeorum aliud templum ꝓter hierosolimitanorũ solum veneretur. Ꝓcbeo etiam ad sumptus immolationũ per singulos ãnos centũ quinquaginta milia dragmas. queq; superfuerint pecunię vestras esse volo. Decẽ milia autem dragmas quas reges a templo accipiunt vobis cedo. quia sacerdotibus templo ministrãtibus competunt. Quicunq; autem ad templum hierosolymorũ vel intra fines eius confugerit debitor regalium pecuniarum siue qualibet faciente causa licentiam eis indẽnitatis concedo: saluasq; eorum possessiones esse. Renouari vero templum impendijs ex meo factis. muros q; ciuitatis splendide fabricari. turresq; altas construere: & quicquid ad munimen vestrum fuerit: meis stipendijs restaurare polliceor. Tanti
1. mac. ca. 10 est (vt quas accepistis amicitias nobiscum & fœdus) sine simulatiõe seruetis. Hęc quidem ꝓmittens & blandiens demetrius: iudeis scripsit. ¶ Rex vero alexander magnum colligens cõductum exercitum & milites qui de de syria transierunt. & eum contra demetrium duxit. Pugnaq; commissa: cornu
C sinistro demetrij aduersarij sunt fugati: & ꝓsecutiõe diutina multi eorum sunt occisi castraq; direpta. Dextrum autẽ cornu in quo demetrius ꝓeliabat deuictum est: alij quidẽ omnes recesserunt. Demetrius autẽ fortiter pugnans non paucos hostium prostrauit. Cumq; fugans alios equus eius cœni ba
ratro inhesisset: minime fugere valens occiditur. Nam videntes hostes quid ei contigisset reuersi circũdederunt eum & omnibus in eum iacula destinantibus cum ille pedestris fortiter existeret postea multis cõfossus vulneribus nec valens sustentare collapsus est. Demetrij quidem talis extitit finis. qui regnum per vndecim annos rexit: sicut & alibi demonstrauimus.

¶ Onias onię sacerdotis filius qui patre occiso fugerat Alexandriam amicitiam cum ptolomeo philometore ꝓcurauit & epistola ad regem transmisso templum in egypto permittentibus rege & regina simile hierosolimitano minus tamẽ & pauperrimũ construxit. In alexandria vero cõtentio & sedi
tio inter samaritas & iudeos corã ptolomeo pro templis suis excitatur & supplicanerũt vt rex eorũ altercationes audiens sententiã daret & victos perimeret. Quod fecit quia audito Andronico pro hierosolimitano templo verba faciente templum ipsum hierosolimitanũ secũdum moysi leges fuisse fabricatũ decreuit. Sabbeũ quoq; & theodosium interficiendos,

Epistola Alexãdri ad Ionathã ꝓ auxilio hñdo cõtra demetriũ & dona ei transmissa.

Ionathas sacerdos istitutus ab alexandro stola sacerdotali liditur.

Epistola demetrij ad ionathã & iudeos maximã libertatẽ cõferens.

Demetrius occidit ꝓstq; annis vndecim regnauit.

Onias onię sacerdotis filius q fugerat occiso patre alexādriā amicitiā cū ptolomeo philometore ꝓcurauit & tēplū in ęgypto ꝓmittēte rege similе hierosolymitano construxit.

ONię vero principis sacerdotum filius eodem nomine quo pater nuncupatus quem alexandriam fugisse ad ptolomeum regem cognomine philometorem diximus/ videns iudeam a regibus macedonum mala pati. volensq; memoriam & gloriam eternam sui relinquere: ad ptolomeum regem ęgypti & ad cleopatram reginam transmittit petens licentiam quatenus templum edificaret in ęgypto simile hierosolimorum leuitas vel sacerdotes de genere suo cōstitueret.quod desiderabat confidens in prophetia Esaye qui ante secentos annos p̄dixerat q; oporteret in ęgypto templū edificari maximo deo per virum iudeum. Idcirco elatus onias ptolomeo vel cleopatrę huiusmodi destinauit epistolam. Multa vel maxima nobis bellorum cōficiens opera & cū dei auxilio perueniens ad humilem syriam & phoenicem & in lenonum alias leonum ciuitate heliopoli.per quę alia loca multa veniens:prēter constitutiones templa iudeos cōstruxisse repperi:quapropter & persidos extitisse. Q nod etiam ęgyptijs accidit propter templorum multitudinem variamq; religionem. Oportunū autem inueni locum qui dicitur agrestis bubaste castrum plenum varia materia vel sacris animalibus: & peto cōcedendum michi eum domino segregatum.quatenus purgare templū ibi dirutum & ędificare maximo deo possim mēsura eadem & simili qua hierosolimorū pro te tuaq; coniuge vel filijs quatenus habeant ęgyptum habitantes iudei quo cōuenientes secundum concordiam quā adinuicem habent:possint tuis vtilitatibus ministrare.Nam & ysaias propheta prędixerat esse in egypto domino deo sacrarium:multaq; talia de ipso prędicauit. ¶Hęc quidem onias regi ptolomeo scripta transmisit. ¶Considerent tamen aliqui pietatem eius & cleopatrę suę sororis vel coniugis ex epistola quam scripserunt.Nam peccatum & legis transgressionem super caput onię posuerunt rescribentes.Rex ptolomeus & regina cleopatra onię salutem. Legimus tuam petitionem in qua suggerebas permitti tibi in leonum alias lenonū ciuitate templum eliopolitanū dirutum purgare quod appellatur agrestis bubaste.Quapropter miramur si deo gratum sit templū quod edificaturus sis ei in tam luxuriosum locum.plenumq; sacris animalibus. Sed quoniam dixisti prophetam Esaiam iam dudum hoc prędixisse alias prędicasse concedimus tibi si cōtra legem,vestram nō sit vt nichil nos in deum peccasse videamur. ¶Accipiens igitur locum onias ędificauit templū arāq; deo simile hierosolimorū minus tamē & pauperrimū. Mensuram vero eius & vasa minime visum est michi nūc describere.Nam in septimo libro iudaicę antiquitatis inserta sunt. ¶Inuenit eni onias quosdam sui similes iudeos sacerdotes & leuitas ibi religionem colentes.Sed de hoc templo narrabimus late. ¶In alexandria vero iudeos & samaritas qui templum temporis alexandri macedonis super garizim montem construxerunt contigit contra se seditionem excitare:& propter templa coram ipso ptolomeo certare iudeis quidem dicentibus secundum leges moysi templum se in hierosolimis construxisse samaritis autem in garizim & supplicauerunt vt cum amicis rex consederet alias residere audiens de his altercationem: victosq; morte multaret.cum ꝓ samaritis sabaus alias Sabbeus & theodosius itimassent.pro iudeis vero & hierosolimitis andronicus & mesalanus alias mesalamis iurauerunt per deum coram rege secūdum legem dicta sua probare: petierūtq; ptolomeum quatenus iusiurādi transgressores perimeret. ¶Rex ergo multos secum amicos in consilio cōgregans sedit partes audire.Tunc iudei in alexandriam constituti.nimis timebant de viris qui pro templi hierosolimitani parte dissserebant.Nam atrociter ferebant si hoc tam antiquum & nobile per vniuersum mundū templum solueretur.Cumq; sabeus & theodosius concessissent vt primus andronicus verba faceret. Idem andronicus approbationē suam facere cœpit ex lege vel p̄decessoribus principum sacerdotū quis ex quo genere honorem sacerdotij de patre suscepisset. Et quoniā omnes reges assię templum variis oblationibus & clarissimis honorauerunt:de garizim vero templo neminem feciſſe sermonem Q uę dicens andronicus & his multa similia.regem flexit sententiā pronūciare decernentē templum hierosolimitanū. secundum leges moysi fabricatum fuisse.sabeum & theodosiū interficiendos. Hęc sunt quę cōtigerunt iudeis in alexandria temporibus ptolomei philometoris.

Epistola ptolomei & cleopotre Onię rńsiua

Templū in egypto onias ędificauit simile hierosolimitano.

Cōtentio & sedi tio iter iudeos & samaritas ꝓ templis suis.

Andronicus ꝓ tēplo hierosolymitano verba facit.

Sententia regis cōtra samaritas

¶Alexander(occiso demetrio) regnum syrię accipiens cleopatram ptolomei filiam patre annuēte duxit vxorem.Cumq; nuptię celebrarent ionathas(scribente alexandro) ibi perueniens honorifice a regibus receptus purpura induitur quem tanto amore Alexander dilexit vt eum primum suorū scriberet amicorum.Sed (demetrio demetrij filio de creta in syriam nauigante & alexandrum cōturbante)Appollonius Alexandri dux Ionatham incitans ad bellum ab eo vincitur multis quoq; de Appollonij exercitu interfectis Ionathas Azothum & dagonis templum concremauit.Quicq; Ascalonem obsidens ciuitatem(muneribus receptis a ciuibus)recessit in hierusalem Alexander vero audita tali victoria Ionatham iterum glorificauit mittens ei auream torquē & vt dicitur in bíblia phibulam auream.

Capitulum quartum.

A
1. mac. ca. 10

ITaq; demetrio in pugna pempto ſicut ſuperius iudicauimus/alexander accipiens regnum ſirię ſcripſit ptolomeo vt acciperet in matrimonio ſuo filiam eius cleopatram: iuſtumq; hoc dicebat.cū paternum obtinuiſſet principatū.& per dei ꝓuidentiam in eo ꝓductus fuiſſet poſt perditionē demetrij. Sed etiam per alia multa dignū ſe eius familiaritate vel cognatione dicebat.Ptolomeus vero lit enter ſponſalia accipiens reſcripſit dicēs gauiſum ſe eſſe ꝙ paternū ſuſcepiſſet principatū: daturumq; ſuam filiā ꝓmiſit.& occurreret iuſſit eum ad ptolomaidam:quatenus ei filiam ſuam traderet iure nuptiali. Tūc ipſe puellam ad ptolomaidā ab ęgypto ꝓducenda:ubiq; cōiungendam eſſe conſtituit. ¶ Ptolomeus quidem hęc ſcribens ꝓpere ad ptolomaidam puenit/ filiam cleopatram ſecum adducens vbi ſecundum cōſtitutum alexandrum repperit filiamq; ſuam ei coniunxit: dotem argento vel auro ſecundum regiam qualitatē complens. ¶ Cumq; nuptię celebrarent:ſcribens alexander ionathę principi ſacerdotum:iuſſit eum ad ptolomaidam feſtinare. Qui perueniens ad reges munificenter eis offerens dona/claro apud eos honore potiebatur.Tunc alexāder compulit eum propria veſte exutū purpura iudui:ſimulq; ſuper tribunal ſecum ſedere.Iuſſitq; duces cum eo procedere perq; mediam ciuitatem clamare/nemini contra eum quicq̄ dicere:vel cauſas licere contexere. Quod cum duces feciſſent erga ionatham: videntes honorem/hi qui parati fuerant eum accuſare:ſimul cum inimicis eius ꝓfugerunt)veriti ne quid peſſimum paterent.Tanto vero amore rex alexander ionatham dilexit:vt primū eum ſuorū ſcriberet amicorū. ¶ Cēteſimo vero & ſexageſimo quinto āno demetrius demetrij filius cum multis conductis/(quos laſthenes alias laſchentes cretenſis ei pręſtiterat) a creta ad cilitiā nauigauit.Quod alexander audiens:iń pauore turbaq; conſtitutus: cōtinuo de phœnitia ad anthiochiam feſtinauit.vt priuſq̄ huc pueniret demetrius eam tute diſponeret. Reliquit vero ducem humilis ſyrię appolloniū cognomine titum qui cū multo exercitu profectus ad iāmā ionathę principi ſacerdotum mandauit dicens iniuſtum eſſe eum ſolum viuere cum licentia vel poteſtatę:non obediētem regi:ſibiq; dicebat hoc magnum opprobrium ab omnibus inferri ꝙ non eum regi ſubigeret.ne ergo te inquit in montibus abſcondas arbitratus fortitudinem habere.Sed ſi confidis tuę virtuti:deſcende quatenus per campum noſtri milites confligant. & fortiſſimū euentus demonſtret victorię. Scito tamē optimos ab vnaquaq; michi ciuitate milites iunctos. qui ſemper tuos proauos euicerūt. Cōtra nos autem in tali tera certandū eſt.vbi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime pręliari.ne ſit tibi locus quovaleas deuictus effugere. ¶ His incitatus ionathas:decem milia militū eligens ab hieroſolymis egredit cum fratre ſymone:peruenienſq; ad ioppen caſtra foras ciuitatem diſpoſuit.Nam ioppenſes portas clauſerunt.intus habentes cuſtodias ab appollonio cōſtitutas.Cumq; ionathas obſidere eos paraſſet:timētes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret portas aperiūt. ¶ Appollonius captam audiens ioppen a ionatha:tria milia equitum ſumens & octo milia peditum ad azotum peruenit & exinde tacite paulatimq; ad viam peruenit.Cumq; veniſſet in ioppen:tanq̄ recedens ionatham trahit ad campum:cōfidens equitibus:& ſpem in eis habens ſuę victorię.Cumq; proceſſiſſet ionathas ꝓſequebat vſq; ad azotum appollonium.Qui cum ad campum vidiſſet hoſtem veniſſe: cōuerſus cū eo pugnam cōmiſit. Mille namq; equites appollonius & inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat qui retro inimicis iſiſterent.Quod ſentiens ionathas nō eſt turbatus ſed ordinans in quadrum exercitū vt per ambas partes inimicos exhiberet:hortatus eſt vt fortiter ante vel retro pugnātibus vbiq; reſiſterent.Prelio autem vſq; ad veſperā procedente:dans fratri ſimoni partē exercitus iuſſit eum aduerſariorū aciem inuadere:ſuiſq; pręcepit teſtitudine facta ſagittas equitum recipere. Qui cum pręcepta feciſſent nichil ledebantur.quis hoſtes ſuper eos frequentia tela vibrarent vſq; quo ſuas euacuaſſent pharetras. Nam ſagitte corpora clipeis ſepta minime contingebant cōſtipatione teſtudinis tela venientia refugarent.Cum a primo mane vſq; veſpere iaculātes aduerſarij defeciſſent intelligens ſymō laſſos eos inuadit aciem.fortiterq; cū ſuis dimicans fugauit inimicos. Videntes autem equites ad fugam pedites cōuerſos & ſpe eorum decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt.& per oēm campum diſperſi fugerūt.Quos ſecutus ionathas vſq; ad azotum:multos occidit eorum.Qui de ſalute ſua deſperantes ad templū dagonis confugerunt.quod erat in azoto. Capiens autē incurſione ſua ciuitatē ionathas incendit eam & omnes circa eam vicos.neq; pepercit templo dagonis:ſed etiam eum flammis conſumpſit.& eos qui ibi confugerant interfecit. Multitudo vero quę in illo concidit prelio vna cum illis qui in templo confugerant:octo milia fuerunt. ¶ Vincens ergo tantum ionathas exercitum ab azoto diſceſſit & aſcalonam venit:& foras ciuitatem caſtra conſtituenti territi aſcalonitę in occurſum exierunt dona portantes. Qui laudans eorum voluntatem reuerſus eſt ad hieroſolimā:multam ꝙ prędam ferens quam videbatur a victis hoſtibus abſtuliſſe. ¶ Alexander autem deuictum audiēs ducem ſuum appollonium ſimulauit gaudium:ꝙ preter eius ſententiam cum ionatha cōflixiſſet:qui

B

C

1. mac. ca. 10

1. mac. ca. 10

1. mac. ca. 10

1. mac. ca. 10

1. mac. ca. 10

Alexander occiſo demetrio regnū ſyrię accipiens petit in vxorē ptolomei filiam quod ānuit ptolomeus.

Ionathas a ptolomeo & Alexādro honorifice receptus purpura iduitur.

Demetrius demetrij filius de creta in cilitiam nauigans cōturbauit alexādrū.

Appollonius dux alexādri ionathā icitat ad bellum.

Ionatha contra Appolloniā veniente ioppēſes ciuitatis portas ei aperiunt.

Bellū inter ionathā & appollonium maximum.

Victoria ionathę qui Azotū & dagonis templū hoſtibus interfectis flāma cōſumpſit.

eius amicus erat. Mittitq; ionathę p̄bens premiū & testimoniū honorē: & torquē auream sicut affinibus regis solet dari) eiq; commisit accaronis prouincię magistratum.

¶ Ptolomeus philometor auxilium Alexandro genero daturus venit in syriam quem omnes ciuitates (alexandro p̄cipiente) honorifice suscipiebant Ionatham tamē accusantes. Ionatham quoq; ei obuiam venit de ioppe. Ptolomeus autem ptolomaidem ueniens Alexandri insidijs fere interficitur quas cognoscens filiam suam ablatam eius matrimonio demetrio vxorem dedit & contra eum inimicitias exercuit. ¶ In biblia vero dicitur q̄ ptolomeus cogitabat in Alexandrum consilia mala. vt de ibidem dicit Nicho. de lyra q̄ crimen ptolomeus filio imposuit Alexandro cupiditate ductus. dicit insuper q̄ iosephus circa historias huius libri multa dicit quę sunt dissona textui. Sed salua postillatoris reuerentia Iosephus non cōtradicit textui biblie si bene intelligatur. Alexander enim videns socerū suum taliter fuisse ab oīb⁹ honoratum timens ne suum vsurparet principatum voluit eum insidiose intoxicare veneno quod p Ammoniū parauerat sicut exprimit Iosephus. Et similiter dicit in biblia Quesiuit enim me occidere. Et cognitis talibus insidijs ptolomeus postea volens vindicare de suo genero cogitabat contra eum consilia mala, sicut dicitur in biblia. Nec verum est quod dicit postillator q̄ cupiditate dn̄andi ductus occasionē quesiuit cum hic dicitur peruenięs ad Anthiochenos rex ab illis & militibus ordinatur coactusq; duo sibi diademata suppositi vnum assie alterū ęgipti benignus & iustus existeus nec cōcupiscens aliena. Flectit ergo Anthiochenos vt demetrium regem susciperent & ipse cum demetrio contra Alexandrum duxit exercitum vbi ex equo cadens in bello quasi mortuus quattuor diebus iacuit. cui Alexandri caput ab Arabia zabillus trāsmisit. & paulopost mortuus est.

Nota.

Capitulum. v.

Ptolomeus philometor auxiliū genero suo daturus venit in siriam, Ionathas obuiā ptolomeo venit de ioppe. Ptolomeus insidijs Alexādri fere iterficit quas cognoscēs filiā suā ablatā eius matrimonio demetrio demetrij filio dedit vxorē & inimicitias cōtra Alexādrū exercuit. Ptolomeus philometor duo diadēata coactus suscepit vnū ęgypti & alterum asię sed ātiochenos flectit vt demetriū regē susciperent. Ptolomeus ex equo cadens in bello quasi mortuus q̄ttuor diebus iacuit.

EOdem tempore rex ptolomeus philometor dictus. naualem ducens exercitum & pedites: ad syriam veniebat alexandro suo genero solatia prębiturus. Quem omnes ciuitates studiose (alexandro prędipiente) suscipiebant & deducebant vsq; ad azotum. vbi omnes proclamabant accusantes ionatham q̄ templū incendissel & destruxisset: prouinciamq; deuastasset. multosq; eorum interemisset. Quę ptolomeus audiens tacuit. ¶ Ionathas autē in ioppe occurrens ptolomeo dona clarissima vel honorem ab eo percipiens. & perducens eum vsq; ad fluuium (qui Eleuterus appellatur) ad hierosolimam remeauit. ¶ Perueniens autem ptolomaidem. prędter omnē spem paulominus habuit interfici ptolomeus insidijs alexandri quas ei per ammonium amicum parauerat. Manifestis autem insidijs ptolomeus alexandro scribit ad poenas ammonium petens & dicens insidias se ab eo passum: & vindictam sumere iustum esse. Alexandro vero non cōcedente, ptolomeus intellexit illum causam insidiarum extitisse. Quapropter ei factus est odiosus. Anthiochenis autē vt prius erat odibilis alexander propter ammonium. Multa namq; passi per eum fuerant: & poenam quidem ab ammonio pro delictis eius exegerunt occidētes eum. Qui tanq̄ mulier se prędparauit abscondere habitu circundatus fœmineo: sicut alibi dictum est. Ptolomeus autem accusans eum vt prędditorem nuptiarum filię. transgressoremq; auxilij quod contra demetrium deduxisset: soluit affinitatem. Nam & auferens filiam suam: ad demetrium legationem direxit amicitiam cum eo componēs filiamq; ei daturum se vxorem: & restituere paterno eum principatui compromittens. Demetrius vero gaudens suscepit legationem & nuptias. Tum minus iam ptolomeo labor restabat flectere anthiochenos vt demetrium susciperent. Nam inimici eius fuerunt eo q̄ a patre eius demetrio multa mala passi fuerant. Et alexandro tamen anthiocheni propter ammonium irascebantur vt diximus. Quipulsus ab anthiochia: in ciliciā vsq; peruenit. ¶ Ptolomeus vero ad anthiochenos perueniēs: rex ab illis & militibus ordinatur. coactusq; duo sibi diademata suppositi: vnum asię alterum ęgypti. Benignus & iustus existens nec cōcupiscens aliena. sed & futura prouidens recusare regnum decreuit: ne romanos offenderet. ¶ Ideoq; anthiochenos in cōgregationem congregans: flectit eos vt demetriū susciperent, dicens eum nequaq̄ pro patre dolorem seruaturum si bene mereretur ab eis doctorē autem in bonis & ducem illi se esse: nec se fallacibus negocijs immiscere: sibi autē dicebat ęgypti regnū sufficere. Quę disserens, flectit anthiochenos demetrium susciperę. ¶ Alexandro vero cū magna milicia vel apparatu ad syriam & cilicia profecto terramq; anthiochenorum prędante Ptolomeus cum genero contra eum duxit exercitum. Nam iam filiam suam matrimoniali iure demetrio contradiderat. Et vincens Alexandrum ad arabiam fugauit eum. ¶ Contigit autem in prelio vt equus ptolomei vocem elephantis audiens ptolomeum iactaret. Quod cum vidissent hostes. impetum tunc super eum fecerunt: multisq; vulneribus caput eius perforantes ad periculum mortis eum adduxerūt: sed custodes corporis eius rapientes eū liberauerunt & ita per quattuor dies defunctus iacuit: vt nec loqui nec intelligere potuisset. ¶ Alexandri vero caput arabū potentissimus Zabilus alias zabdihel abscindens: ptolomeo transmisit. Qui die quarta releuatus a vulnerum dolore suauem sibi rem sum

1. mac. c. 11 E

1. mac. ca. 11 F

1. mac. ca. 11

mũq; ſpectaculũ alexandri caput ſimul vidit. & mortem qui tñ paulopoſt vitam finiuit: pro alexan-
A dri morte gaudio ſummo completus. Regnauit vero aſię alexander qui dictus eſt balãs annis quin-
q; ſicut etiam in aliȷs demonſtratum eſt.

¶ Demetrius nichanor ptolomei ſoceri oblitus fraudib⁹ militeſ ſoceri corrumpere voluit vnde ipſi
ad alexãdriam confugerunt. demetrius autem amicitias cum Ionata faciens ipſum in ſacerdotio cõ
firmauit. Contra quem milites (ipſo illis tempore pacis ſtipendia negante) inimicitias & odium cõci
tans. quo cognito Triphon Anthiochũ alexandri filium procurat facere regem. Sed ionatha auxili-
um demetrio prębente hoc fieri non potuit. Poſtea vero demetrius ingratus bellum minatus eſt Io-
nathę. Qui cum Anthiocho (cui Triphon licet adoleſcenti diadema ipoſuerat) amicitias fecit a quo
ſacerdotij confirmationem & munera multa recepit. Capitulum. vj.

1. mac. ca. ii ●

SVſcipiens vero principatum demetrius qui nichanor appellabat fraudibus corrũpere cœ-
pit ptolomei militiam: oblitus q; & ſocer eius & auxiliator fuiſſet & affinis per connubium
cleopatrę. Quapropter milites ptolomei ad alexandriam confugerunt: elephantos autem
demetrius comprehendit. ¶ Ionathas autem princeps ſacerdotum ex omni iudea mili-
tes ſibi cõgregans arcem hieroſolimam obſidebat: vbi cuſtodia macedonum & tranſgreſſorũ multi
tudo locata videbatur. Et hi quidem contemnebant Ionatham machinamenta facientem cõfiden-
tes loci munitionibus. Noctu vero quidam maliuoli iudei exeuntes venerunt ad demetriũ arcis ob-
ſidionem nunciantes ei. Quo nuncio incitatus: exercitum contra ionatham ab anthiochia eduxit.
Cumq; ad ptolomaidem peruenißet ſcripſit prępiciens ad ptolomaidem eum citius occurrere. Iona
thas autem obſidionẽ quidem minime ſoluere decreuit. Seniores vero populi & ſacerdotes cõgre-
gans: aurum & argentum & veſtem cum multitudine dona deportans: ad demetrium uſq; peruenit.
Quę cum obtuliſſet iram eius emoliuit. Et honoratus firmum ab eo principatum ſacerdotij ſuſcepit
B Quem a regibus ante ipſum donatum poſſidebat. Accuſantibuſq; eum tranſfugis: demetrius eis nõ
credidit: ſed & petenti quatenus pro omni iudea vel tribus prouincijs/ ſamaria vel iope/ vel galileę
trecenta tantum daret talenta. Pro his omnibus epiſtolam ei pręſtitit. quę verba huiuſmodi continę
bat. Rex demetrius ionathę fratri gentiq; iudeorum ſalutem. Exemplum epiſtolę quam laſtheni co-
gnato meo ſcripſimus/ tranſmiſimus vobis: vt eam noueritis. Rex demetrius laſtheni fratri ſalutem
iudeorũ genti amicę noſtraq; iura ſeruanti: pro fide decreui dona prębere: & tres poſſeſſiones Aphe
ridam: belzellida. vel ramatha. quę addite ſunt iudeę de ſamaria & his attinentia quantacũq; ab im-
molantibus hieroſolimorum reges accipiebant anteme: vel quęcunq; de fructu terrę vel plãtis. om-
niaq; alia quę noſtro competunt viri. vel paludes ſalis. vel coronas quę nobis offerebantur eis conce
do vt nichil torqueat ab his a modo in poſterum. Cura ergo vt huius epiſtolę fiat exemplar & detur
ionathę. quatenus in nobili loco templi reponatur. Hęc quidem ſcripta fuerunt. ¶ Videns vero de-
1. mac. metrius pacem nullumq; ſupereſſe periculum nec belli timorem ſoluit exercitum. ſtipendiaq; eorum
ca. ii imminuit. ſolis illis ſumptus prębebat. qui cum eo a creta vel aliȷs inſulis venerant. Vnde odium vel
inimicitię militum contra eũ conflatę ſunt: quibus ipſe quidem nichil prębebat. reges vero ante ipſũ
eis annonas etiam in pace ſũminiſtrabant: vt eos in certaminibus ſi oporteret pro ſe fideles & pro-
nos haberent. ¶ Intelligens itaq; militum odium circa demetrium alexandri quidem dux appame-
C nus a quibuſ Appamenus genere dyodotus nomine qui & tryphon dicebatur venit ad malcum arabẽ qui
filium alexandri antiochum nutriebat. Manifeſtanſq; ei inimicitias exercitus quas contra demetriũ
habebant: dari ſibi petebat antiochum. Nam regem eum facere: vel paternum principatũ ei reſtitue
re ſe dicebat. Qui primum quidem reſiſtebat minime credens. Poſt vero multo tempore tryphonę
petente vincitur malcus flexuſq; a voluntate ſua eſt ad ea quę triphon petebat. ¶ Princeps autem ſa
cerdotum ionathas capere volens arcem hieroſolimorum: & iudeos tranſfugas vel impios oẽſq; qui
per totam prouinciam cuſtodes erant ~~per totam~~ tranſmittens ad demetrium legatos cum donis: ro-
gabat vt de caſtellis iudeę cuſtodes eiiceret. Cui rex nõ hęc tantum ſe prębere. ſed etiam his maiora
promittebat poſt finem belli quod prę manibus habebat. Petebat vero eum & auxilia tranſmittere.
mandans q; exercitus ſuus ab eo receſſiſſet. Tunc Ionathas tria milia militum eligens: deſtinauit.
Antiocheni vero demetrium propter hęc quę paſſi fuerunt abhorrentes: & propter patrem eius qui
multa contra eos mala commiſerat tempus obſeruabant quo potuiſſent eum inuadere. Videnteſq;
auxilia veniſſe demetrio ab ionatha arbitratiq; q; multa congregaret auxilia (niſi pręcederent eum)
arma cœperunt. & circunſtantes aulam obſidionis/ modo cunctos exitus partiti/ regem conabantur
2. mac. opprimere. ¶ Ille vero videns populum hoſtiliter ſe cum armis inuadere. colligens/ conductos/ & ab
ca. ii. ionatha tranſmiſſos iudeos cum anthiochenis confligit. quorum vim non ferens vincitur. ¶ Viden-
tes autem fic iudei antiochenos atrociter expugnãtes. ſuper palatij culmen aſcenderunt. Vnde illos

Demetrius Ni-
chanor ptolo-
mei oblitus frau
dibus milites
corrũpere volu-
it vñ ipſi ad ale-
xandriã cõfugę
runt.

Amicitias fecit
demetrius cũ io
natha & ſacer-
dotij principatũ
ei cõfirmauit.
Epiſtola deme-
trij ad ionathã.

Milites cõtra de
metriũ ipſo tpe
pacis ſtipendia
dare renuẽte/ o-
dium & inimici
tias cõcitant.

Ionathas ad de
metriũ mittens
auxiliũ petit vt
arcẽ hieruſalem
poſſit capere qđ p
mittit demetri-
us ſed prius ab
eo auxiliũ cõtra
ãtiochenos q̃rit
Animoſitas iu-
deoꝝ contra an
tiochenos.

vulnerantes(ipsi quidem semper altitudine tectorum minime ledebantur)illos vero telis prosterne-
bant quę de superioribus ad inferiora iactabant:& sic eos de proximis domibus repellerũt. Deinde D
igne suppositio flamma totam ciuitatem ex lignis constructam tectorum spissitudine deuorauit. An
thiocheni vero nequaq̃ valentes extinguere: ad fugam cõuersi sunt.Et cum iudei de tecto ad rectũ
dissilirent.& ita eos persequerentur ammirabilem cõtigit fieri anthiochẽsium depulsionẽ. Rex autẽ 1.Mac.
vt vidit anthiochenos filios & vxores suas velle saluare quapropter & pugnam reliquisse: per angu c.11
stas vias inuadit eos:& confligens cum eis multos interfecit.ita vt cogerentur armis proiectis trade
re se demetrio qui veniam eis pro facinoribus concessit,seditionemq; compescuit.¶ Donauit etiam
iudeis partem prędę:causasq; victorię suę eis factas professus: gratias egit ionathę.& hierosolimam
Demetrius ira transmisit.laudans eum pro auxilijs destinatis. ¶ Post autem maliuolus contra eum extitit promis-
tus ionathę bel sionesq; fraudauit. bellumq; minatus est:nisi cuncta redderet tributa quę gens iudeorum prioribus
lũ ei minatus est regibus syrię persoluebat.Et hęc fecisset nisi triphon eis impetum ,phibuisset & apparatum eius cõ-
Triphon diade tra ionathan ergâ suas vertisset curas.¶ Reuersus enim ad siriam ex arabia cũ puero anthiocho:im-
ma ãthiocho a ponit ei quanuis adolescenti diadem.Cumq; omnes milites transissent ad eum demetriam deseren
dolescẽti iponit tes.bellum contra demetrium producit:& confligens cum eo victoriam obtinuit & elephantos cum
quẽ oẽs (deme anthiochẽsium ciuitate subiecit.Demetrius vero victus ad cilitiam recessit.¶ Anthiochus autem le
trio relicto & vi gatos ad ionatham destinans & litteras sibi eum amicum parauit:& principatum sacerdotij confir-
cto)secuti sunt. mauit.& quattuor prouincias(quę terrę iudeorum additę fuerant) insuper & aurea vasa vel pocula
vel purpuream vestem ei transmisit.Hisq; omnibus ei vti permisit.& fibulam auream ei donauit pri
mũq; suum amicum vocauit. Symonem autem fratrem eius ducem super omnem militiam a regio-
ne tyri vsq; ad egyptum constituit.
¶ Ionathas Anthiocho contra demetrium auxilium dare promittens & gazeos ipsi rebelles debel- E
lat & demetrij milites cum quinquagita sociis fugat(Simone fratre bethsuram obsidẽte)& victor re-
cedit in hierusalem. Qui cum romanis & sparciatis amicitias renouat ad eos missis epistolis quarũ
exemplaria hic continentur. Tunc quoq; Iudeorum tres erant hereses scilicet phariseorũ/Saduceo-
rum & essenorum. Capitulum.vij.

Ionathas ad an IONatas autem de donationibus anthiochi gauisus mittens ad eum & ad triphonem lega-
thiochũ mittẽs tos amicũ se eius professus & pugnare cum eo contra demetrium. insinuabat pro premijs
amicũ se ostẽ laborum nõ parua mala a demetrio se esse perpessum.Cõcedente igitur anthiocho a syria
dens& cõtra de vel phœnice vt congregaret exercitum quatenus cum ducibus demetrij cõfligeret statim
metriũ se dare ad ciuitates exiuit. Quę cum eum splendide suscepissent.exercitum dare non distulerunt. Veniens
auxiliũ ,pmittit. autẽ ad ascalonem ciuitatem/& munificenter ascalonitis cum donis sibi occurrentibus hos ipsos pe
tebat vt vnam quãq; humilis syrię ciuitatem a demetrio desistentem ad partes antiochi transire ac
secum bellum producere pro vltione demetrij:& ex his quę quõdam in eos peccasset esse autem dig-
nas occasiones per quas hęc cogitare deberent.Cumq; flexisset ciuitates auxiliũ anthiocho mitte-
re puenit ad gazam sperans se & horum fidem ad antiochũ conuertere. Multum vero pręter quod 1.mac
Ionathas cõtra sperauerat aliter gazeos iuenit. Qui durissima obiectione nõ eum susçipere nec demetriũ relinque- ca.11
gazeos rebelles re decreuerũt. Quo dum ionathas concitatus esset:ad obsidionem eorum & afflictionem prouincię F
anthiocho obsi paratur. Nam partem militię circa gazan disponens: cum reliqua ipse percurrẽs/cuncta prędabatur
dionẽ parat & vel incendebat. Quę cum vidissent gazei/nullumq; auxilium a demetrio sibi venisse conspicerent &
eos vincit. periculum prẽsens/adiutorium vero longe & incertum esse vtrum veniret optimum esse decreuerũt
hunc dimittentes illi obedire.Facientes igitur ad ionatham amicitias:auxilia promiserũt.¶ Homi-
¶ Nota aureã sen nes enim ante malorum peritiam vtilitates suas non intelligunt ,sed cum in malis fuerint constituti
tentiam. tunc mente percipiunt.& agunt quę nichil lesi facere debuerant.¶ Ionathas vero consentiens eis ad
amicitias tollensq; obsides ad hierosolimam transmisit. Ipse vero totam prouinciam percurrit vsq;
ad damascũ dum demetrij duces audisset ad cedessam cum multa manu venisse. Cedessa vero inter
Simõ bethsurã tyrum & galileam consistit.Nam hoc desiderabant duces demetrij vt de syria eum ad galileã trahe-
obsidet & capit rent:putantes minime eum pati galileos sibi subiectos affligere. Cumq; ionathas eis occurreret. sy-
monem fratrem in iudea ducem reliquit.Qui multum exercitum de prouincia congregans bethsurã 1.mac.
obsidebat locum iudeę munitissimum.Nam tenebat eum demetrij custodia sicut & prius a nobis de ca.11
monstratum est.vt vero aggerem composuisse symonem viderunt & machinamenta cõstituisse:mul
taq; vsum industria contra bethsurę obsidionem timuerunt custodes ne capto loco interirent.Et mit
tentes ad symonem petebat fidem accipere.ne quid ab eo pessimum paterent.Qui cum dedisset.il-
los quidem de ciuitate tulit:suamq; custodiam ibi constituit.¶ Ionathas autem exiens a galilea ab 1.mac
aquis quę genisarum alias genesar dicuntur.nam ibi sua castra posuerat/ad campum qui dicitur asor ca.11

venit nesciens illic hostes existere. demetrij vero duces cum ante vnum diem cognouissent contra se
A ionatham venire/ insidias ei per montem collocauerunt. ipsiq; cum electis militibus in campo ei occurrerunt. Quos cum vidisset ionathas ad pugnam paratos hortabatur suos. Illi vero qui a demetrij ducibus per insidias erant locati a retro iudeos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti perirent. ad fugam se dederunt. Et ibi quidem omnes reliquerũt ionatham pauci vero cum eo numero quinquaginta remanserunt: & mathathias filius absalonꝫ & iudas calphi qui duces erant totius exercitus. His audacter & desperate super inimicos irruentes atrociter eos fugauerunt. Tunc milites ionathę qui discesserunt vt viderunt hostes ad fugam conuersos congregati persequebãtur eos & hoc fecerunt vsq; ad cedessam quo castra hostium erant. Victor ergo ionathas in illa pugna refulsit duo
1. mac. milia prosternens inimicorum: & ad hierosolimã reuersus est. ¶ Qui cum vidisset omnia sibi dei pro
ca. 12 uidentia secũdum suam accidere volũtatem legatos romam destinauit renouare cupiens olim cum gente iudeorum amicitias celebratas suis etiam legatis precepit vt redeuntes ab italia per spartiatas transirent quos deberent ad memoriam amicitię vel cognationis reducere. Qui cum romam venissent & ingressi ad senatum mandata principis sacerdotum ionathę dixissent quod eos misisset renouare quę prius per senatum de iudeorum amicitijs fuissent statuta senatus dedit eis reportandas epistolas ad omnes a\ye reges & magistratus ciuitatum quatenus illesi per eos ad propria remearẽt ¶ Reuertẽtes autem ad spartiatas venerunt & eis epistolam ionathę porrexerunt. Cuius exemplar huiusmodi fuerat. Ionathas princeps sacerdotum gentis iudeorum vel curia & collegium sacerdotũ presidibus & senatui populo lacedemoniorũ salutem. Si salus vobis publica vel priuata bene procedit. sic est vt volumus. Salui autem sumus & nos. In prioribus tamẽ temporibus epistola nostro principi sacerdotum onię a vestro rege areo & ab omni populo missa est de vestra simul & nostra cogna
B tione cuius exemplum subiacet epistolę quam quidem libenter suscepimus & populo & aero fauto res facti sumus non egentes huius rei approbatione: quia per sacras nostras litteras hoc esse credidimus. Initium vero recognitionis non credidimus nos primi facere: ne prępipere videremur gloriam vestram. Multo vero tempore transacto ex quo familiaritas communis extitit. in sacris & constitutis diebus deum pro vestra salute/ vel victoria sacrificijs depręcamur. Et cum multa nos circunstetissent bella per anariciam viciorum: nec vobis nec alijs propinquis molestos nos esse decreuimus. Postq̃ autem hostes expugnauimus legatos ad romanos transmisimus. Numeniũ filium anthiochi & antipatrem iasonis senatorio apud nos septos honore quibus etiam dedimus ad vos epistolam quatenus vobiscum renouent cognationem. Bene igitur facitis si & vos nobis rescripseritis & mandaueritis si quid forsitan indigetis: minime dubitantes nos erga vestrum affectum pigros existere. Lacedemonij vero libenter legatos suscipiunt. & componẽtes pacta cum eis de amicitijs dimiserunt. ¶ Eodem tempore tres hereses iudeorum fuerant: que de rebus humanis diuersa credebant: quarum vna pharisea dicebatur altera saducea tertia vero essenorum. Igitur pharisei dicebant fato non omnia sed aliqua gubernari. altera vero que accidũt per se consistere. Genus autem essenorum omnia sub fato esse cõfirmat: & nichil esse quod hominibus non illius decreto proueniat. Saducei fatum quidem nichil esse estimant neq; per eum humana concludi. sed omnia nostre supponunt potestati. bonorum-
C q; nosipsos auctores fatentur & per nostram demẽtiam eligi peiora. Sed de his quidem certius in secundo libro hystorię iudaicę demonstrauimus.

¶ Rursus (Demetrij ducibus bellum parantibus contra Ionatam) hos vincit Ionathas & zabaldeos Simone fratre castra muniente Ionathas quoq; & Simon fratres cõgregato populo muros templi & ciuitatis renouant. Demetriusq; contra Aetacem bellum faciẽs captiuus ab hostibus capit Quo mortuo Triphon insidias Anthiocho/ cuius tutor erat insidias parat & contra Ionathã. Qui captiuus in ptolomaide his qui secum erant interfectis capitur.

Capitulum. viij.

1. mac. ca. 11. DEmetrij autem duces cum vellent pugnam in qua victi sunt restaurare. ampliores priore exercitu vires congregantes/ contra ionatham venerunt. Qui cum hoc audisset. citius eis ad Amathite occurrit. Neq; enim tardare decreuit vsq; quo ingrederentur iudeam castra q; disponens non longius ab hostibus quinquaginta stadijs mittit speculatores qui castra deberent hostium perscrutari. Cumq; omnia enunciassent & aliquos nocte cepissent qui aduersarios superuenturos indicabant. custodias extra castra disposuit. & exercitum armatum per totam noctem habebat. precepitq; vt forti animo essent: & si oporteret etiam nocte pugnarent: nec repentino impetu turbarentur. Demetrij vero duces cum audissent ionathã cognouisse suum consilium pertubati q; inimici manifesti fuissent nullomodo valebant per insidias eos inuadere. Nam eo ex quo credebant non esse pares ionathę militibus fugam meditati sunt: multaq; facientes incendia discesserũt ita vt hęc videntes iudei putarent eos esse mansuros. Ionathas autem cum ad castra eorum mane ve

Demetrij duces insidias cõtra Ionathã parant.

Ionathas cum quinquagita socijs hostes fugauit.

Victor Ionathas recessit in hierusalem.

Ionathas ad Romanos & sparciatas mittẽs amicitias renouat.

Exemplar epistolę misse ad spartiatas.

Tres hereses Iudeorũ tũc erant scilicet phariseorũ Saduceorũ & essenorũ. & qd vnaqueq; sectaꝝ de his ampliora vide libro. ij. de Iudaico bello.

Rursus Ionathã parãt demetrij duces contra Ionatham.

Fugiẽtes hostes multa fecerũt incendia.

Ionathas zebedeos expugnat Simon ionathę frater iudeę castra muniuit.

Congregato populo in tẽplo suadent Ionathas & Simõ muros tẽpli & ciuitatis reparare &c.

Demetrius i bello aduersus Arsacem captiuus ab hostibus capitur.

Triphon mortuo demetrio in sidias parat Anthiocho volens eũ iterficere sed quia ipediebaẽ a Ionata. ideo primũ ionathã voluit occidere.

Ionathas captiuus in ptholomaide Triphonis iussu capit his qui secũ erãt interfectis.

Tristitia de dolosa captiõe Ionathę.

Triphõe exercitũ cõtra hierusalẽ cõgregãte capto Ionatha Simõ dux a popu

nisset:inuenit ea deserta.Cumq; intellexisset eos fugisse.persquebatur.Quos nullatenus valuit comprehendere.Nam liberum alys eleuterum nomine fluuium transierant.¶Vnde reuersus ad arabiam zebedeos expugnabat:multamq; eorum prędam ambiens captiuosq; ducens peruenit ad damascũ. vbi omnia illa reposuit.¶Per idem tempus frater eius symon omnem peragrans iudeam & paleſtinam vsq; ad ascalonem muniuit castella. Quę cum ędificijs & custodibus tuta fecisset ad ioppen peuenit:& occupans eam magnã introduxit ibi custodiam.Nam audierat ioppenses velle ducibus demetrij tradere ciuitatem.Hęc igitur postq̃ ionathas & symon tractauerunt ad hierosolimam sunt reuersi.¶Cumq; omnem populum ad templum congregassent.suadebant muros hierosolimorũ reparicandos & dirutam partem muri templi reconstruendam: altisq; turribus muniendam necnõ & in media ciuitate alium enim edificari murum vt custodibus arcis alimentorum copia negaretur.insuper etiam castella quę sunt in prouincia facerent tutiora vel fortiora.Cui & populus de bene propositis cum consensisset ipse quidem moenia ciuitatis edificabat. symonem vero misit prouinciã cõmunire.¶Demetrius vero trãsiens ad mesopotamiam peruenit.Quam dum vellet cum babilone & superioribus ꝓuincijs obtinere vt exinde occasiones de toto acciperet imperio:tunc illi greci vel macedone alias macedoniam habitantes vt eis prope modum cõuenirent legationem ad eum miserũt promittentes ei subuenire si ad illos transiret tradere se vel expugnare cum eo regem parthorũ arsacen.Qua spe subito egreditur ad eos vt si parthos deuinceret vitesq; resumeret:regem triphonẽ post ea debellaret longeq; eum a syria pelleret.Quem cum prono suscepissent animo prouinciales multosq; cõgregasset viros.bellumq; & omnem militiam aduersus arsacen ꝓduxisset: ipse quidem viuus capitur.sicut alibi retulimus.¶Triphon vero cum mortem demetrij cognouisset: perfidus anthiocho cœpit existere.Insidiabatur enim qualiter eum interficiens/ipse regnum teneret. Impediebant vero impetum eius & voluntatem amicitię ionathę quas cum anthiocho habebat.Vnde primũ ionatham statuit occidere:& tunc aduersus anthiochum accedere. Fraudibus ergo vel dolo cogitans ionathã consumere ad betsuram & anthiochiã venit(quã greci scitopolin appellant)vbi cum electis quadraginta milibus ei ionathas occurrit.putãs eum ad bellum venisse.Triphon vero cum ionathã vidisset paratũ ad pugnam donis eum placuit.susq; ducibus vt ionathe obedirent prꝫcepit. p quibus idem hęc suam volens cõfirmare cunctamq; suspitionem depellere/ quatenus cõfidentem & incautum nichilq; prꝫidentẽ occuparet & psuasit ei vt exercitum dimitteret/quem frustra dicebat ab eo esse fatigatum nequaq̃ bello existente & vndiq; pacem rebus habẽtibus sed tenere paucos & ad ptolomaidem simul venire supplicabat.Nam tradere ei ciuitatem & omnem prouincię moderationem se venisse ꝓfitebatur.¶Ionathas vero nichil mali suspicans sed vera fide vel voluntate hęc triphonem suadere credens exercitum dimisit tria milia sola secum tenens.Ex quibus in galilea duo milia relinquens.cum mille tantum militibus ad ptolomaidam triphonem comitatus superuenit.¶Vt vero intrauit ptolomaidam/portas statim ciues serauerunt,secundum quod erat eis a triphone prꝫceptum:& ionatham vinum capientes omnes qui cum eo erant interemerũt. Misit etiam triphon illico ad galileam qui relicta duo milia interficerent. Sed hi cum fama prꝫeniẽte captionem ionathę comperissent/anteq̃ venirent a triphone missi armis circundati a prouincia recesserunt. Tunc satellites triphonis (cum vidissent eos pro anima decertare)nullam eis molestiam inferẽtes ad triphonem reuerturntur.hierosolimitę tamen cum audissent ionathã captum & cum eo milites periisse: flebant illius interitum & summa de ipso questio apud omnes fiebat. Magnus autem timor eos suadens cõtristabat ne eis virtute vel prouidentia ionathę priuatis vicinę gentes inimicitię: & propter ionathę mortẽ iniquitate contra se bellum constituerent & ad mortem pueniret.Quę sicut suspicabant euenerũt.Nam cũ audissent gentes mortẽ ionathę cõtra iudeos bellare cœperũt:tanq̃ indigentes duce.

¶Triphonę exercitum contra hierusalem congregante(capto ionatha)Simon dux a populo constitutus hierosolimitas confortat metuentes & ciuitatem hierusalem fortificat & quendã nomine ionatham amicum,ad ioppen destinat Triphon Ionatham ligatum secum ducens cum exercitu venit in Iudeam qui dolose Simoni duci occurrẽti iubet (si fratrem vellet redimere)mittere centum talenta argenti cum duobus filijs Ionathę.Et Simon licet dolosa sciret triphonis mandata/conuocato populo pecunias cum duobus filijs ad triphonem tamen vt frater liberaretur misit.Quem triphon occidi iussit.cuius ossa Simon in patria sepeliuit magnificẽtissimo superędificato sepulchro.victis quoq; vicinis iudeorum hostibus Simon aream & montem hierusalem tribusannis complanauit.

Capitulum nonum.

TRiphon vero multum exercitum congregans. ad iudeam ascẽdere statuit vt hierosolimã debellaret.Symõ autem videns hierosolimitas metuentes:cœpit alloquio cõfirmare quatenus forti animo essent.nec pertimescerent.triphone superueniente.Et conuocans in

D

E

F

I. Mac. C. 12

I. mac. ca. 12

I. mac. ca. 14

I. mac. ca. 12

I. mac. ca. 12

I. mac. ca. 12

I. mac. ca. 12

A plo populum alacriorem eum ſuis verbis effecit:hinc allocutionis initium ſumens. Pro veſtra inquit libertate o viri iudei me dudum cum patre vel fratribus mori paratum quis ignoret? Siquidem exempla michi plurima non deſunt. Mori enim pro legibus vel patria religione familiam noſtram nullus timor inuadat qui hanc voluntatem ab anima noſtra poſſit eijcere? ſed magis introducat deſiderium vitę vel glorię? Quapropter non vti indigentes duce magno qui laborare vel pati pro nobis recuſet.ſequimini me prono animo vbicunq; perduxero. Neq; enim melior meis fratribus exiſto vt meę pacam animę neq; peior vt quod illis vilium eſt optimum pro patrijs legibus vel pro dei religione deuitem:ſed in quibus oportet me proprium illis fratrem oſtendere.in his me demonſtrabo conſimilē Confido enim in deo vltionem ab inimicis expetere voſq; omnes cum vxoribus vel filijs ab eorum violentia liberare:templumq; incolume cum dei auxilio reſeruare. Nam video gentes contempſiſſe vos tanq̄ ducem non habentes:bellaq; pręparaſſę. ¶ Cum hęc verba ſymon ad plebem feciſſet con
1.mac. ca.13. feſtim de pulſo populus metu audaciam ſumpſit deſperanſq; ad ſpem bonam repente mutatus eſt: & vnanimiter exclamauit nutu dei ſymonem eſſe ducem:& iudę vel ionathę fratrum pricipatum tenere dignum ſe quoq; omnibus iuſſionibus eius obſecuturum promittens ducis ei contulit dignitatem. ¶ Tunc ſymon aggregans omnes ſui exercitus bellatores feſtinauit muros ciuitatis reconſtruere turribus altis & fortibus eam munire. Deſtinauit etiam ionatham quendam amicum filium abſolomi cū militibus ad ioppen:eius habitatores eijcere. Nam timebat ne ciuitatem traderent triphoni. ipſe vero hieroſolymam tuebatur. ¶ Triphon autem exiens a ptolomaide.cum multo exercitu ad iudeam venit:ionatham ligatum ducens. Cui ſymon cum ſuis occurrit ad Iadam ciuitatem que ſuper
1.mac. ca.13. montem iacet vnde etiam iudeę campi pateſcunt. ¶ Cum vero triphon audiſſet a iudeis ducem ſymonem conſtitutum direxit ad eum fraudibus vel dolo cupiens hunc quoq; circumuenire iubetq; ei (ſi vellet fratrem ionatham redimere) mitteret argenti talenta centum. duoſq; ionathę filios quatenus fides illi poſt dimiſſionem haberetur.ne iudeam in ſua ditione redigeret: quia & tunc non pro re alia niſi pro debito vectigalium eum ligaſſe ſe configens. ¶ Tunc ſymon intelligens artem triphonis quia & ſi argentum mitteret ille tamen fratrem eius minime relaxaret:ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens:tamen territus ne a populo accuſaretur ſe cauſam fraternę necis extitiſſe q̄ nō pecunias nec filios contraderet pro ipſo. colligens exercitum triphonis mandata indicauit dicēs q̄ hęc
B inſidijs vel dolo plena ſint. tamen optabilius eſſe pecunias ſed & filios ei tranſmittere:quam propoſitis a triphone non obediens putaretur non velle fratrem abſoluí. Initoq; cum ſuis ſymon tractatu. filios ionathę pecuniaſq; tranſmiſit. ¶ Quas cum triphon accepiſſet.nec fidē ſeruare nec ionatham abſoluere voluit:ſed mox & exercitum colligens ad propria remeauit. Ordinatoq; itinere per iudeā
1.mac. ca.13. ad hieroſolymam aſcendere cupiens venit ad doram ciuitatem idumeę. ¶ Precedebat vero ſymon caſtra cum exercitu ſemper contra eum diſponens. Quod cognoſcentes hi qui in arce hieroſolymitana erant ad triphonem dirigunt rogantes eum ocius ad ſe properare quatenus alimenta eis pręberet Ille vero per noctem illam equitatum parauit quaſi hieroſolymis aſcenſurus.ſed niue vehęmenti ea nocte cadente iter inuium repperit equis vel peditibus ſuis. Qua cauſa obſtante nequit ad hieroſo-
lymam triphon aſcendere.ſed reuertens ad ſyriam & prope galadithidem ingreſſus ionatham ibi perimi & ſepeliri iuſſit.& ita ad anthiochiam peruenit. Symon autem ad iaſcha ciuitatem tranſferens
1.mac. ca.13. oſſa fratris ſepeliuit in patria ſua luctum maximum omni ſuper eum populo faciente. ¶ Tunc ſymon ingens mauſoleum patri ſuo fratribuſq; ſepulturam fabricās ex albo & polito lapide cōſtruxit opus mirabile conſpicuumq; faciens cuius & portam vndiq; columnis ſubſtentantibus ex vno lapide viſu mirabilem ſtatuit:inſuper & piramidas ſeptem parētibus. vel vnicuiq; germanorum ſingulas ſuppo-
1.mac. ca.13. ſuit magnitudine vel decore lucentes quę hactenus ſeruantur. De ſepultura quidem ionathę & de edificatione monumentorum hoc ſtudium ſymonis agnouimus. ¶ Defunctus eſt vero ionathas pri-
C cipatum ſacerdotij agens poſtq̄ annos quatuor gentem continuit iudeorum. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documentis publicisq; monimentis primi anni ſymonis benefactoris & iudeorum principis ſcriptum eſt. ¶ Itaq; iudei fœliciter aduerſarios ſuperauerunt vicinos cum ſymon gazaram ciuitatem vel ioppen vel iamniam deuaſtaret arcemq; hieroſolymorum deponeret. ne foret inimicis refugium vnde percurrentes eos ledere poſſent. Quod cum feciſſet:optimum & vtile putauit etiam montem ſuper quem arx conſtituta erat deſtruere. Quo multitudo cunctiq; ingreſſi montem deſtruebant & nec die nec nocte ceſſantes per tres annos depoſuerunt ad ſolum campumq; planiſſimum fecerunt ita vt eminentius templum excelleret arce vel monte depoſitis. ¶ Poſt captiuitatem demetrij regis temporibus ſymonis geſta ſunt:hunc continent modum.

¶ Perſidus Triphon Anthiocho doloſe occiſo affę diadema ſibi impoſuit cui populi conſenſerunt decepti ipſum quoq; cum extraneos potius diligeret q̄ ſuos milites deſerentes ad cleopatram

Animatus populus iudeorum ſymonem ducem proclamāt.&c.

Symon ciuitatē hieruſalem fortificat in terribus & ad ioppē mittit ionathā.&c.

Iterata fraus triphonis contra ſimonem.

Symon cōuocato exercitu mandata triphonis indicat doloſa ſed inito tractatu pecūias & filios ionathę ad triphonem vt frater liberaretur tranſmiſit.

Triphō ionathā fuſſit perimi cuius ſimon oſſa ſepeliuit in patria ſua.&c.

Sepulchrum Symō fecit patri & fratribus ſuis mirabile.&c.

Victoria iudeorum contra vicinos.

Symō arcem & montem hieruſalem deſtruxit tribus annis.

demetrij vxorem receſſerunt. Que anthiochum qui ſother dictus eſt demetrij fratrem (licet in biblia dicatur. filius) ad ſuas nuptias & imperium vocat. Qui triphonem (auxilio a ſymone impetrato) i bel D
lo vincit. Sed ſymoni ingratus ad iudeę depręda tionem Ceudebeū mittit quem animoſus Symon li cet ſenex cum filijs ſuis deuicit. Occiſo autem doloſe in cōuiuio Symone / ptolomeus eius gener vxo re & duobus filijs captiuis. Iohannem tertium qui hyrcanus appellatus eſt occidi iuſſit ſed mortis pe ricula euadens ſacerdotij principatum obtinuit.

Capitulum decimum.

Per fidus triphō doloſe āthiocho occiſo aſię dya dema ſibi impo ſuit quando cō ſenſerunt popu li ab eo decepti.

POſt captiuitatem demetrij non multo poſt alexandri filium anthiochum qui theocos 1.mac:
nominatur triphon interemit tutor eius quarto imperij eius anno: amicos autem & fa ca.13.
miliares ſuos ad milites tranſmiſit & multas dare pollicetur pecunias: ſi eum regem or dinarent. Nam demetrium a parthis captum nūciabat teneri: fratrem vero eius anthio chum ſi principatum obtineret: multa peſſima eis facturum eſſe dicebat: dum proditio nem eorum vlciſceretur. Qui cum ſperaſſent affluentia pecuniarum ſub regno triphonis frui: princi pem eum conſtituunt. ¶ Triphon autem vt regni inſignia ſuſcepit continuo nequitiam ſuam pate fecit: & innotuit omnibus quia q̄ priuatus humiliter multitudini obſequebatur: non hoc volūtate bo na. ſed impoſſibilitate faciebat. Poſtq̄ vero regnum adeptus eſt. exuens ſe ſimulatione verus triphon apparuit: cepitq; potius extraneos q̄ clientes diligere. Pro qua re exercitus recedens ab eo ad cleo patram demetrij vxorem ſe contulit: quę tunc in ſeleutia cum filijs erat concluſa. ¶ Errante vero fra E
tre demetrij anthiocho qui ſother dicebatur nullaq; ciuitate eum admittente triphonis timore: mit 1.mac.
tit cleopatra ad ſuas eum nuptias. & ad imperium inuitans. Quem ad hoc inuitauit ſuadētibus ami ca.15.
cis. & timore volentibus triphoni ciuitatem ſeleutiam aperire. ¶ Cum itraſſet ſeleutiam anthiochus & fortitudo eius per ſingulos dies excreſceret exijt contra triphonem pugnaturus. Quem vincens: a ſuperiori ſyria reppulit ad phenicem. & in dora caſtello munito cōcluſum obſidebat. Mittit etiam ad ſymonem principem ſacerdotum iudeorum legatos pro amicitijs vel auxilijs. Qui cum libenter pe titionem ſuſcepiſſet. pecunias multas cum alimentis militaribus doram obſidentibus large prębuit. 1.mac.
vt anthiochum inter neceſſarios pauco tempore pateretur. Nam triphon dum a caſtello dora ad a ca.15.
pamiam fugeret. captus in ea in concluſione peremptus eſt tertio regni ſui anno. ¶ Sed anthiochus 1.mac.
auaricia vel prauitate ſua ſymonis obliuionem vna cum miniſtratis pecunijs & alimentis concepit ca.16.
vireſq; militares cuidam cendebeo amico tradens ad deprędationem iudeę captiuitatemq; ſymo nis miſit. Sed cum ſymon audiſſet anthiochi pręuaricationem licet ſenex eſſet tamen eo q̄ nichil ab anthiocho iuſtum fieri videbat concitatus ad audaciam ſuper ętatem ſuam iuuenilem fortitudinem accepit: & diſpoſuit quidem filios cum bellicoſiſſima parte militum. ipſe vero per aliam partem cum reliquis viribus perrexit ad bellum: multoſq; in vallibus montium ad inſidias locabat: nullu ſq; cona tus eius euaſit ſed omnium hoſtium vincēs exercitum in pace reliqua vitam agebat. Nam & ipſe cū 1.mac.
romanis de auxilijs compoſuerat. ¶ Igitur annis octo principatum ſacerdotij iudeorum regens mo ca.14-
ritur in conuiuio per inſidias ptolomei generi: qui vxorem eius cum duobus filijs capiens & vinctos &.15.
habens certos amicos miſit vt iohannem tertium qui & hyrcanus vocabatur interficerent. Quod cū 1.mac.
ſenſiſſet iuuenis euaſit periculum & ad ciuitatem feſtinauit: confidens de populo propter patris ſui ca.16.
beneficia ptolomeiq; odium. Properantem vero per aliam portam ptolomeum intrare populus ex pulit: nam iam hyrcanum receperat.

Cleopatra anthi ochum demetrij fratrē qui ſother dictus eſt ad ſu as nuptias & ad imperiuz vocat. Anthiochus ſo ther qui a loſe pho dicitur fra ter demetrij i bi blia dicitur filius contra Tripho nem bellum fa ciens auxilium a ſymōe impetrat

Occiſo doloſe ſi mone in conui uio a genero ſuo ptolomeo vxore q; cū duobus fi lijs captiuis Iohā nes tertius q hir canus dictus eſt mortis pericula euadens ducatū ąccepit poſt pa trem eiecto pto lomeo.

¶ SEQVENTIA NON INVENIVNTVR. In biblia quia hic biblia finem facit hiſtorię machabeorum. ſecundus enim liber non eſt hiſtorię proſecutio ſed proſecutę recapitulatio nec de ſequentibus aliquid inuenitur in biblia. F

¶ Hyrcanus ſymonis filius iudeorum dux pro patre bellum contra ptolomeum mouens amore matris & fratrum captiuorum quos ſuper murum obceſſę ciuitatis precipitare minabatur aliquali ter victus obſidionis impetum per annum protractauit vnde apud iudeos per ſeptem annos feria tus obſeruatus ſicut in diebus. ptolomeus vero hyrcani matre & fratribus occiſis ad zenonem tyran num fugit in philadelphiam. Anthiocho contra iudeam anno primo hyrcani bellum mouente obſeſ ſus hyrcanus in ciuitate aduenient tabernaculorum feſto ſeptem dierum inducias pro feſto petens ab Anthiocho obtinuit cum ſacrificio magnificentiſſimo quod anthiochus ipſe per legatos miſerat vnde Anthiochus hic pius ſicut epiphanes ſacrilegus dictus eſt a iudeis. Hic enim ad pietatem fle xus patriam conuerſationem ſub pacto reſtituit & obſidionem a ciuitate amouit. hyrcanus eñ aper to dauid ſepulchro qui inter reges fuit ditiſſimus tria pecuniarum milia talenta protulit/e quibus & pacem cum Anthiocho fecit & primus iudeorum aluit peregrinos. Et contra parthos anthiocho de dit auxilia. demetrius autem anthiochi frater ipſo mortuo ſucceſſit in regno ſolutus a cancere.

Capitulum vndecimum.

A Dinc ptolomeus ad aliquod caſtellũ noie dagon diſceſſit. Accipiens autẽ paternum principatum hyrcanus deũ hoſtijs pacauit: & ita cõtra ptolomei militiã produxit exercitũ. Et cũ ad locum peruenisſet. in alijs oibus hoſtẽ circunueniẽs preualebat: vincebatur tamen matris & fratrũ amore. quos ſuper murũ ptolomeus trahẽs in cõſpectu eius torquebat. & precipitare minabatur. ſi non ab obſidione diſcederet. Hyrcanus autẽ cum remitteret de obſidionis induſtria tantum chariſſimis putabat offerre ſubſidia: ne dũ male paterentur eius crudelitati reputare tur. Mater autẽ protendens manus petebat/ne propter eos differret ſed multo magis impetu caſtellũ inuaderet inimicoq; ſuę poteſtati ſubacto pro cariſſimorum tormentis redderet retributionem: ſibi quoq; eſtimans hoc eſſe vtiliſſimum ſi per mortem ſuam hoſtes atrocius deperirent. Hyrcanũ ergo petitionibus matris incenſum caſtellum capiendi furor tenebat. rurſuſq; cumq; vidiſſet matrem cedi vel diſſipari ſoluebatur: & pro ingeſtis matri tormentis impetum deponebat obſidionis: taliq; neceſſitate obſidendi protractus annum expleuit: in quo ſemper iudei vacant. Nam per ſeptem hunc obſeruant ſicut in ſemetipſis diebus. Qua propter ptolomeus a bello ſolutus occidit matrem & fratres hyrcani. & fugit ad zenonem qui cothilas appellabatur in philadelphia tyrãnidem exercentem. Anthiochus autem infeſtus ſymoni de interitu ſui exercitus contra iudeam acceſſit quarto anno ſui imperij primo vero hyrcani olimpiade centeſima ſecunda. Cumq; deuaſtaſſet prouinciam hyrcanum in ciuitate concluſit: quem ſeptem acietibus circundedit. Nihil tamẽ penitus proficiebat propter murorum munimina & propter obſeſſorum virtutem necnon & aquarum inopiam. Quapropter ſiccitate domabatur. In parte vero planiſſima turres ſtatuit celſiores muro centum tres. tecta vnaquaq; habente. Super quas militares ordines diſpoſuit. multoſq; labores quotidie congreſſus inferebat. Foſſamq; latam & altiſſimam conſtruens/muros ciuitatis depoſuit. Iudei vero multas incurſiones contra moliebantur: & ſiquidem incautos aduerſarios inueniſſent peſſime eos conterebãt. ſi vero eos preſentiſſe cognoſcerent/innocui redibant. Vt vero noxiam multitudinem intra ciuitatem hyrcanus attendit conſumendis citius neceſſarijs nichilq; populo prodeſſe conſpexit inutilem partem eius ſecernens foras ciuitatem emiſit. quę vero bellicoſa & fortis hanc tantum tenuit. Anthiochus autem proiectos egredi vetabat. Qui dum inter muros errarent ſeuiſſimis tormentis miſerabiliter exalabant. Cum vero feſti dies tabernaculorum veniſſent miſerati eos denuo intra ciuitatem receperunt. Hyr

B canus autem ad anthiochum legatos direxit: petẽs inducias ſeptem diebus propter feſtiuitatem dei q; ſupplicationem. Qui cum audiſſet: reſpondit legatis. Immolate. Necnon etiam ſacrificium magnificentiſſimum deſtinauit taurum cornibus inauratis & pocula plena omnibus aromatibus aureave l argentea. Quod ſacrificium ſuſceperunt adductum qui ante portas ſtabant & ad templum adduxerunt. ¶ Anthiochus autem iſte in exitu melius anthiocho epiphane paruit alias claruit. Nam ille capiens ciuitatem porcos ſuper aram immolauerat & ius carnium per totum templum ſparſerat: etiam leges iudeorum paternamq; religionem confuderat propter quę gẽs rebellauit: & minime reconſiliari paſſa eſt. Hunc vero anthiochum propter pietatem religionis omnes pium vocauerunt. Laudanſq; eius modeſtiam hyrcanus & animaduertens ſtudium ipſius erga deum: petiuit eum vt patriam eis conuerſationem reſtitueret. Qui cum refutaſſet peſſimum conſilium ſuadentium gentem capi legibus diſſonantem ad omnem pietatem flexus legatis reſpondit ſi traderẽt arma partem q; tributorum ioppę aliarumq; ciuitatum circa iudeam exiſtentem ſoluerent & cuſtodiam in ciuitate ſuſciperent. confirmans pactum/finiret bellum. Iudei vero omnia perferre prẽter cuſtodiam conſentiebant: quam non propter aliud niſi pro diſſimili conuerſatione recuſabant. Pro cuſtodia tamen obſides dare profitebantur & talenta argenti quingenta ex quibus ſtatim trecenta cum obſidibus obtulerunt: & inter quos erat & frater hyrcani. Quę cũ ſuſcepiſſet rex anthiochus & coronam ciuitatis depoſuit: & obſidionem ſoluens diſceſſit. ¶ Hyrcanus vero ſepulchrum dauid aperiẽs qui multo ditior quondam regibus fuit tria milia talenta pecuniarum exinde protulit: ex quibus primus iudeorum ce

C pit peregrinos alere. Compoſuit etiam cum anthiocho amicitias: ſuſcipienſq; intra ciuitatem muuificenter abundeq; militibus omnia neceſſaria miniſtrabat. ¶ Cumq; anthiochus exercitum cõtra parthos duceret cum eo hyrcanus egreſſus eſt. De his teſtis eſt nobis nicholaus damaſcenus ſic in hyſtoria dicens. Tropheum autem ſiſtens anthiochus iuxta licum fluuium vbi vicerat indatim parthorum ducem vbi duobus diebus remoratus eſt petente hyrcano iudeo propter aliam patriam iudeorum celebrationem: in qua non erat legittimum eos proficiſci. Et hęc quidem non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat: in qua minime licet nobis vel in ſabbatis vel in feſto die viam conficere. ¶ Tunc enim anthiocus cum arſace parthorum rege cõfligens & multũ perdens exercitum interiit. In regno autẽ ſyrie frater eius demetrius ſuccedit. arſace eũ a captiuitate ſoluente eo tẽpore quo anthiochus parthorum terram ingreſſus eſt ſicut prius demõſtratum eſt.

Hyrcanus ſimonis filius iudeorum dux pro patre bellum cõtra ptolomeum mouens amore matris & fratrum quos ſuper murum ciuitatis obſeſſę ptolomeus precipitare minabatur aliqualiter victus obſidiõis impetum per annum ptractauit Anthiochus cõtra iudeam bellũ facit anno hircani primo.

Hyrcanus'aduenientę tabernaculoru; feſto ab anthiocho ſeptẽ dierum iducias pro feſto petit & obtinuit cum ſacrificio magnificentiſſimo.

Anthiochus ad pietatem flexus iudeis patriã cõuerſationem ſub pacto reſtituit & obſidionem a ciuitate amonit.

Hyrcanus aperto Dauid ſepulchro qui inter reges ditiſſimus fuit tria milia talẽta protulit ex quibus & pacem cũ anthiocho fecit & primus iudeorum peregrinos aluit.

¶Hyrcanus mortuo anthiocho ſirię ciuitates inuadit & capit(victoriaq; habita cõtra chutheos) templũ eorũ in monte Garizim diruit.vincit quoq; idumeos & ad iudaiſmũ conuertit hic etiam ami D
citias cũ romanis renouauit ad eum ſenatus ſcripto tranſmiſſo. Demetrio autẽ contra hyrcanum bellum mouente.Syri eius maliciam abhorrentes ptolomeũ fiſtonem de ſeleuci genere petũt habere regem.Qui demetrium ſuperat & fugientem vxor eius cleopatra recuſat recipere. Capitulum.xiij.

Hyrcanus poſt anthiochi mortem ſyrię ciuitates bello inuadit & capit.

DIrcanus vero anthiochi morte cognita ſtatim ad ſyrię ciuitates expeditionem parauit arbitratus imparatas eas & deſertas pugnatoribus defenſoribusq; inuenire:quod etiam euenit.Nam ~~midabe alias~~ medabam cum exercitus eius multum laboraſſet ſexto mẽſe capit: poſt etiam ſamogam vel illas quę vicinę fuerunt necnon etiam ſichimam ac garizim gentemq; cutheorũ quę templum edificatũ ad ſimilitudinem hieroſolymitani poſſidebat quod alexandri mandato ſanaballach dux cõdidit propter manaſſen ſuũ generũ fratrem iaddi principis ſacerdotum ſicut ſuperius intimauimus.Contigit vero templum hoc diruí Poſt annos ducentos. ¶Hyrcanus autem ciuitatem idumeę abora cum mariſſam cunctoſq; cũ domuiſſet idumeos permiſit eis pro uinciam habitare ſi circunciderentur:legibuſq; iudaicis vterentur.Qui deſiderio pãtrię terrę circunciſionem & aliam conuerſationem iudeorum pertulerunt ideoq; ex illo tempore ceperunt eſſe iudei.

Hyrcanus cũ romanis amicitias renouauit.

¶Quo facto hyrcanus princeps ſacerdotum ſocietatem romanorum cupiens legationem ad ipſos direxit.Cumq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet:compoſuit amicitias hoc modo.Fãnius marci filius cõſul ſenatum omnem octauo ydus februarij in campum iuſſit conuenire preſente lucio manlio lucij mentinini filio & gaio ſempronio falernę filio propter quod legati iudeorum petiuerunt ſymon filius
Scriptum ſenatus ad hyrcanũ. doſithei & appolonius alexandri & diodorus ſaſonis viri optimi a populo deſtinati de ſocietate vel E
auxilijs exhibẽdis quam cum romanis de publicis rebus habuerunt: vt ioppe & portus & zoram vel fontes & ciuitates inſuper & villę quas anthiochus pugnans contra ſenatuſconſultum tenuit reſtituantur & quatenus nec regij milites per terram eorum cum ſubiecti ſint trãſeant. vt etiam illa que per anthiochum geſta ſunt contra ſenatuſconſultum ceſſent. & vt legatos mittant quatenus recipiantur quę ab anthiocho oblata ſunt & prouinciam eſtiment vaſtatam: vtq; eis ad reges & populos liberos litterę darentur quatenus ad propriam domum illeſi reuerterẽtur.Placuit igitur auxilia & amicitias cum hominibus bonis a bono populo vel amico tranſmiſſis eſſe renouãdas. ¶De rebus autem ablatis:reſponderunt conſulares.Cum a ſuis negocijs ſenatus vacauerit feſtinabitur in poſterum nullam
Demetrio aduerſus hyrcanũ exercitum colligẽte ſiri eius maliciam abhorrentes petunt ptolomeum fiſtonem de genere ſeleuci regem. in eos iniquitatem ab aliquo fieri decernentes dare conſulem fannium publicas pecunias expendendas cum ad patriam remearent. Et fannius quidem legatos iudeorũ remittit pecunias eis publicas preſtans & ſenatuſconſultum per quod debuiſſent cum tutela ad ſuam redire patriam.In hisquidem princeps ſacerdotum hyrcanus erat.¶Interea rex demetrius cum exercitũ aduerſus hyrcanum colligeret nec tempus ei nec occaſio data eſt cum milites & ſyri maliciam eius abhorrerent:& per legationem peterent ptolomeum fiſconem cognominatum:quatenus de genere ſeleuci tranſmitteret eis
qui deberet accipere principatum.Ptolomeus autem cum alexandro zebẽnaexercitum miſit:pugna F
q; commiſſa demetrius ſuperatur.Qui dum fugeret ad cleopatram ſuam vxorem in ptolomaidem: ab ea non ſuſceptus tyrum recedens tentus multaq; paſſus ab inimicis interijt.

¶Alexander rex(compoſitis cum hyrcano amicitijs)ab anthiocho demetrij filio occiditur.Qui anthiochus cum fratre anthiocho cizicено bellum habens hircanum in pace reliquit.Qui q̃ plurimis acquiſitis diuitijs contra ſamariam memor malorum contra mariſſeos iudeorum auxiliatores bellũ producens obſidet ciuitatem prępoſitis filijs ſuis ariſtobolo & antigono ſamaritis itaq; fame cogente anthiochum cizicenum adiutorem vocant quę vincens ariſtobolus fugauit & ſecundo vocatus multis militibus perditis iudaico bello calimandro & epicrati commiſſus receſſit.Et occiſo callimandro epicrates pecuniam ſeductus citopolim cumvicinis locis prodidit iudeis.hircanus quoq; tunc totam deſtruxit ſamariam cui diuina de filiorum ſuorum contra anthiochum facta eſt victoria.Capitu.xiij.

Alexãder rex cũ hyrcano cõpoſitis amicitijs occiditur ab anthiocho filio demetrij.

ALexander autem regnum accipiens & amicitiã cum hyrcano principe ſacerdotum componens:interiecto tamen tempore expugnatus ab anthiocho filio demetrij criſpi noie occiditur. ¶Cumq; anthiochus regnum ſirię tenuiſſet:contra iudeam exercitum deſtinã re timuit.Audiens vero germanum ſuum & ipſum nomine ãthiochum ex eadem matre progenitum multas vires contra ſe a cizico congregaſſe eum intra prouinciam ſtatuit expectare quatenus obuius incurſionibus fratris anthiochi reſiſteret qui ciſicenus dicebatur quod in illa ciuitate nutritus eſſet.
Duorum fratrũ cleopatra vxor. Filius autem anthiochi fuerat qui ſother nuncupatur & vitam bello parthico terminarat.Hic etiam frater fuerat demetrij criſpi partis. ¶Contigit vero ambos fratres vnam vxorem cleopatram duxiſſe quemadmodum & alibi retulimus. ¶Cizicenus autem anthiochus ad ſyriam perueniens. diu cum fratre bella cõmiſit.Iterum hyrcanus omni tẽpore illo pace fruebatur.Nam & poſt ãthiochi mortem

A a macedonibus deſtitit: dum neq; vt amicus vel ſubiectus aliquid eis prębuiſſet. Cuius res abunde creuerunt temporibus alexandri zebennei: & magis tunc quando hi fratres cōtra ſe pugnabāt. ¶ Nā dum bello occupati fuiſſent: hyrcanus iudeam cum licentia poſſidebat multamq; pecuniarum ſum mam collegit: amboſq; inter ſe dimicantes contemnēs expeditionem contra ciuitatem ſamariam val de munitam produxit. De qua ſuo loco referam qualiter ab herode ſit condita & ſebaſta nominata. ¶ Accedens igitur ad eam ſtudioſe obſidebat memor malorum quę ſamaritę contra mariſſenos co lonos & auxiliatores iudeorum commiſerunt obedientes ſyrorum regibus. Cum ergo menia circun dediſſet vndiq; duplici muro cincta ſtadijs octoginta/ filios ſuos abſidioni prępoſuit antigonum & ariſtobolum ¶ Quibus imminentibus. in tanta neceſſitate famis ſamaritę inciderunt vt etiam illicita tangerent: & vocarent adiutorem anthiochum cizicenum. Qui ſtatim veniens ad defenſionem vin citur ab ariſtobolo fugatuſq; a fratribus vſq; ad ſcitopololim currens euaſit periculum. Hi rurſus ad ſamaritatas reuerſi concludunt eos intra murum vt ſecundo neceſſitate ſamaritę adiutorem vocarēt anthiochum. Qui dum a ptolomeo latyro ſex milia viros periſſet quos ptolomeus inuita matre dire xit. Nam necdum a principatu eum expulerat primum prędatorio modo inuadit hyrcani prouinciā cum ęgyptijs non audens aperte pugnam committere. Nam vires ſuas ſciebat impares. Sed ſperans populatione terrę cogere hyrcanum a ſamarię obſidione recedere. Cumq; multos milites perderet inſidijs circumuentus diſceſſit a tripolim callimandro & epicrati bellum iudaicum committens. Cal limander vero aduerſarijs fugam ſimulantibus & poſt reuerſis ſtatim conſumitur. Epicrates autem manifeſte pecunijs ſeductus ſcitopolim cum vicinis locis prodidit iudeis. Samarię vero obſidionem ſoluere non potuit. Igitur hyrcanus ſub anni concluſione capiens ciuitatem: non contentus eſt. ſed totam deleuit ſamariam. Nam ſic eam euertit. vt vallum magis q̄ ciuitatem fuiſſe illi iudicarent. ¶ Mi rabile tamen aliquid de principe ſacerdotum hyrcano dicitur quemadmodum ei deus locutus eſt. Nam referunt illo die quo filij eius cum cizicено conflixerant dum ipſe in templo ſolus ſacerdos ado leret thura: audiſſe quod filij eius vincerent anthiochum. Qui cum a templo proceſſiſſet: hoc omni populo manifeſtum fecit. Quod ita conſtat euenisſe.

Hyrcanus cōtra ſamariā memor malorum contra mariſſenos iude orum auxiliato res bellum pro ducit & obſidet prępoſitis filijs ſuis Ariſtobolo & Antigono. Samaritę (famę cogente) anthio chū cizicenū vo cāt cōtra iudeos adiutorē quēvi cit ariſtobolus & fugauit. Anthiochus mi tis militibus per ditis receſſit iu daico bello calli mandro/ & Epi crati commiſſa. Occiſo calliman dro epicrates ſe ductus pecunijs ſcitopolim cū vi cinis locis pdidit

¶ Pace iudeis vbiq; fruentibus cleopatra ęgipti regina contra ptolomeum latyrum filium ſuum
B bellum mouens chelchiam & ananiam iudeos exercitus duces ordinauit. Et tūc empta pariſeorum contra hyrcani proſperitatem inuidia ſeditio inter ſaduceos & phariſeos oritur. Hyrcano partem ſa duceorum fouente vnde ei a multitudine ſummū odiū & filijs ſuis concitatū eſt. Tunc enim diuites ſaduceos & pauperes phariſeos ſequębātur. Hyrcanus quoq; cuius laus eterna manet quia ſacerdo tū priceps/populi dux/ & propheta moritur. poſtq̄ ppīm. xxj. annis rexit quiq; reliquēs filios. Ca. xiiij.

Hircanus quidē in his degebat. Peridē vero tępus nō ſolū hieroſolymorū iudei ſed & prouī ciales & alexandriā habitantes & ęgyptū & cyprū: fœliciter agebāt. ¶ Nā cleopatra regina cōtra filiū ptolomeū latyrū ſeditionē mouēs ordinauit duces chelchiam & ananiam filios onię: quē ſuperius retulimus edificaſſe in terra heliopolitana tęplū ad ſimilitudinē ſacrarij hieroſolymorū. Cleopatra tamē cum tradidiſſet his exercitū ſine ſentētia eorū nihil tractabat: ſicut teſtatus eſt ſtrabō capadoc ita dicēs. Nā plures & qui cū eo deſcēderūt: & quos poſtea cleopatra mit tebat in cyprū: ſtatim ad ptolomeū trāſibāt. Solivero iudei qui onię dicebātur apud cleopatrā permā ſere reginā: propter chelchiā & propter ananiā. Hęc ſtrabon diſſeruit. ¶ Hyrcano autē inuidiā mouit apud iudeos fœlicitas: magis autē phariſeos. Nā male eū pati volebāt. vt ſi quid cōtra regē & pricipē ſacerdotū dixiſſent: facile credereturDiſcipulus tamē eorū & hyrcanus fuerat: & minus ab eis dilige batur. Sed cum eos ad conuiuiū vocaret & amicabiliter paſceret nimiſq; delectari vidiſſet dicere ce pit. Scitis me velle oia iuſte agere per quę deo & vobis placeam. Rogo autē ſi quid peccantē videri tis & a recta via deuiantem: reuocate atq; corrigite. Qui dum ei teſtimoniū pręberent omni virtute ornatum letatus eſt. Tūc vnus ex accumbētibus eleazarus noie maliuolus & ſeditionibus gaudens.
C quoniam iuſtū inquit dixiſti te velle veritatem cognoſcere: ſi vis iuſtus eſſe depone principatum ſa cerdotij: & tantū ſufficiat tibi populi regere magiſtratum. Hyrcano vero cauſam conſulente quapro pter deponeret principatum quoniā inquit audiuimus a ſenioribus captiuam fuiſſe matrem tuā ſub anthiocho epiphane quod falſum fuerat. Contra quem irritatus hyrcanus/ oēſq; phariſei valde indi gnabantur. ¶ Tūc ionathas quidā de ſaduceorū hereſi quę cōtraria phariſeis conſiſtit hircano ami cus dicebat ſcientibus omnibus phariſeis eleazarum blaſphemiam feciſſe: & hoc manifeſtum illi poſ ſe fieri: ſi requireret illos qua dignus eſſet pena pro verborū quālitate mulctari. ¶ Cumq; hyrcanus phariſeos interrogaſſet qua iudicarent eum pena meritum non enim credo inquit cum veſtra ſentē tia factam iniuriam: tunc illi cum eum honorare v ellent dicebant ad menſuram pene plagas & vin cula ſufficere. Nam non videbatur digna contumelia qua potuiſſet morte mulctari. Et quia moleſti

Cleopatra regi na ęgypti cōtra ptolomeum latyrum filium bellū mouēs duces or dinauit chelchi am & ananiam iudeos. Eleazarus ſedi tioſus hyrcanu3 monet ſacerdo tium deponere. Ionathas ſadu ceus hircano a micus eleazaru3 blaſphemię ac cuſat.

Seditio iter ſadu ceos & phariſe os hircano ſa du ceorũ partẽ fo uente vnde ei a multitudie odiũ concitatum eſt.

De legibus pha riſeorum quę in ter moſaycas le ges nõ ſcribũtur

Diuites ſaduce os paupes pha riſeos ſequebãt.

Mortuus hyrca nus reliquit qui q; filias.

Laus hyrcani in tribus quia ſacer dos dux populi & propheta.

Ariſtobolus hyr cani filius patre mortuo primus dyadema poſt captiuitatem ſi bi ipoſuit & fra trem ſuum.

Antigonum cu matre aliis in vi culis conſtrictis ſimili dignitate ornauit.

Accuſatus ãtigo nus Ariſtobolus aliẽatus ẽ ab illo Inuidi antigonũ fratri accuſant.

Pręceptum ari ſtoboli ad Anti gonũ vt ſine ar mis veniret ad quem regina cõ trariũ mandauit

Interitus dolo ſus Antigoni.

Nihil inuidia va lidius. &c.

Prophetia iudę ei deproxima morte antigoni.

Turris ſtratiõis.

Ariſtoboli diui na punitio ꝺ fra terna nece.

ſunt naturaliter ad tormenta phariſei. valde contriſtabatur. Vnde putabat illorum ſententiam male dictiones eleazarum ſibi feciſſe. ¶ Incitator vero ire ſuę ionatas flexit eum relictis phariſeis ad ſaduceorum partem tranſire vt & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret: cuſtodeſq; earum puniret. Vnde ſummũ ei vel filijs odium a multitudine concitatum eſt. Sed de his quidem iterum diſſeremus. ¶ Nunc autem volo demonſtrare quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent phariſei: quę non ſunt inter moſaycas leges conſcriptę. Ideoq; ſaduceorum gens has expulit dicens illas teneri debere leges quę cõſcriptę ſunt illas vero quę a patribus traditę nõ fuiſſent minime cuſtodiri. Et de his multa quęſtio vel altercationes maxime fiebãt & ſaduceos copioſi vel diuites ſequebatur. populares vero nõ eis obſequebãtur ſed phariſeos vnanimiter adiuuabãt. De his tamẽ duabus hereſibus atq; eſſenorũ: in ſecũdo volumine iudaicę hiſtorię diſſeruimus. Hyrcanus autẽ poſt ſeditionẽ ſedatã fœliciter vixit & principatũ optime rexit annis viginti & vno: defunctuſq; reliquit filios quinq;. Qui maxime his tribus rebus dignus a deo iudicatus eſt: magiſtratu populi: principatu ſacerdotij & predicatione prophetię. Nam deus cum eo erat & futurorũ preſentiam ei donauit. Ita enim cognoſcebat & prędicabat: vt etiam de duobus filijs prędicaret quod rerum domini non diutius permanerẽt. Quorum interitũ operepręciũ eſt narrare: quatenus ſentiamus quantũ indigni fœlicitate partis fuiſſent.

¶ Ariſtobolus hyrcani filius (patre mortuo) primus poſt captiuitatem dyadema ſibi impoſuit & fratrem ſuum Anthiochum fratribus alijs cum matre in vinculis conſtrictis ſimili dignitate ornauit. Quo accuſato a maliuolis pręceptum dedit rex vt ad eum cum armis venientes cuſtodes occiderẽt. Mandauitq; Antigono vt ſine armis veniret. Qui regina contrarium mandãte doloſe interfectus eſt. Quod iuda eſſeus propheta prędixerat vnde & Ariſtobolus diuina punitus vltione miſerabiliter interijt. Poſtq; ſtureos iudeis ſubegit.

Capitulum quintumdecimum.

Defuncto enim patre maior ariſtobolus magiſtratum ad regiam dignitatem tranſferre decreuit: primuſq; ſibi diadema impoſuit poſt quadraginta & octoginta & vnum annos & tres mẽſes. ex quo de captiuitate babilonia populus liberatus ad propria reme auit. Amans autẽ fratrem ſuum ſecundum antigonum ſimili dignitate eum ordinauit. Alios vero vinculis tenebat aſtrictos. Incluſit etiam matrem de magiſtraru altercãtem. Nam illam hyrcanus dominam eſſe reliquerat. Qui ad tantam crudelitatem perductus eſt: vt vinculis eam penuria q; conſumeret. ¶ Inſuper addidit matri etiã antigonũ quem amare videbatur & communis regni habere conſortem accuſationibus alienatus ab eo. Quibus primũ quidem non credebat aliqua amore non admittens: aliqua vero per inuidiã arditratus dicta. ¶ Sed cum antigonus clarus ab expeditione rediſſet tempore quo feſtiuitatem tabernaculorum deo celebrarent contingit enim ariſtobolum teneri quidem morbo. Tum antigonus agens dies feſtos ad tẽplũ aſcendit valde ſplendidiſſime ornatus cũ ſuis armatis & multum pro ſalute fratris orauit. ¶ Maliuoli vero cupientes eorũ ſeparare cõcordiam: occaſione ſe cepiſſe põpam antigoni putauerũt: & victoriam eius corã rege pompamq; maliuole dilatabant. quomodo in celebratione tabernaculorũ ſub limęs apparuit. vt non hęc a priuato fieri viderentur. ſed regię munificentię oſtentatio crederetur eũ q; cum multitudine militum venturum ad fratris interitum nunciabant. ¶ Ariſtobolus autem cum his acuſationibus credidiſſet inuitus timens ne in fratris ſuſpitionem incideret ſimulq; ſuam cuſtodiam curans diſpoſuit cuſtodes corporis ſui in ſubterraneo vel tenebroſo loco. Iacebat autem ipſe in turre quę antoniana dicebatur & pręcepit vt inermem occiderent nullum: fratrem autem antigonum ſi armatus intraret interficerent. Mandauitq; antigono: vt ſine armis veniret. Regina vero cum inſidiatoribus antigoni perſuaſit mãdata portanti contraria dicere: frater tuus inquit audiens cõſtruxiſſe te arma ornatumq; bellicum petit vt ingrediaris cum armis: quatenus videat eorum facturam. ¶ Quo nuncio antigonus nihil arbitratus doloſum ſed confidens de fratris affectu: ſicut erat armatus ad ariſtobolum ingreditur vt armorum demonſtraret ornatum. Cumq; ad turrem quę ſtrationis dicitur perueniſſet / ab eis qui in tenebroſo loco fuerant collocati proſternitur. ¶ Cuius mors oſtendit nihil inuidia nihil accuſatione validius neq; aliud magis ſecernit fidem ſeu naturalem familiaritatem q̃ iſte paſſiones. ¶ Admirari poteſt quilibet iudam eſſeum genere qui nunq̃ in his quę prędixit mentitus eſt. Nam hic cum vidiſſet antigonum per templum tranſire. clamauit ſuis & notis: qui gratia prędicendi futura doctrinam eius obſeruabent Melius eſt michi mori q̃ ſi mortem mentitus fuero antigoni. quem hodie video periturum in turre ſtrationis. ¶ Locus vero ſtrationis diſtabat ſecentis ſtadijs vbi eum prędixit interfici: dieiq; iam plurima pars tranſierat: vt etiam dubitare vaticinio videretur. Cumq; hęc dixiſſet triſtiſq; eſſet nunciatur ei Antigonum in ſubterraneo eſſe defunctum. Nam & ipſa turris ſtrationis dicebatur eodem nomine: quo maritima nuncupatur ceſarea. Igitur vatem hoc perturbauit. ¶ Ariſtobolum autem fraternę necis penitencia fletuſq; poſſedit necnõ etiam

A egritudo mentem eius celeri dolore perſuaſit & intollerabilem paſſionem corruptis viſceribus ſuſtinebat copiamq; ſanguinis euomebat. Quem dum puer aulicus portaret lapſus eſt in loco in quo maculę ſanguinis antigoni adhuc permanebant vt arbitror dei prouidentia diſponente. Quo facto clamor videntium fuſum ſanguinem eleuatus eſt: dum exiſtimarent puerum hoc ſponte feciſſe. Clamorem vero cum ariſtobolus audiſſet cauſamq; requiſiſſet tacentibus amplius minabatur: diſcere volẽs clamoris cauſam. ¶ Homines enim ſuſpicantur mala in his quę tacentur: & ſemper eſſe peiora putãt ¶ Vt ergo cogenti & interiminanti veritatem aperuerunt: confunditur eius mens percuſſa cõſcientia ſua: gemenſq; cum lachrimis ex alto pectore dixit. Nunquid latere deum potui in tam impijs & crudelibus factis. vt non pro ſcelere fraternę necis veloci pena conſumererv ſq; quo improbũ corpus prohibes animã ad vmbras fratris & matris accedere. Cur non eã celeriter reddis: ſed paulatim libo ſanguinẽ interempti. Quę cũ dixiſſet: moritur regni primo anno. Qui etiam dictus eſt philellin alias philellen id eſt amator grecorũ. Multũ vero patrię profuit. Nam ſubegit Itureos. plurimãq; eorũ prouinciam iudeis adiecit: & compulit habitãtes in ea vt ſi vellent in prouincia permanere circumciderentur ſecundũ leges iudaicas. ¶ Erat autẽ naturę valde modeſtę vel prudẽtis ingenij: ſicut teſtimoniũ preſtat ſtrabon noie timagenes alias timagenis ita dicens. Modeſtus fuerat hic vir & nimium iudeis vtilis. Nam prouinciã eis acquiſiuit: & partẽ gentis Itureorum ſibi circunciſionis vinculo conſunxit.

Verba Ariſtobolis miſerabiliter morientis anno primo regni ſui. &c.

Ariſtobolus qui philellen dictus itureos ſubegit. & circũcidi fecit

¶ Salomę (que a grecis Alexandra dicta eſt) ariſtoboli vxor ipſo mortuo mariti fratres ſoluẽs lãneum qui alexander eſt appellatus regem ordinauit hic enim in galilea enutritus & genitus patrem hyrcanum nũq; viderat vnum enim ex fratribus (ſuſcepto regno) interfecit. Et exercitum contra ptolomaidem ducens amicitias cum ptolomeo ſimulans eius auxilio zoilum ſubegit Ptolomeus quoq; Alexandri cognita fraude Iudeam cum exercitu inuadit & iudeos maxia crudelitate debellauit: multos enim occidi & laniari & in cacabos poni ad comedendum precepit. Capitulum.xvj.

Salomę que alexandra dicta eſt Ariſtoboli vxor ipſo mortuo fratribus ſolutis iãneũ qui Alexander dictus eſt regem ordinauit.

DEfuncto tamen ariſtobolo ſalomę vxor eius quę apud grecos alexandra noiatur ſoluens fratres eius quos ariſtobolus tenebat vt prędictũ eſt: Iamneum qui & alexander dicebatur regem ordinauit ętate maiorẽ: qui nunq; ad faciem patris venit. Cauſa vero huius odij dicitur fuiſſe. Cum diligeret priores ſuos filios hyrcanus antigonum & ariſtobolum & ei apparuiſſet in ſomnis deus & interrogaſſet eum quis filiorum ſucceſſor eius exiſteret: deo demõſtrante vultũ iſtius
B contriſtatus quod omnium bonorum ſuorum hic heres exiſteret. genitum in galilea nutriri dimiſit. ¶ Deus vero nequaq; mentitus eſt hyrcano. Namq; reginam poſt ariſtoboli finem iſte ſuſcepit. Qui vnum e fratribus ſuis nitentem regnũ preſumere interfecit: alterũ vero volentem innocenter viuere honorabiliter tractabat. Is enim dũ principatum ſuum ſicut & videbatur vtile diſpoſuiſſet expeditionem contra ptolomaidem egit: pugnaq; commiſſa victor in ciuitatẽ hoſtes cõcludens obſidebat eos Nam ex ciuitatibus maritimis ptolomais & gaza ſolę vt ſubijcerentur reſtabant: necnõ etiam zoili tyranni ſtatonis & dora. Sed philometorę anthiocho fratreq; eius anthiocho cizíceno inuicem decertantibus ſuaſq; vires perdẽtibus nequaq; ptolomaitę ſperabant ab illis auxilium. Quibus obſidione: exhauſtis zoilus qui turrem ſtrationis doramq; tenebat agnem militare nutriens tyrannidem meditatus eſt dum reges contra ſe bellarent & paululum ptolomaitis ſubueniebat: quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant vt conſiderent ab eis mereri ſolatia. Vterq; enim tolerabat quod ſepius athleta contingit qui cum viribus diffidunt: erubeſcentes cedere ocio vel requiei certamina differunt. ¶ Reliqua ptolomaitis ſpes erat in rege ęgiptiorum ptolomeo latyro. qui cum a matre depulſus a regno fuiſſet: cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum ptolomaitę petebant auxilium venire quatenus a manibus alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam nos minimam ei legati excitauerunt dicentes ſi tranſiret ad ſyriam habere gazeos & zoilum inſuper & ſydonios & multos alios ptolomaitis ſecum pugnantibus. Quibus incitantibus: nauigare feſtinauit. ¶ Per idem tempus de-
C metrius orator eloquentiſſimus perſuaſit eis ſententiam permutare: melius eſſe dicens incertum iudeorum ſuſtinere periculum quam manifeſtam ſuſcipere ſeruitutem dum ſe traderent domino. quo facto non preſens ſolum haberent bellum: ſed multo maius ab ęgypto ſperarent. Nam & cleopatrã: nequaq; pati filium vicinum exercitum aggregare dicebat. ſed venturam cum maximo contra eum exercitu que properabat ex cypro filium eijcere: & cum ptolomeus nihil proficeret rurſus cyprum fugerunt ipſi vero nouiſſimum haberent periculum. ¶ Ptolomeus vero quis per viam cognouiſſet ptolomaitarum voluntatem mutatam non minus tamen nauigauit, & applicauit in ſiccamina ibiq; vires ſuas depoſuit. Omnis vero exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta milia. Quos cũ iuxta ptolomaidem produxiſſet & applicuiſſet valde cogitabat quoniam neq; legatos eius ſuſciperẽt neq; verba audirent. Sed cum veniſſet ad eum zoilus & gazei ac peterent ſibi auxilium preberi quod terra eorum a iudeis & alexandro depopularentur: ſoluit obſidionem alexander ptolomei timore

Demetrij oratoris cõſilium ptolomaitis.

Ptolomeus cum exercitu ad ptolomaidem venit

reuersusq; ad propriam terram. ¶Deinceps bella disponebat latenter quidem contra cleopatrã pto-
Ptolomeus(cognita alexandri fraude) ptholomaidẽ obsessa iudeam cũ exercitu populaturus inuadit.
lomeum inuitans:aperte vero amicitias se cum eo componere simulans.Et quatuor milia talẽtorum D
argenti se dare promisit si zoilum tyrannum depelleret:terramq; eius iudeis traderet. Tunc ergo pto
lomeus alexandri amicitias suscepit:& zoilum subegit. ¶Deinceps cum audiret latenter ad cleopa-
tram matrem eius mandasse.soluit pacta quę cum eo fecerat atq; fidem:& ad ptolomaidem quidem
Exercitus alexãdri contra ptolomeum numerus & conflictus ptolomeus vincit.
accedens obsidebat.quod eum non suscepissent. Ibiq; relinquens ducem & partem sui exercitus vt
obsessos custodirent:cum reliqua parte iudeam populaturus inuadit. Alexandervero cum ptolomei
pręuaricationem audisset congregauit prouincialium quinquaginta milium vt autem alij hystoria-
rum scriptores dixerunt octoginta milia.Cum ergo collegisset exercitum:concurrit ptolomeo. Ptolo
meus itaq; subito inuadens asocron ciuitatem galileę die sabbatorum viriliter cepit eam. Vnde de-
cem milia corporum:& aliam multam prędam abstulit.Cumq; temptasset Sephorin ciuitatem pau-
co distantem spacio:ciuitate capta multos amisit:post autem cum alexandro bellaturus perrexit.cui
cum alexandro occurrisset iuxta iordanem fluuium in loco qui asaphon dicitur non longe a iorda-
ne fluuio castra sua disposuit habens octo milia pugnatorum/quos hecatõtamachos vocabat id est
Hecatontamachos quid significat.
contra centum pugnantes quoniam ereis scutis vtebantur. Verum etiam: fuerunt & ptolomeo pro-
pugnatores cum ereis clipeis sed minus iudeis ornati: ideoq; milites ptolomei timidi ad prelium ac
cesserunt. Sed non paruam audaciam immittebat eis philostephanus. qui strategematum peritus
eos fluuium transire prohibebat.super quem castra sua posuerat. Alexandro vero inter hęc minime
visum est transitum eorum vetare. dum putaret quia si fluuium post dorsum haberent:nequaq; pos-
¶Victi iudei fugiunt.
sent a pugna recedere. At in principio prelij ex vtraq; parte fortiter pugnatum est pari animositate E
vel studio:vt ab vtroq; exercitu multi prosternerentur. Sed cum alexãdri exercitum superiorem phi
lostephanus vidisset milites diuidit:& defectos suos fortiter adiuuans. Nulloq; subueniente iudeis
Trigita milia iudeorũ occisi dicuntur.
partem illam cum eis qui prope stabant ad fugam conuertit. Quod cum vidissent milites ptolomei:
secuti iudeos interficiebant.Post autem reuersi reliquos ad fugam verterunt:& tandiu prostrauerũt
eos vsq; quo ferrum & manus eorum defecissent. Triginta ergo milia virorum occisa fuisse dicuntur.
Crudelitas ptolomei qui mulieres precipiẽs occidi & laniari in cacabos poni iussit adesequendũ.
Timagenis vero quinquaginta retulit. reliquos autem captos: paucos vero ad suam fugisse prouin-
ciam. ¶Tunc ptolomeus post victoriam prouinciam peragrans:vespere facto in quosdam iudeę vil
las ingressus est. Quas plenas mulieribus & infantibus inueniens iussit militibus suis vt occiderent &
laniarent:membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autem simulauit vt hi qui fu
gerant a pugna putarent hostes suos carnibus humanis vesci & exinde eos valde metuerent. Cepit
vero & ptolomaidem sicut alibi retulimus.

¶Cleopatra nauali exercitu & pedestri contra ptolomeum filium iudeam vastantem egreditur
Cuius exercitus duces celchias & ananias ptolomaidem obsederunt quo tempore celchias ptolome
um persequens moritur.Et Ananias pro iudeis intercedens cleopatram flexit.Theodorus quoq; iu
deos insperate inuadens decem milia interfecit.Quo facto Alexander exercitum iuxta maritima lo F
ca ducens Raphiam & Anchidonam quę postea Agripias est ab herode appellata expugnauit.Et
Gazeis iratus quoniam ptolomeum auxiliatorem vocassent eorum prouinciam deprędauit contra
quem Aplodotus Gazeorum dux exercitum ducens multos Iudeos interfecit.Alexander vero quin
gentos ex primatibus in templo apolinis occidit.

Capitulum.xvij.

Cleopatra cõtra filium ptolomeum: arma parat ptolomaidẽ obsedit.
Celchias moritur.

Leopatra aũt cũ respiceret filium suũ crescere.& iudeam licenter deuastare ciuitatẽq; gazeorum subiectam habere:negligere recusauit dum iam in portis suis eum presentem spe
raret esse futurum:& amari ab egyptijs propter virtutem eius eum putaret statim cum na
uali exercitu & pedestri contra eum egreditur duces totius militie celchiam & ananiam
iudeos preponens:pecunias vero multas nepotesq; suos & testamenta apud Choos alias coes insu-
lam commendans.Cumq; iussisset filium suum alexandrum cum maxima classe nauium ad phenicẽ
nauigare propter refugia:omnem suam expeditionem cleopatra in ptholomaide deposuit. Cumq;
eam non suscepissent ptolomaitę: obsedit ciuitatem. Ptolomeus autem a syria contra egyptum fe-
stinauit putans eam subito sine militibus existentem occupare.sed spe sua deceptus est. Per idem tẽ
pus & celchias vnus ex ducibus cleopatrę circa inferiorem syriam ptolomeum persequens moritur.
Cleopatra vero cum audisset filij conatum.& nullatenus eum egiptij sicut sperabat suscepissent: trãs
misit militię partem:quę de prouincia ptolomeum depelleret. Qui reuersus ab ęhipto iterum in ga-
za hyemabat. Interiecto vero tempore cleopatra custodiam ptolomaidis cum ciuitatis obsidione
suscepit.Ad quam cum alexander summa dona deportans venisset dixitq; mala a ptolomeo se pas-
sum refugiumq; non alibi nisi apud eam habiturum:quidam amicorum persuadebant ei vt prouin-
ciam iudeorum percureret & obtineret:neq; contemneret tam optimam multitudinem iudeorum:

ſibi ſufficere. Cumq; ananias contradicens ſuaderet iniuſtum eſſe ſi hominem auxiliatorem priuaret
A propria poteſtate verumetiam & cognatos ſuos eſſe: nam te minimevolo ignorare inquit regina qm̃
propter hanc iniquitatem inimicos iudeos omnes habebis. Hęc ergo anania perſuadente cleopatra
flectitur nichil penitus alexādrum ledere ſed ſocietatem cum eo compoſuit in ſcythopoli ſyrię. Qui
cum a ptolomei timore liberatus eſſet. exercitum ſtatim contra humilē ſyriam produxit & expugna
uit Gadaram decem menſibus oppreſſam & amathūta magnum propugnaculū habitantium ſuper
iordanem vbi optimus vel induſtria dignus theodorus zenonis preſidebat. Qui inſperate iudeos in
uaſit. & decem milia interfecit: ſarcinaſq; alexandri diripuit. ¶ Quo facto nequaq̃ perturbabat̃ ale-
xander: ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitum & raphyam & anchidonam expugnauit quā
poſtea herodes agrippiadam nominauit. ¶ Cum videret ptholomeū a gaza ad cyprum rediſſe. ma-
tremq; eius cleopatram ad ęgyptum gazeis iratus quoniam ptolomeum auxiliatorem cōuocaſſent:
ciuitatem obſedit prouinciamq; eorum deprędauit. Sed aplodotus dux gazeorum cum duobus mi-
libus peregrinis & decem milibus ciuium in exercitū iudeorum ruit. & q̃diu nox erat vincebant gu-
zei: arbitrātibus iudeis rurſum ptolomeum ſuperueniſſe. Poſtero autem die facto cognoſcentes iudei
veritatem: reuerſi gazeos inuadunt & proſternūt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus neq; multitudi-
ne perterritis, gerere prelium. & quicquid aduerſi accidiſſet tolerare paſſi ſunt ne hoſti ſubij cerētur.
Exhortabatur autem eos rex arabum arethas magnanimus vir qui ſperabatur in eorum auxiliū ven
turus. Sed contigit anteq̃ veniret (aplodoto perempto) ciuitatem capi. Nam lyſimachus frater eius
inuidens ꝙ ei tam magna gloria a ciuibus prębebatur interfecit eum militaremq; congregans pha-
langem ciuitatem alexandro prodidit. Qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quieuit. ¶ Poſt autem mili-
B tes gazeis immiſit vt eos cruciarent: & per diuerſa loca ꝓſternerent. Nec tamen gazei animas debi-
les ſed pronas habētes venientibus iudeis reſiſtebant: nec paucos dilaniabant. Alij vero deſolati do
mos ſuas incendebant ne aliqua ſpolia aduerſarij poſſent inuenire. Alij quippe & liberos cum vxo-
ribus ſuis manibus interficiebant. quatenus ſeruitutē inimicorum vel taliter euitarent. ¶ Cumq; qui
genti ex primatibus eorum in templum apollinis confugiſſent quorum conſenſu proditio facta erat
hos abſtrahens alexander occidit. ciuitatēq; poſt anni obſidionē deponēs ad hieroſolimā remeauit.
¶ Mortuo Anthiocho Criſpo Seleucus filius eius regnum ſuſcepit & Anthiochū cizicenum debel-
lauit poſt quem Antiochus filius filius eius cum Anthonio pio Seleucum debellauit & tributariū fe
cit quem indignatus populus in palacio incendit Et Anthiochus Seleuci frater Cizicenum proſtra
uit cui ſucceſſit philippus ptolomeus quoq; latirus demetrium quartum fratrem regem conſtituit &
Anthiochus in belio parthorum occiditur. Tunc quoq; contra Alexādrum maxima iudeorum ſedi-
tio orta eſt qui cedrinis virgis eum iaculabantur. Ipſe vero contumelioſos occidit. Inimicitias etiam
contra eum iudei ſex annis exercuerunt quorū quinquaginta milia interfecit. Cap. xviij.

C Odem tempore & anthiochus qui Criſpus dicebatur moritur inſidijs Heradiani an
no vite ſue quadrageſimo quinto imperij vero viceſimo nono. Cuius principatū cū
filius eius ſeleucus ſuſcepiſſet. bellauit etiā contra fratrem patris anthiochi: qui cizi-
cenus noiabat. Quem cum viciſſet & cepiſſet interfecit. ¶ Non multo vero poſt cizi
ceni filius antiochus & antonius pius cum pueniſſent in arado al's arado coronāq; ſi
bi impoſuiſſent cōſligunt cum ſeleuco quē poſt victoriam ex omni ſyria depulerunt.
Qui cum fugeret in ciliciam & pueniſſet in mopſueſtiam iterūleis pecunias exhibebat. Tunc popu-
lus mopſueſtenus indignatus placitū incendit: eumq; cū amicis extinxit. ¶ Antiocho vero ciziceno
adhuc ſyrię regnante ſeleuci frater anthiochus cōtra eum bellum ꝓduxit: victumq; cum ſuo ꝓſtra-
uit exercitu Poſt ipſum vero & frater eius philippus cū impoſuiſſet ſibi dyadema in parte aliqua ſy-
rię regnabat. ¶ Ptholomeus vero latyrus quartū fratrem eorum demetriū qui eutherus al's cerānus
dicebat agnido deducens in damaſco regem cōſtituit. His autem duobus fratribus ptinaciter antio
chus reſiſtēs citius occidītur. Nam laodicię gaminorū reginę contra parthos bellanti cum ſocius ad-
ueniſſet: viriliter pugnans occubuit: ſyriam vero duo fratres eius tenuerunt demetrius & philippus ſi
cut alibi demonſtratū eſt. ¶ Alexander autem dum cōtra eum ſui ſeditionem mouiſſent in die qua
feſtiuitas tabernaculorū agebatur & ſuper aram ſtaret immolaturus: virgis cedrinis iaculabant̃ eum.
Nam legittimum eſt apud iudeos in cenophegijs vnumquemq; portare virgas ex palmis & cedris.
Demonſtrauimus hoc etiam in alijs. ¶ Verumetiam contumelioſe eum aggreſſi ſunt cum ingreſſi
fuiſſent dicentes de captiua genitum & honore ſacrificij non dignum iratus ergo ſex milia eorū occi
dit. Parietem vero ligneū circa aram & ſacrarium cōſtituens: vſq; ad altare in quo ſolis ſacerdotibus
licet ingredi: multitudinis introitum prohibebat: ſimul & peregrinos piſidas & cylicas. Nam ſyris
inimicus exiſtens: non eis vtebatur. Cumq; arabas moabitas & galaditidas viciſſet: tributorum incre-

Ananias dux exercitus cleo-patrę. ꝓ iudeis cā flectit.

Theodorus ze-nonis iuadēs iu deos multos in-terfecit.

Anchidoma q̃ poſtea ab hero-de Agrippias ē appellata.

Arethas arabū rex lyſimachus frem occidit.

Aioſitas gazeo rū cōtra iudeos.

Alexāder quin-gētos in templo apolinis iterfe-cit.

Mortuo anthio cho Criſpo Se-leucus filiuseius ſuſcepit regnū qui Anthiochū cizicenū debel-lauit.

Antiochus fra-tur Seleuci cizi-cenū proſtrauit cui ſucceſſit phi lippus.

Seditio populi cōtra alexādrū.

Iudei ſcenophe giis virgas ce-drinas ſolēt por tare.

Inimicitię iudeorꝫ cõtra alexãdrũ quos ſex annis debellãs occidit quinquagiꝫta milia eorꝫ.

mentum eis impoſuit & amathunta expugnauit non audente theodoro cum eo confligere. ¶ Cũq; conſeruiſſet pugnam contra obidam alĩs Abidam regem arabum & incidiſſet in inſidias altiſſimę val D
lis iuxta galaditiden indeq; confugerunt ad hieroſolimã: ſuper infelicitatem ſuam habuit etiam gentem iudeorum inimicam cõtra quam pugnans annis ſex interfecit quinquaginta milia. Rogante vero eos vt odium (quod in eum habeberent) ſoluerent: magis horrebant eum propter hęc quę acciderũt Cumq; interrogaret eos quid vellent fieri: omnes clamabant mori eum.

¶ Iudei demetriũ rogant contra Alexandrum auxilium dare qui cum maximo exercito veniẽs omnes Alexandri cõductos milites occidit. Sed fugiente Alexandro ſex milibus iudeorum ad eum collectis demetrius quidem timore recedit. Iterum quoq; iudei bellum contra eum mouẽtes ab eo vincuntur quorum octingentos potentiſſimos fecit crucifigi & liberos vxoreſq; eorum coram ipſis adhuc viuentibus occidi. vnde humanam excedens vindictam a iudeis trucida eſt appellatus. Demetrius vero a iudea in beroam diſcedens fratrem ſuum philippum obſidẽs capitur & mitridati datur Anthiochus (qui liber nũcupatus eſt) philippi frater regnauit in damaſco cuius artem mileſius dedit philippo ſed populi eius ingratitudinẽ ab eo abſtulit et illam Anthiocho ſeruauit. Anthiochus quoq; exercitum contra iudeam ducens occiditur a rege arabum poſt quem Arethas regnauit in ſiria inferiori. Qui alexandrum vincens cum pactis receſſit a iudea. Alexander autem crapulę indulgens infirmatur. Qui moriens reginę pręcepit vt phariſeos honoraret. & eis in gubernatione regni vteretur. mortemq; tacent militibus vſq; quo hieruſalem victrix rediret ſuumq; cadauer ad volũtatem dari militibus.

Capitulum nonumdecimum. B

Iudei demetriũ rogãt auxiliatorẽ hr̃e cõtra alexãdrũ qui venit cũ maximo exercitu.

VNc ad demetriũ Cerannus deſtinauerunt vt eum auxiliatorem rogarent. Qui maximo cũ exercitu dum peruenisſet ad eos qui eum inuitauerãt circa ſichimam ciuitatẽ caſtrametatus eſt. Alexander autẽ cum conductis ſex milibus ducentis & iudeis viginti milibus qui ei fauebant: cõtra demetrium prexit. Cui equites fuerunt tria milia pedites vero quadraginta milia. Multa ergo ex vtraq; parte gerebaũ demetrio quidem volente ſeducere cunctos milites alexandri tanq̃ greꝯcos. alexandro autẽ tẽptãte iudeos demetrio ſocios auellere. Cumq; neuter valuiſſet pſuadere ſed pugnã cõmiſiſſent vincit demetrius & omnes alexandri cõducti milites occidunt: fidei ſimul & virtutis probationẽ oſtendentes. Multi etiam a parte demetrij milites cõciderunt. ¶ Cum vero per montana fugiſſet alexander: miſericordia ruinę eius flexi colliguntur ad eum ſex milia iudeorum. Et tunc quidem timore recedit demetrius. ¶ Poſt autem iterum iudei contra alexandrum bella mouentes ſuperãtur ab eo multiq; eorum in pugna extincti ſunt. Quorum etiam potentiſſimos in bethſamis ciuitate concluſos obſedit. Cumq; cepiſſet ciuitatem & tenuiſſet eos duxit ad hieroſolimam: crudeliſſimam pœnam in eos exercuit. Nam dum & cenaret cum concubinis ſuis in excellenti loco crucifigi ex ipſis octingentos prę

Alexandro (ſuis cõductis militibus occiſis) fugiente ſex milia iudeorꝫ colliguntꝫ

Hũanã vindictã excelſit Alexãdrũ vocatus eſt trucida a iudeis

cepit. liberos vero & vxores eorum coram ipſis adhuc viuẽtibus occidi. Et hęc quidem ad vltionem fecerat pro his quę male paſſus erat: ſed tamen humanam vindictam exceſſit. q̃uis multum ſudaſſet & laboraſſet in bello contra eos & in nouiſſimum periculum animę regniq; veniſſet. Non enim ſufficerat eis contra ſe inuicem certare niſi etiam aduerſus eum alienigenas ꝓuocaſſent. & ad talẽ neceſſitatem perduxiſſent vt terram moabitidis & galaditidis & vicos regi arabum traderet quatenus nõ auxiliaret contra ſe iudeis: ſed & alia multa conferret. Quapropter videtur hęc iuſte feciſſe. ideoq; ꝓpter hanc crudelitatis exaggerationem vocatus eſt a iudeis trucida. Aduerſarij tamen eius octo milia noctu fugerunt & quãdiu vixit alexander exulabant. Et iſte quidem liberatus a ſeditione eorum cum omni quiete in poſterũ regnauit. ¶ Demetrius autem cum a iudea in beroam diſceſſiſſet obſide F

Demetrius frem ſuũ philippũ in Beroa obſidebat cui auxiliatores Straton. &c.

bat fratrẽ ſuum philippum: cui decem milia peditum erant: & mille equites. Straton autem beroee tyrannus philippo auxiliũ prębebat & zizum alĩs Titicum principẽ arabum conuocabat: necnõ etiam mitridaten ſynachen prefectum parthorum. Qui cum veniſſent cum multa expeditione & obſediſſent demetriũ intra caſtra. ſagittiſq; & ſiti eum anguſtaſſent cõpulerunt milites eius vt eum traderẽt. Cumq; depopulaſſent prouinciam & demetrium cepiſſent. Hunc quidem mitridati parthorum regi tranſmiſerũt: captiuos vero anthiochenos gratis anthiochenis reddiderunt. Mitridates itaq; parthorum rex demetrium maxime honorabat vſq; quo terminus vitę eius veniſſet. ¶ Philippus vero a pugna ſtatim ad antiocham perrexit. eamq; tenens ſyrię regno potitus eſt. ¶ Poſt vero anthiochus frater eius (qui nuncupatur liber pater) vendicans principatum ad damaſcũ peruenit. ibiq; regnauit. Cũq; contra arabas exercitum duceret philippus frater eius ad damaſcum perrexit. Tunc mileſius qui cuſtos arcis relictus erat ſimul cum damaſcenis ciuitatem philippo tradidit. Ingratus philippus mileſio extitit: cnm nichil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret. Nam timore putabat mileſium ꝓdidiſſe. Quapropter in ſuſpitionẽ eum habebat. ¶ Qui rurſus a damaſco depellitur. Nam cum phi-

Anthiochus liber. pat dictus philippi frater regnauit in damaſco ſed milleſius philippo arcem dedit.

lippus ad circum exiſſet mileſius clauſit damaſcum: & anthiocho ſeruauit. ¶ Quod factum cum au-
A diſſet de philippo antiochus reuerſus arabiam expeditionem ſtatim contra iudeam parauit: pedites quidem octo milia: equites autem octingentos. Cuius Alexander congreſſionem timens foſſam altiſſimam fodit circa capharbaſa alias Capharſalā (que nūc antipartis vocatur) inimicū eius faciens vſq; ad ioppen. Cumq; murum edificaſſet & turres ligneas erexiſſet per ſtadia centum quinquaginta: anthiochū expectabat. Ille autem hęc incendio cremans: exercitum ſuum exinde ad arabiam trāſduxit Cui rex arabum cedens primum. deinde ex improuiſo cum decem milibus equitum aduenientis occurſionē anthiochi fortiter debellauit. Dumq; vinceret. anthiochus occiditur: auxilium parti laborāti ferendo. ¶ Poſtq̄ vero cecidit anthiochus milites eius ad chanam villam cōfugiunt: vbi plurima pars eorum fame cōſumitur. ¶ Poſt hunc imperat inferioris ſirię arethas receptus in principatu a damaſcenis propter ptolomei iuuenis odium. Qui cum militiam congregaſſet contra iudeam & circa Idida vicum prelio viciſſet alexandrum: cum pactis a iudea diſceſſit. ¶ Alexander autē iterum cum inuaſiſſet diam ciuitatem: contra eſſamon perduxit exercitum vbi plurimę vel mirandę res zenonis fuerant quam tribus aggeribus circundans pugnando inuaſit. Exinde contra gaulam & ſeleuciā pergit. Et has cū cepiſſet. ſubegit etiam vallā (que anthiochi dicitur) caſtellum quoq; gamala. ¶ Sed cū multi demetrium ducem illorum locorum accuſarent: nimis eum indignatus damnis affecit & tertiū complens annum ſoluta expeditione ad ſua reuerſus eſt. Quem iudei grate omnino propter fœlicitatem eius accipiūt. ¶ Per idem tempus iam ſyrorum & idumeorū & phenicum ciuitates iudei poſſidebant. Iuxta mare quidem ſtationis turrem Appolloniam Ioppen Iamniam Azotum Gazan Antidonem Raphya Rynochoro. In mediterraneis vero per idumeā ſamariam carmelū montem & thabirium montem Scitopolim Gadaram Gaulanitiden Seleutiam Gabala Moabitidem Sebon Mida-
B balē Baoreneemaga & onzora cilicū Aulonē Pellantē hanc etiam deſtruxerūt cum nō permiſiſſent habitātes in ea patrios iudeorū mores ſuſcipere alias quoq; ciuitates euerterūt. ¶ Poſt hęc rex alexander, crapulę multum indulgens in inualitudinē incidit & tribus annis quartano typo laborās nec ſic tamē ab expeditione quieuit donec in laboribus expiraret. Mortuus eſt autem in monte garaſenorū rabaga caſtellum trans iordanem obſidens. ¶ Quem videſſet regina propinquantem leto nullamq; ſalutis ſpem habentem. deplorans futuram deſolationem ſuam & filiorum ait. Cur me ita relinquis cum filijs alterius auxilijs egentem dum ſic ſcias aduerſariū tibi gentem exiſtere. Tunc ille perſuaſit ei mādata ſua cuſtodire quatenus certū cum filijs tutaretur regnū & vt mortē eius militibus celaret vſq; quo caſtellum caperet deinceps vt ad hieroſolimā victrix & ſplēdidiſſima rediret & phariſeis poteſtatē daret quid vellent agere eoſq; honore p̄ferret quatenus laudantes eam illi propter honorē ſibi illatum fidam ei gentem cōſtituant. Nam poſſe hos multum apud iudeos dicebat & ledere ſi quē abhominarentur & prodeſſe cui fideles exiſterent cum nimium a populo crederetur quicquid vellēt de aliquo ſeuiſſimum referre ſeq; [illegible] dicebat quod phariſeos aliquā contriſtaſſet. ¶ Tu igit inquit cum ad hieroſolimam peruenieris conuocatis militibus eis meum corpus oſtende. & permitte eis qualiter velint vti meo cadauere. ſiue contumelioſe velint & inſepultū relinquere q̄ a me iniqua
C ppeſſi ſunt ſeu aliquid in corpus meum deſeuire concede: neq; ſine illorum conſilio velis aliquid in tuo regno diſcernere. Quod ſi hoc ad eos dixeris ego quidē clariore dignior ab eis funere q̄ a te habebor cū ira poſt mortē in aliquo non ſeruetur: tu vero firmum tibi confiçies principatū. Hęc cū ſuę perſuaſiſſet vxori: deceſſit imperij ſui viceſimo ſeptimo anno: ętatis vero quadrageſimo nono.

¶ Alexādra mariti mandata perficiens cadauer mariti regnicq; gubernationē phariſeorum commēdans iram eorū extinxit & amicos ſibi parauit. Quę a populo dilecta hircanum ſacerdotē fecit principem & phariſeis principatum regni committens eis multitudinem obedire pręcepit. Nomen vero regnum tantum retinuit Phariſęis autem rempublicam perturbantibus Alexandri conſiliarios occidi procurātibus conquerunt potentiſſimi de eorum regimine Ariſtobolum quoq; cum exercitu contra ptolomeum deſtinauit qui nichil dignum agentes reuertūtur ad hieroſolimam. hęc tygrani contra iudeā venienti cum donis legatos miſit. Ipſa autem infirmante Ariſtobolus regnum inuaſit quod reginę nunciatur. Et moritur Alexandra anno regni ſui nono & ętatis ſeptuageſimo tertio multipliciter quę ſexus de fœlicitate nunq̄ ſuccubuit callida circa regni detentionem & inimicis ſui generis poteſtatem tribuens & miſeriſs regnum poſt mortem propter indiſpoſitionem compleuit gentem tamen in pace cuſtodiuit.

Philippus ppā ingratitudinē a damaſco depellitur.

Anthiochi exercitus contra iudeam.

Occiſo anthiocho militesfugiunt ex eorū maxima pars fame cōſumit.

Arethas rex ſyrię inferioris cōtra iudeam. &c.

Alexāder cōtra diam ciuitatem

Poſſeſſio iudeorū tpe alexādri.

Alexāder crapulę nimis idulgēs infirmat. moritū in bello.

Regina ad Alexandrū moriētē

Phariſeos alexāder p̄cipit honorare &c.

Pręcipit alexander cadauer ſuū militibus oſtēdi & ad eorū volūtatē dari &c.

Capitulum viceſimum.

ALexandra tamen cum caſtellum cepiſſet ſecundum mariti mandata phariſeos alloquitur: & illorum poteſtati mariti corpus & regni gubernationem commendat & in iram quidem eorum quam in alexandrū habebant extinxit: fideles vero eos & amicos ſibi paranit. Qui ſecūdo populum ad concionem conuocantes: res geſtas alexandri explanauerunt regem

Alexādra mariti mādata pficiens phariſeorū pāti corpus ma

riti & regni gubernationē commēdans ira extinxit & amicos parauit.

se dicentes iustum & magnum perdidisse: & tantum populo luctum & mestitiam laudibus regis intulerūt vt exequias ei meliores quam ceteris regibus exhiberēt. ¶ Alexāder autem liberos relinquēs hyrcanum & aristobolum vxori alexandrę regnum tradidit. Ex filijs tamen eius alter hyrcanus rerum gubernationē ignorans/vitā ociosam eligerat.nouissimus vero aristobolus efficax & audax erat Igitur a populo mulier diligebatur: eo q̄ videbatur contristari de quibus maritus eius peccasset.

Alexādro mortuo duobusq; filijs relictis hircano. s.& Aristobolo.

Quę principē quidem sacerdotū hyrcanū ,ppter ętatem magis autē propter innocentiam ordinauit phariseis tñ omnia facere ,pmittens quibus obedire multitudinē pręcepit. Et si quid legū hyrcanus socer eius soluisset quod pharisei scdm patriam traditionem introduxerant:hoc iterum restituit.Nomen ergo regium ipsa tantū ferebat:omnem vero potestatē pharisei possidebant.Nam & transfugas educebant:& ligatos soluebant: & nichil a dominis penitus differebant. Verūetiam prouidentiā sui

Alexādra a populo dilecta rexit impiū & hircanū principem sacerdotū fecit phariseis tñ oia cōmittēs multitudinē eis obedire p̄cepit.

regina faciebat.dum multos cōductos milites contineret.suasq; vires duplas ostenderet vt iam in circuitu reges terreret:& caperet obsides ab eis trāsmissos. ¶ Pacem vero omnis habebat ,puincia pręter phariseos.Nam hi rempublicā conturbabant reginam flectere molientes quatenus occideret cōsiliarios alexandri:qui eum hortati essent octingentos interficeret. ¶ Ex quibus vnum ipsi occiderunt diogenem: & post ipsum alios multos.Vsq;quo potentissimi eorum in aulam intrarent cum aristobolo:cui videbantur molesta facta phariseorū.Apparebat q̄ vellēt(occasione accepta) matrem a regno deponere. Q ui cum ingressi fuissent;ammonebant eam quanta fecissent per quę firmam fidē suo dño conseruassent:pro quibus etiam multa ab eo merita cepissent.& petebant ne omnino spem eorum euerteret. Nam cur fugeret aduersariorum pericula. si deum ab inimicis tanq̄ pecora tolerarent.Dicebāt etiam si contenti essent aduersarij mortuorum interitu: propter dñorum fidem se patiēter ea quę contigerunt perferre. Si vero in hisdem pharisei permanserint petebant dari licētiam recedendi. Nam propterviſionem eius nullatenus,pati saluti suę prouidere sed libenter in aula eius mori.ne perfidos eius post discessum putaret. Opprobrium vero reginę esse si neglecti socij mariti eius aduersarij traderentur.Nam gaudiū arethę arabo erit tot & tales viros a te alienare quorū prius fuerat terribile nomen auditū. Si vero phariseos pręponere iudicas vnumquemq; nostrum in castellis dispone:& si ita aduersarios vis erigere sine nos in humilitate consistere.Multa talia cum ei dicerēt: & ad misericordiam mortuorum & periclitantium vmbras alexandri inuocarent: omnes qui assistebant lachrimis cōpleti sunt.sed amplius aristobolus:qui dum suam ostenderet voluntatem multa cōtra matrem locutus est. Siquidem ipsi suę calamitatis causa fuerunt: dum ambitiose furenti meliori pręter constituta regni cōmitterent moderamina. Q uę dum nichil sciret quid ageret.ad postulationem eorū custodiam castellorum illis prębuit pręter hyracaniam & alexandriam & macherunta:vbi plurime/et pręciosissime res eius repositę videbantur. ¶ Non multopost tamen filium suum aristobolum cum exercitu destinauit ad damascū contra ptolomeum:qui mineus dicebatur.Q ui nichil studio dignum agentes: ad hierosolymam reuertūtur. ¶ Eodem tempore nunciatur tygranis cum trecentis milibus armatorum contra iudeam venturus. Q uod nimis reginam & gentem perterruit: vt dona multa & nobilissima per legatos ei destinaret. Q uem obsidentem ptholomaidam inueniunt. Nam regina selene quę & cleopatra syrię regnans suasit habitatoribus ptholomaidis vt tygranem excluderent. Q ui cum peterent eum pro sua regina proq; sua gente:laudauit eam tygranis q̄ ex longinquo legationem ei cum donis ttansmisissent.spem etiam bonam eis promisit.Capta vero ptholomaide tygrani nūciatur q̄ mitridatem dum sequeretur lucullus.illum quidem fugientem ad hiberos minime potuisset compręhēdere:armeniam vero depopulaturus cognouisset.Q uę cum obsedisset tygranis: donum reuertitur. ¶ Interiecto vero tempore alexandra regina cum in valitudinem seuissimam incidisset. placuit aristobolo rempublicā inuadere & per noctē cum vno famulo egressus ad castella perrexit vbi paterni amici sui degebant.Nam olim de actibus matris suę cōquerebatur.Tunc vero magis veritus est ne matre defuncta & phariseis regnum tenentibus omne genus suum deperiret. Prę uidebat enim futura q̄ non posset principatui succedere: dum frater ei maior extaret. Conscia vero facti vxor eius fuerat quam illic cum sua generatione dimisit. ¶ Cumq; primum peruenisset in gabatha vbi potentissimus galestis eius amicus erat ab eo etiam suscipitur. Et post diem regina (cum aristoboli fugam vidisset.diuq; putasset discessionem eius non pro rebellione fieri)venerunt qui nuncia rent iam tenuisse illum primum castellum & secundum & reliqua omnia.Nam vno compręhenso:simul ad illius voluntatem omnia festinabant. Tunc cuncta gens iudeorum cum regina in maximis cepit esse terroribus.Nam sciebant non longe abesse aristobolum:quatenus sibi principatum defenderet. Timebant etiam ne vltionem exigeret de illatis sibimet iniurijs. Placuit igitur vxorem eius cum genere in superiori custodia templi constitui. Aristobolum autem cum multi frequenter nunciassent regio circundatum ornatu:& intra quindecim pene dies loca viginti & duo occupasse vnde

Alexandra Aristobolū cū exercitu destinat ad damascū cōtra ptolomeū

Tygrani venienti cōtra iudeam misit regina cū donis legatos.

Infirma Alexādra Aristobolus regnū inuasit.

Nunciat reginę q̄ Aristobolus vult vsurpare regnum.

etiam militiam cõgregaret a libano vel trachonitide vel monarchijs: tunc seniores iudeorum & hy
A canus ad reginam intrantes petebant vt sententiam de rebus ferret instãtibus. Nam aristobolus iam
pene obsidebat: tantis locis occupatis. Inhonestum enim putabãt (q̃uis egritudine laboraret) sine ea
aliquid consilium capere. imminere vero sibi non longe post periculum clamitabant. Cumq; illa pre
cepisset eis agere quę estimarent, pdesse multas quoq; causas eis vtiles adesse demõstrabat id est gẽ
tem validam exercitum potentissimũ pecuniarum copiam sibiq; iam deficiente corpore vanum esse
pro talibus laborem impẽdere. ¶ Hęc cum dixisset non multo post decessit anno sui regni nono ęta
tis vero septuagesimo tertio: mulier quę debilitate sui sexus nunq̃ succubuit callida, regni detentio
nem quod ex ipsis operibus euidẽter ostensum est & quę preponeret futuris presentia & omnia post
poneret potentię principali & cum nec bonum aut iustum attenderet ad summam calamitatem ne
gocia domus suę ita perduxit. vt post multa pericula & labores potestatem quam possedit non mul
to tempore tacta cupiditate perderet. Inimicis enim generis sui quam habuit tradidit potestatem &
principatum potentium amicorum gubernatione priuauit: & miserijs regnum post mortẽ suam com
pleuit propter malam dispositionem. ¶ Sed q̃uis ita regnasset gentem tamẽ in pace custodiuit. Ale
xandra ergo finem inuenit huiusmodi.

Mortua alexan dra regni sui an no nono & ęta tis septuagesi motertio que se xus debilitate nũq̃ succubuit. Inimicis gñis sui tradidit princi patũ &c. & mise rijs regnũ cõple uit in pace tñ gẽ tẽ custodiuit.

¶ Explicit liber tertiusdecimus.

¶ Incipit liber quartusdecimus qui continet tempus annor̃. xxx.

¶ Bellum Aristoboli contra hyrcanũ fratrem & hircani militibus ad fratrem transeuntibus pacis cõ
ditio. Antipater autem diues Idumeus quem tamẽ Nicholaus damascenus dicit iudeum genere no
bilissimũ fuisse ex illis qui ad iudeam a babilone sunt reuersi: hircani amicus fuit qui ab Alexãdro to
tius Idumeę dux cõstitutus cum Arabis, Gazeis & Aschalonitis amicitias faciens iudeos contra ari
B stobolum incitat & hircanũ natura bonum, ab Aristobolo fratre arrogante & facinoroso facit recede
re. Et hircanus ad Aretham arabum regem veniens (Antipatro stimulante) cui ciuitates quas pater
Alexander ab arabis ceperat reddere promittit eius auxilio fratrem tempore azimor̃ obsedit. Iudei
quoq; oniam deo amabilem qui oratione plurima a deo in siccitate impetrauerat contra Aristobo
lum orare volunt compellere. Et ipsum neutraliter orãtem interfecerũt. cuius mortem vltus est deus
vehementem, pcellam in fructus prouincię mittens eos consumpsit vnde maxima tritici caristia.

Capitulum primum.

Cõtinuatio ad pcedentia. Bellũ Aristobo li cõtra hircanũ frem & hyrcani militibus ad fra trẽ trãsientibus inter eos pacis cõditio.

ALexandrę reginę morte in superiori volumine demonstrata, sequẽtia referamus. nichil aliud festinantes nisi minime quicq̃ de gestis rebus memorię preuidendo pręterire. Nam qui cõscribunt hystorias & res veteres indicãt: oportet eos, ppter antiquitatẽ narrationi decus imponere vel explanationi rerũ studere propter le gentes: quatenus cũ aliqua gratia vel delectatione experientiã rerum possint cõ cipere. Super omnia vero certius cõscriptiones debent & veritatẽ dicere: vt rerum ignari possint credere lectioni. ¶ Centesima octogesima olimpiade. quinto hor tensio & quinto metello cretico cõsulibus bellum contra hyrcanũ aristobolus prẽparauit. pugnaq; fa
C ctã hiericonta multi milites hyrcani ad fratrẽ eius transierũt. Quo facto hyrcanus ad arcẽ vbi aristo boli vxor & filij a matre eius reclusi erant cõfugit. Cui de recõciliatione aristobolus verba faciens ini micitias deposuit vt ipse quidẽ regnum teneret: frater autẽ priuatus viueret in sua possessione cõten tus. Cũq; hęc dispositissent in tẽplo & iusiurandũ & dextras dedissent omni populo videnti discesse runt ille quidẽ in aulam regiam: hyrcanus vero vt priuatus in aristoboli domũ. ¶ Amicus igit quidã hyrcani genere Idumeus antipater dictus multas possidens pecunias & vir efficax: aristobolo suspe ctus habebat propter hyrcanũ. ¶ Nicholaus trã damascenus ait hunc iudeũ genere nobilissimũ fuis se ex illis qui ad iudeam a babilone reuersi sunt. ¶ Hęc autẽ refert ad gratiam herodis filij eius (quẽ regem iudeor̃ contigit postea fieri) de quo apto tempore dicemus. ¶ Hic ergo antipater (qui prius antipas dicebatur & eodem patris nomine appellabat) cũ eum alexander rex & vxor eius ducem to tius Idumeę ordinassent: amicitias iniisse cum finitimis arabis & gazeis & ascalonitis perhibetur: mul tis & maximis donis illos sibi coniungens. Et cum aristoboli potentiam iunior antipater formidaret timens ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latenter excitat contra eum iudeorum validissi mos viros: iniustum esse dicens negligere: dum viderent Aristobolum iniquę principatũ habere fra tremq; eius priorem electum cui magis propter ętatem imperium debebatur. Et cum hęc ad hyrca num verba faceret frequenter. & diceret periclitari vitam suam nisi prouideret fecit eum discedere. Nam indicabat aristoboli amicos nullum tẽpus pretermittere in quo nõ persuaderẽt eum interfici. quatenus firmũ sibi gereret principatum. ¶ His hyrcanus verbis minime credebat dum natura bo nus esset & accusationẽ facile non admitteret. Faciebat autem eum innocentia & mentis remissio vt

Antipr̃ diues I dumeus hircani amicus. quẽ trã Nico. damn. dicit iudeũ no bilissimũ. Antipr̃ antipas dictus dux ab alexãd. Idumeę cõstitu tus amicitias cũ arabis & gareis &c. faciẽs cõtra aristobolũ iude os incitat & hyr canũ facit a fra tre recedere.

debilis & inualidus putaretur.cum contrarię nature aristobulus esset. Nam facinorosus & arrogans erat. ¶ Sed cum antipatervidisset hyrcanum non attendere verba sua nullatenus parcebat accusatio D
nes factas de aristobolo singulis diebus illi inserere tanq̃ eum interficere festinaret. Quem vix impu
lit ad aretham regem arabum confugere. Nam ꝓmittebat ei auxiliatorem quoq; futurum. ¶ Igitur
cum hęc audisset hyrcanus arbitratus prodesse sibi ad finitimam iudeę arabiam discedere:premittit
antipatrum ad arabiam: regem fidem ab eo accepturum:q; refugientem ad se non traderet inimicis.
Hyrcanus ad a retha regem sti mulate antipre venit & Aristo bolu debellat. Cumq; accepisset fidem antipater:ad hyrcanum hierosolimam remeauit. ¶ Cum paucis ergo nocte de ciuitate egreditur. Cumq; multam fecissent viam ad petram ciuitatẽ peruenium vbi palaciu are
thę erat. Antipater autẽ dum multũ amicus regis esset & rogaret eum vt hyrcanũ ad iudeam dedu
ceret. & hoc singulis diebus sine vlla intermissione faceret sed etiam dona promitteret:flectit aretha.
Necnon & hyrcanus pollicitus est si restitueret patrię.regnumq; reciperet omnẽ terram & decem ci
uitates quas pater suus alexander ab arabis ceperat reddere. ¶ Fuerunt autem madaba Lybias Na
balota Arabata Galatona Iazoara Monslingon Edissa Ribdalusa Oriblo. ¶ Cum has promissiones
audisset:contra aristobolum exercitum quinquaginta milia equitum & peditum produxit.Sed cum
in prelio vicisset & multi post victoriã ad hyrcanũ refugissẽt:desolatus aristobolus ad hierosolimã re
cessit. ¶ Arabum autẽ rex omnẽ agens exercitum & applicans ad templum aristobolũ obsidebat &
abiecto populo iudeorum hyrcano: & pariter obsidente soli sacerdotes cum aristobolo permansere.
Igitur arethas cum exercitu arabum vel iudeorum circũdans fortiter obsidioni imminebat. Quę cũ
fierent tempore celebrationis azimorũ (quę pascha dicitur) probatissimi iudeorum prouinciã relin E
quentes in ęgyptum recesserunt. ¶ Onias vero quidam vir iustus deoq; amabilis qui dum non plue
ret orauit deum quatenus solueret siccitatem & audiens deus pluit:dum tunc eum celatum haberẽt
propter seditionem abstraxerũt. & in exercitum iudeorum ꝓduxerunt petẽtes vt similiter oraret cõ
Onias iusto orã te deus pluit&c. tra aristoboli milites vt soluerentur sicut soluta est pluuia. ¶ Cumq; diu resisteret recusans:a multitu
Oro onię quem neutral' orãtem occiderũt mali uoli iudei cuius mortẽ deus vl tus est. dine compulsus in medio stetit ita orando dicens.Deus omnium rex quoniam hi qui mecum consi
stunt tuus existit populus & qui obsidentur tui sacerdotes sunt:peto vt neq; istos exaudias contra il
los petentes.neq; illos contra hos orantes.Cum hęc orasset maliuoli iudei adorti interfecerunt eum
Deus autem statim ab eis vltionem crudelitatis exegit. Nam poenam exegit ꝓ morte onię.Hoc mo
do obsessis sacerdotibus & aristobolo celebratio pasche prouenit:in qua solemus multas deo immo
lationes offerre.Cumq; indigerent victimis aristoboli socij & petissent iudeos vt pro victimis quan
tas vellent pecunias acciperent:tunc illi mille dragmas dari pro singnlo capite dixerunt. Cumq; libẽ
ter aristobolus & sacerdotes promisissent.per muros pecunias deposuerunt.Quas illi cum cepissent
nequaq̃ victimas reddiderunt sed maliuolẽtia tacti fidei transgressores & impij coram deo pro frau
Caristia tritici i iudea ꝓultione mortis onię. datione hostiarũ extiterunt.Sacerdotes autẽ orauerũt ad deum quatenus impune hoc illis nõ cede
ret.Qui nõ remoratus poenam procellam vehemẽtem acerrimamq; in fructus totius ꝓuincię mittẽs
cõsumpsit eos ita vt modius tritici dragmis vndecim emeretur.

¶ Pompeius Scaurum ab armenia ad siriam destinauit ad quem hircani similiter & Aristo
boli venientes legati pro auxilio quadraginta talenta ꝓmittebant magisq; aristoboli recipiens ꝓmis
sa soluit obsidionem:quo discedente Aristobolus cõtra Aretham & hyrcanum parans exercitũ vin
cit antipri fratre occiso.Sed pompeio ad Siriã veniẽte Aristobolus ad eum legatos mittit. Et antipa
ter pro hyrcano legatus veniens Scaurũ & Gabiniũ pro acceptis pecunijs accusat.Pompeius autem
iudeorũ audiens discordias & vtriusq; partis rõnes Aristobolũ de violentia criminatus est eos tñ le
uiter allocutus dimisit sed postea contra Aristobolum mandata non curantẽ bellum duxit quo tem F
pore Mitridates veneno a filio cõfecto in pontho moritur. Capitulũ secundum.

Põpeius Scaurũ ab armenia ad Siriã destina uit cui aristobo li & hyrcani le gati q̃draginta talẽta ꝓ auxilio ꝓmittebant ma gis tñ aristoboli recepit ꝓmissa.

Nterea scaurum pompeius dum in armenia adhuc tygranem ipse debellabat ad syri
am destinauit.Qui dum ad damascum venisset & a lolio & metello nuper captam i
uenisset in iudeam perrexit.Vbi dum venisset ad eum legati aristoboli vel hyrcani in
grediũtur:petentes auxilia Sed dum aristobolus promitteret quadraginta dare talẽ
ta:& nichilominus hęc etiam eadem hyrcanus offerret: scaurus magis aristoboli pro
missa suscepit. Nam & dives & magnanimus aristobolus erat. & omnino paruum ei
erat quod dari postulabat.Alter vero pauper & tenax:& de maioribus persidam promissionẽ prętẽ
debat.Nam & simile non erat qđ petebant: id est virtute ciuitatẽ munitissimam capere & transfugas
cum multitudine nabatheorũ depellere. ¶ Prędictis ergo causis flexus scaurus cũ pecunias accepis
set soluit obsidionẽ prącipiens aretham recedere:ne romanis hostis appareret.Igitur scaurus iterum
discessit.aristobolus autem cũ multis viribus cõtra aretham & hyrcanum parauit exercitum.Quibus
cõfligens circa locũ qui capiron dicit vicit eos sex milia hostium ꝓsternens:intet quos etiã cephalon

alias celaphion frater antipatri cecidit. ¶ Sed nō multo post cum pompeius in damascū peruenisset
A & inferiorem syriam percurrisset: venerūt legati ab egypto vel ab omni iudea: per quos miseratlei do-
num maximū aristobulus vitem auream quingentorū talentorum. Cuius mentionem fecit etiam stra
bon capadox ita referens. Venerūt vero legati ex egypto cum corona aurea quatuor milia solidorū
& a iudea vitis vel ortus aureus alias torques aurea quem nominabat tripynon alias terpuon id est
delectabile. Hoc vero donum nos quoq; vidimus in templo romę capitolini iouis sacratum fuisse ti
tulum habens aristoboli filij alexandri regis iudeorum: quod estimatū est quingentis talentis. Igitur
aristobolus iudeorum potentissimus: dicitur hoc donum misisse. ¶ Interiecto vero tempore rursus
legati ad eum venerunt id est antipater pro hyrcano nichomedis pro aristobolo: qui etiam accusa-
bant gabinium alias cabinium & scaurum q; pecunias accepissent: ille talenta trecenta alter quadrin
genta. ¶ Cumq; iussisset pompeius certantes ad damascum venire instante tempore veris congre-
gans pompeius appamenū exercitum de locis hyemalibus ad damascū properauit. Qui trāsitu suo
mox appamenam arcem euertit quam anthiochus munierat cizicenus dum ptolomei minei prouin
ciam cōsiderauit viri maliuoli vt pene dionisio tripolitano deterioris: qui securi fuerat percussus. Et
dum eum morte dignum inuenisset (acceptis ab eo mille talentis ex quibus stipendium militibus su
is donauit) absoluit eum: necnō & lysiadem oppidum cepit. vbi tyrānus sylias iudeus erat. Cumq; ci
uitates elyopolim & calcidem transisset iu medio positum montem ascendit & ad inferiorem syriam
damascūq; peruenit: vbi & comperijt quod iudei cum suis principibus hyrcano & aristobolo habe-
rent discordiā totamq; audiuit gentem contra vtrosq; dicentē non debere sub regali ditione esse sed
patrio ritu sacerdotibus obedire: quos deus venerari precepit. Hi namq; dum nepotes existerent. sa
cerdotibus non cōtenti eo honore ad alium magistratum cupiebant gentem transducere: & seruitu
B tis vinculis obligare. ¶ Hyrcanus autem accusabat q; fratre maior esset. & ab aristobolo paruam par
tem puincię datam teneret aliam vero aristobolum violentiam cepisse confirmans necnon etiam in
cursiones contra finitimos & latrocinia illum perpetrare criminabatur neq; gētem iudeorum a se ni
si per illius violentiam descendisse. Cui etiam hęc alleganti testimonium plus mille optimates iudei
prębebant. antipatro suadente. ¶ Aristobolus autem a principatu dicebat eum cessisse propter su-
am naturalem & inefficacem segniciem. pro qua contemptibilis videbatur. Se quoq; aiebat non tā
tum pro regni ambitione sumpsisse principatum quantum metu ne forte ad alios migraretur: appel-
lari se regem patris sui nūcupatione. Et testes cōuocabat iuuenes promptissimos quorum cultus pur
purę. vel comę necnon phalerę aliusq; ornatus sic stupebat: vt nō ad iudicium intrare sed ad pōpam
procedere putarentur. ¶ Pompeius tamen cum hęc audisset aristobolum de violentia culpans: di-
misit eos leuiter allocutus. Nam dixerat ad puinciam eorum sese venturum quo certius singula pos
sit agnoscere: cum nabatheorū primum prouinciam prouideret. & interim eos pacem habere prece-
pit: aristobolo autem blandiebat ne prouinciam faceret rebellare. aditusue cōcluderet. qđ & euenit.
¶ Aristobolus autem a pompeio regressus nec aliquid eorum (quę ille monuerat) curans in delon ci
uitatem venit exinde iudeam perrexit. Quapropter iratus pompeius expeditionē (quam contra na-
batheos parauerat in damasco & a syria) legatosq; romanorū contra aristobolum produxit. Cumq;
C peltam & scithopolim transisset in choreas peruenit quę initium est iudeę mediterraneę: vñ munitis
simum oppidum videtur alexandrū nomine. quo aristobolus cōfugerat. Tunc pompeius ad eum de
stinans iussit descendere. Multisq; suadentibus romanis non rebellare descendit. Cumq; disputasset
contra fratrem suum de principatu rursus in oppidum pompeio cōcedente discessit ex hoc bis ac ter
tio fecit sperans regnum obtinere ad omnia (que pompeius pręceperat) obedire simulans donec re-
diret ad munimina sua timēs ne regno spoliaretur & hyrcano principatus traderetur. Pompeius au-
tem cum iussisset ei vt castella traderet. & custodibus propria manu scriberet quatenus eum suscipe-
rent obediuit hęc scribere. Discedens autem ad hierosolimam bellum parauit. Interiecto vero tēpore
pompeio contra eum exercitū ducente. quidam ex ponto veniens nunciauit mitridatem hausto ve
neno defunctum: quod illi filius suus pharnaces confecerat. Cumq; in hierico castra posuisset vbi ma
xime opobalsamum nascitur: vnguentum optimum cuius cum flos acuto lapide incisus fuerit distil-
lat: mane hierosolymis ascendit.

¶ Aristobolo (quas promiserat p pace negante pecunias) pompeius ipsum ligatum ponit in
carcerem & ciuitatem obsidet tuncq; hierosolimis de pompeio recipiendo aut eiciēdo maxima fuit
seditio. Qui tñ pisonem templi & palacij custodem fecit ipso templum atq; ciuitatem obsidente eius
milites templum ingredientes omnes peremerūt iudeos magis mori eligentes q̄ imperfecta relinque
re sacrificia maximaq; tunc fuit iudeorum cedes. Sed & pompeius templi pecunias & si plurimę es
sent pompeius nullatenus pmissus tangere. Hircanoq; dedit sacerdotij principatum iudei. Itaq; ro-

Pōpeio i damascū veniēte aristobolus legatos cū aurea vite ad eū misit strabō capadox

Antipr legatus pro hyrcano ad pōpeiūveniens scaurū & cabiniū accusat

Pōpeius damascū veniēs appamenā arcem euertit. &c.

Pōpeius iudeorū audit discordias & vtriusq; partis rōnes.

Rōnes hyrcani

Rationes aristoboli.

Pōpeius aristobolū de violētia culpās eos tñ leuiter allocutus dimisit.

Pōpeius cōtra Aristobolū mādata nō curātē bellū duxit.

Mitridates veneno morit a filio cōfecto.

Opobalsamum

mini facti sunt subditi. Regnumq; (quod sacerdotibus dabatur) factum est populare. Et horum malorum causa hyrcani & aristoboli dissentio fuit Aristobolus quoq; vinctus romã cum liberis ducitur D
Alexandro filiorum nouissimo euadente Capitulum.xiij.

Aristobolus põpeio pecunias promittit p pace quas postea dare negat. quare iratus põpeius aristobolũ ligatũ ponit in carcere & ciuitatẽ obsidet.

Seditio tũc hierosolimis de recipiẽdo põpeio aut expellẽdo.

Põpeius pisonẽ tẽpli custodẽ deputauit & palacij

Põpeius tẽplũ & ciuitatẽ obsidet.

Lex iudeoꝝ hostibus resistere bellãtibus pmittit i sabbato sed non alia facientibus.

Capta citate põpeij milites templũ ingressi oẽs peremerũt iudeos magis mori eligentes q̃ sacrificia relinquere imperfecta.

Strabon nicho. & tytus liuius pompei gestoꝝ scriptores.

Quę ciuitate capta facta sunt in templo.

Pompei modestia qui nullatenus tẽpli pecunias passus ẽ tãgere & hyrcano sacerdotij dedit principatũ.

Subiugati iudei romanis &c.

Gadarã ciuitas.

THunc aristobolus penitens ad pompeium descendit pecunias offerens & in hierosolimis eũ suscepit: rogabatq; bello desinere: & quę vellet cũ patre disponere. Põpeius autem veniã ei petenti prestitit. & mittit gabinium cum militibus ciuitatẽ cum pecuniis obtinere. Sed cũ nichil horum penitus egissent gabinius redijt: negatisq; pecuniis de ciuitate exclusus est. Nam Aristoboli milites: pactis minime consenserunt.

¶ Quapropter pompeius iratus aristobolũ reclusit in carcerem & ad ciuitatẽ venit vndiq; munitissimã pręter septentrionalẽ partem. Circuit enim eam vallis altissima intus templũ eõ cludens: lapideo muro fortissime constructum. ¶ Seditio tamen hominũ intus de pręsentibus rebus erat: quibusdã dicentibus pompeio tradi' ciuitatem. Aristoboli vero socij excludere eum & repugnare psuadebant & illum haberi vinctum. Qui cum in templum refugerent põtem ab eo in ciuitatem transpositũ ad obsidionem parabant: alij autem exercitũ pompeij susceperũt & aulam ei tradiderũt. Pompeius autem pisonem legatum cum exercitu destinauit palatium custodire. & domum vel templum obseruare. Qui prius quidẽ verba pacifica in templo concluſus offerebat. Sed hi dum nõ obedissent: loca iuxta templum posita muris circundedit: ad omnia hyrcano ministrante. Pompeius autem mane circa templum a parte aquilonis vnde eos expugnare potuisset: milites collocauit. Fuerũt namq; & per illam partem turres altissimę & fossę altissimę: que vallo circũdabãtur. Ponte namq; de E
ciso: munitior extiterat. In qua valle pompeius cum aggerem in circuitu siluam incidentibus romanis imponeret & videret satis fossam coequatam machinamenta vel instrumenta bellica tyro deportata superimposuit: per quę etiam templum deposuit. Sed si nobis non fuisset patrius mos septimo die vacare: nullatenus aggerem cõstruere iudeis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidentibus: resistere lex concedit. Si quid vero aliud aduersarij velint facere. nulla datur nobis licentia prohibere. Quapropter non certantibus iudeis nec manus armantibus turres erigere vel machinaméta romanis licuit fabricare: quibus postero die vtebantur. Vnde potest nostra erga deum pietas legis custodia cognosci: q̃ nichil ob timorem obsidionis ad immolãdum impediti fuissent. Sed secũdo die mane & circa nonam super aram immolabant: & neq; inflictione belli sacrificium remittebant. Nam cũ capta fuisset ciuitas tertio mense ieiuniorum. cẽtesima septuagesima nona olimpiadę. gaio antonio & marco tullio cicerone consulibus hostes templum ingressi cunctos peremerunt. Qui sacrificijs occupati nullatenus sacra ruperunt. haud timore anime conturbati. haud dolore morientiũ expulsi: sed omnia voluerunt circa ipsas aras pati. dum putarẽt melius esse mori q̃ sacrificia imperfecta relinquere & hanc non esse laudem mendacem per quam nostra pietas apparet. ¶ Vera cuncta esse testantur qui pompeij gesta cõscripserunt inter quos & strabon & nicolaus necnon & tytus liuius romanę scriptor hystorię. At cum machinamentum primum illatum fuisset. turris maxima commota cecidit & aperuit partem templi per quam hostes irruperunt. Quorum primus cornelius faustus Sillę filius cum suis militibus super murum ascendit post eum etiam per alteram partem furius centurio cum suis: in medio autem fabius & ipse centurio cum turba fortissima. Tunc omnia cede iudeorũ complebant. Quidamvero a romanis alij vero semetipsis occidebant. Erant etiam qui & precipites sese flãmis inter domos inijcerent: minime valentes violentiam sustinere. Cumq; prostrata viginti duo milia iudeorum romanorumvero pauci defuncti fuissent: capitur etiam absalon alias absta- F
lon patruus simul & socer aristoboli. ¶ Non parua vero in templo commissa sunt dum ea que priori tempore inuisibilia vel inaccessibilia erant adisset pompeius & quicũ eo erant nõ paucividissent que non liceret nisi sacerdotibus intueri. Inuenerũt autem mensam auream & circa eam candelabra vel libatoria non pauca nenõ & aromatũ multitudinem & in thesauris sacras pecunias duo milia talenta. Quas pompeius penitus contingere noluit propter pietatem: etiam hoc dignum sua virtute fecit. Cumq; in posterum ministris templi pręcepisset illud purgare & legitima offerre deo: hyrcano principatum sacerdotij donauit quod ei vtilius apparuisset: & quinciales prohibuit aristobolo auxilium pręstare. auctoresq; belli securi percussit. Factum vero cum alijs qui propensius murum ascenderant pręmijs dignis honorauit: & hierosolimam sub conditione fiscalium Romanis exposuit. Ciuitates etiam quas prius iudei de inferiori syria ablatas subegerant sub suo principatu esse constituit & omnem gentem prius nimis extensam intra fines suos astrinxit. Necnon & gadaram pauloante dirutã edificauit demetrio donans gadarenos suo liberto reliquas autem ioppen & scithopolim & pellam vel dion & samariam: insuper & marisam & azotum & iamniam & arethusam habitatoribus reddidit: quę mediterraneę fuerant pręter alias dirutas. Gazã vero marithimã & ioppen & dora & stratõis

turrim quam herodes postea condidit magnifice & cum pomis vel templis eam ornasset cęsareã cognominauit pompeius liberas reliquit. & prouincia discessit. ¶ Horum malorum hierosolymis auctores hyrcanus & aristobolus extiterunt: cum inuicem inter se bella gessissent. Nam & libertatem deposuimus & subiecti romanis sumus: & prouinciam quam armis possidebamus a syris ablatam hãc syris compulsi sumus denuo restituere: & insuper decem milia talenta pauco tẽpore romani nos exegerunt: & regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur. populare factum est. De his competenti loco dicemus. ¶ Pompeius autem cum inferiorem syriam vsq; ad eufratem fluuium & egyptum scauro tradidisset & duas legiones romanas per ciciliam romam perexit. Ducebat etiam cum sua generatione vinctum aristobolum cui duę filię vel totidem filij fuerunt. Quorũ alexander euasit: nouissimus autẽ antigonus cum patre vel sororibus romam deportatus est.

¶ Hyrcani & aristoboli fratrum dissentio malorum maximorũ iudeis fuit. &c. Regnũ quod sacerdotibus dabatur populare factum est. &c. Aristobolus vinctus romam ducitur cum liberis quorum Alexãder nouissimus euasit.

¶ Antipater scaurũ petram arabię ciuitatẽ obsidẽtem fame fatigatũ victualibus fouit & pacẽ cum Aretho rege fecit Alexandro vero aristoboli captiui filio iudeã inuadente & hyrcanũ debellãte Gabinius hyrcano venit in auxilium & victo alexandro dirutas ciuitates pręcepit renouari & alexãder veniens petens ciuitates Gabinio tradidit. cuius mater marito & alijs filijs romę captiuis fauebat romanis. Quinq; curias Gabinius in iudea instituit. Aristobolus autem e roma iudeam fugiens. Alexãdrium castellum renouare prohibetur. Cuius exercitus iterum a romanis victus est & multis occisis Aristobolus multis confossus vulneribus cum Antigono filio captiuus ad Gabinium ducitur & iterũ romę ligatus custoditur quo ibidem mortuo senatus filios ad matrem remisit. Gabinio autem contra parthos exercitum ducente Antipater eius militibus arma & triticum ministrauit. Tunc quoq; in iudea maxima orta est seditio. Alexandro aristoboli filio per violentiam principatum vsurpante. Qui tamen victus est a Gabinio decem milibus suorum militum prostratis.

Antipater scaurum petram arabięciuitatem obsidẽtem famę fatigatum victualibus fouit & pacem cũ rege Aretha fecit.

Capitulum quartum.

Scaurus tamẽ cõtra petrã arabię cũ exercitũ produxisset propter difficultatem ciuitatis in circuitu terram deuastabat. Sed exercitu romano fame fatigato antipater obediens pręceptis hyrcani a iudea triticum vel quęcumq; erant necessaria destinabat. Cumq; missus ab scauro legatus antipater ad aretham perrexisset per amicitias quas cum eo habere debuerat flexit eum pecunijs ne prouinciam prędaretur. Qui etiam fideiussor eius pro trecentis talẽtis extitit. & in his scaurus bellum sedauit. Siquidem non minus & ipse q̃ aretha concupiuit idẽ fieri. ¶ Interiecto vero tempore cum alender aristoboli filius iudeam inuasisset: dux exercitus gabinius de roma ad syriam vsq; peruenit. Qui inter alia quę miranda fecit contra alexandrum produxit exercitũ: nullatenus valente hyrcano viribus illius resistere. cum etiam erigere hierosolymorum murum festinaret. quem pompeius deposuerat. Quod ne faceret prohibuerunt eum romani ibi constituti. Circuiens autem prouinciam multos iudeorum armauit: & maturius q̃ sperabatur collegit decem milia peditum & mille quingentos equites: etiam alexandrium castellum valde munitum & macherunta iuxtã montes arabię cepit. Igitur gabinius contra eum veniebat: cum iam marcum antonium cum romanis aliosq; duces premisisset. Qui cum romanis militibus & subiectis iudeis quos phitolaus & malicus ducebant adunantes sibi & antipatri societatem. alexandro obuiam venerunt: quos sequebatur etiam gabinius cum legione. Alexander autem prope hierosolymam accessit: vbi cum hostibus prelio facto peremerunt romani tria milia iudeorum. capiunt etiam non minus tria milia. Interim gabinius cum alexandrium peruenisset castrum. inuitabat conclusos ad pacem: & de prioribus eorum delictis veniam pollicebatur eis. Vbi cum plures hostium fores vallum starent: marcus antonius fortiter decertans in congressione multos prostrauit. Gabinius vero exercitus partem cum ibi reliquisset vt castellum vastaret ipse reliquam iudeam circuibat: quãtasq; inuenisset dirutas ciuitates renouari prę cepit. Et reconstructę sunt samaria vel azotus. scitopolis & antidon. raphia vel dora marisa & gaba & alię non paucę. Cum omnes gabinij obedissent pręceptis. ciuitates multo tẽpore desertę suos habitatores acquisierunt. ¶ Quę cum per prouinciam egisset. rediit in alexandrium castellum. Vbi dũ obsidionem statueret: legationem ad eum alexander destinauit. veniam sibi de prioribus commissis postulãs: & tradere castella hyrcaniam vel macheruntam post etiam alexãdriũ pollicetur. Quę gabinius accepta euertit. ¶ Mater vero alexãdri cũ ad eũ peruenisset nam fauebat romanis: marito eius & alijs filijs romam abductis concessit gabinius quę postulasset. Cumq; disposuisset pacem cum ea: hyrcanum ad hierosolymam reduxit. habiturũ tẽpli diligentiam. ¶ Quinq; tamen curias cõstituit: & equalibus turmis gentem diuisit. Quarum vna hierosolimis degebat alia in gadaris: tertia in amathũte. quarta vero in hierichonte. quita in sefforis galileę: qui regia potestate liberati sub optimatum gubernatione viuebãt. ¶ Sed cũ aristobulus a roma ad iudã confugisset: & alexandrium quod nuper dirutum fuerat renouare desideraret gabinius milites cum ducibus sisinnio & antonio & seruilio mittit vt illud opidum reconstrui prohibierent. simul & caperent. Multi tamen iudei ad aristobolum tran

Victus alexãder Gabinius iudeę dirutas ciuitates renouari pcepit. Alexãder (misso legato) veniã petit & ciuitates tradidit gabinio. &c. Mater alexãdri (marito & alijs filijs romę captiuis) fauebat romanis.

Quinq; curias cõstituit gabinius i iudea.

fibant propter veterem eius gloriam:nouis rebus ſtudentes.Necnon & phitolaus dux hieroſolymorum:cum mille ad eum refugit.Sed multi qui ad eum venerunt inermes erant: quos decreuit in macherunta ponere. ¶ Ariſtobolus ergo eos qui armis inopes erant dimiſit:armatos autem octo milia exiſtentes cum collegiſſet persexit ad bellum. quos romani fortiter inuadentes.prelio facto vicerunt Et licet iudei propensius detractarent:tamen atrocitate hostium ad fugam conuertuntur. Quorum quinq; milia prosternuntur:reliqui vero dispersi:vt vnusquisq; per fugam salutem acquisiuit. Tamen plus mille aristobolus habens in macherōte munitissimum oppidum recessit.Cumq; male perdidisset nichilominus spem sibi bonam promittebat.Duos tamen dies osidioni resistens.multis perfossusvulneribus captiuus cum antigono filio qui de roma cum eo fugerat ad gabinium trahitur. ¶ Aristobolus his quidem vsus casibus rursus ad romanam ciuitatem transmittitur:quo ligatus tenebatur.Cumq; regnum & principatum sacerdotij tribus annis & sex mensibus gessisset:vir clarus & magnanimus habebatur.Filios autem eius senatus matri remisit:gabinio scribente hoc ei promissum fuisse pro castellorum proditione.Sed hi quidem in iudeam remearunt. ¶ Gabinius autem cum contra parthos exercitum duxisset.& eufraten fluuium transisset:placuit ei ad egiptum reuerti:quatenus ptolomeum ibi restitueret.Hec vero & per alios historiarum conscriptores demonstrata sunt.Gabinij deinde militibus antipater ministrauit triticum & arma & pecunias: & iudeos propter pelusium auxiliatores effecit:qui custodes egyptiorū adituū fuerant. ¶ Cūq; ex egypto remeasset:& ad siriam peruenisset:seditionibus & turbis eam inualescentē inuenit.Siquidem alexander aristoboli filius recipiens rursum per violentiam principatum multos iudeorum subtraxerat. magnoq; cum exercitu prouinciam inuadens oēs romanos quantos inuenit occidebat refugientes ad montem garizim.Gabinius hec videns antipatrum vt prudentem premittit ad illos qui rebellabant.vt eorū sedaret amētiam quatenus ad meliorem sensum redirent.Qui cū perrexisset multos quidem castigauit & ad competentia restituit. Verumtamen alexandrum comprehendere non potuit:dum exercitum haberet triginta milia iudeorum.Qui cum gabinio confligens vincitur decem milibus suis prope thabirium montem prostratis.

¶ Gabinius disposita hierosolimorum ciuitate romā rediit Crasso tradens ducatū qui contra parthos parans exercitū templū quod fuit ditissimū pecunijs depopulatus est quas pōpeius tāgere non est ausus.de diuitijs autē tēpli Strabon dat testimonium: & ciues cyrenę ciuitatis quatuor diuidit in partes.Et ibi iudeorum generatio conualuit & in egipto.Crassus vero a parthis victus est sed cassius a Roma ad Syriam fugiēs eam a parthicis vindicauit incursionibus qui phitholaū seditionis Aristoboli successorē Antipatro cui quatuor ex chipri vxore filij erant inuitante captiuauit.Capitulum.v.

Abinius tamen cum dispositisset ciuitatem hierosolymorum antipater voluntati obediēs contra nabatheos expeditionem produxit.Quos cum in pugna vicisset:parthorum transfugas mitridatem & orsanem dimisit:qui fide non seruata ad propria remearunt. Sed gabinius cum opera maxima vel clarissima in expeditione fecisset romam rediit:Crasso tradens ducatum. ¶ De pompei & gabinij expeditione conscribit nicholaus damascenus & strabo capadox:nichil vnus altero amplius exponens. ¶ Crassus autem cum contra parthos militiam produceret ad iudeam peruenit. & pecunias templi quas pompeius non tetigerat. duo milia talentorum abstulit necnon & totum reliquum aurum vsq; ad octo milia talentorum. Tulit etiam & trabem auream versatilem:trecentas mnas pōderantē. ¶ Mna vero apud nos duę & semis libre existimantur ¶ Tradidit vero ei hanc trabem custos pecuniarum eleazarus nomine sacerdos non malivolo animo nam bonus & iustus erat sed dum commissa fuisset ei custodia velorum templi quę mira pulchritudine vel constructione prescioſissima resplendebant in hac trabe pendentia. Et crassum vidisset templi cunctum aurum velle colligere veritus ne tēpli cunctum ornatum auferret auream ei trabem pro redemptione omnium prestitit:dum iusiurandum ab eo accepisset nichil aliud a templo tollendum:sed dolo contentum auro ab eo tradito quo multa milia pondo posset inuenire. Hanc vero trabem alia lignea circundabat:ideoq; latebat.Crassus vero licet iurasset nichil aliud de templo tangere. post acceptam tamen trabem transgressus omne templi aurum deposuit. ¶ Nemo tamen miretur si tantę diuitię in nostro tēplo fuissent: dum has omnes per vniuersam terram iudei deum colentes ibi ex antiquis temporibus obtulissent. Nec magnitudo predictarum pecuniarum testimonio caret.nec arrogantia nostra per tantam magnitudinem diuitias extollit: sed multi & alij conscriptores nobis testimonium ferunt.Necnon & strabon capadox ita dicens. Transmittens autem mitridatis in choo pecunias quas ibi cleopatra regina deposuerat.verum etiam & iudeorum octoginta talenta. Nobis itaq; pecunię publicę non sunt nisi heę tantum. Vnde manifestum est iudeos per asyam constitutos veritos:mitridati has pecunias in choo transmisisse.Non enim ex iudea fuerunt in choo pecunię:dū & ciuitatem & templum munitissimum haberent. Sed neq; alexandriam habitantes iudeos verisi-

Exercitus aristoboli iterum a romanis vicitur & multis occisis aristobolus multis confossus vulneribus cum antigono filio captiuus ad gabinium trahitur.

Senatus aristoboli filios matri remisit.

Gabinio contra parthos exercitum ducente antipater eius militibus arma & triticū ministrauit

Seditio in iudeo alexādro aristoboli filio principatum per violētiam vsurpāte.

Victus alexander a Gabinio.

Gabinio succedit Crassus.

Nicolaus & strabon historici.

Crassus cōtra parthos exercitum| ducēs templum pecunijs depopulauit quas pōpeius non tetigerat.

Mna quid.

Trabes aurea.

Ditissimum templum iudeorum nota causam.

Strabon historicus diuitijs tēpli dat testimoniū.

A mile.eſt hoc feciſſe:dum nichilo mitridatem timerent. ¶Teſtis nobis eſt idem ſtrabon & alio loco qui tempore quo tranſijt ſyllas in helladi pugnaturus cum mitridati. Lucullum tranſmiſiſſe fertur in cyrenam ciuitatem propter noſtrę gentis ſeditionem quę totum orbem compleuit:ita dicēs. ¶Quatuor in ciuitate cyrenęorum partes exiſtunt ciuium & agricolarum tertia vero colonorum:& quarta iudeorum. Hęc per omnes ciuitates iam diſperſa eſt: & nullus locus mundi facilius inuenitur. quo non hanc gentem videamus. Nem ęgyptus & cyrenea dum ſub vnum regnum fuiſſent.omnem conuerſationem horum emulatę ſunt ita vt ſcripturis eorum vterentur:& preſertim pecunias ſecundum patrias leges iudeorum congregarent. In ęgypto ergo ſummam partem iudeorum habitaſſe demōſtratur & alexandrię ciuitatis maxima pars huic genti deputata eſt. Ordinatur etiam princeps qui cauſas eorum publicaq; inſtrumenta debeat curare & prędicta dare tanq̄ princeps perfectę reipublicę. ¶In ęgypto tamen hęc generatio conualuit,eo q̄ initio iudei ęgyptij fuiſſent: & quia iuxta prouinciam iudeam ęgyptus iacet:nec non propter illos qui exinde ad ęgyptum peruenerunt. Ad cyreneam autem ideo tranſijt eo q̄ ipſa finitima ęgypto exiſteret. quemadmodum & iudea:& quod ſub vno regno prius fuiſſent. Strabon quidem hęc retulit. ¶Craſſus autem(cum omnia diſpoſuiſſet quē admodum vellet,contra parthos ęgreditur. Vbi cum toto ſuo exercitu defecit:ſicut & alibi demonſtratum eſt. ¶Sed caſſius dum ad ſyriam fugiſſet & vindicaſſet eam ex incurſionibus parthicis qui nimis per craſſi perditionem audaciores fuerant.rurſus ad tyrum peruenit: & exinde iudeam aſcendit. Tarichenam alias Iarachenam vero ciuitatem inuadēs ſtatim prędauit.& triginta milia virorum captiuauit phitolaum etiam ſeditionis ariſtoboli ſucceſſorem cepit:antipatro inuitante. ¶Qui etiā cum apud eum multum valuiſſet ydumeis amicus erat de quibus& vxorem nobiliſſimam nomine cyprim ſibi coniunxit:ex qua quatuor liberos procreauit. phaſelum & herodem qui poſtea rex fuit & ioſippum & feroram:filiam vero ſalomi. ¶Hic autem antipater dum cum alijs potentiſſimis amicitias & hoſpitium copulaſſet arabo ſeſe potius ſociauit cui etiam filios ſuos dum bellaret commendauit. Igitur caſſius cum expeditionem ſuper eufratem duxiſſet prohibuit illam deuaſtari prouinciam ſicut & ab alijs relatum eſt.

Strabon ciues ciuitatis cyrenę in quatuor partes diuidit.

Generatio iudeorum in ęgypto conualuit& ſimiliter in cyrenea.

Craſſus victus a parthis.

Caſſius ad ſyriā fugiens eā ab incurſiōibus pthicis vidicauit.&c

Antipater ydumeos amicus ex cipri vxore quatuor filios habuit.&c.

¶Pompeiani ariſtobolum a vinculis ſolutum a cęſare & in iudeam cū duabus legionibus miſſum
B veneno interfecerunt. Et ſcipio Alexandrum Ariſtoboli filium ſecuri interemit/ptolomeus quoq; ad Ariſtoboli vxorem filium philippionem mittens iubet eam Antigonum cum ſororibus in Aſchalon deſtinare. Mortuo vero pompeio Antipater cęſari contra ęgyptum pugnanti dedit auxilium. Et iudeos ęgyptios ad eius amicitias flexit hoſteſq; debellauit atq; mitridatem a morte liberauit. Quemq; nunciante mitridate eius victoriam Cęſar maxime amauit & eum romanum fecit ciuem hyrcano q; ſacerdotij confirmauit principatum quos antigono ariſtoboli filius ſed fruſtra accuſante ſatisfacit Antipater accuſationibus. Tunc quoq; hyrcano ſacerdotum principe & Antipatro iudeo tutore permiſſum eſt muros ciuitatis reſtituere. Et ſenatuſconſultum de iudeorum amicitijs in capitolio prolatum eſt. Sed & Athenienſes pro amicitijs ad hyrcanum ſcripſerunt.

Capitulum ſextum.

Cęſar Ariſtobolū a vinculis ſolues mittebat ad iudeā cūduabus legiōibus quem pōpeiani veneno interfecerunt Scipio alexādrū ariſtoboli filium mādāte pōpeio ſecuri occidit.

INteriecto vero tempore cum cęſar romam teneret.poſt pompeij vel ſenatus fugam ſolues a vinculis ariſtobolū tranſmiſit ad ſyriam duas ei tradens legiones quatenus paratam illi vt poſſet facere iudeā. Ariſtobolus potentia a cęſare donata minime potitus eſt. Nā pompeiani pręoccupantes veneno eū corruperūt & ſepelierūt eū cęſaris ſocij. Quo multo tempore iacuit.vſq; quo antonius eum ad iudeā remitteret:& in regijs monumentis poni peteret. ¶Scipio autē mādante pompeio alexandrū ariſtoboli filium occidendū dum culparet eum de his quę prius contra romanos egiſſet:ſecuri eum percuſſit. Quo in anthiochia defuncto fratres eius ptolomeus mēnei alias minei filius qui habitabat apud calcidem prope libanum montem conſtitutus detinuit. Qui cum filium ſuum philippionem in aſcalon ad ariſtoboli vxorem direxiſſet iuſſit eam deſtinare filium antigonū cum eius ſororibus. E quibus alteram philippion cū dilexiſſet,vxorem eam habuit. Quē poſt-
C ea ptolomeus pater eius occidēs:matrimoniali iure eam duxit vxorem:& prouidētiam fratribus eius impendebat. ¶Poſt vero mortem pompeij dum cęſar contra ęgyptum pugnaret antipater iudeorū potentiſſimus mandatis hyrcani obediens multum illi vtilis apparuit. Nam mitridates pergamenus dum per choricum tranſiret & minime potuiſſet per peluſium viam conficere ſed in aſcalone commoraretur:antipater ei tria milia iudeos armatos adduxit: necnon & arabum nobiliſſimos auxiliatores illi parauit:& propter eum omnes ſyri propenſius cęſaris partes adiuuabant. Verumetiam & ambliſcus potentiſſimus & ptolomeus filius eius libanum montem habitantes cum omnibus ciuitatibus eādem pro cęſare mentem habebant. Mitridates autem ſurgens a ſyria cum ad peluſium peruenisſet.& eum non ſuſcepiſſet:ciuitatem obſidebat. Cuius maxima virtute antipater primus partem muri deiecit & reliquis viam ingredi ciuitatem parauit. Et peluſium quidem ita deuaſtatur. ¶Antipatrum au

Mortuo pōpeio Antipater cęſari contra ęgyptum pugnanti auxilium dedit.&c.

Antipatri virtus

Antipater iude-

os ęgyptios ad cęſarisflexit amicitias & debellauit hoſtes & mitridatem a morte liberauit.

Cauſa amicitię antipatri cum cęſare.

Cęſar hircano ſacerdotij pricipatumconfirmauit & antipatrũ ciuẽ fecit romanum.

Strabõ capadox

Antigonus cęſari hyrcanũ & antipatrũ accuſans patris & fratris deflebat calamitatem cui antipater ſatiſfaciebat.

Hyrcanus ſacerdotum princeps & ãtipater iudeę tutor a cęſare cõſtituitur & hyrcano muros ciuitatis permiſſuꝫ eſt reſtituere.

Epiſtolę de amicitijs iudeorum.

Scriptum athenienſium ad hyrcanum ſacerdotum pricipẽ pro amicitijs.&c.

tem & mitridatem euntes ad cęſarem cum ęgyptij iudei tranſire prouinciamvetarent(qui onię dicuntur)antipater eos flexit ad cęſaris amicitiam principis ſacerdotum eis litteras oſtendens. Quas cum audiſſent memphitiden habitantes:ſimili modo mitridatem ad ſe inuitauerunt. Ad quos cum profectus eſſet:& ad locum(qui dicitur deltha)peruenisſet:cõfligit cum hoſtibus circa locum qui dicitur iudeorum expeditio. Habebat autem dextrum eorũ mitridates. leuum autem antipater. Sed prelio commiſſo inclinatur cornu quo mitridates pugnabat:qui periclitatus fuiſſet:niſi per ripam fluuij cum ſuis militibus:antipatri currens deuictis iam aduerſarijs mortis eum periculo liberaſſet. Nam victores ęgyptios ad fugam conuertens.& perſecutus caſtra eorum deuaſtauit:mitridatemq; fugiẽtem retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti: antipatri vero quadraginta. ¶ Sed cum mitridates cęſari demandaſſet victoriam ſimul & ſalutem quam per antipatrum meruiſſet. antipatrum quidem tantum dilexit: vt etiam vteretur eo omnia bellorum per pericula. Quapropter vulnerari antipatrũ quidem ſequiſſime contigit. ¶ Ergo bello finito cęſar cum in ſyriam nauigaſſet.hyrcano quidem principatum ſacerdotij firmum indulſit antipatrum vero ciuem romanum & ſine cenſu conſtituit. ¶ Dicitur tamen hyrcanus huic quoq; militię in ęgypto ſocius extitiſſe ſicut teſtatur ſtrabõ capadox:ex nomine aſinij ita referens poſt mitridatis & hyrcani principis ſacerdotum in ęgypto profectionem. Idẽ ſtrabon alibi ex nomine hypſitratis rurſus ita retulit: mitridatem ſolum exiſſe vocatum autem ſecundo:cui antipater iudeę tutor in aſcalonę tria milia militum illi pręparauit:& alios potentiſſimos inuitauit. Sociauit etiam hyrcanum principem huic militię. Hæc quidem ſtrabon expoſuit. ¶ Sed cum veniſſet antigonus ariſtoboli filius tunc ad cęſarem& patris ſui calamitatem defleuiſſet. qualiter propter ipſum veneno fuerit interemptus fraterq; ſuus ſecuri a ſcipione percuſſus : petebat miſereri ſe a regno depulſum. Pręterea hyrcanum & antipatrum accuſabat q̃ male gentes regerent & in ſe crudeliter egiſſent. Antipater autem cum affuiſſet ſatiſfaciebat de illatis ſibi criminibus: rebellem Antigonum cum ſuis ſocijs diſſerens:& narrabat quanta ipſe laboraſſet in expeditione coram cęſare & dicebat iuſte ariſtobolum romę tractum q̃ ſemper romanis hoſtis extitiſſet: fratrem vero eius latrocinij cauſa penam a ſcipione meritam ſumpſiſſe. ¶ Cum hęc antipater verba feciſſet & cęſar hyrcanum quidem principem ſacerdotum ordinauit. Antipatro vero poteſtatem donauit:quam ipſe eligeret tutorem eum totius iudeę conſtituens. Hyrcano quoq; conceſſit patrię muros reſtituere cum hanc ille gratiam ab eo petiſſet. Nam adhuc diruti iacebant:ex quo pompeius eos depoſuerat. ¶ Vnde a conſulibus in capitolio ſenatuſconſultum hoc modo prolatum eſt. Lucius valerius lucij filius conuenientę ſenatu idibus decembribus in templo concordię preſente lucio copinio lucij collinę filio. & cepario filio quirini. de his quę alexander iaſonis& nõ minus anthiochi & alexander dorothei iudeorum legati viri optimi vel auxiliatiores locuti ſunt: renouantes cum romanis gratias & amicitias pręexiſtens clipeum aureum pro iudicio auxiliorum deuouerunt quinquaginta milium ſolidorum & petierunt ſibi litteras dari ad omnes liberas ciuitates:quatenus prouincię vel portus eorum nullamviolẽtiam paterentur. Placuit igitur amicitias & ſocietatem cum eis componere:& omnia quę ſupplicauerunt concedere clipeumq; ſuſcipere. Hęc acta ſunt ſub hyrcano principe ſacerdotum & rectore gentis anno nono menſe panemo alias panepho. ¶ Hircanus autem etiam ab athenienſium populo laudatus eſt: cum multum ei apparuiſſet benignus. Nam miſerũt ei ſcriptum huiuſmodi decretum. Sub iudice vel ſacerdote dyoniſio filio a clepiadis menſe panemo alias panephoviceſimoquinto die datum eſt magiſtratibus decretum athenienſium ſub preſide athode quod eucles menandri abimuſius alias laimuſius ſcriba expoſuit. Munichionis vndecimo die factum iudicium concilio in theatro ſuffragio tulit dorotheus princeps ſacerdotum. cum quo aſſidens dyoniſius dyoniſij dixit. Quoniam quomodo hyrcanus alexandri princeps ſacerdotum & rector iudeorum permanet. cum populo noſtro vel ſingulis vicibus fidelis exiſtens & omni circa eos vtitur induſtria: ibiq; venientes athenienſes vel legationis cauſa ſeu priuatim munificenter ad ſe ſuſcepit & prouidit quatenus illeſi redirẽt Decretum quidem de his & prius factum eſt. Nunc vero dyoniſio dorothei ſumenſi ſuggerente. & de viri virtute populo ammonente quoniam voluntatem habet bene nobis ſemper quod potuerit facere:placet honorare virum aurea corona optima ſecundum legem:& dedicare ei imaginem auream in templo populi vel gratiarum: decernere vero coronam in theatro. cum libero patri thragedię ſolemnia celebratur: & in panatineis alias panatheneis & eleuſineis & in gimnicis certaminibus. Diligentiam vero magiſtratus habeat.vt ſi permanſerit.& ſeruauerit fauorem noſtrum omne quod excogitemus pro gratia vel honore viri munificenter compleatur: quatenus cum hęc ita facta fuerint appareat noſter populus optimus eum amplecti viceſq; reddere gratiarum vt ille noſtrum ſtudium iam honoribus effectus imitetur. Immo etiam debemus eligere ab omnibus athenienſibus qui decretum ei deportent:vt cum honorem ſuſceperit feſtinet benefacere ſemper noſtrę ciuitati. ¶ Romano

rum ergo vel populi athenienſiū erga hyrcanū meritā demōſtrauimus. Cęſar autem cum diſpoſuiſſet
A ſyriam nauigauit. Antipater autem vt cęſerem a ſyria deduxit in iudeam reuertitur: & ſtatim muros a pompeio dirutos reconſtruxit: ſeditionemq; prouincialē ſedauit interminationibus & perſuaſionibus requieſcere inuitans cum diceret. Si quis hyrcano cōſenſerit fœliciter vitam ſuam poteſt perage re: qui vero ad ſpem rebellandi peruenerit & lucro priuabitur. & meipſum pro patrono dñm. Hyrcanum autē pro rege tyrannū ſentiet: romanos vero & cęſarem pro rectoribus amaros hoſtes. Nā mini me patientur amoneri: quem ipſi principem cōſtituerunt. Quę cum dixiſſet prouinciam peragrauit.

¶ Fauor cęſaris hyrcano.

¶ Hyrcano remiſſo & negligente phaſelus prior Antipatri filius dux hieroſolymis & herodes iuuenis ſed prudens galileę conſtituuntur herodes enim ab oībus amatur: quia ſiriam a latrocinijs (latronū ęzechia principe interēpto) liberauit quē frater eiusi gloria emulatus eſt imitari. Antipater quoq; cū cepiſſet honorari hyrcano trāſgreſſus eſt fidē. Et iudei hircanū antipatrū & filios permittentem regere accuſant vnde hircanus cōmotus herodē vocat ad iudiciū quo cōparāte cū ſuis militibus oīes perterriti ſunt nec auſus eſt aliquis eū accuſare Sameus vero iuſtus regē & aſſiſtentes criminatur prę dicens mala quę facturus eſſet herodes regi & alijs oēs enim regno adepto in cōcilio prēter Sameum occidit. Hyrcanus autem herodem abſoluens iudicum indignationem incurrit. Capitulum. vij.

Hyrcano remiſſo & negligente prior Antipatri filius dux hieroſolymis & herodes iuuenis ſed prudens galileę conſtituuntur.

SEd cum tardum & ſegnem hyrcanum vidiſſet: priorem filium ſuum ducem in hieroſolimis ordinauit: ſecundum vero herodem galileę demōſtrauit tutorem adhuc omnino iuuenem. Nam quindecim annorum tunc erat. Cui nihilo affuit iuuētus: dum prudentiam ſuper ętatem haberet. Qui cum occaſionem inueniſſet: ſtatim ad virtutis oſtēſionem prorupit. ¶ Siquidem ezechiā principē latronū comprehenſum qui cū magna turba ſyriam vexabat fecit interimi cum ſuis multis alijs prędonibus. Quo facto nimium a ſyris amplectitur: vnde & in amorem eius exarſerunt: q; a latrocinijs prouincia horum eſſet erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per vicos q; pacem eis preſtitiſſet: & tuitionem prędiorum ſuorum inueniſſent. Quapropter & ſexto cęſari cognato magni cęſaris tūc totam ſyriam regenti amicus factus eſt. ¶ Cum vero emulatio pro factis herodis phaſelum fratrem eius intraſſet. ſtuduit non minor gloria reperi & hieroſolymitas ſibi fautores parabat dum & ciuitatem haberet & populi negocia non ignorare tractaret: quę antipatrū faciebant ab omni gente tanq; eſſet omnium dominus honorari. Honorari igitur ex tali claritate cum cepiſſet
B qualia ſepius contingunt hircani fidem tranſgreſſus eſt. Potentiſſimi vero iudeorum antipatrum videntes cū filijs extolli per fauorem gentis & redditus iudeę vel pecunias hircani nimis inuidebant ei. Nam antipater amicitiam cum imperatoribus romanorum compoſuerat. Et cum flexiſſet hircanum pecunias tranſmittere tanq; ſuas & non hircano preſtante: eas romanis pricipibus deſtinabat. Vnde manifeſte antipatrum accuſabant: dicentes hyrcano. Vſq; quo iſtos alias iſta pateris. Aut non vides antipatrum principatu cum filijs prēire cunctos: teq; nomen tantum regnum poſſidere. Sed nec te lateant nec putes ſine periculo tuo negligere negocia dum antipater & filij eius totam nunc auctoritatem contineant: & hanc ſine tuis iuſſionibus diſponant. Nam herodes filius eius ezechiam & eos qui cum eo erant perimens legem noſtram tranſgreſſus eſt: quę hominem prohibet occidi licet malignus ſit niſi primum in concilio condemnatus ſit. Ille vero dum nullam a te ſuſcepiſſet poteſtatem: hęc auſus eſt committere. Quę cum hyrcanus audiſſet flectitur. Plus autem iram eius incenderunt matres eorum quos herodes interfecerat dum per ſingulos dies eum in templo peterent. vt herodes ante cōcilium de actibus ſuis redderet rationem. ¶ Commotus igitur hircanus herodem vocabat ſatiſſactu rum de criminibus ſibi illatis. Qui ſuaſionibus impulſus venit. Nam ſic ei prēceperat: vt nō priuatus ſed cum tutela & cuſtodia corporis aduenirēt. Qui cū & galileam vt putauit prodeſſe ſibi diſpoſuiſſet militū parua circundatus manu viā ſecabat: vt nec terribilis videretur hyrcano cum maxima veniens multitudine: nec nudus vel incautus coram iudicibus eſſet. Immo & ſextus ſtriē rectorē hircanū ſuppli cans vt liberaret a iudicio herodē: ſimul & interminabatur ei ſi non obediret. Sed ſexti litterę occaſio
C fuerāt ne quid pateretur a ſentētia cōcilij herodes. ſed magis abſolueretur. Nā diligebat eū hircanus tanq; filiū Herodes autē cum in medio vna cū ſuis militibus aſtitiſſet oēs perterruit: nec auſus eſt aliquis ex his eū accuſare qui primi cōtra eū exclamabāt ſed oēs ſub quiete & ſilētio rei exitū ſuſtinebāt Qui dū ita ſediſſent vnus quidē noie ſameus vir iuſtus & propter hoc minime deuitās periculū: ſurgēs ita locutus eſt. Viri iudices & rex: neminē ſcio ad iudiciū a vobis vocatū ita cōſtitiſſe: neq; vos noſſe quicq; ſimile opinor. Sed oīs quicūq; in hoc iudicio peruenit exquirēdus humiliter aſſiſtit miam a nobis expetēs. capillis prolixis & veſte nigra indutus. Hic autē herodes optimus iuuenis reus pro homicidio ſatiſſacturus de tali crimine vocatus. intereſt purpura circūdatus & caput ornatū habēs compoſitione crinium ſtipatuſq; armis. vt ſi cōdemnatus ſecūdum legem fuerit nos quidem interficiat. ipſe vero vim faciens veritati liberetur. Sed herodem de his non culpabo. ſiquidem ſuum commodum

Iudei hircanum negligentē accuſant quia antipatrū & filios pmittit regere. &c.

Vocatus ad iudiciū herodes venit ſed ſextus miſſis litteris eū a iudicio abſoluit.

Sameus iudeus iuſtus herode in iudicio militibus ſtipato & ornato compārāte regē & aſſiſtentes criminatur: prędicēs mala quę herodes & regi & alijs facturus eēt.

pluſq̃ legem facit. Sed vos vel regem accuſo. qui tantam licentiam ei dediſtis. Scitote tamen maximũ esse deum: quia hic quem nunc propter hyrcanum vultis absoluere: quandoq; & vos & ipsum regem torquebit. Nihil autem hęc dicendo mentitus est. Nam herodes cum regnum cepisset omnes occidit in concilio tunc inuentos cum ipso hyrcano pręter sameum quem nimis dilexerat propter iusticiam eius: & in ciuitate post hac obsessa ab herode vel sosio persuasisset populo vt herodem acciperẽt. Dicens propter peccata non posse eum deuitare. De his quidem suo loco dicemus. ¶ Hyrcanus autem cum vidisset propensiores iudices ad necem herodis: iudicium in postero die distulit. Et mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere: vt ita posset periculum euitare. At ille cum discessisset in damascum fugiens regem. & ad sextum cęsarem peruenisset: ita apud se decreuit. vt si vocatus ad iudicium esset non obediret. Indignabantur autem iudices hyrcano: dicẽtes quoniam hęc omnia contra eum essent. Illum vero cum nichil lateret. nichil agebat amentia vel imbecillitate sua.

Herodes (regno adepto) oẽs occidit in cõcilio prę ter Sameum.

¶ Hyrcanus herodem inferioris syrię ducem timebat & Antipater & phaselus eum a bello cõtra hyrcanum retinuerunt hyrcanus ad cęsarem mittens petit amicitias confirmari. Scribit Iosephus qualiter romanorum principes cum iudeorum gente pacti sunt & q̃ asyę & europę reges studium habuerunt sibi fidem sociarum iudeorum decretum Iulij cęsaris de amicitia cum hyrcano & iudeis quo etiã prohibet pecunias exigi a iudeis ioppenses quoq; fecit eis tributarios. Capitulum octauum.

Herodem inferioris syrię ducem cõstitutum a sexto timebat hyrcanus.

Antipater & frater herodem retinuerunt ne bellum faciat cõtra hyrcanum.

SEd cum sextus herodẽ ducem inferioris syrię ordinasset nã hoc ei pecuniis vendidit hyrcanus timebat eũ: nequando cõtra se exercitum produceret. Nõ multis autẽ diebus transactis hoc euenit. Herodes em̃ aduersus eũ expeditionem deducens: irascebatur eo q̃ ad iudiciũ vel vocatus sit satisfacturus. Prohibuerũt tamẽ eũ obuiã venientes pater antipater & frater impetũq; retinuerunt: rogantes ne accederet prope hierosolimã & aliquod opus niteretur facere cõtra eos qui cõsenserunt ei ad talẽ peruenire dignitatem. Depręcabãtur etiam vt indignationẽ deponeret. q̃ vocatus ad iudiciũ esset: sed absolutionis gratiam potius recordaretur: nec ita dolorẽ consideraret vt saluti ingratus existeret: animaduertendũ vero q̃ & bellorũ casus deus dispensat. Quapropter victoriã non oino speraret expugnando regẽ & amicum qui multũ quidem ei profuisset: nihil vero sponte in eum cõmisisset aduersi. sed per maliuolos suasores actum q̃ difficultatis vmbram prẽstiterit. Flexus his herodes & arbitratus sibi satisfactum q̃ suã fortitudinẽ gentis mõstrasset reuersus est. Per iudeam ergo taliter sese res habebant. ¶ Cęsar autẽ cum romã veniſſet parabat ad affricam nauigare. quatenus scipionem vel catonem expugnaret. Ad quẽ hircanus dirigens legatos petijt eosdem confirmare amicitias. ¶ Videtur mihi necessariũ ex hoc exponere qualiter romanorũ principes cum nostra gente pacti sunt: ne lateret aliquos quia & asyę & europę reges studiũ habuerunt sociare sibi nostram fortitudinem dum eorũ fidem dilexissent. Sed quoniã multi propter odium nostrũ minime credunt persicis vel macedonis cõscriptionibus de nobis eo q̃ non eadem vbiq; in publicis locis deposita demonstrantur: sed apud nos tantũ & alios quosdam barbarorũ: de romanis tamẽ decretis nõ est ambigendum. Nam & in publicis locis reposita hactenus & in capitolio tabulis ereis cõscripta cõtinentur. Nam & iulius cęsar alexandrię iudeos per ęream tabulã demõstrauit alexãdrinos ciues existere. Vnde initiũ approbationis faciã: dũ probabo senatusconsulta & iulij cęsaris de hircano vel gente nostra decreta. Gaius iulius cęsar imperator & põtifex & dictator secũdo: magistratibus sydoniorum vel curię vel populo salutẽ. Si sani estis bene est: & ego cũ meo exercitu sanus sum. Exẽplum pacti de gręcia ad hircanũ filiũ alexandri principẽ sacerdotũ. & rectorem gẽtis iudeorũ vobis destinaui: quatenus in publicis vestris annalibus reponatur. Volo vero vos gręce vel latinę in ęreã tabula scriptum hoc ponere. q̃ hmõi est. Iulius cęsar imperator põtifex. secũdo dictator. Cũ deliberata sentẽtia decreui quoniã hircanus alexãdri iudeus & nũc & in prioribus annis i pace vel bello fidẽ vel studiũ suũ demonstrauit. cui etiã multi cõsules testimoniũ prębẽt insuper & in propinquo alexandrię loco cũ mille quingẽtis militibus auxiliatoribus nobis occurrit: & ad mitridatẽ a me destinatus cũ oĩi deuotione fidelis apparuit. Propter has ergo causas hircanũ filiosq; eius rectores iudeorũ esse vel pricipatũ sacerdotij gẽtis iudaicę semper habere secundũ patrios mores percipio. ipm quoq; filiosq; eius auxiliatores nobis & iter viros amicissimos esse cẽsendos. Quãtacũq; vero sacerdotalia sũt iura: eũ vel filios eius possidere diſcerno. Si qua vero iterfuerit quęstio de iudaicis rebus placet nobis iudicũ de his adhibere: ex hyemationes vero militũ aut pecunias exigẽdas ab eis minime probaui. Gaij cęsaris dictatoris consulis data concessaq; decreta sic se habent: vt filij eius principatũ gẽtis iudeorũ. & donata sibi loca possiderẽt vt princeps sacerdotũ idem & rector gentis iudeorum legatis vim passis adesset: & quia transmisisset ad hircanũ alexandri filium principem. sacerdotum iudeorũ legatos qui de amicitijs vel de auxilio cum eo loquerentur: & dedicassent tabulam ęream in capitolio: & in sydone vel tyro vel in ascalone vel in templis scripta apicibus gręcis vel latinis: quę infra exposita cõtinẽtur. Si vero hoc

Hyrcanus ad cęsarẽ mittens petit amicitias confirmari.

Asyę & europę reges fidẽ iudeorum dilexerunt quod non oĩes credunt. &c.

Decretũ iulij cęsaris de amicitia cum hyrcano & iudeis.

Pecunias a iudeis exigẽdas prohibuit cęsar. &c.

decretum omnibus per ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis inoteſceret. & hoſpitia legatis preſtarentur: & ſacrationes vbiq; deſtinarentur preçepit. ¶ Gaius ceſar imperator cõſul honoris vel virtutis vel clementię cauſa conceſſit pro commodis ſenatus & populi romani. hyrcanũ alexandri filiũ liberoſq; eius principes eſſe ſacerdotum vel antiſtites hieroſolymorum & gẽtis: iure quo & proaui eorum ſacerdotium ſuum geſſerunt. ¶ Gaius ceſar quinquies conſul decreuit hos habere. vel munire hieroſolymorum ciuitatem & gubernare eam hyrcanum alexãdri principem ſacerdotum iudeorum rectorem gentis ſecundũ ſuam voluntatem: vt iudeis in ſecũdo anno locationis ex reditibus chori id eſt triginta modij ſubducantur. neq; tributa eos exigant. ¶ Gaius ceſar ſecũdo dictator ſanxit vt per ſingulos annos ioppenſes tributa hieroſolymorũ ciuitati preſtẽt. excepto ſeptimo anno quem ſabbaticum annum appellant: quoniã in eo neq; fruges agrorum colligunt neq; ſeminant: necnon hircano & filijs eius decimas prębeant & vt nullus dux vel preſes vel legatus in finibus iudeorũ auxilia colligat vel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandum aut pro nomie alicuius ſed eſſe vndiq; liberos. Quęcunq; poſtea habuerunt vel emerunt vel poſſederunt. vel tenuerunt. oĩbus his eos potiri & in ioppe ciuitate (quã ab initio habuerunt iudei. & cum amicitias cũ romanis feciſſent) eorum eſſe ſicut & nobis prius placuit imperamus. Ex qua ciuitate hircanũ alexãdri filiũ liberoſq; eius a poſſeſſoribus terrę vel a portu tributa conſequi iubemus de ſydone modios viginti milia ſecẽtos ſeptuaginta quinq; per ſingulos annos excepto ſeptimo anno (quem ſabbaticum vocant) in quo neq; arant neq; fructum arborũ colligunt. Prędia etiam in maximo campo quę hircanus & proaui eius prius poſſidebant placet ſenatui hęc hircanum & iudeos habere eodẽ iure quo & prius poſſiderunt: manere etiã iura quę ab initio inter iudeos & principes ſacerdotũ fuerunt: & inſtitutiones quas populo vel ſenatu decernente habuerunt. ¶ Prętereа eodẽ iure liceat illis vti & i lidia: loca etiam vel terras quas pro hoſpitalitate reges ſyri vel phœnices per donationes romanorũ poſſiderunt eas ſenatus probaui hyrcanum rectorem gentis iudeorũ habere. dari etiam licentiã hyrcano & oĩbus ab eo miſſis vt cum ſenatoribus in ludo monomachorũ alias monychorũ & beſtiarũ ſedentes ſpectent: & ſi petierint dictatorem vel magiſtrum equitũ vt in ſenatu eos introducant & reſponſa eis tradant: & intra decimũ diem hoc fiat. ¶ Poſt ſenatuſconſultum gaius ceſar quater imperator. quinquies conſul. imperpetuum dictator huiuſmodi fecit verba de iure hircani alexandri principis ſacerdotum. & rectoris gentis iudeorum. Prędeceſſores mei imperatores in prouincijs cum teſtimonium hircano principi ſacerdotum iudeorum: & iudeis coram ſenatu vel populo romano prębuiſſent. cumq; gratias eis populus & ſenatus egiſſet bene viſum eſt nobis memoriam habere & prouidentiam. quatenus hyrcano ac iudeorũ genti filijſq; hyrcani a ſenatu & populo romano. ſuo erga nos fauore gratię retributionis redderentur.

Decreta iulij.

¶ Gaius conſul quinquies.

Tributarij iudeis ioppẽſes exdecreto ceſaris.

Annus ſabbaticus ſeptimus.

Decretũ iulij de iure hircani. &c.

¶ Reſcriptum Iulij Ceſaris pro libertate iudeorum: atq; ſenatus mittente quoq; hyrcano ad dolabellam legatum aſyę proconſulem qui ei reſcribit plenã libertatem concedens vt ſabbato patrio more obſeruent. Quod ſimiliter conceditur eis ex decreto deliorum / ex decreto Sardinianorum / laodientium / Mileſiorum / Pargamenorum / Halicarnaſeorum / & Epheſiorum. Capitulum nonum.

IVlius gaius dictator & conſul romanorum magiſtratibus parianorum curię ac populo ſalutem. Interpellauerũt me iudei in delo & quidam de colonis iudeorum pręſentibus veſtris legatis: & demonſtrauerunt decretũ per quod vos eis prohibetis patrijs moribus & ſacrificijs vti. Ergo mihi nõ placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta. vel prohiberi eos ſecundum ſuam viuere cõſuetudinem ſeu pecunias ad cõuiuia & advictimas inferre: quãdo hoc facere nec romę quidẽ prohibentur. Nã gaius ceſar noſter cõſul dũ in ſanctionibus ſuis vetaret collegia per ciuitates cõgregari: hos ſolos nõ probibuit nec pecunias cõferre: nec cõuiuia prępparare iuſſit. Et ego quoq; prohibens alios iſtis ſolis pręcipio ſecundũ patrios mores & leges cõuenire. Bene ergo facitis: ſi prolatam ſententiã cõtra noſtros amicos vel auxiliatores. propter noſtrũ erga eos ſtudiũ & fauorem aufertis. ¶ Poſt gaij mortẽ marcus antonius & publius dolobella alias dolabella cõſules cũ ſenatũ congregaſſent. & hircani legatos introduxiſſent. & locuti ſunt quibus petierũt & amicitias cũ eis fecerunt & oĩa cõcedi eis ſenatus decreuit quęcũq; poſtularẽt ſubiũcto etiã ſenatuſcõſultu: quatenus probationẽ dictorũ habeãt qui hãc hiſtoriã relegũt. ¶ Quod tale fuit ſenatuſcõiultũ ab ęrario cõſcriptũ de tabulis publicis ſub quito rutilo ęrarij cuſtode dũ tertio ydus aprilis in tẽplo cõcordię cõſcriberẽtur prę ſente lucio calphurnio vel reliquo ſenatu. publius dolobella & marcus ãtonius dixerũt. De his quę per ſenatuſcõſultũ gaius ceſar pro iudeis in ęrario deponere nõ occurrit: ſed placet nobis ſicut & ſenatui viſum eſt vt hęc in tabulis ęreis deponãtur. & per ſingulas ciuitates trãſmittãtur. quatenus & illi in tabulis reponere curẽt quod decretũ eſt quito ydus februarij in tẽplo cõcordię. Legati autẽ principis ſacerdotũ fuerũt tyſimacus pauſanię alexãder theodori patrodus cereę ionatha onię. Miſit autẽ ex his legatis vnũ hircanus ad dolobellã tũc aſię procõſulẽ petẽs eũ ſoluere iudeos a militia vt patriã cuſtodi.

Reſcriptum iulij pro libertate iudeorum.

Scriptum ſenatus de libertate iudeorum.

Legatorum hyrcani nomina.

rent cõsuetudinẽ:quod facilius impetrauit. Siquidem dolobella cũ suscepisset litteras hircani nihil re moratus scripsit per totã asyã pro iudeis. & ad ephesenã ciuitatẽ primã totius asyę quę huiusmodi le- D gebãtur sub iudice archemione mẽsis limonis die prima Dolobella imperator ephesiorũ curię & ma gistratibus vel populo salutẽ. Alexãder theodori legatus hyrcani filij alexandri principis sacerdotũ & rectoris iudeorũ intimauit mihi q̃ nõ possent ciues sui militare dũ nec arma possint portare iter face re diebus sabbatorũ neq; alimẽtorũ secũdũ patrias leges copiã habere. Idcirco ego sicut prędecesso res mei imperatores prębeo eis militię remissionẽ: & cõcedo patrijs vti legibus secundũ solẽnes & sa cras immolationes & cõgregare sicuti solẽt pro sacrificijs pecunias: & volo hęc vos per singulas cõscri bere ciuitates. Hãc quidẽ dolobella de hyrcano legationẽ mittẽte nostris donauit licentiã. ¶ Lencu lus autẽ lucius cõsul dixit. Ciues romanos iudeos tẽpla habẽtes ephesi ante tribunal religionis causa a militia dimissi duodecimo Kalẽdas octobris: lucio lenculo: & gaio marcello cõsulibus presente sena tu. ¶ Blagus alias baldus legãtus & vicarius ephesiorũ magistratibus curię vel populo salutẽ. Iudeos per asyã cõstitutos. lucius lenculus cõsul (me pro ipsis petẽte) a militia dimisit. Postulãs vero post hęc & phamiũ tribunũ plebis. & luciũ antoniũ ęrariũ impetraui. Vos autẽ cupio curare ne quis eis mole stiã faciat. ¶ Decretũ deliorũ sub presidẽ boco alias biuito mẽse tergilione vicesima ex titulationẽ iu dicũ. Marchus fison legatus aduenięs in ciuitatẽ nostrã pro delicto militũ conuocans nos & multos ciuiũ pręcepit vt si qui sunt iudei ciues romani nequaq̃ militare cogãtur: eo & q̃ cornelio lenculo con sule religionis causa iudeos dimittere placuit. Quapropter obedire cõsuli vos oportet. ¶ His simĩlia Sardiniani quoq; de nobis decreuerunt. Gaius phannius gaij filius dux cõsul magistratibus eorũ sa lutẽ. Volo vos scire quoniã legati iudeorũ adierũt me petẽdo accipere senatusc̃ consulta pro ipsis cõsti- E tuta: quę etiã subiũcta sunt. Igitur volo vos curare vel prouidere his hoibus secundũ senatusconsultũ quatenus per vestrã prouinciã incolumes ad patriã reuertãtur. ¶ Lucius lẽculus cõsul dixit. Ciues ro manos iudeos qui tẽpla iudaica habere ephesi vidẽtur: religionis causa dimisi. Hoc factũ est duodeci mo die Kalendarũ iuliarũ. ¶ Lucius antonius marci filius vicarius ęrarij vel procõsul: sardianorũ ma gistratibus curię & populo salutẽ. Iudei ciues nostri adeuntes probauerũt nobis cõsiliũ habuisse pro priũ secundũ patrias leges ab initio: & locũ propriũ in quo negocia vel iudicia inuicẽ nouerũt & hoc petierũt quatenus liceat illis hoc facere. Quod custodiri vel permitti decreui. ¶ Marcus publius. pu blij filius & marcus lucius marci publij filius dicũt lenculũ procõsulẽ adeũtes. Intimauimus ei de qui bus dositheus cleopatridę filius alexãdrinus verba fecit vt ciues romanos iudeos tẽpla iudaica facere solitos. si illi visũ fuerit religionis causa eos fecisse: dimittat. Et dimisit. ¶ Duodecimo kalẽdarũ iuliarũ lucio lenculo & gaio marcello cõsulibus lẽculus decretũ protulit. Ciues romanos iudeos sacrãria facere iudaica solitos ephesi: ante tribunal religionis causa dimisi. ¶ Laodicensiũ princeps gaio rabilio gaij fi lio salutẽ. Sosipater hyrcani principis sacerdotũ legatus porrexit nobis epistolã tuã per quã designa uit nobis ab hircano pricipe sacerdotũ iudeorũ destinatos quosdã cũ litteris pro sua gente cõscriptis: quatenus sabbata iudeis liceat secundũ patrias leges celebrare vt ne quis impediat eos. quoniã amici F & auxiliatores nostri probãtur: aut ne quis eis violentiã inferat in nostra prouicia. Et licet traliani pa lani cõtradicãt non sibi placuisse quę pro his decreta sunt: tamen pręcepisti hęc ita fieri. Postulamus autẽ vt & nobis eadẽ de his scribas obsequẽtibus tuis pręceptis. Epistolã autẽ porrectã suscepimus quã reposuimus iter nostra publica monimẽta: & de reliquis quę prącipisti prouidemus quatenus in nullo culpemur. Publius seruilius publici galbę filius procõsul milesiorũ magistratibus curię & popu lo salutẽ. Pritanis mercurij filius ciuis vester. dũ in rallibus alias ralibus negocia tractarẽ insinuauit mi chi pręter nostrã sentẽtiã iudeis vos iquietudinẽ inferre: & prohibere eos sabbata celebrare vel tẽpla patria perficere fructusq; sua cõsuetudine colligere. Volo ergo vos scire quoniã audiẽs verba eius vel eorũ qui cõtra ipsum dissẽrebãt. decreui ne prohiberẽtur. ¶ Decretũ pergamenorũ sub iudice gratip po: mẽse desio. Sentẽtiaq; pricipũ. Quoniã romani sequẽtes suos maiores pro cõmuni oim tutela ho minũ pericula fuscipiũt & studẽt auxiliatores & amicos suos in fœlicitate vel firma pace consistere: cũ trãsmisisset ad eos hircanus priceps sacerdotũ gẽtis iudeę legatos strabonẽ theodori appolloninũ ale xãdrini & antipatri aristobolũ amintẽ alias aconitę sosipatrẽ alias sosipatrũ philippi viros optimos & hi singula demõstrassent: decreuit senatus de his quę postulauerũt quatenus nequaq̃ rex anthiochus anthiochi filius ledat iudeos auxiliatores romanorũ: imovt castella & portus vel prouiciã & si qd aliud ab eis abstulit reddat: & liceat eis a portubus deportare quę volũt: & nullus rex vel ppĩus a portubus iudeorũ vel vectigalibus aliqd auferat. excepto ptolomeo rege alexãdrino quia & ipse auxiliator his & amicus noster exĩstit. immo etiã custodiã ab ioppę expelli sicut petiuerũt Nñe vero curię lucius pe tiusvir optimus iussit vt hęc curemus ita fieri. quẽadmodũ senatus decreuit: & pui deamus q̃tenus in columes legati ad ꝓpria possint redire. Necnon etiã theodorũ in curiã vel i cõuẽtũ susc̃epimus. Qui

Scriptũ dolabel lę pro iudeorum libertate.

Decretum delio rum pro iudeo rum libertate.

Decretum Sardi nianorum pro li bertate iudeorũ

Laodicensiũ de cretũ pro iudeis

Milesiorum de cretum pro iude orum libertate.

Pergamenorũ decretũ ꝓiudeis

cum nobis epl'am & ſenatuſcõſultum porrexiſſet:verba faciens demonſtrauit hyrcani virtutem & li- Epl'a Theodori
A beralitatem:quia publicę vel priuatim cunctis prodeſſet.qui ad eum cõuenerint.Litteras vero inter
publica conſcripta repoſuimus: & nos quoq; omnia pro iudęis agere tanq̃ auxiliatores romanorum
ſecundum ſenatuſconſultũ decreuimus.Quippe etiam poſtulauit theodorus dum epl'am nobis por
rigeret. quatenus a magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanum exemplum decreti intimantes no
ſtri populi ſententiam & petentes cuſtodiri vel ampliari noſtras cum eis amicitias:& vt meminerint
temporibus abraham qui omnium iudeorum pater extitit: noſtroſq; maiores amicos fuiſſe. ſicut & Abrahã oim iu-
in publicis ſcriptis inuenimus. ¶ Decretũ halicarnaſeorũ ſub ſacerdote mẽnone al's mẽneo.ariſtidis deorꝝ pater.
filio.Placuit populo marco alexandrino inſinuãte quoniã iudei pietatis omni tempore ſtudium ha- Halicarnaſeorũ
bent populi romani omnium hominum benefactores pro iudeorum amicitijs vel auxilijs ad noſtrã decretũ pro iu-
ciuitatem pręcepta miſerunt.quatenus permittant immolationes deo ſolemnes efficere. Placuit er- deis.
go nobis concedere iudeis viris vel militaribus ſabbata celebrare: vel ſacrificia producere ſecũdum
leges iudaicas.Si quis vero hos prohibuerit.militię reus & deditor ciuitatis exiſtat. ¶ Decretum ſar- Sardiãnorũ de-
dianorum.Placuit curię vel populo ducibus intimantibus quoniam noſtram ciuitatem habitãtes iu cretũ p liberta-
dei multa vel maxima beneficia populo ſepe meruerũt: nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſent curiam po te iudeorꝝ.
pulum petere quatenus reſtitutis ſuis legibus vel libertate a ſenatu populoq; romano ſecũdum con-
ſuetudinem ſuam congregentur.& iudicia ſua diſponant:datuſq; eſt illis locus in quo cum vxoribus
vel filijs poſſint celebrare patrias deo orationes. Igitur viſum eſt curię vel populo concedere eis cõ-
uenientibus certis diebus agere ſecundũ ſuas leges: deputari etiam locũ quem aptũ edificationibus
vel habitaculis putauerint vel habeant etiam curatores annonę ciuitatis diligentiam:vt ſi qua opus
habuerit alimẽta faciant eis introduci. ¶ Decretum epheſiorũ ſub iudice myno filio al's menophilo Epheſiorum de-
henophilo mẽſe artemiſio alias attemio prima die. Nichanor eufimi dixit.Placuit populo intimãti- cretũ p iudeis
B bus ducibus quoniã interpellauerũt in ciuitate iudei marco iulio procõſule quatenus agerent ſabba
ta.& omnia facerent ſecundũ patrias leges nemine penitus impediente.Proconſul conceſſit. Placu-
itq; populo propter romanos nullum prohibere diem ſabbatorum immo concedere eis omnia face
re ſecũdum iudaicas ſuas leges. ¶ Multa quoq; & alia decreta ſenatum vel romanos iperatores ad
hyrcanũ pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus:necnõ & aliarum ciuitatũ iudaica vel litteras a ma
giſtratibus reciprocas noſtris epl'is:ex quibus hęc demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes pu
tauimus. Nam euidentiſſima ſigna de amicitijs romanorum & noſtris demõſtrant ęreis tabulis hac
tenus in capitolio permanẽtibus:& in poſterum permanſuris.Omniũvero expoſitionem tanq̃ ſuper
fluam & faſtidioſam recuſaui:nullum difficillimũ inueniri qui vel opinetur romanorum humanitatẽ
minime circa nos extitiſſe:quam ſepius oſtenderunt. Nos quoq; de quibus retulimus nequaq̃ mẽti-
tos eſſe cognouimus. ¶ De amicitijs quidem romanorũ & noſtris temporibus factis retulimus.

¶ Seditione p ſiriam propter amicitias orta baſſus cilicius pompeianꝝ partium fautor ſextũ cę-
ſarem inſidioſe interfecit Et iulius ceſar caſſio & bruto anno tertio & dimidio ſui imperij. Quo mor
tuo caſſius venit in ſiriam multas imponens exactiones & a iudea pluſq̃ ſeptuaginta pecuniarũ ta-
lenta.Antipater autem filijs pecuniarꝝ exactiones colligendas herodi ſcilicet(quas difficilius exegit
putabat)commiſit vnde & herodes a caſſio & marco totius ſirię dux conſtituitur.Quod timens mal
C chus inſidioſe antipatrum veneno interfecit cuius mortem filius herodas bello tunc vindicaſſet niſi
a phaſelo fratre prohibitus fuiſſet cui magis placuit hominẽ dolo ſuperare q̃ ciuilis belli initium fa-
cere.Caſſius tamen patris mortem mandat vindicare & millenarijs in tiro pręcepit herodi obedire.

Capitulum decimum.

EOdem vero tempore ſeditionem per ſiriam hac occaſione contigit fieri.Baſſus cecilius põ Seditio in ſiria.
peianarum partium fautor inſidias ſexto cęſari faciens interfecit eum:ipſe vero cũ ſuis mi- Sextus ceſar baſ
litibus regni gubernacula tenuit.Tunc etiam maximum bellum circa appamiam commiſ- ſo dolo occiſus.
ſum eſt a ducibus cęſarianis quibus & antipater auxilia cum filijs deſtinauit.memoriam habens be
neficiorũ cęſaris:quapropter & punire peremptores eius iuſtum putauit.Bellum autem cum trahe- Iulius Cęſar a
retur marcus quidem venit a roma ad ſexti ſucceſſionem:ceſar autem iterficitur a caſſio vel bruto in Caſſio & bruto i
ſenatu cum principatum tenuiſſet:tribus annis & menſibus ſex:quod & per alios cõſcriptores dictũ terfectus anno
eſt. ¶ Poſt ceſaris autem interemptionẽ cum bellum conflatum fuiſſet.principibus romanorum om tertio iperij ſui.
nibus pro exercitu congregando diſperſis caſſius ad ſyriam peruenit. Qui cum appamenum exerci- Occiſo iulio cę-
tũ accepiſſet:obſidionem ſoluens ambos ſibi coniungi baſſum & marcum ciuitates circueundo mi- ſare caſſius ve-
lites cum armis conglomerabat:& fiſcalia grauia eis imponebat. Iudea vero pluſq̃ ſeptuaginta talẽ nit ad ſiriã mul-
ta pecuniarum exegit. ¶ Antipater autem cum vidiſſet in magno timore vel turba negocia conſti- tas exactiões i-
tuta dimiſit pecuniarum exactiõnes vtriq; filio eas tradens:herodi quas difficilius exegi putabat:reli ponens.

quas vero alijs precepit colligere. Cumq; primus herodes a galilea exegisset quanta fuissent ei statu ta:necessarius inter amicos a cassio recipitur:Nam statuerat romanis obsequi:& fauorem eorum sibi bi alienis laboribus parare. Alij autem ꝓcuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus vendebāt:quarum cassius quattuor maximas captiuauit: id est gopham alias gofna & amathūtem necnon & lyddam & thamnā. Qui etiam malichum alias malchū pene perdiderat nisi hyrcanus per antipatrū cētum talenta de suo ei mississet & ita impetum eius refregisset. ¶Sed cum cassius cum multis pecunijs a iudea discessisset: malichus insidias antipatro parabat dum iteritum eius principatus hyrcani tutelam fore putaret. Quod antipater intelligens discessit trans iordanem:vbi exercitum arabicū simul & prouincialem congregauit. Malichus callidus existens iureiurādo curabat se insidijs ipsi vel filijs eius non feciſſe:satisfaciens eis. Nam phaselo hierosolimam regente.herode vero armorum tenente custodiam: nequaq̄ tale se facinus vel in animo habuisse dicebat:vnde & reconsiliabatur cum antipatro. Sed cū marcus syriam procuraret:audiuit nouis rebus per iudeam malichum studere:& veuit quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigisset.nisi antipater eum petendo liberasset.ne scius q; suum interfectorem malichum liberaret. Igitur cassius & marcus exercitu congregato ducem herodem totius syrię fecerunt naues ei cum toto exercitu commendantes: promiserūt etiam regem iudeę eum post bellum ordinare quod iam tunc contra antonium & iuuenem cęsarem immineret. ¶Tūc magis veritus malichus antipatrum repellere cogitabat. Cumq; hircani pincernam pecunijs redemisset. nam vterq; apud eum epulabatur:venēno hunc virum interfecit: & milites armatos habens ciuitatem obtinuit. Et cum insidias malichi contra patrem suum herodes vel phaselus intellexissent & vindictam inferre cogitabat malichus eis iureiurando antipatri negabat interitum. Cuius vita summis laboribus patriam protegens:ita finem inuenit. ¶Filius vero eius herodes vltionē qui dem patris exigere cogitauit:& cum exercitu contra malichum venit. Phaselo vero priori placuit dolo magis hominem superare ne belli ciuilis initium facere putaretur: & satisfactionem malichi suscepit:& credere simulauit nichilum ad patris interitum commisisse Sepulchrum etiam patris ornatissimum construxit. Sed cum herodes ad samariam peruenisset & inuenisset eam afflictam refouebat: & ita inter eos certamen dissolutum est. ¶Interiecto deinde breui tempore celebratione hierosolimorū instante cum militibus suis herodes in ciuitatem venit. Quod cum malicus cognouisset veritus/hyrcanum flexit vt nequaq̄ permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruit. Causam vero talem interdictionis proposuit:q; non deberet multitudinem alienigenarum ieiunanti populo superintroducere. Sed herodes precepta negligens:noctu ciuitatem ingreditur. Tūc malichus licet metueret dissimulationem tamen non refutauit:sed antipatrum manifeste vt amicum plāgebat custodiam vero corporis sui latenter habebat. Placuit etiam herodi non redarguere dissimulationē: sed econtrario muneribus ei blandiebatur. ¶Cassius tamen herodi de patris interitu mandauit quatenus malichi crudelitatem cognosceret. Qui scripsit precipiens ei patris obitum vindicare:millenarijs quoq; in tyro mandauit herodis sequi voluntatem.

¶Malchus cum furtim ad iudeam reuerti voluisset cassioq; contra Anthonium festinante principatum sibi vendicare. Quo cognouit herodes misit famulum quasi hitalia paraturum milenariosq; āmonuit contra malchum gladijs exire qui exeuntes platus ipsum vulnenbus confoderūt. Cassio vero de syria discedente fœlix contra phaselum cum militibus armatur quem herodes frater iuuare egritudine prohibetur. Sed valitudine liberatus malchi fratrem exercitum & auferens loca que comprehenderat sub pactionis lege eum dimisit antigonus quoq; aristoboli filius cum siriā capit & marion tria castella galileę quibus ab herode debellatis hircanus & populus coronis eū honorauit victo autem cassio nobilissimi iudeorum phaselum & herodem fratres Anthonio accusarunt sed frustra ad quem hircanus legatos auream coronam deportantes destinauit pro recuperanda iudeorum libertate quorū iustas Antonius cōsiderans postulationes ad eos rescripsit & ad tyrios. Sidonios & arabos.

Capitulum vndecimum.

Empore vero quo cassius laodiciā cœpit:accesserūt ad eum optimates pariter coronas ei vel pecunias portantes Herodes quidem sperans/malicho ibi veniēte) se vlcisci sed cum ad tyrum phœniçe peruenisset malchus causamq; opinatus esset:maius quidem conatus est agere ita vt filium obsidem in tyro existentē in ciuitatem ingressus furtim voluisset auferre. & ad iudeā reuerti cassioq; contra anthoniū festinante gentes ibi relinquere & sibi principatū vindicare. Cōsilijs tamen eius deus restitit. Herodes quoq; eius intelligens voluntatē trāsmisit famulum:quasi hospitalia paraturum quia cunctos ad cōuiuium inuitauerat:& licet hoc simularet:ad milenarios tamē vere dixerat.quatenus ammoneret eos contra malichum cum gladijs exire. Qui cum exissent & iuxta ciuitatem eum conuenissent per latus vulneribus hominem cōfoderunt. Hyrcanus

Malchus insidias antipatro parat.

Herodes qa ex actiões sciuit cōgregare a cassio & marco totius syrię dux constituit. &c.

Malchus insidias cōtra antipatrū parās eū veneno interemit.

Herods in mortis vltione patris cōtra malchum bellum cogitauit sed phaselus eā dolo maluit vindicare.

Cassius herodis patris mādat vindicare mortē & milenarijs precepit herodi obedire.

Cautela malchi qua voluit sibi principatū vindicare.

Occisus malcus propter necē antipatri.

ergo cum factum intellexisset obstupuit:redienscq; ad se consuluit herodem quid esset factum:vel qui
A malichum interfecissent.Cumq; herodes responderet cassium hoc fussisse:laudauit factum.Nam ma
liuolum & nimis patrię peruasorem eum esse criminabatur:hanc ergo pro iniquitate in antipatro cō
missa malichus pœnam soluit. ¶ Cassiouero discedente de syria maxima per iudeam turba concitat
in hierosolimis: cum foelix contra phaselum vna cum militibus armaretur. Herodes autē ad fauium
rectorem damasci proficiscens cum audisset hoc & in fratris solatium festinare cuperet:egritudine,p
hibetur.Faselus tamen foelicem superans in aliqua eum turre conclusit.Quem postea sub pactionis
foedus dimisit hyrcanum pene accusans q; multa beneficia prętermittens inimicis suis fauorem im
penderet. ¶ Itaq; frater malichi multa tunc occupans loca:obtinuerat & massadam omnium muni
tissimam.Contra quem herodes valitudine liberatus exercitum duxit:& auferēdo omia loca quę cō
prehenderat sub pactionis lege eum dimisit. ¶ Antigonus autem aristoboli filius vt maliciam con
gregauit & fauiū pecunijs redemit ptholomeus mennei alias minei eum propter cognationē ad iu
deam,ducebat. Auxilium etiam ei prębebat mariō:quem tyriorum tyrānum cassius reliquerat.Nam
hic omnem syriam potentia capiens custodiuit. Marion autem galileę finitimum inuadens: tria ca
stella eius occupauit.Contra quem herodes cum venisset omnia quę ille tenuerat abstulit:tyriorūve
ro cum humanitate dimisit custodes.Quibus etiam & dona pręstitit:propter ciuitatis fauorē. ¶ Cū
hęc ergo fecisset obuiauit antigono & prelio commisso vicit.& pene altiora iudeę tenentem fortiter
expulit:victoriaq; potitus ad hierosolimam venit.Ibi coronas ei tam hircanus q̄ populus ob virtutis
pręmium offerebant.Nam cognatus hyrcani per affinitatem credebatur: ideoq; eum magis defen
debat veluti ducturum neptem suam fratris aristoboli filiam: ex qua trium mariū extitit:& duarum
feminarum pater. ¶ Habuit siquidē priorem vxorem noie dorim al's doir popularē ex gente nostra
ex qua prior filius eius concipitur antipater. ¶ Cassium namq; cum antonius & cęsar in philippen
B si cāpo vicissent sicut& alibi alias ab alijs demōstratum est post victoriam cęsar ad ytaliam redijt.an
thonius autem ad asiam est ingressus alias regressis.Cumq; venisset in bithiniam:legationes ei vndi
q; obuiauerunt.Tunc iudeorum nobilissimi accusabant phaselum& herodem dicentes habitu tantū
regem extare hyrcanum:hos vero omnem potestatem possedisse.Herodem tamen maxime antoni
us honorabat:cum ad eumvenisset satisfacere pro accusationibus.Propter quod accidit:aduersarios
eius nec sermōe aliquid impetrasse.Nam hoc acquisierat pecunijs herodes ab antonio. ¶ Sed cum
ephesum peruenisset antonius destinauit hyrcanus princeps sacerdotum nostraq; gens legationem
ad eum auream deportantē coronam & supplicantem quatenus iudeos cassio abductos non extan
te bello scriberet ad prouincias liberos relaxari:terramq; temporibus cassij subreptam restitui. Anto
nius vero iustas iudeorum postulatiōes consideráns rescribit iudeis & hyrcano mandans etiā simul
& tyrijs decreta huiusmodi continentia. Marcus antonius imperator hyrcano principi sacerdotum
& rectori gentis iudeorum salutem.Si valetis letamur.Valeo & ego cum exercitu meo. Lysimachus
pausanię vel iosephus alias iosepus mentei alias minei vel alexāder theodori legati ephesum adue
nientes:priorem romę confectam legationem renouauerunt.Et hanc quoq; pro te tuaq; gente sedu
lo disposuerunt:dum demonstrarent tuum erga nos fauorē. Quod cum intellexissem ex decretis &
sermonibus & familiaritatē erga nos seruare moresq; optimos vestros & religionem considerassent:
C proprium te nobiscum esse iudicauimus. Sed cum totam asiam nri/populiq; romani aduersarij per
currissent:qui nec ciuitatibus nec templis pepercerūt nec iusiurandum quod statuerāt quicq̄ serua
uerūt:nos non pro eius tantum certamine sed velut pro cōi oim salute in auctores scelerum quę in iu
deos vel in omnes commissa sunt vindicauimus. Quorum facinore solem auersum existimamus q;
talia in cęsarem cōmiserunt.Impias vero eorum insidias macedonia tanq̄ in suo nefandissimo rece
ptaculo susscepit:cum sceleratissimas malignitates eorum partes philippensis campi cōtineāt Quę
loca maxima|vsq; ad mare montesq; munitos occupauerant. vt pene cunctos transitus sicut vnum
introitum custodirent.Quos deorum declamatione pro conatibus iniustis grauatos deuicimus.Sed
& brutus cum philippis confugisset circumseptus a nobis eiusdem perditionis merito cui cassius per
ieeps inuentus est.Quibus oppressis in posterum pace frui licebit:& asyam respirare a bellorū affli
ctionibus liberatam.Igitur commune facinus cum auxiliatoribus pacem a deo nobis donatā & tan
q̄ de maxima poste corpus asye releuatū per nostram refouemus victoriam. Memores igitur nostri
& gentem iudaicam curauimus reddere lętiorem. Litteras quoq; per ciuitates proposui quatenus si
qui liberi seu serui venundati sunt sub gaio cassio seu per duces eius absoluantur.Super hęc & dona
tionibus a me vel dolobella clementer oblatis: vos vti cupio . Necnon & tyrios violentos vobis esse
prohibeo:vel quantacunq; possident iudeis competentia restitui precipio.Coronam vero quam de
distis accepi. ¶ Marcus antonius imperator tyrio romę magistratibus curi populoq; salutem. Cum

Foelix cōtra fa
sellū herodis fra
trē armatus vi
ctus in turre cō
cludit qui post
ea sub pacto li
berātur.

Herodes cōtra
malchi fratrē ex
ercitū duxit.

Antigonus ari
stoboli filius siri
am capit & ma
riō tria galileęca
stella quē debel
lauit herodes.

Herodes victo
antigono coro
nis ab hyrcano
& ppło honorat

Doir vxor hero
dis antipri mat.

Legati iudeorū
ad antoniū au
reā deportātes
coronā petētes
libertatem.

Scriptum marci
anthonij,p iude
os libertate.

Scriptum marci

anthonij ad tyrios pro iudeorū libertate.

michi occurriſſent epheſi hyrcani principis ſacerdotum & rectoris iudeorum legati: dixerunt prouinciam vos eorum tenere quam inuaſiſtis ſub aduerſariorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellū D. ſuſcipientes iuſta & pia prouidentia vindicamus: obliuioſos gratię vel tranſgreſſores iuſiurandi punientes. Volo ergo & veſtram pacem cum auxiliatoribus noſtris conſtare & quę noſtris hoſtibus accepiſtis hęc non concedimus niſi reſtituantur. Nam neq; prouincias nec exercitum quiſq̄ illorum ſe natu preſtante ſuſcepit ſed violenter ſurripuit dum eis auxilium pręberent qui iniqua concupiſcunt. Quapropter cum illi poenā dediſſent noſtros auxiliatores precipimus ſine mora recipere quę prius poſſediſſe noſcūtur. Vos quoq; ſi qua preſidia hyrcani rectoris iudeorū pauloante caſſio gaio bellū illicitū producente coutra noſtram prouinciam ablata poſſidetis reddite ne aliquam violętiam ingeratis eis vnde ledi poſſint. Si quid vero iuſtum contra eos habetis: dum ad locum venerimus liceat

Marci anthonij edictum.

allegationibus vti. Nos autem auxiliatoribus ſingula iuſta cōſideratione ſeruauimus. ¶ Marcus antonius imperator tyriorum magiſtratibus curię populoq; ſalutem. Edictum meum vobis deſtinaui. De quo curam vos habere precipio quatenus in tabulis publicis litteris latinis vel greęis deſcribatur & in loco eminentiſſimo deſcriptum ponatur. vnde religi poſſit. Marcus antonius imperator ac triū phator dixit. Quoniam gaius caſſius alienam prouinciam ſub exercitu conſtitutam & auxiliatores deprędauit: & deuaſtauit iudeorum gentem amiciſſimam populo romano arrogātiaſ illius armis cō culcantes ędictis & decretis ab illo deprędata reuocamus. vt reſtituantur hęc noſtris auxiliatoribus:

Marcus Antho. p libertate iudeorum Sidonis/ anthiochenis & arabibus ſcripſit

& quanta corpora iudeorū venūdata ſunt ſicut prius libera remittantur & poſſeſſiones prioribus dominis reconſignentur. Si quis autem his noſtris edictis non obedierit: vlciſci in eo ſatiſfaciens cauſa E promittimus. ¶ Hęc eadem & ſydoniis & antiochenis & arabibus cōſcripſit. Quę tempore oportuno referemus: vt ſigna prouidentię romanorum circa gentem noſtram extitiſſe clareant.

¶ Herodem & phaſelum fratres Anthonius tetrarchas ordinauit eorūq; accuſatores iubet torqueri & herodi conceſſit principatū accuſatoribus ipſius interfectis. Pacorus autem parthorū regis filius ſiriam obtinens (liſania ptolomei filio cum antigono amicitias componente) milleq; talenta & quingentas mulieres parthis promittente antigono ſi ei principatum traderent & herodem occiderent antigono qualitercūq; regno reſtituit maximūq; contra iudeos parthi parauerūt bellū antigono eos deducente maxima quoq; fraude & inſidijs contra herodem & fratrem vſi ſunt ſed herodes audita fratris & hyrcani comprehenſione, filię hyrcani (quam ſibi deſpōderat) inimicorum euaſit inſidias. Qui magnanimus (ne ab hoſtibus occideretur) ſeipſum interemiſſet niſi eum preſentes tenuiſſent.

Capitulum duodecimum.

Herodes & phaſelus frat tetrarchę ab āthonio ordinātf qbus iudeoꝝ negocia cōmittūf. ligatis accuſatoribus.

DOſt hęc autem dum anthonius ad ſyriam pergeret cleopatra ei per ciliciā obuiauit & amore ſuo detinuit. Vbi iterum centum potentiſſimi iudeorum ad eum perueniunt accuſantes herodem cum phaſelo. Cōtradicebat autem eis meſſala defendendo iuuenes hircano preſente: qui ſocer iam herodis erat. Cumq; ambas partes antonius audiſſet: cōſuluit hyrcanum qui magis gentem obtineret. Illo autem reſpondente herodem & fratrē eius antonius cum eis familiaritatē habens propter paternam hoſpitalitatem quam cum gabinio pater eorum preſens fecerat hos quidem ambos tetrarchas ordinauit: & cōmiſit eis iudeorum negocia Quidecim autem ex reſiſtētibus ligauit vt eos occideret: niſi recuſaret herodes. ¶ Sed neq; de legatione reuerſi ita requieſcebāt. ¶ Et cum antonio rurſus in tyro occurriſſent: multis iam corruptus pecuniis ab herode vel fratre eius antonius preſidibus locorum precepit legatos iudeorū nouis rebus ſtudentes torquere: & herodi prębere principatum. Mox autem herodes ſedentibus ante ciuitatem

Indignatus antonius vinctos interfecit iudeos herodis accuſatores.

cum hyrcano nūciauit. & petiuit eos recedere ne ad certamē venirent: ne magnum malum eis eueni F ret. Cui dum quidam non conſentirent: recedere & quaſi contrariis reſtitiſſent, mox romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt: & quibuſdam ex ipſis peremptis multos vulneribus laniebāt. Reſidui vero fugientes: cum nimio metu ad propria remearūt. Clamante vero populo cōtra herodē concitatus antonius vinctos interfecit. ¶ Secundo tamen anno ſyriam obtinuit pacorus regis parthorum filius: & barzafarmanis alias barzafranes ſatrapa parthus. Quo tempore (& ptolomeo mēnei defuncto) filius Lyſanias in regno ſuccedens componit amicitias cum antigono ariſtoboli filio:

Pacorus ſiriam obtinēs (liſania ptolomei minei filio cū antigonio animicitias cōponēte ātigonoq; magna p̄mittēte ſi hircanopuato ei prin

ſatrapāq; prędictum ſibi coniunxit. cuius & amicitijs nimis confidebat. Antigonus autem promittit mille talenta & quingentas mulieres parthis offerre. ſi hyrcanum principatu priuarēt & ipſi traderent: herodemq; cum ſuis interficerent. Quod non compleuit: licet parthi contra iudeam expeditionem paraſſent: deducēte eos antigono. Nam pacorus per maritima: ſatrapa vero bazafarmanis per mediterranea ingreditur. Tunc tyrij excludunt pacorum ſydonij autem vel ptholomenſes ſuſcipiūt turmam equitum quam idem pacorus in iudeam deſtinauerat vexaturam prouinciam: & antigonū adiuturum ducem pincernarum regis eis pręponens. At cum a carmelo monte quidem iudeorum

ad antigonum veniſſent parati ad auxilia per quos ſperabat partem aliquam prouincię antigonus capere id eſt ad locum qui dirim nuncupatur dumq; ei quidam occurriſſent ad hieroſolimam aſcen
A dit.vbi etiam cōgregatis multis contra regiam aulam peruenire ſtatuit vt hanc expugnaret niſi pha ſelus & herodes prelio per forum commiſſo eos viciſſent.& cum in templo concluſiſſent dirigunt ar matosvt propinquantes domos tenerent.Quos populus cum ipſis domibus igne conſumpſit.Qua intquitate paulopoſt herodes a reſiſtentibus vltionem exegit. Cumq; ſingulis diebus inter ſe iacula rentur expectabat populus multitudinem de prouincia in quinquageſima celebratione venturam. Inſtante ergo die feſtiuo circa templum in ciuitate multa milia hominum armata vel inermia cōgre gantur.Compleuerūtnamq; templum cum ciuitate qui cōuenerunt:preter aulam quam herodes cū pancis militibus cuſtodiebat. Cumq; phaſelus murum ſeruaret herodes cum ſuis excurrebat ſuper hoſtes qui cum fortiter pugnaret & multa milia fugaret: multi ad templum quidam etiam ad exte rius conuallum confugerunt. Nam & phaſelus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux parthorum cum paucis equitibus antigono petente ad ciuitatem peruenit in proſpectu quidem tanq; ſeditionē ſoluturus.verūtamen antigono principatum preſtaturus. Cui dum phaſelus occurriſſet: & hoſpitio ſuſcepiſſet pacorus dolum aliquem meditatus flectit eum legationem abarzaformein deducere. Fa ſelus quidem nichil ſuſpicatus acquieuit:licet herodes hoc minime approbaret propter barbaroꝝ p fidiam.Sed tamen pacoro alijſq; propetare hortantibus:prexerunt legationem ferētes hyrcanus & phaſelus.Pacorus vero cum ducētos equites & ducē horum qui liberi dicuntur eis reliquiſſet preceſ ſit.¶Cumq; galileam intraſſent cū armis occurrunt eius prouincię cuſtodes bazafarmanis & primū quidem eos ſtudioſe ſuſcepit & munera preſtitit:poſt vero eis contexebat inſidias. Faſelus tamē cū ſuis prope mare reuertebatur. Vbi cum antigonum audiſſet promiſiſſe parthis mille talenta & mulie
B res quingentas in ſuſpitionem iam barbaros habebat necnon & noctu inſidias ſenſerat.dum quidā nunciaſſet ei cuſtodiam ſubito circundatam. Tunc capi quidam habuiſſent:niſi expectaſſent parthi vſqquo hieroſolimis herodes comprehenderetur:ne his prius interfectis ille ſentiens diffugeret. Fa ſelo autem dum perſuaderent quidem fugiendo periculum euitare: propēſius autem offellius quia hoc a ſaramalla ditiſſimo tunc ſyriorum audierat:naues quoq; ei ad fugam ꝓmitteret nam iuxta ma re fuerant ille minime relicto hyrcano fratrem adiuuare paſſus eſt.Cumq; bazafarmanem acceſſiſſet non equa inquit te facere video: dum talia de nobis cogites. Nam ſi pecuniſs indiges: plus tibi ab hyrcano proferētur: q̄ antigonus promiſit.Immo etiam nimis acerbum eſt. ſi legatos qui ad te cum fide venerunt interfeceris.¶Tunc barbarus hec eo dicente iurabat nichil verum eſſe ſed falſa eum ſuſpitione turbari. Et hec dicens ad pacorū perrexit.Quo eunte parthi quidem hyrcanum & faſelū ligauerunt multa de periurio parthos increpantē. At ille pincerna qui cōtra herodem deſtinatus fue rat mandata habens vt eum foras murum procedentē comprehenderet:anteq̄ hoc faceret nūcij miſ ſi a phaſelo indicauerūt parthorum perfidiam. Cumq; audiſſet herodes ab hoſtibus eos legatos cū querelis accedit ad pacorum parthorumq; nobiliſſimos qui omnem cauſam ſcientes diſſimulabant & dicebant oportere eum foras murum exire ad occurſum litteras deportantium. ne ab aduerſarijs tenerentur.Nam conueniſſe dicebant:vt demonſtrarent quantum faſelus profeciſſet.Quibus hero
C des minime credidit audiens ab alijs fratris comprehēſionem necnon & ſuaſione filię hyrcani quā ſibi deſponderat de parthis ſuſpicabatur.Quam cum alij non attenderent ipſe obediebat mulieri ſa pientiſſimę.Dumq; parthi cogitarent quid fieri oporteret.nam non eis viſum eſt tam maximū prin cipem palam comprehendere & in poſterum diſtuliſſent:herodes credens magis ꝙ de fratre vel par thorum inſidijs audierat:q̄ aduerſarijs conſentire:veſpere veniente deliberauit euitare aduerſariorū pericula.Igitur ingreſſus eſt cum armatis.Cumq; mulieres ſuper iumenta impoſuiſſet matrem ſuam & ſororem & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam qui fuit ariſtoboli filius & huius ma trem hyrcani filiam & nouiſſimum fratrem oīaq; in via neceſſaria & reſiduū populum ad ydumeam feſtinauit ignorantibus hoſtibus. Quorum nullus tam duriſſimus natura repiri potuit qui non cum preſentia cerneret miſeraretur eorūdemviuendo mulieres cum infantibus duci lachrimātes & gemē tes ꝙ a patria diſcederēt:& nichil iam bonum de ſe expectaret.Sed herodes fortiter atrocitatē regis ſuſtinens & magnanimus contra omne periculum per viam vnumquēq; confidere hortabat.ne tra derēt ſe meſticię quę poſſet eius fugę nocere:in qua ſola ſpes ſalutis eorum poſita eſſet.Et illi quidē herodis perſuaſionibus calamitatem ſufferre tentabant:ipſe vero pene ſeſe interemit dum iugo cō uerſo mater eius mortis periculum ſuſtineret. Cuius propter paſſionem & timorem ne hoſtes eos perſecuti remorans circa paſſionis curam comprehenderet:ſuum gladium euaginauit: ſeq; perime re conantem tenuerūt preſentes viri dum dicerent. non oportet inimicis ſatiſfieri.nam hoc non eſſe fortis.ſiquidem ſe de periculis liberans armatos traderet inimicis.Quibus verbis compulſus facinus

cipatū traderēt & herodē occi derēt) antigotū regno conat reſtituere.

Animoſitas herodis & phaſeli fratris.

Fraus & inſidię parthoꝝ cōtra herodē & frem eius.

Parthi hyrcanū & faſelum dolo ſe captos ligaue runt.

Herodes mulie ris ſuaſiōe inimi coꝝ euaſit inſi dias.

Magnanimitas herodis.

Herodes fere ſe ſe gladio intere mit.&c.

quod in se cogitauerat pretermisit: matremq; curans pergebat viam propositam & celeriter ad mas
sadam castellum peruenit. D

¶ Herodes victor contra parthos & contra hostes iudeos eo in loco vbi iudeos confudit postea (regno adepto) ciuitatem edificauit quam herodion appellauit parthi autem hierosol'. & palacium deprędãtes reliq; herodis inuaserũt & mariſſam expugnauerũt ciuitatem antigonus ſic per parthos in iudea introductus phaſelum & hircanũ vinctos habens hircano aures (ne iterum ſacerdotiũ obti neret) iuſſit amputari. Phaſelus vero ſub inimico perire amariſſimum iudicans (cum nõ haberet ma nus ſolutas ad ſe interficiendum) caput ſaxo percutiens vitam finiuit. Herodes autem malchũ ara bum regem multa ſibi debentem accepturus remunerationẽ perrexit quem ipſe malchus occaſio ne accepta recipere recuſauit qui tamen poſtea penituit ſed herodes caute cum paucis venit in egy ptum & hinc neq; a cleopatra quę eum cũ veneratione ſuſcepit neq; a tẽpeſtate neq; a ſeditionibus que tunc in Italia erant occupatus romam feſtinauit.

Capitulum.xiij.

CVmq; multas pugnas contra parthos excurrentes egiſſet: totas obtinuit. In fuga vero nec iudeis pepercit: qui eũ a ciuitate ſeptuaginta ſtadijs ſunt hoſtiliter perſecuti. Illo vero lo co vbi iudeos confudit poſtea regnum accipiens aulam oportunam conſtruxit: ciuitatẽq; edificauit: quam herodium appellauit. ¶ Cumq; ad idumeã in riſa vico peruenisſet: frater eius ioſippus obuiauit ei. Cum quo conſilium de omnibus quibus fieri debuiſſent aſſumpſit. Nam ma gna multitudo eum ſequebatur: prẽter peregrinos conductos milites. Oppidũ vero maſſada in quo propoſitum erat confugere paruum erat vt tantum ſuſciperet populum. E quibus pluſq; nouem mi E lia dimiſit prẽcipiens per ydumeam ſeſe liberare: prẽſtans eis vitę ſtipẽdia. Neceſſarios vero in oppi dum adducẽs peruenit. Cumq; ibi depoſuiſſet mulieres quę octingentę fuerunt tritico vel aqua vel aliis oportunis in oppido ſufficienter cõſtitutis ipſe ad petras arabię receſſit. ¶ Parthi vero mox die facto cum vniuerſam hieroſolimam & palacium deprędaſſent: hyrcani pecunias non tangebãt. quę vſq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed & multas res herodis inuaſerunt: ille enim aliquas per prouidẽ tiam ſuam deportauerat ad Idumeam. Dumq; parthis ciuitatis pecunię non ſuffeciſſent: prouinciã exeuntes vaſtabant: & mariſſam potentiſſimam ciuitatem expugnauerunt. ¶ Antigonus quidem cum ſic a parthorum rege ad iudeam introduceretur: phaſelum & hyrcanum vinctos ſuſcepit. Nimis autẽ cruciabatur quod mulieres fugiſſent, quas hoſtibus dare ꝓmiſerat. Nam has pro mercede cum pecunijs pactus eſt. Veritus autẽ ne multitudo de hyrcano quõdam regnum reſtitueret dum adhuc a parthis cuſtodiretur aures eius amputauit: molitus ne poſſit rurſus ad eum principatus ſacerdotij peruenire propter hanc diminutionem dum lex hunc honorem iuſſiſſet tantum integros obtinere. ¶ Sed phaſeli miretur quiſq; fortitudinem qui cum ſciret ſe occidendum non mortem putauit atro cem eſſe: ſed ſub inimico perire amariſſimum iudicauit. Cumq; non haberet manus a vinculis ſolu tas & aptas ad interficiendum ſeipſum: ſaxo caput ſuum percutiens vitam finiuit. ¶ Dicunt autem quia vulnere maximo confectum prẽcipiens antigonus medicis tanq; curandum interemit. mortife ris medicaminibus ſuperimpoſitis in vulnere. ¶ Cum tamen ad integrum vitam non amitteret pha ſelus: a quodam muliere audiens fratrem herodem aduerſarios vitaſſe ſatis viriliter ſuſtinuit: dum re linqueret mortem ſuam vindicaturum. & ſuper inimicos vlciſci valentem. ¶ Herodem tamen ma gnitudo circũuenientiũ malorum non perterruit ſed faciebat eum ſagaciorem. Nam & malchum ara bum regem multa prius beneficia ſibi debentem remunerationem accepturus perrexit & q̃ magis opus habuiſſet tum pecunias ſumere ſeu ſibi debitas, ſeu per donationem dandas: quia multa impe trauerat malchus ab eo. Qui dum fratris interitum non audiſſet feſtinabat alias eſtimabat eũ ab ho F ſtibus redimere tyrijs argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat autem phaſeli filium ſepti mũ annum ętatis ducentẽ: quatenus pignus eum arabis deponeret. ¶ Sed cum nuncij obuiaſſent & dixiſſent ei iuſſiſſe malchum vt a prouincia diſcederet. quod parthi prẽcepiſſent nequaq̃ ſuſcipi he rodẽ qua occaſione vſus eſt (ne debitũ ſolueret) nam & nobiliores arabes ad hoc eum irritabãt qua tenus pecunias lucraret depoſitas vel acceptas prius ab antipatro: reſpõdit herodes nichil eos grauа re ſe veniſſe. ſed locuturũ rem tantum neceſſariam ſuis negocijs. ¶ Poſtq̃ autem viſum eſt ei diſcede re caute pergebat cum paucis ad egiptum veniẽſq; in quoddam templum remoratus eſt. Poſtero ve ro die cum andriuoca rura peruenisſet: fratris ſui interitum audiuit. ¶ Malchus vero penitens perſe quebatur herodem cui minime propinquauit ad peluſium feſtinanti. vbi cum inueniſſet claſſem ap plicatam: prohibebant alexandriam nauigare. Ille vero prẽſides interpellauit. A quibus cum multa veneratione perductus in ciuitatem a cleopatra ſuſcipitur. Quę nullatenus potuit eum ibidem ſtine re romam feſtinantem licet tempeſtas eſſet. & ytalia plena ſeditionibus nunciaretur: vnde cum naui gaſſet ad pamphiliam hyeme atrociſſima: vix ad rodum deducitur. Qui (duos ſibi amiciſſimos cum

Herodion ciui tas ab Herode cõſtructa.

Ioſippus hero di frater venit i idumea.

Parthi res hero dis iuadẽtes ma riſſam expugna uerũt ciuitatẽ.

Antigonus vio lẽtia p parthos in iudeã ĩtrodu ctus phaſelũ & hircanũ vinctos habens hircano aures ne iterum ſacerdotiũ obti neret iuſſit am putari.

Alia opinio de morte phaſeli.

Magnanimitas herodis.

Occaſio malchi arabũ regis he rodem rec;pere recuſantis.

Herodes romã petẽs neq; a cle opatra detinet neq; ſeditiõibus que tunc in yta lia erant, &c.

occurrere vidisset fabinum & ptolomeum) & inuenisset ciuitatem cassij bello deuastatam: quãuis in- Liberalitas he
ops tamen benefacere eum non piguit: sed & super vires suas largitus ad eam renouãdam donauit rodis,
A pecunias.

¶ Herodes romam veniens & anthonio facta iudeorum referens (congregato senatu) lauda-
tur & antigonus hostis accusatur. & ab omnibus iudeę rex creatur prẽter spem suam cum tantũ prin
cipatum (qui soli generi sacerdotali debebatur) minime petiturus aduenerat. vetidius autem tunc a
romanis missus vt parthos prohiberet vastare iudeam pecunijs corruptus silonem dimisit. herodes
vero ab ytalia veniens nauigio ptolomaidem exercitum congregat contra antigonum. Qui viribus
auctis in massidam fecit impetum & familiares eripuit. dehinc hierosolimis cum silonis exercitu pro
perauit antigono conquerente: quia quod sacerdotali generi dicebatur idumeo & priuato viro da-
tum fuerit herodis quoq; exercitui familiares victualium abundantiam amministrauerunt.

Capitulum quartumdecimum.

CVmq; trinies constituxisset. & nauigasset cum amicis ad ytaliam in brũdusium deducitur Herodes romã
& exinde romam perrexit. Vbi prius anthonio retulit quę cõtigissent ei per iudeam & qua veniẽs ãthonio
liter frater eius phaselus a parthis iteremptus & hyrcanus captiuus teneretur & ꝙ antigo quę facta sunt i
num regem ordinassent mille talenta promittentem & mulieres quingentas quę ex prio- iudea retulit.
ribus & de genere suo fuissent. & quod suas noctu produxisset: & vitasset inimicorum manus multas
passus calamitates. Post vero deflebat suos familiares periclitari dum obsiderẽtur & quẽadmodum
nauigasset hyeme contẽnens pericula dum festinaret ad eum in quo solo spes suas & auxiliũ firmum
possideret. Antonius autem misericordia mouetur pro herodis calamitatibus deflensq; in tali digni
B tate constitutis hominibus fortuna dominetur: necnon & memor amicitię patris eius antipatri & ꝓ-
missionis pecuniarum quas herodes prębere promiserat si rex esset quemadmodum prius tetrarcha
ordinatus. multomagis tamen propter odium antigoni dum seditiosum & romanis inimicissimũ eũ
arbitrateꝝ propensior erat herodes apud eum. Cesar quoq; propter antipatri expeditiones quas per
ęgiptum patri suo perduxit & hospitiũ vel in omnibus fauorẽ exhibuit: prestans antonio nimis ꝓ he
rode studenti ad petitiones & auxiliũ de quibus herodes petebat paratior erat. ¶ Cumq; senatũ cõ Congregato se-
gregasset messala & atratinus herodem presentantes de patrijs eius beneficijs intimabant: & quem natu/ Herodes
circa romanos ipse habuisset fauorẽ. Simul etiam antigonum accusabant hostem eum manifestũ pro laudatur & anti
nũciantes non solum ex his quę prius commiserat: sed quoniã & nunc a parthis principatũ romanis gonus hostis ac
neglectis acceperat. Cumq; senatus ꝓ his cõmotus fuisset: antonius insinuabat quemadmodũ & cõ cusatur.
tra parthorum pugnam herodẽ regenerãs ꝓdesset. ¶ Cũq; hoc omnibus placuisset. decreuerũt eum Herodes a sena
creari regem. Summũ tamen fuerat antonio erga herodem studium quoniã ei tantum principatum tu rex creaꝝ prę
insperate acquisiuit quẽ minime petiturus ascẽderat. Nunq̃ enim putabat sibi romanos regnũ datu- ter spẽ anthonij
ros quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suęuxoris id preberi volebat qui nepos cũ regnũ gñi sa-
per patrẽ quidem est aristoboli per matrem vero hyrcani fuerat quem postea interfecit: quod apto tẽ cerdotali debe-
pore referemus. Sed cum intra septimũ diem cõtulisset ei senatus quod nullatenus sperauit & ab ita batur.
lia discedere fecisset: senatu vero dimisso herodẽ medium habentes antonius & cesar exierunt. prece
C dentibus alijs cõsularibus immolaturi: & deposituri senatusconsultũ in capitolio. Herodem autẽ pri- Regni herodis
mo die regni pauit antonius. Cuius initium fuit centesima vel octogesima quarta olimpiade: consu- principiũ.
libus gaio demetrio albino secundo & gaio asione. Quo tẽpore antigonus massada obsidebat plenã
omnibus prosperis: tantũ vero deficientem aquis. Quapropter & frater herodis iosippus cum ducẽ-
tis familiaribus fugere cogitat ad arabas dum audiret malchum se penitere ꝓ his quę in herode cõ-
miserat: prohibuit tamen eum deus qui per noctem tantam pluuiam misit vt receptacula cisternarũ Ventidius a ro-
cuncta complerentur. Qua copia recrepti exeuntes contra antigonum confligebant quibusdam pa manis missus vt
lam alijs vero furtim: quorum etiam multos in cõgressionibus prostrauerunt. ¶ Ventidius autem eo ꝓhiberet par-
dem tempore a romanis dux transmissus quatenus parthos a syria prohiberet iudeam peruenit ma thos iudeam va
nifeste quidem tanq̃ iosippum adiuturus omnisvero machinatio eius erat vt ab antigono pecunias stare pecunijs
acciperet. Igitur cum prope hierosolimam castra posuisset: & satis pecuniarum ab antigono sumpsis corruptus silonẽ
set: ipse quidẽ cum ampliori militia discessit: & vt non manifestaret pecuniarum acceptio: silonẽ cum dimisit.
quadã parte militum ibi reliquit. Quem similiter antigonus remunerabat vt nichil se molestaret: spe Herodes ab ita
rans rursus sibi parthos adiutores. ¶ Herodes autem ab italia cum ad ptolomaidam nauigio venis- lia veniẽs ptolo
set: & congregans non paruam expeditionem ex peregrinis simul & iudeis: per galileam cucurrit su- maidẽ exercitũ
per antigonum. Conueniebat etiam cum eo silo & ventidius per delium compulsi: qui trãsmissus fue cõgregat cõtra
rat ab antonio vt herodem duceret. Ventidius ergo dum cõponeret turbas quas p ciuitates syrie par antigonum.
thi cõmouerãt in iudea pecunijs ab antigono corruptus degebat. ¶ Herodi vero quotidie vires cre- Herodes viri-

bus anctis I masſadā fecit ipetū & cognatos ſuos eripere ꝓcurat.&c.

Fauor pplorum multiplici rōne.

Herodes hirm obſidet cōtra ãtigonum.

Antigonus cō. queriſ qa regnū qđ debeť generi ſacerdotali Idumeo & priuato datum ſit.

Victualia i abūdātia ꝓ exercitu herodis.

ſcebant cui ſe pene omnis galilea tradiderat,Cumq; impetum feciſſet herodes in maſſadā neceſſariū putans circūſeptos cognatos in oppido liberare:ſit illi impedimēto ioppe. Nam aduerſariā eam exiſtentē oportebat prius deprehendere: ne haberet poſt ſe relictum oppidū inimicoꝝ ad hieroſolimā pgens. Cumq; voluntate ſilonis rebellarent iudei herodes cū paucis militibus eos inuadit:& ad fugā conuertit.ſilonem vero incaute confligentem a periculis liberauit. Ioppē quoq; expugnās de maſſada familiares ſuos eripere feſtinabat. ¶ Tūc quidā ꝓuincialiū propter paternā amicitiam ſubueniebant ei:multi vero propter eius gloriam:immo etiam & aliį propter remunerationē beneficiorū quę ex ambobus acceperāt:plures vero propter ſpem quam in eum tanq̄ in regem habebant. ¶ Antigonus autem oportunos tranſitus eius inſidijs & fraudibus prꝰoccupās: nichil aut perparū hoſtes lede bat. ¶ Herodes vero de maſſada familiares ſuos eripiens & riſan caſtellum capiens:ad hieroſolimā properauit vna cum exercitu ſilonis. Et cum multi fortitudinē eius caſtraq; ad occidētalem partem poſita ciuitatis cernentes metuerent:partis illius cuſtodes ſagittarij eius impetū amouebant. Quidā vero etiam excurſione facta cum hoſtibus decertabant. Herodes quidē primum iuſſit prꝰconari circa murum q̄ bono populi prēſto eſſet pro ſalute ciuitatis: nec manifeſtorū aduerſariorū maliciam recordaretur. ſed etiam munitiſſimis abſolutionem delictorum quę in ſe cōmiſerant ſeſe prēſtaturū eſſe promiſit. Antigono vero contra prędicta herodis clamante: ſyloni vel exercitui romanorum quia prēter ſuam iuſticiam egiſſent.dum herodi priuato & Idumeo id eſt nō integro iudeo regnum dārēt: cum ſoliti fuiſſent hoc genere prębere digno.Nam & ſi non de ſe vel de regno ſuo grauiter ferrent tamen ſacerdotes(qui nichil in romanos peccauerūt) non iuſta facerent ſi de honore deiſcerent. Cum hęc adinuicem dixiſſent:& ad blaſphemias peruenisſent:antigonus repellere prope murum venientes ſuis prēcepit.Quia iaculando vel propenſius pugnando.facile procul a tumbus depulerunt eos. ¶ Tunc & ſilo pecuniarum acceptionem reuelault. Nam & multos ex ꝓpriis militibus remiſit:dum indigentiam ſumptuum reclamarēt. & pecunias ad alimenta poſtularent. quoſdam ad hyemalia loca deſtinauit.nam circa ciuitatē loca deſerta erant.eo q̄ a militibus antigoni omnia direpta fuiſſent. Mouitq; exercitum & diſcedere tentabat. ¶ Herodes autem petebat ſilonis duces vel milites vt non ſe relinquerent.a cęſare vel antonio.ſenatu auctore honoratū. Nam prouidere eorum inopię & facile prębere quęcūq; quęrerent ſe promiſit.Poſt petitionē autem ſtatim ad pruoinciam egreditur:nullam occaſionem diſceſſionis relinquens. Siquidem multitudinem quantam nemo ſperabat neceſſariorū deportauit a ſamaria familiaribus ſuis amminiſtrāt.bus triticum vinū & oleum & pecora.ſimul & alia diuerſa in hiericonte deducētibus.prꝰuidens ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet.Quę cū non latuiſſent antigonum:ſtatim miſit per prouinciā qui deberēt inſidijs prohibere deportatores alimentorū.Cumq; prꝰceptis antigoni paruiſſent:grandem multitudinē armatorū circa hiericonte congreganteſ ſuper montes locati cuſtodiebant alimoniam deducentes. ¶ Sed cum hęc aguntur herodes non ocioſe degebat:ſed decem turmas ſuſcipiens quarum quinq; iudeorum erant alię vero mercede conductę necnon & equites pancos ad hiericonta peruenit.Cumq; ciuitatem deſertam inueniſſet:quingentos vero excelſa prꝰoccupaſſe cumvxoribus & cognationibus hos quidem dimiſit:romani tamen irruentes ciuitatē deprędauere eum plenas domos pecunijs reperiſſent.Igitur cuſtodiā rex in hiericonte relinquēs reuertiť: & romanoꝝ militiam ad hyemalia dimiſit in Idumea vel galilea vel ſamaria. ¶ Impetrauit autē & antigonus a ſilone pro pecuniarū munere vtpartē exercitus romani in lidoꝝ alꝫ liddis ſuſciperet ꝓ antonij ſatiſfactione Romani quidē in delitijs erant:& ab armis quieti. ¶ Herodes(ne ocioſus eſſet)ioſippū fratrem cum exercitu in iudeam deſtinauit veniens ipſe in galileam & poſt contra latrones mittit exercitū quo tpe ſilo ſimul cum ducibus ad eum venit cui victualium per fratrem ꝓuidentiā fecit.herodes autē(cum ad latrones in ſpeluncis latentes feſtinaret ſilonē ad ventidiū trāſmiſit:noteť modus quo latrones de ſpecubus extraxit) Tunc enim latro quidā ſenex cum ſeptem filijs & vxore relictus ſeipm(poſtq̄ filios & vxorē occidiſſet)interemit.herodes itaq; obtentus latronū ſpeluncis ad ſamariā cum exercitu receſſit ptolomeo ibidem duce ordinato quē turbata galilea interemerūt. Machera quoq; herodi miſſus in auxiliū pecunia ab antigono corruptus poſt ea tñ herodi recōſiliatur herodes etiam ad anthiochiā vades dux itineris contra barbaros eos ꝓfectus est. Capitulum.xiiij.

Herodes ioſippū frem cū exercitu in iudeā deſtiauit & ipſe venit in galileā.

HErodi vero minime viſum ocium habere:ſed ad iudeam fratrē ſuum ioſippū cum duobus milibus peditū & quadringētis equitibus deſtinauit.Ipſe vero cum ad ſamariā peruenisſet: & ibi depoſuiſſet matrem & alios cognatos a maſſada deductos ad galileamvſq; peruenit: capturus quedā loca quę cuſtodes antigoni prꝰoccupaſſent.Perueniens autem in ſephori cuſtodibus antigoni fugatis in abūdanti ꝓſperitate erat. ¶ Poſt inde contra quoſdā latrones in ſpeluncis habitantes equitū aliam & peditū tria agmina trāſmiſit: quatenus ꝓhiberet eos ne latrocinij

exercerent. Hęc autē iuxta villā vocabulo arbilō fiebāt: vbi ipse quadragesimo die cū oi expeditione
A profectus. Hostes vero cū cōfluxissent: verterūt leuī cornu agminis eius. Quos ipse inuadēs fugauit:
suos autē fugiētes eo loco cōstituit. Permānsit vero cōtrarius persequēs vsq; ad iordanē fluuiū: cū per
alias. & alias vias diffugerūt. Itaq; cū totā galileā cœpisset prēter eos qui in spelūcis habitabāt: & dimi
sisset pecunias vnicuiq; viro centū & quiquagita dragmas prębēs. ducibus aūt multoplus. ad hyema-
lia eos loca remisit. ¶ Sub idē tępus & silo simul cū ducibus suis ad eū venit: eo q; voluisset antigonus
alimēta per hyemalia cōstitutis prębere nā plus mēse nō eos pauit sed & misit in circuitu per prouin-
ciā pręcipiēs vt cū oia dissipassent per mōtes cōfugerēt. quatenus romā de necessarijs nihil habētes fa
me cōsumerentur. Herodes vero prouidentiā eorū fratrē suū habere prępcepit: simul & Alexādriū opi
dum circūdare. Qui celerius abundātiā necessariorū militibus pręparauit: & alexādriū olim dirutū re
cōstruxit. ¶ Eodē tępore antonius quidē athenis morabatur. Per syriā autē vētidius venit dū silonē
accersiēs cōtra parthos primū ei mādauit herodē adiuuare: deide vero ad se auxiliatores cōuocare.
Cū herodes cōtra latrones in spelūcis festinaret: silonē quidē ad vētidiū trānsmisit. ille vero cōtra illos
expeditionē produxit. Erāt enī latronū cubilia in mōtibus abruptis cōstituta: & per mediū altissimos
habētia trānsitus saxis acutissimis circūdatos. vbi cū oibus suis familiaribus latebāt. Rex aūt cōstruens
archas ferreis cathenis ligatas: per machinā de vertice mōtis deponebat super eos. Dū nec ab inferio
ribus ascēdere propter acutū mōtē potuissent neq; de superioribus cōtra eos descendere. Archę vero
militibus armatis plenę erāt falces lōgissimas habētibus. cū quibus resistētes latrones abstractos occi
dere prępualerēt. Sed dispositionē archarū cōtigit incaute disponi. Dū nimis ad alta descēdissent. ha-
bebāt etiā intus necessaria. Cū tamē arcę depositę fuissent: nec auderet & quidē a spelūcis vllus exire
vnus ex militibus gladio cinctus & ambabus manibus cathenā tenēs ex qua alia pēdebat: descendit
in speluncā. abhorrēs morā nō audentiū exire latronū. Cūq; prope vnā speluncā veniisset: primū qui-
dē iaculis multos fugauit: post aūt falce resistētes impellebat ad prępitia ruere. Cūq; intus ingressus
esset multos occidit: & reuersus in archā quieuit. Timor vero reliquos gemitū audiētes & salutis despe
ratio cōprehēdit. Rei vero terminū nox prohibuit & multi rege cōcedēte sese subiectos tradiderunt.
Eo modo & in posterū cōflictionibus vsi sunt vt ab spelūcis exirent latrones & ante ianuas pugnarēt
Milites aūt in circuitu silue ignē miserūt: & ita multos incēderūt. Tūc senex quidā intus cū septē filijs
B & vxore relictus est quibus petētibus quatenus eos dimitteret ad hostes exire stās super ostiū spelūcę
vnūquēq; filiorū prostrauit exeūtē vsq; quo cūctos interemit: post aūt & suā vxorē. Cūq; in prępitio
cadauer iactasset: super se quoq; dedit mortē pro seruitute sustinēs: multaq; prius in herodem vocifera
tus & infirmitatē exprobrās. licet ei rex dexterā tetēdisset & oēm lićētiā promisisset. ¶ Igitur his actis
iam ōēs spelūncas obtinuerat rex. Vbi ducē ptolomeū ordinēs ad samariā cū secentis equitibus & tri-
bus milibus peditū dicessit: tanq; antigonū expugnaturus. Ptolomeo nō bene hęc militia cessit. Siqui
dem hi qui prius galileā turbabant inuadētes eū interemerūt. Cūq; hoc fecissent. in nemoribus & ī dif
ficilimis locis confugiūt: prędantes & rapientes oia. Quos reuersus herodes puniuit. Nā multos trās
gressores interfecit & eos qui in munitissimis locis cōfugerāt obsidione capiens occidit & castella de
posuit. Multauit etiam ciuitates rebellibus extinctis centū talēta. ¶ Interea pacoro bellis ruente cum
parthi fugissent: mittit vētidius macherā adiutorē herodi cum duabus cohortibus & mille equitibus:
antonij pręceptis obsecutus. Machera siquidē antigono vocāte prēter sententiam herodis pecunijs
corruptus: properabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia suspecta habens antigonus aduen
tus eius non suscepit sed fundis eū prohibuit. & demōstrauit eius volūtatē. Quod vbi machera sensit
& herodē sibi optime persuasisse cognouit: seq; peccasse non audientē ammonitionē illius: ad sama
riam ciuitatē discessit. Iudeos vero per viā occurētes amicos vel inimicos prostrauit: iratus in his quę
passus esset. ¶ Rex autē his incitatus ad samariā perrexit. Vnde ad antoniū cū propter hęc delibera
ret proficisci & suggerere q; talibus auxiliatoribus nō egeret qui magis ei q̄ hostibus nocerēt seq; ip-
C sum sufficere ad expugnationē antigoni: machera secutus supplicabat ei vt permaneret si tamen oi-
bus modis iturus esset fratrē suū iosippū sibi pręponeret vt debellaret antigonū. Itaq; petitus a mache
ra recōsiliatur ei. Cūq; reliquisset iosippū cū militia persuasit ei ne periclitaretur. neq; macherę aduer
saretur. Ipse porro ad antoniū festinauit qui samuthasa alias samosata opidū iuxta eufratem obside-
bat: cū equitibus & pedibus auxiliatoribus. ¶ Cūq; ad anthiochiā peruenisset inuenisset q; qui ad an-
toniū pergere festinabāt: timore tamē q; in via barbari multos inuaderēt & interimerēt nō audentes
trāsire. ipse eos adhortatus dux itineris factus est. Sed cū ante duas mānsiones samathasarum alias sa
mosatorū venissent: insidię barbarorū ibi collocatę eūtes ad antoniū inuadebant. Nam spinis obstrue
bant camporū additus vbi etiam equitū non paucos sedere ociose barbari dispossuerūt vt cū ad cam
pum peruenirent: impetum super eos facerent. Sed vbi primi transierunt & retro obseruaret hero-

Galileam cepit.

Victualium pro uidentia per fra trē fieri pręcepit

Cubilia latronū in montibus.

Modus quo la-trones capti fue runt. &c.

Senex latro cu; septē filijs & vxo re seipsum occi-dit post q̄ omnes filios & vxorem interemisset.

Herodes opten tis latronū spelū cis sibiq; ptolo-meo duce ordi-nato ad samariā cum exercitu di scessit.

Machera in au-xilium missus he rodi pecunias ab antigono cor ruptus.

Machera recōsi liatur herodi vo lenti Anthonio conqueri. &c.

Herodes duxiti neris contra bar baros quos etiā debellauit. &c.

des:barbari ſubito ab inſidijs velut quingenti ſecuti primos ad fugam verterunt.Tunc rex impetum ſuis cum militibus faciens in eos:ſtatim hoſtes inuadit. Quos cum fuga vertiſſet audaciam ſuorum excitauit:& confidenter fecit eos reuerti qui prius fugiebant.Tunc rege à tergo pugnãte: vndiq; barbari circundati proſternebantur.Sed cum multa direpta fuiſſent iam vaſa vel ſarcinulę vel mancipia: vniuerſa rex hęc eripiens pergebat.¶Porro tamen cum multi cum de ſilua propinquãte eo campis contra eum exiſſent his confligens cohorte fortiſſima vertit eos in fugam:multoſq; interimens: opportunam ſequentibus viam pręſtabat.Qui propugnatorem & ſaluatorem eum vocauerunt.

Herodes ppter barbarorũ occiſionem ſaluator vocatus eſt.

¶Anthonius exercitum cum ornatu tranſmittit in herodis occurſum quem ei honorem tribuens quia barbarorum inſidias debellauerat Soſioq; ipſi auxilium prębere iuſſit ioſippum quoq; herodis fratrem antigonus vincens cum exercitu caput eius incidit quod Ferora.l.talẽtis redemit.Herodes quoq; rediens ab anthonio viriliter hoſtes debellauit.Quem etiam omnes dei amatorem crediderũt cum ipſo in ſuperiore domo exiſtente tectum domus ſubito cecidit & neminem comprẽhendit victoria quoq; contra antigonũ & pampum habita ipſum nudũ in balneo lauantem quidẽ hoſtium armati inuaſerunt ſed eum minime leſerũt.Caputq; pampi in fratris vltionem ferora mittit herodi.Ca.xv

Herodi Anthoniusobuiam mittit exercitum herodis cauſa.

Soſius herodi ãthonio prẽcipiẽte auxiliũ dedit.

Morsioſippi fratris herodis & mortis modus.

CVm aut prope ſamofata perrexiſſet:tranſmittit anthonius exercitum cum ornatu ad occurſum herodis hunc ei honorem tribuens auxilij cauſa. Nam barbarorum inſidias & impetum contra eos factum audierat.Cumq; prẽſentem alacriter vidiſſet & cognouiſſet ab eo quę per viam acciderant amplectebatur & virtutem eius laudibus efferebat& oſculabatur eum & prẽponebat ſibi quem paulo ante regem ipſe monſtrauerat.¶Sed cum anthiochus nõ multo poſt opidum traderet & a bello deſineret.Soſio alias ſoſſio quidem anthonius prẽcepit auxilium herodi prębere:ipſe vero ad ęgyptum diſceſſit.Tunc ſoſius duas legiones cum herode prẽmiſit ad iudeam:ipſe vero cum ampliore exercitu ſequębatur. ¶Contingit etiam ioſippum tali modo in iudea perire.Hic immemor prẽceptorum fratris ad anthonium euntis:exercitũ per montes produxit.Nam quinq; cohortes ei machera dederat ad hierichontem properanti:dum vellet triticum metere.Et romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis exiſtentibus. Quorum multi a ſyria delecti fuiſſent:aduerſarijs eum inuadentibus relictus in difficilibus locis fortiter pugnans interimitur: cunctum pene perdens exercitum.Siquidem ſex turmę extinctę ſunt.¶Antigonus autem cum inimicos viciſſet caput ioſippi incidit:quod quinquaginta talentis frater eius ferora redemit.Sed iam poſt hęc deſerentes galilei potentes gentis ſuę ſocios herodis:in paludem mergebant.Multi quoq; & in iudea rebellauerunt:machera tamen opidum gittam alias guttam munitiſſimum capit. ¶Nuncij vero cum regi in daphne alias daſne anthiochię nunciaſſent fratris caſum: & ipſo quidem hoc ſperante propter viſiones quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſui vidiſſet feſtinans proficiſcebatur.Et cum ad libanum montem peruenijſſet octingentos exinde ſumens habens exercitum ad ptolomaidã peruenit.Vnde noctu ſurgens cum expeditione galileam adijt.Cui cum hoſtes occurriſſẽt & pręlio victi fuiſſent in aliquo oppido concluduntur vnde & prius egreſſi ſunt dum congreſſiones facerent multa tempeſtate commotas nichilq; valens conficere:exercitum ad villas propinquantes perducit. ¶At cum ab anthonio ſecũda legio veniſſet hi qui oppidum tenebãt territi nocte ipſum relinquunt.& rex ad hierichontem vrgebatur:vltionem exacturus pro fratre.Vbi cũ profectus eſſet potentiſſimos ſuos pauit.¶Poſt conuiuium autem cum ad ſuperiorem domum aſcẽdiſſet dimiſit omnes qui prẽſentes erant.Vbi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus ſubito cecidit:& neminem comprẽhendit.Vnde omnes crediderunt herodem dei amatorẽ eſſe dum tam maximum & mirandum periculum velociter euitaſſet. ¶Poſtero die aduerſarij cum a ſummitate montium ſex milia deſcenderent ad pugnam timorem romanis immiſerunt.Qui cum acceſſiſſent iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeuntes vulnerabãt:& ipſum quidam telo circa prẽcordia percuſſit. Antigonus autem ad ſamariam ducem mittit pampum nomine cum aliquanto exercitu.cupiens hoſtibus de ſe opinionem tanq̃ debellatore prẽſtare. machera autem duci pampo affidebat. ¶Herodes autem quinq; ciuitates cum cepiſſet relictos ibi duo milia exiſtentes interfecit.Ipſaſq; ciuitates incendens rediit cõtra pampum:qui contra villam ad ſunam vocabulo caſtra ſua diſpoſuit.Dumq; multi confluerent ad eũ ab hierichonte & a iudea iuxta hoſtes acceſſit eoſq; audacter prẽcurrentes cum eis cõfligens denicio Quos perſequens pro fratris ſui vindicta occidebat Quorum multi dum in domibus armati confugiſſent tectis auulſis deſuper lapidibus eos oppreſſit.Quod factũ aduerſariorum magis animos confregit ſperantium futura deteriorã exiſtere.Nam non latuit multitudo ad villam fugientium & niſi tunc tempeſtas grandis deſcendiſſet & rex ad hieroſolimam exercitum victoria confidente deſtinaſſet.omne opus tunc perfecerat:antigono iam fugam meditante & a ciuitate diſcedere. ¶Rex autem veſpere facto cenare milites prẽcepit. Ipſe vero cum in quandam domũ laſſus intraſſet quo balneũ

Ferora caput ioſippi frĩs ab antigono.l. talẽtis redemit.

Pugna herodis redeuntis ab anthonio & victoria.

Mira dei prouidentia qua ne moleditur.tecto domus corruente vnde oẽs herodẽ dei amatorem crediderũt.

Victoria herodis contra Antigonũ & pampũ.

Herodem nudũ in balneo lauãtem quidam hoſtium armati inuadunt ſed eum minime leſerũt.

erat pene maximum periculum incidit. quod prouidentia dei vitauit. Nam nudum & cum vno pue
A ro sequente lauantem hostium quidam armati qui in eadē domo pro timore celati fuerant inuadunt
Quorum vnus exijt gladium tenens & per ianuam cucurrit & post hunc secundus & tertius simili-
ter armati: nichil tamen regem leserunt. ¶ Postero tamen die interempti pampi caput ferora decidēs
pro vltione fratris herodi transmisit.

Caput pampi ferora pro vltione fratris mittit herodi.

¶ Herodes regni sui anno tertio hierusalem obsidēs filiam alexandri filij aristoboli duxit vxorem
cui obsessi iudei maximam fecerunt resistentiam septem annis maxima fame & inopia fatigati capta
itaq; exteriori parte & ciuitatis inferiori ad superiorē fugierunt: tūc quoq; maxima iudeorum facta ce
de Antigonus a turre descendēs ad sosij pedes procidit quem nequaq̄ miseratus Antigonū irrisorie
tanq̄ feminam noiauit. herodes vero circa templū & res sacras prouidebat rapinasq; ciuitatis prohi-
bebat & de suo munificēter militibus mercedē donauit Antigonū autē ligatū a sosio Romam ad an
thoniū ductum pecuniis procurat interfici. Hocq; modo assamonei principatus finē habuit. Ca.xvj.

Herodes regni sui ānō tertio obsidet hierusalē.

Esinente vero hyeme regressus inde hierosolymam prope peruenit & iuxta ciuitatē
castra sua locauit: tertio regni sui anno ex quo rome ordinatus erat. Postera rursus die
castra iuxta murum accedens transmigrauit. vnde potuisset ciuitas ante templum ex
pugnari: sicut & prius a pompeio: & tribus aggeribus locum circundans turres erexit.

Herodes duxit vxorem filiā alexādri filij aristoboli.

¶ Cumq; multa manu ad opus vsus fuisset. & siluam decidisset & oportunos operan
tibus prepositisset: ipse ad samariam pro nuptijs discessit: ducturus alexandri filij ari-
stoboli filiam. Nam hanc desponsauerat sibi sicut & prius retulimus. ¶ Post nuptias autem venit so-
sius per phenicem (cum exercitum per mediterranea premisisset:) venit etiam multitudo equitum &
peditum. Tunc rex quoq; egressus est a samaria non paruam super priorem expeditionē producens
Siquidem triginta milia fuerant. Omnes autem prope hierosolymorum muros congregabantur. vbi
circunsedebant per aquilonis partem muros ciuitatis. quorum exercitus erat vndecim cohortes pe-
ditum & sex milia equitum. necnon & auxiliatores tyrij alias sirij & duo duces silo & sosius qui & ab
anthonio missus est auxiliator. ¶ Herodes autem decertabat pro se quatenus ab antigono principa-
tum perciperet qui rome dudum hostis fuerat iudicatus & pro illo rex herodes per senatusconsultum
ordinatus. ¶ Cum multa autem alacritate vel certaminibus iudei (qui intra muros concluſi fuerant)
B herodi repugnabant: multaq; pro templo diuulgabāt. & multa pro solatijs populi tanq̄ liberante eos
a periculis deo & omnia foris ciuitatem distrahebant. ne quid ad alimentum hominum vel iumento
rum relinqueretur: & latrocinijs furtim vsi inopiam eis parabāt. ¶ Quę cum herodes prospexisset ad
uersus latrocinia quidem in oportunissimis locis insidias parauit: de expensis autem longius agmina
militum transmittentes venalia congregabat: vt intra paucum tempus multam affluentiam eis neces
sariorum abundare faceret: manuq; multa frequenter operantes tres aggeres erigunt. Estas enim erat
& nullum operantibus impedimentum fiebat: sed machinamenta inferentes murum permouebant:
& omnibus experimentis vtebantur nec tamen terrebant intra ciuitatem existentes. Nam illi resisten-

Sosius ad auxilium herodis.

Numerus bellatorū pro herode

Resistentia obsessorum iudeorum maxima.

tes contra istos non pauca excogitabant. quędam adhuc imperfecta instrumenta alia vero perfecta
comburentes. Cumq; ad manus venissent: non minores romani suadendo fuerunt. nisi quia disciplina deerat militaris aduersum machinas. Namq; muros construebant iam prioribus edificijs euersis:
& sub terram occurrentes fodientibus confligebant. desperatione tamen potius q̄ prouidentia belli
vsq; ad vltimum permanebant: licet magna expeditiōe obsessi. vel fame magna fatigati vel inopia ne
cessariorum fuissent exhausti. Nam septimus tunc annus acciderat. ¶ Interea ascenderūt quidem su-
per murum viginti priores: postea vero centuriones sosij. Nam primus murus iam captus fuerat die-
bus quadraginta: secundus autem quindecim. Et aliquę circa templum porticus incēsę sunt quas he
rodes antigonum incendisse dicebat odium ei mercatus iudeorum. ¶ Sed post dum capta exterior
pars templi fuisset. & inferior ciuitas ad interius sacrarium & ad superiorem ciuitatem confugerunt.
C Cumq; timuissent ne prohiberent eos romani deo quotidianas immolationes offerre: per legatos sup
plicabant permitti victimas solitas introduci. Herodes autem dum putaret eos iam quieuisse cōsen-
sit. Sed cum nihil videret fieri quę putaret. immo fortiter expugnaret pro antigoni principatu: instan
ter accedens ciuitatem expugnat: & omnia statim interemptionibus sunt completa. ¶ Siquidem ro-
mani pro obsidionis mora irascebantur: herodes autem nullos ex iudeis aduersarios relinqui volebat
Occidebant igitur per vicos & per domos quoscunq; inuenissent fugantes eos & in templo conclu-
dentes. neq; infantibus neq; senibus. neq; infirmitati mulierum misericordiam prestātes. sed rege de
stinante & petente vt parcerent. nemo fuit qui dexteram teneret immotam: sed furiosi cunctā etatem
extinguebant. ¶ Vnde & antigonus nec presentem neq; priorem fortunā considerans: a turre descē
dit. procidens ante pedes sosij. Ille tamen nequaq̄ eum miseratus pro calamitate: sed plausibus incō-

Iudei septem annis obsessi magna fame fatigati. &c.

Capta parte exteriori templi & inferiori ciuitate iudei ad superiorem ciuitatē confugiunt.

Maxima cedes in hierusalem.

Antigonus desolatus ad pedes sosij procidens antigona ab eo nominatur.

tinenter vſus.antigonum eum tanq̃ feminam nominauit. quem non vt mulierem ſine cuſtodia remiſit. Et ille quidem ligatus cuſtodiebatur. ¶ Herodes autē prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam feſtinabat multitudo peregrina templum videre: & ſancta in ſacrario cōſtituta. Rex autem quoſdam petens aliſs interminatus multos &armis vetabat: perditionem priorem victoriam exiſtimans ſi quid inuiſibilium viſum fuiſſe. ¶ Reſecabat etiam rapinas ciuitatis: multum contra ſocium altricatus dicendo. Si pecuniſs & hominibus romani ciuitatem euacuauerunt. deſertionis me regem relinquent. ſed & tantis ciuibus proſtratis breuem vniuerſi iudei principatum iudicari pro repēſatione necis huiuſmodi. Ille vero cum pro obſeſſione militibus iuſte predam permitti dixiſſet: reſpondit ipſe pecunias de ſuo mercedē ſingulis preſtaturum: & ita reliquam ciuitatem promiſſionibus completis liberauit. Nam ita munificenter ſingulis militibus & ducibus merito regali & ipſi Soſio donauit: vt omnes pleni pecuniſs abirent. ¶ Hęc paſſio hieroſolimorum ciuitati contingit conſulibus marco agrippo & candidio gallo centeſima & octogeſima quinta olimpiade tertio menſe in celebratione ieiuniorum. tanq̃ reuerſa calamitate quę ſub pompeio iudeis illata eſt. Nam & tunc eodem die captiuitatis viginti & ſeptem anni eſſe noſcūtur. ¶ Soſius vero cum auream coronam deo deouiſſet reuerſus ab hieroſolymis antigonum ligatum ad antonium perduxit. Herodes quoq; veritus ne antigonus cuſtoditus ab antonio & romę perductus allegationibus ſuis ſenatui demōſtraſſet ſe quidem ex regalibus deſcendentem. herodem autem priuatum. & quod oporteret filios eius regnare propter genus ſi ipſe romanis peccaſſet multis pecuniſs compulit antonium vt antigonus interficeretur. Quod dum factum fuiſſet: herodes quidem timorem depoſuit. ¶ Deſtitit autem hoc modo aſſamonei principatus: poſt centum viginti ſeptem annos. Nam de familia clariſſima & genere nobiliſſimo. vel honore ſacerdotali fuerat. Cum multa ergo pro gente iudaica parentes egiſſent: propter mutuam ſeditionem principatum amiſerunt. Tranſiit autem ad herodem antipatri filium de familia populari. vel genere priuato & ſubiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis aſſamoneorum accepimus.

Herodis diligentia circa res ſacras cuſtodiendas.

Prohibet ciuitatis depredationē & de ſuo militibus mercedem; preſtat.

Magnificentia herodis.

Antigonū ligatu3 a ſoſio romā ad anthoniū ductū herodes pecuniſs procurauit interfici.

Finis pricipatus ſacerdotalis qa herodes erat alienigena. &c.

¶ Explicit liber quartuſdecimus.

¶ Incipit liber quintuſdecimus qui continet tempus annorum. ſeptemdecim.

¶ Herodes capta hieruſalem ſoſij auxilio apud quem polion phariſeus & ſameas diſcipulus honorabantur ciuitatis ornatum abſtulit. Et quadraginta priores partis Antigoni extinxit quem antigonū Antonius in anthiochia interfecit. Tunc quoq; hircanus apud parthos captiuus herode doloſe a rege procurante rediit ad herodem herodes quoq; ignobiliſſimum ananeloum ſpretis nobilibus & maxime iuuene ariſtobolo de ſacerdotali tribu ſacerdotem fecit vnde indignata Alexandra filia hyrcani vxor Alexandri filij Ariſtoboli & mater ariſtoboli marianne pulcherrimorum moleſte ferens filij infamiam ſcripſit ad cleopatram vt peteret anthonio ſacerdotij principatum filio preſtare. Gellius autem cum ad iudeam veniſſet & ariſtoboli & marianne pulchritudinē vidiſſet miratus amborum imagines depinxit & ad Anthonium deſtinauit quibus inſpectis Anthonius puellam nuptam erubeſcēs petere: petit puerum tranſmitti ad quem herodes excuſationem reſcripſit. Capitulum primum.

Continuatio dicendorum.

Herodes principatu iudeę adepto qualiter ſe habuit.

Polliō phariſeus & ſameas diſcipulus apud eum honorati.

Herodes citatis ornatū abſtulit.

Oſius quidem & herodes qualiter hieroſolimam ceperint. & antigonum captiuum. in ſuperiori libro demonſtrauimus. ſequentia vero nunc explanabo. ¶ Cum totius iudeę principatū ſumpſiſſet herodes. quantoſcunq; priuatos ſui fautores inuenit. in dignitatibus eos cōſtituit: illos autē qui cōtraria elegerunt nō deſtitit tormētis ſingulis diebus afficere. ¶ Honorabatur apud eum polion phariſeus. & ſameas diſcipulus illius. Siquidē obſeſſis hieroſolymitis; iſti perſuadebant herodem ſuſcipi pro quo & recompenſatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat ſemeas qui quondā in iudicio dum herodi peperciſſet hyrcanus prędixerat improperans ei vel iudicibus q̄ herodes liberatus omnes eos perſequęretur. Quod & factum eſt: deo ſermones illius adimplente. ¶ Eodem tempore cum hierosolymam tenuiſſet herodes: omnem ornatum ciuiū auferens in aula colligebat: ex quo multū pondus argenti vel auri antonio vel amicis eius donabat. Interfecit etiam quadraginta priores antigoni partis. Nā cuſtodes per partes muri diſpoſuerat. ne quid deportari poſſet cum defunctis. Mortui vero dū exercitarētur ſi quid argēti aut auri vel aliud neceſſariū fuiſſet inuentū regi ferebatur. Nullus vero terminus malorū erat. Nā auaricia rectoris: male cōquiſita deterius expēdebat. Prouincia autē inculta permāſit ſeptimo anno cogēte: in quo agricultura exercere illicitum nobis eſſe probauimus. Antonius itaq; cum captiuū antigonū ſuſcepiſſet. deliberauit ligatum in triumpho ſeruare. ſed audiens gentē reluctare antigono fauentē doniſq; herodis redēptus iudicauit in antiochia illum perire: quia nullatenus iudei quieſcerēt. Q̄ teſtionio ſtrabonis capadocis cōfirmat: ita

¶ Interfecit quadraginta priores partis antigoni. Notāda ſentētia Antigonus occidit i anthiochia

dicentis. Antonius antigonum iudeum in antiochia perductum interfecit. & visus est hic primus ro-
A manorum regem occidisse dum non estimaret alio modo sententias iudeorum flectere quatenus su
sciperent pro illo constitutum herodem. Nam nec tormentis subditi regem eum appellari patieban-
tur. tanq̃ manu aliquid de priore principe retinentes Infamiam igiturvel odium herodis ita minuere
putauit. Hęc quidem strabo. ¶ Cum vero herodem principatum tenuisse hyrcanus princeps sacer-
dotum audisset: qui captiuus apud parthos tenebatur: redijt ad herodem tali modo solutus. Barzafar
manis & pachorus duces parthorum cum captiuos hyrcanum principem sacerdotum prius constitu
tum: post autem & fratrem herodis phaselum ad parthos perducerent phaselus non tolerans vincu-
lorum opprobrium. & omni vitę suę preponens mortem gloriosam ipse suus peremptor sicut prędi-
ctum est apparuit. Hyrcanum vero ad parthos perductum frahatis parthorum princeps modestius
attendebat. dum nobilitatem eius audisset prosapię. Quapropter remissum a vinculis babilone habi-
tare concessit. vbi multitudo iudeorum hyrcanum tanq̃ principem sacerdotum & regem: omnes vsq;
ad eufratem iudei habitantes honorabant. Qui dũ his fueretur. & herodẽ audiret principatũ suscepis
se mutauit spem suam ab initio ei amicissimus existens: quem & gratię memorem pũtauit q̃ eum a
quęstione & mortis dãnatione vel periculo tormẽtisq; liberasset. Sermones ergo iudeis proferebat: fe
stinãdo proficisci ad eũ. Qui vetabãt & rogabant eũ permanere q̃ officiorũ simul & honoris in sacer
dotali vel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset. prętertim dũ nihil ab hierosolimitanis
posset mereri: pro diminutione corporis quam ab antigono pertulisset. Retributiones autem nõ simi
les a regibus dantur. quas priuati a benefactoribus acceperunt. Nam mutat eos fortune preuentus.
Talia dum ei suggererent: hircanus eundi desiderio tenebatur. Cui scribẽs herodes petebat frahatim
eum venire: & illic iudeis supplicare quatenus non inuiderent ei vna secum commune regnum possi
dere. Nam tempus extitisse dicebat q̃ ipse gratias redderet pro beneficijs: cum ab eo nutritus esset &
saluatus. ¶ Hęc scribens hircano mittit ad frahatim legatum saramallum: & dona multa: supplicans
vt non impediret gratias reddere quas pro beneficio deberet. Erat enim studiũ eius non pro hac tã-
tum. sed quoniam preter meritum principatum obtinuerat. Timebat ne illi rationabiliter auferretur:
& hircanum properabat sub potestate sua redigere. vel penitus eũ disperdere quod postea fecit. Tũc
tamen flexo partho pecuniasq; ei iudeis dantibus vt veniret cum omni eũ honore suscepit & in con
B uentu primum ei locum & in conuiuijs primum lectum concedebat. ¶ Quem etiam decipiebat pa-
trem vocando. & omnibus modis insidias inopinatas ei parabat. Disponebat etiam reliquas cum eo
sui principatus vtilitates vnde & in familia eius exarsit seditio. Nam dum obseruaret ne nobilissimus
quidã princeps sacerdotũ dei haberetur. inuitauit aliquẽ ex ignobilissimis sacerdotẽ de babilone no-
mine ananeloũ alias ananelũ: & huic pricipatũ sacerdotij designauit. Quod nõ pertulit alexãdra: fi-
lia hircani vxor alexandri filij aristoboli regis ex qua filios habuit vnũ quidẽ pulcherrimum noie ari
stobolũ: & herodis cõiugalẽ mariannẽ forma nobilissimã. Turbata ergo & molestę ferẽs infamiã filij
quod illo superstite alter aduena principatũ sacerdotij meruisset scripsit cleopatrę sodali quodam suo
litteras deportantẽ vt peteret antoniũ pricipatũ sacerdotij filio suo pręstare. Sed & antonio negligen
te petitionem amicus eius gellius ad iudeã cũ propter aliquas causas peruenisset: & vidisset aristobo
li pulchritudinẽ: vel iuuentutẽ mirabatur. non minus etiam mariannẽ regi cohibitantẽ stupebat. Vn-
de alexandram liberorum bonorum matrem existimans & ad sermonem eius veniens flectit eã pin-
gere amborum imagines. & antonio destinare. Et hęc dicens petitiones eius omnibus modis adim-
pleuit. His elata verbis alexandra: imagines antonio direxit. Cui gellius ferebat dicẽs non ab hoie pu
tari: sed a quodam esse deo liberos alexandrę: dum vellet ad libidines antonium emollire. Qui puel-
lam quidem herodi nuptam erubuit accersire: verũ etiam cleopatram metuẽs contristari. Scripsit er-
go puerum transmitti. cum honore addens. nisi graue visum foret. His deportatis ad herodem litte-
ris non cautum existimauit iuuenem excellentem aristobolum & tunc iam sedecim annos ducentem
C genere nobilissimo ad antonium destinare potissimum romanorum. & paratum suę luxurię suppo-
nere puerum: qui etiam libidinosior per potentiam existebat: rescripsit ergo dicens. Si puer exierit
a prouincia. statim oia bellis vel seditionibus cõplebuntur. iudeis sperãtibus rerũ nouarũ mutationẽ.

¶ Herodes cognito quia alexandra pro principatu filio dando ad cleopatram scripserat eam ac
cusabat & se dolose excusans quia puero sacerdotij principatum non dederat mulieribus satisfecit &
analo sacerdotij dignitate exuto illam aristobolo dedit hic recapitulantur transgressores circa sacer-
dotium herodes autem cum alexandram timeret eam fecit occulte obseruari quę a cleopatra petit sub
fidium sed eius insidias sabio herodi manifestauit ipse quoq; contra aristobolum moliens insidias ip
sum querebat iterficere ipsũ. eni postq̃ celebratiõe trãsfacta ad affluẽtiã potus coegerat submergi. pcu
rauit ãno etatis. xviij. quẽ mortuũ maxie simulauit dolore & rursus analous sacerdotiũ suscepit. Cap. lj.

Hyrcanus sacer dotum princeps apud parthos ca ptiuus redijt ad herodem.

Modus quo hyr canus a captiui tate ereptus est.

Notãda sentẽtia Herodes scripsit parthorũ regi vt veniret hircanus Intẽtio mala he rodis.

Dolus herodis erga hircanum. Herodes ignobi lissimum fecit sa cerdotem vnde indignata Ale xãdra mater hyr cani scripsit cleo patrę. &c. Gellius veniens in iudeam aristo boli & marian nes miratus pul chritudinem eo rũ imagines ãto nio destinauit. Anthonius ispe cta puerorũ pul chritudine eru bescẽs puellã nu ptã petere petit puerũ transmitti Rescribit hero des Anthonio se excusans.

Herodes alexã dram culpat.&c

Excuſat ſe dolo ſe herodes quare nõ promouit ariſtobolũ mulieribus ſatisfaciẽs.

Herodes Analũ exuit a ſacerdotio prẽter legẽ & dedit ariſtobolo

Trãſgreſſores legis circa ſacerdotium.

Herodes alexandram timens occulte fecit eã obſeruari.

Sentẽtia notãda

Alexandra a cleopatra petit auxilium.

Alexandrę inſidię quibus vult ire in ęgyptum.

Sabio Alexandrę nunciat inſidias herodis.

Herodes omnibus modis Ariſtobolum quẽrit occidere.

Inuidia herodis contra ariſtobolum ei fauẽte populo.

Dolus herodis ariſtobolũ ad potus affluentiam allicientis.

Vbus inſcriptis cũ antoniũ excuſaſſet:iudicauit non vltra puerũ vel alexandrã humiliaſſe:ſed etiam vxore ſua mariãne valde petente quatenus fratri ſuo pricipatũ ſacerdotij redderet.quod prodeſſe arbitrata eſt. dum nec ad antoniũ proficiſci poſſet. tali prędítus adoleſcẽs honore.Conuentũ itaq; faciẽs amicorũ/multũ alexandram accuſabat.Dicẽdo latenter inſidias egiſſe pro pricipatu.dũ per cleopatram ageret.quatenus ipſe quidẽ regno priuaretur:puer autẽ pro ipſo rerũ amminiſtrationem ab antonio ſuſciperet.Et hęc quidẽ illã non iuſte poſtulaſſe q; & filiã ſuã a poſſeſſo iam honore priuaret.& ſeditiones in regno,moueret:cũ multũ ipſe laboraſſet vt poſſideret:multis & non fortuitis periculis.Verumetiã nullatenus memor ipſe malorũ illius.ſed beniuolus circa eos eſſet.Et nunc puero pricipatum ſacerdotij prębere:ideoq; olim ordinaſſe dicebat ananeloum.q; valde puer eſſet ariſtobolus.Cũ tamen hęc non incaute dixiſſet.ſed pro deceptione mulierũ & pręſentia amicorũ lęta ex non ſperatis alias & non ſperãs alexãdra cũ lachrimis ſatiſfecit.dicens & de ſacerdotio quidem oia pro infamia ſe manifeſtaſſe:regnum vero nec deſideraſſe inquit:nec ſi oblatum eſſet.cupide ſuſcepiſſe. Cum & nũ mimium honorẽ habeã propter principatum eius & tutelã. Cuius virtute totum genus meum fulget honoribus.Nunc quoq; beneficijs vincta ſuſcipio filij honorem : & in poſterum ad oia ero ſubiecta. Petebat vero vt ſi quid propter genus & pręſentem ſibi fiduciã temerariũ pro indignatione feciſſet ignoſceret.Poſtq̃ autem locuti ſunt:dexteris datis reconſiliatur omni ſuſpitione ſublata vt videbatur ¶ Itaq; ex herodes ſtatim principatu ſacerdotij ananeloum alias ananelum prẽter legem exuit:ſedi tiones modeſticã pacando.Nam non licebat aliquem honore ſemel accepto fraudari. Quod prius anthiochus epiphanes deſtruxit dũ auferret ab Ieſu ſacerdotium:& ordinaret fratrẽ eius oniã. ſecundus autẽ ariſtobolus hyrcanũ fratrem ſuum priuauit: tertius herodes principatum ſacerdotij adoleſcenti tradidit ariſtobolo.Et tunc quidem putabat ſedaſſę contentionem. ¶ Et licet recõſiliati fuiſſent non tamen ſecurus degebat:dum alexandram ex prẽteritis conatibus ne tempus nouarum rerũ caperet valde timeret.Quapropter precipit eam ita in aula conuerſari . vt nihil ſub poteſtate ſua haberet.Diligenter etiam cuſtodiebatur occulte:ne quid prẽter quotidianam cõuerſationem niteretur. Quę paulatim magis illam exacerbabant:& in odio ſuſcitabant. Nam ſuperbia muliebris diligentiam cuſtodię indignabatur habere:dum omnia vellet potius pati q̃ fiducia priuari & fucoſum honorẽ cum ſeruitute vel metu poſſidere. ¶ Ad cleopatram igitur in quibus extaret frequenter ſe lamentando deſtinabat poſtulans auxilium ſibi prębeti.Quę iuſſit ej furtim cum filio ſuo in ęgiptum ad ſe confugere.Cumq; hoc ei placuiſſet:tale aliquid excogitauit. ¶ Duo loculi tãq̃ pro mortuorum exęquijs parauit:in quibus ſeipſam & filium mitti dixit.pręcipiens conſcijs famulis ea noctu deferre & exinde viam ad mare facere:vbi nauim in q̃ nauigarent ad ęgiptum preparatam habũiſſet.Hęc ſabioni amico alexandrę eſepus ſeruus eius edixit.Quod cum ſabio audiſſet & inimicus herodis eſſet q; inter inſidiatores antipatri de veneno conſcius putaretur odium lenire per indicationis fauorem ſperauit & nunciauit inſidias alexandrę.Qui cum eam vſq; ad conatum procedere dimiſiſſet . in ipſo facinoris opere detinuit.ſed inuitus conceſſit culpam:dum putaret nullatenus cleopatrã ceſſare.ſi contra ſe cauſam inueniſſet. Palam ſibi magnanimitate vel modeſtia veniamt ei largitus eſt. ¶ Propoſuit cauſam oĩbus modis adoleſcentẽ perimere: ſed tacito propter veriſimilem diſſimulationem. cum ſibi tabernaculorum feſtiuitas veniſſet quę apud nos cum ſumma veneratione celebratur tunc quidem diſtulit & in delitijs ipſe & reliqua multitudo degebat. ¶ Mouit tamen eũ feſtinare voluntatem ſuam conſi cere inuidia.Nam dum adoleſcens ariſtobolus ſeptimum decimũ annum ducens:ſecundũ legem ſuper aram aſcenderet victimas immolaturus & ornatu ſacerdotali circundatus celebraret religionis cõ ſequentia magnitudinem ſuper ętatẽ oſtendens.necnon & generis dignitatem.populi excitauit fauorem:& ariſtoboli aui ſui prẽſens memoriam eis reduxit.Qui paulatim irritati alias prouocati voluntates ſuas iam demonſtrabãt gaudentes ſimul & letitia perfuſi:voceſq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebant:vt manifeſtus fieret populi fauor. & temerarius ſub regno vltq; conſtituti. cum allorum prẽterita beneficia memorarent.Inter hęc oia ſtatuit herodes voluntatem:quam in adoleſcentem habuiſſet implere. ¶ Celebratione autẽ tranſacta dum in hierichonte maneret & in conuiuio eos alexandra peteret.herodes adulabatur adoleſcenti & illicebat ad affluentiam potionis:paratus colludere vel iuueniliter ad gratiam illius iocari & loco ęſtiuo illic exiſtente collecti ſimul exierunt refrigerium captantes.Cumq; fontibus aſſiſterent calorem meridianũ aura tẽperare.prius quidẽ nantes ſeruos & amicos proſpiciebãt.Poſt autẽ adoleſcẽs cũ irritaretur herodis amici quibus hoc prẽceptũ fuerat.tenẽtibus iam tenebris ſepe eũ mergẽtes tanq̃ eludẽtes nõ omiſerunt vſq;quo eum preſſum fontibus ſuffocarẽt Ariſtobolus quidẽ ita extinctus eſt.x.&.vij. annum agens etatis cum principatũ ſacerdotij anno non amplius tenuiſſet:quẽ rurſus ananelous ſuſcepit.Quomodo mulieribus nũ

ciato inceſſabilis eas ſtatim dolor defuncti inuaſit. Ciuitas etiam rumore delato lamentis cuncta com
A pleta eſt: omnibus calamitatem tanq̃ propriam & non alienam dolentibus Alexandra vero plus cõ
ſumebatur conſcia peremptionis. Nam dolorem ampliorem ab ipſo funeris actu ferebat ſed ſuſtine
re ne ceſſarium putauit: licet ſepius ſua manu vitam finiri niteretur. Deſiit tamen ſi poſſet viuens ſuffi
cere ad diſſimulationem inſidiarum perempti. Vnde potius ſuam vitam tenebat. ne daret ſuſpitionẽ
filium ſuum inſidijs periſſe. per hanc enim diſſimulationem ſperauit tutius ſe oportuno tempore vin
dicare. Illa quidem ſic continenter dolorem tolerabat. ¶ Herodes autem omnibus veriſimilis vide
batur: non inſidiarum adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam non tantum quę ad funus pertinent perage
bat. ſed etiam lachrimis vſus aninę confuſionem veram eſſe monſtrabat. Interdũ etiam & dolore vin
centi eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat. & licet adoleſcẽtis mors pro eius tutela putaretur ma
nifeſtum tamen erat q̃ pro ſatiſfactione iſta faceret. Siquidem munificenter exęquias eius honorans
multum apparatum circa locellos & multitudinem aromatum fecit nimiumq; ornatum ſimul ſepe
liit vt dolorem mulierum pene deleret & ſolaretur eas per iſtam partem.

Alexandrę diſſi mulatio pro mor te ariſtoboli con tra herodem. Fictio herodis in exęquijs pueri.

¶ Alexandra mali non immemor ad cleopatram per herodis inſidias mortuum filium ſcripſit. Q
ua anthonium maritum ad vindictam incitante herodes ſatiſfacere iubetur herodes itaq; ad An
thonium vadens ioſippo rerum & regni relicto regimine mariannem ſi quod ab anthonio paſſus fue
rit pręcipit occidere. Qui mulierum adulationibus emolitus regis ſentẽtiam eis manifeſtauit. Quem
alexandra fama berodem occiſum referente ad romana ſigna flexit ſecũ fugere ſed rumori herodes
contrarias reſcripſit litteras. Cui reuertenti ad iudeam Salome ſoror eius Alexandrę & marianne in
dicans conſilium ioſippum maritum ſuum accuſat. marianne quoq; quam maxime herodes dilige
bat auditum a ioſippo quod rex mandauerat ſecretum ipſi manifeſtante. Rex furibundus ab vxoris
amplexibus declinans pene eam interfecit & ioſippum vlterius ante faciem ſuam venire non permi
ſit Alexandram quoq; iuſſit reſeruari.

Alexandra mali memor cleopa trę ſcripſit filij mortem per inſi dias herodis.

Capitulum tertium.

ALexandrã tamẽ nihil tale deficit ſed ſemper mali memoria meſtitiam incitabat. Et ſcri
pſit cleopatrę herodis inſidias & filij perditionẽ. Q uę dũ feſtinaret petẽti ſubuenire ca
lamitates alexandrę miſerta propriam omnem cauſam cõfecit: & petere anthoniũ vin
dicare adoleſcentis interitũ non ceſſabat: cũ diceret non eſſe dignũ herodẽ per eum re
B gem ſtatutũ in regno q̃ non ad eũ pertineret qui in veros reges tales iniquitates oſtẽ
deret. ¶ Quibus cũ flexus eſſet anthonius laeditiã peruenięs mittit pręcipiens herodem ad ſe profi
ciſci ſibiq; pro morte ariſtoboli ſatiſfacere. Nam non recte inſidię confectę ſi per eũ extitiſſent. Qui cũ
timuiſſet cauſam & cleopatrę contrarietatẽ quę non ceſſabat anthoniũ ſuadendo quatenus eũ dam
naret ſtatuit quidem obedire iam enim nichil erat aliud quod ageret. ¶ Cumq; patruum ſuum loſe
phum alias ioſippũ procuratorem regni & rerum reliquiſſet demãdauit ei ſecrete vt ſi quid ab antho
nio paſſus eſſet continuo mariãnem occideret. Nã dilexiſſe vxorẽ fatebatur & timuiſſe ne cõtumeliã
poſt eius mortẽ pateretur dũ pulchritudo illius ab alijs deſiderarẽ poſſet per quę demõſtrabat impe
tum anthonij quẽ in eam habuiſſet cũ olim de pulchritudine audiſſet illius. Herodes quidẽ hęc pręe
cipiens ſpe incerta ad anthoniũ perrexit Ioſephus autẽ cũ in deſperatione rerũ regni ſtatutus eſſet &
propter hoc frequẽter mariãnem cõueniret & de negotijs honoris cauſa reginã percuncta retur fauo
rem vel amorẽ herodis circa eam inſeruit. Mulieres autẽ cum illũ adulationibus emoliſſent & plus au
tem ab alexandra ſeductus Ioſephus alias ioſippus ſententiã regis demonſtrauit & mandatũ expla
nauit. dum fidẽ illi vellet facere q̃ nec poſt mortẽ fine ipſa poſſet viuere: dũ diceret vt ſi quid acerbũ
ab anthonio pateretur nõ ſufferret ab ea nec poſt interitũ ſeparari. Hęc quidẽ ioſephus. mulieres au
tem nõ hoc amore affectus herodis putauerũt. ſed timuerũt ne reuerſus tyrãnica crudelitate ſibi mor
tem inferret. ideoq; ſuſpitionẽ de verbo non paruã perceperũt. ¶ Eodem tempore rumor in ciuitate
hieroſolymorum ab inimicis herodis diſperſus eſt q̃ anthonius tormentis affeciſſet eum & occidiſſet
C Quę fama cunctos quidem in aula turbauit. plus vero mulieres. Tunc vero alexandra ioſephum fle
ctit vt cũ ipſis ad romana ſigna confugeret. Nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatẽ ſub duce iu
lio pro regni cuſtodia caſtra poſuerat dicens: primum ſiqua turba in aula concurreret. ipſe in tuto exi
ſterent dum romanos propitius haberent. Pręterea ſi mariannem anthonius proſpexerit principatum
recipere ſperamus nec in aliquod poſtea ſeruitium de regij generis propagine deſcendemus. ¶ Cum
has rationes fugę cogitaſſet litterę ab herode de oĩbus ſuis cauſis deportãtur priori rumori contrarię
Nam cum ad anthonium peruenięſſet confeſtim eũ donis de hieroſolimis deportatis recõciliauit & ſer
monibus dicere cõpulit vt nequaq̃ contrarię quoddam de ſe haberet: & cleopatrę verba nihil aduer
ſus ſuam ſatiſfactionem valerent. Nam non inquit iuſtum anthonius vt rex de ſuo principatu depoſi
tus pœnam luat. quia qui honorẽ ei dederũt ipſi ei vti poteſtate permiſerũt. Quo dicto flexa eſt cleo

Alexandra mali memor cleopa trę ſcripſit filij mortem per inſi dias herodis. Cleopatra ãtho nium ad vindictã cõcitat mortis a riſtoboli & man datur herodes ſatiſfacere. Herodes ad an thonium vadẽs mãdat mariãnẽ ſi quid ab antho nio paſſus fuerit occidere. Ioſephus mulie rũ adulatiõibus ſeductus regij ſẽ tentiã eis oſtẽdit Herode fama re ferẽte ab antho nio occiſum: ale xandra Ioſephũ flectit ſecum ad romana ſigna cõ fugere & cauſas fugę aſſignat. Litterę herodis rumori cõtrarię quianthoniũ do nis pacauerat.

patra sciens nequaq̃ alienum principatum optari prodesse. Cum de his scriberet herodes aliosq; narraret honores quos ab anthonio in conuentu vel conuiuijs quotidianis haberet. & hæc obtineret licet in accusationibus cleopatra molesta minimis existeret. quę prouincię desiderio omnibus modis perire illum festinasset. Sed quia anthonium iustum circa se cognosceret. nichil iam difficile speraret q̃ autem tardaret. fauore firmiore circa se authonij speraret cõsiliari cleopatrę animo posse: & se hos facere dicebat. Nam anthonium petitiones suas adimplesse: & sibi inferiorem syriam concessisse denunciauit: & per hoc solatium refutaret vel reiscret appellationes quas cleopatra pro iudea fecisset. ¶ Cum hęc litterę peruenissent desierunt ab impetu quem tanq̃ de mortuo habuissent vt ad romana signa confugerent. Non tamen latuit earum voluntas. Nam pręcessit anthonium rex ad parthos euntem. & ad iudeam reuertitur. Statimq; soror eius salomi alias salome & mater eorum consilium quod habuisset alexandra cum suis aperuit. Salomi vero contra maritum iosippum accusationem protulit dicens q̃ cum marianne frequenter conuenisset hęcvero dicebat inimicitiarum causa q̃ eum frequẽter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. ¶ Herodes autem callidus semper & nimis mariannem amans licet statim conturbatus fuisset. non tamen patitur amore marianne aliquid temerarium in ea conficere sed in vtroq; anxius secrete eam inquirit: vtrum vera essent de iosippo quę audierat an falsa. Illa vero cum iuramento affirmante & satisfaciente: q̃ in nullo peccato fuisset ei commixta paulatim rex deflectitur: & ira deleta coniugis amore superatur. vt etiam satisfactũ sibi de his crederet honestati eius multas gratias agebat. Fauorem quem erga ipsam habebat vel amorem pandebat vel qualia sepe amantibus contingunt collachrimantur inuicem: & magno suo studio sese studio pariter diligentes. ¶ Cum vero rex suum affectum iam prętermissa emulatione confirmasset nõ amantis inquit marianne q̃ mandaueras iosippo: vt si quid patereris ab anthonio molestum me pertineret: quę tibi nichil peccassem. Quod verbum vt audiuit herodes exardescens in furorem statim eam ab amplexu dimisit clamans & suos capillos dilacerans dicendo manifestum signum cepisse iosippum cum ea habuisse communionem. Nam nullatenus prodijsset quod secrete audierat nisi maxima fides illis interfuisset. Credensq; de crimine pene suam interfecit vxorem: nisi victus amore furoris impetum refrenasset semetipsum consumens. Iosippum tamen nec vlterius ad suam faciem venire permisit Alexandram vero tanq̃ totius mali causam reseruari pręcepit.

Salomę consiliũ alexandrę & marianne aperiens iosippum maritum accusat.

Maxie herodes mariãnẽ amabat Marianne secretum quod reuelauerat iosippus detegente herodes furore repletus fere interfecit vxorem.

Iosippum priuauit a facie & alexandram pręcepit reseruari.

¶ Cleopatra natura auara nihil iniustum prętermittens fratrem suum regem habiturum veneno interfecit/& sororẽ ad tẽplũ fugientẽ sacrilega extinxit cuius anthonius amore victus dedit ei multas ciuitates a qua herodes redditus cõduxit cũ quo ipsa aliquid amatoriũ passa aut eius regno potius insidians tẽtauit cõcubere. Quã herodes ipse sibi per luxuriã insidias parãtẽ cogitauit occidere sed ab amicis suis retinetur. Et ei donis & muneribus satisfaciẽs deduxit eã ad ęgiptũ anthonius q̃ tunc armeniã capiẽs arthabazim cũ filijs satrapũ ligatũ in ęgiptum destinãs donans eos cleopatrę. Ca.iiij.

Cleopatraauara nihil iniustũ prętermittensfratrẽ suum veneno interfecit & sororẽ extixit fugientẽ ad templum sacrilegaq; fuit. &c

Feminę insatiabilis appetitus.

Anthonius femine victus amore dedit ei ciuitates multas. &c.

INterea per syriã turba cõmouebatur. cleopatra non desistẽte anthoniũ flectere quatenus oĩbus oppressis potentiã singulorũ ablatam sibi donaret. Multumq; desiderio sui valebat illo inflãmato. Quę cũ natura auara existeret: nihil iniustũ reliquit. Siquidem fratrẽ suũ quẽ iam habiturũ regnũ sciret veniẽs aggressa cõsumpserat: quintum & decimũ etatis annũ agentẽ: sororẽ autẽ arsinoem ephesi ad templũ diane cõfugiẽtem per anthoniũ extinxit. Iam pecuniarũ gratia & tẽplũ vel corpora violabat: neq; sacrariũ tam castũ fuit aut asili priuilegiũ tutũ cuius ornatũ ipsa nõ abstulit: nec tam prophanũ vel incestum quod solum potuisset auaricię illius satisfacere. Et cum omnia expoliaret. fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat. Siquidẽ cuncta deesse suis desideriis semper putabat. Quapropter & anthoniũ compellebat aliquid ab alijs auferentẽ sibi donare. Nam cum transisset ad syriam cum eo: & eam cogitaret possidere & lysaniam ptolomei accusans filiũ. quia parthos cõtra rempublicã duxisset occidit Petijt autẽ ab anthonio etiã iudeę vel arabię reges occidi. Anthonius autẽ cũ ex oĩbus amore fœminę victus esset: vt non tantũ verbis. sed etiã venenis videretur obedire manifestam quidã iniquitatem videns petebat eam ne se tantũ (vt peccaret) cõpelleret & ne cũcta negaret ei ne quanta illa pręcepisset perficiens palã iniquus videretur. Ideoq; partes prouincię vniuscuiusq; retollens donauit ei: prestans etiã ciuitates quę inter fluuium eleutherum vsq; ad ęgiptum erant excepto tyro vel sydone quas a maioribus liberas esse cognouerat. licet multũ eum illa sibi eas prębere supplicasset. ¶ Cũ hęc cleopatra obtinuisset & deduxisset anthoniũ vsq; ad eufratẽ cõtra armenios euntẽ reuertitur & intra appamiã & damascũ. inde etiã ad iudeã peruenit. Quã cũ herodes suscepisset cõduxit ab ea redditus in hierichontis. ¶ Nam balsamũ terra illa gerit: quod pręciosissimũ & nusq; alibi nascitur. & palmas multas vel optimas. ¶ Et dum multum tempore faceret cum herode: tentabat concubere. Nam cum eo natuliter & euidenter libidinibus exardescebat. Forsan tamen & aliquid amatorium passa

Herodes redditus conduxit a cleopatra.

Balsamus optimus i hierichontis.

eſt ſed(quod veriſimilius eſt)regno eius inſidiabat ſi quo modo iniuriã in ſe factã poſſet p accuſatio
A nẽ adipiſci deſiderio vero victã ſe eſſe mõſtrabat. ¶Herodes aũt licet olim nullatenus faueret cleo- Herodes cleo-
patrę dum ſciret oĩbus eam moleſtã:nunc tñ & ampliori odio eius detentus qđ per luxuriã vellet illa patrã ſibi p luxu
inſidias ei parare verba in preſenti refutauit.Conſiliũ vero cum amicis ſuis ſumpſit vt eam ſub ptãte riã inſidias parã-
ſua poſitã occideret. vt ſe & multos malis eius liberaret:quibus iam grauis facta vel fieri poſſe puta- tẽ cogitauit occi
bat.Nam hoc ipſum & antonio ꝑdeſſe quia nec illi fidelẽ eam eſſe dicebat.Cum hęc cogitaſſet ꝑhi dere ſed retinet
bebant eũ amici primũ quidem ſuggerẽtes ꝙ nõ deberet maximũ periculum & manifeſtũ pro re tã ab amicis.
ta ſuſcipere. Cumq; pmãſiſſent ſupplicãtes ne quid temerarie conaret.Nam nullatenus antoniũ poſ
ſe pati dicebant:q̃uis eũ muneribus redimere putaret.cũ amore eius potius incẽderet & videret vio
lẽtia vel inſidijs illius ſe eius amore priuatũ.ne mediocre quid pro ſatiſfactione poſſet dicere ſi cõtra
fœminã hęc ageret:quę per illud tẽpus omnes dignitate ſuperabat. Vtilitatẽ autem quã antonio di-
cit futurã verendũ:ne potius ille temeritatẽ exiſtimet ꝙ affectu tali eũ priuaret.vnde non eſt incertũ
(dicebant) ꝙ maximis vel cõtinuis malis principatus vel gñatio compleret. Refutare vero cõcubitũ
(quem illa poſtularet)pro tẽporis honeſtate ſuadebãt.Qui cũ hęc deſignarent & pericula merito de
mõſtrarent:conatus eius cõpreſſerunt. ¶Tunc herodes cleopatrę donis & muneribus ſatiſfaciẽs de
duxit eam ad ęgygtũ. ¶Antonius autẽ cũ armeniã accepiſſet.artabazin tygrani filium cũ ſatrapũ ſi Anthonius ar-
lijs ligatum in ęgyptũ deſtinauit donãs eos cleopatrę cum oi regio eorũ ornatu Armenię vero prin- meniam capit.
cipatũ tenuit artaxias maior illius filius qui tunc euaſerat.Quẽ cum archelaus & nero cęſar expuliſ-
ſent tygranum nouiſſimũ eius fratrem ordinauerũt. Hęc quidem poſtea cõtigerunt.Vectigalia vero
quę pẽbuiſſet de terra donata ab antonio cleopatrę prębere herodes iuſtũ iudicauit ex integro: ne
occaſionem ei odij pręſtaret.
¶Herodes Arethã arabum regem tributa ſibi negantẽ perſequi deliberauit ſed propter bellũ roma
B num diſtulit poſtea tñ contra eum bellũ parans primo arabes vicit ſecũq; viciſſet niſi athemon cleo-
patrę dux herodẽ & iudeos inuaſiſſet.Herodes vero latrocinijs arabiam vexabat.Tunc quoq; anno
herodis regni ſeptimo terrę motus maximus in iudea quo decem hoĩm milia a ruinis perempta ſunt
Arabes autem audirent hoſtium prouinciã euerſam nichil vlterius ſibi aduerſum credentes inſurge
re iudeorum legatos pacem petentes occiderunt. Cap̃.V.

ARethas autẽ cum herodes redditus eius cõduxiſſet tempore quidẽ aliquanto reddebat Herodes aretha
duo milia talenta poſt ideuotus extitit vix partem aliquã prębens .herodes quidem hoc ĩ tributo defrau
modo defraudantẽ:nichilq; ſcẽm iuſticiam facere volẽtem ꝓſequi deliberauit. Sed inte- dantẽ ꝓſequi vo
rim propter bellũ romanũ hanc diſtulit exactionẽ.Nã dum in actiaco littore ſperaret pugna quę cẽ- luit ſed propter
teſima octogeſima ſeptia olimpiade cõtigit:& cęſar cum anthonio de republica decertaret:herodes bellum romanũ
ex opulenta ꝓuincia ſua multo tpe redditibus & viribus collectis antonio deliberauit auxilia diligen diſtulit.
ter p̃parare.Sed antonius nichil auxilia eius egere ſe dixit. Arabũ aũt perſequi p̃cepit: nã iam audie
rat a cleopatra pfidiam eius. Petebat enim hoc cleopatra dum ſibi putaret ꝑdeſſe. ſi vnus ab altero Pugna herodis
ſterneret. ¶Cum hoc ab antonio iuſſum fuiſſet:& herodes milites cõgregauit:tanq̃ cõfeſtim in ara- cõtra arabes vbi
biam ingreſſurus:paratag; equitũ & peditũ multitudine in dio ciuitatẽ peruenit. Cumq; illic arabes victores iudei.
ei occurriſſent:pugna maxima commiſſa eſt.in qua vicerunt iudei. ¶Poſtea multum exercitũ ara-
bum in chana vico congregatũ qui eſt in inferiori ſyria:audiens herodes venit ſuper eos ducens ma
C iorem partẽ ſuę militię & prope calon ſua caſtra metatus eſt vñ oportune pugnarent. Cumq; hęc di
ſponeret:populus iudeoꝝ clamabat:mora dimiſſa contra arabas impetũ facere dum crederent ſe in
hoc paratos eſſe.quia in priori pugna victores extitiſſent. Igitur ſuum ſtudium milite oſtẽdente:rex
ſtatuit magnanimitatẽ eorum nõ remorari dicens non ſe deeſſe virtuti eorum.Et primus ſe armans:
oẽs perduxit ad aciem.Statim autem terror arabis incidit. Contra quos modicũ reſiſtentes.vt vide-
runt expugnabiles omneſq; plenos virtute plurimi fugerunt fuiſſentq; peremptũ niſi athemon hero- Arthemon dux
dem & iudeos inuaſiſſet.Nam hic erat dux cleopatrę ibi conſtitũtus inimicus herodis futuraq; non cleopatrę iude-
imprudenter ꝓſpexit:vt ſi quid clarũ agerent arabes ipſe quieſcere:victis autem eis quod & conti- os inuadit.
git ex propriſs reparatis militibus inuaderet iudeos:quos tunc lapſos etiam viciſſe putãtes ſubito ſu
peruenięs proſternebat. Nam alacritatem animi contra manifeſtos inimicos conſumentes iudei: &
poſt victoriam remiſſiores citius a recenſioribus hoſtibus obterũtur in locis aſperis & ſaxoſis. quorũ
noticiã inimici amplius habuerunt. Arabes autem prius victi ſe recuperantes reuerſi occidebant.Fie
bantq; diuerſa perditio. alias pernitio. Rex autem herodes pro actione pugnę vectus ęquo ducere
temptauit auxilium. Sed non valuit licet feſtinaſſet ſubuenire. Sed caſtra iudeorum cum arabes ce-
piſſent non mediocrem fœlicitatem & ſine ſpe tenuerunt. Nam victoriam quam prius perdiderant
poſt obtinuerunt:plurimum aduerſariorum proſternentes exercitum. ¶Exinde latrocinijs vtebatur

herodes.multamq; arabū terram discurrens vexabat.dum super montes castra disponeret: & omni no recusaret cum eis ex equo manus conserere. ¶Frequenter tamen laborum diligentia lucrum si bi acquirebat. Nam & proprios milites omnibus modis fouebat ruinam suam capiens emendare. ¶Interea acciaco bello inter cesarem & antonium gesto septimo imperij anno herodis terra iudeo rum commota est.qualiter nunq; animalium pestilentia per prouinciam gesta. Perempta sunt etiam a ruina decem milia hoim.Milites vero dum sub diuo degerent:nichil ab oppressione sunt lesi.Qui cum arabes inquirerent:&(plus q̄ in veritate erat)audirent quę facta fuerant tanq̄ prouincia hostiū euersa:& hominibus peremptis.nichil vlterius sibi aduersum credebant insurgere. Quo cum legati iudeorum peruenissent pacem propter hec quę euenerant facturi:arabes peremerūt eos:& cum ala critate contra milites eorum preparabant.qui nec inuasionem arabum sustinuerūt: licet calamitati bus oppressi & bellare decernunt dum non pares sese prelijs eorum pararent neq; auxilium haberēt rebus suis domi subuersis.

¶Herodes iudeos ad bellum contra Arabes exhortatur eorum perfidiam & iniquitates ad ducens.Qua exhortatione animati iudei contra eos arma sumūt Iordanem trāseuntes & vincunt. vn de sic victi arabes ad herodem legatos mittunt belli dissolutionem petentes sed hos non recipit he rodes neq; dona.Compulsi itaq; nimia siti arabes eorum multi seipsos hostibus tradiderūt. Alij ve ro nullatenus decertare valentes in prelio prostrati sunt. Et sic arabes priorem deponentes arrogan tiam cesserunt & herodem sue gentis patronum ,pnunciant. Ca.VI.

Vos ita dispositos rex flectere sermone temptauit vt recuperaret eis antiquū alacri tatis animū & exhortatur aliquos optimatum.Ausus est etiam & ad populū sermo cinari.Nam prius pigebat eū ne male propter calamitates susciperet ab eis. ¶Non ignoro socij qm̄ multa per hoc tempus facta sunt contra nostram rempublicā & for te nec hi modo de se cōfidunt:qui multum virtute precellunt.Sed quoniā compelli mur pugnare nec est aliquid quod semel factum nō possit rursus tractatū emendari. peterevos elegi simul.& docere per quę possitis in proprio alacritatis animo permanere.Volo tamē prius vobis ostendere q̄ iuste id conamur bellum committere.propter iniurias aduersariorū. Nam maxima magnanimitate hec causa vobis extitit. Potest vero declarari q̄ nichil sint qui nunc nobis mala supuenerunt:sed multas nos spes victori possidere. ¶Exordiar autem principia testes vos fa ciens mei sermonis:nam arabū iniquitatem nostis & circa alios omnes ita perfidiam tanq̄ barbaro rū:& quia nec deum cogitant. Sepius enim nos offenderunt auaricia vel inuidia sua.Et quid mul ta dicemus:dum immineret eis vt a proprio principatu deciderent: & cleopatre seruirent:quis alter eos liberauit de hoc timore.nisi mea amicitia quam cum anthonio possidebamus.Et illius circa nos effectus:nichil nos importunū sustinere dimisit. Nam antonius cauebat agere quod nobis possit in suspitionē venire.Tamē & cum vellet cleopatre partes aliquas ab vtraq; prouincia prebere.hoc quo q; ego dispensaui:multa munera secretius offerens tutelamvtriscq; acquisiui.Expensas autem ipse su scepi ducenta prestando talenta: duo milia vero fide ducendo quę etiā pro redditibus adimpleuit: vnde nos nihil ab eis suscepimus.Et oportebat quidem nulli tributa ,puincię iudeos debere.Quod & si prebendū esset.pro nobis nō etiam pro arabis daretur:qui nobis nec gratias agūt.Nam pro bñ ficijs iniqua circa nos egerūt. Prius quidem q̄ nos amicos non hostes redditibus priuauerūt. Nam si fides hostibus necessario seruat:multo melius amicis.Sed non apud hos ita est qui modis oīnibus optimū putant iniquitatē eligere si solum lucrū eis possit acquiri.Est sibi questio nobis vtrum opor teat iiustos punire:dum hec etiam deus desideret & precepit semper iniquitates & contumelias exe crari: quę nō tantum verbo sed etiam per bellum iussit vlcisci. Nam quod videtur iniustissimū apud grecos & barbaros:hoc si dici fas est in nostros legatos dinoscitur perpetratum. Greci siquidem sa cros & inuiolatos dicunt eos esse:nos autem optimum & beatum decretū & leges a deo didicimus. hi namq; & hominibus deum placant.& aduersarios hostibus reconciliant.Qualis igitur possit ini quitas peior agi:si legati qui pro iusticia loquūtur intereant. Quemadmodum autem possint vitam suam innoxiam custodire seu circa bellum feliciter agere dum talia perpetrassent:michi quidem nō videtur:an forsitan rectum & iustum nobiscum est. Illi vero fortiores ob hoc putantur. Sed primum quidem indignum est nos hec credere.Nam vbi iustum est ibi & deus. Deo vero presente multitu do cū fortitudine presto est: vt ergo de nobisipsis requiramus.vicimus in primo prelio in posteriore vero nec substiterunt sed statim cesseruut.non sustinentes nostrę alacritatis impetum.vincentes nos athenio inuasit.bellum inferens non predictum.In primo vero prelio nomen & fortitudo nostra ap paruit.in posteriore vero iniquitate vel insidijs cōcidimus.Cur igitur minora sapimus,in his vbi ma iores spes possidemus.Quomodo autem stupescimus eos qui(cum palam decertant)peruincuntur.

Terremotus maximus in iudea quō hoim decē milia perempta sunt a ruinis.

Arabes occidūt iudeos legatos pacē petentes.

Oīo herodis iudeos ad bellum cōtra arabes exhortantis.

De perfidia arabum contra iudeos.

Hostibus fides seruanda.

Deus p̄cepit iniquitates execrari semper.

Maxima iniquitas legatos occidere.

Vbi iustū ibi deus est.

Cum vero ſic vincuntur ab iniquitate illis hoc euenit. Virtus vero non expugnatione debilium ſed
A in oppreſſione fortium apparet. Si tamen quemq; illa exterrent quę domi contigerunt. & in terremo
tu acciderunt. primum quidem ſciat quoniam hoc ipſum arabes decepit dum maiora q̄ contigerunt
putarent. Prętera non debent hęc aut illis audaciam aut nobis timorē immittere. Illi namq; noſtris
laboribus vel calamitatibus ſpes ſibi aſſumunt. quas nos egreſſi contra eos viriliter auferemus. Vos
autem accipite alacritatem pugnandi. Neq; enim intantum fuimus contriti: neq; ira dei vulnerati. vt
quidam putant: quę potius accidentia ſunt dicenda. Quę ſi ſententia dei prouenerūt. liquet q̄ iam
ſcēm illius iudicium ira deſiit dum ſatis vindictam de factis noſtris acceperunt. Nam ſi vellet ampli-
us nobis nocere: nequaq̄ flexus fuiſſet. Bellum autem quia & vult fieri & iuſtum eſſe cognouit etiam
nobis oſtendit q̄ multis perprouinciam terremotu peremptis nullus armatus interiit deo euidenter
oſtendēte: q̄ ſi omnes cum filiis vel vxoribus militarent. nichil penitus eis importunum accidiſſet.
Hęc reputantes ſibi q̄ in omni tempore patrocinium dei poſſidetis perſequimini fortitudine iuſta
iniquos amicis perfidos maliuolos circa legatos. ſemperq; noſtra virtute deuictos. ¶ Cum hęc au-
diſſent iudei multum audacię ſumentes ad pugnam parabantur. Herodes autem hoſtiis celebratis.
cum magno ſtudio eos contra arabes tranſiens iordanem fluuium produxit: & prope aduerſarios ca
ſtra diſpoſuit. Tum viſum eſt ei caſtellum in medio poſitum occupare quod ſibi multum ꝓdeſſe pu
tauit volunti maturius prelium vel committere vel differre. Nam oportuno vel munito loco conſtite
rat. Cumq; idem prouiderent arabes: bellum pro caſtello cōmittitur: & primū quidem pro celario: de
inde vero ex vtraq; parte multis ad manum venientibus: arabes afflicti recedunt. Quod ſtatim ſpes
iudeis non minores erexit. virtutemq; accēdit. Dumq; magis omnia vellent arabes pati q̄ decertarēt
& iudei caſtra eorum inuaderet arabes coacti recedunt. nullas vincendi ſpes habentes: ſed tantum
a multitudine audaciam ſumentes. ¶ Itaq; pugna maxima facta multis ab vtraq; parte cadentibus
B arabes recedunt: quorum plurima mors fugiendo fiebat. Nam non tantum ab aduerſariis terrebant
ſed ipſi fugientes ſua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinq; milia defuncta ſunt. reliqui ve
ro ad caſtra cōfugerunt: minime ſpes ſalutis firmas habentes neceſſariorum inopia. Et quod peius
erat aquarum indigentia. ¶ Iudei autem licet perſequerētur: tamen inuadere caſtra minime permit
tebantur. ſed obſidentes erga vias eorum fugere volentes arcebant. ¶ Igitur arabes in his conſtitu-
ti legatos ad herodem dirigunt. primum quidem belli diſſolutionem petētes. Nam ſitis vrgebat eos
omnia pati dum tantum in preſenti licentiam aquam acciperent hauriendi. Qui nec legatos nec do
na ſuſcepit. neq; mediocre quidem pactus eſt: dum obſtinate permaneret vlciſci trāſgreſſiones in ſu-
os ab illis factas. ¶ Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt: vt per quinq; dies quatuor mi-
lia caperentur. Sexto vero die reliqui de caſtris egreſſi: decertare cum aduerſariis nitebantur. eligen
tes omnia pati ne paulatim ſine gloria deperirent. Quę cum deliberaſſent: nullatenus decertare va-
luerunt. Nam animo vel corpore calamitatibus afflicti. pro lucro mortem eſſe putauerūt. ne in tribu-
lationibus vitam expenderent. Quorum ſeptem milia priori prelio conſternuntur. Cum his ſibi caſi
bus ~~morentur alias~~ vterentur arrogantiam priorem deponunt. miratiq; herodis prudentiā ceſſerunt.
patronum eum ſuę gentis pronūciantes: qui cum multa fœlicitatis gloria reuertitur. maximā acqui-
rens ſuę fortitudini dignitatem.

C ¶ Herodes deſperatus (Anthonio amico a Ceſare victo) timebat Ceſarem Hyrcanum ſolum
de ſtirpe regia ſuperſtitem ſuſpicatus. Alexandra vero ſpem in mutatione credens Hyrcanum Mal
cho Arabum regi reſcribere mouet vt eos reciperet ad ſe fugientes. Qui muliebri coactus pertinacia
epiſtolam Doſitheo (quem amicum credebat) regi Arabum tradidit deportandum. Sed ipſam Doſi
theus Herodi prodidit. Herodes ergo regis Arabum recepta epiſtola Hyrcanum vocauit quem co-
ram concilio de pactis cum Malcho interrogans interfecit. Alij autem hyrcani mortem deſcribunt.
Cuius laudes & eius varias calamitates in hoc capitulo inuenies.

Cap. VII.

IGitur licet optimē per bellū Herodes res ſuas diſpoſuiſſet. tamen in periculū incidit.
Siquidem ꝓ republica decertantes Antonius in acciaco littore a ceſare vincit. Tum
in deſperationē ſui herodes venit: dum amici & inimici putarent nō impune amici-
tias ei prouenire quas cū antonio habuiſſet. Quapropter amici quidē deſperabant.
inimici vero licet in ꝓſpectu contriſtarent: tamen clam nimium letabantur ſperantes
meliora ſibi rerū mutatione ventura. Herodes autē hyrcanum ſolum videns in digni
tate regia conſtitutū prodeſſe ſuis rebus mortem illius opinatus eſt ne imminēte ſibi a ceſare pericu
lo ille daret occaſionē. Qui ſolus regio videbat ex genere. Cū hęc cogitaret nec daret occaſionē hyr-
canus. Nam modeſtia morum illam rerum gubernationē curabat & rebus ſtudebat bonis omnia cō
cedens fortunę. ¶ Alexandra nimis pertinax: & ſpem rerum mutatione incōtinenter credens verba

Virtus i oppreſ-
ſione fortium.

Deus vult bellū
Nullus armatus
terremotu inte-
riit.

Aiati iudei he-
rodis exhorta-
tione cōtra Ara
bes arma ſumūt
iordanem tran-
ſeuntes.

Victoria iudeo-
rum cōtra ara-
bes.

Arabes ad hero
dē legatos mit-
tunt ſi ti cōpulſi
quos nō recepit
Arabes nimia ſi
ti cōpulſi ſeipos
tradunt aliis de
certare nullate-
nus valētibus in
prelio ꝓſtratis.
Herodes arabū
patronus.

Anthonio a ce-
ſare victo hero-
des deſpatus ꝓ
pter mortē ātho
nij amici time-
bat ceſarem &
ſuſpicabat hyr-
canū q̄ ſolus de
iudeorum regia
dignitate erat ſu
perſtes.

ad patrem fecit ne sustineret herodis iniquitatem in familiam suam procedere:sed custodire spes eo
rum petebat. vt & malcho arabiam tenenti scriberet quatenus susciperet eos ad se refugientes. D
Nam si mors venerit inimico cęsaris herodi ad se principatum venturum:& propter populoꝝ fauo
rem:& propter generis dignitatem. Dum his eum flectere,niterẽtur:hyrcanus verba depellebat. sed
pertinacia muliebri dum illa permanens nec noctu vel interdiu desinens herodis erga se insidias ac
cusaret compellit eum epistolam dare dositheo cuidam amico.i qua scriptum erat vt arabs equites
qui deberent eam ad se perducere mitteret prope paludem bituminis.quę distat ab hierosolimis sta
diis ducentis.Credebat enim dositheo (dum nimis eum sibi amicum ipse & alexandra existimarent
propter inimicitias quas cum herode haberet) vt iosippi cognatus quem ille peremerat quia & illo
rum(qui tyro prostrati fuerant ab antonio)prior frater existeret.Sed hęc dositheum nullatenus hyr
cano fidum in ministerio parauerunt.Nam proponẽs illi regias amicitias:porrigit hreodi epistolam
Qui eum pro fide non tantum laudans,verumetiam iussit ei vt ministraret reliquę causę: quatenus
epistolam signatam traderet malcho litterasq; ab illo acciperet:cum non paruum putaret illius sentẽ
tiam cognoscere.Quę cum dositheus alacrius ministraret: arabs rescripsit & ipsum hyrcanũ se susci
pere compromisit:& omnes qui cum eo venirent.Destinauit etiam qui deberent eos caute perduce
re. ¶Vt vero & hanc epistolam susc̃epit: confestim vocato hyrcano de factis eum cum malcho pa
ctis requirebat.Cumq; ille negasset,coram concilio demonstrans: virum interfecit. ¶Hęc nos con
scripsimus quę in annalibus regis herodis continebantur.Alij vero non ita existimant sed magis he
rodem insidias contra hyrcanum cõtexisse.quatenus eum interficeret.¶Dicunt ita scribentes in ali B
quo conuiuio sine suspitione hyrcani quendam sermonem protulit:si quis epistolas a malcho susce
pisset.Qui dum se confessus fuisset salutarios apices accepisse: ille rursus interrogãs si qua etiam sup
hęc dona recepisset:nichil amplius respondit quam quatuor iumẽta transmissa susc̃episse.Occasione
hac inuenta dona esse perditionis vel corruptionis suę vociferans.virum iussit occidi. ¶Signa vero
sunt minime hyrcanum peccasse quatenus tali termino occumberet.modestia morum eius q̃ nichil
in iuuentute sua atrocius aut temerarius egisset.Quia & cum ipse regnum habuisset plurimam gu
bernationẽ antipatro commiserat:cum iam octogesimum duceret annum:& cum multa tutela sciret
herodem regnum possidere & eufratẽ,transmisisse honorantes eum. Quę omnia despexisse eum &
aliquid nouitatis molitum nimis incredibile est.quia nec nature illius aptum erat: sed molitione he
rodis occisus est. ¶Ita quidem finem vite inuenit hyrcanus diuersas & varias calamitates exper
tus.Nam principio vt mater eius alexandra regnauit: principatus sacerdotij gentis iudeorũ nouem
annis honorem obtinuit.Matreq; defuncta cum imperium susc̃episset. & hoc tribus mẽsibus guber
nasset:depellitur ab aristobolo fratre.Restituitur autem iterum a pompeio:& quadraginta annis ho
nore vsus.Secundo regnum per antigonum perdidit.& corporis diminutionẽ passus apud parthos
captiuus perductus est.& exinde ad propria post tempus remeans propter spes ab herode promis
sas & nichil sicut sperauit ab herode secutus est.Itaq; multis vitę passionibus iuolutus. & q̃ pessimũ
est vt diximus in senectute non dignum vitę terminũ impetrauit.Siquidem modestus & mediocris
in omnibus existebat & plurima sui imperij sub dispensatoribus innocens tractabat:neq; callidus re
gnum disponere antipatro & herodi vsq; ad hoc conamen aperuit iter.

¶Herodes Cęsarem timens & alexandram habens suspectam omnia ferore fratri commẽda
uit.Et rebus ordinatis ad Cęsarem properauit ad quẽ deposito diademate cęteris insignibus regijs
remanentibus cautissime de amicitijs cum Anthonio verba facit: cęsariscq; maxima astutia ꝓcurauit
amicitiam.Cui cognita animi libertate maximam donauit indulgentiam & rursus sibi diadema im F
posuit.Qui firmiorem principatum q̃ prius recipiens pro Alexandro Anthonij amico supplicans ni
chil impetrauit. Sed rediens in iudeam cum amplissimo honore contraria sperantibus timorem in
cussit.Tunc quoq; Alexandra & Mariannę in custodia affictę Soemum sermonibus & donationi
bus flexerunt & regis secreta cognouerunt. vnde Mariannes (herode quę sibi acciderant & honorẽ
a Cęsare receptum enarrante)inter oscula gemebat in quam herodis mater & soror ipsum ad odium
incitant & quid nefandissimum tunc fecisset nisi festinus ad Cęsarem Anthonio & cleopatra inter
emptis vocatus fuisset. Cap̃.VIII.

DErodes autem hyrcano interfecto a cęsare nichil optimum sperans de rebus suis propter
amicitias quas cum anthonio habuisset laborabat.Cumq; in suspitionem alexandram ha
beret ne tempus nãciscereturꝫ & multitudinem & turbam in regno vel rebus suis cõcitaret
commẽdauit omnia fratri suo ferore. Matrem autem Cipron alias Cipriam cum sorore &
cognatione cuncta in massada constituit: vt si quid de se periculum audirent:principatum sibi assu
merent. ¶Mariannem vero suam vxorem q̃ non potuisset vt inimica cum sorore vel matre con-

Scribit coactus muliebri ptinacia hircanus ad arabẽ & epistolã tradidit dositheo quẽ amicũ credebat epistolã tñ herodi porrigit.

Herodes arabis suscipiẽs epl'am vocato hircano & de pactis cũ malcho interrogato corã concilio ipm iterfecit Alia opinio de occisiõe hircani Laus hircani & malicia herodis

Calamitates q̃s passus est hyrcanus.

Herodes cęsarẽ timẽs & alexandram hñs suspectã oia ferore frĩ suo cõmẽdauit & rebus ordinatis ad cęsarẽ properauit.

uersari in alexãdrio cum alexandra matre sua deposuit. Iosippum & ituraeum Soemum super easdẽ
A mittens fidos sibi amicos quod sub specie honoris custodire mulieres reliquit. Quibus etiam man-
dauerat vt si quid de ipso periculosum audirent ambas interficerent. regnum vero filijs suis cum fra
tre ferore custodirent. ¶ Cum hec mandasset ipse Rhodo ad cesarem properabat. Cumq; i ciuitate
delatus esset deposuit quidem diadema: aliud vero de dignitate sua nichil diminuit. Vt vero cõmu-
nem cum cesare sermonem inseruit cum multo potius suam magnitudinẽ: sueq; maiestatis honorem
seruauit. dum nec ad preces neq; ad petitiones conuertebatur tanq̃ de peccatis suis satisfaciens. & ra
tione actuum suorum confidens sine dubitatione cesari dicebat amicitias sibi maximas cum antho
nio fuisse: omniaq; pro virtute sua egisse. quatenus ille rerum potentiam sortiretur militie tamen eius
nullatenus communicasse. eo q̃ occupatus arabas expugnaret transmisisse vero & pecunias & fru-
menta: minora tamen dignitate sua. Nam qui fatetur amicum vel benefactorem habere aliquem de
bet viribus anime & corporis aut substantie participem facere etiam ad periculũ. Quod ego inquit
minusq̃ oportebat effeci. Illud vero integre scio: quia quamuis victũ in accaica pugna nõ reliqui neq;
manifeste transiui cum & ipsa transiret fortuna: sed seruaui ei fidem quamq; non oportunus auxilia
tor tamen consiliarius fidelissimus existens. Nam anthonio causa salutis & rerum potestas qualiter
prodesset ostendi: dum cleopatram hortaret occididi. Quod si perempta fuisset illa. nullatenus a re-
rum principatu concidisset immo magis facilius & tuas indignationes mitigasset. F. quibus nichil il-
le agendo. sed sibi quidem incõmode. tibi vero vtiliter profuturã preponendo clementiã periit. Nũc
ergo siquidẽ pro anthonij ira: nostrã fidẽ fuisse iudicas. non sum denegaturus: quia parui neq; meũ
erga illũ fauorẽ euidenter predicans recusabo. Si vero persona ablata quis sim circa benefactorẽ. vel
qualis amicus requiras poteris a factis me cognoscere. Nã licet nomen ablatũ fuerit nichilominus a-
micitiarũ firmamẽtũ in nobis poterit approbari.

Herodes depo
to diademate ce
tera regię digni
tatis insignia reti
nẽs cesari cauti
sie de aicicijs cũ
anthonio verba
facit.

Cõditõ boni a
mici.

Maxia herodis
astutia in procurã
da cesaris amici
tia.

B ¶ Cum hec dixisset & in omnibus sui animi libertatem ostendisset non medocriter cesaris liberali-
tatẽ vel indulgentiam meruit intantum: vt criminum causas pro fauore eius vindicari deposceret: &
tunc diadema sibi rursus reposuit cesare inuitante dum nichil secus circa eum quam prius erga an-
thonium appareret. Tunc cesar omnem ei honorem addidit ceterisq; regibus scribens cum omni ala
critate herodem sibi occurrisse. ¶ Postq̃ vero hanc satisfactionem preter spem susceptam cognouit
videnisq; sicut prius firmiorem principatum a cesare datum decretumq; romanorum sibi pro stabili-
tate sua mercatum. secutus est cesarem ad egyptum ambulantem. ¶ Cumq; super vires suas eivel a-
micis dona obtulisset. libertatem magnanimitatemq; suam ostendens. petebat ne alexander amicus
anthonij aduersi aliquid pateretur. sed hoc non impetrauit. quia iam iureiurãdo cesar preoccupatus
fuerat. ¶ Redijt autem iterum ad iudeam cum ampliori honore. & sperantibus contraria stuporem
cum metu concussit. q̃ clarior a periculis dei prouidẽtia remeasset. ¶ Confestim ergo susceptionem
cesari per syriam in egyptum eunti parabat. Itaq; cũ suscepisset eum cum omni regio apparatu ptho-
lomaidę. & prębuisset exercitui sumptus affluenter omnino inter fidelissimos reputatus.

Cesar (cognita
herodis ai liber
tate) ei maximã
fecit indulgẽtiã
& tũc rursus dia
dẽa iposuit. &c.

Herodes p ale-
xãdro anthonij
amicos supplicãs
nichil ipetrauit.
&c.

¶ Dumq; expeditionem cesar deputaret in centum quinquaginta domibus ornatis eum cum ami-
cis suscepit. Prębuit autem transeuntibus per loca arida necessariam humanitatem. ita vt nec vinum
nec aqua que potius militibus acceptabilis erat alicui deficeret. Ipsi etiam cesari octingenta talenta
C donauit. omnibusq; demonstrauit q̃ plus clarior in regno suo remunerando eum apparuisset: vt ma
gis fidem eius & alacritatem cesar probaret. ¶ Cui & redeunti rursus ex egypto herodes nõ minus
priore largitatem exhibuit ¶ Tunc quoq; cum in regnum suum redijsset turbatam omnem domum
inuenit. ac grauiter ferentem vxorem suam & matrem eius alexandram dum putarent non pro cor-
porum tutela. in illo oppido se positas sed tãq̃ in carcere: cum nichil ille de suo neq; de alieno in pote
state haberent. Mariãnes quidem amorem regis & dissimulationem & deiectionem putabat. Auge
batur autem q̃ si quid ille periculosum pateretur. nec spem vitę posset habere mãdataq; iosippo da-
ta recordabatur. Quapropter custodes cum nimia diligentia mitigabat magis vero soemum dum illi
putaret omnem potestatem creditam. ¶ Soemus autem initio fidelis nichil penitus de mãdatis he-
rodis patefecit. sed cum sermonibus & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus esset in vl-
timo cuncta regis mãdata dilucidauit dum tamen nõ omnino speraret eum cum eadem potestate re
uersurum. Sed potius periculũ fugeret. si rediret insignior. Ideoq; non parua mulieribus putabat pre
stare vtiq; ampliorem beneficiorum retributionem se accepturum credens si regnarẽt. Q d si prospe
re cuncta gerens herodes reuerteretur nequaq̃ contra voluntatem vxoris cum posse facere sciret dũ
agnosceret omni ratione regis amorem erga Mariannem ampliorem existere. Itaq; cum huiusmodi
pes illum fefellisset secreta omnia indicauit. Mariannes grauiter valde audiens nec finem si-
bi de periculis Herodis inuenire putans (cui & infesta fuerat) nullatenus eum equitatem impetrare

Afflictio alexan
dre & mariãne
custodię tradita
rum.

Soemus sermo-
nibus & donati
onibus mulierũ
flexus omnia re
gis secreta eis i-
dicauit.

orabat: & licet difficilem vitam suam post mortem illius putaret nichil tamen de sui animi passionibus celauit. Nam cum ille maximas res prꝛter spem impetrasset nauigauit. & primum vxori suę de D
his bona nunciauit solamq; prꝛponens omnibus propter amorem & consuetudinem quam cum ea habuisset salutauit. Cui dum fœlicitatem suam referret nullatenus gaudentem. sed potius grauiter se rentem intellexerit: non hęc cęsare dolorem poterat sed pro decore nobilitatis suę ad oscula gemebat Narrationibus vero eius nequaq̃ lętabatur. sed potius se contristari demonstrabat. Vt vero non suspecta tantum sed etiam manifesta facta turbarent. contristabatur animaduertens in rationem circa se vxoris odium non celatum: idcirco duriter tolerabat. dumq; amorem ferre non potuisset nec in ira nec in amore permanebat / semper ab altero in alterum transiens in vtroq; inconstans erat. Sic sibi interodium vel amorem destitutus sepius parauit vindicare in illa superbiam sed timens ne preoccupata suam animã cupidine debilitaret nullatenus eam occidere pertulit dum vereretur ne perẽpta illa maiorem pœnã pro amore illius interitus. sustineret. ¶ Intelligentes ergo eum ita de marianne habentem soror eius & mater optimum putauerunt tempus pro illius odio recepisse. Et loquebantur non pauca: herodem incitantes ad odium. Qui nec intuauiter hęc verba attendebat: neq; facere quedam in vxorem tanq̃ credulus prꝛsumebat. Peius ergo dolorum passione succendebatur. dum neq; illa odium celaret. neq; iste amorem: confestimq; aliquid nefandissimum actum fuisset nisi cęsar nunciatus esset contrarios vicisse: & interemptis anthonio & cleopatra cunctam ęgyptum possedisse. Quapropter festinans ad cęsarem reliquit domum ita dispositam. Qui proficiscenti mariãnem soemo commendans multas habere gratias ei pro diligentia confitebatur. Et partẽ magistratus ei a E
rege ꝓmeruit: & ille quidem honorem obtinuit.

¶ Herodem maximo honore cęsar recipiẽs quadraginta satellites gallos cleopatre dedit ei regnumq; suum ampliauit. Qui cũ cęsarẽ vsq; ad anthiochiam fuisset comitatus reuertitur in iudeã & mariannem quam maxime diligebat vocãs hec cuius maxima erat pudicicia spreto eius concubitu matris & patris improperabat interitum. Quę salome inuentrice ꝙ regi prꝛparasset veneno interitum accusatur eunucho eam excusante. Soemumvero herodes propter suspitionẽ interimi iussit: & in mariannem familiarium ꝓcurat accusationem. Que procurãtes salome & alexãdra mie multa in eã inhonesta simulante interficitur mulier certe generosissima & continentissima sed non modesta.

¶ Capitulum nonum.

Herodes vero cum in ęgyptum peruenisset cęsari cum ampliori fiducia sermonem inseruit tanq̃ iam amicus. Siquidem de satellitibus gallis cleopatrę quadringentos donauit: & terram ei rursus reddidit quam per illam perdidit. Addidit etiam regno eius gadra vel ypon & samariam & maritimam gazam vel antidonem vel Ioppen & stratonis turrim. ¶ Cumq; hęc acquisisset & cęsarem comitatus vsq; ad anthiochiam esset: reuertitur: & quantum res suas extrinsecus fœliciter tractabat: tantum de domesticis affligebatur: prꝛsertim circa coniugem de qua potius fœlicitatem quandam videbatur habuisse. Nam amorem non minorem illis pertulit quos in hystoriis cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito mariãnem dilexit quę cum in alijs casta vel fidelis esset muliebre vel modestum quiddam naturaliter non habebat. Nam dominabatur marito seruituti libidini & sepius contumelioſę eum aggressa est. Quod dissimulans ille portabat blandiebatur: licet matris eius vel sororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. ¶ Illa vero tempore maioribus accusationibus a suspitione nutritis. anni spacium completur ex quo herodes a cęsare reuersus erat. Et cum iam dudum culpa volueretur. Tunc eripit alia occasione data. Meridie namq; dum voluisset requiescere accessit mariannem amore quem in ea semper habebat astrictus. Quę cum intrasset nõ F
cum eo concubuit: sed festinanter eum depulit & improperauit sui patris vel matris interitum. Qui eum grauiter contumeliam contulisset. & paratus ad facinus esset sentiens soror regis salome paratũ olim pincernam regium intromittit prꝛcipiens dicere qualiter suaderet ei mariannẽ amatorium confecisse regi. Et siquidem ille turbaretur & interrogaret quale hoc fuisset resꝓnderet venenum illã tenuisse petentemq; seipsum ministrare. Si vero nullatenus de amatorio rex commoueretur dimitteret vacuum dum nequaq̃ hoc ei periculum fieret. Hęc dicens eo illo tempore locuturum intromittit. Qui tanq̃ verisimilia dicturus cum studia ingreditur: asserens mariãnem sibi prꝛmia prꝛstitisse dum flecteretur amatoriũ regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuisset: venenum inquit erat quod illa monebat dari cuius virtutem ipse se nescisse fatebatur. ideoq; nunciasse quatenus ipse requireret Itaq; cum talia verba audisset herodes: & dudum iam furibundus. tunc potius excitatur: & eunuchũ. qui mariannę fidelissimus erat de veneno torquebat cognoscens ꝙ sine illo tale aliquid non fecisset Qui cum necessitatibus interesset nichil quidem tortus de veneno dixit. Vxoris autem odium quod in eum haberet propter sermones quos soemus explanasset: manifestauit ei. Cũq; hęc dixisset magis

Mariãne herode q̃ sibi accidẽrãt & honorẽ a cęsare receptũ narrante inter oscula gemebat. &c.

Herodes inter amorẽ & odiũ.

Mater & soror herodis eũ i mariãnẽ cõcitãt.

Herodes ad cęsarẽ vadit.

Herodẽ maxio honore recepit cęsar cuiquadragita satellites galos cleopatre dedit & regnum ãpliauit.

Maximus amor herodis ad Mariãnẽ coniugẽ.

Pudicicia mariãne.

Mariãne ab herode vocata sprẽto eius cõcubitu matris & prĩs iproperat iteritũ &c.

Accusatur Mariãnę inuẽtrice salome herodis sorore ꝙ ipi venenũ ꝓparasset.

Eunuchus Mariãnẽ excusat.

rex clamauit dicens. Soemum fidelissimum prioribus tẽporibus nullatenus hęc prodidisse mandata
A nisi quid amplius inter eum mariannem prouenisset. Et soemum quidem protinus interimi pręcepit
Vxori vero iudicium colligens familiarium accusationem parauit: studioseq; executus est: de relatio
nibus amatorij vel veneni. Erat tamen sermone incontinens, iracundus. Quẽ postea ita sentientes
qui pręsentes erant: mortiferam in eam sententiam protulerunt. ¶ Dum hęc sententia pronunciare
tur. subuenit quidem ei vel aliquibus presentibus ne ita temerarie illã interficerẽt sed deponerẽt eam
in aliqua regali custodia. Tunc salome cum suis festinauit e medio mulierem abducere que potius re
gem impulit. caue inquiens seditionem multitudinis si illa vixerit. marianne quidem ita trahebatur
ad necem. ¶ Considerãs autem alexandra tempus & q̃ paruam spem haberet eadem passura ab he
rode contra priorem suam fiduciam nimis valde commutabatur. Nam volens ostendere se ignoras
se causam: exiens contra filiam multa mala vociferata est: Et omnibus audiẽtibus clamabat: malam
circa maritum & ingratam extitisse quapropter iuste pati q̃ audacter ei restitisset & nec retribuisset
beneficiorum tantorum remunerationem inter hęc talia inhonesta ea simulante & audẽte etiam ca
pillos suos euellere: multa quidẽ in ea ab alijs vituperatio deformis dissimulationis apparuit. Quod
potius a pereunte comprobatum est cũ nec verbũ initio dedisset: nec ad vllius improperationes tur
bata respexisset: sed equaliter cum animi grauitate peccatũ matris euidẽter ferre demonstrabat. Ipsa
quidem non timido gressu neq; mutato corporis colore ad mortem ducebatur generositatem suam
nequaq̃ in extremitate demutans. Et illa sic quidem interijt femina que ad continentiã & magnitu
dinem animi optima erat: modestia vero ei defuit. Pulchritudine namq; corporis & effabilitatis di
gnitate magis q̃ quis estimare posset omnes mulieres anteibat. Occasio tamen maior exinde proue
nit cum nec gratia regis vellet viuere. Nam dum semper potiretur illius amore & nihil difficile ab il
lo speraret. fiduciam immoderatam habuit. Contristabant autem eam quę erga suos euenerant: hęc
B omnia ei quemadmodum passa ipsa fuisset dicendo ad vltimum sibi inimicas parauit matrẽ vel so
rorem regis: & illum simul in quo tantum confidens nichil quod molestum sibi oriretur sperabat.

¶ Herodes (mortua Marianne (in eius amorem magis accensus nomen eius sepius inuoca
bat. Et tunc pestis super populum superuenit quam omnes pro peccato erga Mariannem commisso
per dei iram suspicati sunt. Herode quoq; in sebaste ciuitate infirmante & de eius sanitate desperã
tibus Alexandra ab herode custodias ciuitatis procurauit auertere. Quem ipse quodã eã accusante
pręcepit interfici. Herodes inq̃ in omnibus causis fastidiosus ad pœnam paratior idcirco amicos ne
cessarios interemit Custobarum: Lisimachum & Antipatrum. Custobarus enim idumeus (quem so
rori maritum dedit priori Iosippo scilicet occiso) ab vxore auctoritate propria repudiatus & aduer
sus herodem de seditione pro filijs babę (in quos ipse herodes inimicitias habebat) accusatus hunc
& omnes de genere hyrcani herodes occidi precepit. Cap. X.

C Herodes mortua mariãne in eius amorẽ magis exarsit &c. Pestis sup pp̃lm quã oẽs suspicabãtur p dei iram p pcto̗ erga mariãnẽ cõmisso. Herodes i sebaste citate difficilie ifirmatur de salute desperãtibus medicis. Custodes alexãdra ꝓcurauit auertere ab hero de.

Dolebatq̃ vero interijt regis desiderium potius exarsit. vt sepius nomẽ illius inuocaret. Mo
batur autẽ omnia facere quę potuissent solatiũ afferre cõuiuia colloquia quę nichil ei
profuerũt gubernationes etiã regales recusabat & tãtũ doloribus tenebatur: vt aliquan
do mariãnẽ vocare ministris tanq̃ viuentẽ valẽtemq; pręciperet. ¶ Cũ sic haberetur su
peruenit egritudo pestifera quę plures populi vel amicorũ eius honestissimos extinxit
& omnibus suspicari prębuit per irã dei hęc contigisse. Pro iniquitate erga mariannem confectam.
Ideoq; ad peiora rex peruenit: vt in vltimo solitudines eligeret sub occasione venationis his confe
ctus cogitationibus non potuit multos dies protrahere sed incidit in difficillimam valitudinẽ. Nam
inflãmatione vel astrictione gutturis mentisq; mutatione tenebatur: & quę potuissent curam exhibe
re nichil, penitus profuerunt sed contraria inueniebantur. Vnde postea desperatione facta medici
dum nequaq̃ medicaminibus allatis egritudo decresceret & rex nichil potuisset accipere omnia, quę
ille vellet iusserunt ei preberi. desperationem salutis casui deuouentes. Et ille quidem in samaria se
baste nominata inualidus iacebat. Alexandra vero in hierosolimis habitans cum audisset in qui
bus esset herodes: festinauit custodias ciuitatis obtinere quę duę fuerant vna quidem ciuitatis altera
vero templi. Quas si quis sub potestate sua comprehendisset omnem gentem sibi subdebat. nam im
molationes nullatenus sine his fiebant quas non exercere impossibile iudeis videbatur parati vtiq;
ante magis vitam amittere. q̃ religionis dei solitum sacrificium non implere. Igitur custodibus earũ
alexandra sermonem obtulit q̃. oportuisset ipsi vel filijs herodis eas tradere ne quis eas aliter preoc
cuparet illo defuncto rerumq; potestatem teneret dicens quia si a morbo quo detinetur euaserit tuti
us eas poterit custodire. Cumq; hęc verba fecisset non patienter tulerunt. sed qui fideles prioribus tẽ
poribus extiterunt. tunc magis & propter odium Alexandre putantes non se optime herode viuen
te desperare. Quorum vnus consobrinus regis nomine amabech confestim nunciauit regi alexãdre

Herodes in oi bus cauſis faſti dioſus & ad pœ nã peccãtiũ pa ratior & amicos neceſſarios inte remit.

Cuſtobarus idu meus eleuatus cõtra regem he rodem &c.

Repudio quõ iudeis licebat vti.

Salõe auctorita te ꝓpria cõnu biũ ſeparauit & maritũ cuſtoba rum herodi ſedi tioſũ accuſat.

Inimicitiarũ he rodis cum filijs babę cauſa.

Cuſtobarus fili os babę abſcon dens ſeruauit a morte.

Herodes ſorore incitante oẽs de gñe hyrcani pręcepit occidi.

ſententiã qui nichil remoratus: interfici eam ꝓcepit. Ipſe vero vix & multo labore cum egritudinem euitaſſet animo vel corpore debilitatus ſimul & faſtidioſus in omnibus cauſis factus ad pœnam pec D
cãtiũ paratior erat. Idcirco & amicos ſibi neceſſarios iteremit Cuſtobarum alias cuſtodibarũ vel Liſi machum vel antipatrũ Gadiam vocatum necnon & Doſitheum ex hac occaſione Cuſtobarus gene re quidẽ idumeus erat inter primos dignitate. qui a proauis ſacerdotes videbantur Gozę. quem de um idumei arbitrabãtur. Hyrcano vero rempublicam eorum ſub iudaicas leges redigẽte. cum hero des regno ſucceſſit iudicem cuſtobarum idumeę vel gazę declarauit. & dat ei ſororem ſalome ioſip pum priorem eius maritum occidẽs ſicut demonſtrauimus. Cum hęc cuſtobarus pręter ſpem liben ter impetraſſet. eleuatus fœlicitatem paulatim excedebat putans nõ eſſe bonum ſe iudicem herodis pręcepta perficere. neq; idumeos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad cleopatrã di cens idumeas ſemper illius maiorum fuiſſe ac propter hoc iuſtum eſſe vt peteret prouinciam ab an thonio. Nam ſe paratum confirmabat: tranſferre fauorem ſuum ad illam. Agebat tamen hęc non ꝙ potius cleopatram dominari deſideraret: ſed eſtimabat ſi pluribus viribus herodes priuaret facilius iam poſſet ſibi gẽtis idumeorum principatum vendicare occaſione generis & pecuniarum quas pe petuo per illicita lucra acquiſierat: & cleopatra quidem petens anthonium prouinciã minime obti nuit. Nunciãtur autem verba herodi Qui paratus cuſtobarum interficere: matris petitionibus vel ſo roris veniam ei donauit ſed non in ſuſpectum eum in poſterum pro prioribus dereliquit. ¶ Tempo re vero interfecto cum cõtigiſſet ſalomem a cuſtobaro diſcordare mittit ei ſtatim repudium/ concu binũ rennuens: non ſcdm leges iudeorum. Nam marito quidem licet apud nos hoc facere vxori ve B
ro nullatenus ſeparari. & ducere alium niſi prius a marito priore dimittatur. Salome tamen non ge nerali lege. ſed poteſtatis ſanctione cõnubium ſeparauit & ad fratrem herodem dicebat pro fide il lius maritũ ſe reliquiſſe: cũ cognoſceret eum cũ antipatro & lyſimacho vel doſitheo nouis rebus ſtu dentem. Fidem vero ſermoni de Babę liberis imponebat: ꝙ ſeruarẽtur apud eum duodecim annis. Quę multum ſtuporem regi pręter ſpem verba fecerũt. Nam babę liberos deſtinauit olim perſequi ꝙ inimici ſui fuiſſent tunc vero pro temporis longitudine de memoria eius exciderunt. Quorũ ini micitię & odium hinc ortum eſt. Cum antigonus regnum haberet & herodes ciuitatem hieroſolimo rum obſideret. neceſſitate vel malis (quanta obſeſſis aſſiſtunt) plures inuocabãt herodem & ad illum clamabant. Babę autem filij dignitatibus pręcellentes & apud populum validi permanebãt cũ an tigono: & herodem accuſabant & ſeruandum regio generi principatum ſuadebant. Ciuitate vero ca pta cum herodes rem publicam tenuiſſet cuſtobarus exitus ciuitatis obſtructus ordinatur: quatenus non recederem ab ea qui ciuium rei aut regi cõtrarij extitiſſent. ſciens in opinione vel in honore po puli Babę liberos eſſe: & putans magnam partem ſibi eos fore in rerum mutatione. Qui illorum ſalu ti ſtudens abſcondit in propriis pręſidijs. Et tunc quidem iureiurando flexit. nichil de illis ſciſſe ſe: Quare liberatus a ſuſpitione: rurſuſq; edicto a rege propoſito: & omnem modum excogitãte vt eos inueniret non eſt confeſſus. ſed cum primum negaſſet: non ſine pœna ſua putauit poſtea viros oſten dere: & non fide iam tantũ ſed & neceſſitate eos celare feſtinabat. ¶ De his cum nunciatũ a ſorore fuiſſet. rex deſtinans ad loca vbi commorabanꝫ ſimul cum alijs accuſatis illos occidit vt iam nichil eſ ſet reſidui de genere hyrcani ſed regnũ ſuo poſſideret arbitrio. nemine in dignitatibus exiſtente qui iniquitatibus eius reſiſteret.

¶ Hic machabeorum in ſacerdotij principatu terminatur ſucceſſio.

Herodes legem veterẽ pegrinis adinuẽtionibus corrũpens quin quennale certa mẽ ceſari thea trũ in hieꝛlm & amphitheatrũ i cãpo cõdidit cõ tra iudeorũ mo res.

¶ Herodes veterem legem peregrinis adinuẽtionibus corrumpens quinquẽnale certamen ce F
ſari conſtituit Theatrum in hieruſalem & emphitheatrũ in campo cõtra iudeorum mores condidit. & ferarum multitudinem congregauit in euidentiſſimam morum diſſolutionem cõtra quem decem magnanimi viri iudei coniurauerunt ſed accuſati conſtantes perimuntur ſed accuſatorẽ quidem iu deorum rapientes membratim dilacerauerunt canibus cadauer apponẽtes. Herodes autem contra populi audaciam non remiſſior ſed audacior ſeſe vndiq; ſtatuit munire & ſamariam quam (mutato nomine Sebaſtiã appellauit/ muris circũdedit. Et in loco ſtrationis turris ceſaream ciuitatem cõſtru xit/ & Gabã/ Sebaſtem quoq; ad cęſaris honorem Cęſaream appellauit. Capitulum.xj.

IDcirco potius a patriſs moribus excedebat. & geregrinis inuentionibus veterem ſtatum corrumpebat. qui nullatenus maculari debuiſſet. ¶ Vnde non minora nobis in poſterum mala prouenerunt. diuerſis recedentibus maiorum impietate corruptis. Et primum qui dem certamen quinquennale Cęſari conſtituit. & theatrum in hieroſolymis condidit. & rurſum am phitheatrũ in campo maximo vtraq; proſpicua. moribus vero iudaicis aliena ſiquidem vſus aut ap paritio talium nequaq; tradita fuerant. ¶ Celebrationem quidem illam clariſſimã per quinquẽnium

construebat:nuncians finitimis:& vocans ab omni gente athletas & omnia certamina de tota terra
A inuitabat vt spe propositorum premiorum & victorię gloria conuenirent.Igitur collecti sunt capitales artifices.Nam non tantum illi qui exercitationibus corporis prealerent: sed & musica precellentes quos tymelitos vocant:proponens maxima victorię premia. omnes nobilissimos ad conflictionem conuenire vocitabat. Constituit quoq; quadrigis & vnius equi cursui non parua dona:& omnia quę munificentia vel decore apud singulos prefulgebant volens habere clariora:spectaculum liberalitate constitui. ¶ Theatrum vero circa cęsaris ymagines habebat: & trophea gentium quas bellando ille deuicerat auro scilicet & argento puro cunctis instructis:& neq; de veste neq; de vasis aut lapidibus prećiosissimum aliquid defuerat quod non certantibus offerebat. ¶ Apparatus etiam ferarum fuit. Nam leonibus multis congregatis:& alijs quę eminerent ferocitate & raro inueniuntur: quorum inter se altercationes & pugnę contra omnes excogitabantur:peregrinis quidem admiratio sumptuum & delectatio spectaculi videbatur.Prouincialibus autem euidentissima solutio morum qui apud nos coluntur. ¶ Impium enim est feris homines pro hominum spectaculo subdere.iniquum etiam solita peregrinis permutare.Super omnia vero contristabāt eos trophea dum putarent ymagines esse armis obsitas.quia non patrium illis fuerat talia colere quod nec herodem latebat.Q uiviolentiam quidem eis inferre oportunum non putauit. Loquebatur autem & consolabatur vt superstitionem eorum auferret.sed nullatenus persuadebat dum grauiter illi tulissent ea quę videbantur soluta lege cōmitti.Illi vero vnanimiter clamabant dicentes.Licet omnia existimemus tollerabilia:tamē hominum ymagines vel trophea non esse patrium in ciuitate admitti profitemur. ¶ Herodes autem turbatus & intelligens non facile eos resistentes deuinci sine solatio accersit quosdam primos eorum ad theatrū & ostendens trophea:consuluit quid illis hęc viderentur. Qui cum clamassent hominum ymagines precipiens auferri ornamentum impositum ostendit ligna nuda.Quę statim spoliata.risum plurimū spectantibus incusserunt.Tali modo multitudinis impetum mitigauit herodes: vt iam plurimi muta ti non offenderentur. ¶ Quidam vero permanebant in difficultatibus suis q; solita minime contuebantur & putabant initium patrijs legibus destruendis. Vnde optimum existimauerunt magis periculą q̄ mutatam rempublicam negligi dum herodem violenter prospicerent introducere quę non solita fuissent.verbo quidem regem:operibus autem hostem omnium demonstratum herodem. ¶ Vn
B de coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues.& gladios sub vestimentis portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus:qui per indignationem eorum quę audiebat fieri seipsum pati & quę illi firmabat. Q ui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosum immisit. Quod consilium cum deliberassent: ex composito ad theatrum pergebant sperantes non posse herodem fugere:si subito cum inuaderent.Cumq; parati cum audacia properarent vnus eorum qui per scrutantes singula indicabant regi eorum conspirationem intelligens: parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium quod plures in eum habuissent & seditiones quotidianas.discedens ad aulam nominatim accusatos vocauit. Qui cum a ministris euidenter capti fuissent: scientes q; non euitarent periculum ornauerunt necessarium vitę finem nullam deponentes animi sui fiduciam nec negauerunt actum. sed & demonstrauerunt gladios:confessiq; sunt bene & pie curationem se fecisse lucri quidem nullius causa neq; pro suis doloribus sed pro communibus causis: quas seruare aut pro his mori cunctis dignum videretur.Talia quidem illi de voluntate insidiarum fiducialiter prolocuti. a regalibus ministris circunsepti ducebantur: omnemq; poenam passi perimuntur. ¶ Non multo post
C eum qui talia nunciauit odio quidam rapientes non tantum interfecerunt.sed & membratim dilacerantes canibus apposuerunt.Videbant autem multi ciuium quę fiebant & nemo nunciauit.vsq; dum herodi acerbiorem & certiorem inquisitionem facienti.mulieres quędam torte confesse sunt quę vidissent. Tunc herodes eos qui facinus commiserunt simul cum tota domo peremit. ¶ Concursus vero & audacia populi quam pro legibus habebant.non remissiorem faciebāt herodem.Sed multo potius cautiorem.Qui statuit sese vndiq; munire: vt si qui nouis rebus studerent: manifesta eorum fieret conspiratio.dum ciuitas ab aula in qua conuersabatur: & a templi custodia tutaretur quę antho nia dicebatur. ¶ Samariam quoq; deliberauit muris circundare.quam mutato nomine sebastiam appellauit. ¶ Putans etiam prodesse prouincię locum munire. qui de hierosolymis aberat vnius diei via. & olim vocabatur strationis turris.etiam eum constructum cęsariam nominauit:& in maximo campo electos equites deputans locum edificauit qui in galilea gaba vocatur & transfluuium sebontidem alias sobonitidem. Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat:& circundans custodijs totam gentem:vt nequaq̄ potestatem haberet seditiones promptas agere quibus paruo motu facto frequenter vtebantur nec laterent si mouerentur assistentibus semper in proximo qui vel cognoscerent.Et multos quidem auxiliatores suos:plures autem ex finitimis illic habitare fe-

Tymeliti musici Quadrigę.

Theatrum ymagines cęsaris habēs & triūphos.

Apparatus ferarū & cōgregatio

¶ Herodes risu multitudinis mitigauit.

Magnanimi de cem iudei cōtra herodem legem deprauantē conturauerūt sed apud regem accusati constātes perimuntur.

Accusatore interfecto membrati corpus dilacerātum canibus apponitur.&c.

Samariam(quā mutato nomine Sebastiā appellauit) muris circundedit.

Cęsaria ciuitas vbi stratiōis turris constituitur.

Gaba.

Sebontis.

cit.dum munificentia ductus templum construeret quo simile prius nec in nouissimis ciuitatibus exi-
Sestasteni ciui-tas ad honorem cęsaris cęsarea dicta.
stebat.quod magis pro tutela sua construens in honorē augusti cęsaris sebasteni appellauit.& prouin- D
cię partem meliorem quę prope fuerat distributt habitatoribus vt prono animo conuenientes in ea
conuersarentur:muroq; fortissimo circundans altiora loca custodijs communiuit:ne magnitudine mi
nor esset maximis ciuitatibus. Nam viginti stadia intus habuit:medio vero mensuram vnius& semis
stadij locum statuit vndiq; decoratum:in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens edi-
ficauit.paulatimq; totam ciuitatem exornans: munitioni quoq; eius prospexit cuius pulchritudine
memoriam posteris voluit relinquere suę largitatis.

¶ Maxima in iudeam anno regni herodis decimo tertio calamitas.Gelu namq; terra percussa fru
ctus non dabat & pestis ciues vexabat herodiq; plurima inopię necessitas imminebat qui(consum-
Maximacalami-tas in iudea anno regni hero-dis decio tercio.
ptis pecuniis in ciuitatum constructione)prędosissimis vasis & regio ornatu non peperit vt populo
subueniret.Et sic populo in calamitatibus subueniens clarum nomen acquisiuit mutata priori & opi-
nione & infamia hic enim quinquaginta hominum milia pauit.Quingentos quoq; viros prò corpo
ris custodia dedit cęsari miranda etiam construxit edificia eis varia nomina interponens. Capi.xij.

EOdem tēpore tertio decimo anno regis herodis instante. magnę calamitates prouinciā oc
cupauerūt:siue de vltione siue de casu sic occurrēte.Siquidem prius gelu percussa terra fru
ctus nullatenus inferebat.Prętera& ciues per inopiam frumenti.morbus & passio pestife-
Maximum gelu Pestis.
ra possidebat.Qui continue malorū diuersitate cōprehensi:dum indigerēt cura vel alimentis plus pe
Necessitas regis cōsumptis pecu-nijs i cōstructio-ne ciuitatū ipe-diebat ipsum fer-re populo auxili-um sed non prę-ciosissimis vasis & ornatui regio vt populo subue-niret nō pepcit.
ste moriebantur.Morbus autē ita pereuntiū & viuētiū solatia auferebat.Nam corruptis frugibus ter-
ę horreisq; exhaustis:nulla spes alimentorū pręter pestilentię malū vllatenus expectabatur. ¶ Ne- E
cessitas ergo plurima inopię. nō minus ipsi regi q̄ populo imminebat.Siquidē vectigalia quę de ter-
ra solitus erat accipere minime colligere prędualebat:& pecunias cōsumpserat largissime ciuitates edi
ficando.nec erat quod dignū auxilio videretur.Interea deliberabat tēpori cōferre presidiū quod dif
ficillimū fuerat:dum nec vicini habuissent vnde alimenta pręberent quia nec ipsi leuiora tollerassent
& pecuniis deficientibus licet potuissent pauca pluribuscōparare:bene tamē arbitratus nequaq̄ auxi
liū negligere ornatū regiū icidit:neq; prędosissimisvasis neq; artificio prędosissimis parcēs.Mittebat
autē pecunias ad ęgyptū petronio prędidi a cęsarea constituto.Et dū nō pauci ad eū cōfugissent pro
pter eandē necessitatē:& amicus herodis priuatim existeretvolēs subiectis eius subuenire primis ipsis
deportare triticū cōcessit per oia eos& i emptiōe & in nauigatione eleuās.vt maxima pars ipse huius
auxilij fieret. ¶ Nā herodes his deportatis non tantū sentētias in horrore se prius habentiū mutauit
immo maximā ostentationē sui fauoris & patrocinij lucidauit. Siquidē primū his quantū potuissent
per se panificare triticū diuisit. ¶ Prętera multis existētibus qui senio vel altera infirmitate tenti nō
sufficerent alimenta sibi prępparare prouidebat eis cōstituendo pistores qui paratos panes vendide-
rūt. ¶ Diligētiā aūt ne cū periculo hyemarēt habuit:cū cōprehendissent eos etiā vestium inopia corru
ptis & oino cōsumptis pecoribus:neq; lanę neq; aliorū vestimentorū copiā habuerūt.Quę cū procu- F
rasset:iam & ciuitatibus finitimis conabatur prodesse semina syris prębēdo quod etiā ei multū profuit
dū gratiā exinde acquisisset.Terra eni post hoc,fructus suos vberius ostēdēte. nō minus quinquaginta
milia hoim quos ipse pauerat.ad propria destinauit.Cū hoc modo calamitatibus oppressum regnū
munificētia vel iduſtria recuperasset nō parua:& in circuitu similibus passionibus afflictos finitimos
Herodes libera-litate sua homi-nū odia extinxit
reuelauit Nā nō fuit qui per necessitatē ad eū veniēs nō eius auxiliū iueniret. secundū suā dignitatē.
Sed & populi vel ciuitates & priuati ad eū cōfugiētes solatiū ipetrarūt intantūvt estimaretur indigen
tibus extraneis plus decē milia tritici choros dedisse.Chorus aūt habet modia attica decē ipso aūt
Nota q̄tū valeat principis libera-litas erga subie-ctos.
regno suo octogita milia expēdit. ¶ Hāc eius diligētiā & solicitudinē apud iudeos tantū cōtigit prę
ualere& diuulgari apud alios vt antiq̄ in eū odia cōmota pro prędaricatiōibus legū:per quas etiā re
gno totius gētis pene priuari putaretur:liberalitate sua prorsus extigueret: ai sui magnificētiā prēter
opinionē demōstrās.Populū aūt intātū mutauit vt talē eū arbitrarētur.nō qualē experti fūt dudū:sed
qualē i necessitatibus ꝓbauerūt.Eodē tpe & auxilia cęsari quigētos electos sui corporis custodes de-
stinauit.quos elegisseus ad mare rubrū pduxit.Post hęc ad meliora rebus sibi ꝓueniētibus: palaciū i
superiori ciuitate cōstruxit magnas erigēs domos & ornatu p̄ciosissimas vt pluresviros āmiratiōe sui
capere potuissēt.Secūdū mēsurā aūt & appellatiōes eis iposuit.Nā vna cęsaris altera agripę vocabat.

¶ Herodes cum nichil suę libidini prępponeretcaptus pulchritudine filię cuiusdam Alexandrini
noie symonis quem regia cognatione indignū cognoscens eū per honores euehit & iesu fabetis filio
deposito sacerdotij principem fecit& filiam eius duxit vxorem.Et castellum in loco vbi prius iudeos
cum antigonum prosequeretur euicerat constructt.Duobusq; modis populum regebat timore & ma
gnificentia.Magnificētia eni cęsarem & potentissimos placabat romanos.Ciuitatēq; i loco stratonis

A turris eam cęsaream vocans construxit. Et maximam turrim a druso priuigno cęsaris eam drusum ap
pellans. Perfecta autem ciuitate herodes anno regni sui duodecimo filios suos Alexandrum: & Ari
stobolum romam misit ad Cęsarem quos cęsar humanissime suscepit dans herodi licentiam (quem
vellet) relinquere successorem. Capitulum duodecimum.

DEsiderio deinde commotus cum nichil pręponeret suę libidini. filiam autem symonis sibi coniunxit qui hierosolimita filius buzi cuiusdam alexandrini sacerdos inter nobilissimos: cum filiam haberet optimam. Et tunc in hierosolyma nominatam: huius pulchritudo animum herodis inflammauit. Et ne suspicaretur violentia vel tyrānide hoc agere melius arbitratus est nuptijs puellam ducere. Ideoq; symonem indignum regia cognatione iudicans (dum suū desiderium complere vellet) per honores euexit. Statimq; iesum fabetis filium a principatu sacerdotij deposuit & symonem ordinauit: atq; affinitati sue coniunxit. ¶ Cum vero nuptię perfectę fuissēt: edificauit castellum in loco quo prius iudeos cum a principatu per antigonum pene decidisset euicerat quod est ab hierosolymis sexaginta stadijs natura munitum. ad edificationem oportunissimum: instar collis manu factum: vt esset in rotondo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus. rectum habens ascensum ducentis gradibus edificatum. Intus autem domus regię pręciosissimę & ad munimem & ad ornatum simul effecte. Circa initium collis habitacula constructionis perspicuę. & aquę ductus fecit. Nam non ille locus proprias habuit aquas: sed longe perplurimis sumptibus deductas. Circa cam pum vero ciuitas erat edificata: quę collem pro arce habebat. Cumq; omnia secundum spem euenissent: seditiones contra regnum nequaq̄ sperauit oboriri duobus modis subiectos regens. timore quidem q̄ esset ad pœnam non meritis diligentia vero q̄ in necessitatibus magnanimus appareret. Circūdedit autem tutelam extrinsecus tanq̄ murum subiectis parans. Nam & ciuitates extraneas diuersarumq; reges & patrijs muneribus ad amicitias suas flectebat. ¶ Vnde magnificentia sua cęsarem & romanorum potentissimos placabat transgrediendo leges. dum templa erigeret ritui nostro contraria. Nam nobis interdicta sunt delubra vel figuras more paganorum honorare. Quę foris prouiciam iudeam pro cęsaris fauore faciebat in ciuitatibus. pro quarum constructione multas pecunias expēdebat. ¶ Attendens vero prope mare locum oportunum ciuitati qui quondam strationis turris dicebatur. non qualem cumq; vrbem illic: sed lapide albo palacijsq; pręciosissimis ciuitatem construxit.

B Portum quoq; tranquillum magnitudinem similem pyreo tutaq; confugia nauibus prębentem constituit. Quę ciuitas iacet in fœnice secundum pelagus ad ęgyptum inter ioppen & ora optima maritima. quę stationem nauium difficillimam habent propter affrici procellas. Cui difficultati remedium pręstans: descripsit in circuitu portum qui sufficeret maximis classibus locum prębere refugij lapides in altum ingentes vnis viginti quinq; deponens: quorum longitudo viginti quinq; pedum erat. latitudo nouem. super quos turres disposuit. Quarum maxima drusus nominabatur a druso cęsaris priuigno. Ostia vero porticus contra aquilonem extabant: in medio autem turris erat. Super quam templū cęsaris positum nauigantibus apparebat: habens statuas vnam quidem romę: alteram vero cęsaris. Ciuitas autem cęsarea vocatur. Quę subtus cloacas non minores superioribus edificijs habet. quarum alię quidem modice: spacio non longo ad portum & ad mare funduntvna vero media: omnium receptaculum purgamentorum. quę imbribus & mare influente diluuntur. ¶ Edificauit etiam theatrum ab australi latere portus amphiteatrum quoq; multa milia hominum capiens in conspectu pelagi cōstruxit. Itaq; perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab hac re cessaret nec lassaretur neq; rex sumptibus deficeret deliberauit filios suos romam transmittere ad cęsarem alexandrum & aristobolum Qui cum ascendissent & in domo pollionis viri nimis illustris & herodis amici conuersarentur. cęsar autem eos cum omni humanitate suscepit. pollicitus licētiam herodi pręstare quem vellet sibi successorem reliquęre. Insuper & prouinciā thraconē & bathaniā vel auraniten ei cōcessit hmōi occasione.

¶ Zenodorus latrocinijs Thraconem vexans a varrone pręside cęsari accusatur. Et herodes a cę
C sare deputatus latrones opprimens pacem in prouincia dedit. Quem zenodorus romam vadit accusaturus sed nihil agens reuersus est. Gadarenses etiam herodem accusantes hos ligatos Agrippa ad eum remisit. Ipsiq; Gadarenses cognita cęsaris & concilij intentio timore afflicti diuersis supplitijs se se interemerunt. Mortuo quoq; zenodoro Cęsar possessionis partem maximā concessit herodi cuius maxima fuit fœlicitas qui cęsaris & agrippę amicitijs tertius confungebantur. Tetrarchiamq; pro fratre obtinuit pulcherrimumq; templum construens cęsari deuouit. Et sterilitatis occasione subiectis tributorum partem donauit. Herodes quoq; odium auferēs pręcepit suos semper laboribus occupari & captis seuissima tormenta inferebātur. Quiq; priuato indutus habitu nocte cum populo conuersabatur experimentum faciens quid de principatu suo sentirent. Genus autem Essenorum quod pithagorica vtitur conuersatione honorabat propter Manęmum esseum qui futura cognoscens herodem ad-

Herodes captus pulchritudine filię cuiusdam alexandrini noie symonis plebei eū per honores euehens sacerdotij principem fecit iesu depositio & filiā duxit vxorē

Castelli descriptio ab herode edificati.

Duobus modis populū regebat timore & magnificentia.

Magnificētia cęsarem & potētissimos placabat.

Ciuitas in loco strationis turris construitur quę cęsarea vocata ē

Drusus turris a druso priuigno cęsaris dicta.

Templū cęsaris Theatrum.

Amphiteatrum

Herodes perfecta cęsarea ciuitate filios suos alexādrū & aristobolū misit romā quos Cęsar humanissime suscepit dans herodi licentiam quem vellet sibi relinquere successorē &c.

huc puerum tanq̃ regem salutans dixit eum futurum regem & eius posteriora manu feriẽs male pro peccatis asseruit finiturũ herodes vero cum iam eleuatus vsq; ad regnum fuisset de tempore quãtum D
regnaret Manęmum cõsuluit qui viginti & triginta respondit sed finem non addidit. Capitulum. xiij

Zenodorus latrocinijs thraconẽ vexans a varrone pręside cęsari accusatur.

ZEnodorus quidam conductor domus lysanię fuit. Cui cum redditus non sufficerent de latrocinijs per thraconem amplius acquirebat: quę loca habitabant latrones: damascenorũ prędam agentes. Hos zenodorus nomine prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi. Varronem tunc prędem interpellebant. rogantes vt cęsari scriberet iniquitatem zenodori. Cęsar autem delata suggestiõe rescripsit latrocinia exterminari. prouinciam autem deputari herodi tanq̃ illius diligentia indigentem. quia difficillima domicilia & aquarum receptacula. & deposita frumenta habentes possent diu sustinere pericula muniti speluncis ¶ Cum hęc gratia cęsaris herodes accepisset: ad prouinciam thraconem pergẽs maliuolos latrones oppressit & in circuitu desideratam pacem omnibus prębuit. Zenodorus autem contristatus. primum quod a magistratu depositus fuisset. magis autem inuidia q̃ prefectura herodi tradita esset. ascendit rome accusaturus eum. Vnde nichil agens reuersus est. Interea agrippę successori cęsaris trãs Ionium misso circa Mitilenem herodes locuturus occurrit. pristinaq; amicitia renouata redijt ad iudeam. ¶ Gadarensium autem quidam dum ad agrippam peruenissent accusantes herodem. quos ille nullo responso dato ligatos regi transmisit. ¶ Arabes quoq; iam dudum infesti principatui herodis seditionem conabantur rebus eius inferre occasione huiusmodi nacta. Zenodorus enim cũ iam de se diffideret. prefecturę suę partem aliquam auranitidis quinquaginta talentis vendidit. Quę cũ
Herodes ãno regni sui. xvij. a gadarẽsibus accusatur.

in donatione cęsaris haberetur tanq̃ ea iniuste sublata cõtendebant. sepius quidem incursionibus violentiam inferre necnon & inopes milites flebant expectãtes rebellionem quam desiderant qui student vitę suę male consulere. Quę cum cognouisset herodes de prouincia sua seditionum auferebat occasiones. ¶ Igitur septimo decimo anno regni herodis cęsar ad syriam peruenit. Vbi gadarensium plurimi herodem accusabant: grauem eum sibi: & tyrannum in pręceptionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat zenodorus. cum iurasset nullatenus eos relinquere vsq; quo ab herodis imperio eos auferret. Quibus commoti gadarenses & confitentes q̃ nichil passi fuissent ab herode cum alias cui eos agrippa tradidisset. Qui crudelis quidem in proprijs. humanus autem erat in aliorum peccatis: accusabant rapinas & contumelias probantes & euersiones templorum. Et herodes quidem indignatus paratus erat satisfacere: cęsar autem amplectebatur eum nichil de fauore suo dicens per seditionem multitudinis commutandum. Et in primo quidem de his sermones probati sunt in posterum vero nulla processit cognitio. ¶ Siquidem gadarenses videntes cęsaris & consilij intentionem. timore ne regi traditi tormentis afficerentur quidam sese noctu gladio percusserunt: alij pręcipites sese dederunt. quidam in fluuio sponte submersi defecerunt. Quę videbantur temeritatis: nõ peccati fuisse supplicia. Quapropter cęsar nequaq̃ remoratus. Herodem a reatu soluit. necnon occurrit etiam non mediocris ei fœlicitas. Nam zenodorus prędordijs ruptis multo sanguine fluente. in; anthiochia syrię vitam finiuit. Cęsar autem & huius possessionis partem non paruam herodi concessit. quę inter thraconem & galileam arat vlatha vel panaida alias paniada & in circuitu terram. Permisit autem eum & procuratoribus syrię pręcepit vt secundum illius sententiam omnia tractarentur. ¶ Qui intantum fœlicitatis processit: vt cum duo isti romanorum imperium regerent cęsar vel agrippa. tertium sibi amicitijs coniungerent Herodem. Qui cum in tanta fiducia consisteret fratri suo forę petiuit tetrarchiam a cęsare centum talentorum fideiussor existens ita vt si quid ille peteretur: filij eius immunes euaderent. ¶ Sed cum cęsarem comitatus esset vsq; mare. rediens in terram zonodori pulcherrimum ei templum construxit iuxta panaida. vbi spelunca pulcherrima in monte consistit. Sub qua terrę altitudo inaccessibilis est. aquis immobilibus plena. Inde fontes iordanis fluuij nascuntur. Quem locum templo constructo cęsari deuouit. ¶ Tunc etiam partem tertiam tributorum concessit subiectis suis occasione sterilitatis plus autem reconcilians eos ne aduersarentur vlterius. Nam in talibus operibus pietate soluta modeste de pręuaricationibus legis inferebant. & sermones faciebant ad inuicem. ¶ Qui dum his incitarentur diligentiam habuit hæc sedare. auferens quidem ocium & pręcipiens semper laboribus eos occupari. Nam neq; conuẽtus in ciuitate fiebat neq; communis deambulatio. sed omnia custodiebantur: & seuissima tormenta captis inferebantur. cum multi palam vel furtim in carcere hyrcano tracti illic extinguerentur. & intus in ciuitate pariter & in vijs. Nam erant qui conuenientes in vnum speculabantur eos. ¶ Dicunt etiam nec ipsum hoc neglexisse. sed prius priuatum accipiens habitum nocte cum populis conuersabatur. experimentũ faciens quid de principatu suo sentirent. Et si quos omnino atroces nec approbantes opera sua inuenissent. omnibus modis persequębatur: & reliquam multitudinem sacramentis impellebat sibi fidelem existere &

Herodes ocium auferens pręcepit suos p̃ laboribus occupari & seuissima tormẽta captis inferebantur.

Herodes latrones opprimens pacem in prouincia dedit quẽ zenodorus accusaturus romã vadit Gadarenses herodem accusantes ligati ad eũ remittuntur.

Mors zenodori cuius possessionem cęsar herodi dedit. &c.

Fœlicitas herodis qui imperatorum amicitijs coniungerentur

Tetrarchiã prefratre obtinet.

Pulcherrimũ tẽplum construxit herodes & cęsari deuouit.

Occasione sterilitatis tributorũ partẽ diuisit subiectis.

A ogebat fauorem cum iureiurando sibi vel principatui custodire. Quorum multi placantes eum vel timentes veniebant ad quod postulasset. Alios vero seruantes suam opinionem: & grauiter ferentes q̄ cogerentur: modis omnibus occidebat. ¶ Flectebat autem & pollionem. grauiter phariseum & sameum socios q̄ illorum sibi iurare qui licet non obtemperassent. tamen non sunt torti dum venerationes eius per pollionem impetrassent. ¶ Liberati sunt etiã de hac necessitate hi qui dicuntur apud nos esseni. Genus autem hoc est quod conuersatione vtitur: quam apud grecos pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Essenos autem ex hac causa sic honorabat. quia maius quiddã de his sentiebat q̄ de mortali natura dicere alias dignum puto nam non inhonestus sermo videbitur in hystoriarum genere de his talibus intimare. ¶ Quidam essenorũ nomine Manęmus fuit. per omnem vitam benigna voluntate probatus prescientiam a deo futurorum habens. Is dum adhuc herodem puerum ad doctorem pergentem vidisset. vt regem iudeorum salutauit. Qui illusum se reputãs commouebat eum sermone adhuc priuatus. Manęmus hic ridens & feriens manu posteriora eius. regnabis inquit feliciter. Nam iam a deo dignus iudicatus es. Recole manęmi plagas. vt hoc tibi sit signum de peccatis committendis. Nam optima est ratio si iustitiam & dei pietatem dilexeris: & modestiam circa ciues habueris. Sed non te talem futurum intelligo. dum omnia agnoscam. Felicitate nãq̄ omnes precelles & habebis gloriam eternam: obliuionem vero pietatis & equitatis possidebis. Hec non latebunt deum in vltimo vite pro tuo facinore. Quibus statim nullatenus animum intendit dum spes herodi deesset. Paulatim vero cum eleuatus vsq̄ ad regnum fuisset & feliciter principatum egisset. accersijt manęmum. & de tempore quantum regnaret consuluit eum. Manęmus autem cum omnino nihil respondisset sed tacuisset interrogauit si decem tantum anni regni sui essent. Respondit & viginti & triginta. sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus. Manęmum cum honore dimisit: & omnes essenos propter illum honorauit. ¶ Hec igitur licet miranda legentibus demonstrare fest inauimus: & ostendere multos apud nos positos: talem diuinationis habuisse noticiam.

Essenorũ genus pythagorica cõuersatiõe vtitur. Essenos honorabat herodes propter manęmum prophetam. Manęmus esseus futura cognoscens herodem adhuc puerũ dixit fore regẽ eũ tãq̄ regẽ salutãs sed male q̄ peccatis finiturum. Herodes (accesito manęo) eum q̄tum regnaret consuluit.

¶ Herodes anno regni sui decimo octauo maximum deo templum instar illius quod a salomone fuerat edificatum construere inchoauit & populum ad hoc oratione incitauit & ad eius constructionem necessaria preparauit & decem milia artifices: mille sacerdotes cementarios & fabrilignarios ordinauit vbi turris quam ante herodem reges & sacerdotes generis assomoniorum construxerant barim denominantes vbi sacerdotalem stolam deponerent quam occultauit herodes sub signaculo nec vsum pontifibus sine potestate permisit. Sed vitellius syrię procurator permittente tiberio iudeorum potestati restituit quam tamen postea Cassius longinus preses & Caspius in Anthonia turrę quę & baris dicta est iudeos deponere coegerunt. Peracto octo annis templo letitia populus completus est Et rex trecentos boues deo obtulit & alij secundum vires suas. Cumq̄ ab herode templum construeretur ne constructio impediretur de die non pluit de nocte vero imbres descenderũt. Capitulũ. xiiij.

B

Herodes ãno regni sui. xviij. tẽplum deo maximum voluit cõstruere.

Nterea decimo & octauo anno regni herodis post' predicta edificia opus non minimum inchoauit. Siquidem dei templum maximum construere & multum altum & decorum erigere iudicauit: dum putaret id nobilibus omnibus suis factis perficere & ad eternam memoriam peruenire. sed dum nõ populo facile persuaderi cognosceret propter operis magnitudinem conuocans eos oratione mulcebat dicens. Alia quidem in regno quę a me acta sunt o viri contribules mei vt de his laudẽ proferam credo superfluum tanq̄ michi quidem minorem licet nobis maiorem vtilitatem ferre videantur. In difficultatibus neglexi quę ad vestra commoda pertinerent. neq̄ in exstructionibus michi magis q̄ vobis omnibus festinaui tutelam impendere. Et puto q̄ consilio dei ad hanc felicitatem euectus sum: ad quãtam non prius gens iudeorum aliquando peruenit. Constructę namq̄ sunt per prouinciam ciuitates quas habitatoribus plenas munitionibus ordinantes genus nostrum exaltauimus. quas operosum videtur michi scientibus enumerare. Quod autem nunc nitor efficere: omni pietate precellentius explanabo. Bene enim nostis q̄ illud maximo deo templum nostri patres edificauerunt cum a babilonia remeassent. & quia desunt ei ad magnitudinem in altum cubiti sexaginta. secũdum instar illius quod salomon construxerat: nemo negligentiam pietatis parentum nostrorum accuset non culpa illorum factum est breuius templum. sed cirus & darius histaspę filius huiusmodi mensuram edificationis fieri preceperunt. Quibus illi seruientes vel successoribus eorum: & post illos macedonibus non habuerunt aptum tempus quo ad eiusdem antiqui formam. istius mensuram perducerent. Nunc autẽ quoniam nutu dei principatui meo pax larga concessa est: & diuitiarum possessio: & multitudo redditũ & q̄ maximum est amicitia fauorq̄ romanorum qui omnium rerum domini existunt. cur non studemus relictum necessitate seruitutis tempore opus corrigere & integrum deo prębere & pro beneficijs eius in meo regno collatis. ¶ Talia cogitante herode multis ammirationem sermo pronunciatus prę

Herodes edificandi templi consilium populo aperit.

C

ter opinionem imposuit: nec alia desperatione commoti sunt.nisi q; anxiebãtur ne eo soluto aliquid
Herodes prępa rat necessariaad templi constru ctionem. emergeret:& opus moraretur ad finem vsq; perduci. Idcirco maior illis & difficilis putabatur magni D
tudo conaminis.Quos cum herodes cerneret dubitantes: adhortabatur eos dicens se non prius de
ponere templum. nisi omnia pręparentur quę ad perfectionem eius pertinerent. Nam neq; mẽtitus
est:ex hoc quod promiserat.Ille enim plaustra parauit quę lapides veherent. Decem milia enim ele
Decem milia ar tifices mille sa cerdotes cemẽ tarios. git peritos artifices:& mille numero sacerdotes. quibus stolas secundum eorum hõnorem habitum
q; parauit.sed & quosdam cementarios.Alios autem fabros lignarios erudiens. ad templi fabricam
hortabatur.¶Cumq; omnem apparatum alacriter aggregasset.autiquis fundamẽtis solutis noua po
suit.Super quę templum erexit longitudine centum cubitorum latitudine centum cubitorum:altitu
Fabri lignarij. dine centum & viginti.Qui viginti cubiti per tempus fundamentis deficcatis residerunt.Quod post
Descriptio tem pli herodis. temporibus neronis renouare deliberauimus. Edificatum est autem templum ex lapidibus albis &
tenacissimis quorum magnitudo in longitudinem viginti quinq; cubitorum: altitudine octo : latitu
dine duodecim erat. Totius templi namq; circuitus & porticus vndiq; humillima : altissimum vero
medium fuit vt a multis stadijs conspiceretur. & in prouincia constitutis & contra habitantibus aut
accedentibus cerneretur. Ianuas autem introitus &.superliminaria necnon & vela iuxta templi ma
gnitudinem vario ornatu decorauit. Aureos flores ambientes columnas fecit super quorum capita
vitis tendebatur botros aureos habens pendentes. Qui mirandam magnitudinem & artificij clari
Descriptio tem pli herodis. tatem videntibus exhibebat.propter variam pulchritudinem.Circumdedit etiam & porticibus ma
ximis omne templum. & secundum quantitatem vniuscuiusq; rei sumptibus omnia priora supera
uit porticus autem duę maximis parietibus fulciebantur: ipsi autem parietes vario opere constructi B
Ab oriente. erant Nam collis erat saxosus paululum erectus a parte orientali ciuitatis pronus super arcem.quam
dudum salomon rex per dei prouidentiam magnis operibus muro circundederat ab inferioribus in
cipiens:quem vallis altissima circundabat.Saxa vero ab affrico exposita plumbo ligauit: vt interiora
loca complerentur:multum spacium structura comprehendente: & in alto quadrangulo facto vt va
stitas lapidum a fronte videretur.ab interiore vero parte ferro ligati compaginem munirent immo
bilem per omnia tempora. Cumq; ita factum opus continuaret vsq; ad summitatem collis perduxit
& fossas circa murum positas complens planum super equalemq; confecit. Quadriporticus vero in
circuitu vnaquaq; porticu longitudinem stadij concludente & intra hanc porticum murum circa ip
Ab oriente du plex porticus. sam summitatem alius murus superius saxosus ambiebat omnia. Ab orientali vero parte pari longi
Ab aquilone. tudine porticum duplicem habebat contra templi ianuas constitutam quam multi priores reges con
Stola sacerdota lis i bari recondi ta per herodem struxerant.Circa vero omnem sacrarij vrbem spolia barbarorum fixa quę rex herodes deuouit.Ad
dens etiam quę & ipse a barbaris ceperat.Per latus autem aquilonis:turris alta angulosa munita val
de fuerat quam ante Herodem reges & sacerdotes generis assomoniorum alias Asamoneorum con
Vitellius syrię p curator stolã sa cerdotalis sub iu deorum potesta te(consentiente tyberio)posuit. struxerunt & barim denominauerunt:vt illinc sacerdotalem stolam deponerent quam cum opus ha
buissent vt immolaret princeps sacerdotum induebatur. Post cuius obitum sub romanis fuit vsq; ad F
tempora tyberij cęsaris.Sub quo vitellius syrię procurator.cum profectus hierosolymis & cum tunc
temporis susceptus a populo clarissime fuisset volens eis vices retribuere vt sacerdotalem stolam sub
sua potestate haberent. scripsit tyberio cęsari & ille concessit:& permansit stola sub potestate iudeo
Cassius lõginus prędses syrię & ca spius stolã sacer dotalẽ,in antho niana terrę iude os deponere co egerunt. rum vsq;quo obijsset rex agrippa.¶Post Cassius longinus cui tunc syria parebat cum caspiofado iu
deę procuratore imperauerunt iudeis in anthoniam turrim eam deponere dicentes romanos opor
tere dominos eius esse sicut & prius.Destinauit igitur legatos ad claudium cęsarem vt de his peterẽt
Qui cum peruenisset iuuenis agrippa rex romę constitutus petens ab imperatore potestatem eius
accepit scribente vitellio syrie procuratore.Prius autem sub sigillo principis sacerdotum& custodum
pecuniarum fuerat:qui ante vnum diem celebrationis ad principem custodię romanorum ascenden
tes & requirentes suum sigillum.stolam tollebat. Transeunte vero festiuitate in eodem loco depor
tantes & principi custodię ostendentes. similiter cum sigillis deponebant.¶Hanc autem barim id
est turrim iudeorum:rex herodes munitiorem construens pro templi custodia. ad gratiam anthonij
amici quidem sui principis vero romanorum anthoniam nominauit.¶A parte autem occidentalis
muri quatuor portę stabant quarum vna ad aulam tendebat interpositavalle quę erat i medio eius
Baris turris ad templi custodiã edificata ab he rode anthonia vocatur. vię duę autem ad suburbana.quartavero ad ciuitatem multis gradibus ad inferioremvallem tenden
tibus. & exinde rursus ad superiora tendentibus.Nam ex aduerso templi ciuitas in modum theatri
facebat circundata valle altissima per omnem australem tractum.¶Quarta autem frons quę ad me
Ab occidente. ridianum solem posita erat:habuit & ipsa quidem in medio portas super quas regia porticus triplici
longitudine terminata ab orientali valle incipiens ad occidentalem finita amplius tendi non potuit.
A meridie. Opus autem fuerat dignum narratu omnibus quę sub sole sunt. Siquidem altissima vallis sic erat vt

A nullatenus videri potuisset.si quis eius altitudinem attẽdisset super quam illa porticus steterat ex qua si quis a summo id est a tertio tecto notasset. Et profunditatem edificiorum videre vellet tenebris effundebatur.ita vt non posset visus ad immensam magnitudinem peruenire. ¶ Columnarum autem ordines consistebat in quadro per longitudinem Nam quartus paries colligebatur parieti lapideo. Grossitudo vero vniuscuiusq; columnę tres coniunctas vinas habebat longitudo autem pedes viginti & septem publici spina supposita. Magnitudo autem omnium centum sexaginta duę fuerunt.Capita vero columnarum secundum modum corinthium sculpta tam miranda propter magnitudinem operis.Cumq; quatuor ordines fuissent.tres quidem media loca tegebant quorum duo eodem modo facti:longitudinem habebant pedum triginta longitudine stadia tria altitudine quinquaginta pedibus tendebat.Medius vero ordo latitudinem viginti quinq; pedum habebat:altitudinem centum. Nam dupla super vtrumq; fuerat Tecta vero lignis sculptis in diuersas figuras apparebant. Medię vero porticus altitudo in immensum tendebat habẽs columnas compositas politas vndiq;:quarum compago incomprehensibilis omnibus videbatur.Talis quidem primus murus fuerat.A media vero non multum secundus distabat:gradibus paucis ascendendus.Quem paries circuibat lapideus titulum habens qui prohibebat alienigenas ingredi:morte interminata.Interior autem murus.per australem partem & aquilonis tractum in pariete ianuas habebat a sese distantes per orientalem vero vnam maximam.per quam transiebamus purificati cum mulieribus. ¶ Inaccessibile autem sacrariũ fuit intra quod tertium erat:vbi sacerdotibus solis ingredi licebat. ¶ Ante quod sacrarium ara erat: supra quam immolationes & holocausta deo imponebamus horum atrium nullo modo rex herodes intrauit:cum vtiq; prohiberetur quia non sacerdos existeret.sed operibus muros & porticus exteriores curabat. ¶ Quę cum octo annis edificasset:templo per sacerdotes in vno anno & quinq; mensibus peracto omnis populus lęticia completus est.Et primum quidem pro celeritate deo gratias agebant.deinde de alacritate regis quam in dedicatione habuit laudibus extollebat.Rex autem trecentos boues obtulit deo.& alij secundum vires suas.quorum numerus nullatenus estimatur.Nam dum occurrisset templi dedicatio.regisq; natalicius dies quo principatum assumpserat insignis est celebrata festiuitas.Cõstruxerat effossam viam ad aulam ab antonia intra templũ ducentem per orientalem supra quã iam & turrim edificauit quatenus & subterraneũ haberet accessum propter populi seditio
B nes.Dicitur autẽ per illud tẽpus dum templũ cõstrueretur.quia in die quidẽ non plueret.nocte vero imbres descẽderũt:quatenus cõstructio nõ prohiberetur.Quod verbũ patres nri tradiderunt:nec est incredibile si & aliã dei prouidẽtiã aliqui cõsiderẽt.Templũ quidẽ huiusmodi cõstructione finitũ est.

¶ Explicit liber quintusdecimus.

¶ Incipit liber Sextusdecimus qui continet tempus annorum duodecim.

¶ Herodes iniquitates prohibere volens legem ad patrię confusionem & consuetudinis solutionem qua fures vẽderentur.Eoq; tempore filios de roma secum adduxit Alexandrum scilicet & aristobolum.Qui statim contra salomen inuidiosi pro matris morte visi sunt & cum patre commorari recusabant vnde in eos patris odium exarsit quod tamen dissimulans nobilissimas iunxit vxores Beronicem scilicet salomę filiam Aristobolo & Glasiram Archelai regis capadocum filiam alexandro.Tũc quoq; Marchum Agrippam inuitãs ad iudeam venire eũ honeste recepit.Qui Agrippa immolatis deo centum bobus magnifice populum pauit & multis ab herode donatus muneribus cum suis festinauit ad Ioniam.Ad quem rex multis nauigationibus secundo veniens ab ipso sinope pontica honorifice est receptus & postulata herodis arbitrio complebat prouocabaturq; ad beneficia. Capitulum primum.

C IN ministratione rerum studium habens rex omnes iniquitates prohibere quę per ciuitatem & prouinciam fiebant legem posuit nullatenus prioribus similẽ in qua ipse firmauit fures vendi. Quę res non ad pœnam tantum sed ad confusionem patrię solutionemq; consuetudinis existebat Nam alienigenis & non ad eundem vitę modum habentibus seruire in his quę imperassent peccatum in religionem non pœna excedentium erat:dum in prioribus cautum de hac pœna fuisset.Nam iubebant legesquadruplum fures reddere non habentem vero tantum venundari: non tamen alienigenis neq; in perpetua seruitute.sed iudeis:sextoq; anno absolui. Ergo prẽter constitutionem & prẽter legem reddi hãc pœnam superbię pars videbatur nec regis sed & tyranni in vniuersos subiectos tormentum atrocissimum excogitatum:quod populi parabat discordiam. ¶ Eodem tempore herodes ad Italiam nauigauit cęsarem salutare.& videre filios romę degentes desiderans.Cęsar quidem amicabiliter eum suscipiens perfectos ei doctrina filios reddidit:& ad propria reduxit.Cum vero ab Italia redissent studium populi circa iuuenes erat: & perspicui omnibus facti magnitudine corporis & ornatu regio forma nõ deficiente.Et inuidiosi statim visi sunt salomi alias salome sorori regis & illis qui accusationibus marian-

Columnarũ ordo quantitas & numerus.

Ordo columnarum quatuor.

Titulus alienigenas prohibens ĩtrare sub pœna mortis.

Sacrarium inaccessibile.

Ara añ sacrariũ.

Cõpletus lętitia populus prędictis omnibus octo annis completis.&c.

Sacrificiũ regis & aliorũ secũdũ vires suas in tẽpli dedicatione &regis natalitio quo principatũ assumpsit.

Cũ tẽplũ ab herode cõstrueretur ; de die non pluit nocte vero descẽderunt imbres.

Herodes legẽ instituit qua fures venderentur ad cõfusionem patrię.&c.

Herodes filios suos de roma adduxit.

Alexãder & aristobolus iuidiosi cõtra ſalomen & alios pro morte mariãne mris & cũ pręcõmorari recuſabant.

Odium herodis in filios quod tamen diſſimulãs vxores iũxit nobiliſſimas ſcilicet aristobolo beronicẽ filiam ſalome/ & alexãdro Glafiram archelai capadocũ regis filiam.

Herodes multis nauigationibus venit ſecũdo ad agrippam.

Herodes ab agrippa i ſinopę põtica honorifice receptus eſt.

Agrippa poſtulata herodis arbitrio cõplebat & prouocabatur ad beneficia. &c

nem dãnauerãt: dum putarẽt quia ſi prędicerẽt vltionẽ exigerent de his quę in matrę ſua cõmiſſa vidébantur. Cauſam vero timoris ad illorũ criminationẽ tranſferebãt cum dicerent non libenter cũ patre eos cõmorari propter matris interitũ: & quia iniuſtũ eis videretur ſimul cum interfectore genitricis conuerſari: & ex veritate ſumentes initium ad veriſimile deſcendẽtes affligere eos attentabant: & faciebant patris quem circa filios habebat auellere. Quod nõ manifeſte ei dicebant ſed in multitudinẽ rumorem ſpergentes herodi nunciari credebant. ¶ Vnde odiũ in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpitione vel accuſatione prętermiſſa rex amore filiorũ honores eis largitus eſt. & vxores nobiliſſimas iũxit: ariſtolo quidã filiã ſalomę beronicẽ: alexãdro vero archelai regis capadocũ filiã glafirã. ¶ Cũ hęc diſpoſuiſſet & audiſſet marcum agrippã nauigaſſe rurſus ab Italia ad aſyam feſtinauit ad eum. A quo petijt vt ad regnũ eius accederet vt obtineret quę oportebat ab hoſpite vel amico. Qui cũ flexus eſſet lętus ad iudeã peruenit herodes aũt nihil quod ei lateret reliquit in nouis ciuitatibus eũ ſuſcipiendo: edificia ãpliſſima demõſtrãdo & oi deliciarũ apparatu reficiendo eũ cũ amicis in ſebaſtia vel cęſareę portu a ſeſe cõſtructo & in oppidis alexandrio vel hyrcanio. Ducebat etiã eũ ad ciuitatẽ hieroſolymorũ occurrẽte cũcto populo cũ laudibus. Agrippa autẽ deo quidẽ centũ boues immolauit: pauit etiam magnifice populũ. Qui licet multos dies illicvellet remorari: tamẽ propter tẽpus nauigationis feſtinauit rurſus ad ioniã multis muneribus ab herode donatus vna cũ ſuis amicis nobilibus peruenit. Rex aũt poſt hyemẽ veris tẽpore properauit rurſus ad eũ ſciẽs ad boſſorũ exercitũ producturũ. Cũq; per rhodũ & choo nauigaſſet putauit eũ in leſbo inuenire. Flatu vero aquilonis in chio remoratus eſt: vbi multos ſibi occurrẽtes donis regalibus honorabat. cũq; ciuitatis porticũ vidiſſet dirutã quã in bello mithridatico depoſitã nõ facile propter magnitudinẽ reſtaurari cõtigerat pecunias prębẽs quãtę ſupera- B
bũdare potuiſſent ad operis perfectionẽ pręcepit ciuibus vt nõ negligerẽt. Ipſe vero ceſſante procella ad mitilenã acceſſit: & exide ad bizantiũ profectus eſt. ¶ Cũq; audiſſet vltra ceruleas cautes iam agrippã nauigaſſe feſtinauit & ad ſynopẽ ponticam deſcendẽs ſubito illi inſperatus apparuit: a quo libenter exceptus honoribus fruebatur: cũ quo & totius expeditionis tẽpore labores partitus eſt. ¶ Cũq; prouincias põticas ordinaſſet per paflagoniã & capadociã & exinde per maximã frigiam profecti epheſum peruenerũt vnde adſamũ nauigauerunt. Multa vero per ciuitates ſingulas beneficia regis ſecundũ petitiones interpellantiũ fiebant: dum largitionibus minime parceret. Sed & ſi qui aliquid ab agrippa petiſſent. arbitrio ſuo poſtulata cõplebat. Cũq; bonus & largus prębẽdo petentibus eſſet nullũq; cõtriſtaret agrippã ſimiliter ad bñficia prouocabat. Nã Ilienſibus cũ recõciliauit iratũ: perſoluit & pecunias quas ꝓcuratoribus cęſaris chij debebãt. aliorũ quoq; petitiones munificẽter cõpleuit.

¶ Iudei herodis medio qui eis nicholaũ oratorẽ dedit violẽtias quas patiebãtur a grẽcis cõqueſti Agrippę referebãt. Cõqueritur itaq; nicholaus pro iudeis quia vectigalibus grati diebus feſtiuis ad iudicia & mercimonia in religionis contumeliam traherentur. Antipatri quoq; auxilia olim romanis data commemorat vnde & ipſe a ſenatu honoratus ciuis Romanis ordinatus eſt. Grẽci vero hęc dicente nicholao nullam facientes controuerſiam pro ſatiſfactione tamen inquilinos iudeos violẽtiam F
per prouinciam habitatoribus feciſſe dixerunt.

Capitulum ſecundum.

Iudei (Herodis medio qui eis nicholaũ quendã amicum ſuũ dedit oratorẽ) violentias quas patiebantur a grẽcis cõquerẽtes a grippę referebãt Nicholai pro iudeis oratoris oratio.

QVmq; ad ioniã alias oniã pueniſſẽt iudeorũ ppli q ciuitates habitabant tps & fiduciã nacti violẽtias referebãt quas patiebãtur dũ & legibus ꝓprijsvti nõ ſinerẽtur dãna etiã p calũniã exactorũ i feſtis diebus. darẽt & pecunias quas ad hieroſolimã trãſmittebãt & multis calamitatibus opprimerẽtur romanis ſẽp p̃cipiẽtibus eis ſcdm ꝓprias leges viuere. Quę cũ ſuggeſſiſſẽt herodi. p̃ſẽtauit eos vt audiret agrippa eorũ allegatiões. Nicholaũ aũt quẽdã ex ſuis amicis dedit qui ꝓ eis peroraret. Agrippa vero romanorũ nobiliſſimos & reges potẽtes q tũc p̃ſto erãt cũ ad cõciliũ ſecũ pduxiſſet: nicholaus ꝓ iudeis ita locutus eſt. Oẽs quidẽ o maxie agrippa indigẽtes oportet ꝓ neceſſitate cõfugere ad eos qui violẽtiã ab eis auferre poſſit. Hi vero nũc iterpellãt fiduciã a vobis datã quã ſepius optauerũt nullatenus perdere ſepe nos poſtulãt q dediſtis. Poſtulãt enĩ vt hęc quę acceperũt a vobis q ſolus poteſtis p̃ſtare ſeruẽt. Nã dãnis afficiũtur nõ ab aliquo meliore: ſed ab his quos pariter ſecũ ſubiectos vobis eſſe cognoſcũt. Et ſi quid eſt maxia ſũt quę a vobis meruerũt laudabiles videnť qđ ita ꝓbauerũt ſe bñficijs dignos: ſi vero minora ſũt ihoneſtũ eſt: ſi nec hęc firmauerit qui p̃ſtiterũt Hi enĩ qui violẽtiã iudeis ingerũt niſi putarẽt bonos eos eſſe quod a vobis talia meruiſſẽt nõ eis iuidẽrẽt & noſtra bñficia caſſare niterẽtur. Quos ſi quis iterroget vtrũ velint patrijs legibus ipſi priuari id eſt: immolationibus & põpis quas feſtis diebus offerũt: ſcio libẽter eos oia pati q̃ ꝓprias leges amittere. Nã & bella ꝓpter hoc multi ãplectũtur verẽtes ne trãſgrediãtur patrias leges & libertatẽ: quibus nũc vniuerſũ hoim genus per vos potitur. Quod nos etiã petimus vt liceat nobis p ꝓuinciã ſeruare ſolẽnia. Cur ergo hi quę pati nolũti alios cõmittũt. Illud ergo cõſideremus. Nũqd eſt ppl's aut ciuitas autẽ gẽs aliq̃ hoim qbus maximũ bonũ appuit cõtinẽtia vĩ iperij vel potentia romanorũ vel audet ali-

A quis eorũ infirmare bñficia licet sit amẽs. Nã nemo est qui nõ horũ particeps vel publice vel priuati existat. Quod & si quis auferat quęvos' donastis nichil firmũ neq; sibi qđ per vos hũerit obtiebit. Ve stra eni dona quis enumerare preualeat si recordatus fuerit regnũ ãtiquũ & modernũ imperiũ. Mul ta existunt quę a fœlicitate vestra cõcessa sunt. Nostra vero licet clara sint. nõ tamẽ inuidiosa ꝓpter vos qui dedistis alias donastis. Hoc tm̃ perfrui postulamus vt sine impedimento patriã religionẽ ser uemus. Quod & per se non debet inuidiosum esse. Siquidẽ deus letatur honoratus. Ex nostris vero solemnibus nichil in humanum est: omnia vero religiosa & iusticia salutari deuota. Neq; celamus mã data quibus vtimur monimentis pietatis & humarum professionum. Septimum vero diem remitti mus/doctrina nostrorum solemnium imbuti. Quapropter nullatenus peccamus. Bene itaq; ꝓbantur leges quas colimus si quis per se eas requirat & antiquę existẽtes licet & aliquibus nõ sic esse videa tur vt earũ honor per longitudinẽ tẽporis nõ facile repellatur ab his qui eas caste custodiunt quibus nos priuant per violentiam. Pecunias namq; quas conferimus rapientes manifestum sacrilegiũ com mittunt vectigalibus vero grauantes nos in festis diebus ad iudicia & ad mercimonia nõ necessaria trahunt pro contumelia religionis quam nos tolere cognoscũt. de qua non iustum odium habent. Si quidem vestrum imperium quod omnibus dominatur probitatem quidem laudat cõtumelias autẽ fortiter abhorret. postulamus igitur maxime agrippa violentias auferri ne prohibeamur legitimis no stris solẽnitatibus perfrui & ne substãtię nostrę rapiantur ab his quibus nullã violẽtiã inferimus. Nã petimus nõ tm̃ iusta: sed etiam a vobis primo donata: possuntq; pro his senatusc̃sulta & tabulas i ca pitolio positas legere quas certum est experimento fidei nostrę circa vos datas. Et si nullatenus fide les vobis apparuissemus: debent tamen firma esse quę donatis. Et non tm̃ nobis sed etiam oĩbus ho minibus prestatis eos beneficiorum largitionibus ampliantes quorũ singula sepius enumerat potest B immẽsem orationẽ longo sermone cõficere. Nos vero hęc iuste impetrasse si velimus ostendere: suffi ciat nobis vt priora taceamus. hic noster rex quivobiscũ presenti confidet: qualiter eius fides ergave stram familiam claruit. Quis enim fauor eius. aut quis in vos non cogitatus honor aut causã quę de fuit. Quis cohibet vestra circa nos numerãda beneficia explanare? Sed bonũ puto prius patris eius antipatri res gestas explicare: qui dũ in ęgiptũ cęsar intrasset cum duobus milibus armatis/minus ei auxiliaturus occurrit: in terrenis certaminibus naualibus armatis minus ei apparens. Et quid opor tet dicere quãtum profecit illo tempore tot donatiõibus cęsaris accumulatus. Sigulas vero memora re cęsaris epistolas quas tunc senatui pro ipso destinauit publicos etiam honores quod ciuẽq; roma nũ antipatrem ordinasset superfluũ puto referre. Sufficit enim demõstrare iuste nos beneficia nostra possidere quę per vos postulamus confirmari. Quę & si prius non extitissent sperabamus affectum circa vos nostri generis & vestri erga nos acquirere. Nunciatur enim nobis ab hierosolimorum iudeis qualiter prouinciã ingressus esses & deo perfectas immolationes. & honorãdo eũ integris supplicijs p soluisset. & quomodo populum pauisses & ab illo munera suscepisses: quę per gẽtes & ciuitates signa vel inditia hospitalitatis & amicitię vestrę putantur quẽ meruit iudeorũ gẽs per herodis prouidẽtiã. Hęc amonentes vna cum isto tibi confidente rege. petimus te nichil superfluum: sedvt quę vos dedi stis ne concedatis ab alijs auferri. ¶ Cum hęc nicholaus disseruisset nulla facta est a grẽcis contro C uersia. Non enim in iuditio hęc: sed in conuentu ventilabantur. Hac tamen occasione pro satisfactio ne vsi sunt dicẽtes q; inquilini iudei per prouinciã violentiam habitatoribus eius ingerent. Dum illi indigenas se demonstrabant: & licet suis solemnibus vsi: tamen nichil lederent eos.

¶ Herodes confirmato iudeorum priuilegio per agrippam prospero nauigio rediit ad pro pria. Qui conuocato iudeorum consilio quę iudeis in asia prouenissent enarrauit & quartam fiscaliũ partem preteriti anni condonauit. Tũc quoq; domestica seditio in herodis familia fuit nam filij ei⁹ pro morte matris & imperii ambitione contra salomẽ & feroram mouebantur & odium paterat alter utris modus aũt dissimilis quia filij manifeste quidem detrahebant alij eũtem calide & seditiose eos regi accusantes vnde ipse adolescẽtum deiectionem ãtipatrum añ regnũ depriuata vxore genitũ re gno pręponit quare adolescẽtes ipi duplicata eorũ tristitia patrẽ apud amicos iniuste herodes vero antipatrũ honorãs eius matrẽ dudũ cõtẽptã reuocat & ꝓ eo cęsari scribit: ipmq; secũ duxit ad agrip pã. Qui timẽs ne mutatus pater modestus fratres diligeret incitabat patrẽ ad fratrem odium scribẽs patris veteri interitum.

Capitulum tetium.

ERgo intelligens agrippa violentiam eos pati: hęc respõdit propter herodis amicitiam vel fauorem paratum esse cuncta iudeis concedere. Tamen hęc inquit quę postulant per se iusta prospiciuntur: & si amplius petissent. non me pręguisset quę non ledebant romanum imperium eis concedere. Sed quoniam hęc & prius cœperunt infirmari nullatenus concedo quos volo sine molestia propriis solemnibus potiri. Cum hęc interlocutus fuisset cõsiliũ dimisit. Herodes

Conqueritur ni cholaus pro iu deis quia vecta libus grauiter & diebus festis ad iudicia trahun tur & mercimo nia pro contũe lia religionis vti nã cristiani essẽt ita soliciti sua fe sta colere. &c.

Antipri mẽorat auxilia data ro manis vt & ipse a senatu honora tus ipse ciuis ro manus ordina tus est.

Excusatio gre corum.

Confirmatio priuilegiorũ & peti tionis iudeorũ pro agrippa. Herodes ꝓspo nauigio reddit ad propria.

Herodes ꝓspero nauigio redit ad propria.

autem affectui eius gratias excoluebat ille pariter eum amplectebatur.& ita tunc discesserūt ¶Rex autem domū reuerti volens nauigauit:& ad cęsaream deductus nō multis diebus prospero flatu vē torum ad hierosolimā peruenit. ¶Vbi consilium totius populi congregans cum multi ex prouincia venissent contione habita rationē totius suę profectionis explanauit.& quę iudeis in asya per eū pro uenissent vt sine violentia in posterum possent degere. Narrauit etiam quid ve fœlicitas vel guber natio sui principatus eis profuisset necnon ad quartam partem fiscaliū prēteriti anni concessit.Qua illi oratione vel gratia letati:cum summa exultatione bona regi orātes recesserunt. ¶Procedebat au tem seditio domestica:& acerbiorē accipiebat prouectum cum tanꝙ hereditarium odium circa ado lescētes suscepisset salome.& sumpsisset de matris eorum morte audaciam dum vellet neminem illius relinquere qui posset mortem eius vindicare.Cumq; adolescentes a genitore discordarent memoria matris quę falsis accusationibus fuerat interempta & imperij cupiditate rursus simile malum prio ribus ortum est.dum derogationes ab illis circa salome & feroram fierent insidię vero ab his circa adolescentes.Nam odium par alterutris fuerat/modus autem odij non similis:dum illi quidem ma nifeste detraherent inhonestum putantes iram celare:illi vero non tali modo.sed callide & maliuole accusationibus vterentur.seducētes semper adolescētes:quorum audaciam putabant ad necē posse fieri genitoris.Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur:nec eam credebant iuste perisse. immo magis festinabant in auctorem homicidij vindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa mirabatur innocętiā adolescentiū.Diligentia vero salome crescebat & ab illis occasiōes ac cipiebat:dum sic contristarentur propter indignum matris interitum.Dicebant enim miserę:quidē contigisse matris obitum:se vero miseriores.q compellerentur cum interfectoribus matris cohabi tare.Hęc autē ad peiora absentia regis procedebant. ¶Cum ergo herodes redisset & populo interlo cutus esset sicut prędiximus statim sermones ad eum per feroram & salomen proferebantur magnū ei ab adolescentibus periculum imminere:quod minime sustinerent inultum matris interitum. Ad debant etiam quod archelai capodocis spe niterentur tanꝙ per illum ad cęsarem profecturi:& patrē herodem accusaturi.Per quę confestim herodes conterritus obstupuit:quod & alij hęc eadem nun ciassent Recordabatur autem priscas calamitates quod nec vxore priuatus seditionibus domus eius liberata fuisset.quę priorum peiora & grauiora pateretur.Quapropter contristabatur ꝙ oia ꝓpręter spem fœliciter ei forinsecus deus prestitisset:& domesticis calamitatibus vinceretur. ¶Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus:in deiectionem adolescentium antipatrum filium suū ante prin cipatum sibi genitum de priuata vxore illis pręponens omnia in eum transtulit dum putaret sic con terere fiduciam filiorum marianne & temeritatem eorū damnare.dum illi crederent alium pręter se patri succedere:deposito quidē ātipatri profectione supercilio.posset eos ad meliora cōuertere.Quod non sicut putauit euenit.Nam pueris omnino sua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit festinauit pueros affligere eorumq; accusatoribus consentire.Quibus facile pater credebat:alienatus a filiorum amore.Sodalibus ergo ministris vsus ne ipse in suspitionē veniret:patris animum in fratres accendebat.Nam multos iam acquisierat suę voluntatis ministros propter spem quam de regno iam habuit:fide vero patris putabatur hęc facere.Vnde plus tristitię a dolescentibus occasiones crescebant.Nam sepius ab eis lacrimę pro contemptu suo & matris recor da ione fundębantur:patremq; manifeste apud amicos tanꝙ iniustum accusabāt quę maliuoli ꝓ an tipatrum herodi renunciantes.non paruam in aula seditionem cōmouebāt.Quare exacerbatus rex accusationibus & humiliare nimis marianne filios volens maiora honorem antipatri excogitabat. adeo vt & matrem eius dudum contemptam reduceret & cęsare pro ea sepius scriberet. ¶Agrippa vero post dispensationem decēnalem asyę romam ascendente rex ab iudea nauigans ad eū solum antipatrum secū duxit.Cui eum cū multis donis cōmēdauit quatenus rome cęsari amicum faceret vt iam omnes crederent contemptis adolescentibus in illum regnum patris trāsferri.Ipse quoq; scri bens romę multis amicis antipatrum cōmendabat.Qui cōtristabatur ꝙ absens fratres suos solito accusare minime prętualeret.Timebat etiam ne mutatus pater modestius filios mariāne diligeret.Cū q; hęc cogitasset sua maligna volūtate vsus exinde incitare patrem sperabat.Vnde contra fratres fre quenter scribens vereri patris interitum simulabat;vsq;quo herodem ad tantum ire vel furoris produ xisset vt iam apperte contra filios niteretur.At ille ne tantum facinus perpetraret melius putauit ro mam nauigare & filios apud cęsarem accusare.nichilq; sibi tale permittere:quod propter magnitu dinem impietatis periculosum existeret.

Herodes idei ct onē adolescē tū antipatrē āte regnū genitū de priuata vxore p ponit eis in re gno.

Tristitia adole scētū multiplica ta patrem apud amicos iniustū accusabant

Herodes antipa trē honorās eius matrē reuocat& ꝓ eo cesari scri bit & secū cōdu xit ad agrippā.

¶Herodes romam proficiscens filios secum adducens eos Cęsari accusat quia patrem voluis sent perimere.Qui difficilem patris accusationibus estimantes fatisfactionem tenerime lacrimaban tur.Vnde facti miseratione digni patrem compouerunt ad misericordiam & alexander patris accu,

fidonibus prudentissime satisfaciens respondet. Et cesar audita responsione placatus est & herodes
A mitigatus. Cesar vero adolescētes ideo peccasse pronūciauit quia patri crimiatiōis didissent occasio
nē & ipis se ad prīs pedes ꝓicere ꝓsuasit quos pater lacrimabiliter est āplexus qua recōsiliatiōe fa
cta antipater simulat leticiā. Cesar autē iterū potestatē cōcessit quē filiorū vellet succesſorē relinque
re quo facto herodes p elensam que aliquando sebastem dicta est vbi inuento Archelao capadocū
rege de concordia gaudente redijt in iudeam. Capitulum quartum.

Herodes romā ꝓfectus filios se cū adducēs eos cesari accusat q patrē suū voluis sent perimere.

CVm vero romam peruenisset & ad aquileiam ciuitatem perrexisset cesarem compellere festinans tempore apto de maximis calamitatibus suis intimauit. filiosq; suos presentans insolentiā eorum & audaciam accusauit q festinassent patrem suum perimere. regnūq; tyrannico more inuadere. dum ipse licentiam haberet non necessitate sed recto iudicio tradere regnū permanenti filio circa paternam pietatem cum a cesare percepisset vt quē vellet filio rū sibi succesſorem relinquere. cū illi nō solum regno sed & vita mererentur priuari qui tale facinus in patrem moliti sunt: quorum temeritatem diu portans nunc cogeretur cesaris aures talibus verbis polluere. cum nichil passi sint molestum aut graue a patre. Cur ergo iniustū eis videretur: si principa tum quod multis laboribus vel periculis suis acquisiuit concederet & preberet ei quem meritum e stimaret. Nam hoc inquit precium alias premium cū aliis iusticie donis exstitit. si meritis quisq; gratiam precedentem recompēsauerīt ei qui talē' diligentiā habuerit vt retributione tāta dignus exi stat. Impium enim est vel de hoc ipso cogitare dum nō possint ad regnum nisi patre perempto acce der e: quibus hactenus pater honores vel delitias āministrauit: cōiugesq; nobilissimas genere copu lauit: aristobolo quidem filiam sue sororis: alexādro vero archelai regis capadocum. Pro quibus cō
B missis dum talia fecissent potestatem habens non in eos se vindicasse dicebat: sed ad communē be
nefactorem cesarem adduxisset. Et auferens a se totum quantum aut pater lesus. aut rex insidiatus potuisset agere. pariter eos in iudicio secum fecisset astare: & reliquum esse aut eos occidi ne cū timo re maximo ipse viueret aut se opprimi. quatenus vtriq; fabula hominum vel opprobrium forent.

Adolescētes pa tre eos accusan te lacrimātur dif ficilem patris ac cusationibus e stimantes satisfactionem.

¶ Cum hec herodes apud cesarem filios suos accusando dixisset. iuuenesq; eo dicente lacrimaren tur & confusi de tali accusatione. licet liberum sermonem & fidelem a conscientia' possedissent tamē patris criminationibus difficilem satisfactionem putabant: dum arbitrarentur honestate vel cum fi ducia patrum redarguere. Erat ergo inopia dicendi. & lacrime cum gemitu: dum timerēt ne putarē tur mala conscientia satisfactionem inuenire. Turbationem autem eorum cesar attendens sicut erāt innoxij: credidit q non conscientia facinorosa: sed imperitia & modestia minime sese ꝑualerent pur gare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis presentibus patrem commouerunt ad veram mise ricordiam: videntesq; propitium eum & cesarem & alios presentes: vnus eorū alexāder accusatiōes dissoluere visus est. ¶ Pater inquit tuo quidem erga nos affectus euidēter manifestus ex ipso iudicio apparuit. Nam si quid in nos crudele cogitasses non nos ad omnium seruatorem alias senatorem ce sarem deduxisses: dum tibi qđ velles liceret vt patrt. Nemo enim quemq̄ interficere volens ad tēpla eū sacrariaq; perducit: vnde vita conquiritur: quę nobis peior morte existeret si tale aliquid in patrē cogitassemus. Squidem sermonem fiducia veritatis tnuenit. beati sumus nos te mitigantes ac falsam

Alexander prs accusationibus respōdet prudē tissime & eis sa tisfacit.

C delationē fugientes. Si vero accusatio prēualuit: solem iam videre nos superfluū iudicamus. Quid ergo dicis regnum desiderare nos: verisimilis contra iuuenes causa videtur: & q de miserę matris in teritu subiungis a priore calamitate argumenta percipiens nobis ingens crimen. Considera tamen quia hec communia cunctis existunt & simuliter in alijs dici possunt dū nichil prohibeat si regis filij sint iuuenes matre eorum defuncta. omnes in suspitione patris esse tanq̄ insidiatores. Sed opinio ad talē crudelitatem non sufficit. Dicat vero quisq̄ si tale aliquid presumptum est a nobis. vñ credibilia hec appareant. Nunquid hoc manifestis indicijs poterit approbari. aut veneni confectio: aut equa lium coniuratio: aut seruorum corruptio: aut litterę contra te destinatę: dum & hec possint licet non fa cta criminationibus confingi domo regia non concordante. Principatum etiā quem tu dicis premiū esse pietatis: sepius conuenit causam fieri malignam regi: culpamq; nostram nullus probabit. Accusa tiones vero quomodo soluat. Qui non vult audire quicquid locuti sumus. Sed non contra te nā hoc iniustum esset: sed in eos qui si quid dictum fuerat minime tacuerunt. Matrem vero quidē nram plā ximus non quia defuncta esset: sed quia derogabatur ei ab indignis volentibus principatum inuade re. Scimus ne patrem possidere quicq̄: & nos non possidemus. Et dum regijs honoribus fruamur fru stra festinamus. Si te occidendo regnum tenere voluerimus. Quibus pro hoc facinore nec terra pe uia nec mare nauigabile videtur. Nunquid subiectorū pietas & gens religiosa concedere habuit p ricidas rempublicam obtinere: aut sanctissimum ta te confectum ingredi templum. Vt vero hec om nia omittam: homicidium multum viuente cesare potest dimitti. Sed neq; filios impios creasti neq

stultos.sed infœlices teq; indignos. Si vero neq; causas habes.neq; insidias iuuenis. quis tibi ad fidē sufficiet in tali crudelitate. An putas de matris interitu coniecturā sumere.quę nos non incitare sed magis mitigare posset. Ampliorem quidem satisfactionis volebamus sermonem inserere.sed nō recipiunt prolixiorem orationem quę minime commissa creduntur. Qua propter ante otium dñm cęsarem prędenti tempore pacisscimur si sine suspitione tua cum veritate circa nos tuum ostendis affectum pariter possumus viuere licet nō fœliciter.quia maxima mala sepius ex falso crimine generantur.pmanēte i te aliquo merore culpę nostre. Nam nobis vita iocūda nō videtur:si tu eam vt immeritis largiaris. ¶ Cum hęc dixisset & cęsar nec prius magnitudinem criminationis crederet.tūc magis placabatur:& frequenter herodem attendens videbatur mitigari. Cumq; prędentiū miseratione rumor in aula diuulgatus esset:regem faciebat inuidiosum incredibilis accusatio. Nam adolescentium etas:corporis pulcritudo.miserandum eis auxilium conferebat.plus vero quia oratio cōuenienter & sapienter in alexandro verbis occurrerat. ¶ Cęsar autem modicum remoratus adolescētes q dem licet accusatione extranei viderentur.hoc ipsum tamen peccasse eos pronunciauit:q; nō tales se patri prebuissent:vt non darent criminationis occasionem herodem vero petebat vt omnem opinionem abiiciens reconsiliaretur cum filijs dum non esset credibile ab eis scelus hoc potuisse cōmitti. Cum hęc persuasisset:iuuenibus innuit ad vestigia patris sese proiscere: qua supplicatione pater eos lacrimantes & flebiliter est amplexus/Quod cernentes qui aderant.flexi miseratione i lacrimas facile proruperunt. ¶ Illi autem gratias cęsari agētes pariter discesserunt: & vna cum his antipater simulans leticiam pro eorum reconsiliatione celebrata. ¶ Postera die herodes quidem cęsari donauit trecenta talenta ad spectacula & munera populo romano tribuenda. Cęsar autem ei metalli eris cypriį dimidios redditus & dimidiį procurationem prębuit & hospitalibus eū & muneribus honorauit & de regno potestatem concessit.quem vellet filiorum successorem relinquere vel partiri vnicui q; regnū vt ad omnes perueniret.illo tamen viuente hoc agere nō permisit dicēs oportere eū dū viueret & regni & filiorū dominationē possidere. ¶ Hęc dū ordinasset rursus ad iudeā redijt. In cuius absentia nō parua ps regni defecerat trachonitidis.quos relicti iudices iterum sub iperiū redegerūt Herodes vero cū filijs dū nauigaret & peruenisset in eleusa cilitię que postea sebaste dicta est inuenit capadocię regem archelaum expectantem & filiam reconciliatione gaudentem/& q; alexander q; filiā eius habuisset ab accusatione solutus esset:donationesq; inuicem vt reges dederunt vnde cū herodes ad iudeam peruenisset.& ingressus templum fuisset.de suis prosperis actibus allocutus est populū cęsaris in se munificentiā explanās. In finem vero ad persuasionem filiorū sermonē cōuertit vt i aula & in alijs cunctis cōcordarēt quos & post reges futuros demonstrauit primū quidē antipatrum postea vero & filios marianue alexandrum & aristobolum:hortabaturq; eos vt dum ipse viueret sibi in omnibus obedirēt.quia nec per ętatem impediretur nec per senectutem suā rē publicā gubernare. Cū hęc dixisset:cōcione dimissa sub expectatione filiorū eius multi nouis rebus studebant

Cęsar audita Alexandri oratione placatus est & herodes mitigatus.

Cęsar adolescētes ideo peccasse pronunciauit quia pri crimiatiōis dedisset occasionē & illis persuasit ad pedes se ꝓiscere quos pr est lachrimabiliter amplexus.

Antipr recōsiliatiōe facta simulat leticiam.

Cęsar herodi potestatē cōcessit quē filiorū vellet successorē relinquere.

Sebaste aliquando eleusa dicta.

Herodes ad populum & ad filios.&c.

¶ Cęsarea ciuitate decennali tempore edificata eiusq; dedicatione maximo cum apparatu in honorem quinquennalis Cęsaris celebrata cui Cesarium iulia vxore maxima liberalitate direxit apparatum. Et post antipatridam ciuitatē nomine patris herodes edificauit necnon & matris nomine cyprum vbi fratris nomine phaselum turrim appellauit pythium in Rhodo sumptibus suis cōstruxit. Et olympiacum certamen refecit. Hic enim herodes & munificentissimus fuit & circa dom sticos durissimus ferus & pietate alienus & vtriusq; causa fuit. herodes enim qualiter maioribus adulabatur sibi similiter a subditis fieri expetebat. interea afflicti iudei per asiam & libiam ad Cęsarem legationem mittunt qui scribens per prouinciam eos vti suis legibus prędepit rescripti Cęsaris exēplum hic habetur & rescripti agrippe & Gaij norbani.

Capitulum quintum.

Cęsarea ciuitate decēnali tpe edificata eius dedicatio in honorē quinquēnalis cęsaris maximo appatu celebrata est.

ODem tēpore pfecta est cęsarea quā edificauit decēnali tēpore vicesimo octauo regni sui olimpiade cētesima nonagesima secūda. Cuius in dedicatiōe celebratio vel apparatus munificētissimus fuit. Nā prędeperat carmina musica vel palestras conuenire. Prędparauerat etiā feras & gladiatores cursusq; equorū & reliqua mirāda spectacula in honorē quiquēnali cęsari. Cui cū sua vxore iulia p dedicatiōe ciuitatis maxia liberalitate sūmū ei direxerat apparatū quorū sūma quingētis talentis estimata est. Cūq; multitudo ad ciuitatē cōuenisset pro spectaculis & legatiōes quas populi destinauerat bñficijs eius grās agētes pariter occurrisset. cūctos suscepit i diuersorijs & i cōuiuijs & p dies quidecim spectacula vel delitias mistrauit. Vnde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter p hibēt cęsarē vl agrippā sepius dixisse q; magnanimitatibus herodis deesset eius imperium & dignū eū esse syrię vl ęgipti regnū possidere. Post huius vrbis dedicationē:i cāpo q capharbasa vocabat. loco aquoso & terra optia arboribus & fluuio circūdata ciuitatē edificauit quā noie patris sui antipa-

Antipatrida ciuitas.

tridam nuncupauit pulchritudine vel amenitate decoratã. ¶ Necnon & in nomine matris locũ iuxta hiericõtẽ edificãs munitione vel domicilijs optimũ cyprũ nominauit. Immo & in noie frís phaseli propter amorem quem in eũ hũerat cõstruxit turrim in ea ciuitate nõ minorẽ pharo alexãdrino pro munitione ciuitatis quã i fratris memoriã phaselũ vocauit. Appellatiõis vero eiusdẽ: & ciuitatem circa hierichontẽ cõdidit. Beneficia vero ipsius quę alijs ciuitatibus per syriã & hellada vel apud quos contigit eum proficisci donauit mirne possumus explanare. ¶ Nobilissima vero vel maxia facta eius in rhodos al's rhodios extiterũt. Siquidem pithium ipse suis sumptibus construxit & prębuit multa talenta ad nauium cofectiones. ¶ In nichopolitana etiã ciuitate quã in accio al's in accioco cęsar edificauerat: multa publica loca condidit. ¶ Antiochenis vero magnam ciuitatem syrie habitãtibus. plateam longã i ciuitate positã exvtraq; parte porticibus ordinauit: & viã lapide polito strauit ad ornatũ & voluptatẽ hitãtium. ¶ Necnon & olipiacum certamen appellatione dignũ propter pecuniarum inopiã melius redditibus deputatis refecit: & immolationibus vel reliquo ornatu celebrationem eius insignem reddidit: pro qua munificentia perpetuus agonizeta nominatus est. ¶ Alijs quidem mira videtur differentia voluntatis naturę eius. Nã si largitiones considerentur. quas omnibus dõauit hominibus: quis potest negare eum munificentissimę naturę fuisse. Si vero tormenta & iiqtates i subiectos vel domesticos eius attendantur. durissimus & ferus omniq; pietate alienus putatur: Vnde inconstantem & sibi contrariam voluntatem eius existimant. ¶ Quod ego mirne puto: dum vnam causam in vtroq; dominãtẽ cõsidero. Nã dũ ad imensã largitionẽ munificẽtia produceretur: si alicubi prębentis glorię spes vel futurę occurrisset sumptibus profusis alacriter eã emere festinasset. Qua propter cõpellabatur ęuus i subiectos existere dũ prębentibus cõsũptis pecunijs al's vellet acquirere. Cumq; cognosceret propter violentias suas se subiectorũ odio teneri: corrigere quidem vitia non facile poterat. Conabatur autem odium suum occasione pecuniarum vlcisci. Familiarium vero q eum verbo non placasset se seruum dicendo. Aut suspicatus fuisset aliquem de principatu cogitare nulla teus se poterat moderari: se persequębatur & cognatos & amicos tanq hostes: & dũ vellet solum se honorari talibus delictis succubuit. ¶ Testimonium autem michi perhibent huiusmodi passionis eũ fuisse in cęsarẽ vel agrippã: vl'i alios amicos: honores exhibiti. Nã qualiter ipse adulabatur maioribus similiter sibi fieri a subditis expetebat. Sed gens iudeorum lege hoc agere prohibetur. & contempta vana gloria. solam expectat iusticiam. Vnde rex eos exosos habebat. q̃p non potuissent eum templis vel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror herodem in suos quidem seuissimum: extraneos vero munificum paruisse. ¶ Interea iudei per asyam & libiã atrociter affligebantur: dum nõ eisdem legibus sicut ab antiquis regibus vterẽtur: sed violentia paganorum opprimerẽtur. vt pecunias sacras violenter amitterent. Ideoq; ad cęsarẽ legationem pro his destinauerunt. Qui scribens p prouinciam suis eos vti legibus prębepit: quarum exempla subiecimus. Demonstrans enim voluntatem quam ad initio pro nobis romani imperatores habuerunt. ¶ Cęsar augustus pontifex tribunicę potestatis dicit. Quoniam gens iudeorum fidelis non solum prębenti tp̃e. sed etiam priori & magis patri meo dictatori cęsari populoq; romano. & princeps eorum hyrcanus apparuit: placuit michi & senatui: cum sentẽtia populi romani iudeos suis legibus & patrio iure frui permittere & pecunias ab eis ad hierosolimam transmissas reddi custodibus pecuniarum sicut sub hyrcano principe sacerdotũ altissimi dei: & sacraria eorum iuiolata permanere neq; vadimonia sabbato vel die sexto ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit auferens sacrosanctos eorum codices aut pecunias a synagogis: huiusmodi sacrilegio teneatur & substãtia eius publico romę deputetur. Suggestionẽ vero eorũ pro pietate mea quã hẽo super omnes homines per gaiũ marcũ cẽsorinũ michi porrectam. & hoc decretũ prębipio proponi i nobilissimo loco. quẽ omnis asya meo nomine dedicauit. Si qs autem trãsgressus fuerit hanc constitutionem: non mediocrem pœnam exoluet ¶ Scriptum est in cęsaris templo Cęsar norbano flacco salutem. Iudei qui antiqua cõsuetudine solent pecunias sacras ad hierosolimã transmittere sine impedimento hoc faciant. Hęc quidem cęsar. ¶ Agrippa vero scripsit proiudeis hoc modo Agrippa magistratibus. senatui. populoq; ephesiorum salutem. Pecuniarum sacratũ quę in hierosolimorum templum transmittuntur diligentiam in asya iudeos habere prębipio secundum patrium morem. Hos autam qui sacras pecunias iodeorum auferunt. & ad asylum confugiunt iubeo detrahi: iudeisq; reddi quos iure etirm sacrileg detrahunt. ¶ Scripsit vero siliano al's silano magistratum gerenti ne sabato iudei compellantur vadimonia prębere. Marcus agrippa cirenensium magistratibus: senatui & populo salutem. Iudei qui per cyrenem sunt. quibus iam augustus scripsit i lybia fabio magistratum gerenti: alijsq; illius prouincię procuratoribus: quatenus sine impedimento pecunię hierosolimis secundum morem suum trãsmittantur: nunc me interpellauerunt. quia ab aliquibus calumniatoribus affliguntur occasione tributorumq; nequaq̃ debent & prohibentur solemnia sua p-

prisnoie edificata.

Cyprus ciuitas noie mrisvbi nomie frís turri cõstruxit vocãs eã phaselum.

Nobilissia opera herodis.

Pithiũ sũptibus suisi rhodo construxit.

Olipiacũ certamen.

Herodes & munificẽtissimus fuit & circa dõesticos durissimus ferus & pietate alienus.

Cã munificẽtię & ferocitatis in herode.

Herodes qualiter maioribus adulabatur sibi fieri a subditis expetebat:

Afflicti iudei p asiam & libiã ad cęsarẽ legationẽ mittũt q scribẽs p prouiciã eos vti legibus prębipit

Exẽplũ rescripti cęsaris p libertate iudeorum.

Aliũ rescriptum cęsaris.

Rescriptũ agrippe p iudeorũ libertate.

Aliud rescriptũ Agrippe.

Rescriptū Gaij Nosbani.

Rescriptū Iulij pro consulis.

agere. Quos nullomodo impediri ammoneo: sed & si quas sacras pecunias clues abstulerunt: has ip sis reddi precipio/ & in reliquo corrigi ne talia committantur. ¶ Gaius norbanus: flaccus proconsul sardinensium magistratibus & senatui salutem Cesar scripsit michi precipiens nequaq̃ iudeos prohi beri patria consuetudine pecunias colligentes ad hierosolimā trāsmittere scripsi ergo vobis vt scittis qm̃ cesar & ego sic volumus. ¶ Nichilominus & iulius proconsul scripsit ita ephesiorum magistrati bus senatui & populo salutem. Per asiam iudei habitantes idibus februarij ephesi michi indicanti. de monstrauerunt cesarem augustum & agrippam concessisse eis propriis vti legibus: immo & pecunias quas singuli eorum sua volutate. pietatis causa quam i deo hñt solent transmittere habeant licentiam sine impedimento hoc agere. Petierunt autem vt & ego similiter cū decretis a cesare vel agrippa: me am sententiam confirmarem. Voló igitur vos cognoscere quoniā decretis augusti & agrippe parens: precepi eos vti & seruare sine impedimento sua solemnia. ¶ Hec ideo explanauimus. quoniā cū scrī pta nostra apud greços ventura sunt demonstrem eis quia cunctum honorem ab initio impetrātes nichil ex patrijs legibus prohibiti sumus a magistratibus agere. sed & defendebamur religionē & ho nores in deum seruantes quorum facio mencionem: vt mutatis seculi odijs causę quę nobis ob hoc vel illis irrationabiliter insertę sunt euellātur. Nam legibus hisdem nulla gens sempervtitur dum & p ciuitates multa religionis differentia seruetur. Iusticię vero a cunctis hominibus similiter studetur. quę cōmoda greçis vel barbaris existit: de qua nostre leges multam rationem habētes omnes homi nes debēt nos vt amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia nos religionū alienos fa cere: sed non seruatur benignitatis affectus quę omnium hominum cōmunē vitā poterit custodire. Rodeo ad reliqua monimenta conscriptionis.

¶ Herodes suis cōsumptis pecunijs tumulū dauid noctu aperiens & ibi nō inuētis pecunijs aurea vasa & ornatū tulit sed dū diligētiorē faceret iqsitionē & iterius igredi ad vrnas i qbus dauid & salomonis corpora posita erāt tiore pterritis duobus suis satellitibus flammis ab interiori parte oc currētibus exustis. Et pro pinaculo monumentum ex cādido lapide añ ianuā magnificētissimis con struxit expēsis. Cuius Nicholaus damascenus historicus meminit sed descēsū regis dum i honestum hoc factū cognosceret obticuit. is enim iiqtates eius tacēs tm̃modo quę ad eius gloriā ptinebat adul torū more cōscripsit & multa cōfixit herodes itaq; domesticis malis affligebatur. Salomeq; mariāne filijs iimica filiam suam aristoboli vxorem seducebat vt sui mariti secretū cognosceret. ferora quoq; Alexandro herodem i vxoris amorē incidisse dixit quod ipse postea patri manifestauit vnde iratus herodes ferorā criminatur. Et ferora excusans hoc salomē persuasisse affirmat. Quod ipsa negat.

Herodes suis cō sūptis pecunijs tumulum dauid noctu apiens & nō inuentis pe cunijs aurea va sa plura tulit.

Territus hero des duobus suis satellitibus exu stis.

Nicholaus histo ricus cū herode degēs iniqtates eius mutans tm̃ mō quę ad eius gl'ram ptinebāt cōscripsit & adu latorū more mł ta cōfixit.

Domestica hero dis afflictio.

Salōe filijs mari āne iimica filiā Aristoboli vxo rē seducebat.

Capitulum sextum.

IGitur herodes sicut prędixi consuptis suis pecunijs audiēs hyrcanū ante se regē aput isse tumulū dauid & tria milia talētorū inuenisse multo plura credēs deposita quę ad oēs sūptus suos sufficerēt. tumulū appiens igreditur noctu: dū nequaq̃ vellet hoc ci tatē sentire. Vnde fidelissimos aicos tantū ducēs. pecunias quidē depositas sicut hyr canus nō iuenit ornatū vero & vasa aurea plura tulit. ¶ Dūq; oē studiū poneret. & i quisitionē diligētiorē faceret. ac vellet iterius igredi ad vrnas i quibus dauid vel salo monis corpora posita erāt: duo eius satellites flāmis exusti sunt ab iteriore pte occurētibus. Tūc ille ti more pterritus egreditur & propinaculo monumētū ex lapide cādido ante ianuā magnificētissiis cō struxit expēsis. ¶ Cuius & nicholaus hystoriographus meminit: sed descensum regis obticuit: dum inhonestum hoc factum cognosceret. Quod semper isuis egit conscriptis. Nam viuente rege & cum eo degens ad gratiā eius & fauorē tm̃mō dicebat: quę ad gloriā eius pertinebāt. Multas vero iniqui tates eius mutabat & cum summo studio celabat. Nam marianne filiorumq; eius mortes crudeliter factas ad satisfactiones cupiens perduccre. vt luxuriosam illā. & adolescētes patris isidiatores accusa uit. Res gestas autem regis amplioribus laudibus extollens: delictis eius studiose satisfacit. Venia dā da est: quia nō hystoriā. sed laudē conscripsit. ¶ Nos vero generi assamoneorū regū propiqui & cum honore sacerdotium habentes aliquid mentiri non putamus ideoq; cum veritate. gestorū memoriā recēsemus. ¶ In domesticis vero malis herodes cōstitutus affligebatur. Nā multi ex regis ira accipiē tes audaciā accusabant propiquos & amicos eius. Quibus ita inter se dispositis. nulla requies erat.

¶ Siquidem salome iimica filijs mariāne aristobolo filiā suā eōiunctā nullatenus fidelem ei dimitte bat: dum flecteret eam vt quicquid secrete locutus fuisset nunciaret ei. Et in altercationibus quę ite coniugales sepius contingūt: cogebat puellā dicere quę de marito sciebat. Illa vero dicebat q̃ sepius memoriā suę matris mariāne faceret: & q̃ patrē odio haberet. Frequēter autem iterminaretur quia si principatū obtineret: filios quos herodes ab alijs vxoribus habebat traditos magistris litterarum in agris constitueret dū [illegible] esset ad hoc opus quā habebāt circa studia diligētiā. Vxores vero si quan

do videret maternum indui ornatum: pro'presentibus ornamentis cilicijs intercludi ne solem vide-
A ret. Quę confestim per salomen regi nunciata: dolorem eius inflammabant. Vrgebatur aũt mꝰto pe
ius omnibus credens. & inuicem se accusantibus. Tunc autẽ filijs iterminatus satisfactionibus eorũ
ad presens mollitur in posterum atrocius exarsit. ¶ Nam ferora cum ad alexandrum veniſſent filiã
archelai glafiram ſicut prędiximus habentem: ſalomen (inquit) dicentem audiui herodes in amore
glafirę ſuę nutus incidiſſet & minime deſiderij ſolatium poſſit inuenire. Quod ille audiens adoleſcẽ
cia vel emulatione commotus quę honoris cauſa circa puellam ab herode fiebant propter amorem
hęc eadẽ facere ſuſpicabatur. Dolorem ergo minus tolerans: patri nunciauit cum lachrimis quę fero
ra dixiſſet. herodes autem multomagis feruens. & mendacium impudicę criminationis non ferens
turbabatur. & ſepius exclamans maliuolenciam familiarum qualis ipſe circa eos inueniſſet: conuoca
uit ferorã. quẽ hmõdi verbis aggreſſus eſt. Peſſie oĩm ĩ quo ad tã ĩmẽſã vl' ifãdã ĩdeuotionẽ pueniſti
vt talia de nobis exiſtimes aut loquaris Nõne video tuã voluntatẽ. qua nõ in meã iniuriã talia verba
producere: ſed inſidias & venena immittere filio pro mea perditione prodidiſti Quis enim alter niſi
dei bonitate retentus (quã hic puer in ſe habet) portare potuiſſet in patrẽ nõ vidicare tã crudelẽ opi-
nionẽ. Prius enĩ gladiũ ĩ dextra: q̃ hocũ verb in animo eius debebas ĩmittere cõtra patrẽ Quid autẽ
conaris male loquẽdo de me niſi vt eorũ fauorẽ fraudibus tibi cõſilies. Nã talia dixiſti: quę tuę impie
tatis fuiſſent cogitẽda. Abſcede iã peſſime circa fratrẽ atq; benefactorẽ. & tecũ q̃dẽ hęc malitia con-
ſciẽtię cõuiuat: ego vero vidico ſicut ſoleo meos: nec vindicãs merito in eis ſed magis beneficio exor
nãs. quibus indigni eſſe noſcãtur. Talia quidẽ rex. Feroravero ſtatim meſtitia plenus ſalome inqt hęc
perſua ſit. & ab illa ſermones audiui. Quę mox vt audiuit nã preſenſerat. exclamauit qd nichil ab il-
la tale dictum fuiſſet. & qd feſtinarent omnes ad odiũ regis eã pducere. cũctiſq; modis occidere. pro
B pter fidem quã erga eum ſemp habere cognoſcerẽt. In preſenti vero ſibi inſidiari qd ſola reflecteret
fratrẽ ne vxorẽ quã nunc hẽre repudiaret regiſq; filiã ſibi in matrimonio cõiũgeret. Quapropter me
falſis inqt accuſationibus aggreſſus eſt. Cũ hęc dixiſſet crines ſuos dilacerãs. & pectora manibus tõ
dens. veri ſimilis ad denegationem eſſe conſtabat. maliuolẽtiã vero morũ diſſimulatione redargue-
bat. Ferora aũt medio reſiſtit nullã habẽs ſatisfactionẽ. Nam alexandro ſe dixiſſe cõfeſſus eſt. audiſ
ſe vero a ſalome minime comprobauit. Vnde diu confeſſione ſermonũ inter eos facta rex fratrẽ vel
ſororem auerſatus: filiũ pro conſtantia laudauit: q; ſibi ſermones ferore nunciaſſet.

¶ Salome omnibus odio hẽbatur quã herodis vxores abhorrentes eam ipſi accuſabant.
Que a rege male tractata ad diſpẽſatoris regis arabũ q filleus vocabatur cõſenſit nuptias ſed ipſe cir
cuncidi recuſãs abſceſſit ſalome ex illo die de adulterio a ferora & herodis vxoribus accuſata Et ma
xima ĩ herodis familia turbatio & diſſentio quotidie creſcebat eunuchi quoq; regis accuſati q; ab a-
lexãdro peccunijs eſſent corrupti ĩ tortura confeſſi ſuht Alexandrum contra pẽm odium hẽre. Sicq;
herodis coniurationem timens cuſtodias vndiq; muniuit & cunctos odio hñs contra iſõtes acerbus
factus eſt. ꝓpiq; quoq; herodis ſeipos preuenientes accuſabãt & rex andromachum & gemellũ ami
ciſſimos ex ſuſpitione eicit a palatio. Quorum malorum antipater erat auctor & ipſo ſuadente hero
des tormentis fideliſſimos Alexandri interrogabat vnde qdã tortus Alexãdrũ propter corporis ma
gnitudinem & alia laudatum dixiſſe retulit bona naturę potis efficere dũ pater inuideret extra filios
C q; accuſat patrem perimentes romam confugere regnum petituros Alexandrum itaq; ſic accuſatum
ligauit herodes quẽ alius iuuenis accuſat romam miſiſſe patrem accuſaturum & venenũ ĩ aſchalone
paraſſe: herodes igitur in accuſationibus credendis facil' in familia ſua maxime fuit turbatus.

Capitulum ſeptimum

IAc lite facta ſalome vt accuſationis commotę caput omnium odio tenebatur: quã vxores
regis vt maliuolam abhorrebant: & q; natura eam malignam cognoſcerent. Occaſione er
go data ſemper eam accuſabant herodi quarũ fiducia ex huiuſmodi cauſa magis accreuit
¶ Rex arabũ ouadas nomine: naturaliter regis & regni negocijs pene inefficax. habebat
diſpenſatorem regni ſui aſtutum iuuenem & in omnibus nimis ornatum: cuius ditioni omnis arabia
ſubiacebat. Is pro cã quadam cum ad herodem peruenisſet. & cenaret cum rege. vidit ſalomen & de-
ſiderio eius captus eſt: audiens preſertim q; vidua eſſet amplius inflammatus loqtur de nuptijs eius
Salome vero male tunc a fratre tractata iuueniſq; acceenſa decore: libenter conſenſit ad nuptias Et cũ
rurſus ad cenam conueniſſent: monſtrabantur non mediocria ſigna cupidinis eorum: quę mulieres
regi nunciauerunt Herodes vero cum ferorem interrogaſſet & obſetuare preceppiſſet in cęna quid illi
digitis facerent vel oculis: non letabantur de ſuo pudore. Poſt hęc arabs quidem in ſuſpitionem ve-
niens receſſit. Cumq; tribus mẽſibus remoratus eſſet rurſus rediit ad hoc ipſum ſermonem herodi
facturus poſtulãſq; dari ſibi matrimonialiiure ſalomen: dum non incommoda ei foret affinitas eius

Ferora alexan-
dro dt herodẽ ĩ
amorẽ ſuę vxo-
ris iciditſſe quod
ipſe poſtea ma-
niſeſtauit pri.

Herodes ad fe-
roram.

Nota.

Excuſans fero-
ra dicit ſalomẽ
hoc perſuaſiſſe
ſed hęc negat.

Salome oĩm o-
dio tenebaſiquã
regis vxores ab
horrẽtes eam ac
cuſabãt herodi,

Salome male a
rege tractata cõ
ſenſit ad diſpen
ſatoris regis ara
bũ nuptias qui
fileus vocbaſ,

cum arabum principatū quod tā sibi nunc adesse: magis vero futurū ex plano credebat. Cumq; hūc herodes sermonē sorori retulisset. interrogans Si ad nuptias cōsentiret. illa sine mora consensit. Tum illum quoq; inquiri si vellet legibus inscribi iudeorū & circūcidi: eo q; aliter non posset salome penitus iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actū fuerit: se ab arabis non solum regno/ sed & vita priuari. Quo dicto recessit. ¶ Salomē autē ex illo die feroras iam de luxuria criminari cepit. & regis vxores quę dicerent eam cū arabo adulteria cōmisisse. Puellā namq; quā fratri suo ferorę rex despōsauerat. ipse quidē non accepit: victus amore sicut prediximus vxoris absentis. Salome autem rogabat filio suo de custobaro nato eā cōiungere. & dissuadet rex a ferora dum adolescētē suspectum haberet propter patris interitū: iustius aūt esse si duceret eam filius suus qui magistratus tetrarchie successor extabat. Cūq; priore pacto soluto puella duceret a filio ferorę. prestitit dotē centū talēta. Itaq; dissentiones familiares nō cessabant/ sed maiores ei turbide crescebat: & incidit tale aliquid: causa non honesta. & ocius ad facultatē vsq; processit. ¶ Fuerūt enim enuchi regi propter pulchritudinem nō mediocriter acceptabiles: quorū vnus pincerna: alter insertor. alter vero lecticli regis creditarius. qui & cū filio eius intererāt de quibus cū nūciauit quidā regi q; hi ab alexandra multis pecunijs corrupti essent. Qui requirēti regi de facta quidem cōmunione vel pmixtione cōfessi sunt. aliud vero nichil acerbum scire de patre dixerunt. Cūq; magis torquerent & in necessitatibus essent semp q; ministri atroces in eos insisterent. ad gratiā antipatri cōfessi sunt. quod odium circa patrem & inimicitias haberet. & psuaderet eis herodē spernere velut superfluū & cooperientē senectutis suę tempora dū annos etatis celaret: & ad se iam respicere. tanq; regnū habentē & inuito patre & q; alij nullatenus sed sibi citius primus locus vēturus esset: nō ppter genus tantū: sed preparationibus paratā ei dominationē esse quia plures qui cuncta pro se pati vel facere essent parati. Herodes autē cū hęc audisset totus in furore metuq; tractus. ea quę ad cōtumeliam dicta cognouit moleste tulit: alia vero in suspitionē periculosam suscepit. ¶ Vnde ex vtrisq; incitatus timebat ne pro veritate cōflata fuisset in eum coniuratio fortior priore. & custodias vndiq; cōmuniens secrete quęstionē fecit. speculatores autem eis de quibus suspicabatur opposuit. & dum opinione vel in odio cūctos haberet: arbitrium pro tutela concipiēs. multum contra insontes acerbus factus est: sed magis ac magis validi videbant ei & terribiles quos non frequēter nominabat propter insolitam cōuersationem. & si forte vacasset statim de interitu suo securi non erant. ¶ Posteavero omnes propinqui dum nichil habuissent firmum ad spem suę salutis: contra se conuersi existimabant vtile si quis anticipans alium accusasset hoc sibi salutem posse conferre/ si suis facinoribus alios onerarent. & eo cadebant: in quo ceteros insidiabant immittere. Nam regis penitētia ne filios occideret: q; non manifeste peccassent itercedebat. ipsi vero & quod peius est nō desistebant cōmittere. sed ad pœnam currebant parem: dum vlciscerent in eis quę prius accusassent. ¶ Talis ergo dum fuisset in aula turbatio: multis amicis rex palaciū interdixit. ¶ Quam interdictionē maxime eis constituit: qui fiduciam potiorē habebant. Siquidē andromachi & gemellū viros ab initio amicissimos/ qui multum in republica eius legationibus & consilijs domesticis profuerunt: eiusq; filios docuerant: & qui de filijs primum fiducię locum haberent recusauit suscipere. Andromacum quidem q; filius eius demetrius amicus alexandri esset. gemellum vero fidelem illi sciens. quia & in conuiuijs & in studijs rome cum ipso degebat. Quos honeste quidē expulit: ne indecens aliquid contra viros nobilissimos constituere videretur. sed caute agens/ fiduciam eorum cū honore amputauit. ne per potentiam aliquid in eum committerent. ¶ Horum omniū malorum antipater auctor erat: qui patris incōstantiam intellexerat cum iam dudum ei cōsedisset: vnde magis suadere videbatur. vt auferetur vnusquisq; potentum. ¶ Tunc ergo rex (andromaco cum ceteris expulso) de colloquio vel fiducia reliquos fidelissimos alexandri cum tormētis interrogauit. vt si quid contra se conflatū scirent edicerent: ille vero consumebatur: quia tales quales existimabat nō inueniebat. Callidus autem antipater q; ex veritate ad cōstantiam & fidem deducere non valebat: plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniurationem. ¶ Proinde cum aliquis ex pluribus tortis retulisset. q; cognosceret adolescentem/ cum laudaretur corporis eius magnitudo. vel sagittandi peritia: cumq; alia quę ad virtutem super omnes haberet. hęc sibi dixisse potius bona nature officere dum pater inuideret: & idcirco cum eo ambulando sese humiliare ne longior appareret: in venationibus vero cum sagittaret illo presente/ nou recte iaculari propter genitoris inuidiam: quam de gloria sua haberet. Cumq; verbum scrutaretur & remissio penarum corporis iterueuisset. addebat q; fratrem aristobolum conscium haberet vt in venatione/ patrem perimentes ad romā confugerent: regnumq; peterent. Repertasvero & litteras adolescentis ad fratrem aristobolū in quibus accusabat patrem non iuste fecisse: dum terram tribuisset antipatro ducentorum talentorum redditus. ¶ Quibus dictis putauit herodes verum existere q; de filijs suspicabat. & statim apprehēdens alexandrū

Arabs nō cōsentiens circuncidi discessit.

Crimiat salome a ferora & vxoribus herodis de adulterio.

Dissēsiones familiares in familia herodis.

Enuchi regis accusant q; corrupti essent pecunijs ab alexādro &c. qui i tritura cōcessi sunt filiū aduersus patrē odiū hre &c.

Herodes timēs coniurationē custodias vndiq; muniuit & cunctos i odio hns cōtra insontes acerbus factus ē.

Maxia tribulatio ppinq; herodis qui seipos preueniētes accusabant.

Rex ex suspitione andromachū & gemellum amicissimos a palacio eiecit.

Herodes tormētis Alexandri fidelissimos interrogabat suadente Antipro.

A ligauit.Deinde vero remiſit ſuam atrocitatem.dum nec quę audiſſet crederet: & eſtimaret nichil dignum pro inſidijs ex his conflatum apparuiſſe. ſed quęrela eſſet vel iuuenilis temeritas: & q manifeſte interficientes romam confugerent non veriſimile videbatur:& maius aliquod ſperans inuenire iniquitatis filij ſignum dicebat non ſibi placere: temerarie filium colligaſſe.Torquens autem amicos nobiliſſimos alexandri non paucos:nichil penitus de quibus ſuſpicabatur confeſſos inuenit. ¶ Cum q; in hoc multus apparatus exiſteret.& terrore vel turbatione palatium plenum eſſet. vnus quidam iuuenis vt in neceſſitatibus prouenit romam dixit tranſmiſiſſe alexandrum.& petiſſe vt citius euocaretur a cęſare:habere ſe manifeſte cauſam ſuggere contra patrem q regem parthorum mitridatum ſibi contra romanos conciliaſſet: addens quia venenum etiam alexander in aſcalone ei paraſſet.Tunc herodes hęc audiens & credens q ſolacium temeritatis inueniſſet. ſtatim de veneno pręcepit inquiri: quod tamen nullatenus potuit inuenire.Magnitudinem ergo malorum alexander volens confirmare.negare quidem diſtulit incitando temeritatem patris ad multa maiora delicta:forſan autem'& per hoc amputare volens facilitatem eius quam in accuſationibus credendis habebat. Tum nullatenus obtinuit: dum omne regnum concutere voluiſſet.Siquidem & litteras in quatuor libris deſtinauit dicens q non oporteret torqueri quemq̃ nec vlterius hoc procedere.quia reuera inſidię factę eſſent.in quas coniuraſſe feroram vel fideliſſimos amicos eius aſſerebat.Salomen autem noctu ſuper ſe ingreſſam:& cum inuito concubuiſſe. cunctoſq; ſimul illic contra eum iure vĕturos quatenus eum occidentes perficerent quod ſemper habere in expectatione meditatus eſſet.Inter hos etiam ptolomeus & ſabinus fideliſſimi regis accuſantur.Nam nichil aliud videbatur quam ſi rabies quędam incidiſſet beluarum more. vt amiciſſimi contra ſe armarentur . Idcirco ſatiſfactio veritatis habebatur: ſed indiſcrete perditiones pronunciabantur. Cumq; aliquibus vincula & alijs mortes alijsvero inſperate dolores infligeret turpiter regnum a priore fœlicitate dehoneſtatum eſt:& ſeniſſima erat herodi vita dum turbatus nemini crederet.magnumq; expectationis tormentum haberet.Ita noctu vel die turbatus in furorem & inſaniam pene lapſus eſt.

Alexander filio accuſatus quia romã patrẽ accuſaturus miſiſſet & venenum ei i aſcalone paraſſet.&c.

Herodes facilis in accuſatiõibus credẽdis & ideo maxie fuit turbatus i familia ſua.

¶ Archelaus capadocię rex triſtis de herodis turbatione pro filia & genero alexandro venit in Iudeam & filium patri recõciliauit ſimiliter feroram fratri herodes quoq; romã vadens Titium ſirię pro
B curatorem archelao fecit'amicum& ipſo reuertente factum eſt bellũ inter ipſum& arabas habitantes eni trachõnitidi ab eius principatu fama eũ mortuũ vulgante ſubtraxerũt & tranſfugas Silleus arabię procurator recepit quos ipſe ab Arabis poſtulans eos reddere negãtes debellauit & Caſtellum quod repta vocatur euertit ſed & nacebum arabum ducem cum ſuis interfecit. Capitulum octauum.

ARchelaus autem rex capadocię cum hęc de herode audiſſet territus pro filia vel de adoleſcente contriſtatur.Pro tantis amici turbationibus in iudeam venit:nec in contemptu quę contigerant ponens.diligenter prius cuncta percũctatus eſt : nec tamen in aliquo quaſi culpans herodem q temerarie feciſſet aggreſſus.verẽs ne eum ad reconciliationem furoris non perduceret ſed alium tenens ordinem emẽdare quę ăciderant cepit. Nam iuueni interminabatur:herodem autem mitem dicebat dũ nihil temerarie feciſſet. matrimoniũ quoq; filię ſoluere promittens.& nec ipſi parcere ſi in aliquo reperta illi conſcia non indicaſſet. Cum talem præter expectationem herodis archelaum vidiſſet:& quia plus ipſo furorem ſuum demonſtraſſet.rex ab iracundia mutatus dum putaret iuſte acta quę feciſſet paulatim ad patris affectũ rediit.Miſericordia ergo inter vtroſq; apparuit.cum aliqui pro iuuene ſatiſfeciſſent. & herodes ab ira mutaretur.Tum archelaum ſimiliter increpantem attendens:petebat vt nuptas ſolueret quod minatus eſſet quia quamuis parum ire adhuc habebat.in his quę iuuenis commiſerat.Archelaus tamen vti modeſtiorem eum faceret criminationes in amicos referebat.dicens illorum eſſe q iuuenẽ malignitate ſua corrumperent fratremq; regis magis in ſuſpitionem mittebat.Nam dum herodes iram contra feroram habuiſſet:& ferora indigere regis reconciliatione ſimulq; credens q archelaus eum flectere po-
C tuiſſet acceſſit ad eum cum veſte nigra petens vt fratrem pro eo peteret.Quem archelaus nec ſpreuit nec confeſtim ſe herodem ſuadere poſſe promiſit.Tunc hortatus eſt eum ad regem accedere:& ſupplicando confiteri ſe omnium malorum auctorem extitiſſe.quia prodeſſent hęc ad indignationẽ mitigandam potius q̃ ſua ſuggeſtio.His flexis ferora quę inter ſe ambo conſtituerant:pręter ſpem adoleſcentis accuſationes abſoluit.Cumq; & feroram reconciliaſſet archelaus ad capadociam reuertetur: gratus tanq̃ nemo alter illo tempore factus herodi.Quapropter & muneribus eum munificentiſſimis ornauit.& omnibus magnifice ditauit.& inter neceſſarios amiciſſimum arbitratus eſt ¶ Cõſtituit autem & romam proficiſci quoniam de hiscęſaris ſcripta ſuſceperat: & vſq; ad anthiochiam eius ſimul euntibus ſyrię procuratorem.Titium inimicum archelai ei herodes amicum fecit.¶ Cumq; romę fuiſſet & inde reuerteretur:factum eſt bellum inter ipſum& arabas:ex huiuſmodi cauſa.Qui trachonem

Archelaus capadocię rex de herodis turbatiõe triſtis pro genero venit in iudeam& ipſum patri reconciliauit & feroram fratri

Ferora archelaũ petit p regis reconſiliatione.

Herodes romã vadẽs Titium p curatorem ſyrię Archelao fecit amicum.

alias trachonitidem habitant regionem quam cęsar a zenodoro tollens herodis prouincię addidit latrocinandi diligentiã habebant: sed agrum colere vel sub quietę viuere cogebãtur quod illis minime commodum erat multaq; herodis gloria pro diligentia sua resurrexerat. Igitur quando nauigauit romam vt filiũ alexandrum accusans.cęsari commendaret antipatrum:fama vulgauit eum esse mortuũ Qua comperta. trachonitidi habitantes subtrahẽtes se ab eius principatu: rursus ad solitum morem finitimos agros depopulabantur.Contra quos egressi procuratores regis omnes domuerunt. Ex quibus quadraginta principes latrones cum cognatione sua ad trachonem prouinciam & ad arabiam recesserunt.Silleo susciptente eos pro causa irę quam habebat negatis nuptijs salome. Quibus cũ locũ munitũ dedisset.illi non tantum iudeam sed & inferiorem Syriam deprędabãtur:refugia sibi prestãte silleo.Herodes autem roma reuertens:comperit plurima regni sui a latronibus male tractata. Nec posse duces suos latrones cõprehendere:nec habere qualiter tutelã suã muniret:illis arabum patrocinijs fultis.Cumq; hoc grauiter ferret:ipse quidem trachonẽ peruenięs familiares eorum peremit. Vnde potius illi ad iracundiã incitati legemq; habentes vt in eos vindicarent qui familiares suos occidissent:cunctam herodis terram vexabant & deprędabãtur.Ille vero referebat hęc cęsaris ducibus. Saturnio & volumnio:volẽs latrones ad penam petere.Nam illi fortiores & plures facti oia perturbabãt affligendo regis herodis prouinciã:& villas deprędando.& captos hoies interimẽdo:vt bello similis esset violentia quam faciebant.Nam iam plus mille extabant.Herodes autem latrones quidem petebat & debitum quod per silleum mutuassent ouado alias obdo talentorum sexaginta iam constituto die trãsacto in quo statutum fuerat reddi pecunias.Silleus autem ouadum despiciens.dum ipse cuncta gubernaret.latrones quidẽ denegauit per arabiam esse de pecunijs vero differebat. Quapropter cognitiones corã saturnio vel volũnio procuratoribus syrię cõmittebãtur.Qui statuerunt intra triceſimum diem herodem pecunias debere recipere.& eos qui de vtroq; regno confugissent inuicem reddere.Et apud herodem quidem nullus arabum penitus inuẽtus est.nec per affectionem nec aliomodo tentus.Arabes autem passi sunt latrones apud se teneri. Cumq; constitutus dies transisset nec silleus de quo statuerat aliquid composuisset.romã ascendit.Redditionem vero pecuniarũ & latronum herodes exequebatur.Cũ saturnius & volumnius preceſſiſſẽt indeuotos persequi: exercitus assumẽs herodes arabiam ingressus diebus septẽ mansiones fecit. Cũq; prope castellũ vbi latrones erant peruenisset cœpit quidẽ oẽs eos insidijs.Euertit vero castellũ quod repta vocabatur cũ neminem penitus lesisset. ¶Itaq; arabis ad auxiliũ veniẽtibus cũ nacebo duce pugna cõmittitur:in qua pauci quidem herodis.Nacebus autẽ arabũ dux cũ viginti suis cecidit reliqui vero ad fugã conuersi recedunt. Puniens autẽ rex horũ tria milia circa trachonẽ ydumeorũ locauit exercitũ & latrones ibi constitutos arcebat & de his ducibus circa phenicẽ existentibus mãdauit demõstrando quia nihil amplius in indeuotos executus arabas q̃ oportebat egisset quę illi quidẽ requirentes inueniebãt nequaq̃ mentitũ.

Habitantes trachonitidi subtraxerunt sę ab herodis principatu fama eus morte vulgãte & transfugas silleus procurator regis Arabię recepit.

Herodes latrones trãsfugas ab arabis postulãs eos reddere negãtes debellauit

Herodes castello(qđ repta vocabatur) euerso latrones insidijs cepit nemine penitus lęso.

¶Cęsar iratus Silleo herodem de vastatione arabię & occisione Nacebi inuidiose accusante dura ipsi & grauia scripsit Arabes quoq; herodem furore cęsaris humiliatum cognoscentes iudeos afflixerunt vnde turbatus rex perdita cęsaris amicitia qui iam legationes secundo modo susceperat iterum Nicholaum damascenum ad placandum cęsarem mittit Sed interea mortuo ouado arabum rege dinea qui post Aretha dictus est arripuit regnum qui muneribus Cęsar pacificare volens Silleũ in multis accusat.

Capitulum nonum.

Cęsar iratus(Silleo herodẽ accusãte de vastatione arabię.&c.) Ipsi dura scripsit & grauia.

QVncij vero silleo cum romę gesta indicassent & magis exaggerassent & ille in aula permaneret tunc inter cęsaris amicos statim hęc audiens mutata nigra veste ad eum ingressus: suggessit q; bello cuncta arabia conflicta totumq; regnum commotum ab herodis exercitu fuisset:& lachrimis fusis quingentos quidem cum duobus milibus arabum primates periisse dicebat interfectum autem & ducem eorum nacebum propiquum & affinem sibi: diuitias autem Reptę castello constitutas deprędasse dum pro egritudine contemptus ouadus ei non sufficisset occurrere: quia nec ipsi nec exercitus arabię interfuissent.Talia silleo dicẽte & inuidiose insuper addente q; nec ipse rediret ad prouinciã nisi crederet quia cęsar de pace omnium cogitaret:neq; si prędens fuisset cõmodum esse cum herode bellum committere.His dictis cęsar iratus prędentes homines percunctatus est qui tunc a syria venissent:si exercitum herodes ad arabiam deduxisset. Qui cum hoc dicere cõpellerentur nec causam facti suggerent.ira cęsar commotus scripsit herodi cuncta quidem grauia. ¶Sũma vero epistole hęc erat.Olim amico nũc vero subiecto.Scripsit autem de his silleus arabis:qui releuati neq; latrones ad se fugientes reddiderunt neq; pecunias sed etiã & pascua quę mercede tenebant minime soluto redditu possidebant:iudeorũ rege cęsaris furore humiliato.Tũc quoq; trachonitidem habitabãt cũ arabis aggressi custodiã iudeorũ afflixerũt eos nõ tãtũ pro sua vtilitate:sed & memoria prioris belli p herodẽ sibimet irrogati.Quę rex ferebat perdita fiducia quẽ cęsaris amicitijs ha-

Sũma epistę cęsaris ad herodem. Arabes Iudeos Herode Cęsaris furore humiliato afflixerunt.

A buerat:dum ſecundo legationes ſuas ſatiſfacturas pro culpis non ſuſceptas cognoſceret.Eſtuebat etiam de ſilleo cui credebatur a cęſare qui pręſens romę conabatur defuncto ouado arabum in regno ſuccedere:multis cęſari promiſſis pęcuniſs aliiſq; in aula potentibus. ¶Interea ouado moriẽte dinea qui poſt aretha dictus eſt regnum arripuit.Cęſar autem arethę minabatur quod regnãre pręſumpſiſſet:priuſq̃ ſibi de hoc ſcriberet.Ille vero donis ceſari coronam auream multorum talentorum deſtinauit:& epiſtolam per quam ſilleum criminabatur vt maliuolum ſeruum:& ouadũ venenis eius peremptum.Vxores arabum ab eo adulteratas dum cauſas reipublicę rege viuẽte gubernaret:immo & ere alieno ſibi vellet:& per pecunias principatum acquirere.Quibus nullatenus animo cęſar intendens: remiſit dona.Arabia vero vel iudea pluribus malis affligabatur.dum regnum vnus quidem quia nec dum firmum imperium habebat.prędatores nullatenus prohiberet. ¶Herodes autem iratum cęſarem pro ſua vindicta videns.omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circũſtantibus malis iudicauit iterum romam tranſmittere. ſi poſſet per amicos cęſarem placare. Direxit autẽ nicholaum damaſcenum.

Turbatus herodes perdita cęſaris amicitia. &c.

Mortuo ouado: arabum rege dinea regnum arripuit q cęſarẽmuneribus pacificare volẽs ſilleum i multis accuſat.

¶Maxima herodis domui turbatio ſuperuenit Euride lacedemonio viro prodicioſiſſimo multa confingente & herodis animum odio contra filium impleuit.Qui contra Alexandrum & Ariſtobolum non tantummodo ſicut prius accuſationes audiebat ſed licentiam dedit volentibus cõtra eos referens.Iocundus autem & tirannus olim herodis amici expulſi Alexandrum ſecuti ab eo honorabantur ſed poſt tormentis victi ipſum filio regi accuſant Accuſatus quoq; priceps Alexandrij torquetur & filius eius contra filios regis filia profert teſtimonia litteras q̃ nomine Alexandri confinxit quo facto rex cum in hierichonte produxiſſet filios & accuſatores eorum multi ſuper alexandrum impetum fecerunt quos prohibuit rex & filij cuſtodię traditi ſunt ariſtobolus vero ad ſalomen ſororem exiſtimans eam calamitatis condolere verba facit quę oia regi reuelante abinuicem diſtracti ligantur.Tũc quoq; alexander archelao legatum mittente coram defuga interrogatur quem glafira ligatum vidẽs ſtupefacta lachrimatur herodes quoq; de Archelao ſuſpitionem habens ei reſtitit. Iterum herodes ad placãdũ ceſarẽ Nicholaũ damaſcenũ mittit.

Capitulum.x.

¶Maxima domus herodis turbatio per euridẽ lacedemoniũ ꝓ dicioſiſſimũ virũ

DOmus autem vel filij ſui multo peius illo tẽpore erant diſpoſiti: & licet ſiue ſuſpitione nunq̃ fuiſſent. Malum tamen tunc plus ex huiuſmodi cauſa pręualuit. ¶Lacedemonius euri
B des nobilis domi magis autem animo luxurioſus ad herodem veniens multis donis fauorem eius comparauit vt inter neceſſarios amicos deputaretur. Qui manens apud antipatrum:additum vel conſuetudinem cum alexandro habebat.Nam archelao capadoci ſeſe dicebat hoſpitẽ:ideo q; per glafiram valde honorabat eum cunctiſq; blandiebatur.Semper autem dicta vel facta notabat: vt exinde poſſet accuſationibus conſertis gratias herodis acquirere. Vnde ſinguli exiſtimabant multum ſibi fidelem exiſtere. Quapropter tractus alexander vt adoleſcens: & dolens de his quę paſſus fuiſſet:narrauit q̃ pater alienatus fuiſſet. & mater ſua interfecta ab eo perijſſet:antipatrum autem ſibi prepoſuiſſet:& quemadmodum illi intolerabilia de eo patri dixiſſet & ad odium incitaſſet:vt nec conuiuijs eos nec conuentu dignaretur adeſſe.Cum ergo talia dolens defleuiſſet:ſtatum in eurides antipatro omnia nunciauit dicens.Non pro mea vtilitate tibi hęc nuncio: ſed tuis iam victus honoribus & rei magnitudine. pręcipio cauere alexandrum.Nam hęc non ſine dolore dicens:ineſſe verbis ſuis audaciam demonſtrabat.Igitur antipater cum eum ſibi fidum exiſtimaſſet eſſe magnas ei donationes contulit:& deinde flectit herodi hęc eadem explanare. Qui non ſicut ab alexandro audierat intimauit.ſed verbis ſuis aliquam falſitatem accuſationi addẽs. animum regis immutabili odio filiorum compleuit.Quia rege donationem quinquaginta talentorum accipiens:ad archelaum regem capadocię profectus.Alexandrum modeſtum vel bonum referebat:multumq; laboraſſe quatenus patri eũ reconciliaret.Quapropter ab illo quoq; multa dona ſuſcipiẽs receſſit.Qui nec in lacedemonia talia facere deſiſtens:multis iniquitatibus immerſus patria priuatus exceſſit. ¶Rex autem iudeorum non ſicut prius contra alexandrum vel ariſtobolum tantummodo accuſationes audiebat.ſed & ſi nullus
C ei aliquid nunciaſſet ipſe perſcrutabatur:licentiamq; dedit volẽtibus cõtra eos referre.Tum vero eua redum quendam licet vellet tamen non libenter accuſantem audiuit:quia & ipſum conſcium abhorrebat.Superuenit autem contra adoleſcentes aliquid peius dum omnes premiorum promiſſione ducerentur aliquid acerbum contra hos nunciare tanq̃ pro ſalute regis dicentes etiam falſa ſuggerebãt. ¶Duo enim fuerunt amici herodi fortitudine vel magnitudine corporis precellentes.iocundus & tyrannus nomine.Qui cum offendiſſent regem:expulſi alexãdrum ſecuti in exercitationibus ab eo honorabantur:pecuniaſq; & donationes accipiebant.Quorum rex ſtatim in ſuſpitionem ductus torquebat eos.Qui cum multo tempore ſuſtentaſſent.poſtvicti dicebant q̃ eis ſuaſiſſet alexander herodem in venatione feras frequentatem ab equo deijcere:vt ita facile ſuis telis perfoderent. quod olim ei cõtigerat.Demonſtrauerunt etiam aurum in opido celatum& prepoſitum venationis conuincebant.q̃

Nota maximã viri proditionẽ.

Herodes contra filios iratus.

Iocũdus & tyrãnus olim Herodis amici expulſi Alexandrũ ſecuti ab eo honorabãtur ipſum filio apud herodẽ accuſant.&c.

Accuſatur princeps oppidi alexandrij torquebatur.&c.

tela regalia alexandri iuſſionibus dediſſet. ¶ Poſt hęc princeps cuſtodię alexãdrij oppidi appręhen
ſus torquębatur quaſi vellet ſuſcipere cuſtodia adoleſcentes & prębere eis in caſtello poſitas regales
Epiſtola ficta. pecunias. Et ille quidem nichil tale confeſſus eſt: filius vero eius iſta facta dicebat litteraſq; porrexit
quaſi manu alexandri factas: quę ita continebant. Cum dei auxilio omnia quę propoſuimus confe
cta ſunt. Ergo veniemus ad vos ſed ſicut promiſiſtis in caſtello nos ſuſcipite. ¶ Poſt hanc epiſtolam
Diophantus ſcri ptor Alexander & ariſtobolus in vinculis cuſtodi untur. hęrodes quidem de filiorum inſidijs credidit. Alexander autem diophantum inquit ſcriptorem imi
tatum ſuam manum & has propter antipatrum litteras aſtute ſcripſiſſe. Diophantis enim talis erat.
Quapropter in alijs huiuſmodi rebus conuictus interiſt. ¶ Rex autem cũ coram multitudine produ
xiſſet in hierichonte filios & accuſatores eorum hos quidam multi manu iaculantes interemerunt. Cũ
q; impetum & ſuper alexandrum occidendum feciſſent: rex eos per ptolomeum & ferora prohibuit.
Ariſtobolus ad ſalomę ſocrũver ba faciẽs hęc ip ſa fratri nunciã te ab iuicem di ſtracti ligantur. Cuſtodiebantur autem ne quis ad eos ingrederetur. & ſpeculabantur ne quid facerent vel dicerent.
Et quid amplius. Cum damnatorum infamia tenerentur vnus eorum ariſtobolus exiſtimans ſuam ſo
crum condolere ſuis calamitatibus & regem in odio habere & tu inquit perditioni periculo commu
nicas. dum accuſata de nuptijs Sillei cuncta putaris prodere. Hæc autem illa ſtatum fratri nunciauit.
Legato Arche lai ad herodem veniente Alexã der coram eo de fuga iterrogatur Qui nullatenus ſeſe continens ligari eos: & diſtractos ab iuicem quę male de patre ſenſiſſent ſcriptis
porrigere pręcepit. Qui pręceptis coacti ſcribunt inſidias quidem contra eum non cogitaſſe nec in
ſtruxiſſe: fugam vero meditatos & hanc propter neceſſitatem: dum ĩ ſuſpitione vel difficultate vitam
ſuam haberent. ¶ Eodem tempore cum de capadocia legatus ab archelao Męla nomine nobiliſſi
mus peruenisſet: herodes volens erga ſe perfidiam archelai manifeſtam facere. vocauit alexandrum
ſicut in vinculis erat rurſus cõſuluit de fuga. qualitervel vbi ſtatuiſſet diſcedere. Cum alexander ad ar
chelaum dixiſſet. & ab eo fuiſſe promiſſum ſibi vt romę deſtinaretur. nihil vero aliud neq; importunũ
aut acerbum cogitaſſe. nec ea quę per maliuolentiam aduerſariorum conficta eſſent vera exiſtere ac
velle ſi tyrannus adhuc viueret vt queſtione cautiore: facta veritatis appareret: ſed hunc citius periſ
ſe antipatro per amicos populum incitante. Cum talia retuliſſet. iuſſit melam cum alexandro ſimul ad
glafiram duci: vt interrogaretur ſi quid ea cognouiſſet de inſidijs in herodem cõſtructis. Qui cumve
niſſent. ſtatim glafira alexandrum ligatum videns caput ſuũ percuſſit: & ſtupefacta nimis ingemuit.
Fuerunt autem adoleſcentis & pręſentium lachrime & ſpectaculum dolore plenum. nec diu potuerũt
Glaſſira maritus ligatum ſtupefa cta nimis lachri mata ẽ ãbũdãs. interrogare vel reſpondere. Deinde multopoſt ptolomeo qui iuſſus erat eos perducere. interrogante
glafiram ſi quid de his quę fiebant cognoſceret alexander reſpõdit. Quid meum hęc ignoraret. quę
anima mea plus michi diligitur: dum & communes filios haberemus. At illa clamauit quod nichil co
gnoſceret importunum ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet: non recuſaret mentiendo confiteri. Ale
xander autem nichil impium inquit: nec quod pater meus ſuſpicatur. quia nullatenus hoc ipſe cogi
Herodes ſuſpiti onem habuit in archelaum & eis reſcripſit. taui. Tu vero mulier quid aliud ſcis niſi quod ad archelaum fugere deliberauimus. & exinde romam
aſcendere. Eadem & illa confeſſa herodes in archelaum de perfidia ſuſpitionem habuit: deditq; oli
pio & volumnio litteras pręcipiens eas tranſeundo per ęleuſam ciuitatẽ cilicie archelao tradere: cul
pans eum q; inſidiarum particeps cum filijs ſuis eſſet & exinde romam nauigarent. Vbi ſi nicholaũ
inuenirẽt aliquid profeciſſe: nec cęſar in eadem difficultate permaneret: darent litteras vel argumenta
quę contra iuuenes conſtructa deſtinauerat. Archelaus autẽ litteras accipiens. ſuſcipere quidem ado
leſcentes eſt confeſſus: quia prodeſſet eis vel patri ne quid peius per diſcordiam eueniret ad cęſarem
autẽ trãſmittere. vel aliud perfidum contra illũ agere nihil adoleſcẽtibus penitus promiſiſſe. Legative
ro cum hęc audiſſent: & romam peruenisſent litteras porrexerunt: quia cęſarẽ placatum inuenerunt.

¶ Nicholaus autẽ herodis legatus ad Cęſarem ipſum herodem Cęſari reconciliare cupiẽs primo
Silleum herodis accuſatorem corã imperatore accuſat deinde multa pro herodis excuſatione addu
xit vnde hac oratione promotus. Cęſar & ad Silleum conuerſus furore plenus eum interrogat & con
tra eum mortis dedit ſententiam herodi reconſiliatus. Cęſar autem cũ adhuc arethę eſſet iratus Ara
biam herodi cogitauit tradere ſed receptis litteris quibus filios accuſabat principatũ addere ſeni & de
ſuis filijs male ſentienti non eſtimans principatũ ipſum receptis donis Arethę cõfirmauit. Capi.xj.

Legatio nicho lai p herode cę ſari recõcil ãdo. Nicholaus pri mo accuſat Sil leum herodis ac cuſatorem. DElegatione autem Nicholai taliter euenit. Vt hic ad aulam aſcendit: primum quidem non
pro quo venerat. ſed ſilleum accuſare deliberauit. Quod multi intelligentes Nicholaũ ad
euntes iniquitates omnes ſillei nunciabant: & q; multos ouadi peremiſſet. Quorum iudi
cia manifeſta ex litteris eius demonſtrabantur. Nicholaus fœlicitatem quandam ſibi exiſtimãs obla
tam. moliebatur per accuſationem ſillei cęſarem herodi reconſiliare. Sciebat enim quia ſi vellet ſatiſ
facere de factis eius permitteretur: ſi vero ſilleum accuſaret: tempus pro herode dicendi poſſet inue
nire. Cõſtituto ergo die. Nicholaus pręſentibus legatis arethę accuſabat ſilleũ. & cũ ceteris addebat
regis multorũ q; ſimul iteritũ: & pecunias quas mutuo accepiſſet p nullo reipublice cõmodo: necnõ

A adulteriá non tantum per arabiam ſed etiam romanorum mulierum. Addebat q̄ acerbius concitaret regis animum nichil verum docuiſſe de factis herodis. Cumq; ad hunc locum peruenisſet cęſar quidem interrogauit ſi exercitū contra arabiam non duxiſſet. nec duo milia quingẽtos occidiſſet. neq; captiuos traxiſſet prouinciamq; vaſtaſſet. Ad quę nicholaus reſpondens: pro his magis ſe velle ſuggerere: quod nichil aut multo minus vt audierat factū fuiſſet. Sed tu inquit vir iuſtus hęc attrociter eſtimaſti Quod cum cęſar pręter opinionem audiſſet: & iuſſiſſet vt diceret: nicholaus ſatiſfaciendo quingentorum talentorum conſcriptionem produxit: in qua cautū fuerat licere herodi conſtituto die tranſacto pecuniiſq; non redditis: totam arabiam inuadere. Introductam vero per prouinciam miliciam non expeditionem dicebat. ſed multitudinem ſuas volentem pecunias exigere: nec cõſtituto die ſed multo poſt introductãm. De qua re ſepius cum quidem ſaturnium & volumnium procuratores interpellaſſet. deinde coram illis in beritho cum ſilleus per tuam fortunam iuraſſet intra triceſimum diem pecunias ſe prębere: necnon & eos qui a regno herodis tranſfugiſſent nichil horum eo faciente rurſus ad procuratores herodis peruenit. Cui cum pręcepiſſent pignora ſumere. ſtatim prouinciam ingreſſus eſt cum ſuis: quod iſte bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum qui hoc fieri denunciauerunt ſecundum conſcriptionem ſtatutam. iſte vero inquit qui non tantum deos ſed tuum nomẽ alias numen periurans decepit. Reſtat iam michi de captiuis diſſerere. Latrones trachonem habitãtes quadraginta primum deinde multi tormenta factorum timẽtes refugium fecerũt arabiam. Quos ſilleus cum ſuſcepiſſet contra omnes homines. veſtabat terram quam eis habitandam prębuit: eduxit latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem ſacramenta & hos reddere: die quo

B promiſerat debitum ſe ſoluturum. Quid ergo poteſt ne demonſtrare in preſenti quemq̄ alium ex arabum prouincia quam hoſtes abſtractos quos refero: nec cunctos vt ait. ſed qui nequaq̄ latere potuerunt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata: maximum cęſar intellige mẽdacium & falſitatem ad tuam excitandam iram ab iſto confictam. Nam cũ ingreſſus arabiam noſter exercitus fuiſſet: & vnus vel alter de ſocijs herodis concidiſſent: coactus reſiſtere. Nacebum ducem eorum cum viginti quinq; proſtrauit. Quorum pro vno quoq; centum iſte referent: duo milia quingentos perijſſe dixit. ¶ Hac oratione cęſar permotus & ad ſilleum conuerſus: furore plenus interrogauit quanti arabum periſſent Qui conturbatus erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti leguntur: litterę q; imperatorum & ciuitatū quę latrocinia criminabantur. Mutatus ergo cęſar. ſilleum quidem mortis ſententia damnauit: herodi vero reconciliatur. ſatiſfaciens quod ex falſa criminatione attrociter ei ſcripſiſſet. Nam ita filleo reſpondiſſe perhibetur. Quis eſt iſte qui me impulit mendoſa ſuggeſtione virum michi amicum offendere. Silleus quidem pecunias creditoribus redditurus. & poſt puniendus deſtinatur. ¶ Cęſar autem adhuc irascebatur arethę quia principatum non de ſuis pręceptis: ſed propria pręſumptione cepiſſet. Cogitabat ergo & arabiam herodi tradere: ſed impedierunt litterę quas rex miſerat per olimpium & volumnium. Qui cum audiſſent cęſarem placatum. ſtatim pręcepto herodis litteras vel probationes quas de filijs miſerat porrexerunt. Quas cum cęſar legiſſet: principatum alium addere ſeni & male ſentienti de filijs non eſtimauit. Videns ergo legatos arethę & improperans quod temerarie viſus eſſet non ab ſe regnum accipere: dona ſuſcepit. & principatum ei firmauit.

¶ Cęſar herodi reſcribens q̄ ei placatus eſſet & de filijs eius triſtis poteſtatem ei dedit congregato concilio ipſos punire herodes itaq; omnes acęſare pręter Archelaum cõſtitutos conuocauit coram quibus filios accuſat furore turbatus. Quos ſaturnius conſularis & tres eius filij damnauit iniuſtum tamen eos interfici arbitrati ſunt volumnius vero circa patrem iniquos inuentos morte puniendos reſpondit. Nicholaus autem de roma veniens illos ligatos ſub cuſtodia coherceri monẽs patrẽ ne plus iracundia q̄ modeſtia moueatur. Tiro autem miles cum filio ſuo coęqueuo & amico Alexandri cum libertate locutus clamat veritatem perijſſe & iuſticiam ab hominibus receſſiſſe quem triphone regis tõ

C ſore falſo accuſante rex teneri iubet cum filio & torqueri ſed eum liberauit filius ſuus herodes itaq; filios in concione producens eos in Cęſarea laqueo perire pręcepit.

Capitulum duodecimum.

HErodi vero ſcripſit quod placatus ei fuiſſet & de filijs eius cõtriſtaretur: pręcipiẽs vt ſi quid acerbum pręſumpſiſſent perſequęretur tanq̄ in patris pręuaricatores. Nam huiuſmodi poteſtatẽ ei conceſſit. Si vero fugam tantũmodo cogitaſſent: vt improperanter mitigaret eos ne quid crudele peragerent. Ammonuit vero vt concilio in beritho congregato quo multi romani habitabant & ſimul imperatoribus ſyrię & archelao rege capadocię quantoſq; alios exiſtimaret amicitijs eius vel honoribus clariſſimos & eorũ ſententijs quod oporteret implereturꝰ. ¶ Herodes autem cum litterę veniſſẽt pro recõciliatione. & q̄ ſibi poteſtas ſuper filios fuiſſet cõceſſa ſtatim accerſijt cũctos a cęſare cõſtitutos ad cõſilium pręter archelaum quẽ propter offenſam noluit intereſſe. ne quid volũtati ſuę impediret. Cũq; in beritho imperatores & alij cõueniſſent: filios vero nõ permiſit ad

Nicholaus p excuſatione herodis.

Cęſar oõne promotus Silleũ interrogãs contra eũ mortis dedit ſentẽtiam herodi reconciliatus Cęſar adhuc iratus cõtra arethã arabiam herodi tradere cogitauit ſed (receptis litteris quibus filios accuſabat) pricipatũ addere ſeni & de ſuis filijs male ſẽtiẽti nõeſtimauit ſed receptis donis pricipatum Arethę cõfirmauit.

Cæſar ad herodẽ reſcripſit q̄ ei placatus fuiſſet & q̄ de filijs triſtaretur: & poteſtatẽ dedit illi cõcilio congregato ipſos punire.

cõcilium accedere.sed in villa quadã sydomorũ paleſtum noie iuxta ciuitatẽ reliquit:vt vocati ad con
ſilium preſentarentur.Solus autem ingreſſus cum centum quinquaginta viris conſedentibus accuſa D
bat filios:& cauſa quidem non erat acerba quantum ad veritatis inditia.multum vero diſſimilis patri
filios criminanti.Nam violenter perorabat. & in approbatiõe cauſę turbabatur & maximi furoris vel
ferocitatis ſigna monſtrabat.Defendebat etiam tanq̃ vera. quę in odio filiorum dicta fuerant: & quę
ipſe contra filios ſcripſerat legebat:in quibus inſidiarum vera nulla cõſcriptio fuit.tantum vero q̃ fu
gere cogitaſſent:& derogationes quaſdam & opprobria propter ſe:& clamauit iurando q̃ meliusvita
priuaretur.quam talia vellet audire.Deinde cum dixiſſet quod & natura & cęſare concedente poteſta
tem haberet.addidit & patriam legem ſibi precipere.ſi quando parentes filios accuſarent.& ſuper ca
pita eorum manus ſuas imponerent:neceſſe eſſe populos circunſtantes lapidare. & huiuſmodi mor
te perimere.Quam legem ipſe paratam in patria quidem vel in regno facere noluiſſet. ſed expectaſ
ſe illorum iudicia.Cognitores autem veniſſe eos in manifeſtis odiorum & non paruis criminibusvt tẽ
pus habentes dignum nullatenus deberent negligere:ne aliis tali prouenirent. ¶ Cum itaq̃ rex hęc
dixiſſe nec adoleſcentes ad ſatiſfactionem tranſiſſent:videntes iudices q̃ modeſtiam vel reconcilia
tionem minime rex aſſumeret:poteſtatem ei confirmauerunt.Et primus quidem ſaturnius vir conſu
Sẽtentia ſaturni eõſularis & fi laris & ĩa dignitatibus clariſſimus mitem ſententiam protulit dicẽs.Damno filios herodis interfici ve
liorũ eius cõtra ro non iuſtum arbitror quia & ipſe filios habeo:& regem puto ſic velle.quamuis infœlices filios ſe ha
filios herodis. bere conſentiat. ¶ Poſt quem ſaturnini filij tres qui eius erant legati:ſententiam eandem cum patre
pronunciauerunt. ¶ Volumnius autem econtra morte puniendos filios herodis reſpondit: ita circa
Sẽtentia volũnij patrem iniquos inuentos.Eadem cum plures dixiſſent. vt cum nichil ambiguum eſſet quo minus intel B
filios Herodis ligeretur morte damnatos adoleſcentes ſtatim herodes ad tirum peruenit:.t ducens miſeros adole
morte puniẽdos ſcentes.Cumq̃ nicholaus ad eum roma delatus eſſet & prius ipſe ſententias in beritho de filijs pro
Sẽtẽtia nicholai nunciatas audiſſet:herodes conſuluit quid amici eius de hoc rome deliberaſſent. Ille ait quod & mi
de filijs herodis echi videretur ſcilicet impia eſſe: illi de te ſenſerant.oportere vero ligatos & cuſtoditos cohercere.& ſi
quid tibi aliud viſum fuerit:prouide tamen ne plus iracundia q̃ modeſtia vſus eſſe videaris.Nam mi
nime dimitti ſolutos puto:ne talia committant quę nullatenus poſſint corrigi.Multi etiam eadem tuo
rum amicorum rome deliberauerunt. ¶ Herodes autem cum tacuiſſet meſtitia tentus: poſt iuſſit ni
cholaum ſecum nauigare. Moxq̃ vt ad cęſaream delatus eſt:rumor a populo de filijs eius euolabat.
cunctis ſuſtinentibus vbi cauſa eueniret dum ſic periclitarentur & doloribus eorum condolerent:dice
re aliquid palam.aut dicentem audire ſine periculo non erat.Vnde iram cum dolore concluſam:ſine
Tiro eũ filio coe voce comprimebant.Vnus autem miles nomine tiro cum filio ſuo equeuo vel amico alexandri.cun
queuo & amico cta quę alij timore tacite dolebant cum libertate loquebatur: & clamabat ſepius inter multitudinem.
alexandri verita dicens q̃ periiſſet veritas q̃ iuſticia ab hoibus receſſiſſet.Vigent inquit mendacia vel malignitas:tã
tem libere locu tamq̃ nebulam humanis negociis intulerunt.vt maximę calamitates vel miſeria pro nichilo iudicen
tus eſt herodi. tur.Cum talia ſepius exclamaſſet:& licet non ſine diſcrimine.veritas tamẽ omnes mouebat. Quapro F
pter timentes ſinguli occultabat & illum dicentẽ libenter audiebant.Qui cũ regẽ petiiſſet vt ſolus ſoli
quę vellet ediceret:conceſſumq̃ ei fuiſſet:non poſſum inquit rex continere pro tali dolore fiduciã vel
audaciam meã neceſſariam quidem tibi & commodam ſi quid vtile velis ab ea ſuſcipere.meę vero tu
telę contrariam. Deinde ſubſecutus ait.Quo tua mens ſagaciſſima receſſit:aut cur ſuperabundans ſa
pientia ſenſu multatur:quo plures vel maximos acquiſiſti triũphos.Quid eſt quod cognati vel amici
remorantur petitionibus tuã flectere pietatem.Quos tibi miníme iudico eſſe cognatos vel amicos:ſi
deſpexerint tale ſcelus in tuo beatiſſimo fieri principatu.Tu vero non prẽuides quid eueniat:ſi duos
adoleſcentes ab vxore regia pro creatos & in oi ſullimitate virtutis prẽcellentes occidis:teq̃ ſolũ in ſe
nectute relinquis cũ vno filio male ſuã ſpẽ diſponẽte.& cũ cognatis quos ipſe totiens iam morte dam
naſti.Nõne cogitas q̃ multiludo tacẽs crudelitatẽ tuã cõſpicit & odit/exercitus quoq̃ cunctus & pri
mates eius miam quidẽ de infœlicibus odiũ vero in te hęc faciẽte cõcipiũt. ¶ Cũ hęc rex initio non li
bẽter audiſſet.& cõmouiſſent eũ verba tyronis perquę manifeſte familiarũ perfidiam exprobrauerat
Tiro ſilon a tri paulatim immenſa & militari fiducia vſus cõcidit tyro.& turbatione cõpleuit herodẽ.Qui cũ magis
phõe regis tõſo inerepari q̃ ammoneri ſe putaſſet.& quia milites eius abhorrerẽt & primates eorũ indignarẽtur.prece
re accuſatus ca pit nominatos cunctos cum tyrone ligatos in cuſtodia detineri. Cũ hoc factũ fuiſſet & triphon quidã
ptiuus cũ filio li tonſor regis inuẽta occaſione regẽ adiiſſet:ait.Suaſit mihi ſepius tiro:vt regem tondens guttur eius in
gatur & torquę ciderem.Nã inter primos apud alexandrum poteris eſſe:magnaſq̃ donationes ab eo percipere.Quę
tur quem filius cũ dixiſſet:eũ rex cõprehendi precepit:& tormentis tyronẽ & eius filiũ atq̃ tonſorẽ ſubdi.Cumq̃ ty
a tortura libera ro ita cõfiteret: videns filius patrem ſuum crudeliter laceratum nec habentem ſpem ſalutis futurũq̃
uit.&c. ſibi iudicium ex tormentis intelligens paratum.ſe inquit regi veritatem nunciare:ſi verbo confirma

A ret tormenta patris & ſua remittere. Cumq; rex fidem dediſſet: dixit conſtituiſſe ſibi tyronem manu ſua regem adire & occidere ſi copia daretur vt ſolum eum inueniret: multaq; pati quatenus alexandro preſtaret. Quę cum ille dixiſſet: patrem a neceſſitate ſoluit. ¶ Incertum autem eſt vtrum hęc veritate aut neceſſitate retulerit. vt aliquod perfugium in preſentibus malis inueniret. ¶ Herodes autem licet deliberaſſet iam dudum filios interimere. tunc tamen feſtinauit crudelitati ſuę finem imponere. Et in contione producens trecentos priores militum: reos factos cum tyrone filioq; eius & accuſatione tonſore: criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit. Alexander autem & ariſtobolus in cęſaream tracti patre precipiente laqueo perimuntur. Corpora vero eorum noctu alexandrium ponuntur quo matris eorum pater. pluresq; cognati vel proaui poſiti eſſe videbantur.

Alexander & ariſtobolus patrę precipiente laqueo perimunt

¶ Explicit liber Sextusdecimus.

¶ Incipit liber Septimusdecimus qui continet tempus annorum quattuordecim.

¶ Antipater ab omnibus propter fratrum occiſionem odio habitus herodis patris mortem vt regnaret deſiderabat omnium aduerſus patrem odia lucris concitabat hic ad fingendas amicitias callidus & ad diſſimulandum omnium credibilis/ & ad celandum ſemetipſum ſatis aſtutiſſimus nutricem tamen ſuam decipere non velabat interea herodes ſalomen ſororem Silleo arabi propter libidinem cō iungi volentem cum alexa fecit inire connubium/ herodes quoq; ad Archelaum regem glafiram filiam cum dote remiſit & filiorum occiſorum filios nutriebat erant enim alexandro ex glafira duo mares Ariſtobolo ex beronice tres mares & duę puellę. Et maiori filio alexandri filia ferorę deſponſatur & filio ariſtoboli filia antipatri/ & prima filia ariſtoboli filio antipatri alium vero herodi filio regis ex
B filia pontificis. Et circa infantulos antipater ea voluntate qua & circa patres eorum verſabatur. Herodes tunc vxores nouem habuit ex quibus multos habuit filios / antipatri mater/ & filia pontificis ex qua homonius illi filius fuit. duę neptes ex quibus nulla proles germinauit. Samarea vxor ex qua antipas archelaus/ & filia olympias/ cleopatra hieroſolymites ex qua philippus & Herodes/ pallas ex qua phaſelus fedra/ & helpis ex quibus duę filię examana & ſalome.

Capitulum primum.

Antipater ab oibus propter fratruꝫ iterfectionē odio habitus eſt

ANtipatro autem poſtq̄ fratrum extitit accuſator. & in patris facinus extremę impietatis & crudelitatis impulſor. haud ſane pro voto ſpes vitę ſequentis aperitur. Nā q̄uis amittendi regni metu fuerat liberatus quod iam videlicet illud cū fratribus ſe communicaturum fore non cerneret. Operoſius tamen & ambiguum regnū fieri ſibi magis magiſq; ſentiebat. Siquidem vniuerſe gētis aduerſus illum odiū erat exortum. Fuit vero illi hoc etiam valde contrarium quod totam contriſtabat militiam dum aduerſam ab ea gereret protinus voluntatem in qua procul dubio omnia regni munimenta conſiſtunt: & maxime quotiens gentem aut populum vniuerſum nouarum rerum cupidine perturbari contigerit. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interitus. Verū tamen cum patre ſimul participabatur regnandi negocium: non aliter q̄ ſi ipſe rex cōſiſteret. Amplioraq; ei a patre negocia credebantur: & vnde perire debuiſſet. firmitatem magis fauoris inuenerat: q̄ quaſi pro herodis tutela fratrum ſuorum proditor extitiſſet. & nō inimicitia qua circa illos & circa ipſum patrum detinebatur. Talibus enim maliloquijs eum induxerat. quę omnia machinationes erant viam conſtruentes alias conſtituentes q̄ aduerſus herodem tenderet. vt antipater accuſatores nō haberet. de his quę parare cogitabat: herodes autem omni refugio nudaretur. non habens qui ſibi auxiliaretur: cum antipater hoſtis manifeſtis exiſteret. Proinde odio paterno illas fratrum inſidias perpetrabat. Pulſabat autem eum amplius vt ab incepto non deſiſteret: q̄ cernebat moriēte quidem herode. certo ſibi principatum eſſe venturum. Prolixius autem viuente patre multa ſibi ſurrectura pericula ſi eius factio proderetur cuius extabat ipſe compoſitor: & quę ſi palam fieret. hoſtem illi patrem com
C pellebat exiſtere. Propter quę ad donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrē erant lucris pulſabat in gentibus vt aduerſus eum omnium odia concitaret: & maxime illos quos romę poſſidebat amicos. miſſionibus magnorum munerum ſibi beniuolos comparabat. Ante omnes autem ſaturninum qui tunc curam ſyrię gerebat: inducere magna ſpe incitabatur: ſed & ſaturnum fratrem promereri feſtinabat. ad hęc ſororem regis viro inter primos apud herodem coniunctam ſuo modo vtēs ad ſe volebat attrahere. ¶ Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus ſecum callidus & ad odium diſſimulandum valde credibilis. & ad odium diſſimulandū ſemetipſum ſatis aſtutiſſimus. Nō tamen decipere valebat ſuam nutricem quę illum iam ante abunde cognouerat: & ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus: iam antea fuerat reluctata ob morum eius improbitatem: quamuis eius filiam haberet vxorem prouidentia matris antipatri. & eius ipſius inſtantia illam ſuſcipiens. quę primo fuerat ariſtoboli ſociata connubio. Nam alteram calleas viri eius filius habebat vxorem. Sed nullum hoc ei tutamen erat. quo minus eius intelligeretur iniquitas ſicut nec prius cogna-

Antipater hero di mānifeſtus hoſtis q patris mortem vt regnaret deſiderabat odia omnium lucris aduerſus patrez concitabat, &c.

Antipater ad fingendas amiciti as callidus & ad diſſimulandum odium credibilis nutricem tamē decipere nō valebat. &c.

tio.quicq̃ obſtiterat.quo minus odibilis haberetur. ¶Interea ſalomen feſtinantem filleo arabi conſi
gi corporali libidine concitatam.herodes compellit cum alexa inire connubium:cooperante quoq; il D
li iulia & perſuadente ſalome ne illius renueret nuptias:ne inimicitie inter eos maturius orirentur. Iu
rabat quippe herodes nunq̃ ſe circa ſalomen beniuolum fore.niſi coniugium alexę ſuſciperet:& obe
diebat iulię.vt pote cęſaris coniugi.ad hęc etiam vtilia ſuadenti. ¶Interea filiam archelai regis hero
des ad ſuum deſtinauit patrem. quę fuerat alexandro ſugata:dotem etiam reſtituens vt nullum inter
eos certamen oriretur.Ipſe autem enutriebat filiorum filios:diligenter admodum.Erant enim alexã
dro quidem ex glafira virilis ſexus duo:ariſtobolo autem ex beronice ſalome filia maſculi tres:puellę
duę.Et ſepius amicis pręſentibus coram ſe conſtituens herodes illos infantulos.filiorumq; fortunam
caſumq; deplorans.orabat ne quicq̃ tale illorum filijs accidiſſet. ſed vt cum virtute creſcentibus vicif
ſitudinem illi nutricationis & educationis exoluerent. ¶Deſponſabat autem eis maturo iam tempo
re decurrente:maiori natu quidem alexandri filiorum filiam ferorę:ariſtoboli vero filio.filiam antipa
tri.Filiam vero ariſtoboli denominat antipatri filio.alteramvero ex filiabus ariſtoboli herodi filio ſuo
Fuerat is regi natus ex filia pontificis. ¶Paternus quippe mos erat vt ſimul plures haberemus vxo
res.Agebat autem filiorum deſponſationem rex miſericordia infantulorum parentibus orbatorum:
ad beniuolentiam eorum per ſocietatem coniugalem antipatrum prouocare deſiderans. ¶Antipa
ter autem non ceſſabat circa infantulos ea voluntate verſari:qua circa fratres quoq; fuerat agitatus.In
citabat autem eum ſtudium patris quod circa infantulos gerebat:ſperãs eos maiores ac meliores ſuis
fratribus fore pręſertim cum in virilem etatem prorumperent: archelao etiam auxilium prębituro ne
potibus viro in regni culmine conſtituto & ferora in nurum vnam ex eis ſuſcepturo filiam tetrarches E
alias tetrarcha enim erat iſtę. ¶Excitabat autem eum vniuerſa quoq; multitudo quę circa infantulos
quidem miſericordi mente mouebatur aduerſus autem eum odium in omnibus gerebat propter
q̃ clarauerat tante in fratres iniquitatis aſtructor.Machinabatur quoq; diſſoluere quę patri placuerãt:
aduerſum ſibi reputans ſi contra ſe talium adunaretur potentia:& differebat quidem herodes ſequi
poſtulationes antipatri. vt ipſe quidem ariſtoboli filiam in cõnubio ſuſciperet:ferorę vero fratris eius
filius filia ariſtoboli & ſponſionem quidem nuptiarum huiuſmodi regebantur alias gerebantur rege
tamen inuito. ¶Herodi vero regi ea tempeſtate vxores erant nouem:antipatri mater/& filia pontifi
cis:ex qua etiam homonius alias homoninus illi filius fuerat procreatus.Erat autem fratris filia con
iuncta & cum ea neptis altera.Ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in vxoribus ex
gente ſamareorum vna ex qua filij extiterant antipas & archelaus/& filia olimpias nomine. & hanc
quidem Ioſippus poſtea ſuſcepit vxorem qui regis fuerat fratruelis.Archelaus autẽ & antipas romę
apud quendam familiarem educabantur. ¶Coniuncta illi erat etiam cleopatra hieroſolimites:ſed &
filij ex ea nati fuerant.herodes & philippus qui etiam romę educabantur. ¶Erat etiam in vxoribus
pallas:quę phaſelum ei peperit filium. ¶Super has quoq; fedra/& helpis erant vxores:ex quibus duę
filię fuerant procreate examana nomine ac ſalome.Filię autem eius maiores natu ex vna matre pro F
creatę cum alexandro quarum intuebatur ferora nuptias.coniunctę erant:vna quidem antipatro ſo
roris filio altera vero phaſelo.Et iſte quoq; fratris herodis fuerat filius. Et hoc quidem ex diſpoſitio
ne factum erat herodis.

¶Herodes aduerſus trachonitidas vicum edificãs contra eos zamari virum iudeum babſlonium
de anthiochia euocauit dans ei terrã ſiue tributis ad habitandum. Qui zamaris bathiram vicum con
ſtituit ibi & populo repleuit & cũ virtute viuens mortuus filios reliquit optimos Iachimũ & heli Iachi
nus ſenio confectus moritur filium relinquens philippum fortiſſimum.Qui cum agrippa rege amici
tia coniunctus militiam eius curabat.Herodes vero cũcta regni negocia antipatro filio ipſum vtilem
credens cum eius nequitiam neſciret commiſit vnde antipater maxima vſus eſt aſtucia circa ferorã
& alios quorum medio patri vult inſidiari. Erant enim quatuor mulieres ei omnimode fauentes qui
bus ſalome omnino contraria erat & earum cognoſcẽs factiones regi reuelebat phariſeos quoq; quo
rum hę mulieres conſilio inducebantur mulctauit pecuniario damno quod feroręvxor pro eis contu
lerat ideo vicitudinem referentes herodis regni terminum dixerunt adeſſe & ad feroram & ſuos ven
turum quod cognoſcens rex eos fecit interimi & vagona eunuchum & charum & filios feroręq; fra
tri pręcepit vxorem abijcere quod ipſe negat potius velle mori q̃ illa care affirmans Antipatro quo
q; & eius matri cum ferora & alijs mulieribus interdicit miſcere colloquium. Capitulum ſecundum.

Herodes aduer ſus trachõitidas vicuꝫ edificauit cõtra eos zama ri babiloniũ vi rum iudeum.

Herodes archelao regi filiã cuꝫ dote remiſit& ſi liorũ filios nutri ebat duos alexã dri & tres ariſto boli mares & du as puellas.

Maiori filio alexandri filia fero rę deſpõſatur & filio ariſtoboli fi lia ãtipatri & pri ma filia ariſtobo li filio antipatri altera vero hero di filio regis ex filia pontificis.

Malicia antipa tri circa filios fra trum.&c.

Herodes tunc vxores nouem. Antipatri mater filia põtificis ne ptes duę ſama rea vxor.

Pallas phedra helpis.

Vnc autem volens aduerſus trachonitidas munitus exiſtere:cogitauit vicũ iudeis edifica
re non diſtãte magnitudine ciuitatis.vt per hoc inacceſſibiles faceret hoſtibus limites ſuę
prouincię. Et cognoſcẽs virũ quendã iudeũ ex babilonia cũ eqtibus quingẽtis.& ſagitta
rijs plurimis.cognatorũ etiã multitudine vſq; ad cẽtũ ferine numerũ virorũ eufratrem flu-

uium transmeasse: & in antiochia in loquo qui dr daphne syrie cõuersari cũ saturnino qui tũc ibidẽ
A perator militię cõsistebat: illũ ei locũ ad habitãdum benigna largitate cui balatha nomẽ erat cedere
compromisit euocabat ergo eum cũ tota multitudine oim qui eum fuerant consecuti spondens datu
rum se terram in regione quę dr bathanea. Determinauerat em eũ: in trachonitidẽ cõstituendũ volẽs
eius habitationẽ obstaculũ cõtra hostes habere. Promittebat itaq; illã regionẽ sine tributis esse datu
rũ & liberos fore quę moris illius regionis habitãtibus exhibere. imunẽq; eis terrã & nullis illatiõibus
obnoxiã p̃biturũ. His persuasus babilonius venit & suscipiẽs regionẽ oppida & municipia plura con
struxit. Et vicũ bathyra noie cõstituẽs obstaculũ erat oppositum quoddã ille vt aduersus trachoni
tas iudeis de babilonia veniẽtibus ad hierosolimã per sacrificiorũ tp̃a ne quis eorũ latrocinijs tracho
nitarũ insidijsq; lederetur & aduẽtabãt ad eũ plurimi: maximeq; illi vndiq; cõcurrebãt a quibus pa
ternus mos iudeorũ & instituta colebãtur al's celebrãtur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta
est ꝓpter qd imunis ab oibus fũctionibus pmanebat: viuẽte dũtaxat herode. Ceterũ postq̃ philipus fi
lius eius principatũ regni suscepit modicas paruo tẽpore fũctiones illis imposuit. Agrippa vero maior
& filius eius homonynus quoq; illi cõstabat eos admodũ grauauere. si tñ eis de libertate ipsorũ cum
posset ylla intulere potẽtiã sed romani deide dominatũ illius regiõis adepti libertatis quidẽ eorũ etiã
ipsi seruauere dignitatẽ i positionibus aũt eos fũctionũ vsq; quaq; grauauerũt. Et hec quidẽ oportuno
tp̃e diligẽter exequar or̃one ꝓcedẽte. ¶ Zamaris aũt babilonius iter hęc vita defũgitur. q ad possidẽ
dã illã regionẽ ab herode fuerat acquisitus· quiq; cũ a virtute viuẽs filios quoq; optimos deliquerat.
Iachimũ quidẽ q fortitudine clarus extabat. Is equites babilonios qui sub illo fuerãt cõturbati & hę
ly quos rex efficiebat abũdare muneribus. ¶ Sed lacrimis i senectute sepultus philippũ filiũ derelin
quit & magna bonũ & alijs virtutis artibus vsui supra quẽlibet accõmodũ. Ob hoc fida illi amicitia &
B firmissimus fauor cũ agrippa rege ꝓuenerat: maliciãq; totã quã rex habebat iste curabat. & vbicũq;
deducẽdã ratio postulabat eius regimine deducebatur. ¶ Herode aũt in quibus retuli constituto in
antipatrũ spectabant cũcta negocia ꝓpterea quia vtilis ac prõptus a rege putabatur: & ex hoc firmi
tatẽ nõ amiserat ptãtis quã ei pater prõptius idulgebat spe quasi fauoris eius ac fidei. Ad hęc erat e
tiã ad deriuãdã i se potestatẽ audacissimus qm̃ incognita erat patri eius nequitia. & qm̃ ad fidẽ faciẽ
dã callebat. erat etiã cũctis terribilis nõ tm̃ magnitudine potestatis quãtũ puersitate morũ & qd erat
ad male loquẽdũ ꝓcacissimus. Maxie aũt feroras eũ accurrabat: vicissiq; curabatur. Nã em̃ callide cir
cũuenerat valde antipater & maxie p mulieres ad occupãdos eius animos ãbigebat alios ambierat.
Deditus quippe fuerat feroras vxoris matriq; eius atq; sorori. licet mulierũ genus abhorreret ob in
iuriã filiarũ suarũ virginũ. verũtamẽ has patiebatur ab hisq; ducebatur & nichil ab eo sine illis mulieri
bus agebatur. Nã hominẽ illũ etiã medicaminibus accurabãt. sed & sibimet iuicẽ coopari nequaq̃ mu
tuo fauore cessabãt. Itaem̃ eas oimodis· ãtipr̃ iduxerat. partim p semetipsũ ptim etiã p propriam ma
trẽ. Nã idẽ hę mulieres quatuor sentiebãt idẽq; loquebãtur. Ferore tñ circa antipatrũ suis in nonnullis
minimis sane rebus mutabatur. Erat aũt illis i cõtrariũ nitẽs regis soror iãdiu cuncta circunspiciẽs: &
amicitiã eorũ in pniciẽ herodis cõstrui cernẽs & annũciãdo nõ abstinẽs. ¶ Illi aũt sentiẽtes molestã
esse regi suã ad inuicẽ beniuolentiã cõsiliũ ineunt vt manifesta eorũ nõ esset amicitia. neq; palã cõuẽ
C tũ facerẽt odiũ aũt & maliloquia vbi tp̃s exigeret cõtra semetipsos cõfingerẽt maxie aũt sub herodis
presentia. vt ad eũ de semetipsis talia deferrẽt secreto vero beniuolentia inter eos firmior certioq; cõ
staret. & sic quidẽ illi gerebãt. ¶ Salomẽ aũt nichil prorsus latebat: neq; primũ eorũ propositum ad hu
iusmodi negocia festinare neq; tunc qm̃ secretas machinationes construebãt. Cuncta quippe illorũ
illa mulier indigebat· quę amplificans & attrociora faciens, ad fratrẽ propriũ proferebat. secretos eo
rũ conuentus insinuans & conuiuia & consultationes occulte semotimq; conserosq; ad eius interitũ
tendere nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidẽ aduersarios semetipsos
quasi constare: & ad lesiones mutuas ficte loqui finemq; festinare secrete & ab alterutris remoti be
niuolentiam inter se confimari maximam. Et quotiens in quibusq; negociis singulis fierent: illud a
gere quod amicitia postularet & polliceri sibi etiam pugnare contra quos opus esset: modo illud astu
vel fauore mutuo non sentirentur efficere. Illa quidem hęc & huiusmodi inuestigabat omnia & inte
gra ad fratrem conueniens cuncta deferebat sentientem quidem iam etiam ipsum plurimum per se
metipsum: sed audiendum aliquid licet execratus esset sororis accusationibus retardantem. ¶ Erat
& enim porcio quedam iudeorum hominum de scrupulositate & subtilitate paterne legis gloriantiũ
& culturam diuinitatis simulentium: a quibus inducebantur mulieres supra memorate. Hi pharisei
dicebantur qui possent maxime regi non modicum afferre presidium. Erant enim procaces ad bel
lum gerendum lesionesq; inferendas immaturius eleuat. ¶ Cum igitur cuncta gens iudaica iu
reiurando iurasset Cesaris se propriam fore & omnibus regis rebus fauere. ¶ Illi vero nomi

cũ suis euocauit de anthiochia dãs ei terrã sine tributis ad habi tandum. Balatha.

Bathira vicus quẽta maris b a bilonius consti tuit populo re pleuit sibi ab he rode data liber tate.

Zamaris babilo nius cũ virtute viuẽs moritur fi lios relinquens optimos iachi mum & hely Philipus filius ia chimi aicus agri pe regis miliciã eius curabat. Herodes cũcta ra gni cõmisitã ti patro negocia quia vtilẽ pute cũ eis nequitiã nõ cognoscebat Anti patri astu tia circa ferorã & suos quorum medio vult pa tri insidiari. Quattuor mu lieres eiusdẽ opi nionis q bus so ror regis contra ria erat. Fingunt inter se odium habere manifestũ quę omnia cognosce bat salome fra tri nunciabat.

nauerunt. Erāt enim numero supra sex fere milia. quos rex pecuniario damno multauerat; quod dā- D
num vxor ferore pro eis contulerat. Illi vero beniuolentiam quasi pro vicissitudine referentes futuro-
rum sibi agnitionem nutu diuinitatis infusam esse predicabant: q; herodi videlicet terminus regni iā
esset ex superna maiestate decretus: tam ipsi q̄ eius vniuersę cognationi. Illam autem regnum posses
surem atq; feroram. vel filius qui ex eorum semine essent descensuri. Et hec quidem regi nunciaban-
tur. Non enim salomen ista fugiebant. & q̄m plurimos regalis aulę corrūpere niterentur. ¶ Rex au-
tem interficit phariseos qui causa seditionis extiterent & vagoan eunuchum & earum quēdem qui
tunc primatum inter eos habebat honestatis dignitate decoratū: filiosq; eius peremit omnesq; ei con
natione vel familiaritate coniunctos quibus ille phariseus presagebat. Magnificabatur autem apud
eos etiam vagoa sicuti pater & plurimis rebus bene meritus ac profuturus apud regem futurum. In
manibus enim eius cuncta fore predicabat prebente illi rege & coniugij firmitatem & filiorum velu
ti propriis filijs. ¶ Herodes itaq; vultus ex phariseis qui fuere conuicti conuentum congregat ami-
corum & accusationem ferore coniugis iniuriamq; virginum & audaciam illius mulieris exponens &
crimen vxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris. q; ei certaminum seditiones ad
uersus fratrem & bellum ex illius ingenio & verbis operibusq; consurgerent. Et quantum poterat hor
tabatur. vt illa inter eos simulatio solueretur quod fore firmabat si societatem illius effugeret propter
illa quę gesserat. Nichil enim cum fratre ferora gratie permanere posse definiebat si secum illam reti-
neret quę bonū ingenium circa se fratris euerteret. Iubebat ergo vxorem abijcere quę iter fratres cau
sa pelli constaret. & si magni precij, consanguinitatem suam duceret illam coniugaret. Sic enim posset E
nullomodo caritas fraternitatis imminui. At feroras licet illo sermone moueretur. tamen affirmabat ne
q; aliquid viris ex germanitatis necessitudine detracturum. neq; dilectionem coniugis abnuere. elige
re se potius mori dicebat q̄ illa muliere priuari. quę grata sibi constaret. Herodes vero differebat cir-
ca ferorā super hoc iracundiā: quāuis cuperet pro rebus gestis vltionem sumere. ¶ Antipatro tamen i
terdixit & mater eius cum ferora miscere colloquium. vel cum illis mulieribus quę cum eo erāt obser-
uarent q; ne in vnum aliquatenus conuenirent. Illi vero profitebantur quidem conueniebant tamen
quando temporis opportunitas prouocabat: & simul etiam conuiuabantur feroras & antipater.
¶ Ferebatur etiam sermo q; antipater ferorę coniugi misceretur: cooperante illis ad conuertus facie-
dos antipatri matre.

¶ Antipater suspectum patrem habēs & timēs āmicis rome scribit vt patri persuadeant an
tipatrum celeriter romam cum muneribus mittere & testamētum in quo post se regem declararet an
tipatrum. Quo facto pergit & vna secum Silleus arabs quem accusauit coram cesare antipater. Silleus
quoq; magnas policitus est pecunias cuidem corinthio regis corporis custodi vt ipsum interficiat.
Sed hoc ei reuelat fabatus & corinthus tormentis examinatur omnia manifestauit. Ferora quoq; in
amore coniugis permanēs ad suam tetrarchiā abscessit iureiurando constringens non prius reuerti q̄
herodis mortem aduerteret. Sed eum herodes egritudine laborentem visitauit & ipsum mortuum i
hierusalem detulit honorifice sepeliandum. Cuius mortis exemplum omnibus notandum est q; vir-
tutis volūt esse cultores. Mortuo enim ferora eius filij ad herodē veniētes veneno fuisse occisum nat
rāt matrē accusantes. Cuius veritatem herode inquirente ancilla quedā antipatri matrem omnium
malorū causam esse accusat omnibus itaq; manifestatis herodes contra se paratas cognouit insidias.

Rex phariseos i terfecit & vagoā eunuchū & filios. &c.

Herodes ferorę fratri precipit vt vxorē suam abij ciat qd ipe negat potius mori vel se dicens q̄ il la carere.

Antipatro & eius matri iterdixit rex cū ferora miscere colloqū & cū alijs mulieribus. &c.

Antipater suspectū patrē hns & timēs scribit amicis romę vt patri persuadeāt ipsū cū muneribus romā mittere & regni succesſorē facere.

Herodes filius herodis ex filia pōtificis.

Accusatus silleus arabs:

Silleus magnas policēs pecunias cuidā corithio custodi regis vt ipm occidat qd ei reuelat fabatus:

Capitulum tertium.

SVspectum autem patrem habens & timens antipater ne circa se amplius eius odium pro- F
cessisset: scribit amicis rome postulans vt scriberent herodi quatenus celeriter antipatrum
mitteret. simulq; cum eo munera digna mandaret & testamentum etiam in quo post se re
gem declararet antipatrum quoniam defunctus iam erat herodes qui ei exfilia pontificis
fuerat procreatus. Quo facto pergit vna quoq; cum antipatro & silleus arabs nichil ex his quę prece
perat cesar peragens: vnde quoq; antipater ante cesarem eius accusator extiterat: pro quibus prius
nicholaus patiebatur inuidiam. Accusabatur etiam & ab aretha silleus eo q; plures occiderit i petra
castello benemeritorum hominum preter suam conscientiam maxime autem Sondum virum omni
virtute decoratum. iusticiaq; pollentem sed & fabatonem cęsaris seruum. Silleus autem causas ha-
buit ex idem criminibus propagatas. ¶ Erat quidem corinthius herodis regis vnus ex custodibus
corporis cui maxime plura commitebantur. Huic persuadet silleus pecunias magnas pollicens vt he
rodem occideret. Hoc etiam ille prumiserat. Quod agnoscent fabatus silleo indicante statim regi de
nunciat. Ille vero corinthium tormentis exanimans: fecit omnia depalari. Detinuit autem & secum
duos arabas confessioni credens corinthij & philargum alias Philarchum q; sillei fuisset amicus
qui etiam ipsi nam eos rex tormentis affecerat confessi fuerant q; eos exhortaretur: nuncians corin-

thium non agere molliter: & sic vbi opus esset rei. ferro cooperarētur ad perpetrandum facinus inter
A eos complacitum. Ad hęc etiam saturninus omnibus ei ab herode denunciatis: romam eos destina
uit. ¶ Ferora vero fortiter in amore coniugis permanentem discedere ad propria herodis prȩcepit.
Ille vero gratenter accipiens. ad suam tetrarchiam non moratus abscessit plurimum se iureiurando
constringens. non primum reuerti anteq̄ mortem herodis aduerieret. Proinde etiam ab herode mor
te constricto petitus vt veniret pro aliquibus sibi mandatis si mors contingeret iniungendo. nullomo
do persuasus est aduenire: ne iurisiurandi violator existeret. Non tamen herodis i his rebus illius imi
tabatur exemplum meliorem circa feroram voluntatem suę mentis ostendens. Nam paulopost ipse
cœpit egritudine laborare. Ad quem herodes non euocatus aduenit: sed & mortuum eum recepit. at
q; ad hierosolimam detulit: & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificeq; celebrauit ingen
temq; luctum super eum supraq̄ quisq̄ ratus erat exposuit hoc antipatro: licet roma nauigasset ma
lorum tñ extitit aduersorumq; principium. Ex hinc iam cœpit fratricidij factio denudari. ¶ Narrabo
itaq; oēm super hominis rationem. exēplū generi humano in futura tēpora permānsurū ad vtilitatem
qui voluerint virtutis esse cultores. Ferora igitur mortuo humato; celebritate magnifica quo ex
liberis eius qui ab eo in honore habebantur ad herodem veniunt postulātes ne multam fratris mor
tem relinqueret quin potius inquisitionem faceret acerbe mortis & calamitose repentineq; transla
tionis. Illo autem attonito facto liberorum sermonibus: fidelia namq; narrabant. id coniugē die proxima
anteq̄ egritudinem incurreret eum cenasse retulerunt venenum autem in cibo sumpsisse: exeoq; pe
risse: q venenum allatum esset ab arabica muliere amoris faciendi gratia amare namq; se fingebat:
re autem vera ad inreritum erat ferorę petitum. Sunt quippe ad venena conficienda artificiosissime
arabicę mulieres. Persuasū enim illi dicebāt vt venenum venundaret: ad loqua quippe illa venisse
B matrem referebat ferore coniugis & sororem vnde illud venenum apportantes cenam illi prȩpara
uere in qua illo veneno sumpto periit. ¶ His verbis protinus excitatus ancillas illarū mulierū tormen
tis examinat inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente negocio. quia nulla
illarum aliquid depelaret nouissima quedam inflictis ei magnis in tormento doloribus. nichil quidē
aliud dixit nisi deum inuocans vt talibus supplicijs matrem antipatri traderet imprecata est. quę om
nium malorum illorum causa existeret. Hęc ad instandum herodem magis magisq; coegerunt: vt cū
cta illarum mulierum secreta tormentis erueret. Tunc omnia palam facta sunt & conuiura & conuen
tus secreto facti sepissime: sed etiam sermocinatiōes quę ad ipsas ad filium solum fuerant factę: vel il
la quę ab eo ad mulieres ferorę deferebātur. Erant autē munera centum talentorum: vt secreto ferorę
persuaderēt quicq̄d antipater imperaret. prodebatur etiam odium quo in patrem concitaretur & la
tationes quas ad matrem propriā frequentabat q; tam prolixe pater aduiueret: sibi etiam imminere
senium vt etiam si ei regnum veniret non liceret iocunde iam viuere per ętatis gratitudinē atq; mo
lestiā: ad hęc etiā multos sibi fratres in illo regno coadolescere & fratrū plures filios ex quibus omni
bus minus spē suā tutā haberet. His etiā addebat dixisse q; per idē iā tēpus fratri potius in regno suo
licētiā habere cōcederet crudelitatē quoq; plurimū regis accusare & filiorū cedes se quoq; timere ne
vtiq; ad ipsum hoc malū pertingeret. Artē quoq; romam pergendi consiliumq; narrabat feroram quo
C q; ad suam tetrarchiam ex eius discessisse sententia. Quibus herodes auditis cognoscebat sermones
sororis suę quos ad se sepe detulerat. Incitabatur aūt rex super antipatri nequitia iussitq; matrē eius
ornamēta sua cūcta contradere quę multorū cōstarēt precio talētorū. Quę postq̄ abstulit reiecit eam
& in amicitia mulierū ferorę pro damnatione dedicauit.

erora d tetrea
chiāabscessit se iu
re iurādo cōstri-
gēs nō prius re-
uerti q̄ herodis
mortē aduer
ret.
Ferorā egritud'
nē laborātē visi-
tat rex & ipsum
mortuū i hirl'm
detulit honorifi
ce sepeliēdū.
Exēplū i morte
ferore notandū.

Arabice mulie-
res venenifice
artificiose.

¶ Antipater samarites qui filio regis antipō curator fuit regis iracūdiā accēdebat venenū
dicēs mortiferū parasse antipatrū & illud antiphilū de egipto attulisse theodionēq; dedisse ferore hoc
q; modo advxorē ferorę deveniisse dāte marito ad custodiēdū. Quod ita eē vxor ferorę fatebatur que
mittēte se de tecto deorsū nō interijt insidiarū modū declarauit accusata insuper filia pontificis regis
vxor expelitur & patre suo principatu priuato mathias substituitur. Batilus quoq; antipatri de roma
veniēs aliud venenū attulisse inuenitur. Tūc etiā antipatro patri de roma scribēte nichil de hijs quę
in iudea fiebant ei significatum est obstante omnium in eum odio & viarū custodia illi tamen hero-
des suam celans indignationē rescribit & litteris lectis suarum suasus consilio rediit in iudeam.

Herodes exqui
rēs veritatē que
dā ācilla antipa-
tri matrē omniū
malorū eē cām
accusat. Et sic
oīa manifestata
sunt & cognouit
rex cōtra se insi-
dias. &c.

Capitulum quartum.

AMplius autē aduersus filiū iracundiam regis incendebat vir samarites antipater nomi-
nequi filio regis antipatro curator extabat. Nā cū alia quidē eius in tormētis aperuisset
illud quoq; prodit quoniā venenū mortiferū cōfecerat dederatq; ferorę iubēs vt post
eius abscessum: cū iam spaciū aliquanti temporis cucurrisset vbi ratio ꝓuocaret patri
protinus ꝓpinaret & dicebat attulisse illud venenū egipto antiphilum alias antiphalū

Antipater sama
rites antipatrū
dñm suū vene-
nū passe accusat

Antiphalus & theudio venenī delatores. Fierorevxor omnia cōcedēs misit se de tecto deorsū nō tamē interijt/q̄ cadēs in pedes terra suscepta sit. Ac deinde postq̄ recreauit animā promittit ei herodes salutē eiusq; domesticis.dūmodo nequaq̄ ab ea occultareturveritas.neq; se illi malum pro ingratitudine redditurū iurabat si cuncta cum veritate ꝓderet vel modū quo gesta cōstarēt: Ad hęc illa dicebat iusta atq; ab alijs sibi nunciata firmabat.allatū esse venenum ex egipto ab antiphilo medico quippe esse fratrem eius aiebat a quo prouisum fuerat per theudionē autem viro suo transmissum.se vero illud custodire a ferora susceptū aduersum ipsum sane antipatro preparatum.Cum igitur feroras ęgritudine teneretur. & eum aduentu tuo consolationeq; curares.videns circa se tuam beniuolentiam cōcidit mente deiecta & me vocans.O mulier inquit induxit me antipater aduersus patrem suum.fratremq; meum cōsilia iniqua constituens.Nā venenū in eius perniciam nundinatus est.Nunc itaq; quoniā frater erga me nec ante iniquum aliquid gessit & nunc propositū bonę voluntatis ostēdit:me autē nō post multum de hac luce sentio recesserūt age ne cum cōscientia fratricidij ad nostros progenitores abierim illud venenum apportās ępistolāq; antipatri me vidente cōbure.Ego autē plurimū eius igni cōtradēs aliquantulum reseruaui:vt ferora defunsto si meo rex male fortassis attēderes.illo vsa seculi huius necessitates effugerem.Hęc dicens & venum & pixidem in medium protulit¶Sed frater & Antiphili & mater eius eadem fatebātur tormentorum vehementia:pixidem quoq; illam nichilominus agnoscebant.¶Accusabatur filia pontificis vxor regis tanq̄ omnium cōscia fuisset:sed ea celare maluerit. Ob quę illam quidem herodes emisit filium autē eius ex testamento deleuit in cęteris permanente. Sed etiam socerum pontificatu priuauit simonem boethi:substituit vero mathiam thiophili hierosolimitē genere.¶Dum ea gerūtur batillus quoq; ex libertis Antipatri venit ex roma & tormentis examinatus inuenitur venenū attulisse aliud q̄ matri Antipatri daret:& illa ferore tradendum.vt si primum venenum minus regem forsitam peremisset:& hoc maturius vterētur.Apportabat etiā litteras ab amicis herodis romę cōstitutis:consilio antipatri & dictatione compositas:accusationē habentes Archelai atq; Philippi qđ quasi de patre quererētur ꝓ nece aristoboli & alexandri.Semetipsos quoq; herodi misereri nunciabant & euocabantur quidem a patre veluti nō ob alias res nisi vt etiam ipsos extingueret.Hęc quippe magnorum numerum amici gerebant opitulātes antipatro.Scripsit etiā antipater patri de fratribus culparū genera magna confingās:omnimodo eos adiudicans.ętati eorū causam ascribens qua impelli possent nequitiam sui patrasse propositi.Ipse vero certamini quod cum filleo gerebat magno studio fuit intentus:& accusationi primorum virorum romę constitutorum se totum dederat.monilia quoq; preciosissima ducentis talentis empta parauerat.¶Miretur fortasse aliquis quoniam tantis aduersus eum in iudea motis turbinibus:ferme septem mēsium tempore decurrente nichil illi fuerit nunciatum. Causa vero huius rei erat obseruatio viarū atq; custodia & odiū omnium quo circa eum tenebantur.Nullus enim erat qui pronus esset proprio periculo illius tutamē salutemq; conquirere¶Herodes sane antipatro scribente q̄ cuncta quę oporterent peragens maturius aduenīret:cęlans indignationē suā rescribit iubens ne vlla desidia ad iter agendum prępediretur ne quid in eius absentia ipse forte pateretur.Et simul quoq; de matre ipsius minimum quidam expostulanda causatur promittens tamen se reconciliatum iri cum ipse protinus aduenīret:& in omnibus erga eum dilectionem suę quasi mentis aperiebat:formidans ne forte quicq̄ suspicans differret in eū ꝓ de tne negocium atq; romę demorās aliquas sibi difficultates pararet:& in regno romano rumoris aliculus fieret amministrer.Has autem litteras in cilicię suscepit:alias autem tarenti in quārum textu ferore occasus declarabatur.Quibus lectis egre satis tulit & aspere nō propter ferorę gratiam sed quia patris interitum vt promiserat non peracto defecerat.Circa celeuderū aūt cilicię veniens: cœpit de causa nauigationis ambigere:vtrum, deberet domum sicut instituerat tendere abiectione matris ad ductus in dubium.Tunc ex amicis pars suadebat expectare donec agnosceret quę domi mota gesta q; fuissent.alij vero hortabantur ne nauigationem domi differret:soluturum enim suo aduentu omnes causas aduersitatis aiebant.Nam neq; tunc aliunde illos fluctus eueniſſe nisi eius absentia facultatē accusatoribus virtutēq; tribuisset.His persuasus protinus nauigauit:& exceptus est porto nomine sebasto:quem Herodes opibus magnis constructum sebastum ad honorem cęsaris appellauit.

¶Antipatrū in apertis malis positum nō ꝓcibus secundis sicut; cum fuisset ingressus hoies ꝓsequebātur:sed aduersus eum maledictis non prohibebantur excipere.Tunc quoq; varus quitilius Hierosolimis aderat ab herode pro cōsilio postulatus quem antipatro regiam aulam ingrediente iudicem omnium constituit antipatrum autem repulit fratricidij accusans.Qui tanto malo audito fatigatus vsq; ad craſtinā abscessit Posteraq; die cōuocato cōcilioybi varus rex & Salome soror & si qui

Accusata filia pōtificis vxore herodis rex emisit & socerū Symonē de pōtificatu priuauit & mathiam substituit.

Antipr̄ pr̄i rescripsit de roma.

De ꝓdictis quę cōtra antipr̄m i iudea fiebant sibi nichil signficatū est obstāte oim i eū odio & viarū custodia Herodes antipatro suā indignationē cęlans rescribit.

Dubius antipr̄fi domū adeat &c

Sebastus portus

nunciaturi forent contra antipatrum quem iubens herodes in medium produci & primitus lacrima
A tus propter filios ingratitudinem antipatri cœpit accusare & nicolaum damascenum regis amicum
rogauit vt residua loqueretur quęcunq; ad demonstrationem cause redargutionemq; proficerent.

¶ Capitulum quintum.

IN aperti s iam malis erat antipater nullo ad eum quominus accedẽte. nullo colloquẽ te sicu ti cũ fuisset egressus: votis eũ ac secũdis pręcibus persequebatur. nunc econtra aduersus eum maledictis nõ prohibebãtur excipere. Verebãtur enim cũctiq; penã es set fratribus pro sua impietate soluturus. ¶ Ea tempestate contigerat varũ quintiliũ fortte in Hierosolimis agere: qui successor saturnini ad Syrie regionem fuerat destina tus. Venerat quippe consultatum herodi ab eodẽ postulatus pro causis in quarũ di positionibus hęsitabat. Quibus vna concessum habentibus venit antipater cunctis illis rebus inco gnitis. Qui ingressus aulam regiã purpura indutus & ipsũ quidẽ ianitores excipiũt amicos vero qui circa illũ erãt aulã accedere ꝓhibebãt Cœpit itaq; pturbari: in qua mala deuenerit manifeste cogno scẽs. Deniq; pater salutatus accedẽtẽ repulit fratricidij accusans simul & consilia obiectans super sui met ipsius interitu quorũ omniũ auditorẽ aut iudicẽ in crastinũ varũ forte cõfirmat. Et ille quidẽ tã to malo audito: atq; pariter imminente ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui mater & vxor accur rũt quę residua fuerat de filiabus ãtigoni qui ante herodẽ i iudea regnauerat ex quibus vniuersa co gnoscẽs cœpit se certaminis iudicio preparare Sed die postera confessum faciũt varus simul atq; rex a mici etiã vtrorũq; cõuocãtur. Aderẽt quoq; regis cõsanguinei: & salome soror: & si qui nunciaturi fo rent quę prodiderant examinatione tormentorũ serui deniq; antipatri ex materno illi iure conueniẽ tes qui pauloante fuerant comprehensi epistolã deferãtes antipatro quę fuerat in hãc perscripta sẽ
B tentiam ne ad patriam repedaret ꝙ cuncta videlicet ad patris notitiam reuelata peruenissent solũq; illi suff ugium remãsisse vel cesarẽ & sub patris potestate non cadere. Antipatro vero patris genibus prouoluto atq; deprecante ne iudiciũ de illo rebus incognitis promereretur quin potius facultate au ditorij sibi contribura purgaturum iri se apud patrem posse firmabat. Quem iubens Herodes in mę dium produci ipse lamentari primitus cœpit ꝙ tales illi filios habere contigisset per quos ei fortune tales exurgerent: aut vnde tãtã diuinitatis indignationem co mparauerit: vt sua senectus i ãtipatri ne quitias incidisset. Memorabat etiam enutritiones & educationes quas filijs studiose prebuerat opum quoq; ac facultatum affluentiam in quibuscũq; temporibus ipsi cuperent semper illis protinus adijce re nullumq; esse impedimentum quo voluntas eorum cõsilio periculum mortis incideret. dũ illi re gnum impie rapere festinarent anteq; ipse legi nature concederet. Vndevalde se mirari dicebat An tipatrum cuius spe subleuatus auderet sine vlla refrenattõe ad talia tantaq; prorũpere qñquidẽ eũ re gni successorẽ etiã scribẽdo declarasset. sed etiã vitę suę tẽpore in nullo minor existeret: non claritudi ne dignitatis nõ virtute potẽtie. Quinquaginta deniq; illũ talenta ex redditibus sumere ad hęc tre centa talenta romam eunti dono dedisse. Increpebat illum etiam de fratribus: ꝙ si velut malignos ac cusauerit. cur eorum imitator extitisset. Si vero innocentes fuissent: iniq; aduersus consanguineos crimina cõfessisset. Nam illa omnia quę de illis nunciata fuissent. a nullo alio nisi ab illo semetipsum
C protinus aduertisse: cõsilioq; eius gessisse cuncta quę aduersus illos fuerint gesta quos nũc prorsus ab soluerit. isto herode illis i parricidij facinore succedente. Hęc simul dicẽs profundebat lacrimas quę il lũ intercluso voce loqui amplius nõ sinebat. ¶ Verũ nicolaus damascenus regis amicus & in omnibus vna cũ eo semper cõuersatus & modũ quo res fuerit geste assecutus rogabatur a rege vt ipse residua loqueretur quęcũq; ad demonstrationẽ causę redargutionẽq; proficerent.

¶ Antipatro seipsũ excusare nitẽte eius verbis assistẽtes miserebãtur herodis ꝙ animus qua si ad misericordiã est inclinatus. Sed nicolaus cõtra ipsũ criminũ probationes adducẽs ipsius ingra titudinẽ erga patrẽ & proditionẽ manifestat & varũ iudicẽ excitat cõtra ipsũ ferre sententiam.

Capitulum sextum.

SEd antipater econtra conuersus ad patrem semetipsum excusare nitebãtur. Enumerabat itaq; cuncta suę circa illum benignitatis exempla: honoresq; a patre concessos quos mi nime precepisset nisi virtutẽ dignus & officijs circa illum meritus haberetur. Enimuero pro uisse se semper vt vsui necessaria forent. consiliumq; semper circunspectis rationibus ante cepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset: suo labore negocia cuncta peregisse ne q; credibile constaret vt qui sepius ex aliorum insidijs patrem strennue liberaret nunc ipsum insidia torem patris effici: vt deleret omnia suę virtutis monimenta: vetera molimine repentini facinoris pre sertim cum iam successor regni fuisset ostẽsus: & simul etiam rerum honorumq; potiretur: quę vsq; ad presens tempus eum habere constaret. Neq; illud esse verisimile prorsus aiebat vt qui cunctarũ rerũ

Varus quitilius.

Antipr rebus si bi cognitis regi am aulã intrat. Herodes antipa trẽ repulit eũ fra tricidij accusãs & varũ iudicem oim cõstituit. Assistẽtes i iudi cio cõtra antipa trẽ.

Lacrimatur hę rodes propter fi lios & antipatri accusat igratitu dinem.

Nicolaus dama scẽus regis ami cus cõtra ãtipa trem.

Antipater seipsum excusare ni titur.

dimidium siue periculo & cum virtutis honestate teneret. vellet totum cū crimine atq; periculis appetere incertus vtrum ne valeret affectum suę cupidinis obtinere presertim cū pro tali causa fratres suos vidisset extinctos: quorum facinoris & nunciatorem & accusatorem ipsum esse constaret quod nisi ab illo proderetur: occultum proculdubio permaneret quorū etiā postmodum quod esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perdita punitor extaret. Et ibi quidē hęc sua dicebat esse monumenta quibus cōuersationē suam cum magna beniuolentia circa patrē agitasse probaretur. Rome vero quę gesserit cęsarem conuocabat: quem iuxta ac deum fallere nemo posset quorum fidem facere litteras ad eodē cęsare destinatas quibus litteris haud rectum esse fortiores aut filiorrs reputare accusationes hominum volentium inter se turbas & iurgia cōcitare quas accusationes a suis inimicis confictas aiebat quas se reuerso vltra iam habere non possent. Causabatur etiam de tormentis q̄ eorum violentia factum esset vt falsa dicerentur. Doloris quippe vel necessitatis eam esse naturam vt doceat eos qui subfecti sunt illa loqui que viderint grata dominantibus: quorum se potestate tormentis adigi sentiunt. ¶ His dictis mutatio est facta totius concessus. Satis etenim misereb antur antipatrum profusione lacrimarum & vultus humilitate miserabilē ita vt etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoq; flectebatur herodis animus inclinatus: licet conaret suam mētem alijs nō esse manifestam. ¶ Nicolaus autem exorsus ab illis verbis quibus rex principium fecerat causā amplificare cœpit & cuncta quę vel tormentis eruta vel testibus erant relata proferens cōgregabat vndiq; criminum probamenta. Maxime vero virtutem regis & clementiam longa narratione proferebat qualiter nutritiones & educationes in studijs doctrinarum filijs suis impenderat quarū rerū labor in nullo ei profecisset accōmodo in alijs ex alijs calamitatibus irruenti quamq̄ se non imitari diceret primorū filiorum inconsiderationē q̄ & adhuc fuissent adolescētuli & deceptui faciles a pravis suasoribus corrupti in trāsuersum declinassent naturęq; iura reliquisset vt maturius q̄ oporteret regnandi cupidine raperentur. Antipater vero furiam admodū expauescere se prorsus: nō propter paterna beneficia in quibus eū affatim fuerat numerās: quę cum essent tā multa magnaq; eius tamē animū lenē reddere nequiuere morevenenatorū repentium licet illa repenta quālibet sint aspera beneficiis aliquatenus leniuntur. Non solum argo in hoc expauescere se dicebat prauitatem antipatri verū q̄ fortunę iam fratrum exemplo precederēt. quominus imitator eorum existens impetum suū a crudelitate retineret. Quā q̄ o antipater qui temeritatis fratrū nūciator extitisti: & seruator documētorū & pugnitor redargutorum. cur non repulisti animum quem in illis te prodente culpamus: sed potius ad mitigandum flagitium illorum infana libidine raptus es. Vnde claret q̄ nec illa a te protamine patris gesta sunt: sed pro fratrum infœlicium interitu festinata: vt illorum odiū ostētādo amator quasi patris crederis: quatenus posses ad eius insidias iter facilius adipisci potestatē a patre percipiens. Quod etiam ipsis operibus approbatur. Ambiebas enim: vt fratres interimerentur de negtia redarguit vt autem consciį eis proderentur minime curasti. Vnde certum est te quoq; cum illis aduersus patrem insidias construxisse accusationem illis preparās: vt si forte ad effectum venissent tibi lucrum parricidiį prouenisset vt ex duobus pro certaminibus tu fructus percipies gaudiorū suis moribus competentes. Et circa fratres quidē qualis extiterie manifestus es. Nam super eorum morte velut de rebus gliabare magnificis: qd quidē eēt dignū ita te sapere: si tu deterior nō extitisses. Sed te occulto aduersario patris extāte claret qa illos nonveluti patris insidiatores hēbas exosos nā haud ita exorbitare: sisam neqciē cupiēs ppetrare: sed timēs ne regni fierēt successores quos tibi videbas iustius posse preponi. Patrē autē super fratres extiguere festinabas ne celeriter tua aduersus fratres factio proderetur. & pro quibus tu merebaris penas licet ab infœlici patre supplicium sumere conabaris. Ac parricidium non commune cogitasti sed quale vix a quoq̄ nunc vsq; in vita hominū vel videri potuit vel audiri. Non solū eni filius patri insidias preparabas verū diligēti quoq; & beneficia multa prestāti Socius quippe regni cōstabas successor in nomine in dispositionibus particeps in fruēdo cōmunis. Nā & successor āte iā denunciatus & iocunditatem ac fructum regni iā ante capere in nullo prohibitus. ad spem etiam futuri gerendā ex sententia patris & litteris communitus. Sed tu tamen ex herodis clementia: rerum iudex erat sed tue voluntate ac nequicia opera paterna pensabas. volens patre in omnibus tibi obediente. etiā patrem quā possidisset arripere & confingebas verbis velle salutare eum quem rebus ipsis & operibus interimere nitebaris. Et non solum tu malignū extabas verum eliam matrem prauis tuis replebas inuentionibus: fratrumq; voluntatem aduersam sedicionāq; reddebas. Quin etiā patrem bestiam ausus es appellare. Cum habeas ipse mentem omni serpēte peiorem. Siquidem aduersus patrem veneria colligebat. Et quem patrem Qui te taniis beneficijs muneratus est & cōtra eū auxilia diuersas postulabas & artibus varijs p viros atq; mulieres vtebaris quatenus interimeres hominem senio & ętate confectum quasi ad nocendum non sufficeret sola

Notāda sentētia Antipri verbis assistētes miserabātur & herodis animus quasi ad miam inclinatus Nicolaus cōtra antipatrū adducit criminū probationes.

Ingratitudo maxima ātipatri.

Proditor ātipri

tuę mentis iniquitas. Et nunc veniſti poſt tormenta liberorum atq; ſeruorũquę propter teviris ac mu
A lieribus conſtant inflicta & contra denunciationes coniuratorum inficiatum ire feſtinas & non ſolũ patrem hominibus auferre meditatus es. ſed etiam leges virtutẽq; vari & ipſius iura naturę ipſamq; conaris interimere veritatem. Ita ne tua confidis impudentia vt etiam tormentis temetipſum ſubici velis. cum eauſeris de tormentis eorum qui examinati ſunt: vt illi quidem qui ea dixerunt quę ad liberationem tui patris attineant veritatem minime tenuiſſe videãtur. tormentis vero quę tibi fuerint adhibita velis inda gaſſe veritatem. ¶ Nonne ſaluas o vare nonne liberas regem factionem a ſuo ſã guine ſuſtinentem. Per maieſtatem imperij romani per virtutem tuam obteſtamur & hanc atrociſſi mam beſtiam que per proditionem fratrum patri ſe beniuolum eſſe ſimulabat quatenus poſſet ſolita rius & omni conſanguinitate deſerta de regno percellere adiudices atq; condemnes Non pronũcias hunc ſceleratum ducendumad necẽ. ſciens quoniam parricidiũ communis iniuria eſt & naturę ip ſius & totius vitę hominum. Neq; minus facinoroſus reputãdus eſt qui cogitauerit tam & ſi eum ef fectum non contigerit adipiſci. Naturam ipſam iniuriat. qui talibus ſupplicia non importat. ¶ Adde bat etiam illa que mater antipatri ad aliquos ſtoliditate muliebri locuta eſt: ariolationes quoq; oc di uinationes ſuper rege factas & ſacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid antipater cum ferorę mulieribus laſciuire dicebatur. comeſſationes quoq; ſordidas umoreſq; narrabat. Deniq; examinatio nes tormentorum & teſtificationes plurimas inferebat. quę ſane plurimę conſtabant. Nam alias qui dem ante parauerat alias ex repentinis nuncijs ſummitates acceperat. ex quibus priora magis magiſ q; firmabantur.

¶ Plurimi qui antea timore tacebãt cernentes antipatrum accuſationibus odibilem oĩa con tra eũ tũc prodebant Qui & ſi ad mentiendum prõptiſſimus eſſet tamen p̃dicta negari non poterat
B varus aũt venenũ in mediũ proferri vt experiretur quę nam eſt vis eius. Et adductus quidẽ morti ad iudicatus bibit iubente varo & ſtatim moritur herodes autem continuo antipatrum varo recedente in anthiochiam invinculis ligari iubet & romam mittit ad cęſarem Tunc quoq; binę epiſtolę antiphi li. ad antipatrum miſſę inueniuntur & epiſtola agme iudeę in ſeruitio iulij cęſaris vxoris ancile Qui bus viſis oſtupefactus herodes magnitudine nequitiarum filij inpellebatur ſtatim eum perimere vo tus autem antipater antiphilum omnium cauſam fuiſſe accuſat iterumq; mittit romam ad filium ac cuſandum intimandaq; omnia quę agme in factione fuerat ſuffragrata exemplaria quoq; miſit epi ſtolarum.

Capitulum ſeptimum.

DPlurimi quippe homines quę antea timore antipatri ſillentio pre tereũda mandabãt cernentes eum accuſationibus plurimis odibilẽ & aduerſa fortuna inimicis eius aperte prom pteq; traditũ. q̃ odio ineffabili aduerſus eum nitebãtur. omnia tunc prodebant. Incitabã tur quoq; ad accuſandũ eorũ nõ ſolũ horrore factorũ eius & magnitudine ſcelerũ quę vel patrauerat vel patratũ ire preſumpſerat improbitate quã circa patrẽ & fratres exercuerat parricidiis. & q̃ ſemper eũ ſẽſerãt. neq; amorẽ benignitate circa quẽpiã habuiſſe: ſed ſuę tãtũ cõmodi tatis intuitũ. Quorũ omniũ illud eũ amplius aggrauabat. q̃ nulli extiterẽt q res ex ęquo bonoq; iudi cabãt q̃ eorũ animus odio amicitię iure careret. Dicebãt ergo ſe olim iſta ſenſiſſe prohibitoſq; ſemp
C a nuncianda libertate vero data in mediũ cuncta deferre. A quibus proferebantur multiforma pro bamenta nequaq̃ de falſitate accuſari valentia q̃ neq; benignitate circa herodẽ neq; timore pericu loſo: tacerent. ſed ſolum rerum iudicio iniquitatem antipatri proferebanti dicentes q̃ in ſuis acti bus Antipater non vtilitatem hęrodis & munimen attenderet ſed ſola nequitia ad illa facinora fue rit concitatus. propter quod omni pœna dignum eſſe loquebantur. ¶ Multa etiam a plurimis ſine vlla interrogatione dicebantur. itavt antipater quamq̃ in omnibus rebus impudens & ad mentiendũ promptiſſimus atq; calidiſſimus tanta confuſione fuerit opp reſſus: vt neq; negaret neq; contradicere valuiſſet. ¶ Nicholao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente Varus iubebat antipatrum vt ſe tantis criminibus expurgaret. ſi aliquas aſtructiones haberet quibus obnoxius illorum quę importa ta erant non eſſe monſtraretur. Nam ipſe quoq; optare ſe patrem certe noſſe dicebat vt in nullo con tra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus. Ille vero in faciem prouolitus deo rem omnibus commendabat qui ſibi teſtificarentur nichil ſe improbum cogtiaſſe atq; ſignum a deo fieri poſtulabat inſidiatorem ſe pa tris penitus nõ fuiſſe. Solent quippe vniuerſi quibus iuſticia deficit quando facinorum aliquorũ per petratores exiſtũ liberũ tarbitrũ ſibi dicẽt ex diuinitate cõcellũ quãdo vero in periculo ceciderit iuſtũ recipiẽtes iudiciũ. per inuocationẽ eius omnia teſtimonia conantur auertere. Quod etiam antipa tro contingebat. Cum tanta namq; velut abſente diuinitate ante geſſerat. tunc autem iuſto iudicio vndiq; concludente defectu purgationum ad dei iudicium abſolutionem accuſationum omniumq; criminum teferebat potentię diuine cauſam tribuens vt eius teſtimonium in medium veniret quan.

Nicolaus veru iudicẽ exc tatur ad iudiciũ con tra antipatrem confitendum. Parricidiũ cõis iuria eſt natur ę. Accuſatiões cõ tra antipatrẽ.

Plurimi antipa trẽ tũc accuſare nitebãtur.

Antipater & ſi ad mẽtiẽdũ prõ ptiſſimus eẽt tũ predicta negare nõ poterat

Facinoroſorũ ditio.

Quidã morti adiudicatus ꝑ experimẽto bibit, varo iubẽte) venenum qd filius patri pauerat & statim moritur.

Herodes antipatrũ filiũ i viculis ligari iubet Romã & mittit ad cõsarem.

Epla antiphili ad antipatrum missa inuenitur.

Alia epla eiusdẽ adeũdẽ iuenit.

Epla scripta nomine salome.

Agme iudea in seruitio iulie cesaris vxoris.

Antipater accusat anthiphilum olim causã fuisse Herodes mittit iterũ romã accusãdũ filiũ & agmen. &c.

ta pro patre gesserit:quantaq; periculosa pro eius salute presumpserit. ¶ Varus autem cũ sepius interrogaret antipatrum & nichil amplius ille q̃ dei proferret inuocationem. videns in infinitum rem pergere.iussit venenum in medium proferri.vt experiretur quę nam esset vis eius. Et adductus quidem eorum qui fuerant morte damnati bibit iubente varo confestimq; moritur. Tunc exurgens abi bate confessu/& die posterã manthiochiam perrexit vbi frequens illi fuerat conuersatio.eo ꝙ syrorũ regnum ibi fuerat constitutum. ¶ Herodes autem continuo in vinculis filium abstringi iussit. Incerte autem erant plurimis confabulationes vari:quę ad regẽ habebãtur. Dicebant nonnulli quod ex eius sententia fecerit quecunq; de antipatro gesta sunt. ¶ Ligãs ergo eum destinauit romam ad cesarem litteras omnes declarantes negocium sed etiam qui presẽti relatione cesarem docerent nequitias antipatri. ¶ Deprehenditur autem in eis diebus etiam epistola ab antiphilo ad antipatrum scripta. In egypto autem erat iste. Que soluta a rege talia declarabat. Misi tibi epistolam ab agme alias agmes nõ parcẽs animę meę. Scis enim quoniam periclitabor a duobus domesticis:si hoc fuerit agnitũ. Tibi autem prosperitas ad regendam causam proueniat. Et epistola quidem talia loquebatur. Rex autem querebat alteram epistolam quę tamen iuueniri non poterat. Nam & seruus antiphili qui lectã apportauerat epistolam:aliam suscepisse denegabat. Cum autem hesitaret rex vnus amicorum herodis intuiciens interiorem tunicam serui.nam duabus erat indutus arbitratus est in interiore tunica litteras obcelari & erat ita. Inuenitur ergo epistola:in qua erant scripta hec. Agme alias agmes antipatra Scripsi patri tuo qualẽ voluisti prorsus epistolam·& rescriptum faciens epistolę quę ad meã dominã veluti a salome directa est destinaui. quam cum legerit certo scio puniturã salomen tanq̃ insidiatricẽ. Erat autem epistola tanquam salome ad dominam eius ab antipatro dictata sub salome nomine quantum ad sententias pertinebat stilo autem agmes compositas in qua continebantur ista Agme regi herodi. Ego studium habens ne te quicq̃ lateat que aduersum te geruntur.inueniẽs epistolã salome ad meam dominam contra te scriptã cum periculo quidem meo sed cum tua tamẽ vtilitate conscripsi tibiq; direxi. Hanc autem illa conscripsit:volens filleo coniungi:Scidi igitur hanc epistolam ne fortassis ego de vita mea periclitarer. ¶ Ad ipsum autem antipatrum scripta erat ꝙ eius iussionibus ministerium gesserat vt ad herodem scriberet:eo ꝙ quasi salomę insidias illi preparare festinaret. Sed etiam rescriptum eius epistolę quę quasi ad suam dominam fuerat a salomę destinata direxerat. ¶ Erat autem agme iudea quidem genere in seruitio autem erat iulię cesaris coniugis. & hęc gerebat amicitiam quam cum antipatro iũxerat. comparata ab eodem antipatro magnis pecuniarum muneribus vt eius aduersus patrem & nutricem infragaretur insidijs. ¶ Herodes autem obstupefactus magnitudine nequitiarum antipatri impellebanrut quidem vt eum cõfestim perimeret velut procellã magnarum turbinemq; causarum & nõ solum sibi sed etiam sorori insidiãtẽ:domumq; Cesaris sua iniquitate corrũpẽtem. Accedebat autem etiam salome pectus crebro percutiens & se interfici postulans. si quid forsitan tale in ea probaretur. Herodes autem cõuocans filium interrogabat:iubẽs vt si quid haberet aperiret. Increpabaturq; a patre dicente. Quoniam inimicus omnino repertus es.age nunc & qui tecum ad hęc negocia operam dedere nullo modo moreris aperire. Ille autem in antiphilum cuncta referebat nullumq; alium causam horum extitisse firmabat. ¶ Herodes autem admodum dolens volebat romam ad cesarem filium destinare vt supplicium pro suis factionibus sumeret. Timens autem ne fortassis amicorum suffragio valeret effugere ipsum quidem vinctũ sicuti & antea custodiebat. Verum legatos misit cum litteris ad accusandum filium. intimędaq; omnia que agme ad perficiendam factionem fuerat sufragata:exemplaria quoq; transmisit epistolarũ. Intra legati romã proficiscũtur:docteq; in presentia queq; loqui reponderecq; debuissent.

¶ Herodes morbo pregrauatur testamentum scribit minori filio regnum tribuẽs & cesari/iulieq; cesaris vxori filijs emicis liberis cesaris filijs etiam suis filiorumq; filijs pecunias & redditis distribuit Salomenq; locupletauit. Ipse morbo exasperatus cũ annũ ageret septuagesimũ oia iudeorũ si pottisset quia ab eis se contẽni putabat disperdere volebat Iudas vero & mathias iudei iuuenes eruditissimi scientes regẽ irremediabiliter morbo pregrauatũ populũ regis opera cõtẽneret incitauerunt & aquilã aureã quã supra portã tẽpli cõstruxerat cõtra dei legẽ amouerũt:Quos iubẽte rege dux regis psequitur:& iudã & mathiani fugiẽtibus aliis captiuos duxit ad regẽ. Qui cõstãter regi respõdentes paratos pro legis dei cõseruatione obtulerũt ad quecũq; supplicia. Quibus ligatis rex iudeorũ ex Hierichõte principes vocat corã illis iuuenes accusans. Mathiamq; sacerdotẽ(Qui cũ semel sacerdotali fungeretur officio(recordatus q; qcedẽte solemnitatẽ vxori fuit cõmixtus propterea quia sacerdotio perfungi nõ potuit Iosephus eius cognatus vno illo die functus est sacerdotio hunc ergo mathiã sacerdotio priuauit & Azatim vxoris fratrẽ promoui. Mathiẽ aũt qui seditionẽ excitaueratcũ socijs ign vinũ cõtraditi·

Capitulum.viii.

A Sed rex morbo prægrauatus teſtamentū ſcribit minori filio tribuens regnū: odio quod circa archelaum philippūq; ex antipatri accuſatione concœperat. Ceſari vero mille talēta dereliquit: iulię vero cęſaris vxori & filijs: & amicis & libertis cęſaris quingēta: filijs etiam ſuis filiorūq; filijs pecunias et redditus diſtribuit. ¶ Salomē ſororem ſuā magnifice locupletauit q̄ eam ſcilicet erga ſe beniuolam ſemper agnouerit: & nunq̄ aliquid ex aduerſo molientem. ¶ Deſperans autem contra morbum ſe poſſe ſubſiſtere: nam annū agebat circiter ſeptuageſimū: exaſperatus eſt irreuocabili furia et amaritudine mentis incenſus: volebat ſi potuiſſet iudeoꝝ cūcta diſperdere. Cauſa vero huius rei erat q̄ ſe cōtemni putabat: eo q̄ caſum ſuum iocunde totam gentē exiſtimabat excipere. ¶ Super hęc quoq; quidam populariū hoim ſedicionem excitauerant propter huiuſmodi cauſam. Erat quidam Iudas Arphei: & Mathias margalothi iudeorū eruditiſſimi et ſupra cęteros legis expoſitores doctiſſimi: populo etiam amabiles propter iuuētutis eruditionem. Sēper enim apud eos totos conſummebant dies: cuncti quibus inerat ſtudium & cura virtutis. Iſti igitur audientes regem morbo prægrauatum & remedij minime receptibilem omnem excitauere iuuentutem: vt opera quęcunq; a rege prēter paternam legem facta fuiſſent euertentes: pro lege dei glorioſa niterē tur exercere certamina. Ēt enim propter eius præſumptionē & ꝓpter quod p̄ter humanū morē fuerat cōuerſatus in plures oīa illi mala cōtigiſſe firmabāt: ęgritudinem quoq; p̄ſentem nō ei ob aliud accidiſſe. ¶ Fecerat enim herodes quædā contra legem quę iudas & mathias vociferabātur. Nā cōſtruxerat ſuper portam templi munus quaſi deo propoſitū aquilā auream immanē vel qualitate vel quātitate ſatis opulētam. Prohibebat autē lex ymaginum eleuationes vel aīalium propoſitiones cōſtruere his qui voluīt ſcđm præcepta cōuerſari. Proinde hortabātur: illi ſophiſtę. aquilā illā loco diuellere. Eniuero mortalibus inquiebāt multo iocūdius debet eſſe periculū qđ ꝓ cōſeruatione p̄ſne legis & ꝓ virtute ſuſcipitur q̄ vitę quātacūq; dulcedo. Nā morte qdē fama & laus ſēpiterna cōqritur & naſcit̄is hoibus memoria iocūda relinqtur exēplūq; virtutis et glię. Nā etiā ſi qſq̄ ſine piculo valeat aliqn̄ pclarū opus efficere poſt paululū tamen venturam mortem nature lege nō valebit effugere. Proide pulchrum eſt his qui ſtudium habent amoremq; virtutis: cum laudibus & cum honoribus de hac vita diſcedere. Leuigatio quippe maxia eſt ꝓ bonis operibus iterire. Quę nō niſi meditatione piculi cōquiruntur fīlijs atq; cognatis. vel aliſs quibuſcūq; qui ab eodem ſtemate deducuntur ſiue fuerint viri ſiue mulieres ſiue quilibet alteri quibus prouideri debet in poſterum vt ad eos vtilitas glorię pueniat Et illi quidem huiuſmodi verbis iuuenes excitauerunt. ¶ Defertur autem ad eos repente rumor regem deceſſiſſe: qui ſophiſtis illis admodum ſuffragatus eſt. Mediaq; die aſcendentes euulſere aquilā & ſecuribus conſcidere. Cumq; plurimus tumultus eſſet in templo: ecce dux Regis cum militibus venit (Nunciatus quippe fuerat illi niſus illorum) & exiſtimans ex maiore illos aſpiratione etiam manu congreſſuros ad prælium ampliorem ſecum numerum militum duxerat qui poſſent impetum illoruꝫ ſubſtinere: qui moliebantur anathema templi deicere Quo irruente ſuper eos nequaq̄ vim eius ſubſtinere valuerunt: ſed ſicut ſolet turba vulgaris: præſumptione magis ſtulta q̄ cauta prouidētia cōgregata: omnes continuo profugere. Ex quibus quadraginta ſoli iuuenes animi confidentia remanſere. Quos dux cōprehendit cum principibus facti Iuda & mathia. Inglorium enim iudicauerunt loco cedere: aduentūq; ducis effugere. Hos oēs perducit ad regem. ¶ Quos cum interrogaſſet cur in tātam audaciam prorupiſſent vt ornamenta templi conuellerent & illi: geſſimus quę geſta ſunt: & conſulto nos illa geſſiſſe ꝓfitemur quę ad virtutem attinent: quam viros decere certum eſt. Siquidem prudentium eſt defenſare dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes ſi tuis inſtitutis: inſtituta p̄terimus: quę nobis moyſes inſpiratione dei cōſcripta dereliquit. Mortem quoq; ac ſupplicia quęlibet ipſorum cum iocunditate iubimus. Non em̄ ꝓ iniuſto facinore ſe pro amore pietatis nobis ſubſtinenda ſunt.

B

C Et illi quidē talia loquebātur: in nullo minora verba q̄ cōmiſſi præſumptione proferentes. ¶ Rex autē in vinculis eos cōſtringi p̄cipiens. euocauit ex Hierichōte iudeorum principes. Quibus aduenientibus concilium oim congregatur. Ipſe vero in lecto recūbebat: q̄ præ valitudine ſtare nō poterat. Enumerabat igitur p̄ſumptiones ſeditioſorum iuuenum: in quibus fuerant ſepius deprehenſi templi quoq; ornamenta (quę ſuis eſſent magnis ſumptibus conſtructa) memorabat qualia per annos centū vigiti ſex: neq; Aſſimoneū regem conſtruere neq; proſapiam eius valuiſſe narrabat. Se autem ad honorē diuinitatis illud templum anathematis ammiratione dignis ornaſſe: quo poſt eius mortem gratā ſui memoriā iocūdāq; relinqueret. Exprobrabat etiam q̄ iniurias illi non dubitarent ingerere. Cæterū præſumptū facinus verbo quidem ad ſuas pertinere iniurias dicebat: re aūt ipſa & veritate ſi qs vellet meritū examinare facinoris ſacrilegium commiſſum eſſe firmabāt. ¶ Ad hęc illi ꝓpter eius crudelitatem ne cōtra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus vltiones in eos aliquas moliereꝫ humiliter reſponderunt dicentes neq; ex ſua ſententia cōtigiſſe: neq; illa cōmiſſa inulta eſſe debere. ¶ Ille vero circa cę-

Hærodes infirmus teſtamētuꝫ ſcribit minori filio tribuens regnum & cæſari mille talēta. &c. Hęrodes ſeptuagenarius morbo exaſperatus volebat ſi potuiſſet cūcta iudeorum diſperdere quia eos ſe contemni putabat.

Aquilam aureā ſuper portam tēpli conſtruxerat hærodes contra legem dei. &c. Iocūdū dꝫ eē piculum pro conſeruatione legis

Aquilam de tēplo amouentes pſequit dux regis & Iudā & mathiā (alijs fugiētibus) captiuos ducit ad regem.

Conſtans fume nū miſſio ad regē qui patos ſe oferunt pro legis conſeruatione. Rex (ligatis iuuenibus) iudeorum ex Hierico princeps conuocat corā illis iuuenes accuſans

teros quidem quasi mansuetus extiterat. Mathiã autẽ pontificem sacerdotio remouit velut vi quadã consciũm: & causam seditionis extantem: promouit autem azarum põtificẽ fratrem vxoris suę. ¶ Ma D

Mathias sacerdotali fũgẽs officio recordatus q̃ nocte prece dẽte solemnitatem vxori fuit commixtus Iosephus eius cognatus vno illo die fũctus est sacerdotio,

thię autem pontificatus tempore prouenerat alterum esse pontificem ad vnius videlicet diei fũctionem: quam iudei cum ieiunio celebrant. Causa vero talis fuerat. Mathias sacerdotali fungens officio nocte quę in solẽnẽ illucebat diẽ: in qua futurũ erat ieiuniũ visũ est sibi oĩno mulieri fuisse cõmixtum propterea q̃ sacerdotio pfungi non potuit: sed Iosephus elimi filius cognatus eius scdm carnẽ pro eo munere sacerdotali perfungitur. Hunc ergo Mathiam Herodes põtificatu remouerat alterũ pro Mathiã qui seditionem excitauerat: & aliquos viros ex sociis seditionis illius viuos igni contradidit.

¶ Herodis amarior morbus indies vrgebat comissorũ scelerum supplicia deo expetente Ignis intrinsecus corpori operabatur incendium Auiditas cibi inexplebilis semper inerat/Inteſtina vlceribus interius tabida putrescebant/Humor liquidus tumidos pedes occupabat(Similis quoq; & circa pubem erat afflictio/Sed & verenda putredine corrupta scatebant vermibus/ Spiritus quoq; incredibilis erecta tentigo(quę fuerat satis obscoena)diri fetoris & anhelitus respiratiõe crebertima. cõtractus per cuncta membra spe tamen salutis instabat medicos aduocans quinquagenas quoq; dragmas auri militibus plurimaq; ducibus distribuens reuersus in Hiericontẽ Qui audiens Iudeos cum gaudio mortem eius expectantes nobiliores eorum conuocauit & in ypodromo cõcludẽs Salome & Alexę eius viro eos in morte sua occidere pręcepit vt omnis Iudea mortem inuita plangeret. Tunc Herodi a roma litterę deportatę sunt q̃ Agme pro facinoribus suis Cęsare pręcipiente extincta sit. Qui Antipatrum in sua voluntate relinquit puniendum Herodes pomum parãdo seipsum occidisset nisi. Atia tus nepos suus manum tenuisset. Alexandrum quoq; magna carceris custodi promittẽtem: iubet hę E rodes occidi & sine honore in Hyrcanio sepeliri. Capitulum nonum.

Multiplex hęrodis morbus quẽ deus ꝓpter pec cata ei immisit.

SEd etiam luna eadem nocte defecerat. Porro Hærodem amarior in dies morbus vrgebat supplicia deo commissi scelcris expetente. ¶ Ignis quippe lentus inerat non tantum conflagrationem in superficiem corporis agentem prodens quantum intrinsecus crescens operabatur incendium. ¶ Auiditas quoq; inexplebilis semper inerat cibi: nec tamen satietas vnquam rabidis incitata faucibus prualebat implere ingluuiem. ¶ Inteſtina interius vlceribus tabida putrescebant. ¶ Doloribus quoq; colli seuissimis cruciabatur: ¶ Humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. ¶ Similiſquoq; illi & circa pubem erat afflictio. ¶ Sed & verenda ipsa putredine corrupta scatebant vermibus. ¶ Spiritus quoq; icredibilis erecta tentigo(quę fuerat satis obscoena)diri fetoris & anhelitus respiratione creberrima. ¶ Contractus quoq; per cuncta membra sub sistens vim noxiam operabatur: quę omnem tolerantię contulerat firmitatẽ. Dicebatur igitur ab his quibus inerat diuinandi peritia: diuinitus has poenas ob impietatem eius & multa crudeliter gesta deposci. ¶ Ipsę tamen multum spei salutis instabat: si forte posset contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoq; aduocans vt vterentur quę possent ad salutem proficere postulabat & transiens iordanem fluuium aquis calidis quę sunt circa callioram dic noctuq; fouebatur. He igit aquę calidę super alia quę habebant commoda etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem quę sulphurifera vocitatur. ¶ Preterea visum est medicis: vt eum in dolio oleo pleno confouerent. Vbi cum esset ita defecit vt omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis seruorum vlulatus exortus est. ¶ Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret: iussit militibus quiquagenas. Dragmas auri distribui. Plurima quoq; ducibus & amicis suis munera tribuebat. ¶ Deniq; reuersus in Hierichõtem prualentibus nigris coleris exasperatus iniquius est: vt ipso moriente indignum facinus ageretur. ¶ Venerant quippe ex omnibus locis per eius pręceptum iudeorum optimates & erant plurimi siquidem ex omni genere erant congregati alias conuocati ¶ Ad hęc etiam fuerat mors contemptoribus pręcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata innoxius pariter culpabilesq; F in ypodromo concludens. Salomen sororem suam virumq; eius Alexium alias Alexam conuocat: & mortem suam non in longum differri denunciat. tantis se doloribus circumuentum fore cunctis satis optabilem: se autem sine luctu & deploratione perituru. Quod regibus maxime autem sibi magni meroris esse firmabat: ne quo suum arbitrium iudeos falli proposito q̃ eis sua mors amabilis foret & grata. Nam etiam se viuente sæpius illos seditiones & secessiones fuisse molitos. & in eius iniurias semper fuisse festinos. Cęterum leuigationem quandam illis natam esse dicebat q̃ talibus ipse doloribus vrgeretur. Proinde petere se ab illis q̃ eos sciret contra eius gloriam in nullo venturos vt agerent qualiter eius exequiæ honorabiles super cęteros reges & luctus amplior ageretur. Quod futurum dicebat si peregissent vt iudei ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igitur inquit animam videritis me expirare. Circumuallantes Ypodromum omni militia nec dum mea morte vulgata confestim omnes illos inclusos iugulari perficite; & ita cunctis intereuntibus duo

Mitta salutis spe istabat medicos aduocans. &c. Aq; calidis calliore fouebatur Sulphurifera palus.

Dolio pleno oleo positus pene defecit.

Hęrodes audiens iudeos cum gaudio mortez expectantes nobiliores ex Iudea cõuocat & ypodromo concludens p̃cepit Salome sorori sue vt eos i morte sua occideret vt i mortem omnis iudea inuita plangeret.

commoda prouentura quod & regnum illis post suam mortem firmum perseueret hostibus amputatis & super mortem suam luctum celebrandum esse magnificum. Et ille quidem lachrymabundus talia lamentatur & cognatos omnes beniuolentiam circa se fidemq; seruare postulat inuocationem diuinam in his interponens. ne cum inhonorificentia sua mors & cum indignitate tractarentur. Illi vero profitebantur in nullo se eius pręcepta transgressuros. ¶Sed ego comperio illius hominis mentem considerans illa que in anteriori tempore appetebat q̄ ex more temporalis vitę fecerit quecunq; parentibus gessit: considerans etiam pręsentia mandata nihil humanum penitus habuisse. Siquidem etiam de hac vita: discedens procurabat quatenus omnem gentem orbatam & desertam parētibus dilectissimis relinqueret iubens vnum ex vna quaq; domo interimi: qui nichil iniustum neq; in ipsum neq; in alios admisisse fuerant deprehensi. ¶Hec igitur in illo' suis parentibus demandante deportantur & littere ab legatis qui ad cęsarem romam fuerant missi. Quarum hęc erat sententia q̄ agme indignatione cęsaris extincta sit pro facinoribus quę cum antipatro perpetrare temptauerat. ipsum autem antipatrum in patris voluntate dimissum vt quod placeret rex eius sententia fieret ipsum enim & patrem esse & regem: siue illum in exilium detrudi: siue illum morte mulctari vellet in eius proposito constitutum. ¶His auditis hęrodes paulisper animum refouit voluntate scriptorum & morte agmes in superbiam subleuatus & potestate quam acceperat in filium puniendi. Sed pręualentibus crescentibusq; doloribus interitui propinquabant: & quanq̄ in multo defectu continere tnr: appetebat tamen cibum. Et postulans malum quę fuit et cultrum. ¶Erat enim illi talis mos vt ipse per semetipsum malum accurans per partes modicas recideret: et comederet. Sumens ergo cultrū circūspiciensq; ne qs adesset: voluit semetipsū iterimere. Quod forsitā pfecisset nisi p̄uenięs manū eius atiabus: cōtineret Nepos autē eius erat et magnū clamans: statim vlulatus p̄ totā aulā exortus ē & tumultus. ¶Quę cum ad Antipatrum peruenissent: credidit suum patrem vitæ terminum susce pisse percipiensq; fiduciam tam verbis q̄ motibus ita totus animo gestiebat tanq̄ fuisset liberatus vinculis & regnum in suis manibus sine vllo labore percœperit. Tunc cœpit cū custode ergastuli de sua dimissione fabulari: magna se continuo spondens dona tributurum. Ille vero non solum non acquieuit vt faceret quę volebat antipater verum etiam cuncta regi denunciat: intimans eius mentē & que ab eo munera spondebantur. Tunc hęrodes quamuis et ante non minore odio fereretur in filiū: cū audisset custodem ergastuli illa narrantem: magnum protinus ex clamauit. Tunc quassans caput quā quam in extremo vitę teneretur et cubito sese attolleus statim destinans quendam armigerorum suorum sine vlla dilatione celeriter necari iubet antipatrum sepulturamq; eius in Hyrcanio. sine vllo honore fieri.

Mādata Hęrodis in humana.

Lre hęrodi a roma de portate q̄ agme sit extīcta a cęsare p̄ facinoribus cōmissis cū Antipro & antipr̄m i hęrodis voluntate dimittit. Cęsar Hęrodes seipm parādo pomū occidisset nisi Atiabus eius nepos manū tenuisset. Antipr̄m magna custodi caceris p̄ sua dimissione promittētem iubet hęrodes occidi & sine honore i hircanio sepeliri.

¶Hærodes mutato priore testamento Antipam quem sibi successorem in regno designauerat Tetrarcham facit Galileę regionis Archelao vero regnum contribuit. Philppo filio suo Gaulanitidem & Trachonitem commisit Iamniam & Azotum sorori opes suas & alia distribuens quinto die post filij Antipatri occisionem/mortuus anno vero regni post Antigoni occisionem tricesimo quarto: & post susceptionem regni a Romanis anno tricesimo septimo. Cuius crudelitatis/ pręterea quę hic de eo enarrantur maximum dat testimonium occisio innocentum. Quam Matheus in euangelio capite secundo descripsit/ quo mortuo Salome & Alexa captiuos quos rex occidere mandauerat absoluunt: & epistolam regis militibus promulgauerunt ad monētes eos fidem seruare Vrchelao qui & tūc rex a militibus proclamatur. Hęrode itaq; maximo cum pomposo apparatu in Hęrodio sepulto Archelaus transactis diebus paterni luctus populi fauore procurato regis nomen quousq; a Cęsare patri probetur testamentum renuit recipere dyademaq; recusat & populi exaudit petitiones.

Hęrodes mutato testamēto antipā galileę & Poroe fecit tetrarchā & archelao dimisit regnū philippo filio Gaulanitidē & Trachonitē &c. cōcessit Iamniā Azotū &c. Salome sorori &c.

¶Capitulum decimum.

TEstamētum interea scribebat mēte mutabili: & Antipam quidē/quem sibi successorē in regno designauerat Tetrarchā facit Galileę regionis atq; peroe Archelao vero regnum cōtribuit Gaulanitidē autē & Trachonitem & Bataniam & Panaidā Philippo filio quidē suo fratri autē Archelai Germano Tetrarchiæ iura cōcessit. Iamniā vero & Azotū & Phaselidā Salome sorori distribuit: sed & atgēti signati Miriadas qui quaginta. ¶Dispositi autē de cęteris suis cōsāguineis atq; cognatis: opibus eos reditibusq; locupletans. Cęsari sane argenti signati mille Miriadas pręterea vasa quędam aurea quędam argentea & metallis pręciosa & artificis operæ venustissima: dereliquit indumenta quoq; pręciosa. Iuliæ vero Cęsaris coniugi & alijs nonnullis quingentas Miriadas. ¶His dispositis quinto die postq̄ Antipatrum filium necauerat defungitur: regnās postq̄ Antigonum interimit annos quattuor & triginta Postq̄ aRomanis regnum perceperat septē & triginta: vir crudelis quidē in omnes equa-

liter:ire quidē ſubditus a iuſticia vero effrenatus:fortuna porro propicia ſupra quemlibet affluentur abuſus.ex plebio in regnum aſſurgens & perecula plurima eludens quibus ſepius fuerat rircūſeptus Diuturnitate vitę perfunctus eſt:domi vero circa filios quantum quidē ad eius ſententiam : etiam ibi proſperitate potius eo q; ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat in eo.vero iudicio ſup oēs ifœliciſſimus. ¶ At ſalome et alexas anteq mors regis diuulgata foret:ex ypodromo iudeos abire pmittūt ad proprias domos:dicētes regem:iuſiſſe vt vnuſquiſq; in ſuas regiones abſcederet. Hoc autē fecerūt beneficium illi genti preſtare cupientes Interea mors regis magis magiſq; diuulgatur. ¶ Tunc Salome & Alexas cuncta militi tiam congregantes in amphiteratro quod Hierochonte erat primum quidē epiſtolam regis legi fecerunt.quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro beniuolentia quam circa eum exhibuerunt inſinuant: orationes quoq; eius vt ſimilis ſe circa Archelaū filiū eius exhiberēt quem regem conſtituit intimabant. ¶ Ptholomus etiā cui fuerat teſtamentum a rege creditum:annuluſq; de quo ſignauerat commiſſus continentia teſtamenti denunciat:quod teſtamentū non poſſe robur firmitatemq; ſuſcipere dicebat:niſi cuncta quę in eo eſſent deferrentur ad cęſarem. ¶ Fit continuo fragor ingens honorantium Archelaum regem proclamātium Milites quoq; cuncti & vniuerſi duces fauorem & beniuolentiam promittebant.paratoſq; ſe ac promptos ad omnia profitentur.adiutoremq; deum ſupplicationibus aduocabant. ¶ De hinc ſepulturam regi proparabant Curę namq; fuit Archelao vt exęquię patris q̄ magnifica poſſent celebritate agerentur : vt quę memoratum teſtamentum proferent : cum mortuo producendum . Portabatur itaq; aureo lecto lapidibus depicto variis atq; prędioſis : ſtramina vero oſtro erant auroq; contexta : eratq; ipſe mortuus circumamictus puerperis veſtimentis caput eius dyademate coronatum:ſceptrum quoq; in manu eius velut a viuo teneretur erat appoſitum Circa lectum autem erat frequentia filiorum : multitudo cognatorum:circa quos omnis militia ſtipata pergebat per proprias diſtincta nationes & diſcreta nominibus. ¶ Erant autem ordine diſtributi:Nam primi quidē pergebant eius armigeri poſt quos omnis therecum manus:poſt iſtos etiam vario.Gemanorum atq; Galatarum. Hos item ſequębatur cum ornatu maximo cuncta belli geretoria multitudo Cętera vero militia poſtremo ſequebatur ritu ſcilicet modum degeſti qualiter ſolebant in bellū procedere:& a ſuis ducibus ordinari. Poſt hos etiā ſequebantur ſeruorum quingenti:odores varios & aromata deportantes. ¶ Pergebāt autem in Herodium.ſtadijs diſtans octo.Illic enim eius eſt ſepultura ex eius iuſſione confecta. Et herodes quidē hoc modo defungitur. ¶ Archelaus autem per ſeptem dies luctum ſuper patrem honore regio ex more gerit Tantos & enim dies lex paterna prędepit obſeruari. Conuiuia itaq; celebrans & luctum exoluens: aſcēdit in templum.Ibi magnis ei clamoribus fauebatur: magniſq; predicabatur laudibus ſecundum q̄ vnuſquiſq; arbitrabitur ei maiora q̄ alij preconia. Tum vero tribunal ille conſcendens quod ſibi fuerat pręparatū & confidens omnibus benigna loquebatur:& ſibi propitios comparabat gaudio fauoris omnium & voluntate quam ex beniuolentia circa ſe cunctorum cœperat: gratiſq; illis habere narrabat q̄ leſi a patre nichil circa ſe malum ab illis reciprocaretur:ſe autem aduiſurū vt eis bonorum viciſſitudinem redderet:eorumq; remuneraret alacritatis affectum. ¶ Rogabat autem vt nunc interim parcerent nomine illum regis honorare. ſufficere ſibi dicebat poteſtatis dignitatem quam tunc eſſe firmam aiebat:cū teſtamentū a patre ſcriptum a cęſare firmaretur. Ob quā cauſa neq; in hierichonte cuncta militia dyadema illi ponere cupiente voluiſſe ſuſcipere: ambiguum honorem eſtimans ex tali re ſibi prouenturum quod eſſet ad huc incerta veluntas eius qui poſſet illi regnū proprie firmiuſq; concedere:non ſibi defuturam circa illos benignitatem quę beniuolentie eorum viciſſitudinem reportaret.Feſtinare quippe ſe in omnibus enarrabat:melioremq; ſe ſuo patre circa illos oſtendere. ¶ Illi vero ſicut plebeia multudo conſueuit in ipſis primis diebus videntes regis lene principium:voluntates ſuas laudibus & fauoribus aperiebant & quanto manſuetius cum eis loquebatur archelaus:tanto amplius nomen archelai prędicabant. ¶ Deinde ad munerum petitiones interceſſioneſq; vertuntur.Alij quidem functionum publicarum leuigationem poſtulabant cū clamore: pars vero vinctorum ſolutiones expetebant qui fuerant ab Herode deuincti . Alij vero grauedines quas herodes in emptionibus & in publicis nundinis conſtituerat auferri vociferabantur.Archelaus porro in nullo illis contraria reſpondebat:ſed in omnibus eos placabat accarrans fore regni ſuffragium : ſę multitudinis beniuolentiam comparaſſe. Dehinc ad ſacrificiā offerenda deo conuertitur:& cum amicis conuiuia celabranda.

¶ Congregatis plurimis iudeorum iuuenibus ſedicio maxima fit in iudea fit quoq; de morte Mathiæ & aliorum cum eo ab Herode interemptorum tumultuoſa quęrela petentibus illis Archelao mortis illorū vindictā.Quibus Aarchelaus populi impetū volēs mitigare ānuere omnibus petitis p

Salome & Alexa quos occidi mādauerat rex abſoluunt.

Epłe Herodis ad milites ꝓmulgatio & āmonitio fidei ſeruande circa Archelaū filiū quē regē conſtituit

Archelaus rex ꝓclamatur

Sępultura herodis pōpoſiſſima aureus lectus. &c.

Ordo aſſiſtētiū in ſepultura

Quīgenti ſerui cū odoribus

In herodio ſepultus

Luctus ſeptem dieꝝ pro morte patris Archelaus fauorē ppłi ꝓcurabat.

Archelaus regis nomen non vult recipere quouſq; a cęſare pris ꝓbet̄ teſtamentum nec dyadēare cepit.

Fauor ppłi Archelao.

Pentiones ppłi exaudiuit Archelaus.

A eius a Roma regressum ꝓmittit Sed ipsis non cessantibus timens Archelaus ne in deterius eorum au dacia ꝓcessisset armatorum cohortem instituat: & ceduntur ab equitibus in die festo azimorũ circiter tria milia aliis fugientibus Deinde Archelaus cum matre ad ꝓximum mare descendens Nicholaum & Ptholomeum secum assumens (Salome quoq; cum eo egreditur) Philippo fratri commendato re gni regimine/Romam nauigauit Sed interea Sabinus Cęsaris curator in Syria in Iudeã venit & Hie rusalem ingrediens arces ab Archelai custodibus expetiuit Antipas quoq; Herodis filius Salome ot tatu romam nauigat cum matre & Ptholomeo Nicholai fratre regnum(Hireneo rhetore incitante)pe titurus.

¶ Capitulum vndecimum.

CVm hæc interim aguntur cõgregantur iuuenes plurimi Iudeorum nouarum rerum cupidi ne concitati: & cœperunt de morte Mathię aliorumq; cum eo ab Herode interemptorũ tu multuosa voce causari:dicẽtes q; iniuste perempti etiam exequiarum honore herodis timo re caruerant. Erant autem isti(pro quibus turba loquebatur) qui fuerãt pro euulsione aureę aquilę perempti. Magnum ergo illa turba proclamãte. & calamitatibus vtente quasdam etiã iniurias quasi ex hoc possent ad illos mortuos aliqua leuigatio prouenire proterue ꝓcaciterq; iactante congre gabantur magis magisq; numerosa multitudo & vltionem mortuorũ ab Archelao fieri debere posce bant supplicijs eorum qui sub herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdo tio remoueri pontificem (quem herodes fecerat)proclamabant. virumq; mundum & secũdum leges suas dignum ad pontificatum ꝓmouendum esse dicebant. ¶ Archelaus autem(licet ista ferret graui ter)annuebat tamen impetum eorum mitigare festinans donec iter ad Romam(quod ꝓpositum ha beat)sine tumultu perageret: & cum de sese voluntatem cæsaris agnouisset respicere quid agendũ fo ret. & dẽ cunctis petitionibus eorum legitime dispositurum. neq; tũc tempus esse dissensionis aut cõ tumelias ingerendi magis autem vnitatis atq; concordię donec ex precepto Cęsaris ad eos cum fir mitate regni recurreret tunc quippe in cõmune consulere de quibuscunq; illis tractandum esse vide B retur: tum autem sustinendum esse ne forte seditionis quoq; crimen incurrerent. Et ille quidem hęc di cens ducemq; suum edocens. mittit ad eos hęc ipsa locuturum. Illi porro proclamantes ducem loqui penitus non sinebant. Periculum quoq; minabãtur. si quis eos ab assumptione sua reuocare voluisset: & instabant suam libidinem magis explere: q̃ imperantium subiacere consilijs. Graue namq; illis vide batur si cum herode viuẽte amicis priuati fuissent: eodemq; mortuo nullam vltionem fieri mortuorũ. Illud enim iustum legitimumq; non quod ratio dictaret. sed quod eorum libidini voluptatem posset afferre: fatui ad prouidendum quantum illis esset ex ea re periculum nasciturum. Plurimis itaq; ab Ar chelao missis vt tumultum seditionemq; mitigarent: aliis ex regis persona loquentibus: aliis autem ex illius quidem sententia veluti ex sua mente mouentibus illi penitus nullum aduertebant: sed amplior fremitus & turba fouebatur concurrente etiam plurima multitudine q; illa tempestate iudeis dies fe stus imminebat quando azima secundum obseruationem paterni moris exercent. ¶ Pascha enim illa festiuitas vocitatur ad recordationem & memoriam exitus & ex egypto. & sacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna secudum numerosa multitudo: quanta in nulla alia solemnitate acta. Cucurrit ergo ex vniuersa regione magna copia populorum: plures etiam ex montanis locis adueniunt religio nem numini soluturi. Sed iuuenes qui seditionem excitauere Iudam Mathiamq; lamantantur veluti C doctores expositoresq; legis antiquę & persistebant in templo suffragatione quoq; victualium abũde subsistente. Nam seditiosis hominibus turpe non ducebatur ab aliis cybos expetere. ¶ Anxius autem Archelaus ne in deterius eorum processisset audacia cohortem destinat armatorum cum quibus etiã tribunum militarem mittit vt eorum coherceat impetum. Et primum quidem vt illos seditiosos repel lerent & ab alia multitudine separarent. Sed venientibus militibus illi sedicioſi cum ingenti alacritate excitata secum etiam turba super tribunum ac tota prefidia. cum voce magna inuicem hortantes im petum faciunt: ex quibus plurimi fuſi. pauci autem cum tribuno sauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessumire censebat. nisi multitudinis illius impetum frangeret: tumultumq; illũ resecatũ extin gueret Cunctã sibi mittit militiam vt alij eos qui sibi in templo habitacula cõstruxerant exinde repel lerent. Ceduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum: reliqua vero in montes ꝓximos refu git multitudo. Cęteros autem ex edicto cunctos ad suas iubet Archelaus discedere regiones. Quiq; continuo discesserunt festiuitatem deserentes minime celebratam maioris timore periculi propulsati licet essent in mortem temeritate precipites. ¶ Interea Archelaus ad mare proximum cum matre de scendit Nicholaum secum & Ptholomeum agens. & amicorum plurimum comitatum Philippo autẽ fratri omnia gubernacula dereliquit: domum ei regnumq; commendans. Salome quoq; soror Hero,

Seditio aliquo rũ ꝓ morte Ma thię in iusta pe tẽtium victimã ab Archelao.

Archelaus ppli ipetũ volẽs mi tigare annuere omnibus petitis postea a Roma regressum pro mittit.

Maxia turba in ppło cõcitatur, die festo azimo rũ imminẽte.

Pascha quid.

Archelaus An xius cõtra sedi tiosos armator cohortẽ mittit. Tria milia cedũ tur aliis fugiẽti bus.

Archelaus cu mse ad ꝓximũ mare descẽdẽs nicolaũ & pto lomeũ secũ du xit Philippoq; fratri regni gu bernacula com mendauit.

dis cum eo simul egreditur omnem secum ducens prosapiam. Ad hęc etiam plurimi cognatorũ verbo quidem veluti cum Archelao collaboraturi vtpote regnum a cęsare firmaretur re autem vera vt aduersus eum niterentur & maxime illa quę ab eo in templo gesta sunt accusando prępone- D
rent.

Sabinus cęsaris curator i syria i iudeã venit pro cõseruatiõe thesaurorũ hęrodis

¶ Obuium fit Archelao Sabinus cæsaris curator eorum quæ in Syria possidebat in iudeam pergens pro conseruatione thesaurorum Hęrodis. Quem varus ab hac intẽtione reuocauit. Per Ptholomeum enim transibat ab Archelao conuocatus Sabinus ergo Vari gratia neq; arces obtinuit quæcunq; fuerant in iudeorum ciuitatibus constitutę: neq; thesauros cõsignauit sed omnia sub iure dimisit Archelai donec (quid de his Cęsari videretur) agnosceret Proinde cæsarea sustinuit. Sic enim promiserat se esse facturum. ¶ Sed cum romam nauigasset Archelaus Varus autem Anthiochiã perrexit Sabinus in Hierosolimam ascendit: & aulas regias obtinet. euocansq; omnes populorũ prefectos. & quotquot rerum dispensatores fuerant. ratiocinari cœpit. & arces vt sibi traderentur multos expetere. Et hoc iã illi quos prefecerat custodes Archelaus mandata eius implere non potcrant: sed custodiebãt omnia secundum interdicta Sabini vsq; ad cæsaris præceptum. ¶ Nauigat etiã Romam Antipas filius Hærodis in illis diebus. regnum etiam petiturus ortatu Salome & promissionibus incitatus dicentis iustiores causas illum habere ad regnum percipiendum Archelao: q; primum testamentum in quo is successor regni fuerat constitutus firmius esset q̃llud quod posteriore tempore factum est. Siquidem illud sana mente fecisset Hęrodes: hoc autem iam sensu prę valitudine diminuto conscripserat. Ducebat etiam secum matrem & fratrem Nicholai Ptholomeum amicum Hęrodis satis honorabilem: sed etiam sibi valde gratissimum atq; fauentem. ¶ Maxime autem incitabat eum ad regnum petendum hyreneus rhetor vir opinione clarus: & ad dicendum acerrimus: idcirco etiam fœti eos qui persuade- E
bant cedendum Archelao. siue q; regis testamento successor fuerit institutus: siue q; maior natu esset: aduertere contendebant.

Antipas Hęrodis filius ortatu salome romam nauigat regnu; petiturus cum mre & Ptholomeo fre nicolai Hyreneus rhetor.

¶ Applicantibus Archelao & Antipa romam cognati ab Archelao discedentes odio illius irritati maximeq; libertatem desiderantes romanorum iudices magis q̃ reges proprios habere cupiebãt & Antipam magis q̃ Archelaum regem impetrare laborabant Sabinus quoq; Archelaum accusabat. Cęsar itaq; (receptus hinc & inde instrumentis) conuocat concilium & omnibus cõuocatis de quibus moneretur ędicere promissum est. Ibiq; primum Antipater Salome filius Archelaum regnum propria auctoritate vsurpasse accusat accusationemq; multipliciter probat Cedemq; in die festo factam maxime exaggerebat accusationibus quoq; testes producit Nicholao vero pro Archelao accusationibus respondente Cęsar ipsum Archelaum sibi ad genua procidentem cum honorificentia subleuauit eum dignum regno pronuncians cuius mater morbo prægrauata defungitur.

¶ Capitulum duodecimum.

Iudei magis iudices romanos q̃ reges ꝓprios cupiebãt & magis volebãt Antipam q̃ Archelaum.

SEd cum romam venissent omnes cognati ab Archelao discedentes ad istum cõueniunt. nõ beniuolentia circa eum aliqua constricti: sed odio quo aduersus archelaum irritabant. Maxime autem libertatem desiderabant: & romanorum iudices magis q̃ reges proprios habere cupiebant: Quod si hoc minus procederet: antipam magis quam archelaum sibi regem conducibilius existimantes impetrare laborabant. ¶ Sabinus quoq; accusationem Archelai apud Cęsarem deposuit. ¶ Inter hęc cęsar suscipiens ab Archelao litteras in quibus iura a patre sibi: relicta ꝓposuit: testamentum quoq; cognoscẽs & ratiocinia thesaurorũ hęrodis cum illo consignatorio (quem Ptholomeus apportauerat) cœpit conspicari quid ordinandum ratio postularet. Legẽs quoq; litteras Vari & epistolas Sabini: summam quoq; thesaurorum vel quid pecunię per singulos annos impenderet aduertens litteras quoq; (quas antipas pro regno promerendo tranimiserat) recensens: congregat ad cõsultandum omnes senatorij ordinis & amicos: in quibus etiam Gaium filium agrippę: & iulię suę filię odoptiuum. Deinde illis omnibus in conseſſum inductis copiam facit vt quisq; de quibus moueretur ędiceret. ¶ Ibi primum Salome filius Antipater dicendi potentissimus: & Archelao satis infestus huiuscemodi verba locutus est: dicens Archelaum quidem verbo pro regni petitione se fingere labore: opere vero omnem regni potestatem possidere anteq̃ ei a cæsare in quo cuncta potestas sita esset indulgeretur Huius testimonium esse dicebat audaciam quam præsumpserat in die festo interimere: qui & si iniustum aliquid gessissent: alius inter eos deberet vlcisci. qui eos posset legitima & ordinata potestate compescere: & non ab illo tantam cedem fieri oportere: quasi vt rex illud fecisset. contumeliam grandem cęsari intulisse firmabat: quod ignorans quid de eo adhuc dispositurus esset: regia iam vti potestate præsumeret. Si autem vti priuatus illa gessisset amplius illum deliquisse: narrabat. q; regnum non possidẽs supplicia quibuslibet intulerit: de quibus decretum cęsaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudiciũ miliarium: mutationes & ordinationes. Ad hęc etiã sedisse illũ i solio regali & cãs plurimas iudicasse: ac determiasse ꝓclamabat: tãq; a rege legitimo eius potẽtis integrũ possidẽte

Sabinus archelaũ accusat.

Cæsar receptis hĩc & inde istrumẽtis) cõuocat concilium.

Antipater Salome filius archelaum accusat regnum ꝓpria auctoritate vsurpasse & accusationẽ ꝓbat.

Petitionū quoq; plurimarum ꝓmissa publice facta memorabat. Quid eum amplius furēs ac ptātis habiturum: dū is regnū cęsare firmaretur. Opponebat illi etiaꝫ q; ex ypodromo vinctos ꝛ sponte dimiserit: & plura alia siue quę facta fuerant: seu quę facta quidem non erant sed credibilia videbantur propter naturā sui q; fieri posse indicabātur a iuuene. Tum etiam accēsuꝫ regnādi cupidine dicebat etiā luctum patris eū pœnitus neglexisse prohibitos quoq; omnes a rege cum moreretur videdo Vnde initiū quoq; seditionis affirmabat exortum q; eum videbāt circa patrem suū mortuum, qui ei multa & magna bona ꝓstiterat, tam nequiter conuersari. Et velut in se lachrimas per diem publice confingentem occulte autem voluptate regni percepti ꝓfrui: & noctes in delitias agitare. Erga cęsarem qu oq; huiusmodi p̄biturum. Archelaum cum ei regnandi iura tribuerit qualem se circa patrem exhibuisse cognoscitur Tripudiante nāq; et ~~captius alias cautius~~ exercere i mortē patris tanq; si hostis aliquis interiret. & quod nūc aduenisset ad cęsarem calliditate vsum ꝛ dicebat: vt se regni firmitatem petere simularet cum omni iam vsus esset antea potestate: quanta illi nec ampliora Cęsare rerum domino posset attribui. Maxime vero cedē, quę in templo facta fuerat, verbis exaggerebat & impietatem obiectabat. q; in die festo sacrificijs diuinis instantibus multa milia hominū cęsa fuisset in q̄bus multi peregrini plurimi insontes indigne miserabiliter occubuerūt: templum quoq; plenū cadaueribus mortuoꝝ, nō alienigena forte perimente, sed eo qui se regni iurā legitime ꝓcepisse iactabat. Vñ apparet illud opus crudelitatis libidinē ꝓfisse: vt integre se plenū tyrannidis negociū persecutū eē testetur per iniquitatē admissam qua cūctis hoībus cōstaret odibilis Festinabat ei quo quo mō regnū accipere. sciensq; pro sui merito nunq; posse, vel in somnis regiam potestatem legitimo iure promereri Nam & patri suo certos esse suos mores agnouerat vnde se regni ab eo successorē disponi ꝓ cul dubio desperabat: nisi per egritudinē ac morbos: quibus non solum corpore defecerat verum etiam animo parū valido erat: ceteruꝫ quando mens eius sospes fuisset & sana et corpore forti digne ac mē te negocia cuncta disponeret: in antipam potestatem regnādi contulerat: testamento iure legitimo q; confecto. Qualis porro rex iste possit existere. qui aut contēpto: cęsare, ius sibi totius potestatis arripuit aut si a cęsare se dominum fieri & ab eo regnum sperabat accipere cur ciues suos sine illius p̄cepto priuatus adhuc & in templo die festo instante tam crudeliter iteremit. ¶ Et Antipater quidē huiusmodi verba locutus testes etiam introduxit: & plurimos ex cognatis per quos sua dicta firmaret ¶ Cumq; his loquendi finem faceret: surgit Nicolaus pro Archelao verba facturus dicebat tāq; illa quidem quę in templo contigerāt improbitate potius eorum qui passi sunt: q̄ Archelai potestate contigisse. Si quidem tantum eos facinus aggressos fuisse vt non solum iniurias contumeliasq; iactarent: sed etiam eos qui deuoti humiliterq; viuere disponerent. vlcisci pertenderent. Cūq; hostilia multa operarentur verbo quidem aduersus Archelauꝫ, rei autem acerbitate aduersus cęsarem: necessarium Archelaus iudicauit vt eos ab hac insolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos quos archelaus ad sedandas turbas miserat interimere festinabāt. sine vlla vel loci: vel dei alias diei festiuitatis reuerentia. Mirari se sane dicebat non confundi Antipatrum q; talium defensor existeret. dum modo inimicitiæ suæ quā contra Archelaum gerebat libitū faceret & odio magisq; natura iusticiæ iudicaret illos purgare gestiendo: qui cū tāto scelere aduersus suos principes arma corripuerīt. ¶ Cętera vero de quibus archelaum accusauerant in eos ipsos accusatores referebat dicens nihil sine cōsultatione vel consensu factum gestum ve fuisse: sed animo ledendi nunc in transuersū ab equitate discedere. Nam neq; scirent taliter res esse dispositas qualiter accusabāt. sed ad inuidiam archelai cūcta deprauare: et tam illos cupidinem inuasisse obsistēdi archelao viro quidem consanguinitate propinquo conuersatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. ¶ Testamentum etiam patrem sana mente conscripsisse narrabat. firmiusq; illud esse quod posterius fuisse scriptum q; in hoc posteriore dominum cunctę ordinationis cęsarem constitueret: quem minime illorum improbitatem imitaturum dicebat qui iniuriam hęrodi laterent: in cuius vita omnibus essent bonis. omniq; potestate perfuncti nunc autem ad contumelias voluntatis qui de meius et intellectus in omnibus festinarent Sed nequaq; cęsarem iniurias illius viri permittere. qui & amicus fuerit & auxiliator et omnia in sua potestate dimiserit: neq; pati vt testamētum eius solueret quod de sua fide frœtus scripserit neq; virtutē cęsaris imitaturam esse illorum accusatorum criminatorumq; nequiciā. Fidē eius in omni mundo ad exempla ꝓpositam. & idubitatā cunctis gentibus esse referebat. Vnde nequaq; posset herodes alienatione & furia mētis scribere quē p multū tēpus optime gessisse regnū cognouerit successionēq; optimo filio dedicasse: sed neq; iudicium regis circa electionem successoris peccasse firmabat: immo magis prudenter & optime iudicasse q; omnia ad voluntatem potestatēq; cęsaris redegisset. ¶ Postq; hęc nicolaus enarrauit. & finē loquēdi fecit cęsar archelaum sibi ad genua ꝓcidētē cū honorificētia eū subleuauit ꝓnūciās eū dignū regni ꝓceptiōe māgnūq; suę mētis mōimētū aīs momētū grāmq; de

Accusatiōes filij Salome contra Archelaum.

Cedē i die festo azimoꝝ i tēplo factā exaggerebant accusando

Antipater accusationibus suis, cōtra Archelaū testes produxit.

Nicolaus ꝓ Archelao ad accusationē c rndit.

De testamento nouissimo hęrodis q; sit validū

Cęsar (auditis ptibus) Archelaum dignū regno iudicat.

clarauit non aliter se fuisse facturum nisi quęcūq; testamēto cōtinerentur. ¶Interea archelao cūcti fauere nec tamen certum aliquid fuerat definitū. Igitur facta solutione confessus apud seipsum cęsar cōsiderabat: vtrum ne archelao regnum confirmari deberet. an omni hęrodis: generi dispertiri. Interea mater archelai morbo pregrauata defungitur.

Mr Archelai moritur

¶Varus autem tunc ad Cęsarem litteras mittit iudeorum seditiones significans Sabinus quoq; (recedente Varo) manens in iudea: iudeos voluit opprimere cuius iprobitatē iudei repellere volentes maximam circa penthecostem congregauerunt multitudinem quę in tres diuisa est partes Sabinus itaq; tātam multitudinem timēs ad Varum pro habendo auxilio scribit &(ipso Phasellum turri ascēdente) Romā, iudeos euadunt maximaq; fit pugna magna quōq; iudeorum multitudo (Romanis porticibus ignem submittentibus ęrarium insuper templi romani deprędati sunt. Ruffus autem &. Gratus cum suis Romanis se sociarunt & tunc maxima iudeorum fuit turbatio.

Lras mittit varus ad cęsarē se ditiones iudeorum significans

¶Capitulum decimūtertium.

Vnc aūt a Varo q̄ i syria mgr militię erat ī reveniūt: significātes seditiōes disscessiōesq; iudeorū post q̄ ei Archelaus nauigauerat cūcta gēs varijs motibus fuerat tumultuationibusq; turbata. Sed Varus adueuiēs eos qui causa seditiōes extiterāt supplicijs & tormētis adegit: rebusq; cōpositis i Antiochiā repedabat: vnū ordinē militū i hierolimis dereliqēs qui iudeis si forte aliquid seditionis molirētur obuiā irēt. Sed nec sic tamen seditio terminat. ¶Nā post Varus abscessit Sabinus curator Cęsaris illic remanēs iudeos cœpit opprimere ex militia sibi multos armigeros faciēs: quorū satellitio aduersus iudeos affligendos vtebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur. Sed etiam arces violenter obtinuerat: lucrorum & rapinarum cupidine cōcitatus. ¶Imminente igitur pētheco ste festiuitas namq; hęc apud nos sic prīnaliter appellatur non tantum ergo religionis gra quantum indignatione succensi propter improbitatem & impōsitionem Sabini multa milia congregata hominum galileorum: & Hierichōtinorum immensa multitudo & quotquot trans iordanem fluuium habitabant: sed etiam incolarum magna manus adunata qui plus aliis incensi in vltionem Sabini conspirauerāt In tres itaq; ptes diuisi: diuersa loca occupāt. Et vna quidem pars ypodromum tenuerat ceterarum vero duarū altera pars ab aquilone ad austrum versa circa templum erat altera vero ad orientem loca posita detinebat. Tertia vero pars ypodromum sicut diximus ad occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illis tota festinatio vt romanos obsessos includ; constringerent. Sed Sabinus timens tam etiam multitudinem eorum q̄ nobilitatem: alias mobilitatem ingenij. quippe quibus mors contemptui erat, dummō cepta perficerent: cōfestim scribit ad varum postulās vt q̄ citissime subueniret: in magno periculo esse cunctam a se militiā derelictam Ipse autem altissimā turrium arcem ascendēs cognomēto phasellum i honore fratris Hęrodis phaselli edificatam atq; ita denominatā qui in prelio parthorum defecerat annuebat romanis vt iudeos exeuntes aggrederētur. cumq; ipse neq; ad amicos auderet vllo pacto descēdere: alios ante se pro suarum facinore rapinarum mortem hortabatur appetere. Sed romanis egressis cum fiducia: pugna iterūq; satis aspera exorta est. Et licet romani ope bellico & experiētia superiores existerēt: & plures ex iudeis occumberēt tāq; obstinatio iudeorū nequaq̄ tam dira belli facie frāgebatur. sed circueūtes pene tē plū ascendūt in porticus quę phani areā, continebāt & ibi multū prelium profligatur. Saxa quidam manibus voluebāt: quidā fundis vel tormentis ceteris emittebāt: Ad hęc etiā cū arcubus itermixti romanorū plurimos sauciebāt. Nā oportunitate loci iudei supiores extiterāt. Romani vero i icerto positi. nec ictus accipiētes euitare nec hostem vllis iaculis poterāt vulnerare. ¶Proinde cum in hūc modū nō breui tpe pugnaretur postremo romā impune se talia ppetim nō ferentes: ignē porticibus submittūt iudeis q̄ sup porticus erāt nō sētiētibus. Ignis porro a plurimis appositus continuo iflāmas exestuat tectaq; corripuit. Quorum materies q̄ erat pice cum cera peruncta & in supficiem deaurata. ignem confestim' suscepit. Quo icēdio opera illa magna & ammiratione digna dispereūt Sed etiam eos qui super porticus pugnantes astiterant repentinus corripit & insperatus interitus Alij simul cū tectis concidentibus pessumibāt pars hostium confixis periere vulneribus pleriq; defectu consilij & sub tali cladis stupore aut igni sese contradūt aut gladijs abusi suis inter eunt. vt malum quasi quo se videbant circumseptos effugerēt. Quotquot autem retrorsum via qua ascenderant recurrentes a ruina vel incendio liberabantur a romanis continuo sine vllo negocio necabantur. Quippe nudi armis & animi timore soluti. veniebant in manus romarorum. Proinde ex cunctis qui tecta conscenderant nullus valuit penitus euadere. ¶Romani autem per illud incendium in fiduciam subleuati interius progrediūt: & ęrarium vbi templi opes seruabātur arripiunt: & plurima quidē a militibus furata sunt ¶Sabinus autem vix inde quadraginta talenta publica valuit ratione conquirere. ¶Interea iude

Sabinus (recedente varo) i iudea manēs iudeos cœpit opprimere

Maxima iudeorum circa penthecostem congregata multitudo cōtra Sabini improbitatē que i tres ptes diuisa est. &c.

Sabinus tātam multitudinē iudeorū timēs scribit ad varū pro auxilio &(ascēdēte in turrim. phaselliū vocatā romani iudeos inuadunt

pugna maxima

Romani ignem porticibus submittūt quo maxima iudeorum multitudo perijt

Romani ęrariū templi furati sunt

Sabino vix quadraginta talēta cōquirente.

A os primum contristabat tam interitus sociorum q̄ erarij anathematumq; direptio. Et tamen quot quot eorum vel peruersitate mentis obstinati. vel pugnaces promptiq; constabāt aulam regiam vndiq; vallantes minabantur incendium & cunctos vna interitui dare nisi celeriter abcessissent. Nam se quoq; copiam illis exeundi si id eligerent daturos. Salbino quoq; si etiam ipse vellet exeundi facultatem tribuere. ¶ Dum ista geruntur. nonnulli ex regijs militibus ad iudeos transeunt. Ruffus autem & gratus tria milia pugnatorum ex militia herod sub se habebant viribus corporis exercitatos & strēnuos. Cum his igitur omnibus sese romanis adijciunt. Ruffus etiā equites aliquantos habebat ipsos quoq; secum romanis auxilio duxerat. At iudei obsidionem misericordie negligebant sed etiam mœnia cuncta circuibant: hortabanturq; omnes vt illam oportunitatem de se saluandi & in libertatem paternam respirandi non perderent. Sabino vero optabile fuit vt egrediens abscederet. Sed committere semetipsum non audebat suorum consideratione factorum & q̄ hostes admodum infideli mēte cognouerat. Simul etiam vari prestolabatur aduentum. eumq; si adesset obsidionem illam esse soluturū ¶ Ea tempestate etiam alia plurima turbis tumultibusq; plenissima peruenerunt. que totam iudee regionem grauiter desolabantur. In quibuscunq; natuq; locis alij lucri cupidine concitati. pars inimicitia iudeorum ad excitanda bella fere militauerāt quondam herodis duo milia homiuum hinc inde congregatorum. Hi ergo in vnum collecti. & seorsum a ceteris discedentes: a duersus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur autem aciabo alias Alcibiade duce herodis nepote quem sibi prefecerant qui tam in campis ad pugnam strēnue ferebatur q̄ in locis asperis arte preualebat. propter experientiam quam ex vsu belli perceperat.

Iudeorum aiositas cōtra Romanas.

Ruffus & Gratus cū pugnatoribus suis se romanis associant

Sabinus dubius

Maxima iudee turbatio.

Aciabus dux nepos herodis.

¶ Iudas ezechie prepositi latronum cōgregans perditorū virorum multitudinē aulam regiā pugnabundus inuadit. Symon quoq; herodis seruus dyadema capiti præsumpsit imponere & rex pronunciatus regiā aulam in hiericonte succendit. Sed eius milites rei bellicose ignari a regijs militibus occiduntur Symone ipso fugiente cuius caput Gratus abscidit Artonges pastor quatuor fratres hīs in regni potentiā ausus est conspirare. Qui dyadema sibi imponēs contra romanos milites & regios bellum parat Captoq; maiore Archelai fratre nouissimus merore cōfectus fidei patruelis se cōmisit. Tunc profecto Iudea latronū erat habitatio. Interea varus magnum exercitum congregans venit in Iudeā Qui berithij & Arethas rex dederunt subsidium. Sephoris ciuitas Galileę combusta est. Aris & Saffus sed & Emaus castellum succensa sunt. Iosephus autē herodis nepos. Gratus & Ruffus similiter & Romani Sabino alia parte discedente in occursum vari aduenerunt varus vero his qui seditionem mouerunt punitis pepercit multitudini doctoresq; seditiosos mittit ad Cesarem. Capitulū xiiij

Iudas ezechię filius virorū pdi torū dux aulam regiam inuadit.

B IVdas quidā erat filius ezechie p̄positi latronū qui multū quondā p̄ualuerat: sed tēporibus herodis cū magno fuerat labore depręhēsus Iste igit iudas circa sefforim galileę congregās multitudinē virorū perditorū atq; desperatorū: cum eis aulā regiā pugnabundus inuadit. Ex quo copiā armorū quantūcūq; ille locus habebat arripuit: & exide suos oēs armat. Sumit etiam cūctas opes que ibidē pro custodia fuerant derelicte Hic terribilis vniuersis effectus est Nā huc atq; illuc ducebat & agebat & ductabat exercitū libidine rei maioris accensus & emulatione regnādi sine vlla virtute vllaq; prudētia: sed ad vim inferandā tantū & ledendū promptor & procliuus extabat: sperans ex hoc sibi dignitatē gloriamq; venturam. ¶ Extiterat quoq; symon seruus quidam herodis regis verum decorus vir magnitudine corporis ac fortitudine prestans: cui magna fuerant credita commissaq; negocia Is igitur intemperā tia subleuatus. dyadema suo capiti presumit imponere. & aliquanta multitudine congregata rex pronunciatur insania simul furiaq; populorum. Sed etiam ipse dignum semetipsum existimans sup omnes qui regnum ante gessissent aulam regiam in hiericonte succendit. Et omnia que ibi habebantur arripuit. Multa quoq; in diuersis locis per vniuersam prouinciam vbi regia consistebant tabernacula cōburebat: cunctaq; exterminio dabat: ignibus concremando. Nam exercitus militū regionū qui se romanis addiderant: tota manu: totaq; virtute congrediēs: occurrit symoni. Ibi multa vi die longo certatur. sed plures qui ex locis trās iordanē cum symone fuerāt congregati neq; ordinis. neq; dispositionis bellicę ignari: si quidē temeritate magis q̄ disciplina pugnabant: a regijs occubuere militibus

Symō seruus herodis dyadema capiti p̄sumit imponere & rex pnūciatus aulam regiā i hierichō te succendit. &c

Symōis milites rei bellicę ignari a regis militibus occiduntur fugiente ipso symone cuius gratus caput abscidit.

Sed etiam & ipso symone fugiente. & per montis fauces semetipsum saluare cupiente: gratus occurC rens caput ei abscidit. ¶ Incensus est etiam his diebus super iordanem locum nomine emachoes: a quibusdam hominibus symoni consimilibus. ¶ Sic igitur in illa gente multa dementia vagabatur: propter quod regem proprium non habebat qui populum virtute ac moderatione disponeret: & propterea alienigenę irruperant per quod seditiosę mentes occasionem accipientes ad bella concitanda succensę sunt intentione sola deuastandi & aliena diripiendi. ¶ Cęterum & artōges vir neq; generis dignitate conspicuus: neq; virtute decoratus sed opum tantum cōfisus abundantia pastor enim erat

Emachoes locus super iordanē incensus est.

Artōges pastor ausus est in regnicō spirare: potētiam cui erant

quatuor fratres magni corpore.

Quilibet fratrũ dux erat turmę &c

Dyadema ponẽs sibi Athongesvna cũ fratribus bellũ pat cõtra Romanos & milites regios.

Conflictus belli Emmaus.

Arius centurio.

Capto maiore Archelai frẽ nouissimus merore confectus fidei patruelis Archelai se committit

Iudea tũc latronum habitatio.

Varus magnus exercitũ cõgregãs venit i iudeam cui Berithij & Arethas rex subsidiũ dederẽt

Sephoris ciuitas galileę combusta habitatoribus captiuis.

Arus vicus cõbustus.

Saffus vicus cõbustus.

Emmaus castellum succẽditur.

Varo hierusalẽ venienti Iosephus herodis regis nepos gratus & rufus i occursũ cuz exercitu venẽt & romani. Sabino alia parte ascendente.

Punitio eorũ q seditiõis sciẽterit

iste & cunctis in oĩbus rebus obscurus verum magnitudine corporis & robore pręualẽs: ausus est etiã ipse in regni cõspirare potentiã. Erãt qppe illi fratres quatuor vasti etiã ipsi corpore & magni de fortitudine gloriãtes: & ex hoc credebãt sese regnũ modis oĩbus obtinere. Nã vnusq; eorũ propriã turmã ductabat. Cõgregat itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi quidẽ ductorũ fungebantur officio & sicubi opus erat discurrebant bellicos exercendo conflictus. Ille vero diadema suo capiti circumponens ad consultãdum cõsilium conuocabat: vt quid facto opus esset decerneret. Videns autem cũcta in sua potestate: cepit insania maxime ferri quod rex a populo vocabat. q; sibi ad gerendum quęvelet nihil esse impedimento cernebat. Deniq; tam ipse q̃ fratres eius magna cõspiratiõe fremẽtes odio romanorum & regiorum militum bellum gerere festinabant. Nam equaliter aduersus vtrosq; infesta mente ferebantur. Aduersus regios quidem milites propter iniurias quas eos sub herode perpetrasse reputabãt: aduersus romanos autem q; eorum in prẽsentia potestas existeret. Igitur huius mali asperitas tempore ꝓcurrente crescebat nulluſq; interitum poterat euitare. Nam alios quidẽ spe lucri exterminabãt alios autem occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando romanorum turmę circa Emmaum: & circundãtes arium centurionem qui ductabat exercitum: quadraginta ex eis vulnerauere: qui fuerant manuum exercitatione meliores. Cęteri vero timore fugiẽtes a grato qui multitudinem regię militię sub sę habebat defensati saluãtur suos mortuos relinquentes: & multa parte diei romanos. regionisq; milites insequentes plurimos sauciabant. Superantur tamen postea. & cõprehenduntur alius qnidẽ cum grato confligens. alter cum ptolomeo. Maiorem aũt fratrem archelai milites comprehendunt. Nouissimus autem eorum super his quę contingebãt merore confectus: hęsitate cœpit qualiter saluaretur. Nã se solum remansisse cernens: & omni manu militum spoliatũ: fidei patruelis archelai se committit ac tradit. Sed hæc quidẽ postea contigerunt. ¶ Igitur sic iudea latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret quę secũ ad seditiones faciendas conspirare ꝑsumeret. statim rex efficiebatur: exurgens ad communem regionis interitum in breui quidem & in minimis rebus romanis noxij existentes inuidia tamen cõtribulium ciuiumq; suorũ ad oĩa nequitię opera ferebantur. ¶ Interea varus moxvbi quę gesta fũt sabino scribẽte cognouit: timẽs illi legioni quã in hierosolymis dereliquerat duas reliquas legiones assumẽs tres quippe in Syria fuerant constitutę assumens etiam equitum alas quatuor. Et auxilia quę reges ac tetrarchę diuersi mandauerant. maturabat pręsidium illis qui in iudea obsidione tenebãtur afferre. Dicebat autẽ omnibus q; per Ptolomaidam pergeret. Dant illi etiam berithij trãseunti subsidium: mille quingentorum virorum. Mandat illi & arethas quoq; petrus qui odio circa herodem. Amicitiam cum romanis induxerat non paruam peditum & equitum manum. ¶ Congregato itaq; in Ptolomaida omni exercitu exinde partem filio tradens. Vnum amicorum suorum galileos destinat expugnaturũ: qui super ptolomaidem habitabant. Ille autem galileam ingrediens magna vj pugnare cœpit. Et primum sephorim capiens habitatores quidem omnes captiuos abduxit ciuitatem autem ignibus tradidit. ¶ Varus autem samariam cũ oĩ manu ingreditur: sed a ciuitate abstinuit. Erat enim crimine seditionis imunis. Sed quodã vico Ptolomei arus noie castra collocat: quẽ virũ Arabes odio herodis hostili more cõburũt. Itẽ quoq; aggredientes aliũ vicũ saffo noie magnũ atq; opulẽtum Idẽ arabes cõprehẽdẽtes icẽdio cõcremarũt: & q̃quauersũ exercitus ibat igne cũcta & cede replebant. ¶ Succẽdit em ẽmaus castellũ varo iubẽte gratia mortuorũ. ¶ Hic itaq; in hierosolymã tẽdit. Illi porro q ad obsidionẽ fuerant congregati faciem ipsam exercitus non ferentes passim cuncti diffugiunt: imperfecta seditionis opera relinquẽtes. Qui vero in hierosolymis fuere iudei. varo grauiter incusante. excusationibus diuersis semetipsos purgare nitebãtur. q; multitudo illa propter festiuitatẽ fuerit congregata: bellum autem nequaq̃ ex eorum sententia contigisse. sed temeritate aduenarum fuisse commotum: seipsos autem cum romanis obsessos potius. q̃ obsidẽdi gessisse propositum. Venerunt autem in occursum vari iosephus herodis regis nepos. & gratus atq; rufus omnem exercitum quem sub se habebãt secum pariter adducentes. Occurrerunt etiam romani qui obsidione tenebantur. ¶ Sabinus autem non volens in faciem vari venire: ex alia parte hierosolymis egrediens mare versus abscessit. ¶ Interea varus per oẽm regionem partem militię mittit. quęsitum eos qui causa seditionis excitauerant. Deprehensus autem qui manifestabantur. alios qui causa mali extitere supplicijs cruciabat. quosdã vero dimittit. in quibus culpa lenior inuenitur. ¶ Fuere autem qui propter hanc causam in crucem acti sunt ferme duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis atq; compositis. Maximam partem militię ad sedes proprias dimittit. grauem eam illis locis existimans. Nam in plurimis excesserant. & eius decreta plura contempserant. lucrorum ac rapinę cupidine. ¶ Ipse vero decẽ milia iudeorum in vno loco fuisse congregatos audiens: festinus occurrit vt eos comprehenderet. Illi autem anteq̃ comprehensi fuissent: semetipsos tradiderunt hortatu aciabi. Tunc varus multitudini quidem

veniam contribuit: ipſos autem ductores qui cauſam ſeceſſionis excitauerant mittit ad cęſarem. Cę-
A ſar autem pleroſq; ex eis prętermittit. Illos autem qui herodis cognati fuere ſupplicijs adegit: quod nullum iuſticię gerentes reſpectum. contra familiares et conſanguineos arma temptauerãt. Et varus quidem iſta diſponens.et propter prędia vnam legionem quam etiam primo dimiſerat.in hieroſolymis derelinquens in anthiochiam repedare feſtinat.

¶ Legati iudęorum ſuper octo milia Romę veniunt petẽtes ſuis legibus viuere ſine rege quibus Archelai conſanguinei ipſum relinquentes ſecreto aduerſus eum conſociabãtur. Iudei quoq; regnũ diſſoluendum procurantes argumenta ex herodis iniquitate multa ſumpſerunt. Archelaicq; adducũt malitiam. Nicholaus vero herodem regem criminibus purgare ſatagit quia per totum vitę ſuę tempus non fuit accuſatus. Archelaumq; excuſat. Quibus auditis Cęſar Archelaum non regem pronunciat ſed dimidię iudeę regioni diarcham conſtituit polliceſq; ſe facturum regem ſi digne exerceat Alteram vero partem philippo & antipę herodis filijs bifariam diuidens diſtribuit legataq; herodis Salome & ceteris conſanguineis confirmat duabuſq; filiabus eius virginibus vltra patris legata largitur munera. Ethas cęſar filijs ferorę coniunxit. Ceteraq; herodis bona diſtribuens vaſcula pauca pro regis memoria ſibi retinuit.

Capitulum quintumdecimum.

ARchelao vero apud Romã aliorũ negocioꝝ pricipia pullulabãt quorum hęc erat cauſa Venerat Romã legatio iudeorũ ſuper octo milia hominũ petentiũ vt ſuis legibus viuerent. Et legati quidẽ qui ex decreto totius gentis fuerant miſſi quinquaginta fuere: cętera vero multitudo Romę antea fuerat. Cęſar autẽ conſiliũ faciẽte cũ amicis cęteriſq; Romanoꝝ primatibus. & in apollinis eos templum congregante. quod ab ipſo fuerat magnis opibus. impenſiſq; fundatum: legati quidẽ cum vniuerſa multitudine indigenarum iudeorũ cauſam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot autem regis fuere
B conſanguinei ab archelao per odiũ ſeperabãtur: iudeis autẽ aduerſus eũ cõſociabãtur: non tñ ſemet ipſos publice demonſtrabãt: graue putãtes. & ad cõfuſionem ꝓpriam ptinere: ſi ante cęſarẽ cõtra cõſanguineũ & familiã loqui præſumerent. ¶ Aderat etiam philippus de Syria veniens vari concitatus hortatu. prima quidem cauſa vt fratri adeſſet. Nam ei plurimum varus fauebat. Enimuero arbitrabatur q; illo regno ſoluto per partes poſſet diſtribui: ſiquidem plures eſſẽt qui ſuis legibus viuere poſtulabant. Vnde vero philippũ hortabatur vt pro ſe laboraret quo poſſet etiam ipſe partem aliquã regni percipere. ¶ Data igitur iudeorum legatis copia dicendi cœperunt pro diſſoluendo regno multa loqui & patrũ ex iniquitatibus herodis argumenta multa ſumere dicentes eum nomine tãtũ fuiſſe regem. re autẽ vera tyrãnidis facinora ꝓpetraſſe & multam per eum deſolationẽ rerum factam eſſe iudeorum. Naturaliter eũ etiam ad nouitates inueniendas pronum fuiſſe clamabãt. & multos quidem iudeorum eius crudelitatibus interiſſe: quantos nunquam ex hiſtoria periſſe cognoſcerent ſed multo amplius infœliciores ſemet, qui viuerent exiſtere nen ſolũ eos quibus oſtenſione vultus aſper. & indignatione mentis terribilis apparebat: ſed etiam eos quibus ſubſtantias ſuas arripuit. Ciuitates quidẽ extraneas & ab alienigenis habitatas eũ ornare & locupletare cum perditiõe & exterminio eoꝝ qui ſub eius regno habitabant omnem gentem penurię neceſſitatiq; cõtradidit. Cum paucis autẽ regno deliciſſq; frueret plurimos quoq; ex nobilibus ciuibus & nobili natos genere perimeret nullis rationabilibus ſubſiſtentibus cauſis. niſi vt eorum ſubſtantias rapuiſſet: & quibus fortaſſe viuere conceſſiſſet. rerum ſuarum amiſſione damnaret. Iam vero exactionibus functionũ. alia quidẽ pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat alia vero lucrorum gratia poſt functiones a ſeruis exactoribus vel amicis eius diripi ſoluere cauſabantur. ¶ Nec ſolum iſta quę ad damnum auri vel argẽti pertinebant agi virgines etiam corrumpi matronas pollui. quę pudore ſui ſimiliter ab eis qui paſſi erant tacebãtur. ſicut ab illis qui gerebant deſiderabantur. qui videlicet facinora ſua timebant. ne facinora
C eorum in publicum proderentur. Tantaſq; ſe iniurias ſub herode & cotumelias paſſos fuiſſe. quantas nec vlla beſtia poſſet ingerere ſi facultas daretur hominibus imperaret. Et multas quidem ſepius calamitates ſuam gentem paſſam dicebãt ſed nunquam ſe in tantã infœlicitatem tantãq; eladem protinus incidiſſe. Exemplum nãq; iniquitatis & facinoris herodem vniuerſe genti fuiſſe. Et optaliter ſe archelaum quidem regem denominaſſe firmabãt: quia poſt herodem quemlibet malum ferẽdum & tolerandum vtiq; decernebant. Qui tamen ipſis initijs quaſi ſe mitiorem herode conabatur oſtendere: verum poſtea verens ne non proprius herodis filius crederetur. nihil vltra diſtulit: ſed ſtatim apertuit ſuę mentis indicia. Et cum nondum regni erat cõſecutus integram firmitatem: q; in cęſaris arbitrio cõſiſteret illius regni poteſtatẽ vel tribuere vel negare: dedit tamen ingenij ſui propoſitiq; monimẽta qualiter poſſet in futuro regnũ illud agere ex his quę in ipſos initijs perpetrare præſumpſit vt cui ues in tẽplo die feſto velut numini eos offerẽs auderet occidere vnde iuſte vniuerſe gẽti illum fuiſſe

Legatio iudeorũ Romę ſuper octo milia hoim petẽtiũ vt ſuis legibus viuerent.

Concilium in tẽplo apollinis cõgregatum.

Cõſãguinei Archelai ab ipſo podiũ ſecreto ſeperabant vincti cõtra eũ ludeis.

Oõ ludeoꝝ petẽtium regnum diſſoluẽdum primo argumenta ex herodis iniq̃tate multa ſumẽtes.

Mala quę cõmiſit hærodes adducunt ludei.

Stupra raptus & impudica ſcelera herodis.

Hærodes exemplu; iniquitatis & facinoris vniuerſi genti fuit.

Arguunt ludei malitiã Archęlai adducentes.

Conclusio petitionis legationis Iudeorum.

exosum propter merita suę crudelitatis & scæleris. Ob id quoq; ad has querelas legationē totam gentem destinasse firmabant. ¶ Petebant ergo vt eorum prouincia regibus careret & Syrię iungereturvt ab illis iudicibus regerentur qui illud ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterent: & tunc posse cognosci dicebāt vtrum ne seditiosi essent & tumultuum concitatores: aut subiecti & deuoti si probis iudicibus & rectoribus vterentur. ¶ Talia iudeis dicentibus. Nicholaus regem criminibus expurgabat. Herodem quidem quoniam per omne tempus quo aduixerit munq; fuerat accusatus. Non enim vera posse dicere confirmabat eos qui cum haberēt aliquid vnde possent causari illo viuente prętermittentes quando possent in quibus lesi fuerant vindicari: illo mortuo querelas importune confingerent. ¶ Illa vero quę sub Archelao acta essent ad illorum improbitatem iniuriasq; redigebat qui contra ius & leges talia commisisse præsumpserint: quiq; cedis fecere principium. in eis qui se a tumultibus prohibebāt. Incusabat etiam eos q; seditionis libidine tenerent: & q; ptinates essent ad obediendum vel legibus: vel iustitię: dum cuperent in omnibus suis assumptionibus vincere. ¶ Hęc itaq; Nicholao dicente. cęsar hinc inde quę dicta sunt audiens conuentum dimisit & post paucos dies Archelaum quidem regem non ꝓnunciat. dimidię vero iudeę regioni (quę tributa herodi reddebat) topar cham alias tetrarcham constituit: spondens ei regiam quoq; dignitatem. si laboribus & fauoribus circa semetipsum meritus appareret. Alteram vero bifariam distribuit alteris herodis filijs Philippo videlicet & antipę. qui contra fratrem Archelaum de vniuerso regno certauerant & huic quidem regio trans iordanem galilea reddebat quę constabant in talentis ducētis per singulos annos. Philippo autem Iturea cum traconitide. & auranitis cum aliqua parte domus quae Zenodori dicebatur: reddebant talenta centum. Cęterum Archelao ydumea & iudea & samaria. Hęc enim leuigata fuerāt quarta parte functionū ex decreto cæsaris. ꝓpter qđ in seditione cęterę multitudini partícipes non fuere. ¶ Erant autem ciuitates quę Archelao tributa reddebant. stratonis turris. & sebaste a cum ioppe & hierosolymis. Gaza vero & gadara & ipse græcę fuere ciuitates: quas abscidens a dispensatione Syrię additamento iudeę regioni coniunxerat. Accedebāt ergo Archelao tributa per vnum quemq; annū secenta talenta ex omnibus regionibus quas in sua potestate susceperat Et hęc quidem de filijs herodis ordinata sunt. ¶ Salome autem super illa quae frater in testamento reliquerat erat autem iamnia & azotus. & phaselus. & argenti signati miriades quinquaginta. Cæsar etiam donat ei ad habitādum aulam regiam quę fuerat in ascalone constituta. Intrabant autē etiam huic redditus ex omnibus suis talenta per annos singulos sexaginta: domus autem eius in regionibus erat quę sub Archelai fuerant potestate. ¶ Accipiunt sanę regis quoq; cōsanguinei: quęcumq; in testamento declarant. ¶ Duabus autem filiabus eius virginibus pręter illa quę pater reliquerat Cęsar etiam vtriq; dona largit. vicenas quinas miriadas argenti signati. easq; coniunxit ferorę filijs cuncta vero quę illi fuerāt dimissa per filios herodis distribuit: erant autem quingenta & mille talenta: pauca sibi sumens vascula quae non tā ei magnitudine vel prętio. q̄ recordatione regis accepta constabant.

Iudeus quidē iuuenis Alexandro herodis filio interēpto simillimus suę gentis assumens adiutorem dicit se esse alexandrum a morte præseruatum Qui (multis sibi pecunias donantibus quasi de regio sanguine descendisset) dives factus. Romam ibat & (multis ei tamq; regi obsequētibus) plurimos propter similitudinem fallebat eumq; Iudei propter maternum genus plurimum honorabant Cæsar vero (audito nuncio) non credebat herodem sciens non facile decipi posse sed quendam liberum suū (qui sepius cum illis infantulis fuerit conuersatus) mittit vt videret Alexandrum qui sicut multitudo fuit receptus cum tamen inter verum Alexandrum & fictum dissimilitudo esset Cæsar factum examinat de Aristobolo eum interrogans Et eum a cęteris segregatum deceptionis quęrit inuētorem quē Iuuenis timore compulsus manifestat Et hunc deceptionis suasorem iubet Cæsar interfici & Alexandrum in numero constituit nautarum.

Iudeus quidem iuuenis simillimus alexādro filio herodē interēpto & suę gētis assumēs adiutorem dicit se esse Alexandrū ex morte seruatū &c.

¶ Capitulum sextum decimum.

QIs igitur a Cęsare dispositis. iuuenis quidam iudeus quidem genere: sed apud sydonios nutritus a quodam romanorum libertino qui eum in cognationem herodis induxerat similitudine formæ prouocatus: qua videbatur Alexandro consimilis filio herodis qui fuerat interemptus testificabant quoq; illi cūcti quorum aspectibus occurrebat. Ex hoc occasionem sibimet esse reputabat quo regnum posset excipere assumens secum adiutorem suæ gentis hominem scientem cuncta quę in palatio gerebant. & ingenio callidum ad magna negocia perturbanda: eo sibi huius factionis misterium ꝑbente cōscendit. Dicebat ergo se Alexandrum herodis filium ex morte seruatum ab his quibus eum vt perimerent fuerat delegatus. Occidentes quippe alios p quos imaginem complete iussionis ostenderent & expectatores fallerent: illum eiusq; fratrem aristobolum saluasse: His ergo figmentis & ipse in superbiam extollitur: & alios quotquot occurrerent erudiebat.

A Interea crœtam appulsis iudeorum omnibus qui cum illo colloquia miscuere persuasio facta est. Vnde ille quoq; pecuniarum Habundantia cœpit affluere: plurimis hinc inde donantibus præter hęc venit ad melum: ibi quoq; congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecunię fide qua ex regio sãguine illum descendere iudicabant & spe qua posset paterni regni iura pcipere vicemq; præstantibus reportare. Ibat igitur Romam plurimis in eius obsequio venientibus: & dicearcheam appulsus ibidem quoq; qui habitabant iudeos: similibus fallacijs illudere decipereq; non destitit. Occurrebãt nãq; illi veluti regi: & alij quidem plurimi: maxime tamen illi qui familiaritatem & amicitiam cum herode possederant. Causa vero maxima deceptionis erat hominibus q̃ illum casum cum voluptate a referentibus aduertebant. Ad hęc etiam accedebat fides ex formę vultusq; similitudine. Et enim etiam qui plurimum fuerant cum Alexandro conuersati: nichilominus inducti fuerant ad credendũ illum non fuisse alterum: sed Alexandrum Herodis filium. Ita vt etiam alij nescientibus iurare præsumerent. ¶ Proinde ingrediendi romam: & famasui cuncta replenti in occursum eius egreditur iudeorum plurima multitudo: instar miraculi salutem eius factam diuinitus ammirantes: & cum gaudio maiore illum suscipiunt: maxime propter maternum genus quod erat valde clarissimum. Proinde cum ciuitatem intraret: per plateas & vicos in sella portabatur cuncto regali cultu compositus ex opibus & quæstibus quas per diuersa loca percœperat: congregatur itaq; ad eum maxima multitudo voces plurimę clamoresq; cum fauore reddebantur: & omnia fiebant ad quę solent gaudia mentes homnum concitare: præsertim in tali euentu vbi præter spem salutis illius factam esse mirabãtur. ¶ Sed vbi Cęsari nuncium illud allatum est non quidem credebat: propter quod sciret Herodem non facilę posse in quibuslibet negocijs decipi. Præsertim in illis in quę animum intenderet ff: tamen sperãs potuisse contingere celatum: quendam suum liberum qui sepius fuerat cum illis infantulis collocutus mittit vt videret Alexandrum. Ille autem cum vidisset: nulla meliore discretione vsus est: q̃ vsa fuerat multitudo. Verum Cęsar decipi omnino non potuit: quoniam erat quidem ille similis Alexandro: sed non ita vt eos posset inducere: qui prudenter inspicere discernereq; valerent: siquidem iste falsus alexander ex labore & opere valde constabat attritus in illum autem delicatudo ex deliciis: & fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant: huic autem durius & grossius erat corpus. ¶ Intuens igitur mendacia conspirantem iuxta discipulum atq; doctorem: et cum fiducia verba proferentes: examinabat rem etiam de aristobolo cuncta perquirens quid de illo quoq; fuerat factum. et semetipsum obstupescere simulans rogabat ob quam causam aristobolus quoq; non venisset quo regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cumq; ille respõdisset in cypro illum insula remansisse marinis pe
B riculis simul fatigatum: & tetritum vt si fortasse sibi aliquid non optabile proueniisset saltem ille saluaretur ne omne genus marianne penitus interiret. Talia enim illum doctor ille respondendo docuerat. ¶ Cęsar semotum adolescentulum a cęteris abducens. tibi inquit mercedis gratia salus a me præstabitur si non temptaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaq; michi quis tu sis: & quis te ad talia confingenda pepulerit. Maior quippe est tua ętate hęc ad inuenta calliditas. Tunc ille neq; enim vltra mentiri potuit in periculo constitutus: aperit cęsari omne figmentum vel quali modo vel a quo fuerit commenttaum. ¶ Tunc cęsar falli quidem alexandrum nequaq̃ cõtra quod promiserat fecit. Videns enim eum laboribus aptum in ordine constituit numeroq; nautarum. Illum vero qui talia præsumendo persuasit: morte condemnat: Melienses autem condemnatio sufficiens visa est: vt quantoscumq; sumptus vel pecunias in falsum alexandrum erogãssent irreparabiliter amisissent. Et circa falsum quidẽ alexandrum res cum magna temeritate præsumpte fine huiusmodi perceperunt.

¶ Archelaus suscepta tetrarchia venit in iudeam & Iozarum de pontificatu subrogato Eleazaro fratre amonit & Archelaidem vicum Edificauit Glafiramq; fratris vxorem sibimet matrimoniali ter coniũxit Iesus quoq; Eleazari a sacerdotio amoto substituitur Cęsar autem Archelaum omni Iudeorum nobilitate accusante ipsi indignum scribere iudicans Archelaum quendam ad Archelaum tetrarcham mittit expellendum & exul relegatur in viennam galliarum Cuius somnium Symon Esse nus exponens rerum mutationem significauit Glafira quoq; eius vxor somnium vidit quę statim reuelato somnio moritur Regio ita Archelai Syrię dispensationi coniungitur quo tempore Cyrinus a Cęsare in Syriam destinatur censum dispositurus.

C Capitulum septimum decimum.

ARchelaus autem tetrarchiam suscipiens mox vt iudeam attigit Iozarum boetij de pontificatu remouit: exprobans ei q̃ cum seditiosis vna conuenerit: Eleazarum autem fratrẽ trem eius ad pontificatum subrogat. Edificat in hiericonte aulam regiam cum elegantia & decore mirabili. medietatem quoq; aquarum quę ad irrigationẽ agrorum influebãt. tractu ductuq; constructo diuertit in campum qui ab ipso fuerat palmarũ arboribus consitus. Vicum etiã edificauit

Simulatus Alexãder multis pecunijs sibi donãtibus q̃si de regio sãguine descendisset diues factus ibat Romã multis i eius obsequo veniẽtibus tãq̃ regi plurios ꝓpter similitudinẽ fallebat Simulatũ Alexãdrũ Iudei maxime honorabant ꝓpter maternũ genus & regali cultu per plateas portabãt. &c. Cęsar audito nũcio nõ credebat sciẽs herodẽ nõ facile decipi posse mittit tñ quẽdã suu; liberũ q̃ D. domat. sepius fuit cũ illis ifãtulis collocutus vt videret alexãdrum qui sicut multitudo decœptus est. Cęsar semoto adolescẽtulo a cęteris cũ interrogat qs deceptionis fuerit iuẽtor qđ iuuenis tiore cõpulsus manifestat & tũc Cęsar Alexãdrũ in nũeroconstituit nautarũ suasorẽ vero iussit ifici.

Archelaus suscepta tetrarchia venit i iudeã & Iozarũ de pontificatu amouit elezaro fratre subrogato.

Archelausvicus Glafiram vxorē frīs ſibimet cōiugem accerſit.

cui nomen archelaidem conſtituit. ¶Paternam quoq; legem tranſgrediens glafiram archelai quidem filiam alexandri fratris coniugem ex qua filios quoq; ſuſceperat: ſibimet accerſit vxorem. Iudeis autem fas non erat fratrum vxores accipere. ¶Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tē pore perſeuerat. Siquidem etiam ſuper ipſum conſtituit ieſum oſeę filium. ¶Interea decimo anno principatus Archelai omnis nobilitas iudeorum primateſq; Samarię non ferentes crudelitatem eius moreſq; tyrannicos apud Cęſarem ei accuſationem inſtituunt: maxime quia cognouerant eum Cęſaris mandata tranſgreſſum. Nam ei pręcœperat vt manſuete clementerq; verſaretur ad populum. D

Eleaſaro amoto ieſus ſubſtituitur

Omnis iudeorū nobilitas Archelaum accuſauit apud Cęſarem anno principatus ſui decimo.

Cęſar igitur vt aduertit indignatione commotus: curatorem eiuſdem archelai: rerum earum quę Romę fuere Archelaus etiam ipſe dicebatur protinus aduocat. Cęterum ſcribendum archelao indignū exiſtimat: illum autem deſtinat vt archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine vlla dilatione nauim aſcendens: nauigauit celeriterq; pergit & in iudeam venit archelaumq; occupat cū amicis ępulum celebrantem. Mentem ei Cęſaris aperuit: vt confeſtim egrederetur ciuitatem compellit. ¶Cęſar vero viuente archelao aliquibus accuſatoribus aſtantibus cauſam hinc inde cognoſcit: ſed vbi ſe parum expurgat archelaus in exilium retrudi prępcipitur: in vienna ciuitate gallię habitaculo contributo. pecunias vero eius rationibus iuſſit ſociari fiſcalibus. ¶Sed anteq̄ romam vocatus fuiſſet Archelaus ſomnium ſuis amicis tale recitauit. Vidiſſe ſe namq; dicebat ſpicas decem numero plenas turgenteſq; frumentis vigoremq; integrum poſſidentes: quas videbat a bobus comedi. Sed hoc videns magnis fluctibus eius animus fatigabatur. A quibus dum ſciſcitaretur illi per diuerſas contrarias opiniones ſolutioneſq; diſcinduntur. ¶Tunc Symon vir Eſſenus veniens mutationem rerum illo ſomnio ſignificari dicebat Archelao non ſane in rebus ſecundis aut commodis prouenturam. Boues nā q; labores & miſeriam ſignificare firmabat: propter quod ſoleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri. Mutationem autem illo ſomnio demonſtrari rerum dicebat q; terra boum laboribus & operibus exarata in ſemetipſa permanere penitus non ſinatur. Per ſpicas autem decem peryodū decem annorum terminari manifeſtabat. Vnam quippe futuram eſtatem: & tempus ſuppleri aſſeuerabat archelao: quo de principatu ſuę poteſtatis exiret. Et ille quidem hoc modo ſomnium illud ex E poſuit. Quinto vero die poſtq̄ illud ſomnium archelao fuerat demonſtratum euocator eius archelaus procurator ſuus in iudeam venit a Cęſare deſtinatus. ¶Similiter & glafirę vxori eius & regis archelai filie prouenit. Quę primo ſicut ſupra oſtendimus: Alexandro in coniugium ſociata conſtabat Herodis quidem filio: & fratri archelai. Poſtea ergo q̄ idem alexander a patre fuerat interemptus: Iobato libiorum alias liciorum regi coniungitur. Quo defuncto item illam viduatam in capadocia a patre Archelaus in coniugium ſuſcepit: Mariam alias Mariannem excludens quę ſibi fuerat coniugata. Tantus ſiquidem illum glafirę amoris ardor intenderat. ¶Cum ergo iuncta eſſet Archelao: tale ſomnium ipſa quoq; contuetur Videbat quaſi alexandrum ſibi aſtantem & ſe quidem illi aggaudere: eumq; libenter & alachriter amplexari: illum vero exprobrationes ei protinus imputari dicentem

Mariti glafire filię Archelai regis capadocię.

Somnium Glafirę archelao cōiūctę expulſa marianne.

Iugale fœdus

Prouerbiū verū

O glafira nempe vel nunc confirmas prouerbium quod dicitur: fidem mulieribus non habendam. Nonne michi iureiurando conſtricta es & iugali fœdere virgo ſauciata. Poſtq̄ filios quoq; ſuſcepimus: mores noſtros oblita es ſecundarum nuptiarum cupidine. Sed neq; hoc tibi ſufficere iudicaſti quin etiam cum tertio ſponſo concumbere preſumpſiſti & ſine pudore domum noſtram ingrediens thorum genialem alias genitalem polluiſti cum Archelao ius coniugale conſocians: vt illum virum haberes quem meum fratrem eſſe conſtaret. Verum ergo nunq̄ tui penitus obliuiſcar: neq; beniuolētia qua ſemper circa te detentus ſum caream. Liberabo ſane te vniuerſis obprobriis: meam ſicuti fuiſti firmam ſtabilemq; perficiens. ¶Quę cum familiaribus mulieribus retuliſſet: poſt paucos dies vita defungitur. ¶Hęc ergo haud ſane importuna huic noſtro operi ratus in ſerui. Primum quia ea ſūt quę circa ipſos reges contigiſſe noſcuntur. inde vt exemplo vera probentur dicere illi a quibus immortalitas diſputatur animarum: ac etiam vt appareat diuina prouidentia rerum humanarum cū F cta diſponi: neq; incredulitate huiuſmodi rerum homines ledantur in moribus. Enimuero qui hęc crediderit: nullomodo prohibebitur per ſingulos dies advirtutis augmenta procedere. ¶Archelaiue ro regio tributaria facta ſyrię diſpenſationi coniungitur. Interea cyrinus vir conſularis a Cęſare deſtinatur cenſum in ſyria diſpoſiturus & domum rediturus.

Glafira reuelato ſomnio parū poſt moritur.

Immortalis aīa.

¶Regio iudeę quę fuerat Archelai Sirię coniūgitur diſpēſationi quo tēpore Cyrinus cōſularis a cęſare in ſyriā cēſū deſtinatur diſpoſitur.

¶Explicit Liber ſeptimus decimus.

¶CIRCA HOC TEMPVS Natus eſt Ieſus Chriſtus deus et homo: anno quadrageſimo ſecundo. Imperij Cęſaris Auguſti.

¶Incipit Liber octauus decimus qui continet tempus annorum triginta trium

Fides Mulieribus non habenda

A ¶ Cyrinus ad Syriam censor a Cesare destinatus & cum eo Copinius in Iudeam venit etiam Cyrinus in Iudeam/que dispensationi Syrie fuerat adunata/vniuersorum depreciaturus substantias Iudei vero/licet primitus descriptionis nomen dirum haberent/subiciuntur tamen Iozaro pontifice illis persuadente Sed Iudas Gaulonites & phariseus quidem sibi coniunctus multitudini non parere persuadebant talem descriptionem integram affirmantes seruitutem & exhortationibus ad suam libertatem defensandam incitabantur tunc que in iudea maxima fuit seditio per illos excitata His enī apud iudeos quartam philosophiam introduxerunt cum tamen illis ab initio tres essent philosophie a patrijs institutis derelicte Essenorum Saduceorum & tertia phariseorum quorum mores varij habentur phariseī enim futurum Iudicium credunt vbi cunctos homines ꝓpria merita recepturos/animasq; immortales secundum merita aut demerita premiandas aut puniendas Saducei vero animas mortales existimant simulq; cum corpore interire Esseni autem ad deum cuncta redigunt animasq; ponunt immortales & remoti ab omni populo sacrificia offerunt/omniaq; apud eos sunt communia Neq; vxores ducunt neq; seruos habent quorum cibus simplex & habitus mūdus/mortem quoq; cō tempnunt & amicorum amissionem.

Cyrinus ad Syriā cēsor a cesare destinatus & cū eo Copinius in Iudeam.

¶ Capitulum Primum.

CYrinus autem vnus de his (qui semper in consultatione congregabantur) vir per omnium magisteriorum & principiorum officia celebratus per cunctas aministrationes ad consulatus culmen ascendens & in cunctis alijs dignitatibus clarus cum paucis venit ad Syriā: censor gentis a cesare destinatus: & approbator vniuscuiusq; sententie. ¶ Mittitur etiam cum eo Copinius ductor totius equestris agminis potestatemq; iudeorum omnium ferens. ¶ Venit etiam Cyrinus iudeam nam dispensationi Syriæ fuerat adunana vniuersorum depræciaturus substantias: & Archelai redditurus pecunias. Porro iudei/licet in ipsis initijs descriptionis nomen dirum haberent) subiciuntur tamen ne amplius resisterent: persuadente illis pontifice Iazaro. (Boethij namq; erat iste filius) Et illi quidem cuncti ratione pontificis: depreciari suas permisere substantias nihil amplius hesitantes. ¶ Sed Iudas Gaulonites homo ex ciuitate (cui nomen erat gamalas) saddochum phariseum sibi coniungens: receſſionem facere festinabat depreçationem & censum nichil aliud esse dicebant q̄ integram seruitutem Proinde ad defendendam suam libertatem totam plebem diuersis exhortationibus incitabant. Omnem quoq; cooperaturam illis esse creaturam si pro bono libertatis honorē suū & gloriam magnanimitate tuerentur: sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus cōsilijs ad agendum procederent. ¶ His itaq; diebus amplius eorum animus concitatur vt etiam ab homicidijs se nullo modo arcerent quoniam magna voluntate quicquid ab illis dicebatur hauriebant: atq; hoc modo in magnum malum sedicio illorum & audacia prorumpebāt. Nichilq; sui malorum qd per illos non pullulauerit viros & supra q̄ dici potest illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia depredationesq; gerebantur: optentu quidem vtilitatis defensionisq; communis: reuera autem propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multe itaq; cedes ciuū sociorumq; perpetrantur postremo in inuicem conuertuntur: non secus q̄si cōtra hostes infensius agerentur. Bellum itaq; quotidie depredationes/captiuitates/cedes vbiq; concurrebant: ita vt etiam templum dei ignibus concremarentur. Tantum valuit nouitas & institutionum mutatio paternarum.

Lu. ca. 2

B

Act. c. 5

Cyrinus venit i Iudeā depciatu rus substātias & hoc qđ dicit. Luce capitu. ij. Exijt edictuz a Cesare augusto vt describeret vniuersus orbis &c.

Seditio maxia i Iudea p Iudaz & saddocū phariseū latrocinia & depdationes gerebant obtentu vtilitatis communis sz reuera ꝓpriorz lucrorz gra tota seditio gerebat.

¶ Si quidem iste Iudas & saddocus quartam Philosophiam nouiter introduxerant: cuius amatorum copiam conquirentes seditionibus ac tumultibus repleuere publicā: sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere per insolentiam inconsuetæ Philosophiæ de qua volo pauca disserere.

Quartā phiam introduxerī iudas & saddocus

¶ Iudeis Philosophie tres erant etiam inde ab initio institutis patrijs derelictæ essenorum saduceorum & tertia qua Philosophabant qui dicebātur Pharisei. Et quamq̄ de eis explanauerim in secundo

C libro Iudaici belli: tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. ¶ Pharisei enī quotidianam conuersationem exiguam habent & prorsus abiectam nihil molitudini aut delicatudini penitus indulgētes: sed quecumq; iudicio rationis oportere comperta sunt illa sequuntur prepositis nullomodo reluctantur Maiores natu competenti honore venerantur ita vt nec contrarium quidam alicubi aliquando respondeant: fato geri omnia credunt: sed neq; liberum arbitrium hominis auferunt. Iudicium dei futurum esse sentiunt. Illic cunctos homines ꝓpria merita recepturos tam eos quidem qui secundum virtutem vixerint quam illos qui nequicia deprauati sunt. ¶ Animas autem immortales dicunt sed etiam in inferno congrua vnicuiq; habitacula pro merito vel iniquitatis vel virtutis attribui sicut vnicuiq; viuenti gerebatur studium & alias quidem animas eternis retrudi carceribus alias autem reminiscendi facultatem percipere: & ob hec populis quidem credibiles acceptabilesq; Quantacumq; ad culturam diuinitatis pertinet orationum celebrationes templorum constitutiones expositionibus suis facienda esse prædicant. Nam tantum virtutibus eorum prelatum est

Tres phie ab initio apd Iudeos

Essenoꝝ saduceorū & phariseorum.

Phariseorū conuersatio & mores. Iudiciū futurū credūt.

Alias imortales dicūt & sedz merita aut demerita puniēdas &c.

Tres Iudeorum philosophie 7 Sette
de quibus ipse & Bello Iudaico li. 2 ca. 12

Phariseorum
Saduceorum
Essenorum

Saduceorum Mores et Essenorum Conuersatio

testimonium: vt ad eos plurimę ciuitates & maxima multitudo cum studio grandi cōfluerent opinione adducti qua meliores cęteris existimantur. ¶ Saducei autem animas mortales existimāt: simulq; cum corpore interire. Nullas vero alias obseruationes pręter legem custodiunt. Aduersus autem doctores philosophię suę certare & reniti gloriosum annumerant: sed ad paruos admodum doctrina p̄uenit vel modus excitationis. Primates autem apud eos dignitatibus honoribusq; celebrāt. ¶ Essęni autem ad deum cuncta redigunt. Immortalem animam dicunt iusticiam autem rem prætiosam pro qua vsq; ad mortem pugnandum esse prędicant In templo autem anathemata proponēda prohibēt. Sacrificia vel hostias cum populo non celebrant q̄ se plurimum ab eis putant mundicia vel sanctitate differre & merito se a communi congregatione discernunt remotim sacrificia facientes. Cultu vero morum atq; conuersationis optime ad colendam terram & exercendam omni studio intenti. ¶ Illud etiam habent dignum valdeq; mirabile q̄ in aliis non inuenias gentibus tam grecorum quam etiam barbarorum q̄ omnes illis opes in medio sunt: & ab eis omnia cōmunia possidentur: nichil amplius inter eos dicior fruitatur nichil pauperior defraudatur ac si nichil omnino possideat. Et illi quidem hoc modo sese gerūt. Sunt autem super quattuor milia hominum numero. ¶ Vxores non ducūt neq; seruos habere festinant. Aliud quippe iniquitatis: aliud sedicionis oportunitatem estimant. Isti ergo semotim apud semetipsos aduniunt mutuas sibi victusitudines ministrantes susceptores autem reddi tuū promouent curatoresq; constituunt qui cuncta quę terra profert in vsus necessarios amministrēt: Sacerdotes autem optimos viros eligunt & cibus illis simplex est: habitus insumptuosus & mundus. ¶ Quarto vero philosophię Iudas princeps extitit: cuius fecimus mentionem. Huius sequaces in vestitu: in habitu: cęteriscq; aliis phariseis consentiunt: circa libertatem vero immobilem retinent mutabilemq; sententiam: Nam huius rei cupido magna eorum mentibus est infixa: Solum enim principem & dominum dicunt deum: Mortis autem multas & varias species sustinere pro nichilo pendunt: vel cognatorum supplicia vel amicorum amissiones omnino contemnunt: dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur: Nonnulli namq; viderunt qualiter aliqui eorum sepius in supplicijs immutabiles permansere: Vnde plurimi quoq; illius gētis hoc stulticię morbo insanabiliter ęgrotarūt: cestio floro alias Gessio fluuio principatum huius vanitatis obtinēte Nam ex hac quoq; superbia ad seditiones excitandas romanis recedendiq; ab eis & ipse p̄cipitatus est: & alios precites dedit. Et philosophię genera quidem hęc atq; huiusmodi sunt apud iudeos.

Saduceorū mores q aias mortales existimāt.

Essenorū cōuersatio & mores aiam imortales discentium &c.

Remoti ad oīm ppl'o sacrificia offerunt.

Oia apud eos cōmunia.

Vxores non ducūt neq; seruos habent.

Quartæ phiæ princeps Iudas fuit.

Mortem cōtemnūt & amicorū amissionem.

¶ Cyrinus (restitutis Archelai opibus descriptioneq; perfecta) Iozarum a sacerdotali deposuit officio Annanum substituens Herodes quoq; Tetracha Sephorim Muro circundedit auctocrarideā appellans & Bethorantam similiter Iuliadam vocans Philippus autem Cæsaream & Iuliam ciuitates edificat. Copinio Iudeos regente Samaritę in festo azimorum ossa mortuorum iacientes templū polluerūt Itaq; Copinio Romam reuertenti marcus successit in iudea sub quo Salome Herodis soror moritur iulię cęsaris vxori relinquēs omnem Toparchiam post Marcum Annius Ruffus (sub quo Augustus moritur) cui Tyberius tertius Romanorum imperator successit) principatū Iudeę recepit post quē Valerius gratus quintus Iudeorum rector efficitur. Is Annanum a sacerdotio remouens Ismaelum filium Iabim pontificem designauit & ipsum multosq; mutauit sacerdotes Cayphasq; qui & Iosephus dictus est sub eo functus est Sacerdotio huic pontius. Pylatus successor effectus est Herodes insuper ad Tyberij honorem ciuitatem edificauit Tyberiadem vocans & ciuem loci fieri septem dierum habitatione instituit.

¶ Capitulum secundum.

Tempus descriptionis.

Herodes tetracha Sephorim Muro circūdedit. Autocratidā vocās & aliā iuliadem.

Philippus cęsareā & iuliā ciuitates edificat.

INterea Cyrinus opibus restitutis Archelai descriptioneq; perfecta quæ facta est tricesimo & septimo anno postq̄ Antonius acciaco bello fuerat a cęsare superatus. Iozarū quoq; pōtificem seditionem a multitudine passum sacerdotali deposuit officio. Annanum in pontificatu substituens. ¶ Herodes autem & Philippus Tetrachiam suam eorum vnusquisq; suscipiens: Herodes Seforium Muro circundedit instar & similitudinem galięę quam Autocaridā appellant. Alia autem Bethoranta ciuitas etiam ipsa est quam Muro circumsepiens & iuliadam vocās ex nomine Iulię vxoris cęsaris Philippus autem paniadem quę est circa fontem Iordanis construens cęsarem nuncupauit: Tum etiam Bethsaidam proximam stagno genesara edificat & dignitatem ei ciuitatis attribuit habitatorumq; multitudine replet. Aliarumq; necessariarum rerum copia refertam facit: & Iuliam ob memoriam cęsaris filię vocat. ¶ Copinio autem illo iudeam tempore gubernante quem supra diximus cum Cyrino destinatum: huiusmodi factum in iudea prouenit. Azimorum dies agebantur (quam festiuitatem pascha vocamus) in qua mos erat ex media nocte portas templi a sacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis viri quidam Samaritę occulte in hierosolymam venientes

A per templi cūctas porticus & per totum phanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo custodia maiora sacerdotibus exerceri. ¶ Copinius autem non post multum tēporis romam reuertitur. Cui successor regende prouincię marcus efficitur. Sub quo etiam salome herodis regis soror vita defungitur iulia cęsaris vxori derelinquens iamniam & omnem suam toparchiam & i campo phaselidā & archelidā cōstitutā que etiā plurimis cōsiti fuere palmetis quorū fructus optimus & valde p̄ cipuus: ¶ Sed & huic quoq; succedit annius rufus. Sub quo etiam cęsar moritur romanorum secundus imperator septem & quinquaginta annos aduiuens in imperio menses sex dies aliquantulum super duos. ¶ Ex quibus quatuordecim annis simul cum eo antonius reipublice gubernacula rexerat Viuens itaq; annos septuaginta & septem vita decessit. ¶ Huic succedit in principatu tyberius nero vxoris eius iulię filius: qui fuit romanis tertius imperator. ¶ Sub quo quintus iudeorum rector valerius gratus afficitur. Annij rufi successor. Is ananum remouēs sacerdotio. Ismaelam filium . Iabi pontificem designauit. Sed & hunc multo post abiciēs eleazarum annę pontificis filium sacerdotio subrogauit. Post annum vero etiam hunc arcet officio: & symoni cuidam canuti filio ministerium pontificatus attribuit! Sed non amplius & ipse q̄ vnius anni spacio eodem perfūctus officio. Iosephum cui cayphas nomen fuit habuit ordine successorem. ¶ Et gratus quidem talia gerens romā reuertit̄ post̄q̄ vndecim annos in iudea compleuerat. ¶ Huic successor pontius pylatus effectus est. ¶ Herodes autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberij peruenies edificat ciuitatem quam ex eius cognomento tyberiadē denominat mœnibus 'eam firmis fortibusq; circundās in galilee regione iuxta stagnum genesar. Vnde aquę calide non longe distabāt in vico cui nomen erat amathus. In hāc sibi confines plurimi defluere: atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit. Et omni quoq; regione (quę sub illo fuerant coustituta) ab eo coacti cōueniunt: vt ibidem commanerent. Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferūt. Suscepit etiam quotquot inde veniebant in opes & egenis plerosq; etiam quos liberos non esse constaret: quibus tamen securitatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit: vt hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere. Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur vt his omnibus habitatores stabiles efficeret. Maxime autem ex paterna lege transcribens in qua signficabatur vt habitatio septem dierum cīuē loci perficiat.

Copinio romā reuertēte. Marcus successit i iudea sub quo salome herodes soror moritur.

Annius succedit marco sub quo moriť āno imperij sui. lvij. Tyberius succedit augusto tertio. Multos mutauit sacerdotes Cayphas qui & iosephus dictus est sacerdos.

Pylatus iudeorū p̄ses.

Herodes tetrarcha ad honorē tyberij ciuitatē edificat tyberiadam vocans.

Hitatio septem dierū ciuem loci facit.

¶ Phraates parthorū iperator insidijs aphraate filio ex cōcubina. Thermasa Ithala nata paratis cooperāte matre moritur Pharates autem Iuuenis parricidio & infando matris amore exosus expulsus emoritur. Quo mortuo parthi hęrodem vocant eis regnaturum qui propter crudelitatem eis

B suspectus extinguit. Deinde missa legatione bonones rome obses ad parthis imperandum mittitur qui mansuetudinem eius spernentes ab imperio illum deturbant obsidatum iudicantes seruitutem Arthabanus quoq; medorum rex ab ipsis vocatus venit cui bonōes occurrens cum exercitu eum fugat sed non post multum tempus congregato exercitu confligit cum bonone qui victus fugit. Sileuciam deinde ad thesifontem. Et postea iteratū est bellum contra Arthabanum vbi bonones captus Siliano syriæ p̄sidi traditur qui quoniā eum romę cognouerat eum honorifice tractauit. Eo tempore mortuo comagene Anthiocho rege plebs aduersus nobilitatē scinditur et vtraq; pars legationē mittit. Et senatus Germanicum cuncta Syrie negotia mittit correcturum qui veniens in partibus: orientis a pisone veneno perimitur.

¶ Capitulum Tertium.

IN illis diebus moritur phraates parthorū imperator insidijs illi a phraate filio prępa-
ratis. secundum hūc modum. Fraates imperator post̄q̄ legitimos filios habuit asciuit sibi Ytalici generis concubinam: cui nomen erat thermusa. A cęsare iulio cum alij muneribus hęc ei fuerat condonata. Et primū quidem ea sicut dixi pro concubina vtebaťcaptus mira pulchritudine mulieris. Procedente vero tpe filioq; ex ea fraate suscepto cōiugē eā legitimā designauit: quā honorabiliter tractabat in oībus quicq̄d ei etiā diceret obediebat. Itaq; festinās vt parthor̄ pricipatus filio suo cōtingeret q̄d videbat aliter fieri non posset nisi exide legittimos filios aliqbus argumētis excluderet: p̄suadet iperatori vt illos tomē obsides destinaret. Proinde illi non erit facile fuit fraati dispositionibus thermusę resistere romā a patre

C mittunt. Et solus in regno fraates filius enutrit. Sed post̄q̄ adoleuit: graue reputans ac molestū vt principatū patre tribuēre susciperet: insidias p̄parat patri cooperante sibi etiā matre. Nā sermo quoq; fere baťq̄ ei cōcubitu miseret. itaq; p̄ vtroq; facinore gēti factus est exosus: tā parricidio q̄ amore matris infando seditionibusq; excitatis anteq̄ amplior fieret. ex regni potestate depulsus emoritur. Concordantes itaq; in vnum parthorum fortissimi: cementesq; sine principe se non valere consistere ceperūt respicere quisnā illis ex genere arsaciadar̄ fieret imperator. Nā alitude fieri nō licebat. Vnde quoq; gnaturum eis.

Phraates pharorū ipator insidijs a filio ex cōcubina susceptо patris cooperante matre moriuur.

Phraates iuuenis gēti exosus parricidio & infando mris amore expulsus emoritur & pthi hęrodē vocant regnaturum eis.

Herodes ferocissimus multitudini propter crudelitatem suspectus extigit

Legatiõe missa Bonones rome obses ad iperandũ mittit partis q mãsuetudinẽ eius spernẽtes illũ perturbãt impio obsidatũ iudicãtes seruitutem.

Bonões victus fugit ad seleutiã deinde ad Thessifontem.

Iteratũ bellum cõtra Arthabanũ vbi captus Bonões Sillano syrie pñi di tradi tur. Mortuo antiocho rege comagene plebs aduersus nobilitatẽ scinditur & vtraq; pars legationẽ mittit, &c.

vsq; in hodiernum diem pollutum dicunt & iniuriatum ex semine mulieris ytalicę illud imperium. Herodem quoq; per legatos ascisc̃unt. Sed postq̃ iste quoq; susc̃epit imperium: cœpit inuiduosus esse multitudini atq; suspectus propter immensam crudelitatem. Erat quippe ita ferus: & omnibus modis immitis. Hunc ergo congregati simul extingunt. Pleriq; dicebãt q̃ eum in sacrificijs inter altaria peremerunt. Nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa est q̃ dum venatum pergit occisus est. ¶ Legationẽ itaq; romã mittunt: vnum ex obsidibus ad imperum postulantes. Et mittitur illis bonones cęteris suis fratribus antelatus q̃ iudicabat fortunam suam potestatemq; non insolenter aut nimie tractaturus. Sed barbarę multitudini celeritia conuersio suboritur. Siquidem sunt etiam natura mutabiles. Mansuetudinem itaq; eius cœpere contemnere indignum putantes vt seruo subiicerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse definebãt Neq; iure belli datum: sed quod peius putabant in pace ad iniuriam suę gentis & regni: alienis esse contraditum. His ergo querelis gens vniuersa commota: illum perturbat impetu. ¶ Confestim artabanum euocauit regem medorem. ab arsacidarum genere descẽdentẽ. Persuasus itaq; artabanus venit cum omni milicia cui bonones occurrit: & multitudine congregata parthorum cum eo bello: congreditur. Artabanus autem victus: confugit ad montes Mediç. Et non post multum tẽpus cõgregans etiam ipse magnas turmas exercitus cum bonone confligit & victus bonones cum ad seuliciã fugit equitatu. Artabanus autem fusum parthorum exercitum insequẽs: magnam stragem operatus est. Tunc barbaris grandi metu compressis ad thesiphontem als contextifontem cum magna multitudine pergit. Illo itaq; parthis imperãte: bonones in armeniã venit: & primo quidem in illa regione cœpit imperare: deinde vero ad romanos legationem mittit. Sed vbi tyberius petitionẽ eius abnuit ille recte ad parthos conuertitur: & bellũ arthabano denunciat: quando quidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Cęterum armenij qui circa nifatem habitabant artabano fuere sociati a quibus detentus bonones: rectori syrie sillano cõtraditur. Ille autem ex verecũdia q̃n rome eũ nouerat custodiuit: honorificeq; tractauit. ¶ Armeniã Orodi Orodes arthabanus vni suorũ tradidit filiorũ. ¶ Ea tẽpestate morit comagene rex anthiochus & plebs aduersus nobilitatẽ scinditur et mittit vtraq; pars legationem romam nobilitas quidem statum reipublicę habitumq; mutare desiderãs vt prędialidispensatione regetur: multitudo vero regnũ proprio more habere cupiebat. Senatus autem vtraq; legatione susceptа ex decreto germani cõmittit cuncta Syre negocia correcturum: agẽte fortuna quo facilius interierit. Nam veniens in partibus orientis & in melius cũcta disponens a pisone veneno perimitur: sicut iam in aliis iudicatum est.

¶ Pylatus iudeę rector assumpto de Cęsarea exercitu legem iudeorum soluere nisus statuas in templo collocauit primus enim cum signis ciuitatem intrauit prędecessoribus suis prędidibus siue signis mœnia ciuitatis ingressis ipse vero iudeorũ admiratus fortitudinẽ quos pro legalium custodia ad mortem paratos videt ymagines de hierosolimis auferri & in Cęsaream iubet produci. Sed ex opibus templi aquę ductum fabricare volens Iudeos hoc impedientes militibus eos adorso circuũenire pręcepit qui magnam multitudinem prostrauerunt. ¶ Capitulum quartum.

Pylatus ciuitatẽ cũ signis primus intrauit prioribus Iudeę rectoribus sine signis mœnia ciuitati sigressis.

DYlatus autem iudeę rector exercitum de cęsarea secum assumens tendit ad hierosolimã vt leges solueret iudeorum. Nam secum statuas que in signis militaribus inerant intromittit. Imagines autẽ aut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet: & propter hoc ante illũ oẽs iudeę rectores sine signis ingrediebant mœnia ciuitatis. Primus autẽ pylatus ignorãtibus populis itrogressũ signa quę secũ apportauerat in ciuitate cõstituit. ¶ Illi vero mox vt rem cognouere congregati veniunt cęsaream diebus plurimis supplicantes vt ymagines de hierosolimis auferãtur. Pylato vero abnuente q̃ iniuriam cęsaris si fieret estimabat: iudei nullomodo discedunt. Tunc ille occulte in insidiis armatos milites collocauit. ¶ Cumq; pro tribunali sedisse quod ei fuerat ornatum in stadio nam eum locum insidiis quas preparauerat aptum esse perspexerat: iudeiq; iterum supplicarent: signo dato milites processere: iudeisq; vndiq; circũdatis cœpit pylatus mortem comminari nisi quieuissent: At illi mortem se potius electuros q̃ constitutiones legis sue transgressum ire firmabant. Tunc pylatus ammirans fortitudinem iudeorum in conseruandis legalibus cõstitutis confestim ymagines de hierosolimis auferri pręcepit. Cęsaream q; perduci. ¶ Voluit etiã ex opibus tẽplia aque ductũ pgẽtẽ in hierosolia fabricare: susc̃ipiẽs initiũ torrentis q̃ stadios duũ miliũ interuallo distabat. Sed iudei non libenter accipiunt & circa eos qui operabant multa milia hominum congregata: clamabant vt ab illo opere cessaret. Pleriq; etiã maledictionibus vtebant contumelias quoq; iactantes: sicut vulgaria solet multitudo. Ille vero milites iudeos a dorso circũuenire p̃cipiens iubebat vi discederẽt. Illis aũt ad cõtumelas iniuriasq; cõuersis dato signo militibus iussit vt iudeos iuaderẽt. Milites porro ãpliora q̃ iussi fuerant ppetrantes: multitudinẽ magna cede p-

Pylatus iudeos paratos ad mortẽ p custodia legaliũ vidẽs ymagines de hierusalẽ auferri p̃cepit perducitq; in Cęsaream.

sternunt. Plures igitur ibi deficiunt plerique aũt sauciati discedũt atq; hoc modo illa seditio terminat.

¶ TESTIMONIVM DE IESV CHRISTO VNIGENITO DEI FILIO

A ¶ Testimoniũ virtutũ Iesu Christi q multos iudeorũ & multos gentiliũ sibi adiunxit quiq; p Pylatum accusatione iudeorũ cruci adiudicatus est sed tertio die resurrexit scdm pphetias de eo diuinitus inspiratas & ab eo xpianorũ q ab ipso nũcupati sũt nomẽ & genus pseuerat. Cpm. v.

Testimoniũ virtutũ xpi Iesu.: Ad iudicatus cruci p pylatum Resurrexit tercia die.

Nomẽ xpianorum & genus a christo.

VIt autem isdem temporibus IESVS vir sapiens si tamẽ virũ eũ nominare fas est. Erat eni mirabilium operum effector & doctor hominum eorũ qui libenter quę vera sunt audiunt & multos quidem iudeorum multos etiã ex geutibus sibi adiũxit. CHRISTVS hic erat. Hunc accusatione primorum nostrę gentis virorũ cum pylatus in crucẽ agendum esse de creuisse non deseruerũt hi qui ab initio eũ dilexerunt. ¶ Apparuit ei eis tertio die iterũ viuens scdm q diuinitus ispirati pphetę vel hęc vel alia de eo inumera miracula eẽ futura pdixerãt Sed & i hodiernũ. CHRISTIANORVM qui ab ipso nuncupati sunt: & nomen perseuerat & genus.

¶ Paulina Romana Saturnini vxor honesta et pulcherrima cuius amore Mundus equestris emeritus diues & nobilis captus maxima illi pro concubitu promittens dona sed eiectus maximo affectus est morbo quem Ida liberta quedã ex parẽtibus lenona astutissima sanare cupiens sacerdotes templi isidis pecunia corrumpit qui paulinam mulierẽ castam & simplicẽ decipiẽtes finxerũt Anubũ Egiptiorum deum paulinam diligere & eius Thorũ appetere. Quod liberter illa & optabiliter suscepit ad amicas gloriando denunciat, hoc etiam marito qui grata propter vxoris pudicitiã cõcessit Illa igit per gẽte ad templum cũ ipsa cenasset & tẽpus quiescendi veniisset vniuersa a sacerdote claudunt substractis luminibus Mundus aũt itro latitans venit ad mulierẽ quem deũ existimãs illa reuerenter recepit & cũ ea mũdus pernoctans circa vicinam lucis recessit. Tertia vero die occurrens Mũdus dolum detegit pauline que scissis vestibus facinus cognoscens ad virũ occurrit & factionem apperiens iniuriam vlcisci ipsũ deprecata est qui imperatori tyberio cuncta nunciauit. Qui diligẽter causam examinans sacerdotes cum ida adegit in cruces & templũ funditus euertit statuãq; insidis in tyberim iactari precepit Mundũ vero Exilio dãnauit. ¶ Capitulũ sextum.

Paulinę romãę Vxoris saturnini laudes & pulchritudo.

Mundus equestris emeritus diues & nobilis amore captus paulinę illi maxima pmittens dona p vno cõcubitu ereiectus Ida liberta Mũdo omniũ iniquitatũ coagulũ leonona astutissia.

B ISdẽ tẽporibus iudeos alia seueriora perturbant. Nam etiã in templo isidis quod romę fuerat institutũ factũ quoddã turpitudine plenũ opprobrioq; contigit. Quod primũ explanabo: tum demũ ad illa quę apud iudeos euenere trãsibo. ¶ Paulina quedã mulier erat romę pclare morũ dignitate studio castitatis intenta, honestatis opinione cõspicua. Erat etiã opũ locuplex magnitudine & vultus pulchritudine decorosa ętate aũt qñ maxime mulieres pudicitia decorãt. Hęc nupta erat saturnino: etiã ipso genere opibus cetero culnuq; cõsimili. ¶ Huius itaq; amore detinet iuuenis quidã Mũdus noie ex numero equestri sed in gradu iã emerito cõstitutus & dignitate magna sublimis: ydoneus etiã ad munera largienda sumptusq; faciẽdos Nam memorate quoq; mulieri maiora dona promiserat Quę illa contemnente maximo fuerat amore succensus: vt etiam viginti miriadas dragmarum atticarum se daturum pro vno concubitu spopondisset. Sed neq; sic illa deflexa est. ¶ Tunc ille nimiam infoelicitatem morbi sustinens siquidem neq; cibum valebat accipere morti se addixerat: hoc vnum sibi iudicans tãti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum animo infigens: persingulos dies hoc agebat vt celeri morte raparet. ¶ Erat autem Mundo liberta quędam exparentibus nomine ida: omnium malorum & iniquitatum coagulum. Quę grauiter ferẽs q ille inuenis damnaret se in mortem nam clarebat omnino periturus accedẽs erexit eum: & cepit cum eo talia fabulari quę animũ eius bone spei facerent. Promittebat namq; se actutam apud paulinam: vt quinq; miriadas accipiens concederet iuueni quod volebat. His itaq; dictis iuuenem de morte reuocans. sumpsit ab eo pecunię quantũ placuerat. Sed non eadem via paulinam aggreditur qua fuerat ante temptata. Cernens animum mulieris nullo modo capi pecunijs: scienscq; illam quemadmodum esset occupata cultura Isidis: tale aliquid machinatur. ¶ Accedit ad quosdam ex templo isidis sacerdotes quibus interpositione iurisiurandi fidem seruare perpuasit dans etiã in presenti duas miriadas & dimidiam promittens etiã aliud tantũ si quod vellet habuisset effectum. Tunc causam aperit: amorẽ iuuenis indicat. orat vt & mulierem quibus possent modis inducerent. illi aũt pecuniarum cupidine capti: promittunt quicquid impraret protinus ipleturos Presertim aũt ipse maximus sacerdotũ vi paulinã conueniret ac suis verbis im

Astutia diaboli ca mulieris fãus Sacerdotes tẽpli isidis pecunia corrupti.

C pelleret pollicet. ¶ Finxit itaq; se ex egypto venisse ab ãubo destinatũ q is grãdi circa paulinã amore teneret eiq; deũ sibi iussisse vt romã venire mulieriq; precepta numinis aportaret Libenter illa & optabiliter suscepit atq; ad amicas gloriãdo denuncat qd ab anubo tali merito iudicet. Hoc ẽt itimat & marito q ab ea thorum & conam anubus cõcupiscat. ille autem grate concessit: pudicia cõiugis nõ

Fallacia maximi sacerdotis ad paulinã. &c.

ignorans. Illa igitur pergit ad templū & cū cenaſſet templuſq; quieſcendi veniſſet vniuerſa a ſacerdote clauduntur cuncta quoq; lumina ſubtrahūtur. ¶ Mundus autem intro latebat abſcōditus qui poſtq̄ ſilentium factum eſt: ad mulierem venit. Illa autem exiſtimans deum eſſe reuerenter accipit: atq; ita cum ea mundus pernoctans: circa viciniam lucis abceſſit. Illa autem manefacto conſurgens: atq; ad ſuum virum veniens: aduentum ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas magnā ſibi ex hoc gloriationē reputans proueniſſe: & quia verba quoq; ad illam feciſſet anubus indicauit. D

¶ Sed exaudientibus alij nō credebant natura inſpicientes rei: pars autem credebat. Quidā vero miraculum dicebāt pudicitiam attendentes: diuitatemq; referentes. ¶ Tertia vero die poſtq̄ factum eſt occurrēs ei mundus o paulina inquit ſaluaſti mihi viginti miriadas: quas poſſes familiaribus tuis rebus adijcere. Nunc autem nec meis poſtulationibus defuiſti: & damnificatiōe liberaſti. Nam in tē plo tota nox a te cum mūdo peracta eſt: nec mei nominis intereſt voluptas precepta. Nihil enim ad perficiendum negociū offuit: quod anubus vocitatus ſum. Et ille quidem talia locutus abſceſſit. Illa vero in mentem rediens tunc primum illud facinus intellexit: & ſciſſis protinus veſtimentis ad virum occurrit factionemq; aperit tam magni facinoris: deprecata ne ſuam iniuriam neglexiſſet. At ille impetori cuncta denunciat. ¶ Tunc tyberius cauſam diligenter examinans vniuerſum ſacerdotum ſceleus inuenit & ipſos quidem cum Idā que cauſa totius iniquitatis extiterat adegit in cruces. Tēplum autem ipſum funditus euertit ſtatuamq; Iſidis in tyberini fluuiū iactari pręcepit. Mundum autem exilio damnauit: dignum eum maiore pœna non iudicans: q̄ amoris vehementia deliquiſſet. Et ea quidem quę in templo iſidis prouenere tali fine concluſa ſunt.

Mūdo detegēte dolū paulia ſciſſis veſtibus factus itelligēs ad virū occurrit & factionē apiens iniuriā ipſū vindicari deprecata ē. Tyberius cognita ſacerdotū negtia ipos cū ida adegit i cruces euerſo funditus templo. &c.

¶ Iudei cuiuſdam a patria propter tranſgreſſionem legis profugi: malicia qui vna cū tribus ſibi ſimilibus fuluiam quandam de cetu nobiliū decipientes auri & Oſtri plurimum accipientes pro ornatu templi vſibus propriſs aſſumpſerunt quo cognito Tyberius propter horum quatuor hominū nequitiam omnes iudeos a Roma iubet excedere: Samareorū quoq; gens tunc turbata eſt hos enim Caphedon vir mendax peruertit falſis promiſſionibus in monte Garizim congregans quos aſcendē tes pylatus occidit Quem Samareorum principes de huiuſmodi occiſione apud Vitellium ſyrię pri cipem accuſant & illum romam mittit decimo anno preſidentie ſue Marcello ſubrogato Sed anteq̄ pylatus romam veniret Tyberius occubuit. E

Iudei pfugi a patria qa moſaicę legis trāſgreſſor accuſatus malicia qui vna cum tribus ſibi ſimilibus Fuluiam quandam de cetu nobiliū decipientes auri: & oſtri plurimū accipiētes p orna tu tēpli vſibus p priſs abſūpſerūt Quo cognito Tyberius oēs iudeos e roma excedere iubet Et ſic propter quatuor nequiciā vniuerſitas punit Iudeorū.

¶ Capitulum Septimum.

QVnc ad rem redeo vt explicem que iudeis romę eodem tempore cōtigerūt: ſicut etiā ante preſtrinxi. Erat quidē vir genere iudeus de ſua patria pfugus. accuſabatur autem de legalium tranſgreſſione pręceptorum. Vnde apud ſuos quoq; reus habebat & malignus in oibus. iſte per multos dies legem ſe Moyſi exponere ſimulauit: & tres viros in omnibus ſibi ſimiles cōſocians ſeducunt fuluiam quandam vnam de cetu nobilium: vt legi iudaicę animū ſuū dederet. Cui perſuaden vt oſtri & auri plurimum in hieroſolymam mitteret templi ornatui profuturum. Quod ſi li ſumentes propriſs vſibus abſumpſere. propter quod etiam argumentis & fallacijs antea cuncta pegerant. ¶ Tunc tyberius nam ei totum negocium ſaturninus inſinuat vir fuluię pariter amicus & tutor iubet roma cunctos iudeos excedere. Conſules autem quattuor mſlia ex iudeis militātes mittūt in ſardorum inſulam. Plurimos autem militare nolētes propter legis paterne cuſtodiam affecere tormentis. ¶ Atq; hoc modo propter neqciā quattuor hominum: vniuerſa ex vrbe pellitur multitudo. Sed neq; Samareorū gens turbis expers fuit: vel tumultibus aliena. Hos enim peruertit vir quidam mentiri pro nihilo ducens. Caphedon nomine qui omnē plebem ſuaſionibus artificioſis induxerat vt in montem Garizi omnes accurrerent: q̄ eum ſanctū hērent ac venerabilem. Pollicebatur enim ſe aſcēdētibus oſtenſurū vniuerſa vaſa quę ibidem a Moyſe fuiſſent obruta. At illi perſuaſi verbis illius armat & cōſederāt i quodā vico cuius nomē cyrithua atq; hic ide plurios cōgregabāt vt cū maxima multitudie mōtē aſcēderēt. Sed hos in ipſo aſcēſu Pylatus occupat. omnē eqtatū p̄cedere iubēs: & ductu velociſſimos atq; ibi circa memoratū viciū pugna cōmittitur & alios obtruncant pluresq; in fugam vertunt: maximam partem capiunt quorum ſeditionis principes vel eos quſ in fugiendo plurimum valuerant pylatus interfecit. ¶ Sed ex hoc Samareorum gente turbata cuncti priores ad vitelliū veniunt qui per idem tempus gerebat Syrie principatū: atq; apud eum Pylatū accuſant quod iniuſte tātos occiderit Non erā a Romanis diſcedendo: ſed iniuriā pylati declinādo in Tyritua cōgregatos eſſe profitebant. Tunc vitellius marcellū vnū ex ſuis amicis q curaret in iudea conſtituit: pylatū aūt romā pgere vt de his qbus a iudeis accuſabat: ſe i iudicio cęſaris expurgaret. ¶ Tūc pylatus poſtq̄ i iudea decimū annū cōpleuit pergit romā vitellij viſione cōpulſus Nō eni poſſet eius diſpoſitionibus reluctari. Sed anteq̄ pylatus romam veniret: tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

¶ Vitellius i paſchate hieroſm aſcendēs iudeis magnificis & liberalis venaliū rer; p̄ciū minuit, ſto lāq; pōtificis & ornatū eius i tpo ſub pōtificiū cuſtodia pmiſit ſcdz ātiquū morē herodes nāq; & eius

filius archelaus in Antonia terre custodiri preceperant hic iosephum caypham cognominatum a sacerdotio remouit subrogato Ionatha Anne filio Scribente quoq; tyberio ad vitellium vt amicitiam
A cum Arthabano conficeret ille magnis muneribus suadet hybereorum & lambanorum regi vt cum Arthabano sine vlla dilatione pugnarent At illis a pugna abstinentibus Scithe parthorum terram vastant & contra Arthabanum bellum maximum faciunt ibi filio eius interfecto. Quod audiens Tyberius vitellio iubet cum Arthabano amicitiam facere quod & factum est filio eius obside tyberio cum muneribus dato cum quo etiam iudeum hominem nomine lazarum propter magnitudinem gygātem vocatum mittit vitellius autem pacis tractatum Herode preueniendo cesari rescribente maxime contra eum iratus iram in animo reseruans.

Capitulum octauum

VItellius autem veniens in iudeam ascendit in hierosolimā & erat tunc forte festiuitas a maioribus instituta que paschavocatur. Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit i populo. Nam & venalium rerum precia leuigauit & in alijs plurimis circa eos liberalis apparauit Sed & stolam pontificis vniuersumq; eius cultum atq; ornamentum in templo haberi permisit & sub pontificum potestate seruari secundum moris antiqui institutionem. Nam anteq̄ vitellius venisset in antonia seruabatur. Arx enim huiusmodi nomine censebatur: vt autem ibidem seruaretur talis extitit causa Pontificum quidem hyrcanus nomine vnus ex multis nam plures hoc vocabulo fuerāt nūcupati paius in loco templi vicino tabernaculum cōstruxerat & ibi ex maxima parte degebat ibi etiā stolam pontificalem habuit. Nam custos eius existebat propter quod eam soli licebat induere quando templum intrabat. Ceterum quando in ciuitatem exibat: priuatis indumentis vtebatur. Hanc itaq; consuetudinem & ipse & filij eius & eorum filij multo tempore conseruabant. Sed primo q̄ herodes accessit in regnum illud tabernaculum opportuno loco sibi situm existimans opulentius cōstruxit & antoniam ex noie antonij q̄ erat amicus appellauit: Sed & stolā sicut eā repperit ibi eā etiam custodiri existimans ex hoc nihil seditionis aduersus se populum commoturum. Similiter etiam fecit archelaus filius eius postq̄ herodi successit in regnum & deide archelao excluso a romanis seruabatur stola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato sub sigillo sane pontificum & Gazophilatio habebatur quo & ceteri tēpli ornamēta & cādelabrū quoq; seruabatur: quod tamē per dies festos ad vsum pontificū tradebatur. Transacta vero festiuitate iterum i loco proprio reponēda reddebatur: & per tres ita festiuitates singulis quibusq; annis & per ieiunia dabatur atq; reddebatur. Vitellius autē tunc secundū morem antiquū stolā illā pontificum potestati contribuit neq; permisit vt quando vsui opus esset a Gazophilace alias Gazophilacio peteretur. ¶ Hoc itaq; beneficiū iudeis indulgens pontificem Iosephum cognomento Caiphamsacerdotali remouit officio: cui Ionatham filiū anne in pōtificale ministeriū subrogauit. Quę cum egisset: iter confestim quod i anthiochiam ducit ingreditur
B ¶ Mittit etiā tyberius ad vitelliū litteras iubens ei vt amicitiam cū arthabano parthorū imperatore conficeret. Terrebat enim eum q̄ inimicus exstaret & armeniam inuasisset: ne forte amplius eius cōcepta pgrederetur audacia. monetq; vt nō aliter eius amicitię crederet nisi filios suos obsides p̄buisset. ¶ Hęc itaq; ad vitelliū scribēte tyberio ille magnis muneribus psuadet hybereorū & lābanorū regi vt cū arthabano sine vlla dilatione pugnarēt. At illi a pugna quidē abstinēt verum scithas cōcesso eis trāsitu aperiētes capiaspilas i arthabani regiōes mittūt atq; ita deuastatur armenia oisq; terra parthorū hostibus ipletur & cladibus. Nā primi eorū passim vbiq; perimūtur turbis & luctu cūcta cōplētur: filius iperatoris i ea pugna perimitur cū exercitu vniuerso. Nā multe miriades defecere parthorū Ipsūq; arthabanū per munera vitellius corruptis amicis eius & consanguineis: pene perdiderat. Sed cū dolos intelligeret arthabanus seq; circūuentū irremediabiliter agnouisset. nā erant & plures & primi a quibus insidie parabātur: cū paucis fidelibus ad superiores satrapias abscessit: atq; ita se insidiantiū dolis eripuit. Postea vero magnā manū dacorū suorūq; cōgregās & superās suū tutatus est pricipatū. ¶ Hęc igitur audiēs tyberius: iussit postea cū arthabano amicitiā fieri quod ille etiam libenter amplectitur. Hoc autē quādo gerebatur circa eufratē fluuiū erāt arthabanus & vitellius atq; ibidē de pacis fœdere colloquūtur: in medio sibi pōte fluminis occurrētes: paucos secū vterq; qui sibi munimento forent adducēs. Ibi de pace postq̄ locuti sunt. Herodes eius tetrarcha conuiuiū in medio loco pręparat tabernaculū ex velamentis pręciosis exornās. Tūc arthabanus dat obsidē tyberio dariū filiū suū. cuius quo etiam munera magna multaq; trāsmisit: in quibus etiā hominem magnitudine septem cubitorū
C genere iudeū noie lazarū qui propter corporis vastitatē gygas vocabatur. His itaq; peractis vitellius ad anthiochiā: arthabanus aūt in babiloniam reuertuntur. ¶ Herodes autē volens semetipsum cęsari tali nuncio cōmendare: litteras per huiusmodi destinat portitores i quibus intonat pacem factam obsidēq; susceptū postremo cuncta denunciat quę ad negociū ptinebāt nichil penitus ptermittens postea vero cū a vitellio destinarētur de his rebus epistolę: rescribitur a cęsare quod cūcta iā ante co-

y.iij.

Vitellius in paschate hierusalē ascēdens iudeis liberatis fuit venalium rerū pręcium minuēs & stolā pōtificis & ornatū eius i tēplo sub pōtificū custodia pmisit secundum antiquū morem.

¶ Antonia teris ab hęrode edificatur vbi stolā custodiri precipit & similiter Archelaus filius eius.

¶ Vitellius iosephū cōnoiatum caypha a sacerdotio remouit subrogato Ionatha Anne filio. Tyberius ad vitellium pro amicitia cum arthabano conficere scribit.

Tyberius vitellio amicitiam iubet cū arthabano fieri qđ & factū est filio eius obside cū muneribus dato. Lazarus iudeus Gygas.

Gaius Tyberio succeſſit imperio

gnouit hęrode de oĩbus edocente. Ex hoc vitellius ſupra q̃ quiſq̃ ratus erat idignatiõe turbatus. Nõ tamẽ ſuũ animũ aperit ſed iram mẽte ſeruabat donec reuerteretur. Gaio ſumẽte regimẽ principatus.

¶ Philippo tetrarcha herodis fratre cuius mores & ab ſubiectos cõuerſatio laudatur anno. xxiij. imperij Tyberij ſine hęrode mortuo principatum diſpenſationi ſirię commiſit Tyberius. Tũc quoq; inter Aretham Petreũ & Hęrodem regem Simulatio maxima fuit quia hęrodes filiam Arethę habẽs vxorẽ hęrodiadem Ariſtoboli filiam coniugẽq; viuentis Philippi fratris vxorem accœpit. Quod arethę filia cognoſcens ad patrẽ remeauit. Et hoc inimicitiare fuit inter aretham & hęrodem inimicitiũ atq; belli vbi hęrodis exercitus maxime fuit debilitatus: ſed ſunt nonnulli qui hęrodis victum exercitum propter iniuſtam Iohannis baptiſtę mortem fuiſſe dicunt. Timens em̃ herodes ne plebs Iohannis ſanctiſſimi monitis a regno diſcederet fecit eum detrũcari. vitellius autẽ cõtra arethã pręcipiente Tyberio bellũ parat varus vero cũ hęrode hieruſalẽ aſcẽdens hoſtias immolauit Ionathã a ſacerdotio remouẽs qđ fratri eius cõtradidit. Quartoq; die poſt litterę de tyberij morte allatę ſunt. Capi. ix:

D

Philippus tetrarcha herodis frater ãno. xxij. imperij tyberij defunctus eſt.

VNc etiã philippus hęrodis huius frater vita defũgitur viceſimo quidẽ ſcdo ãno iperãte tyberio. Ipſe aũt p trigita & duos alias quiq; ãnos rector aduixit ſub ſuo iure poſſidẽs trachonitidis & gaulanitidis regionẽ. Ad hęc etiã varitaneorũ gentẽ vniuerſam ſuo regimine gubernabat. Is moderatũ & mãſuetũ ſe cunctis quibus imperabat exhibuit: nullas impreſſiones aliquibus importans. Nam eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat: pcedebat in itinere cũ paucis electis ſibiq; gratiſſimis: i cauſis iuſta iudicia pferebat: occurſantibus vel opis ęgentibus auxiliabatur impigre ac ſi forte oppreſſionẽ ſenſerat alicuius ſtatim i ſolio cõſidẽs cauſam audiebat iuſte parti adiutor iniuſte autem punitor exiſtẽs. Hic ergo moritur in iuliada. vnde magnis exęquijs in monumentum defertur quod ab ipſo ante fuerat conſtitutum iuxta Pauiadã exęquięq; ſunt illi magnifice celebratę. ¶ Principatum autem tyberius ęſar aſſumens. Siquidẽ nullũ reliquerat filium diſpenſationi. Syrię regiminiq; cõiunxit. Functiones autẽ tributarias quecunq; colligerentur in eadem pręcepit tetrarchia ſeruari. ¶ Hiſquoq; tẽporibus inter arethã petreũ & hęrodem regem ſimulatio magna contigit: propter huiuſmodi cauſas. ¶ Herodes tetrarches vxorẽ habuit arethę filiã: cum qua non paruũ tempus aduixerat. Sed cũ Romam euocaretur. herodes trãſiens in domũ Hęrodis exceptus eſt. Frater eius etiã erat ipſe ſed nõ ex vna matre progeniti. Hęrodes em̃ ex filia Symonis ſacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi eſſet Hęrodiadis amore captus eſt vxoris alterius herodis. Filia enim erat iſta ariſtoboli: ſotor aũt agrippę maioris. Audet igitur cũ muliere de nuptijs ineundis miſcere ſermonem Illa vero ſuſcipiente. pacta firmantur. vt cum roma reuerſus fuiſſet. Illa cõnubij iura ſuſciperet. Erat enim in pactis vt filiã arethę regis excluderet. Et herodes quidem romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuerſus eſſet peragens romę propter quę fuerat euocatus vxor eius fideliter cũcta cognoſcens quę inter eum herodiademq; fuerant compoſita. anteq̃ eam ille cuncta cognouiſſe ſentiret rogat virum vt in macheronta vbi limes erat arethę herodiſq; regionis ab eo mitteretur nihil ſuę voluntatis aperiens. Hoc herodes libenter accipiens mittit vxorẽ: nihil eã ſenſiſſe penitus arbitratus. Illa vero pręmiſerat enim ante multum tempus ad patrẽ vt ei apud Macheronta omnia pararentur quę itineris vſus expoſceret: a ductoribus arethę ſuſcipitur confeſtimq; iutrat arabiam: atq; ibi ab illis ductoribus ad alios ab illiſq; rurſus ad alteros tranſmiſſa cum ſumma celeritate patri perducit cui cunctam herodis aperit voluntatem. Ille vero ex huic inimicitiarum ſumpſit exordium. atq; ab vtroq; exercitu congregato in regione gamalica bello confligitur non quidem ipſis præſentibus: ſed ductoribus ab vtraq; parte tranſmiſſis. Pugna itaq; facta. & exercitu herodis afflicto proditione profugarum qui ex philippi tetrarchia ad herodem quaſi auxiliandi cauſa venerãt hęc herodes ſcripſit ad tyberium. Ille aũt indignatus q̃ arethas talia ppetrauit ſcripſit vitelliovt ei bellũ incũctãter inferret & aut viuũ eũ victũ adduceret aut certę mortui caput afferret tyberius quidẽ vt hęc ageret rectori ſyrię demãdabat. ¶ A quibuſdã aũt iudeorũ videbatur ideo periſſe exercitũ q̃ i eũ ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit pro vindicta iohannis (qui vocabatur baptiſta). Hunc cum herodes occidit virũ valde bonum qui pręcipiebat iudeis virtuti operam dare & iuſticiam colere in deum ſeruare pietatem & per baptiſmũm in vnum coire tum demum enim baptiſmum acceptabilem fore ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur. verum etiam ad caſtimoniam corporis: atq; ad animę iuſticiam purificationemq; ſeruetur omniumq; pariter virtutum velut lignaculum & cuſtodia quędam fidelis habeatur. Quę cum ab eo præcepta huiuſmodi docerentur. Atq; ad audiendum per plurima multitudo concurreret: veritus herodes ne forte doctrinę eius perſuaſione populi a ſuo regno diſcederẽt videbat enim q̃ preceptis eius ac monitis parata eſſet plebs in omnibus obedire: melius credidit priuſ q̃ noui aliquid fieret pręuenire hominem nece: q̃ poſtmodum turbatis rebus Seram plenitudinem gerere. Ex ſola ſuſpitione herodis: vinctus in caſtellũ machęronta adducitur iohãnes: ibiq; obtrũcatur.

F

Math. ca. 14. Mar. c 6. Euã. hſto. ca 44.

F

Math. ca. 14. Mar. ca. 6.

Herodes timens ne plebs monitis iohãnis baptiſtę a regno diſcederet fecit eum detruncari.

Laudes iohãnis baptiſtę.

Herodes ſuis ab arethę exercitu victis militibus ſcripſit ad tyberiũ qui indignatus ſcripſit ad vitellium bellũ arethę inferre. &c.

Philippi conuerſatio honeſta & boni mores.

Tyberius philippi ſiue Hærode moriẽtis pricipatum commiſit diſpenſationi ſirię

Joannis Baptiſtę Laudes

Iudeis autem sicut iam diximus videbatur pro eius vltione interitum illi exercitui deum importasse: quo herodes sumpsisset digna supplicia. ¶ Vitellius autem cœpit omnia præparare: vt bellum cum aretha perageret. Sumens igitur duas legiones: & expeditorum & equitum vniuersam manuum: cū A ctosq; auxiliarios ex regibus qui sub romanis erant simul adducens: volebat per iudeam transitum facere. Sed venientes in occursum eius primates iudeorum postulabant ne per eorum regionem iter ageret: ne compellerentur contra legem suam ymagines & signa suscipere. Quibus auditis ille persuasus mutata sententia quam ante consulto prouiderat: per campum magnum ire precepit exercitum. ¶ Ipse autem cum herode tetrarcha & amicis ascendit in hierosolymam: deo hostias immolaturus. Nam dies festus iudeorum propinquus instabat: ad quam festiuitatem occurrens fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine iudeorum exceptus est. Ibiq; peragens festos dies. Ionatan pontificali remouit officio qd eo filio eius fratri contradidit. ¶ Quarto aūt die allatę sunt illi litterę: in quibus significabatur mors tyberij: & vt omnem multitudinem congregans ad deuotionem gaij iurare compelleret. Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat q; bellum jam gerere non valeret nescius gaij propositum in quem potestas rerum translata constaret. ¶ Dicebatur etiā q; hoc arethas ex augurio antea cognouisset. Nam cum ad eum vitellius nuncium belli misisset. Fertur vitellij militibus respondisse impossibile prorsus vt ad Petros romanus exercitus aduenire. Antea enim vnum ex principibus moriturum vel eum qui bellum imperauisset vel illum qui imperantis proposito ministraret vel illum aduersus quem prelium pararetur. Vitellius interea in anthiochiam repedauit.

Vitellius bellum cōtra arethā par

Varus cū herode hierusalē veniēs deo hostias imolauit: & ionatham pontificali remouit officioquod frī eius contradidit.

¶ Agrippa herodes Romam venit vt ab imperatore aliquam obtineat potestatem. Hærodes enim omnis origo propter eius impietatem citra centum annos consumpta est. In quo ad humilitatem & modestiam humanum genus perducitur cum illius familiæ calamitates audierit. Epylogus autem generationis illius hic habetur.

Capitulum decimum

AGrippa vero aristobili filius āno anteq̄ tiberius moreretur romā venit: volēs apud igatorē agere vt sibi aliquā tribueret potestatē. ¶ Volo igitur plenius explicare de vniuerso herodis gñe q̄liter fuerit ꝓpagatū. Simul em̄ & sermo ad hanc historiā ptinet & āplius enitescet nihil ꝓdesse vl exercitus vl corporis valitudinē vl alia quę vidētur mortalibus appetēda: sine pietate qua colit deus. Siquidē ītra cētū ānorū spaciū p̄ter paucos nā admodū plures erāt: cūcta hęrodis origo cōsūpta est. Sup hęc etiā ad humilitatē & modestiā humanū genus ꝓducitur: cū illius familiæ calamitates audierit. ¶ Postremo etiā ois res agrippę declarabitur digna maiore miraculo qualiter ex priuato & abiecto ad tātā magnitudinē potestatis ascēderit: quod nūllus scientiū eū de illo hoie aut sperare posset aut credere. ¶ Dixi quidē iam & antea de his tamē nūc quoq; diligentius explicabo. ¶ Hęrodi maiori fuere ex mariāne hyrcani filię duę ex quibus vna idest salome nupta fuit phasello B nepoti suo filio phaseli fratris hęrodis. Hāc em̄ pater ipse tradiderat. ¶ Altera vero idē cyprps antipatro: etiā ipsa nepoti quidē hęrodis: filio autē sororis eius salome. ¶ Et phasselo quidē ex salome procreantur filij quiq; antipater: herodes & alexander. Filię autē alexādra & cypros quā i cōiugiū agrippa acceperat filius aristoboli. Alexādra autē honorabilis vir cyprianus ex nobilibus habebat vxorē: sed nullos suscipiens filios cypros emoritur. ¶ Verū ex agrippa quidē pueri procreātur duo filię aūt tres: beronice mariāne: drusilla. Agrippa autē & drusus pueri vocabātur. Quorū drusus anteq̄ ad adolescētiā veniret moritur agrippa autē a patre nutriebatur. Hęrodes autē & aristobolus & beronice etiam hij quoq; fuerūt filij hęrodis maioris. Beronice custobari alias custodibari fuit & salome filia sororis hęrodis: hos infantulos aristobolus dereliquerat occisus a patre cū alexādro fratre. sicut ante iā diximus. Sed hij postq̄ adoleuerūt ducit herodes quidē iste Agrippę fratre mariā alias mariānē filiā olimpiadis herodis regis filię & iosippi: qui erat hęrodis regis frater. Habuit autē ex hac filiū aristobolum. ¶ Tertius autē agrippę frater aristobolus ducit. Iotopolam alias Iotopatham Sigerami alias Sigeramini filiā emesssorū regis: ex quibus nascitur pueila cuius audiendi sensus fuerat opturatus: nomine iotapa. Et esti quidē masculorū filij fuere. ¶ Hęrodias quoq; erat his soror progenitaq; hęrodi Hęrodis maioris filio fuerat iuncta quē ex mariāne susceperat symonis pontificis filia. Ex istis etiam salome filia procreatur. Qua procreata hęrodias legē paternā transgrediens hęrodi coniungitur fratri viri sui ex vno patre progeniti viuum deserens virū. Hic autē cui cōiuncta est tetrarchiā habebat galileę. Filia vero eius salome philippo filio hęrodis nupta est tetrarche trachonitidis regionis. Sed C isto sine filijs moriente aristobolus eā in coniugē suscepit filius hęrod frater agrippę ex quibus filij quoq; nascūtur tres hęrodes agrippa aristobolus. Et salome quidē talimō ꝓpia propagatur. ¶ Ei aūt ex ātipatro filia ꝓcreatur cypros quā alexas salicias sumit vxorē. Alexę vero huiusq; mulieris filia fuit rcē cypros. ¶ Herodes autē & alexand quos fratres diximus ātipe sine filijs moriuntur. ¶ Alexā dro autē herod regis filio q a patre fuerat interēptus alexāder & tigranes filij gñantur ex archelaica

Agrippa Herodes romā venit. Notāda sētētia.

Citra cētū ānos herod origo cōsūpta est ꝓpter eius impietatē.

Epylogus gñatiōis maioris herodis.

Filij Salome ex phaselo.

Agrippę filij & filię ex alexādra

Herodias filia aristoboli.

Herodias pater nā legē transgrediēs virū deserēs viuū herodi fratri viri sui cōiungitur.

Filij alexandri interempti.

padocorum regis filia. Et tigranes cum regnaret quidem in armenia accusatus in roma sine prole defungitur. Alexandro autē tigranes hōnius alias hōmius fratris eius gignitur filius. Et iste Alexander qui duxit Antiochi cōmaginorum regis filiā Iotapam nomine. lisidi cilicię ciuitatis a vespasiano rex efficitur. ¶ Et alexandri quidem origo confestim vt pullulauit culturam gentis suę dereliquit: ad ritus transiens moresq; gentilium. ¶ Cętere vero filię herodis nullam prolem penitus habuerunt. Hę rodis autem quam memoraui prosapia: permansit vsq; ad tempus quo agrippa maior regnū accepit D

Alexādri origo ad ritus transit gentilium.

¶ Agrippa Romę maximam familiaritatem cum Druso Tyberij filio & Antonia eius vxore habuit. Qui prodigus mortua matre opes effundens ad magnam peruenit paupertatem & mortuo Tyberij filio in Iudeam redire compulsus est grauatusq; debitis seipsum interemisset nisi fuisset ab vxore prohibitus. Quę illi ad hęrodiadem sororem quam herodes tetrarcha vxorem acceperat scribere suasit vt propter consanguineitatem & vellet in ęgestate constituto ferre auxilium. Illum itaq; Herodes & herodias euocantes ęgentem aliquo tempore nutrierunt sed sibi herode exprobrante agrippa exprobrationis impatiens abscessit & amicitiam cum flacco Syrię gubernatore procurauit. Qua prodita accusante eum fratre. Extrema penuria circunceptus sub vsura pecuniam recipiens a Massia Nauim ascendens & herennium capitonem pollicitis decipiens Alexandriam profugit vbi Alexandrum inueniens ab illo quinq; talenta mutuo accepit.

Capitulum vndecimum.

¶ De herode agrippa. Magī hysto. Actuum apostolorū. lix. lx. lxi. lxij. lxiij. lxiiij.

Agrippa prodigus mortua matre opes effūdēs ad magnam peruenit pauptatē.

¶ Agrippa mortuo tyberij filio cogitur in iudeam redire.

Agrippa grauatus debitis voluit semetipsum interimere sed ab vxore phibetur Herodis: & herodes tetrarcha agrippa euocantes ęgētē aliquo tpe nutrierunt.

Agrippa apud flaccū syrię gubernatorē amicitiā procurauit.

Is itaq; de herodis gñe declaratis nūc de agrippa narrabo vt qualis illi aduersitas fortunę prouenerit: qualiter oēs calamitates effugerit: itēq; ad magnā dignitatē potestatēq; cōscenderit. ¶ Ante paucū igitur tēpus q̄ rex herodes devita discederet: agrippa apud romā erat: vbi maximā familiaritatē cū druso tyberij filio conquisierat & cū antonia drusi maioris coniuge: propter quod hęc matrē eius in honore magno haberet & venerabiliter appellaret. Agrippa vero magnus & natura largus existens. & ad donandū valde munificus viuente quidē matre suam voluntatem non valebat ostendere: verens ne illā in aliquo cōtristaret. Mortua vero matre & proprij factus arbitrij cœpit opes suas abundāter effundere: vt alia quidē quotidiani victus gra opulenter erogaret alia muneribus in diuersos expēderet: pluri ma vero libertis, q̄ ipse p eos posset aliquid adiuuari. Proide hoc modo semetipsū exhibēs: breui ad magnam penuriam ęgestatemq; peruenit. ¶ Accessit illi etiam aliud. Vnde romę permanere prohiberetur. Contigit eñ tyberij filiū mori. Quo mortuo tyberius prohibuit omnes amicos filij sui omnesq; familiares ante faciem suam accedere ne illis visis recordatione filij facta dolor ei luctusq; moueretur. Ob hanc igitur causam in iudeā Agrippa nauigāde perrexit. vidēs se apud romā miserabiliter viuere ꝓpter quod oēs opes suas amiserat: & nulli illi additus essent. Vndeposset aliquos questus habere. Nā multas ibi etiā pecunias sub fœnore acceperat a quibus cum vrgeretur vnde debitum cō solueret nō habebat. Defectu igitur consilij & confusione q̄ se aliter videret discessit in quendā turrē quę in malathes fuerat cōstituta addicens semetipsum vt de hac luce defūgeretur. Quę cū vxor eius Cypros alias cypris ita esse sentiret: cœpit oībus modis laborare vt eū a morte prohiberet. Inuenit ergo consilium vt ad suā sororem herodiadā scriberet quam herodes tetrarcha vxorem acceperat intimans ei in quibus esset Agrippa constitutus vel qualiter vellet morte damnare. Oportere illā ꝓpter consanguinitatem auxilium ferre. ¶ Illi vero Euocantes agrippam habitationem illi in Tyberiada construunt: & aliquantum ęris per singulos dies quod ad victum eius ministraretur dari precipiunt. Sed in hoc herodes non multo tempore perseuerat. Licet etiam ipsa quę darēt sufficientia nō essent Nam cū in aliquo die Tyro per vinum hoc herodes exprobraret Agrippę Agrippa impatiēs exprobrationis abscessit atq; inde perrexit ad flaccū virum consularem. Cum quo Romę non paruam amicitiam induxerat. Is enim tunc gubernationem Syrię dispensabat. Cūq; susceptus esset a flacco: apud eum interim degebat. Retinuit ibi flaccus etiam aristobolum fratrem Agrippę: sed simultate diuersū: haud sane per hoc in aliquo præpediebantur. Quo minus amicitiā consulis honorē mererentur. Sed non tamen aristobolus aduersando cessauit. Donec eum flacco quoq; reddidisset inuisum huiusmodi causam offensionis inueniens. Damascenis cum Sydonijs pro militibus certamen exercebant. Cumq; inter eos flaccus auditurus foret: illi cognoscentes. Agrippam q̄ apud eum plurimum posset. Rogabant vt eorum partis fautor existeret: ar entum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia studiose gerebat. Quod damascenis suffragaretur auxilium. Aristobolus autem non enim eum latuit pecuniarum quę facta fuerat promissio causam deportat ad flaccum. Quę cum fieret examinatione manifestior: a sua gratia repellit Agrippam. ¶ Ille autem extrema penuria circunceptus ad Ptolomaidā pergit. atq; ibi necessitate rei familiaris astrictus Consilium capit in ytaliam nauigandi Sed cum eum sumptuum prohiberet inopia marsiam libertam suum rogabat vt ei tanto molimine adiutor existeret ab aliquibus pecunias mutuando. Et marsias primum quendam beronicę matris agrippę libertū

Agrippa ꝓdita gra flacci accusāte eū fre penuria circundatus.

ſed iure teſtamenti eius factum ditionis antonię poſtulat vt ei aliquas pecunias daret:ſcriptura & fi-
A de mediante. Ille vero quęrebatur de agrippa pro cuiuſdam fraude pecunię: & compellit marſiam ſo-
cautum daturum milium atticarum facereq; vt duo milia minus quingentis acciperet. Ille porro con-
ceſſit:quia non erat aliud quod egiſſet. Sumpta itaq; pecunia Agrippa antedonam venit:& reperiēs
nauim iter propoſitum peragebat. Hoc agnoſcens Herennius capito lāte curator milites mittit vt
ab eo argenti triginta miriades exigerent:quę Romæ de theſauris Cæſaris debebantur. Quiq; conue
nientes agrippam dare pecuniam compellunt. Ille vero facturum quod iubebatur aſſimulans: noctę
Alexandriam profugit:vbi alexandrum depręcatur Alabarcum vt ei viginti miriades mutuas largi-
retur. At ille ipſi quidem ſe daturum nō promiſit Cypræ alias Cypridi autē ſimilia poſtulanti nō ab-
nuit:obſtupeſcens ſtudium dilectionis eius erga proprium virum:& q̄ eam videbat honeſtatis cun-
cto gerere decoratam. Alexander igitur quinq; illis talenta in alexandria mutuat: promittēs vt cum
inde Archeā veniret ibi reliquum daret:timens agrippam q̄ in expenſis eſſet effuſior. Et cypros qui-
dem exinde virū in Italiam nauigaturū dimittens ipſa cū filijs in iudeam reuertitur.

Agrippa ſub vſura pecuniā recipiens naui aſcendit &c.

Alexand agrip pę & vxori q̄ cū q; talenta mu tuat.

¶ Agrippa puteolis appulſus ad tyberium ſcribens ab eo in capreis honorifice eſt receptus ſed
a capitone accuſatus q̄ .xxx. miriades exactores fugiens non ſoluiſſet cęſaris amiſit gratiā. Ipſe vero
ab Antonia .xxx. miriades mutuo recipiens debitum ſoluit et gratiam recuperauit & Gaio cęſaris ne
poti coniungitur et a quodam Samareo centum miriades mutuo recipiens debitum Anthonię red-
didit Quiq; cum Gaio mortuo Tyberio debitum diceret imperium Euticheus libertus ſilentio ver-
bum tradidit & cum ab Agrippa furti accuſaretur ductus ad Tyberium dicit ad piſonem verba que-
dam velle enunciare Tyberio. Tyberius autem habuit eum in vinculis more ſuo vtens q̄n neq; le-
gationes facile recipiebat neq; cito remittebat/ Officiarios quoq; ſuos propter vtilitatē ſubditor nō
mutabat nouos officiarios dicens ad furta & rapinas eſſe promptiſſimos exemplū vulnerati hois ad
cuius vulnus iniuſte plurimę congregantur adducens hię enim .xxij. annis permanens in imperio ſo-
B lum duos in iudea habuit diſpēſatores/ vinctorum quoq; & non ſine cauſa differebat examinatiōes.

Agrippa ad ty berīū ſcribens i capreis honori fice ab eo eſt receptus.

¶ Capitulum duodecimum.

AGrippa vero puteolis appulſus epiſtolam ad Tyberium Cęſarem ſcribit/ qui tunc ca-
preis agebat pītiam ſuam ſignificans:vt dignus fletet vultui cęſaris apparere:vt conti
nētiam ab eo mereret. Petebat ergo vt ei capreas venire cōcederet. Tyberius aūt nichil
dilatione producens clementer illi & humane reſcripſit. inter alia quoq; gaudere ſigni
ficans illum ad ſe ſoſpitem repedare. Cumq; ille capreas aduenīſſet nichil minus ei cę-
ſar alacritatis exhibuit q̄ per litteras oſtenderat. Nam & eum amplexatus eſt: & magnifica hoſpitali-
tate ſuſcepit. ¶ Sed poſtero die allatis litteris ab Herennio capitone in quibus ſignificabat q̄ agrip
pa triginta miriades debens liber ſoluendo nō eſſet:& ob id tempore quo ſe ſpoponderat redditurū
profugit exactores euitans animus cęſaris immutatus eſt. Nam cum illam legiſſet epiſtolā indigna-
tione commotus ingreſſum ad ſe interdixit donec ab eo debitum redderet. Ille autem nequaq̄ ex cæ
ſaris idignatione turbatus Antoniam depręcatur Germanici matrem & claudij qui poſtea Cæſar ef
fectus eſt vt ei triginta miriades impartiret. ne ab amicitia tyberij decidiſſet. Illa autem Beronice ma-
tris Agrippę recordatione/ nam ſe he mulieres admodum diligebant: ſiquidē Claudio pariter lac prę
buerant pariterq; illum enutrierant argentū quod poſtulabat impartitur. Quod cū pro debito reddi
C diſſet: nullo modo poſt hęc ab amicitia tyberij prohibetur. ¶ Deinde Tyberius Cęſar eum ſuo nepo
ti cōiunxit iubens vt ei in omnibus proceſſionibus adhęſiſſet. Agrippa vero ꝓpter quod ab Antonia
cū magna gra funſſet exceptus cœpit omni niſu vt gaiū eius filium in oībus accuſaret qui fauore ma-
tris in magnis habebaſ honoribus. ¶ Erat ibi forte quidem genare Samateus libertus Cæſaris ab eo
mutuat miriadas centū. eo quibus Anthonię reſtituit quod debebat. Ex reliquo autem Gaium am-
plius accuſabat: vnde apud eū maiorem adipiſcitur dignitatē. Per dies igitur Agrippa circa Gaium
in melius ꝓcedente. quodam die ſermo fit de tyberio. Cumq; Agrippa ex affectu vota profunderet
vt celeriter defuncto tyberio Gaio daretur imperium quem meliorem dignioremq; in omnibus eſ-
ſe firmabat/ inter auditores horum verborum forte fuit quidam q̄dam Euticheus Agrippę libertus
& Auriga. Et tunc quidem ſilentio quod audierat tradidit. ¶ Poſtea vero cum eum Agrippa
furti argueret. pro veſtibus aliquibus & reuera aliquanta veſtimenta ſubtraxerat/ fugiens compre-
henditur. Cumq; ad piſonem duceretur/ qui tunc fuerat cuſtos ciuitatis: cauſam fugæ requiſitus ver-
ba quędam ſecreta cęſari enunciare dicit eius munimini ſalutiq; profutura. Proinde vinctū mandat
ad capreas. Tyberius autem more ſuo vtens habuit eum in vinculis cuſtoditum. Magnam enim ſolli
citudinem pro ſemet gerebat ſuper quemlibet aut imperatorem cogitans: aut tyrannū. Nam neq; le-
gationes facile ſuſcipiebat: neq; ducū ſuorum vel curatorum vel aliorum in cęteris conſtitutorū off i-

Agrippa a ca ptione ăccuſa tus q̄ non ſol uēs .xxx. miria des exactores fugiſſet cęſaris gratiā p̄didit.

Agrippa ab an thonia .xxx. mi riades mutuo recipiēs debitū ſoluit & tyberij amicitiā recu pauit & gaio cę ſaris nepoti cō iungit.

Agrippa a quo dā Samareo cē tū miriadas mu tuās Anthonię reddidit debi tum.

Euticheus li bertus furti ab agrippa accuſa tus victus dnciꝫ ad tyberium.

cijs remotiones prouectionesq; celebrabat: nisi forte cum quisq̃ in aliqua deprehenderet offẽsa. Alio quin nulli ab eo dabatur nisi morte successio. Nam vinctorum aliquas secretas denunciationes suspectas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent respondisse fertur legationes quidem ideo nec facile suscipere: nec cito dimittere nec ceteri videtes alios facilius absolutos ex hoc plures ad se venire incitarentur & sibi frequentia legatorum molestiam inquietudinis apportaret p̃sertim cum necesse esset etiam eis dona largiri. ¶ Magistratus autem semel datos ideo iugiter pmittere dicebat illis quibus fuere concessi: qđ intelligeret consuli per hoc & prestari ex magna parte subiectis. In natura namq; omnem ãministrationem hoc habere firmabat vt circa opes acquirendas faceret homines studiose festinare. ¶ Cum igitur non se aliquis perennem in officio permanere perspexerit: manifestum esse q; omne gerat studium vt anteq̃ arceatur officio quãplurimum possit acquirat vnde quoq; ad furta & rapinas plurimi concitantur. Si vero perseueraturos se in ammínistratio- D
nibus certo cognoscant. licentia plurima conquirendi pigriores: & quietiores fiunt ad furta vel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres successiones dantur hominibus nequaq̃ subiecti sufficiunt ducibus depredantibus quibus largitas non est temporis attributa: quo repleti cessent studium omne lucrandi deponere. ¶ Exemplum etiam eis proferebat quẽdam vulneratum ad cuius vulnus muscę congregabantur plurimæ. Quem quidem transeuntium cum vidisset miseratus eius calamitatẽ ratusq; q; imbecillitate nimia muscas illas a se non posset abijcere opusq; haberet alterius beneficio: interrogauit eum causam cur sibimet ipse non auxiliaretur molestiam repellendo muscarũ. Cui ille respondens: amplius michi inquit lesiones importas: si has presentes fugaueris. Isthę quidem iam repletę sanguine non eo modo molestę sunt: quinetiam aliquãtulum remissius insistunt. Si vero his amotis famelicę congregentur: ita illud vulnus inuadunt vt etiam si intereant non valent effugari. E ¶ Propterea igitur & seipsum dicebat subiectis per rapinas iudicum fatigatis consulere. per hoc q; non crebro in amministrationibus alios subrogaret: qui more muscarũ cum naturaliter ad lucra ferentur cum etiam remotionis timore amplius incitarentur: ad rapiendi cupidinem. ¶ Testificat autem huic meo sermoni q; huius esset nature tyberius ipsum opus eius inspectum quãdoquidẽ duobus & viginti annis in imperio actis. duos tantum dispensatores in iudeam misit quorũ illa gens gubernatione regeretur gratum atq; pylatum qui ei successerat. Nec in sola iudea forte talis extitit: sed etiam in ceteris regionibus non alter apparuit. ¶ Sed & vinctorum examinationes se differre dicebat propterea quia si incõdemnati morerent liberatio per hoc hominũ malignorũ alias oim malorũ imminentiũ illis adesset: cum vero in custodia tenerent: rem illis sicut meriti essent inferri calamitatẽ. Propter has igitur & huiusmodi causas Eutichus auditus non fuerat retinebatur in vinculis.

Officiarios nõ mutabat ppter vtilitatẽ subditorum.

Officiarij nõ p manentes ad furta & rapias concitãtur.

Exẽplũ notandũ cõtra rapinã officiariorũ

Tyberius .xxij. ãnis i imperio pmanẽs solũ duos dispẽsatores misit in iudeã. Vinctorũ examiationes differebat tyberius. nota causã.

¶ Agrippa Anthonię medio (quę apud Tyberium pluribus de causis honorabilis erat) rogabat vt Eutichei aduersum se discuteretur accusatio quod diu Tyberius differt dicens q; si in examine datus Euticheus vera dixisse probatum fuerit omnis pœna in Agrippam conuertetur. Sed agrippa (cum hęc ei ab anthonia dicerentur) magis instabat. Et Tyberius Euticheum produci iubet & examinari. Qui adductus Agrippam accusat in examine quod Tyberius verum existimans agrippam vinctum ad carcerem mittit qui cum duceretur siti anxius aquam a Thaumesto recipiens & promittit libertatem. Germanus quoq; Agrippæ conuinctus Bubone super arborem vbi agrippa erat vinctus cõsidente eidem futurum eufortunium auguratur finem quoq; prędixit vitę cum iterum Bubonem viderit.

¶ Capitulum tertium decimum.

Antonia honorabilis apd tyberium. Nota causas. Insidias Seiani Antonia tyberio manifestat.

TEmpore vero procurrente Tyberius ex capreis Tusculanum venit: distantem a roma inter uallo stadiorum centum. Agrippa vero rogabat anthoniam vt ageret q; eutici aduersum se discuteretur accusatio. Honorabilis quippe apud Tyberium habebat Anthonia & cognationis & dignitatis gra: nam drusi fratris eius vxor extiterat: sed etiã virtute pudicitię. F
Etate namq; viridi viduata permansit spernens secundi viri coniugium: cum etiam ab Augusto quicũq; nubere iuberetur omnẽq; vitam suam liberam detractiõibus gesserat. Tyberio quoq; beneficiũ grãde prestiterat cum fuisset a Seiano insidię præparatę amico viri sui & potentiam tunc magnã habenti q; multarum tunc maliciarum ductor existeret & q; in cõsilium eius perplures ex nobilitate cõcurreret: libertorũq; se ad eum magna manus addiderat. sed & omnis milicia fuerat añ corrupta. Igitur omnibus per dies augmentum accedebat insidijs: & pœne seianus totum opus impleret: nisi ãtonia seiam malignitate prudẽtior suam exercuisset in hac causa fiduciam. Nam cum cognouisset quę de Tyberio tractarentur scribit ad eum omnia diligenter: & perpallantem quẽdam seruorũ suorum fidelissimum litteras in capreas destinat ad Tyberium. Ille autem insinuata cognoscens seianum cũ socijs vniuersis interemit. Anthoniã aũt licet eam etiam ante venerabilem haberet venerabiliorẽ ta

men ex eo habuit:eiq; in omnibus obediebat. ¶ Ab hac igitur tyberius rogatus vt examini daret Eu
A tichum siquidem inquit tyberius mendacium est aduersus agrippam quod dicitur meritum habebit Euthicus sibiq; dignum supplicium. si vero in examine datus quę dicit vera claruerint: in illum qui causam examinari compellit omnis pena reuertetur. Sed agrippa cum ei hęc ab anthonia dicerētur magis instabat depręcans examinationē cause fieri Antonia vero nō enim valebat agrippam contē nere q̄ erat vehemens in petendo:tempus oportunū inueniens procedente etiam Gaio eius filio & Agrippa pro meridiano. iam quippe pransi processerant postulat tyberium vt vocato Euticho cele braretur examen. Tunc ille sciunt inquit Anthonia dij quia non ex mea sentētia: sed a te coactus ge rā quicquid in hac causa fuerit gestum.Hæc dicens iubet macronem qui seiano successerat: vt addu ceret Eutichum. At ille sine vlla dilatione cum esset adductus cœpit eum tyberius pcunctari quidnā dicendum haberet aduersus eum qui ei libertatis munus indulserit. Tū ille o dñe inquit vehebaī car ruca Gaius & agrippa cum eo: ego aūt ante pedes eorum assidebam & cū multi sermones verterent hoc etiam inter plura locutus ad Gaium agrippa. O si veniat aliquando dies qñ isto sene defūcto tu mundi suscipias principatum. Nichil enim tyberius filius eius impediet q̄ a te facile valebit occidi. Tum enim mundus beatus erit:& ego cum eo beatus efficiar. Tum tyberius credibilia quę dicta sūt reputās simul etiam q̄ iram veterem reseruaret agrippę propter quod eū iusserat tyberiū suū filium nepotem Drusi frequentare suis conscientijs & curare.quam iussionem agrippa cōtemserat: totū; se Gaio dediderat.hunc inquit macro vinciri facito. Sed cū macro non satis intelligēs de quo verius illud imperet nam nec sperabat eum de agrippa tale vnq̄ aliquid cogitare:sed interrogauit vt certius de eo quid iuberetur agnosceret.Cūq; cęsar in ypodromo deambulabat peruenit ad agrippam: eūq; manu cōprehendens dixit.O macro hunc iussi vinciri Illo etiam tunc requirente quēnam pręciperet agrippam inquit. Et agrippa subito perturbatus ad deprecationes conuertitur commemorationēq; eius faciens cum quo fuisset vna nutritus:& tyberij cum quo pariter fuerit educatus.Haud tamē pro
B ficiebat aliquid sed ducebatur ostro vestitus in viculis &erat magnus ardor Nam estatis tempus ex tabat:&ex vino quo in epulis fuerant multi vsi cœpit siti vehemēter incendi.Vnde quoq; anxius fa ctus p̄ter decus atq; dignitatem cœpit cūcta respicere vñ posset sitis inuenire remediū conspiciēs quē dam ex famulis Gaij Thaumastum nomie aquā invase portātē petijt bibere. Illo autē porrigente su scepit atq; auide bibit.Et spero inquit o puer q̄ in bono tibi hęc effecta fuerit ministratio.Nā cum hęc effugero vincula nullomō tardabo libertatē tibi a gaio ꝓmereri qui mihi etiamvincto ministeriū prę buisti sicut etiam antea nunq̄ neglexisti cū fuissem in dignitate cōstitutus.Neq; hęc dicens mentitus est:sed vicissitudinem ei meritam reddidit.Nā;postmodū rex effectus thaumasto libertatem a Gaio ꝓmeruit curatorēq; eū fecit suę substantię: sed & moriens filio suo agrippę.& Beronice filię in eodē ministraturū officio dereliqt atq; i hoc honore senio grādeuo defūgit.Et hęc quidē postea facta sūt.
¶ Agrippa vero tūc victus stabat ante palaciū in quadā arbore prę āxietate reclinatus cū plurimis q similiter fuerāt vincti:& quodā alite cōsidente super arborē in qua fuerat agrippa reclinatus/ quē Bu bonē Romani appellant quidā ex vinctis germanus noie contēplatus:interrogauit milites quisnā es set ille q ostro vestiret.Et agnoscens q̄ agrippa vocaret: genere aute esset iudeus ex his q in illa gen te primates haberent petiuit colligatū sibi militē vt ad eū copiā acciperet accedendi qd vellet ab eo de patria eius aliqd pcunctari.Quod cū ei concederet accessit: & p interpretē o iuuenis inqt affligit
C quidē te repētina mutatio magnā tibi fortunā calamitatis ꝓportās;sed verba tibi denūcio que tibi ex numine diuino fugā totius mali portēdūt.Scito ergo deos tā meę patrię q̄ huius loci testes iuoco ex quorꝝ puidētia hęc vincula nobis ꝓuenerūt.q̄ neq; cupidine fallendi:neq; vanum tibi gaudiū ꝓferre desiderās:dicam quę dixero.Siquidem tales ꝓnunciationes quę ipsis non valent operibus appro bari magis faciunt meroris augmentū q̄ si nichil verborum aduertis illorum:ideoq; iustū putaui hoc deorum prefagium nunciare.Impossibile est namq; non te cōfestim de his vinculis liberari & ad pro uectum diuturnum magnę dignitatis & potestatis ascēdere:ita vt inuidiam ab vniuersis habeas:qui te nunc miseranter attendunt.Exitus etiam vitæ in beatitudine te recipiet constitutū:diuitiasq; plu rimas omniaq; quę mortales prima dicunt tuis filijs qui tibi nati fuerint derelinques.Memineris au tem quoniam cum iterum hunc alitem videris:intra quinq; dies finem tibi vitę venturum.Et hec q dem tibi cuncta complebūtur:nisi vano hęc a numine disponūtur cui placuit prenūciādi causa.illum alitem destinare.Ego autem iniustū putaui si talia cognoscens te quoq; ne cognosceres defraudarē. Nam vtile tibi fore iudicaueris paululum afflictum esse meroribus.cum in manus tuas cuncta morta lium bona deuenerint:& omnē infœlicitatem in qua nūc detrahimur effugeris. Et germanus quidē talia prędicēs:tantū risum excitauit agrippe quantū postea apparuit dignus miraculo.

¶ Agrippa permittente Macrone medio Antonię in vinculis paululum relaxatur ab amicis

Antonia ab agrippa icitata tyberiū rogat euticū examini quod diu differt.

Eutichus examinatus agrippā accusat.&c.

Agrippa iubēte tyberio vinctus ad carcerē ducitur.

Agrippā siti ānxius cū in carcerē duceret aquā athaumasto recipiens libertatē ꝓmittit Thaumastus liber agripe medio factus est.

Bubo sup arborē vbi agrippa victus tenebat considit

Germanus vinctus agrippę victo futurū eufortuniū auguratur.

Prędixit finēvitę agrippę futurū cū iterum Buboni videret.

humaniter visitatus. Tyberio aũt febre correpto Tyberius gemellus et Gaius Germanici filius (cuius maxima sunt preconia cuiusq; mortem vniuersi deplorabãt gratia cuius cunctorum amor ad filium Gaium peruenit) ab Euodo presentatur Tyberioq; dijs supplicãti & signum petenti (vt cognoscetur quisnam post eum esset imperaturus) omen demonstratum est Et Gaius Tyberio iuueni cibis occupata / primus secundũ omen ei presentatus est. Cui Tyberius Augurium deflens cum nepotẽ Tyberium potius imperare voluisset / imperij ex deorum decreto contribuit potestatem Tyberium ei commendans quod benigne se facturum promisit ficte tamẽ quia in imperium veniẽs ipsum Tyberium iuuenem extinxit. Mortuus est itaq; Tyberius in ira importabilis et ad quicquid cupiditas impulisset irreuocabilis postq̃ sex menses & xxij. imperauit annos. Capitulum quartũdecimũ.

Agrippa (pmittẽte macrone) in viculis paululũ relaxat ab amicis hũaniter visitatus.

ATantonia grauiter ferẽs agrippe calamitatẽ intercedere quidem pro eo apud tyberium suspectum esse cernebat: ad hec etiam infructuosum fore. Sane inuẽti sunt ei a macrone ex militibus tales: qui eum sine districtione seruarẽt. Adhibetur etiam talis centurio qui illis preesset militibus sed etiam qui cum colligaretur talis inuẽtus est. Lauacra quotidiana cõcedebãtur. sed etiam copia libertis & amicis suis ad eum intrãdi tribuitur. Aliaq; omnia permittũtur quibus sollicite curaret. Intrabant autẽ ad eum amicus sylas & ex libertis marsias & stocheus cibos afferentes quos libenter edebat aliamq; diligentiam quę necessaria solet esse in rebus talibus exercebant: in dumenta quoq; portantes sub obtentu vendendi. Cum autem noctis adesset aduẽtus stramina componebant: conscijs fauentibusq; militibus. Nam eis macro cõmendãs ante prędixerat. Et hec quidẽ agebãtur per menses sex quibus agrippa in his fortunis habebat. ¶ Tyberius autẽ reuersus in capas

Tyberio febre correpto filij adoptiui ab euodo pñtãtur Tyberius gemellus & gaius Germanici patris Gaij p̃conia.

febrium ardore corripitur & primo quidem mediocriter sed in peius egritudine procedente contrariam de eo spem habebat euodus amãtissimus ei omniũ libertorum. Iussit ad eum filios eius adduci. Oportere namq; dicebat vt cum eis loqueretur anteq̃ terminum vite susciperet. Erant autem illi nõ quidem proprij. sed adoptati. Nam drusus eius filius iam fuerat mortuus. Cuius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus & gaius germanici fratris filius iam adolescentulus & liberalibus apprime disciplinis institutus: qui etiam & populo & honorabilis erat & carus propter germanici patris eius virtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinem morum & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset: nõ setamẽ preferebat sed omnibus parem esse volebat. His igitur rebus non solum apud populũ sed etiã apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hec etiam vnusquisq; diuersarum gentium alius confabulationis gratia alter fide ac mansuetudine quã eius moribus motibusq; cernebat ad amorẽ fuerat excitatus. Cęterum eius morte luctus magnus apud vniuersos expositus est non sicut assolet / vt principi placaretur ficto dolore monstrato / sed vera cuncti tristicia merebant. Nam eius mortẽ vnusq;sq; suam propriam reputabat ita eius mores: eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerãt. Vnde ad filium quoq; ipsius amor cunctorum: fauorq; peruenerat. Maxime autem omnis milicia eius amore tenebatur ita vt gloriam reputarent pro eo mori si ratio postularet quo ipse susciperet principatum. ¶ Sed tunc tyberius euodo iussit vt sub ipso diluculo infantulos illos adduceret: ipse autem dijs patrijs supplicabat vt ei signum manifestum ostenderet quisnam post eum in imperiũ succederet festinans quidem vt nepoti suo principatum relinqueret: maiorem tamens credens sua sententia suoq; cõsilio diuineq; dispensationem prouidentię / ab illis sibimet demonstrari desiderabat. Supplicãti deniq; illi omẽ tale monstratur ad illum videlicet venturum esse principatũ qui ad eum sequẽti die primus ex omnibus aduenireț. Hęc ille cognoscens mittit ad nepotis sui pedagogum iubens vt primo mane puerum ad se perduceret putans illa re numinis superare sententiã. Sed deus econtra de imperio cernebat. Illo igitur talia cogitante ecce dies illuxit: iubetq; euodum vt quisquis foris esset infantulorũ eum ad se primitus euocaret. Ille autem egressus gaium ante tabernaculũ reperit. Nam tyberius nec dũ aderat: ciborum acceptione tardatus. Ille aũt ignorans totum qđ agebatur quodq; tyberius cuperet: veni inquit vocat te pater. Et hoc dicto eum in tabernaculum introduxit. Tyberius autẽ vt vidit gaium tum primum intellexit maiestatis superneq; potentiã. & quod non sit in hominũ potestate de imperij constitutione decernere. Tunc ille primum lamentatus semetipsum quidem q̃ eius cõsilium fuerat infirmatum: & ei potestas ordinandi quem vellet ablata tyberium autem nepotem q̃ nõ solũ de imperio decidisset: sed etiam ipsam salutem & vitam agere illi non sine periculo fore cernebat: ad hec etiam inuidiam illi ex cognatione futuram esse. Nam timore vel odio suspectum fieri gaium referebatur tam ex eo q̃ pricipatum accipere festinauerit: q̃ ex eo q̃ insidiaturum sibi velle putaturus esset quasi festinaturum in se rediger potestatem. Et tunc quidem in his malis erat Tyberius ex illo euentum augurij quod ei prefagium fuerat eo q̃ eius nepos amisisset imperiũ. Vnde multum amarus se quoq; culpabat q̃ illudi augurium postulasset accipere: & q̃ cũ liceret de hac vita meroribus liberũ

Tyberius deflet postulasse augurium

Germaici mortẽ vniuersi deplorabant. gra cuius cunctoꝝ amor et fauor ad filiũ gaium puenit.

Tyberio dijs supplicanti / signũq; petẽti vt cognosceret q̃s nã post eũ i imperiũ succederet omẽ demõstratum est.

Vyberius iuuenis cibo occupatus amittit imperium.

Gaius secũdũ omen primus Tyberio pñtat cõtra ipsius volũtatẽ q̃ Tyberiũ nepotẽ volebat impare.

abscedere ignorantia futurorum: per suam ipsius imprudentiam factum esse vt cum magna infœlici-
A tate & magno dolore discederet. Tunc tamen licet valde turbatus q; imperium ad quos nollet cerne
bat esse venturum pugnauit cum animo suo vt huiusmodi verba loqueretur ad Gaium. O fili inquit
cum habeam propinquiorem tyberium: tibi tamen ex mea sententia deorumq; decreto imperij con-
tribuo potestatem. Rogo autem vt nichil aduersus aliquem recorderis qui michi in principatu ammi
nister fuerit vel qui michi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem neq; aliquem ledas propter me qui
te ad tantam sublimo magnitudinem dignitatis: neq; circa Tyberium minus aliquid caritatis exhibe
as q̄ te & cognationi debere cognoscis & mihi qui tantorum bonorum auctor existo vt dignam vicis
situdinem meę circa te beniuolentię reddas & simul tyberium cures vt etiam & cōsanguinitati quod
debes exhibeas. & munimen tibi vel principatus. vel salutis acquiras cum eum tibi feceris adiunctū
Nam solitarius quisq; amplius patet periculis maxime cum intanta potestate rerum quisq; fuerit con
stitutus. Ad hæc quoq; quia nec dij impunitum quicq̄ relinquunt: quod contra fœdus naturę perpe
tratum. Et hæc quidem tyberius loquebatur. ¶ Gaius autem & si ficta locutum tyberium senserat &
ipso longe aliter animo gerebat: tamen pro tempore benigne respondit & facturum se omnia pollice
tur. Cęterum in imperium veniens & tyberium extinxit & ipse non post multum tempus insidijs in-
teremptus est. Sed hęc postea. ¶ Tunc autem Tyberius Gaium successorem in principatu pronun-
cians: paucis diebus aduiuens vita defungitur. Imperauit autem dies tres menses sex: annos duos &
viginti. ¶ Gaius autem quartus romanorum efficitur imperator. At romani audientes Tyberij mor-
tem Hylares agere cœperunt prospero letificati nuncio non tamen ad credendum vel exercendum
gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nollent. nam suis multis pecunijs comparare diligerent
B vt illud nuncium verum esset: sed timore ne si falso nuncio concitati gaudia sua proderent: ab illo co-
gniti perirent: q; eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat Nam erat
importabilis in ira irreuocabilis ad quicquid perpetrandum cupiditas impulisset: & sine ratione quo
q; malorum occasionem inueniens & in omnibus quę facienda decernebat asper agrestisq; consta-
bat. Ob hæc illi mortem eius audientes suam leticiam manifestare verberantur.

¶ Agrippa Marsia Tyberij mortem hebræa lingua sub hoc signo mortuus est leo nunciante
gaudio extollitur & centurio qui Agrippę custodiendo pręerat quid vellet sermo ille interrogans au
dita Tyberij morte conuiuium Agrippę fecit sed quodam Tyberium viuere dicente turbatus centu
rio arcioſi custodia constringit. Sequenti autem die a Gayo epistolę ad senatum de morte tyberij &
ad pisonem pro liberatione Agrippæ mittuntur. Gaius autem magnificam Tyberio celebrauit sepul
turam & ipso die Agrippam voluit absoluere sed ab Antonia prohibitus est ne putaretur mortem Ty
C berij gratanter accipere ipsum tamen postea non multis prætereuntibus diebus eum vocauit resti-
tuens in regno & pro ferrea auream dedit cathenam Agrippa itaq; permittente imperatore venit in
patriam & pręter omnium spem rex ab omnibus cernebatur. vnde Hęrodias eius soror commota in
uidia Hęrodem Tetrarcham Agrippę fortunam manifestans romam nauigare concitat vt a cęsare
regalem obtineat dignitatem qui licet diu recusasset ocium diligens venit romam venit cum Hæro-
diade quorum agrippa intentionem cognoscens fortunatum libertum cum muneribus ad Cæsarem
mittit & litteris aduersus hęrodem. Gaius autem aduenięte hęrode Agrippe recepit litteras quibus
accusationes contra Hęrodem continebantur & Cæsar veras credens Tetrarchiam Agrippę regno
coniunxit & Hęrodem in exilium lugdunum expulit Hęrodiademq; cui Cęsar agrippe sororem co-
gnoscens opes dederat omnia abrenuentem simul cum Hęrode in exilium damnauit omnem substā
tiam tribuens Agrippę.

Capitulum quintumdecimum.

IN terea Marsias bonū agrippæ deportat nunciū. Quem cū in balneo reperisset iam
egredientē noto ei signo dato hebręaq; lingua locutus mortuus est inqt leo. At ille ver
bū intelligēs: gaudio cœpit extolli. Tibi inqt sup oia pro hoc etiā bono nuncio gratię
abūdantes repositę sūt: tantū vt vera sint quę dicuntur. Tunc cēturio q agrippę custo
diendo pręerat intendens tā manifestationē Marsię qui aduenerit q̄ gaudiū agrippæ
quod eius verbis illi cōtigerit ratus nouitatem quandā significatā iterrogabat eos q̄d
vellet ille sermo qui fuisset allatus. Illi tantisper secretum efferre trepidabant. Sed dum vrgeret nichil
hęsitans indicauit agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerant. Ille autem gaudium magnum
illo sermone percipiens q; etiam prosperitatem ex hoc agrippę euenire sciret conuiuiū ponit. ¶ Eis
epulantibus potuq; indulgētiore procedente venit quidam dicēs viuere tyberiū: & itra paucos dies
in ciuitatē venturū. Tunc centurio aspere valde illo sermone turbatus propter quod cernebat morte
digna quę gesserat: quod morte cęsaris audita. cum illo vincto gaudens conuiuium celebrauerit ex le
cto ponit agrippam. Tu inquit fallere festinasti mortē imperatoris falso denūcians: sed scito hunc ser

Verba tiberij ad gaium iperij suc cessorem:

¶ Gaij benigna rńsio ad tyberiū facta tamen op positum fecit qđ promisit.

Tyberius obijt ano imperij sui. xxij.

Gaio iperatore q̄rto substituto. Mores tyberij. mali.

Marsias agrip pę tyberij mortē nuncians dixit mortuus est leo

Cēturiō agrip pę cōuiuium fa ciente quia tybe riū nunciauerat mortuū ecce q̄ dem dicens ty

berīū viuere vñ cēturioturbatus agrippam arcio ri custodia con stringit.

Epl'e a gaio ad senatū de morte Tyberij/& ad pi sonē pro libera tione agrippæ.

Agrippa voca tus agaio regno restituitur & p cathena ferrea auream dedit.

Agrippa/pmit tēte ipatore/ve nit i prīam & p̄ ter oim spē rex ab oībus cernit.

Hęrodias iuida p Agrippę fra tris pspitate hæ rodem Tetrar cham cōcitabat romam nauiga re fortunam.

Agrippę mani festās vt regalē a cęsare dignita tem imploraret:

monem pœna tui capitis expiandum. Hęc dicens confestim iubet ligari agrippam & constringi arcti ori custodia. Et nocte quidem illa agrippa in malis fuerat constitutus. Sequenti vero die per omnē ciuitatem de morte tyberij sermo firmatur: & iam iamq; omnes illum sermonem confidenter ac pu blice proferebant. A gaio quoq; destinantur epistolę vna quidē ad senatum mortem tyberij nunciās altera vero ad pisonem custodem tunc temporis ciuitatis in qua iubebat agrippam ex militum auferi custodia & ad domum transferri in qua primitus habitabat anteq̄ haberetur in vinculis & ibi tunc interi erat in remissiori custodia. Sed gaius postq̄ romā venit tyberij corpus secum adducens: iustā ei secundum morem patrium opulenter magnificeq; celebrauit sepulturam. Agrippam vero cum ipso die desideraret absoluere antonia prohibuit non odio aliquo circa vinctū sed opinioni cōsulēs gaij ne putaretur mortem tyberij gratanter accipere si eum tam celeriter absoluisset quem ille deuinxerat. Verūtamen non multis diebus prętereuntibus eum accersiuit in domum tonderiq; precepit & vestibus cultuq; mutato: diadema capiti eius imposuit & regem confirmat: tetrarchiam philippi donās ei etiam lysanie alteram tetrarchiam. Pro cathena vero ferrea quam gerebat: auream ei pari pōdere cō donauit. Magistrum autem equitum in iudea constitutorum maxillum destinat. ¶ Verum secundo anno gaij cęsaris agrippa postulat vt nauigare permitteretur ad propria: quo prouinciā sibi cōmissā aliqua necessaria certa dispensans moderatione reuertatur. Et permittēte imperatore venit in patriā & pręter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in eo cunctis apparebit quantam habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiam hesitabant comparantes pœnuriam hominis in quam tempore priore deciderat: & prosperitatem pręsentem qua fuerat sublimatus. Plerique enim beatificant hominem qui non fuerat defraudatus recuperatione fortunę. Alij etiam pœne incredibilia putabant: licet suis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in agrippa rerum mutatio cernebatur: vt quorundam mentes adducerentur in dubium. ¶ Hęrodias autem soror agrippę quę herodi coniuncta fuerat Tetrarcha enim galileę prouincię trans iordanem erat iste potestatem fratris ex inuidia non ferebat: q̄ eum in maiori dignitate cerneret q̄ maritū & qđ de prouincia cum fuga discesserit debitum non valens soluere reuersus autem esset cum amplissima dignitate. Contristabatur igitur grauiterq; ferebat: tantam mutationem fratris. Maxime autem quando eum intuebatur cum regalibus insignibus incedentem atq; hincinde circumferri multitudine populorum. infœlicitatem suę non tollerabat inuidię: sed viri animum concitabat exhortando vt romam nauigaret similemq; sibi dignitatem imploraret a cęsare. Intollerabilem namq; sibimet ipsis vitam esse firmabat. si agrippa fillius Aristoboli qui culpatus a patre mori meruit inopia magna compressus: ita vt aliter non posset euadere creditores nisi nauigatione diffugeret: atq; hoc modo patria discedens cum regali fuisset dignitate reuersus. Ipse vero cum esset filius regis & frater eius (qui Tetrarchiam illam ante possederat) vnde magis ei cognationis iure deberetur sederet in humilitatē priuatę degēs vite. Quod si antea nichil Hęrodem cōtristabat qui minorem honorem parente proprio possideret saltem tunc excitari deberet consanguineitam pręclarissima dignitate neq; se pati debere superari ab eo cui pecunia sua subuentum est confusionemq; debere putare vt ille prętret honoribus qui anteriore tempore sua sustēta batur misericordia. ¶ Verū enimuero romam inquit pergamus: nec labori parcentes nec sumptibus Non enim pro auro reperiturę debemus prohiberi ne ad honores ampliores valeamus ascēdere: sed omne quicquid nobis est expendamus: vt regnum valeamus adipisci. Ille vero repugnabat ocium diligens & quietē: & molestiam rome declinans moliebatur eam ratione deplacare. At illi quanto videbat eum quiescere cupientem: tanto amplius instabat: iubens ne aliquid agēdum prętermitteret quo posset regnum a cęsare promereri. His igitur illa nullomodo cessabat: donec sepius fatigando in suam eum fecit transire sententiam. ¶ Ille igitur pręparans opulenter vniuersa & nichil sumptibus parcēs nauigauit romam: simul secum hęrodiadem ducens. Agrippa vero intentionem eorum intelligens & qualiter præparabantur attendens etiam semetipsum ipse prępara't. Cum autem eos nauigasse cognosceret mittit etiam ipse romam quendam ex libertis suis nomine fortunatum. plurima cęsari munera deportantem & epistolas aduersus hærodem. Ipsum etiam instruxit quę ore proprio Gaiū edoceret oportunitate reperta. Qui eum subsecutus esset hęrodem epistolas cęsari reddidit. Nam simul in dicearchiam venientes gaium apud Baias inueniūt. quę ciuitas est parua campanię. quinq; stadiorum interuallo distans a dicearchea habitacula quoq; ibi imperialia opulenter constructa sunt operibus diuersorum per tempora principum magnifice pornata. Lauachra calida ille locus exhibet. aqs ex terra vltro manantibus aptis saluti corporum quos ibi lauari contigerit. ¶ Gayus autem mox vt hęrodem suscepit & primum sermonem cum eo commiscuit confestim Agrippę suscepit epistolas: q bus accusationes continebantur hęrodis. ¶ Accusationes autem erant huiusmodi consilium habuisse Hęrodem cum seiano aduersus Tyberium: & cum Arthabano Partho aduersus Gaium. Probamē

Hęrodias hęrodē icitat romam petere nec p regno sumptibus parcere iste vero repugnabat ocium diligens. Hęrodes cū hærodiade romam venit quorū Agrippa itētionē cognoscēs fortunatū libertū cum muneribus mittit ad cęsarem & epistolas aduersus hęrodem.

Lauacra calida vltro de ra manantia.

A tum autem huius rei dicebatur: q̄ haberet hērodes constructionem immensam armorum. qui septua ginta mulibus pugnatorum suffecisset. Hanc in armamentario Herodis repositam dicebat asseruari. Quibus lectis motus Gaius percunctantur hērodem si verum esset q̄ de armis nunciaretur. Ille ve ro cum aliter dicere non posset ne veritate conuinceretur. respondit esse arma. ¶ Tunc Cęsar veram credens accusationem tetrarchiam eius abstulit. & agrippę regno coniunxit. Sed etiam omnes opes similiter agrippe contribuit. Ipsum autem eterno condemnauit exilio: habitaculum illi constituens in lugdunensem gallię ciuitatem. Cognoscens autem hērodiadem agrippe esse sororē opes & alia (quę cunq; propria esse probarentur) ei restituit: arbitrans in consilio viri consciam non fuisse. Tutabatur etiam eam q̄ sororem agrippe cognouerat. At illa tu quidem imperator inquit magnifice satis sicut tuam dignitatem decebat hęc michi largiris: verum ego vti non possum beneficio tuisq; muneribus propter dilectionem qua merito meo constringor: cui socia in prosperitatibus existens iustum non ex istimo vt eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne suscipiens si mul eam cum hērode misit in exilium eiusq; substantiam agrippę contribuit. ¶ Et herodiadi quidē pro inuidia quam circa fratrem gerebat: & hērodi eo q̄ muliebres exhortationes & vanitates aduer tit. tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est.

Hērodes regnū credēs obtinere tetrarchiā amisit quā cęsar agrippe regno cōiūxit hērodem. q; inexilium lugdunū relegauit. Hērodiadē (cui Cęsar sororē agrippę cognoscens opes dederat) omia abrenuētē simul cum hērode misit in exiliū & substantiam agrippe tribuit.

¶ Gaius q̄diu se humilem exhibuit fauorem habuit omnium sed procedente tempore eleuatus humanum perdidit intellectum volens se diuinitati esse similem. Tunc namq; seditio inter iudeos & paganos Alexandrię orta ex vtraq; parte legati ad Gaium mittuntur: Et Appione Iudeos accusante (quia cęsaris honorem non curarent) illi simulachra constituere recusabant quo audito Gaius philo
B nem iudeorum legatum doctissimum respondere paratum ex secretario iubet excludi qui egrediens circunstantes iudeos non terore. Gaij terreri hortatur. Gaius vero contra Iudeos iratus Petronium mittit in Syriam vt simulachrum suum erigat in templo Hierusalem. Ad quem iudei venientes eum depręcantur ne contra paternas leges simulachrum erigat in templo: ipsiq; illud deneganti iudeorū maxima multitudo mori pro conseruatione legis parata in Tyberiade occurrit supplicans vt legem eorum permitteret integram. Ad illum quoq; Aristobolus Agrippę frater Elicias maior alijq; pluri mi optimi viri veniunt depręcantes vt multitudini parcat quę culturam terrę pro legis conseruatio ne negligebat.

¶ Gaius q̄diu se humilē exhibuit fauorem habuit omniū sed eleuatus humanū perdidit intellectū. &c.

Appio accusat iudeos q̄a cęsaris honorem nō curarēt illi simulachra constituere recusantes.

Philo iudeorū legatus idoneus & doctissimus gaio iubēte egrediens ex secretario circunstātes iudeos non furore Gaij terreri hortatur.

Gaius iratus cōtra iudeos petronū legatū mittit in siriā vt simulachrū suū erigat i tēplo hierusalē. Iudei ad petronū veniētes eū depręcantur ne contra patronę

Capitulum sextum decimum.

C Aius autem primo quidem ac sequēti anno magnifice rebus vtebat & mediocrē semet exhibēs fauor illi p dies tā apud romanos q̄ apud cæteros subiectos āplior augebat. Sed ꝓcedēte tpe magnitudine dignitatis eleuatus humanū perdidit intellectū: & sese volebat diuinitati cōsimilē diuinitatē quę vera est ihonorās. ¶ Illo tpe cū alexādrię seditio ꝓueniret inter iudeos ibidem habitātes atq; paganos: trini ex vnaquaq; parte legati mittūtur ad gaiū. Erat vero inter alexandrinorū legatos vnus appio noie q̄ iudeos plurimū blasphemabat multa quidē & alia dicēs: illud aūt eos prę cęteris accusabat quoniā cęsaris honores haberent oino contēptui. Nam cū romano imperio subiectos tēpla gaio fundare: altaria cōstituere atq; alia sicuti dijs celebrare firmaret: a solis iudeis duci proclamabat ingloriū: debere quoq; istos simulachris honorare cęsarē nomenq; eius iurabile. ¶ Hęc igitur appione & alia huiusmodi durissima prolocuto quibus eū in superbiā eleuari posse cēsebat philo ecōtra suscepit qui pręerat legationi iudeorū vt in oibus quidē magnæ glorię nā alexādri alabarce germanus extabat philosophie quoq; non expers ydoneus etiam defensare causas: & purgare quęcunq; accusationibus subiacebant. At hūc ex secretario gaius iubet excludi. absentemq; fieri. Nam tanta indignatione succensus erat: vt crederetur aliquid seuissimum perpetrare. Tūc philo egrediens secretario: dicit ad iudeos qui circa illū forte fuerant vt animo confidentes existerent neq; gaij furore terrerētur. Nam prope esse, vt ipsis operibus deum repugnare clarescceret. ¶ Interea gaius grauiter ferens q̄ in tanto despectu apud iudeos solos existeret: legatum in syriam mittit petronium successorem vitellio. iubens vt cum numeros a manu iudeā inuaderet: & siquidem sponte susciperent simulachrum eius erigeret in templo dei: si vero resistere molirentur. pugnando superans idipsum in cunctanter efficeret. Atq; ita petronius in Syriam decreta exigens pergebat vt mandatis cęsaris minister existeret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit congregaret: duasq; romane militię legiones assumeret. Ptholomaidam venit vt ibidem hibernia perageret: & primo veris tempore prælium posset agere cum iudeis. Inde quoq; consilium suum cęsari per litteras intimauit. Ille autē laudabat eius sententiam: iubens vt nullomodo prętermitteret: & si minus obedientes essent. prelium iudeis intentius imponeret. ¶ Interea iudeorum multa milia veniunt ad Petronium in Ptholomaidam: depręcātes ne ad solutionem & ad transgressionem paternę legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuisset simulachrū inferre ibiq; constituere: semetipsos primitus si placeret interimi postulabant. Neq;

legis transgressionē simulacrū in templo ponat. Excusatio Petronij.

enim possumus inquiūt quoad viuimus rem istam admittere. quę nobis ne fieret interdicta est ab eo legislatore cuius auctoritatem non valemus omnino contemnere: neq; illas constitutiones paruipendere possumus: quas proaui maioresq; nostri vsq; ad suum interitum seruauere. ¶ Petronius autē respondit. Si in primis essem vt meis vterer ad agendum quod oporteret consilijs: & iusta vobis ad me hęc esset oratio. Nunc autem iubente Cęsare incumbit michi multa necessitas eius decreta complendi: ne si contempsero aliud periculum maius incurram. ¶ Tunc iudei quoniam inquiunt ita sapis o Petroni vt transgredi Cęsaris mandata non audeas: neq; nos legis diuinæ præcepta transgredimur: qui virtute maiorum nostrorum: & laboribus instituti nunc vsq; fine transgressione vixímus: neq; in tantam ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam. vt quę a deo interdicta sunt fecerimus vel aliquibus bonis illecti: vel metu mortis adacti: sed fixum animo tenemus vt pro seruatione legis nostrę cuncta pericula subeamus spem gerentes fortissimam deum nobis auxiliaturum in præsentia & mercedem postea redditurum: si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpessi. Si vero tibi voluerimus obedire non solum infamiam debilitatis incurrimus q; timore legis transgressores efficimur verumetiam immaniter deum offendimus: qui etiam te iudice multō tempore censetur esse q̄ gaius. ¶ Tunc petronius considerans ex verbis eorum immutabile firmumq; propositum & sine pugna non posse gaij præcepta perficere in eius erigendo simulachro: nec sine multa cede negocium illud euadere assumens omnes amicos & cuncta sua seruicia in tyberiadem pergit volens iudeorum & institutta cognoscere vel cuiusmodi essent vel qualibus ordinibus haberētur. Iudei vero magnum quidem sibi ex bello romanorum cernebant imminere periculum sed magis iudicabant subdi q̄ impij efficerentur in deum. Multa itaq; milia petronio in occursum veniunt ad thyberiadem vndiq; confluentes & supplicationibus vtebantur ne cogerentur ad talia neq; pollueretur ciuitas erectione simulacri Ad hęc petronius. Et pugnabitis inquit contra cęsarem neq; illius potentiam neq; vestram putantes infirmitatem? At illi minime inquiunt nos pugnare disponimus: verum sumus ante mori parati q̄ legis nostrę mandata soluamus simul in faciem prostrati perimi se paratos esse firmabant. Et hęc quidem per dies quadraginta. culturam quoq; terrę negligentes cū maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni vertebatur: quando solent semina terre mandari. Tantus quippe eos moriendi feruor accendebat ne simulachrum aliquod in ciuitate poneretur. ¶ Taliter igitur se rebus habentibus Aristobolus agrippę regis frater: & elicias maior. alij quoq; optimi viri ex eadem ipsa familia. & plures de primatibus ad Petronium venere. depręcantes vt bene de negocio præsenti consuleret: neq; de tante multitudinis perditione cogitaret: quin potius scribendum Gaio decerneret significās immobilem animū iudeorum neq; eos constitutionem simulachri velle suscipere omnem quoq; culturam terrę negligere: sed in occursum suum venisse & pugnare quidem nec velle nec posse: mori tamen incunctāter paratos anteq̄ transgressores suę legis existerent. Debere igitur consuli ne in aliud intenta multitudine. terra inculta remaneat: & postea per inopiam latrocinia perpetrentur Fortassis enim possit gaius Tyberius emolliri & nichil crudele decernere: neq; talia disponere quibus ad seditionem populus excitetur. Et aristobolus quidem alij q; qui cum illo erant talibus petronium depręcabantur.

Petronio i tyberiade iudeorum multa milia occurrūt supplicātes ne cogerent ad talia contra eorum legem.

Iudeorū prōptitudo ad mortē pro conseruatione legis.

Aristobolus & elicias & alij primates iudeorum ad petroniū veniūt deprēcātes vt multitudini pareat quę cultūrā terrę pro conseruatione legis neglexit. &c.

¶ Pacatus Petronius pro multitudine iudeorum ad Gayum proponit scribere conuocansq; in Tyberiade magnam multitudinem se excusat & eos remittit ad culturam. Deus autem suam repente manifestauit præsentiam & adiutorum suum in omnibus fore petronio Ingente tunc præter omnīs spem descendente pluuia. Et sic petronius deum videns consolatorem pro iudeis scribit ad Gaium Agrippa autem amplius in Gaij crescens amicitia epulum omnium superans diligentiam præparauit cuius magnificentiam Cęsar volens remunerare in donis hic respondit sibi suam sufficere gratiā nec quicq̄ gratia lucri agere & petere coactus pro omnibus ab imperatore querit statuam in templo non erigi quod concessit Gaius ad petronium scribens Sed resipiscens Gaius genus mortis eligere petronio rescribit quia eius contempsit adimplere mandata sed Gaius priusq̄ epistola ad petronium venerit mortuus est. deus enim Petronium remunerauit pro honore quem templo exhibuit qui vbiq; dilectus & senatorij ordine & qualibet est dignitate honoratus.

Capitulum septimum decimum.

Pacatus Petronius pro multitudine ad Gaiū proponit scribere

PEtronius vero (instante aristobolo & ceteris) videns quoniā non pro rebus minimis supplicabant: videns etiam iudeorum constantiam seuum quoq; ratus vt multa milia hominum per ipsum darentur in mortem si vellet gaij furię ministrare simul etiam se deum offensurū & cū pessimis postea spēbus aduiuere: multo melius iudicat vt scriberet gaio vt eius animū mitigās nihil per eum iniquū cōtigeret aut si forsitan indignatione cōcitaretur q; eius mandata minime compleuerit & aduersus eum aliquid mali decerneret bene contētum esse iudicabat pro meliore causa & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in

tyberiadem magnam multitudinem iudeorum(nam multa milia illic fuerant congregata (& consti-
A tuens in circuitu cunctas militias & turmas visum est primo non suam sed Cæsaris proferre senten-
tiam dicens timere se iracundiam Gaij proinde se accessurum ad perficienda quę sibi præcepta sint.
Oportere se namq; firmabat qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus: vt nichil contra-
rium eius voluntati perageret. Verum non arbitror inquit iustum esse.: vt salutem honoremq; meum
non pro vob:s qui tam plures estis impendam: nec permittam vt per me paternę vestrę legis institu-
ta soluantur neq; a deo dignitatem templum dei contemnere. Vt per potestates principum iniurię
vestris religionibus ingerantur. sed scribam ad Gaium vestras illi voluntates intimans quantum pos
sum causam adiuuans & vestrum in bono propositū: & spero quia aderit deus cuius potestas potior
est omni humano molimine. Humanaq; virtute Potens est enim & vos in conseruatione legis vestrę
protegere & maturari vt nec a ipsis etiam excidam humanis honoribus. Q; si etiam exasperet for-
sitan Gaius vt iram suam in me velit effundere: en sumam omne periculum omnem miseriam: quęcū
q; corpori meo possit infligi: ne vos tantos pro rebus optimis pereuntes ituear. ¶ Ite igitur vnusquis-
q; vestrum ad opus proprium & terræ vestrę culturam impendite: ego vero romam litteras destina-
bo: & omnia pro vobis tam per me q̄ per amicos(quę rei conueniant) agere non omittam. Hæc di-
cens congregationem iudeorum iubet dimitti. vt culturę tertę diligentiam exhiberent. Omnes autē
nobiles alloqui populos adhortatur: vt spem meliorem gererent. Et ille quidem hoc modo multitu-
dinem letificare festinabat. ¶ Deus autem suam repente manifestauit presentiam: & adiutorium su-
um in omnibus fore petronio Simul enim vt finem loquendi fecit confestim ingens descendit plu-
uia preter spem omnium. Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat nullumq; signum
pluuię in celum fuerat visum sed etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus: ita vt despera-
tio fuisset exorta non solum pluuię: sed etiam si posset vnq̄ celum tectum nubibus apparere. Tunc igi
tur etiam preter consuetudinem tanta inundatio venit aquarum vt iudeis spes magna fieret in nullo
frustratum iri petronium pro eorum negocio laborantem. ¶ Petronius autem amplius obstupuerat
videns manifestissime deum iudeorum se consolatorem ostendere & multam se declarasse sententiā
ita vt nec illi forte contradicere valerent: quibus religioni nostrę reluctari tota laborat intentio. Scri-
bit ergo ad Gaium postulans ne tanta milia hominum contemneret quę non possent sine bello & in
genti cede ad transgressionem suę religionis impelli: peritura quoq; tanta tributa quę ab illa gēte da
rentur memoriam etiam non bonam romani nominis in posteriora tempora relinqui: super hoc quo
q; virtutem diuinam iudeis prębere presidium. Nam exploratum esse firmabat pro iudeis euidenter
indicium: et petronius huiusmodi litteras destinauit. ¶ Agrippa vero rex iam enim tunc Romę fue-
B rat: amplius in amicitia gaij gratiaq; crescebat. Et forte quadam die epulum prępararauerat cęsari. vbi
magnam impenderat diligentiam. vt omnium in cibis elegantiam vinceret. omnesq; suauitates & de
licias studiosius prouideret: ita vt non solum cęteros anteiret adinuentionibus epularum sed nec ipse
Gaius multum cupiens ei posset ęquari. Tunc Gaius admodum ammiratus tam ingenium q̄ magni-
ficentiam animi quia super virtutem suam sumptus expenderet q; sibi placeret voluit munificē tiam
Agrippę remunerari. Tunc itaq; ex delicijs & voluptate ac vino Hylarior effectus. cum Agrippa ad
potum inuitaret. primum inquit. Quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beniuolentia & fauore
quam circa me habuisti vt etiam apud Tyberium periculum ingens incurreres. Verum quia in omni
bus te video & virtute prędituṁ & nos amore superātem: indecorum existimo tuo circa me studio
superari. Volo itaq; quod antea minus feci modo perficere: & tantas tibi numerum copias attribue-
re: vt magnum monimentum tuis opibus & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hęc dicebat exi-
stimans q; posceret aliquos redditus sibi dono dari: vel ciuitates expeteret. Ille autem quamuis prę-
parati.m haberet q; petere cupiebat timens vero suam noluit indicare sententiam: sed confestim re-
spondens gaio quia neq; primo lucro ex eius gratia delectatus vt contra tyberij precęptum studium
eius accusationis eius impenderet neq; modo se aliquid agere intentione lucri: sed sola eius gratia sē
per fuisse contentum. Nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata quę si tua inquit virtute tuaq;
potentia minora sunt meo tamen hoc est accipientis merito & mea dignitate multum constant esse
maiora. ¶ Gaius autem obstupescens eius continentiam: magis instabat vt diceret quid sibi cuperet
C donari. Ille quoniam inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas
postulem nichil quidem quod ad diuitias opesq; pertineat: nam me anterioribus tuis muneribus ad
modum locupletem reddidisti: sed illud peto quod tibi & opinionem pietatis efficiat & diuinitatis
mereatur auxilium vna etiam michi gloria fuerit apud audientes: q; nichil a te petierim ad vsus per
tinens temporalium rerum. Postulo igitur vt erectionem statuę quam in templo iudeorum faciendā
precepisti petronio vltra nolis effici. Et ille quidem licet periculosum existimaret illud exposcere nā

Petronius ad iu deorū multitu dinē pro excusa tiōe & eos remit tit ad culturam.

Nota. Potestas dei

Ingēs pluuia p̄ ter spē omnium diuinitus venit.

Petronius deu; iudeorū videns consolatorē illis scribit ad Gaiū.

Agrippa rex am plius in gaij ami citia crescēs epu lum Cęsari oim diligētiā supans magnificentissi me p̄parauit cu ius magnificen tiā cęsar volens remunerari i do nis suā respōdit sibi sufficere gra tiam neq; quicq̄ lucri intentione agere. &c.

¶ Petit agrippa pro omnibus vt statua i templo non erigatur.

Hunc vtiñ oēs circa principes existētes i hoc imitarentur honorē dei & ecclesie curantes ꝓpria & suorum contempta vtilitate.

Gaius ad petroniu statuā non erigere scribit gratia agrippę.

Gaius resipiscēs petronio mortis genus eligere rescribit quia contēpsit eius admplere mādata ſ gaius prius mortuus est q̄ epistola venerit ad petronium.

Deus remuneratuit petroniū pro honore quē exhibuit templo.

¶Mors gaij & mortis cā postea describitur.

Nota ꝓ honorā tibus templa.

nisi rectum quod petebatur iudicaret. Cæsar nichil aliud nisi mortem afferret illa petitio. Ergo quāuis periculosum esse censeret.tamen contemptis sibi alijs necessarijs & vtilibus.illud cęsarem postulauit.Gaius autem tum eo ꝙ Agrippa taliter fuerat accuratus tum quia indignum existimabat mēdax coram tantis arbitris apparere ante quos alacriter compellebat Agrippam quod vellet expetere;paululum sui penitens mox vero virtutem Agrippę miratus ꝙ suum regnum non redditibus non pecunijs non alio quocunq; munere amplificare cupierit.sed pro conseruanda lege culturaq; diuini D
tatis illibata celebranda interuentor extiterit concessit ac scribit ad petronium laudans quidem eum ꝙ exercitus instruxerit pugnareq; cum iudeis paratus fuerit:& omni nisu laborauerit iniuncta perficere.Verum statuam inquit si te contigerit erexisse vt constituta est perseueret. Si vero necdum erecta est nichil vltra fatigandum exercitum & auxilia dimittenda.Teipsum vero ad ea quę missus es conuenit proficisci.Nam vltra iam opus non habeo vt erigatur statua.Hoc enim Agrippę gratię cō cessum esse volo:viro honorabili michi semper sed nunc amplius honorando. Et Gaius quidem talia scribit petronio.anteq̄ seditio maior oriretur.Nam ita iam mentes omnium timebant atq; talia voluntatum eorum indicia monstrabantur vt si forte contrarium nuncium adueniret parati essent apertum bellum cum romanis gerere.Sed Gaij amicus erat obnoxius turpitudini alienus bono consilio& in omnibus quę facienda decerneret:ita magis pertinax ad implendum moderari se nullo modo sciens sed beatitudinem iudicans si omne quod esset voluptati perficeret;postea scribit petronio huiusmodi verba.Quoniam inquit quę tibi dedere iudei meliora iudicas q̄ mea complere precepta & cū
cta quę illis libita sunt studes efficere mea mandata contemnens: iubeo temetipsum iudicem fieri & E
eligere quid debeas pati qui me ad tantam iracundiam concitasti vt exemplum efficiare cunctis & presentibus & precedentibus & futuris ꝙ nullus audeat imperatoris mandata contemnere. ¶Hanc igitur epistolam destinauit quidem petronio non tamen ipso viuente perducitur. Petronius autem tardius eam aliquanto suscepit remorantibus nauigio portitoribus intantum vt & ante hanc epistolā alis litteras accepisset in quibus de morte cęsaris certior redderetur. Nō enim obliuisci poterat deus tantorum periculorum quę petronius cum alacritate magna subierat vt iudeis in honorem eius religionis gratiam prestitisset & gaium de medio auferens mercedem illi dignam pro illius impietate restituit:cooperatus est autem petronio.Nam illi tanta dilectio comparata est tam romę q̄ in vno quoq; regno: vt dei gratia super eum euidens appareret.Romę namq; senatorij ordinis & quotquot dignitatibus eminebant tam virtutis merito q̄ odio gaij quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant: circa petronium magno fauore ferebantur. ¶Mortuus est autem non post multum temporis q̄ fuerat epistola scripta petronio in qua eum morte damnauerat. Causam autem per quā extinctus est & totum ordinem insidiarum:narrabo procedente sermone.Petronio autem prima venit epistola mortem indicans gaij:post aliquantulum vero temporis in qua propria manu semetipsū interimere iubebatur.Vbi miranda est diuinę clementię prouidentia quę modo sine vlla dilatione tā tam illi retributionem mercedis indulserit pro honore quem exhibuit templo dei: & pro adiutorio quod iudeis prestitit vt per eum beneficium salutis acciperent.

¶Maxima cedes & calamitas iudeorum in Mesopotamia & Babilonia duo namq; viri iudei Asianeus & Anuleus germani velaminum nauiū operatores(eos corripiente operis magistro)fugerunt cum armis in vicum diruptionem fluminum vocatum ad quos iuuenum multitudo congregata est quorum ductores facti vicinos fecerunt tributarios eorumq; nomen omnibus erat formidolosum.Quos Babilonię Satrapa(congregato exercitu)clandestine legatos adducere procurans eos die sabbati inuadit Sed Asineus equorum hinnitus audiens socios arma sumere adhortatur & die sabbati contra hostes pugnare quos inuadentes vincunt & multis obtruncatis alios fugant.Illorum autem audita audacia Arthabanus parthorum rex eos videre cupiens per nuncium dextra & fide prę- F
stita vocat.Et asineus differens fratrem cum muneribus mittit Arthabanus vero adueniente anuleo cum fratrem audisset timore non venisse Anuleum remittit vt prestito iuramento fratrem securum adducat. Anuleus ergo fratri regis munificentiam persuadeus secum ad Arthabanum adduxit quos cū gratia recipiens asinei mirabatur magnanimitatem qui sub breui corpore & contemptibili tanta habebat fortitudinem atq; prudentiam.Hos quoq; cum muneribus remittit eis Babilonię commendās regionem prohibuitq; Abagadem ne occideret Asianeum.Qui reuersus oppida constituit & castella & omnem Mesopotamiam per quindecim annos gubernauit. Capitulum octauumdecimum.

Maxima calamitas & cedes iudeorum i mesopotamia.

QContigit etiam per idem tempus iudeis illi qui in Mesopotamia & Babilonia habitabant: valde magna calamitas: ibi quoq; cedes multa accidit:quanta nunq̄ ante refertur in Hystoria. De qua cuncta diligenter absoluens & causas ipsas ex quibus prouenit insinuam.

A ¶Neherda Babiloniæ dicitur ciuitas ad modum populoſa habens circa ſe & plurimam fecundamq; regionem: quæ cum aliſs bonis plurimis tum etiam hominibus ipſa referta eſt. hoſtibus quoq; madibi lis. Nam eam eufrates vndiq; circuiens: in medio continet vniuerſam. Ad hęc etiã mœnibus eſt mu nita firmiſſimis. ¶Eſt autem alia ciuitas cuius Neſibis alias Niſibis vocabulum. circa eiuſdem flumi nis fluenta conſtituta. Vnde iudei quoq; natura confidentes locorum cenſum. quem ſolent in hono rem dei tribuere ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebant ſed etiam alia munera decora tem plorum illis, ciuitatibus habuere. Nam illis velut penu vel promptuario firmiſſima ſecurius vtebãtur. Hinc autem in hieroſolimis cum tempus expeteret pecunias dirigebant: plurima quoq; inde milia hominum paſcebantur. ¶Erant itaq; duo quidem homines Aſineus alias Aſianeus & Anuleus alʒ Anyleus vel Amyleus nomine Neherdacienſes quidem genere & inter ſe germani fratres. His ꝑce perat mater (nam patre orbati fuere) vt nauium operarentʒ velamina quia non indecorum apud eiuſ dem loci ciues hoc opus habebatur ita vt etiam plures apud eos virorum eis exerceantur operibus: quę vſui marino ꝓficiant. Hos quadam die magiſter (qui eidem operi pręerat) apud quem etiã ipam artem didicerant de aduentu & tarditate culpauit eoſq; verberibus vltus eſt. Illi ergo grauiter hoc fe rentes arma quantacũq; in eius ſeruabantur domo arripiunt & pergunt in quendam vicum (qui diru ptio fluminum vocatur) vbi optima ſolebant paſcua germinari: eaq; ibi repoſuerunt. Quo facto con gregantur ad eos plurimi iuuenes: quotquot egeſtate laborabant. Hos armis inſtruũt ipſi vero veluti ductores agebant. Ibi quandam ſibi extruentes arcem demandant vniuerſis qui per illa paſcua armẽ ta ductabant vt eis cenſum redderent atq; ex hoc & cum eis amicitiam haberent: & aduerſum hoſti lem populũ (ſi forte ꝓrumperet) auxilio ſe fore firmabant. Illi vero dicto obaudientes fuere: non enim aliter facere valebant & ex pecoribus mittebant quanta cupere videbanʒ ac ꝓinde manus illis & vir tus amplior accedebat & poteſtatem habebant quęcunq; animus vellet efficere: alios fugare vel lede re alios tegere vel curare non ſolum incolas regionis ſed etiã quos forte tranſire contingeret nomẽq; eorum formidoloſum ſatis habebaʒ & per ſingulos dies de eis ſermo creſcebat donec ad regem par

B thorum vſq; peruenit auditus. ¶Satrapa vero babilonię poſtq̃ iſta cognouit voluit eos in ipſis initiſs reprimere anteq̃ eis licentia creſcente malum amplius oriretur. Et congregans manum q̃plurimã po tuit ſed etiam ex parthis babiloniiſq; q̃plurimos aduerſum repente tendebat nolens eum nunciũ ſui anteq̃ veniret accipere. Igitur per occulta ductans exercitum & veniens in quendam nemoroſum lo cum ibidem latuit: & ſequenti die (nãq; ſabbatum illuceſcebat in quo iudei nichil operantur) ratus re ſiſtere non auſuros atq; hoc modo ſine pugna tinctos poſſe adducere: paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum vt cum ꝓximus fieret ſtatim in eos irrueret. Sed Aſineus (ſicut forte cũ aliſs nõ nullis confederat ante quos arma fuere iacentia) o viri inquit hinnitus equoꝝ in meas aures allapſus eſt qui non equarum amore: ſed equorum viros vehentium videtur exiſtere. Nam & ſtrepitus freno rum ſimul aduerto. Vereor itaq; ne nos circumfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiam ex nobis ſpectatum ꝓcurret: qui nobis quidnam ſit iſtud manifeſte denũciet. Opto autẽ me falſa locutũ fuiſſe & deceptum potius veri ſimilitudine ſonitus q̃ vera ſenſiſſe. Et ille quidem huiuſmodi verba locutus eſt cum ecce ſimul quidam aduenium ſpeculati negocium & celeriter accurrentes ne tu inquiunt fal leris: ſed integre coniectaſti quę aduerſus nos geruntur. Ab hoſtibus quippe circumdati ſumus dolo nil brutorum animalium differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit eo pręſertim tempore quã do nudi omnibus armis extamus: ob id quod lex paterna vacare nos & nihil agere: hodie pręcipiat.

C ¶Aſineus porro non ſecundum ſpeculatoris ſentẽtiam q̃ deberet fieri decernebat vt ſine hoſtium vltione perirent. Sed legale magis exiſtimans ne dimiſſis manibus pereuntes leticiam hoſtibus exhi berent oportere indicabat: arma itaq; corripit. alios qui circa illum erant ſimiliter adhortaʒ eos in au daciam excitans vt virtutis memores hoſtes itinere feſſos inuaderent atq; impetum facientes multos obtruncant. alios fugauerunt. Nam eos ſecuritas (qua ſe putauerant quaſi cuncta parata reperturos, ignauos & molles effecerat. ¶Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium eueniſſet obſtupe factus ſuper illorum fratrum audaciam deſiderauit eos videre: & cum eis miſcere colloquium. Et mit tit ex armigeris fideliſſimũ qui diceret quoniam imperator Artabanus quamuis leſus a vobis & q̃uis ſua ꝓuincia deprędata tamen nulla circa vos indignatione qua debebat accenſus eſt ſed conſidera tione virtutis veſtrę magis in veſtram gratiam factus attonitus miſit me dextram vobis fidemq; prę bituram vt ad eum veniatis & eius habeatis amicitiam nullum dolum aut inſidias formidantes: do na etiam ſe datum ire promittit & honoribus ſublimare: ex quibus vobis potentia maior accreſcat. ¶Tunc Aſineus ipſe quidem diſtulit: ſed fratrem ſuum Anuleum cum muneribus mittit quę prępa rare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit: atq; peruenies ad imperatorem ingredi, Artabanus au tem audiens Anuleum veniſſe: interrogabat cauſam cur etiam Aſineus non ſimul aduenerit. Cumq;

Neherda citas Babiloniæ for tiſſima.

Niſibis ciuitas.

Aſineus & anu leus iudei vela minuz nauium opatores (eos corripiente ma giſtro opis) fu gerũt cũ armis i vicũ diruptio nẽ fluminũ vo catã ad quos iu uenũ mſtitudo congregata eſt quoꝝ ductores facti vicinos fe cerũt tributari os eorumq; no men oĩbus erat formidoloſum. &c.

Satrapa babilo niæ (cõgregato exercitu) eoscl̃ deſtine ꝓcurat ligatos adduce re eos ſabbati die inuadens.

Aſineus audi re equorũ hin nitus ſocijs nũ ciat.

Aſineus ſocios adhortaʒ arma ſumere & die ſabbati contra hoſtes pugnare quos iuadẽtes vincunt (multis obtrũcatis) ali os fugant.

Aſineus diffe rẽs fratrẽ ſuum cũ muncribus mittit.

Mos barbarorum de fide seruanda.

audisset q̄ timore suum aduentum subtraxerit: cepit per deos patrios obtestari nichil se malifactu
rum in eos si se eius cōmitterent fidei. Inter illos enim barbatos esse solet iudicium vt nunq̄ quisq̄ in
ter eos postq̄ dexteram prebuerit mentiatur: nec quisq̄ de fide dantis dexteram dubitauerit. ¶ Et ar D

Artabanus (iuramēto p̄stito) anuleū remittit vt fratrē adducat securū &c.

tabanus quidem ista gerens mittit Anuleum persuasurum fratri vt ad eum etiam ipse pariter adue
niret Agebat autem hec imperator opus habens illis fratribus pro tutamine illius satrapię propter
quam in illa regione facile possent ab imperio suo decedere vt anteq̄ aliquid tale contingeret ipse il
los per amicitiam occuparet. Timebat etiam ne in babilonia plurimi se Asianeo coniungerēt & ille
manu valida cōgregata p̄sertim in illis locys tam munitissimis: facile persarum imperium defensa
ret. Et ille quidem talia reputans mādabat Anuleum anuleus autem persuasit fratri intimans ei mu
nificentiam & alacritatem imperatoris tum etiam iusiurandum quod ei prebuerat. Proinde ad arta
banum cum alacritate pergebat. Ille autem eos cum gratia magna suscipiēs ammirabatur asianeum
q̄ tam magnanimus extitisset cum corpus possideret ad videndum breue: & q̄ contemptui ab intuē
tibus haberet. Eiusq̄ prudentiam & strennuitatem considerant ferī ad amicos dixisse: q̄ maior esset
anima corpore tam minore. Ostēdensq̄ asianeum vni ductorum suorum abdagadi nomine atq̄ no
men eius indicans: omnemq̄ virtutem & strennuitatem eius intimās qualis extitisset in bello: abaga
des postulabat permissum sibi contribui vt eum occideret atq̄ iniurias eius & depopulationes (quas
in prouincias cōmiserat) vltum isset. Non permittam (inquit imperator) hec fieri in eum virū qui mea
fide p̄sumptus: dexterā a me iurationemq̄ deorum accipiens venire ꝑperauit. Tu quia vir bonus
extas in bello nichil periuriis meis opus est vt parthorum iniurias vlciscaris. Discedērem namq̄ si cu E

Artabanus fratres cū gra reciꝑs asianei mirat magnanimitatē q sub breui corpore & cōtēptibili tantā habebat fortitudinē atq̄ prudentiam.

pis insequere. eumq̄ si poteris iure belli superato. Mane itaq̄ facto acciri iubet Asianeum. Tibi tēpus
est inquit o iuuenis ad propria discedendi ne forte plurimos ductorum ad te irrites: & sine mea con
scientia pereas. Cōmento autem tibi babilonię regionem vt eam ledi a latronibus nō permittas sed
tua virtute a malis omnibus defendatur. Dignus namq̄ sum ab optimo homine hāc reciprocationē
accipere: qui tibi fideles animos omnino seruauerim. neq̄ ad eos attendi qui fuerant ad tuum secui
tium irritati: sed salutem tuam tutandam sedolo festinaui. Hec dicens eum donatum muneribus cō

Prohibet artabanus abagadē occidere asineum.

petentibus in ꝑpriā destinat regionem. ¶ Ille autem domum reuersus oppida constituit & castella
que primo fuere restauranda cōfirmat: atq̄ ita breui magnus effectus est tātaq̄ per eum negocia ge
runtur: quanta nunq̄ ab alio ante ipsum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus vt etiam ab ipsis
parthorum ductoribus honoraret. qui ad illam regionem p tempora mittebant. Nam solam babilo
niorum honorificētiam habere minorem ducebat: quam suę virtutis merito debere iudicabat exolui.
Omnia igitur negocia que in mesopotamia gerebant ex eius potestate pendebāt & amplius eius fe
licitas per annos quindecim amplificata crescebat: & bonorum omnium vigore ac flote pollebat.

Artabanus remittit asineum ad ꝑpria cum muneribus Babilonię cōmendās regionem.

¶ Dum fratres tali prosperitate fruerentur conuertantur ad iniurias paternas leges transgredien
tes vnde eos mala occupauerūt Anuleus namq̄ mulieris pulchritudine deceptus virum eius occidit
& eam sibi coniunxit que ad ydolatriam atraxit Anuleum quē socij sui mouent mulierē ydola colen
tem (hebraico ritu contempto) non debere accipere sed Anuleus correctorem peremit qui moriens
occisori & socijs ꝓmittentibus maledixit Plurimi quoq̄ anulei peccatū corripere volentes fratrem ma
gnis vocibus talia permittentem adeunt increpantes Qui crebris accusationibus compulsus fratrem
increpat & mulierem hortat relinquere quod cognoscēs mulier illi venenum inter cibos dedit & mor F

Asianei maxia virtus & prudētia in cōstruendis castellis & opidis q etiam oēm mesopotamiam gubernabat p. xv. ānos.

tuus Anuleus ergo solus exercitum sumens cōtra Mitridatem Artabani generum bellū mouet & om
nia p̄de committit deinde Mitridates contra Anuleum occulte bellum parat (quo cognito) anuleus
eos dormientes inuadit multisq̄ interfectis & alijs fugientibus Mitridatem viuum capiens super asi
num duxit quem occidere (hortantibus amicis recusat sed remittit ad patriā Cui reuertente vxor eius
(q̄ iudei hominis captiuus fuisset) exprobrabat ipse contra iudeos arma parat & superbientem anu
leum vincit. Sed fugiens in siluam pessimorum multitudinem congregat cū quibus Babilonios inua
dit. Et ipsi in Neherdam venientes anuleum sibi dari petunt qui capientes (aditu ei patente) anuleū
& quotquot inueniunt obtruncant. Quo mortuo Babilonij iudeis molesti qui in Seleuciam cum suis
migrauerunt factaq̄ est maxima iudeorum ruina ex corruptione Babiloniæ vnde eis in Tesifontem
fugientibus terrore p̄mebantur omnibus vicinis sibi formidolosis.

¶ Capitulum nonumdecimum.

Malorū contra asineū & fremēcā trāsgressio legū paternarū.

SEd dum tali prosperitate fruerentur: subito illos malorum occupauere ptincipia: que huiusmodi de causis acciderūt postq̄ enim strennuitate ac virtute ad magnam peruenere potentiam conuertunt ad iniurias perpetrādas: & transgressiones paternarū legum cupiditatibus in transuersum agētibus. ¶ Denicq̄ parthorum quendam ductorem inuadūt (qui ad guber

nandam illam missus fuerat regionem) quem etiam propria vxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs
A plurimis rebus laudabilis extitisset: tamen pulchritudine cunctas fœminas anteibat: ita vt magnum
decoris miraculum spectantibus apportaret. Hanc anuleus siue pulchritudinem eius auditu cogno
scens siue proprio visu prospiciens adamauit. Deniq; cœpit insidias eius viro pręparare: eumq; ho
stiliter inuadens interemit: illam autem arripiens sibi cōiunxit. Quæ mulier haud equidem sine ma
gnis calamitatibus anulei domum ingressa est sed tam ipsi q̄ asianeo fratri magnorum malorum de
portauit aggeriem per huiusmodi cautam. ¶ Cum enim illa post mortem viri deorum suorum simu
lachra sumpsisset: quę more paterno tam ab ipsa q̄ a viro eius religione colebantur: cœpit ea domi ha
bere: & simili cultu ea venerari. Etiam cum alicubi pergebant forte in exteras regiones secum illa si
mulacra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exerc. bat: posteavero cœpit etiā
monstrare marito quali modo vel lege deos suos cum primo coniuge suo coleret. Tunc socij eorum
qui ab eis inter primos honorabantur primum quidem ad ipsum Anuleum locuti sunt: quia non dece
ret hebraico ritu contempto. & neglectis suis legibus eam mulierem accipere. quę cōtrario ritu aliam
religionem habens: inter dicta sibi sacrificia dijs extraneis exhiberet. Debere illum aiebāt rebus suis
bene consulere ne forte amore mulieris. & voluptate corporis captus illa celebrari permittens seq; re
gnumq; suum pessundaret Sed cum nichil proficerent talia commonentes. verum etiam quendam il
lorum qui maximo inter eos honore fungeretur (quoniam ampliore fiducia locutus sit) interemit. Il
le vero moriens maledixit ipsi Anuleo fratriq; ipsius Asianeo. Cunctisq; socijs vt similiter ab hosti
bus interirent impręcatus est. Ipsi quidem qui tale facinus perpetraret: illis autem qui non prohibue
rint: neq; vllum auxilium tulerint homini pro legibus paternis & pro tanta gente proloquenti ¶ Cu
ius mortem omnes grauiter quidem ferebant tollerabant tamen non ob aliud nisi quia illorum poten
tia ad infœlicitatem ducebatur. ¶ Cum autem culturam etiam deorum parthorum audissent vltra to
lerandum esse non iudicabat opus Anulei: quia in legem patriam iniuria gerebatur. Tamen plurimi
congregati ad Asianeum accedunt: & eum magnis vocibus increpant dicentes. Bene quidem esset
si neq; primum tale aliquid fieret. Sed quoniam factum est saltem nunc correctio consequatur: anteq̄
illud peccatum illi q̄ cęteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant propter nuptias cum
alienigena muliere confectas contra consuetudinem legis ipsorum & superstitionem mulieris quę ad
iniuriam dei sui fuisset inducta. ¶ Ille vero quamuis peccatum fratris agnosceret magnorum malo
rum fuisse causam & fore: veruntamen victus consanguinitatis fauore tolerabat: veniamq; fratri da
bat qui fortiore malo libidinis vincebatur. Sed cum plures ad eum per dies accusationes a pluribus
aduenirent tum de his anuleo loqui compulsus est increpans eum & quiescere iubens denuo ab illis
B operibus & vt mulierem ad sua propria parentesq; reuocaret: sed nichil eorum verborum percipiebat
effectum. Mulier autem sentiens tumultum qui propter se populos obtineret venenum inter cibos
dedit asiano quo ille accepto defunctus est. At illa sine timore vllo postea degere cœpit solum sui iu
dicem habens quem sentiebat suo amore constrictum. ¶ Porro anuleus solus regni moderamina ex
cipiens exercitum sumens vicos mitridatis inuadit viri apud parthos in primo loco cōstituti & regis
arthabani filiam in coniugio possidentis. Vbi cum irrumperet omnia prędę dedit: & multas pecunias
inde multosq; captiuos abripuit & numerosum pecus abduxit: & alia plurima quę ad diuitias opulē
tiamq; pertinere noscuntur. ¶ Sed cum hęc mitridates audisset q̄ talis in suis vicijs captiuitas fuisset
effecta grauiter tulit q̄ ipse ante nichil lesisset anuleum. Anuleus vero q̄ exordium tantę sumpsisset
iniurię: tanta in se dignitate contempta. Congregans itaq; q̄ plurimum potuit equitatū sed etiam eta
te feruentium non minimam manum aduersus anuleum venit: & contendebat vt cum eo bello decer
neret. Sed anteq̄ ad eum venisset quodam vico occulte castra constituit vt inde proxima die hostes
irrumperet quoniam sabbatum illucebat quando a iudeis ocium & vacuitas exercetur. Anuleus au
tem ista cognoscens a quodam homine Syro alienigena ex alio vico: qui cum alia integre nunciaret
tum etiam vicum intimabat: vbi Mitridates mansionem fecerat. Milites itaq; cenatos faciens conti
C nuo castris egressus est: cunctis ignorantibus q̄ aduersus Parthos tenderet: & circa noctis fere quar
tam custodiam hostes inuadit. Alios dormientes obtrūcat: pleroſq; in fugam conuertit. Mitridatem
autem viuum tenens secum ducebat super asinum nudum imponens. Quod valde ignominiosissi
mum apud Parthos haberetur. ¶ Cumq; ad locum proprium peruenit: hortabantur amici vt Mitri
datem perimeret. Sed contra ipse consilium aliud docebat non rectum esse videns vt mitridatem ex
tingueret virum primo genere apud parthos ortum. & necessitudine connubij apud regem arthaba
num magnifice honorabilem. Nunc autem tolerabile vt cunq; tolerabile censeatur esse quod factum
est quoniam acsi iniuriatas est. Mitridates verūtamen beneficio salutis erit se liberantibus grām de
biturus. Si vero quicq̄ patiatur nequaq̄ regem arthabanū patienter laturum: sed magnā cladē iudeis

Anuleus mulie
ris pulchritudie
deceptus insidio
se virū eius occi
dens eā sibi cō
iūxit quę sibi &
fri magnorū ma
lorum causa fuit
Anuleū socij sui
mouēt nō debe
re mulierē ydo
la colētē hebrai
co ritu contēptu
accipere. &c. sed
Anuleus cor
ectorē iteremit q
moriēs maledi
xit occisori & so
cijs permittenti
bus cōtra pater
nas leges.
Plurimi peccatū
Anulei corripe
re volentes asia
neum adeūt ma
gnis vocibus in
crepantes eū ta
lia promittentē.
Asineus crebris
accusationibus
cōpulsus fratrē i
crepat & mulie
rē relinquere hor
tatur quod mu
lier cognoscens
venenum ei in
ter cibos dedit
& mortuus est.

Mitridates con
tra Anuleum oc
culte parat bel
lū qd cognoscēs
Anuleus eos in
uadit dormien
tes & multis in
terfectis aliis fu
gientibus Mitri
datem viuū ca
piens super Asi
num adduxit.

Reuertēti mitridati vxore sua exprobrāte q̄ u dei hominis captiuus fuisset ipse cōtra iudeos parat exercitum Anuleisuperbia & temeritas.

importaturum babilonię constitutis. Parcere itaq; illi melius videtur & propter cōsanguinitatem qua regi coniunctus est & prō tanta dignitate qua inter suos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens omnibus persuasit Dimittitur igitur mitridates. ¶ Sed ei reuertenti eius mulier exprobrabat: nisi festinaret vt pote regis gener. & in tanta dignitate constitutus: supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent. Turpę namq; esse illa dicebat vt salutem eligeret postq̄ captiuus in manus iudei hominis fuisset: & nunc aut vltum ire suam iniuriam intenderet: aut se per deos iurare coniugij fœdera soluturam. Has ille exprobrationes per dies singulos minime ferens magnanimitatem etiam mulieris metuens ne inter eos coniugium solueretur: non sponte quidem neq; volens congregans manum q̄ plurimam potuit aduersus iudeos tendebat in Ptholemniam alias Tolemnam ipse salutem estimans. si parthus impune repulsus fuisset a iudeis belli certamine. Anuleus autem vt agnouit ad se tedentem cum multa manu Mitridatem: inglorium iudicās si in locis suis maneret & non magis anteueniens hostes occurreret. ex prosperitate prima confidens iterū se pugnaturum credens audentibus virtutis etiam robur accrescere. Multi itaq; superborum illi exercitui cōiunxere sperantes prędam se sicut antea relaturos: & ipsa prima facie hostibus horrorem illaturos. Pergunt itaq; illo stadia nonaginta per loca vasta & inaquosa iter faciens: sed medio die ardore solis ingenti sitis iudeos occupat Mitridates autem apparens continuo fessos itinere ac siti fatigatos inuadit. Illi nec estum nec arma ferre valentes: profugiunt. Parthi vero insequētes cedem magnam faciūt iudeorum multe miriades occumbunt. Anuleus autem & quotquot circa eum erant: in silua se recipiunt. Mitridates vero magnam victoriam sumens: magno gaudio cœpit exultare. ¶ Congregatur autem ad Anuleum infinita multitudo hominum pessimorum: & suam salutem paruipendentium. Quos anuleus suscipiebat: volens ex his recompensationem efficere multitudinis quę bello perierat Sed haud sane similes illis qui bello perierant: nam erat vulgus inexercitatum. Sed etiam hac multitudine irrupit in vicos Babiloniorum eosq; passim depopulabatur. ¶ Tum babilonij quāuis ad bellum parati mittunt tamen in Neherdam ad iudeos qui ibidem habitabant tradi sibi Anuleum expetentes. Illi vero nequaq̄ sermonem illorum accipientes neq; cum traditione Anulei pacem facere volētes prouocabant eos ad prelium. Veruntamen aditum legatis Babiloniorum permisere vt ad anuleū venirent & cum eo quicquid vellent protinus loquerētur. Babilonij vero locum integre speculantes quo se constituerat Anuleus: & cuncta diligenter inspicientes occulte nocte somno depressos inuadunt: necantq; quantoscumq; reperiunt: ipsum & Anuleum obtruncant: atq; hoc modo Babilonij iniurijs anulei & grauedine liberati sunt. ¶ Impressio namq; eis illa magna constabat: odio quo circa eos detinebatur. Nam pœne semper iimicitias exercebant. Causa vero huius rei fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat: & propterea sibi inuicem semper emulabantur. Vnde si quis q̄ oportunitatem inueniret ab iniurijs non parcebat. ¶ Tunc itaq; hoc modo anuleo pereunte: cœperunt Babilonij iudeis instare. Illi vero & grauiter ferentes impressionem babiloniorum & repugnare pœnitus nō valentes: in seleuciam cum suis omnibus migrauerunt. Ciuitas admodum erat opulens & decora quā seleucius nichanoris fabricatus est. Habitabant autem eam macedoniorum plurimi: & grecorū abundantissimi. Est ibi etiam syrorum non minima multitudo. ¶ In hanc igitur iudei refugiunt & per quinq; quidem annos illesi inexpertes malorum fuere. Sexto vero anno babilonię corruptio eorum magna contigit & ruina & ob hoc plurimi in seleuciam magis magisq; cōfugiunt: sed & eos amplior clades ibi suscipit: propter causam quam breuiter narrabo. Grecis in seleuciam habitātibus aduersus syros ex maxima parte inimicitię auide gerebantur: sed greci semper superiores extabāt. Tunc itaq; cohabitabant eis & Iudei qui aduenerant. Syri autem seditionem mouētes cœperunt superiores existere. ex consensu & auxilio iudeorum hominum inconsiderate se pericula præcipitantium & intentionem solam ad bellum gerendum habentium. Tunc iudei hac seditione superantur. Ibi nullam aliā rationem cernebant qua possent statum suum pristinum & dignitatem reformare: nisi syros a iudeis separent. Vnusquisq; igitur eorum verba faciunt ad Syros cum quo quisq; se familiaritatem habere cernebat: atq; hoc modo pacem amicitiamq; componunt. Primates itaq; viri ex vtraq; parte pacta quibus & pax & concordia seruaretur instituunt: atq; hoc modo inuicem exhortantur vt eum iudeis bellum gerant. Quos ex constituto repente inuadunt: interimuntq; super quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes prēter admodum paucos qui forte aut amicorum aut vicinorum misericordia conseruati sunt. Et qui iam cum ibidem essent viuere non poterant: discedunt. Exinde in Tessalonitem ciuitatem vicinam seleucię. vbi consuetus parthorum rex per singulos annos hiberna perage re vbi etiam plurimę eius opes & plurimus regni cultus asseruatur. Nulla tamen iam eis spes viuendi fuerat derelicta. Nam etiā ibi omnis gens iudeorum terrore premebatur. Nam tā babilonios q̄ seleucios formidolosos habebant. Sed etiam omnis multitudo syrorū quę in illis locis habitabat idipsum

¶ Victus anulei exercitus fugiēte ipso i siluam. Multitudo pessimoruz hoim ad anuleū cōgregatur i recōpensatione eorū qui i bello pereūt cū quibus Babilonios inuadit. Babilonij ad neherdā venientes petunt sibi dari Anuleum. Causa odij.

Anuleo mortuo babilonij iudeis molesti vnde ipsi iudei in seleuciam cū suis migrauerunt. Maxima iudeorū ruina ex corruptione babilonię.

Quinquagīta milia iudeorum occisa. Iudei intesifontem ciuitatē fugientes terrore premebātur oībus vicinis eis formidolosis.

A cum seleucis loquebatur: vt bellum gererent cum iudeis. ¶ Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neherdam & in Nesebim vbi propter munimentum illarum ciuitatum tutos se esse posse censebant. Super hoc etiam habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicosis. Et ea quidem quę circa iudeos babilonię constitutos acta sunt huinsmodi fuere.

Neherda & nesebi ciuitates fortes.

¶ Explicit liber Octauusdecimus.

¶ Incipit liber Nonusdecimus qui continet tempus annorum octo & mensium sex.

¶ Gaius non solum in iudeos sed etiam in omnes Romanos subditos imperio suam manifestauit insaniam maxime circa Romanos senatores quorum plurimos (ablata eorum pecunia) morte dāmauit. Diuinumq; honorem non solum cum hominibus sed & in templo se Iouis fratrem appellans vsurpauit atq; tanq̄ deus maris graue putans remis ipsum transire pontem in medio mari voluit construere Templorum quoq; depopulator dicebat pulchras res pulchro i loco quem Romam vocabat solum debere esse Iouem verum olimpium Romam transferre voluit sed Menius impediuit Natam autem sibi filiam in capitolio perducens & super simulachri genua constituens communem sibi Iouiq; natatam duos patres vni prole confirmabat Molitus est etiam seruos ad dominorum excitare accusationem vnde & Polliceudes seruus Claudium dominum suum accusauit. Et itaq; audacia seruorū contra dominos mala fecit in republica maxima Proinde mors Gaij legem corrumpentis reipublicę maxime fuit vtilis contra quem omnium erat odium cuiusq; mortem omnes propter eius iniquitates honestum opus reputabant & maxime famę cupiditas Cheream ad eius mortem excitabat. Qui a Gaio exactiones colligere constitutus humilibus parcens & depressis ipsum ad iracundiam prouocauit ita vt eum de mollicie & de socordia criminaretur plurimas ingerens illi iniurias. Capitulum.j.

Gaius nō solum in iudeos sed etiam in omnes Romano iperio subditos suā manifestabat ifaniā maxime circa romāos senatores quorū plurimos morte damnabat eorum ablata pecunia.

Aius autem non in solos iudeos qui in Hierosolymis fuere & eos qui in his regionibus habitabant iniusticię suę demonstrabat insaniam: & per omnem terram & per omne mare super eos precepta destinabat quaquauersum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit: quales ante nunq̄ hystorię prodiderunt. Maxime autem omniū roma cladem perpetiebatur quam in nullo honorabiliorem ceteris ciuitatibus estimabat. Nam cum omnes ceteros libenter tractaret. Haud senatum & omnes quanticunq; ex nobilibus vel generosi vel clarissimi constabant. Multa enim plurima crimina perpetrabat aduersus equites Romanos. Quidem dignitatis nomine censebantur. Opibus autem pœne senatoribus pares existebāt propter
B qđ etiam in conuentu senatus interesse assolebant. Quos valde inhonoros habuit plurimosq; ex eis morte damnabat: quorum & simul pecunias auferebat. Nam multas quoq; cedes non ob aliud nisi vt eorum auferret pecunias perpetrabat. ¶ Diuinum vero sibi cultum & honores volebat non cum hominibus exhiberi: sed etiam in templum Iouis veniens (quod capitolium quidem vocant) venerabilius autem illis est omnium templorum: fratrem se Iouis ausus est appellare. Sed etiam alia quę gerebat: non erant furoris aliena. ¶ Nam etiam dicearchea ciuitate (quę in campania sita est) ad mesanam quę alia quoq; maritima ciuitas est graue putans vti remis cum transitum faceret: putansq; subiscere sibi hoc etiam elementum posse velut domino maris existēti: talia etiam in fluctibus gerere volebat: qualia solet terrę natura sustinere. Vult ergo vt a littore ad littus stadia ferme trecenta in medio mari & intra tam vastum sinum pontem construere: super quem carrucis & diuersis vehiculis itinera valeret efficere. ¶ Sed etiam templorum paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quęcunq; enim aut pictura aut sculptura venusta fuere vel alio quolibet opificio pulchra simulacra atq; omnimoda anathemata: deferri iussit ad se. Non enim alibi pulchras res esse dicebat oportere: nisi in pulchriore loco. Hunc autem Romam esse firmabat. Non solum autem suam domum sed etiam ortos aliaq; sua habitacula vbicunq; terrarum Italię constabant: ex talibus repleuerat ornamentis. ¶ Nam
C etiam Iouem olimpium qui maxime apud gentiles venerabilis habetur quem phidias athenienſis fecerat ausus est in romam transferre ciuitatem. Non tamen ad effectum res perducta est architectis dicentibus ad mœnium regulum cui res illa fuerat imperata: eo q̄ si illud moueretur simulacrū aliquod malum posset accidere. Fertur autem mœnius etiam prodigijs propter hoc multis acceptis: distulisse negocium. Veruntamen huiusmodi verba scribit ad Gaium: vnde periculum mortis illi protinus imminebat. Euasit tamen quoniam Gaius morte preuentus est. ¶ Intantum etiam proruperat eius insania vt cum ei filia fuisset exorta eam perducens in capitolium super genua simulacri constituit: communem sibi natam iouiq; confirmans: duos patres vni proli constituens. Et hæc illum talia perpetrantem proch nefas homines tolerabant. ¶ Molitus est seruos etiam ad accusationes excitare dominorum quęcunq; vellent crimina in publicum deportare. Illi autem quęcunq; illis pessima oriebantur in

Diuinū honorē non solum cum hoibus sed etiā in templo iouis vsurpabat fratrē se iouis appellās Gaius tāq̄ deus maris graue putans remis ipsuꝫ transire pontem i medio mari voluit construere. Ionē olimpiūvoluit transferre romam sed Menius impediuit. Gaius nata sibi filia eā i capitoliū pducēs super genua simulacri cōstituēs cōmunē sibi iouiq; natā confirmat.

Pollideuces ſeruus Claudiũ dominum ſuum accuſat.

animo nulla prohibebantur dicere ratione cernentes illi gratum fore quicquid mali dixiſſent. Ita vt etiam Claudium auderet pollideuces ſeruus eius accuſare: & ille patiebatur aduerſus patruum ſuum geri capitale indicium: ſperãs etiam ipſum quo facilliorem potentiam aduerſus cæteros adipiſceretur extinguere. Non tamen aſſecutus eſt quod volebat. Repleta igitur vniuerſa republica diuerſis malis: diuerſiſq; calumniſs ex audacia ſeruorum aduerſus dominos vbiq; inſidię gerebantur: ab aliſs quidẽ vt ſuas iniurias pro his quę paſſi ſunt defenſarent ab illis autem pręuenire dominos cupiẽtibus: cum ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquid ſupplicij imminere ſentirent. Proinde quoniam corruptis legibus & hoibus in afflictione conſtitutis non paruũ beatitudinis momẽtũ illius mors hois apportauit: ſed etiã genti noſtrę quę breui iam omnis interiret niſi mors illum celeriter occupaſſet volo ſuper eo cũcta deſerere. Nam alias quoq; magnam fœlicitatẽ confert hominibus & ſolatium in calamitatibus conſtitutis aut etiam correctionem his qui putant proſperitatem eſſe perpetuam: docetq; ne rebus ſecundis quiſq; peſſime commutetur: ſed virtutis ſtudium eſſe percolendum. ¶ Vias equidem tres mors illa parauerat: & harum vniuſcuiuſq; viri boni primatum in conſiliis habebant. Emilius enim regulus ex Corduba hiberię ciuitate originem ducens cõgregauit plurimos: vt ſiue per illos ſiue per ſemetipſum alacriter gaium perimeret. Alterius autem principatum gerebat Caſſius chereas tribunus: ſed & Minutianus nõ paruam partem hominum ad hoc opus aggregauerat. ¶ Cauſa autem illis erat odiũ quo circa Gaium vniuerſi tenebantur. Et regulus quidem iracundiam eius & iniuſticiam qua in cunctos vtebatur horrebat Gerit quippe indignationis aliquid animus liber: vt iniquitatem ferre non valeat. Hic igitur cum multis aduerſus Gaium conſilium capit cum amicis cum aliſs qui efficaces ei videbantur ad cauſam. Minutianus autem vt lepidum vlciſceretur amicum ſuum. Hunc enim cum aliquibus ſuis conciuibus Gaius extinxerat. Super hoc quoq; ſibi timebat: ne a gaio ſimiliter pateretur Nam videns ex aliſs exemplis ſibi mortem imminere feſtinabat ſuum pręuenire periculum. Chereas vero confuſionem & Gaij opprobria non ferebat quibus eum arguebat q̃q; quaſi nichil in ſe fortitudine gereret ſuper etiam periculum quoq; ſibi per dies ſingulos imminere cernebat. Mortem quoq; Gaij omnes honeſtum opus & liberum libenter excipere reputabant cęteri vero cupiebant ſup hoc habere commune conſilium: videntes iniurias tantas & exemplum prauum dari cupientibus principatum. Omnes ergo vt tantis cladibus liberarentur deſiderabant aduerſus Gaium aliquid geri. Decet namq; ad talia negocia bonos viros accedere prõ ſalute pietatis & imperij macula auferẽda. etiã cum ſuo diſcrimine. Super omnia autem Cheream ad opus gerendum excitabat melioris famę cupiditas. & quia cernebat facilẽ ſibi aditũ fore ad gaium tribunus namq; erat & per hoc ſe oportunitatem reperturum putabat qua perimeret gaium. Interea ludi currules agebantur: circa quę ſpectacula magnum geritur a romanis ſtudium Concurrunt enim alacriter ad circum & pro quibuſcunq; rebus opus habuerint ab imperatoribus congregatione facta depoſcunt. Illi vero q̃ multitudini non iudicant reſiſtendum confeſtim grate petita concedunt. Rogabant tunc itaq; Gaium cum omni intentione poſtulationibus vtentes vt cenſuum reuelationes efficeret: & grauedines cunctas auferret. Ille vero nolebat iſta concedere. At illi voces eleuabant amplius. Tum ille diuerſos per diuerſa loca mittẽs iubet clamantes arripi: & ſine vlla dilatione confeſtim interimi. Et ille quidem talia iuſſerat quibus autem pręceptum erat iuſſa complebant. Plurimis itaq; pro hac cauſa morientibus: populus ſpectãs clamare ceſſauit. Tunc omnibus ſuę facultates in contemptu fuere: videntibus illos pro ſuis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiuſmodi chęream excitabant vt magnanimiter ingrederetur i tauſam: & inſidias quas parauerat gaio perficeret vt eum tam nequiter aduerſus homines exaſperatum reprimeret. Et ſepius quidem in conuiuiis alias conuiuio gaij rem voluit aggredi: & tamen conſideratione reuocabatur non cernens ſe inuenire oportunitatem qualem negocio aptam eſſe iudicabat ne fruſtra ad tantum opus accederet: ſed ita rem modebatur vt conſilium ſuum annuũ ſequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat: non libenter conuerſationem ſuſtinens gaij. Cum autem eum conſtituiſſet gaius ſuper omnes functiones & cętera alia quę cęſaris erant inferenda theſauris: per illud omne tempus arato negocio priuabatur. In quo tamen maiorem ſibi virtutem implendi operis aggregabatur q̃ more ſuo magis rebus vtebatur: q̃ gaij obediebat imperio. Parcebat enim humilibus atq; depreſſis. Vnde ad iracũdiã quoq; puocauit gaium ita vt eũ de mollicie prius & de ſocordia criminaretur nõ valentẽ ſicut ipſe vellet pecunias cõgregare. Cõtumelias igitur plurimas illi igerebat & muliebria oppingebat nomina omni cõfuſione pleniſſima. Et hęc quidem cum aliſs increpabat ipſe magis ferebat in quibuſdam celebrationibus miniſteriorum quas ipſe conſtituerat. Stolã nãq; muliebrem induebatur & circumpoſitionem complicatorum crinium adhibens: aliaq; cętera quę ad ornamentum cultumq; muliebrem pertinent: ipſe ſuſtinens huius confuſionẽ criminis audebat aliſs exprobrare. Chereas autem quando hęc veſtimenta cęſar ſũmebat idignatiõe ferebatur: maxie aũt

Mors Gaij legẽ corrũpentis reipublicę maxime fuit vtilis ſicut & cuius licet mali principis.

Emilius.

Caſſius.

Municianus

Odiũ omniũ cõtra gaium.

Mortẽ gaij oĩs honeſtũ opus reputabant ꝓpter eius iniquitates

Famę bonę cupiditas Chæreã excitabat ī mortem gaij.

Ludi currules.

¶ Occaſio acceptа de iterimendo Gaio.

Cherea cõſtitutus ad exactiones colligendas parcens humilibus & depreſſis ad iracundiam ꝓuocauit gaiũ.

A cum illa vestimenta ministris irridentibus redderet: ita vt etiam tribuni in derisione eum haberēt & opprobrium. Nam cum sumpturi essent ministri a cęsare muliebria vestimenta prędicabant aliquas vt cōsueti ad lusum illum prędeferre facecias: propter hoc etiam fiducia maior accessit vt socios quosdā acciperet: quibus ostenderet non pro causis minoribus indignari. Nam erat etiā pōpidius senatorius qui pœne per oēs ordines & gradus āministrationis transierat epicureus autē erat: & propter hoc ociȷ & quietis studiosus. Hunc dimidius alias Timidius inimicus eius accusauit eo q̄ posset gaiū maleloquiȷs turpibus infamare: & eo assumens quintiliam mulierem que in rebus scœnicis propter pulchritudinem claram plurimorū amorem habebat & studium. Nām etiam ab ipso pōpidio diligebat Accusatio autem fuerat falsa. Illa vero graue indicante testimouium in causa mortis aduersus amatorem proferre: puniri eam dixit debere dimidius. Tunc gaius excitatus iubet chęream sine vlla dilatione continuo tormentis examinare quintilliam. Nam in rebus capitalibus & vbicunq; tormentis opus esset eodem cherea vtebatur: propter quod eum crudelius arbitrabatur ministerium exhibere timentem ne ab eo de mollicie & socordia culparet. Quintillia itaq; dū ad tormenta duceret cōscioru cuiusdam pedem calce deprimens: significauit eos debere cōfidere & nichil de tormentis eius pœnitus dubitare. Chęreas tamen ac si nolēs tormentis eam adegit timens propter illam ipse subire periculū & nichil differens eam in cōspectu gaiȷ deducit fœdam tormentis atq; deformatā vt etiā ab amatoribus suis sine vlla voluptate videret. Tunc gaius illam speciem nō sustinens sed admodū compassus quintillię eo q̄ grauiter tormentis fuisset affecta liberam crimine absolutamq; ꝓnunciat & cū ea simul pompidium: ipsā tamē etiam pecuniarum dono muneratur vnde illi solatium esset propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non solum sanitas eius corporis ex supplicijs corrupta erat sed etiam pulchritudo defœdata.

Pōpidius a dimidio inimico accusatus.

Quintilia mulier scenica; pulcherrima.

Quintiliā pōpidiū recusātem accusare chęreas (gaio iubēte) dat tormētis.

¶ Chęreas grauiter motus q̄ p eū hoies torquerent cōquerit clemēti & papinio de imperatoris insania Quem comprimere oportere dicebat cuius clemens consilium manifestius approbabat sed
B iubebat facere Sed continuo mutans sententiam clemens quęcunq; cepit efferre p plurimos & Chęreas formidans perrexit ad Sabinum libertatis amatorem opus putas vt celeriter quę cogitabat inciperet Exinde cōuertitur ad Minutianū virtute parem & licet cōsanguineus esset gaio illi tamē ꝓpter lepidi mortem suspectus erat. Chęreas vero cū curiam ingrederetur augurium audiuit vocem scilicet prędicipientem vt intētum perficeret Omnes quoq; tunc ad tyrannicidiū erant parati: chęreas autem nullam moram gerebat & omne tempus oportunū Indicabat. & Gaium capitolium vt pro filia sacrificaret ascendem cogitauit prędicipitare.

¶ Capitulum secundum.

Chęreas grauiter motus q̄ p eum hoies torquerent cōquerit clemēti & papinio de imperatoris insania.

HEc igitur chęream grauiter cōmouerunt: q̄ per eum hoies torquerent Vnde quoq; suam iracūdiam non sustinēs dixit ad clementē atq; ad papiniū quorum clemēs quidē super militiam cōstitutus erat papinius sup eos qui gaiȷ fuere custodes. O clemēs inquit nimis fecimus in agendo: quę pro impatore cōstant. Nam etiā eos qui aduersus eius principatū cōiuratfonem fecerant. multa ꝓuidentia vigilātes & laboribus desudantes alios quidē extinximus alios autē tormētis affecimus: intantū vt etiā ipsi gaio miserabiles videant ita nostram militiā nimia seueritate tractamus. Tacente autem clemēte grauiter se quidē ferre quę imperabant tam erat oculis q̄ vultu & colore manifestus: verbo autem insaniā imperatoris aperire iniustū esse iudicauit. Chęreas autē cohortes prouidenter prędicipiens cœpit fiduci-
C alibus vti sermonibus & ad eos enarrare mala quę ciuitates & illud optinerent imperium. & q̄ verbo quidē gaius illorū esse causa malorum dicatur: si vero quisq̄ rem iquit cum veritate discutiat inueniet. O clemēs q̄ ego sum totius mali causa & hic papinius & tu qui romanis & vniuerse humanitati omnia tormēta & omnes clades ingerimus non imperijs compulsi gaiȷ sed nostra in hac voluntate progressi. Festinemus igitur comprimere tantū iniuriatorem in ciues socios oēsq; subiectos cui nos ministeriū exhibemus & veluti satellites atq; carnifices ad eius crudelitates implendas extamus. Et arma quę aduersus hostes proferre debemus in nostros ciues cōuertimus non pro libertate non imperio romano sed pro salute eius qui suę iniquitati festinat cuncta subicere. Nam simul & nostra corpora & nostras conscientias p singulos dies polluimus tormentis & sanguine miserorū: donec etiā aker aliquis inueniat qui in nos quoq; tale gaiȷ ministeriū exequat. Non em̄ ꝓpter hęc quę gerit circa nos cum fauore cōuersabit. magis autem cum suspitione ad hec etiam cum pereuntium multam stragem efficeret. Non enim poterit vnq̄ gaiȷ seuicia terminari: quoniam non iudicio in talibus causis intēdit sed sola libidine ad hominum cedem impellitur tum demum etiam cunctis pereuntibus tandem cō iunget & nos. ¶ Ad hec clemens cōsilium Chereę manifestius approbat taceri autem iubebat ne in plures sermo ferretur. Et diffusis passim rebus quas gererent: anteq̄ res consequat effectus secreto ꝓ dito insidijs ꝓpalatis ipsi ducerētur ad pœnam sed tempore procedente rem spei cōmitterent (opor

Cōiuratio aduersus gaium.

Clemens consiliū chereę approbat.

tunitatem tribuente forma) opus gnauiter adimpleret. Rem tamē dicebāt per se cunctātem nō posse audaciam gerere ad tantum negocium inchoandū. His vero quę a te O chęrea tractata dictaq; sunt cautius aliquid fortassis inueniam: decentius autem quid poterit inueniri. Et clemens quidem continuo mutans sentētiam: omnia que audierat queq; ipse dixerat cœpit efferre per plurimos. ¶ Chęreas autem formidans perrexit ab sabinum extantem virum dignum quē etiam libertatis cognouerat amatorem: & pptерea dispositiones illorum temporum hostiliter abhorrentem. Opus itaq; putans vt celeriter quę cogitabat iciperet oportunū ratus vt cum eo rem cōmunicare maxime duce timore ne per clementem secreta proderentur: super hęc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cum autem libenter sabinus tali cognationi alias cogitationi consentiret taliq; voluntati tunc quidem tacere se dixit & ad nullum de tali re suam proferre voluntatē si vero tempus & omen nāciscęretur. Tunc non solum silentium obiecturum: sed etiam suam voluntatem manifestaturum esse firmabat. Sed si aliquid viriliter volumus efficere nichil dilationi penitus detur. His ergo dictis exinde conuertuntur ad Minucianum. ipsis quidem studijs & virtute parem & similia ex animi magnitudine cupientem consanguineum tamen Gaij: sed suspectum propter mortem lepidi. Multā namq; in se amicitiam minutianus lepiduſq; possidebāt & propter etiam ipse timore periclitabatur ne similiter eum perimi contingeret. ¶ Erat quippe gaius omni nobilitati terribilis vt putaret aduersus vnum quemq; singulari insania promptus. Propter hoc enim alterutri sibimet erāt pro rerum necessitate formidini: & voluntatem quam circa odium Gaij gerebant indicare non poterant: ob cuius vtiq; suspitionem ne deuotionem sibimet aperte impendere pręsumebant. Dum igitur conuenissent & Minutiano honorem sicut prius exhibuissent erat ei dignitate pręclarus ciuium & cunctorum ore laudatus inter principia sermonum præcellens ille verba fecit ad ceream requirens quod signum illa die perceperat. Per totam namq; ciuitatem grata Chereę videbatur iniuria: quam per signorum dationem ipse portabat. Et ille inter verba iocunda nichil motus minutiano respondit eiq; sermonē de rebus talibus faciēdum esse commisit. 'Ei tu michi inquit da libertatis signum gratias agenti tibi. qui me amplius acuisti q̄ egomet implere cōsueui: neq; michi sermonibus pluribus iā opus erit Sed hoc sufficere iudico. Si etiam tibi idem placeat quod & michi quādo etiam priuq̄ cōueniremus eiusdem noscimur fuisse cōmunionis. Vno ita gladio sum' accinctus qui sufficere possit ambobus in quo cōseruti fortiter & accedamus ad opus princeps autem si vis ipse consisto iubens operibus imminere qđ si cœpero tui cooperationē solacij psequar grassatione ferri cōcessa michi (te cōfirmante) fiducia qua scilicet ipsum quoq; ferrum efficatius solet existere. Impellor enim ad actum non pro his quę ego patior: dum spe ipse circumferar. Non enim hæc leuitas mea periculosa tantummodo considerare permittit: dum & libere patrię atq; legibus & ademptę virtuti & tante cōdoleam pesti: quę cunctos simul propter gaium apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicem fide rerum huiusmodi quādo etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc minutianus considerans ardorem. Sermonem eius libēter amplexus est & eius audaciā approbauit atq; laudauit. Et vale dicto cum votis eū precibusq; dimisit. Quidam enim assueuerabāt ea quę cōtigebāt quodam auspicio fuisse firmata. Nam cum chereas ingrederetur in curiam vox cuiusdā de populo fertur emissa quę quasi ammoneret dicens: perfice quod agē dum est opitulante diuinitate. Quo facto primum quidem chereas expauit ne quis cōiuratorū videretur prodidisse secretum. Nouissime vero considerans quia hęc pro inuitatione dicerentur siue commonente aliquo sociorum seu certe deo qui cuncta humana respicit consulte: cum omnibus ad cōfortationem insidiarum causa potuisset: Vniuersi simul armati sunt. Alij quidem ex ordine senatorio. alij vero romanorū militum qui conscij esse videbantur. Neq; enim erat vir nobilitate seu fœlicitate prædictus: qui Gaij transitum non ardenter appeteret. Qua propter omnes quo possent studio vt vita priuaretur totaq; confidentia atq; virtute ad tyrannicidium erant & sermonibus & operibus prępparati. Nam & calixtus libertinus Gaij vir vnus potentia summi culminis eleuatus: q nichil aliud potestate sua q̄ tyranno equus esse putaret Timore cunctorum & magnitudine pecuniarum quę ei nimis accesserant. eo quod esset in muneribus accipiendis & iniurijs exercendis acerrimus. Et vigorem vltra modum haberet cū natura; Gaij istabilem esse sciret in quibus declinasset nequaq̄ posse reuocari & multas quidem alias periculi causas necnon & magnitudinem pecuniarum haberet: accedēs ad claudiū lalenter sperans quia si ei cederet principatus deficiente Gaio honorem ei similem prębberet eo q̄ illi & verba clementię impendisset primitus ait ergo quia iussus a gaio claudiū veneno perimere crebras huius rei dilationes exquisisset ne talia perpetraret. Sed michi videtur quia 'fingebat hęc calixtus volens capere claudium. Nam neq; gaius studens interfici claudium honestas poterat occasiones exquirere neq; calixtus iustus optabilem Gaio rem perpetrare si distulisset mādata domini sui pericula potuit dedicare. Sed claudium quidem diuinitus a Gaij vesania libetat: calixtus autē pro cōmendatio-

Clemens mutā ta sentētia promulgat audita pluribus.

Chęreas ad sabinū libertatis amatorē.

Minutianus cō scius in cōspiratiōe cōtra gaiū

Gaius nobilitati terribilis.

Chereas auspiciū audiuit vti pficerat itentū.

Oēs ad tyrānicidiū erant parati.

Calixtus gaij libertinus cōiuratiōis cōscius accedit ad claudium. &c.

A ne finxit hanc gratiā quę ei nequaq̄ probabat iniuncta. Hi quidem qui circa Cheream erant differebant quotidie: dum multos ſegnicies detineret. Chereas aūt nullam moram gerebat ſed omne tēpus ad agendum oportuniſſimum iudicabat. Nam dum gaius in capitolium aſcendiſſet vt pro filia ſacrificaret venit frequenter ad eum & imperialis loci culmine ſtantem ac populo auri & argenti pecunias diſpergentē dum hęc miniſteria gererent pręcipitem ex eminenti loco cogitauit impellere: cum ſe a nullo videri putaret. nec inſidias feciſſe videretur. Et licet mors optata non euenisſet. Ipſi tamen ac ceſſit audacia vt etiam pręter ferrum interimeret gaium. Tamen habuit cum cōiuratis chereas ardorem: metuens ne tēpora oportuna diffluerent. Illi vero videbant quidem pro ſua libertate ſollicitum: poſcebant autem vt paucum tempus vſq; ad ſolemnitatē ſpectaculorū differret: nedum conamen ne quiuerit impleri: turba fieret cīuitati: dum conſcii requirerent a Gaio & inſidiarum tamē non valeret vtilitas in futuro: ſed hoc vtile fore. Vt in celebratione ſpectaculorū res potius agi temptaret. Hęc ſpectacula in palatio ob honorem cęſaris in paruo eius rotundo templo aguntur qui primus poteſtatē tēpli conuertit in ſeipſum, quę ſcilicet romani nobiles cum filiis ſimul & cōiugibus libenter ſpectare noſcunt. Tunc enim gaius negligens ad omnes ita facilis erat incurſus quādo multa milia hoim paruo loco cōcurrerant vt potuiſſet quilibet ad eius necem audacter accedere abſentibus corporū cuſtodibus: qui licet vellent non tamen ei preſidium facile deportarēt. Spectabat ergo chereas. Et venienti bus ſpectaculis prima die nitebat vt quod fuerat pręcogitatū ſine dilatiōe fortunę ſolacijs adimpleret qui tñ tribus diebus ludorū tranſactis vix die nouiſſimo opus valuit terminare.

Chereas cogitat gaiū p̄cipitare ex capitolio.

¶ Chęreas ad audaciam coniuratos cōtra Gaium excitat & armatorū multitudine ad palacium cōueniente petētibuſq; tribunis vt moris erat ſignum a Gaio Cui ſacrificante augurium cruor ſcilicet ſuper veſtem Aſperne ſenatoris aſperſus apparuit Cuius etiam mortē Vatinius ſenator prędixit quē cluditus tacere iuſſit duoq; Gaio auguria in ſpectaculo prouenerūt. Et minucianū vt Chęream cōfortaret ſurgentem Gaius retinuit Sed ipſe paululum quieſcens denuo ſurrexit & abijt. Gaium itaq; ad
B balneas euntem pręcedebant cōiuratores inter quos, Chęreas euaginato gladio occurrit eum vehementē plagam non tamē mortalē (nota cauſam) intulit. Quem nō clamantē ſed fugientē Sabinus impulit & eum cadentem ſinguli diſcerpſerunt.

Chereas coniuratos ad audaciā excitat.

¶ Capitulum tertium.

Taq; chęreas aduocans coniuratos ſatis inquit o etiam preteritum tempus noſtrā poteſt ſubiurgare ſegniciem: pro his quę cum tanta virtute tractata ſunt & neglecta noſcunt. Et melius eſt vt p̄ditione facta pereat cauſa & potius gaius nos afficiat cuncto rūq; auferat libertatē his diebus quos nos tyrānidi eius adijcimus & cum nos de cetero debeamus eſſe liberi & alijs prębere cauſam fœlicitatis pręteritiq; ſeculi honorē & miracula reparare. Illis vero nequaq̄ cōtradicentibus quaſi nō bene fuiſſet hortatus: neq; actum hunc aduerſum ſuſcipientes ſed potius cōtiſcentibus: cur inquit o fortiſſimi ſegnes ſumus. An non videtis hodie ſpectaculorū diem eſſe nouiſſimū: & gaium ferri ad alexādriam nauigaturū vt ęgyptum cōtempletur. Bonum ergo eſt vobis vt veſtris manibus romanę glorię auferatis opprobriū: & hoc terra mariq; diuulgetur. Nā quomodo non iuſte erimus cōfuſionis obnoxij: ſi quis eum ęgyptius videat perimere iniuriam nō ferens libertatis oppreſſe. Ego ſiquidem nequaq̄ cogitationes veſtras differri patior ſed hodie ad pericula ſimul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit animo ſcilicet cōſiſtens ad pericula omnia pręparato quā vt michi huius laudis poſſit euenire priuatio. Hęc
C ſſle dicens & ipſe audacius armatus eſt & reliquis fiduciā pręparauit cunctiſq; iam erat deſideriū vt conamē attingeret. Nichilq; differens diluculo ad palaciū multitudo ęqueſtriū armata cōuenit: Mos erat tribunis enſe cinctis petere ab imperatore ſignum quod ei cōpetebat vt ſignum acciperet. Cōcurrebant ergo ad palacium omnes: vt pro ſpectaculo ſibi loca occuparent. Cumq; multa plebe atq; cōpreſſione gaius exultaret ita vt pręmultitudine neq; ſeuatui nec romanis eqtibus locus eſſet: ſed oēs permixti ſederent cum viris pariter mulieres & liberi vna cum ſeruis (Gaius proceſſu ſibimet facto) pio ęſari ſolemniter immolabat cuius etiam ſpectacula celebrabat. Et cum de ſacrificijs aliquid ſanguinis cecidiſſet: contigit vt ex eo cruore cuiuſdam ſenatoris Aſprene alias Aſperne nomine veſtis adimpleretur. Quod factum Gaio quidem prębuit riſum. Aſperne vero augurium fuit apertum: qui ſcilicet vna cum Gaio peremptus eſt. Fertur itaq; gaium vltra ſuam naturam illa die mitiſſimum: ita vt oīnibus eius humilis ſalutatio mira videretur. Qui poſt ſacrificia ad ſpectaculum veniens preſidebat: & circa eum primi procerū. ¶ Eſt autem ipſum ſpectaculū. Vbi annis ſinguli exhibeā in duabus cellis quarum altera quidem ducit ad atrium altera vero ad porticum ingreſſibus & egreſſibus apta: quatenus nō turbentur qui interius eſſe noſcunt. Eſt etiam illic & alia cella vbi luſores exerceri ſolēt atq; cantores. Reſidente itaq; populo & cherea cum tribunis non pocula gaio dextrum namq; cornu cęſar tenebat quidam vatinius ex ordine ſenatorum vir militaris cluditum id eſt conſolatorē virū

Mos tribunis ſignū ab impatore petere.

Auguriū (gaio ſacrificāte) cruor ſup veſtē aſpne cecidit.

Locus ſpectaculi.

Vatinius ſenator mortē prędixit gaij.

iuxta se residẽtem nullo audiente requirebat: si quis ei dixerit aliquid nouitatis. Quo dicente nichil sibi ea die nunciatũ o cludite inquit hodie tyrannide alias tyrãnicidij certamẽ agitur. Tunc cluditus O fortissime tace. Et mox versum subiunxit homeri greçe dicens quod latine ne quis alius maliuolus sermonem exaudiat. Cum multa poma in theatro spectantibus spargerent & pariter aues innumeręq & quæ pro raritate sua sunt comparantibus preciosę: gaius lites & rapinas propter hæc actas libẽter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo duo ei auguria prouenerunt. Mimus namq; introducitur quo actum est. Vt iudex deprehensus crucifigeretur. Et panthomimus fabulam salutauit cynare alias Cynire in qua & ipse occisus & eius filia Myrrha videbat: atq; sanguis inimica arte diffusus & circa iudicem crucifixũ & circa Cynaram atq; mirrhã. Constat autem quoniã & dies ipse fuit quo philippum aminthę macedonũ regem in spectaculum ingrediẽtem vnus sociorum sustineret in spectaculo vsq; ad finem eo q; nouissimus erat dies: an certe balneis atq; cibis illic deinde remaneret sicut & prius.

Duo i spectaculo auguria gaio puenerũt.

Minutianũ surgentẽ vt cheream cõfortaret; retinuit gaius.

¶ Minucianus iuxta gaiũ sedens ac ne inuacuũ tempus efflueret metuens surgens etiã cum videret chereã egressum pergebat vt confortaret eum. Tunc egredientem tenuit gaius a veste & quasi per amicitiã quo ingens pergis O beatissime At ille reueritus cęsarem cum timore resedit: & paululũ quiescens denuo surrexit & abijt. Cui egredienti non ipediuit iter gaius: credens eũ ad necessaria pgredi. ¶ Aspernãs quoq; cum esset & ipse particeps operis. Ammonebat gaiũ sicut & prius vt ingressus ad balneas atq; prandium ad spectacula remaneret Querẽs vt ad finem sua tractata perducerent. Illi quidem qui circa cheream erãt exacuebant alterutros quasi tẽpus esset singulos pręparari: ne ad opus absentes inuenirentur & negligentes oportunũ tempus amitterẽt. Erat namq; etiã dies iam circa horam nonam. Chereas itaq; tardante gaio erat paratus vt ingrederet ad sedem eius Pręscius tamẽ qa illic necem princips cum multo sanguine senatorum. & equestrium simul adipleret: licet arderet melius tamen esse indicauit omnium tutamen libertatemq; seruari. Cumq; essent omnes ad spectaculorum vota conuersi. Gaius signum surgendi fecit: turbaq; repente facta conuersi sunt cõiurati & populos impellebant vt quasi Gaio secreti officium perhiberent: opere vero volentes habere licentiam vt eum in silentio trucidarent. ¶ Precedebant itaq; claudius patruus eius & marcus minutianus sororis coniunx: necnon & valerius asiaticus: quos etiam si voluissent repellere propter dignitatis reuerẽtiam nõ valebant. Gaius vero sequębatur cum paulo aruntio. Cumq; iam esset inter regalia rectũ dimisit iter vbi constituti erant famuli q ei gratifice ministrabant claudio scilicet prędedẽte & cõuersus est ad locũ quẽdã augustũ silẽtio iturus ad balneas simul & pueros q venerãt ex asia cõtẽplatus qui eorũ forent vtiles ad hymnos ministeriorũ quę erat celebrare cõsuetus: aut qui ad pirricã in theatris apti esse viderent. Tunc itaq; occurrit ei chereas vt signum peteret: q; quasi ad eius illusionem signũ ante languentiũ. Nichil ille moratus iniurijs vtebatur aduersus gaiũ: & euaginato gladio intulit ei plagam vehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt hoc prouidentia Chereę factum ne Gaius plagę vnus vulnere moreret: sed plagarum multitudine sauciatus. Maiori dolore cremaret sed michi non videtur hic sermo credibilis: eo q; in huiusmodi actibus talem timor non exigit rationem. Nam si Chereas ita cogitauit: omniũ stulticiam prędessisse credendus est voluntatem magis fauori prębens q; per celeritatem sibi & coniuratis periculorum euasionem acquirens dũ possent multę machinationes auxilium Gaio conferre anteq; potuisset mori. Vnde certum est quia Chereas non circa supplicia Gaij restitit. Sed de se & amicis eius potius cogitauit quando etiam acta causa silẽtio magis vsus est vt iudicium fugeret & iracũdiam. Et quatenus res gesta celaretur ne sermonibus vsus & se perderet simul & tempus. Et hęc quidem licet (vt voluerit) vnicuiq; tractare. Gaius itaq; vulneris dolore ferebatur. Inter humerum enim & collum ensis illatis inguli ossibus est retentus ne vlterius potuisset accedere. Quo facto neq; clamauit nec vocauit quemlibet amicorum siue incredulitate Siue imprudentia. Sed dolorem fortiter ferens interius fugiebat. Quem suscipiens cornelius sabinus. Et ipse iam sua mente prestructus impulit. Tunc genu flexo cadentem multi circumastantes singuli ad inuicem gladijs Et quasi ad certamina discerpserũt. Cõstat autem quia vltimus Aquilas ei mortis intulit plagam. Omnis itaq; causa chereę indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus effecerit. Tamẽ primus cogitauit quemadmodum gereretur & primis cęteris hoc ausus sit edicere: qbus suspicientibus illius vocem verbo subinde alios congregauit: & sapienter cuncta disponens etiam seruonibus vsus est vtilibus non necessitatem suę presumptionis imposuit vt dum tempus exigeret manibus vterentur. Is quoq; rem prior agressus est: & virtutem illius necis impulit: atq; vsum facilem gaio iam moriente concessit, quapropter iustum est vt etiam quęcunq; ceteri gesserunt. Chereę cogitationi & labori manuum ac virtutibus applicentur.

Cõiuratores

Chereas euaginato gladio vehemẽtẽ plagã fecit gaio.

Gaius sauciatus non clamauit sed fugiẽtẽ Sabinus ipulit & cadentẽ singuli gladijs discerpserunt

Cis mortis causa chereę attribuenda est.

¶ Gaij occisores populum stulte principem honorantem timentes a cede per aliam viam redierũt & germanicum Gaij patrem occiderunt Germanis itaq; (quibus Gaij mors prio cognita est)

inquirentibus interfectores Aspernas occurrēs occisus est similiter Norbanus & Atheius Omnibus
A vero Gaij mors grata erat prēter mulieres & infantes ꝓpter spectacula & seruos qui eius auxilio cō
tra dños habebant accusationem & cum varia fuisset populorum de Gaio opinio Aruntius venaliū
rerum prēco Gaium mortuum proclamauit in teatro & ipsius cognita morte Germani ab ira quieue
runt. Laudatus quoq; est Chereas pro opere & inquirēte populo Gaij peremptores Asiaticus vale-
rius vtinam(inquit)ego quo audito consules Gaium accusantes populo & militibus intulerunt ad pro
pria remeare pacem nunciātes adesse & requiem. Gapitulum quartum.

Gaij occisores timētes ppl'um stulte principē honorāt:ē redie rūt a cede p aliā viā i domū germanici prīs gaij quem etiā occiderunt.

Occiso Gaij primo germanis cognita corpis custodibus.

Mores germanorū & hispanorū minores qd ratione copore robusti.

Sabinus monomachus peremptorū tribunus.

Aspnas interfectoresgaij pscrutans occiditur a germanis.

Norbanus morit a germanis occisus.

Atheius occidit a germanis.

Grata mors gaij multis.

Mulieres & infantes propter spectacula mortem gaij deflebant.

Serui gaij auxilio dños cōtēpnētes eius mortem deflebant.

Opinio ppl'orū de morte gaij varia.

Gaius itaq; hoc modo multis vulneribus iacebat extinctus Chereas autē & cęteri perimentes Gaiū per eadē itenera reuertentes euadere se impossibile iudicabant. Propter hęc vtiq; quę fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum peremisse principem stultitia populi sepius honoratū cum & a militibus non sine sanguine de morte eius facienda esset seditio Ita cum essent angustę vitę in quibus hos opus effectuj est & maxima turba repleret eas militum qui illo die pro custodia principis ederant: per vias alias discendentes ad domū venere germanici patris Gaij: quem tunc etiam vna peremerūt. Erat em̄ hęc domus coniuncta regalibus: eo q; hi qui in eminentia cōstituti sunt diebus suę potētię in talibus habitare nosc̄untur. Et declinantes multitudinis inuasionem esse iam videbantur in requie. ¶ Cum itaq; lateret adhuc pestis illata Gaio: primum germanis est agnita. Erant enim armigeri equiuocum gentis suę celticę habentes tacina quorum patrię mos est importabili vti furore sicut Hyspanis aut cęteris barbaris eo q; omnes huiusmodi homines ratione minore sint corporisq; robusti. Et impetu primo cuiuscunq; congressus hostibus prędentes cum non haberent virtutis discretionem pro vtilitate cunctorum. Sed tantum sibi prospicerent quibus Gaius carissimus ideo erat q; pecuniarum muneribus eos sibi placauerit: euaginatis ergo gladijs ingressi sunt domum perscrutātes cęsaris peremptores: quorum tribunus sabinus erat. Qui non tantum virtute & fortitudine maiorum quantum suo robore cum monomachus esset. Hanc obtinuerat dignitatem. ¶ His itaq; inquirentibus Aspernas primus occurrens exsoluit penas(cuius vestem sacrificiorum sanguis sicut prędiximus cruentauerat)& nō ei bonum fuisse videbatur augurium. Post
B hunc occurrit eis Barbarus Norbanus fortissimus ciuiū & de cuius maioribus imperatores multi processerant: cuius etiam ciuitatis eminentiam non ignorabant. Is cum esset valitudine robostus: primo sibimet occurrentium arripiens gladium permixtus aliis cōtendebat nē sine aliorum interitu morerētur. Qui multorū agmine constipatus frequentium vulnerum illatione defunctus est. Tertius autem Antheius ex ordine senatorio. Germanis sicuti priores occurrit. Is(vt videret Gaium iacentē & letaretur aduenerat)quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat eumq; nec sic satiatus militibus destinatis occiderat. Aderat ergo Atheius vt Gaij videret funus: turbaq; subita dū se voluisset occulere furentes germanos & iter subtiliter inquirentes(qui Gaiū occiderant)etiam innoxios vna perimētes latere non potuit & illi quidē ita sunt mortui. ¶ Dum igit̄ in theatro de gaij morte venisset sermo ammiratio & incredulitas facta est. Alij namq; valde delectabant̄ in eius morte. & licet dudum scirēt sibimet vtilem fore. Hoc non sinebantur credere per timorem: quibusdam vero hoc in desperatione erat cum neq; vellent circa gaium huiusmodi aliquid prouenire nec vere hoc crederent: quasi nō posset aliquis hominū opus eius virtutis implere. ¶ Erant em̄(quibus non erat grata mors Gaij)mulieres & infantes & quidam militum Alij ꝓpter mercedem & nichil aliud q̄ tyrānō conueniente ad
C iniurias potentissimorū ciuium in illius ministerio prēparati. Mulieres autem ac iuuenes propter spectaculorum & monomachorum munera(in quibus solet vulgo delectatio ministrari)& propter carniū dilacerationes(quas in ludis agebat gaius)vt quasi populo voluptatē exhiberet. ꝓ veritate autē ad faciandā suę crudelitatis insaniā. ¶ Serui aūt dños cōtemnebant. & ad iniuriandū eos Gaij fulciebant̄ auxilio. facile nāq; eis mētietibus cōtra dños credebat̄ eorūq; pecunias ostēdentibus & libertas & diuitię succedebāt nec accusatione metuebāt pœnā q̄bus erāt p̄posita p̄mia octaua pars substātię senatorę. ¶ Igit̄ vel aliqbus in theatro credibilis videbat̄ de gaij perēptiōe sermo: eo q; aut p̄scissent ĩsidias aut optassēt. De his quę nūciebant̄ nō solū gaudia retinebāt: sed etiā audire hoc aut dicere fugiebāt metuētes ne cū verū nō appareret pœne succūberēt. quasi vota suę volūtatis apperientes. Illi vero(q insidias p̄sciebāt/āplius se celabāt formidātes ne dū alicui amatori Tyrānidis hoc pāderēt: proditi viuēre Gaio punirent. Nā & alius sermo fuerat dispsus in ppl'o quia res quidē a coniuratis fuisset tēptata. nec tamē gaius extinctus sed ablatus a medicis ductus fuisset ad curā: nullusq; erat verax cui se quicūq; cōmitteret aut suā pāderet voluntatē. Nam & si quis amicus erat propter fauorē tyrāni videbatur esse suspectus: & multomagis odiosis non poterat credi. Dicebatur autem senatoribus a quibusdam eorū animos perturbātibus eo q; inter ipsa pericula atq; vulnera vt erat sanguine cruētatus venisset in forum & concionem habuisset ad populum quę reficiebāt eorū mētes neq; loca suę custō

die relinquebant: formidates ne illis quelibet impigeretur culpa: quando non qua voluntate discederent accusari poterant aut damnari: sed quemadmodum vellent accusatores & iudices. ¶ Cū itaq; turba germanorum euaginatis gladijs spectaculum circumdedisset cunctis spectantibus metus suę perditionis accessit: & ex omnibus aditibus terror erat quasi repente ingredientium gladijs caperentur & neq; discedendi securitatem habebant: nec in theatro poterant morari sine periculo. Illis igitur irruētibus in theatro fragos eruptus est supplicantium atq; dicentium quia & quę cogitata fuissent si tamen aliquid prouenissent & quę dicebantur gesta nescirent & deberēt parcere nec alienā presumptionem eis qui non essent culpabiles irrogarent sed & exquirerēt commissores: si tamē aliquod sceleus probaretur esse commissum. Et illi quidem hęc & his potiora cum lachrymis & persecutiōe vultus sepius clamitabāt facientes ea quę periculi vel mortis vicinitas exigebat. Ad hęc militū ira cessauit & penitentia ducti sunt in spectaculo cōstitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis licet viderentur exasperati. ¶ Portabāt enim capita Asperne: & eorum quos vna peremerent. Quę cū viderēt in spectaculo positi amplius sunt concussi pro dignitate virorum & misericordia huiusmodi casuum Quapropter & semetipsos a talibus erumnis euadere nō credebant & incertum sibi fore si tanta pericula declinarent. Ideoq; licet aliquid aperte & iniuste odium circa gaium habuissent eius alacritatis munus expulere cum ad tanta pericula peruenissent: & spe totius cecidissent vitę. ¶ Fuit igitur arunCius quidā gratus homo inter prēcones rerum venalium & propterea magnitudine vocis vtebatur indutus vestibus diuersi coloris: instar nobilium romanorum: habebatq; potentiam agendi (quę vellet) in ciuitate in his quę tunc & postea gerebātur. Is enim aptauit semetipsum veluti legentē alīs dolentem (licet & ipse odio gaium habsret) eratq; timore superior eius cōcio atq; milicia qua nitebatur salutem in rebus presentibus aperire & omnem ornatum quasi de carissimi principis morte amississe cōfingens progressus est in theatrum vt mortem gaij pronūciaret. Quo facto quies omnibus affuit ne possent vlterius ignorātia fluctuare. Deinde etiā statuas arūtius & loca singula circuibat: reuocans germanos & cum eo tribuni iubentes recundi ferrum atq; manifestātes gaium fuisse defunctū. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit & vniuersos qui furorem incurrerant germanorum a morte seruauit. Nam prius spem habentes viuere gaium a nulla factione pcnitus abstinebāt. Tantā enim deuotionē circa eam habuerant vt etiam post amissionē animę eius fauorabiles essent. ¶ Quē dum aperte mortuū: cognouissent ab iracundia diuersorum & supplicio quieuerūt eo q; vendictam illis iam non esset: nec foret qui eis pro talibus repensaret deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere: ne senatum contra se prouocarent si ad eos imperij summitas deueniret igit germani a sua rabie quę eos inuaserat pro gaij morte quieuerūt Chereas aūt dū nimis esset de Minutiano sollicitus ne germanorum insania fuisset extinctus. singulos militum de eius salute requirebat. Et minutianum quidem clemens adduxit in medium. Ad cheream vero cōuersus cum multis alijs senatoribus iusticięq; & virtuti eius testabat: laudans cogitatum & actum sine fortitudine cōpletum. tyrannidem dicens ad nihilum fuisse perductam eo q; iniuriarum voluptate fuerit eleuata quippe cum posset foelix vita illi pręberi: qui virtuti probaretur odibilis. Sed cum tali calamitate deficere quali gaius qui etiam ante coniuratorum cōsensum proprium facinus sibi cōstituit inimicum agendo iniurias diuersorum Et prouidentiam legis exterminando vt quos habebat caros sibi hostes efficeret. Ft sermone quidē alios eius esse perēptores: opere vero semetipsum sine dubio perdisse. ¶ Iam vero surgebāt de atrio custodię quę primo perniciose fuerant quādo oīes abscedere festinabāt. Cuius mali tuncausa fuit altion medicus areptus quidem ad curam aliquorum vulneratorum. Et mittēs qui cum eo quasi ad medicinam necessaria deportarent: quos inde pro veritate dirigebat: vt pericula declinarēt. Iterea cōuētus agitur senatorum & plebis in foro. Et populus quidem inquisitionem de Gaij peremptoribus vehementius faciebat: aderat & senatus. Inter quos Asiaticus valerius vir consularis stans in ppl'o (tu multuantibus illis & dirum esse clamantibus eos quod imperator eis ignorantibus videretur occisus dum eū cuncti requirerent qui sunt qui Gaium interemerūt) vtinam inquit ego. Ad hęc autem & cōsules edicta proposuerūt accusantes gaiū atq; iubentes populo simul & militibus vt ad ppria remearent: populo quidem multem requiem promittentes. militibus autem honores si tamen solita disciplina consisterent & nulli quodlibet cōtumelię genus inferrent. Erat eni metus ne forsitā exasperati mala ciuitati facerēt. & ad rapinas aut a temporum spolia verterentur. Cōuenerat itaq; omnis multitudo senatorum. Et maxime cōsentientes aduersus gaium fiducia iam vtentes & in contēptu maximo constituti quasi in eis respublica resideret.

¶ Consilio inter milites inito de Claudio Gaij patruo imperatore creando Sentius Saturnius pro recuperanda libertate & seruanda orationē habuit ad populum plures itaq; magis sine principe q̄ sub tyrannide viuere eligebant Chereas vero Lupum tribunum ad interimendū Gaij vxorem &

Arūcius pco ve nalīū reruz Gaij mortez in teatro pclamauit.

Cognita Gaij morte germani ab ira quieuerūt.

Laudatus chereas pro facto.

Altiō medicus. Inqrit ppl'us de peremptoribus Gaij.

Asiaticus valerius (inqrētibus ppl'is qs gaium interemit) iquit vtinaz ego quo audito consules accusantes gaiū pp'o & militebus iusserunt ad ppria remeare nuciātes pacem adesse & requiē

A filiam quibusdam hoc crudele iudicantibus: misit hęc enim omnium malorum causa fuit poculumq; ei ad vesaniam transformatiuū dederat. Ipsa vero vltro iugulum occisori prępārante occiditur cum filia.

Capitulum quintum.

INterea subito de domo răptus est claudius milites enim facto consilio: alterutri de rebus agendis dedere sermonē. Videbant em̄ impossibile fore vt tantis rebus existētibus quis rem publicam non gubernaret: nec sibi vtile si quis illorum qui cooperatores in nece Gaij fuerant ad imperium peruenīret. Sed bonum esse si nōdum perfectis rebus. Claudium principem facerent: defuncti patruum. Et omnium senatoria dignitate pręcipuū: virtute maiorum fultum: militiarū disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt in medio stantes imperatorem facere: dignis solēnitatibus honorare. ¶ Sentius itaq; saturnius licet claudium cognouisset răptum. Et quasi pro laude refugiētem. Qui videbat quidem ad hoc inuitus accedere. Non tamē declinabat integra voluntate: stans in medio senatus nichilq; metēns apud liberos forteſq; viros perorauit hęc dicens. Licet incredibile sit romani libertatis nos acquisisse dignitatem eo q̄ longo tempore nobis abfuerit. Verūtamē tenemus eam: incertam quidam quantum ad magnitudinem pristinę seruitutis. Sed tamē alacritatē ferre possibile est: si eius fœlicitatē nequiuerimus amittere. Satis est em̄ & vna hora sensum virtutis habentibus cum secreta voluntate in libera patria vitam degere & legibus florentibus aliquādo cōmunicare. Ego siquidē iam prioris libertatis oblitus qua olim quidē amisimus nūc autem magna beatitudine retinemus reuerētiā exhibendā his qui geniti in ea atq; nutriti sunt: & nō mīnorē a diis honorē his viris prębendū esse discerno qui licet sero & in hac etate nos eā gustare fecerūt: ita vt etiam in futuro seculo eius prēmia teneamus. Sufficiet itaq; etiā hęc dies & iuuenibus nostris & quicunq; senuimus senibus quidē quando eius cōspicientes libertatē cum dulcedine moriemur: iunioribus autem q̄ sit eis doctrina virtutis. Vnde constat viros istos quorū labore cōsistimus propter hęc quę nuper gesta noscunt quia nichil q̄ cum virtute degere maius est: de qua cōsueuit libertas humana solū
B modo cogitare. Ego siquidē antiqua noui auditu cognoscens quę vero visu conspexi valde sunt grauia. Malis enim ingētibus inuaserunt rempublicā principes tyrannidum prohibentes vtiq; omnem virtutis modum & magnanimitatis officium: libertati derogantes docenteſq; blandimenta pariter & timorem: eo q̄ nomine principum cuncta subijciuntur. ¶ Ex quo enim Iulius cęsar potestatem populi soluit & ornamenta legum comprimens rempublicam turbauit iusticiam pręuaricatus: & sua dilectione victus: nichil est mali quod non irruit ciuitatis successoribus ad inuicem imperium detrahēntibus sibi ad destructionē scilicet patrię libertatis. Et vt pręcipue, in defectum robur ciuiū deueniret arbitrati suam esse munitionē: si vicioſis vterentur hoibus: & virtute pręcelsos nō solū glorie ímanitate priuarēt sed etiam ad mortē vsq; p̄ducerent singuli nāq; regnantiū quęq; sunt grauia cōmiserunt. Quos gaius qui hodie mortuus est amplius extitit seuior vniuersis: qui nō solum in ciues sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatā intulit suę ferocitatis insaniam iniuste pœnas exigens: & velut furiosus in homines atq; deos ferus existens. Nichil etenim tyrānus suauitatis habere potest. Nōne cum iniuria nobis abusus est. Nonne in pecuniis vos & cōiugibus cōtristauit. Nōne omne votū vestrum prębibus agebat insistētibus inimicis. Aduersa siquidē tyrannis cuncta libertas est: nec eis vnq̄ fauere potest. Sed nec ipsi qui cōsentiunt eis patiūtur turpia sustinere. Sentientęs nāq; tyranni quibus malis insignes viros affligant & eos videntes patienter talia sustinere. nec tamen ignorare q̄d geC ritur sed solaciū expectare: hoc solūmodo suam credunt comparere securitatē: si eos potuerint pœnitus amputare. ¶ His igitur erepti malis & sub alterutra vestri ditione constituti quod reipublice.maxime prodest: & ad prębentem respicit deuotionē: infidijs amputatis & restituta ciuilitate iustum est vtilitati cūmuni prouideatis: & q̄ placet non imminēte periculo censeatis: quādo non erit dominus qui rempublicam gubernaturus eligitur vt ciuitatem ledere & imperiali iure cuilibet loquenti pœna rum multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidem quod illi displiceat dici non potest nec diuersa sententia reluctari. Hactenus sibi amittentes delectationes pacis: & consueti degere modo seruili: importabiles incurrentes Erumnas etiam proximis malorum videbamur auctores: fugiēteſq; cum virtute mori: nouissima cōfusione peribamus. Quaptopter primitus tyrānicidis decernite honorēs egregios & maxime cassium; cheream principem fortium virorum annunciate: qui cum aliis vir vnus & consilio & opere acquisitor nostrę libertatis apparuit: cuius nunq̄ dignum est obliuisci. Contra tyrannidem nostram libertatem primus sumpsit & semetipsum periculo pro salute nostra ante cūctos ígessit. Opus enim oportunum est & viris liberis optimū beneficiū prestātibus aliquid repensare dignū qualis scilicet vir iste circa vos fuerit: nō simīlis cassio & bruto qui gaium iulium pemerunt. Illi namq; principia seditiōis bellorum ciuiliū subuersionēq; ciuitatis excitauerūt. Hic autē cū tyrannicidij gratulatione etiam malis eius priuauit vrbem. Sentius itaq; his sermonibus vsus est senatu delectabiliter

Cōsiliū de claudio gaij patruo ipatore creādo Sentius saturnius ad senatū pro recupata libertate & seruanda oīonem habuit mortuo Gaio.

Insania Gaij & ferocitasi oē s.

Mos tyrānorū vt in securitate viuant.

Cōsulendū cōmuni vtilitati.

Honores decernēdi tyranniciadis qui libertatē acquisierūt.

Differētia inter cōiurationē cassij & Bruti: & Chereę & sociorum.

Trebellius maximus.

audiente: & equitibus romanis qui presentes erant. ¶ Quod facto quidam trebellius maximus insiliens anulum de digito traxit habentem lapidem clausum in quo forma Gaij celata videbatur quem D.
ille sibimet studio dicendi (que suadebat impleri) fu erat oblitus auferre. Et celatura qdem est agnita:
Chereas signū petēs a consulibus libertatis signum habuit mirātibus cunctis qa ad cōsules hec reuersa videret ptās.
vox aūt cōtinuo subsecuta. ¶ Chereas vero cum signum a cōsulibus petisset & illi libertatis ei dedissent miraculū faiticunctis & velut incredulitas quia reuersa videret ad consules hec potestas. Hi siqdem anteq̄ tyrānus inuaderet ciuitatē rebus ciuilibus militaribusq; presidebant. Chereas vero perceptō signo militantibus presidebant: qui senatui consentiebant. Erant enim cohortes. iiij. quibus viuere sine principe magis q̄ sub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant. Et populi discedebant leti hanc spem habentes atq; cogitationē quasi ipsi gubernationē reipublicę rursus acqrerent. Et nequaq̄ alij subiacerent. Inter quos chereas precipuus existebat. ¶ Igitur chereas periculum credens si Gaij vxor & filia superessent/ & non omnis domus eius pariter deperiret: quādo si quis dereliquereť. Nō hoc sine peste ciuitatis letoq; constaret: insup & propositū suū perficeret & odium quod circa Gaium habebat explere festinans misit lupum vnum tribunorū qui vxorem Gaij filiāq; perimeret. Erat enim is lupus cognatus clemētis: cui officium tradiderūt quatenus vel hoc opere & virtute tyrānicidij particeps esset & quasi in omnibus videretur insidijs prioribus consensisse. Quibusdam vero coniuratorum crudele videbatur vt contra mulierem taliter vteretur dicētibus gaium sua magis natura malis vsum q̄ vxoris consilio facinora molitū quibus & ciuitas vexata esset & flos ciuium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitebantur. ¶ Omniū autem malorū que gesta fuerant hec erat caput. Gaio namq; dederat poculum vt eius mentem suo potuisset subiugare seruitio & amori & incantationibus ad vesaniam transformatum sibi ita deuinxerat: quatenus E
fortunę omnium romanorum & totius orbis (cui presidebat) ei subdite viderentur nichilq; defensores eis valere potuerunt. ¶ Missus itaq; lupus in nullo moratus est ministerium eo momento differre ne culpabilis esset in his que ei pro vtilitate publica videbātur iniuncta. Venienq; ad palaciū inuenit Cesoniam gaij cōiugem iuxta viri corpus humi prostratā. Et omnes in luctu positos sicut moris est mortuis exhiberi corporibus/ eratq; sanguine vulnerum eius plena. Et maxima calamitate circūdata necnō & filia iacebat simul nichilq; aliud illic audiebatur nisi culpa gaij tanq̄ nō bene gubernatus: & quia vxor eius frequēter talia ventura prędixisset: hęc em̄ ratio & tunc. Et nūc similiter estimat & in omniū mentes ita est circa eos qui compatiuntur. Alij namq; dicebant quia suasisset Gaio vt recedens a seuitia. Et crudelitate ciuium humiliter & cum virtute rempublicam gubernaret qui cum in
Cesonia Gaij vxor & filia iuxta corpus iacētes cōquerebātur gaiū nō bn̄ gubernasse/ & ideo perijsse.
fua seueritate viueret propterea taliter deperisset. Alij vero quia cum sermo de cōiuratis peruenisset ad Gaium suasisset illa vt sine vlla dilatione velociter cunctos placeret quia licet nichil iniuste aliqui tēptasse probarent tamen hoc agens cuncta picula declinaret. Quę vero a Cesonia dicta sunt & quę de ea homines dicebant hęc sunt. At illa cum vidisset lupum venientem corpus Gaij monstrabat & (vt proximius veniret) cum lachrimis exorabat. Cumq; eum mente vidisset attonitum & nulla compassione motum cognoscens ad quod venerat ei suum iugulum prēparat. Et lugens promptius ea faciebat quę agere soliti sunt qui in vitę desperatione constituūtur. Tunc inuitauit vt quæ decreta fuerant/ non moraretur adimplere. Et illa quidem magnanimiter hoc modo a lupo perempta est. Et super eam pariter filia est extincta.
Cesonia vltro occisori iugulū p̄parat & occidit sup eā filia.

¶ Gaij anno imperij quarto occisi pessimi mores quiq; sorori permixtus ciuitatis incurrit odium hic orator grecus & latinus (quem Tyberius fecerat erudiri) scientia abusus & potestate peruenit ad mortem. Claudius autē de teatro fugiens se in arctissimo celabat loco quem Germani suęvti litati consulentes Gaii requirentes peremptores latentem inueniūt & eum gratus timētem confortās ei datum imperium a diis significat Ipsumq; propter corporis debilitatem fugere non valentem i vehiculo ad palatium portant & propter Germanici fratris fauorē principē stante festinabant. Seditio vero tunc populi fuit & senatus hij pristinam appetētes dignitatem populus autem senatus auaricią F
fugiens raptum Claudium imperatorem esse gaudebat. Senatus enim ad Claudium mittit vt senatui imperium pro communi vtilitate cedat aut imperium a senatu accipiat. Sed claudius senatus cognoscens arrogantiam ad militum & Agrippę instantiam cogitur non credere.

Capitulum sextum.

Gaius āno ipij quarto occisus &c. cuius mores pessimi describuntur.

GAius igitur quarto imperij sui anno minus quatuor mensibus ita defunctus est vir & ante regnum nequitia summus libidinibus subiugatus derogationibus amicus/ in rebus terribilibus timidus: & semper auidus potestatis: in quibus non oportebat nimie largus acquirens diuitias occidendo & contra leges agēdo & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens atq; videri volens. Is fauore populi sepe despectus quęcunq; leges tanq̄ turpia sapiunt suę credidit esse ornamenta virtutis: & amicitiarū immemor quando contra hęc cū illatione supplicij frequēter

A exorsus est inimicū sibi estimās quicquid virtutis esset altissimum & in his que conspiceret nullo contra dicente cedens. ¶ Vnde etiā proprie sorori permixtus odium ciuiū maxime cœpit habere eo q̄ simile aliquid longo tempore minime factum esse constaret. ¶ Opus autem magnum aut regium nichil ab eo ad vtilitatem presentiū tēporum aut futurorum reperitur gestum nisi quod circa regium & siliciam alias Syriam propter aduentum nauium frumenta ex egipto deferētium horrea decenter instituit. Hoc enim constat maximū: & nauigātibus vtillimum. Quod tamen non venit ad effectū sed semiplenum ab eo (dum segnius construitur) derelictū est. Cuius more hæc causa fuit: eo q̄ rebus inutilibus sibiq; placitis voluntatibus studens & ibi expensas efficiens melioris operis dereliquit vtilitatem. ¶ Insuper & rethor fuit optimus greca lingua pariter & latina. Et ad docendum velocissimus & ad intelligendum aliena opera preparatus ita vt maiore oratione dictis contradicere alienis. & acerrimo ingenio meditationisq; labore suum magis excellere opus dictionis fortitudine comprobaret. Hunc nāq; tyberius tanq̄ fratris nepotem: quem etiam habuit successorem magna necessitate studuit erudiri: cum ipse eidem in his primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hęc quasi cognatus & ymago principis: ob quam rem ciuibus meruit presidere: quod non tamen obtinere prevaluit. Neq; ex erudi tionis opere bona congregata seruare. Sed abusus potestate peruenit ad mortem. Difficile namq; est vt illis possit acquiri virtus quibus facile videtur agere quo trahuntur. Initio siquidem faciende erudi tionis causa amicis studebat dignis zelo meliorum rerum postea perductus ad iniuriam onus & odiū quod circa eum homines omissa priori deuotione gerebant ad id vsq; descendit vt ab eisdem insidi as' passus extingueretur. ¶ Claudius igitur sicut dixi superius interruptione facta viarum egredieba tur de theatro. Qui Gaio mortuo & domo Cęsaris nece turbata & in angustia pro sua salute consistēs Et in quodam arctissimo loco deueniens se celabat: nullam periculorum causam nisi ruborem formidatus. Is enim cum priuatus esset mediocriter se tractabat inter omnes sufficiens doctrinis & disciplina maxime greca compositus: qui etiam ab omni se turbarum inquietudine subtrahebat. Tunc itaq; dū trepidatio populos obtineret & omne palaciū ferocitate militum plenum esset & terror atq; indisciplinatio cunctos apprehendisset summi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Gaij quidem interitum paruipendentes eo q̄ iuste videretur extinctus: quę sibi essent vtilia potius cogitabant quemadmodum bene cuncta disponerentur. ¶ Cumq; germani ad necem peremptorum gaij requirerent. & suę magis q̄ cunctorum vtilitati consulerent / Claudius turbatus & nequaq̄ de sua salute securus maxime quia capita ferri viderat Asperne: & quos cum eo constabat occisos stabat in quodam loco super paucos gradus obscuritate celatos. Tunc gratus quidam militum in palatio videns

B eum: nec perfecte pre obscuritate cognoscens: credens hominem esse qui magis in eo loco insidias faceret: proxime veniens eumq; apprehendens agnouit seq; sequentibus ait. Iste germanus est eum constituamus imperatorem. ¶ Claudius videns eos in suo raptu preparatos & metuens ne propter Gaium ipse quoq; moreretur: parcendum sibi esse poscebat. eisq; sua facta commemorabat. ¶ Tunc gratus subridens dexteram ei porrexit & noli inquit de tua salute pusillanimis esse cum te magis opporteat magnanimiter de imperio cogitare. Quod / dij auferentes gaium mundoq; prospicientes / tuę conferre virtuti. Perge nunc maiorū tuorum respice solium. Supportabantq; nequaq̄ quam valentem pedibus ambulare propter timorem scilicet gaudiumq; dictorum. ¶ Concurrebant autem circa gratum & multi militum; videntes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum tanq̄ pro viro sua vita quieto & multa pericula in principatu gaij perpessio dolebāt. Pluribus autem militibus aggregatis. Factaq; turba: fugę se totius plebis exorte sunt. ¶ Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non valente eum in vehiculo rapientes pro eius incolumitate solliciti cum fuga ad palaciū deuenerunt: qui locus vt sermo tradit Primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumq; iam rempublicam tenere videretur multomagis militum concursus procedebat. Cunctisq; vtiq; aspectum Claudij libenter inspicientibus eumq; principem statuere festinantibus pro: fauore

C germanici eius fratris qui magnam gloriam suæ vitę reliquerat vniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatorię potestatis. Et quę pridem suo principatu deliquerant. ¶ Inter hæc etiam rursus cogitabant. Quia imperium deductum ad vnum periculo non careret: quando quodcunq; solus vellet efficere pro fauore senatui gratiam pensaret sufficienter alterutro cohortabantur & quę solent prouenire quotidie loquebantur. Erant ergo diuisę hę sententię populi atq; senatus hi quia dignitatem pristinam appetebant & onerosum seruitium pro tyrannorum iniuria declinabant: populus autem inuidiam circa senatum habens & auaricia eius effugiens in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; pene bellum iam ciuile sub pompeio flagrabat quod tamen imperatore constituto sedatum est. ¶ Inter hęc senatus agnoscens Claudium a militibus arreptum: misit ad eum de suo cœtu viros virtute claros qui eum ammonerent vt pro adeptione regni nullam

Sorori pmixtus odium in ciuit ciuitatis.

¶ Gaius orator greçus & latinus optim us quem fecerat erudiri tiberius.

Abusus scientia & potestate peruenit ad mortē.

Claudius de theatro fugiens i ar ctissimo se loco celabat.

Interitus gaij p uipensus germani suę vtilitati cō sulētes gaij peremptores reqrē tes claudiū latētē inueniūt. &c.

Gratus claudiū timētē cōfortat ei a diis datū imperiū significās.

Claudius ppter corporis debilitatē fugere non vblētē eū in vehiculo ad palacium portant & ppter fauorem germanici frīs pricipem statuere festinabant.

Seditio ppli & senatus hi appetātes pristinā dignitatē pplis autē senatus auaricia fugiēs raptū claudiū ipatorē esse gaudebant.

¶ Senatus ad claudiũ mittit vt senatui imperiũ cederet pro cõmuni vtilitate.

vim faceret sed magis vt senatui tantorum virorum vnus cederet & communem vtilitatem prospicĕ tibus legis subiaceret vtq; memor esset quorum malorum prisci tyranni occasio fuerint ciuitati & quę sub gaio etiam ipse cum eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus & iniuriã ab aliis gra uiter irrogatam sponte ad subuertsionem patrię coarmaret: sed vt magis priorem virtutem suę quietis ostĕderet: quatenus ei honores liberorum ciuium & legũ decreto succederent. Quo facto fauorẽ im- D perantiũ: & quibus imperatur acquireret: quia si neq; mortẽ gaij tẽperare vellet nec cederet auctorita ti senatorię grandem manũ ad resistendum haberent & armatorũ copiam & multitudinem famulo rum quibus aduersus eũ fortiter vterentur maximũ vero sibimet esse remedium spei atq; fortunę sed etiam deos non aliis prębituros esse solacia: nisi eis qui cũ virtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenirent cũ ipsi scilicet pro prię libertate pugnarẽt. Et legati quidẽ veranus alias vena-

Veranus & bracchus legati senatus claudiũ hortãtur vt imperiũ a senatu accipiat

rius & braccus ambo tribuni his vtebantur verbis & prostrati claudiũ suppliciter exorabant ne bello rum aut subuersionis foret occasio ciuitati videntes vtiq; eum militum multitudine circumseptum & in comparatione illius exercitus consules nichil esse Suadebantq; simul vt si appeteret principatum a senatu magis sibi datum acciperet quod esset prosperius atq; fœlicius si non cum iniuria sed cũ fa uore decernentiũ potius imperaret. ¶ Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogãtia dũ rexisset & ad prędens initi sententia se mediocriter tractabat sed tam propter metum & instanciã mili tum q̃ regis agrippę precepto cogebatur tantam principatum quod spõte venerat cedere nõ debere

Claudius cognoscẽs arrogantiam cogitur ad instãtiam militum & agrippe non cedere.

¶ Agrippa completis Gaij exequijs venit ad claudium quem paratum cedere inueniens imperium: monuit defendere & ad senatum vocatus dicit pro gloria curię se mori paratum & a senatu ad Claudium missus latenter exacuit imperialiter respondere Claudius autem exercitum conuocat eorum percipiens secum permanendi sacramentum cuilibet largitur munera Conuocato vero senatu E centum tantum sunt collecti aliis se absentantibus quibus clamor exercitus congregati est emissus im peratorem petentium & non a multis solui romanum principatum. Dimisioq; maxima fuit inter eligẽtes & pœne facta sunt homicidia Chęream autem & socios ad milites verba facere nitentes multitudo disturbauit & senatu desolato Sabinus seipsum interficere primitus minatus est q̃ Claudium face re imperatorem. Et quintus pompeius milites senatui accusans nisi a claudio fuisset prędseruatus fuis set occisus quem a periculo ereptum fecit sibi consularem. Claudius vero Agrippę monitis senatum conuocauit sententiamq; protulit in chęream. Qui cum ad mortem duceretur lupum socium flentem redarguit militemq; rogauit vt gladium quo Gaium occiderat ad necem suam deportaret Et vna pla ga mortuus est. Lupus vero mollius cervicem prędparans pluribus plagis crudeliter est peremptus. Sabinus autem seipsum interemit.

Agrippa cõpletis gaij exequijs venit ad claudiũ quẽ paratũ cedere inueniens monuit imperium defendere & ad senatũ vocatus dicit pro gloria curię se mori paratũ.

Capitulum septimum

Ic ergo Agrippa completis solemnibus circa mortem Gaij (a quo fuerat honoratus) & eius lecticam iugubriter persecutus. Agnoscens Claudium a militibus raptum festinabat ad eum Quem turbatum inueniens. Et paratum vt senatui cederet exacuit monens vt imperium sibi defenderet. Cumq; talia dixisset abscessit. Quem cum senatus euocasset ad curiam: vngens caput suum quasi ab scorto remearet senatum interrogabat quid de claudio gereretur. Illis autem quę fuerant gesta dicentibus & cõsulentibus quam ipse sententiam posslideret. Paratum se quidem mori pro gloria curiæ sermone professus est: & tractandum suasit de vtilitate cunctorum opus esse dicens si resistere Claudio vellent armis atq; militibus quibus eum viriliter expugnarent. ne forsitan imperativiuere viderentur in malis. ¶ Respondente vero senatu armorum copiam & pecunias abundare: sed etiam militum aliquam partem congregandam quatenus libertas seruis emergeret. Opto inquit Agrippa. & curia perage re, vos quę desideris vestri sunt. ¶ Dicendum tamen est indubitanter q̃ credo fore pro nostra salute Scitis militiam quæ pro Claudio pugnat loco tempore armis imbutam. Nostra vero pars hominum est incerta fluctuatio. Et turba multorum. Et seruitute iopinabiliter libertas retineri difficilis. Nos ergo aduersus expertos bella suscipimus producentes viros neq; gladios scientes educere. ¶ Qua- F propter michi videtur esse mittendum ad Claudium qui Suadeant componendam esse huiusmodi causam si censetis etiam legatione fungi paratus sum. ¶ Hæc cum dixisset cunctis consentientibus missus cum aliis Claudio tumultus senatus exposuit eumq; magis latenter exacuit imperialiter. Et dignitatis potestate respondere. ¶ Tunc Claudius ait non esse mirabile si imperatorem non libenter exciperet curia: quæ crudelitate priorum principum fuerat vulnerata. Sed dum eius mansuetudinem pręgustaret. Cum nomine tantum ipse princeps foret opere vero communitas imperaret: eo quod multarum variarumq; rerum videretur expertus prospere eius imperium sibimet obueniss se gauderet. Et legati quidem hæc audientes verba: reuersi sunt ad senatum. ¶ Claudius autem cõgregato exercitu loquebatur ab eis iusiurandum secum permanendi percipiens donauitq; singulos

¶ Agrippa legatus a senatu ad claudiũ missus.

¶ Rñsio dulcis claudij ad legatos senatus.

A custodum corporum quinq; milibus dragmis. Et ducibus numerorum promeritam portionem largitus est sed & militibus absentibus similia compromisit. Consulit itaq; cõuocare senatum ad templum triumphatorijs alias triumphatoris tubis adhuc existente nocte quorum alijs quidem semetipsos in ciuitate celauerunt consultationem refugientes eorum alijs vero in agros proprios sunt egressi prospicientes quoniam si res ad effectum venisset in libertatis desperatione consisterent: prestantius iudicãtes sine periculo seruiendi cum segnitie viuere: q̃ possidentes dignitatem patrum sub salute dubia cõmanere. Veruntamen centũ non amplius collecti sunt. Quibus in cõmune de presenti statu tractantibus. repente clamor congregati exercitus est emissus petentiũ vt militaris imperator eligeretur & ne quaq̃ principatus Romanus a multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerãt ne cunctis simul. Sed vni traderetur imperium hoc tantum senatui concedentes vt ipsi qui dignus videretur eligerent. Ob quam rem contraria erant vota senatus & populi multomagis autem tam pro amissione glorie libertatis Quam pro formidine claudij. ¶ Erant vero qui eligerent aliquos ex genere nobilium dignitatibus & coniunctione coniugum prepollentes. ¶ Minutianus namq; Marcum fortitudine dignum qui iuliam Gaij sororem habebat vxorem studebat eligere: vt rerum culmine potiretur. Consules vero diuersis occasionibus differebant. Sed etiam valerium asiaticum minutianus ante ponebat & pene homicidia facta sunt desiderantium principatum vt Claudio quoquo modo. repugnaretur. ¶ Monomachorum vero turba nõ parua militum per noctem ad ciuitatis custodiam positorum concurrebat ad claudium. Quapropter alij negantes vrbis libertatem alij quoq; claudium metuentes: a consulibus abscesserunt. ¶ Diluculo autem Chereas cum socijs ad medium transeuntes verba facere nitebantur ad milites. Quos dum multitudo vidisset. silentium postulantes & dicendi initia facientes continuo disturbauit non acquiescens eis vt aliquid allegarent eo q̃ ipsi pariter ad Monomachiam conspexissent. Tunc regnaturo fauebant tanq̃ non patientes senatui cedere potestatem: qui etiam si imperare niterentur milites non sinerent interfectores Gaij regnare. Inter hec igitur chereas iram non ferens imperatorem poscentium populorum daturum repromisit ducem qui ei signum abeunti deportaret. Erat enim hic ethius agirator parasimi gaio & militibus circa solennitates circensium. Et seditiones atq; opera inhonesta deuotus multaq; chereas oprobria sibi reluctantibus inferebat. Sed & caput Claudij dicebat ablaturum Pessima namq; est insipiciendi cum furore. Milites ergo non reuerentes verba chereæ. Sed euaginantes gladios & signa tollentes ad claudium deuenerũt Communicaturi illis qui etiam prebuerunt iusiurãdum. ¶ Senatus autem & consules in desolatione relicti sunt non differentes aliquid a priuatis: eratq; eis formido pariter & angustia ignorantibus vel

B quid passuri forent dum claudius preualeret & sibimet ipsis adinuicem derogabant & penitentiam facti gerebant. Sabinus autem vnus interfectorum gaij transiens ad medium. Primitus semetipsum interficere minatus est q̃ claudium principem constituere: & seruitutem dominari videre. Sed etiam Cheream hanc magnanimitatem assequi compulit. Qui dum contempsisset Gaium & primus auctor bone vite fuisset neq; sic patrie potuit vindicare libertatem. Chereas autem de morte quidem in nullo dicebat esse dubitandum: velle tamen mentem claudij trutinare. Et illi quidem in his erant: ad milites autem omnis vndiq; populus concurrebat. Interea quintus pompeius dum accusaret milites & pro libertate senatui supplicaret impetu facto euaginatis gladijs nisi mitis claudius phibuisset opus in eum necis impleuerant. Tunc claudius ereptum consulem a periculo fecit sibimet assidere. Senatores autem qui cum quinto fuerant non simili honore suscepit Nam quidam eorum etiam plagis affecti ad eum venire sunt compulsi. Anthonius antem vulneratus effugit eratq; periculum vniuersis. Tunc rex Agrippa accedens ad claudium postulauit vt circa senatum mitis existeret dicens quia si quid crudelitatis exerceretur in curia. non esset super quos eius consisteret iam potestas. Claudius autem his flexus: senatum ad curiam conuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipse procederet obsequentibus in eius processu militibus cum multo minus impetu atq; ridiculo Gaij interfectores in publicum proruperunt chereas atq; Sabinus prohibentes eum mandato pollionis quem ante paululum

C claudius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palacium denuo venisset congregans alios protulit sententiam in cheream cuius opus quidem videbatur esse preclarum. Sed pollioni precipue causam mortis applicabant qui tm̃ opus fieri persuaserat: & vt ipse pariter pro metu futuri tẽporis deperiret iustum esse clamabant. Ducebatur itaq; chereas ad mortem & lupus cum eo sequebanturq; multi romanorum. dicitur autem quia chereas magnanimiter hanc cladem exceperit non solum vultu nequaq̃ deposito sed etiam lupum resolutum in lachrimas obiurgando. Cumq; turba ad videndũ prosequeretur: dũ deuenisset ad locum requirebat militẽ si interficiendi haberet meditationẽ rogauitq; vt gladiũ ad necẽ suã deferret quo gaiũ ipse videbatur occidisse. Feliciter ergo mortuus est chereas vniusvulneris persecutione finitus Lupus autẽ crudeliter est extinctus plurimarũ ictu

Cõuocato senatu cẽtũ tm̃ sunt collecti alijs seabsentãtibus q̃ busclamor exercitus cõgregati emissus est petẽtiũ ipatorẽ eligi & non romanũ principatum a multis solui.

Cheream & socios cũ ad milites multitudo disturbauit

Chereas iratus multitudini insipiẽter loquutus Sẽtẽtia notãda.

Senatus desolatio.

Sabinus primitus seipsũ interficere minatus q̃ claudiũ pricipẽ cõstituere cuius magnanimitatẽ chereas secutus est.

Claudius agrippe monitus flexus senatum cõuocauit.

Claudius sentẽtiam protulit in cheream.

Lupus mollius inuicem ꝑparãs pluribus plagis crudelit occisus

&.ij.

plagarū eo q̄ ceruicem mollius prēparasset ad necem. ¶ Post paucos vero dies imminente festiuita
Sabinus seipsū occidit. te Romani honorauerunt facta Chereæ petentes expiationem fieri: eo q̄ eius memorię fuissent in-
grati. Hoc itaq; modo Chereas vita priuatus est. ¶ Sabinus autem dum eum claudius non solum sol D
uisset a culpa. Sed etiam dignitatem quem habuerat remisisset iniustum credens vt relinqueret con-
iuratos semetipsum occidit gladio sic incumbens donec eum vsq; ad capulum vulnus absorberet.

¶ Claudius Agrippę regnum confirmauit adijciens herodis regnū & Lisanię tetrarchiam anthio
chiq; regnum cum eo publicę fœdera celebrans Seditione quoq; inter iudeos & paganos in Alexan-
dria existente mortuo gaio Iudei sub Claudio recepta fiducia veniunt ad bellum Claudius eum ęgi-
pti prefecto pro iudeis mandauit vt seditionem ammoueret Edictumq; omni orbi pro Iudeorum li-
bertate destinauit Agrippa autem maximis honoratus donis a claudio maximoq; cū honore & im-
peratoris fauore venit in Iudeam vbi hostias celebrans multosq; nazarenos tondēs & cathenā instar
ferrę quę ligatus fuerat a Tyberio auream in tristis fortunę memoriam in templo suspendit Seophilū
vero a pontificatu āmonens Boethum instituit & Sylam prefectum fecit militiæ. Capitulum octauū.

Claudius agrip-
pę regnū cōfir-
mauit adijciens
regnū Herodis
& Iisanię tetrar-
chi anthiochiq;
regnum cum eo
publicę fœdera
celebrans.

CLaudius itaq; susceptos milites disperg ens edicta proposuit & principatum Agrippę quē
Gaius eius prestiterat: ipse confirmās regēq; collaudās: adiecit eidem regnū herodis quod
ad vsus eius super iudeos & samaritas habuerat. Et hęc quidē tanq̄ debitū proprij generis
ei restituit. Abelā vero Iisanię. Et quæcūq; in libano mōte sunt ei de suo pariter adiecit im-
perio & publicę in media ciuitate romana cū Agrippa fœdera celebrauit. ¶ Antiocho vero auferēs
regnum quod habebat: ciliciam & cōmagenim don: uit ei. ¶ Distribuit autē Iisimachum antiquo sibi B
amicitiarum iure coniunctum qui etiam anthoniæ matris eius tutor exstiterat. Et circa Gaium deui-
ctus erat cuius filius beronicę agrippę filiam duxit vxorē Quā dū marcus alexandri filius fuisset mor
tuus resumēs virginem fratri suo herodi agrippa cōiunxit petens ei regnū calcidis a claudio. ¶ Hoc
itaq; tpe seditio inter iudeos atq; paganos in alexādria ciuitate surrexit Moriēte nāq; Gaio sub cuius
principatu ab alexādrinis videbatur afflicta gēs iudeorū recepta fiducia repēte veniūt ad prelia clau
dius autē Egipti prefecto mādauit vt seditionē amoueret. & supplicantibus sibi agrippa pariter & he
rode edictū misit in Alexandriā atq; Syriam huiusmodi oratione conscriptum. Tyberius claudius cę
sar pius germanicus tribunicię potestatis dicit Notū est iudeos in alexandria cōstitutos qui etiam ale
xandrini vocātur cohabitasse temporibus priscis alexādrinis. Et patria ciuitatis iura a principibus im
petrasse quod palam est ex rescriptis eorum pariter & dictis. Sed postq̄ nostro iperio Alexandria per
Augustum noscitur subiugata seruata sunt eis iura sua a prefectis per diuersa tēpora destinatis & nul
la de legibus eorū mutatio facta est tēpore quo aquilas in alexandria fuit. moriēte vero augusto prin
cipe gentis illorū statuerunt vt singuli eorum in suis solemnitatibus permanerent: neq; coacti sunt re
ligionis paternę iura trāscendere. Quapropter alexādrinos eleuatos cōtra iudeos ibidē cōstitutos q
temporibus gaij cęsaris pro vehemēti eius superbia simul & imprudentia q̄ nollet gēs iudeorum pa-
triā religionem trāscendere & illū deū appellare humiliati sunt prēcipio vt nequaq̄ propter imprudē
tiam Gaij de iudeorum iure aliquid auferre nitātur: sed seruanda eis iura priora: manentibus vtiq; in
suis solemnitatibus. Quamobrem partem vtramq; prēcipio magnam habere curā. Vt postq̄ hęc fue-
rint edicta proposita nulla de cętero turba fiat. Edictum siquidem in alexādria pro iudeis missum hu
iusmodi esse dinoscitur. ¶ Quod vero in omni orbe directū est his continetur eloquijs Tyberius clau
Edictum omni orbi a claudio p iudeorum liber tate directum. dius cęsar pius germanicus tribunicię potestatis consul ordinarius secundo dicit. Petentibus me re-
gibus agrippa & hęrode charissimis quatenus eadem iura concederem iudeis in omni imperio roma
norū potiusq; in alexandria constitutis libenter hoc prębui non solum petentibus hoc concedēs: sed
etiam ipsos pro quibus rogatus sum dignos existimās propter fidem & amicitiam romanis impēsam
prēcipue iustū esse decernens vt neq; grecorū vlla ciuitas eorum iure priuaretur quoniā ad dei cultu
ram hęc seruare noscuntur. Optimū est ergo iudeos in omni mundo sub nobis constituto paternas so-
lēnitates sine prohibitione celebrare quibus iam nūc prēcipio vt hāc meā clementiā mansuete custo- F
diant & ipsi aliarū gentium religionem nequaq̄ annichilari pertēptent sed suas leges obseruent. Hoc
igitur edictum meū iudices ciuitatū atq; coloniarum & municipiorum intra italiā & extra eā regesq;
Clementia clau dij erga iudeos oñdit ex p̄dictis pariter & potentes per proprios legatos transcribere velint: propositū non minus triginta diebus esse
debet in loco vnde ex humili ab oībus legi possit. His igitur edictis in alexādriā & in omnē terrarū or-
bē directis: ostēdit cęsar claudius quā volūtatē circa iudeos habuerit. Mox autē etiā agrippā reddito
ei regno maximis cumulatū donis remisit ad ꝓpria: principibus ꝓuinciarū atq; presidibus litteris suis
scribēs vt ei honorē debitū exhiberēt. Ille vero dū meliore fuisset fortūa ꝓfectus cū celeritate reuersus
est veniēsq; ad hierosolymā gratificas hostias celebrauit nichil quod erat legitimū derelinquēs vnde
& multos nazareos tonderi prēcepit. Aureā vero cathenā quam ei dederat Gaius factā istar pōderis

A ferreę cathęne in qua manus regię fuerant obligatę vt tristis fortunę memoriam reuocaret: & testimonium de rebus melioribus perhiberet in templo suspendit supra gazophilacium vt & maximum eius indicaret casum & simul ostenderet posse eum qui corruerit denuo suscitari. Hoc enim illius cathenę oblatio omnibus indicabat quoniam rex agrippa ex parua causa anteq̄ dignitatem acciperet fuerat alligatus & post paululum compedibus absolutus ad regnum priscum clarius probatur euectus. Propter hęc ergo oportet intelligi quia res hominum & lapsu faciente corruunt & inclinatę ad culminis fastigium sępius producuntur. ¶ Agrippa igitur cultu exhibito deo seophilum quidem ione filium pontificatu semouit: & boetho symonis cui cognomentum erat cāthara honorem eius attribuit. Duo etenim erant fratres symon & boethus cuius filiam habuit rex hęrodes vxorem sicut superius declaratum est. Cum fratribus ergo boethus sacerdotium habuit. Symonis autem onię filij tres in macedoniorum principatu fuerunt: sicut in priori scriptura contradidi. ¶ Rex igitur agrippa hoc modo sacerdotes constituens hierosolymitis compensationem eorum deuotioni restituit: & vniuscuiusq; modum bene disponens: affectuosam prębuit largitatem. ¶ Prefectum vero totius militię fecit sylam virum qui in multis laboribus ei sępe communicauerat.

Humanarū rerum instabilitas

Seophilus a sacerdotio semouet & Boethus instituitur.

Sylam prefectū militiæ fecit Agrippa.

¶ Doritis cęsaris simulachrū in templo ponētibus iudeorum agrippa exaggeratus venit ad petronium contra ipsos conquęstus ad quos petronius ipse pro iudeorum libertate scripsit misitq; Cesaris edictum Symone vero cantherа a sacerdotio priuato & iona anne filio recusante mathias eius frater pontificatum recepit. Et marsus petronio succęssit Et Sylam autem regis agrippę prefectum ipsi improperantem beneficia a prefectura remouens mittit in vincula quem mitigata ita vocauit ad conuiuium sed illum venire recusantem dimisit in carcere Agrippa itaq; muros hierusalem munit sūmos fabricans a Claudio perficere prohibetur hic enim agrippę ī nullo maiori herodi similis circa omnes fuit mansuetus Symonem vero quendem regem a templi limine prohibuisse accusatum rex euocatum & nichil habentem quod responderet mansuete cum muneribus remisit ad propria. Capitulū. ix

Doritis Cęsaris simulacrū i templo ponentibus iudeorū Agrippa exaggeratus venit ad petronium contra ipsos conquęstus. Epla petronij sirię p̄sidis ad doritas missa p iudeorū libertate.

IGitur tempore paruo prętereunte. Dorite iuuenes pręponentes venerationi pręsumptionē cum natura viderentur audaces tollentes cęsaris simulacrum in synagoga stature iudeorum quod opus Agrippam vehementer exaggerauit. Videbatur namq; ad destructionem patrarum legum esse celebrandum. Pro qua re ad publicum petronium prędem Syrię festinanter aduenit: & contra doritas conquęstus est qui non minus indignatus cum vtiq; & ipse transgressionem legum factam nimiam esse iudicaret impietate indisciplinatorum doritarum hęc magna cum indignatione scripta direxit. ¶ Publius petronius legatus tyberij claudij cęsaris pij germanici: primatibus do
B rientium dicit. Audiuimus quoniam quidam vestrum tāta superbię pręsumptione sunt vsi vt nec dictis claudij cęsaris pij germanici subderentur quibus sācitum est iudeos paternarum obseruationi legum esse dimittendos: nosq; omnia contraria fecisse cognouimus Synagogam consistere prohibētes iudeorum cum in ea posueritis Cęsaris simulacrum pręuaricationem scilicet agentes non contra iudeos tantum. Sed contra ipsum imperatorem. Cuius simulachrum melius poneretur in omni iudeorum templo q̄ in debito loco: cumvtiq; decreto cęsaris sit sancitum vnumquemq; habere in locis propriis potestatem: veruntamen cum edictum imperatoris pręcipientis. vt iure solemnitabus suis vtantur. Et cum grecis pariter conuersentur contempseritis: risibile est si dicam cur mei iudicij fueritis immemores quapropter eos qui contra edictum cęsaris talia commiserunt cum etiam eorum iudices indignentur quando non propria voluntate asserunt. Sed impetu plebis impletū a cēturione probo vitellio ad me perduci pręcipio quatenus possint gestorum reddere rationē. Primates vero seu principes moneo vt si nolunt iudei hanc querelam sua voluntate celebraturā culpabiles personas cēturioni demonstrent nullam seditionis aut litis relinquentes occasionē: quā scilicet maliuoli venerari his operibus demōstrantur. Michi nāq; & charissimo meo regi agrippę nulla potior cura est q̄ ne gens iudeorū occasionem sumat vindicte gratia: & ad tumultū se litionis accedat. Vt autē perfectius sciatis quæ
C & cęsar ex huiusmodi causa prępecpit edicta eius alexādrię destinata huic scripturę prępositul. Quę licet oibus nota esse videātur tūc etiā apud tribunal meum michi charissimus rex agrippa hęc legit: allegans vt nō oporteat eis dona iperatoris auferri Agite siquidē me pronūciante vt de cetero nulla seditionis aut turbe queratur occasio sed vnusquisq; suę religiōis iura sectetur. Petronius igitur hoc modo quę fuerāt cōmissa correxit: vt denuo nihil posset hmōi perpetrari. Rex aūt agrippa symonē cantherā pōtificatu priuauit Et denuo ionā annę cōstituit eū scilicet existimās digniorē: cui tñ gratū non fuit tantā recipere dignitatē. Pro qua re supplicabat hęc dicēs Tu quidē o rex meo honori cōgaudēs hāc mihi restituis pprio cōsilio dignitatē: licet me hoc pōtificatu nūq̄ dignū iudicauerit deus Semel tñ cū iudutus sim stola sacerdotij sufficit mihi. Prius enim sū dignus idutus q̄ nūc denuo recepturus Tu vero si modo vis vt accipiat dignior hūc honorē: agnosce quia omni peccato mūdior apud deū

Mittit petronius edictū cæsaris ad doritas. &c.

Symō cāthera a sacerdotio priuatus iona vero annę filio recusāte dignatē frater eius mathias pōtificatū recepit.

¶ Marsus petronio succedit.

& apud te rex frater est mihi q possit adhuc dignius accedere. In his ergo sermonibus rex agrippa collaudãs ionę voluntatem: prębuit mathię eius fratri pontificatum. ¶ Et nõ multo post tempore petronio successit marsus qui Syriam gubernabat. ¶ Silas igitur prefectus regis agrippę quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat & nec in periculorũ eius communione recesserat. Sed cũ eo ĩ manifestis laboribus atq; necessitatibus succubuerat circa eum magnã habebat fiduciam cõcedere sibi petens apud eum partem honoris pro amicitiarum pristina firmitate: & nequaq̃ patiebatur ei legaliter obedire ita vt maxima ab eo beneficia postulando onerosus esse videretur. cum semetipsum immensa arrogatione glorificaret: & regi sepius ad memoriã causam communis tristitię ꝓduceret, vt studiũ quod circa eum tunc gerebat ostenderet. Quod dum crebro faceret vt michi videtur improperare beneficia noscebatur cuius apertam fiduciam tolerare non potuit. Nõ est enim temporum ignobilium grata memoria neq; suauis agnoscitur qui frequenter ea quę prestat improperat. Quid plura dum frequẽter Silas regis prouocaret ira. Et ille plus indignationi q̃ rationi tribueret: non solum remouit eum a prefectura. Sed etiã tradendũ vinculis in patriam destinauit. Cũq; eius ira longo fuisset tempore mitigata: & perfecta ratione in memoriam reuocasset quantos pro eo labores ille pertulerit eius remisit culpã. Die siquidẽ festiuo natiuitatis suę dum cuncti quibus imperabat in letitia magna consisterent Silam reuocari iussit secum scilicet cõmesturum. Ille vero modũ libertatis quẽ iustũ esse credebat venientibus ad se nõ tacuit dicens. En ad quem me honorẽ rex euocat: quẽ denuo post paululum ablaturus est. Quippę nec primos honores exhibite duotionis custodiuit qui inturijs me afficere nõ quieuit. Cum qua ergo fiducia aut qua conscientia adueniam ad eum. Quantis eum malis eripui periculis quanta sustinui. vt illa salus acquireretur & honor. Pro quibus omnibus retributionem merui vinculis & carcerem tenebrosum. Nunq̃ ergo his obliuiscar malis. Michi enim pro bonis actionibus etiam post absolutionem carnis & anime hęc memoria reseruatur. Hęc autem loquens: poscebat vt regi dicerentur agrippę. Qui dum eum cognouisset animo nõ posse mitigari: dimisit eũ in carcere custodiri. ¶ Hierosolymorum vero muros qui circa nouam respiciunt ciuitatem publicis sumptibus munitissimos latitudine & altitudine fabricatus est. Et omni humano opere reddiderat fortiores: nisi marsus Syrię prases claudio cęsari quod agebatur suis litteris indicasset. Quamobrẽ claudius rebellandi causa suspicatus hoc fieri: agrippę mandauit vt a murorum edificatione cessaret. Qui mox vt agnouit: reluctandum ei non censuit. ¶ Fuit etiã rex iste natura bonus. Et ad beneficia munifica pręparatus. Et ciuitatem propris sumptibus exornare nõ tardus ita vt sua claritate muneribusq; gauderet: & fauoraliter suę vitę iura disponeret in nullo similis herodi regi. ¶ Illi namq; mens erat callida: & ad supplitia pręparata. Et aduersus odiosos sine retentatione pernicioса grecis magis q̃ iudeis familiaris existens & alienigenarum ciuitates nobilitans: impensa magna pecuniarum balneas theatra & templa porticusq; cõstituens: iudeorũ vero ciuitates nulla fabrica reparauit nec aliquam eis prębuit impẽsam vnde: potuisset habere memoriã. ¶ Mores autem Agrippę, mansueti circa omnes beneficia similia cõferebat alienignis quoq; erat clemens etiam in illis dona suę voluntatis ostendens: circa suam gẽtem pro modo benignus: & potius compassione pronus grata siquidem ei commoratio atq; frequẽs ĩ hierosolymis erat: seq; paterna solemnitate seu puritate seruabat nullaq; dies prętereiebat hostijs vidua ta solemnibus. ¶ Quidam igitur in hierosolymis vir nomine Symon qui putabatur mandata legitima perfecte discernere multitudine in ecclesia conuocata cum rex cæsarea m perrexisset eum accusare præsumpsit quasi non sanctum & iustum suadens vti rex ꝓhiberetur ad templi limine: quo nisi dignis ingredi nõ liceret. Hæc ergo regi litteris indicata sunt a prefecto: quia Symon talia concionatus est. Quem euocatum rex dum tunc esset in theatro sedere iuxta se fecit. Et sub silentio mitissimo requisiuit. Dic michi inquit quid horũ quæ hic aguntur contra legem esse censetur. Ille vero nichil quod responderet habens Veniam postulabat. Tunc rex magis circa eum placatus q̃ ab aliquo crederetur. Indicans etiam mansuetudinẽ conuenire potius q̃ furorem muneribus honoratum remisit ad ꝓpria.

¶ Berythios inter cęteros multũ rex Agrippa honorauit eis theatrũ, ãphitheatrũ, balneas, & porticus construens Qui celebratis spectaculis Anthiochus commagines rex & damascenorũ Sãsigeranus & cõtis minoris armenię ad se veniẽtes ĩ tyberiadẽ hũanissime recepit marso vero veniẽti agrippa ĩ occursũ vadit q tot regũ cõcordiã & amicitiã suspectã habẽs vnũquẽq; ad ꝓpria mãdauit remearę qđ agrippa grauiter ferẽs marso factus est iimicus Et lioneus mathia eius sacerdos cõstituit Insup agrippa ĩ cæterea ad honorẽ cęsaris spectaculũ celebrãs stolavndiq; argẽto cõtexta idutus fulgẽte veste ab adulatoribus deus est appellatus sed qa verba nõ cõpescuit male sibi accidit vidẽs nãq; bubonẽ malorũ causã itellexit passionẽ mortiferã ĩ corde suscepit & a cęsarea ad regalia deportatus ãno etatis quinquagesimo quarto & regni septimo filiã agrippã noie & tres filias relinquens mortuus est. In biblia dicit cõsumptus a vermibus expirauit Sylas vero ab aristiõe herode & telchi occidit mortuo

Agrippa syllã a pfectura remouẽs mittit in vincula quẽ (mitigata ira) vocauit ad conuiuiũ sed venire recusauit

Agrippa hierusalẽ muros publicis sũptibus munissimos fabricãs a claudio ꝓhibetur pficere. Laudes Agrippæ in nullo regi herodi similis. Mores agrippæ circa omnes mãsueti.

Symon regem a tẽpli limine ꝓhibuisse est accusatus quẽ rex euocatũ & nichil habẽtem qđ respõderet mãsuete cuz mũeribus remisit ad ꝓpria Nota sentẽtiam

A itaq; Agrippa cęsariēses & Sebasteni blasphemias in eū exercētes eius filiarū statuas deluserūt ad fornicaria loca deferētes imemores ipsius & aui herodis qui illas edificauit ciuitates bñficiorū claudius quoq; audita agrippę regis morte regnū filio dedisset nisi a cōsulibus fuisset ipeditus p̄fectū quoq; cuspinū fadū agrippā honorās misit p̄cipiens cęsariēses pro contumeliis cohibere. Capitulum decimū.

Berithios honorauit eis theatrū amphitheatrū balneas & porticus construēs. Magnificentia agrippæ.

T cum multis multa concesserit: p̄cipue berithos honorauit. Instruxit eni eis theatrū amplitudine & pulchritudine p̄cipua decoratū: & amphitheatrum copia impēsa cōstructū. Sed & balneas & porticus celsis operibus exaltauit. nullaq; tenacitate iūptuū aut pulchritudinē fœdauit aut magnitudinē quālibet minuit quorū oim dedicationē lagissime ac magnifice ministrauit. Cū igitur in theatro spectacula celebraret musica queq; instrumēta illic perduxit & varia delectationū opera affluēter exhibuit. In amphitheatro autē multitudine monomachorū suā largitatē cūctis ostēdit vbi volēs numerositate cōcertantiū delectationē spectantibus exhibere alios septingentos pugnaturos emisit quoscūq; malignos habuit in hac actione distribuens vt & illi hoc modo pugnarent & opus belli voluntas pacis existeret. Hos itaq; passim hoc modo cunctos extinxit. ¶ Quibus spectaculis celebratis: in tyberiadem ciuitatem galileę migrauitq; eratq; inter alios reges valde conspicuus Ad quem venit commaginensis rex antiochus & damascenorū sansigeranus alias Sigerānus & cōtis i minoris armenię qui etiā & in ponto polemoniaco regnabat: pariter & Herodes frater eius qui & ipse calchidis habebat imperiū habuitq; colloquiū apud eos susceptione & amicitia valde dignissimū ita vt ostenderet suę sapientię culmē: & in p̄senti eos videretur regaliter honorare. Sed his apud agrippā ita degētibus marsus syrię p̄ses aduenit. Verū agrippa rex sciēs honorabilē romanis esse processit e ciuitate occursurus ei quasi ab stadijs septē hoc eteni principum inimicitiarum circa marsum fuit. Sedēs eñ in tribunali agrippa inuitauit alios reges quorum concordia marso & tanta pariter amicitia in suspitionem repēte venit non credendi expedire romanis reges huiusmodi habere cōsensum. Mox itaq; ad vnūquēq; mittens mādauit vt insegniter ad propria remearet. Hęc agrippa dolēter excepit. Et ꝓpterea marso qui

Antiochus Sansigerannus contis reges: & herodes fratres ad Agrippam veniunt in tyberia de quos humanissime recepit.

B dē factus est inimicus. Mathia vero pōtificatu spoliato ꝓ eo cōstituit sacerdotē eyloneū alias elioneū canthere natū. ¶ Igitur cum tertium annū in iudeę complesset regno venit in cęsareā ciuitatem quæ primitus turris stratonis appellabatur ibiq; spectaculum ad honorem cæsaris pro eius salute celebrat Ad quam festiuitatem omnis prouincię multitudo nobilium simul & procerū vna cōuenerat. Secunda vero spectaculorum die stola vestitus vndiq; argento cōtexta ita vt textus esset valde mirabilis venit ad theatrū incipiēte die: & primis radijs sole oriēte demissis argēti claritas repercussa fulgorem reddidit valde perspicuum. & oculis inspicientibus formidandum. Mox aūt adulatores voces fauorabiles emittebant quę nec illi bonę pro veritate videbantur deū scilicet appellātes eum atq; dicētes propicius nobis esto quia licet hactenus velut hoiem timuerimus: attamen iam nūc superioris naturę te esse cōspicimus. Has autē voces rex nequaq̄ cōpescuit nec impia verba cōpressit. ¶ Post paululū vero respiciens vidit supra suū verticem in quodam culmine residentē bubonē quē etiam mox esse malorum causam intellexit qui fuerat ei aliquādo bonorū. Mox ergo passionē mortiferā corde suscipiens & vehementer vteri dolore percussusq; respiciēs suos amicos ego inquit vester deus iam vitā mutare cōpellor: repente namq; increpitus sum: cum mendaces ad me clamarent. Namq; qui vocabar immortalis a vobis ecce ducor ad mortem. Suscipienda est sentētia quę profertur a deo. Viximus eteni non praue sed claritatē beatitudinis appetētes hæc itaq; cū dixisset crescente dolore cōprimebatur. Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est. Et sermo apud cunctos egressus est quia indubitan

Elioneus sacerdos (Mathia ejecto) constituit

Mors Herodis Agrippæ

Agrippa bubonē videns malorū causam intellexit passionem in corde mortiferam suscipiēs. Agrippa a cęsarea infirmus ad regalia reportat

C ter moriturus esset. Mox itaq; cuncti cum cōiugibus simul & liberis lege patria in saccis iacētes deprecabantur prophetę deū: & oia luctu gemituq; cōplebantur. ¶ Rex autē cum in domo sublimiori iaceret deorsum despiciens atq; vidiens eos prostratos esse: nec ipse a lachrymis potuit abstinere. Quinq; vero diebus cōtinuo vētris dolore cōfectus vita priuatus est habēs annū etatis quartū & quinquagesimū: septimū vero regni. Quatuor nāq; sub gaio cęsare regnauit ānis. Sub philippi quidē tetrarcha tribus quartum vero cū herode tres autem reliquos sub Claudij cōpleuit imperio: in quibus & iudeam p̄cepit & samariā atq; cęsaream & tributa sui munera auxit imperij. ¶ Multū a diuersis mutuū sumpsit. Nam cum esset valde munificus supplicātibus larga munera cōferebat & dona sine aliqua p̄citate p̄babat. ¶ Igitur cū mors eius populis esset ignota cōspirantes simulq; herodes calchidis rex. Et telchis p̄fectus & regis amicus aristionē quendā fidelissimū ministrorū destinauerūt. Et Sylā qñ eorū erat inimicus quasi iubēte rege peremerūt. Rex igitur agrippa hoc modo cōuersatus decessit a vita qui de suo gñe filiū reliquit noie agrippam agentē septimū & decimū etatis annū & filias tres quarū alia qdē noie beronice sextodecimo etatis ānō herodi fratri p̄ris videbat esse cōiūcta virgines autē erāt due Maria & drucilla: alia quidē decimum agēs annū: drusilla sextū. Eratq; desp̄sata a suo patre

¶ Agrippa anno etatis quinquagesimo quarto & regni septimo mortuus. In biblia dicitur cōsūptus a vermibus expirauit

maria filio archelai celchij alias cheleuci: drusilla vero filio antiochi comagensis regis qui dicebatur epiphanes. Cumq; mors agrippe cunctis innotuisset: Cesarienses & Sebasteni benefactorum eius im memores pessimas leges egerunt: blasphemantes vehementer indecenterq; defuncti sed & militum D que tunc adherat multitudo in domum eius abeuntes & statuas filiarum regis virginum diripientes pariter ad loca fornicaria detulerunt: & statuentes eas in publico reclinantes eis fœdas cõtumelias in ferebant. Et turpiora facinora q̃ dici fas est scelestis actibus adiplebant. celebrãtes cõuiuia publica coronati & madentes vnguẽtis & oleo. Sacrificia pariter exhibentes: presidiaq; sibimet alterutri pro regia mõrte reddentes. Erantq; autẽ immemores nõ solum agrippe qui multas eis prebuerat largitates Sed etiã aui eius herodis qui ipsas ciuitates instruxerat. Porticusq; simul & templa claris probabatur fabricatus impensis. ¶ Filius vero defuncto agrippa erat tunc rome: & alebatur a cesare. ¶ Tũc claudius audiens Agrippam fuisse defunctum. Et sebastenos atq; cesarienses ei mortuo cõtumelias intulisse: graui dolore percussus est eratq; preparatus vt eius filium agrippã in illius regnum dirigeret suc cessorem: volens etiam iusiurandũ quod cum illo habuerat confirmare Et conuocatis amicis indicauit quod deliberaret super cõmendato sue fidei puero interrogans quid ipsis videretur vterũ cogitata de hoc manere vel non decernerent qui perspecto cesaris animo prudentius aliquid cõsiliati sunt collaudantes quidẽ benignitatis eius propositum voluntatẽ incautam esse dicentes vt puero qui nec infantiles annos excesserat magnitudinẽ tanti regni cõmitteret cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. ¶ Cumq; videret eos cesar rite locutos: prefectũ in iudeam totumq; regnũ direxit cuspiũ fadũ. Quo facto etiã honorem defuncto prestitit ne marsũ ad eius regnũ qui illi fuerat inimicus eue- E heret. Pre oĩbus autem phado precepit claudius vt cesariẽses & sebastenos pro defuncti cõtumelijs coherceret cohortẽ vero cesarienſiũ & sebastenorũ & quinq; numeros ipotentũ trãsferri iussit vt ibidem militarẽt & ex numeris romanorũ in syria cõstitutis eligerentur milites qui eorum loca cõplerẽt Sed nequaq̃ tali iussione migrati sũt mittẽtes nãq; legationẽ ad claudiũ supplicauerũt: & i iudea cõsistere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum iudeis effecti sunt sumentes initio semina belli sub floro quamobrem tempore quo vespasianus vicit: sicut post paululum referemus eos ex illa regione migrauit.

Cesariẽses & sebasteni mortuã Agrippam blasphemias exercuerũt & filiarũ statuas detulerunt ad fornicaria loca.

Claudius (audita regis morte) filio regnum voluit dare sed cõsules eum impedierunt.

Prefectũ cuspiũ fadũ i iudeã mittit Agrippã claudius honorans et precipiẽs cesariẽses p cõtumelijs coherceri Cã maxia calamitatum iudeis cesarienses. &c.

¶ Explicit Liber Nonusdecimus.

¶ Incipit Liber Vicesimus qui continet tempus annorum viginti sex.

¶ Mortuo rege Agrippa Claudius defuncti memor Cassium longinum narso successorem in syriam presidem mittit phadus vero Iudee procurator Iudeis indignatus propter philadelphinos occisos seditionis auctores puniuit Ptolomeo quoq; latronum principe a phado occiso iudea latronibus est mundata. Cassio autem & phado sacerdotibus tunicam sacerdotalem in Anthonia reponi precipientibus sub romanorum potestate petunt iudei vt ad claudium legatos mittant vt in eorũ maneat potestate quod eis concessum est datis obsidibus filijs hocq; Agrippa a claudio obtinuit Et claudius ad phadum rescripsit herodes vero Agrippe regis frater templi potestatem & sacerdotum ordinationem a claudio impetrauit & Chanterio remoto Ioseph sacerdotem fecit. Capitulum primum

Mortuo rege agrippa claudius memor defũcti cassiuȝ lõginum successorẽ narso mittit i Syriã presidẽ phadus quoq; procurator Iudee indignatus iudeis est propter Philadelphinos occisos. Ptolomeo latronũ pricipe phadi p̃cepto occiso iudea latroni bus est mũdata

MOriente siquidem agrippa rege sicut in libro precedente narrauimus Cesar claudius misit successorem narso cassium longinum memorie conferens hoc defuncti a quo viuente rogatus fuerat ne narsus vlterius syrie presideret. Phadus itaq; dum cum prefecture culmine in iudeam venisset: comperit iudeos habitantes trans fluuium contra philadelphinos habentes contentionem pro finibus vici cui nomen est meas. Erant illic armatorum plurimi congregati qui preter voluntatem primatum suorum sumentes arma multos philadelphinorum peremisse noscuntur. Hec audiens phadus vehementer accensus est eo q̃ non eius: reseruassent iudicio qui se dicebãt a philadelphinis fuisse lesos: sed vsq; ad arma venissent. Qui sumens tres priores ipsius seditionis alligari precepit. Deinde quendam eorum Antibam nomine iussit occidi: duobus autem reliquis amaraco & eleazaro fugam cõmisit. Ptolomeus autem princeps latronum & qui multa mala ydumeis & ara F bis frequenter intulerat non multo post captus & deductus ad eum morte mulctatus est. Hoc itaq; modo cuncta iudea latronibus est mũdata: phadi prouidẽtia atq; sollicitudine. Is eni phadus tũc cũctos vocãs sacerdotes & priores hierosolymitarũ ãmonuit eosvt talarẽ tunicã & sacerdotalẽ stolã qua solus pontifex indui solet in ãtonie castro reponerẽt vt sicuti prius in romanorũ potestate iacerẽt. Illi vero nequaq̃ cõtradicere presumpserũt sed rogabãt phadũ atq; lõginũ nam & ipse cũ multo exercitu ad hierosolymã venerat metuẽs ne preceptis phadi multitudo resisteret iudeorũ: & ab eis suppliciter exorabãt vt sinerẽt legationẽ ad claudiũ destinari quatenus ab eo peterẽt vt sacerdotalem vestem in propria potestate haberẽt: & ipsi sustinerẽt donec claudij respõsa perciperent. Illi verp se ita hec prestare dixerũt: si eorũ filij obsides preberẽtur. Quibus obedientibus filiosq; dantibus legati sunt missi.

A ¶ Cumq; romam veniſſent audiens agrippa iuuenis defuncti filius a iuentus eorū cauſam erat nāq; ſicut prediximus apud predictum claudium cęſari ſupplicauit vt eiſdem iudeis concederet mittens ad phadum ſua ſcripta quę de ſacerdotali veſte poſcebant. Vocās itaq; claudius legatos iudeos ſe cōcedere quę petebāt promiſit: iuſſitq; vt agrippę gratias dignas exoluerent cuius precibus hęc eis iura donaret. Quamobrem ad phadum huiuſmodi miſit epiſtolam. ¶ Claudius cęſar germanicus tribunicię poteſtatis quinquies conſul ordinarius quater imperator decies pater patrię Hieroſolymitarum principibus curię populo iudeorum & cunctę genti: ſalutem. Agrippa meo piiſſimo quem ego connutriui & habeo mecum perducente ad me legatos veſtros gratias agēte eo q̄ habeam gentis veſtre ſollicitudinem & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali veſte atq; corona ſupplicante vt ſub poteſtate veſtra conſiſtant: quę ſunt a me poſtulata concedo ſicut vir fortiſſimus michi cariſſimus vitellius fecit. Hunc itaq; voluntate conſenſi primum quidem propter pietatem meam volens vnumquemq; exhibe re ſuam in paterna traditione culturam. Deinde ſciens quia dum hęc fēcero & ipſius regis herodis & ariſtoboli iuuenis potentium perſonarum quorum circa me pietatem & circa vos ſtudium eſſe cogno ſco: ampliſſimas amicitias collocabo. Scripſi vero ob hanc cauſam & cuſpio phado meo procuratori. Nomina vero litteras deferentiū hęc ſunt. Cornelius. Leo. Triphō Theodonis alias Theodionis. Do rotheus. Nathelis. Iohannes. Ionis. Panis. Data terciodecimo. Kalendas conſulibus rufo. & pompeio ſiluano. ¶ Petijt autem a claudio cęſare & herodes frater agrippę defūcti cui illo tempore calchidis regnum videbatur eſſe commiſſum poteſtatem templi: & ſacerdotū ordinationem & omnia pariter impetrauit Et illo autem fuit apud oēs eius liberos hęc poteſtas vſq; ad finem belli. Herodes itaq; a pontificatu remouit Cantherīū alias Cautherū & Ioſeph cami alias cani filium ei ſucceſſorem dedit.

Agrippa iuuene pro iudeis a claudio obtinuit q̄ veſtis ſacerdotalis maneret in eorū poteſtate & ſcripſit ad phadū claudius

Herodes agrippæ regis fr tēpli poteſtatem & ſacerdotū ordinationē a Claudio impetrauit q̄ (cātherio remoto) ioſeph ſacerdotem fecit.

¶ Monobazus adiabenorū rex cum manum ſuper ventrē vxoris helenę pregnantis & dormientis poneret vocem audiuit vt manum deponat ne puerū vexet qua voce turbatus vxori audituū nuncia uit & natum filium Iazatem vocauit. Qui a patre multū dilectus ei fratres inuidebant quod pater cognoſcēs timenſq; ne ei aliquod malum accideret eum cū muneribus ad Abnergium regē miſit cuius poſtea filiam habuit vxorem Ipſum quoq; iam pater ſenex euocans illi Carrum dedit Iazates vero legibus credens iudeorum circuncidi voluit ſed eum mater prohibuit. Ipſe vero Eleazaro iudeo legem moyſi explicanti deuotionem manifeſtans circunciditur quem & eius filios a multis liberauit periculis Helena quoq; filiū regnū videns pacifice gubernare & eſſe beatū viſitandi hieruſalem habuit deſiderium cuius aduentus multum profuit ciuitati nā eius medio ciuitas a fame eſt liberata. Capitulum. ij.

¶ Monobazus adiabenorū rex helena ſorore & vxore pregnāte cū manū ſup vētrem vxoris dormiētis poneret audiuit vocē vt manū deponat ne puerū vexet qua voce turbatus dixit vxori & filium Iazatem vocauit.

B EOdem ſiquidem tempore helena Adiabenorum regina & filius eius Iazatis alias Iazates ad ſolemnitatem iudeorum hac cauſa proueniente migrauerunt Monobazus Adiabenorū rex cui cognomen erat Bazeus alias Bozeus ſororem helenā amore captus duxit vxorem: quę dum ex eo haberet in vtero cōtigit vt dum ea dormiēte ſuper ventrem mulieris manum poneret per ſoporem. Et quandā ſubito vocem audierit pręcipientem vt manum de ventre eius auferret nę infantem in eo vexaret: qui prouidente deo & principium eſſet & finem fœliciſſimū poſſeſſurus. Qua voce turbatus repente ſurgens hęc dixit vxori: & natum filium Iazatem nomine nuncupauit. Habebat autem ex helena & alium filium ſeniorem nomine Monobazū. Et alios filios ex alijs mulieribus procreatos. Maximam tamen deuotionem quaſi vnigenito Iazati deſiderabiliter impēdebat: pro qua re ille inuidiam fratrum ſuſtinebat. Habebat & odium: quando cuncti contriſtabantur quia pater eum oibus pręponebat. Hoc pater aperte cognoſcens. Illis quidē ignouit ſciens quia non hoc agebant pro malicia. Sed quoniam ſinguli fauorem patris deſiderabant habere. ¶ Iazatem vero cum pro eo valde metueret ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret: multis muneribus farcinatū in caſtrum paſini miſit ad Abennerigū alias Abnergiū regem. Cōmendans ei nati ſalutem. Abennerigus autem libenter

C excœpit Et pro multa deuotione filiam ſuam amacos nomine ei dedit vxorem: donauitq; prouinciā ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam ſenectute grauaretur & paucum ſibi tempus viuendi ſupereſſe videret: voluit aſpectum filij anteq̄ moreretur inſpicere: & vocans eum delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; prouinciamlque dicitur Carrū terra fertilis amomi in qua etiam reliquię ſunt archę noe quę ex ymbriū diluuio liberata fertur. Et hactenus videre volentibus demōſtrantur. Cōmorabatur Iazatis in hac regione & arthabanē parthicū ad iudeam deſtinauit. Cū q; legibus crederet iudeorū ſtudebat & ipſe cōuerti credens ſe perfectum non eſſe iudeū niſi ſignum circunciſionis acceperat: eratq; agere p̄paratus. Quod dum cognouiſſet mater eius phibebat dicens ei fore periculū quia cū eſſet rex multorū acquireret inimicitias ſubiectorū cū peregrinas ſolēnitates & ſuę genti extraneas adimpleret: nec pati eos ſuper ſe regnare iudeū. Et illa quidem hęc dicens omni no prohibuit. At ille ad ananiam verba referebat. Qui matri dixit atq; interminatus eſt: quia niſi acquieſceret repente decederet. Cui mater ait metuere ſe ne cauſa omnibus indicata periculū ipſe ſup-

Iazates legibus credēs iudeoruꝫ voluit vt perfectus eſſet iudeus circūcidi ſed eū mat phibuit

plicij sustineret. qui quasi auctor & doctor existeret operum indecentium apud regem. Tunc audiens ille hęc respondit quia posset etiam pręter circuncisionem colere diuinitatē si omnino apud se deceneret leges iudaicas obseruare & hoc esse firmius q̄ circuncisionem accipere: veniamq; illi daturum deum opus hoc non implenti propter necessitatem subiectorumq; formidinem. Tūc ergo rex huiusce modi sermonibus acquieuit. ¶ Post hęc autem cum nequaq̄ suū desiderium abiecisset. Iudeum quēdam alium de galilea venientem. Eleazaro nomine & leges eruditum patrias inuitauit: vt circuncisionis opus impleret. Qui cum intrasset ad eum & inuenisset legem moyseos legentem: ignoras (inquit) o rex moyseos iura: & per hoc deo facere videris iniuriam. Nō enim solum legęre oportet eas sed primitus facere quę prępcepta sunt. Quamdiu sine circuncisione permanes legibus nequaq̄ noscęris obedire. Sed si nondum legisti ex hoc legem vt scias quapropter geratur impietas vel nunc lege. Hęc audiens rex actum differre non pertulit sed ad aliam conuersus est domum & vocans medicum qđ prępcipiebatur impleuit. ¶ Tunc euocata matre & anania doctore eis quod egerat explanauit. Quid repente non mediocri timore sunt territi ne causa cunctis manifesta rex periculum delectionis incurret non patientibus subiectis virum extranei dei cultorem sibimet superesse ne ipsi pariter pericula sustinerent quasi huius rei viderentur auctores. Deus autem pręsens erat qui illorum metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Iazatis & eius filij sepius incurrissent eum ex ingentibus liberauit angustijs & salutis dona concessit ostendens quia respicientibus ad eum & ipsi soli credentibus nequaq̄ fructus pietatis aufertur. Sed hęc quidē postea explanabimus. Igitur helena regem videns regnum pacifice gubernare & filium suum esse beatum & vitra cunctas gentes prouidētia diuina religiosum desiderium habuit hierosolymitarum conspicere ciuitatem atq; cūctis hominibus diuulgatum dei templum supplicīter adorare & hostias pacificas offerre. Ob quā rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone consentiente & multam prępparationem itineris faciente & plurimas dante pecunias descendit in hierosolymam etiam filio multo eam itinere deducente cuius aduentus hierosolymitis tunc profuit valde. ¶ Nam dum eorum ciuitatem illo tēpore fames apprehendisset. Et multi essent egestate consumpti: helena regina misit quosdam suorum alios quidem ad Alexandrinam vrbem vt frumenta ex eius pecunijs compararent alios cyprum: quatenus carrucas ex abundanti deferrent. Cumq; venissent hec onera deportantes alimenta indigentibus illa dimisit. Quapropter genti nostrę beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. ¶ Cuius filius Iazatis audiens hanc famem multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt quę postea declarabimus.

¶ Arthabanus parthorum rex satrapas inimicos timens ad Iazatem veniens ab eo honorifice est receptus & eius medio in regno est restitutus qui beneficiorū non immemor multa ei dona dedit post paululum vero arthabanus filio suo Bardani regnum diuisit qui contra Romanos pugnaturus a iazate petit auxilium & eidem deneganti bellum fecit. Illum vero regem parthi extinguentes regnum cotardi dederunt cui Vologesis successit Monozabasus regis frater & tota cognatio (relicto paganismo) ad iudaismum conuertentur Cuius subditi ad Abiam Arabię regem scripserunt bellum contra suum regem mouentes. Qui contra iazatem bellum faciens occisus est cum plurimis. Vologesis vero Adiabenorum proceribus eum inuitantibus bellum contra iazatem bellum mouet & occasione non inuenta honores quos ei pater dederat repetit Iazates autem dei auxilio confidens hostis expectat aduentum dicens deum cunctis hoībus esse meliorem & eum terrę prostratus inuocans est exauditus vologesis nāq; daco & isaco prouinciā diripientibus remeauit. Iazates vero āno etatis quinquagesimo quinto & regni vigesimo quarto moritur. viginti quatuor filios & totidē filias relinquens & Monobazum regni faciens successorem. Qui fratris & matris ossa hierusalem misit sepelienda. Capitulum tertium.

Arthabanus pthorū rex ad Iazatē timēs satrapas ūimicos iuit Arthabani oratio ad Iazatem. Fortunę inconstātia oībus cois Iazatis benignissima responsio.

ARthabanus itaq; rex parthorum sentiens sibimet satrapas inimicos degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter ei visum est vt pergeret ad iazatem regem salutem apud eum inuenire se credens: & ita ad regnum proprium remearet Sūptis ergo cognatorum atq; familiarium circa mille viris: venit ad regem iazatē. Cumq; ille illum aperte nosset. Iazates vero arthabanum pœnitus ignoraret: inueniens eum in itinere constitutum & astās ei prior secūdū morē patrium adorauit. Deinde o rex inquit nec me despexeris tuum seruum nec sis superbus circa supplicem. Miser em̄ rerū mutatione factus existēs ex rege priuatus: tuum posco solatiū. Perspice siquidem inconstantiam fortunę & hanc scito esse cōmunem & vim simílem habiturā. Nam si me sine vindicta despexeris: erunt audaciores plurimi etiā circa alios reges. Hęc arthabanus cū lachrimis edicebat: capite reclinato deorsum. Iazates autē vt eius nomē audiuit & arthabanū suppliciter sibi respexit astātē mox ex equo resiliēs habe inquit fiduciā o rex nec te prędētia facta cōfūdāt. Velociter em̄ erit tibi mu

tata tristicia. Amicū enim me & auxiliatorē inuenies plusq̄ credis Aut enim in parthorū regno te rursus:aut in meo constituam regem. Hęc dicens eleuauit artabanū. Ipse rursus equo ille pedibus:sequebatur:honorē tribuens ei quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Arthabanus grauiter tulit: & p̄ęsentē fortunam honorēq; iurauit descensurū se nisi ille rursus ascenderet atq; prętiret. Tunc ille equū ascendens eumq; ad regalia sua perducens:omnē ei honorē libenter exhibuit & in consessu atq; cōuiuijs primū recumbere pręparauit non pręsentē fortunam intendens: sed eius pristinam dignitatem: eūq; ratione frequenter cōsolatus est quia cōmunes sunt omnibus fortunę permutatiōes hominibus ¶ Scripsitq; parthis suadens eis vt Artabanū susciperent regem promittens eum pristinorū in se nō habere memoriam. simul & iuramenta prębens. Parthis vero susciperę quidem se velle cum non negantibus sed non posse dicentibus habere regem/eo q̄ Cynnamū iam cōstituissent principē. ne forte certamen inter eos emergeret:agnoscens Cynnamus eorum volūtatē mādauit vt veniret artabanus regnum proprium recepturus. Cui itaq; credens artabanus reuersus est occurritq; ei Cynnamus adorans eum & regem simul appellans auferensq; de suo capite imposuit eius vertici dyadema. Sic ergo Artabanus per Iazatem rursus in regno(vnde per proceres suos ceciderat)reuersus est. Nec fuit immemor beneficiorū in se gestorū sed Iazatem magnis muneribus redonauit alias reditauit. Nam & tyara recta pmisit ei vti & in aureo lecto(quod solis parthoꝝ regibus licet) dormire concessit. dediq; ei maximā & optimam regionē regis armenioꝝ cuius terrę nomē est Nisibis in qua etiā primitus fecerūt Anthiochiā ciuitatem quam Migdoniam nūcupauerūt. His itaq; muneribus a rege parthoꝝ Iazates honorat. ¶ Post paululū vero tps Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is autem veniēs ad Iazatem suadebat ei vt sibi cōtra Romanos pugnaturo ferret auxiliū: cui tamē suadere nō potuit. Iazates enim romanorū sciēs potentiā atq; fortunā: putabat impossibilia bella tentare. Insuper dū misisset quinq; filios ętate nouellos vt linguę patrię & eruditionem sub integritate cōdiscerēt: sed & matrem vt templum sicut prędiximus adoraret erat segnior ad bellandum. Sed & Bardanem sępius prohibebat. narrans ei romanorum virtutes & credens eum per talia verba terrere. quatenus a desiderio contra romanos bellandi recederet. In his ergo parthorum rex indignatus bellum aduersus Iazatem repente pronunciauit:sed nullum in hoc vtilitatem hīe promeruit deo scilicet spem eius annichilāte. ¶ Agnoscentes enim Parthi Bardanis voluntatem & quia contra romanos bellum susciperę decreuisset illum quidem extinxerunt:principatum vero cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiam post paululum per insidias rebus humanis ablato successit frater Vologesis:qui duobus ex eodem patre germanis suis præbuit potestatem pacoro quidem seniori medorum tridati vero iuniori dedit armeniam. ¶ Monozabasus igitur regis frater pariter & eius cognatio videntes Iazatem propter pietatem quam circa deum habebat/ vltra omnes homines excellētem habuerunt & ipsi desiderium vt mores patrios derelinquētes iudaicis solēnitatibus obedirent horū nisus subiectis fuit valde ingratis simus:& in hoc proceres indignati iram equidē retinebant expectantes oportunū tēpus vt in eis vlciscerent. Quāobrem ad Abiā regem arabię scripserūt. multas se daturos pecunias promittētes si cōtra eorū regem castra moueret. Simulq; professi sunt circa primam congressionē eum se quoq; desere re:quem vellent propter odium q̄ eorū cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo sacramēto firmatis festinabant ad terminum peruenire:his itaq; flexus arabię rex:cum multo exercitu venit ad Iazatem. Tunc in ipsa prima congressione anteq̄ ad manus accederent facto signo omnes Iazatem velut vno vincti funiculo reliquerunt & dorsum hostibus dantes effugerunt. Nō tamen iazates expauit sed cōsilium p̄ditionis agnoscens a primatibus factum & ipse cū exercitu discessit:causamq; requirēs vt agnouit cōstitutū ad arabas factū:auctores equidem interfecit. ¶ Altera vero die congressus plurimos occidit: omnes autem simul in fugam vertit ipsumq; regem persequens in quodam castro arsa no nomine circumclusit. Quo tamen forti dimicatione pręualuit. Captoq; castro dum abiam regem non inuenisset viuum quoniam seipsū peremerat/arripiens omnem prędam quę in eo videbatur esse magna amplitudine constituta in adiabenorum regressus est regionem. ¶ Primo quidem conamine Adiabenorum proceres non valentes aduersus regem deo scilicet eos eius potestati tradente/neq; tunc quiescere voluerunt/ sed scripserunt Parthorum regi Vologesi: rogantes eum vt Iazarem occideret: & eis principem de Parthorum gente constitueret/ dicentes se odio habere proprium Regem quia iura patriæ destruxerat & axtranea diligebat. ¶ Hęc audiens rex Parthorum eleuatus ad bellum est & cum iustam belli non inueniret occasionem datos ei honores a patre repetit & resistenti bellum se inferre minatus est. His auditis iazates non mediocriter est turbatus: & iudicans sibi turpitudinē fore si propter metum collocatis honoribus cedere videret sciens insuper quia etiam si his cederet parthorum rex ab eius inimicitijs non cessaret:decreuit magis deo curatori omnium animę suę pericula committere eumq; maximum se habere arbitratus auxiliatorem filios quidem & coniu-

Iazatis hūilitas

Fortunę cōmutationes ōibus hominibus cōmunes.

Artabanus Iazatis medio i regno restitutus cuius rei nō immemor artabanus multa dona ei dedit.

Migdonia ciuitas aliquādo Anthiochia appellata.

Parthi Bardanem regē extinxerūt regnū Cotardi dederunt cui successit Vologesis al's Bologesis.

Monozabasus regis frater & tota cognatio/relicto paganismo ad iudaismū cōuertunt cuius subiecti ad Abiā arabię regē scripserūt bellū cōtra suū regē facere mouentes.

Adiabenoꝝ proceribus advologesem scribentibus ipse contra iazatē bellū mouet & occasiōe nō inuenta honores quos pater ei dederat repetit.

ges constituit in munitissimis locis cunctaq; frumenta & fenum & pabula cõgregauit. Quibus gestis hostium subinchat aduentum. Venientes vero parthorum rege cum exercitus sui multa virtute pedestrium pariter & equestrium & cum magna velocitate faciente vallum circa flumen medorũ scilicet & adiabenorum, poinciam terminauit etiam lazates castra posuit procul ab eo habẽs circa se equestrium quasi sex milia. Quo facto venit ad lazarem nuncius a parthorum rege directus qui eorũ virtutem ediceret quoniam ab eufrate flumine vsq; ad bactrianorum terminos resideret simul & subiectos ei adesse dicens interminatus pariter quia ponas lazaris exsolueret eo q; circa dominũ suum esset ingratus a cuius manibus neq; deus eum posset quem colebat eruere. ¶ Hęc dicente nuncio lazates nolle se quidem parthorum exercitum suo abundantius potuerat respondit sciendum, quia cunctis hominibus melior est deus. Et huiusmodi dato responsio ad supplicationem dei cõuersus terrę se prosternens & cinere caput implens cum filijs & vxoribus semianimis inuocans deum atq; dicens. Domine domine si non frustra tuę me dignitati subiecci & ante omnium te solum & primum dominũ esse cognoui adsum auxiliator non pro me solũmodo vltaturus in hostibus sed quia contra etiã tuam virtutẽ cum nefanda presumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscẽs cum lacrimis supplicabat. Quem repente deus audiuit. ¶ Ea namq; nocte Vologesis accepit epistolas in quibus scriptum erat quia Dacus & Isacus cũ maxima manu cõmenãtes eius absentiã ad diripiẽdam Parthorum procincta deuenissent: quapropter nichil agens retrorsum dereliquo remeauit. Sic itaq; lazates deo prouidẽte a parthici regis interminationem effugit. ¶ Post paululũ vero tempus cum quinquagesimũ quintũ etatis & vicesimũquartũ regni complesset annum relinquens filios masculos viginti quatuor & filias viginti quatuor: vita priuatus est. Successorem regni fratrem Monobazum haberi pcepit repensans ei quia per eius absentiam post mortẽ patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater helena audita filij morte grauiter tulit: & sicut potuit mater quę pijssimũ filium videbatur amisisse; Verũtamen cõsolata est audiens regni successionem ad seniorẽ suum filium perductã ad quẽ etiam pergere festinabat. Cumq; venisset ad regionem Adiabenorũ non multo tempore super filium lazatem vixit. ¶ Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolimam sepeliri pręcepit i mãsoleis quę mater tribus procul stadijs ab Hierosolimis cõstruxisse videbatur. Sed, quęcũq; rex Monobazus vsq; suę tempore gesserit postea declarabimus.

¶ Theodas magus populum iudeorum seducens semetipsum prophetam esse asserebat quẽ Phadus prohibuit capite trũcatum Phado autem Tyberius Alexander in iudea successit qui Iacobũ & Symonem & filios Iudę rempublicam perturbantes occidi fecit Ananias Ioseph succedit in sacerdotio & Tyberio Cumanus: mortuo vero Herode Agrippę regis fratre agrippa iuuenis a Claudio regnũ recepit maxima quoq; Cumano Iudeam regente seditio maxima fuit vbi viginti iudeorum milia in festo azimorũ vnius militis luxuria qui genitalia sua reuelauit in turba defecerunt Et quidẽ ex turba fugientes Stephanũ Cęsaris seruũ spoliauerũt latrocinij more quo audito Cumanus milites destinauit vicinos vicos pcipiens diripi & vinctos nobiles adduci. Militem quoq; legẽ moysi blasphemãtem capite truncari fecit.

¶ Capitulum quartum.

IGitur dum iudeam pouinciam Phadus gubernaret. quidam vir Magus nomie Theodas populo multo suasit vt sumẽtes substãtias suas sequerent eum ad Iordanẽ fluuiũ semetipsum asserens esse pphetam & pcepto fluuiũ diuidere vt eis facile transitũ pręberet. Hęc dicens seduxit quidẽ multos: non tñ pmisit Phadus ad experimentũ eos suę insipiẽtię peuenire: sed repente cohortẽ misit equestriũ sup eos quę inopinabiliter irruens multos quidem peremit plurimos aũt cepit viuos: ipsũq; Theodam cõprehendẽtes capitis sectione mulctarũt. Hęc sunt quę iudeis contigerũt tẽpore quo Phadus in eorũ pręfuit regione. ¶ Veniq; Phado successor Tyberius Alexandri filius qui etiam in Alexandria fuerat alabarches ideſt pręceps psalis generis diuitijsq; Alexandrinoq; cunctos excellens: sed etiã filio suo Alexandro diuina cultura melior quippe cũ ille in paternis solẽnitatibus non pmansit. Horũ ergo tẽporibus contigit illa maxima fames qñ etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex ęgypto indigentibus sicut pędiximus est parata. Insuper Iacobũ atq; Symonem & filios iude galilei qui populum a Romanorum potestate subducere nitebantur, sub Cyrino iudeę pręside sicut pędiximus crucifigi Alexander imperauit. ¶ Herodes autem rex Chalchidis remoto Ioseph a pontificatu successionem hanc Ananię Nibedei cõtradidit. ¶ Tyberio autem alexandro Cumanus successor aduenit defectuq; est Herodes frater regis Agrippę maioris octauo anno Claudij principatus tres filios de relinquens. Aristobolum qui ei de priori fuerat vxore progenitus & ex Beronicę fratris filia Bernicia num & Hyrcanum: cuius regnũ Claudius Cęsar Agrippę iuueni dedit. ¶ Seditione igitur intercedẽte in Hierosolimorũ ciuitatẽ dum Cumanus in iudea pro rerum gubernatiõe cõsisteret: multi iudeo-

Rñsio lazaris quãtis hoibus melior est deus & eũ terrę prostratus inocans ab eo est exaudius.

Vologesis Daco & isaco puincia diripiẽdus remeauit.

Iozates ãno ętatis .lv. regni. xx iiij. moritur xxiiij filios & totidẽ filias relinquẽs regni successorẽ Monobazũ faciens.

Monobazus ossa fris & matris sepeliẽda hierusalẽ misit.

Theodas magus ppłm iudeoꝝ seduxit semetipm asserẽs ei ppheta quẽ phibuit Phadus capite trũcatũ. &c.

Tyberius alexandri ꝓcos successit Phadꝰ in iudea.

Tyberius Iacobũ & filios iudę rempublicã perturbãtes occidi fecit.

Tyberio Cumanus successit ꝓcos in iudea.

Actu. cap. v.

Actu. cap. v.

A rū peremptī sunt. Sed primitus causam narrabo propter quā talia ꝓuenerunt. Instante festiuitate pasche (qua mos est azima nobis offerre) dum vndiq; ad festiuitatē hanc populus conuenisset. Metuens Cumanus ne qua per multitudinē turba aut res vel actio nasceret iussit militibus vt vnam aciē arma torū facientes circa porticus templi cōsisterent: vt si forte aliquid excitaret tumultuātiū inquietudinē ꝓhiberent. Hoc em̄ & priores prēsides iudeę in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cūq; quarta dies eius celebrationis excessisset: quidam militū reuelauit genitalia sua. & populo demōstrabat. Quod illi vidētes ad iram furorēq; perducti sunt non semetipsos contumeliā passos sed in deo impietatē gestam esse dicentes. Quidā vero procaciores Cumanū blasphemabant: asserentes militem ab eo sum missū. Cumanus aūt audiens & ipse non mediocriter ꝓuocatus est. Verūtamē hortabat eos a seditione quiescere: ne in festiuitate iquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset: & illi ad blasphemias magis accederent iussit oēs milites arma sumentes ad antoniam conuenire. Erat enim hoc castrum sicut prediximus suppositum templo. Multitudo siquidē videns milites ibidem cōgregari p. territa cœpit effugere. Et dum se milites persequi crederent: per angustos egressus pariter cum timore fugientes oppressi sunt: & multos adinuicem cōterentes interemerūt. Viginti enim milia dinumerati sunt qui in illa turba defecerūt. ¶ Quapropter eis erat pro festiuitate luctus & omnes obliti orationū atq; sacrificiorū ad lamentationes lachrimasq; cōuersi sunt. Has ergo passiones vnius militis luxuria generauit. ¶ Nōdum igitur luctus quieuerat: & alter incidit denuo super eos. Quidam em̄ ex illa turba fugientes euaserant via publica venientes quasi centum stadijs procul a ciuitate: & Stephanū seruū cęsaris iter agentem more latrocinij spoliantes: omnē eius dirripuere substantiā. Audiens hęc Cumanus milites continuo destinauit precipiens vicinos diripi vicos: & nobiles ad se vinctos adduci. ¶ Igitur vastatione facta quidam militū leges moyseos in quodam vico reperiens easq; sumens cunctis videntibus rupit & multas blasphemias atq; contumelias eis imposuit. Iudei vero hęc audientes & multi pariter concurrentes: in cęsaream descenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accusa-
B uerunt dicentes non se sed deum ad cuius iniuriam facta hęc videbantur vlturum: se autem nolle viuere dum leges patrias sic tractari viderent. Cumanus autem metuēs ne denuo tumultum populus excitaret: suadentibus amicis & milite qui contumeliam fecerat legibus securi percusso occasionē secundę seditionis abrupit.

¶ Seditionem inter samaritas & Iudeos orta Iudei (Cumano pecunijs corrupto & iusticiam negante) Eleazarum in auxilium sumētes contra Samaritas bellantes omnia dirupuerunt quos Numidio quadrato Samarite de violentia accusarunt qui seditionis auctores crucifixit & secundo Samaritas Iudeos accusantes audiēs quia ipsi populo a romana suasissent potestate recedere illos occidi mā dauit & Ananiam pontificem & Anianum magistrū romā misit ligatos quos Claudius Agrippę precibus absoluit & Samaritas occidi precepit. Cumanūq; misit in exilium & celerem morte mulctandū remisit in hierm & fœlix procurator istituitur Agrippę quoq; aucta est potestas cuius Drusilla soror Aziazo regi circūciso datur cuius nuptias Epyphanes nolens circūcidi renuit & Mariam Archelaus accepit vxorem. Drusilla vero spreto marito fœlici procurator iudeę nupsit Palemon autem Beronicem mortuo hęrode pro diuitijs duxit vxorem sed ipsa virum ꝓpter nimietatē coitus reliquit Et maria Archelaum repudians nupsit demetrio. ¶ Capitulum quintum.

C Post hęc igitur inter samaritas atq; iudeos inimicitię huiusmodi causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem & iter facere p samariam. Dū ergo aliquando iter haberēt per vicum nomie Ginais inter samariam & campū maximum constitutum quidam conferentes litem multos eorum interemerunt. ¶ Primi siquidem galileorū audientes quę gesta fuerant ad cumanū venerunt: rogantes eum vt de interemptorū nece inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes multitudinem excitauere iudeorū vt arma sumerent: & suam defenderent libertatē. Seruitutē namq; amarissimā esse dicentes: & importabiles iniurias in talibus non defendi. Ac ꝓmittente quia faceret vindictam cnmanos illi poenitus nō acquiescentes ad arma progressi sunt. Et sumētes in auxilium eleazarum dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus vicos aliquos samaritanorum incendentes cuncta diripuerunt. Cumanus hoc audiens atq; sumens sebastenorum cohortē & pedestriū quatuor ordines & coarmās pariter samaritas: super iudeos egressus est. Factaq; congressioue multos quidem peremit plurimos viuos suscepit. Primi autem hierosolimorum genere pariter & honore videntes ad quantam calamitatum magnitudinem deueniissent induti saccis & cinere capita sua cōplentes omnino eis/qui resultauerant vt quiescerent supplicabant ponentes ante oculos eorum subuertendam regionem propriam & templum pariter concremandū vxorum ac filiorum captiuitates futuras & ideo rogabant vt mutarent voluntatem & proijcientes arma quiescerent

Occasio sedi-tionis.

Quarta die azimorū quodam milite genitalia demōstrāte populus ad irā cōuertitur.

Vigiti milia iudeorū in turba defecerūt in festiuitate azimorū vnius militis luxuria.

Blasphemantē legē moyſi ꝓcurant iudei capite trūcari.

Seditio inter iudeos & samaritas & seditiōis occasio.

Iudei cumano pecunijs corrupto neganteq; iusticiā eleazarū in auxiliū sumētes cōtra samaritas bellauerūt oiaq; dirupuerunt.

ges constituit in munitissimis locis cunctaq; frumenta & fenum & pabula cõgregauit. Quibus gestis hostium sustinebat aduentum. Veniente vero parthorum rege cum exercitus sui multa virtute pedestrium pariter & equestrium & cum magna velocitate faciente vallum circa flumen medorũ scilicet & adiabenorum ꝓuinciam terminantẽ etiam Iazates castra posuit procul ab eo habẽs circa se equestrium quasi sex milia. Quo facto venit ad Iazatem nuncius a parthorum rege directus qui eorũ virtutem ediceret quoniam ab eufrate fluuio vsq; ad brathorum terminos resideret simul & subiectos ei adesse dicens: ꝛterminatus pariter quia pœnas Iazatis exsolueret eo' q; circa dominũ suum esset ingratus a cuius manibus neq; deus eum posset (quem colebat) eruere. ¶ Hęc dicente nuncio Iazates nosse se quidem parthorum exercitum suo abundantius potiorem respondit sciendum quia cunctis hominibus melior est deus. Et (huiusmodi dato responso) ad supplicationem dei cõuersus terrę se ꝓsternens & cinere caput implens cum filijs & vxoribus ieiunauit inuocans deum atq; dicens. Domiator domine si non frustra tuę me dignitati subieci & iuste' omnium te solum & primum dominẽ esse cognoui adueni auxiliator non ꝓ me solũmodo vlturus in hostibus sed quia contra etiã tuam virtutẽ cum nefanda pręsumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscẽs: cum lacrimis supplicabat. Quem repente deus audiuit. ¶ Ea namq; nocte Vologesis accepit epistolas in quibus scriptum erat quia Dacus & Isacus cũ maxima manu cõtemnẽtes eius absentiã ad diripiẽdam Parthorum prouinciã deuenissent: quapropter nichil agens retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Iazates deo prouidẽte parthici regis interminationem effugit. ¶ Post paululũ vero tempus cum quinquagesimũ quintũ etatis & vicesimũ quartũ regni complesset annum relinquens filios masculos viginti quatuor & filias viginti quatuor: vita priuatus est. Successorem regni fratrem Monobazum haberi ꝓcepit repensans ei quia per eius absentiam post mortẽ patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater helena audita filij morte grauiter tulit: & sicut potuit mater (quę pijssimũ filium videbatur amisisse) Verũtamen cõsolata est audiens regni successionem ad seniorẽ suum filium perductã ad quẽ etiam pergere festinabat. Cumq; venisset ad regionem Adiabenorũ non multo tempore super filium Iazatem vixit. ¶ Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolimam sepeliri ꝓcepit imãdoleis quę mater tribus procul stadijs ab Hierosolimis cõstruxisse videbatur. Sed quęcũq; rex Monobazus vitę suę tempore gesserit postea declarabimus.

¶ Theodas magus populum iudeorum seducens semetipsum prophetam esse asserebat quẽ Phadus prohibuit capite trũcatum Phado autem Tyberius Alexander in iudea successit qui Iacobũ & Symonem & filios Iudę rempublicam perturbantes occidi fecit Ananias Ioseph succedit in sacerdotio & Tyberio Cumanus / mortuo vero Herode Agrippę regis fratre agrippa iuuenis a Claudio regnũ recepit maxima quoq; Cumano Iudeam regente seditio maxima fuit vbi viginti iudeorum milia in festo azimorũ vnius militis luxuria qui genitalia sua reuelauit in turba defecerunt Et quidẽ ex turba fugientes Stephanũ Cęsaris seruũ spoliauerũt latrocinij more quo audito Cumanus milites destinauit vicinos vicos ꝓcipiens diripi & vinctos nobiles adduci. Militem quoq; legẽ moysi blasphemãtem capite truncari fecit.

¶ Capitulum quartum.

IGitur dum iudeam ꝓuinciam Phadus gubernaret. quidam vir Magus nomie Theodas populo multo suasit vt sumẽtes substãtias suas sequerent eum ad Iordanẽ fluuiũ semetipsum asserens esse ꝓphetam & ꝓcepto fluuiũ diuidere vt eis facile transitũ pręberet. Hęc dicens seduxit quidẽ multos: non tñ ꝓmisit Phadus ad expimentũ eos suę insipiẽtię puenire: sed repente cohortẽ misit equestriũ sup eos quę inopinabiliter irruens multos quidem peremit plurimos aũt cœpit viuos: ipsũq; Theodam cõprehendẽtes capitis sectione mulctarũt. Hęc sunt quę iudeis contigerũt tẽpore quo Phadus in eorũ prefuit regione. ¶ Venitq; Phado successor Tyberius Alexandri filius qui etiam in Alexandria fuerat alabarchis idest priceps psalis genere diuitijsq; Alexandrinos cunctos excellens: sed etiã filio suo Alexandro diuina cultura melior quippe cũ ille in paternis solẽnitatibus non ꝓmansit. Horũ ergo tẽporibus contigit illa maxima fames qñ etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex ęgypto indigentibus sicut prędiximus est parata. Insuper Iacobũ atq; Symonem & filios iude galilei qui populum a Romanorum potestate subducere nitebantur / sub Cyrino iudeę prędice sicut prędiximus crucifigi Alexander imperauit. ¶ Herodes autem rex Chalchidis remoto Ioseph a põtificatu successionem hanc Ananię Nibedei cõtradidit. ¶ Tyberio autem alexandro Cumanus successor aduenit defũctusq; est Herodes frater regis Agrippę maioris octauo anno Claudij principatus tres filios de relinquens. Aristobolum qui ei de priori fuerat vxore progenitus & ex Beronicę fratris filia Bernicianum & Hyrcananũ: cuius regnũ Claudius Cęsar Agrippę iuueni dedit. ¶ Seditione igitur intercedẽte in Hierosolimorũ ciuitatẽ dum Cumanus in iudea pro rerum gubernatiõe cõsisteret: multi iudeo-

Rñsio Iazatis q cũctis hoibus melior est deus & tũ terrę prostratus inuocans ab eo est exauditus.

Vologesis Daco & isaco ꝓuiciã diripiẽtibus remeauit.

Iozates ãno ętatis .lv. regni. xxiiij. moriꝫ xxiiij filios & totidẽ filias relinquẽs regni successorẽ Monobazũ faciens.

Monobazus ossa frĩs & matris sepeliẽda hierusalẽ misit.

Theodas magus ppĩm iudeos seduxit semetipm asserẽs eẽ ꝓphetã quẽ ꝓhibuit Phadus capite trũcatũ. &c.

Tyberius alexãdri põses successit Phado in iudea.

Tyberius Iacobũ & filios iudę rempublicã perturbãtes occidi fecit.

Tyberio Cumanus successorvenit in iudea.

Actu. cap. v.

Actu. cap. v.

A rũ peremptí ſunt. Sed primitus cauſam narrabo propter quã talia ꝓuenerunt. Inſtante feſtiuitate paſche (qua mos eſt azima nobis offerre) dum vndiq; ad feſtiuitatẽ hanc populus conueniſſet. Metuens Cumanus ne qua per multitudinẽ turba aut res vel actio naſceret iuſſit militibus vt vnam aciẽ arma torũ facientes circa porticus templi cõſiſterent: vt ſi forte aliquid excitaret tumultuãtiũ inquietudinẽ ꝓhiberent. Hoc em̃ & priores preſides iudeę in huiuſmodi feſtiuitatibus faciebant. Cũq; quarta dies eius celebrationis exceſſiſſet: quidam militũ reuelauit genitalia ſua. & populo demõſtrabat. Quod illi videtes ad iram furorẽq; perducti ſunt non ſemetipſos contumeliã paſſos ſed in deo impietatẽ geſtam eſſe dicentes. Quidã vero procaciores Cumanũ blaſphemabant: aſſerentes militem ab eo ſum miſſũ. Cumanus aũt audiens & ipſe non mediocriter ꝓuocatus eſt. Verũtamẽ hortabat eos a ſeditione quieſcere: ne in feſtiuitate iquietudines excitarent. Quibus dum ſuadere non poſſet: & illi ad blaſphemias magis accederent iuſſit oẽs milites arma ſumentes ad antoniam conuenire. Erat enim hoc caſtrum ſicut prędiximus ſuppoſitum templo. Multitudo ſiquidẽ videns milites ibidem cõgregari p. territa cœpit effugere. Et dum ſe milites perſequi crederent: per anguſtos egreſſus pariter cum timore fugientes oppreſſi ſunt: & multos adinuicem cõterentes interemerũt. Viginti enim milia dinumerati ſunt qui in illa turba defecerũt. ¶ Quapropter eis erat pro feſtiuitate luctus & omnes obliti orationũ atq; ſacrificiorũ ad lamentationes lachrimaſq; cõuerſi ſunt. Has ergo paſſiones vnius militis luxuria generauit. ¶ Nõdum igitur luctus quieuerat: & alter incidit denuo ſuper eos. Quidam em̃ ex illa turba fugientes euaſerant via publica venientes quaſi centum ſtadijs procul a ciuitate: & Stephanũ ſeruũ cęſaris iter agentem more latrocinij ſpoliantes: omnẽ eius dirripuere ſubſtantiã. Audiens hęc Cumanus milites continuo deſtinauit ꝓcipiens vicinos diripi vicos: & nobiles ad ſe vinctos adduci. ¶ Igitur vaſtatione facta quidam militũ leges moyſeos in quodam vico reperiens eaſq; ſumens cunctis videntibus rupit & multas blaſphemias atq; contumelias eis impoſuit. Iudei vero hęc audientes & multi pariter concurrentes: in cęſaream deſcenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accuſa-
B uerunt dicentes non ſe ſed deum ad cuius iniuriam facta hęc videbantur vlturum: ſe autem nolle viuere dum leges patrias ſic tractari viderent. Cumanus autem metuẽs ne denuo tumultum populus excitaret: ſuadentibus amicis & milite qui contumeliam fecerat legibus ſecuri percuſſo occaſionẽ ſecundę ſeditionis abrupit.

¶ Seditionem inter ſamaritas & Iudeos orta iudei (Cumano pecuniſs corrupto & iuſticiam negante) Eleazarum in auxilium ſumẽtes contra Samaritas bellantes omnia dirupuerunt quos Numidio quadrato Samarite de violentia accuſarunt qui ſeditionis auctores crucifixit & ſecundo Samaritas iudeos accuſantes audiẽs quia ipſi populo a romana ſuaſiſſent poteſtate recedere illos occidi mãdauit & Ananiam pontificem & Anianum magiſtrũ romã miſit ligatos quos Claudius Agrippę precibus abſoluit & Samaritas occidi ꝓcepit. Cumanũq; miſit in exilium & celerem morte mulctandũ remiſit in hierim & fœlix procurator iſtituitur Agrippę quoq; aucta eſt poteſtas cuius Druſilla ſoror Aziazo regi circũciſo datur cuius nuptias Epyphanes nolens circũcidi renuit & Mariam Archelaus accepit vxorem. Druſilla vero ſpreto marito fœlici procurator iudeę nupſit Palemon autem Beronicem mortuo hęrode pro diuitijs duxit vxorem ſed ipſa virum ꝓpter nimietatẽ coitus reliquit Et maria Archelaum repudians nupſit demetrio. ¶ Capitulum quintum.

C POſt hęc igitur inter ſamaritas atq; iudeos inimicitię huiuſmodi cauſa prouenerunt. Mos erat galileis tempore feſtiuitatum ad ſacram concurrere ciuitatem & iter facere p ſamariam. Dũ ergo aliquando iter haberẽt per vicum nomie Ginais inter ſamariam & campũ maximum conſtitutum quidam conferentes litem multos eorum interemerunt. ¶ Primi ſiquidem galileorũ audientes quę geſta fuerant ad cumanũ venerunt: rogantes eum vt de interemptorũ nece inquireret. At ille pecunias a ſamaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes multitudinem excitauere iudeorũ vt arma ſumerent: & ſuam defenderent libertatẽ. Seruitutẽ namq; amariſſimã eſſe dicentes: & importabiles iniurias in talibus non defendi. Ac ꝓmittente quia faceret vindictam cumano illi pœnitus nõ acquieſcentes ad arma progreſſi ſunt. Et ſumẽtes in auxilium eleazarum dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus vicos aliquos ſamaritanorum incendentes cuncta diripuerunt. Cumanus hoc audiens atq; ſumens ſebaſtenorum cohortẽ & pedeſtriũ quatuor ordines & coarmãs pariter ſamaritas: ſuper iudeos ęgreſſus eſt. Factaq; congreſſione multos quidem peremit plurimos viuos ſuſcepit. Primi autem hieroſolimorum genere pariter & honore videntes ad quantam calamitatum magnitudinem deueniſſent induti ſaccis & cinere capita ſua cõplentes omnino eis/qui reſultauerant vt quieſcerent ſupplicabant ponentes ante oculos eorum ſubuertendam regionem propriam & templum pariter concremandũ vxorum ac filiorum captiuitates futuras & ideo rogabant vt mutarent voluntatem & proijcientes arma quieſcerent

Occaſio ſeditionis.

Quarta die anniuerſarij quodam militis genitalia demõſtrãte populus ad iram cõuertitur.

Viginti milia iudeorũ in turba defecerũt in feſtiuitate azimorũ vnius militis luxuria.

Blaſphemantẽ legẽ moyſi ꝓcurant iudei capite trũcari.

Seditio inter iudeos & ſamaritas & ſeditiõis occaſio.

Iudei cumano pecuniſs corrupto neganteq; iuſticiã eleazarũ in auxiliũ ſumẽtes cõtra ſamaritas bellauerũt oĩaq; dirupuerunt.

ges constituit in munitissimis locis cunctaq; frumenta & fenum & pabula cõgregauit. Quibus gestis hostium sustinebat aduentum. Veniente vero parthorum rege cum exercitus sui multa virtute pedestrium pariter & equestrium & cum magna velocitate faciente vallum circa flumen medorũ scilicet & adiabenorum ꝓuinciam terminantẽ etiam Iazates castra posuit procul ab eo habẽs circa se equestrium quasi sex milia. Quo facto venit ad Iazatem nuncius a parthorum rege directus qui eorũ virtutem ediceret quoniam ab eufrate fluuio vsq; ad brathorum terminos resideret simul & subiectos ei adesse dicens: iterminatus pariter quia pœnas Iazatis exsoluereret eo' q; circa dominũ suum esset ingratus a cuius manibus neq; deus eum posset (quem colebat) eruere. ¶ Hęc dicente nuncio Iazates nosse se quidem parthorum exercitum suo abundantius potiorem respondit sciendum quia cunctis hominibus melior est deus. Et (huiusmodi dato responso) ad supplicationem dei cõuersus terrę se ꝓsternens & cinere caput implens cum filijs & vxoribus ieiunauit inuocans deum atq; dicens. Domiator domine si non frustra tuę me dignitati subieci & iuste' omnium te solum & primum dominũ esse cognoui adueni auxiliator non ꝓ me solũmodo vlturus in hostibus sed quia contra etiã tuam virtutẽ cum nefanda presumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscẽs: cum lacrimis supplicabat. Quem repente deus audiuit. ¶ Ea namq; nocte Vologesis accepit epistolas in quibus scriptum erat quia Dacus & Isacus cũ maxima manu cõtemnẽtes eius absentiã ad diripiẽdam Parthorum prouinciã deuenissent: quapropter nichil agens retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Iazates deo prouidẽte parthici regis interminationem effugit. ¶ Post paululũ vero tempus cum quinquagesimũ quintũ etatis & vicesimũ quartũ regni complesset annum relinquens filios masculos viginti quatuor & filias viginti quatuor: vita priuatus est. Successorem regni fratrem Monohazum haberi ꝓcepit repensans ei quia per eius absentiam post mortẽ patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater helena audita filij morte grauiter tulit: & sicut potuit mater (quę pissimũ filium videbatur amisisse) Verũtamen cõsolata est audiens regni successionem ad seniorẽ suum filium perductã ad quẽ etiam pergere festinabat. Cumq; venisset ad regionem Adiabenorũ non multo tempore super filium Iazatem vixit. ¶ Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolimam sepeliri ꝓcepit i mãtoleis quę mater tribus procul stadijs ab Hierosolimis cõstruxisse videbatur. Sed quęcũq; rex Monobazus vitę suę tempore gesserit postea declarabimus.

¶ Theodas magus populum iudeorum seducens semetipsum prophetam esse asserebat quẽ Phadus prohibuit capite trũcatum Phado autem Tyberius Alexander in iudea successit qui Iacobũ & Symonem & filios Iudę rempublicam perturbantes occidi fecit Ananias Ioseph succedit in sacerdotio & Tyberio Cumanus mortuo vero Herode Agrippę regis fratre agrippa iuuenis a Claudio regnũ recepit maxima quoq; Cumano Iudeam regente seditio maxima fuit vbi viginti iudeorum milia in festo azimorũ vnius militis luxuria qui genitalia sua reuelauit in turba defecerunt Et quidẽ ex turba fugientes Stephanũ Cęsaris seruũ spoliauerũt latrocinij more quo audito Cumanus milites destinauit vicinos vicos ꝓcipiens diripi & vinctos nobiles adduci. Militem quoq; legẽ moysi blasphemãtem capite truncari fecit.

¶ Capitulum quartum.

Actu. cap. v.

IGitur dum iudeam ꝓuinciam Phadus gubernaret. quidam vir Magus nomie Theodas populo multo suasit vt sumẽtes substãtias suas sequerent eum ad Iordanẽ fluuiũ semetipsum asserens esse ꝓphetam & ꝓcepto fluuiũ diuidere vt eis facile transitũ ꝓberet. Hęc dicens seduxit quidẽ multos: non tñ ꝓmisit Phadus ad expimentũ eos suę insipiẽtię puenire: sed repente cohortẽ misit equestriũ sup eos quę inopinabiliter irruens multos quidem peremit plurimos aũt cœpit viuos: ipsũq; Theodam cõprehendẽtes capitis sectione mulctarũt. Hęc sunt quę iudeis contigerũt tẽpore quo Phadus in eorũ prefuit regione. ¶ Venitq; Phado successor Tyberius Alexandri filius qui etiam in Alexandria fuerat alabarchis idest priceps psalis genere diuitijsq; Alexandrinos cunctos excellens: sed etiã filio suo Alexandro diuina cultura melior quippe cũ ille in paternis solẽnitatibus non ꝓmansit. Horũ ergo tẽporibus contigit illa maxima fames qñ etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex ęgypto indigentibus sicut prędiximus est parata. Insuper Iacobũ atq; Symonem & filios iude galilei qui populum a Romanorum potestate subducere nitebantur sub Cyrino iudeę prefide sicut prędiximus crucifigi Alexander imperauit. ¶ Herodes autem rex Chalchidis remoto Ioseph a pontificatu successionem hanc Ananię Nibedei cõtradidit. ¶ Tyberio autem alexandro Cumanus successor aduenit defũctusq; est Herodes frater regis Agrippę maioris octauo anno Claudij principatus tres filios de relinquens. Aristobolum qui ei de priori fuerat vxore progenitus & ex Beronicę fratris filia Bernicianum & Hyrcananũ: cuius regnũ Claudius Cęsar Agrippę iuueni dedit. ¶ Seditione igitur intercedẽte in Hierosolimorũ ciuitatẽ dum Cumanus in iudea pro rerum gubernatiõe cõsisteret: multi iudeo-

Rñsio Iazatis ꝙ cũctis hoibus melior est deus & cũ terrę prostratus iuuocans ab eo est exauditus.

Vologesis Daco & isaco ꝓuiciã diripiẽtibus remeauit.

Iozates ãno ętatis .lv. regni. xxiiij. morit xxiiij filios & totidẽ filias relinquẽs regni successorẽ Monobazũ faciens.

Monobazus ossa fris & matris sepeliẽda hierusalẽ misit.

Theodas magus ppm iudeos seduxit semetipm asserẽs eẽ ꝓphetã quẽ ꝓhibuit Phadus capite trũcatũ. &c.

Tyberius alexãdri ꝓses successit Phado in iudea.

Tyberius Iacobũ & filios iudę rempublicã perturbãtes occidi fecit.

Tyberio Cumanus successorve nit in iudea.

A rū peremptī sunt. Sed primitus causam narrabo propter quā talia ꝓuenerunt. Instante festiuitate pa sche (qua mos est azima nobis offerre) dum vndiq; ad festiuitatē hanc populus conuenisset. Metuens Cumanus ne qua per multitudinē turba aut res vel actio nasceret iussit militibus vt vnam aciē arma torū facientes circa porticus templi cōsisterent: vt si forte aliquid excitaret tumultuātiū inquietudinē ꝓhiberent. Hoc em̄ & priores prę sides iudeę in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cūq; quarta dies eius celebrationis excessisset: quidam militū reuelauit genitalia sua. & populo demōstrabat. Quod illi vidētes ad iram furorēq; perducti sunt non semetipsos contumeliā passos sed in deo impietatē gestam esse dicentes. Quidā vero procaciores Cumanū blasphemabant: asserentes militem ab eo sum missū. Cumanus aūt audiens & ipse non mediocriter ꝓuocatus est. Verūtamē hortabat eos a seditione quiescere: ne in festiuitate iquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset: & illi ad blasphemias magis accederent iussit oēs milites arma sumentes ad antoniam conuenire. Erat enim hoc castrum sicut prędiximus suppositum templo. Multitudo siquidē videns milites ibidem cōgregari p. territa cœpit effugere. Et dum se milites persequi crederent: per angustos egressus pariter cum timore fugientes oppressi sunt: & multos adinuicem cōterentes interemerūt. Viginti enim milia dinumerati sunt qui in illa turba defecerūt. Quapropter eis erat pro festiuitate luctus & omnes obliti orationū atq; sacrificioꝝ ad lamentationes lachrimasq; cōuersi sunt. Has ergo passiones vnius militis luxuria generauit. ¶ Nōdum igitur luctus quieuerat: & alter incidit denuo super eos. Quidam em̄ ex illa turba fugientes euaserant via publica venientes quasi centum stadijs procul a ciuitate: & Stephanū seruū cęsaris iter agentem more latrocinij spoliantes: omnē eius diripuere substantiā. Audiens hęc Cumanus milites continuo destinauit pręcipiens vicinos diripi vicos: & nobiles ad se vinctos adduci. ¶ Igitur vastatione facta quidam militū leges moyseos in quodam vico reperiens easq; sumens cunctis videntibus rupit & multas blasphemias atq; contumelias eis imposuit. Iudei vero hęc audientes & multi pariter concurrentes: in cęsaream descenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accusa-
B uerunt dicentes non se sed deum ad cuius iniuriam facta hęc videbantur vlturum: se autem nolle viuere dum leges patrias sic tractari viderent. Cumanus autem metuēs ne denuo tumultum populus excitaret: suadentibus amicis & milite qui contumeliam fecerat legibus securi percusso occasionē secundę seditionis abrupit.

¶ Seditionem inter samaritas & Iudeos orta Iudei (Cumano pecuniis corrupto & iusticiam negante) Eleazarum in auxilium sumētes contra Samaritas bellantes omnia dirupuerunt quos Numidio quadrato Samarite de violentia accusarunt qui seditionis auctores crucifixit & secundo Samaritas Iudeos accusantes audiēs quia ipsi populo a romana suasissent potestate recedere illos occidi mā dauit & Ananiam pontificem & Anianum magistrū romā misit ligatos quos Claudius Agrippę prę cibus absoluit & Samaritas occidi pręcepit. Cumanūq; misit in exilium & celerem morte mulctandū remisit in hierm & fœlix procurator istituitur Agrippę quoq; aucta est potestas cuius Drusilla soror Aziazo regi circūciso datur cuius nuptias Epyphanes nolens circūcidi renuit & Mariam Archelaus accepit vxorem. Drusilla vero spreto marito fœlici procurator iudeę nupsit Palemon autem Beronicem mortuo hęrode pro diuitijs duxit vxorem sed ipsa virum ꝓpter nimietatē coltus reliquit Et maria Archelaum repudians nupsit demetrio. ¶ Capitulum quintum.

C POst hęc igitur inter samaritas atq; iudeos inimicitię huiusmodi causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem & iter facere p samariam. Dū ergo aliquando iter haberēt per vicum nomie Ginais inter samariam & campū maximum constitutum quidam conferentes litem multos eorum interemerunt. ¶ Primi siquidem galileorū audientes quę gesta fuerant ad cumanū venerunt: rogantes eum vt de interemptoꝝ nece inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes multitudinem excitauere iudeorū vt arma sumerent: & suam defenderent libertatē. Seruitutē namq; amarissimā esse dicentes: & importabiles iniurias in talibus non defendi. Ac ꝓmittente quia faceret vindictam cumano: illi pœnitus nō acquiescentes ad arma progressi sunt. Et sumētes in auxilium eleazarum dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus vicos aliquos samaritanorum incendentes cuncta diripuerunt. Cumanus hoc audiens atq; sumens sebastenorum cohortē & pedestriū quatuor ordines & coarmās pariter samaritas: super iudeos ęgressus est. Factaq; congressione multos quidem peremit plurimos viuos suscepit. Primi autem hierosolimorum genere pariter & honore videntes ad quantam calamitatum magnitudinem deuenissent induti saccis & cinere capita sua cōplentes omnino eis qui resultauerant vt quiescerent supplicabant ponentes ante oculos eorum subuertendam regionem propriam & templum pariter concremandū vxorum ac filiorum captiuitates futuras & ideo rogabant vt mutarent voluntatem & proijcientes arma quiescerent

Occasio seditionis.

Quarta die azimorū quodam milite genitalia demōstrāte populus ad irā cōuertitur.

Vigiti milia iudeorū in turba defecerūt in festiuitate azimorū vnius militis luxuria.

Blasphemantē legē moysi ꝓcurant iudei capite trūcari.

Seditio inter iudeos & samaritas & seditiōis occasio.

Iudei cumano pecuniis corrupto neganteq; iusticiā eleazarū in auxiliū sumētes cōtra samaritas bellauerūt oiaq; dirupuerunt.

ges constituit in munitissimis locis cunctaq; frumenta & fenum & pabula cõgregauit. Quibus gestis hostium sustinebat aduentum. Veniente vero parthorum rege cum exercitus sui multa virtute pedestrium pariter & equestrium & cum magna velocitate faciente vallum circa flumen medorũ scilicet & adiabenorum ꝓuinciam terminantẽ etiam Iazates castra posuit procul ab eo habẽs circa se equestrium quasi sex milia. Quo facto venit ad Iazatem nuncius a parthorum rege directus qui eorũ virtutem ediceret quoniam ab eufrate fluuio vsq; ad brathorum terminos resideret simul & subiectos ei adesse dicens: iterminatus pariter quia pœnas Iazatis exsolueret eo' q; circa dominũ suum esset ingratus a cuius manibus neq; deus eum posset (quem colehat) eruere. ¶ Hęc dicente nuncio Iazates nosse se quidem parthorum exercitum suo abundantius potiorem respondit sciendum quia cunctis hominibus melior est deus. Et (huiusmodi dato responso) ad supplicationem dei cõuersus terrę se ꝓsternens & cinere caput implens cum filijs & vxoribus ieiunauit inuocans deum atq; dicens. Domiator domine si non frustra tuę me dignitati subieci & iuste' omnium te solum & primum dominũ esse cognoui adueni auxiliator non ꝓ me solũmodo vlturus in hostibus sed quia contra etiã tuam virtutẽ cum nefanda pręsumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscẽs: cum lacrimis supplicabat. Quem repente deus audiuit. ¶ Ea namq; nocte Vologesis accepit epistolas in quibus scriptum erat quia Dacus & Isacus cũ maxima manu cõtemnẽtes eius absentiã ad diripiẽdam Parthorum prouinciã deuenissent: quapropter nichil agens retrorsum deinde remeauit. Sic itaq; Iazates deo prouidẽte a parthici regis interminationem effugit. ¶ Post paululũ vero tempus cum quinquagesimũ quintũ etatis & vicesimũ quartũ regni complesset annum relinquens filios masculos viginti quatuor & filias viginti quatuor: vita priuatus est. Successorem regni fratrem Monohazum haberi ꝓcepit repensans ei quia per eius absentiam post mortẽ patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater helena audita filij morte grauiter tulit: & sicut potuit mater quę pijssimũ filium videbatur amisisse) Verũtamen cõsolata est audiens regni successionem ad seniorẽ suum filium perductã ad quẽ etiam pergere festinabat. Cumq; venisset ad regionem Adiabenorũ non multo tempore super filium Iazatem vixit. ¶ Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolimam sepeliri ꝓcepit imãsoleis quę mater tribus procul stadijs ab Hierosolimis cõstruxisse videbatur. Sed quęcũq; rex Monobazus vitę suę tempore gesserit postea declarabimus.

¶ Theodas magus populum iudeorum seducens semetipsum prophetam esse asserebat quẽ Phadus prohibuit capite trũcatum Phado autem Tyberius Alexander in iudea successit qui Iacobũ & Symonem & filios Iudę rempublicam perturbantes occidi fecit Ananias Ioseph succedit in sacerdotio & Tyberio Cumanus mortuo vero Hęrode Agrippę regis fratre agrippa iuuenis a Claudio regnũ recepit maxima quoq; Cumano Iudeam regente seditio maxima fuit vbi viginti iudeorum milia in festo azimorũ vnius militis luxuria qui genitalia sua reuelauit in turba defecerunt Et quidẽ ex turba fugientes Stephanũ Cęsaris seruũ spoliauerũt latrocinij more quo audito Cumanus milites destinauit vicinos vicos ꝓcipiens diripi & vinctos nobiles adduci. Militem quoq; legẽ moysi blasphemãtem capite truncari fecit.

¶ Capitulum quartum.

IGitur dum iudeam ꝓuinciam Phadus gubernaret. quidam vir Magus nomie Theodas populo multo suasit vt sumẽtes substãtias suas sequerent eum ad Iordanẽ fluuiũ semetipsum asserens esse ꝓphetam & ꝓcepto fluuiũ diuidere vt eis facile transitũ pręberet. Hęc dicens seduxit quidẽ multos: non tñ ꝓmisit Phadus ad experimentũ eos suę insipiẽtię puenire: sed repente cohortẽ misit equestriũ sup eos quę inopinabiliter irruens multos quidem peremit plurimos aũt cœpit viuos: ipsũq; Theodam cõprehendẽtes capitis sectione mulctarũt. Hęc sunt quę iudeis contigerũt tẽpore quo Phadus in eorũ prefuit regione. ¶ Venitq; Phado successor Tyberius Alexandri filius qui etiam in Alexandria fuerat alabarchis ideſt prięceps psalis genere diuitijsq; Alexandrinos cunctos excellens: sed etiã filio suo Alexandro diuina cultura melior quippe cũ ille in paternis solẽnitatibus non ꝓmansit. Horũ ergo tẽporibus contigit illa maxima fames qñ etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex ęgypto indigentibus sicut prędiximus est parata. Insuper Iacobũ atq; Symonem & filios iude galilei qui populum a Romanorum potestate subducere nitebantur sub Cyrino iudeę prędside sicut prędiximus crucifigi Alexander imperauit. ¶ Herodes autem rex Chalchidis remoto Ioseph a põtificatu successionem hanc Ananię Nibedei cõtradidit. ¶ Tyberio autem alexandro Cumanus successor aduenit defũctusq; est Hęrodes frater regis Agrippę maioris octauo anno Claudij principatus tres filios de relinquens. Aristobolum qui ei de priori fuerat vxore progenitus & ex Beronicę fratris filia Bernicianum & Hyrcananũ: cuius regnũ Claudius Cęsar Agrippę iuueni dedit. ¶ Seditione igitur intercedẽte in Hierosolimorũ ciuitatẽ dum Cumanus in iudea pro rerum gubernatiõe cõsisteret: multi iudeo-

Rñsio Iazatis q cũctis hoibus melior est deus & eũ terrę prostratus iuocans ab eo est exauditus.

Vologesis Daco & isaco ꝓuinciã diripiẽtibus remeauit.

Iozates ãno ętatis .lv. regni. xxiiij. morit xxiiij filios & totidẽ filias relinquẽs regni successorẽ Monobazũ faciens.

Monobazus ossa fris & matris sepeliẽda hierusalẽ misit.

Theodas magus ppm iudeos seduxit semetipm asserẽs eẽ ꝓphetã quẽ ꝓhibuit Phadus capite trũcatũ. &c.

Tyberius alexãdri ꝓses successit Phado in iudea.

Tyberius Iacobũ & filios iudę rempublicã perturbãtes occidi fecit.

Tyberio Cumanus successorvenit in iudea.

Actu. cap. v.

Actu. cap. v.

A rū peremptī sunt. Sed primitus causam narrabo propter quā talia ꝓuenerunt. Instante festiuitate pasche (qua mos est azima nobis offerre) dum vndiq; ad festiuitatē hanc populus conueniſſet. Metuens Cumanus ne qua per multitudinē turba aut res vel actio nasceret iussit militibus vt vnam aciē arma torū facientes circa porticus templi cōsisterent: vt si forte aliquid excitaret tumultuātiū inquietudinē ꝓhiberent. Hoc em̄ & priores prę sides iudeę in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cūq; quarta dies eius celebrationis exceſſiſſet: quidam militū reuelauit genitalia sua. & populo demōstrabat. Quod illi vidētes ad iram furorēq; perducti sunt non semetipsos contumeliā passos sed in deo impietatē gestam esse dicentes. Quidā vero procaciores Cumanū blasphemabant: asserentes militem ab eo sum missū. Cumanus aūt audiens & ipse non mediocriter ꝓuocatus est. Verūtamē hortabat eos a seditione quiescere: ne in festiuitate iquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset: & illi ad blasphemias magis accederent iussit oēs milites arma sumentes ad antoniam conuenire. Erat enim hoc castrum sicut prędiximus suppositum templo. Multitudo siquidē videns milites ibidem cōgregari p. territa cœpit effugere. Et dum se milites persequi crederent: per angustos egressus pariter cum timore fugientes oppressi sunt: & multos adinuicem cōterentes interemerūt. Viginti enim milia dinumerati sunt qui in illa turba defecerūt. ¶ Quapropter eis erat pro festiuitate luctus & omnes obliti orationū atq; sacrificiorū ad lamentationes lachrimasq; cōuersi sunt. Has ergo passiones vnius militis luxuria generauit. ¶ Nōdum igitur luctus quieuerat: & alter incidit denuo super eos. Quidam em̄ ex illa turba fugientes euaserant via publica venientes quasi centum stadijs procul a ciuitate: & Stephanū seruū cęsaris iter agentem more latrocinij spoliantes: omnē eius diripuere substantiā. Audiens hęc Cumanus milites continuo destinauit pręcipiens vicinos diripi vicos: & nobiles ad se vinctos adduci. ¶ Igitur vastatione facta quidam militū leges moyseos in quodam vico reperiens easq; sumens cunctis videntibus rupit & multas blasphemias atq; contumelias eis imposuit. Iudei vero hęc audientes & multi pariter concurrentes: in cęsaream descenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accusa-
B uerunt dicentes non se sed deum ad cuius iniuriam facta hęc videbantur vlturum: se autem nolle viuere dum leges patrias sic tractari viderent. Cumanus autem metuēs ne denuo tumultum populus excitaret: suadentibus amicis & milite qui contumeliam fecerat legibus securi percusso occasionē secundę seditionis abrupit.

¶ Seditionem inter samaritas & Iudeos orta Iudei (Cumano pecuniis corrupto & iusticiam negante) Eleazarum in auxilium sumētes contra Samaritas bellantes omnia dirupuerunt quos Numidio quadrato Samarite de violentia accusarunt qui seditionis auctores crucifixit & secundo Samaritas Iudeos accusantes audiēs quia ipsi populo a romana suasissent potestate recedere illos occidi mā dauit & Ananiam pontificem & Anianum magistrū romā misit ligatos quos Claudius Agrippę prę cibus absoluit & Samaritas occidi pręcepit. Cumanūq; misit in exilium & celerem morte mulctandū remisit in hierm & fœlix procurator istituitur Agrippę quoq; aucta est potestas cuius Drusilla soror Aziazo regi circūciso datur cuius nuptias Epyphanes nolens circūcidi renuit & Mariam Archelaus accepit vxorem. Drusilla vero spreto marito fœlici procurator iudeę nupsit Palemon autem Beronicem mortuo hęrode pro diuitijs duxit vxorem sed ipsa virum ꝓpter nimietatē coltus reliquit Et maria Archelaum repudians nupsit demetrio. ¶ Capitulum quintum.

C Post hęc igitur inter samaritas atq; iudeos inimicitię huiusmodi causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem & iter facere p samariam. Dū ergo aliquando iter haberēt per vicum nomie Ginais inter samariam & campū maximum constitutum quidam conferentes litem multos eorum interemerunt. ¶ Primi siquidem galileorū audientes quę gesta fuerant ad cumanū venerunt: rogantes eum vt de interemptorę nece inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes multitudinem excitauere iudeorū vt arma sumerent: & suam defenderent libertatē. Seruitutē namq; amarissimā esse dicentes: & importabiles iniurias in talibus non defendi. Ac ꝓmittente quia faceret vindictam cumano illi pœnitus nō acquiescentes ad arma progressi sunt. Et sumētes in auxilium eleazarum dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus vicos aliquos samaritanorum incendentes cuncta diripuerunt. Cumanus hoc audiens atq; sumens sebastenorum cohortē & pedestriū quatuor ordines & coarmās pariter samaritas: super iudeos ęgressus est. Factaq; congressione multos quidem peremit plurimos vinos suscepit. Primi autem hierosolimorum genere pariter & honore videntes ad quantam calamitatum magnitudinem deuenissent induti saccis & cinere capita sua cōplentes omnino eis qui resultauerant vt quiescerent supplicabant ponentes ante oculos eorum subuertendam regionem propriam & templum pariter concremandū vxorum ac filiorum captiuitates futuras & ideo rogabant vt mutarent voluntatem & proijcientes arma quiescerent

Occasio seditionis.

Quarta die azimorū quodam milite genitalia demōstrāte populus ad irā cōuertitur.

Vigiti milia iudeorū in turba defecerūt in festiuitate azimorū vnius militis luxuria.

Blasphemantē legē moyſi ꝓcurant iudei capite trūcari.

Seditio inter iudeos & samaritas & seditiōis occasio.

Iudei cumano pecuniis corrupto neganteq; iusticiā eleazarū in auxiliū sumētes cōtra samaritas bellauerūt oiaq; dirupuerunt.

plicij sustineret. qui quasi auctor & doctor existeret operum indecentium apud regem. Tunc audiens ille hęc respondit quia posset etiam pręter circuncisionem colere diuinitatē si omnino apud se decerneret leges iudaicas obseruare & hoc esse firmius q̄ circuncisionem accipere: veniamq; illi daturum deum opus hoc non implenti propter necessitatem subiectorumq; formidinem. Tūc ergo rex huiusce modi sermonibus acquieuit. ¶ Post hęc autem cum nequaq̄ suū desiderium abiecisset. Iudeum quēdam alium de galilea venientem. Eleazaro nomine & leges eruditum patrias inuitauit: vt circuncisionis opus impleret. Qui cum intrasset ad eum & inuenisset legem moyseos legentem: ignoras (inquit) o rex moyseos iura: & per hoc deo facere videris iniuriam. Nō enim solum legere oportet eas sed primitus facere quę prępcepta sunt. Quamdiu sine circuncisione permanes legibus nequaq̄ noscēris obedire. Sed si nondum legisti ex hoc legem vt scias quapropter geratur impietas vel nunc lege. Hęc audiens rex actum differre non pertulit sed ad aliam conuersus est domum & vocans medicum qđ prę cipiebatur impleuit. ¶ Tunc euocata matre & anania doctore eis quod egerat, explanauit. Quid repente non mediocri timore sunt territi ne causa cunctis manifesta rex periculum delectionis incurreret non patientibus subiectis virum extranei dei cultorem sibimet superesse ne ipsi pariter pericula sustinerent quasi huius rei viderentur auctores. Deus autem pręsens erat qui illorum metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Iazatis & eius filij sepius incurrissent eum ex ingentibus liberauit angustijs & salutis dona concessit ostendens quia respicientibus ad eum & ipsi soli credentibus nequaq̄ fructus pietatis aufertur. Sed hęc quidē postea explanabimus. Igitur helena regem videns regnum pacifice gubernare & filium suum esse beatum & vitra cunctas gentes prouidētia diuina religiosum desiderium habuit hierosolymitarum conspicere ciuitatem atq; cūctis hominibus diuulgatum dei templum suppliciter adorare & hostias pacificas offerre. Ob quā rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone consentiente & multam prępparationem itineris faciente & plurimas dante pecunias descendit in hierosolymam etiam filio multo eam itinere deducente cuius aduentus hierosolymitis tunc profuit valde. ¶ Nam dum eorum ciuitatem illo tēpore fames apprehendisset. Et multi essent egestate consumpti: helena regina misit quosdam suorum alios quidem ad Alexandrinam vrbem vt frumenta ex eius pecunijs compararent alios cyprum: quatenus carrucas ex abundanti deferrent. Cumq; venissent hec onera deportantes alimenta indigentibus illa dimisit. Quapropter genti nostrę beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. ¶ Cuius filius Iazatis audiens hanc famem multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt quę postea declarabimus.

¶ Arthabanus parthorum rex satrapas inimicos timens ad Iazatem veniens ab eo honorifice est receptus & eius medio in regno est restitutus qui beneficiorū non immemor multa ei dona dedit post paululum vero arthabanus filio suo Bardani regnum diuisit qui contra Romanos pugnaturus a iazate petit auxilium & eidem deneganti bellum fecit. Illum vero regem parthi extinguentes regnum cotardi dederunt cui Vologesis successit Monozabasus regis frater & tota cognatio (relicto paganismo) ad iudaismum conuertentur Cuius subditi ad Abiam Arabię regem scripserunt bellum contra suum regem mouentes. Qui contra iazatem bellum faciens occisus est cum plurimis. Vologesis vero Adiabenorum proceribus eum inuitantibus bellum contra iazatem bellum mouet & occasione non inuenta honores quos ei pater dederat repetit iazates autem dei auxilio confidens hostis expectat aduentum dicens deum cunctis hoibus esse meliorem & eum terrę prostratus inuocans est exauditus vologesis nāq; daco & isaco prouinciā diripientibus remeauit. Iazates vero āno etatis quinquagesimo quinto & regni vigesimo quarto moritur. viginti quatuor filios & totidē filias relinquens & Monobazum regni faciens successorem. Qui fratris & matris ossa hierusalem misit sepelienda. Capitulum tertium.

ARthabanus itaq; rex parthorum sentiens sibimet satrapas inimicos degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter ei visum est vt pergeret ad iazatem regem salutem apud eum inuenire se credens: & ita ad regnum proprium remearet Sūptis ergo cognatorum atq; familiarium circa mille viris: venit ad regem iazatē. Cumq; ille illum aperte nosset. Iazates vero arthabanum pœnitus ignoraret: inueniens eum in itinere constitutum & astās ei prior secūdū morē patrium adorauit. Deinde o rex inquit nec me despexeris tuum seruum nec sis superbus circa supplicem. Miser em̄ rerū mutatione factus existēs ex rege priuatus: tuum posco solatiū. Perspice siquidem inconstantiam fortunę & hanc scito esse cōmunem & vim simílem habiturā. Nam si me sine vindicta despexeris: erunt audaciores plurimi etiā circa alios reges. Hęc arthabanus cū lachrimis edicebat: capite reclinato deorsum. Iazates autē vt eius nomē audiuit & arthabanū suppliciter sibi respexit astātē mox ex equo resiliēs habe inquit fiduciā o rex nec te prętētia facta cōfūdāt. Velociter em̄ erit tibi mu

Iazates Phoza-ro iudeo moysis legē explicante circuncidit.

Deus Iazatē & eius filios a multis liberauit periculis.

Helena filiū videns beatū hieru salē visitatē voluit & filio ei mīta donāte dona & etiā multo itinere descēdit cuius aduētus mītū pfuit ciuitati

¶ Iazatis multas pecunias iudeis destinauit.

Arthabanus pthorū rex ad Iazatē timēs satrapas iimicos iuit

Arthabani oratio ad Iazatem.

Fortunę inconstātia oibus coīs

Iazatis benignissima responsio.

tata tristicia. Amicū enim me & auxiliatorē inuenies plusq̄ credis Aut enim in parthorū regno te rur
A sus: aut in meo constituam regem. Hęc dicens eleuauit artabanū. Ipse rursus equo ille pedibus: sequę batur: honorē tribuens ei quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Arthabanus grauiter tulit: & p̄ pręsentē fortunam honorēq; iurauit descensurū se nisi ille rursus ascenderet atq; pręiret. Tunc ille equū ascendens eumq; ad regalia sua perducens: omnē ei honorē libenter exhibuit & in consessu atq; cōuiuijs primū recumbere pręparauit non pręsentē fortunam intendens: sed eius pristinam dignitatem: eōq; ratione frequenter cōsolatus est quia cōmunes sunt omnibus fortunę permutatiōes hominibus. ¶ Scripsitq; parthis suadens eis vt Artabanū susciperent regem promittens eum pristinorū in se nō habere memoriam. simul & iuramenta prębens. Parthis vero susciperę quidem se velle eum non negantibus sed non posse dicentibus habere regem/eoq; Cynnamū iam cōstituissent principē. ne forte certamen inter eos emergeret: agnoscens Cynnamus eorum volūtatē mādauit vt veniret artabanus regnum proprium recepturus. Cui itaq; credens artabanus reuersus est occurritq; ei Cynnamus adorans eum & regem simul appellans auferensq; de suo capite imposuit eius vertici dyadema. Sic ergo Artabanus per Iazatem rursus in regno (vnde per proceres suos ceciderat) reuersus est. Nec fuit immemor beneficiorū in se gestorū sed Iazatem magnis muneribus redonauit alias reditauit. Nam & tyara recta pmisit ei vti & in aureo lecto (quod solis parthoꝝ regibus licet) dormire concessit. deditq; ei maximā & optimam regionē regis armenioꝝ cuius terrę nomē est Nisibis in qua etiā primitus fecerūt Anthiochiā ciuitatem quam Migdoniam nūcupauerūt. His itaq; muneribus a rege parthoꝝ Iazates honorat. ¶ Post paululū vero tps Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is autem veniēs ad Iazatem suadebat ei vt sibi cōtra Romanos pugnaturo ferret auxiliū: cui tamē suadere nō potuit. Iazares enim romanorū sciēs potentiā atq; fortunā: putabat impossibilia bella tentare. Insuper dū mitteret quinq; filios ętate nouellos vt linguę patrię & eruditionem sub integritate cōdiscerēt: sed & matrem vt templum sicut prędiximus adoraret erat segnior ad bellandum. Sed & Bardanem sępius pro
B hibebat. narrans ei romanorum virtutes & credens eum per talia verba terrere. quatenus a desiderio contra romanos bellandi recederet. In his ergo parthorum rex indignatus bellum aduersus Iazatem repente pronunciauit: sed nullum in hoc vtilitatem hīe promeruit deo scilicet spem eius annichilāte. ¶ Agnoscentes enim Parthi Bardanis voluntatem & quia contra romanos bellum suscipere decreuisset illum quidem extinxerunt: principatum vero cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiam post paululum per insidias rebus humanis ablato successit frater Vologesis: qui duobus ex eodem patre germanis suis præbuit potestatem pacoro quidem seniori medorum tridati vero iuniori dedit armeniam. ¶ Monozabasus igitur regis frater pariter & eius cognatio videntes Iazatem propter pietatem quam circa deum habebat/ vltra omnes homines excellētem habuerunt & ipsi desiderium vt mores patrios derelinquētes iudaicis solēnitatibus obedirent horū nisus subiectis fuit valde ingratissimus: & in hoc proceres indignati iram equidē retinebant expectantes oportunū tēpus vt in eis vlciscerent. Quāobrem ad Abiā regem arabię scripserūt. multas se daturos pecunias promittētes si cōtra eorū regem castra moueret. Simulq; professi sunt circa primam congressionē eum se quoq; defere re: quem vellent propter odium q̄ eorū cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo sacramēto firmatis festinabant ad terminum peruenire: his itaq; flexus arabię rex: cum multo exercitu venit ad Ia
C zatem. Tunc in ipsa prima congressione anteq̄ ad manus accederent facto signo omnes Iazatem velut vno vincti funiculo reliquerunt & dorsum hostibus dantes effugerunt. Nō tamen iazates expauit sed cōsilium p̄ditionis agnoscens a primatibus factum & ipse cū exercitu discessit: causamq; requirēs vt agnouit cōstitutū ad arabas factū: auctores equidem interfecit. ¶ Altera vero die congressus plurimos occidit: omnes autem simul in fugam vertit ipsumq; regem persequens in quodam castro arsa no nomine circumclusit. Quo tamen forti dimicatione pręualuit. Captoq; castro dum abiam regem non inuenisset viuum quoniam seipsū peremerat/ arripiens omnem prędam quę in eo videbatur esse magna amplitudine constituta in adiabenorum regressus est regionem. ¶ Primo quidem conamine Adiabenorum proceres non valentes aduersus regem deo scilicet eos eius potestati tradente/ neq; tunc quiescere voluerunt/ sed scripserunt Parthorum regi Vologesi: rogantes eum vt Iazarem occideret: & eis principem de Parthorum gente constitueret/ dicentes se odio habere proprium Regem quia iura patriæ destruxerat & axtranea diligebat. ¶ Hęc audiens rex Parthorum eleuatus ad bellum est & cum iustam belli non inueniret occasionem dato ei honores a patre repetit & resistenti bellum se inferre minatus est. His auditis iazates non mediocriter est turbatus: & iudicans sibi turpitudinē fore si propter metum collocatis honoribus cedere videret sciens insuper quia etiam si his cederet parthorum rex ab eius inimicitijs non cessaret: decreuit magis deo curatori omnium animę suę pericula committere eumq; maximum se habere arbitratus auxiliatorem filios quidem & coniu-

Iazatis hūilitas

Fortunę cōmutationes ōibus hominibus cōmunes.

Artabanus Iazatis medio i regno restitutus cuius rei nō immemor artabanus multa dona ei dedit.

Migdonia ciuitas aliquādo Anthiochia appellata.

Parthi Bardanem regē extinxerūt regnū Cotardi dederunt cui successit Vologesis al's Bologessis.

Monozabasus regis frater & tota cognatio, relicto paganismo ad iudaismū cōuertunt cuius subiecti ad Abiā arabię regē scripserūt bellū cōtra suū regē facere mouentes.

Adiabenoꝝ p ceribus aduologesem scribentibus ipse contra iazatē bellū mouet & occasiōe nō inuenta honores quos pater ei dederat repetit.

ges constituit in munitissimis locis cunctaq; frumenta & fenum & pabula cõgregauit. Quibus gestis hostium sustinebat aduentum. Veniente vero parthorum rege cum exercitus sui multa virtute pedestrium pariter & equestrium & cum magna velocitate faciente vallum circa flumen medorũ scilicet & adiabenorum ꝓuinciam terminantẽ etiam Iazates castra posuit procul ab eo habẽs circa se equestrium quasi sex milia. Quo facto venit ad Iazatem nuncius a parthorum rege directus qui eorũ virtutem ediceret quoniam ab eufrate fluuio vsq; ad brathorum terminos resideret simul & subiectos ei adesse dicens: interminatus pariter quia pœnas Iazatis exsolueret eo' q circa dominũ suum esset ingratus a cuius manibus neq; deus eum posset (quem colebat) eruere. ¶ Hęc dicente nuncio Iazates nosse se quidem parthorum exercitum suo abundantius potiorem respondit sciendum quia cunctis hominibus melior est deus. Et (huiusmodi dato responso) ad supplicationem dei cõuersus terrę se ꝓsternens & cinere caput implens cum filijs & vxoribus ieiunauit inuocans deum atq; dicens. Domiator domine si non frustra tuę me dignitati subieci & iuste' omnium te solum & primum dominũ esse cognoui adueni auxiliator non ꝓ me solũmodo vlturus in hostibus sed quia contra etiã tuam virtutẽ cum nefanda presumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscẽs: cum lacrimis supplicabat. Quem repente deus audiuit. ¶ Ea namq; nocte Vologesis accepit epistolas in quibus scriptum erat quia Dacus & Isacus cũ maxima manu cõtemnẽtes eius absentiã ad diripiẽdam Parthorum prouinciã deuenissent: quapropter nichil agens retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Iazates deo prouidẽte a parthici regis interminationem effugit. ¶ Post paululũ vero tempus cum quinquagesimũ quintũ etatis & vicesimũquartũ regni complesset annum relinquens filios masculos viginti quatuor & filias viginti quatuor: vita priuatus est. Successorem regni fratrem Monohazum haberi ꝓcepit repensans ei quia per eius absentiam post mortẽ patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater helena audita filij morte grauiter tulit: & sicut potuit mater (quę pijssimũ filium videbatur amisisse) Verũtamen cõsolata est audiens regni successionem ad seniorẽ suum filium perductã ad quẽ etiam pergere festinabat. Cumq; venisset ad regionem Adiabenorũ non multo tempore super filium Iazatem vixit. ¶ Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolimam sepeliri ꝓcepit i mãtoleis quę mater tribus procul stadijs ab Hierosolimis cõstruxisse videbatur. Sed quęcũq; rex Monobazus vitę suę tempore gesserit postea declarabimus.

¶ Theodas magus populum iudeorum seducens semetipsum prophetam esse asserebat quẽ Phadus prohibuit capite trũcatum Phado autem Tyberius Alexander in iudea successit qui Iacobũ & Symonem & filios Iudę rempublicam perturbantes occidi fecit Ananias Ioseph succedit in sacerdotio & Tyberio Cumanus/mortuo vero Herode Agrippę regis fratre agrippa iuuenis a Claudio regnũ recepit maxima quoq; Cumano Iudeam regente seditio maxima fuit vbi viginti iudeorum milia in festo azimorũ vnius militis luxuria qui genitalia sua reuelauit in turba defecerunt Et quidẽ ex turba fugientes Stephanũ Cęsaris seruũ spoliauerũt latrocinij more quo audito Cumanus milites destinauit vicinos vicos ꝓcipiens diripi & vinctos nobiles adduci. Militem quoq; legẽ moysi blasphemãtem capite truncari fecit.

¶ Capitulum quartum.

Igitur dum iudeam ꝓuinciam Phadus gubernaret. quidam vir Magus nomie Theodas populo multo suasit vt sumẽtes substãtias suas sequerent eum ad Iordanẽ fluuiũ semetipsum asserens esse ꝓphetam & ꝓcepto fluuiũ diuidere vt eis facile transitũ prębberet. Hęc dicens seduxit quidẽ multos: non tñ ꝓmisit Phadus ad expimentũ eos suę insipiẽtię puenire: sed repente cohortẽ misit equestriũ sup eos quę inopinabiliter irruens multos quidem peremit plurimos aũt cœpit viuos: ipsũq; Theodam cõprehendẽtes capitis sectione mulctarũt. Hęc sunt quę iudeis contigerũt tẽpore quo Phadus in eorũ prefuit regione. ¶ Venitq; Phado successor Tyberius Alexandri filius qui etiam in Alexandria fuerat alabarchis ideſt priceps psalis genere diuitijsq; Alexandrinos cunctos excellens: sed etiã filio suo Alexandro diuina cultura melior quippe cũ ille in paternis solẽnitatibus non ꝓmansit. Horũ ergo tẽporibus contigit illa maxima fames qñ etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex ęgypto indigentibus sicut prędiximus est parata. Insuper Iacobũ atq; Symonem & filios iude galilei qui populum a Romanorum potestate subducere nitebantur/ sub Cyrino iudeę prędside sicut prędiximus crucifigi Alexander imperauit. ¶ Herodes autem rex Chalchidis remoto Ioseph a põtificatu successionem hanc Ananię Nibedei cõtradidit. ¶ Tyberio autem alexandro Cumanus successor aduenit defũctusq; est Herodes frater regis Agrippę maioris octauo anno Claudij principatus tres filios de relinquens. Aristobolum qui ei de priori fuerat vxore progenitus & ex Beronicę fratris filia Bernicianum & Hyrcananũ: cuius regnũ Claudius Cęsar Agrippę iuueni dedit. ¶ Seditione igitur intercedẽte in Hierosolimorũ ciuitatẽ dum Cumanus in iudea pro rerum gubernatiõe cõsisteret: multi iudeo-

Rñsio Iazatis q̃ cũctis hoibus melior est deus & eũ terrę prostratus iuuocans ab eo est exauditus.

Vologesis Daco & isaco ꝓuiciã diripiẽtibus remeauit.

Iozates ãno ętatis .lv. regni. xxiiij. morit xxiiij filios & totidẽ filias relinquẽs regni successorẽ Monobazũ faciens.

Monobazus ossa frĩs & matris sepeliẽda hierusalẽ misit.

Theodas magus ppĩm iudeos seduxit semetipm asserẽs eẽ ꝓphetã quẽ ꝓhibuit Phadus capite trũcatũ. &c.

Tyberius alexãdri ꝓses successit Phado in iudea.

Tyberius Iacobũ & filios iudę rempublicã perturbãtes occidi fecit.

Tyberio Cumanus successorvenit in iudea.

Actu. cap.v.

Actu. cap.v.

A rū peremptī sunt. Sed primitus causam narrabo propter quā talia ꝓuenerunt. Instante festiuitate pasche (qua mos est azima nobis offerre) dumvndiq; ad festiuitatē hanc populus conuenisset. Metuens Cumanus ne qua per multitudinē turba aut res vel actio nasceret iussit militibus vt vnam aciē arma torū facientes circa porticus templi cōsisterent: vt si forte aliquid excitaret tumultuātiū inquietudinē ꝓhiberent. Hoc em̄ & priores pręsides iudeę in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cūq; quarta dies eius celebrationis excessisset: quidam militū reuelauit genitalia sua. & populo demōstrabat. Quod illi videtes ad iram furorēq; perducti sunt non semetipsos contumeliā passos sed in deo impietatē gestam esse dicentes. Quidā vero procaciores Cumanū blasphemabant: asserentes militem ab eo sum missū. Cumanus aūt audiens & ipse non mediocriter ꝓuocatus est. Verūtamē hortabat eos a seditione quiescere: ne in festiuitate iquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset: & illi ad blasphemias magis accederent iussit oēs milites arma sumentes ad antoniam conuenire. Erat enim hoc castrum sicut prędiximus suppositum templo. Multitudo siquidē videns milites ibidem cōgregari p territa cœpit effugere. Et dum se milites persequi crederent: per angustos egressus pariter cum timore fugientes oppressi sunt: & multos adinuicem cōterentes interemerūt. Viginti enim milia dinumerati sunt qui in illa turba defecerūt. Quapropter eis erat pro festiuitate luctus & omnes obliti orationū atq; sacrificiorū ad lamentationes lachrimasq; cōuersi sunt. Has ergo passiones vnius militis luxuria generauit. ¶ Nōdum igitur luctus quieuerat: & alter incidit denuo super eos. Quidam em̄ ex illa turba fugientes euaserant via publica venientes quasi centum stadijs procul a ciuitate: & Stephanū seruū cęsaris iter agentem more latrocinij spoliantes: omnē eius dirripuere substantiā. Audiens hęc Cumanus milites continuo destinauit pręcipiens vicinos diripi vicos: & nobiles ad se vinctos adduci. ¶ Igitur vastatione facta quidam militū leges moyseos in quodam vico reperiens easq; sumens cum actis videntibus rupit & multas blasphemias atq; contumelias eis imposuit. Iudei vero hęc audientes
B & multi pariter concurrentes: in cęsaream descenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accusauerunt dicentes non se sed deum ad cuius iniuriam facta hęc videbantur vlturum: se autem nolle viuere dum leges patrias sic tractari viderent. Cumanus autem metuēs ne denuo tumultum populus excitaret: suadentibus amicis & milite qui contumeliam fecerat legibus securi percusso occasionē secundę seditionis abrupit.

¶ Seditionem inter samaritas & Iudeos orta Iudei (Cumano pecunijs corrupto & iusticiam negante) Eleazarum in auxilium sumētes contra Samaritas bellantes omnia dirupuerunt quos Numidio quadrato Samarite de violentia accusarunt qui seditionis auctores crucifixit & secundo Samaritas Iudeos accusantes audiēs quia ipsi populo a romana suasissent potestate recedere illos occidi mādauit & Ananiam pontificem & Anianum magistrū romā misit ligatos quos Claudius Agrippę precibus absoluit & Samaritas occidi pręcepit. Cumanūq; misit in exilium & celerem morte mulctandū remisit in hierm & fœlix procurator istituitur Agrippę quoq; aucta est potestas cuius Drusilla soror Aziazo regi circūciso datur cuius nuptias Epyphanes nolens circūcidi renuit & Mariam Archelaus accepit vxorem. Drusilla vero spreto marito fœlici procurator iudeę nupsit Palemon autem Beronicem mortuo herode pro diuitijs duxit vxorem sed ipsa virum ꝓpter nimietatē coitus reliquit Et maria Archelaum repudians nupsit demetrio. ¶ Capitulum quintum.

C Post hęc igitur inter samaritas atq; iudeos inimicitię huiusmodi causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem & iter facere p samariam. Dū ergo aliquando iter haberēt per vicum nomie Ginais inter samariam & campū maximum constitutum quidam conferentes litem multos eorum interemerunt. ¶ Primi siquidem galileorū audientes quę gesta fuerant ad cumanū venerunt: rogantes eum vt de interemptorū nece inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes multitudinem excitauere iudeorū vt arma sumerent: & suam defenderent libertatē. Seruitutē namq; amarissimā esse dicentes: & importabiles iniurias in talibus non defendi. Ac ꝓmittente quia faceret vindictam cumano: illi pœnitus nō acquiescentes ad arma progressi sunt. Et sumētes in auxilium eleazarum dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus vicos aliquos samaritanorum incendentes cuncta diripuerunt. Cumanus hoc audiens atq; sumens sebastenorum cohortē & pedestriū quatuor ordines & coarmās pariter samaritas: super iudeos ęgressus est. Factaq; congressione multos quidem peremit plurimos vinos suscepit. Primi autem hierosolimorum genere pariter & honore videntes ad quantam calamitatum magnitudinem deuenissent induti saccis & cinere capita sua cōplentes omnino eis qui resultauerant vt quiescerent supplicabant ponentes ante oculos eorum subuertendam regionem propriam & templum pariter concremandū vxorum ac filiorum captiuitates futuras & ideo rogabant vt mutarent voluntatem & proijcientes arma quiescerent

Occasio seditionis.

Quarta die azimorū quodam milite genitalia demōstrāte populus ad irā cōuertitur.

Vigiti milia iudeorū in turba defecerūt in festiuitate azimorū vnius militis luxuria.

Blasphemantē legē moyſ: ꝓcurant iudei capite trūcari.

Seditio inter iudeos & samaritas & seditiōis occasio.

Iudei cumano pecunijs corrupto neganteq; iusticiā eleazarū in auxiliū sumētes cōtra samaritas bellauerūt oīaq; dirupuerunt.

& de cętero ad propria remearent. Hęc ergo dicentes flexerunt eos quorum alij receſſerunt latrones autem ad munitiora loca profecti ſunt. Ex illo omnis iudea latrocinijs eſt impleta Samaritanorũ ve- D

Numidius quadratus ſyrię pſes ad quẽ venientes ſamaritę iudeos accuſãt deviolẽtia prio re.

ro primates ad Numidium quadratũ ſyrię preſidem qui illo tempore in tyro erat aduenientes accuſauerũt iudeos q deos eorum incẽderunt ac dirupuerũt: & pro his quidem quę ipſi paſſi fuerant nõ tã tũ ſe dolore dicebãt niſi qa romanorũ cõtẽpſerint ptãtem ad quorũ iudicium debuerant p ſua (ſi quas fuiſſet) leſione concurrere. Nunc autẽ quaſi romanos iudices nõ haberent hęc ab eis acta dicebant & propterea vindicta fieri puſtulabãt. His ergo Samaritę querebant Iudei vero & ſeditionis & litis eos auctores fuiſſe dicebãt: & añ omnes Cumanũ munerũ oblatione corruptum qui peremptorũ necem noluit vindicare. Quadratus ergo cum audiſſet diſtulit vindicare. dicens tũc ſe ſententiã platurũ cũ iudeam veniens veritatẽ ſubtiliter indagaret. Et illi quidẽ nichil agẽtes reuertebant. ¶ Poſt paululũ vero tps quadratus in ſamariã venit. vbi auctores ſeditiõis audiẽs: & quoſdã ſamaritanorũ ac iudeorũ idiſciplinatos inueniẽs crucifixit eos quos Cumanus captiuos habuerat. Exinde veniẽs in quẽdã vicũ noie Liddan nõ breuiorẽ magnitudine ciuitatis ſedens in tribunali & ſcdo Samaritas audiẽs a quodã ſamareo didicit qm̃ quidã primus iudeorũ noie Dortus & aliqui cũ eo iuuenũ nũero quatuor populo ſuaſiſſent vt a romanorũ poteſtate recederẽt. Et illos quidẽ pcepit occidi. Ananiã vero põtificẽ & Anianũ mgr̃m alligãs romã direxit: quatenus de his quę geſta fuerant redderẽt cęſari claudio rõnem. Iuſſitq; primatibus ſamaritanorũ atq; iudeorũ pariter & Cumano & celleri millenario & violẽtiarũ inhibitori vt ad ipatorẽ pgerent p alterius in ſe queſtiõibus audiẽdis. Ipſe vero metuẽs ne multitudo iudeorũ ſeditionẽ iterũ excitaret hieroſolymã venit iueniq; vrbẽ in pace degentẽ & feſtiuita- E tẽ patriã deo celebrantẽ. Cõfidens nichil ab eis ingetudinis generari relinquẽs eos i feſtiuitate reuerſus eſt anthiochiã. ¶ Cumanus aũt & qui cũ eo erant necnõ & primi ſamaritanorũ romã directi acceperũt ab impatore cõſtitutũ diẽ in quo deberẽt rerũ ſuarũ cauſas exponere. Habebãt em̃ patrociniũ Cumanus & Samaritę libertorũ cęſaris & pariter amicorũ qui ſcilicet pualere potuerãt contra iudeos niſi agrippa iuuenis cũ Romę cõſiſteret & primos Iudeorũ opprimi videret vxorẽ impatoris Agrippinã ſuppliciter exoraſſet vt marito ſuaderet quatenus decenter audiẽs ſua iuſticia ſeditionũ puniret auctores. ¶ Claudius autẽ his pcibus pſtrictus cauſam audiẽs dum agnouiſſet malorũ principes fuiſſe ſamaritas eos quidẽ qui aſcẽderant ad eũ iuſſit occidi Cumano aũt fugam dedit: cellerẽ millenariũ pcepit in Hieroſolimis duci & oĩbus videntibus per totam vrbẽ tractũ laceratũq; diſpdi. ¶ Miſit aũt & Claudius fœlicẽ pallantis frem in iudeã pſidẽ: q rebus i regione iudaica pſideret. ¶ Cũq; decimũ principatus cõpleſſet annũ Agrippę Philippi tetrarchiã donauit Bethaniã & Trachonitidẽ ſimul adiecit vna cũ Abela quę fuerat de Tetrarchia lyſanię Calchidẽ vero ei abſtulit cui quatuor pfuerat annis. ¶ Agrippa vero ſumẽs donationẽ cęſaris Aziazo regi Amaſorũ volẽti ſeſe circũcidere ſororẽ Druſillam deduxit vxorẽ. ¶ Epiphaues aũt regis Anthiochi filius eius nuptias refutauit. nolẽs iudeorũ ſolẽnitates ſeq; licet hoc facturũ ſe eius cõpromiſerit pri. ¶ Mariã vero dedit Archelao Helchij filio cui ab Agrippa pre fuerat primitus deſpõſata. Quibus nata eſt filia noie Beronice. ¶ Nuptie quidẽ iter Druſillã & Aziazũ celebratę nõ multo tpe iterueniẽte hmõi cauſa ſolutę ſunt. Dũ fœlix i Iudeã veniſſet ãminiſtrator iudeis hãc cũctas mulieres pulchritudine pcellẽtem eius ſpeciẽ cõcupiuit & quẽdam iudeũ noie Symonẽ amicũ ſuũ genere cyprũ magnũ mittẽs ad eã ſuadebat vt derelicto viro nuberet ei pmittẽs eã beatã fieri ſi eius nõ deſpiceret thorũ. Illa vero nõ bñfaciẽs & declinare volẽs iuidiam beronicis ſororis ppter pulchritudinẽ ſuã tranſcẽdere prĩnã ſolẽnitatẽ flexa eſt & fœlicis nuptias eſt ſecuta: ex quo ſuſceptũ filiũ vocauit Agrippã. ¶ Sed quẽadmodũ iſte iuuenis cũ vxore per incẽdiũ Berij mõtis tpibus Titi cęſaris deperierit. poſtea declarabimus. ¶ Beronice vero poſt Herodis mortẽ q eius fuerat maritus & patruus multo tpe viduata fama diſcurrẽte quia cũ fratre coiret ſuaſit Polemõ regi licię vt circũciſus eã haberet vxorẽ. Sic em̃ iudicabat falſas oblatratiões poſſe mõſtrari. Polemõ F aũt flexus eſt: maxime ppter diuitias eius. Non multo tm̃ poſt eorũ quidẽ nuptię pmanſerunt. Sed beronice ppter nimietatẽ coitus vt dixerunt polemonẽ dimiſit. At ille ſolutis nuptijs etiam ſolẽnitates iudeorũ pariter dereliquit. ¶ Eodem vero tẽpore & maria repudians archelaum cõiuncta eſt demetrio alexandrino iudeo genere: & diuitijs valde claro. Tunc em̃ & alabarces erat ſuſceptumq; ex illo filium agrippę vocabulo nũcupauit. Sed de ſingulis horum ſubtiliter poſtea declarabimus.

Druſilla (ſpręto marito) nupſit fœlici procuratori quibus natus filius agrippa.

Palemõ circunciſus.

Beronicę virũ ppter nimietatẽ coitus reliqt.

Maria repudians Archelaũ nupſit Demetrio.

¶ Claudius agrippinę vxoris veneno iterẽptus q Meſſalinã vxorẽ ppter zelũ iterfecit Neroni octauiã deſpõſauerat. Nero aũt Britãnicũ veneno latẽter occidit matrẽ quoq; & vxorẽ multoſq; iſignes viros Aziazo rege amaſorũ mortuo ſucceſſit eius fr & ariſtobolus a nerone i armenia eſt cõmiſſus & agrippę partẽ tyberiadis tetrarchię donauit Iudea quoq; latronibus & ſeditioſis magis plena quos fœlix iterfecit & eleazarũ eorũ principẽ victũ miſit in hieꝛm Fœlix aũt inimicitias cõtra Ionat hanſacerdotẽ habẽs eo q melius iudeis preſidere moueretur eius procurat mortẽ p latrones gladios ſub veſte

habētes absconsos pseudo ꝓpheta ęgyptius iudeorū seductor quorū multos Fœlix occidit ipso ęgyptio fugiente Seditioq; tunc fuit inter syros & iudeos pro ęquitate ciuilitatis in cęsarea quos prefecti cōpescuerunt Ismaelesq; ab Agrippa & sacerdote instituto cōtentio inter sacerdotes & pontifices oritur sacerdotibus pre inopia morientibus. Capitulum sextum.

Claudius interea cęsar defunctus est cū impasset annis tribus & decem mēsibus octo & diebus viginti. Est em̄ sermo quorūdā quia ab vxore agrippina fuerit veneno iteremptus. Cui agrippinę pater fuit germanicus cęsaris frater vir aūt eius dometius barbarus nobilissimus romanorū. Quo morīte viduatā multotpe claudius duxit vxorē hn̄item filiū qui patris nomine dometius vocabat. ¶ Claudius vero ꝓpter zelū agrippinę messalinā peremit vxorē ex qua filios habuerat britanicū & octauiā Erat aūt ei & antonia filia senior quā ex prima vxore noie petronia habuerat. ¶ Octauiā itaq; desponsauit neroni. Sic em̄ eum postea vocitauit cū cęsar eū filiū adoptasset. ¶ Agrippina autē metuens ne britanicus crescēs regnū a patre ꝓciperet & volēs imperiū suo filio prępārare: de morte claudij (sicut erat sermo) tractauit. Quo mortuo repēte misit pricipē militię brutū & cū eo tribunos libertorū valde potētes q deducerēt de castris neronē: & eū more pricipis adorarēt. ¶ Nero siquidem hoc mō pricipatu sumpto britanicū quidē veneno latēter occidit: matrē vero ꝓpriā interemit hoc ei retributiōis munus ipendēs non solū pro matris officio sed etiā qꝺ ei suis machinamētis romanorū p̄buerat pricipatū. Peremit etiā octauiā suam vxorē multosq; viros insignes quasi ei insidias fecisset. Sed de his quidē desino plura narrare. ¶ Multi nāq; de nerone historiā cōscripserūt quorū quidā pro gra bn̄ficiorū eius neglexere veritatē: alij vero ꝓpter odiū & eius inimicitias sic ipudēter mēdacijs inuoluti sunt vt aperta repręhēsione sint digni. Mirandi tn̄ a me nō sunt qui de nerone mētiti esse noscunt dū neq; priora gesta cōscribētes veritatem videātur hystorię custodisse: licet circa eū neq; odiū habuisse noscantur cū longis post eū tpibus extiterunt. Sed his quidē qui veritatē hystorię prędere volūt liceat scribere quod volūt. Probāt̄ em̄ hoc habere gratissimū. Nos autem propositū veritatis habere perfectionē prędentis negocij breuiter cōpręhēdere nitimur & quę nobis iudeis euenerūt enūciamus nec negligētes aut calamitates aut delicta referare studentes. Reuertar igitur ad nārrationē casuum gentis nostrę. ¶ Primo nāq; imperij Neronis anno moriente Aziano amasorę rege eius frater successit in principatu: & minoris Armenię prefulatus Aristobolo Herodis regis Calchidis filio a Nerone cōmissus est. Sed agrippę donauit Cęsar partē quādam galileę Tyberiadis Tetrarchię. ꝑcipiēs vt esset ei subiectus. Dedit q; & Iuliadā ciuitatē transfluuiū cōstitutā & vicos circūpositos quatuordecim. ¶ Res iudeorū cremētū semp a priori suscipiebāt. Latronū nāq; denuo & magorū hoim turba ꝑm̄ seducētiū est repleta ꝓuincia. Quorū multos quotidie cū latronibus capiēs fœlix necabat pariter & Eleazarę Dinei filiū q latronū ordinē instituerat p insidias cœpit viuū: dās ei fidē qa nichil mali sustineret. Flexit eū ad se venire: quem vinctū romā direxit ad cęsarē. ¶ Habēs aūt inimicitias fœlix apd pōtificē Ionathā eo qꝺ esset prius & ab eo moneret vt rebus iudeorū melius ꝑsideret ne querelā a plebe susciperet cū populus petisset a cęsare vt ipse in iudeā dirigeret āministrator. occasionē querebat p quā remoueret eū qui videret ei sepius iportunus Graue nāq; est nocere volētibus si crebrius arceant. Pro hac igit causa fœlix fidelissimū amicorū Ionathe quēdā gn̄e hierosolymitā multarū pecuniarę ꝓmissione flexit. vt sup Ionathā latrones induceret qui eū vita priuarēt. Ille aūt sumpto cōsilio hoc modo p latrones necem illius appetiuit. Ascenderūt quidā eorū ad ciuitatē quasi adoraturi deū gladiosq; sub veste portātes: &, ꝓmixti Ionathę pemerūt eum. Cūq; mors eius multa remāsisset de cętero cū ioi fiducia latrones in festiuitatibus ascēdebant: & gladios abscōsos hn̄tes quos volebant inimicorū ꝓmixti populis ꝓmebant & non solū in reliqua ciuitate sed etiā in tēp'o quosdā interimebant Nā & ibi sepius sedes facere ꝑsumebant: nichil se agere ipietatis existimātes. ¶ Ob quā causā arbitror etiā deū aduersatū nr̄am vrbē & templū velut nequaq̄ suo habitaculo mūdū tradidisse romanis: & vt purgatio fieret ciuitatis ignē & seruitū ituliss̄e dū vellet nos cū vxoribus atq; filijs creberis castigare calamitatibus. Opa siquidē latronū hoc iplebāt scelere ciuitatē. Magi vero & seductores ꝑm̄o suadebant vt eos in heremū sequerent dicētes se dei ꝓuidentia signa & ꝓdigia mōstaturos multiq; in hac insipientia flexi supplicia ptulerunt: qm̄ ad hoc dum decessissent a fœlice puniti sunt.

¶ Hoc em̄ tpe venit aliquis ex ęgypto ad Hierosolymā dicens se esse ꝓphetam & populari multitudini suasit vt cū eo ad montē (qui dicitur oliuarū positū) ediuerso ciuitatis ꝓcul siadijs quinq; cōscenderent: velle dicens eis exinde monstrare qa eo veniēte Hierosolimorū muri corruerēt vnde ingressū eis faciendū esse ꝓmittebat. Fœlix autem dum hęc audisset iussit militibus vt arma sumerēt. Quo facto cū multis equestribus impetu facto ab hierosolimis irruit super eos & quadringentos quidem eorum gladijs interemit. ducentos vero viros cœpit. Ipse autem ęgyptius lapsus fuga dispariut. Rursus itaq; populū latrones contra romanorū prelia concitabant suadentes ne eis subiacere deberēt & sibi

Claudij mors vxoris Ahrippinę veneno

Claudius messalinā vxorē ꝓpter zelum interfecit.

Occasio mortis claudij ab vxore.

Nero

Nero ipator britānicū veneno latēter occidit & matrē ꝓpriā & vxorē & multos viros insignes.

Multi de nerone historias cōscripsere.

Aziazo rege mortuo successit eius frater & Aristobolus in armenia a Nerone est cōmissus & Agrippę dōauit partē tetrarchię Tyberiadis.

Fœlix inimicicias contra Ionathā sacerdotē hn̄s eo qꝺ moueret melius iudeis p̄fidere ꝓcurat eius morte p latrōes habētes sub veste absconsos gladios.

Occasio destructiōis hierlm & templi.

Pseudo ꝓpheta egyptius iudeorū seductor quo Fœlix mltos occidit ęgyptio fugiente.

Seditio inter syros & iudeos p equitate ciuilitatis in cesarea quos pfecti cõpescuerunt.

resistentiũ vicos incẽdebãt atq; diripiebant. ¶ Inter hec autẽ iudei inhabitatores cesaree cõtra syros pro equitate ciuilitatis hmõi fecere seditionẽ. Iudei nãq; primos se esse dicebãt eo q; cõditor cesaree rex Herodes de genere fuerit iudeorũ. Syri vero de herode quidẽ ita esse profitebãtur. Dicebant aũt Cesaream stratonis turrim primitus vocitatam & tũc nullum habitatorẽ ciuitatis ipsius fuisse iudeũ. Hec audientes pfecti militie sumentesq; ex vtraq; parte seditionis auctores plagarũ affecere vulneribus & tempestatẽ litis eorũ ad breue tempus hoc opere sedauerũt. ¶ Rursus autem iudei habitãtes in ciuitate diuitijs cõfidentes & pterea spernẽtes syros: blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi vero pecunijs quidem minores sed sapientia fortiores. dum multi Cesarienſium & sebastenorũ sub romanis ibidem militarent pauco tempore & ipsi iudeis iniurias sermonibus iferebãt. Post alterutros se ita lapidauerũt donec ex vtraq; parte vulnerati conciderent. Verũtamen vicere iudei. Felix aũt cum vidisset belli modo esse eorum certamen metuẽs petebat iudeos vt a lite cessarent quibus non audientibus milites armatos immisit: & multos quidem eorum peremit plurimos autem viuos cepit & domos quorũdã multis pecunijs refertas expoliari militari irruptione pmisit. Iudeorũ vero modestiores etiam dignitate nobiliores metuentes pro semetipsis rogauere felicem vt milites tuba missa reuocaret eisq; de cetero parceret. Quod felix facere eorũ pcibus acquieuit. ¶ Hoc itaq; tẽpore rex agrippa dedit pontificatũ ismaeli filio fiab. Exorta est enim & pontificũ cõtentio cõtra sacerdotes & hierosolimitarũ primates. Vnusquisq; em eorũ caterua procaciũ & seditiosorũ hominũ colligens videbatur esse princeps & cõserentes semetipsos ad lites alterutris derogabãt & lapidibus obruebant. Qui autẽ prohiberet nõ erat sed vt in ciuitate sine pręsule audaci potestate ab omnibus talia gerebant. Tantam siquidem impudentiã atq; pręsumptionẽ pontifices obtinuerant vt etiã seruos suos ad areas destinare pręsumpserint qui decimas sacerdotibus cõpetentes auferrẽt: vnde fiebat vt sacerdotes p inopiã deperirent. Sic em inquietorũ vis oppressa grauitate iusticię ꝑualuerat.

Ismael ab agrippa sacerdos instituit & tunc inter sacerdotes & põtifices sacerdotibus pręinopia morietibus cõtẽtio oritur.

¶ Iudei fœlicem (portio festo successore illius directo) Neroni accusant Berillus quoq; pro Syris Cesarem contra iudeos orat. Latrones insuper siccarij in iudea populis in festiuitatibus permixti multos perimebant Festus quoq; super populos qui decepti fuerant a quodam Mago multitudinem destinauit & seductorẽ atq; seductos occidit Agrippa autem iuxta Teatrum in palacio edificium fabricatus est & iudei parietem excelsum triclinij regalis & porticus occidentalis auferens aspectũ cõstruxerũt. vnde rex indignatus & festus eis opus pręcepit destruere sed iudei ad Neronem mittentes edificiũ permanere obtinuerunt Ioseph (Ismaele cum Helchia obside) sacerdos ĩstituitur Et Albinus mortuo festo pręfectus ordinatur in iudea Ioseph a sacerdotio priuato Ananus iunior subrogat qui saduceus Iacobum fratrem Iesu christi & aliquos tradidit lapidãdos quod alij grauiter ferentes eum regi & Albino accusarunt qui eum de sacerdotio deposuerunt subrogato damei filio.

¶ Capitulum septimum.

Portio festo fœlicis successore in iudea iudei fœlicem accusant Neroni.

PORtio siquidem festo directo a Nerone pro successore fœlicis: primi iudeorum Cesaream habitantes ascenderũt romam accusaturi fœlicẽ qui sine dubio poterat pœnas exsoluere pro lesione Iudeorum nisi plurimum ei Nero pro fratris pallantis pręcibus indulsisset cui tunc maximũ honorem impendebat. ¶ Interea primates syrorum cesariẽsium bertillo pedagogo neronis (qui officiũ super grecos habebat) per epistolas multis pecunijs suaserũt vt a nerone peteret dari eis epistolã per quã ius ciuitatis quod cum eis habebãt iudei cõmuniter pœnitus fieri interminaret. Berillus ergo imperatorẽ rogauit atq; pmeruit vt huiusmodi scriberet epistola tamen gentis nostrę postea ingentium malorum fuit occasio. Agnoscentes namq; iudei cesarienses quę fuerãt scripta pro syris tantas suscitauere seditiones: donec bella succederent. ¶ Festo igitur ĩ Iudeam veniente contigit vt prouincia a latronibus vastaretur: & vici omnes incẽderentur. Pręcipue nãq; siccarij nunc abundabant vtentes gladiolis magnitudine similibus persicorũ ensium cum sũmi tatibus obuncis & quales sunt romanorũ sice quibus etiam vocabulum sicariorum latrocinantes habuerunt. Hi namq; latenter permixti in festiuitatibus populorũ sicut prius diximus ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientiũ quos volebant facile perimebant. Sepius etiam cum armis ad vicos iuniorum aduenientes diripiebant: & cuncta pariter cõcremabant. ¶ Interea diuersis rebus turbata prouincia festus multitudinẽ destinauit equestriũ atq; pedestriũ super populos qui decepti fuerãt a quodam mago salutem eis & malorum requiem promittente: si eum sequi in deserto cõtenderent. Quo facto & ipsum seductorẽ & seductos irruentes qui missi sunt occiderũt. Hoc tẽpore rex agrippa fabricatus est edificiũ magnitudine valde pręcipuum in palacio hierosolimorũ iuxta theatrum. Quod palaciũ factum est olim a filijs assamonei in loco eminenti positũ quod etiam volentibus ciuitatẽ respicere delectabile conferebat aspectũ vnde rex inclinatus inspiciebat ea quę gerebant in tẽplo. ¶ Hęc itaq; videntes hierosolimorũ primates grauiter habuerunt. Non enim patrium erat vt ea quę fiebãt

Berillus pro syro cesarẽ cõtra iudeos orat.

Latrones siccarij i iudea pplis i festiuitatibus pmixti multos pimebant.

Festus cõtra seductorẽ & seductos.

Agrippa iuxta theatrũ in palacio edificiũ fabricatus est.

A in templo & maxime ſacra diſpenſarētur aliquis exceptis ſacerdotibus aſpiceret. Quapropter parietem excelſum edificauerūt circa ædē quę erat in ſacrario iteriori ad occidētem cōuerſa. Hic vero paries nō ſolum triclinij regalis aſpectū abſtulit: ſed etiam occidētalis porticus quę erat in extetiori tēplo vbi cuſtodias in feſtiuitatibus propter templū habere romani ſolebāt. In his igitur īdignatus rex Agrippa & p̄cipue feſtus p̄fectus: p̄cepit eis vt opus edificatū repente deſtruerēt. ¶ At illi rogauerunt vt eis poteſtas daretur quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronē dicentes nō ſe vitam habituros ſi quędā pars templi deſtrueret. Tunc p̄mittente feſto miſerunt de ſuis primatibus decem ſimul & Iſmahelem pontificem & Helchiam Gazofilacem. Nero autem audiēs eos non ſolum veniā geſti operis cōdonauit. ſed etiā edificium manere permiſit. Hoc beneficiū p̄peie coniugi pro iudeis ſupplicāti cōdonans. Qui decem quidem qui venerāt redire p̄cepit Helchiā vero & Iſmaelem obſidum loco retinuit. ¶ Rex igitur hęc agnoſcens pontificatū dedit Ioſeph filio Symonis pontificis q cognomen habebat Gaddis. ¶ Porro Cęſar miſit Albinum iu iudeam p̄fectū mortem feſti cognoſcens. ¶ Rex aūt denuo Ioſeph quidem pontificatu priuauit: & Anani filio qui & ipſe Ananus vocabatur eius ſucceſſionem dedit. ¶ Hunc etenim Ananū ſeniorem dicūt fuiſſe fœliciſſimū. Filios nam q; habuit qui omnes dei pontificatu ſunt functi dum & ipſe primitus hunc honorem plurimis tēporibus habuiſſet: quod nulli pōtificum apud nos p̄ueniſſe dignoſcitur. ¶ Ananus aūt iunior cū pontificatum ſuſcepiſſet erat vehemēter aſperrimus & audax ſecta ſaceus. qui circa iudicia ſunt vltra omnes iudeos valde crudeles: ſicuti iam declarauimus. Cum ergo huius ſectę Ananus eſſet credēs ſe inueniſſe tempus oportunū feſto mortuo & Albino in itinere conſtituto conſilū fecit iudicum: & quoſdam deducēs ad ſemetipſum inter quos & fratrem Ieſu qui dicit̄ chriſtus nomine Iacobum quaſi cōtra legē agentes accuſans tradidit lapidandos. Qui autē videbātur eſſe moderatiſſimi ciuitatis & circa legis integritatē habere ſollicitudinē grauiter hoc tulere miſeruntq; latēter ad regem rogantes eū vt ſcriberet Anano ne talia perpetraret cū neq; prius recte feciſſet. Quidam vero eorū etiā albino occurrerunt ab Alexandria venienti: eūq; docuerunt quia non licet Ananō p̄ter illius voluntatem cō
B gregare conſilium. Albinus autem eorum ſermonibus flexus cum iracundia ſcripſit Anano interminatus eum pœnas exſoluere. Quapropter & rex ſublato ei pontificatu quem tribus habuerat menſibus Ieſum Damei filium in eius loco conſtituit.

¶ Albinus ſiccariorū plurimos occidit Ananus vero fauorem populi habens Albinū & pontificem muneribus placans violēter a ſacerdotibus eius famuli decimas rapiebāt vnde ſacerdotes egestate deficiebant Sicarij vero noctu ciuitatem ingredientes ſcribam magiſtratus Eleazari filiū alligātes eduxerunt promittentes illum remiſſuros ſi Albinus decem viros quos vinctos habebat Ananię medio exſolueret. Cęſarea vero Philippi Neronia eſt appellata vnde odium aduerſus Agrippam ortum eſt quia extraneam ornaret ciuitatem Ieſus autem Gamalielis filius priuato Damei filio ſacerdotium accepit vnde ſeditio inter alterutros orta eſt Cuſtobarus quoq; & ſaul cū Anano maximā populo faciebant violentiam Albinus quoq; cognito qa florus ſucceſſor fuiſſet directus carcerem a noxijs purgauit & prouinciā impleuit latronibus Leuitę aūt hymnidici a tege petentes vt linea vtant̄ veſte obtinuerūt. Oia quoq; tunc paternis legibus cōtraria agebant̄. ¶ Capitulum.viij.

C Vmq; Albinus in Hieroſolimitarū veniſſet vrbem omni prouidentia niſus eſt vt prouincia pacem haberet & ideo Siccariorū plurimos interemit. ¶ Pontifex igitur Ananias al's Ananus per ſingulos dies ad meliorem gloriam cōſcendebat & fauorē ciuium habebat pariter & honorē. Erat em̄ locuples & quotidie albinū atq; pontificē muneribus cōplacabat. Habuit aūt famulos valde laborioſos qui cū procacibus viris conuerſati pergētes ad areas ſacerdotū de eadas alias decimas accipiebant vim facientes. & nō abſtinentes a cede nō dantiū. Sed etiā alij pontifices ſimilia ſeruorum illius peragebāt cū nullus vtiq; prohiberet. Quapropter ſacerdotes qui olim ex decadis al's decimis alebant̄: tūc inopię neceſſitate afficiebant̄ al's deficiebāt. ¶ Rurſus igit̄ ſiccarij feſtiuitatis tpe noctu ciuitatē ingredientes cōpręhenderūt vnum ſcribā magiſtratus eleazari filium ananię pontificis & alligātes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittētes ad ananiā dixerunt ita ſe ſcribam remiſſuros ad eū ſi albino ſuaderet vt decem viros quos ex eis cœperat & victos habebat exſolueret. Ananias autem propter neceſſitatē albino vt hoc faceret ſuaſit quod opus maximorū malorum fuit initiū. Latrones namq; ſemper moliebant̄ vt aliquos famulorū caperent ananię quos non aliter niſi quoſdam ſiccariorum reciperent dimittebāt. Cumq; numerus iterū accreuiſſet capta fiducia rurſus p uinciā affligebant. ¶ Hoc itaq; tempore rex agrippa phillippi cęſaream amplius fabricatā ad honorē neronis. neroniā alias neroniada appellauit & Berythijs theatrū pecunijs multis inſtructū annalibus ſpectaculis condonauit innumeras illic expenſas efficiens. Frumenta nāq; populo copioſa & oleum; opulenter tribuit & omnem pariter ciuitatem ſtatuarum pulchritudine. & antiquorū imaginibus ex

Iudei parietem excelſū triclinij regalis & occidētalis porticus aſpectū auferēs cōſtruxerūt vſi rex indignatus & feſtus eis opus p̄cepit deſtruere.

Ioſeph Iſmahele manēte eum helchia obſide ſacerdos inſtituitur.

Ioſeph a ſacerdotio priuato Ananus iunior ſubrogatur.

Ananus iacobum frem ieſu xp̄i & aliquos tradidit lapidā dos qđ grauiter alij ferentes accuſauerūt eū Albio & regi q eum de ſacerdotio depoſuit ſubrogato ieſu damei filio.

Albinus ſiccariorū plurimos interemit.

Siccarij noctu ciuitatē igredientes ſcribā magiſtratus Eleazari filiū alligātes eduxerūt p̄mittētes illū remiſſuros ſi Albinus decē viros quos victos habebat Ananię medio exſolueret &c.

ornauit: & pœne oē decus regium ſibi migrauit. Quapropter creſcebat aduerſus eū odium ſubiectorū eo q illoꝝ pompā auferēs ornaret extraneam ciuitatē. ¶ Ieſus autē gamalielis filius a rege ſucceſ- D

Ieſus Gamalielis filius priuato Damei filio ſacerdotiū accepit vñ ſeditio inter alterutros

ſionē pōtificatus accepit ieſu damei honore priuato & ꝓpterea ſeditio inter alterutros orta eſt. Facītes etenim collectionē prauorum hominū frequenter vſq; ad lapides (blaſphemijs pręcedētibus) inciderunt. Ananias autem pręcellebat eos quando diuitijs ſuis paratos accipere pecunias redimebat. Cuſtobarus eni & ſaul maximā ei multitudinē cōgregabant cū eſſent genere regio & propter agrippę cognationem populi fauorē haberent violenter ſcilicet iura & res infirmorū deripere parati. Ex quo pręcipue contigit noſtram ciuitatem languere magis cum vtiq; res eius peiora proueheretur. ¶ Albinus itaq; (cum audiſſet ſibi ſucceſſorem ceſtium florum fuiſſe directum, volens aliquid hieroſolimitis pręſtare producens vinctos (qui erant indubitanter morte digni) eos pręcepit occidi. Alios autem (qui ex parua querela tenebantur in carcere pecunijs ſumptis abire pręcepit. Et ita geſtum eſt vt carcer quidem purgaret a noxijs ſed prouincia latronibus impleretur. ¶ Interea ex tribu leui quicunq; erant hymnorū dictores perſuaſerunt regi vt facto conſilio eis concederet quatenus ſtola linea ꝓxime ſacerdotibus vterent eius regnū decere dicentes vt memoriā de nouitate introducta perciperet. Quod petentes impetrauerunt. Rex etenim cum voluntate eorum qui concilio pręſidebant hymnidicis hoc conceſſit vt poſita veſte prima linea ſicut voluerant vterentur. ¶ Omniaq; contraria paternis legibus agebantur quibus ſpretis nō poterant pœne non ſolui. ¶ Igitur cum iam tunc etiam templum videretur eſſe perfectum & ciues conſpicerent artifices vltra decem & octo milia vacantes operibus & labore indigentes vnde mercedes acciperent quibus ſcilicet ex opere templi alimenta miniſtrabantur pecuniaſq; repoſitas propter timorem romanorum habere non valerent: tunc habito con- B

Albinus (cognito ꝙ a florus ſucceſſor fuiſſet directus, carcerē a noxijs purgauit & ꝓuinciam latronibus impleuit.

Oia cōtraria pr̄nis legibus agebantur.

Porticū orientalem ꝓſuaſerunt regi altius eleuari.

filio vt cura haberetur artificum & eis potius liceret expendi theſauros quando ſi vna hora quilibet operaretur mercedes acciperet: regi perſuaſerunt vt orientalem Porticum altius eleuaret. Erat autem hęc porticus in exteriori templo poſita in conualle profunda quadringētorū cubitorum parietes habens ex lapide quadrato albo q; cōſtructos. Singulorum enim lapidum longitudo erat cubitorum viginti altitudo vero ſex. opus Salomonis regis qui primitus templū omne cōſtruxit. ¶ Rex autē dum ei a Claudio templi fuiſſet cura cōmiſſa, iudicans quia omnis operis deſtructio quidem eſſet facilis iſtructio vero difficilis: & pręcipue ad hanc porticū & tēpore & copioſis pecunijs opus eſſet hoc quidem ſupplicantibus fieri denegauit: ciuitatē vero ſterni albo lapide nō prohibuit. ¶ Ieſu autē Gamalielis pontificatu priuato dedit hunc honorem Mathię Theophili ſub cuius pontificatu & bellū Romanorum contra iudeos ſumpſit initium.

Rex porticū eleuari negauit ſed ciuitatē lapide albo ſterni cōceſſit.

¶ Cathalogus pontificum & Epylogus eorum vſq; ad belli finem quorum Aaron primus ex cuius ſanguine deſcendētibus ſoli ſacerdotiū debebatur & ab eo vſq; ad Finaſū octogita tres ex quibus in deſerto vſq; ad conſtructionem templi tredecim per totā vitam tenētes honorē poſtea vero viuentibus facta eſt ſucceſſio Rei eñ publice varia fuit gubernatio primo ſub populi ptāte, ſecūdo ſub vnius principatu, & tertio ſub regibus. Ab exitu de Egypto vſq; ad templi conſtructionem anni ſexcenti & tredecim ſub. xiij. pontificibus. A Salomone vſq; ad captiuitatem Babilonicam anni trecenti ſexaginta ſex menſes ſex & dies viginti ſub octodecim pontificibus. A liberatione captiuitatis permittēte Cyro vſq; ad Anthiochum Eupatorem ſub ſedecim pontifiribus anni. ccccxliij. Anthiocus autem & Lyſias Oniam deponentes ſacerdotiū primo turbauerunt. Ioachim mortuo ciuitas ſeptem annis fuit ſine pōtifice. Herodes vero ſuſcepto regno ignobilibus ſacerdotalē tribuit honorem. Archelaus quoq; nullum de Aſſamonei genere ſacerdotem fecit ſimiliter nec romani pōtifices ab Herode vſq; ad deſtrnctionē Hieruſalem per Tytum fuerūt. xxix. & anni centum & ſeptem. Ceſtius quoq; florus Albino ſucceſſit qui vxoris malignitate ſacerdotalis dignitatis adeptus inſulas iudeis crudelis fuit & Auarus hiſ enim propter latrones ſolemnitates omittebant fugientes ipſos etiam Flori crudelitas & F malicia bellum contra romanos coegit aſſumere. ¶ Capitulum nonum.

¶ Cathalogus oim pōtificū & eorū epylogus vſq; belli finē

DEceſſarium itaq; credo & hiſtorię pręſenti cōueniens narrare de pontificibus quō inchoauerūt & quibus fungi hoc honore permiſſum eſt: & quāti, fuerūt vſq; ad belli finem. Primū itaq; omniū dicunt Aaron fratrem Moyſeos pōtificatum ſuſcepiſſe diuinū. Quo morien-

Pōtifices ab aarō vſq; ad Finaſum octogunta tres.

te ſucceſſiſſe mox filios. & aliſs eorum denuo liberis honorem vnius diſtributū. Vnde legitimum eſt nullum poſſe pōtificatum percipere niſi de ſanguine fuerit aaron. Ex alio namq; genere neq; ſi in regno conſtitutus ſit pontificatū poteſt adipiſci. ¶ Fuerunt itaq; omnes ſicut diximus, ab aaron primo vſq; ad Finaſum qui belli tempore per diſcordiā pontifex ordinatus eſt numero octoginta & tres. Ex quibus in deſerto temporibus moyſeos conſiſtente tabernaculo qd moyſes deo dicauit vſq; dum ad iudeam populus aduenirent vbi ſalomon rex deo edificauit templū pontificatū habuerunt vbi numero tredecim. Primi namq; donec vitam morte finirēt habebāt inerumpibiliter hunc honorem: poſtea

A vero viuētibus succedebat. Sed hi quidē tredeci Aaron existentes ex gñe per successionē sume
bāt honorē. Fuit aūt hebreorū respublica primo quidē sub populi ptāte post hoc aūt sub vnius prin-
cipatu sita:tertio vero sub regibus. ¶ Tps ergo quo isti tredecim habuerūt principatū a die qua egy-
ptū patres nri/Moyse duce/reliquerūt vsq; ad edificationē tēpli quod Salomō rex hierosolimorū in
vrbe cōstruxit:fuit annorū duodecim & secento. ¶ Post illos itaq; tredecim pōtifices decem & octo
alij hanc renuere ptātem a Salomonis regis tēporibus hierosolymis sibi succedētes vsq; ad aduentū
Nabugodonor Babilonioꝝ regis qui castrametatus aduersus vrbē tēplū quidā cōcremauit gentē ve
ro nostram in Babilonē migrauit.ad pontificē Ioiadach alias Iosedech captiuū duxit. Tēpus em̄ pō
tificatus horū trecētorū sexagintasex fuit annoꝝ/mensiū sex dierū viginti:cū vtiq; iā essent iudei sub
regibus cōstituti. ¶ Post tps aūt annorū septuaginta captiuitatis geste p Babilonios Cyrus rex psarū
dimisit ex Babilonia iudeos ad propriā remeare terrā.atq; cōcessit templū edificari captiuis. His ita-
q; remeātibus Iyson pōtificatū sumpsit & ex eius genere alij qndecim vsq; ad tēpus regis Anthiochi
qui vocabat Eupator hūc habuere prēsulatū. Cōuersabant aūt populari ptāte annis quadringentis
quatuordeci. ¶ Primusq; anthiochus quē p̄diximus & priceps militię eius,Lysias Oniā cui erat Me
nelaus cognomentū pōtificatu deposuerūt perimētes eū in Beroea:& cōstituerūt pōtificē Ioachi ex
gñe quidē aaron nō aūt ex ista domo. Propterea & Onias defuncti fratruelis & nomē referēs p̄s ve
niēs in egyptū Ptolomei Philometoris amicus effectus & cleopatre eius vxoris.suasit eis vt scdm he
lipolitica legē deo cōstruerēt tēplū hierosolimitano sīle & eū pontificē ordinarēt.Sed de tēplo quidē
apd egyptū edificato sepius declarauimus. ¶ Ioachi vero cū tribus annis habuisset pōtificatū:defun
ctus est Cui successit nemo: sed p annos septē ciuitas fuit sine pontifice. ¶ Rursus aūt descendentes
ex genere filiorū assamonei cōmissa sibimet potestate:gētis sumentes aduersus macedones beliū: Io
natham septē annis constituere pōtificem. Quo per insidias moriente dolo triphonis sicut supertus
iam quodā loco narrauimus accepit honorē hunc symon germanus eius. Huic quoq; per dolū gene
ri in cōiuio morienti:filius successit hyrcanus. Qui cū tenuisset pōtificatum annis triginta & vno in
senectute moriens cū & pōtificatū tenuisset & regnum. Quo defuncto Aristobolus eius maior filius
ei successit qui primus sibi dyadema iposuit ac post annū moritur & hęredē fratrem reliquit alexan-
drum. Alexāder aut̄ cum & regnasset & sacerdotiū tenuisset annis vigintiseptē vita priuatus est ale-
xandrę cōiugi p̄cipiēs pōtificem ordinare. Quę pontificatū quidem hyrcano filio suo dedit regnū
B vero ipsa retinens annis nouē defuncta est. Cuius filius hyrcanus pet tempus pōtificatum obtinuit.
Post mortē namq; alexandrę dimicauit aduersus eum aristobolus frater & dum vicisset illum quidē
pontificatu remouit:ipse vero regnum obtinuit & dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni mense si
militer tertio veniens pompeius & hierosolimitarū ciuitatem forti dimcatione deuincēs ipsum quidē
romam cū filijs vinctū misit:hyrcanū vero denuo in pōtificatū restituit. Quē gentis quidē p̄sidatū
habere p̄misit diademate vero vti ꝓhibuit. ¶ Habuit aūt hyrcanus hanc potestatē sup nouē priores
alios ānos vigiti tres. Barzafanis aūt & pacorus pthie potētes trāseūtes eufratē & pugnātes aduersus
C hyrcanū ipsū quidē ceperūt aristoboli vero filiū antigonū cōstituere regē. Qui dū tribus ānis & mēsi
bus totidē regnū tenuisset Sosius & hęrodes obsederūt eū antonius vero deductū antiochiā trucida
uit. ¶ Hęrodes vero cōmisso sibimet regno a romanis nequaq̄ cōstituit ex genere assamonei pontifi
cees:sed quibusdā ignobilibus & qui solūmō de sacerdotibus essent p̄ter aristobolū tribuit hūc hono-
rē. ¶ Aristobolū nāq; filiū hircani qui a parthis captus fuerat pōtificē cōstituēs sororē eius mariannē
duxit vxorē. Ob quā fauorē populi sibimet collocauit:propter hyrcani memoriā. Deinde metuēs ne
cūcti ad aristobolū declinarēt eū in hierico suffocari dolo machinatus cū nataret sicut iā declarauī-
mus. ¶ Post hunc aūt nequaq̄ alicui ex genere assamonei pōtificatus tribuit potestatē. Similiq; quoq;
gessit in cōstitutione sacerdotū archelaus hęrodis filius pariter & romani postęa super iudeos obtinē
tes imperiū. Sūt ergo viri qui ab hęrodis tēporibus pōtificatū habuerūt vsq; ad diē qua titus tēplum
& ciuitatē capiēs cōcremauit cūcti simul viginti nouē. Tēpus aūt horū ānī sūt centū & septē. Quorū
quidā cōuersati sūt sub hęrodis regno & filij eius archelai post horū vero mortē ppli potestate cūcta
regebantur prēsulatū trī gentis pōtifices obtinebāt. Hęc aūt de pōtificibus dicta sufficiāt ¶ Cestius
itaq; florus missus a nerone successor albino plurimis malis iudeos attriuit. Erat nāq; genere dazoni-
us habuit aūt vxorē cleopatrā nomie. Quę dū esset amica pōpete neronis vxoris & malignitati mari
ti nō minor p eā vir eius ifulas huius dignitatis adeptus est. Sic aūt florus circa potestatem malignus
fuit & violētus vt pro magnitudine malorū eius albinū quasi beneficij largitorē iudei laudarent. Ille
nāq; malignitatē celabat & ne pœnitus deprehēderet a turba quodāmō ꝓuidebat. Cestius aūt florus
quasi ad docēdā nequitiā missus iniquitates suas in gētē nostrā aperta malignitate ꝓpabat neq; dire
ptioni parcēs neq; modū iniusti supplicij derelinquēs. Erat em̄ inflexibilis ad miserandū & oībus lu-

§.lib.xii capi.x. §.li. xiii capi. iii §.li. xiii capi.ii §.li. xiii c.viii.& ix. §.li. xiii capi.x. §.li. xiii ca. xiii. §.li. xiii ca.xv. §.li. xiv ca.xx §.li.xiii capi.ii §.li.xiii ca.vi. §.lib.xv capi.ii

Reipublicę hebreorū varia gubernatio / prīo sub ppli ptāte scdo sub vnius principatu/tertio sub regibus. A liberatiōe captiuitatis pmittēte Cyro tēplū edificare vsq; ad āthiocū Eupatorē sub.xvi. pōtificibus ānis cccexiiij. Onias i egypto tēplū cōstrui similе hierosolymitano fecit. Ioachī mortuo ciuitas septē ānis fuit sine pōtifice.

Hęrodes suscepto regno ignobilibus sacerdotalē tribuit honorem. Archelaus nullū de genere assamonei sacerdotem fecit sed nec romani pōtifices ab herode vsq; ad destructionē hierusalē p titū.xxix.& anni.cviij. Florus ifulas sacerdotalis dignitatis p vxorē adeptus malignus fuit iudeis & violētus.

cris Auarus: qui etiã in latronũ direptionem cõmunicabat. Sine timore nẽq; multi ad hoc accedebãt cum illius ꝓmissione de sua salute minime cogitarent quod opus non erat mediocriter cõdolendum. D

Iudei ꝓp latrones solẽnitates omittebãt fugientes.

¶ Quapropter infœlices iudei cũ non valerẽt vastationes sustinere latronũ cogebãtur a ꝓprijs solẽnitatibus recedẽtes cuncti diffugere vt melius vbicũq; liceret apud alienigenas habitarent. ¶ Florus igitur fuit qui nos cõtra romanos bellum fecit assumere melius iudicans citius q̃ paulatim & per tẽpora nos perire. Initiũ quippe sumpsit hoc prẽliũ secundo quidẽ anno amministrationis Flori duodecimo aũt Neronis imperij. Sed ea quidẽ quęcũq; aut facere coacti sumus aut pati perfecte scire potuerunt qui legere voluerint libros a me de iudaica dimicatione conscriptos. Hic igitur ponam terminũ antiquitatis historię postq̃ etiam bellum cœpi conscribere.

Malicia Flori coegit iudeos bellũ cõtra Romanos assumere.

¶ Recapitulatio totius operis.

Epylogus cõtẽtorũ in viginti libris de antiqtatibus iudeorꝫ

CONtinet autem hoc opus a prima hominis nativitate traditionẽ vsq; ad decimũ annũ Neronis imperij. Ea siquidẽ quę nobis iudeis prouenerũt in ęgyptum & syriam palestinam & quęcunq; perpessi sumus ab assyrijs & a babilonijs vel circa nos Persæ seu Macedones egerunt & post eos romani: sicut reor sunti cũ integritate compósita. Nisus sum etiam descriptionem pontificũ conseruare: qui per annorũ duo milia sunt constituti. Cõscripsi etiam sine errore successiões regum actus eorum & cõuersationes annũcians & monarcharũ potestates enarrans sicut ex sacris libris ex rebus omnibus descriptio continet. Hoc em̃ in pricipio historię me facere compromisi. Dico siquidẽ cũ fiducia (opere iam ꝓfecto) quia nullus alter (licet volũtatẽ habuerit) neq; iudeus neq; alienigena: potuit hoc negocium grecis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter a cõgẽtilibus meis maximam eruditionẽ nostrę prouincię: etiam grecas studui litteras adipisci. Artis namq; grãmatice experimentũ sumpsi. Integritatem vero prolationis verborum possidere me paterna cõsuetudo prohibuit. quippe cũ apud nos nõ recipiant eos qui elocutionem mutarũ gentium didicisse noscunt: eo q̃ cõmune putent hoc officiũ non liberis tantũmodo sed etiã volentibus seruis. Sapiẽtiam vero illos testãtur habere tantũmodo qui leges sub integritate cognoscunt & virtutem sanctarũ scripturarũ interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborãtibus vix duo quidẽ aut tres adepti & laborũ fructum repẽte potiti sunt. Non erit forsan inuidiosum etiam de genere meo & vitę actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere vlterius de antiquitate cessabo libris quidẽ existentibus viginti: habentibus vero sexaginta milia versuum. Et si diuinitas concesserit per discursum commemorabo rursus & libelli & eorum quę ad presentem diem quę est tertijdecimi quidẽ anni Domiciani Cęsaris principatus michi a nativitate quinquagesimi & sexti. ¶ Proposui vero vobis cõscribere etiam nras idem iudeorũ sectas in quatuor libris de deo eiusq; substãtia & de legibus & cur secũdum eas illud facere permittimur aliud prohibemur.

Nullus hoc negocium potuit grecis conscribere.

Iosephus quinquagita sex habebat ãnos cũ hoc opus pfecit

¶ FINIS.

¶ Expliciunt Iosephi illustrissimi hystorici de iudeorum antiquitate viginti libri. Ante hac quidẽ mendose Impressi ac in infinitis ferme locis corrupti: nuperrime vero per Eximium profundumq; sacrarum litterarum doctorem ac professorem magistrum Robertum Goullet: non sine multa lucubratione ingentiq; labore in pristinum nitorem restituti: expoliri pariter & castigati: ordinatimq; per capita diuisi adiectis singulorum capitum summarijs: necnon annotatiunculis in margine collocatis: lectoribus apprime cõducentibus: vna cum concordantijs non solum eorundem librorum sed etiam Bibliæ. Impressi inq̃ Parrhisijs per Anthoniũ Bõnemere impressorem. Anno domini Millesimo quingentesimo decimo nono.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

¶ In presentis compendii commendationē Iohannis de Gouy Morinensis Epigramma.

¶ Tempora quisquis amat longi discretus æui
Noscere, vel fluxos rursus habere dies:
Aut veterum quænam fuerit prosapia Regum
Sceptraq; quot soles regia quisq; tulit:
Quas aquilo: quas eurus habet: quas cyrthius vrbes
Quasq; feras tumidis irrigat auster aquis:
Hęc lege succincti (moneo) compendia libri:
Splendidā quę terso pollice gesta notant
Aetatum cernes discrimina multaq; vitę
Signa: dabunt mores dexteritasq; patrum.
Regnorum siquidem casus regumq; propago
Premia longeuę prosperitatis alunt.
Ficta nec hic vani pingunt mendacia fuci,
At solum: quicquid littera vera: docet.
Multa igitur noster tollatur laude Robertus,
Peruigili cuius munere tanta patent.
Nam quęcunq; tenent prolixa volumina longo
Contextu: paucis conferet iste liber.
Talia quid prestat studij constantia sensus
In tenebris pernox assiduusq; labor.
Singula fœlici genuit quę neustria fato
Paladis vt largas multiplicaret opes.

¶ FINIS LAVS DEO.

Habes candide lector preclara Josephi iudei historici opera vberrime: a profundissimo Theologię professore sic vt premissum est elaborata opera & impensis Francisci Regnault & Iohānis Petit Librarijs Impressa: & ab innumeris erroribus quibus antea scatebant tersa atq; castigata: ne sis ergo ingratus preces altissimo fundito pro eo qui prędicta opera ad communem hominum vtilitatem: non sine magnis vigilijs & accurato labore excoluit: ac ipsos bibliopolas qui in hoc opere magnos fecerūt impēsas liberali emptiōe subleuato qđ si feceris michi credo magis tibi ꝓderit hic liber in Biblioteca q̄ nūmus in archa. Vale impressum Parrhisij. Anno Dñi. M. quingentesimo decimonono: penultima Maij.